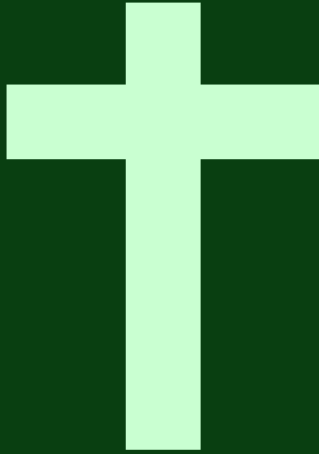

Orya

The New Testament in the Orya language of Indonesia: Alap mo
Ol Ěse, zěre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena

Orya

The New Testament in the Orya language of Indonesia: Alap mo Ol Ėse, zĕre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena

copyright © 2005, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Orya

Contributor: Pioneer Bible Translators

All rights reserved.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 9 Jul 2025
c93f518f-565f-570c-87e7-50d54e5ff0f6

Contents

Matius	1
Markus	60
Lukas	96
Yohanis	154
Dua-blas enkam de zi hip de aïsîl	196
Roma	245
1 Korintus	273
2 Korintus	298
Galatia	316
Efesus	326
Pilipi	335
Kolose	341
1 Tesalonika	348
2 Tesalonika	353
1 Timotius	356
2 Timotius	364
Titus	369
Pilemon	373
Ibrani	375
Yakobus	396
1 Petrus	403
2 Petrus	411
1 Yohanis	416
2 Yohanis	423
3 Yohannis	424
Yudas	425
Hamal hap de ol	428

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Matius ale gulkuke

Yesus mo auyan-aza mo bosem-sena an zen:

¹ Kristus Yesus, Zen teipsin zini Daud Bak mo Auyan-tane.* Zëno auyan-aza mo ausuna, zen Abraham Bak onakon de aïtbinkim kon gwesibir hanankam:

² Abraham Isaksa wë taka.

Isak hwëna Yakobsa wë taka. Zen hwëna beyana dua-blas enkam wei-wik gulku.

Ahana bosena Yehuda,

³ zen hwëna Peres ne Zera neka wë soka-wenya bosena Tamar hon.

Hwëna Peres zep Hezronsa wë taka.

Zen hwëna Ramsa wë taka.

⁴ Ram hwëna Aminadabsa wë taka.

Zen hwëna Nahasonsa wë taka.

Zen hwëna Salmonsas wë taka.

⁵ Salmon hwëna Boassa wë taka- Rahab hon.

Boas hwëna Obedsa wë taka- Rut hon.

Zen hwëna Isaesa wë taka.

⁶ Isai hwëna teipsin zini Daud Baksa wë taka.

Teipsin zini Daud Bak onakon hëndep in kim Israel mo auyan-azasa Babel san dep asaskam kap nulhak- zao de lowehe gwen hap, zëno mae mo bosem-sesa de aïtbinni an zen:

Daud Salomosa wë taka- Uria mo we nala Batsyeba hon.

⁷ Salomo hwëna Rehabeyamsa wë taka.

Zen hwëna Abiasa wë taka.

Abia hwëna Asa Baksa wë taka.

⁸ Zen hwëna Yosafatsa wë taka.

Hwëna Yosafat Yoramsa wë taka.

Zen hwëna Uziasa wë taka.

⁹ Uziasa hwëna Yotamsa wë taka.

Zen hwëna Ahas Baksa wë taka.

Ahas hwëna Hiskiasa wë taka.

¹⁰ Zen hwëna Manasyesa wë taka.

Manasye hwëna Amon Baksa wë taka.

Zen hwëna Yosiasa wë taka.

¹¹ Yosiasa hwëna nonol Yekonyasa wë taka.

Zao zep hen etan oso wal zemka

wei-wik gulku. Israelk de zini kim holokam Alapsa hli dak, dekam zep Babelk de jana nabare zini teipsin zini Yekonyasa zëre mae mo lang san dep nêrhak, hen Israelk de zini beya tangankam asaskam zao kang nuk.

¹² Yekonya hwëna Babelk zep Sealtielsa wë taka. Zao kim 70 tahun enkam lowehék, ki zep etan tapbla nuk.

Sealtiel hwëna Zerubabelsa zep wë taka.

¹³ Zerubabel hwëna Abihudsus zep wë taka.

Zen hwëna Elyakimsi zep wë taka.

Elyakim hwëna Azor Baksa zep wë taka.

¹⁴ Zen hwëna Zadoksa zep wë taka.

Zadok hwëna Akimsi zep wë taka.

Zen hwëna Eliudsus zep wë taka.

¹⁵ Eliud hwëna Eleazarsa zep wë taka.

Zen hwëna Matansa zep wë taka.

Matan hwëna aha zini Yakobsa zep wë taka.

¹⁶ Yakob hwëna Maria mo zini Yusupsus zep wë taka. Maria zep Yesussu wë tak- Insa "Kristus" kum en gweblanank.

†

¹⁷ Zep Abraham onakon de auyan-azasa aïtbir hankam Daud osan dep beyana kitak empat-blas enkam. Hen Daud onakon de aïtbir hankam Israelsa de asaskam Babelk kang gun sun dep, beyana hen empat-blas enkam. Hen dekon de etan lwan dahal zannak Kristus Yesussu de jaha gwen san dep aïtbir hankam, beyana hen empat-blas enkam.

Yesussu kim Maria jaha gwekke:

¹⁸ Kristus Yesussu de jaha gwenna in, zen ausuna a kirekam mo lwakyé: An zem in Maria, zen Yusup hup de golgu gweblanna. Hwëna nama de gon srëmnak zep u gwek. Hwëna Yusup hom anakan tame gu'unka, "Zen Alap mo Enho mo sosonkam u gwe'an."

¹⁹ Yusup man tangan Musa mo titi tabin ola blikip gwesik gwibirki, zep Mariasa zë-en enlala gwibi'inka, "Êe molyë gok, sap zen malinkim u gwe'an." Zen dekam zep enlala gwe'anka, "Dammak de kira gwenkam, ki Maria mo bosena sa karek gwer. Zep sowëkam asa gubir, 'Êe ama emsa baes gwibi'in.'"

²⁰ Zen kim dam gulsuku, "Asa ki Mariasa baes gwibir," hwëna dekam zep ni tannak

* 1:1 1:1 Matius kim ayatnak awe Yesussu "Daud Bak mo Auyan-tane" kam gubluka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denaka hom. Yesus de hatan srëmnak, tîngare Yahudi zini Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa "Daud mo Auyan-tane" kam nen gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen guk gweblak, "Teipsin zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala- nêsa de ngaya tabin hip de Zi niye." † 1:16 1:16 Kristus zen bosesa hom. Zen Yesus mo syal hap de boses- men ki Camat ahaksa Gubernur, zen hen ki kirekam syal hap de bosena. Bosena Kristus mo enlalana, "Alap mo Dam Tasinnî, zisi de ngaya tabin hip Dena." Zen Yunani olkam de boses, hen zëno enlalana apdenak- men kirekam hen Ibrani olkam "Mesias" kam nen gweblananye.

eisirkim Alap mo dam taha nakore zini gublu zaka, "Yusup, Daud Bak mo auyantane, bahem Mariasa de gon hap baes gwen. Sap Walasna insa u gwe'an, Zen Alap mo Enho mo sasonkam dena.

²¹ Zen zi walassa sa jaha gwer. Em Yesuskum bose ta, sap Zen in Zen sa zère mo hli irin zini ngaya tabiri- zèno mae mo karek-kareksa de ngan gulsuzimindikim."[‡]

²² An kitak Alap Zèn ki syal gwibirki-zère mo ol ayang gul gwen zini Yesaya mo alenak dikim zaun hup, mensa Zèna anakan gu-gublukake,

²³ "Zi niban de gaing èn srèm wenam seiwiri sa u gwer, hèndep zi walassa sa jaha gwer. Walasna in 'Imanuel'kam sa bose dal."*

Yesaya insa "Imanuel"kam gubluka, zen Ibrani olkam. Zèno enlalana, "Alap Zèn nèsa golèlowehe gwe'ara."

²⁴⁻²⁵ Ni tan nakon kim luweka, hèndep in kirekam Alap mo dam taha nakore zini in tonblaka, desan zep ki hèndep ang gweka. Hwèna Maria kim jaha gwe srèm gwe'ak, zen hom dekam nini apdekam la'ak. Walasna insa kim jaha gwek, Yusup dekam zep "Yesus"kim bose taka.

2

Yakla hata sezan nakon kim keis nikon de dam gulsuk gwen zini yaing gwe zakke:

¹ Yesussu kim Yerusalem mo langnak de èna Betlehemk jaha gwek, dekam teipsinkim Herodes irik gilki. Hwèna dekam zep keis nikon de dam gulsuk gwen zini Yerusalemk yaing gwezak. Zini in Israel kore naka hom. Zèno mae mo langna yakla hata sezan san dekam.

² Zen zao zep ètakensizik, "Yahudisa de teipsinkim irik gin hip de walasna in, endawe nër hom jaha gwek? Èe keissiè yakla hata sezan san hla la gwe'an- dekon de dam tasin hüpye. Zen in zebè yaing gwezal- walasna insa de bokle kom tablan naban isrip-sri gweblan hap."

³ Teipsin zini Herodes kim kirekam salka, ausa zep hloka. Hen tingare Yerusalemk de zini kim kirekam èsaladak ausa zep èhlondak.

⁴ Herodes dekam zep Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenyà zèbon de tagal gwen hap gubiridaka. Zao zep takensibiridaka, "Alap mo hamal hap de ola kon, nèsa de ngaya tabin hip de Teipsin Zini, Zen endawe sa an zem jaha gwer?"

⁵ Ki zep ding nulblik, "Sap diki Yerusalem mo langna Betlehemk de jaha gwen hap, sap Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alenak man lwak,

⁶ 'Yehuda mo auyan-aza mo èna in, Betlehem,

zen èna sap betekna- tingare Yehuda mo langnak de è-è nakonye.

Hwèna lamkam zèno bosena sa tangan yawal gwer,

sap ano hli irin wenyà Israelsa de zaho ta gwibin hip de Zini,

Zen zèwe sa zère mae mo ngirin klesnak jaha gwer.' ">*

⁷ Herodes kim kirekam zèbon mae salka, dekam zep yakla hata sezan nakore keis nikon de dam gulsuk gwen zini insa sowèkam gu sonebiridaka- zèbon de yaing gwezan hap. Zao zep takensibiridaka, "Keisni in bawalkame nonol hla lak?"

⁸ Kim takensibiridasiki, ki zep gubiridaka, "Emki Betlehem san sek gwen. Zao walas tola insa dawem enkam lèblak. Zao de hla tankam, asa etan en gublu kinzik-èe akakim hen song gwek, bokle kom soblan naban de hen isrip-sri gweblan hap."

⁹⁻¹⁰ Ki zep hèndep sek gwek, ki zep hen keisni mensa yakla hata sezan san nonol hla dak, etan hla dak. Dekam tangan zep èisrip-sri gwe'ak, sap keisni in man ngeirbirida'anka. Hèndep walas tola in zao gola ta'anka, zao en zep keisni in mo ngatanna zilsin'inka.

¹¹ Gola iwe kim bitì gwek, zao zep walas tola insa an zem Maria han nake'ak. Zao zep hèndep ètuk gwe hezan naban boklèna kom dablazak. Dekam zep zère mae mo honnak de kire-kire bitì tahal zanna zèbe hap deisweblak, hèndep dekam zep zèbe hap kap dablak- emasna, ir ase dawem nabare te kilì, hen ahana obat hap de te kil dawemsa.

¹² Hwèna hla tan srèmnak Alap mes eisirkim anakan enlala sobiridaka, "Herodes osan bahem etan lwan dahan." Zep hèndep aha ora san zère mae mo lang san dep lwan dahak.

Yusup ne Maria ne kim Yesus hun Mesir sin dep èrheya gwekke:

¹³ Keis nikon de dam gulsuk gwen wenyà in kim lwan dahak, Alap mo dam taha nakore zini ki zep eisirkim Yusup hon hata zaka. Zao zep gubluka, "Em luwen. Herodes man angkam eno nik mo walasna ansa tan hap de tèblan hap kalang

[‡] 1:21 1:21 'Yesus'kum de bosena, zen hen Ibrani olkam enlala naban. Zèno enlalana "Bian (Alap) ngaya tabi'ira." Zep bosena in man tangan dakasti'in- men kirekam Alap mo dam taha nakore zini in hamal hap Yusup hup srip gulsublukaye. * 1:23 1:23 Yes. 7:14 * 2:6 2:6 Mik. 5:2; 2Sam. 5:2

gwe'ara. Walas tola insa em Mesir sin dep ërheya gwen. Zao holokam ërgwë. Etan aen asa ebon hatazal- dekam de emsa anakan guzimdin hip, 'Angkam sap esa etan ërlwa hala.'"

¹⁴ Yusup kim luwe zaka, dekam zep hëndep kam ërheya gwek.

¹⁵ Zao zep ërgwë gwek, hëndep Herodes tilki. Zen kitak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak- Alap mo ol ayang gul gwen zini men kirekam Yesus hup dena hamal hap anakan ayang gulkuke,

"Ëe asa etan ëre mo Walasna Mesir kon kwang ta halzal."*

Herodes kim Betlehemk de zi walassa de tameran hap gubiridakake:

¹⁶ Herodes kim sap keis nikon de dam gulsuk gwen wenya insa kara gwibiridaka, hen anakan kim tame gulku, "Zen hom asa nen gublu kinzi'an. Man asa ahap da guk kinzik." Dekam tangan zep jal gweka. Dekam zep zëre mo jana nabare zisi gubiridaka- Betlehemk hen zëno golek denak de ë-ë san de zi walassa tamerandan hap, dare tahun nakon olk san dep. Sap in kirekam keis nikon de dam gulsuk gwen zini in benna hen tahunna anakan nen gublu kinzikke, "Nonol tanganna dekam hata seka."

¹⁷ Zen dekam zep zauk- Alap mo ol ayang gul gwen zini Yermia Bak men desa ola anakan ayang gulkuye,

¹⁸ "Langna Rama kon gona sa wet so gwer, hen kamana sa nawa gwibir. Ëe ama eisirkim Rahel Swesa hlauk. Ngein sin zen sa auyan-tane wal zemka halahla gwibiridali. Zen molya sëwehek, sap auyan-tane wal zemka kitak tangan sa damerasil."*

Yusup ne Maria ne kim Yesus hun Mesir kon etan ërlwahal zakke:

¹⁹ Herodes kim tilki, Yusup ne dekam nama Mesir ërgwë'ak. Dekam zep etan Alap mo dam taha nakore zini zëbon eisirkim hata zaka.

²⁰ Zao zep gubluka, "Em luwen. Angkam sap esa walas om in han etan Israel san dep ërlwa hala. Sap teipsin zini men zen eno nik mo walasna insa de tan hap golëalp gwe'anka, zen mes angkam tilki."

²¹ Ki zep hëndep luweka, dekam zep hëndep etan Israel san dep ërlwahak.

²² Hwëna kim etan salka, "Angkam Yerusalem mo langnak Herodes mo tanena Arkelaus Bak bi zik mo weinak teipsinkim irik gi'ira," dekam zep hwëna desan de etan ërsong gwen hap airi'anka. Hwëna Bian zep etan eisirkim gubluka, "Galilea san ërsong gwe." Dekam zep desan ërsong gwek.

²³ Zao zep ë bosena Nazaret ërgwë gwek. Zen kitak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak- men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini orep zëbe hap dena ayang nul gwekke,

"Zen Nazaret walkam sa nen gweblal."

3

Yohanis kim Yesus hup Israelsa hamal gulblukake:

(Mrk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

¹ Zao kim lwa se'ak, dekam zep baptis ta gwibin zini Yohanis Alap mo olsa de ayang gul gwenkam kon gwesik hana'anka. Zen zi srëm nakon syal gwe'anka- Yerusalem mo aha ënak de eik nikon. Sane tan hap kim zë zini yaing gwe-gwek, dekam zep ola ayang gul gwizimki,

² "Ère mae mo karek-karek nakon em ëhalen. Sap angkam Alap Zëna man kon gwesik hana'ara- teipsinkim de nësa irik ginkimye."

³ Yohanis zen orasa de sal tablan hap de zini men zëbe hap Yesaya Bak Alap mo olak hamal hap anakan ale gulblukake,

"Zini sa zi srëm lang nakon taken gwer, 'Haen, nère mae mo Teipsin Zi hip nen orasa hamal ta gublun!"

Hen nen dam-dam ta gublun!"*

⁴ Yohanis in Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim hen gwë gweka, zep unta ala nakore bajuna zëno kim hen ala so gweka. Takna hen Elia mo kim tweran sopkam denaka daul gweka. Tembanena hen zëno kim tembane gwe-gweka, zep ëkasna twenblanda gweka, hen sobwal hona otde gweka.*

⁵⁻⁶ Dekam zini zëbon dep beya tangan nik weyana Yordan san dep sek gwe-gwek- tingare Yerusalem mo lang nakon, hen weyana Yordan mo alp san de ë-ë nakonye. Zëwe zen nonol zëre mae mo kirekam karek-kareksa damnak ëkira-kla gwe-gwek. Ki zep hwëna Yohanis baptis ta gwibirki.

* 2:15 2:15 Hos. 11:1

* 2:18 2:18 Yer. 31:15

* 3:3 3:3 Yes. 40:3

* 3:4 3:4 2Raj. 1:8; Mal. 4:5

* 3:7 3:7

Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlikna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, "Bahem gulmurun." Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, "Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwe'i'in." Zep zen hen man Yesusu baes nëblak- kim anakan hla dak, "Desa beyakam ang nëbla'an." Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Sadukikam de gubiridan wenya, zen hen Yahudi mo aha hlikna. Hwëna zëno mae mo tawa tabinkim, "Zini bëjen tin nikon etan ngaya gwen." (Kis 23:6-8)

⁷ Farisikam de gubirida gwen wenya hen Sadukikam de wenya* zen hen zêwe beyakam sane tan hap yaing gwe-gwek. Hwëna Yohanis kim desa hlauluda guku, dekam zep gu-gubiridaka, “Em an gwe makare enlalana! Em ema êenlala gwe'an, 'Asa de baptis tabinkim Alap molya asa karek tabirki.' Hwëna em home êhale'an. Alap mo jala kon molye êheya-hya gwek.

⁸ Zen in zep, em de Alap mo jala insa goltowen srêm hap, em ere mae mo lowe-hen karekna insa wet gulsun- dekam de emsa anakan tame tabin hipye, ‘Zen eiwa mes êhaler.’

⁹ Em bahem anakan êkil gîl gwen, ‘Êe an Abraham mo auyan-aza nakore nakake, zep asa molya Alap karek tabirki.’ Sap Alap maka eno mae mo weinak dep kaso-kasona ansa Abraham mo auyan-aza hap yang tabi'ira.

¹⁰ Sap Alap mo zer sonen Zini in Zen ano lure nakon hata'an zala, Zen mes hlala hohle gulu- dekam de tesya lu ta gwen hapye. Tenya men zen de eini êtê srêm gwe'ak, desa sa ausu ennak lu tala, hêndep ki sa tînsik gwen srêm syauk hî-hîtinnîk yal ta sera.

¹¹ Êe weyakamê emsa baptis ta gwibi'in-dekam de em enaka anakan golêtrê gwen hap, ‘Êe mesê êre mae mo karek-karek nakon êhaler.’ Hwëna ano lun kon Zen hata'an zaka, Zen Alap mo Enhokam sa emsa baptis ta gwibiri, hen syaukkum. Zen abon onakon teipsin tanganna, zep zêno sepatu maesa de einblihan mae hap, êe hen toton bêtênê.

¹² Zen joksa zirensi'ira- dekam de lënsa lën hap. Dangnak dena, desa yunak sa bitî tala. Hwëna syaena men zen dang alp san alti'ik, desa tînsin srêm syauk bla san dep sa yal ta sera.” †

Yohanis kim Yesussu baptis takake:

(Mrk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

¹³ Dekam zep hen Yesus Galilea kon weyana Yordan san dep song gwe zaka, zao zep Yohanissi abe ta zaka, “Asa hen emki baptis tan.”

¹⁴ Hwëna Yohanis man baes gwe'an-ka-Yesussu de baptis tan hap. Man zê gulbuka, “Bian, diki dawemna Em de asa baptis tankam bap. Hwëna Em ba habe abon hatanan zala?- êe de Emsa baptis tan hapye!”

¹⁵ Yesus ki zep hwëna ding gulbuka, “Em sap esa angkam Asa baptis tala. Sap zen dekam esa Alap mo dwam gwibinni

kîtak su kul sonera.” Ki zep hêndep baptis taka.

¹⁶ Yesus kim dekon zîl he'an zaka, muk ennak zep nglîna hlang nê hanak. Yesus ki zep Alap mo Enhona hlaul guku- kim mawana ohola mo kim Zêbon dep ati gwe ine'an zaka.

¹⁷ Dekam zep hen Alap mo ola êsalsek, “An êre mo Tane- êre mo dang tîninak de tanganna. Êe ama tangan sam gwesik gweblanan.”

4

Dowal mo kîgîna kim Yesussu akasiblikake:

(Mrk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

¹ Alap mo Enhona ki zep Yesussu zi srêm lang san dep zersong gweka- zêwe dikim dowal mo kîgî akasiblin hap.

² Yaklana empat-pulu enkam Yesus tembane gwen srêmkam zêwe gwê gweka. Dekam usakna mes tangan sabak gweka.

³ Hwëna dowal mo kîgîna dekam zep zê gulbu zaka, “Em san Alap mo Tanesa hom?- zebe usak naban gwê'araye. Kasona ansa emki gulbundan- roti hap de êjowen hap.”

⁴ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man lwak,

‘Zini tembane en nakon hom lowehe gwenan. Hwëna tingare Alap mo ola mensa êsane gwe-gwenan, zen dekon hen ki lowehe gwenan.’ ”*

⁵ Dekam zep hwëna dowal mo kîgîna in Yesussu owaskam Yerusalem san dep zersong gweka- êna mensa Alap orep Israelk de zi hip dam tasizimki, zêre hap de gol yawalsa de zê taun hup. Zao zep dowal mo kîgîna in Alap mo gol bolak drêne seka.

⁶ Dekon zep etan gulbuka, “Em san Alap mo Tanesa hom?- ki emki heya gwe inen. Sap Alap mo olak ebe hap dena anakan lwak,

‘Alap zêre mo dam taha nakore zisi sa emsa de dawem enkam kara ta gwen hap gubiridala.

Zêno mae mo taha tere san esa tênda gwera, zep em molye ba karek maena goltoweka.*

Zep em san ema Alap mo ola insa taiblibi'ira? Ki emki heya gwe inen.”

⁷ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man hen lwak,

‘Bian Alapsa totoresas bahem anakare hap akasiblin, “Wêhê asa mas gwe-bla'an-ka?” ’ ”*

† **3:12 3:12** Yohanis gandum nuban nyiru naban gulk sun de ol blaonzimdinkim gubiridaka. Zêno enlalana apdenak-lënsa de jokkam lën naye. Gandum sopna, zen san de syaena kiye. * **4:4 4:4** UL 8:3 * **4:6 4:6** Mzm. 91:11-12

* **4:7 4:7** UL 6:16

⁸ Hwëna etan dekon ki zep Yesussu owaskam kwatap yawal san dep zersong gwëka. Dekon zep tîngare auhu-kamanak de ïrik ginnî ansa goltrëblaka- hêndep zëwe de kire-kire dawem naban.

⁹ Zao zep etan gulbuka, "Insa ki hlauluda, ëe asa ebe hap kitak tapbla gul-blul- em de hwëna bi gwibin hip. Hwëna nonol bokle kom soblan naban em asa boltere tan."

¹⁰ Yesus ki zep jala ban ding gulbuka, "Zi Golliwe Bak, em song gwen! Sap Alap mo olak man lwak, 'Bian Alap ensa em boklena kom so gwe-blan,

hen Desa en em blikip gwesik gweblan.' "

¹¹ Hêndep ki zep dowal mo kigîna in Yesussu hli ta guk halka. Hwëna Alap mo dam taha nakore zini dekam zep tem-banekam mas nëblazak.

Yesus kim Galileak syala kon gwesibir hanakake:

(Mrk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

¹² Yesus kim salka, "Yohanissi mes bwinak se dyaink," dekam zep Galilea san ahulsuk halka.

¹³ Dekam Zen hom zëre mo ëna Nazaret gwëka. Zen hwëna Kapernaumk gwë gwëka- Ho Gutuna Galilea mo alpnak, Zebulon ne Naftali nik mo zi ausu mo langnak.

¹⁴ Yesus insa zao gwëka, zen Alap mo dwam gwibin sin ki lwak- dekam de Yesaya Bak mo hamal hap de ol ayang gunnuk zaun hup, mensa anakan ayang gulkuke,

¹⁵ "Em in zene Zebulon ne Naftali nik mo ausu nakore zini lowe he'an, hen Ho Gutuna Galilea mo ora alp san de wenya, sap weyana Yordan mo men eihyanak de wenya, hêndep Yahudi srëm zi ausu nakore zini men zen langna Galileak hen lowehe gwenan:

¹⁶ Em in zene angkam kawesinnik lowehe gwe'an,

hwëna em esa sërkam de ngatan yawalsa hla kul.

Em in zene juwen zi mo lang kawesinnik lowehe gwenan,

hwëna ebon mae onak sa ngatanna yakla nwe de hata sezan makan emsa zilsibirida zala."

¹⁷ Zep Yesus in kim Kapernaumk gwë gwëka, dekam zep zë hêndep tawa tabinkim kon gwesibir hana'anka. Man zë gubirida gwëka, "Ere mae mo karek-karek

nakon em ëhalen, sap Alap Zëna angkam man kon gwesik hana'ara- teipsinkim de nësa ïrik ginkîmye."

Yesus kim hogwe tahyo gwen zini empat enkam zëre hon de ang ta gwen hap kwang guluda kinikake:

(Mrk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

¹⁸ Yesus kim Ho Gutuna Galilea mo alp san gwë ha'anka, dekam zep zë hogwe tahyo gwen zi darena ake'anka. Ahana Simon- men desa hen "Petrus" kum nen gweblanan, oso zem Andreas han. Ho gutunak iwe hogwesa jalakam zer-tahyo'anka.

¹⁹ Yesus ki zep zë guzim zika, "Asa em ang ëblan. Ëe asa emsa zisi de hwëna lahyo gwen hap tawa sol."

²⁰ Dekam zep hêndep jalana insa hli koso guk halka- Yesussu dikim hwëna ang ëblan hap.

²¹ Dekon kim deban zisong gwëka, dekam zep etan aha zi darena ake'anka. Zen hen oso zeban zergwë'anka. Zen Yakobus ne Yohanis ne- Zebedeus Bak mo walas dare. Zen bi zik zëre mo bul tahan-nak zinikin'inka, jalasa zë zioto tasibi'inka. Zao zep hen desa kirekam guzim zika.

²² Zen hen zao zep hêndep bulu insa hli kulki, hen bi zemka zëwe hli laka. Zëna dekam zep hen Yesussu ang ëblaka.

Yesus kim tawa tabir song gwëkake hen zi sang-sangna kim dawem tabir song gwëkake:

(Luk. 6:17-19)

²³ Yesus dekam zep tîngare Galilea mo langnak de ë-ëna zëre hon de ang ta gwen wenya in han ziamjanbir song gwëka, hen zëwe Yahudi mo but srëm gol-gol san tawa tabir song gwëka. Zen Alap Zën de ïrik gin hip de ol dawemkam tawa tabir song gwëka, hen kirekam-kirekam zi sang-sangsa dawem tabir song gwëka.

²⁴ Galilea kon kim Yesus hup de ola insa tîngare Siria mo lang san nol haladak, * dekam zep zi beyam-byana kirekam-kirekam sang-sang karek nabare wenya nolëyaing gwe-gwezak. Sap dowal mo tîlbididanna, hen ëtîlsin-tîlsin wenya, hen taha-tana teisya inen srëm wenya, desa kitak nolëyaing gwe-gwezak. Hen Yesus dekam zep kitak dawem ta gwibirki.

²⁵ Dekam zini beya tangan nik zep Yesussu ang në gweblak. Ahakon Galilea korena, ahakon lang bosena Ëna Dare Taha-tap korena, hen ahakon tîngare Yerusalem mo lang nakorena, hêndep

* 4:10 4:10 Ul. 6:13 * 4:16 4:16 Yes. 9:1,2 * 4:24 4:24 Siria mo langna in, zen langna Galilea kon utara san dep. Zen dekam Roma mo aha ïrik gin lang, hen Yahudi srëm zi ausuna zao hen lowehe gwëk.

ahakon weyana Yordan mo men eiha
nakorena.

5

*Yesus kim kwatapak tawa tabirkike:
(Luk. 6:20-23)*

¹ Yesus kim zi beyam-byana insa hlaluludaka, dekam zep kwatap tek san hata seka. Zao zep zere hon de ang ta gwen wanya ban zi trana insa zigoletinikinki,

² zao zep tawa tabirinka,

³ “Men zen zere mae mo tahalhana Alap en hon eblol gwe-gwenan, zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap zen zen Alap mo irik ginni bi neibi'in.

⁴ Hen men zen angkam enlalana edowe hana gwe'an, zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap Alap sa zeno mae mo enlala dowe hananna insa isrip-sri hap li ta sonezimdi.

⁵ Enlala sae-sae wanya, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap Alap sa gubiridala- zen de hen okamana ansa bi gwibin hipye.

⁶ Men zen tingare zi dikim enlala damdam enkam lowehe gwen hap edwam gwe tine gwenan, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap lamkam men zewe enlala damdam wanya lowehe gwe'ak, desa hen sa Alap gubiridala- zewe de hen biti gwen hapye.

⁷ Hen men zen wal bosa wal zemka kwasang neibirida gwenan, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap kire zi hip Alap kwasang-kwasang zemka sa gol gwizimdi.*

⁸ Enho lalak wanya, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap zen zen sa Alapsa nertower.

⁹ Hen zini men zen umlae enlalana nol halada gwenan, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an. Kire zini Alap sa gubiridala, 'An ere mo walas tanganna zen.'

¹⁰ Dawemsa de syal gwibinnik men desa karek da gwibirin, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an, sap zen zen Alap mo irik ginni bi neibi'in.

¹¹ Hen emsa kim abe hap de jal hap lamang da gwibi'ik, hen karek da gwibi'ik, hen boton olkam blo-blo da gwibi'ik, em hen dekam isrip-sri gwibinnik esa lowehe gwer.

¹² Orep men zen Alap mo ola abare srėmnak ayang nul gwək, desa hen kirekam karek da gwibik. Zep em de hen kire kareksa goitowe gwenkam,

em dawemkam isrip-sri gwe-gwen, sap ngein sin dawemna Alap mam tangan naka ebe mae hap ngatan zi mo langnak hamal gulzim'ira.”

Yesus hon de ang ta gwen wanya zen diki okamanak hi makan zen ederek gwen, hen pelita makan zen engatan gwen.

¹³ “Em an zene Abon ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hwena hina bleble gwenkam, dekam tembanesa dikim derek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Dereka in de hom gwenkam, dekam zini bejen ba mae hap dwam gwibin. Zen dekam zalta dep de hiri gun en hap dena.

¹⁴ Hen em an okamanak san de tingare zi hip de ngatanna kiye. Em hen dekam san de kwatap bolak de ena kiye. Ena in kore kam de ngatanna okama kawesinnik awe man zil ine gwenan.

¹⁵ Zen zep ere mae mo ngatanna bahem aning gul gwen. Sap zini bejen pelita ngatannak yuna utuk gul sonen. Zen diki mejanak de lonenkam- dekam de golak de lowehen wanya in ngatannak lowehen hap.

¹⁶ Zen in zep, eno mae mo lowe henna diki tingare zi mo nwenak kirekam zen ngatan gwe-gwen- dekam deka eno mae mo lowehen dawemna insa hla nul gwək. Ki zen hen dekam sa ngatan zi mo langnak de Bian mo bosena teip nulsuk gweblal.”

Yesus kim Musa mo titi tabin ol hap dena tawa tabirkike:

¹⁷ “Asa bahem anakan kil tin, 'Zen an Musa mo titi tabin olsa de wet gulsulun hap hata zaka,' ahaksa, 'Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olsa de wet gulsun hup.' Ee wet gulsun hup homē hatazak. Ee hwena dawemkam de zeno ei nika ebe mae hap sul sonezimdin hibē hatazak.

¹⁸ Zen in zebē eiwa denaka emsa gubirida'an: Ngli naban kama naban de aumwa hap de yaklanak jek-jak nēn srėmnak, dekam tingare hamal hap de Alap mo ola sul sonen tangan nik sa lwal. Aha-ere ol-gun betek maena molya mae lwa kinik.

¹⁹ Zen in zep, men nara titi tabin ola insa aha-ere ol-gun maesa ngip gunnu, hen men zen de anakan titi da gwibi'ik, 'Ansa sap esa ngip ul gwer,' zen Alap mo irik ginnik otde tangannak sa teinikin. Hwena men zen de titi tabin ola in san ang ta gwe'ak, hen aha zisi desan de ang tan hap titi da gwibi'ik, zen Alap mo irik ginnik teipsin-teipsinkim sa lowehe gwer.

²⁰ Zini sap man Farisikam de gubirida gwen zisi hen Musa mo titi tabin olsa de

* 5:7 5:7 Mat. 18:31-35

tawa ta gwibin zisi anakan kil di gwibirin, 'Zen dawemkam Musa mo titi tabin ol san ang ta gwenan.' Hwëna zëna desan zi mo nwe ennak ang ta gwenan. In zebë emsa gubirida'an: Em de zëno mae mo kim ëk enkam Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenkam, ki em molye Alap mo irik ginnik bitì gwëk."

Wal bosityansa de jal gwibirida gwen srëm hap de ol:

²¹ "Ena dwan mes-eme ëtawa gwëk: Musa Bak dwan mes-am anakare ol jalse gwenna nëno mae mo auyan-aza hap ayang gulzimki,

'Zisi bahem tan. Nara zisi tanna, desa hwëna em tok hap karek tan.'*

²² Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara wal bose zemka jal gweblanna, kire zini Alap sa lamkam karek tala. Hen men nara aha zisi wawak tanna, kire zini hen karek tan hap dena. Hen men nara wal bose zemka gublunna, 'Em in enlala joblo-topna,' kire zini zen tinsin srëm syauk bla san dep dena.

²³ "Zen in zep, em de Alap hap kire-kiresa de golblan hap enlala gwenna, hëndep em de Alap mo golak golhatankam, hwëna dekone etan enlala gwe'anam, 'O hare ano wal bosityanna man-am ëre mo karek nakon asa g'il-g'il gwebla'ara,'

²⁴ ki kire-kirena insa emki Alap hap de golblan srëmnak teksonnak iwe hli yun. Nonol emki wal bose om in han eno karekna insa tap ulsun. Tap ulsunuk, dekam etan lwa halza- dekam de kire-kirena insa enlala dawem naban Alap hap golblan hapye.

²⁵ Zen in zep, ere mo karek nakon de wal bose uk emsa g'il-g'il gweblanna, emki nabakam tap un. Tap un srëmkam, ki eno wal bosityanna in maka emsa teipsin zinik klak ta'ara. Teipsin zini in hwëna dekam maka zëre mo dam taha nakore jana zisi gubirida'ara- emsa de bwinak se tya irin hip.

²⁶ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em bëjen em dekon wet son- te-alana men ki en teipsin zini in emsa gubluka, kire enkam de golblan srëmkamyë."

Ëkahalo gwe-gwen srëm hap de ol:

²⁷ "Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa ësane gwe-gwëk,

'Bahem ëkahalo gwen.'*

²⁸ Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara wesya swi enlala naban ërtabinni, ki zen mes enlala nakon kahalo gwibirida.

²⁹ Emsa de ere mo aha nwe titi da gwe'anam, 'Haen, nen karekna wakinsa karatda un,' ki em nwen insa alsin nika hiri son. Sap eme dare nwe naban zigwë'anika, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tinsin srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser.

³⁰ Hen kirekam, emsa de ere mo dam taha kareksa dikim gon hap titi da gwe'anam, diki dawemna em blansin. Sap eme dare taha naban zigwë'anika, ki esa Asa hli tala. Ki hwëna tinsin srëm syauknuk esa hëndep denaban gwë gwera."

Wesya de baes gwibin srëm hap de ol:

³¹ Yesus ki zep etan gubiridaka, "Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa ësane gwe-gwëk,

'Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwëna nonol baes gwibin hip de suratsa de anakan ale gunkum, "Ëe mesë kire hap baes gwibik." '*"

³² Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara we zemka baes gwibinni, wenyi in de kahalo gwen srëmnak, ki hwëna dekam zen mes aha zi de kahalo gun hup golgunda. Hen we baes gwibinni insa de ahaniak gonkam, zen hen Alap mo nwenak kahalonak gwë gwe'ara."

Anakare hap de ol: Bahem anakan ëgu gwen, "Alap, mese ki asa hla tanda."

³³ "Em dwan tawa nakake, orep Musa Bak nëno mae mo auyan-azasa ki hen anakan jalse gwibirida gwëka,

'Bahem boton hap anakan ëgu gwen, "Alap, mese ki asa hla tanda." '

Hen zen man titi ta gwibiriki,

'Em de banakare mae hap Bian mo bose gubin niban gu-gunnu, hëndep kire enkam emki syal gwe-gwibin. Kirekam de syal gwibin srëmkam, ki Alap mo nwenak mese karek gwera.'*

³⁴ Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Bahem tangan Alap mo bose gubin niban ere mae mo ola soson gul gwen. Hen Alap zëre mo bosesa de gollëwen hap bahem hen anakan ëgu gwen, 'Ngli, mese ki asa salblanda.' Sap ngliina zen Alap zëre mo nikin gwenna zen- men dekon nësa tingan irik gi'iraye.

³⁵ Anakan hen bahem Bian mo bosesa de gollëwen hap ëgu gwen, 'Kama, mese ki asa salblanda.' Sap zen apdenak- anakan de gun nubanye, 'Alap, mese ki asa salblanda.' Sap okamana an, zen Alap zëre mo tana ik so sone gwenna zen. Anakan hen bahem ëgu gwen, 'Ena Yerusalem, mese ki

* 5:21 5:21 Kel. 20:13; Ul. 5:17

* 5:27 5:27 Kel. 20:14; Ul. 5:18

* 5:31 5:31 Ul. 24:1

* 5:33 5:33 Im. 19:12;

Bil. 30:2; Ul. 23:21-23

asa hla tanda.' Sap Yerusalem, zen Teipsin Zini Alap zère mo è yawala zen.

³⁶ Hen Alap zère mo bosesa de gollèwen hap bahem hen anakan mae ègu gwen, 'Ère mo nol ala, mese ki asa hla tanda.' Sap eno sosonna hom- dekam de ere mo nol alana insa aha-ere sihi mae naka anakan wet gulsun hupye, 'Ano nol alana an zen ngap-ngap gwen,' ahaksa, 'Zen kakak gwen.'

³⁷ Diki Alap mo bosesa de gubin srèmkam em ègu gwen, 'Èe eiwa denakaè ton'an.' Sap em de anakan ere mo olsa soson gul gwenkam, 'Zen ki asa salblanda,' dekam hwèna em dowal mo kigi mo dwam gwibin sine ang gwe'ara."

Hwè-hwèkam de nënaka karek ta gwibin srèm hap de ol:

(Luk. 6:29-30)

³⁸ "Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa èsane gwe-gwek,

'Zi de wal bose zik mo nwesa tobe ènkam haï soblankam, ki zini in mo nwena emki hen haï soblan. Ahaksa èk naka de tobe ènkam kam tablankam, ki hwèna zini in mo èk naka emki hen kam tablan.'*

³⁹ Hwèna angkam Èe ama emsa gubirida'an: Zi jal-jal de emsa karek tanna, bahem ere mo timsi goljalse gweblan. Emki hwèna sosok gulblun. Emsa de zi i tranak lek tyankam, em etan eihya i trasa zitrèblan- zèwe deka hen emsa lek tyaka.

⁴⁰ Emsa de ahanik teipsin zinik botonkam anakare ola ban klak tanna, 'Zen mes ano kire-kirena totoresa kap taka,' zen men desa em de hwèna kap tablan hap dwam gwe'ara, emki hèndep kap tablan, hen dekon em etan mas-mas tablan.

⁴¹ Emsa de jana zi zèno nihin dohon-honsa de aha-ere kilometer enkam wè tablan hap tik-tik tanna, em hwèna dare kilometerkam em wè tabla song gwen.

⁴² Zi de emsa banakare mae hap abe tanna, em hèndep golblan. Hen zi de emsa ba maesa de bohè gulblun hap abe tanna, emki hèndep bohè gulblun. Bahem salsiblin."

Ere mo jal zisi de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

(Luk. 6:27-28,32-36)

⁴³ "Musa mes dwan-am nësa anakan titi ta gwibiriki,

'Wal bose wal en omka em kwasang gwibirida gwen.'*

Hwèna zèno olsa de tawa ta gwibin wenya zen anakan mas nul gwenan, 'Nère mae hap de jal zisi sap esa husus eibirida gwer.'

⁴⁴ Hwèna angkam Èe ama emsa gubirida'an: Ere mae hap de jal zini em kwasang gwibirida gwen. Hen men zen emsa karek da gwibirin, zèbe mae hap Alapsa em abe ta gwen- Zen dikim dawemsa zèbe mae hap gol gwizimdin hipye.

⁴⁵ Sap tingare zisi de kwasang gwibirida gwenkam, zen dekam esa ngatan zi mo langnak de Bian zère mo bi gwibiridan walaskam loweher. Sap Alap insa yak-lana yang tasiki, zen zi dawem-dawem ensa hom zilbirida ine gwenda. Zen hwèna karek-karek gol gwen wenyaka hen zilbirida ine gwenda. Hen ona insa il ti gwenda, zen dawemsa de syal gwe-gwibin wenya kip, hen kareksa de syal gwe-gwibin wenya kip.

⁴⁶ Zep em de enaka de kwasang gwe-gweblan zi ensa etan kwasang gwibirida gwenkam, ki hwèna anakan bahem èkil gil gwen, 'Alap sa kire hap asa sam gwesibiridala.' Roma mo irik ginnik dep de te-ala alal ta gwen zini sap ki kire enkam ègwè gwenan. Zen hen karek gol gwen bose zemka hwè-hwèkam zènaka kwasang neibirida gwenan.

⁴⁷ Hen em de zisi golètowenkam, em de ere mo wal bose wal ensa dawem ta guk gwibinkim, hwèna aha zisi hom, dekam bahem anakan èkil gil gwen, 'Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.' Alapsa de tame tan srèm zini hen ki kire enkam hwè-hwèkam wal bose wal en zemka dawem da guk gwibirin.

⁴⁸ Sap nëno mae mo ngatan zi mo langnak de Bianna, zen sowehen tangankam kitak de zisi kwasang gwibirida gwenda- sap hen karek gol gwen zi. Zep em hen kirekam em nère mae mo Bian mo kim ègwè gwen."

6

Mae hap de ol: Alap hap de syala, zi dikim emsa boltere tan hap bahem gol gwen.

¹ Yesus dekam zep etan tawa tabinni ayang gulzimki, "Em de Alap mo bose hap tahalha zisi mas gwibirida gwenkam, ahaksa Alap hap de aha syal maekam, zi mo nwenak bahem golada gwen- dekam de emsa gulblun hap, 'Zen dawemna.' Kirekam de syal gwenkam, ki hwèna ngatan zi mo langnak de Bian molya syala in hap de dawemna ebe hap golblaka.

² Zep em de tahalha zisi Bian mo bose hap mas gwibiridankam, bahem aha zisi hamal hap gu-gubiridan- tagal gwennak de emsa hla tan hap. Bahem but srèm golak ahaksa ètagal gwen maenak anakan

gubiridan, 'Ēe kimē mas gwibiridan hap hata'ak, em dekam tērya ban asa hut lu ane guk- dekamim zi beya asa hla dak, "Zen man angkam mas gwibiridan hap hata'ara." ' Men zen ěk enkam Alap mo nwenak dikim ěsam gwesin hĭp de syala nol gwenan, zen kirekam ěgwē gwenan. Hwēna eiwa denakaē emsa gubirida'an: Sap desa mes zēre mae mo tahalha zisi de mas gwibirida gwen nakon boltere da gwibik, zep zēbe mae hap Bian Alap molya lamkam zēre mae mo syala in hap de dawemna golzimki.

³ Hwēna em de tahalha zisi mas gwibirida gwenkam, sowēkam emki mas gwibiridan- aha zi de emsa tawa gweblan srēmkan.

⁴ Aningkim em aha zi hĭp dawemna gol gwizimdin. Sap nēno mae mo ngatan zi mo langnak de Bianna, Zen zi mo aning gun syala man hlau gwizimnira, hen Zen sa hwēna ebe mae hap dawemna gol gwizimdi."

⁵ "Em de Alapsa gu sone gweblankam, zi mo nwenak bahem- zi de emsa hla tan happye. Men zen kire enlala naban nen sone gweblan, zen zi beya mo ngirin nikon nen sone gweblan- sap but srēm golak, hen sap ětagal gwen maenak. Men zen ěk enkam Alap mo nwenak dikim ěsam gwesin hĭp de syala nol gwenan, zen kirekam ěsam gwesik gwenan. Hwēna eiwa denakaē emsa gubirida'an: Sap desa mes zēre mae mo Biansa de gu sone gweblan nakon boltere da gwibik, zep Bian Alap molya lamkam kire syal hap de dawemna golzimki.

⁶ Hwēna em de Alapsa gu soneblankam, gol mwanak em tin, hen lilikinni em solhlasin. Dekon em aningkim gu soneblan. Sap nēno mae mo Bian, hla ta gwen srēm Zini Alap, Zen zi mo aning gun syala man hlau gwizimnira, hen Zen dekam sa hwēna ebe mae hap dawemna gol gwizimdi."

Yesus kim kirekam de Biansa gu sone gweblan hap tawa tabirkike:
(Luk. 11:2-4)

⁷ "Em de Alapsa gu soneblankam, bahem aha-ere abena etan gollwa halasen gwenmen kirekam Alapsa de tame tan srēm wenya ěgwē gwenanye. Sap zen man ěkil gil gwenan, 'Abesa de mam blalkam gollwa hala serankam, ki sa ano abena dokwak gulu.'

⁸ Hwēna kirekam waba hap. Zep em zēno mae mo kim bahem. Sap Bian Zen

mes eno dwam gwibinni tame gulku- em de nama abe tan srēmna.

⁹ "Zep em a kirekam em gu sone gweblan:

Bian, ngatan zi mo langnak de Zini, dikire eno bosena teip nulsuk gwek.

¹⁰ Diki okamanak awe Em hen irik gin- in kirekam hen ngatan zi mo langnak irik gi'irake.

¹¹ Namen dep de tembanena ap golzim.

¹² Ano mae mo karek-karekna ap tap gulsuk gwizim-

ěe men kirekamē hen aha zi mo karekna eititi ei gwibirin, men desa ap nol gwiziminke.

¹³ Asa de akasibirida gwennak bahem nwe enkam asa kara ta gwibin.

Hwēna dowal mo kigi mo taha nakon asa alal gul gwe." *

¹⁴ Etan ki zep gubiridaka, "Men nara wal bose zik mo zēbe hap de karek golblansa eititi gwibir-blankam, ki ngatan zi mo langnak de Bian sa hen zēno karekna eititi gwibir-blira.

¹⁵ Hwēna em de wal bose uk mo ebe hap de karek golblansa eititi gwibin srēmkan, ki Bian hen molya eno karek-karekna ep tap gulsubluka."

Bian hap de tembanesa ělwa gwen hap de ol:

¹⁶ "Em de Biansa dikim enlala zon tasiblin naban abe ta gwen hap tembanesa ělwa gwenkam, nwe-masena bahem ědowe hana gwen. Sap men zen ěk enkam Alap mo nwenak dikim ěsam gwesin hĭp de syala nol gwenan, zen kirekam ěgwē gwenan. Zen son maesa nawa gwibirin- dekam de zi anakan tawa gwibiridan hap, 'Zen an Alap hap tembanesa ělwa'an.' Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Sap desa mes zēre mae mo tembane lwan nakon boltere da gwibik, zep Bian Alap molya lamkam kire syal hap de dawemna golzimki.

¹⁷ Hwēna em de Biansa dikim abe tan hap tembanesa lwankam, nwe-masena em ngan tasik gwibin hen nol alana em sisir ta gwibin.

¹⁸ Bap zen aha zi emsa anakan tame tabin, 'Zen Biansa dikim dawemkam abe tan hap tembanesa ělwa'an.' Sap nēno mae mo Bian, hla ta gwen srēm Zini Alap, Zen zi mo aning gun syala man hlau gwizimnira, hen Zen dekam sa hwēna ebe mae hap dawemna gol gwizimdi."

* **6:13 6:13** Dekon aha zi man lun mas gulku- men kirekam gerejanak aumwa topnak ěgu sone gwenanye. Zen a kirekam mo: "Sap Em en sosonna hen teipsinni. Zep dikire eno bosena hēndep denaban teip nulsuk gweblak. Amin."

Ngatan zi mo langnak de kire-kiresa lam gun hup de ol:

(Luk. 12:33-34)

¹⁹ “Auhu-kama ennak awe bahem kire-kirena ebeya gwen. Awe hwëna sa êkalse gwer hen winim sa blom da gwibir; hen sowë zi sa dekam de kap tan hap eno gola insa dre dal.

²⁰ Diki dawem tanganna ngatan zi mo langnak em kang ta gwen. Zëwe molya êkalse gwek, hen winimni molya zë blom dabik, hen sowë zini banakan molya kap dak.

²¹ Sap men zëwe eno kire-kirena ërlwa gwenna, eno enlalana hen zëwe sa lwa gwera.”

Enho nakon de ngatan gwen hap de ol:

(Luk. 11:34-36)

²² “Nwena zen tim hip de lilikîn- enho dikim ngatan gwen hap. Nwe nik de lalak nënna, dekam enhona hen ngatanna. Eno gwë hanna dekam, san de ngatan san de song gwenna.

²³ Hwëna em de nwekam men-san an-sankam hir-hir gwe naserankam, dekam bute hala seran makan esa gwë gwera. Hen eno nwe nik de haï nënkam, dekam kawesin tangannak esa gwë gwera.”*

Enlala beya gwen srëmkam de lowehe gwen hap de ol:

(Luk. 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Zini bëjen dare teipsin zisi dawemkam babu gwizimdin. Zen hwëna aha-en naka sa dawemkam kwasang gwe-gweblala hen blikip gwesik gweblala. Aha zini insa molya. Zep em hen kirekam: Em bëjen em syala dan son- Alap mo syala ban, te-ala beya gwen hap de syala banye.

²⁵ “Zen in zep, em bahem anakan ëngalap gwe-gwen, ‘Èe banakan asa gwër? Èe basa asa twin gwibir hen otde gwibir? Hen ëe basa asa ala so gwer?’ Emki ëenlala gwen: Eno gwëna zen tembane en nakon hom lwa gwenan, hen timni ala so gwen hap de en nakon hom lwa gwenan.

²⁶ Em ba hap de kirekam ëngalap gwe-gwen hap? Emki mawasa enlala gwibiridan. Zen hom ba maena eiyas nîl gwenan, hen hom dan gwenan, hen zëno mae mo gudangna hom- zëwe de tarankam ba maesa kang ta gwen happye. Hwëna zen mes ki tame nuk, ‘Ngatan zi mo langnak de Bianna ki tembanena ap gol gwizimnira.’ Zep emki hen dam gulsuk gwen, ‘Èe Bian mo nwenak mawa betek mo kim hom.’

²⁷ Em de ere mo gwën hap ngalap gwenkam, san ha em emaka ere mo

gwëna insa engka en mae langa gulsu'ura? Bëjen.

²⁸ “Zep em ba hap de anakare hap enlalana ebeyam-bya gwen hap, ‘Èe basa asa ala so gwer?’ Emki sap sona ok ei'i enlala gwibiridan. Zen hom syal ta gwenan, hen pakeanna hom dayal gwibirin.

²⁹ Hwëna Èe ama emsa gubirida'an: Sap teipsin zini Salomo Bak, zen hwëna hom ok eis nwe-awes makare pakeanna akeka-desi de zëre mo te-ala beyakam teisyan happye.

³⁰ Em in Biansa de taiblîblanna tawa naka hom! Ok eis mo ëhultunnu tihis tanganna, sap zen namen de ënwe-awes gwenkam, hwëna ka'an de ëjek-jak gwen. Zen sap eiwa kirekam, hwëna Alap ki desa kara ta gwibirida. Zep emki Biansa anakan taiblî gweblan, ‘Zen molya asa ala so gwen hap denakim da tasiki.’

³¹ “Zep em bahem anakare hap ëngalap gwe-gwen, ‘Èe basa asa twin gwibir hen otde gwibir? Hen ëe basa asa ala so gwer?’

³² Sap Alapsa de tame tan srëm zini zen kirekam ëngalap gwe-gwenan. Hwëna nëno mae mo ngatan zi mo langnak de Bianna, Zen anakan tawana, ‘Ano waslasna an kiresa tahalha gwibi'ira.’

³³ Hwëna kitak ere mo tahalha gwib-inni insa esa hla kul gwer- anakare enlala de eno mae mo enhonak bol-zaun gwenkamye, ‘Diki Bian Zen nabakam nësa irik gîlzîn, hen ëe anik zëno dwam gwibin en san ang tak.’

³⁴ Bahem ka'an dep dena kip anakan ëngalap gwe-gwen, ‘Èe ka'an basa asa jogwahaer gul?’ Sap namen de tahalha hap dena, zen srën. Ka'an de tahalha hap dena, zen hen srën. Bahem ka'an de tahalha hap dena namen enlala gwibin. Dikire eno enlalana namen en dep dena kip lwak. Ngein sin dep de tahalha hap bahem ëngalap gwe-gwen.”

7

Wal bose wal uk mo kareksa de hlaul gwizimdin srëm hap de ol:

(Luk. 6:37-38,41-42)

¹ Yesus dekam zep etan tawa tabinni ayang gulzimki, “Wal bose wal omka bahem gubirida gwen, ‘Zen karek tan hap man dakasti'ira.’ Ki hwëna Alap sa hen emsa gublula, ‘Zëna hen karek tan hap man dakasti'ira.’

² Sap em men kire enkame wal bose omka karek tan hap gublu'anaka, ki hwëna Alap hen kire enkam de emsa karek tan hap maka gublu'ara. Sap eme aha zisi gublu'anam, ‘Zen kirekam ngip gulku,’

* 6:23 6:23 Tit. 1:15

Alap dekam sa hen emsa karatda tala- eno gwënsa de anakan hlaulblun hap, 'San ha zëna hen kirekam ngip gul gwenda?'

³ Hen em ba habe wal bose uk mo ngip gun betek tolsa hla kul gwizimnin? Hwëna ere mo ngip gun yawala em desa de oto gulsun hup ema baes ta gwenan.

⁴ Kirekam insa ëgwë gwenan, zen men kiye: Zi de wal bose zemka gublunna, 'Anik eno nwenak de te klana insa gulsuk,' hwëna zëre mo nwenak hen balok tek yawala ki lwa'an. Desa maka nonol gulsu'ura- dekam de dawemkam wal bose zik moka hlaun hupye.

⁵ Em in Alapsa ëk enkame ang ë gweblanan. Diki nonol enaka emaka oto lasik gwibi'in. Ki esa dawemkam kara gweradekam de wal bose omka halen ora san zerwet son hapye."

Dawem enkam de Alap mo irik gin hip denaka tawa ta gwibin hip de ol:

⁶ "Alap onakore ol dawemna bahem lwa makare enlala zi hip waba hap tonbirida gwen. Zen sa hwëna jala ban ja-ja nul gwer hen emsa sa naptabirida gwer. Hen Alap onakore ol dawemna bahem gwe makare enlala zi hip gol gwizimdin. Ki hwëna zen sa zalta dep tanakam nyaubir."

Kirekam de Alapsa abe ta gwen hap de ol:

(Luk. 11:9-13)

⁷ "Men kiresa ena dwam gwibinni, Alapsa em abe ta tine gwen. Ki Zen sa hëndep kiresa ep gol gwizimdi. Em teibir tine gwen, dekam esa hëndep Zëbon onakon hla kul gwer. Hen orasa em tëbla tine gwen. Zen dekam sa ep zertrëblala.

⁸ Sap zini men zen abe ta gwenna, zen gul irinkim. Men zen tei gwibinni, zen hlaunkum. Hen men zen orana të gweblanna, zëbe hap zertrëblankam.

⁹ Ebon mae onakon san ha ki bi zem walas zikhip kasona golblaka?- zen de roti hap abe tankamye.

¹⁰ Ahaksa wanyana san ha ki golblaka?- zen de hogwe hap abe tankamye.

¹¹ Em sap jal-jala, hwëna eno anakare kwasang enlalana hen ki, 'Èe anik dawem naka ère mo walas hap golblak.' Nëno mae mo Bian, ngatan zi mo langnak de Zini, Zen hwëna dawem tangankam nësa kwasang gwibirida gwenda. Zep Zen hen Desa de abe ta gwenkam dawem kirekiresa nëp gol gwizimnira."

Tingare Alap mo titi tabin ola kon, bolzaun wenyana an zen tangan:

¹² "Men kirekam ena dwam gwe'ara, zi de kirekam emsa gwë gweblan hap, em hen ahasa kirekam em gweibirida gwen. Sap kirekam de enaka golëlowehe gwen

hap dena, zen zen ausuna- Musa mo titi tabin olak hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olakye."

Mae hap de ol: Ngatan zi mo lang san dep de orana eiwa klakatna.

(Luk. 13:24)

¹³ "Hëndep de ëngaya gwen hap de ëdwam gwenna, lilikin klakat san em biti gwen. Sap lilikin yakna hen ora dakdakna, zen syauk bla san dep dena. Zen in zep zini desan beyakam ëgwahal gwenan.

¹⁴ Hwëna eiwa klakat tanganna- hëndep de ëngaya gwen hap de lilikinni hen oranaye. Zep zini beyakam hom orana insa dam dasik gwenan."

Nësa de yasik tabin hip de zisi de kire nakon dam tasibin hip de ol:

(Mat. 12:33-35; Luk. 6:43-44)

¹⁵ "Bira! Botonkam de tawa ta gwibin zini sa ebon mae yaing gwe-gwezal. Ol toran nakon esa kil li gwibir, 'An hen nëban mae apdenak- Alap mo hanan tabin walas.' Hwëna zen in gwe tihī jal-jal makarena. Zen sa emsa hit di gwibir.

¹⁶ Em zëre mae mo lowehen nakon hen syala kon esa ki dam lasik gwibir. Kiwiwe dansa bëjen lemo timnik taran. Hen dokot të ngi-ngina bëjen rambutan dankam tèn.

¹⁷⁻¹⁸ Men kiye hen tenya: Zen zëre mo dan enkam ëtë gwenan. Tenya men zen twin gwibin srëm tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twin gwibin tetan dankam tèn. Hen tenya men zen twin gwibin tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twinbin srëm tetan dankam tèn.

¹⁹ Tingare tenya men zen twinbin tetan dankam ëtë srëm gwe-gwenan, zen lu tan en hap dena- desa de syauk blanak tru tasen hap.

²⁰ Zen kirekam hen- botonkam de tawa ta gwibin zini inye. Em zëre mae mo syala kon hen lowehen nakon esa ki tame la gwibir."

Mae hap de ol: Zini men zen botonkam ëgu gwenan, "Èe an Yesussu de ang gweblan zi," hwëna Alap sa desa karek tabiri.

(Luk. 6:46; 13:25-27)

²¹ "Tingan men zen Asa anakan daken gweblanan, 'Bian, Bian,' hwëna zen molya kitak Alap mo irik ginnik biti gwëk. Diki men zen zëre mo dwam gwibin sin syal ta gwenan, zen zen en sa zëre mo irik ginnik biti gwer.

²² Aumwa hap de zisi klis gunnuk, zini beya tangan nik sa Asa daken gweblal, 'Bian, Bian, èe ere mo bosekamë hamal hap de ola ayang ul gwizimk. Hen èe eno bosekamë dowal-dowala olëalsa sone gwibik. Hen owas-owasna eno bosekamë syal ei gwibik.'

²³ Hwëna Ëe asa ding gulzim, 'Em Abon dep denaka hom. An kon em hëndep sek gwen, sap em an zene karekna ol gwek.' "

Enlala blala ban de lowehe gwen hap de ol:

(Luk. 6:47-49)

²⁴ "Zen in zep, zini men zen ano ola ësane gwe-gwenan hen desan ang ta gwenan, zen men kiye- enlala blala bare zini men zen gola moko dawem naban taukuke.

²⁵ Kim o dël gwek, ho namwa yawala dekam zep sap desan tilzik, hen asese yala dekam zep sap akabla zaka, sap zëno mokona olk san de hul-hul tanna.

²⁶ Hwëna zini men zen ano ola sap ësane gwe-gwenan hwëna desan de ang tan srëmkam, zen men kiye- enlala joblotop zini men zen moko srëmkam gola taukuke.

²⁷ Hwëna kim o dël gwek, hen ho namwa yala kim desan tilzik, hen asese yala kim taillki, dekam zep hëndep gola in mal heka, hëndep karek tangankam dreweka."

²⁸ Yesus kim kirekam tawa tasibirki, zi beyam-byana in zen zë sane da'ak man tangan dengguanblak.

²⁹ Sap zëno tawa tabinni soson tanganna- san de teipsin zi mo tawa tabinni kiye. Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi mo tawa tabin niban apdenak hom.

8

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:

(Mrk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

¹ Yesus kim kwatap tek nakon ati gwe zaka, zini beya tangan nik zep ang nëblazak.

² Zao zep hen sop sang-sang karek nabare zini Yesus onak dep hata zaka, boklesa zep Yesus mo nwenak kom so zaka. Dekon zep abe ta seka, "Bian, Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara."

³ Yesus ki zep towanblan naban ding gulbluka, * "Èe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen." Dekam zep hëndep sop sang-sangna in kon dawem gweka.

⁴ Zao zep etan gulbluka, "Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiri-dan. Diki nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka zertrebla. Zao gulblu, 'Emki asa hla tan. Èe san ha mesë dawem gwer?' Musa Bak mo titi tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena lwakke, zen

kirekam em syal gwibin.* Zen dekam sa tingan emsa anakan tame dal, 'Zen eiwa mes tangan dawem gweka.' "

Yesus kim Kapernaumk jana nabare zi hon de babu gwen zini dawem takake:

(Luk. 7:1-10; Yoh. 4:43-54)

⁵ Yesus kim Kapernaumk hata onka, ki zep zë Roma mo jana zi mo mamna Zëbon onak dep hata zaka, zao zep Yesussu mas gweblan hap abe ta gwe'anaka.

⁶ Man zë gulbluka, "Bian, abon de babu gwe-gwen zini golak sang-sang sabak nik gwë'ara. Zen ni ensa ta gwe'ara. Luwen maena banakan dep."

⁷ Yesus ki zep ding gulbluka, "Èe asa desan dawem tan hap song gwer."

⁸ Hwëna jana zi mo mamna in ki zep ding gulbluka, "Bahem, Bian. Èe dawem naka hom, zep èe ama saher gwe'an- em de ano golak hatan happye. Hwëna anakan-en Em gun, 'Zi sang-sangna in zen dawem gwen,' dekam sa dawem gwer."

⁹ Sap èe mesë Emsa taiblilblak, 'Eno olgunnu bëjen kirekam lwa srëm gwen.' Sap abon onakon de teipsin zini ki. Ano odenak dena hen ki. Èyë ère mo odenak denaka gulblu'anam, 'Em song gwen,' zen dekam maka song gwe'ara. Hen ahanakaë gulblu'anam, 'Haen,' zen hen dekam maka song gwe'an zala. Èyë ère hon de babu gwen zisi gulblu'anam, 'A desa syal gwibir,' zen dekam maka hëndep syal gwibi'ira. Èe sap teipsin tola, zep ano ol san kirekam ang ta gwenan. Hwëna Em in teipsin tanganna, zep eno ol san sa ki kirekam lwal."

¹⁰ Yesus man tangan tengguanblaka-zëbon onakore olsa de kirekam sane gwenkam. Dekam zep zi trana in zen ang nëblan da'ak desa lero gwibiridaka hen gubiridaka, "Eiwa, zini in man Asa taiblilblala'ara. Èe homë mae Israelk kirekam de sërkam Asa taiblilblan zini zertowek.

¹¹ In zebë emsa gubirida'an: Yakla hata sezan nakon hen nikin anen nakon, Yahudi srëm zini beya tangan nik sa tagal gwer-Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalak de apdekam ëisrip-sri gwen happye, Abraham, Isak, hen Yakob mae han.

¹² Hwëna Yahudi zini, zen diki zen tangana- Alap mo irik ginnik de sap biti gwen hap de wenyaye. Desa hwëna beyakam sa kawesin sin dep yal nulin- men dekon zi mo angna yusyustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalkngalk da gwibirinke."

* **8:3 8:3** Musa mo titi tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tin, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka. * **8:4 8:4** Im. 14:1-32

¹³ Hwëna Yesus ki zep etan jana zi mo mamna insa gubluka, “Angkam sap esa song gwer. In kirekam ena Asa taïbliblalala, in zep sa ki kirekam lwal.” Zëre hon de babu gwe-gwen zini in hëndep dekam zep ki dawem gweka.

Yesus kim zi beyam-byana dawem tabirkike:

(Mrk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

¹⁴ Yesus ki zep Petrus mo gol san song gweka. Zëwe zep Petrus mo we marena hlau'un zaka. Ewen naban nisi ta'ak.

¹⁵ Zao zep wenyä insa tahanak towanbir ineka. Ewenna in kon dekam zep hëndep sër gwëk. Dekam zep hëndep luwek, hen dekam zep tembanekam mas gweblak.

¹⁶ Yaklana kim dum gwe heka, dekam zep zini dowa de tilbiritan zi sang-sang beyam-byana naban Yesus onak dep nolëyaing gwezak. Yesus ol-gun enkam zep dowa-dowala insa golëalsa sone gwe'anka, hen tingare zi sang-sang beyana insa dawem ta gwibi'inka.

¹⁷ In kim kirekam syal gwibirki, dekam zep zauk- zëre hap dena mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak orep ayang gulzimkiye,

“Zen sa nëno mae mo karek-karekna hen sang-sangna mensa nihin makan wei kulsuk gwenan tonzim iri.”*

Mae hap de ol: Yesusu de ang gwe-weblanna, zen dam-dam naka hom.

(Luk. 9:57-62)

¹⁸ Yesus kim zi beyam-byana insa anakan hlaludaka, “Zen mes Asa dot dasin’in,” dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Nen ho gutuna an mo men eiha san tablan gwe kin’in.”

¹⁹ Hwëna ki zep zë Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini Yesus hon dep hata zaka. Zao zep gublu zaka, “Bian Guru, men desane ki tē gwe'anka, ēe asa Emsa ang gweblanda gwer.”

²⁰ Ki zep hwëna ding gubluka, “Gwenya witir zem ki. Hen mawana zol zem ki. Hwëna ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano ni ta gwen gola hom.” †

²¹ Zi beyana in zen dekam ang nëblanda gwe'ak, etan ahanik zep hwëna gubluka, “Bian, ēe asa lamkam Emsa ang gweblanda gwer, hwëna nonol ē san anik lwahak. Ère mo bian de tīn hyanak asa Ebon dep hatazal.”

²² Hwëna Yesus ki zep ding gubluka, “Em angkam emki hëndep Asa ang gwe-blän. Eno bian de tīnkīm, dikire tok bose zik lo dasik.”

Yesus kim ho ngëp naban asese naban jalse gwizimkike:

(Mrk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

²³ Dekam zep hëndep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyä ban bulkum men eiha san dep golësek gweka.

²⁴ Mumuk ennak zep hwëna ho gutuna in mam enkam ngëp-ngëp gweka, hëndep bulu in dekam sek gwe'ak sop gun hup zep alp gwesi'ik. Hwëna Yesus Zëna dekam nama nisi mumukkum ta'anka.

²⁵ Hwëna dekam zep anakare ola ban li dak, “Bian, nënaka Em ngaya tabin! Nen an em-am angkam juwe'an!”

²⁶ Ki zep ding gulzimki, “Em ba habe ëäiri'an? Em an eiwa home Asa laïblibla'an.” Ki zep hëndep luweka, dekam zep asese naban ho ngëp naban jalse gwizimki. Dekam zep tangan hëndep sē nëhek.

²⁷ Zëre hon de ang ta gwen wenyä in dekam zep tenggwaran naban ëguk, “Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan asese naban ho ngëp naban betek nëblanan!”

Yesus kim dowa-dowal mo bi gwiz-imdin zi darena dawem sokake:

(Mrk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

²⁸ Ho gutu men eihyanak kim golëyaing gwe naka, Gadara mo langnak, zao zep dowa beyam-byana mo bi gwizimdin zi darena Yesus onak dep apta zaka. Zi darena in zi tok lo tasik gwibin kaso-hul kaso-hulak ënda gweka. Zen sërkam de jal-jal darena, zep zini desan ëgwahal srëm gwe-gwek.

²⁹ Zen dowa beyam-byana in mo hërhen ola ban wet oso zaka, “Alap mo Tane, Em aban mae toton banakan de syal tan hap? Em san ere mo yakla yawalak de zaun srëmnak de asa karek tabin hibe hata'ara?”

³⁰ Zëno mae mo nwe kara gwen san zaho beyam-byana tembane hap kwatap tīni san ëhaka'ak.

³¹ Dowa-dowala in ki zep Yesusu aberbe da gwe'ak, “Em de zi darena an kon wet so gwen hap asa gubiridankam, Em wëhë asa zaho trana wakuwe de bitī gwen hap gubirida'anka?”

* **8:17 8:17** Yes. 53:4 † **8:20 8:20** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka “Anak Manusia”kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana “zi tangan.” Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka- mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamil hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam “zi tangan” makan Yesusu ngatan zi mo langnak hla ta seka- Alap kim Desa Zen de Kitak teipsibiridan hap gublukake.

³² Yesus ki zep gubiridaka, “Em sek gwen.” Dowal-dowala in dekam zep hēndep zi darena in kon wet so gwek, dekam zep hwēna zaho trana iwe bitī gwek. Zahona in dekam zep hēndep heya-hya gwenkam li san syalk ta tinek, hēndep ho gutunak zep ēkei-king gwek.

³³ Zahona in zen kara da gwibik, dekam zep ē san dep heya-hya gwek, hen ēaisil gwenak- tigan in zen ki zē owasna lwakke, zahanak hen dowal mo tūzimdin zi darenak.

³⁴ Dekam zep ēna iwe de zini kitak sek gwek- Yesusu de zertowen hap. Kim zē hla dak, zao zep blikip gwesiblin naban abe dak- Zen de nabakam zēno mae mo langna in kon song gwen hap.

9

Yesus kim taha-tana teisya inen srēm zi sang-sangna dawem takake:

(Mrk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

¹ Ki zep Yesus bulkum lwahal zaka-zēre mo gwē gwen ēna Kapernaum sun dep. Zao zep etan zi beyam-byana tagam nēblazak.

² Dekam zep hen zi sang-sangna taha-tana teisya ine gwen srēm naka beryak de ziredan naka nērhatazak. Yesus kim anakan tame tabirki, “Eiwa, zen man tang-an Asa daiblibla'an,” dekam zep zi sang-sangna insa gubluka, “Tane tol, bahem ngalap gwen. Eno karek-karekna mesē ep tap gulsublunan.”

³ Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini kim zē Yesusu kirekam sane da'ak, dekam zep enlala ennak don-sublu'ak, “Zi bose zik mo karekna insa tap gulsublun hap gunda, zen man kil gī'ira, ‘Eē an Alap han apdenak.’ Kirekam insa gunda, zen Alapsa lamang tanda.”

⁴ Yesus hwēna mes zēno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep gubiridaka, “Em in kirekame enlala ennak Asa lon-sublu'an, zen ere mae mo enhosae kim karek la'an!

⁵ Em ema ano ola husus eibir- anakan insa gublulye, ‘Eno karek-karekna mesē ep tap gulsublunan.’ Hwēna anakan de gublunkam, ‘Em luwen, hēndep song gwe,’ san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena in apdenak- Alap mo sosonkam de gublun ol.

⁶ Hwēna angkam Eē ama ebe mae hap goltreizim'in- em dikim Asa anakan tame

tan hap, ‘Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap sosonna golblaka- okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap gulsuk gwizimdin hip denaye.’ ”

Ki zep hwēna etan zi sang-sangna insa gubluka, “Em luwen. Ere mo berya insa teisya, ki gol san song gwe.”

⁷ Zi lekna in dekam zep hēndep luweka, ki zep hēndep zēre mo gol san dep song gweka.

⁸ Zi beyam-byana in kim owasna insa hla nuk, dekam zep aīrin nīban Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, sap Zen dekam zēre mo soson yawalsa Yesus osan okamanak de zi hip golzim'inka.

Yesus kim Matiu'u kwang ta kinikake:

⁹ Yesus kim dekon song gwe'anka, dekam zep Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin zini asa hla ta'anka. Ano bosena Matius. Eē ēre mo syal gwe-gwen teksonnakē nikin'ik. Zao zep asa gublu zaka, “Haen. Asa em ang gweblan.” Eē ki zebē luwek, ki zebē hēndep ang gweblak. *

¹⁰ Yesus kim ano golak golētembane ta'anka, dekam zep hen ahakore pajak te-ala alal tanda gwen wenya beya enkam yaing gwezak. Hen ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenya man zē hen beyakam yaing gwezak. Ki zep hēndep apdekam Yesus mae han tembane ta'ak-hen zēre hon de ang ta gwen wenya ban.

¹¹ Farisikam de gubirida gwen zini kim zē hla nulidazak, dekam zep Yesus hon de ang ta gwen wenya insa nenbiridazak, “Eno mae mo gurun in ba hap tang-an pajak te-ala alal tanda gwen zi nīban apdekam golētembane ta'ara?- hen ahakore karek-kareksa de gulin halasen gwen wenya banye! Zen in kwae na-banke!”

¹² Yesus kim kirekam salbiridaka, ki zep ding gulzimki, “Zini, sang-sang srēm wenya, zen hom doktersa dwam nē gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam nē gweblanan.

¹³ Ano syalsa de dam gulsun hup, diki dawemna Alap mo ola ansa emaka klis u'in, Zen kim anakan Israelsa gubiridakake,

‘Eē a kirekam de lowehe gwen habē mo emsa dwam gwibirida'anye: Bol-zaun tanganna, aha zi mo karek-kareksa kwasang naban em eititi gwe-gwibin. Ere mae mo

* 9:9 9:9 Matius Yunani olkam hom anakan ale gulku, “Ano bosena Matius.” Zen hwēna anakan ale gulku, “Zēno bosena Matius.” Zen man zēre mo bosena bukunak awe golzabe gweka- san de aha zi hip de ale gulblunna kiye, men kirekam hen Yohanis zēre mo Ol Dawem ale gunnuk zēre mo bosena ale gul srēm gwe-gwekake. Hwēna Orya ol zi de anakan tame gun hup, “Men zen ale gulku, zen hen zēwe ang gwe-gweka,” zep damkam zēnaka de kira tan

makan awe li nul sonek. * 9:13 9:13 Hos. 6:6

karek-karek hap de kire-kiresa abe hap tru tasik gweblansa, zen abe hap bol-zaun tangan naka hom.*

Zep Ëe ansa okamanak hatazak, Ëe karek-karek gulin halasen gwen wenyaka de kwang guludan habë hatazak. Men zen zënaka tim di gwibirin, 'Ëe an dawem-dawemna,' Ëe desa de kwang guludan hap homë hatazak."

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen weny kire hap tembanena ëlwa srëm gwe-gwek.

(Mrk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

¹⁴ Zao kim lwa se'ak, ki zep baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen weny Yesus hon yaing gwezak, ki zep zë dakensiblik, "Ëe ama Alapsa dikim enlala zon tasiblin naban abe ta gwen hap etan-etankam tembanena ëlwa gwenan. Farisikam de zini hen kirekam ëgwë gwenan. Hwëna ebon de ang ta gwen weny ba hap kirekam syal neibir srëm gwe-gwenan?"

¹⁵ Yesus ki zep ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen weny kip man dakastilzim'in- an kirekam tembanesa de ëlwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsin zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen weny dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal." †

¹⁶ Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonzimdinini dan mas sozimki, "Zi mo baju kwang de hul nënkam, zen bëjen deyol sop ësekan makan tazimdin. Kirekam bëjen dakastin. Sap ngan so-sunkum deyol ësena in de yok gwe'ak, dekam sa baju ëpba hula in mam enkam etan kalk nër.

¹⁷ Hen kirekam, anggur ho ësesa bëjen kambing sopkam de botol ëpbanak yuren. Kirekam hom dakasti'in. Sap anggur ho ësesa de kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna taël gi'ik, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër, hen anggur hona in dekam sa zalta dep hlëweher. Anggur ho ësena zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam dakasti'in- apdenak dikim dawemkam nolan hapye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba lowehen san abarenak ang tan hap hom dakasti'in."

Yesus kim but srëm golak de mam zi mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwe-gwen weny kim dawem gulkuke:

(Mrk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

¹⁸ Yesus kim nama baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen weny ban ola golëton'anka, ki zep zë Yahudi mo but srëm golak de aha mamna hata zaka. Zao zep Yesus mo nwenak boklena kom so zaka, dekon zep gu seblaka, "Ano wenam tola nër hom tangan tulin. Hwëna nen ki song ën. Em de tahasa tehabir anenkam, zen sa etan ngaya gwer."

¹⁹ Yesus ki zep hëndep luweka, dekam zep zëre hon de ang ta gwen weny aban mae zini insa ziang gweblaka.

²⁰⁻²¹ In kimë sek gwe'ak, weny ki zep Yesussu tahan nakon golek de tazak. Weny in man aura gwe-gwek. Tahunna mes dua-blas enkam altisibik- sang-sangna in han de gollwa gwennakye. Zen man enlala gwe'ak, "Baju mae ennakë towanbla'ak, ëe dekam asa dawem gwer." Ki zep hëndep baju sihi top nakon olk ta sonek. ‡

²² Yesus ki zep hëndep tahan san lero gweka, dekam zep weny insa hlauku, zao zep gubirki, "Anyan, bahem ngalap gwen. Em ema Asa taibliblala, zebe dawem gwenda." Weny in hëndep dekam zep ki aurana in tewesibik.

²³ But srëm golak de mam zini in mo golak kim asa golëyaing gwe'anka, anakan zebë hla kulida'ak, "Zini beya nik ol mamkam gosa dabi'in, hen ahakon sul-ingkim sei go terya da'an."

²⁴ Yesus ki zep zë gubirida kinzika, "Em kitak wet so gwen. Wenam tola an hom til. Zen nisi am ta'an." Zen hwëna man swrë da gwe'ak.

²⁵ Ëe kimë kitak olëalsa sonek, Zen ki zep hwëna teksonna in zao wenam tol tokna lwa'ak desan dep tilki. Taha nakon kim gul ineka, dekam zep hëndep wenam tol tokna in etan ngaya gwëk, hëndep zauk.

²⁶ In desa zë owasna kirekam syal gwibirki, dekam zep ki hëndep tūngare langna iwe de ë-ë san nol haladak.

Yesus kim zi nwe dīmīn darena dawem sokake:

²⁷ Yesus kim dekon etan asa golësek gwëka, ora nakon zep zi nwe dīmīn darena ërtro kinzika. Ki zep kon laken soneblaka,

† 9:15 9:15 Mensa "teipsin zisi de zergwën" kam awe li nul sonek, Yesus gulk sun de ol blaorankam "we ëse gon zisi de iye zik zergwën" kam aisil gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

‡ 9:20-21 9:20-21 Yahudi zini zen kitak bajuna sihilhi naka alala da gwëk. Emki hlauu pasal 23 mo ayat 5 mo olk kore alenak.

"Daud Bak mo Auyan-tane, § asa Em kwasang gwizimdin."

²⁸ Ëna iwe de golak kim asa golëbiti gwe zaka, zi nwe ðimîn darena in ki zep zë hen lîl zika. Yesus ki zep zë takensizimki, "Em san ema Asa anakan laïblîbla'ara?-'Zëbon sosonna ki- asa dikim dawem son hap denaye.'" "

Ki zep ding ulbika, "In kirekam, Bian."

²⁹ Ki zep nwenak anakare ola ban towanzimki, "In kirekam ena Asa laïblîblala, in zep sa kirekam ebe nikip lwazim."

³⁰ Dekam zep ki hëndep nwenä kara ëka. Zao zep guzimki, "Owasna an zen ki ebon nebon lwanan, bahem aha maesa lonbiridan."

³¹ Hwëna zen kim kon song ëka, dekam zep ki hëndep tîngare langna in san ol haladaka- Yesus insa owasna kirekam syal gwibir-zimkiye.

Yesus kim zi ol srëmna dawem takake:

³² Yesus kim asa etan dekon golësek gwëka, dekam zep hen dowal mo bi gweblan zi ol srëmna Yesus onak dep nêrhatazak.

³³ Yesus kim dowala insa zëbon onakon zeralsa soneka, dekam zep hëndep ola tonka. Zi beyam-byana in man tangan dengguanblak, hen man ëgu gwe'ak, "Nen homë mae Israelk awe kirekam de owasna aha-en mae hla kuk."

³⁴ Hwëna Farisikam de gubirida gwen wenyä man ëguk, "Zen dowal mo kigi sosonna golblaka- dekam de aha dowal-dowalsä golëalsä sone gwen hap denaye."

Yesus kim zi beyam-byana hlaulu-dankam kwasang gwibiridakake:

³⁵ Yesus ki zep langna iwe de tîngare ë-ë san zëre hon de ang ta gwen wenyä aban mae ziamjanbir song gwëka, hen desan de but srëm gol-gol san tawa tabir song gwëka. Zen Alap Zën de ïrik gîn hip de ol dawemkam tawa tabir song gwëka, hen men zen kirekam-kirekam sang-sang karek naban nollwa gwëk, desa man kitak dawem tabir song gwëka.

³⁶ Yesus kim zi trana insa hlauluda song gwëka, Zen man tangan kwasang gwibirida gwëka. Sap zen hom eiwa de orana tame da'ak, hen mes tangan ësin-sin gwëk- men kiye, bi srëm zahona.

§ 9:27 9:27 Zi nwe ðimîn darena in kim Yesussu "Daud mo Auyan-tane" kam enblaka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denäka hom. Sap zëno hatan srëmna, tîngare Yahudi zini "Daud mo Auyan-tane" kam Israelsä de ngaya tabin hip de Zini insa nen gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen guk gweblak, "Teipsin zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala- nësä de ngaya tabin hip de Zi niye." Zen hen man Desa enlala nê gweblak, "Zi sang-sang karekna sa hen dawem ta gwibiri, hen karekkan de lowehen nakon sa hîl tî sone gwibiri." Zep zi nwe ðimînî in kirekam hen mes Yesussu dam lasiki.

³⁷ Dekam zep abe mae en hap ola guluk sun blaonzimki, "Nga yala awe de obwä-gana mes mamkam bil gwera, hwëna men zen de taran hap denä dan en tangan.

³⁸ Zen in zep Nga Bi naka em abe ta gwen- Zen deka zisi nga yala awe de syal ta gwen hap lup gul sone gwëka."

10

Yesus hon de ang ta gwen wenyik mo bosem-sena an zen:

(Mrk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

¹ Zao kim lwa se'ak, Yesus dekam zep dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenyä asa tagal gulsuku, zao zep sosonna abe mae hap golzimki- ëe dikim dowal-dowalsä golëalsä sone gwen hap, hen kirekam-kirekam sang-sang karek gollwa gwen zisi dikim dawem ta gwibin hip.

² Dua-blaskam de dam tasibin zini, ano mae mo bosem-sena, nonol Simon- mensa hen "Petrus" kum nen gweblanan,

oso zem Andreas han.

Hen Zebedeus mo walas darena, Yakobus oso zem Yohanis hin.

³ Hen Pilipus ne Bartolomeus ne,

Tomas,

hen aena, Matius. Ëe menkam Roma mo ïrik gînnik debë pajak te-alasa alal ta gwëk.

Hen ahana Alpeus Bak mo tanena Yakobus, hen ahana Tadeus.

⁴ Hen ahana Simon- in zen nonol Israel dikim Roma mo ïrik gîn nikon ëzë-en gwen hap de ëasä gwennak ang gwëkake.

Hen ahana Kariot walya Yudas. In zen sa Yesussu zergulu.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenyä lup gul sonekake:

(Mrk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

⁵ Dua-blaskam de wenyä asa dekam zep anakare ol zim-zim nîban lup gul soneka, "Yahudi srëm zi mo ë-ë san bahem sek gwen. Samaria mo ë-ë san hen bahem.

⁶ Diki Israelk de zi ensä em amjanbin-sap zen san de bi srëm zahona kiye.

⁷ A kirekam lonbirida song gwëk: 'Alap man angkam Zën de nësä teipsinkim ïrik gînkim kon gwesibir hana'ara.'

⁸ Zi sang-sangna dawem la gwibik. Hen tînnî ngaya la gwibik. Hen sop sang-sang karek nabare zini dawem la gwibik. Hen

dowal-dowala oléalsa sone gwek. Ëe asa kire hap de sosonsa ebe mae hap totoresas golzim, zep em hen kirekam totoresas mas eibirida gwek.

⁹ Te-alana bahem mae lop tan- sap yawala, sap hen betek maena.

¹⁰ Ora san dep de tembane taiblin honna bahem hen wëwek tan, hen pakeanna timnik de enna kim sek gwen. Hen sepatuna ala son enna kim emki sek gwen. Dutena hen bahem mae kap tan. Em in Alap mo syalsae o'an, zep em men desae tawa la gwibi'ik, zen zen sa ebe mae hap tembane maena nol gwizim- zao dikim lowehen hap denaye.

¹¹ "Em de ënak yaïng gwe-gwennak, nonol mae hap em ëhakalsik gwen, 'Nara zi wëhë asa ëna an kon zer in'inka?' Men zen emsa zer irinni, zëbon en emki gwën, hëndep dekon en emki etan song gwen.

¹² Golak de tin nikon, nonol anakan em ëgu kinï gwen, 'Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an.'

¹³ Zao de Alap osan dep de hohle gwen nik gwë'anika, ki eiwa zao esa Alap mo taha terenak dawemkam lowehe gwer. Kire nik de gwë srëm gwë'anika, ki emki enbirida gukhan, 'Ëe mensa nonol emsa enbiridal, Alap mo taha terenak de sap lowehen hap dena, awe molya ki lwak.'

¹⁴ Hwëna men dekore ë nakon emsa anakare ola ban zer irin srëmnna, 'Em ba habe awe hata'an zala? Ëe ama emsa de salblanna baes ta'an,' dekam em kon song gwen. Hen ere mo tana sonsa em zë taik-tik so gukhan- zen deka kim anakan tame nuk, 'Zen sap Alap onakore ol dawem naban nëbe mae hap golhatazim zira, hwëna nen insa ër-in srëm gwenan nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.'

¹⁵ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Aumwa hap de zisi klis gunnuk, Alap ëna insa anakan sa enlala gweblala, 'Zen orep de ëna Sodomk de zisi ëkarek gwenkam man kwei-kwik nuk.' Zep men kirekam Alap orep Sodomk de zisi zëre mae mo karek-karek hap heip gulku, hwëna ano lup gul sonen zini emsa de lup gul irin srëm zini, desa aumwa hap de klis gunnuk sërkan tangan sa karek tabiri."

Yesus hon de ang ta gwen wenyik de terya- tyakam lowehe gwen hap de ol:

(Mrk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

¹⁶ "Emki ëenlala gwen: Ëe domba makare soson srëm nakaë emsa lup gul sone'an- gwe tñhi jal-jal ngirin sin dep. Zen in zep terya-tyakam sek gwek- men kiye, wanya de song gwenna. Hwëna sae-sae enalakam em sek gwen- men kiye, mawana ohola mo enlalana.

¹⁷ Zep terya-tyakam lowehe gwek, sap emsa sa Yahudi mo but srëm gol-gol san dep dahyohal gwer. Hen zëwe de teipsin-teipsinni sa emsa de tangole gwibin hip nenbirida gwer.

¹⁸ Em an Asa de ang gwe-gweblanna, zep emsa sa pemerinta mo teipsin-teipsin zi sin dep kap nulhal gwer. Zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim- em dikim zë Yahudi mo teipsin-teipsin nika hen Yahudi srëm zi mo teipsin-teipsin nika abe hap denaka tonbirida gwen hap.

¹⁹ Zep emsa de kap gulhal gwennak, em bahem anakare hap enlalana ëbeya gwe-gwen, 'Ëe banakarekam asa zë ding ul gwizim?' Sap men kirekam de ding gul gwizimdin hip dena, zen emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap ebe mae hap gol gwizimdi.

²⁰ Sap dekam em en molye ola lon gwibik. Hwëna ngatan zi mo langnak de Bian mo Enho sa eno mae mo ëk tñhi san ding gul gwizimdi.

²¹⁻²² "Emsa sa tñngare zini husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenyia. Zep a kirekam sa ebe mae hap lwa gwizim: Emsa ere mae mo aya-wal oso-wal tanganna sa tameran hap nolëgu gwer. Hen emsa ere mae mo bi walya sa tameran hap nolëgu gwer. Hen ere mae mo walasna sa emsa abe hap de jal hap nolëtobe gwe-gwer, hëndep tameran hap sa hen emsa nolëgu gwer. Hwëna em in zene Asa de taibliblannak tatem ëzauk gwe'ak, hëndep aumwa hap denak de hata'ak, em esa ëngaya gwer.

²³ Zep emsa de aha ë maenak karek tabinkim, dekon aha ë san em heyahya gwen. Sap eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em de tñngare Israel mo ë-ësä amjanbiridankam sul sonen srëmnak, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe dekam asa lwa halzal.

²⁴⁻²⁵ "Zep gulk sun de ol blaoranna ansa emki enlala gwe-gwibin: Sekola walasna, zen mam naka hom- guru zem onakonye. Zep guru zemka de aha zi lamang ta gwenkam, sekola walas zem insa hen sa kirekam lamang da gwibir. Sekola walasna in sa sam gwesili- zen de guru zemka tana wei san zertronkamye. Hen kirekam, zi mo tana iltikinnik de babu gwe-gwen zini, zen hen mam naka hom-zëre mo zi bina in onakonye. Ëe an sap gol bi nikë awe gwë'an, hwëna Asa man lamang da gwenan, 'In dowal mo kigi mo sosonkam syal gwe-gwe'ara.' Zep em Abon de ang ta gwen wenyia, Asa de tana wei san zertronkam, emsa hen kirekam sa lamang da gwibir."

Alap ensa de aïri gweblan hap de ol:
(Luk. 12:2-7)

²⁶ "Zen in zep, zi bose omka bahem aïribirida gwen. Sap karekna mensa an- ingkim ebe mae hap nol gwizimnin, desa sa Alap lamkam golwet sola. Hen kalangna mensa Alap aning gul gweka, desa sa hêndep tîngare zini hla nul.

²⁷ Ëe mensa kam golak emsa tonbirida gwe'an, em hwëna desa yaklam neik tagal gwennak lonbirida gwek. Men desaë nê- erenak emsa tonbirida gwe'an, em hwëna desa ol mam-mamkam neik tagal gwennak lonbirida gwek.

²⁸ Zi bose omka bahem aïribirida gwen, sap zen auhu-kama tim en naka damera gwenan. Hwëna zëno mae mo sosonna hom tangan- ang naka de karek tan hap denaye. Diki Alap ensa em aïri gweblan, sap Zen Zëbon en sosonna- tim nuban ang naban de syauk blanak karek son hap denaye.

²⁹ "Emki mawana taïnim bes-be'a enlala gwibiridan. Desa zini hom te-alakam de kap gun hup dwam neibirida gwenan. Sap eiwa kirekam, hwëna zen hen aha-en mae molya kama san zanka- nëno mae mo Bian de kirekam dwam gweblan srëmkamye.

³⁰ Hen kirekam, eno mae mo nol alana, Bian mes desa anakan tawa gwibirki, 'Beyana ki en.'

³¹ In zep ere mae mo tim hip dena bahem ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawana taïnim bes-bes naban apdenak hom."

Zi beyanak de Yesus hup denaka gol- luwe gwen hap de ol:

(Luk. 12:8-9; 12:51-53; 14:26-27; Mrk. 9:41)

³² "Zen in zep, zini men zen aha zi hon zënaka anakan kira ta gwenna, 'Ëe an Yesussu de ang gwe-gweblanna,' kire zini Ëe asa hen ngatan zi mo langnak de ëre mo Bian hon anakan kira tal, 'Zen an hen eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.'

³³ Hwëna men zen de Asa aha zi hon anakan nazabebela'ak, 'Ëe Yesussu de ang gwe-gweblan zisi hom,' ki Ëe hen anakan asa desa kira tal, 'Zini an Asa de ang gwe-gweblan naka hom.'

³⁴ "Bahem anakan Asa kil tî gwen, 'Zen an umlaesa de okamanak awe golhatazan hap hata zaka.' Ëe kire hap homë. Hwëna abe hap de jal hap Asa de tame tan srëm wenya sa emsa tameran hap gîl-gîl neibirida gwer.

³⁵ Ëe ansa hatazak, zen dekam sa ebon mae onak anakarekam lwa gwer:

'Zi walasna zen bi wal zeban sa zënaka gîl-gîl neibirida gwer.

Wenam tol-tolkam dena, zen an wal zeban sa zënaka gîl-gîl neibirida gwer.

Hen we walya, zen aebo wal zeban sa zënaka gîl-gîl neibirida gwer.

³⁶ Dekam ere mae mo iyena, zen zen sa ebe mae hap de jal zi hip ëjower.'

³⁷ "Men zen bi zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna man lwala he'an, kirekam de zini zen hom ësam gwesi'in- Abon de ang ta gwen hapye. Hen kirekam, men zen an zemka, ahaksa walas zemka dawemkam enna nolabirida gwe- nan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna man lwala he'an, zen hen hom ëdakasti'in- Abon de ang ta gwen hapye.

³⁸ Hen zi de zënaka anakan sosok tan srëmna, 'Asa sap sa Yesus mo kim te-lidak sonnak makan dain,' zen hen hom Abon de ang ta gwen hap ësam gwesi'in.

³⁹ Sap men zen zëre mo auhu-kamanak de gwënsa anakan golaïri'anka, 'Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,' ki zëno gwënsa in sa jek- jak gweblal. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zëre mo gwënsa sosok gu'unka, hêndep zao mae de tîn hip, zen zen sa hêndep denaban गया gwera.

⁴⁰ "Men nara ano zer sonen zini emsa zer irinni, zen ki hen Ënaka zer in'ira. Hen men zen Ënaka zer irinni, zen hen Bian, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen zer in'ira.

⁴¹ Men nara Alap mo ol ayang gul gwen zisi zer irinni, anakare hap, 'Zen an Alap mo olsa ayang gul gwe'ara,' ki Alap sa hen enlala gweblala, 'Zen hen syal bose zem.' Zep Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de dawemna, desa sa hen Alap zëbe hap lamkam golblala, sap zen kire zisi mas gweblaka. Hen kirekam, men zen enlala dam-dam enkam de gwë gwen zisi zer irinni, anakare hap, 'Zen Alapsa betek gwe-gweblanda,' ki Alap sa hen zëbe hap dam-damkam de gwë gwen zi hip de dawemna golblala.

⁴² Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men nara aha-ere ho mok mae tolsa bose srëm zi hip golblanna, anakare enlala naban, 'Zini an hen Yesussu ang gwe-gweblanda,' ki Alap sa zëbe hap hen dawemna lamkam golblala. Zen molya gulin srëm gweka."

11

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim zëre hon de ang ta gwen zini Yesussu de tak- ensiblin hap lup gul sonekake:

(Luk. 7:18-35)

¹ Yesus kim dua-blaskam de ang ta gwen wenya asa en tawa tasibirki, ki zep asa lup gul soneka- Zënaka de ngeirbli song gwen hap. Zëna lun zep asa golëtro song gweka, hen ol dawemkam ë-ë san tawa tabir song gweka.

² Baptis ta gwibin zini Yohanis kim bwi nakon anakan salka, "Nësa de ngaya tabin hip de Zini men, Zen angkam man ë-ë san tawa tabirida gwe'ara," dekam zep zëre hon de ang ta gwen zini lup gul soneka- Yesussu de anakan takensiblin hap,

³ "Bian, Em an san ha Zen tangan?- men Desa anakan nen guk gweblakye, 'Israelsa de oto gulsun hup de Zini sa hata zala.' San ha ëe asa etan ahanaka kara ëblal?"

⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, "Sap esa etan Yohanis osan dep lwan dahal. Mensa ki ena hla kul hen ësane gwer, desa anakan lonblak,

⁵ 'Zi nwe diminni man ëkara gwe-gwe'ak. Lek-lek wenya hen man sek gwe-gwe'ak. Sop sang-sang karek nabare wenya man hen ëdawem gwe-gwe'ak.

I mat wenya hen man ësane gwe-gwe'ak. Tok-tokna hen man ëngaya gwe-gwe'ak. Hen Alap onakore ol dawemkam man tahalha wenyaka tawa ta gwibi'ira.*

⁶ Hen anakan enblak, 'Abon onakon men zen ësyalhe srëm gwe-gwe'an, hë'ho gwib-inni zen zëbon mae lwa'an.' "

⁷ Baptis ta gwibin zini Yohanis mo zi lup gul sonenna in kim nama ëgwa ha'ak, Yesus dekam zep hwëna Yohanis hip dena zi beyam-byana in hap srip gulsuzim'inka. Man zë gubiridaka, "Yohanis kim zi ol srëm langnak tawa ta gwibirki, em ba habe desan sek gwe-gwek? Basa de zë hlaun hup? San ha ema ëtim gul gwek?- 'Ëe desan asyas habë sek gwe'an.'

⁸ Em ba habe desan sek gwe-gwek? San ha ema ëtim gul gwek?- 'Ëe pakean dawem ala son nabare zisi de zë hla tan habë sek gwe'an.' Kire hap desan bëjen. Sap kirekam de zini, zen diki teipsin zi mo ë yawalak lowehe gwenan. Zi srëm langnak bëjen.

⁹ Zep em ba habe zi srëm lang san dep sek gwe-gwek? Em sap diki Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zisi de zë sane tan habe sek gwe-gwek. Hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis Bak, zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi nikon man tangan taman kinika.

¹⁰ Sap Yohanis in zen- mensa Alap mo olak hamal hap nen guk gweblakye, Alap kim Tane zemka hamal hap anakan guglukaye,

'Ëe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner-

zen de nonol ëre mo olsa ayang gul gwizimdin hip,

ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.*

¹¹ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Oka-manak de zini, sap nonol lonesen nakon hëndep angkam em an zene lowe he'an, Alap mo nwenak de ëdakastinni, hom tangan ahana- Yohanissi de kwë ta sone kinin naye. Hwëna sap kirekam, men zen angkam Alap mo irik ginnik Asa de taibliblan nakon biti gwe-gwe'an, sap bose srëm wenya, zen diki zen- Yohanissi de kwë ta sone kinin wenyaye.

¹² "In kim Yohanis syala kon gwesibir hanaka hëndep angkam, Alap zëre mo irik gin hip de sosonna mamkam Abon onakon goltrei gwizim'ira. Hwëna nol drak-drak wenya zen man Alap mo irik ginni in sa baes nei gwibi'in, zep hom gun hup ësas gwe-gwe'an.

¹³ Sap Yohanis de hatan srëmnak, tingare Alap mo ëpba ola mensa zini ano syal hap dena ayang nulzimmira gwek hen ale nul gwek, zen an dekam sa zëwe zaul.

¹⁴ Men kirekam Alap mo olak lwak,

'Elia Bak sa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini in sa ngeirbli zala,'

hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis, in zen- Elia mo weinak dep de zi niye. Hwëna zini hom kirekam dam dasik.

¹⁵ Em dwan in nibanke. Em ësal gwen!

¹⁶ "Zep angkam de zini, em in men kiye- walasna. Walas tane-ne de pasarak teinikirinni, dekon de asyas bose zemka gubiridanna,

¹⁷ 'Nen isrip-sri hap de terya ban asyas tan.' Hwëna zen maka ding nulzim'in, 'Ëe ama baes ta'an.' Dekam de sap etan gubiridanna, 'Ki zi toksa de gwëblan makan nen asyas tan.' Hwëna dekam hen maka ding nulzim'in, 'Ëe ama kirekam hen baes ta'an.' Angkam de zini em hen kirekam. Em ema kitak Alap mo syala baes ei gwibirin.

¹⁸ Sap Alap kim baptis ta gwibin zini Yohanissi ebe mae hap zer sonezimki, zen Alap dikim sosonsa golblan hap man tembanena lwa gweka, hen angguru hom otde gweka. Hwëna em ema baes ë gweblak, hen anakane lonsuk gweblak, 'Zen dowal bi gweblaka.'

¹⁹ Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zer sone zaka. Ëe hwëna homë tembane naban angguru ban lwa gwenan. Hwëna Asa hen ema baes ë

* 11:5 11:5 Yes. 35:5-6; 29:18-19; 61:1

* 11:10 11:10 Mal. 3:1

gwebla'an, hen anakane Asa lonsuk gweblanan, "Zini insa emki hla tan! Tembane ngalap-ngalapna, hen anggur otden sosonna. Zëno wal bose walya Roma mo irik ginnik dep te-alasa alal danda gwenan, hen ahakon enlala kwae naban!" Hwëna Alap kirekam zëre mo enlala blalkam srën-srënkam de syal ta gwen hap lup gul sone gwenda. Zep men zen de Alap mo enlala blal san kirekam ang ta'ak, zen zen sa eiwa de ora san ewet so kini gwer."

Mae hap de ol: Ë-ëna men zen Yesussu daïbläbla srëm gwe'ak, zëbon mae a kirekam sa hwal.

(Luk. 10:13-15)

²⁰ Yesus ki zep jala ban tonbiridaka-ë-ëna men zao sap Zëna owas-owasna beyakam syal gwe-gwibir-zimki. Sap zëwe de zini zëre mae mo karek-karek nakon de ëhalen hap man baes ta gwek. Zen in zep gubiridaka,

²¹ "Ëna Korazim hen Betsaidak de zi, em ëngalap gwen, sap Alap sa emsa sërkam karek tabiri. Ë darena Tirus hen Sidonk de zini insa Bian orep heip gulku, zen maka ëhalek- owas-owassa de hlau gwenkamye, an kire owassaë eno mae mo ngirinnik syal gwe-gwibi'inye. Tirus hen Sidonk de zini maka bunsu de awabin niban kaen karonsa darak dak- dekam de zënak anakan golëtrën hap, 'Ëe ama ëhale'an."

²² Hwëna angkam de ë darena, Korazim hen Betsaidak de zini, em an bëjen em ëhalen! Zen in zep, Alap de aumwa hap zisi klis gunkum, eno mae mo angna sa tangan sërkam karek tabiri. Hwëna ëna Sidon hen Tirusk de zi mo angna, desa de etan karek tabin hip dena sa jahalha gwer, sap zëbe mae hap hom Alap golzimki-dekam de ano owas-owas syal gwibinsi hlau gwen hap denaye.

²³ Kapernaumk de zini, em hen kirekam. Em ema ëkil gi'in, 'Yesus owas-owasna beyakam nëno mae mo ënak syal gwe-gwibirida, zep nësa sa Alap ngatan zi mo lang san dep dawemkam kang gul sera.' Bëjen. Emsa hen syauk blanak sa yal gul sera. Ëna Sodomk de zini insa Alap orep timbwas tabirki, zen maka ëhalek hen zëno mae mo auyan-tane walya nama maka zë lowe he'an- zen de dekam owas-owassa hla nulinamye, men kirekamë Kapernaumk eno mae mo ngirinnik syal gwe-gwibi'inye. Hwëna em home mae halen hap ëdwam gwe-gwe'an.

²⁴ Zep aumwa hap de zisi klis gunnuk, Kapernaumk de zini, eno mae mo angna Alap sa sërkam karek tabiri. Sap Alap hom ëna Sodomk de zi hip ano owas-owassa de hlau gwen hap dena golzimki. Zep desa de etan karek tabin hip dena sa ebon mae onakon lwalaher. Emsa sërkam tangan sa karek tabiri."

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen nëno mae mo nihinni hli tasik gwizimmira.

(Luk. 10:21-22)

²⁵ Yesus dekam zep Alap osan dep ola gu soneka, "Bian, Em in Zen ngli naban okama naban irik so'arake. Ëe ama ep dawemsa golbla'an, sap Em ema ere mo irik ginsi de tame gun hup dena enlala blal wenyu kip hen sekola sul sonen wenyu kip aning gul gwizim'ira. Hwëna sekola srëm wenyu kip hen enlala betek wenyu kip ema goltrei gwizim'ira.

²⁶ In eiwa, Bian, zen kire tangankam ere mo dwam gwibin sin ki lwa'an."

²⁷ Ki zep hwëna in zenë zë lowe he'ak asa gubiridaka, "Tingare okamasa de bi gwibin hip de sosonna mes kitak Bian abe hap golblaka. Zini toton bëjen Tane zem Asa tame tan. Zen diki ëre mo Bian en Asa tame ta gwe'ara. Hen ano Biansa nara dep?- tame tan naye. Zen diki A-enë tame ta gwe'an. Hen zini men zëbe mae habë dekam de ano Biansa tame tan hap dena gol gwizim'in, zen zen en angkam tame da gwe'an."

²⁸ Ki zep etan asa gubiridaka, "Men nara sang-sangsa ahaksa tahalhasa nihin dohon-hon yawal makan eisbinni, emki Abon onak golhatazan. Aban esa nihinni insa eirera. Em dekam esa jahalhana eisbiri. *

²⁹ Abon onak ang gwe-gwe- ekakim ano gwënsa tame gul. Sap Ëe an sae-saena hen kwasang-kwasangna, hen Ëe molyë nihin dohon-honnak emsa kara tak. Aban de ënkam, zen dekam esa nihin jahalhakam gwë gwera.

³⁰ Sap aban de ënkam, Ëe asa nihin dohon-honnak emsa mas gwe-gweblal. Hëndep em molye tangan sabak gwe-gweka, hwëna em dekam esa jahalhana eisbiri."

12

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, "Diki Ëe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye."

(Mrk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

* **11:28 11:28** Ayatna 28 hëndep 30nak ansa Yesus "nihin"kim enlala gweblaka, zen zi mo kareksa hom enlala gwibirki. Kirekam maka nihinsi de wë tankam li nul sonek. Hwëna Yesus mensa nihinkim enlala gweblaka, tahalha, sang-sang, ahaksa hen Farisi zi mo tawa tabin donhon-honsa ki kirekam enlala gwibirki.

¹ Hom holo gwe'ak aha Hari Sabatkam Yesus dekam zep zère hon de ang ta gwen wenya aban mae gamdum tra san golètaman gwe'anka. Èe hwèna ama usak hap gandum danna insa kilk li-in kini gwe'ak- desa de twenblandan hap.

² Hwèna Farisikam de gubirida gwen wenya kim asa hla nulidak, dekam zep Yesussu nenblak, "Em san home ere hon de ang ta gwen wenya insa hlauluda'ara? Zen in nère mae mo titi tabin olsa ngip nu'in- kirekam de Hari Sabatnak syal gwibinkimye." *

³ Yesus ki zep hwèna ding gulzimki, "Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- men kim Daud Bak zère hon de ang ta gwen wenya ban golèusak gwe'ankaye.

⁴ Zen kim Alap mo golak til zika, zen dekam Alap hap de roti loneblansa gol kinika. Desa zep zère hon de ang ta gwen wenya ban zitwinbir song gweka. Hwèna sap nèno mae mo titi tabin olak man lwak: Sap Daud zèna hen zèbon de ang ta gwen wenya, zen bèjen Alap hap de rotina insa twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap eiwa kirekam, hwèna Daud hom Alap mo nwenak karek gweka- zen kim usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an kim usak hap kilk di-in kinzil, zen hom èkarek gwer.

⁵ Hen em bawalkam esa Musa mo titi tabin ola an mo eini dam ulsul? Tingare Hari Sabat jamkam Alap mo golak de syal tan zini Bian mo golak sap de syal ta gwen. Zen dekam man Hari Sabat hap de ol jalse gwenna insa syal gwenkam nulmun gwenan, hwèna dekam Alap bèjen desa husus gwibiridan, sap zen dekam zère mo golak de syalsa kim su nul sone gwenan.

⁶ Zen in zebè emsa gubirida'an: Sap sa Abon de ang ta gwen wenya an hen kirekam Hari Sabat hap dena nulmun gwer, sap Èe an Zen, bol zaun tangan Zini. Sap Alap mo gola in Abon onakon man lwala he'an.

⁷ Sap Alap mo olak man lwak,

Èe a kirekam de lowehe gwen habè mo emsa dwam gwibirida'anye: Bol-zaun tanganna, aha zi mo karek-kareksa em kwasang tola ban eititi gwe-gwibin. Ere mae mo karek-karek hap de otweransa abe hap tru tasik gweblanna, zen bol-zaun tangan naka hom.*

Eme kirekam de Alap mo ola insa dawemkam lik ei gwibi'inam, ki molye Abon de ang ta gwen wenya ansa karek gon srèmnak jal eibiridananam.

⁸ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, 'Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,' ahaksa, 'Kirekam bahem,' zen ano dena."

Yesus kim zi taha sakna Hari Sabatkam dawem takake:

(Mrk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

⁹ Yesus kim dekon song gweka, dekam zep hwèna Yahudi mo aha but srèm golak tilki.

¹⁰ Hwèna zini zao gwe'anka, eiha tahana mes sak gweblaka. Farisikam de zini men zen Yesus mo kareksa de hlaulblun hap èalp gwe'ak, ki zep nenblak, "Em banakane Musa mo titi tabin ola dam gulsu'ura? Hari Sabatkam san ha zi sang-sangsa sap de dawem tabinkim? San ha bèjen?"

¹¹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Eno mae mo domba zaho de ahanik Hari Sabatkam kama dwraknak dum gwe he'anam, san ha em molye dekam èr ane'anam?"

¹² Hwèna zini nen Alap mo nwenak domba naban apdenak hom. Zep nen sap esa zi sang-sangna Hari Sabatkam dawem la gwibir."

¹³ Ki zep hwèna Yesus zi taha sakna insa gubluka, "Tahana insa emki inin gilsin." Ki zep hèndep inin gilsiki, dekam zep hèndep dawem gweblak- men kiye, eiha tahana.

¹⁴ Farisikam de zini in dekam zep but srèm gola in kon wet so gwék, hwèna dekam zep Yesussu de tan hap ola aha-en nu'ik.

Mae hap de ol: Yesus Zen Alap zère mo Dam Tasinni- men kirekam Yesaya Bak hamal hap ale gulblukake.

¹⁵ Yesus kim Farisikam de zini insa anakan tame tabirki, "Zen Asa de tan hap olsa aha-en nu'in," dekam zep kon song gweka. Hwèna zini beya tangan nik ang nèblak. Zi sang-sangna hen man ang nèblak, dekam zep zè kitak dawem tabirki.

¹⁶ Hwèna man zè jalse gwibiridaka, "Bahem aha maesa anakan gubiridan, 'Asa Yesus dawem taka.' "

¹⁷ Zen dekam zep zauk- Alap mo ola mensa Yesaya Bak orep Yesus hup dena anakan ayang gulkuye,

¹⁸ "An Zen tangan- ère mo dam tasin Zini hen zer sonen Zi niye,

ère mo dang tüninak de tanganna.

* **12:2 12:2** Hwèna Musa sap hom jalse gwibiridaka- gandum dansa de kilk ti-in kinin hapye. Zen diki anakare enkam jalse gwibiridaka, "Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen." (Ul. 23:25) * **12:7 12:7** Hos. 6:6

Ēe ama tangan sam gwesik gweblanan.
Ēre mo Enhona zēbe hap asa kitak hlē ta soneblal.

Zen Zen sa tūngare zi ausu hap anakan ayang gul gwizimdi,

‘Alap dam-dam enkam sa tūngan klis gulu.’

¹⁹ Zen molya darak ola gu gweka, hen ol al hap ola molya zēno ěk tihī nakon te so gwek.

Hen ora bol san molya ol mam-mamkam ton nasen gweka.

²⁰ Zen enlala sae-sae enna,

zēp Zen molya aptyo sin-sin makare wenyā zalta dep gweibirida kinika.

Hen men zēno mae mo sosonna tap gwen hap goleka de gwe'an, desa molya da tasik gwibiriki.

Zen kirekam sa kara ta gwibiri, hēndep Zen sa ano ĩrik gīnnī okamanak golhatala.

²¹ Tūngare ĩrik gīn langnak de zi ausuna ēngaya gwen hap dena Zēbon en onak sa ēblol gwe-gwer.”*

Farisikam de gubirida gwen zini kim Yesusu nenblakke, “Zen dowal mo kīgī mo sosonkam syal gwe-gwe'ara.”

(Mrk. 3:20-30; Luk. 11:14-23; 12:10; Luk. 6:43-45)

²² Zao kim lwa se'ak, ki zēp zini Yesu onak dep dowal mo bi gweblan zi ol srēmna nērhatatak. Nwena hen man dīmīn nēblak. Yesu kim dawem taka, dekam zēp ola tonka hen nwena kara gweka.

²³ Tūngare zini man tangan dengguan-blak. Zēp ēgu gwe'ak, “An san ha Zen?– Daud Bak mo Auyan-tane naye, mensa anakan nen guk gweblakye, ‘Sa hatala.’”

²⁴ Hwēna Farisikam de zini kim kirekam nasalbiridak, ki zēp ding nulzimk, “Kirekam hom. Zēbe hap mes dowal mo kīgī sosonna golblaka– dekam de aha dowal-dowalsa golēalsa sone gwen hap denaye.”

²⁵ Hwēna Yesu man zēno mae mo enlalana insa tame tazimki, zēp gubiridaka, “Aha-ere ĩrik gīn nik de hlik-hlik gwe'anam, zēn de ēeija'anam, zen molya ētatete gwe'anam. Nabakam maka zēnaka timbwās nu'in. Hen zēnaka de gīl-gīl gwibiridan nakon de aha-ere golak dinik hliw'e'anam, zen maka hēndep sek-wak gwe'an.

²⁶ Zēp hen kirekam– dowal mo kīgī mo ĩrik gīn niye: Aha hlikna bējen aha hlik naka golēalsa sonen. Zēp man dam gwešinīn: Dowal mo kīgī bējen abe hap sosonna golblan– dekam de zēre mo ĩrik gīnnik de wenyaka karek tabin hipye.

Ki hwēna zēno ĩrik gīnnī in de hlik-hlik gwenkam, bējen tatete gwen, hwēna nabakam sa timbwās gwer.

²⁷ Zēp em insa Asa anakan enblal, ‘Zen dowal mo kīgī sosonna golblaka, dekam zēp dowal-dowala golēalsa sone gwe'ara,’ ki hwēna em ema dekam ere mae mo aha hlikna enbirida'an, ‘Zen hen dowal mo sosonkam syal ta'an.’ Sap zen hen man nakasik gwibirin– dekam de dowal-dowalsa golēalsa sone gwibin hipye. Zēp ere mae mo ahakorena in maka emsa anakan nenbirida'an, ‘Em ema ēkarek gwer– kirekam de Yesusu tonblankamye.’

²⁸ Hwēna Ēe Alap mo Enho mo sosonkamē dowal-dowala golēalsa sone gwenan. Zen dekon zēp anakan dam gwešī'in, ‘Alap Zēn de ĩrik gīlzīn hap angkam man sap kon gwisibir hana'ara, hwēna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!’

²⁹ Sap Ēe dowal mo kīgī mo bi gwibin kire-kire dawemsaē jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zēre mo golsa kara ta'anam, zēbe hap de jal zini na-en molya tū'in zanam. Diki zini insa de nonol balk tankam hen tahalenkam, dekam zēno kire-kirena maka alal tabla'ara.

³⁰ “Zini men zen Abon onakon srēn gwē hanna, zen ki Asa husus gwebla'ara. Hen zini men zen Asa mas gweblan srēmna, zen ki ano syalsa dri yu'ura.

³¹ Zen in zebē emsa gubirida'an: Tūngare nwe-masekam de karek-karekna mensa zini em ulin halasen gwenan– hen sap Alapsa de lamang tanna, desa maka Zēna tap gulsuk gwizim'ira. Hwēna zēre mo Enhosa de lamang tankam, desa molya tangan tap gulsuzimki.

³² Hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa de ol lamangkam gublunkam, desa maka Alap tap gulsuk gwizim'ira. Hwēna Alap mo Enhosa de lamang tankam, desa Alap molya tangan tap gulsuzimki– sap angkam de okamanak awe, hen sap lamkam de okama ēsenak.

³³ “Nen tenya tēn nakone tame ul gwenan. Tenya men zēno dan naka zini dwimbir srēm gwe-gwenan, zen bējen twin gwibin tetan dankam tēn. Tenya zen zēre mo dan enkam ētē gwenan.

³⁴ Zēp Farisikam de zini, em hen kirekam. Em in jal-jal tanganna– wanyana kiye! Zēp eno mae mo ol toranna banakan dep?– dawem gwen naye. Men zen eno mae mo ěk tihī nakon wet so gwenan, zen zen eno mae mo enhonak suwek.

³⁵ Enho dawem-dawem wenyā, zēno mae mo ěk tihī nakon dawem en nik wet so gwizimnin, sap zēno mae mo enhona

* 12:21 12:21 Yes. 42:1-4

mes dawem enlala enkam suweka. Hwëna enlala jal-jal wenya, zëno mae mo ëk tihî nakon karek en nik zep wet so gwizimnin, sap zëno mae mo enhona mes jal-jal enlala enkam suweka.

³⁶ Zep emki ëenlala gwen: Aumwa hap de yakla yawalak de Alap zisi klis gunnuk, tingare zini zen zëre mae mo ol toran nakon sa Alap klis gulu- sap zëno mae mo aha zisi de tonsubirida gwen ol maena hëndep kitak.

³⁷ Sap dekam ere mae mo ol toran nakon sa Alap anakan klis gul gwera, 'Zini an karekna,' ahaksa, 'An aïrïs.' "

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke:

(Mrk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

³⁸ Zao kim lwa se'ak, dekam zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de zi niban Yesussu abe dak, "Bian guru, emki abe mae hap owassa syal gwibir-zimdin- ëe akakim emsa anakan dam lasik, 'An eiwa Alap zer soneka.' "

³⁹ Hwëna Yesus ki zep ding gulzimki, "Em angkam de zini eiwa jal-jal tanganna, hen Alapsa mese hli lak, hwëna Asae aberbe la gwe'an- owassa de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hipye! Ëe angkam aha-en mae molyë owasna ep syal gwibir-zimk. Hwëna ngein sin de yaklanak Ëe asa owasna aha-en tangan ep syal gwibir-zim-men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini Yunus Bak hon lwakke.

⁴⁰ Men kirekam Yunus Bak hogwe yawal ungala mwanak yaklana dan-ahan gwëka, zen kirekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Abon lwal. Ëe hwëna kama mwanak asa yaklana dan-ahan gwëon.

⁴¹ Alap de angkam de zini emsa klis gunnuk, dekam Niniwek de zi mo angna sa olsa de mas gun hup ëzaul. Zen dekam sa emsa anakan swrë dabir, 'Yunus Bak kim ëhalen hap de ola ban golhata zaka, ëe dekam ama ëhalek. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ëhalen hap de ola ban golhata zaka, em hwëna ema ëhalen hap baes ta gwëk.'

⁴² Hen kirekam, Alap de emsa klis gunnuk, selatan kore teipsinkim de wenya in, zen sa hen olsa de mas gun hup zaul-men zen orep teipsin zini Salomo Baksa duwebla zakke. Zen dekam sa anakan emsa swrë tabir, 'Ëe ama langa en nakon Salomo mo enlala blala kore olsa de sane gwen hap hatak. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna hataka, em hwëna ema asalsik gwëblak.' "

Mae hap de ol: Bera! Aha-ere dowal de totoreswa wet sonkam, zen hwëna beyakam etan bitî gwe-gwenanzal.

(Luk. 11:24-26)

⁴³ "Dowal de totoreswa zi nikon wet sonna, dekam gwana-gwana san sa hakalada gwera- zao de aha zi maenak tin hüp. Hwëna aha maenak de tin srëmkam,

⁴⁴ dekam sa dowala in enlala gwera, 'Ëe asa etan ëre mo gol hli tan san dep lwahal.' Kim de lwa ha'an zaka, gola insa anakan sa hla ta zala, 'Dan en tangan nik zau'ura. Gol bina in mes tangan oto tasiki hen ngan tasiki.'

⁴⁵ Dekam sa dowala in song gwera- aha dowalsa de zëre onakon de jal-jal taman kinin tangan naka tuju enkam kwang guluda halzan hap. Deban kim de zini iwe golëbitî gwe'an zaka, zini in mo gwëna dekam sa tangan karek gwëblal- nonol gwën nakonye. Zen hen kirekam zep angkam de zini eno mae mo jal-jala lwa gwe'an!"

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëblakke:

(Mrk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

⁴⁶ Yesus kim nama zi trana in han golëton'anka, an zem dekam zep oso wal zeban golëyaing gwezak. Zen ë nakon ëzau'uk. Man kon olsa de zertoran hap nësblak'ak.

⁴⁷ In deban mae golëton'anka ahanik zep gubluka, "Bian, emsa man eno anena oso wal oban ë nakon ziësblak'anon- olsa de emsa zertoran hap."

⁴⁸ Yesus ki zep ding gulbluka, "Hwëna nonol Ëe anik emsa gubiridak- ano anena hen oso-walya, zen diki a kirekam de zisi moye:"

⁴⁹ Hwëna ki zep tahakam zëre hon de ang ta gwen wenya asa zi beyana in han golëtrëka, deban guku, "Diki an zen lowe he'an, zen zen- ano anena hen oso walyaye!"

⁵⁰ Sap tingan men zen ano ngatan zi mo langnak de Bian mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, zen diki zen tangan- ano anena, oso walya hen somol walyaye."

13

Yesus kim gandum dan hling gilsinkim ola gulk sun blaonzimkike:

(Mrk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

¹ Yaklana inkam Yesus ki zep gola kon asa golëwet so gwëka, ho gutu alpnak zep nikin aneka.

² Zao zep hwëna zi beyam-byana tagal nëblazak, hëndep man zë dot dasizik. Dekam zep buluk sewe seka- dekon de nikirinkim tawa tabin hip. Zi trana in hwëna ho alp san ki ëzaundak.

³ Zao zep Yesus gulk sun de ol blaon gwizimdinkim tawa ta gwibi'inka. Nonol man zë gubiridaka, "Zini man orep gandum dansa de hling gilsin hip song gweka.

⁴ Kim hling gilsiki, hwëna ahakon oranak altink. Mawana ki zep zë yaing gwezak, zen zep hwëna gandum danna insa dawnsibblindak.

⁵ Ahakon kaso-kasonak altink- kama bëbeknak. Gandum danna in nabakam zep sap ësip gwek, sap kamana in bëbek tanganna.

⁶ Hwëna yaklana kim sal-sal gweka, sipni in dekam zep ëboneng gwek, hëndep ësasan gwek, ki zep tol hëndep juwek. Sap sana ba san dep?- olk san de ëhas gwesin niye.

⁷ Hen ahakon dokot të ngi-ngi ausunak altink. Kim sap tol ësaltik, hwëna dokot të ngi-ngina in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep dahalebik, hëndep eini hom tëka.

⁸ Hwëna ahakon kama dawemnak altink. Zen en dawemkam zep ësip gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tëka. Aha-ere timni zëno dan beyana ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam."

⁹ Ola insa kim tonsuku, ki zep gubiridaka, "Em dwan i nibanke. Em ësalsap gwen!"

Yesussu kim anakan dakensiblikke, "Em ba habe ola gulk sun blaon gwizimnira?"

(Mrk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

¹⁰ È zëre hon de ang ta gwen wenyi ki zebë ë-erenak lakensiblik, "Bian, em ba habe kirekam zi beya hap gulk sun ola blaon gwizimnira?"

¹¹ Ki zep ap ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen wenyi ebe mae hap Alap mes golzimki- em dikim zëre mo irik gin hip denaka tame gul gwen hap denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira.

¹² Sap men zen Alap mo irik gin nika de tame gun hup ëhohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle gwe srëm gwe'an, zëbon mae men zen sap tame gun hup de enlalana betek enkam lwazim'ira, desa sa hwëna Alap al tazimdi.

¹³ Zen in zebë zi beyam-bya naban de golëtorankam ola gulk sun blaon gwizimnin, sap

'zen nwekam ki sap hla nul gwenan, hwëna man ëgwë gwenan- san de hlaun srëmna.

Hen zen sap man ësane gwe-gwenan,

hwëna san de ësane gwen srëmna hen tame gun srëmna.'*

¹⁴ Zen in zep Alap mo olsa de ayang gul gwen zini Yesaya Bak orep ola anakan ayang gulzimki,

'Alap man guku, "Zen sap sa ësane gwe tine gwer,

hwëna molya tame nul gwek.

Hen sap sa karatda nul tine gwer,

hwëna anakan molya dam nulsuk gwek, 'Kirekam sa lwal.'

¹⁵ Sap zëno mae mo enlalana mes tangan joblo-top gweka.

Zëre mae mo ini mes tangan mat dasibik.

Nwena hen mes dimin dabik.

Zen mae hap ki ëgwëk:

Dekam de nwekam hlauul gwen srëm hap, ikim de ësalsap gwen srëm hap,

hen enlalakam de tame gul gwen srëm hap,

Abon osan dikim etan lwanda halzan srëm hap.

Diki zen de etan Abon osan dep lwanda ha'an zanam, ki È amaka ngayatabi'in." ' ' '*"

¹⁶ Yesus ki zep etan abe mae en hap ayang gulzimki, "Em an isrip-sri gwibin-nike lowe he'an. Sap emsa ama golëtë gwenan, zebe nwekam dawemkam hla kul gwenan hen ikim ësane gwe-gwenan.

¹⁷ Emki sap ëenlala gwen: Abare srëmna Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini hen Alapsa de betek gwe-gweblan zini beya nik sap hlaun hup sërkam ëdwam gwe-gwek- ano owas syal gwe-gwibinni ansa em angkam hlakul gwe'anye. Hwëna orep de zi dawemdawemna in zen hom tangan hla nuk. Èsane gwen hap hen sërkam sap ëdwam gwe-gwek- em ansa angkam ësane gwe-gwe'anye. Hwëna zen hom mae ësane gwek."

Yesus kim gandum dan hling gilsin hip de ola insa srip gulsuzimkike:

(Mrk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

¹⁸ Yesus ki zep etan asa gubiridaka, "Emki ësane gwen: Angkam ama ebe mae hap gandum dan hling gilsinkim de ol blaonzimdinna insa srip gulsuzim'in.

¹⁹ Oranak de gandum dan altirinn, zen zini men zen sap Alap Zën de irik gin hip de ola ësane gwe-gwenan, hwëna ola in mo eini hom tame nul gwenan. Dowal mo kigina dekam zep hata gwenan zala, insa ësane gwenna, desa de zëno mae mo enhonak al gul gwizimdin hip.

²⁰ Men zen kaso-kasonak altirinn, zen ahakon men zen Alap mo ola insa ësane

* 13:13 13:13 Yes. 6:9

* 13:15 13:15 Yes. 6:9-10

gwe-gwenan. Zen nabakam zep sap enlala irisip-sri naban nulin gwenan.

²¹ Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen, zep bëjen zë holokam lwan. Zen kim de karek maena hla nu'ik, ahaksa ol dawemna in hap de jal hap karek dabi'ik, zen hëndep dekam sa Alapsa hli dal.

²² Men zen dokot të ngi-ngi ausunak altirinnî, zen zini men zen sap Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan, hwëna angkam de okamanak awe de anakare enlala naban siri nul gwenan, 'Èe babë tahalhakam gwë gwen,' hen anakan de hole-hle gwe-gwen naban, 'Diki te-ala beya naban amaka gwë gwe'an.' Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zëno mae mo enhonak hule gwenan. Zep hëndep dawemkam eini ètë srëm gwe-gwenan.

²³ Hen men zen kama dawemnak altirinnî, zen zini men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenkam dawemkam lik nei gwibirin. Zen zen zep eini dawemkam ètë gwenan. Zëno ei beyana, ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam." *

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike-gandum nuban de endang naban aha-erenak nasaltin hip dena.

²⁴ Yesus in kim nama bulu kon tawa tabi'inka, zao zep etan zi beyam-byana in hap ola gulk sun blaonzimki, "Alap mo irik gin hip dena, zen san de zi de nganak gandum dan dawem-dawemsa hling gilsinni kiye.

²⁵ Hwëna zëno kam, tingare zi mo truwe guk hannak, dekam zep hwëna nganak iwe jal zi sowëkam endang dansa etan hling nilsik.

²⁶ Gandum danna in kim ësip gwe'ak, hëndep èeis gwe'ak, endang sipnî in dekam zep hen èblal-blal gweka.

²⁷ Zao zep hwëna nga bina in hon de syal ta gwen zini dakensiblizak, 'Bian, em dwan gandum dan dawem-dawem ensa em-am ap kap tazimki- nganak iwe de hling gilsin hipye. An hwëna ba hap zë endangna hataka?'

²⁸ "Nga bina in ki zep ding gulzimki, 'In jal zi zë sowëkam hling gilsik gik halka.'

"Hwëna ki zep etan dakensiblik, 'Bian, èe wëhë endangna insa lamalsi'ik?'

²⁹ "Hwëna man ding gulzimki, 'Bëjen em tamalsin, ki hwëna gandumnu in han esa apdenak lamalsil.

³⁰ Sap sa endangna in han apdenak ësaltil- hëndep gandumnu insa de taran hap denak de zau'uk. Èe asa taran hap de zini insa gubiridal, "Nonol endangna insa blom lasik, desa tagal tan naka tatak-tatak labik, desa de syauknuk tru tasin hip. Ki hwëna gandum danna insa gandum dan kang ta gwen golak tagal lasibik." "

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo irik ginni, zen rica dan makan, hen ragi makan:

(Mrk. 4:30-32; Luk. 13:18-21)

³¹ Yesus ki zep etan zi beyam-byana in hap ola gulk sun blaonzimki, "Alap mo irik ginni an kirekamë ola ebe mae hap blaonzim'in: Zini man rica dansa nganak eiyas taka.

³² Rica danna in tingare tetan dan nakon, zen zen- betek tangan wenyaye. Hwëna kim ësaltil gwenan, dekam zep tingare obwaga nakon èblal-blal gwe-gwenan, hëndep te makan èmam-mam gwe-gwenan. Mawana zao zep yaing gwe-gwenanzal- zëno hli-hlinak de golsa tauk gweblan happye."

³³ Ki zep hen etan ahana mas gulzimki, "Alap mo irik ginni, zen a kirekam moye: Zen ragi makan. Wenya man tepungna aha-ere sak naka mang-mang guk. Zao zep ragisa betekkam mas guk. Ragina in sap betek tanganna, hwëna dekam zep rotina in dawemkam hop gwëk."

Yesus mae hap gulk sun de ol blaonzimdin kim tawa ta gwibirki:

(Mrk. 4:33-34)

³⁴ Yesus kirekam-kirekam gulk sun de ol blaonzimdin kim tawa tabirida gwëka. Zëno tawa tabinni hom- gulk sun de blaon gwizimdin srëmkamye.

³⁵ Kirekam kim tawa ta gwibirki, zen dekam zep zauk- men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesus hup de ola hamal hap anakan ale gulkuye,

"Èe gulk sun de ol blaon gwizimdin kim asa aisil gwibirida gwer.

Hen mensa auhu-kamana ansa de yang gulsun nukon tawa neibir srëm gwëk,

zen dekam asa tawa ta gwibir."*

* **13:23 13:23** Yesus kim dansa de tèn hap dena ol aisilik awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taiblilban en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tèn mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5-7) Ahaksa nëno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesik gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan- san de dansa de tènna kiye. * **13:35 13:35** Mzm. 78:2

Yesus kim gandum nuban endang naban de aha-erenak nasaltin hip dena insa srip gulsuzimkike:

³⁶ Yesus kim zi beyam-byana insa hli yuludaka, ki zep gol san song gweka. Hwëna ëe zëre hon de ang ta gwen wenyi ki zebë zë du këblazak, zao zebë lakensiblizak, "Bian, abe mae hap emki srip gulsuzimdin- insa gandum nuban de endang naban aha-erenak nasaltin hip dena ap gulk sun blaonzimdi ke."

³⁷ Yesus ki zep ding gulzimki, "Gandum dan dawemna men Zen hling gilsiki, Zen Ëe an Zen- ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan naye.

³⁸ Hwëna ngana, zen auhu-kama yawala an zenke. Gandum dan dawem-dawemna, zen zini men zen Alap mo irik ginnik bit'i gwe'anke. Hwëna endangna, zen zini men zen dowal mo kigi hon bit'i gwe'anke.

³⁹ Jal zini men zen endangna insa sowëkam eiyas ta gwenda, zen dowal mo kigi. Taran hap de zaunnu, zen Bian mo klis gun hup de yaklanak de zaun hup dena. Taran hap de zini, zen Alap mo dam taha nakore zi.

⁴⁰ "Zep in kirekam endangsa de tagal tan naka syauknuk tru ta senkam lwak, zen kirekam sa hen lwal- Bian mo klis gun hup de yaklanak de zaunkumye.

⁴¹ Dekam ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe asa ëre mo dam taha nakore zisi desa de tingan tagal gulsun hup gubiridal- men zen aha zisi karek san dep titi da gwibirin, hen men zen karekna say nei gwibirinke.

⁴² Desa sa syauk bla hi-hitinnik yal nulser- men dekon zi mo angna yusyustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke.

⁴³ Hwëna zini men zen enlala dam-dam enkam lowehe gwenan, zen Alap mo irik gin kama ësenak sa zëre mae mo Bian hon lowehe gwer, hen zen zao sa yakla mo kim ëzil ane gwer. Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!"

Dawem yawalsa de goltowen hap kim ola gulk sun blaonzimkike:

⁴⁴ "Alap mo irik ginnik de tin hip dena, zen a kirekam moye: Zini man song gweka, zao zep aha zi mo kamanak emas yawalsa hlauku. Kama hulak lwa'ak, hen yawal tanganna. Zen zep hwëna kama hula insa ber-ber gulku. Zëna dekam zep isrip-sri naban zëre mo golak de kire-kirena kitak tangan te-ala hap lirak tabirki. Te-alana dekam zep kamana insa golka- hëndep emas aning gunnu in han.

⁴⁵ "Alap mo irik ginnik de tin hip dena, zen hen a kirekam moye: Kire-kire beya zini man gwë gweka. Zen te-alakam kire-kirena lirak ta gwibirki. Hwëna mensa tangan dwam-dwam gwe-gwibirki, zen kaso lilingtin yawalsa.[†]

⁴⁶ Zen kim sërkam de dawem tangan wenyaka hlauku, zen dekam zep zëre mo golak de bi gwibin kire-kirena kitak te-ala hap lirak tabirki, dekam zep hwëna kaso lilingtin yala insa golka."

Hogwesa de klis gun hup kim ola gulk sun blaonzimkike:

⁴⁷ "Alap Zën de irik gin hip dena, zen hen a kirekam moye: Zini man hinak jaringkim kirekam-kirekam nwe-mase hogwesa dahyok.

⁴⁸ Hëndep kim jaringni in suwek, dekam zep zini in ho alp san dep il nilhak. Zao zep hwëna teinikirinkim hogwena insa hli nik- dan nabare hogwena srën, ei hogwena srën. Dawem-dawemna, zen honnak bit'i dak. Karek-karekna, desa man yal dak.

⁴⁹ Zen kirekam sa hen lwal- Alap mo yakla yawalak de zaunkumye. Zëre mo dam taha nakore zini dekam sa hen yaing gwezal- dekam de dawem gol gwen zi nikon karek-karek gol gwen zisi hlil irin hipye.

⁵⁰ Zen dekam sa karek-karek gol gwen wenyi insa kals yalak de syauk blanak yal nulser- men dekon zi mo angna yusyustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke."

⁵¹ Ki zep hwëna asa takensibiridaka, "Em san mese kitak dam ulsul?- ola insa gulk sun blaon gwizim sinye."

Ëe dekam zebë ding ulblik, "Ëe mesë, Bian."

⁵² Ki zep hwëna etan asa gubiridaka, "Zep Alap mo olsa de tawa tabin hip de zi dawemna, zen diki zen Alap mo irik gin hip de ëpba ola ban hen ano ol ësena an han tame son. Zëno tawa tabinni dekam sa lwa gwer- san de gol bi nik de gola kon zëre mo kire-kiresa aha zi hip golëtrei gwizimdinni kiye, ëpba ërlwa gwen wenyi ban, ëse kap tan wenyi ban."

Yesusu kim Nazaret kon baes nëblakke:

(Mrk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

⁵³ Yesus kim kirekam de gulk sun ol blaon gwizimdinkim hya gwesibiridaka, dekam zep kon dua-blaskam de zini asa en golëlwanda halka-

⁵⁴ zëre mo ëna Nazaret san dep. Zëwe but srëm golak zep tawa tabi'inka. Zini

[†] 13:45 13:45 Kaso lilingtinnî, desa "mutiara" kam Amber olkam li nul sone gwenan.

men zen zê sane da'ak, man tangan deng-gwanbla'ak. Zep zê hwëna donsublu'ak, "Zini an endawe sekola gweka?- zep kil gi'ira, 'Èe asa tawa tabir.' Hen owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de sosonna endawe sa gul iri?"

⁵⁵ Sap dwan gol syal gwe-gweblan zini Yusup Swe mo tane sake! An zem Maria. Oso wal zem, zen Yakobus, Yusup, Simon, hen Yudas. Zen kitak awe de zi sike!

⁵⁶ Somol wal zem awe am hen tingan lowehe gwe'an. Zep zini an ba hap kil gi'ira?- 'Èe asa Nazaretsa tawa ta gwibir.' "

⁵⁷ Sap zen mes kirekam tame dak, zep baes nèblak.

Ki zep hwëna gubiridaka, "Zini kirekam ègwë gwenan: Men-kore men-kore è nakon, Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man blikip neisibirida gwenan. Hwëna zère mo iye, ahaksa zère mo è nakore nik de kirekam ayang gul gwiz-imdinkim, desa hom tangan blikip neisibirida gwenan."

⁵⁸ Zen in zep Yesus zèwe owas-owassa beyakam syal gwibir-zim srëm gweka, sap zen hom daibliblak.

14

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim dakke:

(Mrk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

(Ayat 1-12)

¹ Dekam Galilea mo langnak Herodes Bak teipsinkim irik gilkî.

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzinkike:

(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-

14)

²⁻⁴ Herodes Bak kim zère mo osona Pilipus mo wanya Herodiana Baksa al gulbluka, dekam zep baptis ta gwibin zini Yohanis damnak anakan jalse gweblaka, "Musa mo titi tabin ola kon, em sap diki bëjen em oso uk mo wanya gon." Herodes dekam zep hwëna Yohanissi de balk tan hap gubiridaka- tahalen naka de bwinak se ty a irin hip.

⁵ Zen sap dekam de zê hëndep tan hap dwam gwebla'anka, hwëna zi beyam-byasa zê mae hap aïribirida'anka, "Zen sa hwëna asa jal nèblal." Sap dekam zi beyam-byana in man Yohanissi enlala nè gwebla'ak, "Zen eiwa Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi."

⁶ Hwëna Herodes kim zënaka de jaha gweblan yaklanak tembane yawala zisyal gwibirki, Herodiana mo wenam seiwiri dekam zep zê Herodes mo nwenak zisyak-hen tingare zini men zen zê tagal gwek,

zèno mae mo nwenak. Herodes zëna man tangan sam gwesibirki,

⁷ zep wenam seiwiri insa anakan gu-guk gwibi'inka, "Men desae ki ena abe gwibi'inka, zen desa asa ki hëndep ebe hap golbir. Ngli naban kama naban mes asa nasalblan."

⁸ Hwëna an zem Herodiana mes hen wenam zem insa hamal hap anakan gugubik, "Kire hap abe gwe." Zen in zep anakan ding gulbluk, "Èe baptis ta gwibin zini Yohanis mo nolakaè abe gwibi'in-angkam de hëndep ap piring niban lonebir anezan hap, dekam de èe anakan taiblin hap, 'Eiwa mes tangan tili.' "

⁹ Herodes kim kirekam zèno abena salka, enlalana man tangan dowebla hanaka. Hwëna zen mes ki kirekam zi beyam-bya mo inik etan-etankam gu-guk gwibi'inka, zep ki hëndep ein gubiridaka-Yohanis mo nolsa de golbin hip, zère mo gu-gubinni insa dikim sul sonen hap.

¹⁰ Dekam zep hëndep zère mo jana nabare zini bwinak Yohanis mo nola nablونblin hanak.

¹¹ Desa zep hëndep piring niban wenam seiwiri in hap nolbirzik. Wenam seiwiri in zep hwëna an zikhip golbirhak.

¹² Yohanis zère hon de ang ta gwen wanya ki zep hwëna tokna lo tasin hip nèrhak. Lo tasin hyanak zep Yesus osan dep sek gwek- in zen ki zê lwak, desa de gublun happye.

[1b] Hwëna Herodes Bak kim otan Yesus mo owas syal gwe-gwibinni salka, [2] dekam zep zère mo taha tri so gweblan zini gubiridaka, "An baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes yap etan ngaya gweka. Zen hwëna bosena Yesuskum li yul sonaka. In zep zëbon owas-owassa dikim syal gwe-gwibin hip de sosonna lwa'an."

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzinkike:

(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-

14)

¹³ Yesus kim Yohanissi de tan ola insa asa golësalka, dekam zep asa bulkm zi srëm lang san dep golësesekek gweka- zao de zën asa golëlowehen hap. Hwëna zi trana in kim kirekam nasalblak, dekam zep zère mae mo è-ëna hli dandak- Yesussu dikim eik ora san hles tyablan hap.

¹⁴ Bulu kon kim asa golëatiti gwe'anka, dekam zebë zi beyam-byana insa hla kulida kinik. Yesus hwëna man tangan zê kwasang gwibiridaka. Sang-sang nabare wanya men zen zê lowe he'ak, dekam zep zê dawem tabirki.

¹⁵ Kim kam-en gwe'ak, dekam zebë en-blak, "Bian, angkam man kam-en gwe'an, hen langna an tahalha tanganna. Diki

dawemna zini an Emaka enbirida'an- zën de golek de ë-ëna an san te-alakam tembane hap ëhakan hap."

¹⁶ Hwëna man ap ding gulzimki, "Zen ba hap de tembane hap sek gwen hap? Amki em tembanena zëbe mae hap hen olzimk."

¹⁷ Ëe hwëna ama ding ulblik, "Kina ki zini an da-en! Nëno mae mo rutina aha-ere taha-tapkamke. Hen hogwena dan-dan en tolke. Molya sowehek."

¹⁸ Ki zep asa gubiridaka, "An san emki teisya halzan."

¹⁹ Ki zep hwëna zi beyam-byana insa gubiridaka- so trana iwe de teinikin niran hap. Zëna ki zep aha-ere taha-tapkam de rutina insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep ngli san de kara gwesen naban Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rutina insa ahap tabirki, desa zep abe mae hap kap tazimki- ëe de hwëna zi beyam-byana in hap kae gwebla-zimdin hipye.

²⁰ Kim dwenblandak, zen man tangan ëitri gwek. Ki zebë hwëna dua-blaskam de wenya ëe tembane mosrona tagal lasik. Yuna dua-blas enkam zep ësuwek.

²¹ In zen dekam tembane tak, zëno beyana, zi ensa de aïtbinkim, san ha lima ribu enkam mes yap- we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus kim weya tatek tahan san song gwe'an zakake:

(Mrk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

²² Kimë tembane tasik, Yesus hëndep dekam zep dua-blaskam de wenya asa bulkum de Zënaka Galilea mo men eihiya san dep ngeir gublun hap gubiridaka. Ëe kimë sek gwek, ki zep hwëna zi beyam-byana insa gubiridaka- zen de hen sekwak gwen hapye.

²³ Zi beyam-byana in kim hen sekwak gwe'ak, Yesus Zëna dekam zep zë-en kwatap tek san hata seka- dekon de Alapsa gu soneblan hap. Hëndep zao zep zë-erenak kawesiblik.

²⁴ Dekam ëe in zenë bulkum teingir gwe guk, mesë bulu ban ho gutu ngirinnik olzau'uk. Hwëna ho ngëpna man bulu insa karekkam golwale gwe song gwe'ak, sap asesena bulu in mo ngein nikon tal'inka.

²⁵ Oho-bung gun nuban zep hwëna Yesus Zëna abon mae onak hata'an zaka- ho gutu tatek tahanna in san de song gwe zankam.

²⁶ Hwëna ëe kimë hla la guk, ausa zebë ohlo gubluk- anakan de ëhërhen naban, "Hobwem dowala i!"

²⁷ Hwëna nabakam zep asa gubirida kinzika, "Em ëëswehen! Bahem ëairin. Ëe an Ëe."

²⁸ Petrus zep hwëna ding gulbluka, "Bian, sap Em eiwa Yesus, ki asa em gublun irin- ëe de emsa duweblazan hap, ho tatek tahan san de hen song gwe zankam."

²⁹ Yesus ki zep ding gulbluka, "Haen. Emki song gwezan."

Petrus dekam zep bulu kon ati gweka, ki zep hëndep Yesus osan dep ho gutu tahan san song gwe'anka.

³⁰ Hwëna ho gutu yawala insa kim asesena mamkam ngëp-ngep ta'anka, desa kim hlauku, dekam zep zë aïrin hip keing gwe'anka. Dekon zep Yesussu hërheblaka, "Bian, asa Em ngaya tan!"

³¹ Yesus hëndep dekam zep tahakam zer aneka, ki zep zë gubluka, "Eno eini mam naka hom. Em ba habe Asa taiblibla srëm gwera?"

³² Buluk kim zersewe seka, dekam zep hëndep asesena in sëwe heka.

³³ Ëe dekam zebë zë boklena kom lablak, hen anakanë enblak, "Bian, Em an eiwa tangan Alap mo Tane."

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana Genesaret dawem tabirkike:

(Mrk. 6:53-56)

³⁴ Ho gutu men eihiyanak kimë yaïng gwek, ëna Genesaret zep bulu insa lei kuk.

³⁵ Zëwe de zini kim anakan hla dak, "An Yesus am hatanda," dekam zep Yesus mo hatan ola insa nol haladak- tîngare ëna in mo golek de ë-ë san dep. Dekam zep tîngare zi sang-sangna Yesus onak dep nolëyaïng gwe-gwe'anzak.

³⁶ Zao zep abe da gwe'ak, "Bian, zi sang-sangna an wëhë baju top en mae nakon Emsa olk ta'anka?- dekakim tol dawem gweka." Tîngan men zen olk da gwe'ak, zen dekam zep hëndep ëdawem gwe-gwe'ak. *

15

Mae hap de ol: Auyan-aza mo titi ta gwibin ola ban Alap mo ola ban man ilman në gwenan.

(Mrk. 7:1-13)

¹ Aha yaklakam Farisikam de gubirida gwen wenya Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya ban Yerusalem kon Yesus onak dep yaïng gwezak. Zao zep dak-ensiblizak,

² "Ebon de ang ta gwen wenya ba hap nëno mae mo auyan-aza mo ëpba ola

* 14:36 14:36 "Baju top," desa Matius "baju sihi" kam ale gulku, sap Yahudi zini sihilhi nabare baju ensa alala da gwek. Emki pasal 23 mo ayat 5nak de olk kore alesa hen karatda gun.

nulmun gwe'an?- tembane dëre ta gun-nuk de nonol tahasa hokam hlë tazimdin srëmkam de tembane ta gwenkamye."

³ Ki zep ding gulzimki, "Ki em hen ba habe Alap mo ol tanganna ulmun gwe'an?- hwëna auyan-aza mo ëpba ol en sane ang ta gwe'an. *

⁴ Sap Alap man guku,

'Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.' Hen anakan mas gulku,

'Men nara an-bi zemka lamang sonna, zen hëndep tok hap em karek tan.'*

⁵ Hwëna em an ema anakan tawa la gwibirin, 'Ane-bia mo ol san sap esa ang ta srëm gwe-gwer- anakan mae de lwankamye: Ane-bia de tahalha ënnak, em sap esa anakan enbirida gwer, "Angkam ëe molyë emsa mas gwizimk, sap ano te-alana an lamkam de Alap hap kap tablan habë lam ta'an." '

⁶ Ebon mae onakon, kirekam de an-bi zemka blikip gwizimdin srëm zini man sam gwe'i'ira. Zep ere mae mo auyan-aza mo ëpba tawa tabinni in, zen hwëna ebe mae hap lwazim'in- san de Alap mo ol. Hwëna dekam ema Alap mo ol tanganna insa hli ku'in.

⁷ Em an eiwa ëk enkame ëgu gwenan, 'Ëe an Alapsa de betek gweblanna.' Eiwa, Yesaya Bak mo ola man ebe mae hap dakastilzim'in- zen insa Alap mo ola anakan ayang gulkuye,

⁸ 'Zini in ëk enkam Asa betek në gwe-blanan,

hwëna zëno mae mo enhona Abon onakon langa tangannak.

⁹ Zen waba hap Asa boklena kom da gweblanan,

sap zen zi zëre mae mo titi tabin olkam tawa da gwibirin-

san de ano olkam de tawa tabinni kiye.' "

Mae hap de ol: Zini an dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.

(Mrk. 7:14-23)

¹⁰ Hwëna ki zep Yesus zi trana tagal gwen hap gubiridaka. Kim tagal gwëk, zao zep gubiridaka, "Emki ësane gwen ekakim tame uk.

¹¹ Mensa ëk tihî san zini ing nul gwenan, dekon hom Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan. Diki men zen zi mo ëk tihî nakon

wet so gwenan, zen diki dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan."

¹² Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë hwëna hyanak lakensiblik, "Bian, em san home Farisikam de zini insa tame tabiri? Zen man eno ola insa husus neibirsin- em kim kirekam srip gulsuzim siraye."

¹³ Hwëna man ap ding gulzimki, "Tingare nganak de otanena, ngatan zi mo langnak de Bian de eiyas gin srëm wenya, zen kitak tamalsin en hap dena.

¹⁴ Farisikam de gubirida gwen wenya insa nwe enkam emki kara ta gwibin. Zen in nwe dimin nik tawa da gwibi'in- nwe dimin nik de nwe dimin bose zemka irik ta han makan. Zi nwe dimin de nwe dimin bose zemka irik ta hanna, zen apdekam sa ho dwrak san laman anera."

¹⁵ Petrus ki zep gubluka, "Bian, kun gwen hap de ola insa gulk sun blaonnara, emki abe mae hap srip gulsuzimdin."

¹⁶ Ki zep hwëna kitak asa gubiridaka, "Ki san em hen nama home tangan tame u'in?

¹⁷ Em san home tame ul gwenan? Men desa ëk san olgwen gwibirin, zen hëndep ulpnuk hata gwenan. Hwëna ki zebe etan ukum ana gwibirin.

¹⁸ Hwëna men zen ëk tihî nakon wet so gwenan, zen enho nakon hatase gwenan. Zen diki dekon zini Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.

¹⁹ Sap zen enho nakon anakare enlala karekna hatase gwenan:

Zisi de tan hap dena,

zi nibare nik de kahalo gwen hap dena,

hen seiwirik de kahalo gwen hap dena,

sowë hap dena,

boton olsa de gol hala seran hap dena,

hen ol lamang hap denaye.

²⁰ Kirekam-kirekam enlala karekna in, zen diki dekon zini ëkun gwe-gwenan. Taha hlë tazimdin srëmkam de tembane gwen nakon hom."

Yesus kim Yahudi srëm we mo eini hlaulbirkike:

(Mrk. 7:24-30)

²¹ Yesus kim langna in kon asa golësek gwëka, dekam zep ë darena Tirus hen Sidon mo langnak asa golëyaing gwëka.

²² Dekam zep hwëna langna iwe de Yahudi srëm wenya Yesus onak dep

* **15:3 15:3** "Alap mo ol tanganna" mensa Yesus awe enlala gwibirki, zen Musa mo titi tabin ol, sap Musa Bak desa Alap onakon gul inki. Hwëna Yahudi mo auyan-azana man etan dekon titi tabin ola mas-mas nul gwëk, hen Yesus man awe anakan tawa tabirki, "Ere mae mo auyan-aza mo titi tabin ol mas-mas gulzimdinni in, ahakon man Alap mo nonol ol tanganna in kon ngip gu'un." * **15:4 15:4** Kel. 20:12; Ul. 5:16; Kel. 21:17; Im. 20:9 * **15:9 15:9** Yes. 29:13 † **15:22 15:22** Yunani olkam Matius anakan ale gulku, langna "Kanaan we" kam. Zëno dam gulsunnu- zi ausuna men zen orep Israel mo langnak lowehe gwëkke. Israel kim nolëeja gwëk, dekam zep ahakore Kanaan zini in ëna Tirus hen Sidon mo lang san dep ëheya-hya gwezak. Zep wenya in Yahudi srëm we.

hatazak. † Lure nakon zep anakan taken sone gwebla'ak, "Bian, Daud Bak mo Auyan-tane, asa Em kwasang gwibin. Ano wenam tola dowal bi gwibirki. Man tangan karek gul gwe'ara."

²³ Hwëna Yesus hom mae zëno ola ding gul gwibi'inka. Èe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë enblak, "Bian, wenya insa em jalse gwibin- dekakim song gwek. Nëno mae mo lure nakon hwëna ena gwen da'an."

²⁴ Yesus ki zep wenya insa hëndep aban mae ding gulzimki, "Asa Alap Israel zi en hap zer soneka, sap zen san de bi srëm domba zahona kiye."

²⁵ Hwëna wenya in dekam tangan zep Yesus mo nwenak utuk gwehen naban boklena kom soblazak, dekon zep etan abe tak, "Bian, asa mas gwibir."

²⁶ Hwëna man ding gulbirki, "Hom sam gweš'ın- walas zikhip de tembanesa de lwa hap yal tazimdin niye."

²⁷ Wenya in ki zep hwëna ding gulbluk, "Bian, sap eiwa kirekam. Hwëna lwa bi nik mo meja nakon de tembane lau altirinni, desa hen ki am lwana dwenblanda gwenan."

²⁸ Yesus dekam zep ding gulbirki, "Anyan, eiwa em ema tangan Asa taiblibla'ara. In kire habe dwam gwe'ara, sap sa kirekam hëndep angkam lwal."

Dekam zep ki hëndep wenya in mo wenamna in dawem gwek.

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana dawem tabirkike:

²⁹ Yesus dekon kim asa golësek gweka, Ho Gutuna Galilea mo alp en san zep asa golëtine gweka. Dekon zebë hwëna kwatap tek tolak yaing gwesek, zao zebë teinikin'ik.

³⁰ Hwëna ki zep zi beyam-byana zi sang-sangna Zëbon dep nolëyaing gwe-gwe'anzak- lek-lekna, nwe diminni, taha-tana ësak gwenna, hen ol srëm mae naka. Aha sang-sang nabarena hen beya tanganna. Zen zi sang-sangna insa Yesus mo dang gwën nakon kang nul gwe'anzak. Zao zep Yesus dawem ta gwibi'inka.

³¹ Zi trana in man tangan ëtenggan gwe'ak- anakan kim zë hla nulida gwe'ake, "Ol srëm wenya zen mes ola donbirin. Taha-tana ësak gwen wenya, zen mes ëdawem gwenan. Lek-lek wenya zen man ëtë nasen'an. Hen nwe dimin wenya, zen mes ëkara gwenan." Dekam zep Israelsa de bi gwibin Zini Alapsa boltere da'ak.

Yesus kim empat ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:
(Mrk. 8:1-10)

³² Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa tagal gulsuku, zao zep asa gubiridaka, "Èe ama zi trana ansa dawemkam kwasang gwibirida'an, sap zen mes dan-ahare yaklakam awe Asa nërgwëk, hëndep angkam zëno mae mo tembanena mes tangan tap gwizimdi. Èe homë ki dwam gwe'an- zen de usak naban sek gwen hapye. Ki zen sa hwëna usak hap ora san ëtëlsik song gwer."

³³ Dekam hwëna ama lakensiblik, "Nen endawe esa tembanena kap lal?- kirekam de zi beyam-byana an hapye. Langna an dwan tahalha tangan nakake."

³⁴ Ki zep hwëna asa takensibiridaka, "Eno mae mo rutina banaka'en?"

Ki zebë ding ulblik, "Tuju enkam. Hogwe tane-nena hen ki tol."

³⁵ Yesus ki zep zi beyam-byana insa teinikin niran hap gubiridaka.

³⁶ Ki zep tujukam de rutina insa kap taka- hogwe tane-nena in han, ki zep Alap hap dawemna golblaka. Dekam zep rutina insa ahap tabirki, hen hogwena insa kwa-kwak tabirki. Desa zep dua-blaskam de zini abe mae hap etan-etankam kap ta gwizim'inka. Èe dekam zebë zi beyam-byana in hap kae ëblazimk.

³⁷ Zi trana in kim dwenblandak, kitak man tangan ëitri gwek. Èe dua-blaskam de wenya ama dekam tembane mosrona insa tagam lak. Yu yawal-yawala tuju enkam zep ësuwek.

³⁸ In zen tembane tak, zi ensa de aïtbinni, zëno beyana empat ribu enkam-we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

³⁹ Hyanak Yesus ki zep hwëna zi beyam-byana insa sekwak gwen hap gubiridaka. Zëna ki zep bulkum asa ho gutu men eiha san dep ngeirbiridaka- langna Magadan san dep.

16

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke:

(Mrk. 8:11-13; Luk. 12:54-56; Mrk. 8:14-21)

¹ Dekam zep Farisikam de zi niban Sadukikam de zi niban Yesus onak dep yaing gwezak- zao de akasiblin hap. Ki zep zë nenblak, "Emki abe mae hap ngli nakore owassa syal gwibir-zimdin- ëe akakim emsa anakan dam lasik, 'An eiwa Alap onakon hata zaka.' "

² Ki zep ding gulzimki, "Yaklana nikin anennak de kal-kal gwenkam, dekam anakane ëgu gwenan, 'Langna sa sasa gwer.' "

³ Hen kirekam, kaknak de okawen kakaksa hla tankam, dekam ema dam ulsuk gwenan, 'Namen sa ona il tila.' O

de il ti gwen hap dena hen sasa gwen hap dena, em desa en ema dam ulsuk gwenan, hwëna owas-owasna men kirekam angkam jowe gwe'an, desa home dam ulsuk gwe'an.

⁴ Em an eiwa angkam de zini jal-jal tanganna, hen Alapsa mese hli lak, in zebe Asa abe lal- ebe mae hap de owassa syal gwibir-zimdin hipye. Hwëna Èe molyë owasna ebe mae hap syal gwibir-zimk. Diki ngein sin de yaklanak asa aha-en syal gwibir-zim: Men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini Yunus Bak hon lwakke, kirekam sa etan lwal.* Kirekam kim gubiridaka, zao zep hli yuludaka.

Yesus kim gubiridakake, "Dawem. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ulinnink."

(Mrk. 8:14-21)

⁵ Èe zère hon de ang ta gwen wenya kimë hen men eihyanak yaing gwenak, èe ama hwëna rotisa de lop tanna èeititi gwek.

⁶ Hwëna dekam zep asa gubirida'anka, "Dawem. Terya-tyakam lowehék. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ing ulink.*"

⁷ Hwëna èe kimë kirekam asalblak, dekam zebë ènaka lonbirida'ak, "Ragi hap in mae hap ki nesa gubiridala: Rotina insa bitì laza srëm gwerke!"

⁸ Hwëna Yesus mes asa tawa gwibiridaka- èe insa èton'akye, ki zep asa gubiridaka, "Em ba habe roti bitì tazan srëm hap enaka lonbirida'an? Em an home eiwakam Asa laibli gwebla'an!"

⁹ Em ba hap tangane dam ulsuk srëm gwer? Em san home enlala eibi'in?- li-makam de rotina mensaë lima ribukam de zi hip ahap tabir-zimkye. Dekam mosrona mensa ena tagal lak, yuna banaka'en èsuwek?

¹⁰ Hen kirekam, men dekamë tujukam de rotina empat ribukam de zi hip ahap tabir-zimk, zèwe hen tembane mosrona yu yawal-yawala banaka'en èsuwek?

¹¹ Diki em emaka dam ulsul, "Zen roti bitì tazan srëm hap hom ki nesa gubiridala." Hwëna Èe mae habë ki emsa gubiridal, "Dawem. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ing ulink.*"

¹² Dekam zebë anakan dam ulsuk, "Hare Zen ragi tangan hap hom am ki nesa gubiridala- mensa rotisa de syal gwibinnik mas ul gwenanke. Zen diki Farisi hen

Sadukikam de zi mo tawa tabin karek san de ang ta gwen srëm hap am ki nesa gubiridala."

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, "Em in Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsin niye, Ngaya Zini Alap mo Tane."

(Mrk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

¹³ Yesus kim è bosena Kaesarea-Pilipi golek denak asa golëyaing gweka, zao zep asa takensibiridaka, "Zi mo dam tasinkim, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe an nara mo weinak debë hatazak?"

¹⁴ Èe ki zebë ding ulblik, "Ahakon man emsa nen gweblanan, 'In baptis ta gwibin zini Yohanis Swe tin nikon etan ngaya gweka. In zen hwëna Yesuskum bosena li yul soneka.' Hen ahakon man emsa nen gweblanan, 'In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.' Hen ahakon man emsa nen gweblanan, 'In Yermia Bak mo weinak dep dena.' Hen ahakon man emsa enlala nè gweblanan, 'Zen diki ahanik mo weinak dep jowe zaka- orep men zen Alap mo ola ayang nul gwekke.'"

¹⁵ Ki zep etan asa takensibiridaka, "Hwëna ere mae mo Asa de dam tasinkim, Èe an diki nara mo weinak dep dena?"

¹⁶ Simon Bak, aha bosena Petrus, ki zep ding gulbluka, "Bian, Em in Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsin niye, Ngaya Zini Alap mo Tane."

¹⁷ Dekam zep ding gulbluka, "Simon, Yohanis Bak mo tane, em isrip-sri gwibin-nike gwë gwe'ara. Sap em in zi mo dam gulsun nukore naka home kirekam kira gwenda. Hwëna ngatan zi mo langnak de Bian Zën ki emsa enlala soblala- kirekam de dam gulsun hupye.

¹⁸ Zep Èe ama emsa gublu'an: Em in Petrus- kaso drak-drak makare zini. † Ebon onak sa ano jemamna tatem èzauk gwer- kaso yawalak de golsa tauk anen makan. Ano jemamna in sap sa Juwen Zi Bak dri yulsun hup akabiri.

¹⁹ Èe asa ebe hap Alap mo irik ginnik dep de kuncina zerblal. Em esa Bian Alap mo enlala san ngatan zi mo lang san dep de lilikinni okamanak de zi hip gulhlusuk gwizimdi hen talusuk gwizimdi."

²⁰ Ki zep hwëna asa jalse gwibiridaka, "Asa insa kirekam dam lasinin, aha maesa hwëna bahem anakan gubiridan, 'In Zen tangan- Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsin niye.'"

* **16:4 16:4** Mat. 12:39-40; Luk. 11:29-30

* **16:6 16:6** Yahudi zi mo gulk sun de ol blaon gwizimdinkim, zen ragisa anakan enlala nei gwibik, "Zen san de zi mo karek-karekna kiye." Sap ragina roti mang-mang gunnu man hop gul gwenan. Zep zen san de zi mo karek-karek de aha zi sin dep hlimin song gwe-gwenana kiye. Emki hlaun 1Kor. 5:6-8, hen Gal. 5:9nak. † **16:18 16:18** Petrus mo aha bosena, zëno aukuna man golek de nè'an- Yunani olkam de ol-gunnu "petra" naban. Zëno enlalana "kaso.

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gugubiridakake:

(Mrk. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27)

²¹ Yaklana in dekam zep Yesus kon gwis-ibir hanaka- zëre hon de ang ta gwen wenya asa de damnak anakan gubirida gwen naye, “Alap mo dwam gwibin sin de syal gwibin hip, Ëe asa Yerusalem san song gwer. Zao Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de mam-mamna, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini sa Asa sërkam karek da gwer. Zen sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian tin nikon etan Asa ngaya tala.” ‡

²² Petrus ki zep hwëna Yesussu gubluka ora nakon de asyal hehan hap, zao zep anakan jalse gwebla'anka, “Em bap kirekam gulu! Diki Alap Zen langa gulsun-kirekam de Emsa gwëblan hap dena in saye. Bian, diki Ebon bap zen kirekam lwan.”

²³ Yesus hwëna ki zep Petrussu lero gweblaka, zao zep gubluka, “Em in dowal mo kigi! Ki lun em gwën! Em ba habe Asa tru-tru gulblu'ara? Eno kirekam de enlalana in, Alap mo dwam gwibin sin denaka hom. Zen auhu-kama zi mo dena.”

²⁴ Ki zep hwëna tingare zëre hon de ang ta gwen wenya asa gubiridaka, “Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwëna zen eititi gwibin- dekam de zëre hap de telidak son wë son naban Asa zertronda gwen happye, anakare enlala naban, “Ëe sap asa Yesus hun apdenak lil.’

²⁵ Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwëna anakan nolaäri gwe'ak, “Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,” ki zëno mae mo gwëna in sa jek-jak gwer. Diki men zen de zëre mae mo gwëna Asa de ang gwe-gweblan hap sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tin hip, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.

²⁶ San ha dawemna?- em de sërkam tela beya gwenkam hëndep kitak de okamana ansa bi gwibinkim, hwëna dekam de ere mo gwënsa tihis gin hip. Kirekam dawem naka hom! Tinkim san ha emaka Alap hap ba maesa golbla'ara?- dekam de etan ngaya gwen happye. Kina ki bëjen.

²⁷ Sap molya holo gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe dekam asa apdekam ëre mo dam taha nakore zi niban Bian mo sosonna zigolhatazal. Zen diki dekam asa hwëna tingare zi hip aha-en

aha-enkam klis gul gwizim- dekam de zëre mae mo syal eisi golzimdin hip.

²⁸ Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek, ki esa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa hla lase gul- Ëe kimë teipsinkim de irik ginkim kon gwesik hana'akye.”

17

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:

(Mrk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

¹ Yaklana kim enam enkam damank, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya Petrus, Yakobus, hen zëno osona Yohanis mae en han zë-en kwatap yawal san dep golësek gweka.

² Hwëna dan-ahare zini in mo nwenak zep timni liwe heblak. Zëno nwe-masena yakla ngatan mo kim ngatan gweblaka. Pakeanna man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen man nalilingtilbli'ak.

³ Mumuk ennak zep zë Musa Bak ne Elia Bak ne jo kë zaka, hen Yesus hon de ang tan dan-ahare zini in ki zep nakek- zen kim Yesus hun ëraisil gwe'anka.

⁴ Petrus ki zep hwëna Yesussu gubluka, “Bian, man tangan sam gwe'i'in- nen de awe lowehe gwen happye. Zep Bian, Em de dwam gwenkam, ki ëe asa gol kluksa dan-ahan syal gweblandal- ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap.”

⁵ Petrus in kim nama kirekam tonbla'anka, hwëna ngatan nabare butna ki zep ati gwezak, hëndep zao zep wale tabirzik. Hwëna butna iwe zep ola anakan ësak,

“An ano Tane- ëre mo dang tininak de tanganna. Ama tangan sam gwesik gweblanan. Desa em sal gweblan.”

⁶ Dan-ahare zini in kim ola insa kirekam ësalsek, dekam zep äir'in hip ëik gwehek.

⁷ Hwëna Yesus kim zë hata zaka, anakare ola ban zep towanbirida ine zaka, “Em ëluk tan. Bahem ëäir'in.”

⁸ Zen kim nola kap da inek, dekam hwëna Yesus Zëna en naka zep zë hla dak. Aha maena hom zao gwë'anka.

⁹ Kwatapna in kon kim etan golëtinja gwe'anka, zao zep gubiridaka, “In desa ki ena hla kul, etan aha maesa bahem gubiridan- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de nama tin nikon ngaya gwen srëmnakye.”

¹⁰ Dekam zep hwëna dan-ahare zini in dakensiblik, “Elia Bak mes-am lwa hala. Ëe hwëna ama tim ul, ‘Zen sa Emsa

‡ 16:21 16:21 Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yاكلانا دان-اهان”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yاكلانا دان-دان”kam. Sap Yesus Jumatkam tilki, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

ngeirbli zala.' Sap Musa mo olsa de tawa ta gwiwin hip de zini kirekam am ëgu gwenan, 'Zen diki nonol Elia Bak sa etan lwahal zankam ngeirbli zala, ki sa hwëna nësa de ngaya tabin hip de Zini hata zala.' »*

¹¹ Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, "In sap eiwa kirekamke. Elia zen sap kirekam-kirekamsa de nonol sul sone gun hup de zini- Israelsa de ngaya tabin hip de Zini Èe de hwëna kirenak hatazan hap.

¹² Hwëna Èe ama emsa gubirida'an: Elia zen sap mes eiwa Asa ngeirbli zaka, hwëna zini hom desa tame dak. Zep hwëna zère mae mo dwam gwiwin sin kirekam-kirekam karek-karek ensa nol gweblak. Hen molya holo gwek, ki sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa kirekam hen nëblal."

¹³ Dan-ahare zini in dekam zep anakan dam nulsuk, "O hare Yohanis Swe am Elia mo weinak syal gweka."

Yesus kim dowal mo tilbün wal seiwir tola dawem takake:

(Mrk. 9:14-29; Luk. 9:37-43)

¹⁴ Yesus kim etan zère hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han zi tranak hëndep abon mae onak golëyaing gwe'an zaka, zini hen ki zep zè hata zaka, zao zep Yesussu boklena kom sobla zaka.

¹⁵ Dekon zep abe ta seka, "Bian, ano waslasna kwasang gwebla. Zen karekkam tilsik-tilsik gwe-gwenda, hen sang-sangna sabak tanganna. Zen etan-etankam syauk bla mae san zannara gwenda, hen ho maenak keing gwenda-gwenda.

¹⁶ Èe mesè sap ere hon de ang ta gwen zi sin dep zersong gwezal. Hwëna man sap nakablal."

¹⁷ Yesus ki zep gubiridaka, "Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom tang-an! Em in nol drak-drak enna. Èe san èse nakaè sap emsa golëlowehe gwek! Èe ama bae- eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san emki waslasna insa zerhalzan."

¹⁸ Yesus dekam zep dowala insa jala ban zèbon onakon de wet son hap gubluka. Hëndep dowala in dekam zep kon wet soka. Wasla tola in dekam zep hëndep dawem gweka.

¹⁹ Èe zère hon de ang ta gwen wenya ki zebè hwëna zè-erenak du këblazak, zao zebè lakensiblik, "Bian, èe ba hap tangané dowala insa èralsa sone srëm gwer?"

²⁰⁻²¹ Ki zep asa ding gulzimki, "Sap em home dawemkam Asa laiblibla'an. Eiwa denakaè emsa gubirida'an: Eno mae mo Asa de taibliblan de betek mae nik lwa'anam- sap rica dan betek makare nik, dekam eme kwatapsa anakan enbla'anam, 'Wakin san dep em al gwen,' zen dekam maka ki hëndep al gwe'ara. Dekam banakare maena hom- em de desa syal gwiwin srëm hap denaye." *

Yesus kim etan Zënaka de karek tan hap dena tawa tabirkike:

(Mrk. 9:30-32; Luk. 9:43-45)

²² Yesus kim zère hon de ang ta gwen wenya asa Galileak golëlowe he'anka, zao zep etan asa gubiridaka, "Molya holo gwek ki sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim.

²³ Zen sa Asa dal, hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian Alap etan Asa ngaya tala." Èe kimè kirekam asalblak, ano mae mo enlalana man tangan èdowe hanak.

Yesus kim anakarekam Petrus hup goltrëblakake, "Men zen Yesus zère hon ang ta gwenan, zen Alap mo walaskam de enlala gwiwiran."

²⁴ Yesus kim aban Kapernaumk golëyaing gweka, hwëna Alap mo golak dep de te-alal alal ta gwen zini ki zep Petrus hon yaing gwezak, zao zep dakensiblizak, "Eno mae mo guruna in wëhë Alap mo golak dep de te-alana tahun jamkam gol gwizimmira? San ha hom?" †

²⁵ Petrus ki zep ding gulzimki, "In kike."

Zen kim etan lwahal zaka- Yesus men zao gola gwë'anka, zen de nama ol toran srëmnak Yesus zep nonol takensiblika, "Simon, eno tame gun nukon banakan? Auhu-kamanak awe de teipsin-teipsin wenya, zen san ha iye zem onakon pajak te-alana alal danda gwenan? San ha aha zi en nakon alal danda gwenan?"

²⁶ Petrus ki zep ding gulbluka, "Zen dwan aha zi en nakon am alal danda gwenan."

Yesus ki zep ding gulbluka, "Zep Bian Alap mo waslasna, nen sap esa Alap hap dena insa ing ul srëm gwe-gwer.

²⁷ Hwëna nene te-alasa olzim srëm gwe'anka, zen sa nësa husus neizim. Zep emki ho gutu san yal ta nubin hip song gwen. Hogwena mensa nonol gul ine'anka, zèno èk mwannak esa te-alakasona sowe henkam hlaulu- nen de desa

* **17:10 17:10** Mal. 4:5 * **17:20-21 17:20-21** In kim orep Matius mo alena ansa etan ale nul gwek, aha zi lun ayat 21na mas gulku. Zen zèwe Markus mo Ol Dawem nakore naka (Mrk. 9:29) anakan mas gulku: "Kirekam de dowala, toton banakare aha maekam bëjen zersala sonen. Zen tembane lwan naban de Alapsa abe ta gwen enkam de zersala sonen." † **17:24 17:24** Musa man Israel mo zi aususa gubiridaka- te-alana insa de Alap mo golak de syal hap ing gul gwen hap. (Kel. 30:12-16)

olzimdin hip denaye. Desa emki zēbe mae hap nēre nik mo bose hap golzimdin.”

18

Walas betek mo kim de ēliwehen hap de ol, hen karek san dep de zertoran srēm hap de ol:

(Mrk. 9:33-37; Luk. 9:46-48; Mrk. 9:42-48; Luk. 17:1-7)

¹ Zao kim Yesus asa golēlowe he'anka, ēe dua-blaskam de wenya dekam zebē zē lakensiblzak, “Alap mo irik ginnik, abon mae onakon nara sa teipsili?”

² Yesus dekam zep walas tola haen gwe-blaka, ki zep ano mae mo nwenak de zaun hup gubluka,

³ ki zep hwēna asa gubiridaka, “Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Em de ere mae mo gwēnsa wet gulsun srēm kam dekam de walas bete-tek mo kim lowehen hap, em molye Alap mo irik ginnik bitī gwēk.

⁴ Zini men zen zēre mo enalana walas betekna an mo kim betek ta'anka, zen zen sa Alap mo irik ginnik teipsili.

⁵ Hen zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'anka- sap anakare walas tol maesa, Ee asa desa enlala gweblal, 'Zen Asa mas gwebla'ara.'

⁶ “Men nara Asa de taibliblan zisi, sap hen anakare walas betek maesa, karek san dep zertoranna, zen dikim hwēna Asa hli tan hap, kire zini Alap sēr kam tangan sa karek tala. Diki dawemna, zen maka zertoran srēm nak karek kam de tinsī hlauku. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan naban de hi tateknak ke-ing gwen maekam, ki Alap molya karek ta'anam.

⁷ Kareksa de gon hap de enlalana eiwa ki okamanak awe hata gwizimnira, hen zini zep Asa de taibliblan nakon ēaltīl gwenan. Zen zep sa lamkam tingare zi mo karek-karek hap okamana ansa Alap olo gulu. Hwēna zini men zen zi bose zemka Asa dikim hli tan hap nolēton gwenan, zen zen sa sēr kam de karekna noltower.

⁸ “Emsa de ere mo aha taha ahaksa tana anakan titi da gwe'anam, 'Haen, karekna ansa nen on,' diki dawemna em blansin nika hiri son. Sap eme dare taha naban ahaksa tana naban zigwē'anka, ki esa hēndep Asa hli tala. Ki hwēna tinsin srēm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Blansinkim ki emaka sam gweš'ira- aha-ere taha naban ahaksa tana naban de Alap onak gwē gwen hapye.

⁹ Hen kirekam, emsa de ere mo aha nwe titi ta gwenna, 'Haen, nen karekna wakinsa karatda un,' ki em nwenas insa alsin nika hiri son. Sap eme dare nwe naban zigwē'anka, ki esa hēndep Asa hli tala. Ki hwēna tinsin srēm syauknuk esa hēndep denaban gwē gweras. Alsinkim emaka sam gweš'ira- aha-ere nwe naban de Alap onak gwē gwen hapye.

¹⁰⁻¹¹ “Bahem Asa de taibliblan anakare walas bete-tekna anakan enlala gwibirida gwen, 'Zen aban apdenak hom.' Emki sap ēenlala gwen: Alap mo dam taha nakore zini man kire walasna aha-en aha-enkam kara da gwibirin, hen walas zen in de kareksa goltowenkan, dekam man Alapsa dang nitiil gweblanan. *

¹² “Zep ansa emki ēsane gwen. Em wēhē dam ulsu'uk? Ebon mae onakon, ahanik mo domba zaho de 100 enkam lowe he'anam, hwēna aha tolik de jek-jak gwebla'anam, zen banakan maka gwē'ara? Zen 99kam dena insa kwatpnak maka sonak hli yuluda'ara- dekam de jek-jak gwen zini insa tēblan hap.

¹³ Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Zen kim de dombana insa hla ta'anka, zēno zēbe hap de isrip-srina sa tangan taman kinil. 99kam de wenya in hap de isrip-srina sa lwalaher.

¹⁴ Zen hen kirekam- ere mae mo ngatan zi mo langnak de Bian naye. Zen hom dwam gwe'ara- aha mae nik de hēndep de ēgwē gwen san dep de ora nakon syalhen hapye, sap anakare walas betek.”

Wal bose uk de emsa karek tankam de kirekam syal gwibin hip de ol:

(Luk. 17:3)

¹⁵ “Asa de taibliblan zi bose uk de ebe hap kareksa golblanna, emki zēbon osan song gwen- dekam de zē-erenak anakan gublun hap, 'Em ema anakan asa karek taka.' Sowēkam em e-en tap ulsun- aha de emsa tawa gwizimdin srēm kam. Zen de emsa salblankam, anakan de emsa gublun naban, 'Bahem ano karekna insa enlala gwibin,' ki mese etan umlae ēnda- san de ere mo iyena kiye.

¹⁶ Hwēna zen de kirekam emsa salblan srēmna, emki ahanaka kwang tan, ahaksa dan kwang son- deban mae de tap gulsun hup. Sap Alap mo olak man lwak:

'Bahem zini na-en karek tan- aha-ere zi de anakan gublunkamye, “Zen man karek gwēka.” Diki zini dan, ahaksa dan-ahare zi de kirekam gublunkam, “Zen man eiwa

* **18:10-11 18:10-11** Oreng tangan, in kim Matius mo ola ansa etan ale nul gwēk, aha zi man Lukas 19:10 nakore naka awe mas gulku. Desa zep lun ayat seblaskam naīt gwibik. Zen anakan: “Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ee kire zisi de hakalbiridan habē hatazak- men zen ora dawem nakon ēsyal hekke, desa dikim ngaya tabin hip.”

* **18:16 18:16** Ul. 19:15

karek gweka," dekam karek gwen zini insa em karek tan.*

Zep aha zisi em kwang son- zen de tap gunnuk ang en hap hen eno olsa sosen un hip.

¹⁷ Hwëna emsa de karek tan zini in de nama eno mae mo olsa san srëmkam, dekam jemmatnak de tagal gwennak em zëno karekna insa kira gulblun. Hen zini in de etan jemmat mo dwam gwibin sin ang gwen srëmkam, dekam tangan tingare jemmatna em zini insa langa tasin- men kirekam Israel zini Alapsa de tame tan srëm zini neibirida gwenanke. Dekam sap esa zini insa langa lasil- men kirekam Israel zini pajak te-ala alal ta gwen zisi neibirida gwenanke.

¹⁸ "Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em Abon de bitì gwen wenyà, em esa ngatan zi mo langnak de Bian mo dwam gwibin sin okamanak de zi hip anakarekam klis ul gwizim, 'Kirekam de ègwëna zen Alap mo nwenak karek,' hen 'Kirekam de ègwëna zen Alap mo nwenak kareksa hom.*"

¹⁹ "Hen Èe ama etan emsa gubirida'an: Ebon mae onakon de aha dare nik okamanak awe olsa anakan aha-en u'inam, 'Nen kirekam esa Alapsa abe la gwerà,' ano Bian sa kirekam de abena dokwak gul gwerà, hen sa kirekam syal gwe-gwibir-zimdi.

²⁰ Sap em men zëwe ano bose hap dan-dan, ahaksa dan-ahare zi mae tagal gwenna, Èe dekam hen asa eno mae mo ngirìn klesnak dum gwehe gwezal."

Wal bose zik mo kareksa de eititi gwibir-blin srëm hap de gulk sun de ol blaoran:

²¹ Petrus ki zep Yesussu takensibli zaka, "Bian, ano wal bose de abe hap etan-etankam kareksa gol gwebla'anam, beyana banakare ennak de zaunnuk amaka eititi gwibir-bli zahe'an? San ha tuju ennak amaka golzausu'un? Dekorena molyë eititi gwibir-blik."

²² Yesus ki zep ding gulbluka, "Tuju ennak bahem. Diki 700 ennak zen hëndep zaun- emsa de karek ta tine gwen naye. †

²³ Sap Alap zëre mo irik ginni zen gulk sun de ol blaoranna an kiye: Teipsin zini man zëre mo te-alana aïtblika. Dekam te-alana mensa zëre mo taha trî so gweblan zi hip bohë tazimnira gweka, desa man etan dwam gweblaka. Ki zep gubiridaka, 'Ap etan kap lablak.'

²⁴ Dekam zep jana zi zem ahanaka nër halzak- men zëno bonna miliar-miliarkam lwablakake.

²⁵ Hwëna zen man teipsin zini insa gubluka, 'Ano te-alana hom sowe he'ara- desa de etan sowe henkam ebe hap zerblan happye.' Dekam zep hwëna teipsin zini in jana zi zemka gubiridaka, 'Dekam balk lak. We wal walas zemka hen lahyok. Te-ala hap zëno mae mo timsi lirak labik. Zen dikire aha zi mo tana ìltikinnik èbabu gwe-gwek. Hen zëno gola hen zëwe de kire-kirena kitak te-ala hap lirak labik. Te-alana desa abe hap kap lablak- zëno bon yala insa dikim ber-ber gun happye.'

²⁶ "Zini in kim kirekam salblaka, dekam zep teipsin zini in mo nwenak ik gwehe zaka, dekon zep anakan abe ta seka, 'Bian, sap ki asa eissibli. Èe asa kitak hëndep ep golblal.'

²⁷ Teipsin zini in dekam zep dawemkam kwasang gweblaka. Dekam zep jana zi zemka gubiridaka, 'Bahem banakan mae gwëblan.' Hen anakan gubluka, 'Èe mesë kitak eno bon yala insa ep eititi gwibir-blinan.'

²⁸ "Hwëna teipsin zini in mo gola kon kim te soka, zen hwëna dekam zep wal bose zemka zertowe'anaka. Zini in hen teipsin zini in hon de syal gwe-gwenna. Zen hwëna mes zëbon 900 ribu enkam bohë taka. Zen hwëna man tol wal bose zem insa balk taka, hen holenak jak tasikì, deban zep gubluka, 'Mensa abon te-alana bohë taka, angkam em hëndep ap zerblan.'

²⁹ Wal bose zem in sap ki zëno nwenak anakare ola ban ik gwe heka, 'Sap ki asa eissibli. Èe asa kitak hëndep ep golblal.'

³⁰ Hwëna wal bose zem in man eissinkim dep baes gweka. Zen zep hwëna jana zinik klak taka. Zen zep bwinak tak daïnk, hen anakan zëno ola ayang nulblik, 'Kim de te-alana etan zëbe hap golbla'anaka, yaklana dekam esa wet sola.'

³¹ "Teipsin tangan zini in hon de syal ta gwen bose wal zem kim kirekam èsak, zen man tangan enlalana èdowe hanak. Dekam zep zen teipsin tangan zini insa anakan nenblak, 'Wal bose zik desa kirekam karek ta'ara.'

³² Teipsin zini in dekam zep gubiridaka- zëre mo taha trî son zi jal-jala insa de etan kwang ta halzan hap, wal bose zem insa klak takake. Kim nër halzak, zao zep gubluka, 'Em an jal-jal tanganna! Em kime eissin hip asa abe taka, èe ama hwëna eno

* **18:18 18:18** Yoh. 20:23 † **18:22 18:22** Yunani olkam Yesus man anakan ding gulbluka, "70 kali 7kam de eititi gwe-gwibir-blin." Zëno beyana diki 490 enkam. Hwëna enlalana diki "Bahem aïtbir-blin- wal bose uk mo ebe hap de karek gol gweblanna in saye."

bon yawal tanganna insa kitak ep ngan gulsublik.

³³ Ki em san ha bëjen em wal bose omka kirekam kwasang gweblan?– men kirekamë ëe emsa kwasang gweblakye.’

³⁴ Teipsin zini in man tangan jal gwe-blaka, zep jana zi zemka bwinak de tak ta irin hip anakare ola ban gubiridaka, ‘Emki mwin-mwankam lek-lek ta gwen- hëndep de ano te-alana mensa bohë taka ap kitak zerblak.’ ”

³⁵ Yesus dekam zep aïsili insa anakan ap waulsuzimki: “Ngatan zi mo langnak de ano Bianna hen kirekam sa emsa karek tabiri- em de wal bose wal uk mo kareksa enhö nakon eititi gwe-gwibir-zimdin srëmkamye.”

19

Yesus kim wesya de baes gwibin srëm hap dena tawa tabirkike:

(Mrk. 10:1-12)

¹ Yesus kim tawa tabinni insa hya gwe-sibiridaka, dekam zep asa langna Galilea kon Yerusalem mo aha lang tek san dep golëgwë halka- weyana Yordan mo men eihya san dep.

² Zini hen beya tangan nik ang nëblak, hen zao zep sang-sang nabare wenyaka dawem ta gwibirki.

³ Hwëna Farisikam de zini ki zep zë hen Yesusu de akasiblin hap yaing gwezak. Zen man zë dakensiblizak, “Em banakane Musa mo titi tabin ola dam gulsu’ura? San ha zini sap de we zemka baes gwibinkim?– banakare mae nakonye. San ha bëjen?”

⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, “Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– men zen anakarekam lwakye,

‘Alap nonol tanganna zi niban wenyä ban yang sosuku.’*

⁵ Hen Zen dekam anakan guku,

‘Zini an-bi zemka hli sonkam- dekam de we zeban aha-en ën hapye. We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye.’*

⁶ In zebë emsa gubirida'an: Alap mo nwenak we-zi darena zen dan hom. Zen hwëna aha-en. Zen in zep, Alap mensa aha-en sonna, zi bap zen etan kles son.”

⁷ Farisikam de zini in ki zep etan dak-ensiblik, “Ki Musa Bak ba hap anakan titi tabirki?–

‘Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwëna nonol baes gwibin hip de suratsa

de anakan ale gunkum, “Ëe mesë kire hap baes gwibik.” ’ ’ ’*

⁸ Ki zep hwëna ding gulzimki, “Musa Bak in mae hap kirekam ein emsa gubiridaka: Sap em in kitak kwasang enlalana tawa naka hom. Hwëna nonol lonesen nakon, Alap sap hom kirekam dwam gweka.

⁹ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara we zemka zen de kahalo gwen srëmnak baes gwibinni, hwëna ahanaka de etan gonkam, ki zini in Alap mo nwenak kahalonak gwë gwe'ara. Kahalo gwennak de baes gwibinni, desa Ëe homë jalse gwibirida'an.”

¹⁰ Hwëna ëe zëre hon de ang ta gwen wenyä dekam zebë hen Yesusu enblak, “Hare orana aha-enke- Alap mo dwam gwibin sin de we zemka baes gwibin hip denaye. Kirekam de lwankam, ki zini bap zen wenyä kap ta gwen.”

¹¹ Yesus ki zep asa ding gulzimki, “Hwëna kirekam de we gon srëmkam lowehe gwen hap dena, kitak de zini molya desa dwam neibik. Diki men zëbe mae en hap Alap golzim'inka, zen en sa desan ang ta gwer.

¹² Sap zini ahakon mae hap we walya kap da srëm gwe-gwenan: Timni mes ki jaha gwen nakon karek gweblak. Ahakon hwëna aha zi zëno mae mo timni eirim karek nul gwizimnin, kire nakon kap da srëm gwe-gwenan. * Ahakon hwëna Alap mo dwam gwibin sin de syal gwen hap sa we gon srëmkam lowehe gwer. Zen in zep, men nara anakan eisibinni, ‘Alap mes ki kirekam asa gubluka,’ zen dikire we gon srëmkam lowehe gwek.”

Yesus kim walas tane-ne hap dawemna golzimkike:

(Mrk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

¹³ Zini ki zep walas tane-nena Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak- Zen de taha tehabirida inen naban Alapsa anakan gu soneblan hap, “Emki walasna an hap dawemsa gol gwizimdin.” Hwëna zëre hon de ang tan wenyä ëyë anakan jalse eibirida gwe'ak, “Bahem Gurusa blos tablan.”

¹⁴ Hwëna Zën zep asa gubiridaka, “Dikire Abon nolëyaing gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenyä, zen zen Alap mo irik ginnï bi neibi'in.”

* 19:4 19:4 Kej. 1:27; 5:2 * 19:5 19:5 Kej. 2:24 * 19:7 19:7 Ul. 24:1; Mat. 5:31 * 19:12 19:12 Mensa Yesus zi mo timsi de eirim karek gulzimdin hip dena ayatnak awe enlala gwibirki, zen men kirekam teipsin zini dekam zëre mo tana ilitikinnik de zisi neibirida gwekke. Dekam teipsin zi de dwam gwenkam, zëre mo tana ilitikinnik de zi walasna, desa sap de bol sikni ek sosublun- men kirekam gwe zahona neibirida gwenanke. Kire zini zep wenyä kap da srëm gwe-gwek, hen zep aha-ere enlalakam zi bina insa babu neibirida gwek.

¹⁵ Dekam zep hēndep Alapsa de gu sone gweblan naban tahana tehabirida ine gwe'anaka. Kim hya gwesibiridaka, ki zep kon etan asa golēsek gweka.

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hata zakake:

(Mrk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

¹⁶ Aha yaklakam ki zep zini- zise gwen srēm nik, Yesussu takensibli zaka, "Bian Guru, ēe banakare syal dawemsa asa gol?-dekam de Alap mo nwenak sērkam sam gwesin hip, Zen dekakim hēndep de gwēn hap denaka abe hap golblaka."

¹⁷ Yesus ki zep ding gulbluka, "Em dwan ene maka dam gulsu'ura- Alap mo nwenak dikim 'sam gwesin hip' denaye. Hēndep de ngaya gwen hap de sam gwesin Zini, Zen diki aha-en- Alap Zē-en. Hwēna em de hēndep de ngaya gwen hap dwam gwenna, Musa mo titi tabin ol san em ang gwe-gwen."

¹⁸ Zini in ki zep etan takensiblika, "Ki banakare wenyak asa ang gwe-gwer?"

Yesus ki zep ding gulbluka, "Zen dwan anakanke,

'Zini bahem tan.

Bahem kahalo gwen.

Bahem sowē gwen.

Zisi bahem boton hap klak tan hen boton olsa bahem gol hala seran.

¹⁹ Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.' Hen,

'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gweblanna kiye.' *"

²⁰ Hwēna zini in ki zep ding gulbluka, "Ee mesē kitak desan ang gwek. Hwēna aha syala san ha ki?- desa de syal gwibinkim de ēe ngaya gwen hap denaye?"

²¹ Yesus ki zep gulbluka, "Em de dwam gwenna dawemkam tangan de Alap mo nwenak sam gwesin hip, em song gwen, ere mo kire-kirena kitak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hēndep de te-alasa beyakam lam ta'ara. Ena dekam etan hataza- Asa dikim ang gweblan hapye."

²² Kirekam kim salblaka, dekam zep kon enlala dowe hanan naban song gweka-mae hap: Sap zēno kire-kirena beya tanganna.

²³ Ki zep hwēna asa gubiridaka, "Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Eiwa, dam-dam naka hom- te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hapye.

²⁴ Ama etan emsa gubirida'an: Te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik tin hip dena, zen men kiye- unta yawal de jaron hul betek san tinnī. Kire otweran yawala toton bējen tin."

²⁵ Ee kimē kirekam asalblak, ēe ama tangan ētenggwan. Ki zebē ēguk, "Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwēna endan nik sa ēngaya gwer? Toton nara molya."

²⁶ Hwēna Yesus ki zep nwekam de amjanbin niban asa gubiridaka, "Eiwa, auhukama zini zēre mae mo sosonkam bējen zēnaka ngaya tabin. Hwēna Alap de zi hip syal gwibir-zimdin srēm hap dena, aha-en mae hom tanganke."

²⁷ Petrus ki zep gulbluka, "Ki hwēna abe mae hap dena bankarekam sa lwal? Sap ēe mesē ēre mae mo tingare bi gwibinni Emsa de ang gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ēe basa asa lamkam ulin?"

²⁸ Ki zep hwēna ding gulbluka, "Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ee kimē okama ēsenak Alap onakore ngatan nabare komal tumnak teipsinkim nikin'ik, em Abon de ang ta gwen wenya dekam esa hen ere mae hap de dua-blaskam de komal tumnak teinikin- dekon de dua-blaskam de Israel Bak onakore zi aususa irik gin hipye.

²⁹ Hen zini men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hli nulida gwe'ak- gol zem, aya-wal oso-wal zem, somol wal zem, an-bi zem, walas zem, ahaksa nga zem- zēbe mae hap hwēna Alap sabak tangankam sa etan kiresa kap gul gwizimdi- sap iyekam de gubirida gwen wenya, gol, hen nga maena. Hen zen hēndep de ēngaya gwen hap denaka sa nulin. †

³⁰ Hwēna beyana men zen sap angkam bose naban lowehe gwe'an, zen zen sa hwēna lamkam lure san ēgwēr. Hen men zen angkam bose srēm wenya lowehe gwe'an, zen zen sa hwēna lamkam ngein sin ēgwēr."

20

Anggur nganak de syal tan zi hip de gulk sun de ol blaorana:

¹ "Sap lamkam dep dena insa emsa gubiridan, * Alap kim de kitak irik gi'inka, zen mae makan: Nga yawal mo bi nik de kak tangannak zi hip hakanna kiye- zēre mo anggur ngasa de syal gweblan hap.

² Kim ola anakan ziaha-en gulku, 'Aha-ere yakla blalkam de syal hap, ēe asa te-alana aha-ere-ala aha-ere-ala enkam ebe

* 19:19 19:19 Kel. 20:12-16; Im. 19:18; Ul. 5:16-20 † 19:29 19:29 "Sabak tangankam," zen Yunani olkam "seratus kali lipatkam." * 20:1 20:1 Ol gulk sun de blaoranna an, Yesus dekam man srip gulsuzimki- insa nēr hom gubiridaka, Mat. 19:30nak.

mae hap lop tazim,' dekam zep syal tan hap sek gwek.

³ Jam sembilangkam zep nga bina in etan song gweka, dekam zep ahakore zini syal srēm naka etan hlauluda'anaka. Pasarak ēwal-wale gwe'ak.

⁴ Zao zep gubiridaka, 'Em ano anggur nganak de syal tan hap sek gwen. Ēe asa ebe mae hap te-alasa ere mo syal jam enkam golzim.'

⁵ Zen hen dekam zep hēndep sek gwek. Yakla bolak denaban hen jam tigakam nga bina in kire enkam ahakore naka hen kwang guluda gwe'anaka.

⁶ Jam limakam kim etan song gweka, etan dekam zep zini syal srēm naka hlauluda'anaka, nama ēsa nyaublu'ak. Zao zep takensibiridaka, 'Em ba habe yakla blala an yaublu tiner- ba maesa de syal gwibin srēmkamye?'

⁷ "Zini in ki zep ding nulblik, 'Abe mae hap hom am mae zini syal maena nolzim-zao de syal tan hapye.'

"Nga bina in ki zep gubiridaka, 'Ki ano anggur nganak de syal tan hap em sek gwen.'

⁸ "Nga bina in dapse gwesin nūban zep zēre mo irgwa tahana kore zini gubluka, 'Dekam syal zini insa tagam gul. Zao te-alana kae gweb-la-zim. Nonol aumwa hap de syal tan wenyā kon kon gwesibir hana, hēndep aumwa hap nonol syal tan wenyā kip golzim.'

⁹ Dekam zep jam limakam de syal tan wenyik nonol yaing gwezak. Zēbe mae hap te-alana aha-ere ala enkam zep kae gweb-la-zimki.

¹⁰ Aumwa hap zep hwēna kak tangan-nak de syal tan wenyā yaing gwezak. Zen man ēkil gi'ik, 'Abe mae hap mam tolkam sa kae gweb-la-zimdi,' hwēna zēbe mae hap hen kire enkam kae gweb-la-zimki.

¹¹ Kim ki te-alana insa kap daink, dekam zep nga bina insa jala ban donbla'ak,

¹² 'Aumwanak in zen syal tal, zen aha-ere jam enkam syal tal. Ēe hwēna yakla langasaē syal ta tiner. Em hwēna apde enkam te-alana abe mae hap golzimdi, hwēna ēe yakla sal-sal yawalakē waba hap syal ta tiner!'

¹³ "Nga bina in ki zep ahanaka ding gulbuka, 'Ano wal bōse, ēe homē emsa karek tabir. Ki san ha nen home ola aha-en ul?- te-alana ebe mae hap aha-ere ala enkam de golzimdin hipye, aha-ere yaklakam de syal hapye.

¹⁴ Zep ebe mae hap dena in desa emki kap ta irin, deban sek gwek. Sap emsa ēe kirekamē dwam gwibirida'an- aumwanak in zen hen mas tal zēbe mae hap hen kire enkam de kap tazimdin hip.

¹⁵ San ha ebon mae onakon ēe kirekam babē ēre mo enlalakam syal gwen- ēre mo te-alakamye? San ha ēe de aha zi hip kirekam kae-kae gwen hap em ema asa husus ēbla'an? "

¹⁶ Yesus ki zep etan asa gubiridaka, "Zen lamkam kirekam sa hen lwal: Men zen angkam bōse srēm wenyā ēgwē'an, zen zen sa hwēna lamkam ngein sin lowe-her. Hwēna men zen angkam bōse naban lowehe gwe'an, zen hwēna lamkam zen sa lure san ēgwēr."

Yesus kim etan anakan gubiridake, "Asa sa dal."

(Mrk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

¹⁷ Yesus kim zi beyam-bya naban Yerusalem san asa golēsek gwe'anaka, oranak zep dua-blaskam de zini asa en srēn tagal gulsuku, zao zep asa gubiridaka,

¹⁸ "Ola ansa emki ēsan: Nen an angkam Yerusalemk debe yaing gwe se'an. Zēwe ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa tapbla dazim- Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam wenyā kip, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenyā kip. Zen sa hwēna Asa de tan hap ola aha-en nul,

¹⁹ hēndep Asa sa Yahudi srēm zi mo tahanan dep tapbla dazim. Zen sa hwēna Asa lamang da gwer, hen dangole gwer. Hēndep te-lidak sonnak sa Asa makan dain. Hwēna yaklana dan-ahan, ki sa etan Alap tīn nīkon Asa ngaya tala."

Yakobus ne Yohanis nik mo anena kim Yesussu abe ta zakke:

(Mrk. 10:35-45)

²⁰ Zebedeus Bak mo wenyā ki zep walas dare zem Yakobus ne Yohanis neban Yesus onak zihatazak. Yesus mo nwenak zep boklena kom sozak- dekam de abe tan srēmna blikip gwesiblin hap.

²¹ Yesus ki zep zē takensibirki, "Em basae dwam gwibi'ira?- desa de ebe hap golbin hipye."

Wenyā in ki zep ding gulbluk, "Ēe mae habē dwam gwe'an: Em kime teipsinkim irik gi'inka, ano walas darena an dikire hen teipsinkim eno alp nakon inikink-ahana eno dam taha nakon, ahana irgwa taha nakon."

²² Yesus ki zep gubiridaka, "Hwēna ena home tame u'in- in zebe ēabe gwe-nanye." Ki zep hwēna walas dare zem insa guzimki, "Karek yawala men desaē goltowe'ak, em wēhē desa de oltowen hap hen hohle ē'ara?"

Ki zep ding ulblika, "Ēe ama hen hohle ē'an."

²³ Zao zep etan guzimki, "Eiwa, em hen esa tol oltowera- Ēe men kiresaē goltowe'akye. Hwēna men zen de ano

irgwa taha nakon hen dam taha nakon inikin'inka, desa Èe bëjënë dam sosun. Zëwe de inikirin hip dena, zen diki ano Bian Zëna mensa dam sosuku, zen diki zen sa zë inikiri."

²⁴ Hwëna èe dare taha-tapkam de ahakore ang ta gwen wanya kimè zëno nik mo abe lan ola insa èsak, èe dekam zebè mae hap sisngin eizim'ik, "Zen bap zen de mam èn hap abe lala!"

²⁵ Dekam zep Yesus asa kitak tagal gulsuku, zao zep asa gubiridaka, "Ena dwan tawa nakake: Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men zen teipsin-teipsinkim teinikin gwenan, zen man zëre kore naka jap nul sonenda gwenan hen nyaubirida gwenan.

²⁶ Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen mam gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tingare zi mo babu gwen zi makan zen gwën.

²⁷ Hen ebon mae onakon men zen teipsin hip dwam gwe'ara, zen diki tingare zi mo tana ìltikinnik zen nikirin.

²⁸ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Èe an zi de Asa babu gweblan hap homè hatazak. Zep em hen ano tana wei san emki Asa zertro gwen. Sap Èe tingare zi mo tana ìltikinnik de nikirin hibè hatazak- hëndep ère mo angsa de tingare zisi dikim hil ti sonebin hip sosok tazimdin hip."

Yesus kim zi nwe òimìn darena dawem sokake:

(Mrk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

²⁹ Yesus kim è yala Yerikosa asa zihli ta'anka, zini beyam-bya tangan nik zep ang nèblak.

³⁰ Hwëna zi nwe òimìn darena ora alpnak inikin'inka. Kim anakan asalka, "In Yesus man-am taman'an zala," ki zep ahërhe hana gwe'anka, "Daud Bak mo Auyan-tane, ano nik mo Teipsinni, asa Em kwasang gwizimdin."

³¹ Zi beyam-byaan in zep jalse neizimk, "Balkkam!" Hwëna zen dekam tangan zep mam tangankam ahërhe hana gwe'anka, "Daud Bak mo Auyan-tane, ano nik mo Teipsinni, asa tol Emki kwasang gwizimdin!"

³² Yesus ki zep zausuku, ki zep takenzimki, "Em basae dwam eibi'ira- Èe de desa ebe nikip syal gwibir-zimdin hipye?"

³³ Ki zep ding ulblika, "Bian, èe nwesa de kara èn habè dwam è'an."

³⁴ Yesus zao zep dawemkam kwasang gwizimki, ki zep zëno nik mo nwena insa

olk sozimki. Hëndep dekam zep ki nwena kara èka. Dekon hëndep Yesusu zep ang èblaka.

21

Yesusu kim teipsin zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:

(Mrk. 11:1-11; Luk. 19:28-38; Yoh. 12:12-19)

¹ Yesus kim asa Yerusalem golëgolek de gwe'anka, dekam zebè èna Betfagek yaing gwek- zaitun tra nabare kwatap teknak. Dekon zep dua-blaskam de zini abon mae onakon dan-dan guzimki- zen de angr gun hup.

² Zao zep aïsìl soka, "Em èna wakin san song èn. È topnak kime lì'inka, zao esa keledai wenyu da tabin nika tane zeban akera. Desa abe hap leisyabla halza.

³ Zi de emsa takensizimdinkim, 'Em ba habe leisyu ha'ara?'- a kirekam ding ulzim, 'Bian dwam gwizim'ira. Zen sa etan nabakam teisyu sone zala.' "

⁴ Zen mae hap ki kirekam lwak: Zakaria Bak mensa Alap mo ola orep ayang gulkuke- zëwe dikim zaun hup. Zen man ale gulku,

⁵ "Ena Yerusalem de zini enbiridak, 'Eno mae mo teipsinni man angkam ebon mae onak dep hata'ara.

Zen enlala sae-sae enna.

Zen in zep keledai tane tahannak nikin ane'ha'an zala.' " *

⁶ Zëre hon de ang ta gwen zi darena in ki zep hëndep song èka. Hëndep Yesus men kirekam aïsìl soka, kirekam zep ki hëndep syal èka.

⁷ Hëndep keledaina insa tane zem in han zep isong gwe zaka. Kim abon mae ihata zaka, keledai tanena in mo tahan dannak ère mae mo tahan bajusa zebè kang lasek. Yesus zao zep hwëna sewe seka.

⁸ Zi trana men zen nangirblin da'ak, zëre mae mo tahan bajusa zep ora san dère dahal gwe'ak- desan de keledaina in zersong gwen hap. Hen ahakon yera ala makare naka nublun gwe'ak, desa zep hen ora san dère dahal gwe'ak.

⁹ Zini beya tangan nik lure nakon ang nèblan da'ak, hen beya tangan nik nangirblin da'ak. Zen zep ètaken gwe'ak, "Hè'ho, hè'ho! Are Daud Bak mo Auyan-tane!

An Bian mo bosekam nesa dikim oto gulsun hup hata se'ara.

Hè'ho! Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan!

* **21:5 21:5** Zakaria man Yerusalem mo aha bosena "Sion" kam ale gulku. Israel zi mo dam gulsunkum, teipsin zi de keledai tahannak nikin ane'ha' zankam, zëno enlalana, "Zen umlae enlala naban hata'ara." Hwëna kuda tahannak de nikin ane'ha' zankam, zëno dam gulsunnu, "Zen eijan hap hata'ara." (Yes. 62:11; Zak. 9:9)

Hě'ho! Nen kitak teipsin tangan Zini Alapsa boltere tan!" †

¹⁰ Yerusalemk kim hēndep Yesus hata haka, zi beyam-byana men zen ang nēblazak mam enkam zep ēisrip-sri gwek, hēndep tingare ē yala iwe de zini dekam zep ēsaladak. Ki zep ētakensik gwe'anzak, "Zen nara hata'ara?"

¹¹ In zen ang nēblan da'ak zen zep ding nul gwizim'ik, "An Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesus suke- langna Galilea mo ēna Nazaret wal." Kirekam de ēton gwen ol aukuna in zep mam gwek.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tēm nakon golēalsa sonekake:

(Mrk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

¹² Yesus kim Alap mo golak tīl zīka, dekam zep kon golēalsa soneka- men zen te-ala hap Alap hap de golblan kirekirena lirak da gwibik. Meja-mejana men zao te-alana lirak da gwibik, hen komal-tum komal-tum maena men dekon mawa oholana lirak da gwibik, desa man yal tazimki.

¹³ Ki zep hwēna gubiridaka, "Alap mo olak man lwak,

'Ano gola sa nen gwibir, "An Biansa dekon gu sone gweblan hap de gol." ' Em an hwēna

'sowē zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.' **

¹⁴ Hwēna ki zep zē hen zi nwe dīmīnni hen lekna Alap mo gola iwe Yesus onak dep yaing gwezak. Zao zep dawem tabirki.

¹⁵ Hwēna Alap mo golak de mam-mam wenya hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya, zen dekam zep ējal tak- mae hap: Zen kim Yesus mo owas syal gwibinni insa hla nuk, hen walas tane-nena insa anakan Alap mo gola kon ētaken gwe'akke, "Hě'ho, hě'ho! Daud Bak mo Auyan-tane!" ‡

¹⁶ Mam-mam wenya in dekam zep hwēna Yesussu dakensiblik, "Em wēhē walasna insa salbirida gwe'ara? Em balk tasin hip gubiridan."

Ki zep hwēna ding gulzimki, "Ēe kiē salbirida gwe'an. Hwēna em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- Daud Bak kim anakan Alapsa gublukake: 'Walas tane-ne hap hen wal baizil hip Em mese Enaka de boltere tan hap de tērya zēbe mae hap hamal tazimki.' " §

¹⁷ Yesus ki zep zē hli yuludaka. Ē yala in kon ki zep hēndep dua-blaskam de zini asa golēsek gweka. Ēna Betaniak zep asa golētruweka.

Yesus kim tenya arana heip gulkuke:
(Mrk. 11:12-14,20-24)

¹⁸ Ka'an kim kak tangannak zēre hon de ang tan wenya asa etan Yerusalem san dep golēlwanda ha'an zaka, oranak zep usak gwe'anaka.

¹⁹ Ki zep hwēna tenya arana hlauku. Ora alpnak zau'uk. Ki zep zēno ei nika de oran hap syal hebirki. Hwēna eini aha-en mae hom hlauku. Ala enna. Dekam zep arana insa gubirki, "Em molye eini angkam hēndep tēka." Arana in dekam zep ki hēndep boneng gweka.

²⁰ Ēe kimē owasna insa hla kuk, ēe ama tangan ētenggwank, hēndep ēe ki zebē ēguk, "Hare, tenya ara yala an mes-am kitak tangan boneng gwenan!"

²¹⁻²² Yesus ki zep asa ding gulzimki, "Ēe eiwa denakaē emsa gubirida'an: Eme Alap ensa tīngare enho naban anakan laibli gwebla'ak, 'Zen sa kirekam abe hap syal gwibir-blira,' ki em hen esa sērkam de owasna syal ei gwibir- an kirekamē tenya arana ansa gweibirinye. Kire enkam denaka molye syal ei gwibik, hwēna em esa ano syala insa kwei kul gwer. Eme dekam Alapsa abe la gwe'ak, 'Kwatap tekna an zen hinak zēnaka ter sonen,' zen hēndep kirekam maka Alap ebe mae hap syal gwibir-bli'ara- em de taibliblankamyē. Dekam em de ba mae hap abe tankam, em esa ulin gwer."

Yesussu kim anakan dakensiblikke,
"Emsa an nara trī ta se'ara?"

(Mrk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

²³ Yesus kim etan Alap mo gol san dep lwahal zaka, kim zē tawa tabi'inka, Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna Yahudi mo nol-nola ban ki zep hen yaing gwezak. Zao zep dakensiblik, "Emsa an nara gubluka, hen nara emsa trī tase gwe'ara?- dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye."

²⁴⁻²⁵ Ki zep ding gulzimki, "Ki Ēe asa hen nonol emsa takensibiridal. Baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap trī ta seka? San ha zen zēre en mo sostonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ēe asa hen emsa gubiridal, 'Asa

† 21:9 21:9 Mensa awe "Hě'ho" kam li nul sonek, Matius "Hosana" kam ale gulku. Ibrani olkam zēno enlalana, "Emki asa गया तबिन." Hwēna holo gwennak zēno enlalana man liwehek, zep zēno aha enlalana anakan, "Alapsa nen isrip-sri gweblan." Zēno enlalana zep "hě'ho" naban golek de gwe'an. (Mzm. 118:25-26) * 21:13 21:13 Yes. 56:7; Yer. 7:11 ‡ 21:15 21:15 Yesus de hatan srēmna, Yahudi zini kirekam Israelsa de गया तबिन hip de Zisi anakan nen guk gweblak, "Daud mo Auyan-tane" kam. § 21:16 21:16 Yunani olkam de Mzm. 8:3 kirekam lwak.

Zen trī ta se'ara, zebē kirekam syal gwe-gwe'an." "

Dekam zep zē-en anakan donbi'ik, "Bējen nen anakan ding gulblun, 'Alap trī ta seka,' ki hwēna zen sa nēsa gubiridala, 'Ki em ba habe desa laiblibla srēm gwek?'

²⁶ Hwēna anakane ding ulbli'ak, 'Yohanis zen zēre en mo ssonkam syal gweka,' ki hwēna zi trana an sa nēsa karek dabir, sap zen Yohanissi mes-am anakan daibliblak, 'Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.' "

²⁷ Anakan zep hēndep ding nulblik, "Ēe homē dam ulsu'un, 'Yohanissi zen trī tase gweka.' "

Ki zep hwēna ding gulzimki, "Ki Ēe hen molyē emsa gubiridak, 'Ēe an zēno syalsāē gol gwe'an, hen Zen Asa trī tase gwe'ara.' "

Yesus kim Yahudi mo mam-mam wenya kip ola gulk sun anakan blaonzimkike "Em in was de bi zik mo ol san ang gwen srēmna kiye."

²⁸ Yesus ki zep etan Yahudi mo mam-mamna in hap ayang gulzimki, "Hwēna ena banakan wēhē ola ansa dam ulsu'uk? Zini ki, zēno zi wasna dan-dan. Bi zem in ki zep oso zemka gublu zaka, 'Ano was, em namen anggur nga syal gweblan hap em song gwen.'

²⁹ Hwēna tane zem in man ding gulbluka, 'Ēe ama baes gwe'an.' Hwēna hyanak zep enlalana wet tyasikī, ki zep hēndep anggur ngana iwe de syal gwen hap song gweka.

³⁰ Hwēna bi zem in dekam zep hen aya zebon dep song gweka. Desa hen zēwe de syal hap gulbluka. Zen hwēna man sap ding gulbluka, 'Ēe asa.' Hwēna zen hom song gweka.

³¹ "Zep eno mae mo dam gulsunkum, was dare zem in, nara bi zik mo ol san ang gweka?"

Mam-mam wenya in ki zep ding nulblik, "oso zik."

Yesus ki zep hwēna gubiridaka, "Zep eiwa denakaē emsa gubirida'an: Anakare karek gol gwen wenya- sap pajak te-ala alal tanda gwen wenya, hen swi golak de lowehe gwen we walya, zen en hwēna man Alap mo irik ginnik angkam bitī gwe-gwe'an. Em hwēna home. Lilikin en nakone aha ensa bitī gwennak kara la sone gwibi'in.

³² Sap baptis ta gwibin zini Yohanis in zen nonol hata zaka, zen sap Bian mo dwam gwibin sin de lowehen hap denaka ebe mae hap goltrei gwizimki. Hwēna em home zēno ol san ang tak. Hwēna karek gol gwen wenya in, zen en man owas hap Yohanis mo ol san ang tak, hēndep ēhalek. Hwēna em kime kirekam hla

kulidak, em dekam home mae mae enlalana wet yasik- dekam mae de hen Yohanis osan ang tan happye."

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike-Zēnaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:

(Mrk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

³³ "Gulk sun de ol blaoranna ansa emki ahana etan ēsane gwen: Zini kama bina, zen anggur ngasa eiyas tablaka. Alp san kolkam wale tablaka. Zao zep hen kasona hul gulku- anggur danna insa de zē tanakam it ta sone gwen hap. Hen gut de gola zao zep hen tauku- dekon de ngana insa kara ta ine gwen hap. Ki zep hwēna ngana insa te-alakam nga syal gwe-gweblan zi hip bohē ta guzim halka. Zēna dekam zep aha lang san holokam de zē gwēn hap song gweka.

³⁴ Anggur dan bil gwen tamlenak kim zauk, dekam zep nga bina in zēre hon de babu gwen zini dan-ahan lup gul soneka- in zen nga zem insa te-alakam bohē dak, zēbon mae osan dep, ngana in kore te-ala hliksa de zēre hap zer soneblan hap.

³⁵ Hwēna zini in zen ngana insa bohē dak, zen hwēna man nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa dahyok. Ahana man dangolek, ahana man tol dak, hen ahana kasokam tok hap niriblak.

³⁶ Nga bina in ki zep ahakore babu gwen zini beyakam etan kap gul soneka. Nonol lup gul sonen nakon man taman kinik. Hwēna desa kirekam tol hen neibiridak.

³⁷ Nga bina in dekam zep enlala gweka, 'Ēre mo was tangansa anik ki zer sonek. Desa sa blikip neisiblibl.'

³⁸ Hwēna nga bohē tan zini in kim hla da guk, dekam zep anakan ēguk, 'Wakin angkam zēre mo was tangan hata'ara. Bi zik de tinkim, an zen sa hwēna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nēn bi ēblak!'

³⁹ Dekam zep hen tane zem insa balk dak. Ngana in kon ē san zep hiri dak, zao zep tol hēndep dak."

⁴⁰ Yesus ki zep takensibiridaka, "Zep anggur nga bina in de lwahal zankam, zen banakan sa gweibirida zala- nga bohē tan zini in saye?"

⁴¹ Zi trana in ki zep Yahudi mo mam-mamna in han ding nulblik, "Zen sa zi jal-jala insa timbwas tabir zira. Ki sa hwēna zēre mo taiblibiridan wenya kip anggur ngana insa bohē tazimdi- zen de bil gwen tamlenak ngana in kore te-ala hliksa zēre hap zer gweblan hap."

⁴²⁻⁴³ Yesus ki zep hwēna ding gulzimki, "In sap eiwa. Zen in zebē hwēna emsa gubirida'an: Hē'ho gwibin langna men zēwe

dep sap Alap nonol emsa kalang gwibiridaka, hwëna zëre mo taiblibiridan zi hip sa li yul sonezimdi- men zen diki zëre mo syal eini nol gweblananke. Hwëna em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?-

'Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik, hwëna Bian Alap zep desa bolak ik gilki. Zen diki Bian zëre mo syal, hen nëno mae mo nwenak zen owas tan-gan.

[
44 Zep zini men zen de gol tenya iwe ëtisik gwe'anzak, zao sa hëndep ëtimbwas gwe-gwer. Hen gol tenya in men zëbon mae de zan ine'ak,

zen sa hëndep ëils gwer.]' " *

45 Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna hen Farisikam de wenya in kim kirekam Yesus mo gulk sun de ol blaoranna insa ësane gwe'ak, dekam zep anakan dam nulsuk, "O zëno ola an nëbon mae am ti'in."

46 Dekam zep sap balk tan hap dwam nëbla'ak, hwëna zi beyam-byana insa na'iribiridak. Sap zi beyam-byana in Yesussu man enlala në gwebla'ak, "An Alap mo ol ayang gul gwen zi sike."

22

Gulk sun de ol blaoranna an, Alap mo irik gin kon gwesibir hanannak de tembane yawalak de yaing gwen hap dena:

(Luk. 14:15-24)

1 Yesus ki zep etan Yahudi mo mam-mam zini insa gulk sun de ol blaonzimdinkim aïsîl gwibiridaka,

2 "Alap zëre mo irik ginni, zen gulk sun de ol blaonzimdinni an kiye: Zen san de teipsin zi de tane zikhip de we oto gulblun-nak tembane yawalsa syal gwibinni.

3 Teipsin zini in hamal hap mes nonol gubirida guku- men desa zëna dwam gwibiridakaye, tembane yawala iwe de ang tan hap. Tembanena kim sowe heka, ki zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zini lup gul sonen daka- zen de zini insa kwang guluda naseran hap. Hwëna hamal hap de gubiridan wenya in man yaing gwen hap baes tak.

4 Teipsin zini in ki zep ahakore naka etan lup gul soneka. Zen man gubiridaka, 'Zini insa anakan enbiridak, "Tembanena

mes dë danan. Sapi ziryä hen tane-nena hanapna tangan naka mes beyakam taiblin dabir. Kitak mes hohle danan. Angkam dekam de tembane yala awe dep yaing gwezak." '

5 Hwëna men desa sap kwang nulidak, zen man nasalsibiridak. Zen hwëna zëre mae mo syal san dep sekwak gwendak-ahakon nga san, ahakon hen zëre mae mo syal bete-tek san.

6 Hen ahakorena teipsin zini in hon de ëbabu gwe-gwen zini insa dahyok, zao zep ol lamang naban dangolebik, hëndep damerak.

7 Teipsin zini in kim kirekam salka, zen man tangan jal gweka. Dekam zep zëre mo jana nabare zini lup gul soneka-zen de hwëna desa tameran hap, in zen damerakke, hen zëno mae mo ësa de ang tan hap.

8 "Dekam zep etan ëbabu gwe-gwen zini insa tagal gulsuku, zao zep gubiridaka, 'We oto gublun tembane yawala an mes hohle danan. Hwëna mensa sap gu sonebiridak, zen hom ang tan hap ëdakastik.

9 Zep emki angkam sek gwen- ora bol yawal-yawal san. Mensa ki olëtowe gwek, zen desa kitak tembane yawala awe dep kwang ulidahal gwezak.'

10 Babu zem in ki zep hëndep sek gwek-ora-bol ora-bol san. Zini men desa ki nolëtowe gwe'ak, desa zep tingan kwang nulida halzak. Ahakon dawem-dawem naka, ahakon karek-karek naka. Hëndep tembane yawal hap de teksonna in dekam zep zikim sowehek.

11 "Hwëna teipsin zini in ki zep til zika- in zen yaing gwek, desa de hlauludan hap. Hwëna dekam zep ahana hla taka. Zen hom tembane yawala iwe dikim ang gwen hap de bajuna ala so'anka, hwëna totore bajusa ala soka.*

12 Zao zep takensiblika, 'Wal bosyan, em banakan tangane awe til zila?- tembane yawala awe dikim ang tan hap de baju ala son srëmkamye.' Zini in hwëna hom mae banakan mae ding gulbluka.

13 Teipsin zini in dekam zep zëre mo irgwa taha nakore zini gubiridaka, 'Dekam taha-tana tahalebir-blin naka kawesin sin dep hiri lak- men dekon zi mo angna yusyustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke.' "

14 Zao zep Yesus gulk sun de ol blaonzimdinni insa anakare ola ban golzausuku,

* 21:44 21:44 Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngirin gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, "Bol-zaun tangan wenya," zep kirekam li nul sonek. Tingare Alap mo ol tatakna awe, anakare kurungsu de hlauunu [], zëno dam gulsunnu anakan, "Orep kim Alap mo ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ayatna ansa ale nul gwek." * 22:11 22:11 Why. 19:7-8

"Sap eiwa, kitak de kwang gulu dankam, hwëna eiwakam de hlil irin wenya kitak hom."

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaing gwe zakke, "Roma mo irik ginni wëhë ol lamangkam gubi'inka?"

(Mrk. 12:13-17; Luk. 20:18-26)

¹⁵ Dekam zep Farisikam de gubirida gwen zini zë-en nonol ola anakan aha-en nuk, "Nen banakare u siwen olkam esa taken-taken ëblal?— dekam de zëno karekkam de ding gun nukon karek tan happye."

¹⁶ Ki zep zëre mae hon de ang ta gwen zisi hen teipsin zini Herodes mo hliknak de bitî gwen zi niban Yesus osan dep lup nul sonek. Zen zep Yesussu nenblak, "Bian Guru, ëe mesë emsa tawa ëblak: Em in dam-dam enkame gwë gwenda. Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap zi mo husus gwibin maena damnake gollëwen srëmkam ton-birida gwenda. Sap em zi mo bosesa home kara gul gwizimnira."

¹⁷ Zen in zebë emsa lakensibli'an: Em banakane Musa mo titî tabin ola dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo irik ginnik dep pajak te-alana ol gwizim? San ha hap nen?"

¹⁸ Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlala jal-jal aning tanna insa tame tazimki. Zep gubiridaka, "Em in eiwa de ora nakon mese tangan syan nahlak, zebe u siweblan hap de enlala naban kirekam Asa lakensiblinanzal."

¹⁹ Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan." Dekam zep ahanaka nolblak.

²⁰ Ki zep zë takensibiridaka, "Te-ala kasonak, an nara mo nwe-masesa zë yang dasik? Hen nara mo bosesa zë ale nuk?"

²¹ Ki zep ding nulblik, "Roma mo teipsin zi mo denakake."

Ki zep hwëna ding gulzimki, "Ki Roma mo teipsin zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak."

²² Kirekam de srip gulsuzimdninnik kim sane da'ak, zen man tangan denggowanblak, ki zep hëndep hli dak.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tin nikon de etan ëngaya gwen hap dena dakensiblikke:

(Mrk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

²³ Yaklana dekam zep Sadukikam de gubirida gwen zini u siwen ola ban hen Yesus onak dep yaing gwezak. Zen Yahudi mo aha hlikna— men zen anakan tawa

da gwibirinke, "Zini bëjen tin nikon etan ngaya gwen."

²⁴ Zen ki zep hen dakensiblik, "Bian Guru, Musa Bak mo titî tabin olak a kirekam mo lwakye,

'Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tinkim hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam— zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen kirekam, oso zik de tinkim, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.*

²⁵ Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tilki. We nal zem insa hwëna oso zik zep etan golka.

²⁶ Zen hen walas wë lan srëmnak zep tilki. Zao hen etan dan-ahan nik etan golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tilki. Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwek.

²⁷ Wenya in hwëna aumwa hap zep tik.

²⁸ Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de zini in mes desa kitak nol gwek."

²⁹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in ema ëbute gwe'an, sap em home Alap mo ola ban zëno soson naban tame oso'an.

³⁰ Sap tin nikon de etan ëngaya gwenkam, dekam molya etan zënaka kap da gwek— men kirekam hen Alap mo dam taha nakore zini zënaka de kap tan srëmkam lowehe gwenanke.

³¹ Hwëna em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?— tin nikon de ngaya gwen hap dena mensa gukuye. Zen man-am Yahudi zini emsa gubiridaka,

³² "Ëe an eno auyan wal mo Alap— Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.*

Zep Zen tin zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap."

³³ Zi trana in kim Yesussu kirekam de srip gulsuzimdninnik sane da'ak, zen man tangan denggowanblak.

Yesus kim Alap mo titî tabin ola, bol-zaun tangan wenya, gubiridakake:

(Mrk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

³⁴ Farisikam de gubirida gwen zini kim anakan ësak, "Sadukikam de gubirida gwen zini etan banakarekam dep?— Yesus mo olsa de ding gulblun naye," dekam zep hen yaing gwezak.

³⁵ Zëno mae mo ahana, zen Musa mo titî tabin olsa de tawa ta gwibinni. Zen zep Yesussu de akasiblin hap takensiblika,

* 22:24 22:24 Ul. 25:5-6

* 22:32 22:32 Kel. 3:6

³⁶ “Bian Guru, nëno mae mo titi tabin ola kon, bol-zaun tanganna enda zen moye?-desan de nen dawemkam ang ta gwen hapye.”

³⁷ Ki zep ding gulbluka, “Zen a zen moye: ‘Bian Alapsa em ensa lwa gweblan-tingare enho naban, enlala naban, hen tim niban.’”

³⁸ Zen zen- nonol wenya hen bol-zaun tangan wenyaye.

³⁹ Ahana hen ki- deban de apde nën makare naye. Zen a kirekam moye:

‘Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gweblanna kiye.’”

⁴⁰ Tingare titi tabin ola mensa Musa Bak ayang gul gwizimki, hen Alap mo ola mensa aha zi ayang nul gwizimk, zen ausuna kitak dare titi tabin ola in zëwe.”

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasin hip dena goltreizimkiye:

(Mrk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

⁴¹ Farisikam de zini in kim zë nama lowe he'ak, Yesus ki zep takensibiridaka,

⁴² “Eno mae mo tame gun nukon, Israelsa de ngaya tabin hip de Zi hip dena banakan? Zen nara mo auyan-tanekam sa hata zala?”

Ki zep ding nulblik, “Zen Daud Bak mo auyan-tanekam sa hata zala.”

⁴³ Ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki hwëna Daud Bak zëna ba hap Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsin Zi'kim gulbluka?- Alap mo Enhona kim bi gweblakaye. Sap zen dekam anakan am guku,

⁴⁴ ‘Bian Alap man ano Teipsinnî gulbluka, “Ère mo dam taha nakon emki nikirin-dekon de hen teipsinkim irik gin hip.

Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana iltikinnik sisik gulin.””

⁴⁵ Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsin Zi'kim gulbluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?”

⁴⁶ Hwëna Yesussu de ding gulblun hap man topse nëblak. Dekam etan hom mae Yesus hon takensiblin mae hap yaing gwëk. Saher hap baes tak.

23

Yesus kim jalse gwibiridakake- men zen ëk enkam Alap hap de syalsa nol gwëkke:

(Mrk. 12:38-40; Luk. 11:37-52; Luk. 20:45-47)

¹ Yesus ki zep zi beyam-byana in han zëre hon de ang ta gwen wenya aban mae gubiridaka,

² “Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban, zen sap Musa mo weinak zëno ol san de lowehen hap emsa titi da gwibirin.

³ Zen in zep zëno mae mo ola in san emki ang ta gwen. Hwëna zëno mae mo lowehen san bahem ang ta gwen. Sap zen in dekam tawa da gwibirin, deban hom apde në gwenan.

⁴ Zep zëno mae mo emsa de titi ta gwibinni man nwe-mase gwe-gwenan- san de zi de aha zi hon nihin dohon-honsa mam enkam wëwek ta sone gwizimdinni kiye. Sap zen in dekam tawa da gwibirin, zen hwëna Musa mo titi tabin olak etan zën aha titi tabinsi mas-mas nul gwenan, zep tangan hëndep dohon-hon gwe-gwenan. Hwëna zëna hom desan ang ta gwenan.

⁵ “Zëno mae mo Alap hap de syala, zen hwëna kitak zi dikim hlauludan en hap syal ta gwenan. Zen in zep hen Alap mo ola bare kertas dak-dakna zëre mae mo mirenak hen tahanak bubuk dasik gwenan, hen bajuna zep blal-blalkam sibilhi da gwibirin- desa de alala ta gwen hapye.

*

⁶ Zen zep tembane yawal-yawalak hen but srëm gol-golak ngeinnik de komal tum dawemnak de teinikirin hip ëdwam gwe-gwenan.

⁷ Zen hen zi de tagal gwen maenak anakan de gubiridan hap ëdwam gwe-gwenan, ‘Dawem, bian guru.’

⁸ “Hwëna emsa hap zen gubirida gwen ‘bian guru’kam. Sap eno mae mo Guru tanganna, Zen sap diki aha-en. Hen em diki aya-wal oso-wal makane lowehe gwenan.

⁹ Bahem auhu-kamanak awe zini ‘bian’kam gubirida gwen. Sap eno mae mo Bianna aha-en- in Zen ngatan zi mo langnak gwë gwendaye.

¹⁰ Hen hap zen emsa ‘teipsin zi’kim gubirida gwen. Sap eno mae mo Teipsinnî

* 22:37 22:37 Ul. 6:5 * 22:39 22:39 Im. 19:18 * 22:44 22:44 Mzm. 110:1 * 23:5 23:5 Yahudi zini dekam Musa mo ol san ale nabare mire sigi makare naka mirenak hen tahanak bubuk dasik gwëk- Musa mo titi tabin ola bare naka. (Kel. 13:9; Ul. 6:6-9; 11:18) Zen hen Musa mo ol san bajuna sibilhi da gwibik. (Bil. 15:37-40; Ul. 22:12) Yesus hen kirekam de bajusa ala so gwëka. (Mat. 9:20; 14:36) Hwëna Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zini hen Farisikam de zini sèrkam tangan sibilhi da gwibik, hen kertasna insa dak-dak naka alala da gwëk- dekam de anakan zënaka boltere ta gwibin hip, “Èe an sèrkamë Musa mo ol san ang ta gwenan.” Hwëna kirekam karek. (Mat. 6:1)

Zen aha-en. Israelsa de ngaya tabin hip de Zini Ëe an Zen.

¹¹ Hen zini men zen ebon mae onakon mam gwenna, zen diki zen gwë gwen- san de eno mae mo tana iltikinnik de babu gwe-gwen zi.

¹² Sap tingare zini men zen mam gwen hap ëdwam gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut de tangannak sa kang gul sera.

¹³⁻¹⁴ “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de gubirida gwen wenya, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Men zen sap Alap mo nwenak dikim ësam gwesin hip ëalip gwe-gwenan, hwëna eme zëbe mae hap orana layalsik gwizimnin- ere mae mo aha titi tabin olsa de mas- mas gul gwizimdinkim. Ena mese sap orana dam lasik, hwëna desan home ang ta gwenan. Hen men zen sap ang tan hap ëhohle gwe-gwe'an, eme hwëna zëbe mae hap layalsik gwizimnin. †

¹⁵ Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em in ëk enkame Alapsa ang ë gweblanan. Em ema anakan ëgwë gwenan: Ere mae mo hliknak dep de zisi kwang guludan hap em ema men-san an-sankam ëhakalada gwenan- sap hi san, hen eik sin. Sap ebon mae osan de ang tan hap man sap baes ta gwenan. Hwëna zao de langanak aha-en aha-enkam hlauluda gwenkam, desa zebe hwëna dowal mo kigi mo walas hap li la sone gwibirin. Zen zep hëndep zëno mae mo jal-jala ere mae onakon sërkam tangan taman kini gwenan.

¹⁶⁻²² “Kwasang tol, em in zene Musa mo ola tawa la gwibirinke, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in nwe diminni, hwëna ema tim ul gwenan, ‘Ëe asa aha zisi dawem san dep olësek gwe-gwer.’‡ Em in zebe zisi anakan titi la gwibirin, ‘Nen sap esa nère mae mo ol gu-gunsu anakan sosen ul gwer, ‘Ngli, mese ki asa salblanda.’ ’ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Bahem ngliisa, ahaksa ngatan zi mo langsa de gublun naban ere mae mo ola sosen gul gwen. Sap Alap Zen

dekon nësa kitak irik gi'ira. Hen kirekam de gunkum, zen apdenak- anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Zep em de Alap mo bosesa de gollëwen hap ngli maesa kirekam gublunna, Alap dekon sa lamkam emsa anakare hap karek tala, ‘Em dekam ba habe Asa blikip gwesibli srëm gweka.’ ²¹ Hen anakan bahem ëgu gwen, ‘Alap mo gol, mese ki asa salblanda,’ sap zen apdenak- anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Sap zère mo gola, Zen zao Zëna gwë gwenda. ^{16b} Em zebe hen karekkan tawa la gwibirin, ‘Nère mae mo olsa de sosen gul gwen hap, bap nen anakan ëgu gwen, ‘Alap mo golak de emas, mese ki asa salblanda,’ hwëna sap esa Alap mo gol ensa kirekam en gwibir.’ ¹⁷ Em in enlala joblo-topna hen nwe diminni! Em emaka dam ulsuk: Alap zère mo nwenak bol-zaun tangan wenya diki zère mo gol. Sap zini kim emassa Alap mo golak nonne gwenan, dekam man nwe-mase gwe-gwenan, ‘An Alap zère en hap dena.’ ¹⁸ Anakan hen ema tawa la gwibirin, ‘Bap nen anakan ëgu gwen, ‘Alap hap de tweran nin ang gulsublun, mese ki asa salblanda,’ hwëna sap esa Bian mo golak de kals ensa kirekam en gwibir.’ ¹⁹ Em in eiwa nwe dimin tanganna! Em emaka dam ulsuk: Bian zère mo nwenak bol-zaun tangan wenya diki zëbe hap de kals. Sap tweran ninni insa de kalsnak iwe tru tasin hip kang ta senkam, zen dekam zep nwe-mase gwe-gwenan, ‘An Alap zère en hap dena.’ ²⁰ Zen in zep, zi de anakan zère mo olsa sosen gunnu, ‘Alap mo golak de kals, mese ki asa salblanda,’ zen apdenak- anakan de gun nubanye, ‘Alap mo kalsnak de tweran nin, mese ki asa salblanda.’ Hen zen apdenak- anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Alap dekon sa lamkam emsa anakare hap karek tala, ‘Em dekam ba habe Asa blikip gwesibli srëm gweka.’

²³ “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Alap mo olak men zen tangan bol-zaun gwek, desa de syal gwibin hip em ema baes ta gwenan. Hwëna banakare Alap hap de syal bete-tek

† **23:13-14 23:13-14** In kim orep Matius mo ola ansa etan ale nul gwek, dekam aha zi Markus 12:40 nakore naka awe mas gulku. Desa zep ayat 14kam lun naît gwibik. Zen anakan: “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya! Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Em ema hen we sem-sebna boton la gwibirin, ‘Ëe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasibir.’ Hwëna dekam zebe zëno mae mo kire-kirena sowëkam hli la-in gwenan, hëndep ema tap lasik gwizimnin. Hwëna karekna insa dikim ber-ber gun hup, em ema Alapsa but srëm gola kon mam blalkam en sone gweblanan- dekam de emsa zi kil tibi hip, ‘Zini an airis.’ Hwëna zen zep esa lamkam karekna mam tangan wenya Alap onakon hla kul.” ‡ **23:16-22 23:16-22** Ayat 16-22na ansa de dawemkam tame gun hup, emki nonol Mat 5:33-37 naka baca gun.

enna, desa en ema syal ei gwibirin. Zep em anakane ěgwě gwenan: Banakare nganak de obwaga betek maesa de gola danna-sap kumli ala maesa, em desa sap ema Bian Alap hap de hlikna ol gweblanan. § Hwěna Alap mo olak men zen tangan bol-zaun gwěk, desa home syal ei gwibirin-anakare saye:

Zisi bahem totores a karek tan.

Wal bosityansa em kwasang gwibirida gwen.

Hen mensa anakan zi bosityansa gugublunna, 'Ēe asa kirekam syal gwibir,' desa em hēndep sul sonen. Zen diki bol-zaun tangan weny a zen- desa de nonol syal gwe-gwibin hip denaye. Hwěna syal bete-tekna insa lun em mas gul gwen.

²⁴ Em an nwe haina, hwěna ema tim ul gwenan, 'Ēe asa aha zisi dawem san dep olěsek gwe-gwer.' Eno mae mo syala in man nwe-mase gwe-gwenan- san de mok honak de ailsikan tok ing gwe henna kiye. Desa em ema eirsik gwenan. Hwěna wanya yawal de zē ing gwe henkam, deban hwěna ema otde gwibirin. *

²⁵ "Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de weny a hen Farisikam de weny a, em ěngalap gwen! Em in ěk enkame Alapsa ang ě gweblanan. Eno mae mo lowe henna a kirekam mo nwe-mase gwe'anye: San de zi de piring-mksa ě-en nakon ngan tasik gwibinni, hwěna olk san bējen. Ere mae mo timni hen kirekam: Em sap ema tahan sopna ngan lasik gwibirin, hwěna olk kon eno mae mo enhona mes beya gweka- kire-kire beya gwen hap de enlalakam, hen ere mae en mo timsi de ngalap gwe-gwibin hip de enlalakam. Em ema desa de hen ngan tasin hip baes ta'an!

²⁶ Farisi zi nwe hai! Em nonol ere mae mo enhosa em olk san ngan tasibin. Dekam esa tangan tim niban enho naban ěngan gweher.

²⁷ "Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de weny a hen Farisikam de weny a, em ěngalap gwen! Em in ěk enkame Bian Alapsa ang ě gweblanan. Em in san de zi tok drē nwanun golsa de nwe awes tangankam taunnu kiye. Hwěna olk kon zi tok hanan ase nabarena zēwe.

²⁸ Zep em in hen kirena. Zi de emsa hlauludankam, em dawem-dawem tanganna. Hwěna enhonak kirekam-kirekam karek enlalasae ěnne gwenan, zen in zebe zi tok ase karek makan ěju gwe'an.

²⁹⁻³¹ "Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de weny a hen Farisikam de weny a, em ěngalap gwen! Em in ěk enkame Alapsa ang ě gweblanan. Em in zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Eno auyan-azana Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini man damera gwěk. Em hwěna angkam desa de lo tasik gwibin golsae sam-sam la gwibir-zim'in, hen ěk enkame anakan ěgu gwe'an, 'Kwasang tol! Ēyē dekam hen lowe henanam, ěe molyē ěre mae mo auyan-azana insa mas eibiridananam-zen kim zi dawem-dawemna insa damera gwěkye.' Hwěna kirekam de ěgunkum, ema kim anakan ěkira gwe-gwe'an, 'Ēe an zen- zi tamera gwen zini in mo walas naye.'

³² Kirekam de lwankam, ki amki ere mae mo auyan-aza mo zi tamera gwen syala insa ayang uk!

³³ Em jal-jal tanganna, zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Zep em toton banakan molye Alap mo jal hīl gīn nikon ěasendak.

³⁴ "Zep emki ěsane gwen: Sap em kirekame ěre mo olsa de ayang gul gwen zisi lamera gwenan, Ēe in zep asa ebon mae osan dep etan ahakorena lup gul sone gwer. Enlala blal weny a hen ěre mo olsa de tawa ta gwibin hip de weny a, desa asa hen ebon mae osan dep lup gul sone gwer. Hwěna em esa hen desa lamera gwer, hen ahakorena esa te-lidak sonnək makan labirin gwer, hen ahakorena esa but srēm gol-golak langole gwibir, hen ahakorena ě- ě san esa olēgwa halada gwer.

³⁵ Zen in zep sa Alap angkam de zini ebe mae hap karekna sērkam golzimdi-kitak de zēno ol ayang gul gwen zisi de tamera gwen hap de karekna, nonol lonesen nakon hēndep angkam dena. Nonol lonesen nakon kim Kaen Bak Habelsa karek gon srēmna tak, dekon hēndep eno auyan-azana Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini damera gwěk, hēndep aumwa hap kim Berekia Bak mo tanena Zakaria Baksa dak. Zen Alapsa de aīriblan

§ **23:23 23:23** Yahudi zini man Musa mo tīti tabinni Imamat 27:30nak ang ta gwěk. Zen zep Alap hap "sepersepulu" kam nol gwěblak. Zep 10 ribusa de gul irinni, seribu ensa de Alap hap golblan. 100 ribusa de gul irinni, dekam 10 ribusa de Alap hap golblan. Aha kire-kirena hen man Alap hap aha hlikna nol gwěblak- sap nga nakore kire-kire betek. * **23:24 23:24** Wanya hap dena, Yesus "unta" kam anakan gubiridaka, "Em unta mo tim niban otde gwibirin." Untana hen sap wanyana bējen ala gwibin, hen kire otweran nabare hona bējen otdebini. Zep Yesus mo enlalana, "Em Alap mo bol-zaunkum de olsae eititi ei gwibirin- san de unta yawalsa de hla tan srēmna kiye. Hwěna ol bete-tek ensae syal ei gwibirin- men kiye, kumli alasa de Alap hap golblanna." Zep ayat 24 mo enlalana man ayat 23 naban apde nē'an.

srëmkam Alap hap de tweran nin ang gulsuk gweblan kals alpnak dak.[†]

³⁶ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Kĭtak de zi tamera gwen karekna insa Alap mes lam gulku- dekam de otan ere mae hap ngëro gulzimdin hip!

³⁷ "Yerusalemk de zi, em mese Alap mo ol ayang gul gwen zini beyakam lamera gwek, hen Alap mo lup gul sonen zini kasokame tok hap i libirida gwek. Ëe ama sap emsa kwasang gwibirida gwek, zebë sap emsa Ëre osan dep de tagal gulsun hup akabirida gwek- san de we ayang de tane- ne zemka si alakam obon gun makan de gweibiridan hap. Hwëna em ema baes ta gwek.

³⁸ Yerusalemk de zi, zen in zep Alap angkam emsa da tasibi'ira.

³⁹ Zep angkam em molye etan Asa hla la gwek. Hwëna em kime lamkam Asa hut lu ane gu'uk, zen dekam en esa Asa hla lal. Dekam hwëna anakare ola ban esa Asa hut lu ane gul,

'Hë'ho! An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara.

Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa gol- blan!' *"

24

Yesus kim anakan hamal hap gubiri- dakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."

(Mrk. 13:1-27; Luk. 21:5-28)

¹ Yesus kim Alap mo gola kon wet soka, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë ërtro kinik. Zao zebë enblaonk, "Alap mo gol yala an wehasa hom dawem tangankam dauk! Man tangan kwa nuk."

² Ki zep asa ding gulzimki, "Eiwa, emki gol yala ansa kara gun. Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tingan tangan sa dri nulsul."

³ Yerusalem kon kim wet soka, zaitun tra nabare kwatap tekna zep nikin'inka. Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë zë du këblahak- zao de ë-erenak anakan takensiblin hap, "Asa en emki gubiridan: Alap mo gola insa dri yulsun hup gubiri, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?- dekam de anakan dam gulsun hupye, 'Aumwa hap de yaklana, Em de lwa halzan hap dena, angkam man tangan goleki de gwe'an.' "

⁴ Yesus ki zep asa ding gulzimki, "Salok- salokkam lowehe gwek. Emsa mana yasik da gwibirink.

⁵ Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-gwezal, 'Ëe an Zen- Yesusye, emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' Hëndep zen sa zini beya tangankam yasik da gwibir.

⁶ Em anakare olsa esa ësane gwe-gwer, 'Zëwe man ëeija'an,' hen anakan, 'Awe hen sa ëeijazal,' hwëna em dekam bahem ëaïri gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam bahem ëkil gil gwen, 'An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.'

⁷ Aha zi ausu nakorena aha zi ausu nabas sa ëeija gwer, hen aha irik ginni aha irik gin niban sa ëeija gwer. Lang yala an san usak yala sa hatanda gwer, hen jingili mam enkam sa taïlida gwer.

⁸ Zen kirekam sa karekna nonol lone sennak lwa gwer. Zen men kiye: We de jaha gwen hap eisbir anensa sëwehe kininna. Zen dekon sa ki hëndep sang- sangna dohonse gwe song gwer.

⁹ "Emsa sa ahakon dahyo gwer, hëndep emsa sa karek da gwibir, hëndep emsa hen sa damera gwer. Tingare langnak de zini sa emsa husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya.

¹⁰ Dekam Asa de taïbliblan nakon beya nik sa etan lwan dahal gwer, hen zen sa hwëna nama de taïbliblan wenyaka husus neibirida gwer, hëndep tameran hap sa nolëgu gwer.

¹¹ Dekam yasik ta gwibin hip zini beya nik sa anakare ola ban yaing gwe-gwezal, 'Ëe an Alap mo olsaë ebe mae hap ayang gulzim'in.' Hen zen zen sa boton san dep zini beyakam sil dibirhal gwer.

¹² Dekam jal-jal enkam sa lowehe gwer, hëndep beya nik sa kwasang enlalana eitti neibir.

¹³ Hwëna men zen de Asa de taïbliblannak tatem ëzauk gwe'ak, hëndep aumwa hap de yaklanak de zau'uk, zen zen sa ëngaya gwer.

¹⁴ Hwëna Alap Zën de irik gin hip de ol dawemna insa kim de tingare lang san nolhala da'ak, tingare zi ausu dikim ësane gwen hap, zen dekam tangan sa aumwa hap denak zaul.

¹⁵ "Ëe ol tan-tanna ansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa teipsin zisi hla lal- Alapsa de lamang tan hap de karek yawalsa de Alap mo golak goltit zinnak,

[†] 23:35 23:35 Zakaria mensa Yesus awe enlala gweblaka, zen baptis ta gwibin zini Yohanis mo biasa hom. Zen apde bose zemka- men zen Alap mo ola de ayang gul gwizimkike. Zen diki desa orep Alap mo golak de kals alpnak dak. Yahudi zi mo Ibrani olkam de Alkitabnak, nonol tangan Habelsa aya zik taka (Kej. 4:8), hwëna zëno mae mo aumwa hap de bukunak Zakaria in desa dak. (2Taw. 24:20-22) * 23:39 23:39 Mzm. 118:26 * 24:15 24:15 Dan. 9:27; 11:31; 12:11

men kirekam orep Alap mo ol ayang gul gwen zini Daniel Bak gubiridakake. Zen dekam esa anakan tame ul, 'Angkam aumwa hap de yaklanak man zau'un.' *

Hwëna ëe, Matius, ama Yesus mo ola in hap emsa gubirida'an: Em in zen bukuna ansa aha zi hip baca ul gwizimk, dawem enkam srip ulsuk gwizimk. Yesus dekon anakan ayang gulku,

¹⁶ "Dekam Yerusalem mo langnak de zini em kwatap san dep ëheya-hya gwek.

¹⁷ Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bitï gwehan.

¹⁸ Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol san dep lwan dahan- baju sal-sal maesa de teisyan hapye.

¹⁹ Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam taïzi gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak.

²⁰ Zep Alapsa emki anakan abe ta gwen, 'Karek yala in bap zen o dïl gwennak ahaksa Hari Sabatnak jowen.'

²¹ Kirekam abe la gwek, sap Alap kim lang yawala ansa syal gwibirki, hëndep sêrkam de karek yala an de jowenkam, kirekam de lang dohon-hon gwenna hom mae jowek. Hen zëno hyanak etan molya kirekam okamanak jowek.*

²² Hwëna sap Alap man zëre mo hlïl irin zisi kwasang gwibiridaka, Zen zep anakan hamal hap guku, 'Karek yawala in bap zen tangan holo gwen. Ki hwëna zini kitak tangan sa juwer.'

²³ "Dekam zi de anakan emsa gubiridanna, 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini men angkam awe gwë'ara,' ahaksa, 'Zëwe gwë'ara,' em bahem taïblibirida gwen.

²⁴ Sap dekam yasik ta gwibin hip de zini beyakam sa yaïng gwe-gwer, hen zen owas-owasna sêrkam de tenggwanbin tangan naka sa syal nei gwibir- anakan dikim emsa boton ta gwibin hip, 'Ëe an Zen- emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' Ahaksa anakan de emsa boton ta gwibin hip, 'Ëe an Alap mo olsaë ep ayang gulzim'in.' Zep hëndep Alap mo hlïl irin zini hen desa de taïblibiridan hap sa hen ëalp gwesil.

²⁵ Zen in zebë kirekam de lwan srëmnak hamal hap emsa tawa ta gubirin- em de desa enlala gwe-gwibin hip.

²⁶ Zep emsa de zi anakan gubirida gwenkam, 'Nen ki hla tan. Zen zi ol srëm langna zëwe gwë'ara,' em bahem dekam desan sek gwe-gwen. Ahaksa anakan de emsa gubiridankam, 'Zen awe aning gwe'ara,' em bahem taïblibirida gwen.

²⁷ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, ano hata zanna, kitak ngatansa sa hla nulser- men kirekam ngli ang yala hla nulse gwenanke.

²⁸ Zep ano hatan hap dena, kitak de zini sa dam nulsul- men kirekam hen hi agohe de ëwale gwezan hap dena dam nulsuk gwenanke." *

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwa halzan hap de ol:

(Luk. 21:25-28; Mrk. 13:24-27)

²⁹ "Lang dohon-honna in kim de hya gwesil'ik, zen hëndep dekam sa 'yakla nwenka kawesili.

Benna hen molya ngatan gwek.

Hen keisni sa ngli nakon ëlan nahla.

Hen nglinak de teipsin-teipsin dowladowlala sêrkam sa ëilman gwe nasen gwer.*

³⁰ Hëndep dekam zep sa tingare langnak de zini nglinak de owasna hla nulser- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna. Enaka de enlala gweblan hap de tantanna. Dekam tingare zi ausuna ngalap gosa sa tal- zen kim butnak Asa hla dase gu'ukye, Ëre mo soson naban ngatan yawala ban de ziati gwe zannak.*

³¹ Zen dekam sa sramin auku yawalsa nasalbir- Ëe kimë ëre mo dam taha nakore zini lup gul sone'ak, zen de ëre mo hlïl irin zisi tingan en tangan de tagal gulsun hupye, sap yakla hata sezan nakorena, hëndep nikin anen nakorena, hëndep eihya-lip eihya-lip nakorena."

Aumwa hap de yaklasa de kirekam dam gulsun hup de ol:

(Mrk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

³² "Zep aumwa hap de yaklasa de dam gulsunnu, zen tenya dëren nakon de langsa dam gulsun makan. Em kime tenya dërenna anakan hla kul gwenan, 'Man alsik, hen angkam man etan ala gwe'an,' zen dekame anakan tame ul gwenan, 'Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.'

³³ Zen hen kirekam: Tingare kirekam- kirekam karek yala insa kime hla kul gwe'ak, zen dekam esa anakan dam ulsuk

* **24:21 24:21** Dan. 12:1 * **24:28 24:28** Hi agohesa de aha-erenak de wale gwe-gwennak hla tanna, zen dekam zini dam nulsuk gwenan, "Tweran tokna man zë lwa'ara. Desa de twenblan hap zë wale gwe'ara." Zep Yesus gulk sun de ol blaorankam hi agohesa gubluka- dekam de anakan dam gulsun hup, "Yesus mo hatazan hap dena, zen hen aningkim molya lwak. Hwëna kitak sa zëno ngatanna hla nulser"- men kirekam ayat 27nak lwakke. (Luk. 17:37)

* **24:29 24:29** Yes. 13:10; 34:4; Yl. 2:10 * **24:30 24:30** Dan. 7:13; Zak. 12:10-14; Why. 1:7

gwer, 'Angkam Alap Zën de kitak irik gilzin hap denak man zau'un!'

³⁴ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene angkam okamanak lowe he'an, molye kitak juwek, zen dekam sa ki tingan lwal. †

³⁵ Ngli naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hëndep denaban sa lwa gwer."

Mae hap de ol: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan mo lwa halzan hap de yaklana, zen sowë zi mo kim sa lwal.

(Mrk. 13:32-37; Luk. 17:26-30,34-36; 12:35-48)

³⁶⁻³⁷ "Hwëna zini molya ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano lwa halzan hap dena anakan tame nuk, 'Yaklana' ahaksa 'Jamna dekam sa hata zala.' Alap mo dam taha nakore zini hen molya. Tane zem Aena hen homë tame gu'un. Zen diki tawana Bian Zë-en. Sap ano lwa halzan hap dena, zen men kirekam orep lwak, Nuh Bak kim golëlowehe gwekake, zen kirekam sa etan lwal.

³⁸ Sap dekam ho namwa yawala in kim hata srëm gwe'ak, zini dekam tembanekam ëmen-man gwenda gwëk, hen we wal zi zënaka kap da gwëk. Zen kire enkam ki mumukkum lowe henda gwëk, hëndep yaklana in dekam Nuh Bak bul yawala iwe we wal walas zeban golësesek gwe seka.

³⁹ Hwëna ho namwa yala in kim mumuk ennak lup gulsuk kinzi'ak, dekam zep auna ëhlok, 'Eiyë, an kirekam am lwa'an!' Ëe de etan lwahal zannak zen kirekam sa hen auna ëhlol.

⁴⁰ Dekam zi dare de nganak syal ë'anaka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola zëwe sa hli dal.

⁴¹ Hen we dare de lënsa ale'ak, aha-en naka sa nul inehal, hwëna aha tola zëwe sa hli nul.

⁴² Zep salok-salokkam Asa kara ë gwe-blak. Sap em molye anakan Asa tawa ëblak, 'Ano mae mo Teipsinni dekam sa etan lwahal zala.'

⁴³ "Emki sap ëenlala gwen: Gol bi nik de anakan tawa gwe'anam, 'Ano golak sowë zini namen mo kam sa tül zila,' zen dekam molya nini ta'anam. Sowë zini in de tülzin srëm hap maka sale'ara.

⁴⁴ Zen in zep, em hen kirekam salok-salokkam lowehe gwëk, sap em home tame u'in- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de lwa halzan hap denaye.

⁴⁵ "Ano lwa halzan hap dena, zen mae makan: Teipsin nik de holokam langa san song gwe'anam. Zëre hon de babu gwe-gwen zini men zen de enlala blalkam gwë'anam hen taiblilan nik, zen zëbe hap maka syala anakan wei yul sone gublu ha'ara, 'Ano tim bwanak babu gwe-gwen bose omka em irik gil gwe. Zëbe mae hap tembanena hen sowe henkam gol gwizim.'

⁴⁶ Teipsin zini in de mumuk ennak lwahal zankam- zen de anakan hla ta'an zanam, 'Zen dawemkam ano tim bwanak irik gil gwëka,' ki zen sa zëbe hap isrip-sri gwibin nika golblala.

⁴⁷ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Teipsin zini in dekam sa zëno bosena esek gul seblala, hen zëre mo kire-kiresa de kitak kara ta gwibin hip sa gublu.

⁴⁸ "Hwëna zini in de enlala nik karek gwe'anam, zen maka enlala gwe'ara, 'Ano teipsinni in na-en molya lwahal zaka.'

⁴⁹ Zen sa hwëna ahakore babu gwen bose zemka tangole gwibiri, hen teipsin zini in mo te-alakam sa ho mamaksa otde gwibin soson zi bose zeban ziotdeblanda gweru hen golëtembane ta gweru.

⁵⁰ Ki sa hwëna mumuk ennak babu gwe-gwen zi karekna in mo tame gun srëmnak teipsin zini in hata zala.

⁵¹ Dekam sa tok hap zip so zala. Hen zëno angna dekam sa syauk blanak tak ta sera- men dekon ëk enkam de Biansa ang gwe-gweblan zi mo angna yusyustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke."

25

Gulk sun de ol blaoranna an, sepulukam de kwalbasa hap dena:

¹ "Zep Ëe kimë Alap Zën de irik gin hip denaban golhata'anzak, zen gulk sun de ol blaoranna an kirekam sa lwal: San de sepulukam de kwalbasa de we oto gulblun hap de zisi pelita ngatan naban hut tu ane gun hup de ëhohle gwenna. Zen pelitana srën-srënkam deirensik.

² Hwëna sepulukam de kwalbasana in, aha-ere taha-tapakam enlala joblo-topna, hen aha-ere taha-tapakam enlala blala.

³ Sap enlala joblo-top wenya in, zen pelita dang ennak dena kim sek gwëk. Tap gwennak de etan yuren hap dena hom kap dak.

⁴ Enlala blal wenya in zen en man minyakna hen kap dak- pelita dangnak dinik de tap gwennak de etan yuren hap denaye.

† **24:34 24:34** Yesus mo ola an, san ha mae hap?– Zënaka de taiblilan wenyaka de karek ta gwibin hip dena hen Yerusalemsa de dre tan hap dena. (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24) Yerusalemsa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap hom.

⁵ Hwēna we oto gulblun hap de zini in na-en hom hata zaka. Kwalbasana in zen nēsblak zep hēndep nwe-alk hap truwēk.

⁶ Hwēna ngīrīn tatem zep takeranna te sok, 'Angkam man hata'ara- we oto gulblun hap de zi niye! Haen, nen angkam hut tu ane gun.'

⁷ "Sepulukam de kwalbasana in ki zep luk tak, hēndep pelita-pelita zemka ki zep ototo dabi'ik, hen ki zep tom-tom dak.

⁸ Hwēna enlala joblo-top wenyā in ki zep enlala blal wenyā insa nenbiridak, 'Abe mae hap em tol minyaksa betek enkam hlē-hlē tazimdin, sap ano mae mo pelita-pelitana tīnsin hīp ēalp gwesī'in.'

⁹ "Zen hwēna man ding nulzimk, 'Bējēnē, ki hwēna ēre mae mo hen molya ēsowehek. Amki toko san sek gwek- te-alakam de zē teyisīn hīp.'

¹⁰ "Hwēna enlala joblo-top wenyā in kim toko san minyak teyisīn hīp sek gwe'ak, we oto gulblun hap de zini in ki zep hata zaka. Enlala blal wenyā in zen ēhohle gwek, desa en dekam zep we oto gulblun hap de zini in tembane yawala iwe dep golēbīti gweka. Līlīkinnī hen dekam zep nayalsīkink.

¹¹ Enlala joblo-top wenyā in kim etan yaing gwezak, dekam zep sap ētaken gwe'ak, 'Bian, bian, abe mae hap em līlīkinsī talusuzimdin.'

¹² "Hwēna zen man ding gulzimki, 'Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Ēe homē emsa tame tabi'in.'

¹³ "Ēe in zebē hwēna emsa gubirida'an: Salok-salokkam em lowehe gwen. Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano etan de lwa halzan hap de yaklana em molye tawa ēblak."

Dan-ahare babu gwen zi hīp de gulk sun de ol blaoran:

(Luk. 19:11-27)

¹⁴ "Zep ano lwa halzan hap dena, zen hen gulk sun de ol blaoranna an kirekam sa lwal: Te-ala beya zini man aha lang san dep holokam de zē gwēn hap song gweka. Nonol zēre hon de babu gwen zisi zep gu sonebiridaka- zēbe mae hap de zēre mo kire-kiresa hli tanda guzimhan hap, zen de dekam zēre mo timbwanak te-alasa mam tablan hap syal tan hap.

¹⁵ Te-ala beya zini in hon men zen ēbabu gwek, zēbon mae onakon dan-ahan en anakan dam tasibirki, 'An syal-syal tanganna zen,' ahaksa, 'An hen kire tola.' Zen zep srēn-srēnkam zēbe mae hap kap ta guzim halka. Ahana kip emaskam de te-ala yuna aha-ere taha-tap enkam kap tablaka. Ahana kip yuna dan-dan teisyablaka. Hen ahana kip aha-ere yukam zerblaka. Zēna ki zep song gweka.

¹⁶ "In zēbe hap emaskam de te-alana aha-ere taha-tapkam de yukam kap tablaka, zen hēndep dekam zep te-alana inkam kire-kiresa lirak ta gwibirki, hēndep dekam aha-ere taha-tap yukam zep etan mas soka.

¹⁷ In zēbe hap dare yukam hen teisyablaka, zen hen kirekam kim syal gweka, dekam etan dare yukam zep mas soka.

¹⁸ Hwēna in zēbe hap aha-ere yukam zerblaka, zen kamasa hul gulku, zao zep te-alana insa aning taka.

¹⁹ "Lamkam kim zi yala in etan lwahal zaka, dekam zep etan te-alana insa de apdenak ziaītblīn hap gu sonebiridaka.

²⁰ Aha-ere taha-tapkam de yukam men zēbe hap hli tablaka, zen ki zep sepulukam de yukam kap tabla zaka. Zao zep gulbuka, 'Bian, em sap aha-ere taha-tap yukame abe hap hli tablaka. Hwēna emki hla tan. Ēe kimē dekam syal gwe-gwek, etan yuna aha-ere taha-tapkamē mas sok.'

²¹ Zi yala in ki zep ding gulbluka, 'In aīris tangan! Em an abon de babu gwen zini dawem tanganna hen taīblīblanna. Em mese betekkam de zerblanna insa dawemkam īrik taka, zep ēe asa etan ebe hap mam tangankam zerblal. Zep ano īrik gīlzin hap de tembane yawalak awe emki tīlzin- ano alp nakon de hen isrip-sri gwe-gwen hap.'

²² "Ki zep hen in zēbe hap dare yukam teisyablaka hen hata zaka. Ki zep gulbuka, 'Bian, em sap abe hap dare yukame hli soblaka. Hwēna emki sap aken. Ēe hwēna dekam dare yukamē etan mas sok.'

²³ Zi yala in dekam zep ding gulbluka, 'In aīris tangan! Em an abon de babu gwen zini dawem tanganna hen taīblīblanna. Em mese betekkam de zerblanna insa dawemkam īrik taka, zep ēe asa etan ebe hap mam tangankam zerblal. Zep ano īrik gīlzin hap de tembane yawalak awe emki tīlzin- ano alp nakon de hen isrip-sri gwe-gwen hap.'

²⁴ "Ki zep hen men zēbe hap aha-ere yukam hli tablaka hen hata zaka. Ki zep gulbuka, 'Bian, ēe mesē emsa tame tak. Em in jal-jal enkame īrik gīl gwenda. Sap em in ere en mo eiyas gīn nīkore ei nika home tan gwenda, hwēna hen ebon de syal ta gwen wenyik mo irse gwen nakore nakae mamkam ere hap gulin gwenda.

²⁵ Ēe zebē emsa aīri gweblak, zebē eno te-alana kamanak lo tasīk. Te-alana in an dē.'

²⁶ "Ki zep ding gulbluka, 'Em in abon de babu gwen zini jal-jal tanganna hen asang tamna! Ema eiwakam asa anakan tame taka: Ēe homē ēre en mo eiyas gīn nukore

ei nika tan gwenan, hwëna aha mo irse gwen nakore ei nikaë gulin gwenan.

²⁷ Em de kirekam asa tame tankam, ki emaka ano te-alana insa te-ala lam ta gwen golak drë neka- aen de etan lwahal zankam de dekon ap engka en mas gulblun happye.'

²⁸ Dekam zep ahakore babu zemka gubiridaka, 'Emki zëbon onak de te-alana insa al tablan. Hwëna men zëno yuna dare taha-tapkam lwa'ara, zëbe hap hwëna ërblak.

²⁹ Sap zini men zen ano kap tablanna kim syal-syal gwenna, zëbe hap etan beya en tangankam asa kap ta gweblal- dekam de hëndep taha-taha gweblan hap. Hwëna men zen ano kap tablan naka asang gweblanna, men zen betek en maekam nama lwabla'anka, desa asa etan al tablal.

³⁰ Babu gwen zi karekna insa em lang kawesin sin dep hiri tan- zini men dekon yusustin niban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke.'

Aumwa hap de zisi klis gun hup de ol:

³¹ "Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe de teipsinkim hata zankam, ère mo dam taha nakore zini sa tingan Asa ngirin da halzal, hëndep dekam Alap onakore ngatan nabare komal tumnak asa nikinzir.

³² Ère mo dam taha nakore zini dekam sa tingare langnak de zini ère onak dep tagal nulsul. Èe dekam asa hlil- san de otweran zaho ta gwibin zi de zaho zemka hlinni kiye, kamingni srën de kang gun, dombana hen srën.

³³ Dekam dombakam de wenya asa ère mo dam taha san de ëzaun hup gubiridal. Kamingkim de wenya, desa irgwa taha san de ëzaun hup asa gubiridal.

³⁴ Ki asa hwëna dam taha san dekam de ëzaun wenya insa gubiridal, 'Haen, nère mae mo Bian dekamim zë dawemsa ebe mae hap golzimki. Dekam bitì gwezakere mae hap de ëhamal tazimdinni awe dep, mensa orep okamana ansa de yang gulsun srëm nakon Bian ebe mae hap hamal tazimkike.

³⁵ Sap Èe kimë usak naban gwë gwëk, eme tembanena ap ol gweblak. Kimë ho-hole gwe-gwek, eme ap hona ol gweblak. Èe kimë aha lang nakon hata gwezak, eme Asa gola kon eirin gwëk.

³⁶ Èe kimë irkan gwë gwëk, eme abe hap pakeanna kap la gweblak. Hen Èe kimë sang-sang gwe-gwek, eme Asa sam lasik gwëk. Hen bwinak kim Asa se dyain gwëk, eme zë Asa du kë gweblak.'

³⁷ "Hwëna enlala dam-damkam de lowehe gwen zini in sa anakan Asa ding

nulblir, 'Bian, èe bawalkamë usak naban Emsa hla lak?- in dekamë tembanena ebe hap olblakye. Hen bawalkamë ho-hole gwennak Emsa hla lak?- in dekamë hona ebe hap olblakye.

³⁸ Hen èe bawalkamë Emsa aha langna kore zi mo kim hla lak?- in dekamë gola kon Emsa eirinkye. Hen Bian, èe bawalkamë irkan Emsa hla lak?- in dekamë pakeanna ebe hap kap lablakye.

³⁹ Hen èe bawalkamë Emsa sang-sang naban hla lak?- hen bwinak de se tya irinnikye, in dekamë Emsa du këblakye.'

⁴⁰ "Èe dekam asa hwëna ding gulzim, 'Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em kime kirekam syal ei gwibik, sap Asa de taibliblan walas kwasap mae hap, zen dekam Asae mas ë gweblak.'

⁴¹ "Èe dekam hwëna irgwa taha san dekam de ëzaun wenyaka asa gubiridal, 'An kon em sek gwen. Em an zen- Alap onakore jalsa de hlaun hup de wenya. Tinsin srëm syauk bla yala wakuwe em bitì gwen- mensa Alap dowal mo kigi hap zëre mo taha tri so gweblan wenya ban dep hamal tazimkike.

⁴² Sap Èe kimë usak naban gwë gwëk, em home abe hap tembanena olblak. Hen Èe kimë ho-hole naban gwë gwëk, em home hona abe hap olblak.

⁴³ Èe kimë aha lang nakon hata gwezak, em home gola kon Asa eirink. Èe kimë irkan gwë gwëk, em home abe hap pakeanna kap lablak. Hen Èe kimë sang-sang gwe-gwek, hen bwinak kim Asa se dyain gwëk, em home dekam Asa mas ëblak.'

⁴⁴ "Zen sa hwëna Asa ding nulblir, 'Bian, èe bawalkamë usak naban emsa hla lak?- hen ho-hole gwennakye, hen aha lang nakon de hata zannak, hen irkan de gwënnak, hen sang-sang gwennak, ahaksa bwinak de gwënnakye, in dekamë Emsa mas ëbla srëm gwëkye.'

⁴⁵ "Hwëna Èe dekam asa ding gulzim, 'Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Asa de taibliblan walas kwasap maena men desae mas eibirida srëm gwe-gwek, zen dekam Asae mas ëbla srëm gwëk.'

⁴⁶ Zini in dekam sa syauk bla hi-hitinnik bitì gwer- hëndep denaban de zë lowehe gwen happye. Hwëna enlala dam-dam enkam men zen lowehe gwëk, zen zen sa hëndep de ëngaya gwen hap dena hla nul."

26

Yesussu de balk tan hap kim ëkalang

gwekke:

(Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

¹ Yesus kim kirekam tawa tasibirki, ki zep zère hon de ang ta gwen wenyä insa gubiridaka,

² “Em tawana: Angkam yaklana dan-yakla yala Paskanak depye. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa dekam sa nêrgul- te-lidak sonnak dikim Asa makan ta irin hipye.” *

³ Hwëna Yesus in kim kirekam gubiridaka, dekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola Alap mo golak de teipsin tangan zini Kayafas Bak mo golak tagal gwe'ak.

⁴ Zen Yesussu de sowëkam balk tan hap de olsa zë aha-en nu'ik- dekam de tan hap.

⁵ Hwëna zen man ëgu gwe'ak, “Yakla yalak awe hap nen balk tan, sap zini beya tangan nik dwam nêbla'an. Ki deban mae esa zë hwëna mamkam ëilman gwer.”

Yesussu kim wenyä minyak irase dawemkam nola kon hlë tablakke:

(Mrk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

⁶⁻⁷ Yesus dekam zep Betaniak tembane tan hap Simon Bak mo golak asa golëbiti gweka. Simon Bak in, men zen orep kusta gwekake. Hwëna wenyä dekam Yesus hup de kwasangsa goltrëblan hap hatazak. Zep te-ala mamkam de gon minyak, sêrkam de irase dawem nabarena, golhatazak. Yesus kim zë asa golëtembane ta'anaka, wenyä in dekam zep minyakna inkam Yesussu nola kon hlë tablazak. †

⁸ Èe zère hon de ang ta gwen wenyä kimë kirekam wenyä insa hla kuk, èe dekam zebë jakal eibik, hen anakanë zë lonsubi'ik, “Asya, zen ba hap kirekam tingan tangan hlei yul soneblanan?!”

⁹ Dawemna diki minyakna in te-ala hap de lirak gulunam, te-alana mam tangan naka maka nêp zerzimmnin. Desa emaka tahalha zi hip kae ë gwebla-zim'in.”

¹⁰ Yesus hwëna mes ano mae mo ola insa salka, dekam zep asa gubiridaka, “Em ba habe wenyä ansa lonsubi'in? Zen man tangan sam gwesil- kirekam de Asa gwëblankamye.

¹¹ Sap tahalha wenyä em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Hwëna Asa em molye dakal hap ërgwë gwek.

¹² Insa minyak irase dawemkam Asa hlë tablanan, zen hamal hap ki Asa gwëblanan- deban de kaso hulak Asa drë nwanun hap.

¹³ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Tingare lang san kim Alap onakore ol dawemna nol halada gwe'ak, wenyä ansa kirekam abe hap syal gwibir-blinan, desa hen sa aïsîl nei gwibir. Hëndep wenyä ansa zep sa eititi neibir srëm gwer.”

Yudas kim Yesussu zergukuke:

(Mrk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

¹⁴ Dua-blaskam de wenyä ano mae mo ahana, ëna Kariot walya Yudas Bak dekam zep Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam san dep song gweka,

¹⁵ zao zep gubiridaka, “Èe de ebe mae hap zerguzimdinkim, em te-alana banaka'en esa abe hap ërblal?” Dekam zep te-ala kasona tiga-pulu enkam nërblak.*

¹⁶ Dekam zep hëndep Yudas Bak in orana tēbla'anaka- Yesussu dikim sowëkam balk tan hap denaye.

Yesus kim Paskanak dep de tembanena zère hon de ang ta gwen wenyä ban golëtembane takake:

(Mrk. 14:12-21; Luk. 22:7-14,21-23; Yoh. 13:21-30)

¹⁷ Dekam yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak- Alap men dekam Mesir kon Israelsa gwis gwe sonekake. Paska yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen ëkon gwesik hanak- aha-ere minggukam de ragi srëmkan rotisa tru ta gwen naye. Dekam Yesus hon de ang ta gwen wenyä èe ki zebë anakan lakensiblizak, “Bian, endawe esa Paskanak dep de tembanena aban mae zitwenblala?- èe akakim zao hamal uk.” ‡

¹⁸ Ki zep asa ding gulzimki, “Yerusalem walya, zëbon osan dep em sek gwen. Zao anakan enblak, 'Bian Guru man emsa gublula, “Ano tîn hîp de yaklanak mes zaul. Èe zebë dwam gwe'an- eno golak de ère hon de ang ta gwen wenyä ban Paskanak dep de tembanesa zitwenblan hap.” ’ ’

¹⁹ Èe dekam zebë hëndep zëwe hamal ul guk.

²⁰⁻²¹ Kim kawesik, dekam kim Yesus asa golëtembane ta'anaka, zao zep asa gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an:

* 26:2 26:2 Yakla yala Paska hap de ola, emki ayat 17 mo olk kore alenak hlaun. † 26:6-7 26:6-7 Minyak nabare

botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. (Mrk. 14:3) * 26:15 26:15 Zak. 11:12

‡ 26:17 26:17 Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip- in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tîlidan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsinni Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwek.” (Kel. 12:1-51) Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan- dekam de hop gwen hap. Musa man Yahudi zisi gubiridaka, “Paska yaklanak hen zao de minggunak, rotina dekam ragi srëmkan tru la gwek.” (Ul. 16:1-8)

Ebon mae onakon ahanik sa Asa zertrëra-zao de Asa balk tan hapye.”

²² Kirekam kimë asalblak, dekam zebê tangan enlalana ëdowe hanak. Ë dekam zebê aha-en aha-enkam lakensik gweb-la'ak, “Bian, san ha asa tol home yap ki gublunda?”

²³ Ki zep ap ding gulzimki, “Nen an zene apdenak roti apna kolho honak os-os la ine gwe'an, ahana sa Asa zertrëra- zao de Asa balk tan hapye.

²⁴ Men kirekam Alap mo olak ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap dena lwak, zen hëndep kirekam asa til. Hwëna kwasang tol, zini men zen Asa dikim zê balk tan hap zertrë'ara, zen karekna mam tangan wenyaka sa Alap onakon hlauu. Zen an zik de jaha gweblan srëmkam maka sam gwesikî, sap dekam zen molya karekna mam tangan weny in sa goltowe'anam.”

²⁵ Kariot walya Yudas in zen zertreiz-imdin hip ola ziaha-en gulku ki zep gubluka, “Guru, san ha asa tol home yap ki gubluka?”

Ki zep ding gulbluka, “Eno ola sap eiwa kirekam.”

Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golz-imkike:

(Mrk. 14:22-26; Luk. 22:14-23; 1Kor. 11:23-25)

²⁶ Kimë tembane ta'ak, Yesus ki zep rotina ahanaka gul ineka, dekam zep dawensa Alap hap rotina in hap golblaka, ki zep ahap gul guku. Desa zep abe mae hap anakare ola ban kap tazimki, “Em twenblandan. An ano timni.”

²⁷ Ki zep hwëna anggur ho nabare mokna zer ineka, dekam zep etan Alap hap dawemna golblaka, ki zep hwëna abe mae hap anakare ola ban zerzimki, “Emki kitak otdebin.

²⁸ Sap an ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol- Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye. Zep zini beya tangankam sa ano kala kon Alap mo nwenak ëdakastil gwer.

²⁹ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ë molyë na-en etan anakare anggur hona otek. Hwëna ano Bian mo ïrik ginnik kim de hata'ak, zen diki dekam asa etan eban mae apdenak ziotdebir.”

³⁰ Ki zebê hwëna Alap hap de terya apdekam lak. Kimë lasik, ki zep asa zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka.

Petrussu kim damnak gublukake, “Em esa Asa zabeblala.”

(Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

³¹ Zao zep zëre hon de ang ta gwen wenyasa gubiridaka, “Em namen Asa de karek tannak hla tankam kitak esa aïrïn hip Asa hli la gukhal. Sap Alap mo olak man lwak,

‘Ëe asa zaho ta gwibin zini in sa karek tal. Zaho zem dekam sa men-san an-sankam heya-hya gwer.’*

³² Hwëna Bian kim de etan Asa ngaya ta'anka, Ë asa dekam emsa Galilea san dep ngeirbiridal.”

³³ Hwëna Petrus ki zep ding gulbluka, “Bian, ahakore wenyasa an sap sa Emsa hli dasil. Aena tangan molyë Emsa hli tak!”

³⁴ Yesus ki zep ding gulbluka, “Eiwa denakaë emsa gublu'an: Namen nonol ayang de gun srëmnak, em dekam esa anakan de Asa zabeblanna dan-ahan soblala, ‘Zini in ëe homë tame ta'an.’”

³⁵ Petrus ki zep etan ding gulbluka, “Bian, ëe apdenak asa Eban lïl. Ëe molyë tangan Emsa zabeblak.” Ë kitak kirekam zebê sap ëgu anek.

Yesus kim Getsemani kon Alapsa gu soneblakake:

(Mrk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

³⁶ Yesus kim asa Getsemanik golëyaing gweka, zao zep asa gubiridaka, “An zao teinikin guk. Ëe Alapsa ë-ere nakon gu sonebla'an.”

³⁷ Hwëna Petrus hen Zebedeus mo walas darena, desa en zep gubiridaka- zen de ang gweblan hap. Hwëna zao zep enlalana dowebla hanaka, hëndep hlik gwelblan hanan hap alp gwesiblika.

³⁸ Dekam zep zëre hon de dan-ahare ang ta gwen wenyasa gubiridaka, “Ano enlalana srëkam tangan dowe hananda, hëndep tin hibê alp gwesï'in. Em awe Asa ërgwëk, hen enlala naban esa loweher-Alapsa de abe ta tinen naban.”

³⁹ Zëbon mae onakon kim engka en langa gwe halka, zao zep kamanak ik gwe heka, dekon zep Alapsa gu soneblaka, “Bian, karek yawala ansa Ëe goltowe'an, diki Em Abon onakon langa gulsun. Hwëna ano dwam gwibin sin hap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan.”

⁴⁰ Kim Alapsa de abe ta gwenna hya gwesikî, dekam zep etan dan-ahare zini in osan dep lwahal zaka. Hwëna ni truwen-nak zep hlauluda'an zaka. Petrussu zep zê gublu zaka, “Em san bëjen-em engka en mae Asa zersalen!

* 26:31 26:31 Zak. 13:7

41 Enlalakam loweheek. Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altilink. Sap eno mae mo enhö enna dawemsa de sap syal gwibin hip dwam gwe-gwenda, hwëna eno mae mo timni in tatete naka hom."

42 Etan ki zep song gweka- dekon de etan Alapsa abe tan hap. Ki zep kon gu soneblaka, "Bian, Em san ha home ki dwam gwe'ara- karek yala ansa de Abon onakon langa gulsun hupye? Ki sap asa goltower. Hwëna diki ere mo dwam gwibin en san zen lwan."

43 Kim hya gwesiki, dekam etan ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Sap zëno mae mo nwena man tangan nwe-alk hap ëdohon-hon gwek.

44 Dekam hen ki zep etan dan-ahan naka hli yuludaka. Etan ki zep kire enkam Alapsa gu soneblaka.

45 Etan kim lwahal zaka, dekam zep gubirida zaka, "Em san namae ni truwen hap ëdwam gwe tine'an? Emki sap ëkara gwen. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa angkam man karek-karek gol gwen zi mo tahanak dep tapbla dazim'in.

46 Dekam luk tak. Nen sek gwen. Emki hla tan. Asa de zergun hup de zini angkam man hata'ara."

Yesussu kim balk dakke:

(Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesus in kim nama ton'anka, dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya ano mae mo ahana Yudas Bak dekam zep zi beyam-bya naban golëyaing gwe'anka-nëbok te tek teiredan naban, mensa Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola nenbiridakke, Yesussu de balk tan hap.

48 Zen mes anakan ola ziaha-en gulku, "Ëe kirekam asa ebe mae hap zertreizim: Men desaë babang ta'ak, zen zen- zini inye. Zen dekam zë hëndep balk lak."

49 Yudas kim golëyaing gwe'an zaka, ki zep hëndep Yesussu babang tan naban gublu zaka, "Dawem, bian guru."

50 Yesus ki zep ding gulbluka, "Wal bosyan, men kire hap hatanan zala, angkam dekam syal gwibir." §

Zi beyam-byana in hëndep dekam zep balk dazak.

51 Hwëna ano mae mo wal bosena, men zenë ang ë gweblak, dekam zep nëbokna mol ineka. Dekam zep Alap mo golak de teipsin tangan zi nik de babu gwe-gwen zini sap zip soka. Hwëna ing ala en naka zep blansibli kinika.

52 Hwëna Yesus ki zep zëre hon de ang gwe-gwen zini insa jalse gweblaka, "Nëbokna insa em etan lil sonen. Sap men nara nëboksa darak hap gwire danna, desa nëbokkam sa damera gwer.

53 Emki ëenlala gwen: Ëe ëre mo Biansa abe ta'anam, Zen maka zëre mo dam taha nakore jana zisi dua-blas batalyonkam lup gul sone'ara.

54 Hwëna kirekam de lwa'anam, ki hwëna mensa Alap mo olsa de ayang gul gwen zini abe hap dena ale nul gwek molya kirekam lwa'anam."

55 Ki zep hwëna Yesus zi beyam-byana insa gubiridaka, "Em san Asa jal zisie hla lal?- zebe Asa de balk tan hap nëbok te tek teiredan naban yaing gwenan zalye! Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba habe zë Asa balk la srëm gwek?

56 Hwëna an desae angkam syal eibi'in, zen men desa orep Alap mo ol ayang gul gwen zini abe hap dena ale nukke. Zao dikim zaun hube kirekam syal eibi'in. Ena hwëna home tame u'in."

Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë kitak heya-hya gwenkam hli lak.

Yahudi mo teipsin sinodenak kim nërtrëkke:

(Mrk. 14:53-65; Luk. 22:54-55,63-71; Yoh. 18:13-14,19-24)

57 Yesussu in zen balk dak, ki zep nërhak- Alap mo golak de teipsin tangan zini Kayafas Bak mo golak dep. Zëwe Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya hen Yahudi mo nol-nola mes tagal gwesik gik.

58 Petrus zen lun sap-sap gwen dankam Yesussu ang gwebla song gweka, hëndep zen hen hata zaka- teipsin tangan zini in mo gol tëmna. Kol sonna iwe kim til zika, zao zep teipsin zini insa de kara ta gwen hap de jana nabare zini hlauluda'anka. Zao zep hen nikin'in zaka. Zen man anakan de tawa gweblan hap dwam gwe'anka, "Banakan wëhë nëbla'ak?"

59 Alap mo golak de mam-mam wenya hen tūngare teipsin sinodenak de wenya zen orasa dëbla'ak- dekam de Yesus hup boton ol blo-blosa mam gulblun hap, dekam de tan hap.

60 Beya nik blo-blo tan ola ban sap nolluwe gwe'ak, hwëna zëno mae mo ola in hom mae apde nëk, zep bëjen dekon karek tan. Aumwa hap zep etan zi darena anakan olluweka,

§ 26:50 26:50 Yunani olkam, mensa Yesus Yudassa gublu, aha dam gulsunnu hen anakarekam: "Wal bosyan, em ba habe awe hatanan zala?"

⁶¹ “Zini an man guku, ‘Ēe asa Alap mo gol yawala ansa dri yulsul, hwēna yaklana dan-ahan ki asa hwēna owas hap etan syal gwibinkim sul soner.’ ”

⁶² Alap mo golak de teipsin tangan zini in ki zep luweka, ki zep Yesussu gubluka, “Em san ha molye mae ding gulzimki?—insa eno karekna kira nul gwe'an zalye.”

⁶³ Yesus hwēna balk enkam salsiblika. Ki zep etan gubluka, “Ngaya Zini Alap mo bose gubin niban emki asa gubiridan: Em san ha eiwa Zen tangan?—Alap mo Tanena, Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

⁶⁴ Yesus ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke. Hwēna Ēe hen ama emsa gubirida'an: Em esa nabakam ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa hla laser—Teipsin Zini Alap mo dam taha nakon de nikirinnik. Hen dekon kimē etan lwa ha'anzak butnak esa Asa hla laser.”*

⁶⁵ Alap mo golak de teipsin tangan zini in, kirekam de gunnuk kim salblaka, dekam zep baju ala son zemka Yesus hup de u sisngin hip kalk-kalk soka, deban zep guku, “Zen Alapsa lamang tanda. Nen ba hap de etan zēno kareksa de kira gulblun hap zini teibiridan hap? Nēn mes em-am kitak Alapsa de lamang tannak asalblanan!

⁶⁶ Zep angkam ebon mae onakon banakan?” *

Ki zep ding nulblik, “An tok hap de karek tan hap man sam gwes'i'ira!”

⁶⁷ Dekam zep oltepkam nwe-masenak hol-hol da gwe'ak, hen deban zep dangole gwe'ak. Ahakon taha dak-dakkam itranak lek dya gwe'ak,

⁶⁸ deban dakensik gwebla'ak, “Em wēhē tame tanda? Nara emsa lek tyanda? Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwē'anam—Israelsa de ngaya tabin hip, ki emaka asa gubirida gwe'ara, ‘Zi bosena zen asa lek tyanda.’ ”

Petrus kim Yesussu zabeklakake:

(Mrk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18,25-27)

⁶⁹ In kim kirekam lwa se'ak, Petrus dekam gol tēmnak nikin'inka. Zēwe de babu gwe-gwen wenya ki zep zē hata'anzak, zao zep Petrusu gubluzak, “Em an hen zenke—men zen Galilea walya Yesus mae han apdenak ētē gwekye.”

⁷⁰ Petrus hwēna man zabeka— in zen zē lowe he'ak, zēno mae mo inik. Zep wenya insa anakan ding gulbirk, “Ēe homē tame gu'un— insa em gundaye.”

⁷¹ Dekon hwēna kol son lilikin alpnak zep zau'un naka. Zēwe zep etan ahanik zēwe de babu gwe-gwen wenya hla tazak. Dekam zep zēwe in zen lowe he'ak desa gubiridak, “Zini an hen menkam Nazaret walya Yesus hun apdekam ē gweka.”

⁷² Petrus ki zep etan ding gulbirk, “Ēe eiwa hom tanganē zini insa tame ta'an. Nglinak de Zini, mese asa salblanda.”

⁷³ Zēwe hom holo gwe'ak, dekam zep zini men zen zē ēzau'uk etan Petrusu nenblazak, “Em an hen zēno mae mo ahanakake, sap eno ola in Galilea wal mo ol hanu.”

⁷⁴ Petrus dekam zep ol drakkam gu ane gwe'anka, “Ēe hom tangan am zini insa tame tak. Nglinak de Zini Alap, mese ki asa salblanda!”

Kirekam kim gu gwe'anka, ayangna ahana hen dekam zep gu aneka.

⁷⁵ Hwēna Petrus dekam zep enlala gwibirk— Yesus mo ola mensa anakan gu-gublukaye, “Ayang de gun srēmnak, em dan-ahan sonkam esa Asa zabeklala.” Dekam zep hēndep wet soka. Gosa zep kon yusyustin niban gwē song gweka.

27

Pilatus Bak hap kim nētrēblakke:

(Mrk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

¹ Kak tangannak zep tingare Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola ban etan tagal gwesik, hen dekam zep ola Yesussu de tan hap dena zim-zim nik.

² Dekam zep tahalen naka Roma mo bosekam de gubernor gwen zini Pilatus Bak osan dep nērhak.

Yudas kim zēnaka tok hap buk tusuk sonekake:

(Kis. 1:18-19)

³ Yudas in zen zerguku, kim anakan sane gweka, “Hare ano zergun nukon sa dal,” dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka. Dekam zep 30kam de te-ala kasona men dekam zerguzimki, desa Alap mo golak de mam-mam wenya kip hen Yahudi mo nol-nola kip etan zezim halka.

⁴ Zao zep gubiridaka, “Ēe mesē karek gwēk— karek gon srēm zini insa zergukye. Zep hēndep da'an.”

Hwēna zen man ding nulblik, “Asa ba habe desa etan gubiridala? Zen ere en mo syal sake.”

⁵ Yudas dekam zep te-alana insa Alap mo gol mwa san dep hiri ta inki. Zēna ki zep song gweka, dekam zep zēnaka tenya kon holenak buk tusuk soneka.

* 26:64 26:64 Mzm. 110:1; Dan. 7:13; Mat. 24:30
zini desa tankam. Emki Im. 24:16nak hlaun.

* 26:66 26:66 Musa mo titi tabin ola kon, Alapsa de lamang tan

⁶ Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in ki zep te-alana insa tagal dasik, ki zep eguk, "Te-alana an, zisi de tan hap zergun te-ala, zep bëjen Alap hap ing tablan. Sap Musa mo titi tabin olak man anakan lwak, 'Kire te-alasa bëjen Alap hap zerblan.'"

⁷ Zen kim te-alana in hap ola aha-en nuk, dekam zep te-alana inkam kama ngatdarak syal gwe-gwibin zi mo ngana nek- aha lang nakon de yaing gwe-gwezan zi tok-toksa de zë kang gulne gwen hap.

⁸ In zep hëndep angkam kamana insa nen gwibirin, "Zi Kal Kama." *

⁹ Zen dekam zep zauk- mensa orep Yermia Bak hamal hap Alap mo ola anakan ayang gulkuye,

"Zen sa 30kam de te-ala kasosa nulin-Israel zi zëre mae mo ol aha-en gun sun de zergun te-alana in saye.

¹⁰ Dekam sa hwëna kama ngatdarak syal gwe-gwibin zi mo ngasa nër- men kirekam Alap hamal hap asa gublukake."*

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:

(Mrk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

¹¹ Roma mo bosekam de gubernor gwen zini Pilatus Bak onak kim nërhatzak, zao zep takensiblika, "Em an san ha eiwa zen-Yahudi mo teipsin niye?"

Ki zep ding gulbluka, "In kirekame gunda, zen kirekamke."

¹² Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola in dekam zep Yesus mo karekna Pilatus hap kira nul gwebla'ak, hwëna Yesus hom mae ding gul gwizim'inka.

¹³ Dekam zep Pilatus takensiblika, "Em san ini hom?- zebe ding gul gwizim srëm gwe'araye. Zëno mae mo eno kareksa de kira gul gweblanna mes-am beya gwenan."

¹⁴ Hwëna Yesus man tangan ding gulz-imdin hip baes gweka. Hëndep Pilatus man tangan tenggwanblaka.

Anakan kim easas gwekke, "Te-lidak sonnak makan lainki!"

(Mrk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39-19:16)

¹⁵ Yakla yala Paska jamkam kim Israelk de zini ëtagal gwe-gwek, dekam man zëno mae mo gubernora bwinak de zini aha-en aha-enkam nëser sone gwizimk- tingare zi tra mo anakan de gun sun, "Desa ap zëser sonezim."

¹⁶ Dekam zëwe bwinak zini ki, bose teipsiblinna, Roma mo irik gin nikon dikim wet so gwen hap de asas gwe-gwen

zi, bosena Barabas Bak. Zëno aha bosena hen ki Yesus mo bose naban apdenak.

¹⁷ Zep zi beyam-byana in kim Pilatus mo gol homannak tagal gwesizik, dekam zep Pilatus takensibiridaka, "Em narasae namen dwam ëbla'an?- desa de ëe ebe mae hap tapbla tazimdin hipye. San ha Barabas Baksa? San ha Yesussu?- mensa hen nen gweblananke, Israelsa de ngaya tabin hip de Zini."

¹⁸ Zen mae hap ki kirekam takensibiridaka: Sap zen mes anakan tame gulku, "Zi beyam-byana man Yesussu menkam ang në gweblak, zep Yahudi mo mam-mamna husus në gweblak, hëndep zep angkam tan hap asas nëbla'an."

¹⁹ Pilatus dekam teipsin zi hip de komal tum yalak nikin'inka- zisi dekon klis gul gwen hap de komal tumnak. Zi beyana insa kim kirekam takensibiridaka, hwëna dekam zep we zik mo ola nolhatablazak. We zem man anakan gu soneblak, "Em bahem mas gwen- karek gon srëm zini insa de karek tannakye, sap ëe eisiri namen husus gwibin tangan nakaë tal- zëbe hap denaye."

²⁰ Hwëna Pilatus kim we zik mo ola insa sane gwe'anka, hwëna dekam Alap mo golak de mam-mam wenya hen Yahudi mo nol-nola in zi beyam-byana insa nolëton gwe'ak- zen de anakan abe ta gwen hap, "Barabassa ap hil ti sonezim. Yesussu lak."

²¹ Zep kim Pilatus etan takensibiridaka, "Zi darena an kon, em narasae dwam ëbla'an?- desa de ebe mae hap zëser sonezimdin hipye."

Dekam zep ding nulblik, "Barabassa."

²² Hwëna dekam zep etan takensibiridaka, "Ki hwëna ëe banakan asa Yesussu gwëblal?- insa ahakon ena en gweblananye, 'Israelsa de ngaya tabin hip de Zi'kim."

Ki zep ding nulblik, "Desa te-lidak sonnak makan laink."

²³ Dekam zep hwëna takensibiridaka, "Hwëna zen banakan karek gweka?"

Hwëna dekam tangan zep mam en tangankam egu ane gwe'ak, "Desa te-lidak sonnak makan lainki!"

²⁴ Pilatus dekam zep enlalana anakan topse gwibirida'anka, "Eë an etan banakan asa zi trana ansa gweibiridal?" Hen anakan tame tabirki, "Zen ëilman gwen hap ëalp gwe'i'in." Dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zisi gubiridaka- hosa de golbla halzan hap. Zao zep zi beyam-byana in mo nwenak tahana ngan sosu'unka. Dekon zep gubiridaka, "Eë

* **27:8 27:8** Zen mae hap "Zi Kal Kama" kam kamana insa bose nuk: Insa "zergun te-ala" na Yudas onakon neirink (ayat 6), zëre mae mo olkam man kirekam de te-alana nen gweblak "zi kal te-ala." Zen zep kamana insa bose nuk

"Zi Kal Kama" kamye. * **27:10 27:10** Zak. 11:12-13

homë zini ansa de tan hap de ola mas gu'un. Alap molya zëno kala abe hap ngëro gulbluka. Sap an e-ene la'an."

²⁵ Dekam zep tingare zi beyam-byana in ding nulblik, "Zëno kala zen sap sa abon mae onak ngëro gwer- hen anō mae mo auyan-aza onakye."

²⁶ Dekam zep Pilatus Barabassa zeser sonezimki. Hwëna Yesussu zep jana nabare zi hip tapbla tazimki- zen de hwëna tangolen naka te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe'akke:

(Mrk. 15:16-21; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:2-3)

²⁷ Dekam zep Pilatus mo jana nabare zini Yesussu nêrtilzik- zëre mae mo batalyon-nak de gol yalak. Zen zëre mae mo ahakorena kitak de tagal gulsun hup nenbiridak, hëndep Yesussu man dot dasizik.

²⁸ Ki zep hëndep irkare dak, hwëna teipsin zi hip de baju kwang kal-kalsa zep ala nosoblak- teipsin zi makan zau de swrë tan hap.

²⁹ Hen nolak de ala gulblun hap, dokot tē ngi-ngisa mlin-mlin nuk- teipsin zi hip de emaskam weir gulsublun makan. Ki zep hen dutena dam tahanak nolblak. † Zëna dekam zep botonkam zëno nwenak boklena kom da gwebla'anzak- anakan dikim zë lamang tan hap, "Dawem, bian. Em in zen- Yahudi mo teipsin niye."

³⁰ Zao zep oltepkam hol-hol da gwe'ak, hen dutena insa zëno tahanak etan nulink, dekam zep nolak lek dya gwe'ak.

³¹ Lamang tanna kim hya neisiblik, dekam zep etan baju kal-kala insa nalsiblik, dekam zep etan zëre mo bajuna ala nosoblak. Ki zep hwëna nêrwet sok- dekam de te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:

(Mrk. 15:22-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

³² In kim Yesussu te-lidak sonnak de makan ta irin hip nêrsong gwe'ak, oranak Kirene walya Simonsa zep nêrtowe'ak. Zao zep Yesus hup de te-lidak soblanna insa de wë soblahan hap tik-tik dak.

³³ Ki zep hëndep kwatap tek bosena Golgotak yaing gwesek. Bosena in mo enlalana, "zi nol swra."

³⁴ Zëwe zep Yesus hup anggur ho enenna nolblak- desa de otden hap. Hwëna kim sap akasibirki, dekam zep baes gwibirki.*

† **27:29 27:29** Teipsin tangan zini dekam emaskam de mlin makare naka nolak ala nul gwëk, hen teipsin zi hip de dutesa nurensik gwëk. Zen zep jana nabare zini in kiresa etan botonkam syal neizimk- dekam de Yesussu swrë tan hap. * **27:34 27:34** Mzm. 69:22 * **27:35 27:35** Mzm. 22:19 * **27:39 27:39** Mzm. 22:8; 109:25 * **27:40 27:40** Mat. 26:61; Yoh. 2:19 * **27:43 27:43** Mzm. 22:9 * **27:46 27:46** Mzm. 22:2

³⁵ Te-lidak sonnak kim makan daink, dekam zep zëno pakeanna zëre mae hap dobe abu mo kim de zënaka dam tasik gwibinkim kae nêblandak.*

³⁶ Zëna zao zep teinikin'ik- dekon de kara tan hap.

³⁷ Nol bol tahan nakon ol ales a zë makan nulink- dekam de tingare zi anakan tame gun hup, "Zen kire jal hap da'an." Zep anakan ale nuk, "An Yesus- Yahudi mo teipsinnî."

³⁸ Zen sowë zi dare naban Yesus mae han apdekam te-lidak sonnak makan dabirink- ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san dekam.

³⁹ Zini men zen desan taman gwe-gwe'anzak, zen nol ëwak gun nuban ol mamkam anakan lamang da kinî nasen gwe'ak,*

⁴⁰ "Em an zen eme guku, 'Alap mo gola asa dri yulsul, hwëna dan-ahare yaklakam asa etan syal gwibin kim sul soner.' Ki em san Alap mo Tanesa hom?! Te-lidak sonna in kon em enaka de ngaya tan hap ati gwezan."*

⁴¹ Hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mam wenya hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Yahudi mo nol-nolkam de wenya, zen hen man Yesussu anakan lamang da gwe'ak,

⁴² "Zen aha zi ensa man ngaya ta gwibirki, hwëna zënaka hom tol ngaya ta'ara! Zen de eiwa Israel mo teipsinkim gwë'anam, dikire te-lidak sonna in kon ati gwezak. Ki amaka laiblibla'an.

⁴³ Zen Alapsa taibliblaka hen man zënaka gu gweblaka, "Ëe an Alap mo Tane." Ki Alap de eiwa dwam gwe-blankam, dikire ngaya tak."*

⁴⁴ Sowë zi darena insa Yesus mae han makan dabirink, zen hen kirekam lamang laka.

Yesus kim tilsikike:

(Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

⁴⁵ Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tingare langna owas hap kawesik. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan hleng gwëk.

⁴⁶ Yesus dekam zep Ibrani olkam ol mamkam hêrheka, "Eli, Eli, lama sabakhtani?" Nêre mae mo olkam Zen anakan hêrheka, "Are anō Alap, anō Alap, Em ba habe Asa da tasi'ira?"*

⁴⁷ Hwëna in zen zë kara da'ak, ahakon hom dawemkam nasablak, zep zënaka nenbiridak, "In Elia Baksa hërheblanda."

⁴⁸ Dekam zep ahanik nabalba enkam hluweka, yera jaubum makare naka zep gol hanaka, desa zep anggur ho enennak os gul ineka. Desa zep te tek gwënnak de kyaon sonen naka mipnak goltrë seblaka- desa de kwlem gun hup.*

⁴⁹ Hwëna ahakon man nenblak, "Dikire gwëk. Elia Bak wëhë yap ngaya ta'an zaka?"

⁵⁰ Yesus ki zep etan ol mamkam hërhe hanaka. Dekam zep hëndep tilsiki.

⁵¹ Alap mo gol mwanak de kaen lilikin glaing-gling yawala dekam zep owas hap kalk neisik sonek. Jingil yawala hen dekam zep gwëka. Hen zëwe de kaso nabare kwatap-tek kwatap-tekna ahakon hëndep man ëhlang-hlang gwëk.

⁵² Zi tok-tok kang gulne gwen kaso lilikinni man ëtalusundak, hen Alap mo hlil irin wenyu men zen orep juwe gwëk man beyakam ëngaya gwendak.

⁵³ Yesus kim tin nikon ngaya gwëka, dekam zep zen hen zi lo tasibin kamana in kon sek gwëk, hëndep dekam zep Yerusalemk bitë gwezak. Zëwe zini beya nik nolëtowe gwë'ak.

⁵⁴ Jana nabare zi mo mamna in zen apdenak zëre mo ahakore naban zikara ta'anka, dekam tangan zep sërkam golëa'iri'anka- jingil yala in kim gwëka, hen tingare owas-owasna insa kim hla nukke. Dekam zep ëguk, "Zini an eiwa Alap mo Tanel!"

⁵⁵ We walya hen beya nik langa nakon kara da'ak. Zen men zen hëndep Galilea kon mas gwe-gweblan hap ang nëbla song gwe zakke.

⁵⁶ Ahana Yakobus ne Yusup nik mo anena Maria- men zen hen zëno nik mo ayana Yesussu wë takke, ahana bose apde zem Magdala kore wenyu Maria, hen ahana Zebedeus Bak mo we.*

Yesussu kim lo dasikke:

(Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

⁵⁷ Kim kam-en gwe'ak, dekam zep te-ala beya zini Arimatea walya Yusup hata zaka. Zen hen Yesussu de ang gwe-gweblanna.

⁵⁸ Zen dekam zep Pilatus Bak osan dep song gwëka- Yesus mo tok naka dikim lo tasin hip de abe tan hap. Pilatus dekam zep jana nabare zisi gubiridaka- Yesus mo tok naka de Yusup hup zergublun hap.

⁵⁹ Yusup dekam zep hëndep Yesus mo tokna insa zizeryahe halka. Kaen ëse ngap-ngapkam zep zitahaleka.

⁶⁰ Dekam zep Yusup zëre hap de hamal gulblun kaso hulak Yesus mo tokna insa zidre neka. Lilikinni kaso yawalkam zep nulhlusukink. Zëna ki zep sek gwëk.

⁶¹ In kim Yusup golësyal ta'anka, Magdala kore wenyu Maria apde bose zem Maria han dekam zao hen inikin'ik. Dangna kim kaso hula in san ëk.

Pilatus Baksa kim Yesussu de drënen kaso hulsa de jana nabare zi kara gun hup abe dakke:

⁶² Zao de yaklana dekam Hari Sabat yawal- Paska hap de yakla tangannak. Dekam zep Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna hen Farisikam de zi niban apdekam Pilatus osan dep sek gwëk.

⁶³ Zao zep nenblak, "Bian, ëe ama ëenlala gwer, zisi de yasik ta gwibin zini Yesus in kim nama gwë'anka, zen man anakan gu gwëka, 'Yaklana kim de dan- ahannak zau'uk, dekam asa etan tin nikon ngaya gwer.'

⁶⁴ Zen in zebë emsa abe la'an: Emki ere mo jana nabare zisi gubiridan- zen deka dawem enkam kara nuk, in zao ir lo dasikke. Zëre hon de syal ta gwen wenyik mana zëno tok naka sowëkam nër halank. Hwëna zen dekam sa zisi ahap da gwibir, 'Zen mes etan ngaya gwëka.' Hwëna kirekam de ëboton gwenkam, zen dekam tangan sa botonna mam nulsuk song gwer."

⁶⁵ Pilatus ki zep ding gulzimki, "Jana nabare zini ansa ama ebe mae hap lup gulzim'in. Emki desan dep zon guludan- dawem en tangankam deka kara nuk."

⁶⁶ Desan kim sek gwëk, dawemkam zep Yesussu de drënen kaso lilikinni insa sip dabik. Jana zini in zëwe zep kara nul gwe'ak- zi de zëwe mae ëgolek de gwezan srëm hap.

28

Yesus kim ngaya gwëkake:

(Mrk. 16:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

¹ Hari Sabat hyanak, kak tangannak zep we darena song ëk- Magdala kore wenyu Maria bose apde zem Maria han, Yesussu de drënen kaso hula insa de etan hla kun hip.

² Hwëna Alap mo dam taha nakore zini kim ngatan zi mo lang nakon ati gwe zaka, jingil yala dekam zep hëndep gwëka. Hwëna dam taha nakore zini in zep drënen kaso lilikinni insa irhi gul zuka. Zëna hwëna zao zep nikin ane'anka.

³ Zëno nwe-masena san de ngli anгна kiye, hen zëno bajuna ngap-ngap tan-ganna- but ngap-ngapna kiye.

⁴ Jana nabare zini in zen kaso hula insa kara nu'ik, karekkam aïrîn hip ëyal-yal gwëk, hëndep tok-tok makan zep zë altink.

⁵ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep wenya insa guzimki, "Bahem aïrîn. Em an Yesussue lëbla'an zala- telidak sonnak insa makan da inkke.

⁶ Zen awe hom. Bian Alap mes tîn nïkon ngaya tala- men kirekam Yesus Zëna hamal hap emsa gubirida guk gwëkake. Haen, emki sap hla kulzin- men zao sap nën nekke.

⁷ Nabakam emki olahan. Zëbon de ang ta gwen wenya anakan enbirida, 'Zen mes ngaya gwera. Angkam Zen mes emsa Galilea san dep ngeirbiridala. Em zao esa ërtower.' In sya. Asa Alap zer sone zala-ebe mae hap de kirekam ayang gulzimdin hip."

⁸ Dekam zep we darena in nabalba enkam olahak. Zen man sap aïrî'ak, hwëna dawemkam hen isrip-sri ë'ak. Hlu kënkam zep song ë'ak- dekam de nabakam Yesus zëre hon de ang ta gwen wenya insa enbiridan hap.

⁹ Hwëna kim song ë'ak, zao zep mumuk ennak Yesus Zënaka zertreizimki. Zen kim anakan guzimki, "Dawem," dekam zep hëndep golek de lazak. Zao zep hëndep bokle kom osoblan naban tanana babang osoblazak, deban isrip-sri ëbla'ak.

¹⁰ Hwëna man guzimki, "Bahem aïrîn. Hwëna ano oso walkam de gubirida gwen wenyaka em anakan enbiridan- zen deka Galilea san sek gwëk. Zen zao sa Asa nërtower."

Jana nabare zini in kim Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna insa anakan nenbiridakke, "Yesus mes ngaya gwera."

¹¹ We darena in kim song ë'ak, hwëna jana nabare zini in zen drënen kaso hula insa kara nu'ik, zëbon mae onakon ahakore nik zep lwan dahak- zen de Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna insa gubiridan hap, kitak in zen ki zë jowekke.

¹² Alap mo golak de mam-mam wenya in dekam zep Yahudi mo nol-nola ban ola aha-en nuk- dekam de jana nabare zini in hap te-alasa mam enkam zërzimdin hip.

¹³ Zao zep nenbiridak, "Em anakan ëgu gwëk: 'Zen zëre hon de ang ta gwen wenyik Yesus mo tokna sowëkam nërhak- ëë kimë truwe guk hakke.'

¹⁴ Hwëna gubernor de emsa ni truwenkam salbirdankam, zen ëë asa deban dawem enkam ëraïsîl gwer- emsa de kire hap karek tabin srëm hape."

¹⁵ Hëndep jana nabare zini in zep Yesus mo ngaya gwen ola insa dikim ber-ber gun hup de te-alana insa neirink. Hëndep Yahudi zini anakare olsa zep nol halasenk, "Zen eiwa zëre hon de ang ta gwen wenyik kam sowëkam nërhak." Hëndep angkam mae kirekam zep ëgu gwenan.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya kip Zënaka zertreizimki:

(Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Kis. 1:6-8)

¹⁶ Seblaskam de zëre hon de ang ta gwen wenya ëë dekam zebë Galileak de kwat-apna in san dep sek gwëk- men kirekam Yesus Zëna asa gubirida gwëkake.

¹⁷ Zao kimë Yesussu hla la'ak, zao zebë bokle kom tablan naban isrip-sri ëblak. Hwëna abon mae onakon aha korenak anakare enlala hatazimki, "An san ha auna?"

¹⁸ Hwëna Yesus dekam zep asa golek de tabir zika, zao zep asa gubiridaka, "Tingare sosonna ngatan zi mo langnak dena hen auhu-kamanak dena, Bian mes abe hap kitak tapbla gulbluka.

¹⁹ Zen in zep tîngare lang san em sek gwen, zëwe kitak de zi ausuna Asa de ang gweblan hap tîti labir song gwëk, deban baptis la gwibik- ëre mo Bian mo bosekam, Tane zem ano bosekam, hen Alap mo Enho mo bosekam.

²⁰ Men desaë emsa desan de ang tan hap tîti ta gwibik, em hen desan de kitak ang tan hap tawa la gwibik. Hen emki ansa enlala gwe-gwibin: Aena asa emsa yakla jamkam kara tabirida gwer- hëndep aumwa hap de yaklanak de zau'uk."

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Markus ale gulkuke

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim Yesus hup orana hamal ta gublukake:

(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

¹ Ol Dawemna an Alap mo Tanena Kristus Yesus hup dena.

² Zëno ausuna, men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak Alap mo ola orep ale gulkuke. Zen mae hap denaka ale gulkuk: Alap kim Tane zemka hamal hap anakan gu-gublukake,

“Èe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner-

zen de nonol ère mo olsa ayang gul gwiz-imdin hip,

ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.*

³ Zi zer sonenna in, zen zi srëm lang nakon sa anakan taken gwera,

‘Haen, nère mae mo Teipsin Zi hip nen orasa hamal ta gublun!

Hen nen dam-dam ta gublun!’ ”*

⁴ Yesaya in kirekam ale gulkuk, kirekam zep ki hëndep holo gwesik hannak Alap mo zer sonen zini in zi srëm langnak hata zaka. Zëno bosena Yohanis. Zen zëwe zini baptis ta gwibirki, hen anakan titi ta gwibirki, “Ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen. Alap dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi. Em dikim enaka anakan golëtrë gwen hap, ‘Èe ama angkam Alapsa ang gwebla’an,’ ëe ki asa hwëna emsa baptis tabir.”

⁵ Dekam zini beya tangaran nik Yohanis onak dep tingare Yerusalem mo lang nakon weyana Yordan san dep sek gwe-gwek. Zëwe zep zëre mae mo kirekam karek-karekna damnak ëkira-kla gwe-gwek. Ki zep hwëna baptis ta gwibirki.

⁶ Yohanis in Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim hen gwë gweka, zep unta ala nakore bajuna zëno kim hen ala so gweka. Takna hen Elia mo kim tweran sopkam denaka daul gweka. Tembanena hen zëno kim tembane gwe-gweka, zep ëkasna twenblanda gweka, hen sobwal hona otde gweka.

⁷ Zen hen man zë anakan tonbirida gweka, “Ano lure nakon sa ahana hata zala- abon onakon de Teipsin Tangan Zi niye. Èe dawem naka ham- Zëbon onak de babu gwen hap, hen sap zëno tana maesa de ngan sosublun hapye.

⁸ Èe weyakamë emsa baptis ta gwibi’in. Zen hwëna Alap mo Enhokam sa emsa baptis ta gwibiri.”

Yohanis kim Yesussu baptis takake:

(Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22)

⁹ Zao kim lwa se’ak, Yesus hen dekam zep Galilea mo langna Nazaret kon hata zaka. Desa hen dekam zep Yohanis weyana Yordankam baptis taka.

¹⁰ Ho nakon kim etan zil he’an zaka, ki zep gulk sun ake seka. Nglina dekam zep hëndep hlang në hanak. Alap mo Enhona dekam zep hen mawana ohola mo kim Yesus onak dep ati gwe ine zaka.

¹¹ Ki zep hwëna Alap mo ola ësalsek, “Em in ère mo Tane- ère mo dang tininak de tanganna. Èe ama tangan Emsa sam gwesik gweblanan.”

Dawal mo kigina kim Yesussu akasik gwebla’ankake:

(Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13)

¹² Alap mo Enhona dekam zep hëndep Yesussu zi srëm lang san dep zersong gweka.

¹³ Orapna empat-pulu enkam zë zë-en gwë gweka, hwëna dowal mo kigina zao zep akasik gwebla zaka. Langna iwe hen kirekam-kirekam otweran jal-jala beya tanganna. Hwëna Alap mo dam taha nakore zi zë mas në gweblak.

Yesus kim Galileak syala kon gwesibir hanakake:

(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Yohanissi kim bwinak tak daink, Yesus dekam zep langna Galilea san song gweka. Desan zep Alap onakore ol dawemkam tonbirida song gweka.

¹⁵ Zen man gubirida gweka, “Alap Zën de irik gin hip dena mensa kara ei gwibik angkam mes hatal! Zen angkam man kon gwesik hana’ara- teipsinkim de nësa irik ginkimye! Zep ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen, hen Alap onakore ol dawemna ansa em taiblibin.”

¹⁶ Yesus kim Ho Gutuna Galilea mo alp san song gweka, zao zep hogwe tahyo gwen zi darena ake’anka- Simon Baksa oso zem Andreas han. Jalakam hogwesa lahyo’anka.

¹⁷ Yesus ki zep zë guzim zika, “Asa em ang ëblan. Èe asa emsa zisi de hwëna lahyo gwen hap tawa sol.”

¹⁸ Dekam zep hëndep jalana insa hli koso guk halka- Yesussu dikim hwëna ang ëblan hap.

¹⁹ Dekon kim deban engka en zisong gwe’anka, zao zep etan zi darena ake’anka- Zebedeus mo walas darena,

* 1:2 1:2 Mal. 3:1 * 1:3 1:3 Yes. 40:3

Yakobus ne Yohanis neka. Bul mwanak zêre nik mo jalasa sam ososu'unka.

²⁰ Yesus zao zep hen desa kirekam guzim zika. Zen hen dekam zep Yesusu de ang ëblan hap bi zem Zebedeussu bul mwanak hli laka- hêndep zêbon de te-ala hap syal ta gwen zi niban.

Yesus kim zi nikon dowala zeralsa sonekake:

(Luk. 4:31-37)

²¹ Yesus ki zep zêre hon de ang ta gwen wenya ban Kapernaumk golëyaing gweka. Hari Sabatnak kim hatak, dekam zêwe de but srêm golak zep golëbiti gweka. Dekam Zen zep kitak tawa tabirki.

²² In desa tawa tabi'inka, man tangan dengguanbla'ak. Sap zêno ola sosen tanganna- san de teipsin zi mo tawa tabinni kiye. Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi mo tawa tabin niban apdenak hom.

²³ Hwëna dowal mo bi gweblan zini ki zep hen zê til zika, zao zep hêrhe zaka,

²⁴ "Wëo, Nazaret walya Yesus! Em aban mae ba olsa de ëtoran hap? Em san asa de tameran habe hata zala? Èe mesë emsa tame tal! Em in Alap mo zer sonen Zi Lakna."

²⁵ Yesus ki zep zêbon de dowala insa jala ban gubluka, "Balkkam! Zini in kon em wet son!"

²⁶ Hwëna dowala in ki zep zini insa nonol mam en tangankam titikin taka, ki zep hwëna mam enkam de hêrhen naban zini in kon wet soka.

²⁷ Tingare zini sêrkam tangan dengguanblad, zep zênaka anakan donbirida nasen'ak, "Ha! Zêno ola wehasa hom! Orep hom- kirekam de tawa tabin niye. Zêno ola sosen tanganna- san de teipsin zi mo ola kiye. Zêno dowal-dowals de golëalsa sonenna, hêndep dekam de wet so gwenkam!"

²⁸ Hêndep dekam zep nabakam Yesus hup de ola tingare Galilea mo lang san nol haladak.

Yesus kim etan zi beyam-byana dawem tabirkike:

(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

²⁹ Yesus kim zêre hon de nonol ang ta gwen wenya in han but srêm gola in kon golëwet so gwe'anaka, ki zep hêndep Simon ne Andreas nik mo golak golëbiti gweka. Yakobus ne Yohanis ne hen man ang ëka.

³⁰ Yesus in kim golëbiti gwe zaka, ki zep zê nenblad, "Simon mo we marena ewen naban tumnak nisi ta'an."

³¹ Ki zep hêndep desan dep song gwe zaka, ki zep Simon mo marena insa taha

nakon gul ineka. Ewenna in kon dekam zep hêndep sêr gwék. Wenya in dekam zep hen tembanekam mas gwibiridak.

³² Yaklana kim dum gwe he'anaka, dekam zep Yesus onak dep tingare kirekam-kirekam zi sang-sangna nolëyaing gwëzak, hen dowal mo tilbiridan mae naka.

³³ Èna iwe de zini tingan tangan zep Simon mo gol sinak tagal gwesik.

³⁴ Zao zep kirekam-kirekam sang-sang nabare zi beyam-byana insa dawem tabirki, hen dowal-dowala beya naka zeralsa sonebirki. Zen man dowal-dowala insa zen de olsa ëtoran hap jalse gwibiridaka, sap dowal-dowala in mes tame dak.

Yesus kim Galilea mo lang san tawa tabir song gwëkake:

(Luk. 4:42-44)

³⁵ Ka'ankam hom tangan liti'ik, Yesus dekam zep luweka, hêndep ki zep gola kon zi srêm san dep song gwëka. Dekon zep Biansa gu soneblaka.

³⁶ Hwëna kim nohwensiblik, Simon Bak dekam zep wal bose wal zeban lun zitëbla song gwëka.

³⁷ Kim zihla taka, zao zep nenblad, "Haen. Tingare zini man emsa dëbla'an."

³⁸ Hwëna man ding gulzimki, "Bëjen. Nen hêndep langna an mo aha ë-ë san dep sek gwe song gwen. Sap Èe an kire habë hatazak- desan de hen Alap mo olsa tawa tabir song gwen hap."

³⁹ Zen in zep Yesus tingare Galilea mo lang san ziamjanbir song gwëka- desan de hen zêwe de Yahudi mo but srêm gol-gol san tawa tabir song gwen hap. Zen dekam hen dowal-dowals zeralsa sone gwibirki.

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:

(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

⁴⁰ Dekam zep hen sop sang-sang karek mo hla tan zini Yesus onak dep hata zaka, zao zep zêno nwenak boklena kom so zaka. Dekon zep abe ta seka, "Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara."

⁴¹ Yesus hwëna man tangan zini insa dawemkam embwan gweblaka. Dekam zep towanblan naban ding gubluka, "Èe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen." *

⁴² Dekam zep hêndep sop sang-sang karekna in hli tak.

⁴³ Yesus ki zep ol drakkam anakan gubluka, "Dekam song gwe."

⁴⁴ Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiridan. Diki nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka

* **1:41 1:41** Musa mo titi tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srêm golak bëjen tîn, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka.

zertrebla. Zao gublu, 'Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?' Musa Bak mo titi tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena lwakke, zen kirekam em syal gwibin. Zen dekam sa tingan emsa anakan tame dal, 'Zen eiwa mes tangan dawem gweka.' *"

⁴⁵ Hwëna zini in man men-san an-sankam tonbirida song gweka. Yesus zep hëndep langna iwe de ë-ënak damkam hata srëm gweka. Eiknik zep zi srëm langnak zëre hon de ang tan wenya ban golëgwë gweka. Hwëna zini man zë tingingare ë-ë nakon Zëbon onak dep yaing gwe-gwezak.

2

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake:

(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

¹ Zao hom tangan holo gwe'ak, Yesus ki zep Kapernaum sun dep lwa halka. Dekam zep hëndep ola anakan nol hal-adak, "Yesus mes etan hatanda."

² Zi beyam-byana dekam zep Zëbon onak dep tagal gwesizik, hëndep man kyang gwesik. Lilikin mae san ëzaundak. Yesus zao zep Alap mo olkam tawa tabirki.

³ In kim tonbirida'anka, dan-nër dan-nërkam de zini dekam zep taha-tana teisya inen gwen srëm zi sang-sangna Yesus onak dep neiren halzak.

⁴ Hwëna zëwe zini beya tangan nik zë lowe he'ak, zep Yesussu ba nakon dep?-golek de tan naye. Zep hëndep gola inas gulk kon dre dasik anehak- men dekon en Yesus gwë'ankake. Desan zep berya ban nër dwanuk.

⁵ Yesus kim anakan tame tabirki, "Eiwa, zen man tangan Asa daiblibla'an," dekam zep zi sang-sangna inas gubluka, "Tane tol, eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan."

⁶ Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin wenya men zen zë teinikin'ik, dekam zep enlala ennak donsublu'ak,

⁷ "Zini an zëno ola bolte-bolte tanganna! Zen bap kirekam Alapsa lamang tanda! Zi bëjen zi bose zik mo karek-karekna tap gulsublun. Diki Bian Alap bap."

⁸ Yesus hwëna dekam zep hëndep zëno mae mo enlalana inas tame tazimki, dekam zep jalse gwibiridaka, "Em bap kirekam enlala ennak Asa lonsublun'an!"

⁹ Em ema ano ola husus eibir- anakan inas gublulye, 'Eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan.' Hwëna anakan de gublunkam, 'Em luwen. Ere mo berya inas teisyahal,' san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena in apdenak- Alap mo sosonkam de gublun ol.

¹⁰ Hwëna angkam Ëe ama ebe mae hap goltreizim'in- em dikim Asa anakan tame tan hap, 'Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap sosonna golblaka- okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap gulsuk gwizimdin hip denaye.' " * Ki zep hwëna etan zi sang-sangna inas gubluka,

¹¹ "Ëe ama emsa gublu'an: Em luwen. Ere mo berya inas teisya, ki gol san song gwe."

¹² Dekam zep hëndep luweka, ki zep hëndep ber zem inas teisyaka, ki zep hëndep tingingare zi mo nwenak song gweka. Zi trana in man tangan ëtenggwanak. Dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, hen man ëgu gwe'ak, "Hom tangane kirekam de owasna hla kuk- an kirekam lwananye!"

Yesus kim Lewisa kwang ta kinikake:

(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

¹³ Yesus kim etan Ho Gutuna Galilea mo alp san dep lwa ha'an zaka, zi beyam-byana zao zep Zëbon onak dep yaing gwezak. Zao zep tawa tabirki.

¹⁴ Dekon kim song gwe'anka, dekam zep Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini Alpeus mo tanena Lewi Baksa hla ta'anka. Zen zëre mo syal gwe-gwen teksonnak nikin'inka. Zao zep gublu zaka, "Haen. Asa em ang gweblan." Lewi dekam zep luweka, dekam zep hëndep ang gweblaka. †

¹⁵ Yesus kim Lewi mo golak golëtembane ta'anka, dekam zep hen ahakore pajak te-ala alal tanda gwen wenya beyakam yaing gwezak. Hen ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenya, zen hen beyakam yaing gwezak. Dekam kirekam de enlala karek-karek nabare zini Yesussu beya nik sap ang në gwebla'ak. Deban mae zep apdekan golëtembane ta'anka, hen zëre hon de ang ta gwen wenya ban.

¹⁶ Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin wenya men zen hen Farisi

* **1:44 1:44** Im. 14:1-32

* **2:10 2:10** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka "Anak Manusia" kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana "zi tangan." Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka- mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam "zi tangan" makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka- Alap kim Desa Zen de kitak teipsibiridan hap gublukake.

† **2:14 2:14** Lewi mo aha bosena Matius.

hon bëti gwek, ‡ zen kim anakan hla nulidak, “Yesus Roma hap de pajak te-ala alal ta gwizimdin zi niban apdenak golëtembane ta'ara, hen ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenyä ban,” zen dekam zep husus nëbla'ak. Dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyä nənbiridak, “Yesus in ba hap tangan pajak te-ala alal tanda gwen wenyä ban apdenak golëtembane ta'ara, hen karek-karek gulin halasen gwen zi nibanye! Zen in kwae nabanke!”

¹⁷ Yesus kim kirekam salbiridaka ki zep ding gulzimki, “Zini, sang-sang srëm wenyä, zen hom doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam në gweblanan. Èe an dokter makanë hatazak- zi enlala karek-kareksa de dawem san dep kwang guludan hap. Hwëna men zen zënaka tım di gwibirin, ‘Èe an dawem-dawemna,’ Èe desa de kwang guludan hap homë hatazak.”

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen wenyä kire hap tembanena ëlwa srëm gwe-gwek.

(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

¹⁸ Aha yaklanak kim zauk, baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen wenyä man tembanesa ëlwak-men kirekam Yahudi zi mo auyan-azana ëgwë gwekke, Alapsa dikim enlala zon tasiblinkam abe ta gwen hap. Hen Farisikam de gubirida gwen wenyä dekam zep hen kire hap ëlwak. Ki zep hwëna zini Yesusu dakensiblizak, “Yohanis hon de ang ta gwen wenyä hen Farisikam de gubirida gwen wenyä, zen man tembanena ëlwa gwenan, hwëna ebon de ang ta gwen wenyä ba hap ëlwa srëm gwe-gwenan?”

¹⁹ Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenyä kip man dakastilzim'in- an kirekam tembanesa de ëlwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsin zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. Zep Èe kimë nama golëlowehe gwe'an, zen bëjen tembanesa ëlwan. §

²⁰ Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen wenyä yaklana dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal.”

²¹ Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonziminni dan mas sozimki, “Zep hen kirekam, zi mo baju kwang de hul nënkam, zen bëjen deyol sop ësekam makan tazimdin. Kirekam bëjen dakastin. Sap ngan sosunkum deyol ësena in de yok gwe'ak, dekam sa baju ëpba hula in mam enkam etan kalk nër.

²² Hen kirekam, anggur ho ësesa bëjen kambing sopkam de botol ëpbanak yuren. Kirekam hom dakastin. Sap anggur ho ësesa de kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna taill gi'ik, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër. Hëndep anggur ho naban kambing sop botola ban sa karek nër. Anggur ho ësena zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam dakastin. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyä de etan ëpba lowehen san abare-nak ang tan hap hom dakastin.”

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, “Diki Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye.”

(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

²³ Aha Hari Sabatnak kim zauk- Israelk de zi mo syal tan srëm yaklanak, Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyä ban gandum tra san golëtaman gwe'anka. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyä dekam zep usak hap gandum danna insa kilk di-in kinë gwe'ak. *

²⁴ Hwëna Farisikam de gubirida gwen wenyä kim hla nulidak, dekam zep Yesusu nenblak, “Em san home ere hon de ang ta gwen wenyä insa hlaluda'ara? Zen in nère mae mo titi tabin olsa ngip nu'in- kirekam de Hari Sabatnak syal gwibinkimye.”

²⁵ Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- men kim Daud Bak zëre hon de ang ta gwen wenyä ban golëusak gwe'ankaye.

‡ **2:16 2:16** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlikna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, “Bahem gulumurun.” Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, “Èe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwe'in.” Zep zen hen man Yesusu baes në gweblak- kim anakan hla da gwek, “Desa en beyakam ang në gwebla'an.” Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Tingare Yahudi zini man Roma hap de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini husus neibirida gwek, sap zen mamkam abe da gwibik- dekam de aha hlik naka zëre mae hap kap ta-in gwen hap. Hen Roma mo irik ginni insa hom dwam nei gwibik, zep tingan men zen Roma hon syal ta gwek desa husus neibirida gwek. § **2:19 2:19** Mensa ayat 19 naban 20 naban “teipsin zisi de zergwën”kam awe li nul soklek, Yesus gulk sun de ol blaorankam “we ëse gon zisi de iye zik zergwën”kam aisil gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen. * **2:23 2:23** Tahakam de gandum dansa kilk ti-in kininna, zen sowësa hom. Nëbokkam de gandum dansa taranna, zen diki zen sowë naye. Musa hom jalse gwibiridaka- gandum dansa de kilk ti-in kinin happye, hwëna zen man anakan jalse gwibiridaka, “Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen.” (Ul. 23:25)

²⁶ Abayatar Bak men dekam Alap mo golak teipsinkim irik gilkike, Daud Bak dekam Alap mo golak tilki, zao zep Abayatar Baksa abe taka- Alap hap de roti loneblanna insa de golblan hap. Kim golblaka, desa zep zère hon de ang ta gwen wenyu ban zitwinbir song gweka. Hwëna sap nëno mae mo titi tabin olak man lwak: Sap Daud zëna hen zëbon de ang ta gwen wenyu, zen bëjen Alap hap de rotina insa twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap eiwa kirekam, hwëna Daud hom Alap mo nwenak karek gweka- zen kim usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyu an, zen kim usak hap kilik di-in kinzil, zen hom ëkarek gwer.”*

²⁷ Yesus ki zep Hari Sabat hap dena insa waulsuzimki, “Alap zini Hari Sabatsa de blikip gwibin hip hom yang tabirki. Alap mo nwenak bol-zaun tanganna, zen diki zi. Hari Sabatna in hwëna zini emsa dikim oto tasik gwibin hip mas gulzimki.

²⁸ Zep ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, ‘Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,’ ahaksa, ‘Kirekam bahem,’ zen ano dena.”

3

Yesus kim Hari Sabatkam zi taha sakna dawem takake:

(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

¹ Yesus kim zère hon de ang ta gwen wenyu ban etan but srëm golak golëbiti gwe zaka, hwëna zini hen zao gwë'anka. Aha tahana mes sak gweblaka.

² Hwëna Yesus mo kareksa de hlauhlun hap de zini hen zëwe lowe he'ak. Zep kara da'ak, “Zen wëhë nëno mae mo syal tan srëm yaklana an hap dena ngip gu'unka-zisi de dawem tankamye?”

³ Yesus ki zep taha sak zini insa gubluka, “Haen, ano mae mo dang gwënnu a dekon emki zauzun.”

⁴ Ki zep hwëna takensibiridaka, “Musa mo titi tabin olak, nen basa de Hari Sabatkam gol gwen? Hari Sabatkam san ha nen kareksa zi hip gol gwizimdin? San ha dawensa nen gol gwizimdin? Hari Sabatkam san ha nen zisi ngaya ta gwibin? San ha nen tamera gwen?”

Hwëna zen man nasalsiblik.

⁵ Yesus ki zep jala ban nwekam amjanbirki, hwëna man hen kwasang gwibiridaka, sap zen nol drak-drak enna. Ki zep hwëna zi taha sakna insa gubluka, “Tahana insa emki inin gilsin.” Ki zep

hëndep inin gilsiki, dekam zep hëndep tahana in etan dawem gweblak.

⁶ Farisikam de gubirida gwen zini in ki zep hëndep but srëm gola in kon te so gwek, hëndep dekam zep Raja Herodes hon de bitit gwen zi niban tagal gwesik. Man zë olsa aha'en nu'ik- Yesussu de tan hap denaka.

Yesus kim zi trana ho gutu alpnak dawem tabirkike:

⁷⁻⁸ Yesus kim zère hon de ang ta gwen wenyu ban Ho Gutuna Galilea san golësek gweka, zi trana lun kon zep nërtrozak-langna Galilea kore zini hen tingare Yerusalem mo lang nakore zini. Ahakon Idumea mo lang nakon, hen weyana Yordan mo yakla hatase gwezan nakon, hen ë darena Tirus hen Sidon mo lang nakon. Zen kitak Yesus onak dep yaing gwezak, sap zen mes zëbe hap dena ësane gwegwek- Zen mensa syal gwe-gwekaye.

⁹ Zini in beya tanganna. Yesus zep zère hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Ap bulu hamal ulblik- zëwe aka sewesek, dekon aka tawa tabik. Kama nakon Asa sa klasam dasil.”

¹⁰ Sap yaklana inkam Zen mes zi sang-sangna beyakam dawem tabirki, zen in zep hwëna ahakore zi sang-sangna atata da gwibi'inzak- dekam de Yesussu golek de tan hap hen olk tan hap.

¹¹ Hen dowal-dowal mo tilbiridan wenyu Yesussu de hla tankam zep ëik gwehe gwe'anzak, dekon zep anakan ëherhese gwe'ak, “Em in Alap mo Tane.”

¹² Hwëna Yesus ki zep jala ban dowal-dowala insa gubiridaka, “Asa bahem kira tan. Balkkam em sek gwen.”

Yesus kim zini dua-blas enkam zère hon de ang ta gwen hap dam tasibirkike:

(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

¹³⁻¹⁴ Yesus ki zep kwatap teknak hata seka, dekon zep hwëna zini mensa dua-blas enkam Zëna dwam gwibiridaka, desa en gu sonebiridaka. Kim yaing gwezak, zao zep zère hon de ang ta gwen hap anakare ola ban gubiridaka, “Èe ansa emsa gu sonebiridal, em eka Asa ang ë gweblak, hen emsa aka gubirida gwek-ano olsa de gol halada gwen hap.

¹⁵ Hen Èe asa ebe mae hap ère mo sosonsa golzim- em ekakim dowal-dowalsa olëalsa sone gwibik.”

¹⁶ Dua-blas enkam de zini in mo bosem-sena an zen:

Simon- mensa hen Yesus “Petrus”kum bose taka.

¹⁷ Hen Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohanis ne. Desa hen Yesus zère

* 2:26 2:26 Im. 24:9; 1Sam. 21:1-6

mae mo olkam "Boanerges" kam bose soka. Zëno enlalana, zëno nik mo ola jal ênkam yawala- ngli glung makan.

¹⁸ Ahana Andreas, Pilipus, Bartolomeus, Matus, Tomas, Yakobus- zen Alpeus mo tane, Tadeus,

hen ahana Simon Bak- men zen nonol Israel dikim Roma mo irik gin nikon ezë-en gwen hap de easas gwennak ang gwekake,

¹⁹ hen Kariot walya Yudas Bak- men zen hêndep Yesussu zergukuke.

Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini kim Yesussu nenblakke, "Zen dowl mo kigi mo sosonkam syal gwe-gwe'ara."

(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesus ki zep zëre mo gwë gwen san dep lwa halka, hwëna zi trana ki zep etan yaing gwezak, zep Yesus hêndep zëre hon de ang ta gwen wenya ban bawalkam dep?- golëtembane tan naye.

²¹ Hen ahakon dekam man Yesussu nen gwebla'ak, "Zen mes mamak gwera." Iye zem kim kirekam êsak, dekam zep yaing gwezak- kwang tahan hap.

²² Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini mes hen Yerusalem kon yaing gwezak, hen zen man anakan nen gwebla'ak, "In dowl mo kigina Beelzebul Bak bi gweblaka. In zep zëno sosonkam syal gwe-gwe'ara- dekam de aha dowl-dowalsa zeralsa sone gwibin hipye."

²³ In zep Yesus zi beyam-byana insa kwang guludan hap gubiridaka, dekam zep anakan ola gulk sun blaonzimki, "San ha dowl mo kigi mo aha hlikna maka dowl bose zemka nolëalsa sone gwibi'in? Kina ki bëjen.

²⁴ Hen kirekam, aha irik gin nik de hliwë'anam, etan zën de eijan hap, dekam irik ginni in molya etan êtatete gwe'anam. Maka hêndep êsekwak gwe'an.

²⁵ Hen kirekam, zënaka de gîl-gîl gwibiridan nakon de aha-ere golak dinik hliwë'anam, zen maka hêndep sekwak gwe'an.

²⁶ Zep hen kirekam, dowl mo kigi mo irik gin nik de hliwë'anam, etan zënaka de golëeijan hap, zen molya êholo gwe'anam. Nabakam maka hêndep denaban alti'in. Zep dowl mo kigi mo aha hlikna, zen molya zënaka nolëalsa sone gwibi'inam.

²⁷ "Sap Êe dowl mo kigi mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam, zëbe hap de jal zini na-en molya ti'in zanam. Diki zini insa de nonol balk

tankam hen tahalenkam, dekam zëno kire-kirena maka alal tabla'ara.

²⁸ "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Alap maka zi mo kirekam-kirekam karekna tingan tap gulsuk gwizim'ira, hen sap Zënaka de lamang tanna, desa hen maka tap gulsuk gwizim'ira. Diki aha-en:

²⁹ Zi de Alap mo Enhosa lamang tankam, desa Alap bëjen tangan tap gulsublun. Kirekam de karekna zen mes hêndep denaban makan gweblanan."

³⁰ Yesus mae hap ki kirekam gubiridaka: Insa Zënaka nenblakke, "In dowl tilblika."

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëbla'akke:

(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

³¹ Yesus mo anena ki zep oso wal zeban Yesussu de zertoran hap golëyaing gwezak. Zisi zep nenbiridak- zen de Yesussu gublun hap. Zëna ë nakon nësbla'ak.

³² Hwëna Zen zi ngirënnik nikin'inka. Zao zep nenblak, "Bian, eno anena oso wal oban ë nakon emsa ziësbla'anon. Zen man êdwm gwe'an- emsa de zertowen hap."

³³ Yesus ki zep ding gulzimki, "Hwëna nonol Êe anik emsa gubiridak, ano anena hen oso-walya, zen diki a kirekam de zisi moye:"

³⁴ Ki zep hwëna zini men zen zëre mo alp nakon teinikin'ik, desa nwekam amjanbirk, ki zep hwëna gubiridaka, "Diki an zen lowe he'an, zen zen- ano anena hen oso walyaye!

³⁵ Sap Alap mo ol san men zen ang ta gwenan, zen diki zen tangan- ano anena, oso walya hen somol walyaye."

4

Yesus kim gandum dan hling gilsinkim ola gulk sun blaonzimkike:

(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

¹ Yesus kim etan Ho Gutuna Galileak tawa tabiriki, zini beya tangankam tagal nëblak, hêndep man tangan dot dasik. Yesus hêndep buluk zep sewe seka, zao zep nikinki- dekon de tawa tabin hip. Bulu in engka en weya ngirin sin dep esek nul kinik, hwëna zi beyam-byana in ho gutu alp san teinikin sonok.

² Zao zep Yesus gulk sun de ol blaon gwizindinkim tawa ta gwibi'inka. Nonol man zë gubiridaka,

³ "Ansa emki êsane gwen! Zini man orep gandum dansa de hling gilsin hip song gweka.

⁴ Kim hling gilsiki, hwëna ahakon oranak altink. Mawana ki zep zë yaing gwezak, zen zep hwëna gandum danna insa dwensiblindak.

⁵ Ahakon kaso-kasonak altink- kama bèbeknak. Gandum danna in nabakam zep sap ësip gwek, sap kamana in bèbek tanganna.

⁶ Hwëna yaklana kim sal-sal gweka, sipni in dekam zep ëboneng gwek, hëndep ësasan gwek, ki zep tol hëndep juwek. Sap sana ba san dep?– olk san de ëhas gwesin niye.

⁷ Hen ahakon dokot të ngi-ngi ausunak altink. Kim sap tol ësaltik, hwëna dokot të ngi-ngina in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep dahalebik, hëndep eini hom tèka.

⁸ Hwëna ahakon kama dawemnak altink. Zen en dawemkam zep ësip gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tèka. Aha-ere timni zëno dan beyana ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam.”

⁹ Ola insa kim tonsuku, ki zep gubiridaka, “Em dwan i nibanke. Em ësäl gwen!”

Yesussu kim anakan dakensiblikke, “Bian, em insa gulk sun ola blaon gwizim sira, ëe homë dam ulsul.”

(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

¹⁰ Yesus kim zë-en gwë'anka, dekam zep ahakon in zen zëno tawa tabinni insa ësane gwek, dua-blaskam de ang ta gwen wenya ban dakensiblizak, “Bian, em insa gulk sun ola blaon gwizim sira, ëe homë dam ulsul.”

¹¹ Ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya ebe mae hap Alap mes golzimki– em dikim zëre mo irik gin hip denaka tame gul gwen hap denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira. Ëe in zebë zëbe mae hap gulk en san ola blaon gwizimnin.

¹² Sap Alap man desa dwam gwibirida'ara– men kirekam zëre mo olak lwakke, kirekam de hëndep zëbe mae hap anakan lwa gwizimdin hip, ‘Zen sap sa hla nul gwer, hwëna san de hlaun srëmna.

Hen sap sa ësane gwe-gwer, hwëna zen molya tol dam nulsuk gwek. Diki zen de etan Abon osan dep lwanda ha'an zanam,

ki Ëe amaka zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim'in.” *

Yesus kim gandum dan hling gilsin hip de ola insa srip gulsuzimkike:

(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

¹³ Yesus ki zep gubiridaka, “Em ba hap tangane tame ul srëm gwer? Ki hen ahanakaë gulk sun blaonzim'ik, desa hen molye tame uk.

¹⁴ Zini men zen gandum danna hling gilsiki, zen san de men kiye– men zen Alap mo ola tawa da gwibirinke.

¹⁵ Gandum dan de oranak altirinni, zen zini men zen Alap mo ola ësane gwe-gwenan. Hwëna dowal mo kigina dekam zep desa de al gul gwizimdin hip zëno mae mo enhonak hata gwenan zala.

¹⁶ Hen men zen kaso-kasonak altirinni, zen ahakon men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan. Zen nabakam zep sap enlala isrip-sri naban nulin gwenan.

¹⁷ Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen, zep bëjen zë holokam lwan. Sap zen kim de karek maena hla nu'ik, ahaksa ol dawemna in hap de jal hap karek dabi'ik, zen hëndep dekam sa Alapsa hli dal.

¹⁸ Hen kirekam, men zen dokot të ngi-ngi ausunak altirinni, zen zini men zen Alap mo ola insa sap ësane gwe-gwenan.

¹⁹ Hwëna angkam de okamanak awe de kirekam-kirekam enlala ngalap naban zë zëre mae mo enhonak siri nul gwenan– anakarekamye, ‘Ëe babë tahalha gwen,’ hen anakan de hole-hle gwe-gwen naban, ‘Diki te-ala beya naban amaka gwë gwe'an.’ Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zëno mae mo enhonak hule gwenan. Zep hëndep dawemkam eini ëtë srëm gwe-gwenan.

²⁰ Hwëna men zen kama dawemnak altirinni, zen zini men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenkam dawem enkam enhonak ing nul gwenan. Zen zep dawemkam eini ëtë gwenan. Zëno mae mo ei beyana, ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam.” *

Yesus mo olsa dikim tame gun hup de ëhohle gwen hap de ol:

(Mat. 13:12; Luk. 8:16-18)

²¹ Etan ki zep Yesus gubiridaka, “Ano ola zen pelita makan. Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan– dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Hen pelitana hom tum iltikinnik si nulin gwenan. Zen diki meja maenak de lonesen.

²² Hen kirekam, ola mensaë gulk sun de blaonziminkim zi beya hap aning gul gwizim'in, zen sa lamkam hataser. Hen

* **4:12 4:12** Yes. 6:9-10

* **4:20 4:20** Yesus kim dansa de tën hap dena ol aïsilik awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taibliblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tën mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5-7) Ahaksa nëno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesik gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan– san de dansa de tënna kiye.

ano enlala aning tanna, zen dekam sa ngatan gwera. Zen diki dekam sa zini dam nulsuk gwer.

²³ Ëe in zebë emsa anakan gubiridal, 'Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!' "

²⁴ Etan ki zep Yesus gubiridaka, "Zen in zep ano ola mensa ena ësane gwe-gwe'an, dawem enkam emki enhonak lone gwen. Sap ena men kire enkame tame gun hup ëhohle gwe'an, zen kire enkam sa hen Alap ebe mae hap dekam de tame gun hup de enlala blala ing ta sone gwizimdi, hen zao sa etan mam ta gwizimdi.

²⁵ Sap men zen Alap mo ïrik gïn nïka de tame gun hup ëhohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle gwe srëm hap dekam de tame gun hup de enlalana betek enkam lwazim'ira, desa sa hwëna Alap al tazimdi."

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrik gïn hïp dena, zen zi mo tame gun srëm kam zi mo enhonak saltïl gwenan.

²⁶ Yesus in kim nama bulu kon tawa tabi'inka, zao zep etan zi beyam-byana in hap ola gulk sun blaonzimki, "Alap mo ïrik gïn hïp dena, zen san de zi de nganak gandum dansa hling gïlsinnï kiye.

²⁷ Zëna dekam totoresä de gwë gwen, hwëna gandum danna in dekam sa totoresä sip gwera, hëndep saltïli. Zini in sap de anakan tame gun, 'Mes saltïli,' hwëna anakan bëjen dam gulsun, 'Ba hap kirekam saltïl gwenda?"

²⁸ Sap kama mwanak de gandum dan lwanna, zen totoresä dekam ësip gwe-gwenda, hëndep ëtim gwe-gwenda, dekam zep hëndep ëwenam gwe-gwenda, hëndep danna dekam zep ëbeya gwe-gwenda.

²⁹ Hwëna kim de bil gwe'anka, hëndep dekam sa hwëna zini in nëbokkam blom tasili. Sap dekam taran hap denak mes zaunun."

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrik gïnni, zen rica dan makan.

(Mat. 13:31-32,34; Luk. 13:18-19)

³⁰ Yesus ki zep etan gubiridaka, "Ba naban esa apde osol?- dekam de Alap mo ïrik gïn hïp denaka gulk sun blaonzimdin hipye. Alap mo ïrik gïn niban ba naban esa enlala eizim?- dekam de srip gulsuzimdin hipye.

³¹ Alap mo ïrik gïnni zen rica dan makan. Sap tingare tetan dan nakon, rica danna, zen zen- betek tangan wenyaye.

³² Hwëna kim ësaltïl gwenan, dekam zep tingare obwaga nakon ëblal-blal gwe-gwenan- hëndep hli-hli naban. Mawana zao zep yaing gwe-gwenanzal- zëno hli-hlinak de golsa tauk gweblan hapye."

³³ Yesus kirekam-kirekam gulk sun de blaonzimdin olkam tawa tabirida gweka. Men zao en zëno mae mo ësane gwen hap de sosonna zausuk gwizimki, dekon hom etan ayang gul gwizimki.

³⁴ Zi beyana kim tawa ta gwibirki, Zen gulk sun de blaonzimdin enkam tawa ta gwibirki. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyaka de zë-erenak tawa tabinkim, Zen man tingan srip gulsuk gwizimki.

Yesus kim asese yawala jalse gwe-blakake:

(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

³⁵ Kam-en tangan zep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, "Haen, nen ho gutu men eiha san gweyo gwen."

³⁶ Dekam zep hëndep zëre hon de ang ta gwen wenyä in, bulu men dekon tawa tabi'inka, zëwe sesek gwe sezak. Zi beyana insa ho gutu alpna iwe zep hli nulidak. Ahakore bulu hen lun ang ta kinik.

³⁷ Hwëna asese yala ki zep mumuk ennak hataka. Ho gutuna in dekam zep mam enkam ngëp-ngep gweka, hëndep buluk iwe suwehe kini gwe'anzak, hëndep beya gwesen hap alp gwe'si'ik.

³⁸ Yesus Zëna bul ohwa nakon nisi ta'anka. Nola nol trï-trinak dreini neka. Zëre hon de ang ta gwen wenyä ki zep li dak, zao zep nenblak, "Guru, em san nen de kitak juwen hap ema dwam gwe'ara?"

³⁹ Yesus ki zep luweka, ki zep asesena insa gubluka, "Em zausun!" Hen ho gutuna insa gubluka, "Em hen em sëwehen!"

Asesena dekam zep tap gweka. Ho gutuna in hen dekam zep tangan sëwe heka.

⁴⁰ Ki zep hwëna gubiridaka, "Em bap ëairil! Em san ki nama home Asa laiblibla'an?"

⁴¹ Zen dekam zep sërkam ëairi'ak, ki zep zënaka nenbiridak, "Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan asese naban ho ngëp naban betek nëblanan!"

5

Yesus kim dowa-dowa mo bi gweblan zini dawem takake:

(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

¹ Hëndep kim Ho Gutuna Galilea mo men eihyanak golëyaing gwe naka, Gerasa mo langnak,

²⁻³ Yesus kim bulu kon ati gwe'anka, dekam zep hen dowa-dowa mo bi gweblan zini Zëbon osan dep song gwe'an zaka. Zen zi tok lo tasik gwibin kaso-hul

kaso-hulak gwënda gweka. Dekon te so'an zaka. Tahale gwenna mes topse nëblak. Besi dokot maekam sap naka gweblak.

⁴ Zen kim sap besikam de dokotkam taha-tanana tatak noso gweblak, zen hwëna nonol tahanak denaka blom ta sone gweka. Hen tananak dena, tanana kim ziheir gweka, dekam zep ësom gwe hana gwek. Sosonna sërkam tangan dowal-dowala in zëbe hap nol gweblak, zep hëndep toton nara dep?– balk tan naye.

⁵ Yaklam denaban kam denaban zen zi lo tasik gwibin kaso-hul kaso-hul san gwënda gweka, hen kwatap bete-teksa hërhandan naban wale tanda gweka. Zëre mo timni kaso ben-benkam kalk-kalk guluda gweka.

⁶ Zen kim langa nakon Yesussu hla takin zika, ki zep hluwe zaka, zëno nwenak zep boklena kom so zaka.

⁷⁻⁸ Yesus ki zep zëbon de dowal-dowala insa gubiridaka, "Dowal-dowal, em zëbon onakon wet so gwen!" Zini in dekam zep mam enkam hërheka, "Yesus, Teipsin Zini Alap mo Tane, Em aban toton banakan de syal ën hap? Alap mo nwenak Emki anakan asa gublun, 'Ëe molyë emsa karek tak.' "

⁹ Yesus ki zep takensiblika, "Eno bosena nara?"

Dowal-dowala in ki zep ding nubluk, "Zëno bosena Jal Zi Tra Bak, sap ëe an tra tangan nikë zëbon lowe he'an."*

¹⁰ Zen man Yesussu aberbe da gwe'ak, "Asa bahem langna an kon golëalsa sonendan."

¹¹ Zëno mae mo nwe kara gwen san zahona beyam-bya tangan nik kwatap tini san tembane hap ëhaka'ak.

¹² Dowal-dowala in ki zep Yesussu aberbe da'ak, "Em wëhë tol asa zaho trana wakuwe de bëti gwen hap gubirida'an?"

¹³ Yesus ki zep gubiridaka, "Dekam bëti gwek." Dekam zep dowal-dowala in zini in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zahona iwe bëti gwek. Zaho trana in dekam zep heya-hya gwek, li san zep syalk ta tinek, hëndep ho gutunak zep ëkei-king gwek. Zahona in zëno beyana tingan dua ribu enkam.

¹⁴ Zahona insa men zen kara da gwibik dekam zep zaho bi naka de gubiridan hap ë san dep hen ëna in mo golek denak de gol-gol san dep ëhlu-hluk gwek. Zëwe de zini in kim ësak, dekam zep hëndep nolësal kinik.

¹⁵ Yesus onak kim yaing gwezak, zao zep hen dowala in desa bi nëblak desa hen hla dazak. Pakean naban zë nikin'inka.

Enlalana hen mes sëwe heblaka. Dekam zep zë ëairi'ak.

¹⁶ Owasna insa men zen hla nuk, zen zep hwëna ahakore wenya insa donbiridak.

¹⁷ Kirekam kim ësak dekam zep Yesussu Zen de nabakam zëno mae mo langna in kon song gwen hap aberbe da gwe'ak.

¹⁸ Yesus kim buluk sewe seka, zini in desa dowal-dowala bi nëblak ki zep aberbe ta'anaka, "Ëe wëhë tol Emsa ang gwebla'ak?"

¹⁹ Yesus hwëna man gubluka, "Bahem. Em gol san song gwen. Ere mo iyesa tonbirida– mensa Bian Alap dawemna ebe hap mamkam golblalake. Anakan gubirida, 'Zen man tangan asa kwasang gweblaka.' "

²⁰ Zini in dekam zep song gweka, hëndep Yesus insa zëre hap syal gwibir-blika desa tonbirida song gweka– langna mensa anakan bose nukke, "Ëna Dare Tahatap" kam. Kim sane da gwek, tingare zini man tangan ëtenggowan gwek.

Yesus kim Yairus Bak mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwe-gwen wenya kim dawem gulkuke:

(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

²¹ Yesus kim etan bulkum ho gutu an eihya san dep lwahal zaka, zao zep zi beyam-byana ho gutu alpnak tagal nëblak.

²² Zao zep hen zi bosena Yairus hata zaka. Zen Yahudi mo zëwe de but srëm golak de aha mamna. Zen kim Yesussu hla ta zaka, ki zep zëno nwenak ik gwehe zaka,

²³ dekon zep dawem enkam aberbe ta seka, "Bian, ano wenam tola tìn hip alp gwesin. Em wëhë zë hata'an?– tahasa eka zë tehabir ane, zen dekakim tol dawem gwek. Mana tol ap tilblinank."

²⁴ Dekam zep zëno gol san dep song ëka. Zini beya tangan nik ngirinnik nëblahak, hëndep man tangan ngiltitik gwenkam kyang dasik.

²⁵ Dua-blas tahunkam de karekkam aura gwe-gwe wenya dekam zep hen ang gwese ha'ak.

²⁶ Zëno te-alana mes tol tap gweka– dokter-dokter hap de sap kap ta gwiz-indinkim. Hwëna hom tol kim dawem gwe-gwek, hwëna sang-sangna man kim tangan sabak gwe-gwek.

²⁷ Wenya in mes beyakam Yesus hup dena sane gwe-gwek, zep zi tra ngirinnik tahan nakon golek de tazak, zao zep hëndep baju ennak olk ta sonok.

²⁸ Sap wenya in mes anakan taibliblak, "Baju mae ennakë towanbla'ak, ëe dekam asa dawem gwer."

* 5:9 5:9 Zëno bosena Yunani mo olkam "Legion." Amber olkam zëno enlalana "batalion." Roma mo jana nabare zi mo "legion" kam de gubinni, zen zini beyana empat ribu enkam. Dekon hen beyana man esek gwe kinik gwek.

²⁹ Zen kim olk tak, hëndep dekam zep zëno kala in tewesibik. Dekam zep zëre mo timni anakan eisbik, “Èe mesë dawem gwenan.”

³⁰ Yesus dekam zep hëndep anakan eisbiki, “Zi sang-sangna mes Asa de olk tankam dawem gwenda.” Dekam zep zi tra mo ng’rîn n’kon lure san lero gweka, hen takensibirida gwe’anka, “Asa nara bajunak olk ta sonera?”

³¹ Zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zep nenblak, “Bian, zini an beya tangan nakake- an zen emsa dot dasilye! Ba hap de waba hap takensibirida gwen hap, “Nara asa olk tala?”

³² Hwëna Yesus nama ki nwekam tèblaka- men zen olk takake, desa de tawa gweblan hap.

³³ Hwëna wenya in mes zënaka anakan eisbik, “Èe mesë dawem gwenan.” Dekam zep aïrîn hip yal-yala ban Yesus mo nwe-nak ik gwe hezak, dekon zep zëre mo sang-sang hap dena kitak ton seblak.

³⁴ Yesus ki zep kwasang tola ban gubiriki, “Anyan, em ema Asa taiblilala, in zebe dawem gwenda. Aha-ere enlalakam song gwe. In eiwa, mese tangan dawem gwera.”

³⁵ Yesus in kim nama ola ton’anka, zini dekam zep Yairus mo gola kon yaïng gwezak, ki zep zë nenblazak, “Eno wenamna mes tol tilsinîn. Bian Gurusa ba hap de waba hap blos tablan hap?”

³⁶ Yesus man salsibiridaka in zen Yairus Baksa nenblazak, ki zep hwëna Yairu’u gubluka, “Bahem aïrîn. Asa em taiblilban.”

³⁷ Yesus dekam hom aha zi de ang gweblan hap gubiridaka- diki Petrus, Yakobus, oso zem Yohanis hin.

³⁸ Yairus mo golak kim yaïng gwek, anakan zep hla nulida’ak, “Karekkam ena ta’an hen gona dabi’in.”

³⁹ Yesus kim golak tîl zika, ki zep gubirida zaka, “Em ba hap ena tal hen gona tal? Wenam tola in hom tîl. Zen nisi am ta’an.”

⁴⁰ Zen hwëna man Yesussu swrë da’ak. Yesus ki zep wet so gwen hap gubiridaka. Kim wet so gwek, dekam zep zëre hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han hen wenam tola in mo ane-bia mae en naban golëbiti gweka- teksonna men zao wenam tol tokna in lwa’akke.

⁴¹ Ki zep wenam tol tokna insa taha nakon gul ineka, ki zep zë zëre mae mo olkam anakan gubiriki, “Talita kum.” Nère mae mo olkam zëno enlalana anakan, “Timë, em luwen.”

⁴² Wenam tola in dekam zep hëndep luwek, hëndep tè nasen’ak. Zëno tahunna dua-blas enkam. Dekam zep sèrkam tangan ètenggwanak.

⁴³ Hwëna Yesus man tangan jalse gwibiridaka, “Owasna an zen ki lwanan, bahem ahasa tonbiridan.” An-bi zemka ki zep hen guzimki, “Tembanesa em olbin.”

6

Yesussu kim Nazaret kon baes nèblakke:

(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

¹ Yesus dekam zep dekon zëre hon de ang ta gwen wenya ban zëre mo ëna Nazaret san dep golëlwanda halka.

² Hari Sabatnak kim zauk, Yesus zep zëwe de but srëm golak tawa tabiriki. Zi beyam-byana men zen sane da’ak man tangan denggwandla’ak. Zep zë hwëna donsblu’ak, “Zini an endawe sekola gweka?- zep kîl gî’ira, ‘Èe asa tawa tabir.’ Hen owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de sosonna endawe sa gul iri?”

³ An dwan zenke- gol syal gwe-gweblan zi niye, Maria mo tane sake. Zëno oso walya Yakobus, Yoses, Yudas, hen Simon. Hen zëno somol walya awe am hen lowe he’an.” Sap zen mes kirekam tame dak, zep baes nèblak.

⁴ Hwëna man ding gulzimki, “Zini kirekam ëgwë gwenan: Men-kore men-kore ë nakon, Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man blikip neisibirida gwenan. Hwëna zëre mo iye, ahaksa zëre mo ë nakore nik de kirekam ayang gul gwizimdinkim, desa hom tangan blikip neisibirida gwenan.”

⁵ Zen in zep Yesus zëwe owas-owasna beyakam syal gwibir-zim srëm gweka, sap zen hom daiblilak. Hwëna zi sang-sang ensa zë dan en dawem tabiriki- tahasa de tehabirida ine gwenkam.

⁶ Sap zëre mo ënak de zini kirekam daiblilba srëm gwek, zep tangan tenggwanbiridaka.

Yesus kim dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya lup gul sonekake:

(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Ki zep hwëna ë-ë san amjanbir song gweka hen desan tawa tabirida gweka.

⁷ Ki zep hwëna dua-blaskam in zen ang nè gweblak, desa kwang guludaka, zao zep gubiridaka, “Em dan-dan dan-dankam ë-ë san sek gwen. Èe asa ère mo sosonsa ebe mae hap golzim- dowa-dowalsa ekakim olëalsa sone gwibik.

⁸ Bahem ba maena ora san dep lop tan. Dute ensa leirenk. Tembanena hen bahem lop tan. Honna bahem wëwek tan, hen te-ala maena bahem kap tan.

⁹ Sepatu enna amki alala lak, hen bajuna tim ennak dena kim sek gwek.

¹⁰ Gol karek mae nakon de emsa teisya irrinni, ‘Haen, awe se këza,’ zen zëwe en

emki ën. Bahem dekon etan gol dawem san dep al ëhan.

¹¹ Hwëna men dekore ë nakon emsa anakare ola ban teisyia irin srëmna, 'Em ba habe awe aptanan zala? Ëe ama emsa de salzimdinni baes ta'an,' zen dekam em hëndep dekon song ën. Ë topnak em tana sonsa taik-tik oso guk kinin-dekakim anakan tame nuk, 'Zen sap Alap onakore ol dawem naban nëbe mae hap olhatazim zira, hwëna nen insa lesya-in srëm gwenan nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.' "

¹² Zen dekam zep dan-dan dan-dankam sek gwëk, hen anakan tawa dabir-song gwëk, "Ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen."

¹³ Hen dowal-dowala beya tangan naka nolëalsa sone gwibik, hen zi sang-sangna Yesus mo bosekam de minyak zaitunkum dra tabinkim beyakam dawem da gwibik.

Baptis ta gwibin zini Yohanissi kim dakke:

(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

(Ayat 14-29)

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzinkike:

(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

¹⁴⁻¹⁸ Galileak de teipsin zini Herodes Bak kim zëre mo osona Pilipus mo wenyä Herodiana Baksa al gulbluka, hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis zep damnak anakan jalse gweblaka, "Musa mo titi tabin ola kon, em sap diki bëjen em oso uk mo wenyä gon." Hwëna Herodes dekam zep zëre mo jana nabare zisi Yohanissi de bwinak tahalen naka tak ta irin hip gubiridaka.

¹⁹ We zem in, Herodiana Bak, zen hen man enlala ennak Yohanissi taik gwe-blak. Zen man sap Yohanissi de tan hap enlala gwe-gwek, hwëna Herodes de gubiridan srëmkam bëjen tan.

²⁰ Sap Herodes hen man Yohanissi airi gweblaka, sap zen man enlala gwe-gweblaka, "Yohanis zen zini dawemna. Alap zer soneka." In zep tan hap jalse gwibirida gwëka. Herodes hen man zëno olsa de sane gwen hap dwam gwe-gwëka, hwëna hyanak zep etan zëno enlalana anakan dowëbla hana gwëka, "Ëe banakan asa gwëblal? Zini an Alap mo zer sonen nakake."

²¹ Hwëna Herodes zënaka de jaha gweblan yaklanak kim hatak, tembane yawalsa zep syal neibik. Tingare irik ginnik de mam-mamna hen jana nabare zi mo mam-mamna, hen Galilea kore nola, zen man zë yaing gwezak, zao zep

apdekam tembane tak. Zen dekam zep zauk- Herodiana mo baptis ta gwibin zini Yohanissi de taik gweblanna in dikim jowen hap denakye.

²² Tembane tanna iwe, Herodiana mo wenam seiwiri man hen tilzik, zao zep tingare zi mo nwenak zisya gwe'ak. Herodes man tangan sam gwe-sibirki, hen tingare zi trana in man tangan sam neisibik. Herodes ki zep wenam seiwiri insa gugubirki, "Men desae ki ena abe gwibi'inka, zen desa asa ki hëndep ebe hap golbir."

²³ Zen kirekam wenam seiwiri insa tingare zi mo inik gu-guk gwibi'inka, "Ngli naban kama naban mes asa nasalblanan: Ëe asa eno abe gwibinni insa ebe hap sul sonebir, hëndep ëre mo irik gin maena asa ep hilibir!"

²⁴ Wenam seiwiri in dekam zep an zem Herodianasa de anakan takensibin hip te sok, "Ëe basa asa dawem kire-kirena abe gwibir?"

Dekam zep ding gulbik, "Baptis ta gwibin zini Yohanis mo nolsa de blaonin halzan hap em abe gwen- ëe akakim anakan tawa gwëk, 'Zen eiwa mes tangan tili.' "

²⁵ Wenam seiwiri in ki zep nabakam Herodes osan dep lwa halzak, ki zep gubluzak, "Ëe baptis ta gwibin zini Yohanis mo nolakaë abe gwibi'in- angkam de hëndep ap piring niban awe lonebir anezan hap."

²⁶ Herodes kim zëno abena insa salka dekam enlalana man tangan dowëbla hanaka. Hwëna etan bëjen zëno abena insa wet gulsubin, sap zen mes ki zën zi tra mo inik kirekam etan-etankam gu-guk gwibi'inka.

²⁷ Dekam zep hëndep zëre mo jana nabare zini gulbluka, "Em bwinak Yohanis mo nolsa ap blaonblin halzan." Jana nabare zini in dekam zep hëndep blaonblinhal zaka.

²⁸ Piring niban zep golhal zaka, ki zep hëndep wenam seiwiri in hap golbir zika. Zen zep hwëna an zikhip golbirhak.

²⁹ Yohanis hon de ang ta gwen wenyä kim ësak, dekam zep tok naka de zerhan hap yaing gwezak. Ki zep hëndep kaso hulak nënnek.

[14] Hwëna zao kim lwa se'ak, dekam zep hen etan Yesus hup de ola Herodes hon hatak, sap dekam mes Yesus mo syal hap dena ë-ë san ëtawa gwëdak. Zep ahakon man ëgu gwëk, "In eiwa, Yohanis Su Tabin Swe mes yap etan ngaya gwëka. In zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka. In zep zëbon owas-owa'a dikim syal gwe-gwibin hip de sosonna lwa'an."

[15] Hwëna ahakon man ëgu gwëk, "In

orep de Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mes yap- men zen Alap osan dep sewe sekake. Zen hom tilki, in zep Yesuskum hwëna jowe zaka." Ahakon hwëna man ëgu gwëk, "Ki hom. Zen Alap ëse naka zer soneka- orep men kirekam hen lup gul sone gwëkake."

[16] Hwëna Herodes kim salka, dekam zep guku, "Aha hom. An Yohanis Su Tabin Swe. Ëe mes-am sap zëno nolsa de blaonsublun hap gubiridak. Hwëna in zen mes yap etan ngaya gwëka!"

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkiye:

(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

³⁰ Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya- mensa zëna lup gul soneka, ki zep etan Yesus onak dep lwanda halzak. Zao zep donblazak- mensa zëna syal tandak hen tawa dabiridakye.

³¹ Hwëna zini hen beya tangan nik yaing gwe-gwe'anzak, hëndep Yesus zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëhir-hir gwe'an- hëndep golëtembane tan maena ba kon dep? Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya insa gubiridaka, "Haen, awe bëjen nen teinikirin. Nen në-en zi srëmnak de teinikirin hip sek gwen."

³² Ki zep hëndep bulkum ëgwahak- zao de zë-en lowehen hap.

³³ Hwëna zi beyam-byana in mes ëgwa hannak hla nulida sonek, hen zen mes anakan tame dabik, "O an Yesus maeke!" Zep ë-ë nakon beya enkam eik ora san ëhlu-hluk gwëk, hëndep zen zep nonol yaing gwëk.

³⁴ Yesus kim bulu kon ati gwe'an-ka, ki zep zi beyam-byana insa hlauluda kinika. Zen sërkam zë kwasang gwibiridaka, sap zen bi srëm zaho makan zë lowe he'ak. Zep zë mamkam tawa tabirki.

³⁵ In kim tawa tabi'inka, zao zep hëndep kawë'ak. Dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya Yesusu nenblazak, "Angkam man kawë'an, hen langna an talalha tanganna.

³⁶ Diki dawemna zini an emaka zen de langna awe de golek de ë-ë san te-alakam tembane hap ëhakan hap enbirida'an."

³⁷ Hwëna Yesus ki zep ding gulzimki, "Amki em tembanena zëbe mae hap hen olzimk."

Dekam zep ding nulblik, "Asya! Nen an san te-ala beya zi! * Ëe banakan de tembanena zëbe mae hap golzimdin hip?!"

³⁸ Yesus ki zep etan takensibiridaka, "Eno mae mo rotina banaka'en? Emki hla tandan."

Kim hla dandak, ki zep nenblak, "Rotina aha-ere taha-tap enkam. Hogwena dandan."

³⁹ Ki zep hwëna zi beyam-byana insa so trana iwe de hlik-hlikkam teinikirin hip gubiridaka.

⁴⁰ Dekam zep kirekam ëteinikin nirak. Ahakore hlik-hlikna 100-100kum. Ahakorena 50-50kam.

⁴¹ Yesus ki zep aha-ere taha-tapkam de rotina insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep ngli san de kara gwesen naban Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rotina insa ahap tabirki, hen hogwe darena insa kwa-kwak soka. Desa zep dua-blaskam de zini in hap etan-etankam kap ta gwizim'inka- zen de hwëna zi trana in hap kae gwebla-zimdin hip.

⁴² Zi trana in kim dwenblandak, man tangan ëitri gwëk.

⁴³ Ki zep hwëna dua-blaskam de wenya in tembane mosrona insa tagam dak. Hëndep yuna dua-blas enkam zep ësuwek.

⁴⁴ In zen rotina insa dwenblandak, zi ensa de aïtbinkim, beyana lima ribu enkam- we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus kim ho gutu tahan san song gwe'an zakake:

(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

⁴⁵ Kim tembane tasik, dekam zep hëndep dua-blaskam de ang ta gwen wenya insa bulkum de ho gutu men eiha san sek gwen hap gubiridaka- Zënaka de ëna Betsaida san dep ngeir gulun hap. Ki zep hen zi beyam-byana insa sekwak gwen hap gubiridaka.

⁴⁶ Yesus kim zi beyam-byana insa hli yuludaka, ki zep zë-en kwatap tek san hata seka- dekon de Alapsa gu soneblan hap.

⁴⁷ Kim kawesik, zëre hon de ang ta gwen wenya bare bulu mes ho gutu ngirinnik zauk, hwëna Yesus Zëna nama kwatapnak gwë'an-ka.

⁴⁸ Dekon zep anakan kara tabir ane'an-ka, "Asesena ngein nikon mamkam taïlbirida'ara, zep karekkam ho ngëpna insa bulu inkam sap nakabi'in." Zëna hwëna oho-bung gun nuban zep ho gutu

* **6:37 6:37** "Te-ala beya" kam, Markus man ale gulku "200 dinar." Dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso. Zen dekam anakarekam: Zi de aha-ere yakla blakam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere perakkam de te-ala kaso. Zep 200 dinara, zen te-alana mam tanganna- san de dua-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye.

tahan san de song gwe zankam gulmun nuran makan gweibiridaka.

⁴⁹⁻⁵⁰ Zen kim hla da sonek weya tahan san de song gwennak, ki zep au hloblankam ëherhek, sap zen man kıl dik, "Hobwem dowal!"

Hwëna ki zep gubirida kınzıka, "Em ësëwehen! Bahem ëairın. Ëe an Ëe."

⁵¹ Ki zep hëndep zëno mae mo buluk iwe sewese zaka. Asesena in dekam zep hëndep sëwe heka. Zëre hon de ang ta gwen wenyä in man tangan sërkam denggowanblak.

⁵² Sap zen aha-ere taha-tapakm de rotina mensa ahap tabir-zimki lima ribu enkam de zi hip, zen hom owasna desa tame nuk. Zëno mae mo nola dekam nama drak-drakna, zep zëbe mae hap man tangan gwa-gwa gwizimk- desa de tame gun hupye.

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana Genesaret dawem ta gwibirkike:

(Mat. 14:34-36)

⁵³ Genesaret kim bulkum yaing gwëk, ho gutu men eihyanak,

⁵⁴ kim atiti gwëk, zëwe de zini hëndep dekam zep Yesussu tame dazak, "O an zenke."

⁵⁵ Zen dekam zep tıngare langna iwe de ë-ë san gubiridan hap ëhlu-hluk gwe gu nusenk. Zen kim anakan nasal gwebla'ak, "Angkam Yesus zato gwë'ara," dekam zep zi sang-sangna zato naban desan dep kap nulhal gwë'anzak.

⁵⁶ Yesus men desan ki tëndä gwëka zi sang-sangna hen zëwe nolëyaing gwënda gwëk- sap ë yalak, sap ë bete-teknak, hen sap ora san de gol-gol mae san. Hen pasar maenak kang nul gwëk, dekon zep Yesussu abe da gwëk, "Bian, zi sang-sangna an wëhë baju top en mae nakon Emsa olk ta'anka?- dekakim tol dawem gwëka." Tıngan men zen olk da gwëk, zen dekam zep hëndep ëdawem gwë-gwëk.

7

Mae hap de ol: Auyan-aza mo titi ta gwibin ola ban man Alap mo ola ban ilman në gwenan.

(Mat. 15:1-9)

¹ Aha yaklakam Farisikam de gubirida gwen wenyä Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenyä ban Yerusalem kon Yesus onak dep yaing gwëzak.

² Hwëna zen man Yesus hon de ang ta gwen wenyä hla nulidak- auyan-aza zik mo ëpba ol san de taha hlë tazimdin srëmkam tembane tannak. Zen man

dekam enlala neibiridak, "Zen an mes Alap mo nwenak ëkun gwenan."

³ Yahudi zini zen kirekam zëre mae mo orep de auyan-aza mo ëpba ol san ang ta gwenan, hwëna Farisikam de gubirida gwen wenyä, zen zen tangan sërkam desa kyang-kyang nulsuk gwenan. Zen bëjen mae tembane tan- zëre mae mo auyan-aza mo ëpba ol san de kire enkam tahasa hlë tazimdin srëmkamye.

⁴ Ba maesa de pasarak gonna, zen bëjen hokam de su tabin srëmkam twinbin. Hen beya tanganna zëre mae mo ëpba ol-zen men desa tangan kyang-kyang nulsuk gwenan, mok, blang, cerek, [hen tum] maesa de su tablanda gwen naye.

⁵ Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini in Farisikam de gubirida gwen wenyä ban dekam zep Yesussu dakensiblik, "Ebon de ang ta gwen wenyä ba hap nëno mae mo auyan-aza mo ëpba ol nulumun gwe'an?-tembane dëre ta gunnuk de tahasa nonol hokam hlë tazimdin srëmkam de tembane ta gwenkamye. Zen mes Alap mo nwenak ëkun gwenan."

⁶ Ki zep ding gulzimki, "Em an eiwa ëk enkame ëgu gwenan, 'Ëe an Alapsa de betek gweblanna.' Eiwa, Yesaya Bak mo ola man ebe mae hap dakastilzim'in- zen insa Alap mo ola anakan ayang gulkuye,

'Zini in ëk enkam Asa betek në gweblanan, hwëna zëno mae mo enhona Abon onakon langa tangannak.

⁷ Zen waba hap Asa boklena kom da gweblanan, sap zen zi zëre mae mo titi tabin olkam tawa da gwibirin- san de ano olkam de tawa tabinni kiye.' "

⁸ Anakan zep waulsuzimki, "Em Alap mo ola ema eibir kını gwenan, hwëna zi mo olsae kyang-kyang ulsuk gwenan."

⁹ Etan ki zep gubiridaka, "Em an eiwa tewesin tanganna, zebe Alap mo ola eibir kını gwenan, hwëna auyan-aza mo ëpba olsae kyang-kyang ulsuk gwenan.

¹⁰ Sap Alap mes Musa Bak hap ola ansa golblaka:

'Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.' Hen anakan mas gulku,

'Men nara an-bi zemka lamang sonna, zen hëndep tok hap em karek tan.' "

¹¹ Hwëna em an ema anakan tawa la gwibirin, 'Ane-bia mo ol san sap esa ang ta srëm gwe-gwer- anakan mae de lwankamye: Ane-bia de tahalha ënnak, em sap esa anakan enbirida gwer, "Angkam ëe molyë emsa mas gwizimk, sap ano te-alana an lamkam de Alap hap kap tablan habë lam ta'an.' "

¹² Eno mae mo tawa tabinkim, kirekam de an bi zemka blikip gwizimdin srēm zini man sam gweš'ira. Zep eno mae mo tawa tabinni ema kim enbirida gwenan, 'Bahem ane-biasa mas gwe-gwizimdin.'

¹³ Zep ere mae mo auyan-aza mo ēpba tawa tabinni insa de kyang-kyang gulsunkum, zen hwēna dekam Alap mo ol tanganna insae kim hli ku'in. Hen beya tanganna – em mensa kirekam ulin halasen gwenanye."

Mae hap de ol: Zini an dekon Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan.

(Mat. 15:10-20)

¹⁴ Yesus ki zep etan zi beyana insa tagal gwen hap gubiridaka. Kim tagal gwek zao zep gubiridaka, "Kitak Asa sane lak-ekakim tame uk.

¹⁵⁻¹⁶ Mensa ēk tihī san zini ing nul gwenan, dekon hom Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan. Diki men zen zi mo ēk tihī nakon wet so gwenan, zen diki dekon Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan." *

¹⁷ Yesus ki zep zi beyana insa hli yuludaka, ki zep golak tilki. Zēre hon de ang ta gwen wenya ki zep du nēblazak, zao zep dakensiblik, "Bian, kun gwen hap de ola insa gulk sun blaonnara, emki abe mae hap srip gulsuzimdin."

¹⁸ Ki zep ding gulzimki, "Em san hen home tame ul? Ki em san hen zi trana in han apdenak?– enlala joblo-topna. Men desa ēk san olgwen gwibirin, zini dekon bējen Alap mo nwenak kun gwen.

¹⁹ Sap zen hom enhonak til gwenan. Zen ulpnuk hata gwenan, hēndep ukum zebe ana gwibirin."

Ēe an Markus. Ēe ama ola ansa ebe mae hap srip gulsuzim'in: Kirekam kim Yesus tawa tabirki, zēno dam gulsunnu a kirekam mo: Tingare tembanena zen Alap mo nwenak dawemna. Tembane nakon bējen Alap mo nwenak kun gwen. Dekam zep etan ayang gulzimki,

²⁰ "Diki men zen zi mo enho nakon hatase gwenan, zen diki zini dekon Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan.

²¹ Sap zen zi mo enho nakon anakare kareksa de gon hap de enlala jal-jala hatase gwenda:

kahalo gwen hap dena,
sowē hap dena,

zisi de tan hap dena,

²² hen wesya de lirak oson hap dena,

te-alasa de hole-hle gwibin hip dena,

aha zisi de tail giblin hap dena,

hen ahak-ahak tan hap dena,

zi bosyansa de tonsublun hap dena,

bola-bola gwen hap dena,
nol drak-drak gwen hap dena,
saher srēm kam de gwē gwen hap dena,
hen zi bose zemka de anakare hap
husus gweblan hap dena, 'Zen en
dawemsa gul iri.'

²³ Tingare kirekam-kirekam karek enlalana in, zen enho nakon wet so gwenan. Zini zen diki dekon Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan."

Yesus kim Yahudi srēm we mo eini hlalubirkike:

(Mat. 15:21-28)

²⁴ Yesus dekam zep langna in kon zēre hon de ang tan wenya ban golēsek gweka-ē darena Tirus hen Sidon mo lang san dep. Zēwe zi mo golak zep sowē enkam golēbiti gweka- zi beya de anakan tawa gweblan srēm hap, "Zen mes awe hata zala." Hwēna Zen toton banakan dep?– tawa gweblan srēm kam de hatan naye.

²⁵⁻²⁶ Zep Yesus hom zēwe holo gwe'anka, dekam zep hēndep wenya Zēbon hatazak. Wenya in Yahudi wesya hom. Zen Tirus mo lang nakorena, hen Yunani olsa de ton gwibinni. Zēno wenam tola mes dowal bi gwibirki, zep zen kim Yesussu anakan salblak, "Zen mes hatanda," dekam zep hēndep zēno nwenak ik gwe hezak. Dekon zep abe tasek, "Ano wenam tolsa emki dawem gun. Dowal mes tol bi gwibirki."

²⁷ Ki zep ding gwibirki, "Em Yahudi wesya hom! Ēe de emsa mas gwibinkim dekam sa hwēna nwe-mase gwer- san de Yahudi zi mo walas hap de tembanesa de lwa hap yal taziminni kiye."

²⁸ Ki zep hwēna ding gulbluk, "In eiwa, Bian. Dikire Yahudi walas tembane tak. Lwana hwēna meja iltikinnik sa teinikinsar. Men zen walas ēk nakon alti'ik, zen desa sa hwēna dwenblandal. Zep em de asa mas gwibinkim, ki Yahudi walasna molya ēusak gwek."

²⁹ Yesus ki zep ding gwibirki, "Sap kirekame dawemkam asa ding gulblunda, dowala in mes eno wenam tola kon wet sonda. Sap esa song gwera."

³⁰ Wenya in dekam zep gol san dep song gwek. Golak wenam zem insa anakan zep hlau'unzak, "Deyol dērenak sēwehen nik glang-glang gwe'an, hen eiwa dowala in mes tangan zēbon onakon wet sola."

Yesus kim dawemkam de ol ton gwen srēm hen i srēm zini dawem takake:

³¹ Yesus kim etan Tirus mo langna in kon zēre hon de ang ta gwen wenya ban golēsek gweka, dekam Sidon mo lang san zep tamanka, hēndep Ho Gutuna Galilea

* **7:15-16 7:15-16** Ahakon men zen orep Markus mo ola ansa etan ale nul gwek, ayat enam-blasna man mas nuk. Markus 4:23 nakore naka etan zao mas nuk.

san tineka, hēndep lang bosena Ēna Dare Taha-tap hataka.

³² Zao zep zi i srēmna hen dawemkam de ol ton gwen srēmna Yesus onak dep nērhatzak, zao zep Yesussu abe dazak, "Bian, emki tahasa de tehabla inenkam dawem tan."

³³ Yesus dekam zep zini insa zi beyana in kon zē-ere san dep zer halka, zao zep zēre mo taha bolsa zini in mo inik se soblan daka. Hen zēre mo tahanak ol tepsa tipsīki. Ol tepna inkam zep zini in mo mahala dra tablaka.

³⁴ Ki zep hwēna ngli san kara gwe seka, deban ensasana langa tasīki, ki zep zini insa Ibrani zēre mae mo olkam gubluka, "Efata." Efata mo enlalana, "Em yak nēn."

³⁵ Zini in mo ini hēndep dekam zep yak nēblak. Mahala hen dekam zep jahalha gweblaka. Ola dekam zep hēndep dawemkam tonka.

³⁶ Etan kim zi beyana in osan dep zon ta zaka, zao zep jalse gwibiridaka, "Ēe ansa zini dawem tanan, etan bahem mae ēton naseran." Hwēna kirekam sap jalse gwibirida gweka, zen hwēna man kim tangan sērkam ēton nasen gwek.

³⁷ Tingan men zen ēsane gwek, man tangan sērkam dengguanblak. Zen man ēgu gwe'ak, "Eiwa, zini an wehasa hom, in zep ki kirekam dawem tabirida gwenda. Sap i matna, zen hēndep dekam sa ki ēsane gwer. Sap ol srēmna, zen hēndep dekam sa ola ēton!"

8

Yesus kim empat ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:

(Mat. 15:32-39)

¹ Zao hom tangan holo gwe'ak, ki zep zi beyam-byana Yesus onak dep tagal gwezak. Tembanena kim tap gwizimki, Yesus ki zep zēre hon de ang ta gwen wenyaka haen gwibiridaka, zao zep gwibiridaka,

² "Ēe ama zi trana ansa dawemkam kwasang gwibirida'an, sap zen mes dan-ahare yaklakam awe Asa nērgwēk, hēndep angkam zēno mae mo tembanena mes tangan tap gwizimdi.

³ Ēe de usak naban de sek gwen hap gubiridankam, zen sa hwēna ora san ētilsik song gwer, sap ahakon an langa nakon yaing gwezak."

⁴ Zēre hon de ang ta gwen wenyha in ki zep ding nulblik, "Zi srēm langna awe,

tembanena endawe esa ol?– dekam de zi beyam-byana ansa sul sonen hapye."

⁵ Ki zep hwēna takensibiridaka, "Eno mae mo rotina banaka'en?"

Ki zep ding nulblik, "Tuju enkam."

⁶ Yesus ki zep zi beyam-byana insa teinikin niran hap gubiridaka. Ki zep tujukam de rotina insa kap taka, dekam zep Alap hap dawemna golblaka, ki zep hwēna ahap tabirki. Desa zep zēre hon de ang ta gwen wenyha kip etan-etankam kap ta gwizim'inka– zen dikim kae gwibin hip.

⁷ Hogwe bete-tekna hen da-en zē nola'ak. Yesus etan hogwena in hap dawemsa Alap hap golblaka, ki zep hen gwibiridaka– dekam de hen kae gwibiridan hap.

⁸ Kim dwenblandak, zen man tangan ēitri gwek. Mosrona kim tagam dak, yu yawal-yawala tuju enkam zep ēsuwek.

⁹ In zen tembane tak beyana san ha empat ribu enkam mes yap. Yesus ki zep sekwak gwen hap gubiridaka.

¹⁰ Zēna zēre hon de ang ta gwen wenyha ban dekam zep hēndep Dalmanuta mo lang san dep bulkum golēsek gweka.

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke:

(Mat. 16:1-4)

¹¹ Farisikam de gubirida gwen zini ki zep Yesus hun de ol zerkeisa-keisa gwen hap yaing gwezak. Zen dekam de akasiblin hap anakan abe dak, "Emki ngli nakore owassa ap syal gwibir-zimdin. Zen dekam asa emsa anakan laibliblal, 'Zen eiwa Alap onakon hata zaka.'"

¹² Yesus nonol enlala dowe hanan naban zep ensasana langa tasiki, ki zep gwibiridaka, "Em bap auhu-kama enlala zini ngli nakore owassa de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hip Asa abe lal. Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Em makare zi hip Ēe bējēnē owassa syal gwibir-zimdin."

¹³ Kirekam kim gwibiridaka, ki zep zē hēndep hli yuluda guk halka. Bulkum zep zēre hon de ang ta gwen wenyha ban men eiha san dep golētablan gwe kinika.

Yesus kim gwibiridakake, "Dawem. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ulinnink."

(Mat. 16:5-12)

¹⁴ In kim bulkum sek gwek, Yesus hon de ang ta gwen wenyha hwēna hom tembanena sowe henkam kap dak. Rotina hwēna aha-en tol ing nuk.

¹⁵ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Dawem. Terya-tyakam lowehék. Farisi

* 8:15 8:15 Yahudi zi mo gulk sun de ol blaon gwizimdinkim, zen ragisa enlala nei gwibik– zen san de zi mo karek-karekna kiye. Sap ragina, roti mang-mang gunnu man hop gul gwenan. Zep zen san de zi mo karek-karek de aha zi sin dep hlimin song gwe-gwenna kiye. Emki hlaun 1Kor. 5:6-8, hen Gal. 5:9nak.

zi mo ragisa ema ing ulink. Hen Herodes moka ema hen ing ulink.” *

¹⁶ Zère hon de ang ta gwen zini in hom anakan dam nulsuk, “Kire hap ki asa gubiridala,” zep hwëna zënaka donbirida'ak, “Nen home rotina bitî lazal. In zep ki nësa gubiridala.”

¹⁷ Yesus hwëna mes tawa gwibiridaka-insa zënaka donbirida'ak, ki zep gubiridaka, “Em ba habe roti bitî tazan srëm hap enaka lonbirida'an? Em ba hap tangane tame ul srëm gwe-gwe'an?! Em in eiwa enlala joblo-topna.

¹⁸ Em dwan nweni kike. Em ba habe hla kul srëm gwe-gwe'an? Em dwan ini kike. Ba habe ëgwë gwe'an?— san de ësan srëmna. * Em san home enlala eibi'in?

¹⁹ Mensa aha-ere taha-tapkam de rotina lima ribukam de zi hip ahap tabir-zimk, dekam tembane mosrona kime tagam lasik, yuna banaka'en ësuwek?”

Ki zep ding nulblik, “Dua-blas enkam.”

²⁰ “Hen mensa empat ribukam de zi hip tuju enkam de rotina ahap tabir-zimk, dekam tembane mosrona kime tagam lasik, yu yawal-yawala banaka'en ësuwek?”

Etan ki zep ding nulblik, “Tuju enkamke.”

²¹ Dekam zep gubiridaka, “Ki em ba habe tame ul srëm gwer? Èe san rotisa de bitî tazan srëm habë emsa gubiridal.” †

Yesus kim Betsaidak zi nwe dîmînni dawem takake:

²² Betsaidak kim yaïng gwek, zi nwe dîmînni ki zep Yesus onak dep nër halzak, zao zep abe dazak, “Bian, emki zi nwe dîmînni ansa tahasa tehabla inen-dekakim tol etan nwsa kara gweka.”

²³ Yesus ki zep ëna in kon tahakam irik ta halka, zao zep oltepkam nweni insa dra soblaka, ki zep tahana nwenak tehabla ineka. Tahana insa kim teisyasiki, ki zep hwëna takensiblika, “Em wëhë dawemkam hlauluda'ara?”

²⁴ Zini in dekam zep kara gweka, ki zep ding gulbluka, “Kië. Èe kië zini kara tabi'in, hwëna san de te de ëtë naseranna kiye.”

²⁵ Yesus ki zep etan nwenak tahana tehabla ineka. Dekam tangan zep dawemkam kara gwen hap alp gweka. Dekam zep hëndep nweni in etan sërkam tangan dawem nëblak, hëndep lalak tangankam kitak kara gweka— men kiye, dîmin nëblan srëmna kim gwëkake.

²⁶ Yesus dekam zep gulbluka, “Dekam gol san song gwe. Hwëna è san bahem tamaran, ki sa anakan ëtawa gwer, ‘Zen mes dawem tala.’ ”

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Bian, Em an Zen— Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21; Yoh. 6:66-71)

²⁷ Yesus ki zep zère hon de ang tan wenyu ban è bosena Kaesarea-Pilipi mo goleki de san de è-è san golësek gweka. Oranak zep takensibiridaka, “Zi mo Asa de dam tasinkim, Èe an nara mo weinak debë hatazak?”

²⁸ Ki zep ding nulblik, “Ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In baptis ta gwibin zini Yohanis Swe tin nikon etan ngaya gweka. In zen hwëna Yesuskum bosena li yul soneka.’ Hen ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.’ Hen ahakon man emsa enlala në gweblanan, ‘Zen diki ahanik mo weinak dep jowe zaka— men zen orek Alap mo ola ayang nul gwëkke.’ ”

²⁹ Ki zep etan takensibiridaka, “Hwëna ere mae mo Asa de dam tasinkim, Èe an diki nara mo weinak dep dena?”

Petrus zep ding gulbluka, “Bian, Em in Zen— Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsin niye.”

³⁰ Ki zep hwëna jalse gwibiridaka, “Asa insa kirekam dam lasinin, aha maesa hwëna bahem gubiridan.”

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gubiridakake:

(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

³¹ Yesus ki zep kon gwisibir hana'an-ka-zère hon de ang ta gwen wenyaka de anakan tawa tabinkim, “Alap mo dwam gwibinni abe hap dena a kirekam sa lwal: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe karekna mam tangan naka asa goltower. Yahudi mo nol-nola ban, Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi niban sa Asa baes nëblal. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki asa etan tin nikon ngaya gwer.” ‡

³² Zen dam-dam enkam kirekam gubiridaka— zen de karekkan dam gulsun srëm hap. Petrus ki zep hwëna Yesussu ora nakon de asyal hehan hap gulbluka, zao zep anakan jalse gwebla'an-ka, “Em hap

* **8:18 8:18** Yer. 5:21; Yeh. 12:2 † **8:21 8:21** Ayatnak awe Yesus mo olsa de dam gulsun hup, emki Mat. 16:12nak hlaun. ‡ **8:31 8:31** Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yaklana dan-ahan”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yaklana dan-dan”kam. Sap Yesus Jumatkam tilki, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

kirekam gulu! Kina ki bëjen kirekam lwan.”

³³ Hwëna Yesus ki zep lure san ahakore zëre hon de ang ta gwen wenyaka lero gwibiridaka, ki zep zëno mae mo inik Petrussu anakan jalse gweblaka, “Em in dowal mo kigi! Ki lun em gwën. Eno kirekam de enlalana in Alap mo dwam gwibin sin denaka hom. Zen auhu-kama zi mo dena.”

³⁴ Dekam zep Yesus zi trana insa hëndep zëre hon de ang ta gwen wenyaka ban haen gwibiridaka, ki zep zë gubiridaka, “Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwënnak, zen diki zëre mo gwënnak zen eititi gwibin- dekam de zëre hap de telidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, ‘Èe sap asa Yesus hun apdenak lül.’

³⁵ Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwënnak anakan noläiri gwe'ak, ‘Èe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno mae gwënnak in sa jek-jak gwer. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hen abe hap de ol dawemsa de gol halada gwen hap zëre mae mo gwënnak sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tün hüp, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.

³⁶ San ha dawemna?— em de sërkam te-ala beya gwenkam kitak de okamana ansa bi gwibinni, dekam de hwëna ere mo gwënsa tühis gin hüp. Kirekam dawem naka hom!

³⁷ Tinkim san ha emaka te-ala beyana inkam ba maesa Alap hap golbla'ara?— dekam de etan ngaya gwen hapye. Kina ki bëjen.

³⁸ “Auhu-kamanak de zini man Alapsa hli da gwenan- dekam de dowal-dowalsa ang gwibirida nasen gwen hap, hen kirekam-kirekam karekna dikim gulin halasen gwen hap. Hwëna Abon de ang gwe-gwen zini em de zëno mae mo ngirün nikon anakan de gunsu saher gwënnak, ‘Èe Yesussu de ang gwe-gweblan zi,’ ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe kimë Bian mo ngatan naban hen sosen naban zëno dam taha nakore zi niban golëyaing gwe'anzak, Èe molyë hen emsa anakan kira tak, ‘Zini an eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.’”

9

¹ Ki zep etan gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek-Alap mo yakla yalak de zaun srëmnakye. Em esa Asa hla lal- Èe kimë zëre mo sosen

yawala ban zëre mo bosekam de irik gin hüp hata'an zakye.”

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:

(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

² Yaklana kim enam enkam damank, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka Petrus, Yakobus, hen Yohanis mae en han zë-en kwatap yawal san dep golësek gwëka. Hwëna dan-ahare zini in mo nwenak zep Yesus mo timni liwe heblak.

³ Zëno pakeanna man tangan sërkan ngap-ngap nëblak hen man nalilingtilbli'ak. Okamanak de ngap-ngap kire-kirena, men ki ogom ngap-ngapna, zen man kitak lwala he'an- zëno ngap-ngap nakonye.

⁴ Ki zep hwëna Musa Bak ne Elia Bak ne mumuk ennak jo kë zaka, hen Yesus hon de ang tan dan-ahare zini in ki zep zë nakek- zen kim Yesus hun ëraisil gwe'anka.

⁵ Petrus ki zep hwëna Yesussu totoresagubuluka, “Bian, dawem tanganna- nen de awe lowehe gwen hapye. Zep ëe asa gol kluksa dan-ahan syal ëblandal- ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap.”

⁶ Hwëna Petrus insa kirekam gubluka, hyanak zëna man saher gwibi'inka, “O ëe an ba habë kirekam gublul!” Sap zen wal bose dare zem in han man sërkan ziairi'anka.

⁷ Hwëna butna ki zep zë wale tabirzik, hen butna iwe zep ola ësak, “An ano Tane-ëre mo dang tininak de tanganna. Desa em sal gweblan.”

⁸ Zen nabal-bakam zep sap men-san an-sankam ëkaratda gwendak, hwëna zi maena hom zë hla dak. Hwëna Yesus Zëna en naka zë hla dak.

⁹ Kwatapna in kon kim etan golëtine gwe'anka, zao zep gubiridaka, “In desa ki ena hla kul, etan aha maesa bahem gubiridan- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe de nama tün nikon ngaya gwen srëmnakye.”

¹⁰ Zen man Yesus mo ol jalse gwibiridanna in san ang tak, hwëna zë-erenak zep zë-en anakan don gwibik, “ ‘Tün nikon de etan ngaya gwënnak,’ zen banakarekam sa lwal? Nen home dam ulsu'un.”

¹¹ Dan-ahare zini in dekam zep hwëna dakensiblik, “Elia Bak mes-am lwa hala. Èe hwëna ama tim ul, ‘Zen sa Emsa ngeirbli zala.’ Sap Musa mo olsa de tawa ta gwibin hüp de zini kirekam am ëgu gwenan, ‘Zen diki nonol Elia Bak sa etan lwahal zankam ngeirbli zala, ki sa hwëna

nësa de ngaya tabin hip de Zini hata zala.’”*

¹² Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “In sap eiwa kirekamke. Elia zen sap kirekam-kirekamsa de nonol sul sone gun hup de zini zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zini. Èe de hwëna kirenak hatazan hap. Hwëna Alap mo ola ahana hen ki, kirekam de hen Abon jowen hap dena- men zen anakan lwakye,

‘Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna sa baes nëblal, hen karekna mam tangan naka sa goltowe gwera.’”*

¹³ Hwëna èe ama emsa gubirida'an, Elia zen sap mes eiwa Asa ngeirbli zaka, hwëna zini zère mae mo dwam gwibin sin kirekam-kirekam karek-karek ensa nol gweblak- men kirekam hen zèbe hap dena Alap mo olak hamal hap lwakke.”

Yesus kim dowal mo tilblin walas tola dawem takake:

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

¹⁴ Yesus kim etan zère hon de ang ta gwen zi dan aharena in han golëlwandahal zaka- ahakore zère hon de ang ta gwen wesyan dep, hwëna zi beyam-bya naban zep zè hla nulida'ak. Musa mo ol tawa ta gwibin wenyik zè Yesus hon de ang ta gwen wenya in han nolëol tetek gwe'ak.

¹⁵ Hwëna Yesus Zënaka kim hla da guk, ausa zep anakare hap nohlo gubluk, “Zëna man hata'ara.” Dekam zep hut tu ane gun hup èhlu-hluk gwezak.

¹⁶ Yesus ki zep takensibiridaka, “Em ba habe èol tetek gwesan?”

¹⁷ Hwëna zini ki zep zi trana in kon ding gulbluka, “Bian, èe ère mo walassaè ebon dep zer halzal. Dowal til gweblanda, zep tol ol srëm gweka.

¹⁸ Dowala in kim til gweblanda, dekam zep èk tutum nuban kamanak zënaka zerheir isen gwenda. Èkna dekam zep hen ngalk-ngalk so gwenda, hëndep dekam zep tingare timni kyang-kyang gwe-gwenda. Èe mesè sap ere hon de ang ta gwen wenya zeralsa sonen hap gubiridal. Hwëna man sap nakablal.”

¹⁹ Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom tangan! Èe san èse nakaè sap emsa golëlowehe gwék?! Èe ama bae- eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san emki walasna insa zerhalzan.”

²⁰ Ki zep nër halzak. Dowala in kim Yesussu hla taka, dekam zep walasna insa yal-yal taka, ki zep hëndep kamanak zerheirki, zao zep èk tutum nuban ololo gwe'anka.

²¹ Yesus ki zep bi zemka takensiblika, “Dowala in bawalkam kon gwesibli hanaka- kirekam de gwë gweblan naye?”

Ki zep ding gulbluka, “In beteknak ki hëndep til gweblaka.

²² Dowala in syauknuk de zerheir gwenna mes beya taka- hen honak de keing ta gwen naye. Zen kire tangankam tan hap am ki gwëbla'ara. Hwëna eno sosen de kirekam lwablankam, emki tol asa kwasang gwizimdin hen mas gwizimdin.”

²³ Yesus ki zep hwëna jalse gweblaka, “Ha! Em bap kirekam Asa gublula, ‘eno sosen de kirekam lwablan'kamyè? Ki em home Asa taiblibla'ara. Em de Asa taibliblankam kina ki banakare maena man?- Èe de ebe hap syal gwibir-blin srëm hap denaye!”

²⁴ Bi zem in dekam zep hëndep ol mamkam gu aneka, “Èe sap ama Emsa taiblibla'an, hwëna sowehen tangankam homë. Emki ano Emsa de taibliblansa ap esek gul seblan!”

²⁵ Yesus kim hlauludaka, “Zini angkam man hlu-hluk gwe-gwe zankam Asa dot dasi'in, ki zep dowala insa gubluka, “I srëm hen ol srëm dowal, walasna an kon em wet son. Bahem etan tilblin.”

²⁶ Dowala in ki zep hërheka, etan ki zep walasna insa karek tangankam yal-yal taka, ki zep hëndep zëbon onakon wet soka. Walasna in tok makan zep zè lwa'anka. Zi beyam-byana in dekam zep nenblak, “In mes tilida.”

²⁷ Hwëna Yesus ki zep taha nakon de zer inenkam li taka. Dekam zep hëndep dawem gweka.

²⁸ Yesus kim zè-en golak gwë'anka, zère hon de ang ta gwen wenya dekam zep zè-en du nëblazak. Zao zep dakensiblik, “Bian, èe ba hap tanganè dowala insa èralsa sone srëm gwer?”

²⁹ Ki zep ding gulzimki, “Kirekam de dowala, toton banakare aha maekam bëjen zeralsa sonen. Zen aha-en diki Alapsa de abe ta gwen enkam de zeralsa sonen.”

Yesus kim etan Zën de tîn hip dena tonbiridakake:

(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

³⁰ Yesus dekam zep zère hon de ang ta gwen wenya langna in kon golësek gwëka, Galilea san zep golëtaman gwëka. Zen hom dwam gwëka zi de anakan tawa gweblan hap, “Yesus zëwe gwe'ara.”

³¹ Sap Zen dekam dua-blaskam de wenya in ensa tawa ta gwibi'inka. Zen anakan tawa ta gwibi'inka, “Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa hëndep

* 9:12 9:12 Yes. 53:3-9

Asa dal, hwëna yaklana dan-ahan ki asa etan tin nikon ngaya gwer.”

³² Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya hom tame nul gwe'ak- insa kirekam tawa ta gwibi'inkaye. Hwëna takensiblin hap man na'iriblak.

Dua-blaskam de wenya kim mae hap ëol gwek, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”

(Mat. 18:1-9; Luk. 9:46-50; 17:1-2)

³³ Kapernaumk kim dua-blaskam de zini insa golëyaing gweka, golak kim golëbiti gweka, zao zep takensibiridaka, “Em oranak basae ol eibir sinzal?”

³⁴ Zen hwëna man nasalsiblik, sap oranak zen eiwa man mae hap ëol gwezak, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”

³⁵ Yesus ki zep tagal gwesin hip gubiridaka. Zëna dekam zep nikin aneka- dekon de tawa tabin hip. Ki zep gubiridaka, “Kitak ësane gwek. Zi de Alap mo irik ginnik mam gwen hap dwam gwenna, zen diki tingare zi mo babu gwen zi makan zen gwen. Zen dekam sa Alap mo nwenak mam gwer.”

³⁶ Ki zep hwëna walas tola haen gweblaka, dekam zep zëno mae mo nwenak de zaun hup gubluka, zao zep babang tan naban gubiridaka,

³⁷ “Zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'anka- sap anakare walas tol maesa, Èe asa desa enlala gweblal, ‘Zen Asa mas gwebla'ara.’ Hen zi de Asa mas gweblanna, Alap men Zen Asa zer soneka, Zen sa desa hen enlala gweblala, ‘Zen hen Asa dekam mas gwebla'ara.’”

³⁸ Ki zep hwëna Yohanis gubluka, “Bian Guru, ëe zisië hla lak- eno bosekam de dowalsa golëalsa sone gwennak. Èe zebë jalse ëblak, sap zen nèbon mae de ang gwe-gwen naka hom.”

³⁹ Ki zep hwëna gubiridaka, “Em hap jalse ëblak, sap zi de ano bosekam owassa sayal gwibinni, kirekam de zini bëjen nabakam Asa lamang tan.

⁴⁰ Sap zini men zen nësa baes neibirida srëm gwe'an, zen zen- nèbon mae onak dep denaye.

⁴¹ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi de ano bose hap emsa mas gwibiridanna- aha-ere ho mok mae tolsa de anakare enlala naban golblankam, ‘Zen Kristussu de ang gwe-gweblanna,’ ki Alap sa zëbe hap hen dawemna lamkam golblala. Zen molya golbla srëm gweka.

⁴² “Men nara Asa de taibliblan zisi, sap hen anakare walas betek maesa, karek

san dep zertoranna, zen dikim hwëna Asa hli tan hap, kire zini Alap sérkam tangan sa karek tala. Diki dawemna, zen maka zertoran srëmnak karekkam de tinsi hlauku. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan naban de hi tateknak hiri tan maekam, ki zen molya karek san dep zertonnanam, hen Alap molya karek ta'anam.

⁴³⁻⁴⁴ “Emsa de ere mo aha taha anakan titi da gwe'anam, ‘Haen, karekna ansa nen on,’ diki dawemna em blansin. Sap eme dare taha naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tinsin srëm syauknuk esa hëndep denaban gwë gwer. Blansinkim ki emaka sam gwe'si'ira- aha-ere taha naban de Alap onak gwë gwen hapye. *

⁴⁵⁻⁴⁶ Hen kirekam, emsa de ere mo aha tana anakan titi da gwe'anam, ‘Kareksa de gon hap nen song ën,’ diki dawemna em blansin. Sap eme dare tana naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tinsin srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Blansinkim ki emaka sam gwe'si'ira- aha-ere tana naban de Alap onak gwë gwen hapye.

⁴⁷⁻⁴⁸ Hen kirekam, emsa de ere mo aha nwe titi da gwe'anam, ‘Haen, nen karekna wakinsa karatda un,’ ki nwen insa em alsin. Sap eme dare nwe naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tinsin srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Men zëwe kirekam de zini yal nulse gwenan,

‘zao blëna hëndep denaban zëno mae mo timni hlok dasik gwibirin, hen zen man hëndep denaban syauk sal-sal ngirrin nikon sang-sangna neis gwibirin.’* Alsinkim emaka sam gwe'si'ira- aha-ere nwe naban de Alap onak gwë gwen hap, Zen kim de kitak irik gi'inkaye.”

⁴⁹ Yesus ki zep gulk sun de ol blaonz-imdinni dan mas sozimki: “Zep zini tingan syauk sal-sala sa neis gwibir. Ahakon okama ennak sa neis gwibir. Hwëna ahakon, zen hëndep de tangan naban sa neis gwibir.

⁵⁰ “Em an zene Abon onak ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hina zen sap tembanesa de dërek gun hup dawemna. Hwëna blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Hwëna em bahem hi mo kim dërekna ëhom gwen. Ki hwëna em molye aha-ere enlalakam lowehe gwek.”

* 9:43-44 9:43-44 Ahakorena men zen orep Markus mo ola ansa etan ale nul gwek, ayat 44na hen 46na man mas nuk. 48naka zë etan mas nuk. 48na, zen Yesaya 66:24 naban apdenak. * 9:47-48 9:47-48 Yes. 66:24

10

Yesus kim wesya de baes gwibin srēm hap dena tawa tabirkike:

(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

¹ Yesus dekon Yerusalem mo lang san zep zère hon de ang ta gwen wenyā ban golēsək gweka, hen weyana Yordan mo men eiha san de lang san dep golētablan kīnika. Zi beyam-byana zao zep etan Zēbon dep yaing gwe-gwezak, zao zep etan tawa ta gwibirki- men kirekam gwē gwekake.

² Farisikam de gubirida gwen zini hen man Yesusu de akasiblin hap yaing gwezak. Ki zep dakensiblik, “Em banakane Musa mo titi tabin ola dam gulsu’ura? San ha zini we zemka sap de baes gwibinkim? San ha bējen?”

³ Ki zep ding gulzimki, “Musa ki banakan kire hap nēsa titi tabirki?”

⁴ Ki zep ding nulblik, “Zen anakan titi tabirki,

‘Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwēna nonol baes gwibin hip de suratsa de anakan ale gunkum, “Ēe mesē kire hap baes gwibik.” ’ ”*

⁵ Ki zep hwēna gubiridaka, “Em in kitak kwasang enlalana tawa naka hom, in zep Musa kirekam ein ebe mae hap ale gulzimki.

⁶ Hwēna diki Alap mo dwam gwibin tanganna, zen diki men kirekam okamana as de yang gulsun nukon lwakke,

‘Alap nonol tanganna zi niban wenyā ban yang sosuku.’*

Hen Zen dekam anakan guku,

⁷ ‘Zini an-bi zemka hli sonkam- dekam de we zeban aha-en ēn hapye.

⁸ We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye.’*

In zebē emsa gubirida’an: Alap mo nwenak we-zi darena zen dan hom. Zen hwēna aha-en.

⁹ Zen in zep, Alap mensa aha-en sonna, zi bap zen etan kles son.”

¹⁰ Golak kim golēbīti gweka, zère hon de ang ta gwen wenyā zao zep etan we baes gwibin hip dena insa dakensiblik.

¹¹ Yesus ki zep ding gulzimki, “Zi de we zemka baes gwibinni, hwēna ahanaka de etan gonkam, dekam Alap mo nwenak zen mes nonol we zemka yane-ne gulku, hen zēna kahalonak gwē gwe’ara.

¹² Hen kirekam, we de zi zemka baes gweblanna, hwēna ahanaka de etan zenkam, zen hen dekam Alap mo nwenak mes zi zemka yane-ne tak. Zēna kahalonak gwē gwe’an.”

Yesus kim anakan goltreizimkike, “Walasna an makare zini, zen zen Alap mo irik ginnik bīti gwe’an.”

(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

¹³ Zini dekam man walas zemka Yesus onak dep kap nulhal gwe’anzak- Zen de tahasa tehabirida ine gwen hap. Hwēna zère hon de ang ta gwen wenyik anakan jalse neibirida gwe’ak, “Walasna bahem an san kap gulhal gwezan. Bahem Gurusā blostaban.”

¹⁴ Hwēna Zēna kim hlaluludaka, ki zep anakare ola ban jal gwibirida’anka, “Em bap jalse eibiridal. Dikire walasna Abon nolēyaing gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenyā, zen zen Alap mo irik ginnī bi neibi’in.

¹⁵ Eiwa denakaē emsa gubirida’an: Men zen de walas bete-tekna an mo kim Alapsa anakan daiblibla’ak, ‘Zen eiwa ano teipsinnī,’ zen zen Alap mo irik ginnik bīti gwe’an. Men zen de kirekam daiblibla srēm gwe’ak, zen molya Alap mo irik ginnik bīti gwēk.”

¹⁶ Ki zep hwēna walas tane-nena insa babang tabin niban tahana tehabirida ine gwe’anka- anakan de Biansa abe ta gwen naban, “Bian, walasna an hap dawemna gol gwizim.”

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hatakake:

(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

¹⁷ Yesus kim etan dekon song gwe’anka, zini ki zep hwēna Zēbon osan dep hluew zaka, zao zep zēno nwenak boklena kom so zaka, ki zep kon gu seblaka, “Bian Guru, em aīris. Ēe basa asa syal gwibir?- ēe dikim hēndep de gwēn hap denaka gul irin hipye.”

¹⁸ Ki zep ding gulbluka, “Diki aīris aha-en tangan Alap Zē-en. Zep em Asa banakane enlala gwebla’ara?

¹⁹ Em dwan mes-eme sap Musa mo titi tabin ola tawa gwibirki- men zen anakan lwakye:

‘Zini bahem tan.

Bahem kahalo gwen.

Bahem sowē gwen.

Zisi bahem boton hap klak tan hen boton olsa bahem gol hala seran.

Zisi bahem lwa tasin.’

Hen,

‘Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.’ ”*

²⁰ Zini in ki zep ding gulbluka, “Guru, ēe beteknakē ki hēndep desan ang gwe-gwēk, hēndep angkam namaē desan ang gwe-gwe’an.”

* 10:4 10:4 Ul. 24:1; Mat. 5:31-32 * 10:6 10:6 Kej. 1:27; 5:2 * 10:8 10:8 Kej. 2:24 * 10:19 10:19 Kel. 20:12-16; Ul. 5:16-20

²¹ Yesus hwëna embwan naban zep hla taka, deban zep gubluka, "Hwëna aha-en tangan lwa kini'an- em de desan ang gwen hap denaye: Em song gwen, ere mo kire-kirena kitak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa beyakam lam ta'ara. Ena dekam etan hataza- Asa dikim ang gweblan hapye."

²² Kirekam kim salblaka, dekam zep kon enlala dowe hanan naban song gweka-mae hap: Sap zëno kire-kirena beya tanganna.

²³ Yesus ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyu insa nwekam amjanbirki, ki zep zë gubiridaka, "Eiwa, gwa-gwa tanganna- te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hapye!"

²⁴ Zëre hon de ang ta gwen wenyu in man tangan Yesus mo ola insa denggwani'ik. Dekam zep hwëna etan gubiridaka, "Ano walas, eiwa dam-dam naka hom- Alap mo irik ginnik de hatan hapye."

²⁵ Te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik tin hip dena, zen men kiye- unta yawal de jaron hul betek san tinni. Kire otweran yawala toton bëjen tin."

²⁶ Kirekam de ësan gwenkam, zen man etan sërkam ëtenggwank, dekam zep zënaka dakensibiridak, "Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwëna endan nik sa ëngaya gwer? Toton nara molya."

²⁷ Yesus ki zep hwëna nwekam de amjanbin niban ding gulzimki, "Eiwa, auhukama zini zëre mae mo sosonkam bëjen zënaka ngaya tabin. Hwëna Alap de zi hip syal gwibir-zimdin srëm hap dena, aha-en mae hom tanganke."

²⁸ Petrus zep hwëna takensiblika, "Ki hwëna abe mae hap dena bankarekam sa lwal? Sap ëe mesë ëre mae mo tingare bi gwibinni Emsa de ang gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ëe basa asa lamkam ulin?"

²⁹ Ki zep ding gulbluka, "Eiwa de tangan nakaë emsa gubirida'an: Zini men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hen Alap mo ol dawemsa de gol halada gwen hap zëre mae mo bi gwibin kire-kirena hli nulida gwe'ak, zëbe mae hap sa Alap mam en tangankam kap ta gwizimdi. Zen mensa hli tandan naye- sap gol zem, aya-wal oso-wal zem, an-bi zem, walas zem, hen sap nga maena,

³⁰ zëbe mae hap sa Alap nama de okamanak lowehe gwenak sërkam de beya tangankam hen hë'ho gwibin tangan

wenyaka etan lup gul gwizimdi- sap aya-wal oso-walkam de gubiridan wenyu, ane-biakam dena, walaskam dena, sap gola, hen nga maena. Hwëna kire zisi, zini hen sa abe hap de jal hap karek da gwibir. Hwëna Alap kim de kitak irik ginkim kon gwesibir hana'anika, Zen dekam sa hen zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap dena golzimdi. *

³¹ Hwëna beyana men zen sap angkam bose naban lowehe gwe'an, zen zen sa hwëna lamkam lure san ëgwër. Hen men zen angkam bose srëm wenyu lowehe gwe'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin ëgwër."

Yesus kim etan anakan gubiridakake, "Asa sa dal."

(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

³² Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenyu ban Yerusalem san dep golëyaing gwe se'anika, Zëna man ngeirki. Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenyu airin hip enlala nik ëbeya gwen da'ak-mae hap, "An banakan wëhë Yesus hup de jal hap Yerusalemk lwa'ak?" Lun kon men zen hen ang tan da'ak, zen hen airin niban ang tan da'ak. Yesus ki zep dua-blaskam de wenyu in ensa engka en golësyalhe halka, zao zep zëre hap dena hamal hap anakan tonbirida'anika,

³³ "Ola ansa emki ësan: Nen angkam Yerusalem san debe yaing gwe se'an. Zëwe sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa tapbla dazim- Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam wenyu kip, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenyu kip. Zen sa hwëna Asa de tan hap ola aha-en nul, hëndep Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim."

³⁴ Zen sa hwëna Asa lamang da gwer, hen oltepkam hol-hol da gwer, hen sa Asa dangole gwer. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki asa tin nikon etan ngaya gwer."

Yakobus ne Yohanis ne kim Yesussu abe lakake:

(Mat. 20:20-28)

³⁵ Ki zep Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohanis ne Yesus hon apta zaka, ki zep zë enblaka, "Bian Guru, ano nik mo enlalana man lwa'ara- em de kirekam abe nikip syal gwibir-zimdin hip."

³⁶ Ki zep takensizimki, "Em basae dwam eibi'ira?- Eë de desa ep syal gwibir-zimdin hipye?"

³⁷ Ki zep ding ulblika, "Em kime teipsinkim irik gi'inka, ëe ama dwam ë'an- eno dam-taha irgwa-taha nakon de hen teipsinkim inikirin hip."

* 10:30 10:30 "Sërkam de beya tangankam," zen Yunani olkam "seratus kali lipatkam."

³⁸ Yesus ki zep ding gulzimki, “Hwëna ena home tame u'ira- in zebe abe ëndaye. Karek yawala men desa Ëe goltowe'ak, em wëhë desa de hen oltowen hap hohle ë'ara? Ëe men kire dohon-hon nakaë wei yu'uk, em wëhë hen desa de hen wei kun hip hohle ë'ara?”

³⁹ Ki zep ding ulblika, “Ëe ama hen hohle ë'an.”

Zao zep etan guzimki, “Eiwa, em hen esa tol oltowera- Ëe men kiresaë goltowe'ake. Hen Ëe men kire dohon-hon nakaë wei yu'uk, em hen kire naka esa lamkam wei kuli.

⁴⁰ Hwëna men zen de ano irgwa taha nakon hen dam taha nakon inikin'inka, desa Ëe bëjënë dam sosun. Zëwe de inikirin hip dena, zen diki ano Bian Zëna mensa dam sosuku, zen diki zen sa zë inikiri.”

⁴¹ Hwëna dare taha-tapkam de ahakore ang ta gwen wenya in kim zëno nik mo abe lan ola insa ësak, zen man tangan sisngin neizim'ik- mae hap, “Zen bap zen de mam ën hap abe lala!”

⁴² Yesus ki zep tingan tagal gulsuku, zao zep gubiridaka, “Ena dwan tawa nakake, Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men zen anakan zënaka tim di gwibirin, ‘Ëe an teipsinnî,’ zen man zëre kore naka jap nul sonenda gwenan hen nyaubirida gwenan.

⁴³ Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen mam gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tingingare zi mo babu gwen zi makan zen gwën.

⁴⁴ Hen ebon mae onakon men zen teipsin hip dwam gwe'ara, zen diki tingingare zi mo tana iltikinnik zen nikirin.

⁴⁵ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe an zi de Asa babu gweblan hap homë hatazak. Zep em hen ano tana wei san emki Asa zertro gwen. Sap Ëe tingingare zi mo tana iltikinnik de nikirin hibë hatazak- hëndep ëre mo angsa de tingingare zisi dikim hil ti sonebin hip sosok tazimdin hip.”

Yesus kim Bartimeus Bak, nwe diminsi, dawem takake:

(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

⁴⁶ Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban Yerikok golëyaing gweka, hen ahakore zi tra naban, dekon kim etan

ëgwa ha'ak, hwëna zi nwe diminnî ora alpnak nikin'inka. Zëno bosena Bartimeus, Timeus Bak mo tane. Zen te-ala hap kon aberbe ta sone gwibiriki.

⁴⁷ Zen kim salka, “In Nazaret walya men Yesus taman'ara,” dekam zep taken soneblaka, “Yesus, Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang gwebla.” †

⁴⁸ Hwëna zi beyana in jalse nëblak, “Balkkam.” Hwëna zen mam tangankam kim taken sone gwe'anka, “Daud Bak mo Auyan-tane, asa kwasang gwebla!”

⁴⁹ Yesus dekam zep zausuku, ki zep gubiridaka, “Em kwang tan.”

Kim kwang da'ak, zao zep nenblak, “Em luwen, hen emki sëwehen! Yesus man emsa gublunda- zëbon osan de song gwen hap.”

⁵⁰ Zi nwe diminnî in dekam zep nabalbakam de luwesik ane kininkam deyol utuknu hiri gulin guk halka- Yesus osan dikim song gwen hap.

⁵¹ Yesus ki zep takensiblika, “Em basae dwam gwibi'ira?- Ëe de desa ebe hap syal gwibir-blin hapye.”

Ki zep ding gulbluka, “Bian guru, ëe ama tangan nwsa de kara gwen hap dwam gwe'an.”

⁵² Ki zep ding gulbluka, “Angkam sap esa song gwera. Em mese Asa taibliblala, in zebe dawem gwenda.”

Dekam zep ki hëndep nwena kara gweka, dekam zep ora san Yesussu ang gwe sebla halka.

11

Yesussu kim teipsin zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:

(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

¹ Yesus kim Yerusalemsa zigolek de ta'anka, nonol zaitun tra nabare kwatap teknak de ë darena Betania hen Betfagek zep golëyaing gwe'anka. Dekon zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka dan-dan guzimki,

² “Em ëna wakin san song ën. Kime apta'an haka, zao esa hëndep keledai tanena da tablan naka hla lala- zi mo zersong gwen srëm naka. Desa hil li-in halza.

³ Zi de emsa takensizimdinkim, ‘Em ba habe hil li'ara?’- a kirekam ding ulzim,

† **10:47 10:47** Bartimeus in kim Yesussu “Daud Bak mo Auyan-tane”kam taken soneblaka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denaka hom. Sap zëno hatan srëmnak, tingingare Yahudi zini “Daud mo Auyan-tane”kam Israelsa de ngaya tabin hip de Zini nen guk gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen gweblak, “Teipsin zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.” Zen hen man Desa enlala në gweblak, “Zi sang-sang karekna sa hen dawem ta gwibiri, hen karekkam de lowehen nakon sa hil ti sone gwibiri.” Zep zi nwe diminnî in kirekam hen mes Yesussu dam tasiki.

'Bian dwam gwebla'ara. Zen sa etan nabakam zer sone zala.' "

⁴ Kim song ëka, ki zep hëndep keledai tanena insa hla laka- ora alpnak da dablak, lilikin golek denak. Zao zep hëndep hël li inki.

⁵ Zini men zen zao ëzau'uk ki zep dak-ensizimk, "Em ba habe hël li'ara?"

⁶ Yesus men kirekam guzimki, kire enkam zep ding ulzimki. Dekam zep nenzimk, "Amki."

⁷ Ki zep hëndep ërlwa halka. Kim ërhataka, keledai mo tahan dannak zëre mae mo tahan bajusa zep kang dasek. Ki zep zë hwëna Yesus sewe seka.

⁸ Hen zi beyam-byana in baju zemka ora san dëre dahak- desan de keledai tanena in Yesusu zersong gwen hap. Hen ahakon yera ala makare naka ora alp san nublun gwe'ak, desa zep hen ora san dëre dahal gwe'ak.

⁹ Zini men zen nangeirblin da'ak hen lun ang nëblan da'ak dekam zep ëtaken gwe'ak,

"Hë'ho, hë'ho!

An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara.

Hë'ho! Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.

¹⁰ Diki Alap Zen teipsin zini Daud Bak mo Auyan-tanena ansa mas gweblan- Zen dekakim tatetekam irik gilki.

Hë'ho! Nen kitak teipsin tangan Zini Alapsa boltere tan!"

¹¹ Yesus kim hëndep Yerusalemk hata seka, Alap mo golak zep hëndep tilki. Zao kim amjanbiri sen'anka, hwëna man zë nabakam kaw'e'ak. Dekam zep kon etan dua-blaskam de ang ta gwen wenyä ban Betania san dep golësek gweka.

*Yesus kim tenya arana heip gulkuke:
(Mat. 21:18-19)*

¹² Zao de yaklanak kim Betania kon etan Yerusalemk san dep golëlwanda ha'an zaka, Yesus dekam zep usak gwe'anka.

¹³ Langa nakon zep tenya arana hlaul inki. Alana bu-bung tangan nik zau'uk. Dekam zep mae hap syal hebirki, "Eini wëhë." Hwëna eini aha-en mae hom hlaulku. Ala enna, sap tenya ara mo tën tamlenak hom dekam zau'uk.

¹⁴ Ki zep arana insa anakan gubirki, "Eno eini angkam hëndep molya dwin-bik." Zëre hon de ang ta gwen wenyä dekam zep nasalblak.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake:

(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

¹⁵ Yerusalemk kim etan yaing gwëk, Yesus Zëna dekam zep etan Alap mo golak til zika. Dekam zep kon men zen Alap mo gol tëmna Alap hap de golblan kire-kirena te-ala hap lirak da gwibik, desa golëalsa soneka. Meja-mejana men zao te-alana lirak da gwibik, hen komal-tum komal-tum maena men dekon mawa oholana lirak da gwibik, desa man kitak yal tazimki.

¹⁶ Tingare zini dekam zep jalse gwibiridaka, "An orasa hom! Alap mo gola an san bahem ba maesa de teiredan naban taman gwe-gwezän!"

¹⁷ Ki zep zë hwëna tawa tabirki, "Alap mo olak man lwak:

'Ano gola sa nen gwibir, "An tingare zi ausu dekon Biansa gu sone gweblan hap de gol." "

Em an hwëna

'sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.' "

¹⁸ Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenyä kim Yesus mo kirekam de gweibiridanna insa ësak, dekam zep tan hap orana dëbla'ak. Hwëna mae hap zë bung neisiblik, "Zi trana an sa hwëna zerzaukum nësa karek dabir." Sap zi trana in man tangan Yesus mo tawa tabinni insa sam neisibir-blik, hen man tangan denggowanbik.

¹⁹ Kim kaw'e'ak, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyä ban Yerusalemk kon etan golësek gweka.

*Yesus kim zëre mo tenya ara heip gunnu in hap dena tawa tabirkike:
(Mat. 21:20-22)*

²⁰ Ka'ankam kim etan kak tangannak ara ausuna in san golëtaman gwe'anka, dekam zep hla nuk, "Zen mes tangan hëndep sa nakon sasan gweşikser."

²¹ Petrus dekam zep enlala gwibirki-in zen ki ir jowek, dekam zep Yesusu gubluka, "Bian, emki hlaun! Em mensa arana ir heip gulku, zen mes tangan hëndep sasan gwer."

²² Ki zep ding gulzimki, "Alapsa em taibliblan.

²³ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eme Alap ensa tingare enho naban anakan laibli gwebla'ak, 'Zen sa kirekam abe hap syal gwibir-blira,' ki em hen esa sërkam de owasna syal ei gwibir. Eme dekam Alapsa abe la gwe'ak, 'Kwatap tekna an zen hinak zënaka ter sonen,' zen hëndep kirekam maka Alap ebe mae hap syal gwibir-zim'ira- em de taibliblankamye.

²⁴ Zen in zebë emsa gubirida'an: Em de ba mae hap Biansa abe ta gwenkam,

anakan em taibli gweblan, 'Zen mes ap golblanda.' Zen dekam sa hēndep ep golblala.

²⁵⁻²⁶ Hen em de Alapsa abe tan hap enlala gwenkam, zi bose omka de tañl giblīn naban bahem. Nonol em zi bose uk mo ep de karek golblanna insa eititi gwibir-blin. Ki ere mo ngatan zi mo langnak de Bian dekam sa hen eno karek-karekna ep tap gulsublula." *

Yesussu kim anakan dakensiblikke, "Emsa an nara trī ta se'ara?"

(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

²⁷ Yesus ki zep etan Yerusalem san dep golēlwanda halka. Alap mo gol tēmnak kim tē nasen'anka, dekam zep hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola ban Zēbon onak dep yaing gwezak.

²⁸ Zao zep dakensiblik, "Emsa an nara gubluka, hen nara emsa trī tase gwe'ara?—dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye."

²⁹⁻³⁰ Ki zep ding gulzimki, "Ki Ēe asa hen nonol emsa takensibiridal: baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap trī ta seka? San ha zen zēre en mo sosonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ēe asa hen emsa gubiridal, 'Asa Zen trī ta se'ara, zebē kirekam syal gwe-gwe'an.'"

³¹ Dekam zep zē-en anakan donbi'ik, "Bējen nen anakan ding gulblun, 'Alap trī ta seka,' ki hwēna zen sa nēsa gubiridala, 'Ki em ba habe desa laiblibla srēm gwek?'"

³² Hwēna anakan ding ulbli'ak, 'Yohanis zen zēre en mo sosonkam syal gweka,' ki hwēna zi trana an sa nēsa karek dabir, sap zen Yohanissi mes-am anakan daibliblak, 'Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.'"

³³ Anakan zep hēndep ding nulblik, "Ēe homē dam ulsu'un, 'Yohanissi zen trī tase gweka.'"

Ki zep hwēna ding gulzimki, "Ki Ēe hen molyē emsa gubiridak, 'Ēe an zēno syalsae gol gwe'an, hen Zen Asa trī tase gwe'ara.'"

12

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike—Zēnaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:

(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

¹ Yesus ki zep gulk sun de blaonz-imdinkim Yahudi mo mam-mamna insa

tonbiridaka, "Zini man anggur ngasa eiya tablaka. Alp san kolkam wale tablaka. Zao zep hen kasona hul gulku— anggur danna insa de zē tanakam it ta sone gwen hap. Hen gut de gola zao zep hen tauku— dekon de ngana insa kara ta ine gwen hap. Ki zep hwēna ngana insa te-alakam nga syal gwe-gweblan zi hip bohē ta guzim halka. Zēna dekam zep aha lang san holokam de zē gwēn hap song gweka.

² Angguru in kim tēka, dekam zep zēre hon de babu gwen zisi zer soneka— zen de anggur dan te-ala hliksa zēre hap zerbla halzan hap.

³ Hwēna zini in zen ngana insa bohē dak, ki zep karekkam dangolek, hēndep ki zep nenblak, 'Wake, ki en lwahal!'

⁴ Anggur nga bina in ki zep etan ahanaka zer soneka. Desa hwēna man dēsek, kire naka zep ol lamang naban nēralsa sonek.

⁵ Nga bina in dekam zep etan ahanaka zer soneka. Desa hwēna man nga bohē tan wenya in dak. Dekam zep hwēna ahakore babu gwen zini beyakam etan lup gul sone gweka, hwēna zini in kire enkam neibirida gwek. Ahakorena man dangole gwibik. Ahakorena man damera gwek.

⁶ Dekam etan nga bina in ba zisi dep?—zer sonen naye. Dekam zep guku, 'An angkam ēre en mo dang tūnīnak de tane en am gwē'ara.' Hwēna man enlala gweka, 'Ēe sap asa ēre mo tane tanganna ansa zer soner. Desa sa blikip neisiblibl.' Desa zep aumwa hap ein tangan zer soneka.

⁷ Hwēna desa kim hla da guk, ki zep nga bohē tan zini in zēnaka nenbiridak, 'Wakin angkam zēre mo walas tangan hata'ara. Bi zik de tūnkim, an zen sa hwēna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nēn bi ēblak!'

⁸ Dekam zep hēndep balk dak, zao zep tol hēndep dak. Tokna dekam zep ngana in kon ēsan dep hiri dak.

⁹ "Zep nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa kirekam neibirida gwek, zep zen banakan sa gwebirida zala? Zen sa zini insa tamera zala. Ngana insa dekam sa hwēna aha zi hip bohē tazimdi— dekam de zen anggur dan te-ala hliksa zēre hap zer gweblan hap.

¹⁰ "Ēe in zebē emsa gubirida'an: Em bawalkam esa Alap mo ola an mo ini dam ulsul?—

'Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,

hwēna Bian Alap zep desa bolak ik gilki.

¹¹ Zen diki Bian zēre mo syal,

* **11:25-26 11:25-26** Ayatna 26na Markus hom ale gulku. Hwēna aha zi Matius 6:15sa etan hyanak mas gulku. Zen a kirekam moye, "Em de aha zi mo karek-kareksa eittiti gwibir-blin srēmkmak, ki ere mo ngatan zi mo langnak de Bian hen molya eno karek-karekna ep tap gulsublula."

hen nëno mae mo nwenak zen owas tan-gan.' " *

¹² Yahudi mo mam-mamna in kim kirekam Yesus mo gulk sun de ol blao-ranna insa ësane gwe'ak, dekam zep anakan tame nuk, "O zëno ola an nëbon mae am ti'in." Dekam zep sap Yesusu de balk tan hap dwam nëbla'ak, hwëna zi beyam-byana insa nairibiridak, zep zë hli dak.

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaing gwe zakke, "Roma mo irik ginni wëhë ol lamangkam gubi'inka?"

(Mat. 22:15-22; Luk. 20:18-26)

¹³ Yahudi mo mam-mamna in dekam zep Farisi zini teipsin zini Herodes hon de bit'i gwen zi niban Yesus osan dep lup nul sonek- zen de Yesusu u nuka siweblan hap. Zen mes anakan ola aha-en nuk, "Yesus de anakan jalse gwenkam, 'Bahem Roma mo irik ginnik dep pajak te-alana kap ta gwizimdin,' zen dekam esa Roma mo mam-mannak klak lal."

¹⁴ Zini in dekam zep Yesus onak yaing gwezak, ki zep nenblak, "Bian Guru, ëe mesë emsa tawa ëblak: Em in dam-dam enkame gwë gwenda. Em Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap ema hen zi mo husus gwibin maena damnake gollëwen srëmkam tonbirida gwenda. Sap em zi mo bosesa home kara gul gwizimnira. Zen in zebë emsa lakensibl'an: Em banakane Musa mo titi tabin ola dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo irik ginnik dep pajak te-alana ol gwizim? San ha bap nen?"

¹⁵ Hwëna Yesus mes tame tabirki, "An u siwen olkam ki Asa dakensiblinan." Ki zep ding gulzimki, "Em ba habe Asa balk la'an? Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan- Èe aka ki hlauk."

¹⁶ Dekam zep ahanaka nolblak. Ki zep hwëna gubiridaka, "Te-ala kasonak awe, an nara mo nwe-masesa zë yang dasik? Hen nara mo bosesa zë ale nuk?"

Dekam zep ding nulblik, "Roma mo teipsin zi mo denakake."

¹⁷ Dekam zep hwëna ding gulzimki, "Ki Roma mo teipsin zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak."

Zao zep denggwanbla'ak.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesusu tin nikon de etan ëngaya gwen hap dena dakensiblikke:

(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

¹⁸ Ki zep hen Sadukikam de gubirida gwen zini Yesus onak u siweblan ola ban yaing gwezak. Zen Yahudi mo aha hlikna-men zen anakan tawa da gwibirinke, "Zini bëjen tin nikon etan ngaya gwen."

¹⁹ Zen ki zep hen dakensiblik, "Bian Guru, Musa Bak mo titi tabin olak a kirekam mo lwakye,

'Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tinkim hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam- zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen kirekam, oso zik de tinkim, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.' *

²⁰ Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tilki.

²¹ We nal zem insa hwëna oso zik zep etan golka. Zen hen walas wë lan srëmnak zep tilki. Zao hen etan dan-ahan nik etan golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tilki.

²² Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwëk, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwëk. Wenya in hwëna aumwa hap zep tik.

²³ Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de zini in mes desa kitak nol gwëk."

²⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in ema ëbute gwe'an, sap em home Alap mo ola ban zëno soson naban tame oso'an.

²⁵ Sap tin nikon de etan ëngaya gwenkam, dekam molya etan zënaka kap da gwëk- men kirekam hen Alap mo dam taha nakore zini zënaka de kap tan srëmkam lowehe gwenanke.

²⁶ Hwëna angkam tin nikon de ngaya gwen hap dena insaë emsa gubirida'an: Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- Musa kim syauk nubare te tyum-tyumnu insa hlaukuke. Zao Alap man-am Musasa gubluka,

'Èe an eno auyan wal mo Alap- Abra-ham, Isak, hen Yakob Bak mo.' *

²⁷ Zep Zen tin zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap! Em in eiwa ema tangan ëbute gwe'an."

Yesus kim Alap mo titi tabin ola bol-zaun tangan wenya gubiridakake:

(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

* **12:11 12:11** Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngirin gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, "Bol-zaun tangan wenya," zep kirekam li nul sonek. * **12:19 12:19** Ul. 25:5-6 * **12:26 12:26** Kel. 3:6

²⁸ Yesus kim Sadukikam de gubirida gwen zi niban kirekam golêkeisa-keisa gwe'anaka, hwëna Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini ahana dekam zep hen salbla zaka. Zen kim anakan dam gulsuku, "Yesus dawem tangankam zëno mae mo ola ding gulzimnira," zen dekam zep hen anakan takensiblika, "Tingare Musa mo titi tabin ola kon, bol-zaun tangan wanya enda zen moye?—desan de nen dawemkam ang ta gwen hapye."

²⁹ Yesus ki zep ding gulbluka, "Musa mo titi tabin ola kon, a zen tangan mo bol-zaun gwe'anye:

'Israel Bak mo ausu nakore zi, em ësane gwen:

Nëno mae mo Teipsinnî Bian Alap Zë-en. Ahana hom.

³⁰ Bian Alapsa em ensa lwa gweblan-tingare enho naban, enlala naban, soson naban, hen tim niban.*

³¹ Ahana zen a kirekam moye:

'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen—san de enaka de kwasang gweblanna kiye.'

Ahana etan hom tangan—titi tabin ol darena insa de kwë son naye.*

³² Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini in dekam zep ding gulbluka, "In eiwa tangan, bian guru!—in kirekame anakan gundaye, 'Bian Alap Zen Zen en. Ahana hom.'

³³ Hen anakan insa gunda, 'Alapsa de ensa lwa gweblanna, zen diki tingare enho naban, enlala naban, hen tingare soson naban. Hen zi bosyansa nen kwasang gwibirida gwen—san de nënaka de kwasang gweblanna kiye.' Eiwa, Alap mo titi tabin ol darena in, zen tingare nëno mae mo aha titi tabin ola man tangan kwei-kwik gu'un. Sap anakarekam dena, dombasa de Alap hap tru tase gweblanna, hen aha kire-kire maesa de lop ta gweblanna, zen kitak lwala henna.*

³⁴ Yesus kim anakan salblaka, "Zen dawem tangankam enlala blala ban Asa ding gulblunda," dekam zep hwëna ding gulbluka, "Em an angkam ema tangan Alap mo irik ginnik de tin hip golek de gwe'ara."

Dekam etan hom mae Yesus hon takensiblin mae hap yaing gwek. Saher hap baes tak.

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasin hip dena goltreizimkike:

(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

³⁵ Yesus in kim nama Alap mo gol tëmnaq tawa tabi'inka, zao zep hen takensibiridaka, "Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini ba hap anakan tawa da

gwibirin, 'Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen teipsin zini Daud mo auyan-tanekam sa hata zala?'

³⁶ Hwëna Alap mo Enhona kim Daud Baksa bi gweblaka, zen dekam man-am guku,

'Bian Alap man ano Teipsinnî gulbluka,

"Ère mo dam taha nakon emki nikirin—dekon de hen teipsinkim irik gin hip.

Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana iltikinnik sisik gulin."*

³⁷ Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa 'Teipsin Zi'kim gulbluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?'

Zi trana in zen Yesussu sane dak man tangan zëno ola isrip-sri neibik.

Yesus kim anakan tawa tabirkike, "Bera, Musa mo ol tawa tabin zini in enlala kwae naban!"

(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

³⁸ Yesus in kim zë nama tawa tabi'inka, ki zep gubiridaka, "Bera, Musa mo ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban! Zëno mae mo kwaena in mana ebon mae hliminnik. Zen baju dawem-dawem alala tan naban zi nwe san zënaka nolëtrënda gwenan—zi dikim blikip gwesibirida gwen hap. Zen hen man ëdwm gwe-gwenan—dekam de aha zi tagal gwen maenak anakan gubirida gwen hap, 'Dawem, bian guru.'

³⁹ Zen hen but srëm golak ngeinnik de komal tumnak de teinikirin hip ëdwm gwe-gwenan—hen tembane yawal mae-nakye.

⁴⁰ We wal sem-semna zen hen man anakan ahap da gwibirin, 'Èe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasibir.' Hwëna zen sowë enlala naban mas neibirida gwenan—dekam de zëre hap mamkam hli ti irin hip. Hwëna zëre mae mo karekna insa dikim aha zi hlaulzimdin srëm hap, zep but srëm gola kon zi nwenak Alapsa mam blalkam nen sone gweblanan—dekam de zi kil tibin hip, 'Zini an aïris.' Hwëna dekam zënaka de karek tabin hip denaka kim mam nulsuk gwenan."

We sem tahalhana kim te-ala wasngena Alap hap ing so sonebla zakke:

(Luk. 21:1-4)

⁴¹ Yesus kim nama Alap mo gol tëmnaq nikin'inka, dangna kim Alap hap de te-ala kang ta gweblan peti san gwëka. Zen man kon kara tabi'inka—zi beyana men zen te-alana petina iwe Alap hap bitî da sone gwebla'an zakke. Te-ala beya

* 12:30 12:30 Ul. 6:4-5

* 12:31 12:31 Im. 19:18

* 12:33 12:33 Hos. 6:6

* 12:36 12:36 Mzm. 110:1

wenya dekam beyakam Alap hap bīti da gwebla'ak.

⁴² Ki zep hwēna we sem tahalhana hen hatak. Zen dekam zep hen te-ala kaso dare tolsa ing so sonezak- sepulu rupia makare naka.

⁴³ Yesus ki zep zēre hon de ang ta gwen wenyaka haen gwibiridaka, zao zep gubiridaka, "Eiwa denakaē emsa gubirida'an: We sem tahalhana an mes tūngare ahakore zini kwei-kwik gulun- men zen sap te-ala mam-mamna bīti da sone gwsan zalye.

⁴⁴ Sap ahakon in zen bīti da gwe sanzal, zēre mae hap de hlika nama beya nik ērlwazim'in. Hwēna we sem tahalhana an mes tūngan ing gulun- zēn dikim tol sap gwēn hap denaka. Angkam zēre hap dēna hom tangan."

13

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."

(Mat. 24:1-44; Luk. 21:5-33)

¹ Yesus kim Alap mo gola kon te soka, zēre hon de ang ta gwen wenyik zep ahanik gubluka, "Bian Guru, emki sap hlaun. Alap mo gol yala an wehasa hom. Man tangan kwa nuk. Hen zēno kaso kong ta zahenna nwe awes tanganna!"

² Ki zep ding gulbluka, "Eiwa, emki gol yala ansa kara gun. Zēno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tūngan tangan sa dri nulsul."

³ Yesus ki zep kon zēre hon de ang ta gwen wenya ban zaitun tra nabare kwatap tek san dep golēyaing gwe seka. Zēna nikirinkim Alap mo gola in san zep dangna gwē ine haka. Hwēna dekam zep Petrus, Yakobus, Yohannis, hen Andreas mae goleki de dazak- olsa de zē zē-en takensiblin hap.

⁴ Zao zep dakensiblik, "Asa en emki gubiridan: Alap mo gola insa dri yulsun hup gubiri, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?-dekam de anakan dam gulsun hupye, 'Aumwa hap de yaklanak dep angkam man goleki de gwe song gwe'an.'"

⁵ Yesus ki zep ding gulzimki, "Salok-salokkam lowehe gwēk. Emsa mana yasik da gwibirinke.

⁶ Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ēboton gwe-gwezal, 'Ēe an Zen-Yesusyē.' Hēndep zen sa zini beya tangankam yasik da gwibiri.

⁷ Em de anakan ēsane gwe-gwenkam, 'Zēwe man ēeija'an,' hen anakan, 'Awe hen sa ēeijazal,' hwēna em dekam bahem ēaīrī gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwēna

dekam bahem ēkil gīl gwen, 'An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.'

⁸ Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ēeija gwer, hen aha īrīk gīnnī aha īrīk gīn nūban sa ēeija gwer. Lang yala an san jūngīlī mam enkam sa taīlida gwera, hen usak yala sa hatanda gwer. Zen kirekam sa karekna nonol lone sennak lwa gwer. Zen men kiye: We de jaha gwen hap eisbir anensa sēwehe kininna. Zen dekon sa ki hēndep sang-sangna dohonse gwe song gwer.

⁹ "Em terya-tyakam lowehe gwēk. Sap emsa sa dahyo gwer, hen but srēm golgol san sa emsa lup nulhal gwer. Zao sa emsa dangole gwibiri. Hen emsa sa pemerinta mo teipsin-teipsin wenya kip anakan nolētrei gwizim, 'An hen ahana Yesus hon de ang gwe-gwen'na.' Hwēna zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim- em dikim zē abe hap denaka ēton gwen hap.

¹⁰ An na-en molya tap gwēk. Diki nonol tūngare zi ausu hap sa ēngaya gwen hap de ol dawemsa nolzim halada gwer. Zen diki dekam sa aumwa hap denak zaul.

¹¹ Men dekam de emsa dahyo gwe'ak hen lup nulhal gwe'ak, em bahem anakare hap enlalana ēbeya gwe-gwen, 'Ēe banakarekam asa zē ding gulzim?' Sap men kirekam de ding gul gwizimdin hip dena, zen emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap mo Enho ebe mae hap gol gwizimdi. Zen dekam em ding gul gwizimdin. Sap dekam Zen Alap mo Enho sa eno ēk tihī san ding gul gwizimdi.

¹²⁻¹³ Emsa sa tūngare zini husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya. Zep a kirekam sa ebe mae hap lwa gwizim: Emsa ere mae mo aya-wal oso-wal tanganna sa tameran hap nolēgu gwer. Hen emsa ere mae mo bi walya sa tameran hap nolēgu gwer. Hen ere mae mo walasna sa emsa abe hap de jal hap nolētoke gwe-gwer, hēndep tameran hap sa hen emsa nolēgu gwer. Hwēna em in zene Asa de taībliblanak tatem ēzauk gwe'ak, hēndep aumwa hap denak de hata'ak, em esa ēngaya gwer.

¹⁴ "Ēe ol tan-tanna ansaē ebe mae hap golzim'in: Em esa teipsin zisi hla lal- Alapsa de lamang tan hap de karek yawalsa de Alap mo golak goltīl zinnak, men kirekam orep Alap mo ol ayang gul gwen zini Daniel Bak gubiridakake. Zen dekam esa anakan tame ul, 'Angkam aumwa hap de yaklanak man zau'un.' Dekam Yerusalem mo langnak de zini em kwatap san dep ēheya-hya gwēk."*

* 13:14 13:14 Dan. 9:27; 11:31; 12:11

Hwëna ëe, Markus, ama Yesus mo ola in hap emsa gubirida'an: Em in zen bukuna ansa aha zi hip baca ul gwizimk, dawem enkam srip ulsuk gwizimk. Yesus dekon anakan ayang gulku,

¹⁵ "Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bit'i gwe-han.

¹⁶ Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol sandep lwan dahan- baju sal-sal maesa de teisyan hapye.

¹⁷ Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam taizi gwibin wenya. Zen tol banakan molya easendak.

¹⁸ Zep Alapsa anakan abe la gwek, 'Karek yala in bap zen o dil gwennak jowen.'

¹⁹ Kirekam abe la gwek, sap Alap kim ngli naban okama naban yang sosuku, hende p sêrkam de karek yala an de jowenkam, kirekam de lang dohon-hon gwenna hom mae jowek. Hen zëno hyanak etan molya kirekam okamanak jowek.*

²⁰ Hwëna Alap man zëre mo hlil irin zisi kwasang gwibiridaka, Zen zep anakan hamal hap guku, 'Karek yawala in bap zen tangan holo gwen. Ki hwëna zini kitak tangan sa juwer.'

²¹ "Dekam zi de anakan emsa gubiridanna, 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini men angkam awe gwë'ara,' ahaksa, 'Zëwe gwë'ara,' em bahem taiblibirida gwen.

²² Sap dekam yasik ta gwibin hip de zini beyakam sa yaing gwe-gwer, hen zen sêrkam de owas-owasna sa syal nei gwibir- anakan dikim emsa boton ta gwibin hip, 'Ëe an Zen, emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' Ahaksa anakan de emsa boton ta gwibin hip, 'Ëe an Alap mo olsaë ep ayang gulzim'in.' Zep hende p Alap mo hlil irin zini hen desa de taiblibiridan hap sa hen eal p gwesil.

²³ Zep em terya-tyakam lowehe gwek. Zen in zebë kirekam de lwan srëmnak hamal hap emsa tawa ta gubirin."

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwa halzan hap de ol:

(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

²⁴ "Lang dohon-honna in kim de hya gwesil'ik, zen hende p dekam sa 'yakla nwenka kawesili.

Benna hen molya ngatan gwek.

²⁵ Hen keisni sa ngli nakon ëlan nahla gwer,

hen nglinak de teipsin-teipsin dowladowala sêrkam sa ëilman gwe nasen gwer.*

²⁶ Zen diki dekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa but de zerati gwe zannak hla dase gul. Zen dekam asa ëre mo soson naban ngatan yawala ban ziati gwezal.*

²⁷ Ki asa hwëna ëre mo dam taha nakore zini lup gul soner- zen de ëre mo hlil irin zisi tingan en tangan tagal gulsun hup, sap yakla hata sezan nakorena, hende p nikin anen nakorena, hende p eihya-lip eihya-lip nakorena.

²⁸ "Zep aumwa hap de yaklasa de dam gulsunnu, zen tenya dëren nakon de langsa dam gulsun makan. Em kime tenya dërenna anakan hla kul gwenan, 'Man alsik, hen angkam man etan ala gwe'an,' zen dekame anakan tame ul gwenan, 'Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.'

²⁹ Zen hen kirekam, kirekam-kirekam karek yala insa kime hla kul gwe'ak, zen dekam esa anakan dam ulsuk gwer, 'Angkam Alap Zën de kitak irik gulin hap denak man zau'un!'

³⁰ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zen okamanak lowe he'an, molye kitak juwek, zen dekam sa ki tingan lwal.*

³¹ Ngli naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hende p denaban sa lwa gwer.

³² "Hwëna zini molya ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano lwa halzan hap dena anakan tame nuk, 'Yaklana' ahaksa 'Jamna dekam sa hata zala.' Alap mo dam taha nakore zini hen molya. Tane zem Aena homë hen tame gu'un. Zen diki tawana Bian Zën-en.

³³ Zen in zep salok-salokkam terya-tya naban Asa kara ë gweblak. Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano etan de lwa halzan hap de yaklana em molye tawa ëblak.

³⁴ Zep zen mae mo kim lwa'an: San de kama bi nik de aha lang san holokam song gwenna. Zëre hon de ëbabu gwe-gwen zi hip maka syals anakan wei yul sone guzim ha'ara, 'Em ano tim bwanak ansa syal gwe-gwibir.' 'Em wakinsa syal gwe-gwibir.' Ora top san de kara gwe-gwen hap de zini, desa sa anakan gublula, 'Em dawem enkam salok-salokkam asa kara gwe-gwebla.'

³⁵ Zep em hen kirekam salok-salokkam Asa kara ë gweblak. Sap em molye anakan

* **13:19 13:19** Dan. 12:1 * **13:25 13:25** Yes. 13:10; 34:14; Yeh. 32:7; Yl. 2:10; 2:31; 3:15 * **13:26 13:26** Dan. 7:13

* **13:30 13:30** Yesus mo ola an, san ha mae hap?– Zënaka de taibliblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena hen Yerusalem de dre tan hap dena (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24). Yerusalem ta hunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap hom.

Asa tawa ëblak, 'Ano mae mo Teipsinnî dekam sa etan hata zala. San ha kam-en? San ha ngîrin tatem? San ha oho-bunggun nuban sa, ahaksa kak tangannak?'

³⁶ Anakan em ëalp gwe-gwen, 'Bap Zen asa ni truwennak hlaludazan!'

³⁷ Zep angkam en de Asa salblan wenya, em ensa homë ki gubirida'an. An hwëna tingare zisië hamal hap gubirida'an: Salok-salokkam em terya-tya naban Asa kara gwe-gweblan!"

14

Yesussu de tan hap kim aningkim ola aha-en nukke:

(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

¹ Yaklana dekam dan nola kinî'ak-Paskanak dikim zaun hupye. Paska yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen êkon gwesik hanak- aha-ere minggukam de ragi srëmkam rotisa tru ta gwen naye. * Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, zen hen dekam zep anakan orana dëbla'ak, "An banakarekam esa aningkim Yesussu tan hap dokwak lal?"

² Hwëna man hen ëguk, "Yakla yalak awe bap nen balk tan, sap zini beya tangan nik dwam nëbla'an. Ki deban mae esa mamkam ëlman gwer."

Yesussu kim wenya irase dawem nabare minyakkam nola kon hlë tablakke:

(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

³ Yesus ki zep Betania san dep zëre hon de ang tan wenya ban golësek gweka. Zëwe Simon mo golak zep golëbiti gweka. Simon in, men zen orep kusta gwekake. Yesus kim golëtembane ta'anka, hwëna wenya dekam zep zëbe hap de kwasangsa goltrëblan hap hatazak. Zep te-ala mamkam de gon minyak, sërkam de irase dawem nabarena, golhatazak. Kirekam de kaso botola bëjen mat-matna ulsun. † Zep kim goleak de ta'anzak, dekam zep botola insa êk tihî nakon kam sok, dekam zep minyakna inkam Yesussu nola kon hlë tablak.

* **14:1 14:1** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana "tamaran." Zen dekam de enlala gwibin hip- in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tilidan hap. Mesir mo nonol waslasna dekam zep juwek. Owasa insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsinnî Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, "Dikire sek gwëk." (Kel. 12:1-51) Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan- dekam de hop gwen hap. Musa man Yahudi zisi gubiridaka, "Paska yaklanak hen zao de minggunak, rotina ragi srëmkam tru la gwëk." (Ul. 16:1-8). † **14:3 14:3** Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. ‡ **14:5 14:5** Mensa Yohanis "te-alana mam tangan" kam ale gulku, desa Yunani olkam "300 dinar" kam ale gulku. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam. Zep 300 dinara, zen te-alana mam tanganna- san de tîga-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye. * **14:7 14:7** Ul. 15:11

⁴ Hwëna ahakon men zen zë lowe he'ak, dekam zep husus neibi'ik, hen dekam zep donsubi'ik, "Zen ba hap minyakna insa kitak tangan zalta dep hlei yul soneblanan?"

⁵ Dawemna diki minyakna in te-ala hap de lirak gulunam, te-alana mam tangan naka maka nêp zerzimmîn. ‡ Desa emaka tahalha zi hip kae ë gwëbla-zim'in." Kirekam zep wenya insa jakal neibi'ik.

⁶ Hwëna Yesus dekam zep gubiridaka, "Dikire gwëk. Em ba habe wenya ansa lonsubi'in? Zen man tangan sam gwesil-kirekam de Asa gwëblankamye.

⁷ Sap tahalha wenya em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Em de mas gwibirida gwen hap ëdwam gwe-gwenkam, em sap esa dekam mas eibirida gwer. Hwëna Asa em molye dalk hap ërgwë gwëk.*

⁸ Insa irase dawem nabare minyakkam Asa hlë tablanan, zen hamal hap ki Asa gwëblanan- deban de Asa drë nwanun hap. Zen dekon etan banakan dep?- aha syal maesa de abe hap syal gwibir-blin hapye.

⁹ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Tingare lang san kim Alap onakore ol dawemna nol halada gwë'ak, wenya ansa kirekam abe hap syal gwibir-blinan, desa hen sa aïsîl nei gwibir. Hëndep wenya ansa zep sa eititi neibir srëm gwer."

Yudas kim Yesussu zergukuke:

(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

¹⁰ Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenyik mo ahana, ëna Kariot walya Yudas Bak dekam zep Alap mo golak de syal tan wenyik mo nol-nol san dep song gwëka-Yesussu de zëbe mae hap zerguzimdin hip.

¹¹ Salblankam man tangan sam neisiblik. Dekam zep nenblak, "Te-alasa asa ebe hap ërblal." Dekam zep hëndep Yudas Bak in orana tëbla'anka- Yesussu dikim sowëkam balk tan hap denaye.

Yesus kim Paskanak dep de tembanena zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëtembane takake:

(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14,21-23; Yoh. 13:21-30)

¹² Rotisa de ragi mas gun srëmkam tru tan hap de minggu mo nonol yaklanak kim zauk- yaklana men dekam Paskanak dep de tembane yawalak dep domba zahona Alap hap blom da gwibir-blikke, zëre hon de ang ta gwen wenya in dekam zep Yesussu dakensiblik, "Bian, endawe esa Paskanak dep de tembanena aban mae zitwenblala?- ëe akakim zao hamal uk."

¹³ Dekam zep dan-dan guzimki, "Em Yerusalem san song ën. Zëwe esa zini ërtowera- kama ngatdarakkam de weya blome gwiren halzan naban. Zen desa ang ëbla."

¹⁴ Gola men zao de tük, em hen zao lül. Zao gol bi naka enbla, "Bian Yesus man emsa takensiblik, "Eë teksonna enda zao asa ëre hon de ang ta gwen wenya ban Paskanak de tembanena zitwenblal?" "

¹⁵ Zen sa ebe nikip gulk de tekson yawalsa zertreizimdi. Zëwe kire-kirena mes ototo da guk, hen komal tum maena sowe henna. Zao hamal ul guk."

¹⁶ Zi darena in dekam zep hëndep song ëka, zao zep hëndep oltoweka- men kirekam Yesus guzimkiye. Zëwe zep hëndep tembanena hamal ul guk."

¹⁷ Kim kawesik, Yesus Zëna dekam zep sepulukam de ahakore zëre hon ang ta gwen wenya ban golëyaing gwe zaka."

¹⁸ Kim golëtembane ta'anka, zao zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene aban ërtembane gwe'an, ahanik sa Asa zertrëra- zao de Asa balk tan hapye."*

¹⁹ Kirekam de gubiridannak kim nasal-blak, dekam zep enlalana ëdowe hanak. Dekam zep aha-en aha-enkam dakensik gwebla'ak, "San ha asa tol home yap ki gublunda?"

²⁰ Ki zep ding gulzimki, "Nen an zene apdenak roti apna kolho honak os-os la ine gwe'an, ahana sa Asa zertrëra- zao de Asa balk tan hapye."

²¹ Men kirekam Alap mo olah ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap dena lwak, zen hëndep kirekam asa tül. Hwëna kwasang tol, zini men zen Asa dikim zë balk tan hap zertrë'ara, zen sa karekna mam tangan naka Alap onakon hlau. Zen an zik de jaha gweblan srëmkam maka sam gweşik, sap dekam zen molya karekna mam tangan wenya insa goltowe'anam."

*Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golz-
imkike:*

(Mat. 26:26-30; Luk. 22:15-20; 1Kor. 11:23-25)

²² Kim tembane ta'ak Yesus ki zep rotina gul ineka, ki zep Alap hap rotina in hap dawemna golblaka, ki zep ahap gul guku. Dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya in hap anakare ola ban kap tazimki, "Em twenblandan. An ano timni."

²³⁻²⁴ Ki zep hwëna anggur ho nabare mokna zer ineka, dekam zep etan Alap hap dawemna golblaka, ki zep hwëna zëbe mae hap anakare ola ban zerzimki, "An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol- Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye. Zep zini beya tangankam sa ano kala kon Alap mo nwenak ëdakastil gwer."* Dekam zep tingan notdebik.

²⁵ Ki zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eë angkam na-en molyë anakare anggur hona etan otdek. Hwëna ano Bian mo irik ginnik kim de hata'ak, zen diki dekam asa anggur ësesa ziotde-bir."

²⁶ Ki zep hwëna Alap hap de terya dak. Kim dasik, dekam zep hwëna zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka."

*Yesus kim Petrussu damnak gublukake:
"Em esa Asa zabablala."*

(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

²⁷ Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya insa gubiridaka, "Em namen kitak esa airin hip Asa hli la gukhal. Sap Alap mo olah man lwak,

"Eë asa zaho ta gwibin zini insa karek tal. Zaho zem dekam sa men-san an-sankam heya-hya gwer."*

²⁸ Hwëna Bian kim de etan Asa ngaya ta'anka, Eë asa dekam emsa Galilea san dep ngeirbiridal."

²⁹ Petrus dekam zep ding gulbluka, "Ahakorena an sap sa heya-hya gwenkam Emsa hli dasil. Aena tangan molyë Emsa hli tak!"

³⁰ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Eiwa denakaë emsa gublu'an: Namen ayang de gunsu dan son srëmnak, em dekam esa anakan de Asa zabablanna dan-ahan soblala, 'Zini in ëe homë tame ta'an.' "

³¹ Petrus dekam zep udobe naban ding gulbluka, "Bian, ëe apdenak asa Eban lül. Eë molyë tangan Emsa zabablak." Ahakore wenya kirekam zep sap hen ëgu anek."

*Yesus kim Getsemani kon Biansa gu
soneblakake:*

(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

* 14:18 14:18 Mzm. 41:10

* 14:23-24 14:23-24 Kel. 24:8; Yer. 31:31-34

* 14:27 14:27 Zak. 13:7

³² Getsemanik kim golëyaing gwe naka, zao zep gubiridaka, "Awe teinikin guk. Ëe ama ë-en Biansa gu sonebla'an."

³³ Hwëna Petrus, Yakobus, hen Yohanis mae ensa zep gubiridaka- zen en de ang gweblan hap. Hwëna zao zep enlalana sërkam tangan dowebla hanaka, hëndep hlik gwebla hanan hap alp gwesiblika.

³⁴ Dekam zep gubiridaka, "Ano enlalana sërkam tangan dowe hananda, hëndep tîn hibë alp gwesî'in. Em awe Asa ërgwëk, hen enlala naban esa loweher- Alapsa de abe ta tinen naban."

³⁵ Zëbon mae onakon kim engka en langa gwe halka, zao zep kamanak ik gwe heka. Dekon zep sap karek yala insa de wei yun srëm hap Alapsa anakan abe taka,

³⁶ "Bian, toton banakare maena hom- eno syal gwibin srëm hap denaye. Karek yawala ansa Ëe goltowe'an, diki Em Abon onakon langa gulsun. Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan."

³⁷ Alapsa de abe ta gwenna kim hya gwesiki, dekam zep etan zi dan-aharena in osan dep lwa halka. Hwëna ni truwennak zep hlauluda zaka. Petrussu zep zë gublu zaka, "Simon, em san ema ta'ara? Em san bëjen em engka en mae Asa zersalen!"

³⁸ Ki zep etan gubiridaka, "Enlalakam lowehék. Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altilink. Sap eno mae mo enho enna dawemsa de sap syal gwibin hip dwam gwe-gwenda, hwëna eno mae mo timni in tatete naka hom."

³⁹ Zëna dekam zep etan gweyoka- men dekon Alapsa gu soneblaka, desan dep. Dekon zep men kirekam nonol abe taka, kirekam etan abe taka.

⁴⁰ Kim hya gwesiki, dekam etan ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Sap zëno mae mo nwena man tangan nwe- alk hap ëdohon-hon gwek. Kim zë jalse gwibirida zaka, balk enkam zep nasalsiblik. Banakan dep?- ding gulblun naye.

⁴¹ Dan-ahanna kim etan zëbon mae osan dep lwahal zaka, dekam zep gubirida zaka, "Em san namae ni truwen hap ëdwam gwe tine'an? In syake! Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa angkam man karek-karek gol gwen zi mo tahanak dep tapbla dazim'in."

⁴² Dekam luk tak! Nen sek gwen. Emki hla tan. Asa de zergun hup de zini angkam man hata'ara!"

Yesussu kim balk dakke:

(Mat. 26:47-53; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

⁴³ Yesus in kim nama ton'anka, Yudas, dua-blaskam de zëre hon ang ta

gwen wenyik mo ahana in, dekam zep zi beyam-bya naban Yesussu de balk tan hap golëyaing gwe'anka- nëbok te tek teiredan naban, mensa Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola nenbiridakke.

⁴⁴ Zen mes hamal hap anakan gubiridaka, "Men desaë babang ta'ak, zen zen-zini inye. Zen desa balk lahak, hen dawemkam kara lak."

⁴⁵ Yudas kim golëyaing gwe'an zaka, ki zep hëndep Yesussu babang tan naban gublu zaka, "Guru."

⁴⁶ Dekam zep hëndep balk dazak.

⁴⁷ Hwëna ahana men zen zëwe zau'unka, dekam zep nëbokna mol ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsin tangan zi nik de babu gwe-gwen zini sap zip soka. Hwëna ing ala en naka zep blansibli kinika.

⁴⁸ Dekam zep Yesus gubiridaka, "Em san Asa jal zisie hla lal?- zebe Asa de balk tan hap nëbok te tek teiredan naban yaing gwenan zalye!"

⁴⁹ Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba habe zë Asa balk la srëm gwek? Hwëna an desae angkam syal eibi'in, zen men desa orep Alap mo ol ayang gul gwen zini abe hap dena ale nukke. Zao dikim zaun hube kirekam syal eibi'in. Ena hwëna home tame u'in."

⁵⁰ Zëre hon de ang ta gwen wenya in dekam zep kitak heya-hya gwenkam hli dak.

⁵¹ Ëe an Markus dekam walyak. Ëe kaen ala gun en nabanë sap ang gwebla song gwe'ak. Hwëna asa hen maka balk dak.

⁵² Hwëna kaen enna in kon zep sap asa irik dasik. Zao zebë hëndep hli yuk. Dekon irkan zebë heya gwek.

Yahudi mo teipsin sinodenak kim nërhatatke:

(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55,63-71; Yoh. 18:13-14,19-24)

⁵³ Yesussu ki zep nërsong gwek- Alap mo golak de teipsin tangan nik mo gol san dep. Zëwe mes Yahudi zi mo teipsin sinodenak dena kitak ëtagal gwesik gik. Zen ahakon Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen ahakon Yahudi mo nol-nola, hen ahakon Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya.

⁵⁴ Petrus zen lun sap-sap gwen dankam Yesussu ang gwebla song gweka, hëndep zen hen teipsin tangan zini in mo gol tëmna hata zaka. Kol sonna iwe kim til zika, zao zep teipsin zini insa de kara ta gwen hap de jana nabare zini syauk tuwirinnik hlauluda'anka. Zen zao zep hen nikin'in zaka.

⁵⁵⁻⁵⁶ Alap mo golak de mam-mam wenya hen tingare teipsin sinodenak de wenya zen orasa dëbla'ak- dekam de Yesus hup boton ol blo-blosa mam gulblun hap, dekam de tan hap. Hwëna sap beya nik blo-blo tan ola ban nolluwe gwe'ak, hwëna zëno mae mo ola in hom mae apde nêk, zep dekon de karek tan hap dena hom dam nulsuk.

⁵⁷ Dekam zep etan ahakore nik kire ola ban nolluwek,

⁵⁸ "Zini an ëe kië asalblak. Zen man guku, 'Alap mo gola an mensa zini dauk, ëe asa dri yulsul. Hwëna yaklana dan-ahan ki asa hwëna owas hap syal gwibinkim etan sul soner- zi mo syal gwihin srëm naka.' "

⁵⁹ Hwëna dekam hen nama bëjen karek tan, sap zëno mae mo ëkira-kla gwenna in hom ahanik mo ban apde nê gwe'ak. Kitak man ësrën-srën gwe-gwizim'ik.

⁶⁰ Alap mo golak de teipsin tangan zini in ki zep zëno mae mo ngir'innik luweka, ki zep Yesusu gubluka, "Em san ha molye mae ding gulzimki?- insa eno karekna kira nul gwe'an zalye."

⁶¹ Yesus hwëna balk enkam salsiblika.

Ki zep etan takensiblika, "Em san ha eiwa Zen tangan?- Teipsin Zini Alap mo Tane naye, Israelsa de ngaya tabin hip de Zini."

⁶² Dekam zep ding gulbluka, "Ëe an Zenke. Hwëna Ëe hen ama emsa gubirida'an: Em esa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa hla laser- Teipsin Zini Alap mo dam taha nakon de nikirin-nik. Hen dekon kimë etan lwa ha'anzak, butnak esa Asa hla laser."*

⁶³ Dekam zep teipsin tangan zini in Yesus hup de u sisngin hip zëre mo timnik de bajuna kalk-kalk so'anaka, dekon zep gubiridaka, "Nen ba hap de etan zëno kareksa de kira gulblun hap zini teibiridan hap?"

⁶⁴ Nën mes em-am kitak Alapsa de lamang tannak asalblanan! Zep angkam ebon mae onakon banakan?" §

Dekam zep kitak ding nulblik, "An tok hap de karek tan hap man sam gwe'si'ira!"

⁶⁵ Dekam zep oltepkam nwe-masenak hol-hol da gwe'ak, hen nwna dekam zep nahaleblak. Kire naka zep lek-lek da gwe'ak, deban nen gwebla'ak, "Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwë'anam, emaka anakan asa gubirida gwe'ara, 'Zi bosena zen asa lek tyanda.' " Teipsin zini insa de kara ta gwen wenya in dekam zep itra lwa soblan naka ë san dep irik dahak.

Petrus kim Yesusu zabebalakake:

(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:25-27)

⁶⁶ Petrus in kim nama teipsin tangan zini in mo gol tëmnaak syauknu zituwin'inka, hwëna ki zep zë teipsin zini in mo golak de babu gwe-gwen wenya hata'anzak.

⁶⁷ Syauk ngatannak kim Petrussu dawemkam nwe-masenak hla tak, ki zep zë gubluk, "Em an hen zenke- men zen Nazaret walya Yesus mae han apdenak ëtë gwekye."

⁶⁸ Hwëna Petrus ki zep ding gulbirkiki, "Ëe homë mae tame gu'un- insa em gundaye." Dekam hwëna kol son lilikin alpnak zep zau'un naka. [Dekam hom hleng gwe'ak, hwëna ayangna ki zep hëndep nonola gu aneka.]

⁶⁹ Wenya in zao zep etan Petrussu hla ta'anzak, ki zep zë etan ahakore naka gubiridaki, "Zini an hen zen- men zen Yesusu ang nëblanda gwekye."

⁷⁰ Hwëna Petrus man etan ding gulbirkiki, "Ëe hom."

Zao hom holo gwe'ak, ki zep etan men deban mae apdekam golëzau'unika nen-blak, "Em an hen zëno mae mo ahanakake, sap em an hen Galilea wal."

⁷¹ Dekam zep Alap mo bose gubin niban anakan guku, "Ëe hom tangan am zini insa tame tak- insa en gwebla'anye."

⁷² Kirekam kim guku dekam zep ayangna dan sonna gu aneka. Petrus dekam zep ola mensa Yesus anakan hamal hap gulbluka enlala gwibirkiki, "Ayang de gungsu dan son srëmnaak, em dekam dan-ahan sonkam esa Asa zabebalala!" Dekam zep gona yusyustinkim mam enkam gwëka.

15

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:

(Mat. 27:1-2; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

¹ Kak tangannak zep nabal-bakam kitak de teipsin sinodenak dena tagal gwesik, ki zep ola aha-en nuk. Dekam zep tahalen naka teipsin zini Pilatus osan dep nêrhak-zen de hwëna karek tan hap.

² Pilatus ki zep takensiblika, "Em an san ha eiwa zen- Yahudi mo teipsin niye?"

Ki zep ding gulbluka, "In kirekame gunda, zen kirekamke."

³ Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna dekam zep Pilatus hup Yesus mo karek-karekna deiri nul guk gwebla'ak.

⁴ Dekam zep Pilatus gubluka, "Em san bëjen em ding gulzimdin? Zëno mae en

* 14:62 14:62 Mzm. 110:1; Dan. 7:13 § 14:64 14:64 Musa mo titi tabin ola kon, Alapsa de lamang tan zini, desa tankam. Emki Im. 24:16nak hlaun.

mo eno kareksa de deiri gul gu zunna mes-am beya gwenan."

⁵ Hwëna Yesusu man tangan ding gulz-imdin hip baes gweka. Hëndep Pilatus man tangan tenggwanblaka.

Pilatus kim Yesussu tan hap zerguz-imkike:

(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39-19:16)

⁶ Dekam tahun jamkam Paska yaklanak de zaunnuk, Israel mo gubernora man bwinak de zini aha-en aha-enkam tingare zi mo ol-gun sun nëser sone gwizimk-dekam de sam gwesik gweblan hap.

⁷ Dekam bwinak zini ki ëgwë'ak- men zen Israel de Roma mo irik gin nikon dikim wet so gwen hap ëilman gwenkam zini dakke. Men zen golëilman gweka, ahana bosena Barabas Bak.

⁸ Yesusu mes Pilatus mo golak nêrhatazak, ki zep hwëna zi beyana ahakore hlikna yaing gwezak. Zen hom anakan tame nuk, "Yesusu mes hen nêrhatazal." Zen hwëna Pilatusu de anakan abe tan hap yaing gwezak, "Em wêhê etan yakla yala awe zini zeser sone'anka- men kirekam ena aha-en aha-enkam gwiswe sone gwendaye?"

⁹ Dekam zep ding gulzimki, "San ha zini an zen zënaka tim ti'ara, 'Èe an Yahudi mo teipsinnî,' san ha desa asa ebe mae hap zeser sonezim?"

¹⁰ Zen mae hap ki kirekam takensibiri-daka: Sap zen mes anakan tame gulku, "Zi beyam-byana man Yesusu menkam ang nè gweblak, zep Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna husus nè gweblak- hëndep angkam zep tan hap asas nèbla'an."

¹¹ Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in dekam zep zi trana insa anakan nolëtonk, "Nen kitak Barabassa de zeser sonezimdin hip nen abe tan! Yesus hup bahem."

¹² Dekam zep Pilatus gubiridaka, "Ki hwëna ansa ahakon ena 'Yahudi mo teipsin zi'kim en gweblanan, ëe banakan asa desa gwëblal?"

¹³ Zen hwëna dekam zep ëtaken gwe'ak, "Desa te-lidak sonnak makan laink!"

¹⁴ Pilatus dekam zep etan gubiridaka, "Hwëna zen banakan karek gweka?"

Hwëna dekam tangan zep mam en tangankam ëgu ane gwe'ak, "Desa te-lidak sonnak makan laink! Te-lidak sonnak makan laink!"

¹⁵ Pilatus man zi trana in de zënaka sam gwesiblin hap dwam gwe'anka, in zep hëndep zëre mae mo ol-gun sun Barabassa zeser sonezimki. Hwëna Yesusu zep

jana nabare zi hip tapbla tazimki- zen de hwëna tangolen naka te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe'akke:

(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

¹⁶ Dekam zep Pilatus mo jana nabare zini Yesusu zëre mae mo batalyonnak de gol yalak dep nêrtilzik. Hen dekam zep zëre mae mo ahakorena kitak tagal nulsuk-apdekam de zë swrë tan hap.

¹⁷ Ki zep hwëna teipsin zi hip de baju kwangna ala nosoblak- sam dan kil makare naka. Hen nolak de ala gul soneblan hap dokot tē ngi-ngisa mlin-mlin nuk- teipsin zi hip de emaskam de weir sosublun makare naka.

¹⁸⁻¹⁹ Deban zep hwëna lamang tan hap bokle kom tablan naban botonkam blikip neisik gwebla'ak anakare ola ban, "Dawem, bian. Em in zen- Yahudi mo teipsin niye." Dekam zep ahakon dutekam nolak lek dya gwe'ak, hen ahakon ol tepkam hol-hol da gwe'ak.

²⁰ Kim lamang tanna hya neisiblik, bajuna insa ki zep etan nalsiblik, dekam zep zëre mo bajuna etan ala nosoblak. Ki zep hwëna nêrwet sok- te-lidak sonnak dikim makan ta irin hipye.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:

(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

²¹ Yesusu in kim te-lidak sonnak de makan ta irin hip nêrsong gwe'ak, hwëna oranak zep Kirene walya Simonsa nêrtowe'ak. Zen Aleksander ne Rufus nik mo bian. Yerusalem san dep etan lwa ha'an zaka. Jana nabare zini in zao zep desa tik-tik dak- Yesus hup de te-lidak soblanna insa de wë soblahan hap.

²² Yesusu in desan dep nêrsong gwe'ak, bosena Golgota. Bosena in mo enlalana, "zi nol swra."

²³ Zao zep te bosena mur kilī ban de blulsun anggur ho enenna nolblak. Hwëna man baes gwibirki.

²⁴ Ki zep hwëna te-lidak sonnak makan daink, hen dekam zep

"zëno pakeanna zëre mae hap dobe abu mo kim de zënaka dam tasik gwibinkim kae nèblandak"- men kirekam Alap mo olak hamal hap Yesus hup dena lwakke.*

²⁵ Zen kaknak yakla nwena sembilannak te-lidak sonnak makan daink.

²⁶ Te-lidak sonna iwe nol bol tahan nakon man ol alena makan nulink- tingare zi dekon anakan tame gun hup, "Zen kire

jal hap da'an." Ola in a kirekam mo ale nukye, "An zen- Yahudi mo teipsin niye."

²⁷ Zen sowë zi dare naban Yesus mae han apdekam te-lidak sonnak makan dabirink-ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san dekam. [

²⁸ Zen dekam zep zauk- Alap mo olak men kirekam Yesus hup dena hamal hap ale nukye,

"Zen sa kıl dıl, 'An hen jal zi ahana.' "] *

²⁹ Zini men zen desan taman gwe-gwe'anzak, zen nol ëwak gun nuban ol mamkam anakan lamang da kinı nasen gwe'ak, "Wëo, em an zen eme guku, 'Alap mo gola asa dri yulsul, hwëna dan-ahare yaklakam asa etan syal gwibinkim sul soner.' "

³⁰ Ki emki enaka de ngaya tan hap te-lidak sonna in kon ati gwezan!"

³¹ Zen kirekam hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban hen lamang da gwe'ak. Zen anakan zënaka ol wehakam nenbirida gwe'ak, "Aha zi ensa man ngaya ta gwibirki, hwëna zënaka hom tol ngaya ta'ara!"

³² Zen de tangan eiwa Israel mo teipsinkim gwë'anam, zen maka te-lidak sonna in kon ati gwe'an zala. Kirekam de hla tankam, ki emaka anakan laiblibla'an, 'An eiwa Zen tangan- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.' "

Zi darena in desa hen Yesus mae han makan dabirink, zen hen man lamang laka.

Yesus kim tılsikike:

(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

³³⁻³⁴ Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tingare langna owas hap kawesik. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan hleng gwek. Yesus dekam zep Ibrani olkam mamkam hërheka, "Eloi, Eloi, lama sabakhtani?" Nère mae mo olkam Zen anakan hërheka, "Are ano Alap, ano Alap, Em ba habe Asa da tasi'ıra?" *

³⁵ Hwëna in zen zë kara da'ak, ahakon hom dawemkam nasalblak, zep zënaka nenbiridak, "Emki sane tan. Zen Elia Baksa hërheblanda!"

³⁶ Dekam zep ahanik nabalba enkam hluweka, yera jaubum makare naka zep nabal-bakam gol hanaka. Desa zep anggur

ho enennak de os gul inen naka te tek gwënnak kyaon soneka, desa zep Yesus hup mipnak goltrë seblaka- desa de kwlem gun hup. Ki zep hwëna gubiridaka, "Nen ki kara tan. Elia Bak wëhë yap ati gwe'an zaka?- zen de te-lidak sonna an kon tera-hen hap." *

³⁷ Yesus ki zep etan ol mamkam hërhe hanaka, ki zep hëndep tılsiki.

³⁸ Alap mo gol mwanak de kaen lilikin glaing-gling yawala dekam zep owas hap kalk neisik sonek. *

³⁹ Jana nabare zi mo mamna in zen apdenak zëre mo ahakore naban zikara ta'anaka, dekam dangkam talsunubla'anaka. Zen kim anakan Yesusu hla taka, "Zen kirekam mo tilidaye," dekam zep gubiridaka, "Zini an eiwa Alap mo Tane."

⁴⁰ We walya hen beya nik langa nakon kara da'ak. Zëno mae mo bosem-sena Salome, Magdala kore wenya Maria, hen bose apde zem Yakobus Betek ne Yoses nik mo anena Maria- men zen hen zëno nik mo ayana Yesusu wë takke.

⁴¹ Zen men zen Yesusu Galileak de gwënnak mas në gweblakke. Hen ahakore we walya beyanik zë ëgwë'ak- men deban mae Yesus mae han apdenak Yerusalemk yaing gwe zakke.

Yesusu kim lo dasikke:

(Mat. 27:57-61; Yoh. 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Kim kam-en gwe'ak, Arimatea walya Yusup ki zep hata zaka. Zen hen Yahudi mo teipsin sinodenak de aha mamna, hen zen man tangan Alap de kitak nabakam irik gilzin hap hohle gwe'anaka. Yesus in kim tılkı, dekam Hari Jumat, yaklana men dekam Yahudi zini ka'an dep de Sabat hap ëtamal gwe-gwekke. † Hwëna Sabat hap de orapna dekam man tangan golek de gwe'ak. Zen in zep Yusup enlala tatete naban nabakam Pilatus osan dep song gweka- Yesus mo tok naka dikim lo tasin hip abe tan happye.

⁴⁴ Pilatus kim anakan salka, "Yesus mes tili," man tangan tenggwanka. Sap zen mes-am tawa gweka, "Te-lidak sonnak de makan ta irin zini na-en hom juwe gwenan." Dekam zep gubiridaka, "Jana nabare zi mo mamna men zen zikara ta sara emki desa kwang tan." Kim hata zaka, dekam zep takensiblika, "San ha eiwa mes tangan tili?"

* **15:28 15:28** Tingare Alap mo ol tatakna awe, anakare kurungsu de hlaunnu [], zëno dam gulsunnu anakan, "Orep kim Alap mo ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ayatna ansa ale nul gwek." Ayatna ansa aha zi mes yap orep tangan Yesaya 53:12 nakore naka de enlala gwibin niban mas gulku. * **15:29 15:29** Mzm. 22:8; 109:25

* **15:33-34 15:33-34** Mzm. 22:2 * **15:36 15:36** Mzm. 69:22 * **15:38 15:38** Kel. 26:31-33 † **15:42-43 15:42-43** Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon nait gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek.

⁴⁵ Zëbon kim salka, “In eiwa mes tili,” dekam zep Yusupsu gubluka, “Amki zer-hal.”

⁴⁶ Yusup dekam zep kaen ngap-ngap blala te-alakam golka. Ki zep hwëna Yesus mo tokna te-lidak sonna iwe ziz-eryahe halka. Kaen ngap-ngapna inkam zep zitahaleka. Ki zep hwëna kaso hul gun hamalak zidrë neka. Lilikinnî kaso yawalkam zep zigulhlu inki.

⁴⁷ In kim ki zë golësyal ta'anka, Magdala kore wenya Maria, apde bose zem Yoses mo anena Maria han man zë kara labi'ik-in kim zidrëne'ankaye.

16

Yesus kim ngaya gwekake:

(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

¹⁻² Hari Sabatna kim tamank, we walya Yesussu de drënen kaso hula in san dep sek gwek- Magdala kore wenya Maria, apde bose zem Yakobus mo anena Maria, hen Salome. Zen mes irase dawem nabare minyakna te-alakam lop dak. In zep Minggukam orap tola ban Yesus mo tok naka de minyakna inkam hlë tablandan hap sek gwek.

³ Hwëna ora san zep zënaka dakensibirida song gwe'ak, “Nara sa lilikin gulhlu irin kaso yawala insa nëp irhi gulzimdi?”

⁴ Hwëna kim zë yaing gwe'ak, dekam zep hla nul kinik, “Lilikin kaso yala in mes irhi nul kinil.”

⁵ Ki zep hëndep kaso hula iwe bitî gwek. Hwëna wal seiwirsi zep zë hla da'ak. Baju ngap-ngap ala son naban dam taha san dekam nikin'inka. Ausa zep zë nohloblak.

⁶ Hwëna wal sewiri in zep gubiridaka, “Bahem ëairin! Em an Nazaret walya Yesussue lëbla'an- te-lidak sonnak insa makan da inkke. Bian Alap mes tin nikon ngaya tala! Zen awe hom. Emki sap hlaun- an zao sap nën nekye.

⁷ Dekam sek gwek. Ola ansa zëre hon de ang ta gwen wenya kip olzimhak- hen nonol tanganna Petrus hup, ‘Yesus mes emsa Galilea san dep ngeirbiridala. Em zao esa ërtower- men kirekam Zëna emsa hamal hap gu-gubirida gwekake.’ ”

⁸ We walya in dekam zep au hlon hap hen airin hip yal-yala ban heya-hya gwek. Zep hëndep oranak men desa zini nolëtowe'ak, desa donbirida srëm gwek.

MARKUS MO OLA ZAO-EN ZAUSUNUN*

Yesus kim zënaka zertrei gwizim'inkake:
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18; Luk. 24:13-35)

[

⁹ Yesus in kim tilki, hwëna zëno ka'ankam, Minggukam, zep etan ngaya gweka. Dekam zep kak tangannak nonol tanganna Magdala kore wenya Maria onak Zënaka zertreka. Maria in, zen men zëbon onakon Yesus orep tujukam de dowala golëalsa sonekake.

¹⁰ Yesus kim hli yulku, Maria dekam zep song gwek- men zen Yesus hun nërgwë gwekke, desa de tonbiridan hap. Zen hwëna kwasang hap nama sei gosa dabla'ak.

¹¹ Zen kim anakan ësak, “Yesus mes ngaya gwera. Èe kië hla tal,” hwëna zen hom daiblibik.

¹² Zao hom holo gwe'ak, dekam zep etan aha nwe-masekam hwëna zi dare hap Zënaka zertreizimki. Zi darena in Yerusalem kon Yesus zëre hon de se-blaskam ang ta gwen wenya ban de lowe-hen nakon aha ësan dep song ë'anka. Hwëna oranak zep Yesussu ërtowe'anka.

¹³ Zi darena in dekon zep etan ola halka-anakan de lonbiridan hap, “Èe mese hen ërtowenan!” Hwëna Yesus hon de ang ta gwen wenya in desa hen hom daiblizimki.

¹⁴ Zao hom holo gwe'ak, ki zep etan seblaskam de zëre hon ang ta gwen wenyak tembane tannak Zënaka zertreizimki. Dekam zep nol drak-drak hap jal gwibiridaka, sap men zen tin hyanak hla da gwe'ak, desa de salbiridankam hom mae daiblibirida gwe'ak.

¹⁵ Ki zep hwëna gwibiridaka, “Dekam sek gwek. Abe hap de ol dawemna tigare lang san kitak de zi ausu hap olzim halada gwek.

¹⁶ Tigare zini men zen de Asa daibli gwëbla'ak, hen zëre mae mo Asa de taibliblanna insa de baptis gwenkam noltrë gwe'ak, zen zen sa ëngaya gwer. Hwëna Asa de taibliblan srëm wenya, desa Alap sa karek tabiri.

¹⁷ Men zen de Asa daibli gwëbla'ak, zen zen sa hwëna owas-owasna aha zi dikim Asa taibli gwëblan hap dena syal neibir-zimnira gwer. Zen zep sa dowal-dowala ano bosekam nolëalsa sone gwibir. Hen zëre mae mo tame gun srëm olkam sa owas hap ëton gwer.

¹⁸ Zen hen sap sa wanya jal-jala tahakam deirensik gwibir. Hen zen sap sa hasom nabare hona notde gwibir. Zen molya kim juwe gwek. Zen de zi sang-sang hap tahasa

* 16:8 16:9-19 Markus mo Ol Dawemna an, zëno aumwa topnak de ola, zen zën hom ale gulku. Hwëna aha zi hyanak dekam de Markus mo ola insa sul sonen hap mas nuk.

tehabirida ine gwenkam, zen dekam sa
ëdawem gwe-gwer.”

*Yesus kim ngatan zi mo lang san dep
sewe sekake:*

(Luk. 24:50-53; Kis. 1:9-11)

¹⁹ Bian Yesus in kim kirekam tonbiri-
dasikī, ki zep hwēna Alap ngatan zi mo
lang san dep zer ine halka- zao de zère mo
dam taha nakon teipsinkim nikirin hip.

²⁰ Zère hon de ang ta gwen wenya
in dekam zep hwēna ol dawemna insa
tingare lang san dep nol halada gwek.
In desan ki nol halada gwek, Bian
Zēna man zē mas gwibirida gweka, hen
sosonna owas-owassa dikim syal gwe-
gwibir-zimdin hip dena man mam gul
gwizimki- zēno mae mo olsa dikim taibli
gwibin hip.]

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Lukas ale gulkuke

1-2 Dawem Bian Teopilus Bak, *

Lukas onakon:

Alap mensa orep nësa gu-gubirida gweka- zère mo Walassa de nëp zer sonezimdin hip dena, Zen mes ki hēndep nēr hom nëno mae mo ngīrīnnik kirekam syal gwibirki. Zēno awe de gwēn hap dena angkam aīsīlī an desaē kon gwisibir hana'an. Zini men zen nonol kon gwisibir hanan nakon zère mae mo nwekam hla nul gwek, zen zep aīsīlī ansa zi-ē san dep nol halada gwek. Dekam zini beya nik sap dawem enkam de aīsīlī ansa ale gun hup ēakasik gwek.

³ Ēe hwēna men zen nonola kon hla nul gwek, ēe ama desa dawem enkam takensibirida gwek. Hen zen men desa ale nul gwek, ēe ama desa baca gul gwek. Zen zebē hēndep anakan enlala gwibik, "Aīsīlī an ēe asa Bian Teopilus hup dam-dam enkam ale gulblul- aha-en mae de hli yul guk kinin srēm kam."

⁴ Ēe mae habē ansa ebe hap ale gulbluk: Em ekakim anakan tawa gwe, "Nonol men desa emsa tawa da gwek, zen eiwa de tanganna."

Alap mo dam taha nakore zini kim baptis ta gwibin zini Yohanissi de jaha gwen hap dena gubiridakake:

⁵ Herodes in kim teipsīnkīm Yerusalem mo langnak īrīk gīlki, Alap mo golak de syal gwe-gwen zini bosena Zakaria, zen hen dekam zēwe. Zakaria, orep de Alap mo golak de syal gwe-gwen zini Abia Swe mo hli knak hen syal gwe-gweka. We zem bosena Elisabet. We zik mo auyan-azana hen Alap mo golak de syal ta gwen zi.

⁶ We-zi darena in man tangan Alap mo nwenak oto eisik. Hen zen aha-ere enlalakam tīngare Alap mo ol san hen tīti tabin sin ang ē gwek.

⁷ Zen hwēna hom walasna wē lak. Zen Alap ki kirekam Elisabetsa enlala gwibirki. Zep hēndep walas srēm kam bogol ēk.

⁸ Abia mo hli knak dinik dikim Alap mo golak syal tan hap denak kim zauk, zao de yaklanak dekam zep Zakariaa zen de syal gwen hap dam dasik.

⁹ Men kirekam Alap mo golak de syal ta gwen zini zisi dam dasik gwibirin,

zen kirekam Zakariaa dam dasik. Zen mae hap dam dasik: Zen de zē-en Alap zère en hap de teksonnak tīn hūp- irase dawem nabare te kīlsi de zē Alap hap ang gulsublun hap.

¹⁰ In kim ki kiresa de syal gwibin hip denak zau'uk, zi beyana dekam zep ei-hya lip nakore tekson nakon Biansa nen sonebla'ak.

¹¹ Kim zēwe irase dawem nabare te kīlī insa ang gulsu'unka, ki zep hwēna Alap mo dam taha nakore zini ang gul gwen hap de meja alpnak zau'un zaka- Zakaria mo dam taha san dekam.

¹² Zakaria kim hla taka, ki zep auna hloblaka, hēndep man zē aīrīblaka.

¹³ Hwēna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubluka, "Zakaria, bahem asa aīrīblan. Alap mes eno ol gu sonenna salka. We om Elisabet zi walassa sa ebe hap wē tablal. Yohaniskim bose ta.

¹⁴ Kim de jaha gwe'ak, em dekam esa tangan sam gwesik gweblala, hēndep esa isrip-sri gwe-gweblala. Aha zi hen beya nik sa isrip-sri nē gweblal.

¹⁵ Zen Bian mo nwenak zi yawal hap sa jowera. Alap mo Enhona jaha gwen nakon sa ki hēndep bi gweblala. Zep angguru ban ho jal-jala ban bap zen otde gwen.

¹⁶ Zen Zen sa Israelk de zini beyakam Bian osan dep kwang guludahal zala- zère mae mo Alap hon depye.

¹⁷ Hen Zen Zen sa Biansa ngeirbli zala. Zēno tahana Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim sa soson nēblal, hen zēno enhona zēno kim sa lwablala. Hen Israelk de zini men zen iye zeban zēnaka gīl-gīl neibirida gwenan, zen zen sa desa siri gulsulu. Hen srē de ora san de ēgwahan wenya, zen zen sa desa eiwa de ora san dep kwang guludahal zala. Zen kirekam sa zi beyana Bian de hata zannak dep hamal gulu."*

¹⁸ Zakaria ki zep takensīblika, "Bana-karekam asa tawa gwer?- eiwa diki lwankam. Sap ēe mesē bogol gwek, hen ano wenya mes-am tangan bogol gwek."

¹⁹ Ki zep ding gubluka, "Ēe an Gabriel. Bian mo dang nakonē zauk gwenan. Zen zep asa emsa de ol dawemna ansa tawa tan hap zer sonera.

²⁰ Insa ki emsa gublunan, Alap sa ki hēndep kirekam ebe hap syal gwibir-blira. Hwēna em home asa tāibliblinda. Zep hēndep angkam em molye ola tonka. Em esa ol srēm gwer, hēndep mes ki lwanan."

* 1:1-2 1:1-2 Teopilus Bak mo bosena in enlala naban. Enlalana, "Alapsa de ensa lwa gweblan zi." San ha Lukas kire bose nabare zi hip ale gulbluka? San ha tīngare zini men zen Alapsa enna nola gweblananke, zēbe mae hap ale gulzimki? Nen angkam tawa naka hom. * 1:17 1:17 Mal. 4:5-6; Mat. 11:14; 17:11-13

²¹ Kim nēsbla tinek, ki zep hēndep deng-gwanbla'ak, "Zen ba hap kire tangankam holo gwe'an ora?"

²² Kim kon wet so zaka, zen banakan dep?— ol tonbiridanna. Taha enkam zep akan-akan gwibirida'anka, sap zen mes ol srēm gweka. Zi beyana in dekam zep anakan tame dak, "O an nwe nik zē lirisin nēblaon."

²³ Zakaria Bak mo Alap mo golak de syala kim tap gweblak, dekam zep zēre mo gol san dep song gweka.

²⁴ Hom holo gwe'ak, dekam zep hēndep we zem Elisabet u gwe'ak. Dekam zep saher hap gol ennak gwē gwē gwē- holona benna aha-ere taha-tap enkam.

²⁵ Zen man enlala gwe-gwek, "Na-en babē tawa tabin. Dikire tūngan anakan asa tame nuk, 'In Bian kwasang gwibirki.' Ēe an sap bogola, hwēna ano walas wē tan srēm hap de sahara zi nwenak Bian Zēn ap ngan gulsubi'ira."

Mariasa kim Yesussu de jaha gwen hap dena hamal hap tawa gulkuke:

²⁶ Elisabet kim benna enam enkam u nuban gwē'ak, Alap ki zep zēre mo dam taha nakore zini Gabrielsa etan Galilea mo langnak de ēna Nazaret san dep zer soneka.

²⁷ Gabriel ki zep kwalbasa lam gunnu Maria osan dep song gweka. Zen Yusup hup de golgu gweblanna. Yusup mo auyan-azana teipsin zini Daud onakon.

²⁸ Alap mo dam taha nakore zini in ki zep Maria hon hataka, zao zep gubir zika, "Dawem! Em Alap mo kwasang-kwasagnake gwē'ara! Bian man emsa dawem tangankam kara gul gwenda!"

²⁹ Zēno ola insa de sankam, Maria ki zep auna hlok, dekam zep zēnaka enlala ennak mae hap takensibik, "An ba hap ki kirekam asa gubirida?"

³⁰ Hwēna ki zep etan gubirki, "Bahem aīrīn, Maria, sap em ema Alap mo nwenak sam gwešī'ira.

³¹ Em esa u gwerā. Zi walassa esa jaha gwerā. Yesuskum bose ta. †

³² Zen sa teipsili, hēndep dekam sa nen gweblal, 'Alap Teipsin Zi nik mo Tane.' Bian Alap sa Desa gublula— Zen de Israelsa bi gwibin hip, zēre mo auyanna Daud Bak mo kim.

³³ Zen Zen sa hēndep denaban kitak Yakob mo auyan-azana īrik gili. Zēno īrik ginnī in molya tap gwēk.*

³⁴ Maria ki zep gubluk, "Hwēna ēe an homē zi mae naban gaing ē'an. Ēe banakan asa walas gwer?"

³⁵ Ki zep ding gulbirkī, "Alap mo Enho sa ebon ing gwehe zala, hen Alap mo soson sa emsa bi gwibiri. Zen zep sa walas tola insa nen gweblal, 'Zen Alap mo Tane— enho lalak enna.'

³⁶ An kirekamē emsa gubirin, zen mes ki iye om Elisabet hon kirekam lwak. Zen mes u gwēk— benna angkam enam enkam. Zen sap bogola, hen zini mes anakan nenbik, 'An Alap ki walas srēm gulku.'

³⁷ Hwēna zen angkam u nuban gwē'an. Sap Alap hap hom— banakare maēna, Zen de syal gwibin srēm hap denaye."

³⁸ Maria ki zep ding gulbluk, "Ēe an Bian mo tana īlīkinnik de gwē gwen wesyahe. Sap sa ki kirekam abon onak lwal— in kirekam em asa gubiridaye." Alap mo dam taha nakore zini in ki zep hli yulku.

Maria kim Elisabetsa zini gikke:

³⁹ Alap mo dam taha nakore zini in kim hli yulku, holo gwehan srēmna Maria dekam zep hen soson tola ban Yerusalem mo kwatap lang san dep song gwēk— Zakaria ne Elisabet nik mo ē san dep.

⁴⁰ Zakaria mo golak kim hatak, ki zep Elisabetsa dawem gul kinik.

⁴¹ Elisabet kim Maria mo dawemna insa salbik, ungala mwanak de walasna in dekam zep soson gwēk. Alap mo Enhona dekam zep Elisabetsa ing gwe hebirkī,

⁴² ki zep Mariasa ol mamkam gubik, "Em ene tūngare we walya kon dawemna hlau'ura! Hen Alap eno walasna in hap dawemsa sa golblala.

⁴³ Ēe an betekna, hwēna em in Teipsin Zini Bian mo anee ano golak hatanda!

⁴⁴ Ēe kimē eno dawemna sal, ano ungala mwanak de walasna dekam zep isrip-sri naban soson gwerā.

⁴⁵ Ebe hap Bian hē'ho gwibin tangan naka golbi'ira, sap men zen ebon onak Bian mo ola hatak, em ema taīblībirkī, hen zen kirekam sa ki lwal!"

Maria kim Alapsa tērya ban isrip-sri gweblakke:

(1Sam. 2:1-10)

⁴⁶ Maria ki zep guk,

"Ēe ama Bian Alapsa boltere ta'an,

⁴⁷ hen ano enhona man isrip-sri gweblala'ara,

sap Zen Zen sa asa ngaya gulu.

⁴⁸ Zen man asa enlala gwibirkī, hwēna ēe an Zēbon de babu gwe-gwen we— bose srēm tola.

Hwēna angkam tūngare zi ausuna hēndep denaban sa asa nen gwibir,

'Hē'ho gwibin tanganna zen zen hlauk.'

† 1:31 1:31 "Yesus" kum de bosena, zen enlala naban. Zēno enlalana, "Zisi de ngaya tabin hip de Zi." (Mat. 1:21)

* 1:33 1:33 2Sam. 7:12-16; Yes. 7:14; 9:6-7

49 Sap soston Zini Alap, Zen eiwa lalak tanganna,
hwëna Zen man kirekam-kirekam yawala
abe hap syal gwe-gwibir-bi'ira.

50 Auyan-aza nakon hëndep auyan-azana,
Zënaka de airiblan zi hip

Zen man zëre mo kwasangna gol gwiz-
imnira.*

51 Bian men kirekam orep zëre mo
sosonna goltrei gwizimki,

Zen kirekam etan angkam goltreizim'ira:
Zen orep zi zëna-zënana man sekwak
gulsuk gweka,

hen zëno mae mo kalang karekna man
blaonsuk gwizimki.

52 Zen hen orep teipsin-teipsin wenyaka
zëre mae mo teinikin gwen nakon man yal
gul sone gweka,

hwëna bose srëm wenyaka zep kang gulse
gweka.

53 Usak nabare wenyaka desa man dërek-
dërekna kim itri ta gwibirki.

Hwëna men zen nonol tahalha srëmkam
lowehe gwek,

desa man gubirida gweka, 'Usak naban
sekwak gwek.*

Hwëna angkam Alap etan kirekam nèbe
mae hap syal gwibir-zim'ira.

54-55 Nëno mae mo auyanna Abrahamsa
hen zëno auyan-tane walya men
kirekam gu-gubirida gweka,

Zen angkam kirekam Israelsa mas
gwibirida'ara.

Zen man anakan gu-gubirida gweka,
'Ano ebe mae hap de kwasang-kwasangna

hëndep denaban sa lwa gwer.

Ëe molyë golzausuk gwek.*

Zen desa angkam enlala gwibi'ira."

56 Maria Elisabet han san ha dan-ahare
benkam ëk, ki zep etan zëre mo ë san dep
lwahak.

*Baptis ta gwibin zini Yohanissi kim jaha
gwekke:*

57 Elisabet de jaha gwen hap denak kim
zauk, zi walassa zep jaha gwek.

58 Gol golek dena hen iye zem kim
anakan ësak, "Bian mes Elisabet hap
kwasangna mamkam golbiri," dekam zep
tagal neisibirzik, hen dekam zep zë
apdekam ëisrip-sri gwek.

59 Walasna in kim mingguna aha-en
gweblak, ki zep etan tagal nèblak- to mip
naka dikim blaonsublun hap.* Zen man
ëkil gi'ik, "An zëre mo Bian mo bosekam
esa bose lal- 'Zakaria'kam."

60 Hwëna an zik zep gubiridak,
"Kirekam bëjen nen bose tan! An
'Yohanis'kim esa bose lal."

61 Dekam zep denggowanbi'ik, "Iye wal
om hom tanganke- kire bose naye!"

62 Ki zep tahakam Zakariasa akan-akan
nëblak- anakan de takensiblin hap, "Ena
banakan de bose tan habe dwam gwe-
bla'ara?"

63 Zakaria hom nama dekam ola
ton'anka. Ki zep te hlang hap abe
gweka, dekam zep zë ale gulku, "An
bosena Yohanis." Dekam zep tingan
denggowanblak.

64 Dekam zep hëndep ola etan tonka.
Alap mo bose ensa zep ilman gul tineka.

65 Zëno gol golek denak dena dekam
zep sërkam denggowanbla'ak, hen tigare
Yerusalem mo kwatap lang san de lowe
hendan wenyaka desa man donbirida gwek.

66 Tigare zini men zen ësak, ki zep en-
lala ennak ëenlala gwe-gwe'ak, "Walasna
in banakare zi hip wëhë yap jowe'anka?"
Zen mae hap ki kirekam ëgu gwek: Sap
Bian mo sosonna man Zëbon lwa gwe'ak.

*Zakaria kim hamal hap de ola tonbiri-
dakake:*

67 Walas zemka in kim "Yohanis"kim
bose alak, dekam zep Alap mo Enhona
Zakariasa bi gweblaka, dekam zep Alap
onakore hamal hap de ola tonbiridaka,

68 "Bian en hap nen dawemsa golbla tine
gwen-

Israel mo Alap hap.

Zen mes hatala-

zëre kore naka de kwasang gwibiridan
hap,

hen dekam de dowal mo kigi mo irik gin
nikon gwiswe sonen hap.

69 Zen mes nèbe mae hap Zi sosonna zer
sonezimki-

nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,
teipsin zini Daud Bak, men zen Alap mo
dwam gwibin sin ang gwe-gwekake,
zëno auyan-aza nakore naka. ‡

70 Alap mo ol ayang gul gwen zini orep
tangan mes anakan ëgu-guk gwek,

71 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa
hatala-

Zen de nësa jal zi mo taha nakon alal gul
gwen hap.'

72 Hen anakan mes gu-gubirida gweka,
'Ëe asa Ëre mo ebe mae hap de ol gu-
gubiridanna enlala gwibir, zep asa
hëndep emsa kwasang gwibiridal.'

* 1:50 1:50 Mzm. 103:17 * 1:53 1:53 Mzm. 107:9 * 1:54-55 1:54-55 Kej. 17:7; 22:17; Mzm. 111:9 * 1:59 1:59
Kej. 17:12; Im. 12:3 ‡ 1:69 1:69 Zakaria mo ola an, zen Yohani'i de enlala gweblan hap hom. Zen hwëna Yesussu
enlala gweblaka, sap Yesus Zen Zen- Raja Daud mo auyan-aza nakore naye. Sap Zakaria zëna tane zem Yohanis hin,
zen Harun Bak mo ausu nakorena.

⁷³ Alap mes nëno mae mo auyanna Abrahamsa anakan gu-gubluka,

⁷⁴ 'Emsa de tamera gwen zi mo taha nakon Ëe asa emsa al gul halzal.

Zen dekam esa airin srëmkam Asa betek ë gweblal.*

⁷⁵ Zep nen enhö lalakam esa Alap en hon ëtal gwesil,

hen zëno nwe kara gwennak esa hëndep denaban lowehe gwer."

⁷⁶ Zakaria ki zep hwëna tane zikhip dena aïsïl gwenkam ayang gulku,

"Em, ano walas, emsa sa nen gweblal, 'Alap Teipsin Zi nik mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini.'

Em esa Biansa ngeirblira- zëbe hap de orasa sal tablan hap,*

⁷⁷ hen Bian mo hlil irin wenyaka esa anakan tawa ta gwibiri,

'Alap sa emsa eno mae mo karek-kareksa de tap gulsuzimdkim ngaya tabiri.'

⁷⁸ Sap nëno mae mo Alapna Zen kae-kaena hen kwasang-kwasang enna.

Zen zep sa nësa de ngatan tabin hip de Zini insa zer sonera.

Zen ngatan zi mo lang nakon kaknak de yakla hata sezan mo kim sa zïlsi zila.

⁷⁹ Zen dekam sa tîngare zi ausuna ngatan tabir zira hen ngaya tabiri,

sap zen tîngan kawesinnik lowe he'an, hen tîn hip ëairi gwenan.

Zen Zëbon onakon esa Alap han ërumlae gwer, hen zi bosyan naban ëumlae gwer.*"

⁸⁰ Zakaria mo tanena Yohanis in kim mam gwe'anka, Alap osan dep de enlalana hen dekam zep mam gwebla'anka. Zen zi srëm langnak gwë gweka- hëndep yaklana mensa Bian Alap dam tasiblika. Zao kim hatak, zen dekam zep tîngare Israelk de zi hip zënaka zertreizimki.

2

*Yesussu kim jaha gwekke:
(Mat. 1:18-25)*

¹ Dekam teipsin tangan zini ki, zen langna beya en tangan naka Roma kon irik gilki. Zen dekam zep tîngare zisi de zëre mo irik gin nika aïtbin hip gubiridaka.*

² An nonol aïtbinni- Kirenus men kim Siria mo langnak gubernor gwekake. †

³ Tîngare zini dekam zep zëre mae mo auyan-aza mo ë-ë san dep sek gwendak-

zëno mae mo bosem-sesa dikim zë ale tabir-zimdin hip.

⁴⁻⁵ Yusup ne Maria ne dekam zep hen kire hap Galilea mo langnak de ëna Nazaret kon Yerusalem mo langnak de aha ëna Betlehem san dep song ëk- teipsin zini Daudsa men zao orep jaha gwekke. Sap Yusup mo auyan-azana Daud onakon. Zëbe hap de golgu gweblan weny Maria in dekam u nuban gwë'ak.

⁶⁻⁷ Betlehemk hom tangan holo ë'ak, Maria ki zep zi walassa jaha gwek- nonol walassa. Kaen hak-haknak zep tahalek, desa zep domba-sapi mo tembane ta gwen kolho makarenak drënek. Sap kitak de gol-gola mes zi enkam ëbeya gwek.

Domba zaho ta gwibin zinik kim Alap mo dam tahana kore zini ëjowe zakke:

⁸ Langna iwe dekam domba zaho ta gwibin weny man kam domba zaho zemka sonak kara dabi'ik.

⁹ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini ki zep zëbon mae onak jowe ana zaka, hen Bian mo ngatanna man zë zïlbirida anezak. Karekkam zep zë ëairi'ak.

¹⁰ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubiridaka, "Bahem ëairin, sap ëe an ol dawemsaë ebe mae hap golhatazimnizal. Ola ansa de ësankam, tîngare zini sërkan tangan sa ëisrip-sri gwer.

¹¹ Namen, Daud mo ënak, weny man jaha gwer- emsa de ngaya tabin hip de Teipsin nika, Alap mensa dam tasikike.

¹² Ol tan-tansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa walas tolsa deyol hak-hakkam de tahalen naka hla lal. Domba mo tembane ta gwennak ta'ara. Zen dekam esa anakan dam lasil, 'An Zen.' "

¹³ Ki zep hwëna mumuk ennak ahakore Alap mo dam taha nakore zini beya en tangankam ëjowezak, ki zep zë Alapsa isrip-sri nëbla'ak,

¹⁴ "Alap Em eiwa teipsin tanganna! Eno bosena dikire kitak teip nulsuk gweblak.

Sap angkam ema okamanak de zi niban golësësek gwe'ara-

ere mo nwenak men zen oto gwesii'inye."

¹⁵ Alap mo dam taha nakore zini in kim etan ngatan zi mo lang san dep sesek gwesek, zini in dekam zep ëguk, "Nen ki nabakam Betlehem san dep gweyo gweneka ki zë hla kuk, in desa Bian nësa gubiridandake."

* **1:74 1:74** Kej. 17:7; 22:16-17; Mzm. 105:8-11

* **1:76 1:76** Yes. 40:3; Mal. 3:1

* **1:79 1:79** Yes. 9:2; 60:1-2

* **2:1 2:1** Mae hap zënaka naïtbik: Pajak te-alasa dikim Roma mo irik ginni'ki sowe henkam gol gwizimdin hip. Romak de teipsinni maekam nen gweblak, "Kaesar Agustus" kum, hwëna zen zëno bose tangansa hom. Men zen dekam irik gilki, zëno bosena Gaius Oktafius. "Kaesar" kam de gublunna, zen syal bose. Enlalana, "Teipsin zini."

† **2:2 2:2** Siriassa hen Roma irik nik.

¹⁶ Ki zep hëndep sek gwëk. Dekam zep hëndep Yusup ne Maria neka nakek, hen walas tola insa dekam zep hla dak- domba mo tembane ta gwen kolho makarenak de tannak.

¹⁷ In kim hla dak, dekam zep kitak donbiridak- walas tola in hap dena, men desa Alap mo dam tahana kore zini in tonbiridakaye.

¹⁸ Ola insa de ësane gwenkam, tîngare zini man tangan ètenggwank.

¹⁹ Hwëna Maria zëna, in zen ki zë lwa gwe'ak, desa kitak enlala ennak lam gul gwe'ak hen enlala gwe-gwibi'ik.

²⁰ Zini in ki zep etan Alapsa de tërya ban boltere tan naban lwan dahak. Sap tîngan mensa ësane gwëk hen hla nuk, zen hëndep men kirekam Alap mo dam tahana kore zini in gubiridakake.

Yesussu kim bose dakke, hen Alap mo golak kim èrtrëkke:

²¹ Walas tola insa kim mingguna aha- en tap gweblak, dekam zep to mipna nablonsublik, hen dekam zep "Yesus" kum bose dak- men kirekam Alap mo dam taha nakore zini Mariasa u gwen srëmnak gubirkike.

²² Musa Bak men desa nonol zi walas wë tan hap dena zëre mo tîti tabin olak ale gulku, Maria ne Yusup ne man desan ang èk. Zen nonol Maria de sasa gwešinnik dep orapna empat-pulu enkam eissik, dekam zep walas tola insa Yerusalem san èrzahek- Alap hap dikim èrtrëblan hap.*

²³ Mae hap èrtrëblak: Sap Musa mes ki zëre mo tîti tabin olak anakan ale gulku, "Tîngare nonol zi walas wë tanna, zen Alap zëre hap dena. Zep emki zëre hap zertre gweblan."*

²⁴ Zen hen man ang èk- mawasa de dandan Alap hap teisyablanna, desa de Alap mo golak de syal tan zi ang sosublun hap. Sap Musa mo tîti tabin olak nonol walas wë tansa de Alap hap zertreblan hap dena kirekam hen lwak.*

²⁵ Dekam Yerusalemk, zini bosena Simeon. Zini in enho dam-damkam gwë gwëka hen Alap hon mes tangan tal gwešiki. Zen man Alapsa Israelsa de dawem gun hup kara ta gwëka, hen Alap mo Enho zergwë gwëka.

²⁶ Alap mo Enhona mes hamal hap gubluka, "Em molye na-en tîlki- Teipsin Zini insa de hla tan srëmnakye, Èe Mensa Israelsa de ngaya tabin hip dam tasikye."

²⁷ Dekam zep hen Simeonsa Alap mo Enhona anakan gubluka, "Emki Alap mo golak de teksonna iwe tîn." Hwëna Maria

ne Yusup ne dekam zep hen Yesussu Alap hap de zertreblan hap èrti'inzak- Musa mo ola in san de ang èn hap.

²⁸ Simeon dekam zep hëndep walas tola insa zer inki, ki zep dawemna Alap hap golblaka,

²⁹ "Teipsin Zini Bian,

angkam Eno asa de gu-guk gweblanna mese eiwa de guluda.

Ema asa sam tanda.

Zep ere hon de babu gwen zini èe ankam mesë auhu-kamana ansa de hli yun hup hohle gwenan.

³⁰ Sap ankam èe mesë ère mo nwekam hla tanan- ere mo zisi de ngaya tabin hip de Zi zer sonen naye,

³¹ men Desa Ena tîngare zi dikim tame tan hap hamal takaye.

³² Zen Zen sa ngatanna golzimdi- tîngare zi ausu mo enlalasa dikim ngatan tazimdin hipye.

Hen zen Zëbon onakon sa Israel mo bosena dawem gwer."*

³³ An-bi zem man tangan lenggwan'ak- Simeon mo ola insa kim zëre nik mo walasna in hap dena sane è'akye.

³⁴ Simeon ki zep guzimki, "Bian sa ep dawemna golzimdi." Hen Mariasa ki zep gubirki, "Walas tola an mes Alap dam tasiki- Zen de Israelk de zisi klis gun hup. Dawem gol gwen wenya, desa Alap zëre hap sa kang gul seblala. Hwëna karek gol gwen wenya, desa hëndep kareknak sa kang gulu. Sap An Alap mo dam tasin Zi, zep sa hen zini beya nik lamang da gwer.*

³⁵ Alap insa kirekam syal gwibi'ira, zini zen dekam sa zëre mae mo enlala aning tanna nërtrë gwer. Hwëna Maria, eno enhonak enlwan yawal sa hen nèbok benben makan tîsil."

³⁶ We sem bogola Hana Bak dekam zao hen gwë'ak. Zen Alap mo hamal hap de olsa de ayang gul gwen hap de we. Zëno biana Panuel- Asyer Bak mo auyan-aza nakorena. Wenya in zi zeban tuju tahun enkam èk,

³⁷ dekam hwëna sem nik zep zë-en holokam gwë gwëk. Hëndep in kim Yesussu èrtizik, zëno tahuna dekam 84 enkam. Zen hom tangan Alap mo gola langa gulsuk gwëk. Yaklam denaban kam denaban zen dekon Alapsa isrip-sri gwebla tine gwëk hen gu sonebla tine gwëk-tembane lwa gwen naban.

³⁸ Zen dekam zep hen hatazak, dekam zep Alap hap dawemsa golblak. Hen men zen zë lowe he'ak, dekam zep desa anakan

* 2:22 2:22 Im. 12:1-8 * 2:23 2:23 Kel. 13:2; 13:11-15

* 2:24 2:24 Im. 12:6-8 * 2:32 2:32 Yes. 42:6; 49:6;

52:10; Yoh. 8:12 * 2:34 2:34 Yes. 8:14; 1Kor. 1:23; 1Ptr. 2:7-8

tonbirida'ak, "Walasna an Zen Zen sa jal zi mo irik gin nikon nesa gwiswe sonera." ‡

³⁹ Yusup ne Maria ne in kim zē Musa mo titi tabin ola insa syal eisibik- nonol wasas wē tan hap dēna, dekam zep etan zēre nik mo ēna Nazaret san dep ērlwahak- Galilea mo langnak dep.*

⁴⁰ Walas tola in ki zep hēndep mam gwe'anka, hen sosonna mam gwebla'ak, hen enlala blala dekam zep tangan mam gwebla'anka. Hen Alap mo kwasang-kwasangna Zēbon lwa gwe'ak.

Yesus kim Alap mo golak gwēkake:

⁴¹ Tahunna men kiye, Yesus mo anebiana man yakla yala Paskanak dep Yerusalem san dep yahe gwēk. §

⁴² Yesus mo tahunna kim dua-blas gwēk, ki zep etan kire san dep sek gwēk- men kirekam Israelk de zini ēgwē gwēkke.

⁴³ Kim ēhya gwešik, ki zep etan lwan dahak, hwēna Yesus man Yerusalemk gwēka. Hwēna an-bi zem hom anakan tawa ēblak, "Zen man gwēra."

⁴⁴ Zen zi beya hap tim uk, "Zen hen mes ang gwe zala." Hwēna hom. In kim song ēk, truwe guk gwennak kim kam-en yaing gwēk, dekam zep ohwensiblik. Dekam zep iye zem osan hen wal bose wal zem osan lēblak.

⁴⁵ Hwēna hom hla lak. Ka'an zep kaknak etan Yerusalem san dep olahak- zēwe de lēblan hap.

⁴⁶ Yakana dan-ahanna kim zep hla lak. Zen Alap mo golak nikin'inka, Alap mo olsa de tawa ta gwibin wenyaka sane tabi'inka, hen man takensibirida gwe'anka.

⁴⁷ Tingare zini men zen sane da gwe'ak, zēno enlala blala man anakan dengguan gwebla'ak, "Owas, zen en ba hap dam gulsuk gwe'ara?"

⁴⁸ An-bi zem hen man tangan zao de hla lankam lengguanblak. An zem ki zep gubluk, "Temlan, em ba habe kirekam asa gwezimki? Eē bia han ngalap nabanē emsa ahakalblal!"

⁴⁹ Ki zep ding gulbirkī, "Em ba habe srēn san Asa ahakalblaka? Zen emaka enlala ēka, 'Zen Bi zik mo golak gwē'ara.' "

⁵⁰ Hwēna zen hom zēno ding gulz- imdinni insa tame ulblik.

⁵¹ Dekam zep etan Nazaret san dep ang gwizimki, hen dekam man zē betek gwezimki. Maria kirekam-kirekamna insa

tane zikhip dēna hlauł gwēk, dēna enlala ennak lam gul gwēk.

⁵² Yesus kim mam gwe'anka, enlala blala dekam zep hen mam gwebla'anka. Zen man tangan Alap mo nwenak hen tingare zi mo nwenak oto gwešiki.

3

Baptis ta gwibin zini Yohannis mo ol:

(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

¹ Roma mo teipsin tangan zini Tiberius Bak, zēno irik gin tahunna kim lima-blas gwēk, Alap dekam zep syala Yohannis hip wei yul soneblaka. Dekam men zen Roma mo teipsin tangan zini in mo alp nakon irik nik,

Pontius Pilatus Bak dekam Yerusalem mo langnak irik gilki,

Herodes dekam Galileak irik gilki.

Herodes mo ayana Philipus Bak dekam Itureak hen Trakonitisk irik gilki, hen Lisanias Bak dekam Abilenek irik gilki.

² Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni dekam Hanas han Kayafas han. Hwēna dekam zep zi srēm langnak Alap mo ola Zakaria mo tanena Yohannis hon hatak.

³ Yohannis dekam zep Alap onakore olkam Yordan mo lang san kitak titi tabir song gwēka, "Ere mae mo karek-karek nakon em ēhalen. Alap dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi. Em dikim enaka anakan golētrēn hap, 'Eē ama angkam Alapsa ang gwebla'an,' ēe ki asa hwēna emsa baptis tabir."*

⁴ Yohannis zen orasa de sal tablan hap de zini men zēbe hap Yesaya Bak Alap mo olak hamal hap anakan ale gulblukake, "Zini sa zi srēm lang nakon taken gwera, 'Haen, nēre mae mo Teipsin Zi hip nen orasa hamal ta gublun! Hen nen dam-dam ta gublun!"

⁵ Tingare dwrak-dwraknak kamasa nen bwang gun,

hen tingare kwatapna betekna hen yawala nen talen- dekam de sēsek gwen hap.

Ora gwa-gwana nen dam-dam tasin.

Tung-tungna hen nen sēsek tandan.

⁶ Tingare auhu-kamanak de zini esa hla lal-

Alap onakore emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' **

‡ 2:38 2:38 Yunani olkam Lukas Yerusalem sa de gwiswe sonen hap awe ale gulku. Yerusalem zen Israel mo ē yawal. Zep enlalana awe, tingare Israelsa de gwiswe sonen hap.

* 2:39 2:39 Mat. 2:23 § 2:41 2:41 Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana "tamaran." Zen dekam de enlala gwibin hip- in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tilidan hap. Mesir mo nonol wasasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsinni Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, "Dikire sek gwēk." (Kel. 12:1-51; Ul. 16:1-8)

* 3:3 3:3 Kis. 13:24-25; 19:4

* 3:6 3:6 Yes. 40:3-5

⁷ Zini beya tangan nik zep Yohanis hon baptis tabin hip yaing gwe-gwek. Hwëna Yohanis zao zep gubirida gweka, “Em an gwe makare enlalana! Em ema êenlala gwe'an, 'Asa de baptis tankam Alap molya asa karek tabirki.' Hwëna em home ëhale'an. Alap mo jala kon molye ëheya-hya gwek.

⁸ Zen in zep, em de Alap mo jala insa goltowen srëm hap, emsa de baptis tan srëmnak em nonol ere mae mo lowehen karekna insa wet gulsun- dekam de emsa anakan tame tabin hip, 'Zen mes ëhale.' Em bahem anakan ëkil gıl gwen, 'Ëe an Abraham mo auyan-aza nakore nakake. Zep asa molya Alap karek tabirki.' Sap Alap maka eno mae mo weinak dep kaso-kasona ansa Abraham mo auyan-aza hap yang tabi'ira.

⁹ Sap Alap mo zer sonen Zini in Zen ano lure nakon hata'an zala, Zen mes hlala hohle gulu- dekam de tesya lu ta gwen hapye. Tenya men zen de eini ëtë srëm gwe'ak, desa sa ausu ennak lu tala, hëndep ki sa tinsik gwen srëm syauk hi-hitinnik yal ta sera.”

¹⁰ Zen hwëna man dakensik gweblak, “Ki ëe basa asa syal eibir- ëe dikim Alap mo jala insa goltowen srëm hapye?”

¹¹ Anakan zep ding gul gwizimki, “Eno baju de dan nënna, ahana kip em teisyablan- baju srëmna kip. Eno tembane de lwanna, em tahalha wenya kip kae gwebla-zimdin.”

¹² Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hen man baptis tabin hip yaing gwe-gwezak. Zen man dakensik gweblak, “Bian, ëe basa asa syal eibir?”

¹³ Desa man ding gul gwizimki, “Te-alana bahem mamkam alal ta gwizimdin-aha hlík naka dikim ere mae hap kap ta-in gwen hapye. Diki Roma mo teipsin zini men kire enkam de alal ta gwen hap emsa gubiridaka, zen kire enkam em alal ta gwizimdin.”

¹⁴ Jana nabare wenya man hen dakensik gweblak, “Zep abe mae hap hen banakan? Ëe hen banakan asa syal eibir?”

Yohanis man ding gul gwizimki, “Em bahem jala ban tik-tik ta gwibin- te-alasa dikim alal tazimdin hipye. Hen anakan bahem gubirida gwen, 'Ëe asa emsa klak

tal'- ep dikim te-alasa zerzimdin hipye. Ere en mo te-alakam em lowehe gwen.”

¹⁵ Yohanis hon de ësane gwenkam, zep zënaka nenbirida gwe'ak, “Eiwa, nësä de ngaya tabin hip Dinik bae ki hata'an zala! San ha diki an Zen mes yap?”

¹⁶ Hwëna ki zep gubiridaka, “Ëe weyakamë emsa baptis ta gwibi'in. Hwëna abon onakon de Teipsin Zini sa hata zala. Ëe dawem naka hom- dekam de Zëbon onak babu gwen mae hapye. Sap zëno tana maesa de ngan sosublun hap, ëe bëjënë. Zen diki Zen sa Alap mo Enhokam emsa baptis ta gwibiri, hen syaukkum.*

¹⁷ Zen joksa zirensi'ira- dekam de lënsa lën hap. Dangnak dena, desa yunak sa bitit tala. Hwëna syaena men zen dang alp san alti'ik, desa tinsin srëm syauk bla san dep sa yal ta sera.” †

¹⁸ Zen kirekam-kirekam ol zim-zimsi zë mas gul gwizimki- dekam de Alap onakore ol dawem san dep titi tabin hip.

¹⁹ Hwëna zen hen Galilea mo teipsinnï, Herode'a, damnak anakan jalse gweblaka, “Em bap ere mo oso mo wenya Herodi-anasa al gulbluka! Hen eno aha karek-karek gulin hala seranna hen beyana!”

²⁰ Hwëna Herodes dekam zep jal gweblaka. Zen dekam zep Alap mo nwenak zëre hap de karekna etan mam gulsuku-Yohanissi kim bwinak tak ta inkiye.

Yohanis kim Yesusu baptis takake:

(Mat. 3:13-17; Mrk. 1:9-11; Luk. 9:35; Yoh. 1:32-34)

²¹ Hwëna bwinak kim nama dayalsik srëm gwe'ak, zi beyana insa kim baptis tabirida'anka, Yesusu hen dekam zep baptis taka. Yesus kim kon ola gu sone'anka, nglina dekam zep hlang në hanak.

²² Alap mo Enhona dekam zep mawana ohola mo nwe-masekam Zëbon onak dep ati gwe ine zaka. Ngatan zi mo lang nakon dekam zep hen ola anakan wet sohak,

“Em in ëre mo Tane- ëre mo dang tininak de tanganna. Ëe ama tangan Emsa sam gwesik gweblanan.”

An Yesus mo auyan-aza aïtbinni:

(Mat. 1:1-17)

²³ Yesus kim syala kon gwisibir hana'anka, zëno gwën tahunna san ha tiga-pulukam mes yap. Zini dekam man

* **3:16 3:16** Yohanis mo ola awe srën-srënkam dam nulsuk gwenan. Syauknu, san ha men kirekam nol bol tahannak mawa mo kim ëzauk ine gwe'anzak?- in kim Alap mo Enhona nonol tanganna Kristen zisi bi gwibiridakake. (Kis. 2) San ha dam gulsunnu anakan?- “Zen sa ahakon ebe mae hap Alap mo Enhosa hlë ta sone gwizimdi, hwëna ahakon syauknuksa sa yal gulse gwera.” Dekam enlalana man ayat 17 naban apde në'an. † **3:17 3:17** Yohanis gandum nuban nyiru naban ol gulk sun blaonziminkim gubiridaka. Zëno enlalana apdenak- lënsa de lën hap hen joksa de zirensin nïbanye. ‡ **3:23 3:23** Yesus mo auyan-aza aïtbinni ansa srën-srënkam dam nulsuk gwenan. San ha Lukas Maria mo auyan-azasa ale gulku? San ha Yusup moka? Sap bosem-sena hom apde në'an- Matius mo ale naban. (Mat. 1:1-17)

tim di gwek, “Zëno biana Yusup,” zep zëno
 auyan-aza mo bosome-sena, diki an zen:

Yesus mo auyanna Eli, †

²⁴ Eli mo biana Matat,

Matat mo biana Lewi, Lewi mo biana
 Malki,

Malki mo biana Yanai, Yanai mo biana
 Yusup,

²⁵ Yusup mo biana Matica, Matica mo
 biana Amos,

Amos mo biana Nahum, Nahum mo biana
 Hesli,

Hesli mo biana Nagai,

²⁶ Nagai mo biana Maat,

Maat mo biana Matica, Matica mo biana
 Simeï,

Simeï mo biana Yosek, Yosek mo biana
 Yoda,

²⁷ Yoda mo biana Yohanan, Yohanan mo
 biana Resa,

Resa mo biana Zerubabel,

Zerubabel mo biana Sealtiel, Sealtiel mo
 biana Neri,

²⁸ Neri mo biana Malki, Malki mo biana
 Adi,

Adi mo biana Kosam, Kosam mo biana
 Elmadam,

Elmadam mo biana Er,

²⁹ Er mo biana Yesua,

Yesua mo biana Eliezer, Eliezer mo biana
 Yorim,

Yorim mo biana Matat, Matat mo biana
 Lewi,

³⁰ Lewi mo biana Simeon, Simeon mo
 biana Yehuda,

Yehuda mo biana Yusup, Yusup mo biana
 Yonam,

Yonam mo biana Elyakim,

³¹ Elyakim mo biana Melea, Melea mo
 biana Mina,

Mina mo biana Matata, Matata mo biana
 Natan,

Natan mo biana Daud,

³² Daud mo biana Isai,

Isai mo biana Obed, Obed mo biana Boas,
 Boas mo biana Salmon, Salmon mo biana
 Nahason,

³³ Nahason mo biana Aminadab,
 Aminadab mo biana Admin, Admin mo
 biana Arni,

Arni mo biana Hezron, Hezron mo biana
 Peres,

Peres mo biana Yehuda,

³⁴ Yehuda mo biana Yakob,

Yakob mo biana Isak, Isak mo biana Abra-
 ham,

Abraham mo biana Tera, Tera mo biana
 Nahor,

³⁵ Nahor mo biana Serug, Serug mo biana
 Rehu,

Rehu mo biana Peleg, Peleg mo biana Eber,
 Eber mo biana Salmon,

³⁶ Salmon mo biana Kenan,

Kenan mo biana Arpaksad, Arpaksad mo
 biana Sem,

Sem mo biana Nuh, Nuh mo biana Lamek,
³⁷ Lamek mo biana Metusalah,

Metusalah mo biana Hanok, Hanok mo
 biana Yared,

Yared mo biana Mahalalel,

Mahalalel mo biana Kenan,

³⁸ Kenan mo biana Enos,

Enos mo biana Set, Set mo biana Adam,
 hen Adam mo biana Alap.

4

*Yesussu kim dowal mo kigina
 akasiblikake:*

(Mat. 4:1-11; Mrk. 1:12-13)

¹ Yesus in kim Yordan kon lwahal zaka,
 Alap mo Enhona dekam mes bi gweblaka.
 Dekam zep zi srëm lang san dep zersong
 gweka.

² Zëwe zep dowal mo kigina akasik
 gwebla zaka- hëndep orapna man empat-
 pulu gwek. In kim zë gwë gweka, Zen
 tembanesa lwa gweka. Hëndep aumwa
 hap denak usakna mes sabak gweka.

³ Zao zep dowal mo kigina in gublu
 zaka, “Em san Alap mo Tanesa hom?- zebe
 usak naban gwë'araye. Kasona ansa emki
 gubin- roti hap de jowen hap.”

⁴ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka,
 “Alap mo olak man lwak,
 ‘Zini tembane en nakon hom lowehe
 gwenan.’” *

⁵ Dowal mo kigina in ki zep kon kwatap
 yawal san dep zersong gweka, ki zep
 tîngare auhu-kamanak de irik ginnî ansa
 hluwesik kînzinnak goltrëblaka.

⁶⁻⁷ Ki zep gulbluka, “Alap mes tîngare irik
 ginnî insa abe hap golblaka, hen zëwe de
 kire-kire dawemna hëndep kitak- ëe de
 hwëna ahana kip golblan hap, mensa Aena
 enlala gwebla'ake. Hwëna eme bokle
 kom soblan naban asa boltere ta'anika, ki
 ebe hap asa kitak golblal.”

⁸ Yesus ki zep ding gulbluka, “Alap mo
 olak man lwak,

‘Bian Alap ensa em boklena kom so gwe-
 blan,

hen Desa en em blikip gwesik gweblan.’” *

⁹ Hwëna ki zep kon etan owaskam
 Yerusalem san zersong gweka, Alap mo gol
 bolak zep drëne seka. Ki zep zë gulbluka,

* **4:4 4:4** Buku Ulangan nakore ayatna in mo ayang gunnu: “Hwëna tîngare Alap mo ola mensa ësane gwe-gwenan,
 zen dekon hen ki lowehe gwenan.” (Ul. 8:3; Mat. 4:4) * **4:8 4:8** Ul. 6:13-14

"Em san Alap mo Tanesa hom?- ki emki heya gwe inen.

¹⁰ Sap Alap mo olak ebe hap dena anakan lwak,

'Alap zère mo dam taha nakore wenyaka sa emsa de dawem enkam kara ta gwen hap gubiridala.

¹¹ Zèno mae mo taha tere san esa tènda gwera, zep em molye ba karek maena goltoweka.*

Zep em san ema Alap mo ola insa taiblìbi'ira? Ki emki heya gwe inen."

¹² Yesus ki zep ding gulbluka, "Alap mo olak man hen ale nuk,

'Bian Alapsa totoresas bahem anakare hap akasiblin, "Wèhè asa mas gwebla'anka?" ' ".*

¹³ Dowal mo kīgina in kim akasik gweblanna hya gwesiblika, ki zep zè hli taka, hwèna dekam zep etan de akasiblin hap eissiblika.*

Yesus kim Galileak syala kon gwisibir hanakake:

(Mat. 4:12-17; Mrk. 1:14-15)

¹⁴ Yesus ki zep langna Galilea san dep lwa halka, hen Alap mo Enho nakore sosonna Zèbon lwa gwek, hèndep ki zep zèbe hap de ola tingare è-è san ètawaw gwendak.

¹⁵ Zen dekam zep but srèm gol-gol san tawaw tabirida gweka. Tingare zini man nen gweblak, "Zini in dawem tanganna."

Yesusu kim Nazaret kon baes nèblakke:

(Mat. 13:53-58; Mrk. 6:1-6)

¹⁶ Yesus ki zep etan Nazaret san dep lwa halka- men zèwe Zèna mam gwekake. Hari Sabatkam ki zep but srèm gol san dep song gweka- men kirekam Zèna gwè gwekake. † Ki zep zè Desa dam dasik-Zen de ngein nikon Alap mo olsa baca gulzimdin hip.

¹⁷ Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak mo ol tataksa zep nolblak, ki zep er gulsuku, hèndep hlauku- men desa baca gulzimdin hip dwam gwibirkike. Ki zep hèndep anakan baca gulzimki,

¹⁸ "Bian mo Enhona man asa bi gweblaka, sap Zen mes asa dam tasiki- ol dawemsa de tahalha wenya kip gol gwizimdin hip, hen bwinak de wenyaka dikim anakan tonbirida gwen hap, 'Bian sa emsa gwis gwe sonera,'

hen zi nwe dīmīn dikim nwe nik èkara gwen hap,

jap gul sonen wenyik dikim luk tan hap,

¹⁹ hen ol dawemna ansa dikim anakan tonbirida gwen hap, 'Angkam mes hatanan- Bian de nèsa dawem gun hup denaye.' ".*

²⁰ Yesus ki zep etan bukuna insa obon gul kinika, ki zep etan, men zen zèwe syal gwe-gweka, zèbe hap golblaka. Zèna ki zep nikin aneka. Dekam tingare zini nwna Zèbon en lwazim'inka- dekam de dawem enkam zèno tawaw tabinni insa èsane gwen hap. ‡

²¹ Zen dekam zep gubiridaka, "Alap mo ola insa èsane gwenan mes ki abe hap dakastilblinan."

²² Zen man zènaka don sonebirida gwe'ak, "O zèno ola dawem tanganna, hen zini in dawem tanganna." Dekam zep tenggwanblan hap èguk, "O san ha man zènaka kil ti'ara, 'Èe an Alap mo dam tasin zi?' An Yusup mo tane sake!"

²³ Hwèna Yesus mes zèno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep gubiridaka, "Èe tawana: Èpha gulk sun de ol blaoranna em anakan esa Asa enblal, 'Eme eiwa dokter gwe'anam, ere mo timni emaka dawem gu'ura.' Zep esa Asa anakan jakal èblal, 'Èe an ere mo tim makan am lowe he'an. Bahem asa da tasibin.' Zep anakan esa Asa en gweblal, 'Èe ama èsak- em Kapernaumk owas-owassae syal gwe-gwibir-zimki. Aha zi mo lang ennak bahem kirekam syal gwe-gwibin. Diki ere mo èna awe em hen ap syal gwe-gwibir-zimdin.'

²⁴ Hwèna Èe eiwa denakaè emsa gubirida'an: Zini hom zère kore wal de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zini nasal gweblanan. Zep em molye Asa asal gweblak.

²⁵ Emki èsan: Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak hen kirekam gwèka. Zen kim gwè gweka, ona hom il ti gweka-holona tahunna dan-ahan, ahana ngürin ngam sonnakk zauk. Tingare Israel mo langna dekam sasan gwek, dekam zep mamkam èusak gwek. Dekam we wal sem-semna beya tangan nik Israelk awe ètahalha gwek.*

²⁶ Hwèna Alap hom Eliasa zer soneka- awe de aha we sem maesa de mas gwibin hip. Hwèna aha zi mo langnak Sarfat de we sem san dep zer soneka- Sidon mo langnak.

* 4:11 4:11 Mzm. 91:11-12 * 4:12 4:12 Ul. 6:16; Kel. 17:1-7 * 4:13 4:13 Ibr. 2:18; 4:15 † 4:16 4:16 Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naît gwibik, hèndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek. * 4:19 4:19 Yes. 61:1-2 ‡ 4:20 4:20 Yesus mae hap nikin aneka: Sap Yahudi zini nikirinkim but srèm golak srip nulsuk gwizimki. In zep Zèbon en nwna lwazim'inka. * 4:25 4:25 1Raj. 17:1-18:1

²⁷ Hen kirekam- Alap mo ol ayang gul gwen zini Elisa Bak kim gwëkaye. Dekam Israel awa de zini beya nik sop sang-sang karek naban nollwa gwek, hwëna hom aha-en mae dawem taka. Hwëna aha zi ausu nakore wal ensa dawem taka- Siria walya Naaman Bak ensa.”*

²⁸ Kim anakan zëno ola kon dam nulsuk, “Zen molya nëbe mae hap owasna syal gwibir-zimki,” dekam zep but srëm golak de zini in sërkam jal nëblak.

²⁹ Dekam zep luk tak, ki zep hëndep Yesussu ëna in kon irik ta hankam nërwet sok. Ëna in kwatpnak, in zep li san de ak tasik irin hip irik da ha'ak.

³⁰ Hwëna Yesus ki zep zëno mae mo ngir'in kles san song gweka.

Yesus kim zi nikon dowala zeralsa sonekake:

(Mrk. 1:21-28)

³¹ Ki zep Yesus tineka Galilea mo langnak de ëna Kapernaum sun dep. Hari Sabatkam zao zep tawa tabirki.

³² In desa tawa tabi'inka, man tangan denggwabla'ak. Sap zëno ola sosen tanganna- san de teipsin zi mo tawa tabinni kiye.

³³ But srëm golak iwe zini hen ki gwë'anka- dowal mo bi gweblanna. Zen ki zep mam enkam hërhe hanaka,

³⁴ “Wëo, Nazaret walya Yesus! Em aban mae ba olsa de ëtoran hap? Em san asa de tameran habe hata zala? Èe mesë emsa tame tal! Em in Alap mo zer sonen Zi Lalakna.”

³⁵ Yesus ki zep zëbon de dowala insa jala ban gubluka, “Balkkam! Zini in kon em wet son!” Dowala in dekam zep zini insa zëno mae mo ngir'innik zerheir guk halka. Hëndep sang-sang maena hom hli yulbluka.

³⁶ Tingere zini sërkam tangan denggwabla, dekam zep zënaka donbirida nasen'ak, “Ha! Zëno ola wehasa hom-sosen tanganna, san de teipsin zi mo ola kiye! Zëno dowal-dowals de golëalsa sonenna, hëndep dekam de wet so gwenkam!”

³⁷ Hëndep dekam zep nabakam Yesus hup de ola tingare zëwe de langna in san nol haladak.

Yesus kim zi beyam-byana dawem tabirkike:

(Mat. 8:14-17; Mrk. 1:29-34)

³⁸ Yesus kim but srëm gola in kon wet soka, ki zep Simon mo golak golëbiti gweka. Simon mo we marena man sërkam

ewek, zep Yesussu dawem gun hup abe dak.

³⁹ Tum alp nakon zep zau'un zaka, dekon zep ewenna insa gubirki, “Wenya ansa em hli yun.” Ewenna in dekam zep tapbla guk- Simon mo marena insa. Dekam zep hëndep luwek, hen tembanekam mas gwibiridak.

⁴⁰ Hwëna yaklana kim dum gwe heka, dekam zep Yesus hon dep kitak men zen kirekam-kirekam sang-sang naban nol-gwëk desa nolëyaing gwezak. Yesus ki zep tahasa de tehabirida ane gwenkam kitak dawem tabirki.

⁴¹ Hen dowal-dowala dekam zep zini in kon anakare hërhen naban wet so gwe-gwe'ak, “Em in Alap mo Tanel!”

Hwëna Yesus ki zep jala ban jalse gwibiridaka, ki zep zë hëndep ol srëm tabirki. Sap zen mes tame dak, “An Zen-Alap mo dam tasin Zi niye, zisi de ngaya tabin hip Denaye.”

Yesus kim tawa tabir song gwekake:

(Mrk. 1:35-39)

⁴² Yaklana kim hata se'an zaka, Yesus ki zep ëna insa hli taka, dekam zep zi srëm san dep song gweka. Kim nohwensiblik, dekam zep hëndep dëblak, hëndep ki zep hla dak. Zao zep desa de hli yuludan srëm hap nërtonk.

⁴³ Ki zep hwëna ding gulzimki, “Alap Zën de tingan irik gëlzin hap de ol dawemna an, zen tingare ë-ë san de tawa tabirida gwen hap dena. Asa Zen kire hap zer soneka.”

⁴⁴ Yesus dekam zep hwëna tingare Yahudi mo langnak de but srëm gol-gol san tawa tabir song gweka.

5

Yesus kim nonol tanganna zëre hon de ang ta gwen wenya tagal gulkuke:

(Mat. 4:18-22; Mrk. 1:16-20)

¹ Aha yaklanak kim zauk, Yesus Ho Gutuna Galilea mo alpnak zau'unka. * Zi beyana ki zep zë dot dasik- Alap mo olsa dikim ësane gwen hap.

² Yesus ki zep zëwe hisglimnik bul darena akeka, hwëna buluk iwe de syal ta gwen wenya in mes atiti gwek. Zëre mae mo jaringnik men zen desyana ëtëhekke, desa kap dasi'ik.

³ Yesus ki zep aha buluk sewe seka-Simon mo buluk. Ki zep gubluka, “Simon, bulu ansa em ata gun- engka en deka esek gwehak. Man asa dot dasi'in.” Bul mwanak zep Yesus nikinki, dekon zep zi

* 4:27 4:27 2Raj. 5:1-15

* 5:1 5:1 Lukas Ho Gutuna Galilea mo aha bosekam ale gulku- “Genesaret”kam. Ho gutunak de ëna hen ki “Genesaret”kam de bose naye- ho gutuna in mo yakla dum gwehen san dekam.

beyana insa tawa tabirki- men zen ho alp san teinikin sonekye.

⁴ Kim tawa tasibirki, Zën hom bulu in kon ati gweka, hwëna ki zep Simonsa gubluka, "Emki tatek san dep golsong gwen. Em jaringsi ahakore naban zitol sonen- hogwesa ekakim lahyok."

⁵ Simon ki zep ding gulbluka, "Bian, kam blal ëe ama syal ta tiner, hwëna hogwe maena homë balk ul. Hwëna mese ki asa gulblunda, ëe asa ki etan otol soner."

⁶ Kim notol sonek, beya en tangankam zep ëtëhek, hëndep jaringni in kalk-kalk gwen hap alp gwesik.

⁷ Dekam zep aha buluk de wenya kip tahana walap nulsibirida gwe'ak- zen de mas gwibiridazan hap. Kim yaing gwezak, dekam zep apdekam nul inek. Bul darena insa kim hogwena inkam biti dazimk, hëndep man su nek, hëndep keing nen hap alp neisi'ik.

⁸ Simon Petrus kim kirekam hlauku, ki zep Yesus mo nwenak utuk gwehe zaka, ki zep kon gu seblaka, "Asa hli ta, Bian, sap ëe an kirekam-kirekam karek naban."

⁹ Simon in mae hap ki gubluka, sap zen hen tingare wal bose wal zeban man sërkam dengguanblak- insa kirekam beya tangankam dahyokke.

¹⁰ Hen kirekam- Simon mo syal bosena, Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohannis ne.

Yesus ki zep Simon maesa gubiridaka, "Bahem ëairin. Angkam hwëna zisi esa lahyo gwer."

¹¹ Ki zep bulu insa hisglim sin dep ata nosok, zao zep hëndep tingan hli dandak. Hwëna Yesussu zep kon ang nëblak.

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:

(Mat. 8:1-4; Mrk. 1:40-45)

¹² Aha yaklanak Yesus man aha ënak gwë'anka. Zao zini ki- sop sang-sang karek de tingare tim sin hla tanna. Zini in kim Yesussu hla taka, ki zep zëno nwenak ik gwehe zaka, dekon zep abe ta seka, "Bian, Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara."

¹³ Yesus ki zep towanblan naban ding gulbluka, † "Ëe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen!" Dekam zep hëndep sop sang-sang karekna in hli tak.

¹⁴ Zao zep gulbluka, "Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiridan. Diki

nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka zertrëbla. Zao gublu, 'Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?' Musa Bak mo titi tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena lwakke, zen kirekam em syal gwibin. Zen dekam sa tingan emsa anakan tame dal, 'Zen eiwa mes tangan dawem gweka.' ^{*}

¹⁵ Sap man Yesus tonbiridan hap jalse gwibirida gweka, hwëna zëre hap de ola man etan langa gwesik haladak. Ki zep zini etan beya tangan nik yaing gwe-gwezak- sane tan hap, hen sang-sang nakon de dawem ta gwibin hip.

¹⁶ Yesus dekam otan-otankam zi srëm san dep song gwe-gweka- dekon de zë-ere nakon Biansa gu sone gweblan hap.

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake:

(Mat. 9:1-8; Mrk. 2:1-12)

¹⁷ Aha yaklakam, Yesus man zi beyasa tawa tabi'inka. Hwëna Farisikam de gubirida gwen zi niban, Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban zao hen lowe he'ak. ‡ Zen tingare ë-ë nakon mes ëtagal gwek- Galilea mo lang nakon, hen tingare Yerusalem mo lang nakon. Dekam Bian onakore sosonna, zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip dena, Yesus hon lwa'ak.

¹⁸ Dekam zep hen taha-tana teisya ine gwen srëm zi sang-sangna berya ban neiren halzak. Zen sap Yesus osan dep nër halzak,

¹⁹ hwëna ba san dep?- Zëbon osan dep de zertülzin naye. Sap zini mes tangan kyang gwesik. Gol bol san zep nërsewek, dekon zep dre dasik anehak, desan zep berya ban Yesus osan dep nër dwanuk.

²⁰ Yesus kim anakan tame tabirki, "Eiwa, zen man tangan Asa daiblibla'an," ki zep zi sang-sangna insa gubluka, "Tane tol, eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan."

²¹ Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban enlala ennak zep anakan donsublu'ak, "Zini an zëno ola bolte-bolte tanganna! Zen bap kirekam Alapsa lamang tanda! Zi bëjen zi bose zik mo karek-karekna tap gulsublun. Diki Bian Alap bap."

† **5:13 5:13** Musa mo titi tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tin, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka. ^{*} **5:14 5:14** Im.

14:1-32 ‡ **5:17 5:17** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlikna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, "Bahem gulmurun." Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, "Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesin." Zep zen hen man Yesussu baes nëblak- kim anakan hla dak, "Desa beyakam ang nëbla'an." Sap Yesus Zen Farisi walsya hom.

²² Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana insa tame tazimki, dekam zep gubiridaka, "Em bap kirekam enlala ennak Asa lonsublu'an!

²³ Em ema ano ola husus eibir- anakan insa gublulye, 'Eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan.' Hwëna anakan de gublunkam, 'Em luwen, hëndep song gwe,' san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena in apdenak- Alap mo sosonkam de gublun ol.

²⁴ Hwëna angkam Èe ama ebe mae hap goltreizim'in- em dikim Asa anakan tame tan hap, 'Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap sosonna golblaka- okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap gulsuk gwizimdin hip denaye.'" § Ki zep hwëna etan zi sang-sangna insa gubluka, "Èe ama emsa gublu'an: Em luwen. Ere mo berya insa teisy, ki gol san song gwe."

²⁵ Hëndep ki zep zëno mae mo nwenak luweka, berya insa man einki, ki zep song gweka. Dekam Alapsa man isrip-sri gwebla song gweka.

²⁶ Tingare zini sërkam ètenggwan, dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, hen airin niban ègu gwe'ak, "Namen eiwa owas hap ki kirekam lwanan!"

Yesus kim Lewisa kwang ta kinikake:
(Mat. 9:9-13; Mrk. 2:13-17)

²⁷ Yesus kim hyanak gola in kon wet so zaka, dekam zep Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hla ta'anka, bosena Lewi. Zen zëre mo syal gwe-gwen teksonnak nikin'inka. Yesus ki zep zë gublu zaka, "Haen. Asa em ang gweblan."

²⁸ Lewi ki zep hëndep luweka, zao zep zëre mo teksonnak de kire-kirena tingan hli tan daka, ki zep Yesussu ang gweblaka.

²⁹ Dekam zep Lewi zëre mo golak tembane yawalsa golzimki- zao de Yesussu zertreizimdin hip. Zini beya tangan nik yaing gwezak. Ahakore pajak te-ala alal tanda gwen zini man hen yaing gwezak.

³⁰ Farisikam de gubirida gwen zini man zë hen hla nulidazak. Zen è-en nakon èzau'uk. Hom bitì gwek. Ahakore Farisikam de zini in, Musa mo titì tabin

olsa de tawa tabin hip dena. Zen Yesus hon de ang ta gwen wenyaka anakan jal neibirida'ak, "Em ba hap tangan tembane tal- pajak te-ala alal tanda gwen zi nibanye, hen aha zi enlala karek-karek naban! Zen in kwae nabanke!"

³¹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Zini, sang-sang srëm weny, zen hom doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam në gweblanan.

³² Èe an dokter makanë hatazak- zi enlala karek-kareksa de dawem san dep kwang guludan hap, zen dekakim èhalek. Hwëna men zen zënaka tim di gwibirin, 'Èe an dawem-dawemna,' Èe desa de kwang guludan hap homë hatazak."

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen weny kire hap tembanena èlwa srëm gwek.

(Mat. 9:14-17; Mrk. 2:18-22)

³³ Zini ki zep Yesussu dakensiblik, "Yohannis hon de ang ta gwen weny zen etan-etankam tembanesa èlwa gwenan- Biansa dikim enlala zon tasiblin naban abe ta gwen happye. Farisikam de gubirida gwen weny hen kirekam. Hwëna ebon de ang ta gwen weny, zen hwëna tembanena sërkam dwenblanda gwenan, hen hona notdeblanda gwenan."

³⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen weny kip man dakastilzim'in- an kirekam tembanesa de èlwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsin zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. †

³⁵ Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen weny dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal."

³⁶ Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonzimdin dan mas sozimki, "Baju èsena bëjen kalk so irin- baju èpba kalknak de yal irin hipye. Zini hom kirekam nei gwizimnin, sap zen dekam de hwëna baju èsena insa kalk son, hen èpba weny in han èse kalk naban bëjen nadakastin.

³⁷ Hen kirekam, anggur ho èsesa èjesa kambing sopkam de botol èpbanak yuren. Kirekam hom dakasti'in. Sap anggur ho èsesa de kambing sop botol èpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna tail gi'ik, kambing sopkam de botola in

§ 5:24 5:24 Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka "Anak Manusia" kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana "zi tangan." Yesus mae hap kirekam Zënaka bese taka: Sap Zen man enlala gweka- mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam "zi tangan" makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka- Alap kim Desa Zen de kitak teipsibiridan hap gublukake.

* 5:28 5:28 Lewi mo aha bosena Matius. † 5:34 5:34 Mensa ayat 34 naban 35 naban "teipsin zisi de zergwën" kam awe li nul sonok, Yesus gulk sun de ol blaorankam "we èse gon zisi de iye zik zergwën" kam aisi gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

dekam sa kalk nër. Anggur hona in dekam sa hen hlëweher.

³⁸ Anggur ho ësenä zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam dakasti'in. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba lowehen san abarenak ang tan hap hom dakasti'in."

³⁹ Aumwa hap ki zep etan gulk sun ola blaonzimki: "Zi de anggur ëpbasa otdenna, zen bëjen ësenä dwam gwibin. Zen sa gulu, 'Ëpba wenya, zen zen-dawem tangan wenyaye. Zen zen tangan abe hap sam gwesibli'an.'"

6

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, "Diki Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye."

(Mat. 12:1-8; Mrk. 2:23-28)

¹ Aha Hari Sabatnak kim zauk- Israelk de zi mo syal tan srëm yaklanak, Yesus ki zep gandum tra san golëtaman gwe'anka. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya zen gandum dansa kilk di-in kinì gwe'ak, ki zep tahakam legek da gwibi'ik- dekam de sop nik ëbatralhen hap, ki zep dwenblandak.*

² Farisikam de zini kim hla nulidak, ki zep jalse neibiridak, "Em ba habe Musa mo titi tabin ola ngip u'in? Kirekam em ema hwëna Hari Sabatnak syal ta'an!"

³ Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, "Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- men kim Daud Bak zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëusak gwe'ankaye.

⁴ Zen kim Alap mo golak til zika, zen dekam Alap hap de roti loneblansa gol kinika. Desa zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban zitwinbir song gweka. Hwëna sap nëno mae mo titi tabin olak man lwak: Sap Daud zëna hen zëbon de ang ta gwen wenya, zen bëjen Alap hap de rutina insa twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap eiwa kirekam, hwëna Daud hom Alap mo nwenak karek gweka- zen kim usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an kim usak hap kilk di-in kinzil, zen hom ëkarek gwer.*"

⁵ Ki zep Yesus waulsuzimki, "Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, 'Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,' ahaksa, 'Kirekam bahem,' zen ano dena."

Yesus kim zi taha sakna Hari Sabatkam dawem takake:

(Mat. 12:9-14; Mrk. 3:1-6)

⁶ Aha Hari Sabatnak kim hatak, Yesus dekam etan but srëm golak tawa tabirki. Hwëna zao zini ki. Dam taha nik sak gweblaka.

⁷ Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban man Yesus mo kareksa de hlaulblun hap ëalp gwe'ak. Zep kara da'ak, "Zen wëhë nëno mae mo syal tan srëm yaklana an hap dena ngip gu'unka- zisi de dawem tankamye?"

⁸ Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep hëndep zini in zen tahana sak gweblaka desa gubluka, "Haen, ano mae mo dang gwënnä a dekon emki zauzun."

Zini in dekam zep zë zau zuka.

⁹ Ki zep Yesus takensibiridaka, "Musa mo titi tabin olak, nen basa de Hari Sabatkam gol gwen? Hari Sabatkam san ha nen kareksa zi hip gol gwizimdin? San ha dawemsa nen gol gwizimdin? Hari Sabatkam san ha nen zisi ngaya ta gwibin? San ha nen tamera gwen?"

¹⁰ Yesus ki zep tingan nwekam amjanbirki, ki zep hwëna zi taha sakna insa gubluka, "Tahana insa emki inin gilsin." Ki zep hëndep inin gilsiki, dekam zep hëndep tahana in etan dawem gweblak.

¹¹ Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini Farisikam de zi niban man tangan Yesusu dail gibli'ak. Dekam zep enlalasa dëbla'ak, "An banakan esa ëblal?"

Yesus kim zini dua-blas enkam zëre hon de ang ta gwen hap dam tasibirkike:

(Mat. 10:1-4; Mrk. 3:13-19)

¹² Zao kim lwa se'ak, Yesus ki zep kwatap teknak hata seka, dekon zep kam blal Alapsa gu sone gwebla'anka.

¹³ Kim litik, ki zep zëre hon men zen beyakam ang ta gwek, desa gu sonebiridaka, zao zep hwëna dua-blas enkam dam tasibirki- zen de zëre mo olsa gol halada gwen hap.

¹⁴ Ahana Simon- men desa hen Yesus "Petrus" kum bose takake,

hen oso zem, Andreas.

Ahana Yakobus, Yohanis,

Pilipus, Bartolomeus,

¹⁵ Matius, Tomas,

hen Alpeus mo tanena Yakobus,

hen Simon- men zen nonol Israel dikim

Roma mo irik gin nikon ëzë-en

* **6:1 6:1** Musa Bak sap hom jalse gwibiridaka- gandum dansa de kilk ti-in kinin happye. Zen diki anakare enkam jalse gwibiridaka, "Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen." (Ul. 23:25) * **6:4 6:4** 1Sam. 21:1-6; Im. 24:9

gwen hap de easas gwennak ang gwekake.

¹⁶ Ahana Yakobus mo tanena Yudas, hen aha zini Yudas- ena Kariot wal. Zen men zen hēndep Yesussu zer-gukuke.

Yesus kim zini tawa tabirki hen dawem tabirkike:

(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Yesus ki zep dua-blaskam de zini in han etan golēhut gwehe tinjaka, ki zep hēndep sēseknak golēzau zuka. Zēre hon de ang ta gwen wenya aha hlikna zēwe beya nik ētagal gwe'ak, hen ahakore zini beya tangan nik mes yaing gwezak- sap Yerusalem kon, hen tūngare Yahudi mo lang nakon, hēndep hi alpnak de ē darena Tirus hen Sidon kon.

¹⁸ Zen Yesussu de sane tan hap hen zēre mae mo sang-sang nakon dikim ēdawem gwen hap yaing gwezak. Dowal mo tūlbiridan wenya dekam zep ēdawem gwek.

¹⁹ Dekam tūngare zini man sap Yesussu de olk tan hap ēakasik gwe'ak. Sap zēno tim nikon man sosonna wet so gwe'ak, zep zi sang-sangna dekam kitak ēdawem gwe-gwe'ak.

Anakare hap de ol: "Enda zen sa hē'ho gwibinni nulin? Hen enda zen sa karekna nulin?"

(Mat. 5:1-12)

²⁰ Yesus ki zep zi beyana in zen zēre hon ang ta gwek karatda tabi'inka, ki zep zē gubiridaka,

"Tahalha wenya,

hē'ho gwrbinni ebon mae onak lwa'an, sap em makare zini, zen zen Alap mo irik ginni bi neibi'in.

²¹ Angkam em in zene usak naban lowe he'an,

hē'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an,

sap em esa lamkam ēitri gwer.

Angkam em in zene go naban lowe he'an, hē'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an,

sap em esa lamkam ēnga-ngol gwer.*

²² Hen emsa kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap de jal hap da'il gibirida gwe'ak, hen baes neibirida gwe'ak, hen lamang da gwibi'ik, ahaksa bosena gwa-tek gwa-tek da gwibi'ik, dekam hē'ho gwibinni ebon mae onak mamkam lwa'an.*

²³ Kirekam de emsa gweibirida gwenna, em dekam isrip-sri naban ētasya gwek, sap ebe mae hap de dawemna

ngatan zi mo langnak yawal tangan nik lwazim'in. Sap zini men zen angkam emsa kirekam neibirida gwe'an, auyan-aza zem hen kirekam orep Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini neibirida gwek.

²⁴ "Hwēna kwasang tol, em in zene angkam

te-ala naban lowehe gwe'an,

em ēngalap gwen,

sap eno hē'ho gwibinni mes lwak.

²⁵ Kwasang tol, em in zene angkam itri naban lowehe gwe'an,

em ēngalap gwen,

sap em in zen esa lamkam ēusak gwer.

Kwasang tol, em in zene angkam nga-ngola ban lowehe gwe'an,

em ēngalap gwen,

sap em in zen esa lamkam gona ta tine gwer.

²⁶ Kwasang tol, em in zene angkam

bose dawem naban lowehe gwe'an,

em ēngalap gwen.

Zini men zen angkam eno bosena nurensi'in, auyan-aza zem kirekam hen orep yasik tabin hip de zi mo bosesena nurensik gwizimk, men zen dekam anakan ēboton gwe-gwek, 'Ee an Alap mo olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip de zi.' "

Ere mo jal zi hip de kwasangsa gol gwizimdin hip de ol:

(Mat. 5:38-48; 7:12a)

²⁷ "Hwēna angkam em an zene asa sane la'an, an desaē ep golzim'in: Ere mae hap de jal zini em kwasang gwibirida gwen. Zen de emsa ta'il gik gweblanna, zēbe mae hap hwēna dawemsa em goltrei gwizimdin.

²⁸ Zen de emsa lamang tanna, ahaksa karek tanna, em hwēna Biansa em zēbe mae hap gu sone gweblan- Zen deka dawemsa golzimki.

²⁹ Zi de emsa itranak tahakam lek tyanna, eiha itrasa em zitreb lan- zao de hen emsa lek tyan hap. Zi de eno tahan bajusa al sonna, etan de eno olk de bajusa al soblan hap bahem jalse gweblan. Em zēbe hap alblan.*

³⁰ Ebon de ahanik ba maesa abe gwib-inni, em hēndep golblan. Ahanik de eno ba maesa al gunnu, etan bahem ebe hap de golblan hap abe tan.*

³¹ "Men kirekam ena dwam gwe'ara, zi de kirekam emsa gwē gweblan hap, em hen ahasa kirekam em gweibirida gwen.

* 6:21 6:21 Why. 7:16-17; Mzm. 126:5-6; Yes. 61:3

6:22 6:22 Yoh. 15:19; 16:2; 1Ptr. 4:14

* 6:29 6:29 Rom.

³² “Em de enaka de kwasang gwe-
gweblan zi ensa etan kwasang gwibirida
gwenkam, ki hwëna anakan bahem ëkil gîl
gwen, ‘Alap sa dekam asa sam gwesibiri-
dala.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen
ki kire enkam kwasang neibirida gwenan-
zini men zen zënaka kwasang neibirida
gwenanye.

³³ Hen em de dawemsa goltrei
gwizimdinni men zen en ebe hap hen
dawemna noltrë gweblanan, hwëna aha
zi hip hom, dekam toton bahem ëkil gîl
gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo
nwenak dawem gwer.’ Sap kareksa de
gol gwen zini hen ki kire enkam ëgwë
gwenan.

³⁴ Hen em de te-alasa bohë gul gwiz-
imdinni men zen en ebe hap etan lop da
gweblanan, hwëna aha zi hip hom, dekam
toton bahem ëkil gîl gwen, ‘Ano bosena
dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’
Sap kareksa de gol gwen zini hen ki bohë
nulzimnira gwenan- karek gol gwen bose
zikhipye, men zen hen kire enkam etan lop
dazimnira gwenanye.

³⁵ Hwëna em jal zi omka em kwasang
gwibirida gwen, hen dawemsa em goltrei
gwizimdin. Em totoresas bohë gul gwiz-
imdin, hwëna bahem lun kon etan anakan
ëenlala gwe-gwen, ‘Etan sa ap golblala.’
Dekam sa eno bosena ngatan zi mo lang-
nak dawem gwer, hen Teipsin Zini Alap sa
emsa gublula, ‘An ano bi gweblan walas
ahana.’ Sap Alap mo kwasangna zen zi
dawem en hap hom. Hwëna Zen man hen
kwasang gwibirida gwenda- kareksa de
gol gwen zini, hen zini men zen dawemna
zëbe hap nolbla srëm gwe-gwenanye.

³⁶ In zep, men kirekam Bian om zi
karek-karekna enlwan gwibirida gwenda,
em hen kirekam em zi bose omka enna
lwabirida gwen.”

*Zi bose uk en mo kareksa de hlaul gwen
srëm hap de ol:*

(Mat. 7:1-5)

³⁷ “Bahem zi bose omka enlala gwibirida
gwen, ‘Zini in karekna.’ Ki hwëna
Alap hen sa kirekam emsa enlala gwe-
blala, ‘Zëna hen karekna.’ Bahem gu-
birida gwen, ‘Zini in karek tan hap man
dakastü’ira,’ ki hwëna Alap sa kirekam hen
emsa gublula. Karekna mensa aha zi ebe
hap nol gwizimnin, desa em eititi gwibir-
zimdin. Ki sa Alap hen eno karek-karekna
ep tap gulsublula.

³⁸ Em aha zi hip dawemsa gol gwizimdin,
dekam sa Alap ebe hap hen dawemna gol
gweblala. Dekam taha dohon naban sa
ebe hap lop ta gweblala. Lau-lau kire-
kirena, Zen sa etan ebe hap inik gul sone

gweblala, sa ebe hap taik-tik gilsik sone
gweblala. Ho nabare kire-kirena zen sa
hëndep ësuwehe këni gwer. Aha kire-
kirena zen esa taha-taha gweblala, hëndep
esa dangnak yaïng tahal gwera. Em de
yunak aha zi hip bitü tablanna, ki Alap
sa etan yunak ebe hap beya enkam bitü
tablala.”

³⁹ Zëwe zep Yesus ola gulk sun de
blaonzimdinni dan-dan mas sozimki: “Zi
nwe haïna bëjen nwe hai bose zemka ürik
tahan. Ki hwëna apdenak sa ho dwrak san
laman anera.

⁴⁰ “Zi mo nwenak mam-mamna nara?
San ha guru? San ha sekola walas? Zen
diki guruke. Hwëna walasna in, sekola
zemka kim sul sonenna, zen diki dekam
sa guru zeban apde ëra.*

⁴¹ “Hen em ba habe wal bose uk mo ngip
gun betek tolsa hla kul gwizimnin? Hwëna
ere mo ngip gun yawala em desa de oto
gulsun hup ema baes ta gwenan.

⁴² Kirekam de lwankam, em kitak men
kiye: Zi de wal bose zemka gublunna,
‘Anik eno nwenak de te klana insa gulsuk,’
hwëna zëre mo nwenak balok tek yawala
hen ki lwa'an. Zen maka desa nonol
mulsu'ura- dekam de wal bose zik moka
hlaun hupye. Em in Alapsa ëk enkame
ang ë gweblanan. Diki nonol emaka aha-
en-aha-enkam ere mae mo karek yala insa
ngan ulsu'un. Ki esa dawemkam nwekam
ëkara gwer- dekam de betekkam de ngip
gun wal bose wal omka halen ora san
golëwet so gwen hapye.”

*Zisi de zëre mo gwën nakon kirekam
dam tasik gwibin hip de ol:*

(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Men kiye hen tenya: Zen zëre mo dan
enkam ëtë gwenan. Tenya men zen twin
gwibin srëm tetan dankam ëtë gwenan,
zen bëjen twin gwibin tetan dankam tën.
Hen tenya men zen twin gwibin tetan
dankam ëtë gwenan, zen bëjen twinbin
srëm tetan dankam tën.

⁴⁴ Tingare tenya zen tën nakon tame
nul gwenan. Kwiwe dansa bëjen lemo
timnik taran. Hen dokot të ngi-ngina
bëjen rambutan dankam tën.

⁴⁵ Hen kirekam, zi enlala dawemna, zen
enhonak dawemsa ing nul gwenan. Zen
desa zep aha zi hip noltrë gwizimnin. Zi
enlala karekna, zen enhonak kareksa ing
nul gwenan. Zen hen desa zep noltrë
gwizimnin. Zep men zen zi mo enhonak
beya gwe-gwenan, zen zep nopna sewe
gwenan- ëk tihî san de wet son hapye.”

* 6:40 6:40 Mat. 10:24-25; Yoh. 13:16; 15:20

Dawemkam de i-san i-san gwen hap de ol:

(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ “Em ba habe waba hap Asa laken gweblanan?– ‘Bian, Bian’, hwëna em home ano ol san ang ta gwenan.

⁴⁷ Hwëna men zen eiwakam Abon yaing gwe-gwenanzal, hen ano ola ësal gwenan hen desan ang ta gwenan, zen men kiye–

⁴⁸ zi de golsa moko dawem naban taunnu. Zen nonola kamasade olk en san hul-hul gun, kire drak-drak tenya eiya tan. † Ho namwa gwenkam, gola in san de ho namwa tîl zinna, gola in bëjen ëwak gwen, sap zen dawemkam de moko tanna.

⁴⁹ “Hwëna men zen ano ola sap ësane gwe-gwenan, hwëna desan hom ang ta gwenan, zen men kiye– zi de golsa moko srëmkam taunnu. Ho namwa de desan tîl zinna, zen sa nabakam mirsik kinîla, hëndep karekkam sa drewera.”

7

Yesus kim jana nabare zi hon de babu gwen zini dawem takake:

(Mat. 8:5-13; Yoh. 4:46-53)

¹ Yesus kim tawa tasibirki, ki zep Kaper-naum sun dep song gweka.

² Zao Roma mo jana nabare zi mo mamna ki. Zëbon de babu gwen zini man sërkam sang-sang gweka, hëndep tîl hip alp gwešî'inka. Jana nabare zini in man tangan anakarekam ngalap gwebla'anka, “Bap zen tol tîl.”

³ Zen kim salblaka, “Yesus awe gwë'ara,” zen dekam zep Yahudi zi mo mam-mam naka gubiridaka– zen de Yesussu abe tan hap, Yesus de zi sang-sangna insa dawem tazan hap.

⁴ Zini in kim zëno abe naban Yesus hon yaing gwezak, dawem enkam zep anakan abe dak, “Jana nabare zi mo mamna in dawemna. Emki mas gweblan.

⁵ Zen sap aha zi wal, hwëna zen man nère korena ansa kwasang gwibirida gwenda, hen zen mes te-alana zezimkinëno mae mo but srëm golsa dikim taun hupye.”

⁶ Yesus ki zep zëbon mae onak ang gweka. Golak dep kim golëgolek de gwe'anka, jana nabare zi mo mamna in ki zep ahakore naka gubiridaka– Yesus hup dikim zëno olsa anakan ayang gulblun hap, “Zen man emsa gublula, ‘Bian, Em bahem Enaka karek tan– ano golak de hatankamye. Ëe ama Em de ano golak sewen hap saher gwe'an.

⁷ In zebë baes gwer– aen de Ebon hatazan naye. Hwëna anakan-en Em gun, “Zi sang-sangna in zen dawem gwen,” dekam sa dawem gwera.

⁸ Sap ëe mesë Emsa taibliblak, “Eno ol-gunnu bëjen kirekam lwa srëm gwen.” Sap abon onakon de teipsin zini ki. Ano otdenak dena hen ki. Ëyë ëre mo otdenak denaka gublu'anam, “Em song gwen,” zen dekam maka song gwe'ara. Hen ahanakaë gublu'anam, “Haen,” zen hen dekam maka song gwe'an zala. Ëyë ëre hon de babu gwen zisi gublu'anam, “A desa syal gwibir,” zen dekam maka hëndep syal gwibi'ira. Ëe sap teipsin tola, zep ano ol san kirekam ang ta gwenan. Hwëna Em in teipsin tanganna, zep eno ol san sa ki kirekam lwal.”

⁹ Yesus man tangan tenggwanblaka– zëbon onakore olsa de kirekam sane gwenkam. Dekam zep zi trana in zen ang nëblan da'ak, desa lero gwibiridaka hen gubiridaka, “Eiwa, zini in man Asa taiblibla'ara. Ëe homë mae Israelk kirekam de sërkam Asa taibliblan zini zertowek.”

¹⁰ Zen kim etan jana nabare zini in mo golak dep lwanda halzak, dekam zep babu gwen zini insa hla dak, “Eiwa, zen mes tangan dawem gwenda.”

Yesus kim we sem mo tanena ngaya takake:

¹¹ Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ëna Naen san dep song gweka. Zëre hon de ang ta gwen wenyha hen aha zini beya nik ang nëblak.

¹² Yesus kim ë top wet so kininnak gole de gwe'anka, zao zep golëtowe'anka– zi beyana kim wal seiwir tokna berya ban drë nwanun hap nërte so'anzak. Wal seiwiri in zen tîlki, zëno anena semna, hen zëno walasna ahana hom.

¹³ Bian Yesus kim we semna insa hlauku, Zen man tangan kwasang gwibirki, ki zep gubirki, “Anyan, bahem gona gwëblan!”

¹⁴ Ki zep berya insa gole de so zaka, ki zep olk soka. Men zen neiren ha'anzak dekam zep nërzausuk. Yesus dekam zep walas tokna insa gubluka, “Tane tol, Ëe ama emsa gublu'an, em luwen!”

¹⁵ Wal seiwir tokna in ki zep luweka, hëndep nikin'inka, dekam zep hëndep ola ton'anka. Yesus ki zep an zemka gubirki, “An dë– eno walas naye.”

¹⁶ Dekam zep tingare zinik aïrinnî hatazimzik, hen dekam zep anakan Alapsa

† 6:48 6:48 Awe de zini, gola te drak-drakkam moko da gwibirin, zep kirekam ansa li nul sonek. Yesus mo gulk sun de ol blaonzimdinni an, Zen kasokam de moko tan hap aïsîl gwibiridaka, sap Israelk de zini kirekam gola dauk gweblak.

boltere da'ak, "Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi yawala an mes nëno mae mo ngirinnik hata zala! Alap angkam man kon gwisibir hana'ara- zère mo hlil irin zisi de oto gulsunkumye!"

¹⁷ Yesus hup de ola dekam zep etan langa gwesik haladak- tingare Yahudi mo lang san hen zèno alpnak de lang san.

Yesus hon kim baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen zi darena apta zakake:

(Mat. 11:2-19)

¹⁸ Tingan in desa ki Yesus syal gwe-gwibirki Yohanis hon de ang ta gwen weny dekam zep Yohanissi bwinak nen gublu hana gwek. Dekam zep hèndep etan dan-dan de aptazan hap gu soneka.

¹⁹ Desa zep guzimki- Yesusu de anakan lakensiblin hap, "Bian, Em an san ha Zen tangan?- men Desa anakan nen guk gweblakye, 'Israelsa de oto gulsun hup de Zini sa hata zala.' San ha èe asa etan ahanaka kara èblal?"

²⁰ Yesus hon kim apta zaka, ki zep enblaka, "Asa baptis ta gwibin zini Yohanis emsa de anakan lakensiblin hap guzimki, 'Em an san ha Zen tangane ki hata zaka? San ha èe asa ahanaka kara èblal?'"

²¹ Dekam Yesus zi sang-sangna beya naka dawem ta gwibi'inka. Sap dowal de tilblinna, hen nwe diminni, Zen tingan dawem ta gwibi'inka.

²² Yesus ki zep ding gulzimki, "Sap esa etan Yohanis osan dep olahala. Mensa ki ena sane èra hen hla kuli, desa anakan enbla,

'Zi nwe diminni man èkara gwe-gwe'ak. Lek-lek weny hen man sek gwe-gwe'ak. Sop sang-sang karek nabare weny man hen èdawem gwe-gwe'ak.

I mat weny hen man èsane gwe-gwe'ak. Tok-tokna hen man èngaya gwe-gwe'ak.

Hen Alap onakore ol dawemkam man tahalha wenyaka tawa ta gwibi'ira.*

²³ Hen anakan enbla, 'Abon onakon men zen èsyalhe srèm gwe-gwe'an, zen hë'ho gwibinni zèbon mae lwa'an.' "

²⁴ Baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang è gwen zi darena in kim nama èha'anaka, Yesus dekam zep hwèna Yohanis hip dena zi beyam-byana in hap srip gulsuzim'inka. Man zè gubiridaka, "Yohanis kim zi ol srèm langnak tawa ta gwibirki, em ba habe desan sek gwe-gwek? Basa de zè hlaun hup? San ha ema ètim gul gwek?- 'Èe desan asyas habè sek gwe'an.'

²⁵ Em ba habe desan sek gwe-gwek? San ha ema ètim gul gwek?- 'Èe pakean

dawem ala son nabare zisi de zè hla tan habè sek gwe'an.' Kire hap desan bèjen. Sap kirekam de zini- men zen tahalha srèmkam lowehe gwenan, zen zi srèm langnak hom. Zen diki teipsin zi mo è yawalak lowehe gwenan. Zi srèm langnak bèjen.

²⁶ Zep em ba habe zi srèm lang san dep sek gwe-gwek? Em sap diki Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zisi de zè sane tan habe sek gwe-gwek. Hwèna baptis ta gwibin zini Yohanis in, zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi nikon man tangan taman kinika.

²⁷ Sap Yohanis in zen- Israelsa de gaya tabin hip de Zisi de ngeirblizan zi niye. Sap Alap man gaya tabin hip de Zini insa hamal hap anakan gu-gubluka,

'Èe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner-

zen de nonol ère mo olsa ayang gul gwizimdin hip,

ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.' "

²⁸ Etan ki zep gubiridaka, "Eiwa, okamanak de zini, sap nonol lonesen akan hèndep angkam em an zene lowe he'an, Alap mo nwenak de èdakastinni, hom tangan ahana- Yohanissi de kwè ta sone kinin naye. Hwèna sap kirekam, men zen angkam Alap mo irik ginnik Asa de taibliblan nakon biti gwe-gwe'an, sap bose srèm weny, zen diki zen- Yohanissi de kwè ta sone kinin wenyaye."

²⁹ Yesus mo ola insa de èsankam, tingare zini, hen sap Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal tanda gwen weny, man èsrip-sri gwek, "O hare Alap eiwa zère mo dwam gwibin sin am kirekam Yohanis hon syal gweka." Sap zen man Alap mo zèbe mae hap de dwam gwibin sin ang tak- zen kim Yohanis mo baptis tabinnik ang takye.

³⁰ Hwèna Farisikam de zini hen Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zini, zen man Alap mo zèbe mae hap de dwam gwibinni baes neibik, sap zen man Yohanis mo baptis tabinni ja nuk.

³¹ Etan ki zep Yesus ola gulk sun blaonzimki, "Angkam de zini, em in men kiyewalasna.

³² Walas tane-ne de pasarak teinikirinni, dekon de asyas bose zemka gubiridanna, 'Nen isrip-sri hap de terya ban asyas tan.' Hwèna zen maka ding nulzim'in, 'Èe ama baes ta'an.' Dekam de sap etan gubiridanna, 'Ki zi toksa de gwèblan makan nen asyas tan.' Hwèna dekam hen maka ding nulzim'in, 'Èe ama kirekam hen baes ta'an.' Angkam de zini em hen kirekam.

* 7:22 7:22 Yes. 35:5-6; 61:1-2

* 7:27 7:27 Mal. 3:1; Luk. 3:2-6

Em ema kitak Alap mo syala baes ei gwibirin.

³³ Sap Alap kim baptis ta gwibin zini Yohanissi ebe mae hap zer sonezimki, zen Alap dikim sosonsa golblan hap man tembanena lwa gweka, hen angguru hom otde gweka. Hwëna em ema baes ë gweblak, hen anakane lonsuk gweblak, 'Zen dowal bi gweblaka.'

³⁴ Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zer sone zaka. Ëe hwëna homë tembane naban angguru ban lwa gwenan. Hwëna Asa hen ema baes ë gwebla'an, hen anakane Asa lonsuk gweblanan, 'Zini insa emki hla tan! Tembane ngalap-ngalapna hen angguru otdebin sosonna. Zëno wal bose walya Roma mo irik ginnik dep te-alasa alal danda gwenan, hen ahakon enlala kwae naban!'

³⁵ Hwëna Alap kirekam zëre mo enlala blalkam srën-srënkam de syal ta gwen hap lup gul sone gwenda. Zep men zen de Alap mo enlala blal san kirekam ang ta'ak, zen zen sa eiwa de ora san ewet so kinï gwer."

Karek gol gwen wenya kim irase dawem nabare minyakkam Yesus mo tanana hlë tazim-blikke:

³⁶ Farisi walya bosena Simon, zen man Yesussu zëno golak de golëtembane tan hap gubluka. Yesus ki zep zë golëteinikin'inka.

³⁷ Hwëna ëna iwe, kahalo sosen wenya hen ki. Zen kim sak, "Yesus zëno golak tembane gwe'ara," zen dekam zep sërkam de irase dawem nabare minyak botol aban golhatazak- Yesussu dikim hlë tablan hap.

³⁸ Zen sërkam tangan Yesus hup kwasangna goltrëblak. Nolon zen zëno tana gwë sonen nakon zau'unzak. Dekon gosa gwë'ak. Hëndep nwe go-hokam Yesus mo tanasa blëble so'ak. Zëre mo nol ala blal-blalkam zep etan sasa soblak, deban bolk-bolk soblak, dekam zep zë hwëna minyakna inkam hlë tazim-blik. †

³⁹ Simon kim hlaulku, zen ki zep enlala ennak Yesussu tonsublu'anka, "Zini an eiwa de Alap zer sonenanam, zen maka anakan tawa gwibi'ira, 'Wenya an zen asa olk ta'an, zen kahalo sosonna.' Maka anakan jalse gwibi'ira, 'Bahem asa olk tan.'"

⁴⁰ Yesus ki zep Simonsa gubluka, "Simon, ola sap ki- Ëe de desa emsa gublun hap denaye."

Simon ki zep ding gulbluka, "In aïris, bian, sap esa asa gublula."

⁴¹ Yesus ki zep gubluka, "Zini dan te-ala beya nabare zi nik man te-alasa bohë laka, ahana lima-pulu jutakam, ahana lima jutakam. ‡

⁴² Hwëna zi darena in etan bëjen mae olblan. Te-ala beya zini in ki zep guzimki, 'Ëe homë eno nik mo te-ala bohë unni insa enlala gwibi'in.' Hwëna zi darena in kon, nara wëhë te-ala beya zini insa mamkam kwasang gwebla'anka? San ha betekkam de bohë tan zini? San ha mamkam de bohë tan zini?"

⁴³ Simon ki zep ding gulbluka, "Ëe ama enlala gwe'an, men zëbe hap te-alana mamkam tap tasiblika, zen zen sa sërkam kwasang gweblala."

Dekam zep Yesus gubluka, "In eiwa."

⁴⁴ Ki zep hwëna wenya insa lero gwibirki, ki zep hen Simonsa gubluka, "Wenya ansa wëhë hlaulu? Ëe sap eno golakë hatal, hwëna em home hona hamal gulu- ano tanasa dikim ngan sosun hupye. Hwëna wenya an mes zëre mo nwe go hokam ano tanana ngan sosul, deban mes zëre mo nol alakam sasa sol.

⁴⁵ Em home asa babang tala- ëe kimë awe til zilye. Hwëna wenya an, Ëe kimë awe hatazal, zen man ano tanana bolkbolk so tiner.

⁴⁶ Em home ano nola minyak za-itunkam draulu- Asa de dokwak ta gun hupye. Hwëna wenya an mes irase nabare minyakkam ano tanana hlë tazim.

⁴⁷ Zebë emsa gublu'an: Wenya an mae hap kwasangna mamkam abe hap goltrëblal: Sap zen mes anakan tame gul, 'Ano karek-karek beyana mes namen ap tap gulsuubirida.' Hwëna zini men zëno mae mo betekkam de ngip gul gwensa tap gulsuziminni, zen betek enkam sa ap kwasangna noltrë gweblal."

⁴⁸ Yesus dekam zep wenya insa gwibirki, "Eno karek-karekna mesë ep tap gulsuubirin."

⁴⁹ Ahakon men zen zëwe teinikin'ik dekam zep enlala ennak Yesussu donsublu'ak, "Zëno karekna insa tap gulsuubin hip gunda, zen man kil gi'ira, 'Ëe an Alap han apdenak.' Kirekam insa gunda, zen Alapsa lamang tanda."

⁵⁰ Hwëna Yesus ki zep wenya insa gwibirki, "Em mese Asa taibliblinda, em

* 7:37 7:37 Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. (Mrk. 14:3)

† 7:38 7:38 Yesus kim gwëka, zini ëglang gwe kininkam tembane ta gwek- igrwa tahasa de ik so sonenkam. Zep wenya in Yesus mo tahan nakon zauk. ‡ 7:41 7:41 Awe "lima-pulu juta" hen "lima juta" kam, Yesus Yahudi zi mo te-ala kaso hap guku- "500 dinar" hen "50 dinar" kamyë. "Dinara" zen perak tangankam de te-ala kaso. Zen aha-ere syal tan zi mo gaji makan- aha-ere yakla blalkam de syal gwen hap denaka.

zebe ngaya gwenda. Wake, amki aha-ere enlalakam song gwe.”

8

An we wal bosem-sena men zen Yesussu mas nē gweblakke:

¹ Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ē-ē san amjanbir song gweka. Desan Alap Zēn de irik gīn hīp de ol dawemna goltēn daka. Dua-blas enkam de zēre hon ang ta gwen wenya man ang nēblanda gwek.

² Hen we walya mensa dowal de tīlbiridan nakon hen sang-sang nakon dawem tabirki man hen ang tanda gwek. Ahana Maria- mensa nen gwibik Magdala kore we. Zēbon onakon dowala tuju enkam mes golēals sonoka.

³ Ahana Kuza Bak mo wenya Yohana. Kuza zen teipsin zini Herodes mo golak de aha mamna. Ahana Sosana, hen ahakore we walya beya nik ang ta gwek. We walya in hen man Yesus maesa zēre hon de ang ta gwen wenya ban zēre mae mo te-alakam mas neibirida gwek.

Yesus kim gandum dan hling gīlsinkim ola gulk sun blaonzimkike:

(Mat. 13:1-9; Mrk. 4:1-9)

⁴ Zi beyana ki zep etan Yesus hon dep zi-ē zi-ē nakon yaing gwe-gwe'anzak. Yesus ki zep zē ola gulk sun blaonzimki,

⁵ “Zini man orep gandum dansa de hling gīlsin hīp song gweka. Kim hling gīlsiki, hwēna ahakon oranak altīnk. Zi zep zē nyaublunda gwek, hen ahakon mawa zē dwensibīndak.

⁶ Hen ahakon kaso-kasonak altīnk. Kim sap ēsip gwek, hwēna ki zep tol ēboneng gwek, sap kasona in sal-sala.

⁷ Hen ahakon dokot tē ngi-ngi ausunak altīnk. Kim sap tol ēsalties, hwēna dokot tē ngi-ngina in zep nabakam ēblal-blal gwek. Zen zep dahalebik, hēndep eini hom tēka.

⁸ Hwēna ahakon hen kama dawemnak altīnk. Zen dawemkam zep ēsip gwek, hēndep dawemkam zep hataka, hēndep dawemkam tēka. Aha-ere timni, zēno dan beyana seratus maenak zep hata gwe'ak.”

Ola insa kim tonsuku, ki zep hwēna ol mamkam gubiridaka, “Em dwan i nibanke. Em ēsal gwen!”

Yesussu kim anakan nenblakke, “Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin.”

(Mat. 13:10-17; Mrk. 4:10-12)

⁹ Dua-blaskam de zēre hon ang ta gwen wenya in ki zep nenblak, “Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin.”

¹⁰ Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya ebe mae hap Alap mes golzimki- em dikim zēre mo irik gīn hīp denaka tame gul gwen hap denaye. Hwēna aha zi hīp hom kirekam golzim'ira. Ēe in zebē zēbe mae hap gulk en san ola blaon gwizimnin. Sap Alap man desa dwam gwibirida'ara- men kirekam zēre mo olak lwakke, kirekam de hēndep zēbe mae hap anakan lwa gwizimdin hīp, ‘Zen sap sa hla nul gwer, hwēna san de hlaun srēmna. Hen sap sa ēsane gwe-gwer, hwēna zen molya tol dam nulsuk gwek.’”*

Yesus kim gandum dan hling gīlsin hīp de ola insa srip gulsuzimkike:

(Mat. 13:18-23; Mrk. 4:13-20)

¹¹ “Ola insa gulk sun blaonzim, dam gulsunnu a kirekam moye: Gandum danna, zen Alap mo ol.

¹² Gandum dan de oranak altīrinnī, zen men kiye: Zini men zen Alap mo ola insa ēsane gwe-gwenan, hwēna dowal mo kīgina dekam zep hata gwenan zala-ola insa de zēno mae mo enhonak alal gul gwizimdin hīp. Mae hap ki kirekam gweibirida gwenda: Zen dikim ēei gwen srēm hap, hen ēngaya gwen srēm hap.

¹³ Gandum danna men zen kaso-kasonak altīrinnī, zen men kiye- zini men zen sap ēsane gwenkam isrip-sri naban dokwak nul gwenanke. Hwēna ola in bējen zēno mae mo enhonak sa gwen. Zen dekam en de sap ēei gwen, hwēna kim karekna noltowe gwenan, zen dekam zep Alapsa hli da gwenan.

¹⁴ Gandum danna men zen dokot tē ngi-ngi ausunak altīrinnī, zen men kiye- zini men zen sap ola insa ēsane gwe-gwenan, hwēna enlala ngalapna man zēno mae mo enhonak ēbeya gwe-gwenan- te-ala beya gwen hap dena, hen syan-syan en hap dena. Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zēno mae mo enhonak hule gwenan, hēndep eini bējen dawemkam bil gwen.

¹⁵ Gandum danna men zen kama dawemnak altīrinnī, zen san de men kiye-zi enlala dam-damna hen enho dawemna. Zen kim ola insa ēsane gwe-gwenan, zen dawemkam ing nul gwenan, hen tatem

* 8:10 8:10 Yes. 6:9-10

* 8:15 8:15 Yesus kim dansa de tēn hap dena ol aīsīlik awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de tāibliblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tēn mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5-7) Ahaksa nēno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesik gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hīp. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan- san de dansa de tēnna kiye.

zêwe ëzauk gwenan, hêndep dawemkam eini ëtë gwenan.” *

Yesus mo olsa dikim tame gun hup de ëhohle gwen hap de ol:

(Mat. 13:12; Mrk. 4:21-25)

¹⁶ “Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan- dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Hen pelitana hom tum ïltikinnik si nulin gwenan. Zen diki meja maenak nonne gwenan- dekam de ngatannak zini zi niban golëteinikirin hipye.

¹⁷ Hen kirekam, ola mensaë gulk sun de blaanzimdinkim zi beya hap aning gul gwizim'in, zen sa lamkam wet sol. Hen ano enlala aning tanna dekam sa tawa nëblal. Zen diki dekam sa zini dam nulsuk gwer.

¹⁸ Zen in zep ano ola mensa ena ësane gwe-gwe'an, dawem enkam emki enhonak lone gwen. Sap men zen Alap mo ïrik gin nika de tame gun hup ëhohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle gwe srëm gwe'an, tame gun hup de enlalana men zen betek enkam nama lwazim'ira, mensa zëna enlala në gweblanan, 'Abon ki lwa'ara,' desa sa hwëna Alap al tazimdi.”*

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëblakke:

(Mat. 12:46-50; Mrk. 3:31-35)

¹⁹ Yesus mo anena ki zep oso wal zeban Yesussu de zertoran hap golëyaing gwezak. Hwëna golek de tanna ba kon dep? Sap zi trana dekam mes ëkyang gwesik.

²⁰ Dekam zep ahanik Yesussu gubluka, “Bian, eno anena oso wal oban ë nakon emsa ziësbla'anon. Man eban de zertowen hap ëdwam gwe'an.”

²¹ Yesus ki zep ding gulzimki, “Tingan men zen Alap mo ola ësane gwe-gwenan hen desan ang ta gwenan, zen diki zen-ano anena hen oso walyaye.”*

Yesus kim asese yawala së ta sonekake:
(Mat. 8:23-27; Mrk. 4:35-41)

²² Aha yaklakam, ki zep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Nen ho gutu men eiha san gweyo gwen.” Dekam zep hêndep bulkum sek gwek.

²³ Yesus hwëna nisi zë taka. Mumuk ennak zep asese yawala hataka. Hona dekam zep buluk hlëwehe kinzi gwe'ak, hêndep bulu in keing gwen hap alp gwesik.

²⁴ Dekam zep li dak, ki zep nenblak, “Bian, Bian, nen an em-am angkam juwe'an!”

Yesus kim luweka, ki zep asesena insa sërkam de ho ngëpna in han jalse gwizimki. Dekam zep tangan hêndep së nëhek.

²⁵ Yesus ki zep gubiridaka, “Ki san em home Asa laiblibla'an?”

Dekam zep aïrin niban dengganbla'ak. Ki zep zënaka nenbiridak, “Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan zëno jalse gwizimdin enkam asese naban ho ngëp naban nyausunun?!”

Yesus kim dowal-dowal mo bi gweblan zini dawem takake:

(Mat. 8:28-34; Mrk. 5:1-20)

²⁶ Dekon zep hêndep bulkum sek gwek- hêndep Gerasa mo langnak, Ho Gutuna Galilea mo men eiha san.

²⁷ Yesus kim ho alpnak ati gwe ineka, zao zep dowal mo bi gweblan zi niban zertowe'anka. Zen sap orep ënak gwë gweka, hwëna dowal-dowala kim bi nëblak, dekam zep irkan gwë gweka. Hen golak de gwë gwen hap man baes gwe-gweka. Hwëna zi lo tasik gwibin kaso-hul kaso-hul en san gwënda gweka. Zini in mes tangan holo gweka- kirekam de gwënda gwenna.

²⁸⁻²⁹ Bwi maenak sap taha-tana naka besi dokotkam de tatak soblan naka tak da-in gwek. Hwëna dowala in hen-henkanapta gweblak, zep soson gwenkam besi dokotna insa blom tabir inhal gweka. Dekam zep dowala in zi srëm lang san dep nërhal gwek. Zen kim Yesussu hla taka, ki zep hërheka, deban Yesus mo nwenak ik gwehe zaka. Yesus ki zep dowala insa gubluka, “Dowal, em zëbon onakon wet son!”

Ki zep etan mamkam hërheka, “Yesus, Teipsin Zini Alap mo Tane! Em aban toton banakan de syal ën hap? Èe ama Emsa abe ta'an: Bahem asa karek tan!”

³⁰ Yesus ki zep takensiblika, “Eno bosena nara?”

Ki zep ding gulbluka, “Ano bosena Jal Zi Tra Bak.” † Zen mae hap ki kirekam ding gulbluka: Sap zëbon dowal-dowala tra tangan nik lowehe gwek.

³¹ Dowal-dowala in ki zep Yesussu etan-etankam aberbe da'ak, “Asa bahem gubiridan- juwen zi mo bwi kawesinnik dep de atiti gwe inen hapye.”

³² Zëno mae mo nwe kara gwen san zahona beya tangan nik tembane hap kwatap tini san ëhaka'ak. Dowal-dowala

* 8:18 8:18 Mat. 25:20-29

* 8:21 8:21 Luk. 11:27-28; Yoh. 1:11-13

† 8:30 8:30 Zëno bosena Yunani mo olkam “Legion.” Amber olkam zëno enlalana “batalion.” Roma mo jana nabare zi mo “legion”kam de gubinni, zen zini beyana 4.000 enkam. Dekon hen beyana man esek gwe kini gwek.

in man aberbe da'ak, "Em wêhë tol asa gubirida'anaka?– zaho trana wakuwe de bitî gwen hapye."

Yesus ki zep gubiridaka, "Dekam bitî gwek."

³³ Dowal-dowala in kim zini in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zahona iwe bitî gwek. Zaho trana in dekam zep heyahya gwek, li san zep hêndep êsyalk tak, hêndep ho gutunak zep êkei-king gwek.

³⁴ Zahona insa men zen dekam kara dabi'ik, kirekam kim hla nulidak, dekam zep zaho bi naka de gubiridan hap ë san dep hen ëna in mo golek denak de gol-gol san dep ëhlu-hluk gwek.

³⁵ Zêwe de zini kim êsak, dekam zep hêndep nolësal kinik. Yesus hon kim yaing gwezak, zao zep hla dazak– zini insa dowal-dowala tapbla dakye. Zen Yesus mo tana alp nakon pakean naban nikin'inka, hen enlanana mes sëwe heblaka. Dekam zep zê ëairi'ak.

³⁶ In zen hla nuk, zen zep ë nakon in zen yaing gwezak desa donbirida'ak, "Zini ansa kirekam dawem tala."

³⁷ Dekam zep tangan sêrkam ëairik, dekam zep tingan Yesusu abe dak– Zen de nabakam dekon song gwen hap.

³⁸ Zini in desa dowal-dowala tapbla dak ki zep Yesusu aberbe ta'anaka, "Êe wêhë tol Emsa ang gwebla'ak?"

Hwëna man gubluka,

³⁹ "Em gol san song gwe hen tawa tabir-mensa Alap dawemna ebe hap mamkam golblalake."

Dekam zep Yesus hli yuludaka.

Zini in ki zep song gweka, ë yala iwe de zini kitak tangan tonbirida gweka– Yesus mensa zêbe hap dawemna mamkam golblakake.

Yesus kim Yairus Bak mo wenam tol tokna gaya gulkuke, hen aura gwe-gwen weny kim dawem gulkuke:

(Mat. 9:18-26; Mrk. 5:21-43)

⁴⁰ Yesus kim etan lwahal zaka– Ho Gutuna Galilea mo an eiha san dep, dekam zep zi trana dawem enkam dokwak dak, sap zen man nësbla'ak.

⁴¹ Zao zep hen zi bosena Yairus hata zaka. Zen Yahudi mo zêwe de but srëm golak de aha mamna. Zen ki zep Yesus mo nwenak ik gwehe zaka, dekon zep aberbe ta seka– zêno golak de hatan hap.

⁴² Sap zêno wenam tol aha-erena man tîn hip alp gweš'ik– dua-blas tahun nik.

Yairus mo gol san kim song gwe'anaka, zi trana in man ngîrînnik nêblahak, hêndep man ënglîtîtik gwe-gwe'ak.

⁴³ Wenya hen dekam man ang gwese ha'ak. Zen dua-blas tahunkam karekkam aura gwe-gwek. Zini man sap dawem gun

hup naka gwibik, hwëna hom kim mae dawem gwe-gwek.

⁴⁴ Wenya in ki zep Yesusu tahan nakon golek de tazak, zao zep baju sihi top nakon olk ta sonek. Dekam zep hêndep kala in tewesibik.

⁴⁵ Yesus ki zep takensibiridaka, "Asa an nara olk tanda?"

Tingan man eguk, "Êe homë." Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, zini an beya tangan nakake! Man-am emsa dot dasil."

⁴⁶ Hwëna Yesus ki zep gubiridaka, "Hwëna ahana man asa olk tala, sap Êe ama anakan eisbirin, 'Zini man Asa de olk tankam dawem gwenda.'"

⁴⁷ Wenya in dekam zep enlala gwek, "O hare mes-am asa dam gulsunda!" Zen dekam zep yal-yala ban Yesus mo nwenak ik gwe hezak, dekon zep tingare zi mo ngîrînnik iwe ton seblak, "Êe dawem gwen habë dwam gwer, zebë Emsa olk tal. Ano kala dekam zep hêndep tewesinin."

⁴⁸ Yesus ki zep kwasang tola ban gubirki, "Anyan, em ema Asa taibliblala, in zêbe dawem gwenda. Aha-ere enlalakam song gwe."

⁴⁹ Yesus in kim nama ola ton'anaka, Yairus mo gola kon ki zep zini hata zaka, ki zep Yairu'u gublu zaka, "Eno wenamna mes tol tilsinin. Bahem etan Bian Gurusa blostablan."

⁵⁰ Hwëna Yesus kim kirekam salka, dekam zep Yairu'u gubluka, "Bahem airin. Asa em taibliblan, zen dekam sa eno wenamna gaya gwer."

⁵¹ Golak kim golëyaing gweka, Yesus dekam hom aha zi niban de golëbiti gwen hap gubiridaka, diki Petrus, Yohanis, Yakobus, hen wenam tola in mo ane-bia ensa.

⁵² Zêwe tingare zini wenam tola insa gosa dabi'ik, hwëna Yesus zep gubiridaka, "Gona olzausuk. Wenam tola in hom tîl. Zen nisi am ta'an."

⁵³ Hwëna man swrë da'ak, sap zen mes wenam tola insa tame nuk, "An mes-am tangan tilke."

⁵⁴ Hwëna Yesus wenam tola in mo aha taha naka zep teisyabir ineka, deban zep gubirki, "Timë, em luwen!"

⁵⁵ Wenam tola in mo maumnu dekam zep etan hata zaka, hêndep dekam zep luwek. An-bi zemka dekam zep tembanesa de olbin hip guzimki.

⁵⁶ Zêno ane-biana man tangan lenggwanblak. Hwëna Yesus man jalse gwizimki, "Owasna an zen ki lwanan, bahem ahasa lonbiridan."

9

Yesus kim dua-blaskam de zère hon ang ta gwen wenya lup gul sonekake:

(Mat. 10:5-15; Mrk. 6:7-13)

¹ Yesus ki zep dua-blas enkam in zen zère hon ang ta gwek tagal gulsuku, ki zep zè gubiridaka, “Èe asa ère mo sosonsa ebe mae hap golzim- em ekakim kitak de dowal-dowalsa olèalsa sone gwibik, hen zi sang-sangsa ekakim dawem labir song gwek.”

² Ki zep zè etan gubiridaka, “Dekam sek gwek. Zi sang-sangsa dawem labir song gwek, hen deban anakare ola ol haladak, ‘Alap Zèn de nèsa irik gin hip denak angkam man golek de gwe’an.’

³ Bahem ba maena ora san dep lop tan- sap dutena hen hon maena bahem. Tembanena bahem hen lop tan, hen tela maena. Timnik de baju ala son enkam emki sek gwen.

⁴ Gol karek mae nakon de emsa zer irrinni, zen zèwe en emki gwèn. Bahem dekon gol dawem san dep al gwehan.

⁵ Hwèna men dekore è nakon emsa zer irin srèmna, ki zao em tana sonna taik-tik so gukhan- zen dekakim anakan tame nuk, ‘Zen sap Alap onakore ol dawem nabab nèbe mae hap golhatazim zira, hwèna nen insa èr-in srèm gwenan nère mae hap de kareksae kim mam ulin.’ ”

⁶ Dua-blaskam de zini in ki zep è-è san zè-en zè-enkam sek gwendak. Zen Alap onakore ol dawemsa nolhaladak, hen zi sang-sangsa dawem dabir song gwek.

Herodes mo enlalana kim topse gweblakake:

(Mat. 14:1-12; Mrk. 6:14-29)

⁷ Dekam teipsin zini Herodes Galilea mo langnak irik gi’inka. Zen kim tingare owas-owasna in hap dena salka, dekam zep tangan enlalana topse gwebla’anka. Sap ahakon anakan ègu gwe’ak, “Baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes etan ngaya gweka. In zen hwèna bosena Yesuskum li yul soneka.”

⁸ Hen ahakon man ègu gwe’ak, “Elia Bak Swe mes yap etan ngatan zi mo lang nakon jowe zaka.” Hen ahakon ègu gwe’ak, “In orep men zen Alap mo ola ayang nul gwekke, zen mes yap ahanik etan tin nikon de ngaya gwenkam bosena Yesuskum li yul sone zaka.”

⁹ Herodes dekam zep hwèna guku, “Èe mes-am gubiridak- Yohanis mo nolsa de blaonsublu hapye. Zep an hwèna nara zi zè etan jowe’an zala? Èe mesè zini in hap de ola beyakam sane gwe-gwek.” Zen dekam zep sap dwam gwe-gwe’anka- Yesussu de hen hla tan hapye.

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:

(Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

¹⁰ Dua-blaskam de zini in kim etan lwanda halzak, ki zep Yesussu donblazak-tingan mensa ki zèna syal tan dakke. Dekam zep kon hwèna Zèn etan golèsek gweka- èna Betsaida mo lang san dep, zao de zè-en golègwè inendan hap.

¹¹ Hwèna zini kim èsak, “Yesus desan song gwenda,” lun kon zep nèrtrok. Yesus kim hlauludaka, ki zep haen gwibiridaka. Zao zep Alap Zèn de irik gin hip denaka tawa tabirki, hen zi sang-sangsa zè dawem ta gwibi’inka.

¹² Zao zep hèndep dapse gwe’si’ik. Dua-blaskam de zère hon ang ta gwen wenya in ki zep nenblazak, “Bian, langna an dwan tahalha tangan nakake. Dawemna zi beyam-byana ansa Em gubiridan- dekamim tembane hap hen ni tan gol-gol hap èhakalsindak.”

¹³ Yesus hwèna man ding gulzimki, “Amki em tembanena zèbe mae hap hen olzimk.”

Ki zep ding nulblik, “Nèno mae mo rotina aha-ere taha-tap enkamke, hen hogwena dan-dan en. Kina ki nèno mae mo telalana man- dekam de tokonak tembanesa zi trana an hap lop tazimdin hipye!”

¹⁴ Sap dekam in zen zè lowe he’ak, zi enna san ha lima ribu enkam mes yap- we wal walassa de aibin srèmkamye.

Yesus ki zep gubiridaka, “Em gubiridan- hlik-hlikkam de teinikirin hip. Aha-ere hlika 50-50kam de teinikink.”

¹⁵ Kirekam de teinikirin hip zep nenbiri-dak.

¹⁶ Ki zep roti aha-ere taha-tapna insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep ngli san de kara gwesen nabab Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwèna rotina insa ahap tabirki, hen hogwe darena insa kwa-kwak soka. Dekam zep dua-blaskam de zini in hap etan-etankam kap ta gwizim’inka- zen dikim hwèna zi beyam-byana in hap kae gwebla-zimdin hip.

¹⁷ Kim dwenblandak, hèndep kitak man èitri gwek. Dua-blaskam de zini in dekam zep etan tembane mosrona insa tagam dasik. Yuna dua-blas enkam zep èsuwek.

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Bian, Em an Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

(Mat. 16:13-20; Mrk. 8:27-30)

¹⁸ Aha yaklanak, Yesus zè-en de gwèn nakon Biansa abe ta’anka, hen zère hon de ang ta gwen wenya zèwe lowe he’ak. Zao zep takensibiridaka, “Zi mo Asa de

dam tasinkim, Ëe an nara mo weinak debë hatazak?"

¹⁹ Ki zep ding nulblik, "Ahakon man emsa nen gweblanan, 'In baptis ta gwibin zini Yohanis Swe etan tin nikon ngaya gweka. In zen hwëna Yesuskum bosena li yul soneka.' Hen ahakon man emsa nen gweblanan, 'In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.' Hen ahakon man emsa enlala nê gweblanan, 'Zen diki ahakon men zen orep Alap mo ola ayang nul gwek, zen mes yap ahanik etan ngaya gweka. Zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka.' "

²⁰ Ki zep etan takensibiridaka, "Hwëna ere mae mo Asa de dam tasinkim, Ëe an diki nara mo weinak dep dena?"

Petrus zep ding gulbluka, "Bian, Em an Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye, Alap men Desa dam tasikiye."

²¹ Ki zep hwëna gubiridaka, "Insa kirekam Asa dam lasinin, aha maesa hwëna bahem gubiridan."

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gubiridakake:

(Mat. 16:21-28; Mrk. 8:31-9:1)

²² Etan ki zep gubiridaka, "Alap mo dwam gwibinni abe hap dena a kirekam sa lwal: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe karekna mam tangan naka asa goltowe gwer. Hen Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de mam-mam wenya, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya sa Asa baes nëblal, hëndep sa Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian tin nikon etan Asa ngaya tala." *

²³ Yesus hen man zi beyasa gubirida gweka, "Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwënnan zen eititi gwibin- dekam de zëre hap de te-lidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, 'Ëe sap asa Yesus hun apdenak lil.'

²⁴ Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwënnan anakan nolairi gwe'ak, 'Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,' ki zëno mae gwënnan in sa jek-jak gwer. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zëre mae mo gwënnan sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tin hip, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.

²⁵ San ha dawemna?- em de sërkam te-ala beya gwenkam hëndep kitak de okamana ansa bi gwibinkim, hwëna dekam

de ere mo gwënsa tihis ginkim. Kirekam dawem naka hom!

²⁶ Zi de anakan de gunsu saher gwenna, 'Ëe Yesussu de ang gwe-gweblan zi,' ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë Bian mo ngatan naban hen soson naban zëno dam taha nakore zi niban golëyaing gwe'anzak, Ëe molyë hen desa anakan kira tak, 'Zini an eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.'

²⁷ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek- Alap mo yakla yalak de zaun srëmnakye. Em esa Asa hla lal- Ëe kimë zëre mo bose hap de irik gin hip hata'an zakye."

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:

(Mat. 17:1-8; Mrk. 9:2-8)

²⁸ Zënaka de karek tan hap dena in kim tawa tabirki, zao san ha mingguna aha-en tamank, ki zep kwatap san dep golësek gweka- Petrus, Yohanis, hen Yakobus mae en han, Alapsa de dekon gu soneblan hap.

²⁹ Kim kon ola gu sone'anka, nwe-masena dekam zep hwëna liwe heblaka, hen pakean zem man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen ngli ang makan nalilingtūbli'ak.

³⁰⁻³¹ Mumuk ennak zep Musa ne Elia ne ngatan zi mo lang nakore ngatan naban oljowe zaka. Ki zep zë Yesus hun erton'anka- Zën de Yerusalemk tin hip denaka, men kirekam Alap gu-gublukake.

³² Petrus dekam wal bose wal zeban to-tokkam nisi golëtruwe'anka. Mumuk ennak zep luk ta'anzak, dekam zep Yesussu hla dak- ngatan zi mo lang nakore ngatan-nak kim zi darena in ertzau'unaka.

³³ Zi darena in kim Yesussu hli la'anka, Petrus ki zep totores a gubluka, "Bian, dawem tanganna- nen de awe lowehe gwen naye. Zep ëe asa gol kluka dan-ahan syal ëblandal- ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap." Hwëna Petrus insa kirekam gubluka, hyanak zëna man saher gwibi'inka, "O ëe an ba habë kirekam gublul!"

³⁴ Petrus kim nama kirekam ola ton-bla'anka, butna ki zep ati gwezak, hëndep man zë wale tabirzik. Dekam zep ëairi'ak.

³⁵ Ki zep hwëna butna iwe ola ësak, "An ano Tane, ëre mo Dam Tasinnî. Desa em sal gweblan."

³⁶ Ola in kim zausuk, dekam hwëna Yesus ensa zë hla dak. Owasna insa ki zë hla nuk, zen hom mae aha maesa donbiridak- Yesus kim nama golëlowe he'ankaye.

* 9:22 9:22 Yesus Yahudi mo aïtbinkim "yaklana dan-ahan" kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen "zëno ka'an" kam maka guku, ahaksa, "yaklana dan-dan" kam. Sap Yesus Jumatkam tilki, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

Dowal mo tilblin walasna kim dawem takake:

(Mat. 17:14-21; Mrk. 9:14-29)

³⁷ Kaknak zep Yesus zère hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han kwatapna in kon golètine gweka. Hwèna ki zep zè zi beyam-byana hla nulida'anonk. Man kon nèsbila'ak.

³⁸ Ki zep kon ahanik ol mamkam gu hanaka, "Bian, èe ama emsa abe ta'an: Ano walassa emki mas gweblan, sap ano walasna ahana hom.

³⁹ Dowala kim til gweblanda, hèndep dekam zep hërhen naban zènaka zerheirisen gwenda- èk tutum nuban. Kire enkam ki karek tanda gwenda. Hom holokam hli ta sehal gwenda.

⁴⁰ Mesè sap ere hon de ang ta gwen wenyaka zen de dowala insa zersalsa sonen hap gubiridal. Hwèna man sap nakablal."

⁴¹ Yesus ki zep gubiridaka, "Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom tanggan! Em in nol drak-drak enna. Èe san èse nakaè sap emsa golèlowehe gwék! Èe ama bae- eban mae de holokam golèlowehe gwen naye. An san emki walasna insa zer halzan."

⁴² Walas tola in kim song gwe'an zaka, zao zep dowala in karekkam zerheirki, dekon zep yal-yal gwe se'anka. Yesus ki zep jala ban zèbon onakon de wet son hap gubluka, dekam zep hèndep dawem gweka. Ki zep hwèna bi zem insa gubluka, "An dè- eno walas naye. Mes dawem gwenda."

⁴³ Zi trana in man tangan ètenggwank, hen man èguk, "Eiwa, Alap mo sosonna mam tanganna!"

Yesus kim etan Zèn de tìn hìp dena tonbiridakake:

(Mat. 17:22-23; Mrk. 9:30-32)

In kim zini nama Yesus mo owas syal gwe-gwibin hip ètenggwank tina'ak, ki zep hwèna dua-blaskam de zini insa gubiridaka,

⁴⁴ "Ola an ing uk. Bahem awe hli yun: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa jal zi mo tahananak dep tapbla dazim."

⁴⁵ Hwèna zère hon de ang ta gwen wenyaka in hom tame nuk. Banakan mes yap zè gweibiridaka, zep tame nul srèm gwék. Man sap tame gun hup dei gwibik, hwèna takensiblin hap man naìriblak.

Dua-blaskam de wenya kim mae hap èol gwékke, "Diki èe amaka nère mae onakon mam gwe'an."

(Mat. 18:1-5; Mrk. 9:33-37)

⁴⁶ Dua-blaskam de wenya ki zep zèn mae hap èol tetek gwe'ak, "Diki èe amaka nère mae onakon mam gwe'an."

⁴⁷ Hwèna Yesus mes zèno mae mo èol gwenna insa tame gulku, zep walas tola zerhal zaka. Ki zep zère mo alp nakon zaun hup gubluka.

⁴⁸ Ki zep hwèna gubiridaka, "Zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'anka- sap anakare walas tol maesa, Èe asa desa enlala gweblal, 'Zen Asa mas gwebla'ara.' Hen zi de Asa mas gweblanna, Alap men Zen Asa zer soneka, Zen sa zini insa enlala gweblala, 'Zen hen Asa mas gwebla'ara.' Zep zini men zen ebon mae onakon babu gwen zi mo kim lowehe gwenan, ki zen zen Alap mo nwenak èmam gwe'an."

⁴⁹ Ki zep hwèna Yohanis gubluka, "Bian, èe ama zisi hla lak- eno bosekam de dowalsa golèalsa sone gwennak. Èe zebè jalse èblak, sap zen nèbon mae de ang gwe-gwen naka hom."

⁵⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, "Em bap jalse èblak, sap zini men zen emsa baes gwibiridan srèmna, zen zen- ebon mae onak dep denaye."*

Yesussu kim langna Samaria mo è nakon baes nèblakke:

⁵¹ Mes golek de gwe'ak- Yesus dikim okamana ansa hli yun hup, dekam zep Yerusalem san dep golèsek gwe'anka. Zini sap zè tru-tru nul gwebla'ak, "Yerusalem san bahem song gwen." Hwèna hom salbiridaka.

⁵² Dekam zep zini lup gul soneka- Zènaka de langna Samaria mo è san dep ngeirblin hap, zao de zisi de takensibiridan hap, "Nara wèhè gola kon Yesussu zer in'inka?"

⁵³ Hwèna èna iwe de zini Yesussu de zer irin hip man baes tak, sap zen mes anakan tawa nèblak, "An Yerusalem san dep song gwe'ara." †

⁵⁴ Kirekam kim èsak, Yakobus ne Yohanis ne ki zep enblaka, "Bian, em wèhè dwam gwe'ara?- nen syauksu ngli nakon de ati gwezan hap abe gwibin- zao deka zini in èhwasdek."*

⁵⁵ Hwèna Yesus dekam zep lero gwizimki, ki zep jal gwizimki.

⁵⁶ Dekam zep kon aha è san dep sek gwék.

Anakare hap de ol: Zini kire hap Yesussu ang nèbla srèm gwék.

(Mat. 8:19-22)

* 9:50 9:50 Mrk. 9:38-40 † 9:53 9:53 Samariak de zini, zen Yahudi tangansa hom. Zen men zen orep aha zi ausu naban èsiri gwékke, zep Yahudi tangan han man zènaka ngil-ngil neibirida gwék. (Yoh. 4:9) Yesus Yerusalem san dep golèsek gwe'anka, zep man dam dasik, "An Yahudi wal." * 9:54 9:54 2Raj. 1:9-15

⁵⁷ In kim nama golëtën da'anaka, zini ki zep Yesussu gublu zaka, "Bian, men desane ki të gwe'anaka, ëe asa Emsa ang gweblanda gwer."

⁵⁸ Ki zep ding gulbluka, "Gwenya witr zem ki. Hen mawana zol zem ki. Hwëna ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano ni ta gwen gola hom."

⁵⁹ Hwëna ahanaka zep sap gulbluka, "Em Asa ang gwebla."

Hwëna zini in man ding gulbluka, "Bian, ëe asa hëndep. Ki ano bian de tünkim, nara molya drë nwanuka."

⁶⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, "Zen zi tokna dikire zi tok bose zik kang nulne gwék. Em hwëna dekam ola ansa anakan gol halada, 'Angkam Alap man nësa de ñrik ginkim kon gwisibir hana'ara.' "

⁶¹ Ahana hen zini ki zep Yesussu gublu zaka, "Bian, ëe ama Emsa de ang gwegweblan hap dwam gwe'an. Hwëna nonol ëre mo iye osan dep anik song gwék-aumwa olsa de hli yulzimdin hip."

⁶² Ki zep ding gulbluka, "Zi de Alap mo nganak syalsa kon gwisibir hananna, hwëna zen de lure san denaka lero gwisibir kini gwenna, zen hom dakasti'ira-Alap mo ñrik ginnik de syalak de mas gwen hapye."

10

Yesus kim zini tuju-pulu enkam dam tasibirkike:

(Mat. 10:1-14; Mrk. 6:7-11; Luk. 9:1-5)

¹ Bian Yesus ki zep etan ahakore zisi dam tasibirki- tuju-pulu enkam, ki zep gubiridaka- dan-dan dan-dankam de ë-ë san Zënaka ngeirblindan hap, Zëna men desan amjanbiridan hap kalang gwékake.

² Ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Nga yala awe de obwagana mes mamkam bïl gwera, hwëna men zen de taran hap dena dan en tangan. In zep Nga Bi naka em abe ta gwen- Zen deka zisi ngana awe de syal ta gwen hap lup gul sone gweka.

³ Dekam sek gwék. Emki ëenlala gwen: Ëë domba makare sosen srëm nakaë emsa lup gul sone'an- gwe tihî jal-jal ngîrîn sin dep.

⁴ Dompetna bahem bitî tan. Honna hen bahem wëwek tan. Sepatuna ala son enna kim em sek gwen. Aha maena bahem kap tan. Men zao debë emsa teysa sone'an, bahem oranak yausuk song gwen- aha zi maesa de zertowenkamye.

⁵ "Men zao gola li'inka, nonol em en kinîn, 'Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an.'

⁶ Zao de Alap osan dep de hohle gwen nik gwë'anaka, ki eiwa zao esa Alap mo taha terenak dawemkam lowehe gwer. Kire nik de gwën srëmkam, ki emki enbirida gukhan, 'Ëë mensa nonol emsa enbiridan, Alap mo taha terenak de sap lowehen hap dena, ki awe molya ki lwak.'

⁷ Men zao gola linnî, zao en em ën. Tembanena mensa ep golzimdinni, desa en emki olgwenblandan. Sap tembanena in, zen eno nik mo tawa tabin hip de tembane. Ëna iwe de nama ënnak, dekon bahem etan aha zi mo gol dawem san dep al ëhan.

⁸ Em de ënak aptankam, dekon de emsa dawemkam teysa irinni, mensa ep tembanena taiblîn gîlzimdinni, emki olgwenblandan.*

⁹ Hen zëwe de zi sang-sang ëgwëna, emki dawem labin. Deban hen emki anakan aïsîl eibiridan, 'Alap angkam man kon gwesik hana'ara- teipsinkim de nësa ñrik ginkimye.'

¹⁰ Hwëna aha ënak de aptanna, zao de zi de emsa baes gwizimdinni, ora bol san em wet oson, dekon em enbirida gukhan,

¹¹ 'Eno mae mo ëna awe de sonna men zen ano nik mo tana ulpnuk makan gwer, ëe ama desa etan taik-tik oso guk halan- em dikim anakan tame gun hup, "Alap angkam man sap kon gwesik hana'ara-teipsinkim de nësa ñrik ginkimye. Hwëna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!' " "

¹² Yesus ki zep waulsuzimki, "Ëë ama emsa gubirida'an: Aumwa hap de zisi klis gunnuk, Alap ëna insa anakan sa enlala gweblala, 'Zen orep de ëna Sodomk de zisi ëkarek gwenkam man kwei-kwik nuk.' Zep men kirekam Alap orep Sodomk de zisi zëre mae mo karek-karek hap heip gulku, hwëna ano lup gul sonen zini emsa de lup gul irin srëm zini, desa aumwa hap de klis gunnuk sërkam tangan sa karek tabiri."*

Mae hap de ol: Ë-ëna men zen Yesussu daiblîbla srëm gwe'ak, zëbon mae a kirekam sa lwal.

(Mat. 11:20-24)

¹³ "Ëna Korazim hen Betsaidak de zi, em ëngalap gwen, sap Alap sa emsa sërkam karek tabiri. Ë darena Tirus hen Sidonk de zini insa Bian orep heip gulku, zen maka ëhalek- owas-owassa de hlal gwenkamye, an kire owa'aë eno mae mo ngîrînnik syal gwe-gwibi'inye. Tirus hen Sidonk de zini maka bunsu de awabin niban kaen karonsa darak dak- dekam

* 10:8 10:7-8 1Kor. 9:7-9; 9:14; 10:25-27; 1Tim. 4:3-5; 5:18 23:1-18; Yeh. 26:1-28:26; Yl. 3:4-8; Am. 1:9-10; Zak. 9:2-4

* 10:12 10:12 Kej. 19:24-28

* 10:13 10:13 Yes.

de zënaka anakan golëtrën hap, 'Ëe ama ëhale'an.*

¹⁴ Hwëna angkam de ë darena, Korazim hen Betsaidak de zini, em an bëjen em ëhalen! Zen in zep, Alap de aumwa hap zisi klis gunkum, eno mae mo angna sa tangan sërkam karek tabiri. Hwëna ëna Sidon hen Tirusk de zi mo angna, desa de etan karek tabin hip dena sa jahalha gwer, sap zëbe mae hap hom Alap golzimki-dekam de ano owas-owas syal gwibinsi hlaul gwen hap denaye.

¹⁵ Kapernaumk de zini, em hen kirekam. Em ema ëkël g'i'in, 'Sap Yesus owas-owasna beyakam nëno mae mo ënak syal gwe-gwibirida, zep nësa sa Alap ngatan zi mo lang san dep dawemkam kang gul sera.' Bëjen. Emsa hen syauk blanak sa yal gul sera, sap em home Asa laiblibla'an."

¹⁶ Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, "Zini men zen emsa salbiridanna, zen hen dekam Asa nasalbla'an. Zini men zen emsa baes gwibiridanna, zen hen dekam Asa baes nëbla'an. Hen zini men zen Asa baes gweblanna, zen hen Bian Alap, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen baes nëbla'an.*

Tuju-pulukam de lup gul sonen zini in kim etan lwan dahal zakke:

¹⁷ Tuju-pulukam insa zini lup gul soneka isrip-sri tangan naban lwanda halzak, ki zep Yesussu nenblazak, "Bian, sap dowal-dowal maena, eno bosekamë olëalsa sone gwibik!"

¹⁸ Ki zep ding gulzimki, "Em kime kirekam syal ta'ak, Ëe ama dowal mo kigisa hla tak. Alap desa man kama san dep hiri ta ineka, dekam zep ngli ang tasik kinin makan zan zaka.*

¹⁹ Emki ësane gwen! Ëe mesë ebe mae hap sosonna golzimk- em dikim wanyasa zaubin hip hen dare-ëksa. Ëe hen mesë ebe mae hap sosonna golzimk- em dikim nëno mae mo jal zini dowal mo kigisa zauk gublu kinin hap. Zep angkam bana hom- emsa de zen karek tabin hip denaye.*

²⁰ Hwëna bahem anakan ëisrip-sri gwen, 'Dowal-dowala man asa betek neibirida'an.' Diki mae hap em ëisrip-sri gwen: Eno mae mo bosem-sena mes ngatan zi mo langnak ale nuk.*

Yesus kim isrip-sri gwekake:

(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Dekam zep Alap mo Enhona Yesussu isrip-srikam ing gwe heblaka, ki zep

Alapsa gu soneblaka, "Bian, Em in Zen ngli naban okama naban irik so'arake. Ëe ama ep dawemsa golbla'an, sap Em ema ere mo irik ginsi de tame gun hup dena enlala blal wenyha kip hen sekola sul sonen wenyha kip aning gul gwizim'ira. Hwëna sekola srëm wenyha kip hen enlala betek wenyha kip ema goltrei gwizim'ira. In eiwa, Bian, zen kire tangankam ere mo dwam gwibin sin ki lwa'an."

²² Bian Yesus Zen hen dekam dua-blaskam de zini anakan tawa tabirki, "Tingare okamasa de bi gwibin hip de sosonna mes kitak Bian abe hap golblaka. Zini toton bëjen Tane zem Asa tame tan. Zen diki ëre mo Bian en Asa tame ta gwe'ara. Hen ano Biansa nara dep?-tame tan naye. Zen diki A enë tame ta gwe'an. Hen zini men zëbe mae habë dekam de ano Biansa tame tan hap dena gol gwizim'in, zen zen en angkam tame da gwe'an."

²³ Aha yaklakam kim zi beya naban golëlowe he'anaka, dekam zep dua-blas enkam de zini lero gwibiridaka, ki zep desa en gubiridaka, "Em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an, sap em ema ano syala ansa hla kul gwenan.

²⁴ Ëe ama emsa gubirida'an: Abare srëmnak Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini hen orep de teipsin-teipsin wenyha beya nik sap hlaun hup ëdwam gwe-gwek- em an desae hla kul gwe'anye. Hwëna zen hom tol hla nul gwek. Zen man sap ësane gwen hap ëdwam gwe-gwek- em an desae ësane gwe-gwe'anye. Hwëna zen hom tol ësane gwe-gwek. Zep em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an.*

Gulk sun de ol blaonziminni an, Samaria walya in zen wal bose zemka kwasang gweblakake:

(Mat. 22:35-40; Mrk. 12:28-34)

²⁵ Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini ki zep Yesussu de akasiblin hap hata zaka, ki zep takensiblika, "Bian, ëe basa asa syal gwibir?- ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye."

²⁶ Yesus ki zep hwëna takensiblika, "Mensa Musa zëre mo titi tabin olak ale gulku, em banakarekame desa dam gulsu'ura?"

²⁷ Zini in ki zep ding gulbluka, " 'Bian Alapsa em ensa lwa gweblan-tingare enhon naban, enlala naban, soson naban, hen tim niban.'

Ahana hen,

* 10:16 10:16 Mat. 10:40; Mrk. 9:37; Luk. 9:48; Yoh. 13:20

* 10:18 10:18 Yes. 14:12; Why. 12:7-9 * 10:19 10:19

Mzm. 91:13; Yoh. 10:27-28; Rom. 8:28-39

* 10:20 10:20 Why. 3:5; 20:12

* 10:24 10:24 1Ptr. 1:10-12

* 10:27

10:27 Ul. 6:5; Im. 19:18

'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gweblanna kiye.' *"

²⁸ Yesus ki zep ding gulbluka, "In ei-wakame ding guluda. Zen kire enkam syal gwe-gwe, dekam esa hēndep denaban gwē gwerā."*

²⁹ Hwēna zini in man dwam gwe'an-ka-dekam de aha zi gublun hap, "Zini in eiwa airis." In zep etan Yesusu takensiblika, "Ki ano wal bose walya endanna- ēe de desa en esa lwabirida gwen hapye?"

³⁰ Yesus dekam zep desa de goltrēblan hap ola gulk sun blaonblaka, "Yahudi walya man Yerusalem kon Yeriko san dep tine'an-ka, hwēna oranak zep te-ala hap de ēasas-asas gwe-gwen zi karek dak. Kire-kirena man kitak alal dablak- hēndep pakean mae naban, zao zep dangolek, hēndep sap-sap naka zep zē hli dak.

³¹ Hwēna ki zep hen Alap mo golak de syal gwe-gwen zini orana in san taman'an zaka. Zao zep zini insa hla ta zaka, hwēna alp san lē tabla ine kinika.

³² Etan ahana zini orana in desan song gwe'an zaka- Lewi Bak mo ausu nakorena. Zi ausuna in sap hen Alap mo golak de syalak mas ta gwenan, hwēna kim zini insa hla ta zaka, ki zep hen alp san lē tabla ine kinika.

³³ Hwēna Samaria walya ki zep hen desan taman'an zaka. Zen sap Yahudi walsya hom,* hwēna kim zē zini insa hla ta'an zaka, mam tangankam kwasang gweblaka.

³⁴ Ki zep goleki de ta zaka, wei-weina anggur hokam ngan tasibir-blin daka, hen minyakkam dra tan daka. Ki zep tahalebir-blika. Dekam zep zēre mo keledainak drēne seka, ki zep te-alakam de bohē ta gwen ni tan gol san dep zersong gweka-zēwe de etan mas gweblan hap.

³⁵ Ka'ankam zep gol bina in hap te-alana seratus ribu enkam golblaka, hen deban gulbluka, 'An dekam mas gwebla. Hen an de sowehen srēmkan, ēe asa lwahal zankam ep mas gulblu.' "

³⁶ Yesus ki zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini insa takensiblika, "Eno dam gulsunkum, zi dan-aharena in kon, nara wal bose zem makan enna lwablaka- zini in zen oranak karekna goltowekaye?"

³⁷ Ki zep ding gulbluka, "Zini in zen kwasang tola ban mas gweblaka, zen zen."

Yesus ki zep ding gulbluka, "In eiwa. Zep em hen kirekam syal gwe-gwe."

Yesus kim Marta ne Maria nebon zini gwekake:

³⁸⁻³⁹ Yesus dekon kim zēre hon de ang ta gwen wenyā ban golēsek gweka, ēnak zep yaing gwek. Zao wenyā bosena Marta oso zem Maria han Yesusu zēre nik mo gola kon eirink. Maria zen Yesus mo alp nakon nikin'ik- dekon de zēno tawa tabinsi sane gwen hap.

⁴⁰ Hwēna aya zem Marta man tangan syla taha-taha gwibi'ik- tembane maesa de syal gwibir-zimdinkim. Ki zep Yesusu gubluzak, "Bian, em ba habe zē Mariasa kara gu'ura? ēe an zebē a-en hwēna syla taha-taha gwibi'in. Em gubin- asa deka mas gwibirzik."

⁴¹ Bian ki zep ding gulbirki, "Marta, Marta, em ema enlalana men-san an-sankam beya gwe'ara.

⁴² Hwēna sap dwam gwibin tanganna aha-en. Maria mes zēn dawem wenyaka iti-ti gilsil, zep ēe molyē gubik- desa de hli yun hupyē."

11

Yesus kim ol gu sonenna tawa tabirkike: (Mat. 6:9-13; 7:7-11)

¹ Aha yaklakam Yesus Biansa gu soneblaka. Kim hya gwesiki, ki zep hwēna zēre hon de ang ta gwen wenyā in ahanik gulbluka, "Bian, asa Emki hen ol gu sonensa tawa tabin- men kirekam baptis ta gwibin zini Yohanis Swe zēre hon de ang ta gwen wenyā tawa ta gwibirkike."

² Yesus ki zep ding gulzimki, "A kirekam em ēgu sone gwen:

Bian, dikire eno bosena teip nulsuk gwek. Diki okamana awe Em hen irik gilzin.

³ Abe mae hap tembanena mwin-mwankam gol gwizim.

⁴ Ano mae mo karek-karekna ap tap gulsuzim,

sap karek-karekna mensa aha zi abe mae hap nol gwizimnin, ēe ama desa eititi ei gwibirin.

Hen asa de akasibiridannak bahem nwe enkam asa kara ta gwibin."

⁵ Ki zep etan Yesus ayang gulzimki, "Hwēna emki ēenlala gwen: Eme ki ahanik wal bose uk mo gol san ngirin tatem song gwe'anam- zao de abe tan hap, 'Wal bose, abe hap tol tembanena golbla.

⁶ Ano aha ē nakore wal bosena nēr hom ano golak tilin zala, hwēna ano tembanena hom- zēbe hap de desa golblan hapyē."

⁷ Hwēna wal bose om in maka ep ding gulblu'ara, 'Bahem asa blostaban. Lilikinni mesē solhlasindal, hen ēe ama walas naban nisi golētruwe'an. ēe molyē luwek- ebe hap de tembanesa golblan hapyē.'

* 10:28 10:28 Im. 18:5

* 10:33 10:33 Emki Luk. 9:52-53nak hlaun, hen zēwe de otde ale naban.

⁸ “Èe ama emsa gubirida'an: Zini in sap hom anakan dwam gwe'ara, 'Zen ano dokot. Èe anik mas gweblak,' hwëna eme saher ing gul sonen srëmkam aberbe ta tine'anam, zen hëndep dekam maka luwe'ara. Em men desae zëbon dwam gwibi'inam, hëndep dekam maka ebe hap golbla'ara.

⁹ Zen in zebë emsa gubirida'an: Em Alapsa aberbe ta tine gwen, dekam sa ep golzimdi. Em teibir tine gwen, dekam esa hëndep hla kul. Lilikinsi em ga'ga so tine gwen, dekam sa ebe hap lilikinni talusuk gwizimdi.

¹⁰ Sap zini men zen abe gwe-gwenna, zen gul irinkim. Men zen tei gwibinni, zen hlaunkum. Hen men zen lilikinni ga'ga so gwenna, zëbe hap talusublunkam.

¹¹ Ere mo tane de emsa hogwe hap abe ta'anam, san ha emaka wanyana golbla'ara?

¹² Ayang sik hip de emsa abe ta'anam, san ha emaka dare èksa golbla'ara?

¹³ Em sap jal-jala, hwëna eno anakare kwasang enlalana hen ki, 'Èe anik dawem naka ère mo walas hap golblak.' Hen kirekam- nère mae mo Bianna ngatan zi mo langnak de Zini: Desa de abe tankam Zen dawem naka gol gwizimnira, hëndep zëre mo Enhosa hen hlë ta sone gwizimnira.”

Farisikam de gubirida gwen zini kim Yesussu zi tra mo inik anakan donsublu'akke, "In dowal mo sasonkam syal gwe-gwe'ara."

(Mat. 12:22-30; Mrk. 3:22-27)

¹⁴ Aha yaklakam, Yesus ol ton gwen srëm zi nikon dowalsa zeralsa soneka. Dowala in kim wet soka, zini in dekam zep ola tonka. Zi trana in zen zao lowe he'ak man tangan denggowanbla'ak.

¹⁵ Hwëna Farisikam de zini ki zep zi trana in mo inik èton'anzak, “Zëbe hap mes dowal mo kigina Beelzebul Bak sasonna golblaka, in zep zëno sasonkam aha dowal-dowala zeralsa sone gwibi'ira.”

¹⁶ Hen ahakon, men zen Yesussu saher tan hap dwam nèbla'ak, zao hen lowe he'ak. Zen zep abe dak, “Emki ngli nakore owassa ap syal gwibir-zimdin- èe akakim emsa dam lasik, 'An eiwa Alap zer soneka.' ”

¹⁷ Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Aha-ere irik gin nik de hlik-hlik gwe'anam, zën de èeija'anam, zen molya ètatete gwe'anam. Nabakam maka zënaka timbwas nu'in. Hen zënaka de gil-gil gwibiridan nakon de aha-ere golak dinik hliwe'anam, zen maka hëndep sek-wak gwe'an.

¹⁸ Zep hen kirekam, dowal mo kigi mo irik gin nik de hliwe'anam, etan zënaka de golëeijan hap, zen molya èholo gwe'anam. Zep Èe dowal mo sasonkam homë dowal-dowala zeralsa sone gwibi'in- in kirekame asa lonsublu sanye.

¹⁹ Ki ahakore Farisikam de zini zen hwëna nara mo sasonkam nakasik gwibirin?- dekam de dowal-dowalsa golëalsa sonebin hipye. Zep ere mae mo ahakorena in maka emsa anakan nenbirida'an, 'Em ema èkarek gwer-kirekam de Yesussu tonsublunkamye.'

²⁰ Hwëna Èe dowala Alap mo sasonkamë zeralsa sone gwibi'in. Zen dekon zep anakan dam gwe'i'in, 'Alap Zën de irik gilzin hap angkam man sap kon gwisibir hana'ara, hwëna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!'

²¹ “Sap Èe dowal mo kigi mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam- gwetap tangal inen naban, zëbe hap de jal zini na-en molya ti'in zanam.

²² Zini in dekam maka zënaka anakan enlala gwebla'ara, 'Jana ngi ben-ben hap sa asa ariiblala.' Hwëna zëno jal zi mo sosen de taman kini'anam, zen maka golak tilbli'an zala, hen maka zëno jana tanena insa alal tabla'ara. Dekam sa jal zini in zëno kire-kirena alal tablala, hen dekam sa zëre korena kip kae gwebla-zimdi. Èe hen kirekamë jal zi mo kim awe gwë'an, zebë dowal mo kigi mo irik gin nikon zisi alal gul gwe'an.

²³ Hwëna em de Asa zerzaun srëmkam, em ema aben èrdarak gwe'an. Hen em de Asa mas gweblan srëmkam, em ema ano syala tru-tru u'in.”

Dowal de etan lwa halzan hap de ol: (Mat. 12:43-45)

²⁴ Yesus ki zep tawa tabirki, “Dowal de totoresza zi nikon wet sonna, dekam gwana-gwana san sa hakalada gwera- zao de aha zi maenak tin hip. Hwëna aha maenak de tin srëmkam, dekam sa dowala in enlala gwera, 'Èe asa etan ère mo gol hli tan san dep lwahal.'

²⁵ Kim de lwa ha'an zaka, gola insa anakan sa hla ta zala, 'O ano èpba gol gwë gwenna mes tangan gol bina oto tasiki hen ngan tasiki.'

²⁶ Dekam sa dowala in song gwera- aha dowalsa de zëre onakon de jal-jal taman kinin tangan naka tuju enkam kwang guluda halzan hap. Deban kim de zini iwe golëbiti gwe'an zaka, zini in mo gwëna dekam tangan sa karek gweblal- nonol gwën nakonye.”

Mae hap de ol: An zen hē'ho gwibinnik lowehe gwenan.

²⁷ Yesus kim kirekam gubiridaka, wenya ki zep mamkam gu anek, "Wenya men zen emsa jaha gwek hen momkam taiži gwek, zen eiwa hē'ho gwibin nika hlauk."

²⁸ Ki zep ding gulbiriki, "Sap eiwa, hwēna diki zini men zen Alap mo ola ēsane gwe-gwenan hen syal nei gwibirin, zen zen hē'ho gwibinnik lowehe gwenan!"

Mae hap de ol jalse gwen: Sap Yesussu mes owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dak.

(Mat. 12:38-42; 16:4; Mrk. 8:12)

²⁹ Zi trana kim etan ēmas-mas gwe-gwe'anzak, ki zep etan ayang gulzimki, "Angkam de zini em eiwa jal-jal tanganna. Em hwēna owassa de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hibe Asa aberbe la gwenan. Hwēna angkam bējēnē syal gwibir-zimdin. Diki ngein sin de yaklanak asa aha-en syal gwibir-zim: Men kirekam Yunus hon lwakke.

³⁰ In kirekam owasna ē yala Niniwek de zi hip Yunus Bak hon lwakke, orapna dan-ahan de hogwe ungala mwanak gwēnkam, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Abon hen kirekam sa owasna lwal-angkam de zini em de hen hlaun hupye.

³¹ Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk, selatan kore teipsinkim de wenya in, zen sa hen olsa de mas gun hup ēzaul. Zen dekam sa emsa anakan swē dabir; 'Yunus Bak kim ēhalen hap de ola ban abon mae golhataka, ēe dekam ama ēhalek. Hwēna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna hataka, em hwēna ema asalsik gweblak.'

³² Hen kirekam, Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk, dekam Niniwek de zi mo angna sa olsa de mas gun hup ēzaul. Zen dekam sa emsa anakan swē dabir; 'Yunus Bak kim ēhalen hap de ola ban abon mae golhataka, ēe dekam ama ēhalek. Hwēna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ēhalen hap de ola ban golhata zaka, em hwēna ema ēhalen hap baes tak.' "

Enho nik de kawesik gwen srēm hap kim ola gulk sun blaonzimkike:

³³ Yesus Zen kirekam ola gulk sun blaon gwizimki, "Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan- dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Zen diki meja maenak nonne gwenan- dekam de ngatannak zini zi niban golēteinikirin hupye.

³⁴ Nwena zen tim hip de lilikīn- enho dikim ngatan gwen hap. Nwe nik de lalak nēnna, dekam enhona hen ngatanna. Hwēna nwe nik de hai nēnna, enhona hen kawesin tanganna.

³⁵ In zep nwekam dawem enkam em ēkara gwe-gwen. Eno mae mo ngatanna in mana kawesin hip jowenank.

³⁶ Enlala kawesin srēmkan de enho ngatan gwenna, eno gwēhan san dekam ngatan en sa lwa gwer- lampu de zil inen makan."

Farisikam de zi hip de ol jalse gwen:

(Mat. 23:1-36)

³⁷ Yesus kim aīsīl tonbiridanna golzausuku, Farisi walya ki zep zēno golak de golētembane tan hap abe taka. Yesus ki zep golēbūti gweka- zao de tembane tan hap.

³⁸ Farisi walya in man zē Yesussu tengg-wanbla'anka, sap Zen hom tembane gwen hap de nonol tahasa su tazimdin sin ang gwe'anka- men kirekam Yahudi mo auyan-aza mo ēpba olak lwakye.*

³⁹ Hwēna Bian Yesus zep ding gulbluka, "Eiwa, em an Farisikam de zini eno mae mo lowe henna mae makan: San de zi de piring-moksa ē-en nakon ngan tasik gwibinni, hwēna olk san bējen. Ere mae mo timni hen kirekam. Em sap ema tahan sopna ngan lasik gwibirin, hwēna olk kon eno mae mo enhona mes beya gweka- kire-kire beya gwen hap de holehle enlalakam hen jal-jal enlalakam. Em ema desa de hen ngan tasin hip baes ta'an!

⁴⁰ Em an eiwa enlala joblo-top tanganna! Alap mes ki syal gwibiriki- tahan nakon dep dena insaye. Hen olk kon dep dena mes syal gwibiriki. Desa hen man kara gulzim'ira.

⁴¹ In zen eno mae mo enhonak kire-kire beya gwen hap dena lwa'an, desa eititi eibik. Dekam ere mae mo kire-kirena tahalha wenyaka kim kae eibiridak. Zen dekam sa eno mae mo timni hēndep enho naban Alap mo nwenak ēngan gweher.

⁴² "Farisi zi, kwasang tol! Em ēngalap gwen, sap em karekna mam wenyaka esa oltower. Em sap ema nganak de kire-kire betekna Alap hap de hlīkna ol gweblanan, hwēna Alapsa de ensa lwablanna hen zi bōse omka de dawemkam golēlowe henna, desa ema eititi ei gwibirin. Zen diki zenbol-zaun tangan wenyaye. Zen diki nonol desa emaka syal ei gwibirin. Zao etan nganak de kire-kirena insa lun em hen mas gul gweblan.*

⁴³ Farisi zi, kwasang tol! Em ēngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla

kul. Em but srēm gol-golak ngeinnik de komal tum dawemnak de teinikirin hibe ēdwam gwe-gwenan. Hen em ema ēdwam gwe-gwenan- zi de tagal gwen maenak anakan emsa gubirida gwen hap, 'Dawem, bian guru.'

⁴⁴ Em karekna mam naka esa hla kul. Em in men kiye- gol taublun srēm kam de zi tok drē nwanunna. Desan de zi song gwenna, dekam bējen tame gun, 'Ēe zi tok tahan sanē zauk ane kinil.' Zep em hen kirekam. Zini man emsa tim di gwibirin, 'Zini an dawemna,' hwēna enhona ase naban."

Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi hip de ol jalse gwen:

(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40; Luk. 20:45-47)

⁴⁵ Dekam zep hwēna Musa mo tītī tabin olsa de tawa ta gwibin zini gubluka, "Bian, insa kirekam Farisikam de wenya jalse gwibiridala, in asae hen lamang tabirida!"

⁴⁶ Yesus ki zep hwēna ding gubluka, "Kwasang tol, em hen Musa mo tītī tabin ol tawa ta gwibin zini! Em ēngalap gwen, sap em hen karekna mam naka esa oltower. Eno mae mo tawa tabinni man nwe-mase gwe-gwenan- san de zi de aha zi hip nihin dohon-honsa mam enkam wēwek ta sone gwizimdinni kiye. Sap em ema Musa mo tītī tabin olak etan ere mae mo aha tītī tabinsi mas-mas ul zahe gwenan, zep tangane hēndep dohon-hon la gwibirin. Ena hwēna home desan ang ta gwenan.

⁴⁷ Em ēngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul. Sap em in zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Eno auyan-azana Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini man damera gwek. Em hwēna angkam desa de lo tasik gwibin golsae sam-sam la gwibir-zim'in.

⁴⁸ Hwēna em insa kirekam syal ta gwe'an, zen man nwe-mase gwe-gwe'an-san de auyan-aza oban de anakan enlalasa siri tanna kiye, 'Em sap esa lamera gwer. Ēe asa hwēna lo lasik gwibir.'

⁴⁹ Zen in zep Alap zēre mo enlala blalkam guku, 'Ēe asa ēre mo olsa de ayang gul gwen hap de zisi lup gul sone

gwizim. Ahakon sa karek da gwibir, hen ahakorena sa damera gwer.'

⁵⁰⁻⁵¹ Zen in zep sa Alap angkam de zini ebe mae hap karekna sēr kam golzimdi-kitak de zēno ol ayang gul gwen zisi de tamera gwen hap de karekna, nonol lonesen nakon hēndep angkam dena. Nonol lonesen nakon kim Kaen Bak Habelsa taka, dekon hēndep eno auyan-azana Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man damera gwek, hēndep aumwa hap Zakaria Baksa Alap mo gol mwanak dak. Zen Alapsa de aīriblan srēm kam Alap hap de tweran nin ang gulsuk gweblan kals alpnak dak. Ēe ama emsa gubirida'an: Kitak de zi tamera gwen karekna insa Alap mes lam gulku- dekam de otan ere mae hap ngēro gulzimdin hip! *

⁵² "Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini, em ēngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul! Em sap Alap mo nwenak dikim ēsam gwe sin hip de orana tawana, hwēna em home desan ang ta gwenan. Hen zini men zen sap desan de ang tan hap ēdwam gwe-gwenan, hwēna eme zēbe mae hap orana layalsik gwizimnin." †

⁵³ Hēndep dekon, in kim lwasek, dekam zep Musa mo tītī tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban zi tra mo inik Yesussu sēr kam donsuk gwebla'ak. Hen dekam zep u siweblan hap dakensibīl tine gwek-

⁵⁴ anakare enlala naban, "Zēno ol-gun mae de karek gwe'ak, dekam esa klak lal."

12

Ēk enkam de syal gwe-gwen srēm hap de ol:

(Mat. 10:26,27)

¹ Dekam zini mes ribu-ribukam Yesussu tagal nēblazak hen ngirīn da'ak, hēndep man zē zēnaka nyaubirida gwe'ak. Dekam zep nonol zēre hon de ang ta gwen zi ensa gubiridaka, "Dawem. Ema Farisi zi mo ēk enkam de tawa tabin sin ang tanank. Zēno mae mo karekna in, zen ragi makan mam gwe-gwenan. *

² Mensa zini ber-ber nul gwenan, zen sa lamkam wet sol. Mensa enlalana aning da gwenan, zen sa lamkam tame dal.

* **11:50-51 11:50-51** Zakariasa men desa Yesus awe gubluka, zen baptis ta gwibin zini Yohanis mo biasa hom enlala gweblaka. Zen hwēna apde bōse zem- Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi. Zen diki desa orep Alap mo golak de kals alpnak dak. Yahudi zi mo Ibrani olkam de Alkitabnak, nonol tangan Habelsa aya zik taka (Kej. 4:8), hwēna zēno mae mo aumwa hap de bukunak Zakariasa dak. (2Taw. 24:20-22) † **11:52 11:52** Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini maekam Bian osan dep de orana dayalsik gwizimk: Zen auyan-aza zik mo tītī tabin ola mamkam aha zi hip wei nul sone gwizimk, hen zēre mae mo enlala nakore naka mas nul gwizimk- hen kirekam ayat 46nak Yesus jalse gwibiridakake. * **12:1 12:1** Ragina desa man betekkam rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan, hwēna dekam zep mamkam hop gwe-gwenan hen bwap-bwap gwe-gwenan. Rotina ragi srēm kam bējen hop gwen. Dekam drak-drakna.

³ Em mensa angkam kawesinnik lon gwibi'in, zen hwëna lamkam yaklam sa ësane gwe-gwer. Hen mensa gol mwanak i mwa ennak lon sonebirida gwe'an, zen hwëna lamkam ênak sa ol mam-mamkam donbirisen gwer."

Mae hap de ol: Alap ensa em aïrï gweblan.

(Mat. 10:28-31)

⁴ "Wal bose wal, zi bose omka bahem aïrbirida gwen, sap zen auhu-kama tim en naka damera gwenan. Hwëna tan hyanak bëjen emsa etan karek tan.

⁵ Hwëna Êe ama emsa gubirida'an: Diki Alap ensa em aïrï gweblan. Sap zen zëno dena- tan hyanak de syauk blanak emsa tak ta irin hip denaye. Zep eiwa, zen diki Desa en em aïrï gweblan.

⁶ Emki mawana taïnïm bes-bessa enlala gwibiridan. Desa zini hom te-alakam de kap tan hap dwam neibirida gwenan. Sap eiwa kirekam, hwëna Alap bëjen aha-en mae desa hen eititi gwibiridan.

⁷ Hen kirekam, eno mae mo nol alana, Bian Alap mes desa anakan tawa gwibirki, 'Beyana ki en.' In zep ere mae mo tim hip dena bahem ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawana taïnïm bes-bes naban apdenak hom."

Kristussu de aha zi hon kira tan hap de ol:

(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20; Mrk. 3:29)

⁸ "Êe ama emsa gubirida'an: Zini men zen aha zi hon zënaka anakan kira ta gwenna, 'Êe an Yesussu de ang gwe-gweblanna,' kire zini Êe asa hen Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, 'Zen an hen eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.'

⁹ Hwëna zi de aha zi hon Asa anakan nazabebila'ak, 'Êe Yesussu de ang gwe-gweblan zisi hom,' ki Êe asa desa hen aumwa hap de zisi klis gunnuk Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, 'Zini an Asa de ang gwe-gweblan zisi hom.'

¹⁰ Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa de zi lamang ta'anka, karekna insa Alap maka zëbe hap tap gulsublu'ara. Hwëna zi de Alap mo Ênhosa lamang tankam, desa Alap bëjen tangan tap gul-sublun.

¹¹ "Emsa sa dahyo gwer- Yahudi mo but srëm golak de mam-mam wenya kip de golëtrei gwizimdin hip, hen auhu-kamanak de teipsin-teipsin wenya kip. Anakan sa emsa nolëtrei gwizim, 'An Yesus hon de ang ta gwen zi.' Kirekam

de ebon mae lwankam, dekam bahem anakare hap enlalana ëbeya gwe-gwen, 'Êe banakarekam asa zë ton hen ding gulzim?'

¹² Sap emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap mo Enho ebe mae hap gol gwizimdi- em de kirekam êton gwen hap denaye."*

Yesus kim te-ala beya zi enlala joblo-top hap ola gulk sun blaonzimkike:

¹³ Ki zep zi beyana in kon ahanik Yesussu gubluka, "Bian, emki ano ayasa gublun-zen de bian swe mo kire-kire hli tan dansa abe hap hli tablan hap."

¹⁴ Yesus ki zep ding gubluka, "Asa hom ki nenblak- mam zi mo kim de bian swe uk mo kire-kiresa ep klis gulzimdin hipye."

¹⁵ Ki zep etan tingare zi hip ayang gulzimki, "Dawem. Banakare kire-kiresa de hole gwibinni, zen zen sa emsa karek tabir. Sap eno mae mo lowe henna, zen kire-kire beya ennak hom lwa gwenan."*

¹⁶ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Orep ki zini gwë gweka. Zëno kire-kirena beya tanganna. Zëno kamanak mulkwan maena dawemkam hata gweka.

¹⁷ Ki zep zëre en hap enlala gweka, 'Ano nga nakore kire-kire kang ta gwen gol-gola an yak-yak naka hom- dekam de ëre mo mulkwan maesa zë kang ta gwen hapye. Êe banakan asa syal gwibir?'

¹⁸ Ki zep etan enlala gweka, 'O angkam mesë dam gulsunun. Êe asa ëre hon de syal ta gwen wenyaka gwibirid- kire-kire kang ta gwen gol-gola ansa de wet tyasi-bin hip. Dekam ahasa sa mam-mamkam daublul- zëwe de kang ta gwen hap.'

¹⁹ Zen dekam asa enlala gwer, 'Êe an hë'ho gwibin nika de goltowe gwen zi. Êe dekam na-en molyë talalha gwëk. Angkam sap asa sëwe henkam gwë gwer. Tembane dërek-dëreksa asa twin gwibir, hen ho dëreksa asa otde gwer, hen ëre mo gwëna asa nga-ngol gwibir.'

²⁰ "Hwëna Alap dekam zep gubluka, 'Em enlala joblo-topna! Namen mo kam dekam Êe asa hwëna eno angna zersil. Hwëna dekam eno kire-kirena mensa ere en hap lam taka, aha zi sa bi nëblandal.' "

²¹ Ki zep etan Yesus aumwa hap gwibiridaka, "In kirekam sa lwa gwer- zini men zen auhu-kamanak zëre en hap kire-kirena kang da gwenanye, hwëna zen hom hëndep de gwën hap de kire-kire dikim Alap mo nwenak ëbeya gwen hap syal ta gwenan."*

* 12:12 12:12 Mat. 10:19-20; Mrk. 13:11; Luk. 21:14-15
Mat. 6:19-21

* 12:15 12:15 1Tim. 6:9-10 * 12:21 12:21 Yak. 4:13-15;

Alap en hon de yaïng gwe kinī gwen hap de ol:

(Mat. 6:25-34; 6:19-21)

²² Yesus ki zep hwēna dua-blaskam de zēre hon ang ta gwen wenya in en hap ayang gulzimki, “Zen in zebē emsa gubirida’an? Bahem anakan ēngalap gwe-gwen, ‘Ēe banakan asa gwēr? Ēe basa asa twin gwibir? Hen ēe basa asa ala so gwer?’

²³ Sap eno gwēnna zen tembane en nakon hom lwa gwenan, hen timni ala so gwen hap de en nakon hom lwa gwenan.

²⁴ Emki mawana blensa enlala gwibiridan. Zen hom ba maena eiyas nīl gwenan, hen hom dan gwenan. Hen zēno mae mo tembane kang gul gwen gola hom. Hwēna Alap ki zēbe mae hap tembanena gol gwizimnira! Zep em bahem ēngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawa mo kim hom.

²⁵ Em de ere mo gwēn hap ngalap gwenkam, san ha em emaka ere mo gwēnna insa engka en mae langa gulsu’ura? Bējen.

²⁶ Em de enlala nik ēbeya gwe-gwenkam molye ere mo gwēnna betek en maekam ayang ul ine gwek. Ki ba hap de enlalana beyam-bya gwen hap?— ala son hap de kire-kire hap, hen tembane mae hapye.

²⁷ Emki sap sona ok eissi enlala gwibiridan. Zen hom syal ta gwenan, hen pakeanna hom dayal gwibirin. Hwēna Ēe ama emsa gubirida’an: Sap teipsin zini Salomo Bak, zen hwēna hom ok eis nwe-awes makare pakeanna akeka— desa de zēre mo te-ala beyakam teisyan hapye.

²⁸ Em in Biansa de taibliblanna tawa naka hom! Ok eis mo ēhultunnu tihīs tanganna, sap zen namen de ēnwe-awes gwenkam, hwēna ka’an de ējek-jak gwen. Zen sap eiwa kirekam, hwēna Alap ki desa kara ta gwibirida. Zep emki Biansa anakan taibli gweblan, ‘Zen molya asa ala so gwen hap denakim da tasikī.’

²⁹ “Zep bahem anakan enlalana ēbeya gwe-gwen, ‘Ēe basa asa twin gwibir hen otde gwibir?’ Bahem banakare mae hap ēngalap gwe-gwen.

³⁰ Sap Alapsa de tame tan srēm zini zen kirekam ēngalap gwe-gwenan. Hwēna nēno mae mo Bianna Zen anakan tawana, ‘Ano wasasna kire hap ētahalha gwe’an.’

³¹ Hwēna em Alap de nabakam irik gīlzin hap denaka em syal gwe-gwibin, ki Zen sa hen ebe mae hap eno tahalha gwibinni gol gwizimdi.

³² “Em in zen dan en Abon ang ta gwe’an, bahem ēairin, sap eno mae mo Bianna man emsa sam gwesibirida’ara— em de zēno irik ginnik bitī gwen hapye.

³³ Ere mo bi gwibin kire-kirena te-ala hap em lirak tabin. Te-alana desa tahalha zi hip em kae gwebla-zimdin. Dekam em dakal hap de kire-kiresae lam ta’ara, hen kire-kirena in molya ep ējek-jak gweblak. Ngatan zi mo langnak em lam tan, sap zēwe sowē zi molya kap dak, hen winimni molya dwenblandak.

³⁴ Sap men zēwe eno kire-kirena ērlwa gwenna, eno enlalana hen zēwe sa lwa gwera.”

Salok-salokkam de lowehe gwen hap de ol, sap Yesus sa etan lwahal zala:

(Mat. 25:1-13; Mrk. 13:34-36; Mat. 24:43-51)

³⁵ “Em salok-salokkam em lowehe gwen— Asa de hut tu ane gun hupye. Em zep em pakean alala tan naban hen syauk ngatan naban Asa kara gwe-gweblan.

³⁶ Men kirekam babu gwen zini mam zemka kara nē gweblananke, zen de we-zi daresa de oto son nakon lwahal zannak, em hen kirekam em lowehe gwen. Mam zini in kim de hata’an zaka, lilikinsī sa ga’-ga so zala. Dekam sa hēndep dalusublul.

³⁷ Zen de babu zem insa nama de salok-salokkam de ēs gweblannak hlauluda zankam, dekam sa tangan sam gwesibiridala. Ēe eiwa denakaē emsa gubirida’an: Mam zini in dekam sa babu gwen zi makan zēnaka gwēblala. Dekam sa zēn zēbe mae hap tembane dēreksa syal gwibirzimdi. Ki sa teinikirin hip gubiridala— zao de golzimdin hip.

³⁸ Zen de ngīrin anen mae hatankam, nama de salok-salokkam de ēsblannak hlauluda zankam, ki zēre hon de babu gwen zini in hē’ho gwibin tangan naka sa hla nul.

³⁹ Emki sap ēenlala gwen: Gol bi nik de anakan tawa gwe’anam, ‘Ano golak sowē zini namen mo kam sa tīl zīla,’ zen dekam molya nini ta’anam. Sowē zini in de tīlzin srēm hap maka sale’ara.

⁴⁰ Zen in zep, em hen kirekam salok-salokkam lowehe gwek, sap em home tame u’in— ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ēe de lwa halzan hap denaye.”

⁴¹ Petrus ki zep takensiblika, “Bian, ola insa gulk sun blaonzimdi, san ha abe mae en hap? San ha hen tingare zi hip?”

⁴² Ki zep ding gulbluka, “Ebe mae hap dena, zen aīsīl a kirekam sa lwal: Teipsin zi nik de holokam langa san song gwe’anam, zēre hon de babu gwe-gwen zini men zen de enlala blalkam gwē’anam hen taibliblan nik, zen zēbe hap maka syala anakan wei yul sone gublu ha’ara, ‘Ano tim bwanak babu gwe-gwen bōse omka em irik gīl gwe. Zēbe mae hap tembanena hen sowe henkam gol gwizim.’

⁴³ Teipsin zini in de mumuk ennak lwahal zankam, zen de anakan hla ta'an zanam, 'Zen dawemkam ano tim bwanak irik gil gweka,' ki zen sa zêbe hap isrip-sri gwibin nika golblala.

⁴⁴ Eiwa denakaê emsa gubirida'an: Teipsin zini in dekam sa zêno bosena esek gul seblala, hen zêre mo kire-kiresa de kitak kara ta gwibin hip sa gublula.

⁴⁵ "Hwêna babu gwen zini in de anakan enlala gwe'anam, 'Ano teipsinni in na-en molya lwahal zaka,' zen sa hwêna ahakore babu gwen bose zemka tangole gwibiri-sap zi, sap we. Hen zi bina in mo te-alakam zê-en sa tembane gwe-gwera, hen ho mamaksa sa kim otdeblanda gwera, dekam sa hêndep mamak gwera.

⁴⁶ Ki sa hwêna mumuk ennak babu gwe-gwen zi karekna in mo tame gun srêmnak teipsin zini in hata zala. Dekam sa tok hap zip so zala. Hen zêno angna dekam sa tak ta iri- men zêwe Biansa de taibliblan srêm wenyik mo angna lowehe gwe'anke.

⁴⁷ "Babu gwe-gwen zini men zen mam zik mo dwam gwibin sin anakan tame gunnu, 'An ano syala zen,' hwêna zen de zênaka hohle tan srêmkam hen syal gwibin srêmkam, ki mam zini in de hatankam desa sa mamkam de lek-lek tan hap gubiridala.

⁴⁸ Hwêna babu gwe-gwen zini men zen mam zik mo dwam gwibinsi tame gun srêmnna, desa betekkam de lek-lek tan hap sa gubiridala. Ebe hap de mamkam hli tabblankam, zen hen aumwa hap mamkam de goltrêblan hap sa emsa gublula. Ep de beyakam hli tablan dankam, ki hen beyakam de goltrêblan hap sa emsa gublula."

Yesus kim anakan tawa tabirkike, "Abon onakon esa enaka gîl-gîl eibirida gwer:"

(Mat. 10:34-36)

⁴⁹ "Êe an okamanak de zisi de klis gun hubê hatazak. Ano klis gunnu zen syauk makan sa tingare zini neisbir. Hen Êe ama dwam gwe'an, nabakam bae ki syauknu in hiti'inam!

⁵⁰ Hwêna nonol Aen asa karek yawala goitower. Êe dohon tangan nakaê eis gwibi'in- desa de goitowen hapye.

⁵¹ Bahem anakan Asa kil ti gwen, 'Zen an umlaesa de okamanak awe golhatazan hap hata zaka.' Êe kire hap homê. Hwêna abe hap de jal hap Asa de tame tan srêm wenyi sa emsa gîl-gîl neibirida gwer.

⁵² Zep angkam ebon mae a kirekam sa lwa song gwer: Aha-ere golak de zi aha-ere taha-tapakam lowe he'anam, hwêna Abon onakon esa enaka gîl-gîl eibirida gwer. Anakarekam sa lwa song gwer: Dan-ahan

men zen Abon ang ta srêm gwe-gwe'an, zen hwêna dan-dan dena emsa sa gîl-gîl nei gwizim.

⁵³ Ebon mae onakon, abe hap de jal hap walas oban esa enaka gîl-gîl eibirida gwer- sap zikim dena hen wekam dena, hen sap aebo wal maekam dena."

Mae hap de ol jalse gwen: Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tangansa hom tame dak.

(Mat. 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Yesus ki zep gubiridaka, "Yakla de kaknak sal-sal gwe zanna, dekam ema dam ulsuk gwenan, 'Sa o dil gwer.' Hêndep kirekam sa ki lwal.

⁵⁵ Yakla de but-som but-som gwe zanna, dekam ema dam ulsuk gwenan, 'Sa sasa gwer.' Hêndep kirekam sa ki lwal.

⁵⁶ O de il ti gwen hap dena hen sasa gwen hap dena, em desa en ema dam ulsuk gwenan. Zep em ba habe ano owas-owas syal gwe-gwibinni dam ulsuk srêm gwe-gwe'an? Em in eiwa enlala joblo-top tanganna.

⁵⁷ "Em ba habe anakan dam ulsuk srêm gwe'an?- 'Diki angkam êe amaka kirekam syal eibi'in.'

⁵⁸ Eme mamkam te-ala beya zi nik bon gwe'anam, hwêna otan de desa ber-ber gun srêmkam, zen hwêna emsa de balk tahan hap maka jana nabare wenyak zergu'ura- zen de teipsin zi sin dep emsa zerhan hap. Diki dawemna, zen de nama emsa teipsin zinik zerhatan srêmnak, emki anakan de zersêsek gwen hap akasiblin, 'Bahem na-en asa zertrêblan. Êe basa asa ep golblal?- dekam de eban sêsek ên hapye.' Kire srêmkam, ki zen sa hêndep teipsin zini in hap emsa zertrêblala. Hen teipsin zini in sa zêre mo jana nabare zi hip emsa zerzimdi- zen de hwêna bwinak emsa tayalsin hip.

⁵⁹ Êe ama emsa gubirida'an: Em bëjen em dekon wet son- bonna insa de tingan ber-ber gun srêmkamye."

13

Halen hap de ol:

¹ Zao kim nama lowe he'ak, ki zep Yesussu donbla'ak, "Teipsin zini Pilatus man zêre mo jana nabare zisi gubiridaka- Galilea kore zisi de tameran hap. Hêndep Alap mo golak zep damerak. Maenak damerak: Zen kim dombana Alap hap blom dabir-bli'akke. Hêndep zêno mae mo kala domba kala in han zep siri nek."

² Yesus ki zep ding gulzimki, "Sap Galilea kore zini in kirekam karek yawala noltowek, em san ema kil libi'in?- 'Zêno

mae mo karekna man tangan taman kinik-ahakore Galilea kore zi nikonye. In zep Alap kirekam de karek tabin hip gubiridaka.'

³ Hwëna kirekam hom. Ëe ama emsa gubirida'an: Em de ëhalen srëmkam, em hen zëno mae mo kim de juwensa esa hla kul.

⁴ Hen kirekam, in kim delapan-blaskam de zini klibu nabare gola Siloamk keiking gulku, em san ema desa hen kil libik?- 'Zëno mae mo karekna man tangan taman kinik- tingare ahakore Yerusalemk de lowehe gwen weny konye. In zep Alap kirekam de karek tabin hip gubiridaka.' *

⁵ Hwëna kirekam hom. Em de ëhalen srëmkam, em hen zëno mae mo kim de juwensa esa hla kul."

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike-tenya kwiwe de tën srëm hap dena:

⁶ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Zini zëno anggur ngana ki. Zao hen kwiwena man saltik. Ki zep song gweka-kwiwe dansa de taran hap. Hwëna eini aha-en mae hom hlauku. †

⁷ Ki zep nga syal gwe-gweblan zini insa gubluka, 'Ëe mesë tahunna dan-ahan gwëk- sap de duwe gwibir zinna. Hwëna homë mae ei niban hlauzik. Em lwin. Waba hap bap zen zë zaun. Ahasa neik zë etan ik ik.'

⁸ Hwëna ki zep nga syal gwe-gweblan zini in ding gulbluka, 'Dikire tahunna an ensa zauk. Ëe asa zëno alp nakon kamasa tri yul, zao asa te bitriskim yaing tabir.

⁹ Dekam wëhë ngein sin de tahunkam të'ak. Tën srëmkam dekam neik ulek.' "

Yesus kim Hari Sabatkam we tahan tikna dawem gulkuke:

¹⁰ Aha Hari Sabatnak kim zauk, dekam zep Yesus Yahudi mo aha but srëm golak tawa tabirki.

¹¹ Zao weny ki, dowal mes sang-sangna golbirki- tahunna delapan-blas enkam. Dam-damkam bëjen zaun. Tahanna mes tiwehek.

¹² Yesus kim hlauku ki zep takenbirki, "Anyan, haen. Ëe ama emsa sang-sangna in kon hil gël sone'an."

¹³ Ki zep tahana tehabir aneka, hëndep dekam zep dam-dam gwesek, dekam zep Alap hap dawemna golbla tine'ak.

¹⁴ Zëwe de but srëm golak de mamna ki zep jal gweblaka, sap Zen Hari Sabatkam dawem gulku. Ki zep gubiridaka, "Yak-lana enam enkam- syal tan hap denaye.

Zen dekam yaing gwe-gwezak- zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hipye. Hari Sabatkam bahem."

¹⁵ Bian Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Em Alap mo bosena ëk enkame zigwiren gwe'ara! Em kitak Hari Sabatkam sapi zahona kie hil li sone gwibirin-weyasa dikim otdebin hipye. Keledai zahona hen kirekame eibirida gwenan.

¹⁶ An hwëna zahosa hom. An hwëna Abraham mo auyan-tane sake. Desa mes delapan-blas tahunkam dowal mo kigina huleka. Ëe sap asa Hari Sabatkam hil gël soner!"

¹⁷ Yesus insa kirekam ding gulbluka, men zen Zënaka jal nèbla'ak dekam zep tangan ësahe gwëk. Hwëna tingare ahakore zini man tangan ësisrip-sri gwëk- insa kirekam owas-owasna syal gwe-gwibirkike.

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo irik ginni, zen rica dan makan, hen ragi makan:

(Mat. 13:31-33; Mrk. 4:30-32)

¹⁸ Yesus a kirekam mo ola gulk sun blaon gwizimki, "Ba naban esa apde osol?- dekam de Alap mo irik gin hip denaka gulk sun blaonzimdin hipye. Alap mo irik gin niban ba naban esa enlala eizim?- dekam de srip gulsuzimdin hipye.

¹⁹ Alap mo irik gin nika de srip gulsuzimdin hip, zen a kirekam moye: Zen rica dan makan. Zen sap betek tanganna, hwëna zini kim desa nganak ik nil gwenan, dekon zep ësaltil gwenan, hëndep te makan zep ëmam-mam gwe-gwenan. Mawana zao zep zëno hli-hlinak gola dauk gweblanan."

²⁰⁻²¹ Aha gulk sun de ol blaonzimdinni hen anakan, "Alap mo irik ginni, zen ragi makan. Weny man tepungna aha-ere sak naka mang-mang guk. Zao zep ragisa betekkam mas guk. Ragina in sap betek tanganna, hwëna dekam zep rotina in dawemkam hop gwëk."

Lilikin klakat hap de ol:

(Mat. 7:13-14,21-23)

²² Yesus kim Yerusalem san song gwe'anka, Zen man ë-ë san tawa tabir song gwëka.

²³ Kim zë tawa tabi'inka, ahanik zep takensiblika, "Bian, san ha zini dan en sa ëngaya gwer?"

Yesus ki zep ding gulbluka,

²⁴ "Emki lilikin klakat san de bitil gwen hap ëalp gwen, sap zen zen- ëngaya gwen hap de ora naye. Yak zini zen desan dep denaka hom. Ëe ama emsa gubirida'an:

* 13:4 13:4 Siloam, zen Yerusalemk de aili ho bosa. † 13:6 13:6 Kwiwena, Lukas man ale gulku tenya "ara" kam.

Zini beya nik sa sap Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yala iwe dep ora yakna in san ealp gwe-gwer. Hwëna desan molya zëwe dep bitì gwëk.

²⁵ Ang tan wenya kim de sowe he'ak, Gol Bina in dekam sa lilikinni sohlasik iri. È en nakon esa tol èzaul. Sap esa ga'ga oso gwer- anakare ola ban, 'Gol Bina, abe mae hap tol Emki lilikinni ansa talusuzimdin.' Hwëna Zen sa emsa gubiridala, 'Èe homë emsa tame tabi'in. Em in enda kore zisi mes yap?'

²⁶ "Hwëna em esa ding ulbli, 'Hwëna èe mesë eban èrtembane gwe-gwëk hen em mes em-am ano mae mo ènak tawa ta gwibirki.'

²⁷ "Hwëna Gol Bina in sa etan ding gulzimdi, 'Èe homë emsa tawa gwibirida'an-em enda kone yaing gwezal. Em sek gwen. Em in zene karekna ol gwenan.'

²⁸ "Em kime anakan hla kulida'ak- Abraham, Isak, Yakob, hen tingare Alap mo olsa de ayang gul gwen zini, 'Zen Alap mo irik ginnik lowe he'an, hwëna asa mes è san yal nulin,- em dekam esa yusyustin niban gona tal, hen èkna dekam esa ngalap hap ngalk-ngalk la gwibir.

²⁹ Sap dekam zini yakla hata sezan nakon sa yaing gwer- hen nikin anen nakon, hen eiha-lip eiha-lip nakon, Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalak de apdekam èisrip-sri gwen hap.

³⁰ Hwëna emki èenlala gwe-gwen: Men zen angkam bose srëm wenya ègwë'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin loweher. Hwëna men zen angkam bose naban lowehe gwe'an, zen hwëna lamkam zen sa lure san ègwër."

Yesus kim Yerusalem sa kwasang gwe-blakake:

(Mat. 23:37-39)

³¹ In kim lwa se'ak, ki zep Farisikam de zini Yesusu nenblazak, "An kon song gwe. Herodes man emsa tan hap dwam gwebla'ara."

³² Yesus ki zep ding gulzimki, "Em sek gwen. Anakan wanya jal-jala insa en-blak, 'Zen man guku, "Èe nama dowalsa golèalsa sone gwe'an, hen zi sang-sangsa dawem ta gwibi'in. Hwëna molya holo gwëk, ki asa ère mo syala ansa tap gul soner."'

³³ Sap Èe molyë awe holo gwëk. Sap hom dakasti'in Asa de aha ènak tankamye, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini zen Yerusalemk en damera gwenan."

³⁴ Yesus hen anakan guku, "Yerusalemk de zi, em mese Alap mo ol ayang gul gwen zini beyakam lamera gwëk, hen Alap mo lup gul sonen zini kasokame i libirida gwëk- hëndep tok hap. Èe ama

sap emsa kwasang gwibirida gwëk, zebë sap emsa Ère osan dep de tagal gulsun hup akabirida gwëk- san de we ayang de tane-ne zemka si alakam obon gun makan de gwëbiridan hap. Hwëna em ema baes ta gwëk.

³⁵ Yerusalemk de zi, zen in zep Alap angkam emsa da tasibi'ira. Èe ama emsa gubirida'an: Em molye na-en Asa tame lak. Hwëna kime Asa hut lu ane gu'uk, zen dekam en esa sap Asa tame lal. Dekam sap anakare ola ban esa Asa hut lu ane gul, 'Hë'ho! An Bian mo bosekam nesa dikim oto gulsun hup hata se'ara. Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.' "

14

Yesus kim sërkam de tese-tese gwen zini dawem takake:

¹ Aha Hari Sabatnak kim zauk, ki zep Farisi walya teipsin tolik Yesusu gubluka-zëno golak de golètembane tan hap. Hwëna zen mes ahakore Farisi zi niban hen Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban ola ziaha-en gulku- zao de dawemkam Yesusu anakan karatda tan hap, "Zen wëhë nëno mae mo Hari Sabat hap denaka gulmun'unka?"

² Zen in zep sërkam de tese-tese nabare zini hen nenblak- zen de hen ang gwen hap. Hëndep zen Yesus mo dang gwën nakon zep nikin'inka.

³ Yesus ki zep hwëna kitak takensibiridaka, "Em banakane Musa mo titi tabin ola dam ulsu'un? Hari Sabatkam san ha zi sang-sangsa sap de dawem tabinkim? San ha bëjen?"

⁴ Hwëna man nasalsiblik. Ki zep hwëna tese-tese nabare zini insa irik tasiki, hëndep ki zep zë dawem taka. Zao zep gubluka, "Sap esa angkam song gwera."

⁵ Ki zep hwëna gubiridaka, "Eno walas ahaksa sapi zaho de Hari Sabatkam aili honak dum gwe he'anam, em san ha molye dekam èr ane'anam?"

⁶ Zini in sap man Yesus mo ola insa husus neibi'ik, hwëna hom dam nulsuk- kirekam de ding gulblun hapye.

Bosesa de betek gun hup de ol:

⁷ Nama kim tembane yala iwe lowe he'ak, Yesus ki zep hlaludaka, ahakon bose bete-tek nik ngein nikore komal tum dawemsa teinikirinkim alt dasibik. Ki zep zëbe mae hap ola gulk sun blaonzimki,

⁸ "Zi de we-zi daresa de oto sonnakk de tembane yawala kon emsa ang gwen hap gublunkam, em bahem na-en ngeinnik de komal tum dawemna al sosun. San ha zen mes yap hen aha zisi, ebon onakon de bose nik teipsiblin naka, ang gwen hap gublula?

⁹ Ki hwëna zen de hatankam, gol bina in sa emsa gublula, 'Em aes gwesiblin.' Hwëna em dekam saher tola ban esa lun tangan nikiri.

¹⁰ Diki em de hatankam, nonol lure tangannak em nikirin. Zen diki gol bi nik sa emsa gublula, 'Haen, ano wal bose, ngeinni an kon em hen nikirin.' Dekam eno bosena sa dawem gwer- tingare zi mo nwenakye.*

¹¹ Sap tingare zini men zen mam gwen hap ëdwam gwe-gwenan, Alap sa hwëna otdé tangannak kang gulu. Hwëna men zen otdé tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut de tangannak sa kang gul sera."

¹² Ki zep gol bina insa gubluka, "Em de tembane yawalsa syal gwe-gwibinni, bahem dekon zi dawem ensa gubirida gwen- men kiye, wal bose wal om, iye om, oso wal om, hen sowe tane wal om, ahaksa gol golek denak de te-ala beya zisi. Ki zen sa emsa nêrhwë-hwë gwer. Dekam mensae gozim'inka, kiresa sa hwëna ebe hap nol gweblal.

¹³ Diki em de tembane yawalsa syal gwe-gwibinni, zen tahalha zisi em kon gubirida gwen- sap zi tim karek, sap zi lek, hen zi nwe dîmin maesa.

¹⁴ Kirekam Alap sa ebe hap hê'ho gwibin nika golblala. Sap kirekam de zini bëjen emsa zerhwë-hwë gwen. Alap hwëna sa ebe hap dawemsa golblala- yaklana in dekam zi dawem-dawemna tîn nikon luk ta'akye."

Gulk sun de ol blaoranna an, Alap mo irik gîn kon gwesibir hanannak de tembane yawalak de yaing gwen hap dena:

(Mat. 22:1-10)

¹⁵ Yesus kim tonsuku, dekam zep ahanik gu aneka, "Alap mo irik gîn kon gwisibir hanan tembane yawalak men zen ang ta'ak, zen hê'ho gwibin tangan naka sa hla null!"

¹⁶ Yesus ki zep zëno ola insa de ding gulblun hap gulk sun ola blaonzimki, "Zini ki tembanesa yawal tangankam syal gwibirki, hen zini beya tangankam hamal hap gubirida guku- tembane tanna iwe de ang tan happye.

¹⁷ Tembanena insa kim taiblin nîlsik, ki zep babu zemka ahanaka gubluka, 'Em anakan taken naseran, "Haen. Tembanena angkam mes dë danan!"'

¹⁸ "Hwëna men desa sap hamal hap gubiridaka, zen kitak man hwëna babu zem insa anakan nen gwebla'ak, 'Ëe molyë hatak.' Ahana man gubluka, 'Ëe mesë ngasa zer. Ëe zebë karatda tan hap song

gwe'an. Anakan gublu, "Bap zen asa jakal gweblan."'

¹⁹ "Ahana hen man gubluka, 'Ëe nêr homë sapisa dare taha-tap enkam kap guk. Ëe zebë song gwe'an- anakan de akasibiridan hap, "Wêhë apdekam syal ta'ak?" Anakan gublu, "Zen molya hataka. Man gulu, Bap zen asa jakal gweblan."'

²⁰ "Ahana hen man gubluka, 'Ëe nêr homë wenya gok, zep ëe molyë hatak.'

²¹ "Babu zem in ki zep zë-en lwa halka, ki zep tonbla zaka- men kirekam ding nul gwebla'akye. Gol bina in dekam man tangan jal gwibiridaka. Ki zep gubluka, 'Em hëndep nabakam etan song gwen- ë yala awe de ora-ora san. Dekam kwang guluda halza- sap te-ala srëm zi, sap zi karek, zi lek, hen nwe dîmin mae naka.' Ki zep kwang guludahal zaka.

²² "Kim lwa halka, ki zep gublu zaka, 'Mesë kire naka kwang guluda halanzal, hwëna komal tum jam en hom.'

²³ "Ki zep etan gubluka, 'Em etan song gwen- sap eik sin de ora bete-tek mae san. Desan ang tan hap wan-wan tabir song gwe- hëndep ano golak awe de ëbeya gwezak.

²⁴ Ëe ama emsa gublu'an: Mensa sap nongka hamal hap gubiridak, zen molya lun etan yaing gwezak- tembanena ansa de akasiblindan mae happye.' "

Anakare hap de ol: "Ëe wêhë Yesussu de ang gweblan hap dakasti'in?"

²⁵ In kim sap zini beya tangan nik Yesus hon ang ta'ak, ki zep lero gwibiridan naban gubiridaka,

²⁶ "Zini men zen an-bi zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, kirekam de zini zen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, men zen we zemka, walas zemka, ahaksa aya-wal oso-wal zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, zen hen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, zi de Abon onakon zëre mo gwënsa dawemkam ensa lwabinni, zen hen bap zen Asa ang gweblan.*

²⁷ Hen zi de zënaka anakan sosok tan srëmna, 'Asa sap sa Yesus mo kim te-lidak sonnak makan dain,' zen bap zen hen Asa ang gweblan.*

²⁸ "Ebon mae onakon ahanik de klibu nabare gol syal gweblan hap enlala gwe'anam, zen nongka maka nikin'ira- zëre mo te-alasa de aitblin hap, mae hap,

* 14:10 14:10 Ams. 25:6-7

* 14:26 14:26 Mat. 10:37-38

* 14:27 14:27 Mat. 16:24; Mrk. 8:34; Luk. 9:23

‘Wëhë sowe he'anka?– gola ansa dikim so ta sonen hapye.’

²⁹ Sap sowehehen srëmkam, ki hwëna eite en naka de eiyas tannak sa te-alana topse gwera. Dekam tingan men zen gol ik sosunnu insa hla da'ak anakan sa swrë dal,

³⁰ ‘Zen man tim gulku, “Ëe asa tap ta soner,” hwëna hom tol!’

³¹ “Hen kirekam, teipsin zi de zëno jana nabare zi sepulu ribu enkam lowe heblanna, hwëna zen de sane gwe'anka, ‘Aha teipsinni zëno jana nabare zini dua-pulu ribu enkam man emsa de hatabin hip sek gwe'anzal,’ zen maka enlala gwe'ara, ‘Ano an wëhë sowe he'ak?– deban mae de eijan hapye.’

³² Anakan de enlala gwe'anka, ‘Ano molya sowehek,’ dekam ahanaka maka zer sone'ara– zen de nama ëgolek de gwezan srëmnak, anakare ola ban, ‘Ëe basa asa ebe hap golblal– dekam de nen ëeijan srëm hapye?’

³³ “Zen in zep, em hen kirekam. Em de ere mo gwënsa kitak taphla gun srëmkam, em molye Abon osan ang gweka.

³⁴⁻³⁵ “Em an zene Abon onak ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hina zen sap tembanesa de dërek gun hup dawemna. Hwëna blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Dërekna in de hom gwenkam, dekam zini bëjen ba mae hap dwam gwibin. Dekam zalta dep de kama san hiri gun en hap dena. * Zen in zep, em dwan i nibanke! Emki ësal gwen.”

15

Gulk sun de ol blaoranna an, domba zaho de jek-jak gwen hap dena:

(Mat. 18:12-14)

¹ Dekam karek gol gwen zini henhenkam yaing gwe-gwezak– Yesussu de hen sane ta gwen hap. Zen ahakon Roma mo irik ginnik dep de te-ala alal tanda gwen zi.

² Hwëna Farisikam de zi niban Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban man anakan ëtonsuk gwe'ak, “Wëo, zini an ba hap enlala karek-karek zi niban golësiri gwe-gwe'ara? Hëndep man golëtembane ta gwe'ara!”

³ Dekam zep Yesus ola gulk sun blaonzimki,

⁴ “Zi de ebon mae onakon zëno domba zaho 100 enkam lowe he'anam, hwëna ahanik de jek-jak gwebla'anam, zen banakan maka gwë'ara? Zen maka 99kam dena insa so tranak hli yuluda'ara, ki maka

jek-jak gwen zini insa tëbla'ara. Hla tan srëmkam molya tëblanna baes gwe'anam.

⁵ Kim de hla ta'anam, dekam isrip-sri naban maka ngairinak ziren ha'an zala.

⁶ Golak, wal bose wal zemka maka tagal gu'ura, hen gol golek de bose zemka– anakare ola ban, ‘Nen ëisrip-sri gwen! Ano domba zahona men zen jek-jak gwera, mesë etan hla tanan!’

⁷ Hen kirekam, ngatan zi mo langnak isrip-srina mam tanganna– aha-ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halenkamye. Hwëna men zen 99kam de zini ëenlala gwenna, ‘Ëe homë halen hap dwam gwe'an. Abon hom– karek naye,’ kirekam de zi hip ngatan zi mo langnak isrip-srina betek tanganna.”

Gulk sun de ol blaoranna an, te-ala de jek-jak gwen hap dena:

⁸ “Hen kirekam– we de zëno te-ala dare taha-tap enkam lwabi'inam. Hwëna aha ala nik de jek-jak gwe'anam, zen dekam banakan maka gwë'an? Zen maka pelitasa tum gu'un, ki maka gola insa teibiri seran hap jilk gilsii'in– hëndep de hlau'unam.

⁹ In kim hlaunnu, dekam maka we wal bose zemka tagal gulu sen'an– hen gol golek de bose zemka, anakare ola ban, ‘Nen apdekam ëisrip-sri gwen. Ëe mesë ëre mo te-ala jek-jak gwenna hlalun.’

¹⁰ “Zen kirekam hen Alap zëre mo dam taha nakore zi niban golëisrip-sri gwe-gwenda– aha-ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halen naye.”

Gulk sun de ol blaoranna an, walas de jek-jak gwen hap dena:

¹¹ Yesus ki zep etan ayang gulzimki, “Zini ki, zëno zi walasna dan-dan.

¹² Oso zik zep bi zemka gubluka, ‘Bian, eno kire-kirena mensa em de tinkim ëe de hli lan hap dena, abe hap de hlika ankam ap kap tabla– em de tin srëmnak.’ Dekam zep walas dare zem in hap hli tazimki.

¹³ “Hom holo gwe'ak, oso zem in ki zep zëre hap de hlika insa te-ala hap lirak tabirki. Te-alana deban zep aha zi mo lang san zerhas gwesiki. Zao zep twensiblika– totore kirekam karek-kareknak.

¹⁴ Kim te-alana insa tap tasiki, ki zep hwëna usak yala langna iwe hatak. Dekam zep tangan tahalha gwe'anka.

¹⁵ Ki zep syal hap hakal gweka, hëndep ahanik zep zëwe de zi gubluka, ‘Ano gwe zahosa neik nganak taizi gwibir.’

¹⁶ Hwëna man tangan usakna sabak gwe'anka, sap tembane maena hom nol gweblak. Ki zep zë hole gwibi'inka– zaho hap de tembanena insa de twinbin hip.

¹⁷ “Ki zep enlala dawemna hatablaka, ‘O ano bian hon de babu gwen zini, zëno tembanena dawemkam. Èe hwëna aweë usak hap ti’in!

¹⁸ Èe anik bian osan dep lwahak. Hatankam asa gublul, “Bian, èe mesë karek gwek- Alap mo nwenak hen eno nwenakye.

¹⁹ Èe angkam dawem naka hom- eno tanekam de gublun hapye. Asa em gwëblan- men kiye, ebon de babu gwen zini.”

²⁰ “Dekam zep bi zem osan dep lwa halka. Golak hom golek de gwe'anka, bi zem ki zep langa ennak hla ta guku. Zao zep dawemkam kwasang gweblaka, ki zep hluweblaka. Zao zep babang taka.

²¹ “Tane zem in ki zep gubluka, ‘Bian, èe mesë karek gwek- Alap mo nwenak hen eno nwenakye. Èe angkam dawem naka hom- eno tanekam de gublun hapye.’

²² “Hwëna bi zem in ki zep zëre hon de babu gwen zini takenbiridaka, ‘Emki nabakam ère mo pakean sam-samsa ala soblan, hen tahanan cincinsi ala lablak, hen sepatusa ala osoblak.

²³ Sapi lam tanna insa em tan. Namen tembane yawalsa esa syal eibir, hen esa isrip-sri èblal!

²⁴ Sapi walasna an mes tin makan gwëka, hwëna angkam mes ngaya gwera. Zen mes jek-jak gweka, hwëna namene hla lanan.’ Ki zep hëndep tembane yawala syal neibik.

²⁵ “In kim zë kirekam lwa'ak, aya zem dekam nganak gwë'anka. Kim golak golek de gwe'an zaka, dekon zep terya sane gwe'an zaka. Dekam zep enlala gweka, ‘Ba hap sya'an?’

²⁶ Ki zep bi zebon de babu gwen zisi ahanaka takensiblika, ‘In ba hap ki lwa'an?’

²⁷ “Ki zep ding gulbluka, ‘Oso om mes hatala. Bia om man asa gubiridala- sapi lam tansa de tan hap. Sap zen mes etan tane zemka dawemkam zertowera.’

²⁸ “Aya zem in dekam sërkam jal gwe'anka, hëndep golak de tilzin hap man baes gweka. Dekam zep bi zem te sobla zaka, ki zep tilzin hap wan-wan taka.

²⁹ Hwëna zen jala ban ding gulbluka, ‘Èe mesë tahunna beya gwek- ebon de syal gwe tine gwenna, hen homë mae ebon onakon drak gwe inehak. Hwëna em home ba maena abe hap golblaka. Sap kambing maena home tol abe hap zerblaka- ère mo wal bose walya ban dikim tembane yawalsa zisyal gwibin mae hapye.

³⁰ Hwëna eno walas karekna in zen eno kire-kirena swi golak tap tasiki, zen

kim hata zala, em hwëna sapi lam tansae tablanda!’

³¹ “Bi zem in ki zep ding gulbluka, ‘Emsa awe dwan-am apdenak zergwë gwenan, hen ano kire-kirena kitak ebe hap de-nakake.

³² Hwëna diki namen de yaklana an, zen tembane yawalsa de syal gwibin hip dena. Sap eno osona tin makan gwëka, hwëna zen mes ngaya gwera. Zen mes jek-jak gweka, hwëna namen tole èrtowera.’ ”

16

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike-te-ala beya zi mo irgwa taha nakore zi enlala ahak-ahak hap dena:

¹ Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Zini ki, zëno te-alana beya tanganna. Zëno irgwa taha nakore zini hen ki. Zen zen zëno kire-kirena kara ta gwibir-blika. Hwëna te-ala beya zini insa man aha zi anakan nenblak, ‘Eno irgwa taha nakore zini in man eno te-alana twen gwebla'ara.’

² Dekam zep kwang taka, zao zep gubluka, ‘Zini man eno karekna asa don gweblanan. Em mensa ano kire-kirena kara ta gwe'ara, bukuna men zao aïtbinkim ale gul gwenda, desa em ap golblan. Em molye etan kara ta gweka. Em esa syala in kon wet sola.’

³ “Kim nama bon aït gwibin bukuna insa golbla srëm gwe'anka, ki zep enlala gweka, ‘Èe an banakan asa gwër? Èe asa ère mo syal dawemna an kon wet sol. Hwëna èe sosen naka hom- dekam de kamasa lwi gwen hapye. Hen wagam hap de hakalasen gwenna, zen saherak asa kim ènaka drëne gwer.

⁴ O èe mesë dam gulsun! Èe asa aha te-ala beya zi niban golëdokot gwer. Èe de wet sonkam, zen sa asa zëre mae mo gola kon kwang da gwer.’

⁵ “Dekam zep irgwa taha nakore zi ahak-ahakna in sowëkam kwang guluda gweka-zini men zen te-ala beya zini in hon èbon gwëke. Nonol zen hata zaka, ki zep desa takensiblika, ‘Em banaka'ene bon gweka-ano mam mo kire-kirena kim kap takaye?’

⁶ “Ki zep ding gulbluka, ‘Tembane taïblin gin hüp de minyak dremna dua-pulu enkam.’

“Dekam zep irgwa taha nakore zini in gubluka, ‘Dokot, emki nabakam ere mo bon alena ansa wet gulsun. Anakan hwëna ale gul, ‘Sepulu enkamë lop tak.’ ”

⁷ “Ki zep etan aha zini hata zaka, desa ki zep takensiblika, ‘Em banaka'ene bon gweka- ano mam mo gandumnu kim lop takaye?’

"Ki zep ding gulbluka, 'Gandum sakna 1.000 enkam.'

"Ki zep hwëna ding gulbluka, 'An dë-kire hap de suratna, men zao ere mo bosena ale gulkuye. Dokot, 800 enkam wet gulsuk.' Hwëna mam zem in hom anakan tame gulku, 'Zen abon de bonna totoresas wet gulsuk gwe'ara.'

⁸ "Aumwa hap kim te-ala beya zini in tame gulku, 'O zen man etan asa sërkam ahak-ahak taka,' dekam zep guku, 'Eiwa, zen nwe hleng gwen tanganna.' "

Ki zep Yesus ayang gulzimki, "Men zen auhu-kama ennak dep de enlala naban lowehe gwenan, zen hwëna dawemkam ngein sin dep anakan êkalang gwe-gwe'an, 'Êe kirekam asa golëdokot gwer-te-ala beya zi nibanye.' Men zen ngatan zi mo lang nakore ngatan naban lowehe gwenan, zen hom kirekam êtewesik gwenan.

⁹ Zep Êe ama emsa gubirida'an: Auhukamanak de te-alakam diki Alap han em zerdokot gwen. Eno auhu-kamanak de telalana insa kime tinkim hli ta'an, Alap Zen Zen sa emsa kwang tala- hëndep de gwën hap de gola kon.

¹⁰ "Teipsin zi de babu zikhip banakare beteksa bohë gulblunna- zen de jek-jak gun srëmkam, ki hen yawal kire-kirena maka zëbe hap bohë gulblu'ara. Dekam mes taibliblaka, 'Zen aïris.' Hwëna zen de banakare betek maesa jek-jak gu'unam, ki yawal kire-kirena maka hen jek-jak gu'ura.

¹¹ Zep emsa de auhu-kamanak de kire-kire hap taibliblan srëmkam, ki hen molya Alap wakuwe emsa taibliblaka- dakal hap de êlwa gwen kire-kire hapye.

¹² Hen bohë gulblun kire-kire hap de emsa taibliblan srëmkam, ki hen Alap molya wakuwe ebe hap lop tablaka- dakal hap de êlwa gwen kire-kire naye, mensa sap menkam ebe hap hamal gulblukaye."

¹³ Ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Zini bëjen dare teipsin zisi dawemkam babu gwizimdin. Zen hwëna aha-en naka sa dawemkam kwasang gwe-gweblala hen blikip gwesik gweblala. Aha zini insa molya. Zep em hen kirekam: Em bëjen em syala dan son- Alap mo syala ban, tela beya gwen hap de syala banye."

¹⁴ Farisikam de zini in kim Yesussu kirekam sane da'ak, dekam zep swrë da'ak, sap zen te-alasa ensa nola gweblak.

¹⁵ Yesus ki zep gubiridaka, "Em in zene ere mae mo bosena teip ulsuk gwenan-aha zi dikim emsa kil tibia hip, 'An eiwa Alap mo nwenak dawem-dawemna.' Hwëna Alap tawana eno mae mo enhona. Men desa auhu-kama zini teip nulsuk

gwenan, zen Alap mo nwenak san de blë nabare kire-kirena kiye."

Musa mo titi tabin ol san de ang ta gwen hap de ol:

¹⁶ Yesus hen dekam anakan tawa tabirki, "Musa mo titi tabin ola, hen hamal hap de ola mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nul gwek, desan en de ang ta gwen hap dena, zen mes Yohanis hon zausuk. Hwëna angkam Êe an desaë Êre hon de ang ta gwen wenya ban zigol halada gwe'an, zen Alap Zën de irik gin hip de ol dawem saye. Zep Êe ama emsa gubirida'an: Zen desan em kitak ang tan.

¹⁷ Ngli naban kama naban zen maka jek-jak në'an, hwëna Musa mo titi tabin ola, sap aha-ere huruf mae, molya jek-jak gwek.

¹⁸ Zi de wesya baes gwibinni, hwëna ahanaka de etan gonkam, zen kahalo. Hen kirekam, zi de gonna zi mo we baes gwibinsi, zen hen kahalo."*

Gulk sun de ol blaonzimdin an, te-ala beya zi niban tahalha zini Lazarus nikip dena:

¹⁹ Yesus anakarekam ola gulk sun blaonzimki, "Orep ki zini, zëno kire-kirena beya tanganna. Zëno pakeanna sërkam de dawem-dawem tanganna, hen mwin-mwankam tembane dërek-dërekta twin gwibirki.

²⁰ Zëwe hen ki zini, bosena Lazarus. Zen tahalha tanganna, hen kwatyal-kwatyala man timni sul soneblak. Desa man te-ala beya zini in mo te so kinï gwennak dëra gulk gwezak-

²¹ tembane lausa de dekon twenblanda gwen hap, in zen te-ala beya zini in mo meja nakon altil gwekke. Hen lwana man yaing gwe-gwezak- dekam de zëno kwatyal süssu kwëlm gul gweblan hap.

²² Tahalha zini in ki zep tol tilki, dekam zep Alap mo dam taha nakore zini neir in-ehak- Abraham Bak mo dang gwën nakon de hë'ho gwibinnik drënen hap.

"Hwëna dekam zep te-ala beya zini in hen tilki, ki zep nër dwanuk.

²³ Zen hwëna syauk bla sal-salak karekkam de sang-sangsa golgwë onka. Dekon zep Abrahamsa langa ennak kara ta se'an. Lazarus zëno alp nakon nikin'inka.

²⁴ Ki zep hërhe seblaka, 'Auyan Abraham, asa kwasang gwebla. Lazarussu gublu- zen deka honak taha bolsa os taka, dekam de ano mahalsa blëble tazan hap. Sap ëe an syauk bla sal-sal kareknakë gwë'an.'

* 16:18 16:18 Mat. 5:32; 1Kor. 7:10-11

²⁵ “Hwëna Abraham man ding gulbluka, ‘Ano walas, emki enlala gwen: Em kime auhu-kamanak gwëka, em dawem ensae goltowe gwëka. Hwëna Lazarus an karek ensa goltowe gwëka. Zep zen mes angkam awe sam gwesili, hwëna em sang-sang nabane kareknak gwë gwe'ara.

²⁶ Zen toton molya hata zaka, sap ngirinnik dwrakna mam tanganna. An kon bëjen in san dep ati gwe inezan, hen in kon bëjen an san dep ta gwe sezan.’

²⁷ “Te-ala beya zini in ki zep gulbluka, ‘Auyan Abraham, ki emki Lazarussu ano bian mo gol san dep zer sonen.

²⁸ Ano oso walya zao aha-ere taha-tapakam lowe he'an- zen deka zëbe mae hap ol zim-zimsi golzimki. Zen mana hen sang-sang kareksa awe ëre mo kim hla nul inzak.’

²⁹ “Hwëna Abraham ki zep ding gulbluka, ‘Zëbon mae onak ki- Musa mo ol ale gunnu, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alena. Zen dikire desan ang tak.’

³⁰ “Hwëna ki zep ding gulbluka, ‘Auyan Abraham, kirekam hom sowe he'an. Diki zi zen tin nikon ngaya gwen- zen de zëbon mae hatan hap. Dekam maka ëhale'an-zëre mae mo karek-karek nakonye.’

³¹ “Hwëna ki zep ding gulbluka, ‘Zen de Musa mo olsa hen Alap mo ol ayang gul gwen hap de zi mo olsa i-san i-san gwe-gwibin srëmkam, zen hen molya ëtaiblik-zi de tin nikon ngaya gwen maekamye.’ ”

17

Karek san dep de zertoran srëm hap de ol:

(Mat. 18:6,7; Mrk. 9:42)

¹ Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Okamanak awe de lowe henkam, banakare jal-jal hen holehle enlalana sa hata gwer. Hwëna zi de Asa de taibliblan walassa karek san dep zertoranna, zen dikim Asa hli tan hap, kire zini zen ngalap gwe-gwen. Sap Alap sa desa sërkam karek tala.

² Zen maka sam gwesiki- wal bose zemka de zertoran srëmnak de tinni, karekkam de tinsi de goltowen maekam. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan naban de hi tateknak hiri tan maekam, ki molya wal bose zemka zertonnanam, hen Alap molya kire hap karek ta'anam. Eiwa, bap zen Asa de taibliblan walassa karek san dep zertoran-sap walas betek!

³ Zen in zep, bahem kirekam ëgwë gwen.”

Zi bose uk mo kareksa de eititi gwe-gwibir-blin hap de ol:

(Mat. 18:15-22)

“Zi bose uk de ep kareksa golblanna, emki jalse gweblan. Zen de halenkam, zëno karekna insa emki eititi gwibir-blin.

⁴ Zen de emsa aha-ere yaklanak beyana tuju enkam karek ta gwenna, hwëna zen de etan emsa tuju enkam gu gwebla zanna, ‘Bahem enlala gwibin. Angkam mesë halenan,’ em hen dekam em hëndep eititi gwibir-blin. Bahem etan enlalanak lam gun.”*

Alapsa de mamkam taibliblan hap de ol:

⁵ Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyabe dak, “Asa Em mas gwibiridan- ëe akakim sërkam Alapsa laibliblak.”

⁶ Ki zep ding gulzimki, “Eno mae mo Biansa de taibliblan de betek mae nik lwa'anam, sap rica dan betek makare nik, dekam eme tenya jowenna ansa gubi'inam, ‘Hinak em zaunun,’ dekam hëndep maka zë zau'unnal.”

Nen de babu gwen zi mo kim enlala betekkam lowehen hap de ol:

⁷ An ahana Yesus mo tawa tabin: “Ebon de babu gwen zi gwë'anam, zen ebe hap maka ngasa deng tya gwebla'ara, hen domba zahosa maka kara ta gwibir-bli'ara. Zen de syala kon lwahal zankam, em molye gublu'anam, ‘Haen, em nongka tembane gwe.’

⁸ Zen emaka gublu'ara, ‘Abe hap tembanesa nongka hamal gulblu, ki pakean dawemna ala so- dekam de tembanesa ap dëre ta gubluzan hapye. Ena lun kon neik tembane gwe.’

⁹ Sap esa gublu srëm gwer, ‘Em asa sam tanda,’ sap zen ere hon de babu gwe-gwen zi.

¹⁰ Em hen kirekam. Em de Alap mo ere hap de syalsa sul sonenkan, dekam emki enaka enlala betekkam gublun, ‘Ba hap de ano syala kon abe hap dawemsa golblan hap? Sap ëe an Zëbon de babu gwen zi sike.’ ”

Yesus kim dare taha-tapakam de sop sang-sang karek nabare zi sang-sangna dawem tabirkike:

¹¹ Yesus kim Yerusalem san dep golësek gwe'anka, kim langna Galilea hen Samaria mo lang hlik sonnak yaing gwek,

¹² ki zep ë beteknak golëyaing gwe'anka. Zao zep zini dare taha-tap enkam golëtowe'anka- sop sang-sang karek de hlaludan naka. Zen langa nakon ëtaken gwe'ak,*

* 17:4 17:4 Mat. 18:21-35 * 17:12 17:12 Im. 13:45-46

¹³ “Bian Yesus, asa kwasang gwibirida.”

¹⁴ Kim hlauludaka, ki zep gubiridaka, “Em Alap mo golak de syal ta gwen zi sin dep sek gwen- zêbe mae hap de enaka golêtreizimdin hip.” Kim kire hap sek gwe'ak, dekam zep kitak êdawem gwék.

¹⁵ Aha-enna kim zênaka tame taka, “O hare êe mes-am dawem gwenan,” zen dekam zep etan Yesus osan dep lwahal zaka. Ol mamkam zep Alap hap dawemna golbla song gwe'an zaka.

¹⁶ Yesus onak kim hata zaka, zêno nwenak zep ik gwehe zaka, dekon zep dawemna golblaka. Zini in sap Yahudi walsya hom. Zen Samaria wal.

¹⁷ Yesus dekam zep guku, “San ha dare taha-tapkam homê dawem tabir? An hwêna aha-ere tolik lwa halan zala.

¹⁸ Aha lang nakore zi en lwahal zala-Alap hap de dawemsa golblan hapye.”

¹⁹ Yesus ki zep zini insa gubluka, “Em luwen. Sap esa song gwer. Em ema Asa taiblilala, zebe dawem gwenda.”

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de lwa halzan hap de ol:

(Mat. 24:23-28,37-41)

²⁰ Aha yaklakam, ki zep Farisikam de gubirida gwen zini Yesussu dakensiblik, “Alap bawalkam sa Israel nêsa îrik gînkim kon gwesibir hanala?”

Ki zep ding gulzimki, “Zêno emsa de îrik gînni, em molye nwekam hla klu.*

²¹ Em molye anakan êsane gwe-gwek, ‘Zen zêwe îrik gi'îra,’ ahaksa, ‘Zen awe îrik gi'îra.’ Sap zêno îrik gînni, zen angkam ki eno mae mo ngîrînnik lwa'an.”

²² Ki zep hwêna zêre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Em esa ngein sin anakan dwam ei gwibir, ‘Diki namen de ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan lwa ha'an zanam bap.’ Hwêna em molye nan- en Asa hla lak.

²³ Zini sa emsa boton da gwibir, ‘Zen hale san gwê'ara,’ ahaksa, ‘Zen ana san gwê'ara.’ Hwêna bahem zêbon mae osan ang ta gwen- Asa de waba hap hakalblan hapye.

²⁴ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan Ëe kimê hata'ak, dekam ano tim nikon sa ngatanna wet so gwer- men kiye, ngli de mamkam ang tasik kinî gwenna.

Desa kitak man hla nulse gwenan. Zen kirekam sa hen lwal- Ëe de hatankamye. Molye Asa hla la srêm gwék.

²⁵ Hwêna nongka angkam de zini sa Asa baes nêblal, hêndep ki asa sêrkam de karek yawala goltower.

²⁶ “Yaklana men dekam ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan Ëe hata'ak, zen orep men kirekam lwak, Nuh Bak kim golêlowehe gwékake, zen kirekam sa etan lwal.*

²⁷ Sap zen dekam tembanekam man êmen-man gwenda gwék, hen we-zi daresa zênaka oto da gwibik. Zen kire enkam ki totores a mumukkum lowe henda gwék, hêndep ki zep yaklana in dekam Nuh Bak bul yawala iwe we wal walas zeban golêsesek gwe seka. Zen ki zep hwêna ho namwa yala insa auna nohlo gubik. Zen zep kitak timbwas tabik.

²⁸ “Lot kim gwêka hen kirekam êgwê gwék: Zen dekam tembanekam hen êmen- man gwe-gwek, banakare maesa lirak da gwibik, ngasa deng dya gwék, hen golsa daublunda gwék.

²⁹ Hwêna ki zep yaklanak hatak, Lot dekam Sodom kon heya gwêka, dekam zep auna êhlok- Alap kim sêrkam de syauk sal-sala insa hiri gulzim ineka. Hêndep tîngan tangan zep êtimbwas gwék.*

³⁰ Zen kirekam sa hen auna êhlol- yaklana men dekamê Ênaka zertrê'akyé.

³¹ “Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bitî gwehan. Hen nganak de syal tandan weny, zen bap zen etan gol san dep lwan dahan.

³² Emki enlala gwibin: Lot mo weny zen banakan gwêk?! *

³³ “Sap zini men zen zêre mo auhukamanak de gwênsa anakan golaîri'anka, ‘Ëe babê Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zêno gwênsa in sa jek-jak gweblal. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zêre mo gwênsa sosok gu'unka, hêndep zao mae de tîn hip, zen zen sa hêndep denaban ngaya gwer.*

³⁴ Emki êenlala gwen: Ano hata zannak, dekam a kirekam sa lwal: Zi de dan-dan aha-ere tumnak la'anka, aha-en naka sa êre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwêna aha tola sa hli dal.

* **17:14 17:14** Yesus kirekam zini insa gubiridaka, sap Musa mo olak man lwak, “Sop sang-sang karek mo hla tan zi de dawem gwenna, zen diki Alap mo golak de syal tan zi nik de zênaka zertrên, hen Alap hap de zen otweransa teisyablan.” (Im. 14:1-32) * **17:20 17:20** Yoh. 3:3; 18:36 * **17:26 17:26** Kej. 6:5-8 * **17:29 17:29** Kej. 18:20-19:26

* **17:32 17:32** Kej. 19:26 * **17:33 17:33** Mat. 10:39; 16:25; Mrk. 8:35; Luk. 9:24; Yoh. 12:25 † **17:35-36 17:35-36** Ayat 36na awe, Lukas hom ale gulku. Zen aha zi lun mas gulku- Matius mo ale nakore naka. (Mat. 24:40) Matius man zêwe ale gulku: “Dekam zi dare de nganak syal ê'anka, aha-en naka sa êre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwêna aha tola zêwe sa hli dal.” (Mat. 25:1-13; 1Tes. 4:17; Why. 14:17-20)

³⁵⁻³⁶ Hen we dare de lënisa ale'ak, desa hen aha-en naka sa nul inehal. Aha tola sa hli nul." †

³⁷ Ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in dakensiblik, "Bian, kirekam de zisi de klis gun hup dena in, endawe sa ki lwal?"

Ki zep ding gulzimki, "Men kirekam zini nen gwibirin, 'Men zao tweran tokna lwanna, mawana hi agohena zao sa ëwale gwe-gwezal.' Zep hen kirekam, em de owas-owasna insa hlaunnu, dekam esa dam ulsuk gwer, 'Aumwa hap de yaklanak angkam man tangan golek de gwe'an.' "

18

Gulk sun de ol blaonziminni an, nen dikim enlala nik de ëtopse gwen srëmkam Alapsa abe ta gwen hap dena:

¹ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimkinen de enlala nik ëtopse gwen srëmkam Alapsa abe ta gwen hap:

² "Orep ë yalak zini ki, teipsinnë. Zen hom Alapsa aïrë gweblaka, hen aha zisi hom blikip gwesibirida gweka.

³ Zao hen we nala ki. Zen mwin-mwan enkam teipsin zini insa anakan abe ta gwezak, 'Asa tol mas gwibir. Zini man asa karek gul gwe'ara.'

⁴ "Teipsin zini in sap hom mas gwibin hip dwam gweka. Hwëna etan-etankam hata gwek. Ki zep hëndep enlala gweka, 'Ëe sap homë Alapsa aïrë gweblanan, hen aha zisi homë blikip gwesibirida gwenan,

⁵ hwëna wenya an man tangan asa blostaba tine gwe'an, hëndep asa tangan blalen gwer. Diki anik mas gwibikzini insa de gublunkam, "Bahem kirekam karek gul gwen", abon de hata gwenasa dekakim zausuk.' "

⁶ Ki zep Bian srip gulsuzimki, "Mese ki ësane gwenan- insa ki teipsin zi karekna in enlala gwekaye.

⁷ San ha Alap maka teipsin zi karek mo kim salsibirida'ara?- zëre mo hlil irin walasna men zen kam denaban yaklam denaban nen sonebla tine gwenanye. San ha Zen maka esek gul gwe'ara?- dekam de mas gwibiridan hapye. Zen kirekam bëjen.

⁸ Ëe ama emsa gubirida'an: Zen dekam nabakam mas gwibirida gwenda. Hwëna sap kirekam, Ëe ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwahal zankam, Ëe anakare enlala naban asa hatazal, 'Asa de taibliblan wenya san ha nama tol? San ha hom tangan?' "

Gulk sun de ol blaonziminni an, zi dare de Alapsa abe lan hap dena:

⁹ Aha yaklakam Yesus ki zep gulk sun de ol blaorankam tonbiridaka- zi de anakan zënaka boltere ta gwibin srëm hap denaka, "Ëe ama sërkam Alap mo nwenak dakastin." Sap zen kire nakon zënaka anakan husus neibirida gwenan, "Zen aban apdenak hom." Zen in zep gulk sun ola anakan blaonzimki,

¹⁰ "Farisi walya man Alap mo gol san song gweka- dekon de Alapsa gu soneblan hap. Hwëna zao kim gwë'anaka, Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal tanda gwen zini dekam zep hen kire hap hata zaka.

¹¹ Farisi walya in dekam zep zëbon onakon langa gwesik hankam zau'unaka, hen zëre en mo bosesa de mam gun hup denaka Alapsa anakan gu sonebla'anaka, 'Alap, ëe ep dawemsa golbla'an, sap ëe aha zi niban apdenak hom, hen zi karekna wakin mo kim hom. Ëe te-ala hole gwibinni tawa naka hom, ahak-ahakna tawa naka hom, hen kahalo gwenna- men kirekam ahakore zini kitak ëgwë gwenanye.

¹² Ëe minggu-jamkam dare yaklakamë tembanena lwa gweblanan- Emsa dikim gu sonebla tine gwen hap. Hen ëe de dare taha-tapkam ba maesa gul irrinni, ëe homë Emsa te ty a sone gwenan. Ahana ama ebe hap gol gweblanan.'*

¹³ "Hwëna Roma mo irik ginnik dep de te-ala alal tanda gwen hap de zini in langa nakon zau'unaka. Dekon zep ngli san de kara gwesen srëmkam huwe henkam nwe go-ho naban gu sonebla'anaka, 'Are Alap, asa tol kwasang gwebla. Sap ëe an karek gulin hana gwen zi.' " *

¹⁴ Yesus ki zep etan gubiridaka, "Ëe ama emsa gubirida'an: Kim ola halka, te-ala alal tanda gwen zini in, zen zen en Alap mo nwenak sam gwesiki. Farisi walya in hom. Sap tingare zini men zen mam gwen hap ëalp gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut denak sa kang gul sera."

Yesus kim walas tane-ne hap dawemna golzimkike:

(Mat. 19:13-15; Mrk. 10:13-16)

¹⁵ Aha yaklakam ki zep zini walas tane-nena hen wal baizili Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak- Zen de tahasa tehabirida ine gwen hap. Hwëna dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya

* 18:12 18:12 Mat. 23:23-28

* 18:13 18:13 Yahudi zini zen Alapsa ngli san de kara gwesen naban abe da gwek-taha teisya inen naban. Hwëna te-ala alal tanda gwen zini in saher hap kirekam gwë srëm gweka.

in kim hla nulidak, zen zep hwëna anakan jalse neibirida gwe'ak, "Bahem waslasna an san kap gulhal gwezan. Bahem Gurusa blostaban."

¹⁶ Yesus hwëna ki zep waslas tane-nena insa haen gwibiridaka, ki zep zë gubiridaka, "Dikire waslasna Abon nolëyaing gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap waslasna an makare weny, zen zen Alap mo irik ginni bi neibi'in."

¹⁷ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men nara waslas betek mo kim Alapsa anakan daiblibla'ak, 'Zen eiwa ano teipsinni,' zen zen Alap mo irik ginnik biti gwe'an. Men zen de kirekam daiblibla srëm gwe'ak, zen molya Alap mo irik ginnik biti gwek."

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hata zakake:

(Mat. 19:16-30; Mrk. 10:17-31)

¹⁸ Aha yaklakam, ki zep Yahudi kore teipsin tola Yesus hon hata zaka, zao zep gublu zaka, "Bian Guru, em airis. Èe basa asa syal gwibir?- èe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye."

¹⁹ Ki zep ding gulbluka, "Diki airis aha-en tange, Alap Zë-en. Zep em Asa banakane enlala gwebla'ara?"

²⁰ Em dwan mes-eme sap Musa mo titi tabin ola tawa gwibiriki- men zen anakan lwakye:

'Bahem kahalo gwen.

Zisi bahem tan.

Bahem sowë gwen.

Zisi bahem boton hap klak tan.'

Hen,

'Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.' *

²¹ Ki zep ding gulbluka, "Kitak insae aibirida, èe betek nakonë ki hëndep desan ang gwek, hëndep angkam nama."

²² Kirekam kim salblaka ki zep ding gulbluka, "Hwëna aha-en tangan lwa kini'an-em de desan ang gwen hap denaye: Em song gwen, ere mo kire-kirena kitak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa beyakam lam ta'ara. Ena dekam etan hataza- Asa dikim ang gweblan hapye."

²³ Zini in kim kirekam Yesussu salblaka, dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka, sap zëno kire-kirena beya tanganna.

²⁴ Yesus hwëna man zë karatda taka, deban guku, "Eiwa, dam-dam naka hom-te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hapye."

²⁵ Te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hap dena, zen men kiye- unta yawal de jaron hul betek san tinni. Kire otweran yawala toton bëjen tin."

²⁶ Men zen Yesussu kirekam sane da'ak, man dengguanblak, dekam zep dakensiblik, "Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwëna endan nik sa ëngaya gwer? Toton nara molya."

²⁷ Ki zep hwëna ding gulzimki, "Eiwa, auhu-kama zini zëre mae mo sostonkam bëjen zënaka ngaya tabin. Hwëna Alap de zi hip syal gwibir-zimdin srëm hap dena, aha-en mae hom tanganke."

²⁸ Hwëna Petrus ki zep ding gulbuka, "Ki hwëna abe mae hap dena bankarekam sa lwal? Sap èe mesë ère mae mo tingare bi gwibinni Emsa de ang gweblana gwen hap hli kulidak. Zep èe basa asa lamkam ulin?"

²⁹ Yesus ki zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen de Alap mo irik gin hip de syal hap hli nulida gwe'ak- we wal waslas zem, aya-wal oso-wal zem, an-bi zem, hen gol zem-

³⁰ zëbe mae hap Alap sa mamkam kap gul gwizimdi. Men kiresa hli yuludanna, desa sa angkam okamanak sabakkam kap ta gwizimdi. Hwëna Zën kim de kitak irik ginkim kon gwesibir hana'anka, Zen dekam sa hen zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap dena golzimdi."

Yesus kim etan anakan gubiridakake, "Asa sa dal."

(Mat. 20:17-19; Mrk. 10:32-34)

³¹ Yesus ki zep dua-blaskam de ang ta gwen weny insa tagal gulsuku, ki zep zë gubiridaka, "Emki ësane gwen. Nen an angkam Yerusalem san debe yaing gwe se'an. Zëwe kitak men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nul gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap dena, zen kire enkam sa ki hëndep lwal.

³² Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa hwëna Asa lamang tan naban swrë da gwer, hen oltepkam sa Asa hol-hol da gwer,

³³ hen zen sa Asa dangole gwer. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana danahan, ki asa etan tin nikon ngaya gwer."

³⁴ Hwëna dua-blaskam de zini in, hom mae engka en mae tame nuk. Banakan mes yap zë gweibiridaka, zep anakan hom dam nulsuk, "An kire hap ki gulu."

Yesus kim zi nwe diminni dawem takake:

(Mat. 20:29-34; Mrk. 10:46-52)

³⁵ Yesus kim Yerikok golëyaing gwe se'an zaka, zi nwe diminni ora alpnak

nikin'inka. Zen te-ala hap kon aberbe ta sone gwibiriki.

³⁶ Zen kim Yesus maesa sasak-sasakna sane ta gubi'inka, ki zep tame gulku, "O an zi beyam-bya am taman gwe'an." Dekam zep takensik soneka, "Em ba hap?"

³⁷ Ki zep nenblak, "In Yesus taman'ara-Nazaret walya men."

³⁸ Dekam zep taken sone gwebla'anka, "Yesus, Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang gwebla!" †

³⁹ Men zen teingiri da'ak ki zep jalse nēblak, "Balkkam!" Hwēna zen dekam mam enkam etan taken sone gwebla'anka, "Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang gwebla!"

⁴⁰ Yesus dekam zep zausuku, ki zep waulblu halzan hap gubiridaka. Kim nērhatatak, zao zep takensiblika,

⁴¹ "Em basae dwam gwibi'ira?— Ee de desa ebe hap syal gwibir-blin hapye."

Ki zep ding gulbluka, "Bian, ēe ama nwsa de kara gwen hap dwam gwe'an."

⁴² Yesus ki zep gubluka, "Ki em kara gwen. Em mese asa taibliblala, zebe dawem gwenda."

⁴³ Dekam zep ki hēndep kara gweka, dekam zep Yesusu ang gwe sebla halka-Alap hap de dawemsa gol gweblan naban. Zi trana in kim owasna insa hla nuk, dekam zep kitak Alap mo bosena teip nulsublu'ak.

19

Zakeus Bak kim halekake:

¹ Yesus kim nama Yerusalem san dep golēsek gwe'anka, ki zep Yerikosa golētaman gwe'anka.

² Hwēna Roma mo irik ginnik dep te-ala alal tanda gwen nik mo nola zēwe gwē gweka, bosena Zakeus. Zēno kire-kirena beya tanganna.

³ Zen man tangan Yesusu de hla tan hap dwam gwe'anka, hwēna zini beya tanganna. Zep zen ba kon dep?— hla tan naye. Sap zini in tihi tanganna.

⁴ Ngein sin zep tenya aranak de sewen hap hles tyaka— dekon de tamarannak hla ta sonen hap.

⁵ Yesus kim te ausuna iwe hata zaka, ki zep gulku sun kara gwe seka, zao zep gu seblaka, "Zakeus Bak, em nabakam ati gwezan, sap Alap mo abe hap de dwam gwibir-blinna, Ee namen aha golak molya tak. Ee eno golak asa tal."

⁶ Zakeus ki zep nabal-bakam ati gwe zaka, ki zep hēndep Yesusu zēre mo gol san dep isrip-sri naban ngeribline halka.

⁷ Tingare zini kim kirekam Yesusu hla dak, dekam zep jakal nēbla'ak. Man ēguk, "Wēo, zen ba hap zi karek mo golak de tan hap gunda?!"

⁸ Golak kim lowe he'ak, Zakeus ki zep luweka, ki zep Yesusu gubluka, "Bian, ēe ama angkam hale'an. Ano kire-kirena 50 persenkam ēe asa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Hen men zēno mae mo pajak-saē aen dikim aha hlik naka twenblan hap mamkam de ing gun hup gubirida gwek, ēe asa hwēna angkam etan mamkam kap tazim: 100 ribukam de ahap tan zi hip, ēe asa hwēna 400 ribukam golblal. 10 ribukam de ahap tan zi hip, 40 ribukam asa golblal.*"

⁹ Ki zep hwēna zēno ola insa ding gulku, "Namen de yaklana awe, zini an hēndep we wal wasal zeban, Alap mes ngaya tabin hip denaka golhatazimmira, sap zen hen Abraham Bak mo auyan-tane wal.

¹⁰ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ee kire zisi de hakalbiridan habē hatazak— men zen ora dawem nakon ēsyal hekke, desa dikim ngaya tabin hip."

Yesus kim Zēnaka de baes gweblan hap de ola gulk sun blaonzimkiye, hen aumwa hap de zisi klis gunnuk de zēre mae mo syal ei nika goltrēblan hap dena:

(Mat. 25:14-30)

¹¹ Yesus kim nama kirekam tonbirida'anka, Zen gulk sun de ol blaonzimdkim ayang gulzim'inka. Sap dekam Zen mes Yerusalemk golēgolek de gwe'anka, hen dekam zini man kil di gwe'ak, "Yerusalemk kim golēyaing gwe'anka, Zen dekam sa nēsa Alap mo bosekam irik gili, hen nen dekam esa Roma mo irik gin nikon wet so gwer."

¹² Ki zep gubiridaka, "Orep zini ki, bose teipsiblinna. Ki zep hwēna teipsin tangan zi nik aha lang nakon gu soneblaka— zao de bose naka etan esek gul seblan hap, lwahal zankam de zen langna iwe irik gilzin hap.

¹³ Hwēna kim teipsin tol zini in song gwe srēm gwe'anka, zen zēre hon de babu gwen zisi dare taha-tapakam kwang guludaka. Zao zep te-alana kae gwebla-zimki-seratus-juta seratus-jutakam. Zao zep gubiridaka, 'Te-alana an ano tim bwanak em dekam kire-kirena lirak la gwibik.'

¹⁴ "Hwēna zao de zini ahakon man tangan husus nēblak— zen de teipsin hipye. Zep zēna kim song gweka, dekam zep zisi kap nul sonek— zen de teipsin tangan zini insa anakan gublun hap, 'Zini in ēe homē

† **18:38 18:38** Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, desa "Daud mo Auyan-tane" kam nen gweblak, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini kirekam nen gubirida gwek, "Zen teipsin zini Daud mo ausu nakon sa salti." * **19:8**

19:8 Kel. 22:1; Bil. 5:6-7

ki dwam ëbla'an- zen de asa teipsibiridan happye.'

¹⁵ "Hwëna zen hom zëno mae mo ol san ang gweka. Zen hwëna desa teipsin taka. Ki zep hëndep zëre mo lang san dep lwahal zaka. Hëndep dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zini insa tagal gulsuku- dekam de zë anakan tawa gwibiridan hap, 'Zëno mae mo te-alakam de eini angkam banaka'en?'

¹⁶ "Nonol zen hata zaka, ki zep gubluka, 'Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes satu meliarak hataka. An zen- te-alana inye.'

¹⁷ "Ki zep gubluka, 'Aïris! Em abon de babu gwen zini dawem tanganna! Em mese betekkam de zerblan naka dawemkam ïrik taka, zebë angkam mam naka ep we yul sonebla'an. Zep angkam em sepulukam de ësa esa ïrik gili.'

¹⁸ "Zao zen hata zaka ki zep gubluka, 'Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes lima-ratus jutanak zaulu.'

¹⁹ "Desa hen ki zep gubluka, 'Em ëna lima enkam esa ïrik gili.'

²⁰ "Ahana zen hata zaka, zen hen ki zep gublu zaka, 'Bian, eno te-alana men, a. Ëe ama kaen haknak de tahalen naka ep aning tablak.

²¹ Ëe ama emsa aïri gweblak, sap em in jal-jal enkame ïrik gil gwenda. Sap em ere en mo eiyas gin nikore ei nika home tan gwenda, hwëna hen ebon de syal ta gwen wenyik mo irse gwen nakore nakae mamkam ere hap gulin gwenda.'

²² "Ki zep ding gulbluka, 'Em abon de babu gwen zini karek tanganna! Em eiwakam asa anakan tame taka: Ëe jal-jalkamë ïrik gil gwenan, hen ëre en mo eiyas gin nikore ei nika homë tan gwenan, hwëna aha mo irse gwen nakore ei nikaë gulin gwenan. In zep ere mo ol toranna in kon asa emsa karek tal.

²³ Zep em ba habe ano te-alana insa te-ala lam ta gwen golak drëne srëm gweka? Ki zao maka etan lwahal zannak betek maekam ap mas nulblik.'

²⁴ "Zini men zen zë lowe he'ak desa zep gubiridaka, 'Te-alana insa em al tablan. Satu meliarkam men zen ap zertrëblala, zëbe hap hwëna mas lablak.'

²⁵ "Hwëna zini man zë denggowanbla'ak, ki zep nenblak, 'Asya, Bian, zëno mes-am satu meliar gweka!'

²⁶ "Ki zep ding gulzimki, 'Zini men zen ano kap tablanna kim syal-syal gwenna, zëbe hap etan asa kap ta gweblal. Hwëna

men zen ano kap tablan naka asang gwe-blanna, men zen betek en maekam nama lwabla'anka, desa asa etan al tablal.

²⁷ Hwëna men zen ëe de teipsin hip baes tak, desa lahyo halzak- ëre mo nwenak de tameran hap.' "

Yesusu kim teipsin zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:

(Mat. 21:1-9; Mrk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

²⁸ In kim kirekam tonsuku, dekon kim Yerusalemk golëyaing gwe se'anka, Yesus Zëna ngeinnik gwëka.

²⁹ Zaitun tra nabare kwatap teknak de ë darena Betania hen Betfagek kim golëyaing gwe'anka, dekon zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka dan-dan guzimki,

³⁰ "Em ëna wakin san song ën. Kime apta'an haka, zao esa hëndep keledai tanena da tablan naka hla lala- zi mo zersong gwen srëm naka. Desa hil li-in halza.

³¹ Zi de emsa takensizimdinkim, 'Em ba habe hil li'ara?'- a kirekam ding ulzim, 'Bian dwam gwebla'ara.'

³² Zi darena in ki zep song ëka. Men kire enkam tan-tan soka, kire enkam zep ki hëndep lwak.

³³ Kim hil li in'inka, keledai bina ki zep dakensizimk, "Em ba habe hil li'ara?"

³⁴ Ki zep ding ulzimki, "Bian dwam gwebla'ara."

³⁵ Hëndep ki zep ërlwa halka. Kim ërhataka, ki zep keledai tahan dannak zëre mae mo tahan bajuna kang dasek, zao zep hwëna Yesusu zëwe de sewesen hap mas nèblak.

³⁶ Kim zersong gwe'anka, zi trana in dekam zep ngein sin zëre mae mo tahan bajuna ora san dëre dahak- desan de keledaina in zersong gwen hap. *

³⁷ Yerusalemk kim ëgolek de gwe'ak-orana men dekon zaitun tra nabare kwatap tek nakon hut gwehe zaka, zi trana men zen ang nèblan da'ak dekon zep ol mamkam Alapsa isrip-sri nèbla song gwe'ak- mae hap, mensa owas-owasna zëre mae mo nwekam hla nul gwekke.

³⁸ Man ëtaken song gwe'ak,

"Hë'ho!

An Bian mo bosekam nësa dikim tatetekam ïrik gin hip hata se'ara.

Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan. An Zëbon onakon esa Alap han ërumlae gwer!

Hë'ho! Nen kitak teipsin tangan Zini Alapsa boltere tan!"

* 19:36 19:36 Orep de zini kirekam ëgwë gwek- teipsin zisi de hut tu ine gunkumye. Orep teipsin zi de kudakam song gwe zanna, zëno enlalana, eijan hap. Keledaikam de song gwe zanna, zen umlae naban de hatazan hap.

³⁹ Hwëna Farisikam de zini zi trana iwe man zë hen ëdurum gwehek. Zen ki zep Yesussu nenblak, "Bian, emki sap ere hon de ang ta gwen wenya insa gubiridan-dekakim balk tasik!"

⁴⁰ Ki zep ding gulzimki, "Ëe ama emsa gubirida'an: Zen de ëbalk tasi'ik, dekam hwëna kaso beyam-byana an zen sa hwëna kirekam ëtaken gwer."

Yesus kim Yerusalemsa nwe go-ho gwe-blakake:

⁴¹ Yesus kim Yerusalemsa golek kon hla takin zika, dekam zep anakare ola ban nwe go-ho gwebla'anaka,

⁴² "Kwasang tol, Yerusalem. Namen bae ki anakan tame u'in, 'Alap han de zersësek gwen hap de orana an desan.' Hwëna Alap mes ebe mae hap orana insa aning tazimki.*

⁴³ Zen in zep, sap em Yerusalemk de zini home Asa dam lasi'in, yaklanak sa hatal-men dekam de ebe mae hap de jal zini emsa dot nulsu'ukye. Em dekam toton ba san molye heya-hya gwek. Zen sa kamasa bwang nul- eno ënak de kol sonna ansa dikim tatak gwesik kinin hapye. Desan sa emsa bitì neibiridazal.

⁴⁴ Zen sa hëndep emsa kitak damerasil, hen eno mae mo gola sa lu da gwer. We wal wasna zen sa kei-king nul, hëndep gol te ik gin maena molya ëlwak. Sap em home tame uk- Alap in kim sap emsa de ngaya tabin hip hata zakaye."

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake:

(Mat. 21:12-17; Mrk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

⁴⁵ Yesus ki zep Alap mo golak til zika. Dekon zep, men zen zë Alap hap de golblan kire-kirena lirak da gwibik, desa golëalsa soneka.

⁴⁶ Zao zep gubiridaka, "Alap mo olak man lwak,

'Ano gola zen Ënaka dekon gu sone gweblan hap dena.'

Em an hwëna

'sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.' **

⁴⁷ Hwëna Zën zep zë yakla jamkam tawa ta gwibi'inka. Hwëna Alap mo golak de syal tan wenyik mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola, zen dekam man Yesussu dikim tan hap orasa dëbla'ak.

⁴⁸ Hwëna hom dam dasi'ik, sap tingare ahakore zini man Yesus mo tawa tabinni sërkam dwam neibi'ik.

20

Yesussu kim anakan dakensiblikke, "Emsa an nara tri ta se'ara?"

(Mat. 21:23-27; Mrk. 11:27-33)

¹ Aha yaklakam kim Yesus Alap mo golak tawa tabi'inka, dekam zep hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola ban yaing gwezak.

² Zao zep dakensiblik, "Emsa an nara gubluka, hen nara emsa tri tase gwe'ara?-dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye."

³⁻⁴ Ki zep ding gulzimki, "Ki Ëe asa hen nonol emsa takensibiridal: Baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap tri ta seka? San ha zen zëre en mo sosonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ëe asa hen emsa gubiridal, 'Asa Zen tri ta se'ara, zebë kirekam syal gwe-gwe'an.' "

⁵ Dekam zep zë-en anakan donbi'ik, "Bëjen nen anakan ding gulblun, 'Alap tri ta seka,' ki hwëna zen sa nësa gubiridala, 'Ki em ba habe desa laibli'la srëm gwek?'

⁶ Hwëna anakane ding ulbli'ak, 'Yohanis zen zëre en mo sosonkam syal gweka,' ki hwëna zi trana an sa kasokam nësa niribiridal, sap zen Yohanissi mes-am anakan daibli'blak, 'Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.' "

⁷ Anakan zep hëndep ding nulblik, "Ëe homë dam ulsu'un, 'Yohanissi zen tri tase gweka.' "

⁸ Ki zep hwëna ding gulzimki, "Zep Ëe hen molyë emsa gubiridak, 'Ëe an zëno syalsaë gol gwe'an, hen Zen Asa tri tase gwe'ara.' "

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike-Zënaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:

(Mat. 21:33-46; Mrk. 12:1-12)

⁹ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Zini ki, zëno anggur ngana yawala. Zen hwëna ngana insa te-alakam bohë ta guzim halka. Zëna dekam zep aha lang san holokam de zë gwën hap song gweka."

¹⁰ Angguru in kim tëka, dekam zep zëre hon de babu gwen zisi zer soneka- zen de anggur dan te-ala hliksa zëre hap zerbla halzan hap. Hwëna zini in zen ngana insa bohë dak, zen hwëna man karekkam dangolek, deban zep nenblak, 'Wake, ki en lwahal!'

¹¹ Etan ki zep ahanaka zer soneka. Hwëna desa man nonol lamang dak, zao zep dangolek, ki zep etan ba maesa de golblan srëmkan nër sonek.

* 19:42 19:42 Luk. 13:34-35

* 19:46 19:46 Yes. 56:7; Yer. 7:11

* 20:10 20:10 2Taw. 36:15-16

¹² Dekam etan ahanaka zep zer soneka. Desa hen man dangolek, hēndep man dēsek, ki zep hēndep ngana in kon hiri dak.

¹³ “Dekam zep nga bina in enlala gweka, ‘Ēe banakan asa etan syal gwibir? Anik ki ěre mo dang tīnīnak de walasna ansa zer sonek. Desa wēhē yap blikip neisībli’ak.’

¹⁴ “Hwēna kim nga bohē tan zini in hla da guk, ki zep zēnaka nenbiridak, ‘Wakin angkam zēre mo walas tangan hata’ara. Bi zik de tīnkīm, an zen sa hwēna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nēn bi ēblak!’

¹⁵ Ki zep hēndep ngana in kon hiri dak, zao zep tol hēndep dak.

“Zep nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa kirekam neibirida gwek, zep zen banakan sa gweibirida zala?”

¹⁶ Zen sa tamera zala. Ngana insa dekam sa hwēna aha zi hip bohē tazimdi- dekam de zen anggur dan te-ala hliksa zēre hap zer gweblan hap.”

Ola insa kim ěsane gwek, dekam zep ěguk, “Asya, kirekam bap zen lwani!”

¹⁷ Hwēna Yesus man kara tabi’inka hen sane tabi’inka. Ki zep hwēna gubiridaka, “Ki hwēna em banakane Alap mo ola ansa enlala eibi’in?– men zen anakan lwak, ‘Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,

hwēna Bian Alap mes desa bolak ik gīlki.’

*

¹⁸ Zep zini men zen de gol tenya iwe ětisik gwe’anzak, zao sa hēndep ětimbwās gwe-gwer. Hen gol tenya in men zēbon mae de zan ine’ak, zen sa hēndep ěils gwer.”*

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaing gwe zakke, “Roma mo irik ginni wēhē ol lamangkam gubi’inka?”

(Mat. 22:15-22; Mrk. 12:13-17)

¹⁹ Yahudi mo mam-mamna in kim Yesus mo gulk sun de ol blaoranna insa sane da’ak, dekam zep dam nulsuk, “O zēno ola an nēbon mae am tī’in.” Ki zep sap dekam de zē hēndep balk tan hap ěakāsik. Hwēna zen zi beyam-byana insa hen nāirībiridak, zep balk da srēm gwek.

²⁰ Dekam zep hwēna balk tan hap orana dēbla’ak. Zen in zep ahakorena lup nul sonek- zen de u siwen olkam takensik gweblan hap. Sap zen mes ola anakan niaha-en guk, “Roma mo irik gīn nika de ol lamangkam gubi’inka, dekam asa enbiridazak. Zen dekam esa hwēna gubernor hon klak lal.”

²¹ In zep Yesussu nenblazak, “Bian, ěe mesē emsa tame lak. Em Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap eno tawa tabinni home wet gulsuk gwenda- dekam de zi emsa husus gweblan srēm hapye, sap mamna, sap betekna.

²² Zen in zebē emsa lakensībli’an: Em banakane Musa mo tītī tabin ola dam gulsu’ura? San ha nen sap esa Roma mo irik ginnik dep pajak te-alana ol gwizim? San ha bap nen?”

²³ Hwēna Yesus mes anakan tame tabiriki, “An u siwen olkam ki Asa dak-ensībli’an.” Ki zep gubiridaka,

²⁴ “Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrēblan.” Kim nolblak, ki zep gubiridaka, “Te-ala kasonak awe, an nara mo nwe-masesa zē yang dasik? Hen nara mo bosesa zē ale nuk?”

Ki zep ding nulblik, “Roma mo teipsin zi mo denakake.”

²⁵ Ki zep hwēna ding gulzimki, “Ki Roma mo teipsin zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zēbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak.”

²⁶ Zi beya mo inik hēndep hom zēno karekkam de ol-gunnu nasalblak. Ki zep hēndep balk tasik, sap zen man zēno ding gulzimdinni insa denggwānbik.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tīn nikon de etan ěngaya gwen hap dena dakensīblikke:

(Mat. 22:23-33; Mrk. 12:18-27)

²⁷ Sadukikam de gubirida gwen zini, zēno mae mo tawa tabinkim, “Zini bējen tīn nikon etan ngaya gwen.” Zen ki zep hen Yesus hon yaing gwezak.*

²⁸ Dekam zep u siwen enlala naban anakan dakensībli’ak, “Bian Guru, Musa Bak mo tītī tabin olak a kirekam mo lwakye:

‘Zi de we zemka walas wē lan srēmna tīnkīm hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam- zen de zē walassa aya zik mo weinak dep wē tan hap. Hen kirekam, oso zik de tīnkīm, aya zik de hwēna we semna insa gonkam.’*

²⁹ Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zēna zi nik zep nonol wenya golka, hwēna walas wē lan srēmna zep tīlki.

* **20:17 20:17** Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwēna Orya ol zi hip, ngīrīn gol tenya ban enlalana anakan apde nē’an, “Bol-zaun tangan wenya,” zep kirekam li nul sonek. * **20:18 20:18** Yes. 8:14-15 * **20:27 20:27** Kis. 23:6-8

* **20:28 20:28** Ul. 25:5-6

³⁰ Zao de zi nik zep etan golka- sowe nal zem in saye. Zen hen walas ën srëmnak zep tîlki.

³¹ Zao hen etan dan-ahan nik golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tîlki. Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwek.

³² Wenya in hwëna aumwa hap zep tîk.

³³ Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de zini in mes desa kitak nol gwek."

³⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, "Zini okamanak de lowehe gwenkam, zen man we-zi darena zënaka kap da gwenan.

³⁵ Hwëna zini men zen etan de ëngaya gwen hap ëdakasti'ik, zen molya etan zënaka kap da gwek.

³⁶ Zen dekam Alap mo dam taha nakore zi mo kim sa lowehe gwer, hen dekam molya etan juwe gwek. Zen Alap mo hanan tabin walaskam sa lowehe gwer, sap Zen mes desa tîn nîkon ngaya tabirki.

³⁷ Hwëna Musa hen mes damnak anakan goltreizimki, 'Zini tîn nîkon ngaya gwenkam.' Sap zen kim syauk nubare te tyum-tyumnuk hata zaka, dekam Alap anakan am gubluka,

'Ëe an eno auyan wal mo Alap- Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.'

³⁸ Zep Alap Zen tîn zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap. Sap tîngan men zen juwek Zëbon onakon nama ngayana."

³⁹ Ki zep Musa mo ol tawa ta gwibin zini ahakore nik nenblak, "Bian, em dawenkame ding guluda."

⁴⁰ Dekam zep Yesusu de takensik gwe-blanna baes tak, sap zen mes ësahe gwek.

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasin hip dena goltreizimkike:

(Mat. 22:41-46; Mrk. 12:35-37)

⁴¹ Yesus ki zep takensibiridaka, "Zen ba hap ki zini anakan tawa da gwibirin?-'Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen teipsin zini Daud mo auyan-tanekam sa hata zala.'

⁴² Hwëna Daud zëna man-am 'Teipsin Zi'kim gubluka- in kim buku Mazmuruk anakarekam ale gulkuye:

'Bian Alap man ano Teipsinnî gubluka, "Ëre mo dam taha nakon emki nikirin- dekon de hen teipsinkim irik gin hip.

⁴³ Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana îltikinnîk sisik gulin."

⁴⁴ Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa 'Teipsin Zi'kim gubluka, ki

Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?"

Yesus kim anakan tawa tabirkike, "Bera, Musa mo titi tabin ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban!"

(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)

⁴⁵ Zi beyam-byana in kim nama sane da'ak, ki zep dua-blaskam de wenya insa gubiridaka,

⁴⁶ "Bera, Musa mo ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban! Zëno mae mo kwaena in mana ebon mae hliminnink. Zen baju dawem-dawem alala tan naban zi nwe san zënaka nolëtrënda gwenan-zi dikim blikip gwesibirida gwen hap. Zen hen man ëdwam gwe-gwenan- dekam de aha zi tagal gwen maenak anakan blikip gwesibirida gwen hap, 'Dawem, bian guru.' Zen hen but srëm golak ngeinnik de komal tumnak de teinikirin hip ëdwam gwe-gwenan- hen tembane yawal maenakye.

⁴⁷ We wal sem-semna hen anakan ahap da gwibirin, 'Ëe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasi-bir.' Hwëna zen sowë enlala naban mas neibirida gwenan- dekam de zëre hap mamkam hli ti irin hip. Hwëna zëre mae mo karekna insa dikim aha zi hlauz- imdin srëm hap, zep but srëm gola kon zi nwenak Alapsa mam blalkam nen sone gweblanan- dekam de zi kil tîbin hip, 'Zini an airis.' Hwëna zen zënaka de karek tabin hip denaka kim mam nulsuk gwenan."

21

We sem tahalhana kim te-ala wasngena Alap hap ing so sonebla zakke:

(Mrk. 12:41-44)

¹ Yesus kim nama Alap mo golak gwë'anka, ki zep kara tabi'inka- te-ala beya zini kim Alap hap te-alana bitî da sone gwebla'anzak.

² Dekam zep hen we sem tahalhana hlauku- zen kim hen te-alana dan tolaka Alap hap ing so sonebla'anzak.

³ Yesus dekam zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: We sem tahalhana an mes tîngare ahakore zini kweikwik gulun."

⁴ Sap ahakon in zen bitî da gwe sanzal, zëre mae hap de hlikna nama beya nik ërlwazim'in. Hwëna we sem tahalhana an mes tîngan ing gulun- zën dikim tol sap gwën hap denaka."

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."

(Mat. 24:1-14; Mrk. 13:1-13)

⁵ Yesus hon de ang ta gwen wenya ki zep Alap mo gola insa anakan donbi'ik, "Alap mo gola an man tangan weir gul-sunkum kwa nuk, hen zëno kaso kong ta zahenna sêrkam de nwe-awes tanganna. Hen mensa Alap hap kire-kirena nol gweblak, sêrkam de dawem-dawem tanganna." Yesus ki zep gubiridaka,

⁶ "Yaklanak sa hatal, an desa namen kara u'in, sa dre nulsul. Hêndep zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tîngan tangan sa dri nulsul."

⁷ Ki zep Yesussu dakensiblik, "Bian, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?— dekam de anakan dam gulsun hup, 'Angkam man ki lwa'an— men kirekam hamal hap asa gubiridakaye.' "

⁸ Ki zep ding gulzimki, "Salok-salokkam lowehe gwék. Emsa mana yasik da gwibirink. Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-gwezal, 'Ëe an Zen— Yesusye. Angkam mes zë zaunun!' Hwëna bahem salbirida gwen.

⁹ Em de anakan ësane gwe-gwenkam, 'Zëwe man ëeija'an,' hen anakan, 'Dekon pemerinta nakon de wet so gwen hap man ësoson gwe'an,' hwëna em dekam bahem ëäiri gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam bahem ëkil gîl gwen, 'An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.'

¹⁰ "Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ëeija gwer, hen aha îrik ginnî aha îrik gîn niban sa ëeija gwer.

¹¹ Lang yala an san jîngîli mam enkam sa taillida gwer. Usak yawala sa hatanda gwer. Hen sang-sang yawal sa hlauluda song gwer. Nglinak esa owasna hla kulse gwer, dekam esa ëäiri gwer.

¹² "Hwëna kirekam de lwan srëmnak, emsa sa dahyo gwer hen karek da gwibir. But srëm golak de mam-mam wenya kip sa emsa kap nulzimhal gwer, ki sa hwëna pemerinta mo bwînak emsa yal nulne gwer. Hen emsa sa pemerinta mo teipsin-teipsin wenya kip anakan nolëtrei gwizim, 'An hen ahana— Yesus hon de ang gwe-gwenna.'

¹³ Hwëna zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim— em dikim zë abe hap denaka ëton gwen hap.

¹⁴⁻¹⁵ Aen asa ebe mae hap enlala blala ing ta sone gwizim, dekam hêndep eno

mae mo jal zini molya eno mae mo ola insa nulsuk halasen gwék. Zep emki hamal hap enlalasa anakan hohle ta gwen, 'Ëe ba hap de enlalana beya gwen hap? Zen sa zëwe de zaunkum enlala blala abe hap zerblala— ëe de kirekam ding gul gwizimdin hip denaye.'

¹⁶ Ere mae mo ane-bianna, aya-wal oso-wal om, iye wal om, hen wal bose wal om, zen sa emsa abe hap de jal hap karek tabin hip nolëgu gwer. Hêndep emsa sa ahakon damera gwer.

¹⁷ Emsa tîngare zini sa husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya.

¹⁸ Em sap esa okamanak awe juwer, hwëna lamkam etan tim ëse naban esa luk tal.

¹⁹ Zep em Asa de taïbliblannak em tatetekam ëzauk gwen. Zen dekam esa enaka ngaya labir!"

Yesus kim hamal hap gubiridakake, "Jal zini sa Yerusalem sa dre dazal."

(Mat. 24:15-21; Mrk. 13:14-19)

²⁰ "Em kime jana nabare zini Yerusalem sa de dot tasinnik hla kulida'ak, zen dekam ëenlala gwék, 'Yerusalem sa de dre tan hap de yaklanak mes zaunun.'

²¹ Em dekam, Yerusalem mo langnak de lowehen wenya, kwatap san dep em heya-hya gwen. Yerusalemk de lowehen wenya, emki hli tasin. Hen ë alp san de lowe hendan wenya, bahem etan ë san dep lwanda halzan.

²² Dekam men kirekam hamal hap ale nul gwékke, kire enkam sa Alap mo jala hatazim.

²³ Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam taizi gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak. Dekam langna sa tangan dohon-hon gwer— Alap mo jal de awe de zi hip hatazimdinkimye.

²⁴ Ahakon nëbökkam sa blom da gwibir. Ahakon tîngare lang san dep sa dahalebirhal gwer— zao de zi mo tana îltikinnik ëbabu gwe-gwen hap. Dekam Yerusalem sa Yahudi srëm zi en sa nyauk gweblal— hêndep yaklana de tap gwe'anka, Bian mensa ki-en zëbe mae hap aïtbir-zimkike."*

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de hatan hap de ol:

(Mat. 24:29-31; Mrk. 13:24-27)

²⁵ "Alap dekam sa tan-tanna ben-nak, yaklanak, hen keisnik gol gwizimdi.

* 21:24 21:24 Rom. 11:25; Why. 11:2

* 21:25 21:25 Mzm. 46:1-3; Yes. 13:10; Yeh. 32:7; Yl. 2:31; 2Ptr. 3:10-12; Why. 6:12-13

Dekam hina sa mam en tangankam ngëp-
ngep gwe-gwer- auku mam naban. Oka-
manak de tîngare langnak de zini zep sa
anakare hap ëairi gwer, 'Nen an molye
lowehék.' *

²⁶ Zini hëndep kim de lang olo gwen
hap dena insa neisbi'ik, airin hip sa ëtîlsik
gwer. Sap dekam ngînak de teipsin-
teipsin dowal-dowala sêrkam sa ëilman
gwe nasen gwer.

²⁷ Zen diki dekam sa ngatan zi mo lang
nakore Zi Tanganna Asa but de zerati gwe
zannak hla dase gul. Zen dekam asa ëre
mo soson naban ngatan yawala ban ziat
gwezal.

²⁸ Kirekam kim de lwa'ak, zen dekam em
luk tan, ki gulk sun isrip-sri naban ëkara
gwesek, sap zen dekam emsa de ngaya
tabin hip ki lwa'an."

Langsa de dam gulsun hup de ol:
(Mat. 24:32-35; Mrk. 13:28-31)

²⁹ Yesus ki zep gulk sun de ol blaonz-
imdinkim aisil gwibirida'anaka, "Emki
ëenlala gwen- dëren, ahaksa aha te.

³⁰ Zen de alsin hyanak etan ala
gwenkam, zen dekame tame ul gwenan,
'Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.'

³¹ Hen kirekam, owas-owasna insa kime
hla kul gwe'ak, zen dekam esa anakan
ëtawa gwer, 'Angkam Alap Zën de kitak
irîk gîlzî hap denak man zau'un!' *

³² "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em
an zene angkam lowe he'an, molye kitak
juwek, zen dekam sa ki tîngan lwal. †

³³ Ngî naban kama naban sa jek-jak nêr.
Hwëna ano ola, zen hëndep denaban sa
lwa gwer."

*Salok-salokkam de lowehe gwen hap de
ol:*

³⁴ "Ere mo gwënsa em kara gul gwen-
mae hap, mana eno enhona in beya gwe-
nanka, syan-syan en hap de enlalakam,
hen ho mamak ote gwen en hap de
enlalakam, hen ere mo gwënsa de ngalap
gwibin hip de enlalakam. Ki hwëna
aumwa hap de yaklanak zol makarenak
esa ëkyan nahlal.

³⁵ Sap yaklana dekam kirekam sa
hatazim- tîngan men zen okamanak
lowehe gwenan, zëbe mae hapye.

³⁶ Zen in zep salok-salokkam lowehe
gwek- Alapsa de gu sonebla tine gwen
naban, tatetekam ekakim ëzauk. Karek

yala in zen hata'an, kire hap em abe
ta sone gwen- desa ekakim dawemkam
yaubik, hen dawemkam ekakim ngatan zi
mo lang nakore Zi Tanganna Asa etan de
hata zannak ërtowek."*

³⁷ Zao kim lwa se'ak, Yesus dekam
yaklam Alap mo golak tawa ta gwibirki.
Kam-en zep hwëna zëre hon de ang ta
gwen wenyu ban zaitun tra nabare kwatap
tek san dep golësek gwe-gweka- zao de
golëtruwe gwen hap.

³⁸ Zi beyam-byana kak tangannak zep
Alap mo golak yaing gwe-gwezak- Yesus
mo tawa tabinni insa de ësane gwen hap.

22

Yudas kim Yesussu zergukuke:

(Mat. 26:1-5; 26:14-16; Mrk. 14:1-2;
14:10-11; Yoh. 11:45-53)

¹ Dekam yakla yala Paskanak dep man
golek de gwe'ak- Alap men dekam Mesir
kon Israelsa gwis gwe sonekake. * Paska
yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen
ëkon gwesik hanak- aha-ere minggukam
de ragi srëmkam rotisa tru ta gwen naye.

² Dekam Alap mo golak de syal tan zi mo
mam-mamna Musa mo ol tawa ta gwibin
zi niban, zen hwëna aningkim Yesussu
dikim tan hap orasa dëbla'ak. Hwëna zi
beyasa nairibiridak, zep dekam balk da
srëm gwek.

³ Dekam zep ëna Kariot walya Yudas
Baksa dowal mo kigîna ing gwe heblaka.
Zen sap zëre hon de dua-blaskam ang ta
gwen wenyik mo ahana.

⁴ Zen ki zep song gweka- Alap mo golak
de syal tan wenyik mo nol-nola ban, hen
zëwe de jana nabare zi mo mam-mam
naban de olsa anakare hap ziaha-en gun
hup, "Ëe banakan asa ebe mae hap zao de
balk tan hap zertreizim?"

⁵ Zen man tangan sam neisiblik, dekam
zep nenblak, "Te-alasa asa ep ërblal."

⁶ Dekam zep ding gulzimki, "Ëe asa
orana tëblal- dekam de sowëkam ebe mae
hap zertreizimdin hip."

*Yesus kim zëre mo timsi de enlala
gwe-gwibin hip de tembanena nonola golz-
imkike:*

(Mat. 26:17-29; Mrk. 14:12-25; Yoh.
13:21-30; 1Kor. 11:23-25)

⁷ Rotisa de ragi mas gun srëmkam tru
tan hap de mingguna iwe kim lwa se'ak-

* **21:31 21:31** Owas-owasna mensa enlala gwibiridaka, zen mensa ayat 25-26nak lwa'an. † **21:32 21:32** Yesus mo
ola an, san ha mae hap? - Zënaka de taibliblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena, hen Yerusalem sa de dre tan
hap dena. (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24) Yerusalem sa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen
Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep ayatnak awe zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap denaka hom.

* **21:36 21:36** Rom. 13:11-14; 1Tes. 5:3; Mrk. 13:33 * **22:1 22:1** Paska mo enlalana, emki Lukas 2:41 mo ote
alenak hlaun. Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan- dekam de hop gwen hap. (Ul. 16:1-8)

yaklana men dekam Paskanak dep de tembane yawalak dep domba zahona Alap hap blom da gwibir-blikke,

⁸ Yesus dekam zep hen Petrus ne Yohanis neka guzimki, "Em song ë- Paskanak dep de tembane yawalsa eka hen nêp hamal ul."

⁹ Ki zep lakensiblika, "Endawe asa hamal ul?"

¹⁰ Ki zep ding gulzimki, "Em kime ëna iwe li'inka, dekam esa zini hla la sonera- kama ngatdarakkam de weya blome gwirenhan naban. Zen desa em êrtro kinin- hêndep gola men zao de tik, em hen zao lil.

¹¹ Zao gol bi naka enbla, 'Bian Yesus man emsa takensiblika, "Ëe teksonna enda zao asa ëre hon de ang ta gwen wenyana ban Paskanak de tembanena zitwenblal?"'

¹² Zen sa ebe nikip gulk de tekson yawalsa zertreizimdi. Komal tum maena sowe henna. Zen zao hamal ul guk."

¹³ Ki zep hêndep song ëka, zao zep hêndep oltoweka- men kirekam Yesus guzimkiye. Zêwe zep hêndep tembanena hamal ul guku.

¹⁴ Kim kam-en gwek, Yesus dekam zep dua-blaskam de wenyana ban Paskanak dep de tembanena insa zitwenbla'anka.

¹⁵ Ki zep zê gubiridaka, "Ëe ama tang-an dwam gwe-gwek- Paska tembanena ansa de eban mae zitwenblan hapye, Ëe de nama karek yawala insa goltowen srêmnak.

¹⁶ Sap Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe na-en molyë etan auhu-kamanak Paska tembanena twinbik. Hwëna Alap kim de irik ginkim kon gwesibir hana'anka, zen diki dekam asa eiwa tangankam de Paska tembanena twinbir."

¹⁷ Yesus ki zep anggur ho nabare mokna zerka, deban Alap hap dawemsa golblaka. Zao zep gubiridaka, "An desa apdekam otdebik.

¹⁸ Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe angkam na-en molyë anakare anggur hona etan otdek. Hwëna Alap mo irik ginnik kim de hata'ak, zen diki dekam asa etan ziotdebir."

¹⁹ Rotina ki zep hen gul ineka. Ki zep hen rotina in hap Alap hap dawemna golblaka, ki zep ahap gul guku. Desa zep anakare ola ban kap tazimki, "An ano timni-mensaë ebe mae hap sosok gulzim'inke. An kirekam em ano timbwanak syal gwe-gwibin- Asa dikim enlala gwe-gweblan hapye."

²⁰ Kim tembane tasik, ki zep anggur ho mokna etan anakare ola ban zezimki, "An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet

sol- Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye.*

²¹ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Zini men zen Asa dikim zê balk tan hap zertreizim'ira, zen hen awe nikin'ira.

²² Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe asa til- men kirekam ki Alap Asa gublukake. Hwëna kwasang tol, zini men zen Asa dikim zê balk tan hap zertreizim'ira, zen karekna mam tangan wenyaka sa goltowera!"

²³ Ki zep zê zënaka anakan dakensibirida nasen'ak, "Nëbon mae onakon in nara sa ki kirekam gwëblala?"

In kim anakare hap ëol gwekke, "Diki ëe amaka mam gwe'an!"

(Mat. 20:25-28; 23:11-12; Mrk. 9:35; 10:42-44; 1Ptr. 5:1-5; Yoh. 13:12-15)

²⁴ Hwëna dekam zep dua-blaskam de wenyana in ëol gwe'ak- mae hap, "Yesus de irik gi'inka, diki ëe amaka nëbon mae onakon teipsi'in."

²⁵ Ki zep zê gubiridaka, "Alapsa de tame tan srêm lang-langnak men zen teipsin-teipsinkim teinikin gwenan, zen man zêre kore naka jap nul sonenda gwenan. Hen zen man anakan de blikip gwesibirida gwen hap ëdwam gwe-gwenan, 'Bian, em in asa de sam gulsun hup de zi.'

²⁶ Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen teipsin hip dwam gwe'ara, zen diki walas betek mo kim zen gwën. Hen men zen mam gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tingare zi mo babu gwen zi makan zen gwën.

²⁷ Ema tim ul gwenan, 'Mejanak de tembane gwen zini, zen mamna. Hwëna men zen zêbe hap tembanena hamal nul gweblanan, zen betekna.' Auhu-kamanak, eiwa, mejanak de nikirin zini zen mamna. Hwëna Ëe kirekam de mam gwen hap homë hatazak. Ëe hwëna babu gwen zi mo kim de mas gwibiridan habë hatazak. Zep em hen ano kim em lowehe gwen.

²⁸ "Em mese Asa ërgwënda gwek hen kara landa gwek- banakare karek maesa de goltowe gwennak.

²⁹ Zep men kirekam Bian abe hap golblaka, zëno alp nakon de irik gin hip, Ëe hen kirekam asa ebe mae hap golzim- em de hen ano alp nakon irik gin hip denaye.

³⁰ Em dekam ano alp nakon esa teinikin- ano irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalakye. Hen em dekam esa ere mae hap de dua-blaskam de komal tumnak teinikin- dekon de dua-blaskam de Israel Bak onakore zi aususa irik gin hipye."

* 22:20 22:20 Yer. 31:31-34

Yesus kim Petrussu gublukake, "Em esa Asa zabeblala."

(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

³¹ Yesus ki zep Simonsa gubluka, "Simon, Simon, dawem! Emki Asa sane tan. Dowal mo kigina mes emsa de sêrkam akasibiridan hap Alapsa abe taka.

³² Hwëna Simon, Êe mesë ebe en hap Alapsa abe tal- eno Asa de taibliblan dikim topse gwe srëm gwen happye. Em kime Abon osan dep etan lwa ha'an zaka, ere mo wal bose walya dekam tatete tabir."

³³ Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, êe mesë tangan hohle gwenan- Eban de bwi san song ën hap, hëndep Emsa de zerzaunnuk de hwëna tin hipye."

³⁴ Ki zep ding gulbluka, "Petrus, Êe ama emsa gublu'an: Namen ayang de gun srëmnak, em esa anakan de Asa zabeblanna dan-ahan soblala, 'Zini in êe homë tame ta'an.' "

Aumwa hap kim ol zim-zimni golz- imkike:

³⁵ Ki zep takensibiridaka, "Êe kimë orep emsa lup gul sonek, hon hen te-ala srëmkam de sek gwen hap, timnik de alala tan en naban, dekam san ha ema ëtahalha gwek?"

Ki zep ding nulblik, "Êe homë ëtahalha gwek."

³⁶ Dekam zep etan gubiridaka, "Hwëna angkam, eno mae mo hon hen te-ala de lwanna, emki kap tan. Eno nêbok de lwan srëmna, emki tahan bajusa te-ala hap lirak tabin- te-alana dekam de nêboksa lop tan hap. Sap em Abone ang ta gwek, emsa hen zep sa jal neibiridal.

³⁷ Sap Êe ama emsa gubirida'an: Men zen Alap mo olak abe hap dena lwak, 'Zi jal-jal makan sa nêblal'- zen kitak nabakam sa ki jower."*

³⁸ Ki zep ding nulblik, "Bian, emki aken. Awe nêbokna dan."

Ki zep ding gulzimki, "Sya. Otan bahem ëgun." †

Yesus kim zaitun tra nabare kwatap tek nakon Alapsa gu soneblakake:

(Mat. 26:36-46; Mrk. 14:32-42)

³⁹ Yesus ki zep Yerusalem kon zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka- men kirekam Zëna golëgwë gwekake.

⁴⁰ Kim golëyaing gwe seka, zao zep gubiridaka, "Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altlink."

⁴¹ Zëna kim engka en zëbon mae onakon langa gwe halka, zao zep boklena kom soka, dekon zep Alapsa gu sone gweblala'anka,

⁴² "Bian, Em de dwam gwenkam, Abon onakon langa gulsuk- karek yala in zen Abon onak dep golek de gwe'an zalye. Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan." [

⁴³ Alap mo dam taha nakore zini ki zep zë hata zaka, zao zep sosonna golblaka.

⁴⁴ Hwëna enlalana man sêrkam tangan dowebla hanaka, dekam zep etan enlala zon tasiblin naban ola gu sonebla'anka, hëndep irse gwenna kal makare nik wet soblak.] ‡

⁴⁵ Alapsa de abe ta gwenna kim hya gwesiki, ki zep dan-ahare zini in osan dep lwahal zaka. Hwëna ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Embwan zë mamkam hlauludak, zep truwe'ak.

⁴⁶ Zao zep gubirida zaka, "Em bap nini truwer. Em luk tan. Kareknak dikim altirin srëm hap em Alapsa abe tan."

Yesussu kim balk dakke:

(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Yoh. 18:1-11)

(Ayat 47-53)

⁴⁷ Yesus kim nama ola ton'anka, dua-blaskam de zini in mo ahana, Yudas, ki zep zi beyam-bya naban golëyaing gwe'an zaka. 52bAhakon Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen zao de jana nabare zini, hen Yahudi mo nol-nola ban. 47bYudas ki zep zë Yesussu babang ta'an zaka.

⁴⁸ Yesus ki zep hwëna gubluka, "Yudas, em san babang tankame ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zergu'ura?"

⁴⁹ Hwëna seblaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in, kim zë kirekam hla nu'ik, dekam zep dakensiblik, "Bian, san angkam nêbokkam nen tobe gwen?"

⁵⁰ Hwëna ahana dekam zep nêbokna mol ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsin tangan zi nik de babu gwe-gwen zini sap zip soka. Hwëna dam san de ing ala en naka zep blansibli kinika.

⁵¹ Hwëna Yesus ki zep jalse gweblaka, "Bahem! In sya!" Zëna ki zep ing alana insa dawem soblan hap towanzim-blika, dekam zep hëndep dawem nêblak.

⁵² Ki zep hwëna in zen Zënaka de balk tan hap yaing gwezak gubiridaka, "Em san Asa jal zisie hla lal, zebe nêbok te tek teiredan naban yaing gwenan zalye?"

* 22:37 22:37 Yes. 53:12; Luk. 23:33 † 22:38 22:38 Yesus insa kirekam gubiridaka, san ha nêbok tangansa de lop tan hap hom yap ki gubiridaka? San ha diki enlalasa de hohle tan hap ki gulk sun olsa blaonzimki? ‡ 22:44 22:44 Ayat 43-44na an, tawa gwizindinni hom: San ha Lukas ale soka? San ha aha zi lun mas soka?

⁵³ Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba habe zê Asa balk la srêm gwek? Hwëna angkam lang kawesinnik awe ebe mae hap man dakastülzim'in, sap dowal mo kîgî mo enlala kawesîn emsa tri tasibi'ira."

Petrus kim Yesussu zabebalakake:

(Mat. 26:57-58; 26:69-75; Mrk. 14:53-54; 14:66-72; Yoh. 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Ki zep hêndep balk dahak- Alap mo golak de syal tan zi mo teipsîn zi mo gol san dep. Petrus lun sap-sap gwen da'anka.

⁵⁵ Dekam zêwe de syal ta gwen wenya gol tēmnaq syauknu bla dasi'ik- desa de tuwirin hip. Petrus zao zep hen nikin'in zaka.

⁵⁶ Hwëna zêwe de babu gwe-gwen we zep syauk ngatannak de nikirinnik tame tazak. Zao zep lalak tasîn hîp karatda ta'ak, ki zep zê hêndep gubluk, "Zini an deban apdenak ë gweka!"

⁵⁷ Hwëna Petrus ki zep kon ding gulbirkî, "Zini in ëe homë mae tame ta'an."

⁵⁸ Hom holo gwe'ak, ki zep etan ahanik tame ta zaka, zao zep gublu zaka, "Em an zen ahana!- desa de ang gwe-gweblan zi niye."

Petrus ki zep ding gulbluka, "Ëe an zen hom."

⁵⁹ Yakla nwenan san ha aha-en tamanka, dekam zep ahanik ol drakkam gu ane gwe'anka, "Eiwa, zini an desa de ang gwe-gweblanna, sap zen an hen Galilea wall!"

§

⁶⁰ Petrus ki zep ding gulbluka, "Ëe homë tame gu'un- in zebe ki gu gwe'araye!" Hêndep in kim nama ton'anika, ayangna ki zep gu aneka.

⁶¹ Yesus ki zep Petrussu de hla tan hap lero gweblaka. Petrus dekam zep hwëna etan enlala gweka- mensa anakan gu-gublukaye, "Namen ayang de gun srēmnaq, em dan-ahan sonkam esa Asa zabebalala."

⁶² Dekam zep hêndep wet soka. Gosa zep kon yusyustîn nîban gwë song gweka.

Yesussu kim swrë dak hen dangolekke:
(Mat. 26:67-68; Mrk. 14:65)

⁶³ Zini in zen Yesussu kara da'ak, man swrë da gwe'ak hen dangole gwe'ak.

⁶⁴ Nwe hêreblan naka zep dakensik gwebla'ak, "Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwë'anam, emaka anakan asa gubirida gwe'ara, 'Zi bosena zen asa lek tyanda.' "

⁶⁵ Etan kirekam-kirekam ol lamang naban swrë da gwe'ak.

Yahudi mo teipsîn sinodenak kim nêrtrêkke:

(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

⁶⁶ Kim liti'ik, Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen Musa mo ol tawa ta gwibin zini dekam zep tagal gwesik, ki zep hwëna Yesussu zêbon mae onak dep nêr halzak.

⁶⁷ Ki zep zê nenblak, "Dekam asa gubirida: Em an san ha eiwa Alap mo Dam Tasinnî?- Israelsa de ngaya tabin hip Dena."

Ki zep ding gulzimki, "Ëe emsa gubirida'ak, em molye ëtaiblik."

⁶⁸ Hen Ëe emsa takensibirida'ak, em molye ap ding ulblik.

⁶⁹ Hwëna molya holo gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe dekam asa Soson Zini Alap mo dam taha nakon nikin."

⁷⁰ Ki zep dakensiblik, "Ki, em san Alap mo Tane?"

Ki zep ding gulzimki, "In eiwa denakae ëgunun."

⁷¹ Dekam zep ëguk, "Nen ba hap de ahasa takensibiridan hap? Nën mes em- am kitak Alapsa de lamang tannak asal-blanan!"

23

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:

(Mat. 27:1-2; 27:11-14; Mrk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

¹ Ki zep Yahudi mo sinodenak de teipsîn-teipsîn wenya ëzauk, dekam zep Yesussu teipsîn zini Pilatus osan dep nêrhak.

² Ki zep nenblak, "Zini an ëe mesë dam lasik: Karek san dep zen zini lup gulhal gwe'ara. Zen man tawa ta gwibirida, 'Romak de teipsîn tangan zi mo dwam gwibin sin bahem ang ta gwen- pajak te- alasa de kap ta gwizimdinkimye.' Zen man hen zënaka gu gweblanda, 'Ëe an Emsa de ngaya tabin hip de Zini Zen- mensa ëgu-guk gwekye. Ëe an Zen- eno mae mo Teipsîn niye.' "

³ Pilatus ki zep takensiblika, "Em an san ha eiwa zen- Yahudi mo teipsîn niye?"

Ki zep ding gulbluka, "In kirekame gunda, zen kirekamke."

⁴ Ki zep Pilatus Alap mo golak de mam-mam wenya hen tingare zi trana insa gubiridaka, "Ëe homë zini an mo karekna hlauhlblunan."

⁵ Hwëna zen dekam anakan ësas gwesikhal gwe'ak, "Zëno tawa tabinni in dekon ëilman gwe song gwe-gwenan. Galilea kon ki kon gweka, hêndep

Yerusalem mo langna mes sul soneka, hêndep angkam mes awe hata zala."

⁶ Pilatus kim kirekam salbiridaka, ki zep takensibiridaka, "An san Galilea wal?"

⁷ Ki zep ding nulblik, "In eiwa, Galilea wal." Dekam zep Herodes osan dep zer soneka, sap Galilea, zen Herodes mo irik ginnî. Herodes zëna dekam Yerusalemk gwe'anka. *

Herodes hon kim nêrtrêkke:

⁸ Herodes man tangan Yesussu de hla tankam sam gwesiki, sap zen orep mes zêbe hap dena sane gwe-gweka. Zep man sap hla tan hap dwam gwe-gweka- hen zëno owas syal gwibinsi de hlaun hup.

⁹ In zep sap Herodes beyakam taken-taken gwe-gwebla'anka, hwëna Yesus hom tangan ding gul gwebla'anka.

¹⁰ Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini men zen Yesussu nêrtîlzik dekam Yesus mo karek-karekna beya tangankam Herodes Bak hap ol drakkam deiri nul guk gwebla'ak.

¹¹ Dekam zep Herodes zêre mo jana nabare zi niban Yesussu ziswrê ta gwe'anka hen zilamang ta gwe'anka. Ki zep hwëna teipsin zi hip de baju dawemna ala nosoblak- deban de anakan swrê ta gwen hap, "Dawem, bian. Em in zen-Yahudi mo teipsin niye." Deban zep etan Pilatus osan dep nêr sonek.

¹² Yaklana dekam zep Herodes ne Pilatus ne, orep men zen zënaka gîl-gîl ei gwizimki, etan dokot êka.

Pilatus kim anakan tapbla tazimkike, "Amki lak."

(Mat. 27:15-26; Mrk. 15:6-15; Yoh. 18:38-19:16)

¹³ Pilatus ki zep tagal gulsuku- Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nola, hen zi trana insa,

¹⁴ ki zep zê gubiridaka, "Em ansa zini abon onak dep anakare ola ban êrhalzal, 'Zen man zisi karek san dep lup gulhal gwe'ara,' eno mae mo nwenak êe mesê sap takensik gweblasan, hwëna êe homê mae zëno karekna hlaulblunan- men kirekam em enblalye.

¹⁵ Hen kirekam Herodes. Zen hen hom karekna hlaulblula, sap zen totoresa etan nêbon mae osan zer sonera. Eiwa, zen

hom mae karekna golka- dekam de tan happye.

¹⁶⁻¹⁷ Zep êe asa lek-lek tan en hap gubiridali, ki asa zeser soner." †

¹⁸ Kitak de zi beyam-byana in ki zep êgu anek, "In lak! Barabassa ap hîl tî sonezim!"

¹⁹ Barabas in Roma mo irik gîn nikon zisi hlil in'inka, dekam zep golêilman gwenkam zisi zitaka. In zep bwinak tak daink.

²⁰ Pilatus Yesussu de zeser sonen hap sap dwam gweka, in zep sap etan kirekam ol mamkam gubiridaka.

²¹ Hwëna dekam tangan zep ol nop-nopkam êgu ane gwe'ak, "Desa te-lidak sonnak makan laink! Te-lidak sonnak makan laink!" ‡

²² Ki zep etan dan-ahanna gubiridaka, "Hwëna zëno karekna homke!- dekam de tan hap denaye. Êe hom am aha-en mae hlaulblunan! Êe asa sap'nen lek-lek tan hap gubiridal, ki asa hîl tî soner."

²³ Hwëna zen ki zep ol nop-nopkam te-lidak sonnak de makan ta irin hip êgu ane gwe'ak, hêndep dekon Pilatus hom etan zëno mae mo ola esek gulzimki.

²⁴ Ki zep hêndep zëno mae mo gun sun tapbla tazimki.

²⁵ Dekam zep hwëna zini mensa zëna abe nêblak, desa zeser sonezimki- mensa golêilman gwenkam de zi tan hap bwinak tak da inkke. Hwëna Yesussu zep zëno mae mo dwam gwibin sin dikim syal gwibin hip tapbla tazimki.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:

(Mat. 27:32-44; Mrk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

²⁶ Yesussu ki zep nêrhak. Oranak zep Kirene walya Simons nêrtowe'ak. Zen man Yerusalem san dep lwa ha'an zaka. Zao zep balk dak, ki zep tik-tik dak- Yesus hup de te-lidak sonna insa de hwëna Yesus zêre hon zikong gwe hendan hap.

²⁷ Zini beya nik hen ang tan da'ak. Ahakon we walya gosa dablan da'ak hen aitin-aitin nêbla'ak.

²⁸ Yesus ki zep we walya insa lero gwibiridaka, zao zep gubiridaka, "Yerusalem we wal, bahem Asa gona gwëblan. Diki ere mae mo timsi em gwebin, hen walas omka em gweibiridan.

²⁹ Sap yaklanak sa hatal- zi de anakan gun hup, 'Dawem tanganna, we wal de u

* **23:7 23:7** Roma kim irik nik, Israel mo langna dua propinsi makan enlala neibik. Pilatus Yerusalem mo langsa Roma mo bosa hap irik gilki. Hwëna Roma mo teipsin tangan zini Herode'a dam tasiki- Galileasa de irik gîn hipye. Pilatus zen sap Roma wal, hwëna Herodes, zen Galilea mo lang nakorena. † **23:16-17 23:16-17** Orep tangan kim Lukas mo alena ansa etan ale nul gwék, aha zi mes yap ayat 17na ansa mas gulku: Paska yaklana men kiye, Pilatus dekam man bwinak de zini gwis gwe sone gweka- tingare zi mo ol-gun sun. ‡ **23:21 23:21** Roma kim irik nîl gwék, karek gol gwen zisi de tanna, desa man te-lidak sonnak makan dabinir gwék. Yesus ensa hom ki nêblak.

gwenasa akasin srēmna, hen ewalas gwen srēmna, hen momkam de walassa taizin srēmna. Sap Alap mo jala nabakam sa hatazal.’

³⁰ Dekam zini sa aīrin hip kwatap-kwatapna nahērhebirida gwer, ‘Asa em kei-king gun! Asa em ani-ning gun- ēe de Alap mo jala ansa hlaun srēm hap.’*

³¹ Angkam de zini em an walas mo kime angkam jala tame u’in, hwēna kire niki Asa ēbla’an. Hwēna zi mo jal-jala sa ta gwese zaher, hēndep sa tangan taman kinil. Hwēna zao sa Alap mo jala hatazimzir.” S

³² Hen karek gol gwen zi darena man deisyak- apdekam de Yesus mae han tameran hap.

³³ Lang tek bosena Zi Nol Swrak kim yaing gwesek, zao zep jana nabare zini Yesusu te-lidak sonnakk makan daink. Karek gol gwen zi darena insa hen man makan nosoink- ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san dekam. [

³⁴ Yesus ki zep ola gu soneka, “Bian, zini an zen Asa karek danan, zēno mae mo karekna ansa tap gulsuzim, sap zen hom tame nu’in- an desa zēna syal neibi’inye.”]

* Jana nabare zini in ki zep hwēna zēno pakeanna dobe abu mo kim de zēnaka dam tasik gwibinkim kae nēblandak.

³⁵ In kim ki zē kirekam lwa’ak, zini beya nik zē hen kara dabi’ik. Yahudi mo mam-mamna hen man zē durum gwehek. Zen hen Yesusu anakan swrē da gwe’ak, “Zen aha zi ensa ngaya ta gwibirki. Zen de eiwa Alap mo Dam Tasinni, Israelsa de Zen ngaya tabin hip, ki Zen ki angkam Zēnaka ngaya tan!”*

³⁶ Ki zep hen jana nabare zini swrē da’ak. Zen anggur ho eteksa noltrē seblazak,*

³⁷ deban zep zē nen seblak, “Eme eiwa Yahudi mo teipsin zisi, emki enaka ngaya tan!”

³⁸ Te-lidak sonna iwe nol bol tahan nakon man anakarekam de alena makan nulink, “An zen- Yahudi zi mo teipsin niye.”

³⁹ Aha karek gol gwen zini mensa Yesus mae han makan dabirink, zen Yesusu anakan hen lamang ta’anka, “Em san zisi de ngaya ta gwibin hip de Alap mo dam

tasin Zisi hom?! Emki nēnaka ngaya tabin!”

⁴⁰ Aha zi nik zep jalse gweblaka, “Em san home Alapsa aīribla’ara? Nēbe mae hap mes ki lwazimnin- tameran hap denaye.

⁴¹ Hwēna nēbe nikip dena, nēre nik mo karek-karek nakon ki lwazimnin. An hwēna hom tangan karekna golka.”

⁴² Ki zep Yesusu gubluka, “Asa en-lala gwebla- Em de irik gin hip lwahal zankamye!”

⁴³ Ki zep ding gulbluka, “Ee ama emsa gublu’an: Namen hē’ho gwibin langnak eban esa apdekam ēra.”

Yesus kim tilsikike:

(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

⁴⁴ Yakkana kim bolak zauku, dekam zep tingare langna owas hap kawesik. Hēndep yakla nwna kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan hleng gwek. †

⁴⁵ Alap mo gol mwanak de kaen lilikin glaing-gling yawala dekam zep owas hap kalk neisik sonek.*

⁴⁶ Yesus ki zep hwēna ol mamkam hērhe hanaka, “Bian, Ee ēre mo angna eno tahanakē drē ne’an!” Kirekam kim gu aneka, ki zep hēndep tilsiki.*

⁴⁷ Jana nabare zi mo mamna in zen zē kara ta’anka, dekam zep Alap mo bosena anakare ola ban teip gulsublu’anka, “Zini an eiwa kareksa de gol gwen srēmna.”

⁴⁸ Zi beyam-byana men zen kara tan hap yaing gwezak, kim zē kirekam hla nuk, dekam zep go naban anakare enlala naban lwan dahak, “O ēe ba habē ola mas gul- zi dawemna insa de tan hapye!”

⁴⁹ Ahakon men zen Yesusu nērgwē gwek, hen we walya men zen Galilea kon ang nēblazak, zen langa nakon ēzau’uk. Dekon zep hen kara nu’ik- in zen ki zē lwa’akyē.

Yesusu kim nēr dwanukke:

(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yahudi mo aha ēna Arimatea walya Yusup, zen zini dawem tanganna, hen zini man desa blikip neisik gweblak. Zen man tangan Alap de kitak nabakam irik gilzin hap hohle gwe’anka. Zen sap Yahudi mo teipsin sinodenak de aha mamna, hwēna zen hom Yesusu de tan hap de ol aha-en gunnuk ola mas gulku.

* **23:30 23:30** Hos. 10:8; Why. 6:16 S **23:31 23:31** Yesus awe te ēsesena hen sasanna gubiridaka, hwēna enlalana man apde nē’an- men kirekam Orya olkam nen gwibirin “jalsa de tame gun srēmna” hen “jalsa de tame gunnu.”

* **23:34 23:34** Yesus mo ola ansa emki Mzm. 22:19nak hlaun. Hwēna ola in zen Lukas zēn hom yap ale gulku. Sap men zen orep zēno ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ale nul gwek. In zep angkam enlala nei gwibirin, “San ha ahakore nik lun tangan mas nuk.” * **23:35 23:35** Mzm. 22:7-8 * **23:36 23:36** Mzm. 69:22 † **23:44 23:44**

Amos 8:9 * **23:45 23:45** Kel. 26:31-33; 36:35; Ibr. 9:2-8 * **23:46 23:46** Mzm. 31:6; Kis. 7:59

⁵² Yusup ki zep Pilatus onak dep song gweka- Yesus mo tok naka dikim lo tasin híp de abe tan hap. Dekam zep gubluka, "Amki."

⁵³ Dekam zep zizeryahe halka. Kaen ngap-ngap blalkam zep zitahaleka, ki zep hwëna kaso hul hamal gun ësenak zidre neka- aha zisi de zë drënen srëmnak.

⁵⁴ Yaklana in Jumatkam, hen man kam-en gwe'ak, zep Hari Sabatnak dikim hatan hap aha-ere jam maekam hom lwa'ak. ‡

⁵⁵ We walya men zen Yesussu Galilea kon ang nëblazak, zen man Yusupsu nërtrok. Kaso hula insa man hla nuk, hen zidre nennak man kara dabi'ik.

⁵⁶ Ki zep lwan dahak, hwëna dekam zep irase dawem nabare kire-kirena hamal nuk- Yesus mo tok naka dikim dra tandan hap, hen ahakorena kaen mwa san de kang tanun hap.

Hari Sabatnak, syala dekam man nolzausuk- men kirekam Musa tütü ta gwibirkike.

24

Yesus kim tîn nîkon ngaya gwekake:

(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Yoh. 20:1-

10)

¹ Hari Minggukam kak tangannak, ki zep we walya in sek gwek- Yesussu men zao nën nekke, desan dep. Irase dawemna bare kire-kirena insa hamal nuk, desa man kap dak.

² Kim yaing gwek, ki zep hla nul kinik, "Lilikin híp de kaso yala insa mes irhi nul kinil."

³ Kim zë bitü gwek, hwëna Bian Yesus mo tokna hom zë hla daonk.

⁴ In kim zë ëzau'uk, dekam hom anakan dam nulsu'uk, "An banakarekam zë lwal?" Ki zep zë hwëna mumuk ennak zi darena zëno mae mo alpnak jo kë zaka. Zëno nik mo pakeanna angtan-angtanna- san de ngli angna kiye.

⁵ Ki zep zë mamkam ëaïrî'ak, dekam zep kamanak ëtuk gwehek. Zi darena in zao zep enbiridaka, "Em ba habe ngaya Zini insa tîn zi kang gul gwennak lëbla'an?"

⁶ Zen awe hom. Bian Alap mes tîn nîkon ngaya tala. Emki ëenlala gwen- mensa Galileak anakan emsa tawa ta gwibirkike,

⁷ Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa karek gol gwen zi mo tahanan dep tapbla dazim. Zen sa Asa te-lidak sonnak makan dain. Hwëna yaklana dan-ahan, dekam asa etan tîn nîkon ngaya gwer' ".*

⁸ We walya in dekam zep enlala neibik- Yesus mo tawa tabinni insa.

⁹ Kim lwan dahak, dekam zep in zen seblaskam zëre hon ang ta gwek, hen zëno mae mo ahakorena, desa kitak donbiridak.

¹⁰ In zen donbirida'ak, zëno mae mo bosem-sena, Magdala kore wenyä Maria, Yohana, hen Yakobus mo anena Maria. Ahakore we walya hen ki- in zen sek gwekye.

¹¹ Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyä in hom daïblibiridak. Man enlala neibiridak, "An man ëmamak gwe'an."

¹² Hwëna Petrus ki zep luweka, hëndep ki zep hluweka- men zao nënnnek, desan dep. Kim zë hata naka, ki zep huwe hanankam ake inki, hwëna kaen ngap-ngap enna insa zep zë hlalul inki. Ki zep enlala topse gwen naban etan lwa halka.

Yesus kim zi dare naban Emaus san dep zisong gwekake:

(Mrk. 16:12-13)

¹³ Yaklana inkam, aha zi darena men zen hen seblaskam de Yesus hon ang ta gwen wenyä ban apdekam lowe he'ak ki zep song ë'anka- ëna Emaus sun dep. Zen Yerusalem kon langana seblas kilometer enkam.

¹⁴⁻¹⁵ Zen man lonnara'anka- tingan in zen ki zë jowekke. Hwëna Yesus Zëna dekam zep teisyalahe zaka, dekon zep apdekam zisong gweka.

¹⁶ Man sap hla laka, hwëna banakan mes yap zë gwezimki, zep tame la srëm gweka.

¹⁷ Ki zep Yesus takensizimki, "Em ba olsa lonnara sara?"

Dekam zep nwe-mase dowe hanan naban yausuku.

¹⁸ Zi darena in ahana bosena Kleopas. Zen zep takensiblika, "Em san an aha-en zen mes yap?- ola ansa de san srëm naye. Kitak Yerusalemk de lowehen wenyä mes ëtawa gwek- in zen ki nër hom jowekye."

¹⁹ Dekam zep ding gulbluka, "Ba zë jowek?"

Ki zep hwëna ding ulblika, "In zen Nazaret walya Yesus hon jowekke. Zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi. Zëno syala man tangan sosen gwe-gwek, hen zëno ola man sam gwešik gwek- Alap mo nwenak hen tingare zi mo nwenakye.

²⁰ Hwëna nëno mae mo sinodenak de teipsin-teipsinni, hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna dekam zep tan hap nenblak, in zep hëndep Roma mo jana nabare zini te-lidak sonnak makan daink.

²¹ Hwëna ëe mesë enlala ë gweblak, 'An zen sa Israelsa hîl gîl sonera! Tan hyanak, namen yaklana mes dan-ahan nër.

‡ 23:54 23:54 Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naît gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek. * 24:7 24:7 Luk. 9:22; 18:31-33

²² Hen namen kaknak ëe we walsaë auna ohlobiridal- aban mae de Yesus hon ang ta gwen we walsya. Zen yakla hata sezan naban sek gwer- men zao nër dwanukke, desan dep.

²³ Hwëna zen hom zë Yesus mo tokna hla dal. Zen zep asa nenbiridazal, 'Ëe Alap mo dam taha nakore zisië nwe nik de ëlirisin gwenkam aker. Zen man asa enbiridala, "Yesus mes ngaya gwera." '

²⁴ Abon mae onakon ki zep zi hwëna nolësäl kinil- zën de hen hlaun hup. Ki zep zë hla nul- men kirekam we walya asa nenbirida zalye. Hwëna zen hen hom zë Yesussu hla dal."

²⁵ Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in enlala joblo-topna! Em bëjen em nabakam laiblibin- mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini tawa da gwibikye.

²⁶ Zen man tawa da gwibik, 'Alap mo dam tasin Zini, zisi de ngaya tabin hip Dena, zen nonol kareksa de goltowen. Ki sa hwëna hyanak teipsinkim nikiri.' "

²⁷ Ki zep tingan srip gulsuzimki- ola mensa zëre hap dena ale nul gwekye. Nonol Musa mo ol ale gun nukon kon gwisibir hanaka, hëndep Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ales a srip gulsuzimki.*

²⁸ Ëna men zao dep zi darena in song ë'anka, zëwe kim ëgolek de gwe'ak, hwëna Yesus dekam zep ëna insa de tamaran makan sap gweizimki.

²⁹ Hwëna man titi laka, "Bahem tamaran. Aban mae neik truwék. Angkam man kawen hap golek de gwe'an." Zao zep ki hëndep seweka.

³⁰ Kim tembane hap teinikin anek, Yesus ki zep rotina gul ineka, ki zep Alap hap rotina in hap dawemna golblaka. Ki zep ahap gul guku, dekam zep zëbe nikip dena teisyazimki.

³¹ Hëndep dekam zep zëno nik mo nwna hleng neizimk, "O an Yesus suke!" Hwëna Zen dekam zep zëno nik mo nwe nakon aya gweka.

³² Zao zep zënaka enzimki, "Ëe ëre mo ennak ben-ben nakaë eisbirzir- in kim Zen Alap mo ola nëp oranak srip gulsuzim song gwasan zalaye."

³³ Ki zep hëndep lu këka dekam zep kam etan Yerusalem san dep ola halka. Zao zep etan hla kulida'anka- seblas enkam de weny insa hen ahakore naban, men deban mae zë apdenak lowe he'akke.

³⁴ Ki zep zi darena insa nen guzimk, "In eiwa, Bian Alap mes tin nikon ngaya tala! Zen mes Simon hon Zënaka zertrëra!"

³⁵ Zi darena in ki zep hen aïsïl eibirida'anka- men kirekam oranak zëbon

nebon joweka, hen roti kwa-kwak gunnuk kim anakan tame laka, "An Yesus suke!"

Yesus kim aumwa hap de ol zim-zimni golzimkike:

(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Kis. 1:6-8)

³⁶ Zen kim nama kirekam lonbirida'anka, dekam zep Yesus Zëna zëno mae mo ngirinnik etan jowe zaka. Zao zep gubiridaka, "Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an."

³⁷ Ki zep auna ëhlok hen ëäiri'ak. Man tim dik, "An zi au!"

³⁸ Hwëna ki zep gubiridaka, "Em ba habe ëäiri'an? Bahem ëtäibli srëm gwen.

³⁹ Emki taha-tananak Asa hla tan-dekam de Asa tame tan hap, 'An Zen tangan.' Asa emki olk tan- dekam eka Asa tame lak. Zi auna hom eini hen danna- an kirekam Asa hla lanan."

⁴⁰ In kim kirekam gubiridaka, ki zep zëre mo taha naban tana naban zitreizimki.

⁴¹ In kim isrip-sri hap ëtäibli srëm gwe'ak hen denggwandla'ak, ki zep taken-sibiridaka, "Eno mae mo tembanena awe wëe?"

⁴² Ki zep hogwe ang gun kwakna nol-blak.

⁴³ Ki zep gul inki, ki zep hëndep zëno mae mo nwenak twinbi'inka.

⁴⁴ Ki zep gubiridaka, "Ëe men kimë nama emsa golëlowehe gwek, Ëe sap mesë dekam hamal hap emsa anakan gubirida gwek, 'Abe hap dena mensa kitak ale nuk, Musa mo olak, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olak, hen Mazmuruk, zen kirekam sa ki hëndep lwal.' "

⁴⁵ Kirekam kim gubiridaka, dekam zep zëno mae mo enlalana Alap mo olsa dikim tame gul gwen hap ngatan tazimki.

⁴⁶ Zao zep gubiridaka, "Alap mo olak man ale nuk, 'Tingare zisi de ngaya tabin hip de Zini, Zen nonol kareksa sa goltow-era, hwëna yaklana dan-ahan ki sa etan tin nikon ngaya gwera.'

⁴⁷ Hen man ale nuk, 'Zëno bosekam sa tïngare zi ausu hap ol dawemna nolzim halada gwer- zen dikim zëre mae mo karek-karek nakon ëhalen hap, hen zëno mae mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hipye. Nonol tangan Yerusalem kon sa kon neisibir hanal.'

⁴⁸ Em an zen- nonol gol halada gwen hap de wenyaye.

⁴⁹ Ëe asa ep zer sonezim- mensa ano Bianna emsa gu-gubirida gwekake. Ëna an en kon ësblak- hëndep Alap onakore sosonna in de ebon mae onak ing gwe he'an zaka.*"

* 24:27 24:27 Ul. 18:14-20; Mzm. 22; Yes. 53

* 24:49 24:49 Yoh. 14:16-17; 15:26; 16:7-10; Kis. 1:4-5

Yesus kim sewe sekake:

(Mrk. 16:19-20; Kis. 1:9-11)

⁵⁰ Aha yaklakam ki zep Yesus golësek gweka- hëndep Betania. Zao zep tahana teisya ineka, ki zep zë anakan dawemna golzimki, "Amki Alap onakore dawemna hla kul gwek."

⁵¹ In kim ki zë kirekam gweibirida'anika, ki zep zë hëndep Alap zer ine halka.

⁵² Dekam zep bokle kom soblan naban bosena teip nulsublu'ak. Dekon sërkam de isrip-sri naban zep Yerusalem san dep lwan dahak.

⁵³ Zao zep Alapsa de isrip-sri gwe-gweblan hap Alap mo golak hen-henkam lowehe gwek.

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Yohanis ale gulkuke

¹ Ol aïsili an Kristus Yesus hup dena. Nonol lone sennak, okamana ansa de yang gulsun srëmnak, Zini in mes gwëka. Zen Alap han ë gwëka, hen Alap han man apde ëka.

Zëno bosena "Alap onakore ëngaya gwen hap de Ol."

² Zen nonol lonesen nakon Alap han ë gwëka.

³ Zen Zen kitak Alap mo gun sun yang tasibirki, hen hom tangan- aha mo yang gulsun nuye.

⁴ Ëngaya gwen hap de ausuna zen Zëbon onak.

Zep zini ëngaya gwen hap dena Zëbon en nulin gwenan, dekam zep enho nakon ëngatan gwe-gwenan.

⁵ Zëno ngatanna in okama kawesinnik awe zil ine gwenan.

Kawesinni man sap ngatanna insa husus gwe-gwibirin, hwëna ber-ber gunnu banakan dep?*

⁶ Ki zep hwëna Alap zini zer soneka, bosena Yohanis.

⁷ Zen ngatan nabare Zini in hap de olsa tïngare zi hip golngeir guzim zika-dekam de zëno ol toran nakon taibliblan hap.

⁸ Yohanis zen ngatansa de golzimdin hip de Zisi hom.

Zen hwëna zëbe hap de olsa de zi hip ayang gul gwizimdin hip de zi.

⁹ Dekam tïngare zi hip de ngatansa golzimdin hip de Zini man hatan hap goleak de gwe'anka.

¹⁰ Zep ëngaya gwen hap de ola bare Zini in okamanak awe orep mes gwëka. Zen sap Zen okamanak de zisi yang tasi-birki,

hwëna hom tame dak.

¹¹ Zen zëre mo hlil irin zini Israel hon hata zaka,

hwëna beya nik hom neirink.

¹² Hwëna men zen en daibliblak, zen en zep neirink.

Zëbe mae en hap zep dekam de Alap mo walas hap ëjowen hap dena golzimki.

¹³ Zen auhu-kama zi mo wë tan en nakon hom Alap mo walas hap ëjowek,

ahaksa zi zëre mae mo dwam gwibin nikon,

ahaksa zi mo syal gwibin nikon.

Hwëna Alap Zën zëre mo walaskam dikim ëliwehen hap kwang guludaka.

¹⁴ Zep ëngaya gwen hap de ola bare Zini in zi tangan hap jowe zaka, hëndep nèban mae golëgwë gwëka. Ëe ama Desa anakan kara la gwëk, "Eiwa, zëno sosonna ngatan zi mo lang nakorena. Sosonna in Bi zem onakorena, sap Zen an Zen- zëre mo Tane aha-ere naye. Zen taibliblan tanganna hen kwasang-kwasang enna."

¹⁵ Yohanis kim hla taka, dekam zep zëbe hap dena ol mamkam anakan gubiridaka, "An Zen- asa de zertrozan Zi niye, mensaë anakan gubirida gwekke, 'Men Zen de asa zertro'an zaka, Zen mamna. Ëe an betekna. Sap asa de jaha gwen srëmnak, Zen orep mes gwëka.' " Kirekam Yohanis ol mamkam gubiridaka.

¹⁶ Alap mo Tanena in, Zen kwasang-kwasang enna, zep Zen etan-etankam nèbe mae hap dawemna gol gwizimnira.

¹⁷ Sap Alap onakore titi tabin ola, zen Musa Bak nèp ayang gulzimki. Hwëna Alap de nësä totoresa kwasang gwibirida gwen hap de ol dawemna, zen Kristus Yesus nèp golhatazim zika. Ol dawemna in, zen eiwa de tangan naye.

¹⁸ Zini hom tangan Alapsa hla dak. Hwëna zëre mo dang tïninak de Tanena, men Zen aha-en zëre mo alpnak gwë gwenda hen apde ëka, Zen mes Bi zikhip dena nèbe mae hap ayang gulzimki. Zen hen ki Alap.

*Yohanis kim orana sal ta gublu zakake:
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Luk. 3:15-17)*

* **1:5 1:5** 1Yoh. 1:1-5 * **1:19 1:19** Alap mo golak de syal ta gwen zini, desa Amber olkam "Imam" kam nenbirida gwenan. Zen zen Yerusalemk de Alap mo golak Alap hap domba-sapina tru dasik gweblak. Israel zi mo ë-ënak de but srëm gol-golak, zao bëjen ba maena Alap hap tru tasik gweblan. Diki Yerusalemk de Alap mo gol ennak, zao en dep zep lup nulhal gwezak. Hen totore zini bëjen tru ta seblan. Mensa Musa aha-ere zi ausuna dam tasibirki- Harun Bak mo auyan-tane walya, zen diki zen en tru dasik gweblak. Zen hen domba-sapina in mo kala Alap hap noltrë gweblak-men kirekam Musa mo titi tabin olak lwakke, dekam de zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuk gwizimdin hip. Zep Alap mo golak de syal ta gwen zi mo syala, zen kitak de Yahudi zisi de mas gwibirida gwen hap dena- Alap dikim zëno mae mo karek-kareksa tap gulsuk gwizimdin hip. Lewi Bak mo ausu nakore zini, zen hen Yahudi zi mo aha zi ausu, hen zëno mae mo syala, Alap mo golak de syal tan zi mo tahasa de tiri so gwizimdin hip.

¹⁹ Yohanis kim hamal hap tonbirida gweka, dekam zep Yahudi mo mam-mamna Yerusalem kon zini lup nul sonek-zen de Yohani'i takensiblin hap. Zen Alap mo golak de syal tan zisi hen Lewi Bak mo ausu nakore zisi lup nul sonek. * Kim yaing gwezak, ki zep dakensiblik, "Em san ha an Zen?- mensaë kara ë gweblananye."

²⁰ Yohanis dam-dam enkam zep zënaka kira taka, "Èe an nënaka de ngaya tabin hip de Zisi hom."

²¹ Ki zep etan dakensiblik, "Ki em nara mo weinak dep de zi? Em san ha diki Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Elia Bak Swe? Hwëna angkam Yohanis mo bosekame etan hata'an zala." †

Ki zep ding gulzimki, "Èe an zëno weinak dep hom."

Ki zep etan dakensiblik, "Ki san ha em Musa mo weinak dep de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zi?"*

Ki zep ding gulzimki, "Kirekam hom."

²² Ki zep dakensiblik, "Ki em an nara mo weinak dep dena? Em de enaka kira tan srëmkam, ki hwëna men zen asa lup nul sonek, èe banakan asa enbiridal?"

²³ Yohanis dekam zep Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Yesaya Bak Swe mo ngein sin dep de ol hli yulzimdin nikon ding gulzimki, "Èe an 'zi srëm lang nakon de anakan taken gwen hap de zi,

"Haen, nère mae mo Teipsinni kip nen orasa dam-dam tablan- desan deka hata zaka." *

Ano syala kirekam."

²⁴ In zen takensiblin hap yaing gwezak, ahakon hen Farisikam de gubirida gwen zi hon de bitì gwenna. ‡

²⁵ Zen dekam zep dakensiblik, "Ki hwëna em ba habe baptis ta gwibi'ira?- sap em ngaya tabin hip de Zisi hom, hen Elia Bak Swe ne Musa Swe nik mo weinak dep de zisi hom."

²⁶ Ki zep ding gulzimki, "Èe an weyakamë baptis ta gwibi'in, hwëna eno mae mo ngirinnik ki gwë'ara- Mensa ena tame la srëm gwe'an.

²⁷ Zen asa zertro'an zala. Hwëna èe an dawem naka hom- Zëbon onak de babu gwen happye. Sap zëno tana maesa de ngan sosublunna, èe toton bëjënë."

²⁸ In kitak Betaniak ki lwak, weyana Yordan mo yakla hata sezan san de ënak. Yohanis zen zëwe baptis ta gwibirki.

Yohanis kim Yesussu hla ta gukuke:

²⁹ Ka'ankam, ki zep Yohanis Yesussu hla ta guku, ki zep gubiridaka, "Ère wakë emki hla tan. Zen in Zen- Alap mo Domba Tane naye. § Zen Zen sa Zënaka sosok tala-tingare okamanak de zi mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hipye.

³⁰ Zen in Mensaë anakan emsa gubirida gwëk, 'Asa de zertrozan Zini, Zen mamna. Èe an betekna. Sap asa de jaha gwen srëmnak, Zen orep mes gwë gwëka.'

³¹ Èe homë menkam anakan tame ta'ak, 'An Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zini inye.' Hwëna Alap asa baptis ta gwibin hip dam tasiki- dekam de Desa Israelk de zi hip zertreizimdin hip."

³² Hen Yohanis insa hlauku zen dam-dam enkam anakan tonbiridaka, "Èe ama Alap mo Enhosa hla taser. Mawana ohola mo kim ati gwasan zala, ki zep hëndep ing gwe heblan hap Zëbon zau zula.

³³ Hwëna Alap mes asa hamal hap anakan gu-gubluka, 'A dekon esa tame tala: Men Desae hla ta'an'ka ère mo Enho de Zëbon dep ati gwennak hen ing gwe heblannak, Zen Zen sa hwëna ère mo Enhona inkam baptis ta gwibiri.'

³⁴ Èe hwëna namen mesë ère mo nwekam hla tal, zen in zebë damnak anakan kira gwe'an, 'In eiwa, Zen Zen- Alap mo Tane naye.' "

Yesussu kim zini nonol tanganna ang nëblakke:

† 1:21 1:21 Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Maleaki Bak ngein sin dep denaka anakan ayang gulzimki, "Elia Bak Swe etan lamkam sa lwahal zala. Dekam Bian mo zisi de klis gun hup de yakla yawalak sa nabakam hatal." (Mal. 4:5-6) * 1:21 1:21 Ul. 18:15-19 * 1:23 1:23 Yes. 40:3 ‡ 1:24 1:24 Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlikna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwëk, "Bahem gulmurun." Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwëk, "Èe en ama dawemkam Alap hon ëtal gweš'ïn." Zep zen hen man Yesussu baes nëblak- kim anakan hla dak, "Desa beyakam ang nëbla'an." Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Yohanis mo ola awe dam gulsunnu dan-dan: Ahana, "ahakon hen Farisikam de gubirida gwen zi hon de bitì gwenna," ahaksa, "In zen dakensiblik zen Farisikam de gubirida gwen zi lup nul sonek." § 1:29 1:29 Yohanis kim Yesussu anakan gubluka, "Zen in Zen- Alap mo Domba Tane naye," dam gulsunnu zen a kirekam mo: Yahudi zini dombasa Alap hap tru dasik gweblak- dekam de zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuzimdin hip. Zep kim Yohanis kirekam gubluka "Alap mo Domba Tane" kam, zen man dakast'ïn, sap Alap man Yesussu zerguku- domba tane makan de tingare zi mo karek-karek hap de tan hap.

³⁵ Ka'ankam etan baptis ta gwibin zini Yohanis zao gwë'anka. Ëe hen zêre hon de ang ë gwen zi darena zaoë ë'ak. *

³⁶ Dekon zep Yesussu tamarannak kara ta sone'anka, dekam zep etan gubiridaka, "In Zen- Alap mo Domba Tane naye."

³⁷ Ëe kimë kirekam asalblak, dekam zebë Yesussu ang ëblak.

³⁸ Asa kim ake guku, ki zep lero gwiz-imdin niban asa takensizimki, "Em basae leibi'ira?"

Ki zebë ding ulblik, "Rabi Bak, eno gwë gwenna endawe?" "Rabi" kam de ol-gunnu, zen Ibrani olkam. Zëno enlalana "guru."

³⁹ Dekam zep asa ding gulzimki, "Haen. En esa ki zë hla kuli." Dekam zebë ang ëblak, hen ama zëno gwë gwenna hla kuk. Yakla nwna dekam san ha empat enkam, kam-en. Yaklana dekam zep asa zigwëka.

⁴⁰ Ëe in zen Yohanissi asalblak hëndep Yesussu ang ëblak, aha zini in mo bosena Andreas Bak. Andreas in, Simon, aha bosena Petrus mo oso.

⁴¹ Zen ki zep nabal-bakam aya zemka duweblaka, ki zep gubluka, "Ëe mesë Mesia'a ërtowenan!" "Mesias" kam de ol-gunnu, zen hen Ibrani olkam. Yunani olkam enlalana "Kristus," hen zëno enlalana, "Alap mo zer sonenna- Israelsa de Zen ngaya tabin hip."

⁴² Andreas ki zep Yesus osan dep kwang tahal zaka. Kim zerhata zaka, Yesus ki zep zë nwekam srap tasikî, zao zep gubluka, "Em in Simon Bak, Yohanis mo tane. Hwëna Ëe ama emsa bose ta'an 'Kefas'kam." "Kefas" kam de bosena in, Ibrani olkam enlalana apdenak- zëre mo Yunani olkam de bosena Petrus hunye. Zëno enlalana "kaso yawal."

Yesus kim Pilipus ne Natanael neka kwang sokake:

⁴³ Ka'ankam ki zep Yesus Galilea mo lang san dep de song gwen hap dwam gwe'anka, ki zep hëndep song gwëka. Zao zep Pilipus Baksa zertowëka, ki zep zë gubluka, "Em Asa ang gwebla."

⁴⁴ Pilipus in Betsaida wal, hen Andreas ne Petrus ne zao hen ë gwëka.

⁴⁵ Pilipus dekam zep hwëna Natanaelsa duweblaka, ki zep zë gubluka, "Ëe mesë

ërtowenan- Zini mensa Musa zëre mo titi tabin olak hamal hap zëbe hap dena ale gulblukaye, hen mensa Alap mo olsa de ayang gul gwen zini nen guk gweblakye. Zen Nazaret wal, bosena Yesus, Yusup Bak mo tane."

⁴⁶ Ki zep Natanael weha ol makan ding gulbluka, "Nazaret walya san ha ki?-dawem naye."

Ki zep ding gulbluka, "Haen, en neik ki zë hla ta."

⁴⁷ Yesus onak kim zerhata'an zaka, ki zep gu-gubluka, "An Israel wal tangan. Hwëna zëbon onak hom- zisi de yane-ne tan hap de enlala naye."

⁴⁸ Ki zep Natanael takensiblika, "Em banakane asa tame tala?"

Ki zep ding gulbluka, "Ëe mesë emsa hla tal- Pilipus de emsa kwang tan srëmnak. Tenya ara mo ausunake nikin sira."

⁴⁹ Ki zep ding gulbluka, "Guru, Em in Alap mo Tane! Em in Israel mo teipsinni!"

⁵⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, "Na-en tangan ba habe asa taiblibla'ara?- owas betek tola an en happye. Sap Ëe anakare enkamë emsa gublul, 'Ëe ama emsa tenya ara ausunak hla tal.' Hwëna em etan mamkam de owassa esa kara guluda gwëra- dekam tangan de dawemkam Asa taibliblan happye."

⁵¹ Ki zep hwëna gulk sun de ol blaorankam kitak asa gubiridaka, "Eiwa tangan nakaë emsa gubirida'an: Em esa nglisa talusun nuka hla laser, hen Alap mo dam taha nakore zini ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna † Abon osan sa tatak gwëse gwer, hen Abon osan sa atiti gwëgwezal."

2

Ëna Kanak de we-zi dare oto sonnakk kim Yesus ang gwëkake:

¹ Yaklana dan-ahan, dekam zep langna Galilea mo aha ëna Kanak we-zi daresa oto noso'ak. Yesus mo anena man zë ang gwëk.

² Dekam zep Yesussu hen nenblak- Zen de hen zëre hon de ang ta gwen wenya asa golëang tan hap.

³ Anggur hona kim tap gwizimki, Yesussu ki zep an zem gubluk, "Anggur hona mes tap gwizimnira."

* **1:35 1:35** Yohanis, men zen bukuna ansa syal gwibirki, hom damkam zëre mo bosena ayat 35-40nak awe ale gulku. Hwëna zi darena in kon ahana zën mes yap, sap Yohanis kirekam zëre mo surat ale gul gwennak zëre mo bosesa golzabe gwëka. Mae hap mes yap bose zemka ale gul srëm gwe-gwëka- dekam de aha zi zënaka enlala gweblan srëm hap. "Zen bolte-boltena." † **1:51 1:51** Yesus kim okamanak gwë gwëka, Zen man Zënaka "Anak Manusia" kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana "zi tangan." Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gwëka- mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam "zi tangan" makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka- Alap kim Desa Zen de kitak teipsibiridan hap gublukake.

⁴ Ki zep ding gulbirki, “Anyan, em bap kirekam Asa gublula. Sap Ëe dikim ère mo sosonsa goltreizimdin hip denak hom am zau'un.”

⁵ An zem ki zep gola iwe de babu gwen zisi gubiridak, “Ano tanena an de emsa ba mae hap gubiridanna, zen hëndep kire enkam syal eibik.”

⁶ Gola iwe kasokam de drem yawal-yawala ki èrlwa'ak- enam enkam, seratus liter mo dena. Zen weyasa zè hamal da gwibik- tembane tankam dikim Yahudi mo auyan-aza mo èpba ol san tahasa su tablanda gwen hap, hen piring-moksa de zè os-os ta ine gwen hap.

⁷ Yesus ki zep gubiridaka, “Drem-dremna ansa hokam beya labik.” Dekam zep hona tutu dak, hëndep dremna in man èsuwehe kinik.

⁸ Ki zep etan gubiridaka, “Men zen tagal gwenna awe nol gwe'arake, emki zèbe hap zeisirbli hanan.” Ki zep hëndep nyeisirblihak.

⁹ Hwëna dremnak de weyana in mes anggur ho hap èjowek. Tagal gwen hap de nol gwen zini in kim akasibirki, zen hom anakan tawa gwibi'inka, “An owas hap ki lwanan,” hwëna babu gwen zini in, zen em mes sap tame nuk. Ki zep we gon hap de zini insa kwang taka,

¹⁰ ki zep gubluka, “Tembane yawalsa de syal gwibinnik, diki anakan syal nei gwibirin: Nonol te-ala mamkam de anggur ho dèreksa de golzimdin. Hwëna kim dèrek wenya insa sowe henkam otdebinni, dekam sap de lun kon totore anggur hona golzimdin. Hwëna em an dèrek wenya ema lam gulu- lun kon de hwëna kae gwibir-zimdin hip!”

¹¹ Zen zen Yesus mo nonol owas syal gwibin niye- kim langna Galilea mo èna Kanak nonola zère hap dena goltreizimki. Zen zèwe zère mo ngatan zi mo lang nakore sosonna nonola goltreizimki. Zen dekam zep zère hon de ang ta gwen wenya nonol sap daibliblak.

¹² Kim hya gwesik, Yesus ki zep Kapernaum sun dep golèitene gweka- an zem, oso wal zem, hen èe zère hon de ang ta gwen wenya ban. Zao mingguna san ha aha-en mes yap asa golèlowe heka.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golèalsa sonekake:

(Mat. 21:12-13; Mrk. 11:15-17; Luk. 19:45,46)

¹³ In kim Yahudi mo yakla yala Paskanak* golek de gwe'ak, dekam zep Yesus Yerusalem san dep asa golèzahe gweka.

¹⁴ Alap mo gol mwanak de teksonnak ki zep zini hlauluda'an haka- men zen sapi-dombana, hen mawana te-ala hap lirak da gwibikke- dekam de aha zi desa Alap hap tru tasik gwebelan hap. Hen men zen Roma mo te-ala hap Yahudi mo te-alaas lirak da gwibik, zen hen zao teinikin'ik. Meja-mejanak te-alaas naïtblin da'ak. †

¹⁵ Ki zep dokot hak-haksa siri tasiki- dekam de sapi-dombana insa lek-lek tabin hip, dekam zep tingan golèalsa sonebirki. Te-ala lirak ta gwibin meja-mejana man yal tazimki, hëndep te-ala kasona man sekwak tabir-zimki.

¹⁶ In zen mawana lirak dabi'ik, desa ki zep gubiridaka, “Mawa om ansa dekam kap ul inehak. Ano Bian mo gola ansa bahem pasar hap li yul sone gwen.”

¹⁷ Èe zère hon de ang ta gwen wenya, èe dekam zebè enlala eibik- mensa Alap mo olak anakarekam ale nukye,

“Èe Alap mo golsaè dawemkam anakan enna lwa gwibirin, ‘Bap zen zini kun gun.’

Zen in zep de jal hap sa Asa karek dal.”*

¹⁸ Yahudi mo nol-nolik zep hwëna nen-blak, “Nara ebe hap golblaka?- dekam de Alap mo gola ansa wet gulsun hupye. Ki abe mae hap emki owassa syal gwibir-zimdin- èe akakim anakan emsa tawa èblak, ‘Alap eiwa mes kirekam de syal gwe-gwibin hip dena ebe hap golblaka.’”

¹⁹ Ki zep ding gulzimki, “Em gola ansa dri kulsuk, hwëna Ëe asa dan-ahare yak-lakam etan taul.”

²⁰ Ki zep ding nulblik, “Alap mo gola ansa kim dauk, tahunna 46 enkam man-am altisik, hwëna em ema gulu, ‘Dan-ahare yaklakam asa etan taul!’”

²¹ Hwëna Yesus Alap mo gol tangansa de dri yulsun hup hom ki gubiridaka. Zen

* **2:13 2:13** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip- in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tilidan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owassa insa de hlaunkum, dekam zep Mesir mo teipsinni Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwek.” (Kel. 12:1-51; Ul. 16:1-8) † **2:14 2:14** Roma dekam Yahudi mo langnak irik nik, zep zèno mae mo mwin-mwankam de te-alana, Roma mo te-ala. Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna man jalse neibirida gwek, “Roma mo te-alasa bëjen Alap hap golblan.” Yahudi zini zep Roma mo te-alana lirak da gwibik- Alap mo golak de hatankamy. Hwëna zini men desa Yahudi mo èpba te-ala hap lirak da gwibik, zen hwëna hargana man mam nul gwek- dekam de zère mae hap aha hlik naka kap ta-in gwen hap. Hen men zen aha kire-kirena Alap mo golak lirak da gwibik, zen hen man hargana mam nul gwek. * **2:17 2:17** Mzm. 69:10

hwëna zère mo tim hip denaka gulk sun ola blaonzimki.

²² Zep Yesus kim tin nikon ngaya gweka, ëe dekam zebë zère mo ola insa enlala eibik. Dekam zebë hen Alap mo hamal hap de ol ale gun nuban Yesus mo ola ban laiblizimk.

²³ Yerusalemk kim yakla yawala Paskanak gwë gwe'anka, zini beya nik daibliblak, sap zen man zëno owas syal gwibinsi hla nul gwe'ak.

²⁴ Hwëna Yesus hom desa anakan taiblibiridaka, "Zen eiwa Asa daiblibla'an." Sap Zen mes kitak tame tabirki.

²⁵ Zen zi mo enlalasa Zën hla ta gwizimki, zep Desa ba hap de anakan gublun hap, "Zini in karekna," ahaksa, "Zen dawemna."

3

Nikodemus kim Yesussu zini takake:

¹ Aha yaklakam ki zep Farisi walya Yesussu zini ta zaka, bosena Nikodemus. Zen Yahudi zi mo aha mamna.

² Zen kam zini taka, ki zep zë gubluka, "Guru, ëe mesë emsa anakan tame lak, 'Emsa Alap zer soneka- asa de tawa ta gwibin hip.' Sap Alap de zisi zergwën srëmkam, zen bëjen owas-owassa syal gwe-gwibin- in kirekam em syal gwe-gwibi'iraye."

³ Yesus ki zep ding gulbluka, "Eiwa denakaë emsa gublu'an: Emsa de etan jaha gweblan srëmkam, em bëjen em Alap mo irik ginnik hatan." *

⁴ Ki zep ding gulbluka, "Zi mamna banakan de etan jaha gweblan hap? San ha maka ki bongna etan an zik mo sopnak ing gwe he'ara?"

⁵ Yesus ki zep ding gulbluka, "Eiwa denakaë emsa gublu'an: Zini etan de jaha gwibiridan srëmkam, hokam de jaha gwibiridanna, hen Alap mo Enhokam dena, zen molya Alap mo irik ginnik yaing gwëk.

⁶ Zi mo jaha gweblanna, zen tim en naka, hwëna Alap mo Enho nakore jaha gweblanna, zen ang hap dena.

⁷ Em ba hap de tenggwaran hap?- sap Ëe ama emsa gulblul, 'Etan de emsa jaha

gwibiridan srëmkam, em kitak bëjen Alap mo irik ginnik yaing gwen.' "

⁸ Yesus ki zep ola gulk sun blaonblaka, "Asesena ki totoresas taillisen gwenda. Auku enna kie asal gweblanna, hwëna anakare tame gunnu hom, 'Asesena in dekon jowe gwenda,' ahaksa, 'Desan dep song gwera.' Zen hen ki kirekam, Alap mo Enho nakore jaha gweblan naye."

⁹ Nikodemus ki zep takensiblika, "Ëe homë tame gu'un. Zen kirekam banakan sa jower?"

¹⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, "Em dwan Israelk de zi mo aha guru yawal sake, zep em ba habe insa tame gul srëm gwera?"

¹¹ Eiwa denakaë emsa gublu'an: Ëe ëre hon de ang ta gwen wanya ban ëre mae mo tame gun nuka hen nwekam de hlaun nukaë tawa la gwibirin. Hwëna em ere mae hon de ang ta gwen wanya ban em molye ulink.

¹² Ëe kimë auhu-kamanak denaka emsa tawa ta gwibirin, em hwëna dekam home ano ola laiblibi gwibirin. Zep Ëe de ngatan zi mo langnak denaka emsa tawa tabinkim, em banakan dep?- taiblibin niye. Ebe mae hap gwa-gwa tangaranna.

¹³ Sap zini hom ngatan zi mo lang san dep sesek gwesek, hen dekon hom atiti gwezak- zen de emsa tawa tabin hipye. Hwëna Ëe ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe dekonë ati gwezak.

¹⁴ Men kirekam Musa Bak tembagakam de yang gulsun wanyana tenyak gulk makan gul inkike, sasa langnak in kim golëlowehe gwëkake, † zen kirekam sa hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa gulk makan dain-

¹⁵ dekakim tingan men zen Asa daiblibi gwebla'ak, hëndep de gwën hap denaka hla nuk."

An Yohanis, men zen bukuna ansa syal gwibirkike, zère mo srip gulsun ol:

¹⁶ Alap man okamanak de zisi sërkan kwasang gwibirida gweka, hëndep zep zère mo Tane aha-erena zer sonezimki-dekakim tingan men zen Desa daiblibi gwebla'ak hëndep denaban juwe srëm gwëk, hwëna hëndep de ëngaya gwen hap denaka sa hla nul.

* **3:3 3:3** "Etan de jaha gweblan" hap de ola awe, desa de dam gulsunnu dan-dan, zep Nikodemus Bak dam gulsuk srëm gwëka. Aha dam gulsunnu, etan de an zik jaha gweblan hap dena- men kirekam Nikodemus dam gulsukuye. Yunani olkam aha dam gulsunnu hen, gulk kon de jaha gweblan. Zëno dam gulsunnu, Alap mo Enho de ing gwe heblankam de wet gwesin, zep de zini in ëse jaha gwen makan nwe-mase gwen. Yesus Zen diki kirekam enlala gwibiriki- ngatan zi mo lang nakon de jaha gweblansa. † **3:14 3:14** Israel mo ausu nakore zini kim wanya de hit ti gwibin nikon juwe gwe'ak, Alap dekam zep Musasa gubluka- dekam de yang gulsun wanyasa te ik ginnik gulk makan gul irin hip. Kim wanyana insa kara nulse gwëk, dekam zep wanya mo hit tin sang-sang nakon ëdawem gwe-gwëk. Emki Bil. 21:4-9nakhlau.

¹⁷ Alap zère mo Tanena in nësa de karek tabin hip hom zer soneka, hwëna dekam de Zëbon onakon nësa ngaya tabin hip.

¹⁸ Zini men zen zère mo Tanena daiblibla'an, desa Alap hom karek tabin hip kalang gwibirida'ara. Hwëna men zen daiblibla srëm gwe'an, desa mes karek-nak de kang gun hup kalang gwibiridaka, sap zen hom zère mo Tane aha-erena daibliblak.

¹⁹ Zep a kire nakon sa Alap klis gulu: Zère mo ngatansa de golzimdin hip de Zini mes sap okamanak hata zaka, hwëna okamanak de zini kawesinsī dwam nei gwibirin. Zen ngatan san dep de wet so gwe kinin hap man baes ta gwenan, sap zen karek-kareksa nol gwenan.

²⁰ Sap kareksa de gol gwen zini ngatansa man husus nei gwibirin. Zen bëjen ngatannak ewet so gwe kinin- zëno mae mo syal karekna insa de tame gulzimdin srëm hap.

²¹ Hwëna men zen Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, zen Alap mo ngatannak ewet so kinzi gwenan, dekam zep anakan noltrë gwenan, "Ano gwëna eiwa Alap mo dwam gwibin sin lwa'an."

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim Yesus hup dena kira gwekake:

²² Dekon aha yaklakam, Yesus zère hon de ang ta gwen wenya aban mae Yerusalem mo zi srëm lang san dep golësek gweka. Zao holo tolkam asa golëlowehe gweka, hen zini dekam baptis ta gwibin hip yaing gwe-gwezak.

²³⁻²⁴ Dekam baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa nama hom bwinak tak da in'ik. Zen dekam Aeonk hen baptis ta gwibi'inka- ë yala Salim golek denak, sap zëwe hona beyana. Zep zini nama zëbon dep yaing gwe-gwezak- zen de zë baptis ta gwibin hippe.

²⁵ Ki zep Yohanis hon de ang ta gwen wenya Yahudi wal bose zeban auyan- aza zik mo ëpba ola kon nërkeisa-keisa gwe'ak- mae hap: Diki a kire enkam nen taha maena su tablanda gwen- dekam de Alap mo nwenak ëkun gwen srëm hapye.*

²⁶ Ki zep etan Yohanis osan dep lwan dahak, zao zep nenblak, "Guru, zini men zen weyana Yordan mo yakla hatase zannak eban ë'anaka, mensa em asa gubirida gwekake, 'Zen Zen tangan,' zen hwëna angkam zisi beyakam baptis ta gwibi'ira. Angkam zini zëbon en dep tingan gwe'an. Nëbon mae hwëna man dan-en gwe'an."

²⁷ Yohanis ki zep ding gulzimki, "Zini bëjen banakare syal maena gul irin- Alap de golblan srëmkamye.

²⁸ Ena kie asa sane la gwek- kimë anakan gu gwekye, 'Èe an Israelsa de ngaya tabin hip de Zisi hom, hwëna ëe an Desa de ngeir gubluzan hap de zi.'

²⁹ Yesus Zen we gon hap de zini men kiye. Hwëna wenya mensa Zen go'ara, zini men zen angkam Zëbon dep bitī gwe-gwe'an, zen zen. Èe hwëna men kiye- we gon hap de zini in mo wal bosena. Zep ëe ama sam gwešinin- anakan de akenkam, 'We-zi darena in dawemkam ë gwe'an,' hen ëe ama isrip-sri gwe-gwenan- ano wal bosena in mo olsa de sane gwe-gwenkamye.

³⁰ Zen diki Zen sa abon onakon teipsik zahera, hwëna ëe asa dowehe tiner."

Angkon an, bukuna ansa men zen syal gwibirkike, zëno srip gulsunnu:

³¹ Zini in zen gulk kon ati gwe zaka, Zen teipsinnī. Hwëna okamanak de ësaltin zini, zëno mae mo enlalana hen ol toranna okama en hap dena. Ngatan zi mo lang nakore Zini in man tingan kwei-kwik gu'ura.

³² Zen mensa Zëna zëwe hlaul gweka hen sane gwe-gweka, desa zep nësa tonbirida gwe'ara. Hwëna okamanak de zini zëno ola man hwa nulsuk gwe'an.

³³ Hwëna men zen en zëno ola nulin gwenan, zen en zep anakan eiwa nul gwenan, "Yesus Zen Alap mo Zer Sonenna."

³⁴ Alap mo zer sonen Zini, Zen eiwakam Alap mo olsa ayang gul gwenda, sap Alap zëbe hap zère mo Enhosa kitak zerblaka.

³⁵ Bian man Tane zemka dang tini ta gwenda, in zep Zen de tingan bi gwibin hip gubluka.

³⁶ Men nara Tane zem insa taibliblanna, zen mes hëndep de ëngaya gwen hap dena nulin. Hwëna Tane zemka men zen de betek nëbla srëm gwe'ak, zen molya ëngaya gwek. Zen hwëna Alap mo jalak sa hëndep denaban lowehe gwer.

4

Yesus kim Samaria wenya ban ola lon'akke:

¹ Farisikam de gubirida gwen wenya ki zep anakan ësak, "Yesus hon angkam beyakam bitī gwe-gwe'an, hen zëbon beyakam baptis ta gwibin hip sek gwe-gwe'an. Yohanis hon angkam man dan-en gwe'an."

² Hwëna Yesus Zëna hom baptis ta gwibirki. Diki zère hon de ang ta gwen wenya ëyë baptis la gwibik.

³ Anakan kim salka, "Farisikam de zini mes kirekam emsa tawa nëblak," Zen dekam zep Yerusalem mo lang nakon asa

* 3:25 3:25 Mrk. 7:1-4

etan Galilea mo lang san dep golësek gweka.

⁴ Orana in desanë sek gwék langna Samaria mo ngîrîn kles san.

⁵ Ki zep Samaria mo ëna Sikark asa golëyaing gweka. Dekon golek- ngana mensa Auyan Yakob Bak orep tangan tane zem Yusup hup zerblakaye.*

⁶ Ëna Sikark iwe hen ki, Yakob Bak Swe mo aili hona. Yesus man oranak sin gwe zaka, zep kim hata zaka, hêndep dekam zep aili ho alpnak nîkin ane zaka. Yakлана dekam bolak mes zauku.

⁷⁻⁸ Ëe zêre hon de ang ta gwen wenya mesë ëna iwe yaing gwesek- tembanesa de zê lop tan hap. Ki zep hwëna Sikar wenya blome naban hata'anzak- hona insa dikim zausul han hap. Yesus ki zep gubirki, "Abe hap nonol zausulblu ine."

⁹ Wenya in ki zep ding gulbluk, "Em in Yahudi wal syake, hen ëe an langna Samaria kore we. Zep em ba habe asa kirekam abe gulu?" Zen mae hap ki ding gulbluk: Sap Yahudi zini bëjen Samaria zi niban tahana golësëran-sëran gwen.*

¹⁰ Ki zep ding gubirki, "Alap mensa angkam golzim'ira, em home tame gu'ura. Hen em home Asa tame tala. Ki emaka Asa abe tala- hêndep de ngaya gwen hap de hosa de ebe hap golbin hip. Hen Ëe amaka ebe hap golbi'in."

¹¹ Ki zep ding gulbluk, "Bian, eno blom-ena hom, hen aili hona an logok gwe henna. Em banakan molye zausulku-ngaya gwen hap de hona in saye.

¹² Auyan Yakob Bak tinkim aili hona ansa nëbe mae hap hli tazimki, hen zëna, walas zem hen zaho zem, zen dekore hosa notde gwibik. Em san ema enaka kil ti'ara?- 'Ëe an Yakob Bak onakon ama teipsi'in.' "

¹³ Ki zep ding gubirki, "Zi de aili hona ansa otde gwibinkim, zen sa etan ëho-hole gwe-gwer.

¹⁴ Hwëna mensaë gol gwizim'in, zi de desa gul irinkim, dekam bëjen etan ëho-hole gwen. Hwëna hona in zëno mae mo enho nakon sa ana gwese gwer, hêndep zep sa hêndep denaban ëngaya gwer."

¹⁵ Wenya in ki zep ding gulbluk, "Bian, abe hap hona insa golbir- ëe akakim etan ho-hole gwe srëm gwék. Hen dekam ëe molyë awe hata gwezak- hona ansa de zausul gwen hapye."

¹⁶ Ki zep etan ding gubirki, "Ki zi omka em kwang ta lahan."

¹⁷ Hwëna ki zep ding gulbluk, "Ano zini hom."

Etan ki zep ding gubirki, "Em eiwakame ding guluda,

¹⁸ sap em mese aha-ere taha-tapkam zini zersik gweka. Hen mensa angkam zergwë'ara, home eiwakam ze'ara. Eno ding gunnu in eiwana."

¹⁹ Ki zep ding gulbluk, "Bian, angkam mesë emsa tame tanan: Em Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zi.

²⁰ Ano mae mo auyan-azana awe de kwatapnak yakla yawalak ëtagal gwe-gwék- dekon de Alap hap boklesa kom ta gweblan hap. Hwëna Yahudi zini, em ema anakan tawa la gwibirin, 'Yerusalemk de Alap mo gol ennak em yakla yawalkam ëtagal gwe-gwen- dekon de Alap hap boklesa kom ta gweblan hapye.' "

²¹ Ki zep hwëna ding gubirki, "Ano ola an desa em taiblibin: Yaklanak sa hatal, dekam kwatapna an en kon hen Yerusalemk en kon molya Alap hap boklena kom da gweblak.

²² Em Samariak de wenya, men zëbe hap boklena kom la gweblanan, home tame la gwe'an. Hwëna ëe, Yahudi zini, mesë tame lak- men zëbe habë boklena kom la gweblananye. Sap dekam de zisi ngaya tabin hip dena, zen Yahudi hon sa ki lwal.

²³ Sap zëno yaklanak sa hatal hen angkam man lwa'an, dekam zini sa tîngare enho naban hen Alap mo Enho de bi gwibiridankam Bian hap boklena kom da gweblal. Sap Bian Alap kirekam de zisi hakalbirida gwenda- Zënaka de boklesa kom ta gweblan hapye, sap men-kore men-kore zi ausu.

²⁴ Alap Zen enho enna, zep zi de eiwakam boklesa kom ta gweblanna, zen diki tîngare zëre mo enho naban hen Alap mo Enho de sosonsa golblan naban."

²⁵ Wenya in ki zep ding gulbluk, "Ëe tawana: Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa hata zala, hen kim de hata'an zaka, Zen sa kitak srip gulsuk gwizimdi."

²⁶ Ki zep ding gubirki, "Ëe an Zen- an debane lon'araye."

²⁷ In kim zë lon'ak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë lwanda halzak. Zao zebë Yesussu anakan lenggwanbla'anzak, "Zen wenya ban am olsa lon'an." Hwëna wenya insa homë anakan lakensibik, "Em basae Zëbon dwam gwibi'ira?" Hen Yesussu homë lakensiblik, "Em ba habe wenya in han ola lon sara?"

* 4:5 4:5 Kej. 33:19; 48:22; Yos. 24:32 * 4:9 4:9 Yahudi zini Samariak de zi niban mae hap tahana nolësëran-sëran gwe srëm gwe-gwék: Sap Samariak de wenya man aha zi ausu naban ësiri gwe-gwék, zep Yahudi tangan zini man anakan enlala neibirida gwék, "Zen Yahudi tangansa hom. Zen kwae naban."

²⁸ Hwëna wenya in kim Yesussu kirekam salblak, blomena insa zao zep eitiiti gwe gubirhak, ki zep ënak gubiridahak,

²⁹ "Haen! Zini wakinsa emki hla tan. Zen ano gwënsa kitak tawa gwibiri. San ha Zen tangan mes yap- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye?"

³⁰ Dekam zep ëna iwe de zini du nëblazak.

³¹ In kim ki zë kirekam lwak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe ama sap zë titi la gwe'ak, "Guru Bak, emki tembane gwen."

³² Hwëna Zen man ap ding gulzimki, "Ano tembanena ki- mensa em tawa eibir srëm gwe'anye."

³³ Ki zebë ënaka enbiridak, "San ha man yap aha zi tembanena nolblazal yap?"

³⁴ Ki zep ap ding gulzimki, "Ano tembanena a zen moye: Bian mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hip, hen syala men zep Asa zer sonekake, desa dikim sul sonen hap. Zen ano tembanena zen."

³⁵ Zini kirekam nen gwibirin, 'Eiyas tan nakon, etan benna dan-nër dan-nër, dekam sa taran hap denak zaul.' Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Nga yala ansa emki ër tabla naseran. Gandumnu mes ngap-ngap gwera, zep taran hap denak mes zaul. Nen taran.

³⁶ Eiyas tan hap de zini, zen mes ëteingir gwe guk. Hwëna zini men zen angkam taran hap syal ta'an, zen hëndep de ëlwa gwen hap de gudangnak gandumnu insa kang da gwenan, hen zëbe mae hap Alap hëndep de ëlwa gwen hap de te-alasa gaji hap aïtbir gwizimnira. Zep zini men zen eiyas tanna hen men zen de taranna apdekam sa lamkam ësirip-sri gwer.

³⁷ Zep man dakastilën- men kirekam anakan nen gwibirinye, 'Ahakorena eiyas tan hap de wenya. Ahakorena zen taran hap de wenya.'

³⁸ Hwëna Ëe mesë emsa dam tasibik- em de hwëna aha zi mo eiyas tanna insa tan gwen hap. Zep em zëno mae mo irse gwen nakone dawemsa hla kul gwe'an."

³⁹⁻⁴⁰ In zen du nëblazak, zao zep abe da gwe'ak- deban mae de zëwe golëgweisin hip. Hëndep zëwe yaklana dan zep gweisikï. Langna Samaria mo ëna Sikark de zini dekam beya nik zep Yesussu daïbliblak, sap wenya in anakan gubirida gwe'ak, "Zen ano gwënsa kitak tawa gwibiri."

⁴¹ Hwëna Zënaka de sane tan tan-gankam, zep etan beya tangan nik daïbliblak.

⁴² Hyanak zep wenya insa nen gwibik, "Menkam eno ol en nakonë laïblibla'ak,

hwëna angkam aena hen mesë sane lak, zep mesë dam lasil, 'Eiwa, Zen okamanak de zisi de ngaya tabin hip de Zi.' "

Yesus kim mam zi mo waslasna langa nakon sang-sangnak dawem takake:

(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

⁴³ Samaria mo ëna iwe kim yaklana dan asa golëgweisikï, ki zep kon etan zëre mo langna Galilea san dep asa golësek gweka.

⁴⁴ Yesus dekam hamal hap mes asa gubiridaka, "Zini hom zëre kore wal de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zini nasal gweblanan, zep Asa hen Galileak molya daïbliblak."*

⁴⁵ Hwëna kim asa golëyaing gweka, Galileak de zini man ki sap neirink. Zen hen mes Yerusalemk yakla yala Paskanak ang tak, hen dekam zëno owas syal gwib-inni kitak kara nul gwek, zep ki neirink.

⁴⁶ Yesus ki zep asa golëlwanda halka-Galilea mo ëna Kana san dep, men zëwe Zëna nonol ho tanganna anggur ho hap li yul sonekake. Langna Galileak de aha ëna Kapernaumk zao hen ki zini gwë'anka-teipsin zini Herodes mo taha tri so gweblan nik. Hwëna zëno tanena sang-sang nik gwë'anka.

⁴⁷ Zen kim salka, "Yesus Yerusalem mo lang nakon mes hata zala," dekam zep song gwebla zaka, zao zep abe ta zaka, "Em wëhë asa mas gwebla'anka? Kapernaum sun nen ingnen- ano tane tolsa eka dawem ta. Zen tin hip tol alp gwe'si'ira."

⁴⁸ Ki zep hwëna ding gulbluka, "Em awe de zini, karek tanganna. Em owas-owassa de syal gwibir-zimdin srëmkam bëjen em ëtaïblin."

⁴⁹ Hwëna man gulbluka, "Haen, Bian! Em de hla tan srëmkam ano tanena sa tol tili!"

⁵⁰ Ki zep hwëna ding gulbluka, "Emki song gwen. Eno tanena sa ngaya gwera."

Zini in man Yesus mo ola insa taïblibirki, ki zep hëndep gwë halka.

⁵¹ Ora san kim nama tine'anka, dekam zep zëre hon de babu gwen zi niban golëtoweka. Zao zep nenblazak, "Eno tanena mes dawem gweka!"

⁵² Ki zep takensibiridaka, "Bawalkam dawem gweka?"

Ki zep ding nulblik, "Ir, yakla nwena aha-en, dekam ewenna tap gweblak."

⁵³ Bi zem dekam zep enlala gweka, "O hare yakla nwena dekam am Yesus asa gulbluka, 'Eno tanena sa ngaya gwera.' " Zëna hëndep zëre mo golak dena kitak dekam zep Yesussu daïbliblak.

⁵⁴ Zep in kim kirekam tane tola insa dawem taka, Zen dekam zep Yerusalem

* 4:44 4:44 Mat. 13:57; Mrk. 6:4; Luk. 4:24 † 4:54 4:54 Nonol owasna Galileak de hata zankam, emki hlaun Yoh. 2:1-12nak.

mo lang nakon de Galileak hata gwe zankam de owas syal gwibir-zimdinni dan nëblak. †

5

Yesus kim Yerusalemk zi lekna dawem takake, hen zère hap de syal we yul soneblanna kim srip gulsuzimkike:

¹ Aha yaklakam, ki zep Yesus Yerusalem san dep asa golësek gweka- Yahudi zi mo aha yakla yalak dep.

² È yala Yerusalem sa in kasokam de kolkam orep mes ki wale dak, hen zëno aha liliikini man bose nosok "Domba zahò hap de Liliikini." Til hannak zao ki aili ho yawala, zëno gol kluk-klukna aha-ere taha-tap enkam. Ibrani olkam aili hona insa man bose dak "Betesda" kam. *

³ Zëwe zi sang-sangna tra nik èglang-glang gwe-gwek- sap nwe haïna, lekna, hen taha-tana teïsy ine gwen srëm wenya. [Zen man zë èkara gwe-gwek- aili hona insa dekon ngëp-ngep gwennak hla tan hap.

⁴ Sap menkam-en menkam-enkam Alap mo dam taha nakore zini man jowe ine gwe zaka, dekam zep hona insa ngëp-ngep ta gweka. Ngëp-ngep gwenkam, dekam men nara honak de talhenkam nonol gwenna, zen dekam de sang-sang nakon dawem gwen- sap banakare sang-sang mae nakon.]

⁵ Zao hen ki zini, zen 38 tahun enkam sang-sang naban gwë gweka.

⁶ Yesus kim tumnak zini insa hla ta zaka, zen man tame taka, "An mes holo tangankam sang-sang gweka," ki zep takensiblika, "Em wëhë dawem gwen hap dwam gwe'ara?"

⁷ Ki zep ding gulbluka, "Bian, èe banakan de dawem gwen hap? Asa de mas gweblan hap de zini san ki? Zep hona an de ngëp-ngep gwenkam, èe kimë nama song gwen hap sap akasik gwenan, dekam zep hwëna aha zi talhenkam ènonol gwe-gwenan."

⁸ Yesus ki zep gulbluka, "Dekam luwe, hëndep ki ere mo ni ta gwen srë-srena insa gol san dep gul ine kini."

⁹ Hëndep dekam zep zini in dawem gweka, ki zep srë-srena insa gul ine kinika.

Yaklana in dekam Yesus zini insa dawem taka, dekam Hari Sabat- Yahudi zi mo syal tan srëm yaklakam.

¹⁰ Hwëna Yahudi zi mo mam-mamna kim zini insa hla da sonek, ki zep zë nen soneblak, "Nëno mae mo ol jalse

gwennak, Hari Sabatkam srë-srena bëjen gwirenhan."

¹¹ Hwëna man ding gulzimki, "Zini men zen asa dawem tala, zen man asa gublula, 'Ere mo srë-srena insa em gol san dep gwirenhan.' "

¹² Dekam zep dakensiblik, "Zen nara zi ki emsa kirekam gublula?"

¹³ Hwëna zini in hom anakan tame taka, "Zini bosena Yesus asa dawem tala," sap Yesus zi beyanak iwe aya gwe ine halka.

¹⁴ Yesus ki zep zini insa etan Alap mo gol teksonnak zertowe'anka, zao zep gubluka, "Emki sane gwen: Emsa mesë dawem tak, hwëna kareksa de gol gwenna emki baes gwen. E-baes gwe srëm gwe'anka, ki hwëna sërkam de karek tangan wenyaka esa goltowera."

¹⁵ Kirekam kim salblaka, zini in dekam zep Yahudi zi mo mam-mam wenyaka gubiridaka, "Zini in zen asa dawem taka, zen bosena Yesus."

¹⁶ Zen dekam zep Yahudi zi mo mam-mamna Yesussu de sil-sil tanna kon neisibli hana'ak, sap Zen Hari Sabatkam zisi dawem ta gwibi'inka.

¹⁷ Hwëna Yesus ki zep gubiridaka, "Ano Bianna hom syala golzausuk gwenda. Èe hen zebë kirekam syal gwe tine gwenan."

¹⁸ Yahudi zi mo mam-mamna dekam tangan zep Yesussu de tan hap ola aha-en nuk- mae hap: Sap zëno mae mo dam gulsunkum, Zen Hari Sabat en hap denaka hom gulmun gweka. Zen hwëna Alapsa hen "Ano Bian" kam gu gweblaka. Dekam hwëna zëno ola man nwe-mase gwe-gwek, "Èe Alap han ki en."

¹⁹ Yesus ki zep Yahudi mo mam-mam wenya insa gubiridaka, "Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Èe bëjënë ère en mo enlalakam ba maesa syal gwibin. Hwëna mensaë ère mo Biansa anakan kara ta gwenan, 'Bian kirekam syal gwe-gwenda,' Èe hen zebë kirekam syal gwe-gwenan. Men kirekam Bian syal gwe-gwenda, Èe hen desan zebë ang gwe-gwenan."

²⁰ Sap ano Bianna man sërkam Asa kwasang gwe-gweblanda, zep mensa Zëna syal gwe-gwibirida, tingan zep abe hap goltrë gweblanda. Hen Zen sa etan sërkam de owassa dikim ebe mae hap syal gwe-gwibir-zimdin hip denaka abe hap gol gweblala, hëndep owasna in esa lenggwanbirida gwer.

²¹ Men kirekam ano Bian juwen zisi ngaya ta gwibirida, abe hap hen mes kire hap de sosonna golblaka- Èe de hen kirekam ngaya ta gwibin hip, men desa Aena dwam gwibirida'anke.

* 5:2 5:2 Orepan men zen Yohanis mo ola etan ale nul gwek, ahakon aili ho bosena insa "Betzata" kam ale da gwek.

²² Hen ano Bian Zëna angkam bëjen zisi klis gun. Sap Zen mes klis gun hup dena kítak abe hap golblaka.

²³ Zen mae hap kirekam abe hap golblaka: Dekam de tìngare zi Asa blikip gwesik gweblan hap- san de men kiye, ère mo Bian Zënaka de blikip gwesiblinna. Zep zini men zen Asa blikip gwesiblin srëmna, zen hen hom ano Bianna blikip neisik gweblanan- men zen Asa zer sonekaye.

²⁴ “Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini men zen ano ol san ang ta gwe'ak, hen ano Bian, men Zen Asa zer soneka, Desa daiblibla'ak, zen ki mes hëndep de gwën hap dena nulin. Kire zisi bëjen aumwa hap de klis gunnuk karek tabin. Sap zen mes tìn hìp de orana hli dak-dekam de èngaya gwen hap de ora san ang tan hapye.

²⁵ Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Yaklanak sa hatal hen angkam man kirekam lwa'an, dekam men zen juwen zi mo kim lowehe gwenan, zen sa Alap mo Tanena ano kwang guludan ola èsal gwer, hen men zen de Asa ang nèbla'ak, zen zen sa èngaya gwer.

²⁶ Sap ngaya gwen hap de ausuna Bian onak, hwëna Zen mes Tane zem abe hap golblaka- dekam de Abon onakon èngaya gwe-gwen hap denaye.

²⁷ Hen Zen mes zisi dikim klis gul gwen hap de sosonna abe hap golblaka, sap Èe an Zen- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna.

²⁸ “Ano tawa tabinni ansa bahem teng-gwanbin. Sap yaklanak sa hatal, dekam tìngan men zen juwek ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano kwang guludahan hap de olsa sa èsane gweser.

²⁹ Zen dekam sa zënaka de kang gulne gwen nakon luk tal. Men zen dawemna nol gwek, desa asa èngaya gwen hap tagal gulsul. Men zen karekna nol gwek, desa karek tabin hip asa tagal gulsul.

³⁰ Èe bëjënë A-en ba maesa syal gwibin. Èe de zisi klis gunkum, dekam Èe ama Bian mo Asa de gublun en san ang gwe-gwenan. Ano zisi de klis gunnu bëjen li tabin, sap Èe homë ère mo dwam gwibin sin ang gwe-gwenan, hwëna men Zen Asa zer sonekake, zëre mo dwam gwibin en sanë ang gwe-gwenan.

³¹ “Èe de anakan gubiridankam, ‘Èe an Zen- mensa em kara è gweblananye,’ hwëna aha zi de ano olsa trilsen srëmnam, dekam molye Asa laibliblak.

³² Hwëna ano olsa de trilsen hap de Zini ki. Zen ère mo Bian. Hen èe tawana: Zëno Asa de trì tasen hap de ola eiwa tanganna.

³³ Em ema zini baptis ta gwibin zini Yohanis osan dep lup ul sonek, hen zen dekam zep eiwakam abe hap dena damnak kira gweka.

³⁴ Auhu-kama zi de Asa trì tasen srëmnam hen sap. Hwëna en dikim lamkam èngaya gwen habë ki emsa enlala sobiridal.

³⁵ Yohanis mo gwëna lampu makan lwa gwek- san de lampu de okama kawesinnik awe zìl inenna kiye. Nonol lone sennak em ema sap zëno ngatanna insa isrip-sri eibik.

³⁶ Zep Yohanis hen man Asa trì ta seka, hwëna diki dawem tanganna, emki ano owas syal gwe-gwibinsi taibli gwibin. Bian Zen zep abe hap owas-owassa dikim syal gwe-gwibin hip de sosonna golblaka- em ekakim Asa anakan laibliblak, ‘An eiwa Bian Alap zer soneka.’

³⁷ Ère mo Bianna men Zen Asa zer soneka, Zen man hen Asa trì ta se'ara. Hwëna em hom tangane zëno ol toranna èsane gwek, hen home zëno nwe-masena hla lablak.

³⁸ Alap mo ola man eno mae mo enhonak jawe guk hana gwenan, sap em home zëre mo zer sonen Zini Asa laiblibla'an.

³⁹ “Em sap Alap mo ol ale gunnu kie karatda ul gwenan, dekam zebe sap anakan èenlala gwe-gwenan, ‘Èe asa dekon hëndep de gwën hap de orana dam lasil.’ Hwëna ol ale gunnu in, zen sap abe hap dena- Asa dikim tame tan hap!

⁴⁰ Hwëna em ema baes ta gwenan- Asa de èngaya gwen hap dena kip abe tan hapye. Èe ki amaka ebe mae hap golzim'in.

⁴¹ “Èe zi dikim ano bosesa mam gulblun hap homë awe hatazak.

⁴² Sap Èe mesë emsa tame tabik. Eno mae mo enhonak hom- Alapsa de ensa lwablan hap denaye.

⁴³ Èe ère mo Bian mo bosekamë hatazak, hwëna em home asa dokwak la'an. Hwëna auhu-kama zi de zëre en mo bosekam hata zankam, desa en ema dokwak la gwibirin.

⁴⁴ Em ema èsam gwesik gwenan- hwë-hwëkam de enaka bose naka anakan teip gulsuk gwizimdinni, ‘Em zini dawemna.’ Hwëna em home èalp gwe-gwenan- Aha-ere Zini Alap dikim emsa sam gwesibiridan hapye. Kirekam de zini em an banakan dep?- Asa de taibliblan naye.

⁴⁵ “Bahem Asa kíl tìn, ‘Zen sa Bi zikhip ano mae mo karekna goltrëblala.’ Hwëna eno mae mo karekna de Bian hap goltrëblan hap de zini, zen Musa Bak-mensa ena kíl l'i'an, ‘Alap de klis gunnuk zen zen sa asa golëzauk sonera.’

⁴⁶ Em de eiwakam Musa mo olsa taiblibinkim, ki emaka hen Asa

laïblibla'an, sap zen hen abe hap denaka ale gulku.*

⁴⁷ Hwëna em ema baes ta gwenan-Musa mo ola insa de taïblibin hipye. Zep kire zini banakan dep?– ano olsa de hen taïblibin niye!”

6

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzinkike:

(Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

¹ Aha yaklakam, Yesus ki zep Ho Gutuna Galilea san asa bulkum golëblan kinika. Ho gutuna in mo aha bosena Tiberias.

² Hwëna zi beyana dekam zep tanakam bul lë ta gwen san dep hles dyablak, sap zen mes zëno owas-owas syal gwibinni hla nul gwek- zi sang-sangna kim dawem ta gwibirkike.

³ Zao zep Yesus kwatap teknak asa golësesek gwe seka, ki zep zë asa golëteinikin'inka.

⁴ Dekam Yahudi zi mo yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak.

⁵ Yesus kim men-san an-sankam zi beyam-byana insa kara tabirida ine guk gwe'anaka, dekam zep Pilipussu takensiblika, “Endawe esa tembanena lop lal?– dekam de zi beyam-byana ansa sul soneh hapye.”

⁶ Zen mae hap kirekam Pilipussu takensiblika– dekam de anakan akasiblin hap, “Zen banakan wëhë Asa ding gulblu'anka?” Hwëna Yesus Zëna mes sap hamal hap anakan enlala gweka, “Ëe kirekam de owassa asa syal gwibir-zim.”

⁷ Pilipus dekam zep ding gulbluka, “Nëno mae mo te-ala de mam tangankam lwa'anam, dekam de tembanesa kap tankam, dekam molya hen su kul sone'anam– sap betek maekam de golëtembane tan hapye.” *

⁸ Hwëna ki zep ëre mae mo wal bosena, Petrus mo osona Andreas Bak Yesussu gubluka,

⁹ “Awe ki walas tola. Zëno rotina sap ki– aha-ere taha-tap enkam, hen hogwena dan. Hwëna zen tol waba hap. An zini tra tangan nakake.” †

¹⁰ Ki zep Yesus asa gubiridaka, “Teinikirin hip enbiridak.” Langna in so naban. Zao zep ki teinikink. Zi enna kim naïtbik, beyana san ha lima ribu

enkam mes yap– we wal walassa de aïtbin srëmkam.

¹¹ Yesus ki zep rotina insa lop ta ineka, deban zep dawemsa Alap hap golblaka, ki zep hwëna zi beyana in hap dikim kae gwebla-zimdin hip asa gubiridaka. Hogwe darena insa hen kirekam. Kim dwenblanda gwe'ak, hëndep man tangan ëitri gwek.

¹² Kim tingan ëitri gwek, ki zep asa gubiridaka, “Dekam mosrona tagam lasik. Betek en maekam hap zen zalta dep ërlwa kinin.”

¹³ Sap rotina dan en hen zini tra tanganna, hwëna mosrona kimë tagam lasik, yuna dua-blas enkam zep ësuwek.

¹⁴ Zi beyana in kim owasna insa hla nuk, ki zep ëguk, “An Zenke– Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zer soneh zini, mensa nen kara ë gweblananye.”

¹⁵ Yesus kim tame gulku, “Zen angkam man Asa de tik-tik tan hap ëalp gwe'an-dekam de zëbon mae onak teipsin hip,” dekam zep kon kwatap-tek kwatap-tek san dep zë-en ahulsuk halka.

Yesus kim ho gutu tahan san song gwe'an zakake:

(Mat. 14:22-33; Mrk. 6:45-52)

¹⁶ Kim kam-en gwe'ak, ki zep ëe zëre hon de ang ta gwen wanya bul syap san tine gwek,

¹⁷ ki zebë kon hëndep Kapernaum sun dep etan lwan dahak. Zao zep hëndep Yesus mo hatazan srëmnak asa kawesibiridak.

¹⁸ Hwëna dekam zep asesena mamkam taï'inka. Ho gutuna in dekam zep mamkam ngëp-ngep gweka.

¹⁹ Ëe mesë dekam hoskam bulu insa ata ul song gwe'ak– langana san ha lima ahaksa enam kilometer enkam, hwëna ki zebë Yesussu hla la guk. Ho gutu tahan san song gwe'an zaka, hëndep asa golek de tabi'in zaka. Ki zebë sërkam ëair'ak.

²⁰ Hwëna ki zep asa gubirida kinzika, “Bahem ëair'in! Ëe an Ëe.”

²¹ Dekam zebë bulu in kon aha-ere enlala naban eirink. Hwëna hëndep dekam zep bulu in owas hap Kapernaumk hatak.

²² Ka'ankam, zi beyana in zen ho gutu men eihiyanak lowehék dekam zep dam nulsuk, “Bulu ir aha-enke, hen Yesus hom am zëwe ang gwerä– zëre hon de ang ta

* 5:46 5:46 Kej. 3:15; Ul. 18:14-22

* 6:7 6:7 “Te-ala de mam tangan”kam, Yohanis man ale gulku “dua-ratus dinar”kam. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïtbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam de golblan. Zep dua-ratus dinara, zen te-alana mam tanganna– san de dua-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye. † 6:9 6:9 Mensa awe “roti”kam li nul sonek, desa Yohanis “barli nakore roti”kam ale gulku. Kire rotina, zen gandum nukore naka hom. Gandum nukore rotina, zen aïris. Barli nakorena, zen tahalha zi mo tembane.

gwen wenya kim bulu inkam sek gwerye. Yesussu man-am hli dal."

²³ Hwëna ahakore bulu, ëna Tiberias korena, dekam zep yaing gwezak- langna men zëwe ir Yesus golëtembane tan nakon dawensa Alap hap rutina in hap gol-blakake.

²⁴ Kim dam nulsuk, "Yesus hen zëre hon de ang ta gwen wenya hom awe lowe he'an," dekam zep bulu inkam Kapernaum sun dep sek gwek- zao de Yesussu tèblan hap.

Yesus kim gubiridakake, "Èe an ngaya gwen hap de tembanena Zen."

²⁵ Zi beyana in kim Yesussu hla danak, zao zep dakensiblik, "Guru, em bawalkame awe hatala?"

²⁶ Ki zep ding gulzimki, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em tembane en habe asa lëbla'an, sap ir rotikame ëitri gwek. Eno mae mo anakare enlalana hom, 'Zëre mo owas-owas syal gwibin nikonë anakan dam lasi'in, "Zen an Zen- mensaë kara ë gweblananye."'

²⁷ Bahem angkam en dep de tembane hap syal ta gwen, sap zen ëbatrenkam. Diki hëndep de ëlwa gwen hap de tembane hap emki syal ta gwen. Èe, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Èe amaka kirekam de tembanena insa ebe mae hap golzim'in. Sap abe hap dena mes tangandan dam gwesik: Alap kire hap Asa zer soneka."

²⁸ Dekam zep dakensiblik, "Ki hwëna ëe banakan asa syal tal?- Alap dikim asa sam gwesibiridan hap, hen dekam de hëndep de tembanena insa gul irin hipye."

²⁹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Syalan in, a desa mo Alap ebe mae hap dwam gwibir-zim'ira: Asa em anakan taibliblan, 'An Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zini, mensa Bian zer sone zakaye.' "

³⁰ Dekam zep ding nubluk, "Ki banakare owassa esa abe mae hap goltreiz-imdi? Desa de hlaunkum amaka emsa laiblibla'an. Banakarekam esa ap syal gwibir-zimdi?"

³¹ Musa kim sasa langnak golëgwë gweka, zen owaskam nëno mae mo auyan-aza hap tembanena bosena 'manna'sa gol gwizimki. Men kirekam Alap mo olak lwak,

'Zen ngatan zi mo lang nakore tembanesa gol gwizimki.' "

³² Ki zep ding gulzimki, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Musa Bak ngatan zi mo lang nakore tembane tangansa hom gol gwizimki. Diki ano Bian, Zen angkam

ngatan zi mo lang nakore tembane tangansa ebe mae hap golzim'ira.

³³ Sap Alap onakore tembane tanganna, zen diki Èe an Zen tangan. Sap Èe ngatan zi mo lang nakonë ati gwezak- dekam de ëngaya gwen hap denaka okamanak de zini ebe mae hap golzimdin hip."

³⁴ Ki zep nenblak, "Bian, tembanena in desa ap golzim tine gwe."

³⁵ Ki zep ding gulzimki, "Èe an Zen-ëngaya gwen hap de tembane naye. Zini men zen Abon yaing gwe-gwe'anzak molya etan ëusak gwe-gwek, hen men zen de Asa daibli gwebla'ak zen molya etan ëho-hole gwe-gwek.

³⁶ Hwëna men kirekamë emsa gubirida gwek, em sap ema Asa hla la gwenan, hwëna home Asa laiblibla'an.

³⁷ Tingare zini mensa Bian abe hap lup gulblu'ara, zen sa Abon yaing gwe-gwezal. Men zen Abon yaing gwe-gwe'anzak, Èe molyë desa lup gulin srëm gwe-gwek.

³⁸ Sap Èe ëre mo dwam gwibin sin de syal gwen hap homë ngatan zi mo lang nakon hatatak. Hwëna diki Bian mo dwam gwibin en san dikim syal gwen habë hatatak.

³⁹ Bian men Zen asa zer soneka, zëno abe hap de dwam gwibir-blinna an zen: Men desa Zëna abe hap lup gulbluka, Èe babë desa aha-en mae syauk sun dep de ora san de gwë hannak kara ta sonen. Hwëna diki aumwa hap de yaklanak asa kitak tin nikon ngaya tabir.

⁴⁰ Zen zep tingan men zen de Tane zem Asa hla da gwe'ak hen daibli gwebla'ak, zen zen- hëndep de lowehen hap de wenyaye. Zen desa asa aumwa hap de yaklanak ngaya tabir. Ano Bian mo dwam gwibinni zen kirekam."*

⁴¹ Yahudi zi mo mam-mamna men zen hen zi beyana iwe ang ta zak, zen dekam zep donsuk gwebla'ak- insa anakan gubiridakake, "Èe an Zen- ngatan zi mo lang nakore tembane naye."

⁴² Man ëgu gwe'ak, "Yesus an dwan Yusup Bak Swe mo tane sake. An-bi zemka ëe kië tawa eizimk. Zen ba hap anakan gu gwe'ara?- 'Èe ngatan zi mo lang nakonë ati gwezak.' "

⁴³ Dekam zep gubiridaka, "Asa de ton-sublunna in olzausuk.

⁴⁴ Sap zini bëjen Abon totoresata hatazan-ëre mo Bian de zon tazan srëmkamye. Aumwa hap de yaklanak Èe asa desa en ngaya tabir.

⁴⁵ Sap Alap mo ol ayang gul gwen zini man ale nuk,

* 6:31 6:31 Kel. 16:4; 16:15; Neh. 9:15; Mzm. 78:24-25

* 6:40 6:40 Yoh. 3:14-15

* 6:45 6:45 Yes. 54:13

'Alap sa tìngare zini tawa tabiri.*

Zen zep tìngan men zen Zèbon onak èsane gwe-gwenan hen dekon ètawa gwe-gwe'ak, zen zen sa Abon yaìng gwe-gwezal.

⁴⁶ "Hwèna ano ola in bahem tim gun, 'Zini Biansa nwekam hla tankam.' Diki Èe an Zen aha-en- nwekam de hla ta gwen hap de Zini, Zèna men Desa zer sonekaye.

⁴⁷ Eiwa denakaè emsa gubirida'an: Men zen de Asa daìblibla'ak, zen mes hèndep de èngaya gwen hap dena nulin.

⁴⁸ "Èe an Zen- èngaya gwen hap de tembane naye.

⁴⁹ Eno mae mo auyan-azana ki tembane bosena mannana sasa langnak dwenblanda gwek. Zen sap man desa dwenblanda gwek, hwèna dekam nama juwe gwek.

⁵⁰ Hwèna awe ki gwè'ara- eiwakam de ngatan zi mo lang nakore tembane tangan naye. Desae olgwenbi'ik, dekam molye juwe gwek.

⁵¹ Èe an Zen- èngaya gwen hap de tembanena in, ngatan zi mo lang nakon de ati gwezan Zi niye. Men zen de tembanena ansa dwenbla'ak, zen zen sa hèndep denaban èngaya gwer. Tembanena in, an zen: Ano timni- men desaè okamanak de zisi dikim ngaya tabin hip sosok gu'ukye."

⁵² Yesussu kim kirekam nasalblak, dekam zep zèn èol tetek gwe'ak- mae hap, "Zini in banakan sa zère mo timni nèp golzimdi?- nen de twinbin hippe."

⁵³ Etan ki zep gubiridaka, "Eiwa denakaè emsa gubirida'an: Eme ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano kalaka otdebir srèm gwe'ak, hen ano tim nika olgwenbir srèm gwe'ak, ki ngaya gwen hap dena hom ebon mae onakye.

⁵⁴ Zi de ano tim nika twinbinni hen ano kalsa otdebinni, ki zèbon onak ki lwa'an- èngaya gwen hap denaye. Hen desa asa ngaya gwen hap luwen tabirzir- aumwa hap de yaklanakye.

⁵⁵ Sap ano timni zen eiwakam de tembane tangan. Hen ano kala zen eiwakam de hona zen- dekam de èngaya gwen hap denaye.

⁵⁶ Men nara ano tim nika twinbinni hen ano kalaka otdebinni, zen aban zeraha-en gwe'ara, hen Èe dekam ama deban zeraha-en gwè'an.

⁵⁷ "Ano Bian, Zen ngaya gwen hap de ausuna Zen. Zen Asa zer soneka, hen Èe Zèbon onakonè ngaya gwe'an. Zen in zep hen kirekam, zini men zen de ano tim nika dwinbi'ik, zen sa Abon onakon èngaya gwer.

⁵⁸ Zen in zep, ngatan zi mo lang nakore tembanena, zen auyan-aza mo

twenblanda gwen tembane makan hom. Desa kim sap dwenblanda gwek, zen hwèna nama juwe gwek. Hwèna ngatan zi mo lang nakore tembane tangansa de twenblanna, dekam hèndep denaban esa lowehe gwer."

⁵⁹ Zen Kapernaumk de but srèm golak kirekam tawa tabirki.

⁶⁰ Zi beyana in zen nèrtro nasen gwe'ak kim kirekam de tawa tabinnik sane dak, beya nik zep èguk, "Ola an gwa-gwa tanganna. Bèjen dam gulsun."

⁶¹ Yesus hwèna man kitak ano mae mo enlalana insa hla tazimki, ki zep asa kitak gubiridaka, "Em ema yap ano ola insa husus eibir.

⁶² Ki banakan esa èenlala gwer?- em de Asa gulk sun de sewe sennak anakan kara ta sonenkam, 'Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna hare man-am angkam sewe se'ara- men zao nonol gwè gwekake, desan dep.' Ki dekam banakan esa Asa enlala èblal?

⁶³ Alap mo Enhona, Zen Zen zi hip èngaya gwen hap dena gol gwizimnira. Zi mo sosonna, zen waba hap. Ola insa emsa gubiridaka, zen Alap mo Enho nakorena hen emsa dikim ngaya tabin hip dena.

⁶⁴ Hwèna Èe tawana: Em ahakon home Asa laìblibla'an." Yesus kirekam gubiridaka, sap Zen nonol lonesen nakon mes ki tawa gwibiridaka, "Zini an zen sa Asa daìbliblal. An zen sa Asa daìblibla srèm gwer." Hen Zen mes aha zini insa tawa gwe gubluka, "An zen sa Asa zergulu."

⁶⁵ Yesus dekam zep etan mas gulzimki, "Zen in zebè hen emsa gubiridaka, 'Zini bèjen Abon hatazan- Bian de gublun srèmkamye.' "

Petrus kim damnak Yesussu anakan gublukake, "Em an Zen- Alap mo zer sonen Zi niye."

⁶⁶ Dekam zi beyana in zen nèrtro nasen gwe'ak, beya nik zep hli dak. Hom etan ang nèblak.

⁶⁷ Yesus dekam zep dua-blaskam de ang ta gwen wenya asa takensibiridaka, "Em san ha hen ema Asa de hli tan hap èdwam gwe'an?"

⁶⁸ Simon insa hen nen gweblak "Petrus" kum ki zep ding gulbluka, "Èe etan nara hon dep de sek gwen hap? Sap hèndep de èngaya gwen hap de ola, zen Ebon en am lwa'an.

⁶⁹ Hen èe mesè Emsa anakan laìbliblak, 'An Zen tangan- Alap mo zer sonen Zi Lalak naye.' "

⁷⁰ Yesus ki zep kitak ap ding gulzimki, "Aenè sap emsa dua-blaskam dam tasibik, hwèna ebon mae onakon ahana zen dowal mo bi gweblanna."

⁷¹ Yesus mensa enlala gweblaka, zen ëna Kariot walya Simon Bak mo tanena Yudassa. Zen sap dua-blaskam de zini ano mae mo ahana, hwëna zen ki hëndep Yesussu zerguku.

7

Yesussu kim oso wal zem daïblïbla srëm gwekke:

¹ Zao kim hya gwesik, Yesus ki zep asa Galilea mo langnak de ë-ë san ziamjanbir song gweka. Zen hom Yerusalem mo langnak de ë-ë san dekam asa ziamjanbirki, sap Yahudi mo mam-mamna dekam man tan hap orasa dëbla'ak.

² Dekam Yahudi mo yakla yalak dep man golek de gwe'ak- men dekam kluk-kluk golek lowehe gwenanke. *

³ Zep oso wal zem yasik tan ola anakan nenblak, "Em ba habe awe gwë'ara? Yerusalem mo lang san em song gwen- zao deka ere hon de ang ta gwen wenya in eno owas syal gwibinni insa kara nul gwek.

⁴ Eme anakan enaka enlala gwebla'anam, 'Dikire kitak asa tawa nëblak,' ki bahem awe en aningkim syal gwe-gwen. Em in dekam de teipsin hibe syal gwe'ara, ki emki enaka tîngare zi hip zertrei gwizimdin."

⁵ Zen sap oso wal zem, hwëna zen hom anakan daïblïblak, "An Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye." In zep kirekam yasik dak.

⁶ Hwëna man ding gulzimki, "Angkam abe hap de yaklanak hom zau'un- mensa Bian abe hap dam tasiblikaye, Ëe dikim desan song gwen hapye. Hwëna em totores sap esa sek gwe-gwer.

⁷ Auhu-kama enlala zini zen molya emsa husus neibiridak. Hwëna Asa en man husus në gweblanan, sap Ëe ama gubirida gwenan, 'Em in kareksae ol gwenan.'

⁸ Amki e-en Yerusalem san yakla yala iwe dep zahe gwek. Ëe homë zahe'an, sap ano kire hap de yaklanak angkam hom zau'un."

⁹ Zep Zëna hom ang gweka. Zen man Galileak gwëka.

Yesus kim lun aningkim yakla yala iwe hatakake:

¹⁰ Oso wal zem in kim yakla yawala in san dep ëgwahak, hwëna Yesus Zëna lun kon zep sowëkam golëtroka- zi de tawa gweblan srëm hap.

¹¹ Yakla yawala iwe Yahudi mo mam-mamna man zë dë gwebla'ak, hen dak-ensibli nasen gwe'ak, "Zini in endawe gwë'ara?"

¹² Zi beyam-byana in dekam man zënaka aningkim nulsuk halasen gwe'ak. Sap ahakon man anakan sam neisik gwebla'ak, "Zini in dawem nakake." Hwëna ahakon man ëgu gwe'ak, "Dawem naka hom. Zen nësa yasik ta gwibirida."

¹³ Hwëna men zen kirekam sam neisiblik zen hom damnak kirekam ëgu gwe'ak, sap zen Yahudi mo mam-mamna naka naïrïbirida gwek.

¹⁴ Yakla yawala in holona aha-ere minggu. Ngïrin ngam sonnack kim zau'uk, Yesus ki zep Alap mo golak tîl zïka, ki zep zë zi beyam-byana insa tawa tabi'inka.

¹⁵ Yahudi mo mam-mamna dekam zep anakan dengwanbla'ak, "Zini an hom sekola gweka. Zen ba nakon kire tan-gankam tawa gweka?"

¹⁶ Yesus ki zep ding gulzimki, "Ola men-saë tawa ta gwibirin, zen ëre onakore naka hom. Zen Alap, men Zen Asa zer soneka, Zëbon onakore naka.

¹⁷ Zini men zen Alap mo dwam gwibin sin de ang tan hap ëhohle gwe-gwenan, zen sa anakan dam nulsuk gwer, 'Tawa tabinni an eiwa Alap mo dwam gwibin sin,' ahaksa, 'Desan hom.'

¹⁸ Zini men zen zëre mo enlala gwibinsi tawa da gwibirin, zen anakan ëdwam gwe-gwenan, 'Ano bosesa deka-kim teip nulsuk gwek.' Hwëna men zen anakan tawa da gwibirin, 'Asa bahem boltere tan. Diki men zen asa zer sonekake, desa en em boltere tan,' kire zini zen enlalana dam-damna hen zen bëjen yasik tabin. Zep Ëe an hen kirena.

¹⁹ Eiwa, Musa Bak waba tangan hap tîti tabin ola insa ebe mae hap golzimki, hwëna em ema kitak ngip ul gwenan. Em ba habe Asa tan hap kalang ëbla'an?"

²⁰ Zi beyana in dekam zep ding nulblik, "Emsa in dowal tîlbi! Nara emsa tan hap kalang gwebla'ara?"

²¹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Ëe aha-ere owassaë Hari Sabatnak syal gwibik, hen em dekam ema lenggwan gwibik.*

²² Hari Sabatna, zen sap nëno mae mo syal srëm hap de yakla, hwëna em dekam kie zi walas mo to mipna blom lasik gwibirin- men kirekam Musa Bak tîti tabirkike. Hwëna sap to mip blom tasibin hip dena, diki ausuna Musa hon hom. Zen

* 7:2 7:2 Gol kluk-kluk hap de yakla yala, Yahudi zini dekam aha-ere minggukam gol kluk-kluknak lowehe gwek-dekam de auyan-aza zemka anakan enlala gwibiridan hap, "In kim Mesir kon sek gwezak, dekam anakare gol kluk-kluknak lowehe song gwezak." (Im. 23:34-36; Ul. 16:13-15) * 7:21 7:21 Yoh. 5:1-9

diki orep de auyan-aza kirekam titi da gwibik. †

²³ Em zebe Hari Sabatnak zi walas mo to mipna blom lasik gwibirin- dekam de Musa mo titi tabin ola insa ngip gun srēm hap. Zen in zep bahem Asa jal gweblan, sap ēe ama zi mo tingare timsi owaskam Hari Sabatkam oto gulsubluk.

²⁴ Asa de langa nakon kara tan enkam, bahem na-en Asa anakan ti yulsuk gweblan, 'Zen man Musa mo titi tabin olsa gulmun gwenda.' Diki enlala dam-dam enkam em abe hap dena anakan klis gul gweblan, 'Zēno syala in dawemna,' ahaksa, 'Karekna.' "

Zini kim zēnaka dakensibirida nasen gwe'akke, "Yesus in diki san ha Zen mes yap?– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye."

²⁵ Ahakon Yerusalemk de zini dekam zep zēnaka donbirida nasen gwe'ak, "Zini in zen- mensa nēno mae mo mam-mamna tan hap dēbla'anye.

²⁶ Hwēna emki kara tan! Zen damnak zi beyanak tonbirida'ara, hen mam-mam wenya hom jalse nēbla'an. San ha zen mes anakan dam dasil?– 'Zen eiwa nēsa de ngaya tabin hip de Zini Zen.'

²⁷ Hwēna san ha diki Zen hom yap? Sap ngaya tabin hip de Zini in de ngatan zi mo lang nakon ati gwenan zanam, nen ki molye zēno ēna tawa ēbla'anam. Hwēna Yesus zen Nazaret wal syake."

²⁸ Zen in zep Yesus kim Alap mo gol teksonnak tawa tabi'inka ol mam-mamkam tonbiridaka, "Em ema tim ul gwenan, 'Ēe zini insa ama tame la'an, hen zēno ēna kiē tawa ēbla'an.' Hwēna Ēe totoresā homē ēre mo enlalakam hatazak. Men Zen Asa zer soneka, Zen eiwa taibliblan tanganna. Hwēna em home Desa tame la gwe'an.

²⁹ Hwēna Aena kiē Desa tame tak, sap Ēe Zēbon onakonē hatazak, hen Asa Zen zer soneka."

³⁰ Dekam ahakon balk tan hap sap ēakasik, hwēna hom mae banakan mae nēblak. Sap dekam kirekam de gwēblan hap de yaklana mensa Bian dam tasiblika, zēwe hom zau'uk. Zen in zep dekam balk da srēm gwek.

³¹ Hwēna zi beyana in kon hen beya nik daibliblak. Zen man ēgu gwe'ak,

"Nēsa de ngaya tabin hip de Zi de ahantik hata'anaka, Zen banakan sa Yesus mo owas syal gwibinni ansa gulmunblula?"

³² Farisikam de gubirida gwen zini kim kirekam nasalbiridak, dekam zep apdekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam nabān Alap mo golsa de kara gul gwen hap de jana nabare zini lup nul sonek– zen de Yesussu balk tan hap.

³³ Hwēna zen hen hom dekam balk dak. Yesus dekam zep zi beyana insa gubiridaka, "Ēe molye holokam eban mae golēlowehe gwek. Nabakam asa etan lwahal– Zini men Zen Asa zer sonekake, Zēbon osan dep.

³⁴ Em dekam esa Asa lē gweblal, hwēna molye Asa hla la gwek. Sap men zaoē dekam gwē gwe'ak, em molye desan Asa ērtrok."

³⁵ Yahudi mo mam-mamna dekam zep zēnaka dakensibirida gwe'ak, "Zini an endan lang san de song gwen hap ki gulu?– nen de zēwe hla tan srēm hapye. San ha Yunani mo lang san de song gwen hap?– men desan ahakore Yahudi zini sekwa gwenkam lowehen da'anke, zao de Yahudi srēm zisi tawa ta gwibin hip.

³⁶ Ba hap ki gulu?– 'Em dekam esa asa lē gweblal, hwēna molye asa hla lak. Sap men zaoē dekam gwē gwe'ak, em bējen zao yaing gwen.' "

Ēngaya gwen hap de ho hap de ol:

³⁷ Yahudi mo aha-ere minggukam de yakla yala iwe, aumwa hap de yaklana, zen zen– mam tanganna. Yesus dekam zep Alap mo golak zauku, dekam zep ol mamkam tonbiridaka, "Zi de ho-hole gwenna, dikire Abon oden hap yaing gwe-gwezak.

³⁸ Men kirekam Alap mo olak lwak, zini men zen de Asa daibli gwebla'ak,

'zēno mae mo enho nakon sa ngaya gwen hap de hona ana gwese gwer.' "

³⁹ Hona insa enlala gwibirki, Zen Alap mo Enhosa. Zi de Yesussu taibliblankam, dekam de zēbon ing gwe heblan. Hwēna in kim gubiridaka, dekam hom ing gwe hezim'inka, sap dekam Yesus hom ti'inka– Alap dikim teipsinkim drēnen hapye. ‡

Yesussu de taibliblan hap kim ēhliwekke:

† 7:22 7:22 Musa mo titi tabin olak, zi walassa de jaha gwen hap dena man anakan lwak: "Aha-ere minggu de tamaran, dekam de to mipna blonsublun." Zep Hari Sabatkam de jaha gwennak de walsana, desa hen zao de Hari Sabatnak de to mipna blonsublun. Zen desa Musa mo ol san ki syal nei gwibik. Hwēna Musa mo aha titi tabin olak man sap jalse gwek, "Hari Sabatnak bējen ba maena toman maekam syal gwibin." Yahudi mo auyan-azana kim nonol Musa de gubiridan srēmna kirekam syal neibik, emki Kej 17:9-27nak hlaun. * 7:38 7:38 Yes. 58:11 ‡ 7:39 7:39 Orepi, Yesus de hatazan srēmna, Alap mo Enhona sap ki syal gwe-gweka. Hwēna dekam Zen hom holokam zisi bi gwibirida gweka. Alap kim Yesussu teipsinkim drē neka, dekam zep Alap mo Enhona kon gwesibirida hanaka– zisi de holokam ing gwe hebirida gwenkamye.

⁴⁰ Zi beyana in kim kirekam nasal-blak, ahakon dekam zep eguk, "An diki Zen- Alap mo olsa de ayang gun hup de Zini, mensa Musa hamal hap gu-guk gweblakaye."

⁴¹ Ahakon hen man eguk, "Zen an Zen-Israela de ngaya tabin hip de Zi niye."

Hwëna ahakon man ding nulzimk, "Bëjen. Hom anakan nen guk gweblak, 'Zen Galilea wal hap sa jowe zala.'"

⁴² Sap Alap mo olak man-am lwak, 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini, Zen Daud Bak mo ausu nakon sa saltili, hen Daudsa de jaha gweblan ëna Betlehemk sa hen Desa jaha gwer.' " §

⁴³ Zen kire nakon zep ehliwek.

⁴⁴ Ahakon sap dekam balk tan hap dwam nëbla'ak. Hwëna zen hom mae banakan mae nëblak.

⁴⁵ Alap mo golak de jana nabare zini in dekam zep etan lwanda halzak. Men zen lup nul sonek* dekam zep dakensibiridak, "Em ba habe balk la halza srëm gwer?"

⁴⁶ Hwëna man ding nulzimk, "Kire zini san ki balk da gwenan? Zëno ola dawem tanganna. Aha zi mo ol toranna hom- kire naye."

⁴⁷ Dekam zep jala ban ding nulzimk, "Asya! Emsa in hen mes yasik tabiri!

⁴⁸ San ëe kië Yahudi mo mam-mamna hen Farisikam de gubirida gwen wanya aha-en mae laiblibla'an?!

⁴⁹ Hwëna zi beyana an Musa mo titi tabin ola hom tame nul gwenan, zep zen kitak syauk sun dep sa sek gwer!"

⁵⁰ Hwëna Farisi walya Nikodemus Bak zao hen gwë'anaka- men zen Yesussu nonol zini takake. Zen dekam zep wal bose wal zemka gubiridaka,

⁵¹ "Nëno mae mo titi tabin olak Musa man nöp ale gulzimki: Nen bap nen totoresna zisi gublun, 'Zen karekna.' Diki nonol taken-taken gweblankam. Karekna kim hlaulblunna, zen dekam de karek tan."

⁵² Hwëna man ding nulblik, "Ki san em hen Galilea wal?! Emki Alap mo olak teibin. Zao hom anakan ale nuk, 'Alap mo olsa de ayang gun hup de zini Galilea mo lang nakon sa jowe zala.' "

Kahalo gwen wanya kim Yesus hon nolhata zakke:

[

⁵³ Dekon kim ehya gwesik, ki zep gol san dep sekwak gwek.

8

¹ Hwëna Yesus Zëna dekon zaitun tra nabare kwatap tek san zep asa golëzahe gweka.

² Ka'ankam orap tola ban zep etan Alap mo gol san dep asa golësek gweka. Zi trana kim etan tagal nëblazak, Yesus Zëna dekam zep nikin aneka- dekon de tawa tabin hip.

³ Farisikam de zini Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban ki zep hen wanya nolhatazak, ki zep tūngare zi mo nwenak de zaun hup tik-tik nuk. Zen kahalo gwennak balk nuk.

⁴ Ki zep Yesussu nenblak, "Bian, wanya an kahalo gwennakë balk ul halanzal.

⁵ Nëno mae mo titi tabin olak Musa Bak man nësa gubiridaka, 'Kire wanya em kasokam tok hap i ti gëbin.'* Hwëna eno tawa tabin nikon, kirenak de balk gun wanya nen banakan esa eibir?"

⁶ Zen kirekam mae hap ki dakensiblik, sap zen mes aningkim ola aha-en nuk- Yesussu dikim anakan akasiblin hap, "Zëno tawa tabin nik de Musa mo titi tabin ola ban apde nën srëmkam, ki esa karek lal." Hwëna Yesus man huwe heka, ki zep kamanak de sonnak taha bolkam ale gul gwe'anaka.

⁷ Hwëna zen dekam nama hen-henkan dakensik gwebla'ak, ki zep hëndep dam-dam gwe seka, dekam zep gubiridaka, "Men zen de zënaka enlala gweblak, 'Eë homë aha-en mae karekna gok,' zen zen de nonol kasokam gwik."

⁸ Kim kirekam gubiridaka, ki zep etan sonnak de ale gun hup huwe heka.

⁹ Kirekam kim Yesussu nasalblak, ki zep aha-en aha-enkam teso gwe-gwe'ak- hëndep kitak sekwak gwek. Bong-bongkam de wanya, nonol zen teso gwek. Hëndep Yesus ensa zep zë hli dak. We enna in nama zë zau'uk.

¹⁰ Ki zep etan dam-dam gwe seka, dekam zep gubirki, "Zini men endawe? San ha emsa de karek gun hup de wanya in mes kitak sekwak gwer?"

¹¹ Ki zep ding gulbluk, "Mes, bian."

Ki zep hwëna gubirki, "Eë hen homë emsa karek gu'un. Sap esa song gwera, hwëna bahem etan karekna gon.]"

Yesus kim gubiridakake, "Eë an oka-mana an hap de ngatanna Zen."

¹² Etan kim zi beyanak asa golëgwë'anaka, ki zep zë gubiridaka, "Eë

§ 7:42 7:42 Man sap Yesussu tame dak, "An Nazaret wal syake- Galilea mo lang nakore zi." Hwëna hom anakan tawa nëblak, "Desa Betlehemk jaha gwek." Eëna Betlehem in, zen hwëna Yerusalem mo langnak. Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini Mika mes ki hamal hap ale gulzimki- Desa de Betlehemk jaha gwen hap denaye. (Mik. 5:2; Mat. 2:4-6) * 7:45 7:45 Men zen lup nul sonek, emki Yoh. 7:32nak hlau. * 8:5 8:5 Ul. 22:23-24

an okamana an hap de ngatanna Zen. Zini men zen de Asa ang në gwebla'ak, zëbon mae onak sa ëngaya gwen hap de ngatanna zil ine gwer. Zen molya kawesinnik lowehe gwëk."

¹³ Farisikam de zini in zen zë hen lowe he'ak, ki zep nenblak, "Em e-en tangane ki kirekam asa gubiridanda. Diki aha zi de eno olsa trël senkam bap, ki amaka emsa laiblibla'an."

¹⁴ Ki zep ding gulzimki, "Ëe, zi de Asa tri tasen srëmkam de kirekam gubiridanna, ano ola in nama eiwa dena. Sap Ëe tawana- men dekonë hatazak hen men zao debë lwa ha'ak. Hwëna em desa tawa naka hom."

¹⁵ Em in kirekame ëgwë gwenan: Zisi nabakame enbirida gwenan, 'Em mese karek gwer.' Hwëna em in auhu-kama zi mo enlala en sane klis ul gwenan. Hwëna Ëe angkam zisi homë klis gu'un.

¹⁶ Hwëna Ëyë klis gu'unam, zen eiwakam sa ki lwal, sap Ëe A-en homë kirekam syal gwe-gwe'an. Bian men Zen Asa zer soneka, Zen aban zersyal gwe'ara.

¹⁷ Nëno mae mo titi tabin olak man lwak, 'Zi dare mo kira ën ol de apde nënna, amki laiblizimk.*

¹⁸ Ëe an ëre hap denaka emsa gubirida'an. Ano Bianna men Zen Asa zer soneka, Zen hen man ano ola an trëlse gwe'ara. Zep Ëe Debanë dan ë gwe'an."

¹⁹ Ki zep dakensiblik, "Eno bianna in endawe?"

Ki zep ding gulzimki, "Em home Asa tame la'an hen home ano Biansa tame la'an. Asae tame la'anam, ki emaka hen ano Bianna tame la'an."

²⁰ Zen kirekam gubiridaka- Alap hap de te-ala ing gul gweblan teksonnak kim tawa tabi'inkaye. Dekam hen hom balk dak, sap kire hap de yaklanak hom dekam zau'uk.

Yesus kim etan gubiridakake, "Men zao debë song gwe'ak, em molye desan Asa ërtrok."

(Yoh. 7:34-36)

²¹ Etan ki zep Yesus gubiridaka, "Ëe asa song gwer. Em esa Asa lë gweblal, hëndep zao esa ere mae mo karek-karek naban otil. Sap men zao debë song gwe'ak, em molye desan Asa ërtrok."

²² Yahudi mo mam-mam wenya men zen ësane gwe'ak dekam zep zënaka dakensibirida'ak, "San ha zen man zënaka de tan hap enlala gwe'ara?- in zep ki gunda, 'Men zao debë song gwe'ak, em molye desan asa ërtrok.'"

²³ Yesus ki zep ayang gulzimki, "Em an auhu-kamana an kore zi. Ëe an gulk

korena. Em in okamanak de ësaltin zi. Ëe dekore naka hom."

²⁴ Zen in zebë emsa gubiridanan, em esa ere mae mo karek-karek naban otil. Zen kirekam sa ebe mae hap lwazim- eme Asa laiblibla srëm gwe'akye. Sap Ëe an Zen-mensa ena kara ë gweblakye."

²⁵ Dekam zep jala ban dakensiblik, "Zep ki em an nara mo weinak dep de zi?- zebe kirekam enaka gu gwebla'araye."

Ki zep ding gulzimki, "Men kirekamë nonol lonesen nakon emsa gubirida gwëk, zen kirekamke."

²⁶ Ano ola ebe mae hap dena nama beya tanganna- dekam de eno mae mo karek-kareksa goltrei gwizimdin hip denaye. Ano Bianna Zen taibliblan tanganna, hen men desaë Zëbon onakon sane gwe-gwe'an, zen desaë okamanak de zini ebe mae hap ayang gul gwizim'in."

²⁷ Zen hwëna hom zëno ol-gunnu insa anakan dam nulsublik, "Zen ngatan zi mo langnak de Bian hap denaka ki gunda."

²⁸ Zen in zep ki Yesus anakan gubiridaka, "Em kime ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa gulk makan la in'ik, zen dekam esa anakan Asa dam lasil, 'An eiwa Zen-mensae kara ë gweblakye.' Em dekam esa Asa anakan tame lal, 'Zen hom zëre en mo bose hap ba maena syal gwibirki. Zëno tawa tabinni zen eiwa kitak Bian onakorena.'

²⁹ Bian men zen Asa zer soneka, Zen aban zersyal gwe-gwe'ara. Bian hom Asa da tasik gwenda, sap ano syala man sam gwesik gwibirida."

³⁰ Kirekam de torannak kim sane da'ak, dekam zini beya nik zep daibliblak.

Yesus kim gubiridakake, "Em kime eiwa dena tame u'ik, zen dekam esa aha mo emsa de jap gul sonendan nakon ëhil gwe hanal."

³¹ Men zen Yesusu daiblibla'ak, ki zep desa en gubiridaka, "Eme ano ol san enlala tatete naban ang ta gwe'ak, em ki eiwa Abon de ang ta gwen zi tangan."

³² Ki esa eiwa dena tame ul gwer, hen dekam esa aha mo emsa de jap gul sonendan nakon ëhil gwe hanal."

³³ Ki zep hwëna ahakore nik ding nulsublik, "Nen an Abraham Bak mo ausu nakore zi sike. Nen home mae aha zi mo tana iltikinnik ëbabu gwëk. San ki man nësa dahale gwibik. Zep em ba habe kirekam gulu?- 'Em esa jap gul sonendan nakon ëhil gwe hanal.'"

³⁴ Ki zep ding gulzimki, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen karekna nol gwenan, ki zen karekna in zëbon ëbabu gwe'an.*

³⁵ Zi mo tana iltikinnik de babu gwen zini, zen zi bina in mo iyesa hom. Zep zen molya hēndep zēwe gwē gweka. Hwēna tane zem, zen zēwe en sa gwē gwera, sap zen tane tangan zem.

³⁶ Zen in zep, ngatan zi mo langnak de Bian mo Tane Tangan de emsa hīl ti sonebinkim, dekam esa tangan ēhīl gwe hanal.

³⁷ Ēe tawana: Em hen sap Abraham Bak mo auyan-tane wal. Hwēna em tan habe Asa dwam ēbla'an, sap ano ola ebon mae man jawe guk hana gwenan.

³⁸ Mensaē ēre mo Bian hon hlauł gwēk, Ēe desaē ebe mae hap ayang gul gwizimnin. Hwēna em ere mae mo bian mo ol sane syal ta gwenan."

³⁹ Ki zep ding nulblik, "Ēe an Abraham Bak mo walas sake."

Ki zep ding gulzimki, "Hwēna Eme eiwa Abraham mo walas lowe he'anam, ki Abraham mo kim emaka lowehe gwe'an.

⁴⁰ Mensaē Alap hon sane gwe-gwēk, Ēe desaē ebe mae hap ayang gul gwizim'in, hwēna em tan habe Asa dwam ēbla'an. Abraham hom kirekam gwē gweka!

⁴¹ Em ere mae mo bian mo kime lowehe gwenan."

Ki zep hwēna ding nulblik, "Ēe an malin walassa hom! Ēe an tūngan Alap mo wei-wik gun walas sake."

⁴² Hwēna dekam zep Yesus ding gulzimki, "Eme eiwa Alap mo wei-wik gun walas lowe he'anam, ki emaka Asa enna ola gwebla'an. Sap Ēe an Alap onakonē hatazak, hēndep zebē angkam awe gwē'an. Ēe ēre mo enlalakam homē hatazak, hwēna Zen ki Asa zer soneka.

⁴³ Em an mae habe ano ola tame ul srēm gwe-gwenan: Sap em makare zini bējen ano ola dokwak gun.

⁴⁴ Em an ere mae mo bianna dowal mo kīgī mo wei-wik gun walas. Zen in zebe zēno dwam gwibin sin ang ta gwenan. Zen nonol lonesen nakon kirekam gwē gwēka-zi tan zi. Eiwa de ola hom tangan zēbon onak, sap eiwa de ola zēbon man jawe guk hana gwenan. Zen de boton gwenna, zēbe hap man dakastīlin, sap zēno enhonak boton en. Zen in zep ki gwēka, boton tam zi, hen zen tūngare boton tam zi mo bian.

⁴⁵ "Hwēna Ēe eiwa de en nakaē ayang gul gwizimnin, in zebe Asa laiblibla srēm gwe-gwenan.

⁴⁶ Ebon mae onakon, nara molya ano karek-kareksa anakan dam gulsubluka, 'Em kire kareksae golka.' Zen in zep, Ēe

de eiwa de en naka tawa tabinni, em ba habe Asa laiblibla srēm gwe-gwenan?

⁴⁷ Alap mo wei-wik gun walasna, zen man Alap mo ola i-san i-san nei gwibirin. Em hwēna bējen, sap em in zēno walassa hom!"

Yesus kim anakan gubiridakake, "Ano bosena apdenak Alap hanye."

⁴⁸ Yahudi mo mam-mamna men zen zēwe lowe he'ak dekam zep zē lamang da'ak, "Em in eiwa Samaria wal karek hen dowal de bi gweblanna!" *

⁴⁹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Ēe dowala ban hom. Ēe ama ēre mo Bian mo bosesa de mam gulblun hap syal gwe-gwenan. Em hwēna ema Asa lamang la gwenan.

⁵⁰ Ēe ēre mo bosesa de mam gun hup homē syal gwe-gwe'an. Hwēna ano bosesa de mam gun hup de Zini ki- Zen ngatan zi mo langnak gwē'ara. Zen man Asa zerzauk sone gwenda.

⁵¹ An eiwa denakaē emsa gubirida'an: Men zen ano ol san enlala tatetekam ang ta gwe'ak, zen molya hēndep denaban juwe gwēk."

⁵² Ki zep nenblak, "Angkam eiwa mesē emsa dam lasinīn: Em in dowal mo bi gweblan zi! Abraham Bak orep man tīlkī, hen Alap mo olsa de ayang gun hup de zini hen man juwe gwēk. Hwēna em ema gunda, 'Men zen ano ol san ang ta gwe'ak, zen molya juwe gwēk.'

⁵³ Auyan Abraham ki tīlkī. Em san ema enaka kīl ti'ara?- 'Ēe an Abraham onakon de teipsinnī.' Alap mo olsa de ayang gun hup de zini san ki juwe srēm gwe-gwēk! Zep em banakane enaka kīl ti'ara?"

⁵⁴ Ki zep ding gulzimki, "Aen de ēre mo bosesa mam gunkum, dekam eiwa, bējen Asa taibliblan. Hwēna men Zen ano bosena mam gul gwe'ara, Zen ēre mo Bian- men Desa em en gweblananke, 'Ano mae mo Alap'kam.

⁵⁵ Hwēna ena home tame la'an. Ēe en kiē tame ta'an. Ēe de anakan gunkum, 'Ēe homē Alapsa tame ta'an,' dekam ki hwēna Ēe boton tam zi, men ki hen em! Hwēna Ēe kiē tame ta'an, deban zēno ol en sanē enlala tatetekam ang gwe-gwenan.

⁵⁶ Eno mae mo auyanna Abraham, zen man hē'ho gwēka- hamal hap kim anakan salka, 'Ēe asa ngatan zi mo lang nakore Zi Tangansa okama san dep de ati gwennak hla ta soner.' Kirekam kim Asa hla ta soneka, man tangan sam gwešiki."

⁵⁷ Ki zep ding nulblik, "Eno tahuṇna hom lima-pulunak hata'an. Em banakan de Abraham Baksa hla tan hap?"

* **8:48 8:48** Zen insa lamang tan hap "Samaria wal karek" kam nenblak, desa de srip gulsun hup de ola, emki hlaun Yoh. 4:9nak, hen zao de otde nakore alenak.

⁵⁸ Dekam zep hwëna ding gulzimki, “Eiwa denakaë emsa gubirida’an: Abrahamsa de jaha gwen srëmnak, Ëe an Zen Tangan– Alap han de bose apde naye.” †

⁵⁹ Kirekam kim nasalblak, dekam zep zi beyam-byana in kasona lop da inek–dekam de i tiblan hap. Hwëna Zen dekam zep zëno mae mo nwe nakon aning gwe ine halka, ki zep kon hëndep song gweka.

9

Yesus kim zi nwe dīmīnnī dawem takake:

¹ Aha yaklakam kim Yesus asa golësek gweka, ki zebë zi nwe dīmīnnī hla la’ak. Zëno nwena jaha gwennak ki hëndep dīmīn nēblak.

² Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë Yesussu lakensiblik, “Guru, nara karek gweka?– an zep ki zini an jaha gwennak hëndep nwe dīmīn gwekaye. San ha zën jaha gweblan srëmnak karek gweka? San ha an-bi zik mo karek nakon ki gwëka?”

³ Ki zep ap ding gulzimki, “Zen zi mo karek nakon hom ki gwëka. Zen an mae hap ki nwe dīmīn gweka– dekam de zi Alap mo sosonsa zëbon hlaun hup.

⁴ Nen nama ngatannake lowe he’an, zep angkam nama lwa’an– dekam de nen Alap mo salsal gol gwen hapye, Asa men kirekam de syal gwen hap zer sonekaye. Hwëna kawesin hip de yaklanak sa hen hatal. Dekam zini toton bëjen syal gwen.

⁵ Ëe de nama okamanak gwënkam, Ëe an Zen– okamana an hap de ngatan naye.”

⁶ Kirekam kim gubiridaka, ki zep ol tepna kamanak tipsiki, desa zep son naban siri gulku. Dekam zep zini in mo nwena dra soblaka.

⁷ Ki zep hwëna gubluka, “Wake, aili hona Siloamk ngan sosuk.” Aili hona in mo bosena “Siloam” zen enlala naban. Nëno mae mo olkam, “Zer Sonen.” Kim zë ngan sosuku, dekam zep hëndep kara gweka, ki zep gol san dep song gweka.

⁸ Zëre mo gol golek denak de wenya hen men zen mwīn-mwānkam hla da gwëk dekam zep dengguan gwebla’ak, “An san ha zen hom?– men zen ora alpnak de

nikirin nikon te-ala hap nësa aberbe ta gwibirkiye.”

⁹ Ahakon man ëgu gwe’ak, “An zen.” Hwëna ahakon man ëgu gwe’ak, “Zen hom. An deban nwe-masena apdenak.”

Hwëna Zën zep zënaka kira ta gwe’anka, “Ëe an dwan zenke.”

¹⁰ Ki zep dakensik gwebla’ak, “Em banakane kara gwera? Nara emsa dawem tala?”

¹¹ Ki zep ding gul gwizim’inka, “Zini bosena Yesus kama blëblesa syal gwibiri, dekam zep ano nwena ap dra soblala. Ki zep hwëna asa gublula, ‘Aili hona Siloamk ngan sosuk.’ Kimë zë ngan sosul, dekam zebë kara gwer.”

¹² Dekam zep dakensiblik, “Zini in angkam endawe gwë’ara?”

Ki zep ding gulzimki, “Ëe homë tawa gwebla’an.”

Farisikam de zini kim taken-taken nēblakke, “Em banakane nwe dīmīn nikon dawem gweka?”

¹³ Dekam zep in zen nwe dīmīn nikon dawem gweka desa Farisikam de zi hip dikim zerteizimdin hip nērhak.

¹⁴ Yaklana in dekam Yesus kama blëblena syal gwibirki hen dawem taka, zen Hari Sabatkam.

¹⁵ Farisikam de zini zen hen man dakensik gwebla’ak, “Em banakane kara gweka?”

Desa hen man ding gulzimki, “Zen ano nwena kama blëblekam dra soka. Kimë ngan sosuk, dekam zebë kara gwëk.”

¹⁶ Farisikam de zini in ahakon dekam zep ëgu gwe’ak, “Zini in Alap mo zer sonen naka hom, sap zen Hari Sabat hap denaka ngip gul gwenda.” Hwëna ahakon man ëgu gwe’ak, “Hwëna kareksa de gol gwen zini, zen bëjen owas-owasna syal gwibinzen in kirekam syal gwe-gwibiridaye.” Zen in zep ëhliwek.

¹⁷ Ki zep etan zini insa dakensiblik, “Zep ena banakane enlala gwebla’ara?– sap zen eno nwesa dawem soka.”

Ki zep ding gulzimki, “Zen Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi sike.”

¹⁸ Hwëna Yahudi mo mam-mamna in hom anakan daiblibla’ak, “Zen menkam eiwa nwe dīmīnnī,” dekam zep an-bi

† **8:58 8:58** Awe mensa li nul sonek, “ano bosena apdenak Alap han,” zen mae hap: Sap Yunani olkam awe Yesus man anakan guku, “Saya adalah saya,” ahaksa, “Ëe an Zen Tangan.” Hwëna dekam ola man golek de gwëk– Alap mo Ibrani olkam de bose naban. Alap orep man zëre mo bosena Musa Bak hon kira gulku– men kirekam Ibrani olkam nen gweblanake, “Yahwe”kam. Bosena in mo enlalana, “Ëe an Zen Tangan.” (Kel 3:13-15) Yahudi zini Alapsa de bliplik gweblin hap bosena insa man nollëwe gwëk, zep “Lang Bina” enkam nen gweblak. Desa “Tuhan”kam Indonesia olkam li nul sone gwenan. Zen in zep, kim Yesus kirekam gubiridaka, “Ëe an Zen Tangan,” Yahudi zini in man tangan jal nēblak, hëndep dekam zep kasona lop da inek– dekam de i tiblan hap. Yohanis mo Ol Dawemnak awe, Yesus hen kirekam aha ayatnak Zënaka gu gweblaka: 4:26nak (“Ëe an Zen”), 8:24nak hen 28nak, (“Ëe an Zen– mensa ena kara ë gweblakye”), hen ahana 13:19 mo aumwa topnak.

zemka kwang nosok- desa de hen taken-sizimdin hip.

¹⁹ Ki zep dakensizimk, "Zen san eiwa eno nik mo tane? San eiwa nwe dimin nika ki hēndep jaha gweka? Zen ki angkam banakan kara gweka?"

²⁰ Ki zep ding ulzimk, "In eiwa, ano nik mo tane sake. Eiwa, zen nwe dimin nika ki jaha gwek.

²¹ Hwēna ēe tawa naka hom- zen banakarekam mes yap angkam kara gweka? Men zen dawem taka ēe hen homē tame la'an. Zen mes dwan-am zise gweka. Amki zēna en naka lakensik gweblak."

²² An-bi zem kirekam ding ulzimk, sap zen man Yahudi mo mam-mamna insa anakare hap aīribirida'ak, "Zen sa nēsa karek nosol." Sap Yahudi mo mam-mamna anakan mes ola aha-en nuk, "Zi de anakan gunnu, 'Yesus zen eiwa Alap mo Zer Sonenna- nēsa de ngaya tabin hip,' desa esa but srēm gola kon olēalsa sone gwibir." *

²³ In zep an-bi zem in anakan ding ulzimk, "Zen mes dwan-am zise gweka. Amki zēna en naka lakensik gweblak."

²⁴ Ki zep etan zini insa tilzin hap nen-blak, zao zep nen-blak, "Emki nglinak de Zi mo nwe kara gwennak asa eiwakam gubiridan! Sap zini in zen emsa dawem taka, ēe mesē tawa ēblak: Zen kareksa de gol gwen zi."

²⁵ Ki zep ding gulzimki, "San ha eiwa kareksa de gol gwenna? San ha hom? Ēe homē desa tawa gwebla'an. Hwēna aha-enē tawa gwibi'in: Ēe menkam nwe diminni. Hwēna angkam ēe mesē kara gwek."

²⁶ Ki zep etan dakensiblik, "Zen banakarekam emsa gwēblaka? Banakan eno nwna dawem soka?"

²⁷ Ki zep ding gulzimki, "Ēe mesē desa emsa tonbiridal, hwēna em ema asa asalsibil. Em ba habe desa de etan ēsane gwen hap ēdwam gwe'an? Ki san ema hen ēdwam gwe'an- zēbon de ang ta gwen happye?"

²⁸ Dekam zep lamang tan naban nen-blak, "Em in zi karekna in hon de ang gwe-gwenna! Ēe an Musa Baksa de ang gwe-gweblanna.

²⁹ Nen mese ētawa gwek: Alap ki Musa Bak hap ola ton sone gweblaka. Hwēna Yesussu home anakan tawa ēbla'an, 'Zen trī ta se'ara.' "

³⁰ Ki zep ding gulzimki, "Hwēna an wehasa hom! Em home anakan tawa ēbla'an, 'Zen trī ta se'ara,' hwēna zen ano nwsa dimin nēn naka dawem soka.

³¹ Nen mese ētawa gwek: Alap karek gol gwen zisi bējen salblan. Hwēna zi de Alapsa betek gweblanna, hen zēno dwam gwibin sin ang gwe-gwenna, desa man salbirida gwenda.

³² Okamana ansa de yang gulsun nukon hom tangane anakan ēsak, 'Zini man nwe dimin nika de jaha gwen zi bose zemka dawem taka.'

³³ Zini in de Alap onakon hatazan srēm kam, zen molya banakare owas maena syal gwibirinam."

³⁴ Ki zep hwēna ding nulblik, "Em in karek gol gwen naka de jaha gwenna, hwēna angkam ema tim gu'ura, 'Ēe asa Yahudi mo mam-mamna ansa tawa tabir!' " Ki zep hēndep but srēm gola in kon nēralsa sonek.

Enho nakon de dimin gwen srēm hap de ol:

³⁵ Yesus kim salblaka, "Zini mensa mes nēralsa soner," ki zep tēblaka. Kim hla taka, zao zep takensiblika, "Em san ema ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna anakan taīblibla'ara?-' Zen Alap mo Zer Sonenna.' "

³⁶ Ki zep ding gulbluka, "Aya Bak, Zen nara Zi? Tame tankam ēe amaka taīblibla'an."

³⁷ Ki zep zē gubluka, "Em mese Desa hla tanda. Zen an Debane ola lon'nara."

³⁸ Ki zep ding gulbluka, "Bian, ēe ama Emsa taīblibla'an!" Dekam zep zē boklena kom soblaka.

³⁹ Yesus ki zep kitak asa gubiridaka, "Ēe kire habē okamanak hatazak- okamana awe de zisi de anakan klis gun hup: Nwe dimin wenyā zen sa ēkara gwer. Hwēna ēkara gwen wenyā, zen sa ēnwe dimin gwer."

⁴⁰ Ahakon Farisikam de zini men zen zē dekam lowe he'ak hen sane da'ak, ki zep dakensiblik, "Eno ol gulk sun de blaoranna in, san ha ema asa hen gubiridala?-' Em in nwe diminni.' "

⁴¹ Ki zep ding gulzimki, "Em de eiwakam ēnwe dimin gwenkam, dekam molyē emsa gubirida'anam, 'Em ema ēkarek gwenan.' Hwēna em ema ēk enkam ēgunun, 'Ēe nwe dimin nika hom,' zen dekon zebe ēkarek gwenan."

10

Yesus kim gubiridakake, "Ēe an domba zaho hap de lili'kinni Zen."

¹ Yesus ki zep ola gulk sun ap blaonz-imki, "Eiwa denakaē emsa gubirida'an:

* 9:22 9:22 Mae hap an-bi zem in aīrik: Sap but srēm gola kon de zialsa sonenkan, dekam bējen etan aha Yahudi zi niban ba maesa lirak ta gwibin, hen aha Yahudi zisi bējen mae golek de tabin.

Zini men zen domba zaho hap de kandang-nak lilikin srēm san tīl zinna- zen sowē zi, ahaksa zēre mo asaskam de alal gun hup de zi.

² Hwēna lilikin sīn de tīlzīn zini, zen zaho ta gwibin hip de zini zen.

³ Lilikinsī de kara son hap de zini sa zaho ta gwibin zini in hap talusublula. Zēre mo domba zahona hen zēno ola man tame nul gwenan. Zēno mae mo bosem-sena kim gubirida gwenda, dekam zep wet noso gweblanan.

⁴ Zēre en mo dena kim golēwet so gwenda, zēna dekam zep ngeirbirida gwenda. Zēre mo domba zahona man ang nē gweblanan, sap zēno ola anakan de tame gulblunkam, 'An zen ano mae mo bi naye.'

⁵ Aha zisi molya ang nēblak. Zen sa hwēna heya nēblal, sap zēno ola hom tame nulbli'an."

⁶ Yesus kim kirekam ola gulk sun blaonz-imki, ēe hen homē dam ulsuk.

⁷ Ki zep etan ap srip gulsuzimki, "Eiwa denakaē emsa gubirida'an: Eē an domba zaho hap de lilikinnī Zen.

⁸ Nonol men zen anakare ola ban yaīng gwe-gwezak, 'Eē an emsa de zaho ta gwibin hip de zi,' zen hwēna sowē zi hen zēre mo asaskam de alal gun hup de zi. Hwēna domba zahona hom kire zisi nasalbirida gwek.

⁹ Diki Eē an Zen tangan aha-en- lilikin nīye. Men nara Abon osan tīl zinna, zen zen sa ēngaya gwer. Eē asa zēbe mae hap golzim- zen dikim aha-ere enlalakam tembane hap ēhakal gwen hap denaye, banakare tēsen lwa jal-jal srēm san.

¹⁰ Sowē zini zen mae hap yaīng gwe-gwenanzal: Eē sowē gwe-gwen hap, tamera gwen hap, hen timbwas gul gwen en hap. Hwēna Eē ngaya tabin hibē hatazak. Ano domba zahona zen dekam tangan sa tahalha srēmkan lowehe gwer."

Yesus kim gubiridakake, "Eē an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan."

¹¹ "Eē an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan. Eē zep asa ēre mo angna ēre mo dombasa dikim ngaya tabin hip sosok tazim.

¹² Hwēna men zen te-ala en hap zaho da gwibirin, zen zaho ta gwibin hip de zi tangansa hom, hen hom tangan bi neibirida'an. Tēsen lwa jal-jalsa de hla ta gunkum, zen sa heya-hya gwenkam

dombana insa hli nulida gwer. Tēsen lwana in ahanaka sa hit tīsilī, hen ahakon dekam sa men-san an-sankam ēheya-hya gwer.

¹³ Te-ala en hap de zaho ta gwibin zini, zen kirekam neibirida gwenan, sap zen hom kwasang neibirida gwenan.

¹⁴⁻¹⁵ "Eē an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan. Eē zep asa ēre mo angna sosok tazim- ēre mo domba zahosa dikim ngaya tabin hipye. Men kirekam ēre mo Bian Asa tame taka, Eē hen kirekamē ēre mo domba zahona tame ta gwibirin. Hen men kirekamē Biansa tame tak, ēre mo domba zahona hen kirekam Asa tame da gwenan.

¹⁶ Ano aha domba zahona hen ki- men zen Israel mo langnak awe lowehe srēm gwe-gwenanye. Eē asa desa hen kwang guludal. Zen sa hen Asa nasabla halzal. Hēndep aumwa hap denak aha-erenak asa ēre mo zaho naban golēlowehe gwer.

¹⁷ Eēre mo Bianna mae hap Asa kwasang gwe-gweblanda: Sap Eē mesē ēre mo angsa de sosok tazimdin hip hohle gwek, hwēna hyanak asa etan ngaya gwer.

¹⁸ Eē de Aen gun srēmkan, 'Diki Eē tīn,' dekam bējen Asa tan. Abe hap mes ēre mo Bian sosonna golblaka- dekam de ēre mo angsa gulblun hap, 'Angkam dekam timni hli yul. Angkam dekam etan gul ine.' Eē zebē ēre mo angna ēre mo dwam gwibin sin sosok tazim'in."

¹⁹ Yesus insa kirekam gubiridaka, Yahudi zini in dekam zep ēol tetek gwek.

²⁰ Zen ahakon man ēguk, "Zini in dowal mes bi gweblaka hen mamakna. Ba hap de desa salblan hap?"

²¹ Hwēna ahakon man ēguk, "Dowala bare zini hom am kirekam de ola don gwibirin! San ha dowala bare zini ki zi nwe diminnī dawem da gwibirin?"

²²⁻²³ Aha yaklakam Yesus Alap mo gol teksonnak tē nasen gwe'anaka. Teksonna in man bōse nuk, "Salomo Bak mo Dena." Dekam bot-bot tamlenak, hen ēe Yahudi zini dekam mesē Yerusalemk delapan-enkam de yakla yakal dep tagal gwek. Yakla yawal-yawala in mae hap: Alap mo gola kim orep sam nulsukke- desa dikim enlala gwibin hip. *

²⁴ Zao zep Yahudi mo mam-mamna tagal nēblazak, ki zep zē dakensiblik, "Em bawalkam esa asa dam-dam enkam ding gulzimdi? Emki eiwa de tangan naka asa gubiridan: Em an san ha Zen tangan?-

* 10:22-23 10:22-23 Tahunna 161nak- Yesussu de jaha gwen srēmkan, dekam Siriak de teipsin zini zēre mo jana nabare zi niban Alap mo gōlsa kun nulzik- dekam de Alapsa hen Yahudi zisi lamang tabin hip. Zao tahunna dan-ahan, dekam zep Yahudi zini gola insa etan Alap mo bōse en hap sam nulsuk. Yahudi zini dekam zep tahun jamkam bot-bot tamlenak yakla yawal-yawalsa syal nei gwibik- desa dikim enlala gwe-gwibin hip.

Alap mo zer sonen Zini, Israelsa de ngaya tabin hip Denaye. San ha em hom?"

²⁵ Ki zep ding gulzimki, "Ēe mesē sap emsa gubirida gwek, hwēna em home Asa laibli gweblak. Owas-owasna mensaē ěre mo Bian mo bosekam syal gwe-gwibirin, zen dekon emaka anakan Asa tame la'an, 'An Zen tangan.'

²⁶ Em hwēna molye Asa laibliblak, sap em ano domba zahosa hom.

²⁷ Ēre mo domba zahona zen man Asa nasal gweblanan. Ēe hen ama kitak tame ta gwibirin. Zen ki Asa ang nē gweblanan.

²⁸ Ēe ama zēbe mae hap hēndep denaban dikim lowehe gwen hap denaka gol gwizim'in- zen dikim hēndep denaban juwe srēm gwen hap. Toton nara molya ano taha nakon alal gulku.

²⁹ Ano Bian mo sosonna man taman kīn'an- in zen domba zahona insa Tane zem abe hap kap gulblukaye. Desa toton nara dep?- ano nik mo taha nakon de alal gun nuye.

³⁰ Ēe an Zen- Bian han de zeraha-en gwen Zi niye."

³¹ Ki zep mam-mam wenya in kasona lop da ine'ak- dekam de i tīblan hap.

³² Ki zep hwēna Yesus gubiridaka, "Ēe mesē eno mae mo nwenak owas-owasna beya gulzimk- men kirekam de syal gwe-gwibin hip Bian abe hap golblakaye. San ha ano aha owas nakone Asa husus ēbla'an?- in zebe Asa kasokam de i tīblan hap dwam ēbla'anye."

³³ Ki zep ding nulblik, "Ēe eno owas-owas nakon homē kasokam emsa i libla'an. Hwēna ere mo Alapsa de lamang tan nakonē emsa i libla'an. Em in totore zi tangan, hwēna ere mo gunkum em ema enaka gublula, 'Ēe an Alap.' "

³⁴ Ki zep ding gulzimki, "Alap mo ēpba olak, zao man-am emsa gubiridaka, 'Em in kitak ěre mo wei-wik gun walas.' "

³⁵ Men kirekam Alap mo olak lwak, zen hēndep kirekam sa eiwa lwal. Dekam men zēbe mae hap Alap mo ola in hatazinzik, desa Alap man gubiridaka 'are mo wei-wik gun walas'kam.

³⁶ Zep ba hap de Asa waba hap jal gweblan hap?- sap Ēe ama sap'nen ēnaka gublunan, 'Ēe an Alap mo Tane.' Sap Asa eiwa Bian Zēn ki dam tasiki hen zer soneka.

³⁷ Ano syal de ěre mo Bian mo syala ban apde nēn srēmkam, ki bahem Asa taibliblan.

³⁸ Hwēna Ēe de ěre mo Bian mo kim syal gwe-gwenkam, ki ano syala insa emki anakan taiblibin, 'Owas-owasna an eiwa Alap onakorena.' Asa de taibliblan srēmkam, hwēna owas-owas in ensa emki kirekam taiblibin. Dekam esa hēndep anakan ētawa gwer, 'Bian eiwa Desa zergwē gwenda, hen Zen eiwa Bian han de zeraha-en gwen Zi.' "

³⁹ Dekam zep sap balk tan hap alp dasik, hwēna Yesus man zēbon mae onakon aya gwe ine halka.

⁴⁰ Yesus ki zep weyana Yordan mo men eiha san dep asa golēlwanda halka-men zēwe Yohanis Bak menkam baptis ta gwibi'inkake. Zao zep asa golēlowehe gweka.

⁴¹ Dekam zini beya nik zep Zēbon onak dep yaing gwe-gwezak. Zen dekam zep ēgu gwe'ak, "Yohanis Bak sap hom owas-owasna syal gwe-gwibirki, hwēna kitak mensa hamal hap zini an hap dena ayang gul gwizimki, angkam an zep ki eiwa kirekam lwa'an."

⁴² Zen zao zep beya tangankam Yesussu anakan daibliblak, "An eiwa Zen tangan-nēsa de ngaya tabin hip de Zi niye."

11

Lazarussu kim tīn nīkon ngaya takake:

¹ Zini dekam ki, bosena Lazarus. Zen Yerusalem golek denak ēna Betaniak somor dare zēban zigwē gweka- Maria ne Marta ne ban.*

² Maria in zen Yesus mo tanana irase dawem nabare minyakkam ngan sosubluk, hen zēre mo nol ala blal-blalkam sasa soblak. Hwēna nama de ngan sosublun srēmna, aya zem in dekam zep sang-sang gweka.

³ Dekam zep Yesussu anakan en soneblak, "Bian, eno dang tīnīnak de wal bosena man sang-sangna sabak gwe'ara."

⁴ Yesus kim salka, ki zep asa zēre hon de ang ta gwen wenya gubiridaka, "Zēno sang-sangna in tīn hip denaka hom. Zen hwēna mae hap hla tak: Dekam de zē Alap mo Tanena ano ngatan zi mo lang nakore sosonsa goltreizimdin hip, hen Alap mo bosesa dekon teip gulsublun hap."

* 10:33 10:33 Im. 24:16

* 10:34 10:34 Mzm. 82:6

* 11:1 11:1 Lazarus men zep Yohanis awe ale gulku, zen tahalha zini Lazarussu hom- men desa Yesus gulk sun de ol blaorankam aīsil gweblakake, in zen tīnkim Abraham Bak hon ngatan zi mo langnak hatakake. (Luk. 16:19-31) An hwēna ahana Lazarus, Yesus mo wal bōse. Yunani olkam bējen dam gulsun, san ha Lazarus zēnana, san ha Marta zēna naye? Zini beyakam man enlala neibirida gwenan, "Marta zen Lazarus mo aya. Maria zen oso zem." Lazarus mo bosena hen enlala naban. Bosena in mo enlalana, "Alap man nēsa mas gwibirida gwenda."

⁵ Yesus sap man Marta, Maria, hen eis zem Lazarus maesa dang tini tabirki,

⁶ hwëna kim Lazarussu kirekam sal-blaka, Zen hwëna man zë etan dare yak-lakam asa golëgweisiki.

⁷ Ki zep hwëna asa gubiridaka, "Angkam nen etan Yerusalem mo lang san dep lwan dahan."

⁸ Hwëna ëe ama ding ulblik, "Bian guru, nër hom dekon am Emsa kasokam de i tiblan hap alp dasik, hwëna angkam ema hohol gwe'ara- nabakam de etan desan lwahan hap!"

⁹ Hwëna dekam zep ap gulk sun de ol blaorankam ding gulzimki, "Aha-ere yak-lakam yakla nwen dua-blas jam enkam am zil gwenda. Zi de yaklam të naseranna, zen bëjen zaran, sap okamana ansa de ngatan gun hup dena dekam man zil ane gwenda.

¹⁰ Hwëna kawesinnik de të naserankam, dekam ki altül gwenan, sap dekam ngatanna hom."

¹¹ Kirekam kim asa gubiridaka, ki zep etan ola ap mas gulzimki, "Nëno mae mo wal bosena mes ta guk halka. Ëe ama li tan hap song gwe'an."

¹² Ëe hwëna dekam ama ding ulblik, "Bian, zen ba hap de duweblan hap? Sap zen de sang-sang hap nisi tankam, zen zën sa totoresu luwera."

¹³ Hwëna Yesus insa ki ola gulk sun "ta guk han" kam blaonka, zëno enlalana, "Lazarus mes tilki." Hwëna ëe ama zëno ola tim uk, "Eiwa, nisi ta'ara."

¹⁴ Zën zep etan damnak asa gubiridaka, "Lazarus mes tilki.

¹⁵ Ëe menkam mae habë tol ngaya tan hap duwebla srëm gwëk: Sap zen dekam sa eno mae mo Asa de taibliblanna bil gwer. Zep haen, nen duweblan."

¹⁶ Ëe, Yesus hon de ang ta gwen weny, ano mae mo ahana Tomas, men desaë asyäs olkam en gweblak "dan de wë son walas" kam, zen zep asa gubiridaka, "Haen, nen ang gweblan- zao eka Bian han apdekan ërtik."

Yesus kim gukuke, "Ëe an Zen- juwen nakon de ngaya tabin hip de Zini."

¹⁷ Yesus kim ëna iwe asa golëyaing gwe'an zaka, zao zep nenblak, "Lazarus Bak mes tilki. Mes tol kaso hulak nënek. Angkam zëwe yaklana mes dan-nër dan-nër nër."

¹⁸ Ëna Betania zen Yerusalem kon golek. Zëno langana dan-ahare kilometer enkam.

¹⁹ Zen in zep zë Yahudi zini beyakam Marta ne Maria neka du neizimzik- dekam de zëno nik mo enlwansa së ta sonezimdin hipye.

²⁰ Marta kim anakan sak, "Yesus angkam man golek de gwe'an zala," dekam zep ala tablan hap song gwëk. Maria hwëna hom ang gwibik. Zen man golak gwëk.

²¹ Marta kim hla ta guk, ki zep gu gubluk, "Bian, Eme awe gwënanam, ano eisni molya tilinam.

²² Hwëna ëe tawana: Sap angkam mae de Em ba mae hap Alapsa abe ta'anam, Zen sa kirekam ebe hap golblala."

²³ Ki zep ding gulbirki, "Eno osona in sa etan ngaya gwera."

²⁴ Ki zep hwëna ding gubluk, "Ëe tawana: Zen aumwa hap de yaklanak sa ngaya gwera- tingare ahakore weny ban."

²⁵ Yesus ki zep etan gubirki, "Ëe an Zen-juwen nakon de ngaya tabin hip de Zini. Hen hëndep de ngaya tabin hip de Zini, Ëe an Zen. Zini men zen Asa taibliblanna, zen sap sa juwe gwer, hwëna sa etan ëngaya gwe-gwer.

²⁶ Hen zini men zen nama de gwënnak Asa taibliblanna, zen molya hëndep denaban juwek. Em san ema Asa kirekam taiblibla'ara?"

²⁷ Ki zep ding gubluk, "Eiwa, Bian, ëe mesë anakan Emsa taibliblak, 'Em in Alap mo zer sonen Zi tangan- okamanak de zisi de ngaya tabin hip Dena. Em an Alap mo Tane.'"

²⁸ Marta kim kirekam gubluk, zëna ki zep gol san dep lwahak, ki zep oso zem Mariasa i mwa ennak gubik, "Bian Guru mes golek de gwenan zala. Zen man emsa de goltowen hap dwam gwe'ara."

²⁹ Kirekam kim salbik, nabakam zep luwek, hëndep dekam zep ala tablak.

³⁰ Yesus hom dekam ënak hata'an naka. Zen nama dekon eizim'inka- men zëwe Martasa goltowekake.

³¹ Yahudi zi beyana in zen Maria mo enlwansa dikim së ta sonebin hip golak lowe he'ak, zen kim nabakam de luwe ine kininnak hla nuk, dekam zep enlala neibik, "Zen aya zemka de drënen kaso hulak de gosa gwën hap song gwe'an." Zep noltro kinik.

³² Hwëna Maria kim abon mae onak hatazak, Yesussu kim zë hla tak, ki zep zë zëno nwenak anakare ola ban ik gwe hezak, "Bian, Eme awe gwënanam, ano ayana molya tilinam."

³³ Mariasa kim go gwënnak kara gu'unka, hen men zen ang neibirzik, desa de hen aitin-aitin go tannak kara tabinkim, enhona man tangan dowebala hanaka.

³⁴ Dekam zep takensibiridaka, "Em endawe ënek?"

Ki zep ding nulblik, "Haen. En esa ki zë kaso hula insa hlaulu."

³⁵ Yesus ki zep hen gona gwë'anka.

³⁶ Yahudi zi beyana in dekam zep ëgu gwe'ak, "Emki hla tan. Zen man sap srëmk dang tîni taka."

³⁷ Hwëna ahakon man ëguk, "Zen ki am zi nwe dîmînnî dawem taka. Ba hap Lazarus Swesa nabakam dawem taza srëm gweka?"

³⁸ Ki zep hëndep Yesus kaso hulak iwe go gwëndan naban golëyaing gweka. Hula insa mes kaso yawalkam mat nulsuk.

³⁹ Ki zep gubiridaka, "Kasona insa em irhi gun."

Marta ki zep ding gulbluk, "Hwëna angkam asena karek tangan nakake! Sap angkam yaklana mes-am dan-nër dan-nër nër- drënen hyanakye."

⁴⁰ Ki zep ding gulbirkî, "Men kirekamë emsa gubir, em de Asa taibliblankam, em esa ki hlaulu- Alap kim de soson zemka goltreizim'inkaye."

⁴¹ Kasona insa kim irhi nuk, ki zep ngli san kara gwe seka, ki zep Alapsa gu soneblaka, "Bian, Em Asa sam ta'ara, sap ano abena ema sal gwenda."

⁴² Ëe sap tawana: Em home Asa salsik gweblanda. Hwëna Ëe mae habë kirekam dawemna ebe hap golblanan- zi beyana an dikim ësane gwen hap, hen zen dikim Asa anakan taibliblan hap, 'An eiwa Alap zer soneka.' "

⁴³ Kim kirekam gu sonesikî, ki zep ol mamkam takenblaka, "Lazarus, em wet sozan."

⁴⁴ Dekam zep hëndep wet so zaka. Tahanana nama deyol ngap-ngapkam de tahalenna, hen aha deyola nwe-masenak. Ki zep Yesus gubiridaka, "Dekam hil-hil la soneblak."

Yesussu de tan hap kim ola aha-en nukke:

(Mat. 26:1-5; Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

⁴⁵ Zini men zen Maria mo enlwansa de së ta sonebin hip zao lowe he'ak, kim owasna insa hla nuk, dekam zep beyakam Yesussu daibliblak.

⁴⁶ Hwëna ahakon kim lwan dahak, dekam zep Farisikam de gubirida gwen wenyaka nenbiridak- Yesus mo owas syal gwibinni insa.

⁴⁷ Zen zep Farisikam de zini hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna Yahudi zi mo teipsin sinodenak dena † kwang nulidak- dekam de ëgolek de gwen hap. Zao zep ëgu gwe'ak, "Nen banakan

esa ëblal? Zini in owas-owasna man beya gul gwe'ara!

⁴⁸ Nen de nwe enkam kara tankam, ki hwëna tingan desa sa daibliblal. Dekam hwëna desa sa langna ansa de teipsinkim irik gin hip dam dasil. Dekam hwëna Roma mo mam-mamna sa nësa jal neibiridal. Ki hwëna Alap mo gol yala ansa dekam sa dri nulzir hen nëno kore naka sa damerazal."

⁴⁹ Dekam zep zini bosena Kayafas Bak, men zen tahnuna inkam Alap mo golak de syal tan zi nikon teipsikî, zen zep gubiridaka, "Em in enlala joblo-topna!

⁵⁰ Diki dawemna nëbe mae hap aha-ere zi de tinnî airis- dekakim tîngare Yahudi zi juwe srëm gwek."

⁵¹ Kayafas kim kirekam gubiridaka, zen zëre en mo enlala nakon hom ki gubiridaka. Tahnuna dekam Alap mo golak de syal tan zi nikon zen teipsi'inka. Zen in zep, kim kirekam Yesussu de zersin hip sap gubiridaka, hwëna man nwe-mase gweksan de Alap mo olsa de anakan hamal hap ayang gulzimdinni kiye, "Yesus sa tîngare Yahudi zisi dikim ngaya tabin hip tili."

⁵² Hwëna Yesus Zen Yahudi zi en hap hom tilki. Zen diki tîngare Alap mo hili irin zi hip, sap Yahudi srëm zi, men zen tîngare lang san sekwak gwenkam lowe henda gwenanke, desa dikim aha-en gun hup tilki. Hwëna Kayafas Bak in kim kirekam guku, zëna gulk sun de enlalana hom dam gulsuku.

⁵³ Yaklana inkam zep Yesussu de tan hap ola zim-zim nik.

⁵⁴ Zen in zep dekam Yesus Yahudi zi mo nwe nakon langa gwesikî. Hwëna dua-blaskam de wenyasa en zep golësek gweka- ë bosena Efrayim san dep, zi srëm lang golek denak. Zao zep asa golëlowehe gweka.

⁵⁵ Tahnuna men kiye, kim Yahudi mo yakla yala Paskanak golek de gwe-gwek, dekam ë-ë san de wenyasa beyakam Yerusalemk tagal gwe-gwezak. Dekam yaklana iwe de hatan srëmnak nabakam ëtagal gwe-gwezak- dekam de Alap mo golak otweran maesa de tru ta seblankam zëre mae mo karek-kareksa Alap mo nwe-nak ber-ber gun hup, hen hokam de nola kon zënaka hlë tabirida gwen maekam.

⁵⁶ Zen zep zëno mae mo tagal gwen hap de yakla yala inkam Yesussu Yerusalemk dë gwëbla'ak. Hen kim Alap mo golak ëtagal gwe-gwe'ak, dekam man zënaka anakan dakensibirida gwe'ak, "San ha sa

† 11:47 11:47 Yahudi zi mo teipsin sinodena, zen Yahudi mo nol-nola tuju-pulu enkam. Ahakon hen Farisi hon de bitî gwen wenyasa, hen ahakon Saduki hon de bitî gwen wenyasa, hen dare hlikna in kon ahakon hen Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin wenyak bitî gwëk.

yakla yala an hap hata zala? San ha molya? Em banakane enlala ëbla'an?"

⁵⁷ Hwëna Farisikam de zi niban Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam naban mes tingan anakan tawa dabiridak, "Yesussu de hla tankam, nabakam asa enbiridazak, akakim balk lak."

12

Maria kim Yesus mo tanana irase dawem nabare minyakkam hlë tazim-blikke:

(Mat. 26:6-13; Mrk. 14:3-9)

¹ Yakla yala Paskanak dikim zaun hup yaklana enam enkam lwa kini'ak, Yesus ki zep dua-blaskam de wenya asa Betania san dep golësek gweka. Lazarus mensa nër hom tin nikon ngaya taka, zëno gwë gwenna hen zëwe.

² Zëwe de zini dekam zep tembane yawala syal neibik- Yesus hun de zë zertembane gwen hap. Marta hen man mas gwëk- tembanesa de dëre ta guk gwiz-imdinnik. Lazarus Yesus hun apdenak inikin'inka.

³ Maria ki zep minyak narwastu botola ban golhatazak. Minyakna in stenga litera. Zëno irasena sërkam de dawem tanganna-aha minyak naban de siri gun srëmna. Zep desa de gonna te-alana mam tangaranna. Maria ki zep minyakna inkam Yesus mo tanana hlë tazim-blik, zëre mo nol ala blal-blalkam zep hwëna sasa soblak. Gola iwe minyakna in mo irase en zep ëre guk.

⁴ Hwëna ëna Kariot walya Yudas Bak man husus gwibi'inka. Zen dua-blaskam de wenya ano mae mo ahana- men zen Yesussu zergukuke. Zen ki zep guku,

⁵ "Zen ba hap wabakam hlë tazim? Minyakna in te-ala hap de lirak gulunam te-alana mam tangan naka maka nëp zerz-imnin. * Desa emaka tahalha zi hip kae ë gwebla-zim'in."

⁶ Yudas in hwëna tahalha zisi de kwasang gwibiridan hap hom ki guku. Zen in sowë tamna, zep ki kirekam guku. Te-alana mensa zini Yesus hup hen dua-blaskam de wenya abe mae hap kap da gwizimk, zen Yudas zirensik gweka. Hwëna zen man aha hlikna twen gwe-blaka.

⁷ Hwëna Yesus man ding gulbluka, "Dikire gwëk. Zen man Asa sam tanan, sap

Asa de drë nwanun hap de yaklanak mes golek de gwer.

⁸ Sap tahalha wenya em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Hwëna Asa em molye dakal hap ërgwë gwëk."

⁹ Kim ësak, "Yesus Betaniak gwë'ara," ki zep Yahudi zini beyakam Yesussu de hla tan hap yaing gwezak. Hen zen man Lazarussu de hla tan hap ëdwam gwëk-mensa tin nikon ngaya takake.

¹⁰ Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna dekam zep Lazarussu de hen tan hap kalang nëbla'ak,

¹¹ sap zini beyakam Lazarussu de ngaya gwennak hla tankam zëbon mae onakon wet so gwë'ak- Yesussu dikim hwëna taibliblan hapye.

Yerusalem kon kim Yesussu teipsin zi mo kim hut du ane gukke:

(Mat. 21:1-11; Mrk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

¹² Ka'ankam, ki zep zi beyana men zen yakla yala Paska hap Yerusalemk lowe he'ak, ki zep ësak, "Yesus angkam man hata'ara."

¹³ Dekam zep yera ala makare naka nublunk- men kirekam teipsin zisi de zerhatannak ëgwë gwëkke. Zen kirekam zep ë nakon hut tu ane gun hup wet so gwëk, hen te alana inkam wam da guk gwebla'ak- ol mamkam de anakan ëtaken song gwen naban, "Hë'ho, hë'ho!

An Bian mo bosekam nësa dikim tatetekam irik gin hip hata se'ara.

Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan."

¹⁴ Yesus ki zep keledai tane tahannak sewe seka, zao zep nikin ine halka. An kitak man apde nëk- men kirekam Alap mo ëpba olak lwakke,

¹⁵ "Ëna Yerusalemk de zi, bahem ëairin. Bira, eno mae mo teipsinnë keledai tane-nak de nikinhal zankam hata'ara." †

¹⁶ In zen ki zë lwak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya homë dekam dam ulsuk. Hwëna in kim Yesus zëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna goltreizimki- tin nikon de ngaya gwenkam, zen dekam zebë dam ulsuk, "Eiyë, hare Alap mo olak kirekam am zëbe hap dena hamal hap ale nublik. Hare ëe zep am kirekam syal eibir-blik."

¹⁷⁻¹⁸ Mae hap beyakam Yesussu de hut tu ane gun hup wet so gwëk: Zini

* **12:5 12:5** Yohanis mensa "te-ala mam tangan" kam ale gulku, zen Yunani olkam "300 dinar" kam ale gulku. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïtbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam. Zep 300 dinara, zen te-alana mam tanganna- san de 300kum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye. † **12:15 12:15** Alap mo ëpba ola in, Zakaria Bak ale gulku. (Zak. 9:9) Zen ëna Yerusalem mo aha bosena "Sion" kam ale gulku. Orep de zini kirekam ëenlala gwe-gwek: Teipsin zi de kudakam song gwe zanna, zen eijan hap. Keledaikam de song gwe zanna, zen umlaekam de hatazan hap.

men zen Lazarussu de kaso hulak tak-enbla irinkim ngaya tannak hla dak, zen beyakam owasna in hap de ola donbirida gwek. Zen in zep beyakam ala da gubluk.

¹⁹ Farisikam de gubirida gwen zini dekam zep zënaka nenbiridak, "Nen waba habe anakan jalse eibirida gwenan, 'Zëbon osan bahem ang tan.' Hwëna emki sap hlauludan. Okamanak de zini angkam zëbon en ëtingan gwe'an!"

Yesus kim Zën de tîn hip denaka tonbiridakake:

²⁰ Men zen Yerusalemk dekam lowe he'ak, yakla yala Paskanak de ang tan hap, ahakon hen Yahudi srëm zi.

²¹ Zen dekam zep ano mae mo ahana Pilipus onak yaïng gwezak, ki zep nen-blak, "Bian, ëe Yesussu de zertowen habë ëdwam gwe'an." Pilipus in, zen Betsaida wal, Galilea mo lang nakon.

²² Zen dekam zep Andrea'a gubluka, deban zep apdekam Yesussu enblaka.

²³ Yesus ki zep asa Yahudi srëm zini in han gubiridaka, "Angkam yaklanak mes tangan golek de gwer- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano bosesa dikim Alap mam gun hup denakye.

²⁴ Eiwa denakë emsa gubirida'an: Ëe an gandum dan makan. Gandum danna kama hulak de drë nwanun srëmkam, zen bëjen eini tën. Tën srëmkam sa lwala. Ëe hen kirekam: Kama hulak de drë nwanunkam, dekam asa eini mamkam tër.

²⁵ Hen kirekam, zini men zen zëre mo okamanak de timsi anakan golinik gwenna, 'Ëe babë tîn,' zen sa hëndep tim niban jek-jak gwera. Hwëna men zen zëre mo okamanak de timsi Asa de ang gwe-gweblan hap noläiri srëm gwe-gwe'ak, zen hëndep denaban sa lowehe gwer.*

²⁶ Hen men zen abe hap de syla nol gwe'ak, zen diki tana wei san zen Asa zertro gwen. Hëndep lamkam Ëe men zaoë gwë'ak, zen hen zëwe sa yaïng gwer. Men zen kirekam abe hap de syla nol gwe'ak, ano Bian sa zëbe mae hap bose dawemna golzimdi."

²⁷ Ki zep ayang gulzimki, "Ano enhona man tangan dowe hana'ara. Zep Ëe banakan asa Biansa gu soneblal? San ha anakanë gu soneblan?-'Bian, Abon onakon karek yala ansa langa gulsuk- in zen Abon onak dep golek de gwe'anye.' Hwëna kirekam bëjënë, sap Ëe an kire habë hatazak- karek yala insa de goltowen hap.

²⁸ Zep Ëe a kire enkam asa gu soneblal: 'Bian, diki tîngare zi mo nwenak ere en mo bosesa Emki mam gun.' "

Ki zebë hwëna kitak ngatan zi mo lang nakore ola anakan ësalek, "Ëe mesë Ebon onakon ëre mo bosenam mam guk, hen etan asa kirekam mam gul."

²⁹ Hwëna zi beyam-byana men zen zë ëzau'uk ahakon man ëguk, "In ngli ta-drenda." Hwëna ahakon man ëguk, "Ki hom. In Alap mo dam taha nakore zi ki gublunda."

³⁰ Yesus ki zep gubiridaka, "Ola in zen wet sonanhal, zen Ëe de sane gwen hap hom. Zen hwëna em de ësane gwen hap.

³¹ Ano syla an dekam sa Alap okamanak de zi mo enlala aning tanna zerwet sozimdi- dekam de karek tabin hip. Hen angkam de irik gin zini dowal mo kigisa dekam sa tanakam holenak zaublu inera.

³² Hwëna Asa kim de okamana an kon neir ine ha'ak, zen dekam asa tîngare zi ausu dikim Abon onak yaïng gwezan hap de orana kles tyasizim."

³³ Kim kirekam gubiridaka, Zen man kim anakan goltreizim'inka, "Ëe an kirekam de tînsi asa hlaul."

³⁴ Zi beyana in kon dekam zep ding nulblik, "Alap mo olak man lwak, 'Alap mo Zi zer sonenna, Israelsa de ngaya tabin hip Dena, Zen hëndep denaban sa gwë gwera.' Zep em ba habe anakan gulu?-'Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa okamana an kon neir inehal.' Em insa 'ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan'kam enaka zerlëwe gwenda, hwëna ëe homë dam ulsuk gwenan, 'Em ba habe ki kirekam gu gwenda?'"

³⁵ Ki zep ding gulzimki, "Okamana an hap de ngatan nabare Zini, Ëe an Zenë angkam kolengkam emsa golëlowe he'an. Hwëna kawesinnî sa nabakam emsa jap guludal, hen dekam kawesinnik esa ëbute halasen gwer.*

³⁶ Zep ngatansa de golzimdin hip de Zini Asa em taibliblan. Zen dekam esa enho nakon ëngatan gwer- dekam de ëbute halasen gwen srëm hapye."

Yahudi zini kim daiblibla srëm gwekke:

Kirekam kim gubiridaka, ki zep dua-blaskam de wenya asa golësek gweka, hen dekam zep zi beya mo ëtawa gwen srëmnak asa golëlowehe gweka.

³⁷ Zen sap man owas-owasna beya gulzimki, hwëna zi beyana in hom daibliblak.

³⁸ An kitak Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak mo olsa dikim sul sonen hap ki kirekam lwak. Sap Yesaya mo ola Yesus hup man dakastilbli'an- zen insa anakan Alapsa gu soneblakaye:

"Bian Alap, nëno nik mo ol ayang gulzimdinni hom am daiblibli'in!

Hen owas-owasna mensa Ena ere mo taha sosonkam syal gwe-gwibirida, desa hen hom tame nu'in.*

³⁹ Zen mae hap daiblibla srēm gwek: Sap Yesaya Bak hen man Alap mo ola anakan hamal hap ayang gulzimki:

⁴⁰ “Ēe mesē zēno mae mo nwena dīmīn tabir-zimk,

hen zēno mae mo enhona mesē kawesīn tazimk.

Dekam molya nwekam lalak dasik, hen enhona molya ēhleng gwizimk.

Dekam molya Abon osan dep etan lwanda halzak.

Lwan dahal zankam ki Ēe amaka ngaya tabi'in.*

⁴¹ Yesaya mae hap kirekam Alap mo ola insa ale gulku, sap zen ngein sin Yesus mo ngatan zi mo lang nakore sosonsa hlauku.

⁴² Hwēna ahakon man sap daibliblak-sap Yahudi mo ahakore mam-mamna. Hwēna Farisikam de zini man Yesusu de ang gweblan hap jalse neibirida gwek, zen in zep dekam damnak ēkira gwe srēm gwek. Mae hap kirekam ēgwē gwek, sap man anakan ēāiri gwek, “Asa sa hwēna but srēm gola kon nēralsa soner.”

⁴³ Zen dawernkam zi bose zik de sam gwesibiridan hap denaka dwam nei gwibik. Zen hom dekam anakan ēenlala gwe-gwek, “Diki Alap Zēn de asa sam gwesiblinna airis.”

⁴⁴ Yesus anakan sap ki gubirida gweka, “Zini men zen Asa taibliblanna, zen Asa en hom taiblibla'ara, hwēna zen hen dekam ano Biansa taiblibla'ara- men Zen Asa zer sonekake.

⁴⁵ Men zen Asa hla da gwe'an, zen ki hen, men Zen Asa zer soneka, Desa hen man hla da gwe'an.*

⁴⁶ Ēe sap okamanak awe ngatansa de golzimdin hibē hatazak. Zep zini men zen Asa taibliblanna, zen sa kawesīn nikon wet so gwer.

⁴⁷⁻⁴⁸ “Ēe okamanak awe karek tabin hip homē hatazak. Ēe hwēna ngaya tabin hibē hatazak. Zep men zen de Asa baes nē gwēbla'ak hen ano ol san de ang tan hap baes ta gwe'ak, Ēe Aen molyē desa aumwa hap de yaklanak karek tabik. Hwēna ano ola men desa zēna baes nei gwibik, zen zep sa Alap anakare ola ban karek tabiri, ‘Em ba habe desan ang ta srēm gwek?’

⁴⁹ Sap Ēe ēre mo enlala san denaka homē tonbirida gwenan. Hwēna Bian men Zen Asa zer soneka, Zen mensa ayang gul gwizimdin hip abe hap golblaka, Ēe desa enē ayang gul gwizimnin.

⁵⁰ Hen Ēe tawana: Tingan men zen Bian mo ol san ang ta gwe'ak, zen zen sa hēndep de lowehe gwen hap de oranak ēwet so kinī gwer. Zen in zep, Bian men kire enkam ayang gul gwizimdin hip Asa gu gweblanda, Ēe desa enē tawa ta gwibirin.”

13

Yesus kim zēre hon de ang ta gwen zini ano mae mo tanana ngan tasibir-zimkike:

¹ Yaklana dekam aha-en lwa kinī'anka-yakla yawala Paskanak dikim hatan hap. Yesus dekam mes anakan tame gu'unka, “Angkam mes hatal- Ēe dikim okamana ansa hli yun hup, hen Bian osan dep dikim lwahan hap denakye.” Tingan men zenē ang ē gweblak, asa man tangan kwasang gwibirida gweka. Hēndep kim Bian osan dep etan lwa ha'anka, kire enkam ki hēndep asa kwasang gwibirida gwe'anka.

² Yaklana inkam, kim Yesus asa golētembane ta'anka, hwēna dekam dowal mo kīgina mes Yudas hap Yesusu de zergun hup de enlalana ing ta soneblaka. Yudas in Kariot walya Simon mo tane.

³ Yesus dekam mes anakan tame gulku, “Bian mes tingare sosonna abe hap golblaka. Ēe sap zēre onakonē hatazak, hen angkam zēre osan debē etan lwa ha'an.”

⁴ Sap kirekam mes tame gulku, zep tembane tan nakon luweka, ki zep tahan bajuna alsiki, hen dekam zep handuknu obun tihinak da taka.

⁵ Hen ki zep hona blomenak sul soneka, dekam zep ano mae mo tanana ngan tasibir-zim'inka. Handuknu inkam zep sasa ta gwibir-zim'inka.

⁶ Kim Simon aha bosena Petrus hon hata'an zaka, ki zep zē takensiblika, “Bian, Em ba hap de ano tanana ap ngan sosublun hap?”

⁷ Ki zep ding gulbluka, “An desaē angkam syal gwibi'in, em molye angkam tame gulku. Hwēna lamkam esa tame gulu.”

⁸ Petrus ki zep gubluka, “Bējen! Em toton bējen Em ano tanana ap ngan sosublun!”

Dekam zep ding gulbluka, “Ēe de eno tanana ngan sosun srēmkan, ki em ema Abon onakon wet so'ara.”

⁹ Ki zep ding gulbluka, “Bian, kirekam de lwankam, ki tana enna bahem ap ngan sosublun. Ki hēndep taha naban nola ban ap ngan sosublun!”

¹⁰ Yesus ki zep gubluka, “Ho awan zini hom ēdwam gwe-gwenan- etan de tim

* 12:38 12:38 Yes. 53:1

* 12:40 12:40 Yes. 6:9-10

* 12:45 12:45 Yoh. 14:9

niban awan hapye. Diki tanana, zen të naserankam de son nënkam. Desa man ngan sosun hup dwam nei gwizimnin. Dekam kitak de timni mes ngan gwe henan. Em kitak mese ëngan gwehek. Hwëna ebon mae onakon aha-en, zen hom ngan gwe he'ara."

¹¹ Yesus mes anakan tame gulku, "An zen sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi," zen in zep anakan asa gubiridaka, "Ebon mae onakon aha-en, zen hom ngan gwe he'ara."

¹² Ano mae mo tanana kim ngan tasibinkim so ta sonebirki, ki zep tahan baju zem etan ala soka, dekam zep zëre mo nikin gwennak dep lwa halka. Dekon zep nonol asa takensibiridaka, "Mensaë ebe mae hap syal gwibir-zimnin, em wëhë tame u'in?"

¹³ Em Asa 'guru'kam hen 'bian'kame en gweblanan. Zen aïrïs, sap Èe an eiwa eno mae mo kire.

¹⁴ Èe sap eiwa eno mae mo bian hen guru, hwëna Èe mesë eno mae mo tanana ngan tasibir-zim. Zep em hen diki kirekam de enaka gweibirida gwen- ere mae mo tanasa de hwë-hwëkam babu gwen zi mo kim ngan tasik gwibir-zimdinkimye.

¹⁵ Èe mesë Ènaka ërak makan drë nenan- em dikim hen kirekam enaka gweibirida gwen hap.

¹⁶ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi mo tana ïltikinnik de babu gwen zini bëjen zëre mo zi bina insa kwë tan. Hen zini men zen aha zi mo ola golsong gwe-gwenna, zen betekna. Men zen zer sone gwenna, zen mamna.

¹⁷ Angkam em ema anakan tame u'in, 'Èe an betekna,' zep em de kirekam enaka enlala betekkam mas gwibirida gwenkam, ki esa hë'ho gwibinni hla kul gwer.

¹⁸ "Ola in desa emsa gubiridan, zen man ebe mae hap dakastilzim'in, diki aha'en. Èe mesë kitak emsa tame tabik, hëndep zebë emsa dam tasibik. Hwëna sap kirekam, mensa orep abe hap dena Alap mo olak hamal hap ale nukke, zen kirekam sa ki hëndep lwal- anakan men zen lwak,

'Zini men debanë zertembane gwe-gwek, zen hwëna ano jal zi hip sa jowera.'*

¹⁹ An zebë desa hamal hap emsa gubiridan: Sap in kim jowe'ak, zen dekam esa Asa anakan laïbläbläl, 'An Zen Tangan-Alap mo zer sonen Zi niye.'

²⁰ Hen Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi de ano zer sonen zisi zer irinni, zen ki

hen Ènaka zer in'ira. Hen zini men zen Ènaka zer irinni, zen hen Bian, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen zer innira."

Yesus kim hamal hap gubiridakake, "Ebon mae onakon ahanik sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi."

(Mat. 26:20-25; Mrk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

²¹ Yesus kim kirekam gubiridaka, dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka, ki zep damnak asa gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ebon mae onakon ahanik sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi."

²² Èe dua-blaskam de dam tasibin wanya dekam zebë ènaka ngalap naban karatda labi'ik- mae hap: "An narasa ki gublunda?"

²³ Abon mae onakon, ahana men desa Yesus kwasang gwe-gweblaka, * zen dekam zëre mo dam taha nakon nikin'inka.

²⁴ Petrus dekam zep zëbe hap tahana wap gulsubluka, ki zep gubluka, "Emki takensiblîn: Zen narasa ki kirekam gublunda?"

²⁵ Zini in ki zep golek de ta zaka, zao zep takensiblîka, "Bian, narasae ki enlala gweblala?"

²⁶ Ki zep ding gubluka, "Èe kimë rotina ansa kolho honak os gul ane'ak, men zëbe habë golbla'ak, zen zen." Ki zep roti apna insa os gul ineka, desa zep Yudas Bak hap golblaka.

²⁷ Yudas kim roti apna insa twinbirki, dowal mo kigîna dekam zep hwëna ing gwe heblaka. Yesus ki zep gubluka, "Mensa ena kalang gwe'ara, nabakam syal gwibir."

²⁸ Hwëna Yesus insa kirekam gubluka, èe in zenë zë teinikin'ik èe homë dam ulsuk.

²⁹ Yudas zen zen Yesus mae han ano mae mo te-alana zirensik gweka,* zep ano wal bose walya ahakon man tim nuk, "Yesus man yap gublula- tembane maesa de yakla yala awe dep lop tan hap." Hwëna ahakon man tim nuk, "Zen te-alasa de tahalha zi hip kae gwebla-zimdin hip mes yap gublula."

³⁰ Yudas in kim roti apna insa twinbirki, ki zep hëndep gola in kon te soka. Dekam mes kawesik.

Yesus kim titi tabin ol ësena golz-imkike:

* 13:18 13:18 Mzm. 41:10 * 13:23 13:23 Yohanis man anakan ale gul gweka, "Dam tasibin zini men desa Yesus kwasang gwe-gweblaka." Zen Yohanis ki zëre mo bosena kirekam golzabe gweka. Zen mae hap mes yap zënaka kira ta srëm gweka- zi nwenak de zënaka bolamda tan srëm hap. * 13:29 13:29 Yoh. 12:6

³¹ Yudas kim song gweka, Yesu ki zep asa gubiridaka, "Angkam mes zaul-ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano bosesa dikim Alap mam gun hup denakye. Hen Abon onakon sa kitak Alap mo bosena teip nulsublunda gwer.

³² Abon onakon kim de zini Alap mo bosena teip nulsublunda'ak, Zen dekam sa hwëna Alap ano bosena etan dawemkam mam gulsublula- zëre onak kimë hata'akye. An nabakam sa ki lwal.

³³ Em ano dang tîninak de walas, Ëe molyë holokam eban mae golëlowehe gwek. Em esa Asa lë gweblal. Hwëna men kirekamë Yahudi zisi gubirida gwek, angkam Ëe hwëna emsa hen kirekamë gubirida'an: Men zao debë song gwe'an, em molye desan Asa ërtrok.

³⁴ "Zep angkam Ëe tîti tabin ol ësena ansa ebe mae hap hli yulzim'in: Em enaka kwasang gwibirida gwen. Ëe men kirekamë emsa kwasang gwibirida gwekke, em hen kire enkam enaka kwasang eibirida gwek.

³⁵ Kirekame kwasang naban lowehe gwe'ak, dekam sa tingare zini anakan emsa tame da gwibir, 'Zen eiwa Bian zëre hon de ang ta gwen wenya.' "

Yesu kim hamal hap Petrussu gublukake, "Em esa dan-ahan sonkam Asa zabablala."

(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

³⁶ Simon mensa hen nen gweblak "Petrus" kum, zen dekam zep takensiblika, "Bian, Em endan san esa song gwera?"

Ki zep ding gulbluka, "Men zao debë song gwe'an, em molye angkam Asa desan zertroka. Hwëna lamkam esa ki Asa zertrola."

³⁷ Ki zep hwëna etan takensiblika, "Bian, hwëna ëe ba hap de angkam Emsa ang gwebla srëm gwen hap? Ëe mesë tang-an hohle gwenan- Emsa de zerzaunnuk de hwëna tîn hipye."

³⁸ Ki zep hwëna ding gulbluka, "Em san eiwa tangane kirekam hohle gwe'ara?- Asa de zerzaunnuk de hwëna tîn hipye. Eiwa denakaë emsa gublu'an: Ayang de gun srëmnak, em dan-ahan sonkam esa anakan Asa zabablala, 'Zini in ëe homë tame ta'an.' "

14

Yesu kim gubiridakake, "Ëe an Bian osan dep de orana Zen."

¹ Yesu ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa gubiridaka, "Bahem en-lala nakon ëngalap gwen. Alapsa em taibliblan, hen Asa emki taibliblan.

² Ano Bian mo gol yala, teksonna beyana. Hen Ëe desanë song gwe'an- em de zë lowehe gwen hap denaka dikim hamal gulzimdin hip. Kirekam de lwan srëmkam, Ëe molyë kirekam emsa gubiridananam.

³ Kimë kitak hohle gulzim'ik, dekam asa etan lwa halzal- emsa dikim zëwe dep kwang guludahan hapye, apdekam dikim emsa zëwe golëlowehe gwen hap.

⁴ Hen men zao debë song gwe'an, em orana tawana."

⁵ Tomas ki zep takensiblika, "Bian, ëe homë anakan dam ulsu'un, 'Em desan debe song gwe'ara.' Ëe banakan de orana insa tawa gweblan hap?"

⁶ Yesu ki zep ding gulbluka, "Ëe an Zen tang-an- eiwa de oranaye, em dikim hëndep de gwën hap denaka hlaun hup denaye. Em de Abon osan ang gwen srëmkam, em bëjen em Bian onak hatan.

⁷ Asa de tame tankam, ki ano Biansa hen ema tame la'an. Angkam tang-an esa Asa dawemkam tame lal, zebe hen Biansa tame la'an, hen mese Desa hla la gwek."

⁸ Pilipus ki zep gulbluka, "Bian, ere mo Biansa abe mae hap zertreizim. Dekam asa ësam gwesil."

⁹ Ki zep ding gulbluka, "Ëe mesë sap holokam emsa golëlowehe gwek, zep Pilipus, em ba habe Asa tame ta srëm gwe'ara? Zini men zen Asa hla tanna, zen hen ano Biansa hla tanda. Zep em de Asa tame tankam, em ba hap de Asa gublu hap?- Ëre mo Biansa de zertreizimdin hipye.

¹⁰ Em san home Asa taiblibla'ara?- Ëe an Zen, Bian han de zeraha-en gwen Zi niye, hen Zen aban aha-en. Ola mensaë ebe mae hap ayang gul gwizimnin, zen ëre en mo enlala nakore olsa hom. Hwëna Bian men Zen ano enhonak gwë gwenda, Zen Zen Asa zersyal gwe-gwenda.

¹¹ Ansa emsa gubirida'an, desa em taiblibin: Ëe mesë Bian han zeraha-en gwek, hen Zen mes aban zeraha-en gweka. Ano olsa de taiblibin srëmkam, ki ano owas-owas syal gwe-gwibin emsa em taibli gwibin. Zen dekam esa hëndep Asa laibliblal.

¹² Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini men zen Asa taibliblanna, zen sa ano kim syal ta gwer- Ëe men kirekamë syal gwe-gwenanye. Asa de taibliblan zini, zen sa hen ano syala kwei nul gwer-banakare owassa de mamkam syal gwe-gwibinkimye. Zen mae hap sa ki lwa gwer: Sap Ëe Soson Zini Bian osan debë song gwe'an- dekon de emsa mas gwibirida gwen hap.

¹³ Em de Alapsa banakare mae hap ano bosekam abe tanna, Ëe asa desa ep syal gwe-gwibir-zim. Dekam sa zini Bian mo sosonna hla nul gwer, hen zep sa Biansa boltere da gwer.

¹⁴ Asa de banakare mae hap ère mo bosekam abe tanna, Ëe asa ki desa ebe mae hap syal gwe-gwibir-zim."

Alap mo Enho de golèlowehe gwen hap kim gu-gubiridakake:

¹⁵ "Em de Asa ensa lwa gweblankam, ki esa ano ol san ang ta gwer.

¹⁶ Hen Ëe asa Biansa abe tal- Zen deka ebe mae hap Zisi Ahanaka zer sonezimki, Zen de emsa mas gwibirida gwen hap. Zen Zen sa hëndep denaban emsa golèlowehe gwer.

¹⁷ Zen Alap mo Enho. Zen Zen- eiwa de enlala de ing ta sone gwizimdin hip de Zi niye. Auhu-kama enlala zini, zen molya Desa neirin gwék, sap desa nwekam bëjen hla tan, hen zen bëjen Desa tame tan. Hwëna em en mese Desa tame lak, sap Zen emsa golèlowehe gwe'ara, hen Zen sa eno mae mo enhonak gwë gwer.

¹⁸ "Ëe molyë emsa kwasap walas mo kim da tasibik. Ëe asa etan emsa hlauluda gwezal."

¹⁹ Molya holo gwék, okamanak de zini dekam etan molya Asa hla da gwék, hwëna em en esa Asa hla la gwer. Ëe asa etan tin nikon ngaya gwer. Zep em hen esa engaya gwer.

²⁰ Yaklana zëwe de hatankam, zen dekam esa abe hap dena anakan tame ul, 'Zen eiwa mes Bi zeban zeraha-en gwëka. Hen eiwa nëban mae mes golëaha-en gwëka.'

²¹ Men zen ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenan, zen zen Asa enna nola gweblanan. Zen kire zisi sa ano Bian kwasang gwibirida gwer- men zen kirekam Asa enna nola gweblananye. Aena hen asa kwasang gwibirida gwer, hëndep zep asa Enaka zëbe mae hap zertrei gwizim."

²² Hwëna ëna Kariot walya Yudas Bak mo apde bosena Yudas, zen dekam zep takensiblika, "Em banakan esa abe mae en hap Enaka zertreizimdi- okamanak de zi de Emsa hla tan srëmkamye?"

²³ Ki zep ding gulbluka, "Zini men zen de Asa enna nola gwebla'ak, zen sa ano ol san enlala tatete naban ang ta gwer. Hen Bian sa desa kwasang gwibirida gwer, hen Ëe asa Bian han zëno mae mo enho nakon olèlowehe gwer.

²⁴ Hwëna zini men zen Asa enna nola sla srëm gwe-gwenan, zen molya ano ol san ang ta gwék. Hwëna emki ëenlala gwe-gwen: Ano ola, zen ère onakore naka hom. Zen Bian onakorena- men Zen Asa zer sonekake.

²⁵ "Ëe mesë nama de emsa golèlowe hennak kirekam gubiridan.

²⁶ Hwëna ano tim bwanak Bian sa emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini insa ebe mae hap zer sonezimdi. Zen zëre mo Enho. Zen Zen sa hwëna emsa enlala sobirida gwer- Ëe men desaë emsa tawa ta gwibikye. Hen Zen Zen sa eiwa de en naka ano weinak tawa tabir song gwer.

²⁷ "Angkam Ëe ama ebe mae hap em dikim Alap mo taha terenak engalap gwen srëmkam lowehe gwen hap denaka hli yulzim'in- Aena men kirekamë ngalap gwen srëmkam gwë gwenanke. Auhu-kamanak awe aha zi molya kiresa ebe mae hap nolzimk. Zep bahem enlala nakon engalap gwen hen bahem ëairin.

²⁸ Em kie Asa asalblal kimë emsa gubiridal, 'Ëe ama emsa hli yuluda'an, hwëna asa etan emsa hlauluda gwezal.' Em de dawemkam Asa kwasang gweblankam, ki emaka ësam gwesil- anakan de Asa salblankamye, 'Ëe Bian osan debë song gwe'an.' Sap ano Bianna Zen Abon onakon teipsinnë. In zebë duwebla'an.

²⁹ An zebë hamal hap emsa gubiridan. Sap in kim kirekam jowe'ak, dekam esa Asa laibliblal.

³⁰ Angkam Ëe molyë holokam eban mae kire hap de ola ziton gwibik, sap okamana ansa de irik gin zini dowal mo kigi angkam man hata'ara. Zen Asa bëjen irik tan.

³¹ Ëe in zep asa Bian mo abe hap kitak de dwam gwibir-blin san ang gwer. Zen dekam sa okamanak de zini Asa anakan tame dal, 'Zen eiwa man zëre mo Biansa ensa lwa gweblanda.'"

In kim kirekam asa tawa tabi'inka, ki zep etan asa gubiridaka, "Haen. Nen gola an kon sek gwen."

15

Yesus kim gubiridakake, "Ëe an Zen anggur te tangan naye."

¹ Yesus ki zep etan asa tawa tabirki, "Ëe an Zen anggur te tangan naye. Em in hwëna ano hli-hlina. Ano Bianna, Zen hli-hli naka de tasyalsik gwibin hip de Zi.

² Ano hli-hli nik de ëtën srëmna, desa man blum gulsuk gwenda. Men zen ëtë

* **14:18 14:18** Yesus insa "hlauluda gwezan" hap gubiridaka, zëno dam gulsunnu ahana, tin hyanak de zënaka zertrei gwizimdin hip dena. Ahana hen Alap mo Enho de hata zan hap dena. Hen ahana, Zën de etan lwa halzan hap dena.

gwenan, desa man ala naka hen mas-mas naka blum gulsuk gwenda- dekam de mamkam ëtë gwen hap.

³ Emsa mes ëre mo olkam tasyalsik gwibirki- dekam de dawemkam ëtë gwen hap.

⁴ Abon onak em ëmas gwirin, dekam Ëe asa eban mae golëaha-en gwer. Hlina zë-en bëjen eini tën. Diki apdenak timnik de ësältil irinkim. Em hen kirekam. E-en molye eini ëtëk- aban de zeraha-en gwen srëmkamye.

⁵ “Ëe an anggur te. Em in hli-hlina. Zi de Abon mas gwirinni, hen Ëe de deban zeraha-en gwenna, dekam zëno danna beyana. Sap Ëe srëmkam, em bëjen ba maesa syal gwibin.

⁶ Zi de Abon mas gwirin srëmna, zen men kiye- anggur hlisa de tasyalsibinni. Zen ësasan gwenkam kire syauknuk yal tasen- zëwe de ëhwasden hap.

⁷ Em de aban zeraha-en gwenkam hen ano ol de ebon mae lwa gwenkam, dekam em basa de dwam gwibinkim, emki kire hap Alapsa abe ta gwen. Zen sa dekam ebe mae hap gol gwizimdi.

⁸ Em de dawemkam dan nik ëtë gwenkam, dekam sa aha zi ano Bian mo sosonna ebon mae onak hla nul gwer. Dekam sa hen emsa tame da gwibir, ‘Zen Abon de ang ta gwen wenya.’

⁹ Men kirekam ano Bian Asa kwasang gwe-gweblanda, Ëe hen kirekamë emsa kwasang gwibirida gwenan. Ano kwasang-kwasangnak emki lowehe gwen.

¹⁰ Em de ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam ano kwasang-kwasangnak esa lowehe gwer- Aena men kirekamë hen ëre mo Bian mo ol san enlala tatete naban ang gwe-gwenanke. Zep Ëe zëno kwasang-kwasangnakë gwë gwenan.

¹¹ “Ëe mae habë kitak insa gubiridan-Abon onakore isrip-sri dekakim eno mae mo enhonak lwa gwek. Dekam eno mae mo isrip-srina sa tangan taman kinî gwer.

¹² An zebë hen ola ansa hli yulzim'in: Enaka em kwasang gwibirida gwen-men kirekam Ëe hen emsa kwasang gwibirida gwenanke, em hen kirekam enaka kwasang eibirida gwek.

¹³ Kwasangna taman kinin tangan wenya an zen: Zi de wal bosyansa de ngaya tan hap zëre mo timsi sosok gunnu, hëndep zep de ünini. Zen zen- sërkam de mam tangan wenyaye.

¹⁴ Em de ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, em ki iwa ano wal bosa wal tangan.

¹⁵ Angkam Ëe homë etan Abon de babu gwen zikim emsa gubirida'an. Sap kirekam ebe mae hap hom dakastilzim'in, sap babu gwen zini hom zëre mo zi bina in mo syala tame nul gwenan. In zebë hwëna angkam wal bosa walkam emsa gubirida gwe'an. Sap mensaë Bian onak sane gwe-gwek, Ëe desaë ebe mae hap ayang gul gwizimk.

¹⁶ Em home Asa dam lasik- Ëe dikim emsa bi gwibiridan hapye. Diki Eyë emsa dam tasibik- dekam de ano olsa gol halada gwen hap, hen em dikim dan nik ëtë gwen hapye. Em insa danna ëtë gwe'an, zen hëndep de ëlwa gwen hap dena. Zen zep sa Bian eno mae mo abena dokwak gul gwea- em de ano bosekam abe ta gwenkamye.

¹⁷ Zen in zebë ebe mae hap ola ansa hli yulzim'in: Enaka kwasang eibirida gwek.”

Zëre mo tim bwanak de zëre hon de ang ta gwen wenyaka karek tabin hip de ol:

¹⁸ “Auhu-kama enlala zini sa emsa husus neibirida gwer. Kirekam kim de ebon mae jowe gwe'ak, zen dekam ëenlala gwe-gwek, ‘Ano teipsinni hen kirekam në gwe-blak.’

¹⁹ Eme nama auhu-kama enlala zi niban enlala siri tankam lowehe gwe'anam, dekam zen maka emsa kwasang neibirida gwe'an. Hwëna Ëe mesë emsa zëbon mae onakon hlil inhak. Em mese zëbon mae onakon wet so gwek, zen zep emsa husus neibirida gwe'an.

²⁰ Anakan mensa emsa gubirida gwek, desa emki enlala gwe-gwibin: ‘Zi bina, zen mamna. Zëbon de babu gwen zini, zen betekna.’ Zep men kirekam ere mae mo mamna Asa në gweblak, zen kirekam sa hen emsa neibirida gwer. Zen man Asa karek da gwek. Zep emsa hen kirekam sa karek da gwibir. Ano tawa tabin sin da-en ang ta gwek. Zep ebon mae osan kire enkam sa hen ang ta gwer.

²¹ Zen mae hap sa emsa karek da gwibir: Sap em Abon onak de wenya, hen zen hom Bian, men zen Asa zer soneka, Desa tame da'an.

²² Ëe de hatazan srëmkam hen tawa ta gwibin srëmkam, ki karekna molya zëbon mae onak mamkam lwa'anam. Hwëna angkam Ëe mesë tawa ta gwibik. Zep aumwa hap de zisi klis gunnuk zen banakan molya anakan ëguk, ‘Ëe homë anakan ëtawa gwek, “Ëe ama ëkarek gwe'an.”’

²³ Men nara Asa husus gweblanna, zen ki hen ano Biansa husus gweblara.

²⁴ Owas-owasna men desa Ëe zëno mae mo nwenak syal gwe-gwibir-zimk, aha

zi hom tangan orep kirekam de owasna syal neibik. Ëe de kirekam syal gwibir-zimdin srëmkam, ki karekna zëbon mae onak molya mamkam lwa'anam. Hwëna angkam zen mes hla nul gwek, hwëna zen man Asa ëre mo Bian naban husus nei gwizimk.

²⁵ Zen hwëna kirekam de jowen hap mes ki lwak, sap men kirekam Alap mo olak anakan ale nukke,

'Zen man totoresasa asa husus në gwe-blak,* zen bëjen ki lwa srëm gwen.

²⁶ "Ano tim bwanak, dekam Ëe asa emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini insa zer sonezim. Zen Alap mo Enho- eiwa de enlalasa de ing ta sone gwizimdin hip de Zini. Zen Zen sa hen abe hap de ola ebe mae hap ing gul sone gwizimdi.

²⁷ Em hen dekam esa abe hap dena ol halada gwer. Sap Ëe kimë Alap mo ola nonol tawa tabinkim kon gwesibir hanak, eme Asa ang ë gweblak."

16

¹ "Ëe mae habë hamal hap kirekam emsa gubiridanan- em ekakim Asa de taibliblan nakon ëbutehal gwe srëm gwek.

² Abe hap de jal hap emsa sa but srëm gol-gola kon nolëalsa sone gwer, hen eno mae mo ahakorena sa damera gwer. Dekam in zen ki emsa neibirida gwe'ak anakan sa kil nil gwer, 'Alap man ano mae mo syala ansa sam gwesik gwibi'ira.'

³ Zen kirekam sa emsa neibirida gwer, sap zen Asa Bian han hom tame noso'an.

⁴ Hwëna an zebë ki hamal hap dena insa emsa gubiridanan. Sap men dekam ki emsa kirekam neibirida gwe'ak, dekam esa ëenlala gwe-gwer, 'Zen men desa hamal hap asa gubiridaka, angkam man ki lwa'an.' "

Alap mo Enho hap dena kim tawa tabirkike:

(Yoh. 14:16-18; 14:26; 15:26)

"Ëe homë menkam kirekam emsa tawa ta gwibik, sap Ëe dekam namaë emsa golëlowehe gwe'ak.

⁵ Sap angkam Ëe ama etan lwa ha'an-men Zen Asa zer sonekake, Zëbon osan dep. Hwëna em home Asa lakensibli'an, 'Em enda san debe song gwe'ara?'

⁶ Hwëna Ëe ama emsa tame tabi'in: Asa de kirekam sane tankam, eno mae mo enlalana man tangan dowe hana'ara.

⁷ Hwëna eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe de emsa hli yuludanna, zen ebe mae hap man tangan sam gwesizim'in.

Sap Ëe de emsa hli yuludan srëmkam, ki emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini in molya ebon mae hata zaka. Ëe de emsa hli yuludankam, Ëe asa zer sonezim.

⁸ Zen kim de hata'an zaka, Zen dekam sa tigare okamanak de zi hip eiwa dena goltrei gwizimdi- kareksa de gol gwen srëm hap dena, dam-damkam de lowehen hap dena, hen Alap de klis gun hup dena.

⁹ Sap okamanak de zini Asa de taibliblan hap man baes ta gwenan, zep Alap mo Enhona sa zëbe mae hap anakan goltrei gwizimdi, 'Em ema dekam ëkarek gwe-gwenan.'

¹⁰ Ëe Bian osan debë song gwe'an, zep ano tim bwanak Zen sa dam-damkam de lowehen hap denaka tawa ta gwibiri.

¹¹ Alap mes dowal mo kigina karek tan hap gu-gubluka. Zep Alap mo Enho de hata zankam, Zen sa hen Alap de tingan klis gun hup denaka tawa ta gwibiri.

¹² "Ano emsa de tawa tabin hip dena sap nama blala. Hwëna angkam em molye dokwak uk.

¹³ Hwëna Alap mo Enho, Zen Zen- eiwa denaka de ayang gul gwizimdin hip de Zi niye. Zen Zen sa eiwa de oranak dep emsa golëwet so gwer. Zen molya zëre en mo enlala san tawa ta gwibiriki, hwëna men desa de Abon sane gwe-gwe'anaka, Zen desa sa ebe mae hap ayang gul gwizimdi. Zen zep sa hen ngein sin dep dena hamal hap goltrei gwizimdi.

¹⁴⁻¹⁵ Tingan mensa Bian bi gwibi'ira, Ëe desa apdenakë bi eibi'in. Zen in zebë emsa gubiridal, 'Alap mo Enhona men desa de Abon sane gwe-gwe'anaka, Zen desa sa ebe mae hap ayang gul gwizimdi.' Zep zëno syala kon, zini sa ano bosena teip nulsunda gwer."

Yesus de etan ngaya gwen hap dena kim tame nul srëm gwek, hen ol gu sonensa de dokwak gun hup kim gu-gubiridakake:

¹⁶ "Molya holo gwek, em dekam molye etan Asa hla lak. Hwëna etan holo gwehan srëmnak esa Asa hla lal."

¹⁷ Zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe ahakon dekam zebë ënaka anakan laken-sibirida gwe'ak, "Zëno enlalana banakan lwabla'ara? Nen home tame ul- in kim anakan gulu, 'Molya holo gwek, em dekam molye etan Asa hla lak. Hwëna etan holo gwehan srëmnak esa Asa hla lal.' Hen nen home tame ul- in kim anakan gulu, 'Sap Ëe Bian osan debë song gwe'an.' "

¹⁸ Ama hen anakan ënaka lakensibirida gwe'ak, "In kim anakan gulu, 'Molya holo gwek,' dam gulsunnu banakan? Nen home dam ulsu'un."

¹⁹ Hwëna Yesus mes anakan asa tame tabirki, “Zen man Asa de takensiblin hap ëdwwam gwe'an,” ki zep asa takensibiridaka, “Em san teibin hibe enaka lon-birida'an?– insa anakan emsa gubiridalye, ‘Molya holo gwëk, em dekam molye etan Asa hla lak. Hwëna etan holo gwehan srëmnak esa Asa hla lal.’

²⁰ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em esa aïtïn-aïtïn nïban Asa gosa la gweblal, hwëna auhu-kama enlala zini sa dekam ëisrip-sri gwe-gwer. Em hwëna dekam enlalana esa ëdowe hanal, hwëna enlala dowe hananna in isrip-sri hap sa etan liwe hera–

²¹ men kirekam hen, we de eisbir annena. Zen dekam enlalana man ëdowe hana gwenan. Sap dekam mes zaunun-zëno hlësgwan-hlësgwan gwen hap de-nakye. Hwëna kim de jaha gwe'ak, zen dekam sa sang-sangna insa eititi gwibir. Sap dekam walasna insa sa isrip-sri gwe-blal.

²² Em hen kirekam esa ëgwër: Angkam em enlala dowe hanan nabane lowe he'an. Hwëna em kime etan Asa hla la'ak, em dekam tangan esa Asa isrip-sri ëblal. Isrip-srina in, zen hëndep dena. Zini bëjen kire isrip-srina ebon mae onakon gulsuzimdin.

²³ Dekam em etan molye ëdwwam gwëk-Asa de srip gulsuzimdin hip takensiblin hapye.

“Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ano bosekam de ba mae hap Biansa abe tanna, Zen sa ebe mae hap gol gwizimdi.

²⁴ Em home menkam ano bosekam ba mae hap Biansa abe la gwëk. Hwëna angkam emki abe ta gwen. Dekam esa ulin gwer. Zen dekam tangan sa eno mae mo isrip-srina taman kinï gwer.

²⁵ “Ano ola ebe mae hap gulk sun de blaonzimdin makan mes yap lwal. Hwëna yaklanak sa hatal, dekam molyë etan gulk sun de blaonzimdinkim emsa tawa ta gwibik. Hwëna dam-dam enkam asa ëre mo Bian hap dena ebe mae hap srip gulsuk gwizim.”

²⁶ Yakлана iwe de hatankam, em dekam molye etan Asa en gweblak– eno mae mo abesa de Bian hap ayang gul gweblan hapye. Hwëna en esa Biansa ano bosekam abe la gwer.

²⁷ Sap Bian Zëna man emsa kwasang gwibirida gwe'ara, sap em ema Asa ensa ola gweblak, hen em ema Asa anakan laïbliblak, ‘Zen eiwa Alap onakon hataka.’

²⁸ Èe eiwa okamana awe dep Zëbon onakonë hatazak. In zebë etan Zëbon osan dep lwa ha'an.”

²⁹ Èe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë enblak, “Angkame dam-dam enkam asa gubiridanda– gulk sun de blaonzimdin srëmkamye.

³⁰ Angkamë Emsa tame lanan: Em kitak tawana. Em zi mo enlalana ema tame ta gwizimnira, zep Emsa de takensiblin srëmnake ap ding gul gwizimnira. Zen in zebë tangan Emsa laïblibla'an, ‘Em eiwa Alap onakone hata zaka.’ ”

³¹ Dekam zep hwëna ap ding gulzimki, “San ha eiwa tangane Asa laïblibla'an?

³² Emki ësan: Angkam mes tangan golek de gwer, em dekam esa ere mae mo gol-gol san dep ësyawer. Em dekam esa Asa hli la gukhal. Hwëna ëre mo Bianna molya zë Asa da tasikï, sap Zen nama Asa zergwë gwe'ara.

³³ An kitak mesë emsa gubiridanababan de zeraha-en gwenkam ekakim ëngalap gwen srëmkam lowehe gwëk. Auhu-kamanak awe karekna mam naka esa oltowe gwer. Zep enlala tatete naban lowehe gwëk– men kirekam hen Aena enlala tatetekam de zaunkum auhu-kama mo sosonna holenak zaubir anekke.”

17

Yesus kim Biansa zëre hon de ang ta gwen wenya kip abe takake:

¹ Yesus kim kirekam gubiridaka, Zëna ki zep ngli san kara gwe seka, ki zep Biansa gu soneblaka, “Bian, angkam yak-lana mewe mes zaunun. Angkam dekam ere mo Tanena ano bosena tïngare zi mo nwenak ap teip gulsu blu– Èe akakim hen ere mo bosesa zëno mae mo ngirinnik teip gulsuk gwëk.

² Sap Em mese tïngare zi aususa de bi gwibiridan hap dena abe hap golblaka. Hen zen de ëngaya gwen hap dena mensa Ena abe hap lup gulbluka, Èe asa zëbe mae en hap hëndep de lowehen hap denaka gol gwizim.”

³ Èe, Yohanis, in zebë hen Alapsa anakan gu sonebla'an, “Bian, an diki zen– hëndep de lowehe gwen hap denaye: Eiwa de Zini Alap Emsa de tame tanna, hen ere mo zer sonen Zini Kristus Yesusu de tame tanna. Zen ëe dekonë ëngaya gwe'an.” * Yesus dekon anakan ayang gulku,

⁴ “Bian, Èe mesë eno bosena okamanak de zi mo nwenak teip gulsu blu da gwëk, sap Èe zëno mae mo nwenak mesë syala sul sonek– mensa Ena abe hap wei yul soneblakaye.

⁵ Zep Bian, angkam Emki etan abe hap gol-blal– Èe dikim eno alp nakon teipsinkim

* 17:3 17:3 Ayat tigana ansa ahakon man dam nulsuk gwenan, “An Yesus mo ol.” Hwëna men zen ansa Orya olkam li nul sonek anakan dam nulsuk, “An Yohanis mo ol.”

nikirin hip, nonol men kirekame okamana ansa de yang gulsun srëmnak teipsinkim inikin gwekake.

⁶ “Em mese okamana an kon abe hap zini hlilblink, hwëna zen bina ere tangan mo dena. Bian, Ëe mesë ebe hap dena zëbe mae hap goltrei gwizimk, hen zen angkam mes ere mo ol san ang tal.

⁷ Zen mes angkam anakan tame nul: Ano syala hen ola, zen kitak Ebon onakorena-mensa Ena abe hap golblakake.

⁸ Sap ola mensa Ena abe hap golblaka, Ëe mesë desa ayang gulzimb, hen zen mes desa dokwak nuk, hen mes tame nuk. Zen mes Asa anakan daibliblak, ‘Zen eiwa Alap onakon hata zaka, hen Zen zer soneka.’

⁹ “Ëe tingare okamanak de zi hip homë Emsa abe ta'an. Hwëna men desa en Ena abe hap lup gulblukake, zëbe mae en habë Emsa abe ta'an, sap zen zen- ere mo denaye.

¹⁰ Ano bi gwibiridan weny, zen hen kitak ere mo dena. Hen ere mo bi gwibiridan weny, desa hen kitak apdekame bi eibirida'ara. Zen zep sa hen ano sosonna aha zi hip noltrei gwizim, hëndep zen hen sa ano bosena teip nulsublunda gwer.

¹¹ Angkam Ëe ama Ebon osan dep lwa ha'anzal. Ëe homë etan okamanak awe deban mae golëlowe he'an, hwëna nëno nik mo bi eibiridan weny nama sa zao lowehe gwer. Zep Lalak Zini, Bian, nëno nik mo hlil irin zini insa emki tatetekam de Ebon en ëzauk gwen hap denaka gol gwizimdin. Zen dekam sa ëaha-en gwe-gwer- Nëna men kirekame hen aha-en ëkake.

¹² Ëe kimë nama golëlowehe gwek, Ëe ama Ebon dikim tatem ëzauk gwen hap dena kim tatete ta gwibik. Hen Ëe ama dawemkam golëzauk sone gwek, zep aha-en mae homë syauk sun dep de ora san de gwë hannak kara ta sonek. Hwëna aha-en tangan syal heka. Hwëna zen insa kirekam gwëka, zen ere mo olsa dikim sul sonen hap ki lwak.*

¹³ “Bian, Ëe angkam ama Ebon osan dep lwa ha'anzal, an zebë nama de okamanak gwën nakon zëno mae mo inik emsa gu sonebla'an- ano isrip-srisa dekakim zëre mae mo enhonak sowe henkam neis gwibik.

¹⁴ Ola mensa Ena abe hap golblaka mesë ayang gulzimb. Hwëna auhu-kama enlala zini man Abon de ang ta gwen weny ansa husus neibirida gwenan, sap zen okamana awe dep denaka hom. Zen ngatan zi mo lang san dep dena. Ënaka hen kirekam

husus në gweblanan, sap Ëe hen awe dep denaka hom.

¹⁵ Bian, Ëe Abon de ang ta gwen zini ansa, okamana an kon de lup gul inehan hap homë Emsa abe ta'an. Hwëna diki mae habë Emsa abe ta'an: Dowal mo kigi onakon Emki langa tasik gwibin.

¹⁶ Men kirekam Aena okamana awe dep denaka hom, zen hen kirekam. Zen zep auhu-kama enlala zi niban enlala siri tankam lowehe srëm gwe-gwenan.

¹⁷ Bian, eno ola zen eiwa de enna. Ere mo eiwa de ola inkam emki Abon de ang ta gwen weny ansa lalak tasibin- lalak nik dekakim ere en hon lowehe gwek.

¹⁸ Men kirekame Asa okamana an san dep zer soneka, Ëe hen kirekamë desa tingare lang san dep lup gul sone'an.

¹⁹ Zen in zebë ëre mo timni ebe hap sosok gulblu'an- desa dikim mas gwibiridan hap, zen dekakim tangan ere en hon ëtal gwesik.

²⁰ “Angkam an zen lowe he'an, zëbe mae en hap homë Emsa abe ta'an. Hwëna men zen de zëno mae mo ola kon Asa daiblibla'ak, zëbe mae habë hen Emsa abe ta'an.

²¹ Dikire zen kitak ëaha-en gwek. Dikire zen Nësa niaha-en gwek- Nëna men kirekame enho aha-erekam ë gwendake. Zen de kirekam ëaha-en gwenkam, zen dekam tangan sa okamanak de zini Asa anakan daibliblal, ‘Zen eiwa Eme Asa zer soneka.’

²² Ëe mesë ëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna zëbe mae hap golzimb-men desa Ena abe hap golblakaye. Zen zep sa hen ëaha-en gwer- Nëna men kirekame hen aha-en ëkaye.

²³ Asa Eme enho nakon zergwë gwenda, hwëna Ëe asa desa enho nakon golëlowehe gwer. Zen zep sa tangan ëaha-en gwer. Zen dekon zep sa hen okamanak de zini anakan tame nul gwer, ‘Zen eiwa, Eme Asa zer soneka.’ Zen zep sa hen anakan tame nul gwer, ‘Em eiwa ema Abon de ang ta gwen weny ansa kwasang gwibirida gwenda- men kirekame hen Ena Asa kwasang gwe-gweblandake.’

²⁴ “Bian, zini men desa Ena abe hap lup gulbuka, Ëe ama zen de Abon onak lowehe gwen hap dwam gwe'an- men zaoë Aena gwë gwe'akke. Zen dekam sa ano ngatan zi mo langnak de sosonna hla nul gwer-men desa Ena abe hap de kwasang hap okamana ansa de yang gulsun srëmnak golblakaye.

²⁵ Bian, Em dam-dam enkam de klis gul gwen hap de Zini. Okamanak de zini hom Emsa tame da'an, hwëna Ëe mesë Emsa

* 17:12 17:12 Mzm. 41:10; Yoh. 13:18

tame tak. Hen Abon de ang ta gwen wenya an mes hen anakan tame nuk, 'Eme Asa zer soneka.'

²⁶ Ëe mesë ebe hap dena zëbe mae hap goltreizimki, hen nama asa kirekam goltrei gwizim. Zen zep sa Asa enna nola gweblal- men kirekam Ena hen Asa enna lwa gwebandaye. Ëe dekam asa deban mae apdekam golëaha-en gwer."

18

Yesussu kim balk dakke:

(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

¹ Yesus in kim kirekam Alapsa gu soneblasiki, ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa golësek gweka- weya tanena Kidron mo men eiha san dep. Zao zaitun trana ki. Zao zep asa golëbiti gweka.

² Hwëna Yudas Bak in zen zerguku, zen mes zaitun trana insa tawa gweblaka, sap Yesus etan-etankam zao asa golëtagal gwe-gweka.

³ Ki zep zë Yudas jana nabare zini golëyaing gwe zaka. Ahakon Roma mo jana nabare zi, hen ahakon Alap mo golsa de kara gul gwen jana nabare zi- mensa Farisikam de zi niban Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam naban lup nul sonekke. Zen jana, nëbok, hen te tek maesa deirenk, hen ahakon seipsi deirenk hen lampusa.

⁴ Hwëna Yesus mes kitak anakan tame gulku, "Asa kirekam sa nëblal," zep ala ta gubiridaka, ki zep zë takensibiridaka, "Em narasae lëbla'an?"

⁵ Ki zep ding nulblik, "Nazaret walya Yesussu."

Ki zep ding gulzimki, "Ëe an Zen."

Yudas in zen zer guku, zen zë golëzau'unka.

⁶ Yesus kim kirekam ding gulzimki, "Ëe an Zen," dekam zep jana nabare zini in tingan lure san ëesek gwehak, ki zep mumuk ennak owas hap boklena kom dablak. Hwëna zëna hom tame nuk- Alap insa kim kirekam gweibiridakaye.

⁷ Dekam zep etan takensibiridaka, "Em narasae lëbla'an?"

Ki zep etan ding nulblik, "Nazaret walya Yesussu."

⁸ Dekam zep ding gulzimki, "Ëe mes-am emsa anakan gubiridanana, 'Ëe an Zenke.' Asa en de tēblanna, dikire ahakore wenya an sek gwek."

⁹ Zen mae hap kirekam gubiridaka: Zëre mo nër hom de Biansa de gu soneblanna insa dikim sul sonen hap. Sap Zen anakan gu soneblaka, "Ëe ama dawemkam golëzauk sone gwek, zep aha-en mae homë syauk sun dep de ora san de gwë hannak kara ta sonek."*

¹⁰ Simon, aha bosena Petrus, ki zep nëbok zemka mol ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsin zi nik de babu gwe-gwen zini Malkussu sap zip soka. Hwëna dam san de ing ala en naka zep blansibli kinika.

¹¹ Hwëna Yesus zë gubluka, "Nëbokna insa em etan lil sonen. Em san ema anakan Asa jalse gwebla'ara?- 'Mensa Bian syal dohon-honna ebe hap wei yul soneblaka, dikire lwak.'"

Yesussu kim Hanas Bak hap nërtrëblakke:

(Mat. 26:57-58; Mrk. 14:53-54; Luk. 22:54)

¹² Ki zep Roma mo jana nabare zi mo mamna walas zeban hen Yahudi kore jana nabare zi niban zibalk taka, hen tahana zitatak soblaka.

¹³ Zen nonol Hanas Bak osan dep nërhak, men zen nonola Alap mo golak de syal tan zi nikon teipsikike- Kayafas Bak men zëno wenamsa golkake. Hwëna Kayafas in, zen tahuinna inkam Alap mo golak de syal tan zi nikon teipsiki.

¹⁴ Kayafas, zen in zen menkam Yahudi zi mo mam-mamna tame gun srëmkam anakan gubiridaka, "Diki dawemna nëbe mae hap aha-ere zi de tinni aürs- dekamim tîngare Yahudi zi juwe srëm gwek."*

Petrus kim nonol Yesussu zabëblakake:
(Mat. 26:69-70; Mrk. 14:66-68; Luk. 22:54-57)

¹⁵ Simon, aha bosena Petrus, hen aha zini men zen Yesussu ang gwe-gweblaka* lun kon zep ërtro kinika. Hwëna aha zini in zen ang gwe-gweblaka, zen Hanas Bak mo dokot ahana. Zep kim Yesussu Hanas Bak mo gol homannak de kol sonna iwe nerti'inzak, zen en zep dekam hen til zika.

¹⁶ Hwëna Petrus ënakon zep zau'un onka- lilikin golek denakon. Aha ang gwe-gweblan zini in dekam zep etan wet soka, ki zep lilikinsî de kara so gwen hap de babu gwen wenya ban golton'anaka, ki zep hwëna Petrus hun lil zika.

¹⁷ Lilikin kara so gwen hap de wenya in dekam zep Petrusu takensiblik, "Em san hen ahana?- zini in hon de ang gwe-gwenna."

* 18:9 18:9 Yoh. 17:12; Yoh. 6:39 * 18:14 18:14 Yoh. 11:49-53 * 18:15 18:15 Yohanis man anakan ale gul gweka, "Ahana men zen Yesussu ang gwe-gweblaka." Zen mes yap ayatna awe hen zëre mo bosesa golzabeka. Emki Yoh 13:23 mo otde alenak hlauun.

Ki zep ding gulbirkir, “Èe an zen hom.”

¹⁸ Langna dekam man bot-bot gwe'ak, zep zêwe de babu gwen zi niban jana nabare zi niban mes syauknu bla dasik, † hen zêwe tuwirin hip êzau'uk. Petrus dekam zep hen golek de tabir zika, zao zep hen tuwirin hip zau'un zaka.

Hanas Bak kim taken-taken gwe-blakake:

(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

¹⁹ Alap mo golak de êpba teipsin zini in dekam zep Yesusu mae hap denaka taken-taken gweblaka- Zêbon de ang ta gwen zi hip dena hen zêno tawa tabin hip denaka.

²⁰ Dekam zep ding gulbluka, “Èe ama damkam tîngare zi nwenak tawa ta gwibik. Ano tawa tabinni kitak Alap mo golak hen but srêm gol-golak- men zêwe en Yahudi zini êtagal gwe-gwenanke. Èe homê aningkim ba ol maena tawa tabik.

²¹ Zep ba hap de kire hap Asa takensiblin hap? Diki men zen Asa sane da gwekke, desa emaka takensibirida'ara, sap zen tawana- mensaê tawa ta gwibikye.”

²² Kirekam kim ding gulbluka, jana nabare zini ahanik zep tahakam mipna lwa soblaka, deban gulbluka, “Alap mo golak de teipsin zini san ki kirekam ding nul gweblanan?”

²³ Hwêna Yesus ki zep ding gulbluka, “Èyê botonkam ding gulunam, dekam hwêna emaka gubiridala, ‘Zen kirekam man boton gwe'ara.’ Hwêna eiwakam insa ding gul, em ba habe Asa lek tyanda?”

²⁴ Hanas dekam zep gubiridaka- Alap mo golak de teipsin zini Kayafas Bak osan dep de zersong gwen hap. Yesus mo tahana dekam nama tatak soblanna.

Petrus kim etan zabeklakake:

(Mat. 26:71-75; Mrk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

²⁵ Petrus nama syauk alpna iwe zau'unika. Ki zep zê ahakore nik etan dakensiblik, “Em san ha zêbon de ang gwe-gwen naka hom?”

Ki zep ding gulzimki, “Èe zêbon de ang gwe-gwen naka hom.”

²⁶ Hanas Bak hon de babu gwen zini ahana man hen zao gwê'anka. Zen Petrus insa ing alana blansibli kinika, zêno iye. Zen zep etan gulbluka, “Èe Yesus zen apdenakê emsa zaitun tranak aker.”

²⁷ Desa hen man ding gulbluka, “Asya, aban home.” Hêndep dekam zep ayangna guku.

Pilatus Bak kim taken-taken gwe-blakake:

(Mat. 27:1-2,11-26; Mrk. 15:1-15; Luk. 23:1-5)

²⁸ Kak tangannak, zep Kayafas mo gola kon Yesusu nêrsong gwek- gubernor Pilatus mo gol san dep. Zen zen dekam Roma mo bosekam gubernor gweka. Yahudi mo mam-mamna in hom dekam gola iwe bitî gwek, sap Yahudi mo auyan-azana mes anakan jalse neibiridak, “Yahudi srêm zi mo golak bahem tîn. Ki esa êkun gwer.” Zep hom Pilatus mo golak bitî gwek, sap zen man yaklana inkam Paskanak de tembane yawalak dep êhohle gwe'ak.

²⁹ Ki zep Pilatus Bak wet sobiridaka, ki zep zê takensibiridaka, “Zini an banakan karek gweka?”

³⁰ Ki zep ding nulblik, “Zen de karek gwe srêm gwenanam, êe molyê êrhalan zanam.”

³¹ Ki zep Pilatus ding gulzimki, “Ki amki ere mae mo titi tabin ola kon klis uk hen karek lak.”

Hwêna ki zep ding nulblik, “Èe amaka, hwêna Roma mo îrik ginnî em mese asa anakan jalse eibirida gwek, ‘Yahudi zini em e-en bêjen em zisi tok hap karek tan. Hwêna diki nonol Roma mo mam-mamna kip em zerguzimdin- zen de zêno kareksa hlaulblunkam dekakim dak.’ ”

³² An mae hap ki jowek: Sap Yesus mes hamal hap anakan tawa ta gwibirkir, “Èe kirekam de tînsi asa hlaul.” Zep zêre mo ola insa de sul sonen hap, kirekam zep ki hêndep lwak.

³³ Pilatus ki zep etan gol mwa san dep tîl halka, ki zep jana nabare wenyaka gubiridaka- Yesusu de zertilzin hap. Zao zep takensiblik, “Em san ha eiwa Yahudi zi mo teipsinni?”

³⁴ Ki zep ding gulbluka, “San ha ere en mo enlalakame ki kirekam Asa takensibli'ara? San ha aha zi man emsa nen-blal- kirekam de Asa takensiblin hapye?”

³⁵ Ki zep ding gulbluka, “Èe san Yahudi wal! In dwan Yahudi bose uk am Alap mo golak de mam-mam wenyu ban abe hap emsa nêrgublunanzal. Em banakane karek gweka?”

³⁶ Ki zep ding gulbluka, “Ano îrik ginnî zen auhu-kamanak awe dep hom. Èe de okamanak îrik ginkim, dekam ano îrik gin wenyu maka êeija'an- Asa de Yahudi mo mam-mam mo tahanak zerguzimdin srêm hap. Hwêna ano îrik ginnî okamanak awe dep hom.”

† 18:18 18:18 Yohanis mo ale nakon man dam gwesik, syauknu insa bla dasik, zen hamal syauk tebal bunsu. Desa te-alakam kap da gwek, sap kire syauknu sal-sal tanganna hen butna hom.

³⁷ Dekam zep Pilatus etan takensiblika, “Zep ki san ha em teipsinni?”

Ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke. Ee mae habē okamanak hatazak: Eiwa denaka de tawa ta gwibin hip. Eiwa de enlala nabare zini, zen man Asa i-san i-san nē gweblanan.”

³⁸ Dekam zep hwēna ding gulbluka, “Eiwa dena bējen em tawa tabin, sap eiwa dena toton nara dep?– klis gunnu.”

Te-lidak sonnak de makan ta irin hip kim asas nēblakke:

(Mat. 27:15-31; Mrk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Kim kirekam guku, ki zep etan Yahudi mo mam-mam osan dep wet soka, ki zep zē kitak zi trana in han gubiridaka, “Ee homē zini an mo karekna hlaulblunan.

³⁹ Hwēna eno mae mo gubernor-gubernora, ēe dwan yakla yala Paskanak am-am ēgwē gwenan– bwinak de zini men desa tan hap kalang neibirida gwenan, ahanaka de tūngare zi mo gublun san wet son hap zeser sonezimdin. ‡ Zep ēe ama emsa takensibirida’an: Ee narasa asa namen ebe mae hap hīl tī sonezim? San ha zini an zen zēnaka tim ti’ara, “Ee an Yahudi mo teipsinni,” san ha desa asa ebe mae hap zeser sonezim?”

⁴⁰ Ki zep ol mamkam ēgu ane gwe’ak, “Zini insa bējen! Barabassa ap hīl tī sonezim.” Barabas in, zen asakam de telasa alal ta gwizimdin hip de zi.

19

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe’akke:

(Mat. 27:27-31; Mrk. 15:15)

¹ Pilatus ki zep jana zisi gubiridaka– Yesussu de zerhan hap, zao de mam enkam tangolen hap.

² Jana zini in dekam zep dokot tē ngīngisa mlin-mlin nuk, desa zep nolak ala nul soneblak– teipsin zi hip de emaskam de weir sosublun makare naka. Zen hen teipsin zi hip de bajusa, sam dan kīl makare naka, ala nosoblak.

³ Zēna zao zep botonkam blikip neisik gwebla’anzak– anakare swrē tan ola ban, “Dawem, bian. Em in zen– Yahudi mo teipsin niye.” Kire ola ban zep nwe-mase san lek-lek da gwe’ak.

⁴ Etan kim nēr halzak, Pilatus ki zep etan wet sobirida zaka, ki zep zē gubiridaka, “Emki hla tan. Ee ama

etan ep zertreizim’in– em dikim anakan ētawa gwen hap, “Ee homē zēno karekna hlaulblunan.”

⁵ Yesussu kim nērwet so’anzak, dekam nama ngī nabare dokot tē weir sosun nuban hen teipsin zi hip de baju naban. Pilatus dekam zep gubiridaka, “An zen-zini inye.”

⁶ Hwēna Alap mo golak de mam-mam wenya hen Alap mo golak de jana nabare zi mo mam-mamna kim hla dak, dekam zep ol mamkam ēgu ane gwe’ak, “Desa te-lidak sonnak makan laink. Te-lidak sonnak makan laink.”

Pilatus ki zep hwēna ding gulzimki, “Ki amki e-en te-lidak sonnak makan laink, sap ēe homē mae karekna hlaulblul.”

⁷ Hwēna Yahudi zini in dekam zep ding nulblik, “Are mae mo tīti tabin olak zen eiwa tan hap dena, sap zen man zēnaka gulbluka, “Ee an Alap mo Tane.”

⁸ Pilatus kim kirekam sane gwe’anka, dekam zep dawemkam airi’anka.

⁹ Dekam zep etan gol zebon tīl halka, hen dekon zep etan Yesussu de zertilzin hap gubiridaka. Kim nērtilizik, zao zep takensiblika, “Em in enda kone hata zaka?” Hwēna hom ding gulbluka.

¹⁰ Dekam zep gulbluka, “Em san ema asa de ding gulblun hap baes gwe’ara? Ki san abon onak hom?– emsa de zeser sonen hap denaye, ahaksa emsa de te-lidak sonnak makan ta irin hip denaye.”

¹¹ Dekam zep ding gulbluka, “Alap de ebe hap golblan srēmkan, dekam eno sosonna hom– dekam de Asa banakan mae gwēblan hap denaye. Zen zep, zini men zen Asa ebe hap nērgublul, zēno mae mo karekna man ebon onakon taman kinī’an.”

¹² Pilatus kim kirekam salblaka, dekam zep wet soka, zao zep sap zi beyana insa etan gubiridaka– dekam de Yesussu zeser sonen hap. Hwēna Yahudi zi mo mam-mamna in man ol mamkam anakan ēgu ane gwe’ak, “Ki san em hen Romak de teipsin tangan zi nik mo jal zi?! Yesus in man zēnaka gu gweblaka, “Ee an eno mae mo teipsinni.” Kirekam de gunnu, zen nēno mae mo Romak de teipsin tangan zi nik mo jal zi. Eme zeser sone’anka, dekam man nwe-mase gwe’an: Em hen nēno mae mo Romak de teipsin tangan zi nik mo jal zi.”

¹³ Kirekam kim salbiridaka, dekam zep Yesussu de zerwet son hap gubiridaka. Zēna dekam zep klis gun hup de komal

‡ 18:39 18:39 Men zen Roma mo bosekam gubernorkam irik nil gwēk, zen hom mwin-mwankam totoresā bwinak de zini nuswe sone gwēk. Diki Yahudi mo yakla yawala Paska ennak ki kirekam lwa gwēk. Ahakon in zen bwinak lowehe gwēk, zen men zen Roma mo irik gin nikon de wet son hap ēasas gwe-gwēkke– Israel dikim ēzē-en gwen hap. Zep gubernor-gubernora mae hap nēser sone gwibik– Yahudi zi dikim engka en sam gwesibirida gwen hap.

tum yawalak nikin aneka. Homanna men zêwe nikinki, orep mes bose nuk “Kaso Homan”kam. Desa Ibrani olkam man nen gwibirin “Gabata”kam.

¹⁴ Yakla nwna dekam bolak mes zauku, hen yaklana in, Paska hap de yaklana enamna, kim Paskanak dep de kamingni damerak- dekam de ka'an aumwa hap tembane yawalsa hohle gun hup. Pilatus dekam zep gubiridaka, “An zen, eno mae mo teipsin niye.”

¹⁵ Hwëna zi beyana in man etan mamkam ëgu ane gwe'ak, “Jek-jak lak! Jek-jak lak. Te-lidak sonnak makan laink.”

Pilatus dekam zep takensibiridaka, “San ki ëe asa ere mae mo teipsin zini ansa te-lidak sonnak makan tain?”

Alap mo golak de mam-mam wenya dekam zep ding nulblik, “Ano mae mo teipsin zini aha-en- Romak de teipsin tanga zi niye. Ahana hom.”

¹⁶ Hëndep ki zep Pilatus te-lidak sonnak de makan ta irin hip zerguzimki. Jana nabare zini dekam zep hëndep irik dahak.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:

(Mat. 27:31-44; Mrk. 15:20-32; Luk. 23:26-43)

¹⁷ Yesus hup dekam zep zêre hap de te-lidak soblanna wë noso soneblak. Ki zep hëndep wë so halka, hëndep kwatap tek bosena Zi Nol Swrak zihataka. Ibrani olkam man desa nen gweblanan “Golgota”kam.

¹⁸ Zao zep te-lidak sonna iwe makan daink. Zao aha darena hen man makan nosoin- Yesus mo eiha-lip eiha-lipkam. Zënaka ngirinnik.

¹⁹ Pilatus man gubiridaka- dekam de Yesus mo te-lidak sonnak anakarekam de ol ale gunsu makan gul irin hip, “An Nazaret walya Yesus- Yahudi zi mo teipsinni.”

²⁰ Yahudi zini beyakam ol ale gunnu insa baca nul gwe'ak, sap men zêwe makan daink, zen Yerusalem kon langanak hom. Hen zen dan-ahare olkam ale nuk: Ibrani olkam, Roma mo olkam, hen Yunani olkam.

²¹ Alap mo golak de mam-mamna dekam zep Pilatus nembak, “Emki alena insa de wet gulsun hup gubiridan. Bap zen anakan lwan, ‘Yahudi zi mo teipsinni.’ Diki anakan de ale gun hup emaka gubiridala, ‘Zini an man zënaka gu gweblaka, “Eë an Yahudi zi mo teipsinni.” ’ ”

²² Hwëna Pilatus man ding gulzimki, “Men kirekamë ale gun hup gubiridal, mes ki kire enkam ale nul. Wet gulsun hup ama baes gwe'an.”

²³ Dan-nër dan-nërkam de jana nabare zini kim Yesusu te-lidak sonnak makan da in'ik, dekam zep zëno pakeanna zëre mae hap hli-hli dak. Hwëna olk de baju blal zemka man neizim kinik. Zen dawem tanganna, yan wei maena hom, zep kalk son hap baes neizimk.

²⁴ Dekam zep zënaka nenbiridak, “Bap nen kalk son. Nen esa dobe abukam dam lasil- zen de teisyen hapye.”

Zen dekam zep tame gun srëmkam syal neibik- mensa Alap mo olak orep hamal hap anakan ale nukye,

“Zen sa ano pakeanna hli-hli dal. Hen ano bajusa de teisyen hap de zini, dobe abukam sa dam dasil.” *

Kirekam mes ki hamal hap dena Alap mo olak lwak, zen zep ki kirekam hëndep tame gun srëmkam syal neibik.

²⁵ Yesus mo te-lidak son golek denak we walya hen man zë ëzau'uk:

An zem Maria,

an zik mo osona,

hen Klopas Bak mo wenya- zen hen bosena Maria,

hen ëna Magdala kore wenya Maria.

²⁶ Yesus hon de ang ta gwen zini ahana zao hen golek zau'unka- mensa Zëna kwasang gwe-gweblakake. † Yesus kim an zemka hlauku, hen zëre hon de ang gwe-gwen zini insa hla taka, dekam zep an zemka gubirki, “Anyan, in zen, eno tanena. Zen zen sa hwëna ano tim bwanak emsa gol-gwë gwera.”

²⁷ Zëre hon de ang gwe-gwen zini insa ki zep hen gubluka, “Eno anena in zen.” Yaklana inkam zep hëndep nonola zëre mo golak golgwëka.

Yesus kim tilkike:

(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

²⁸ Yesus kim tame gulku, “Eë mo syala kitak mesë sul sonenan,” dekam zep gu aneka- mensa hamal hap ale nukke Alap mo olak, Zën de anakan gun hup dena, “Eë ama ho-hole gwe'an.”* Zen Alap mo ola insa dikim hen sul sonen hap ki kirekam gu aneka.

²⁹ Zao hen ki- kama ngatdarakkam de blome betekna, anggur ho enen naban. Jana nabare zini in dekam zep yera

* **19:24 19:24** Alap mo hamal hap de ola in, emki hlaun Mzm. 22:19nak. Ayatna awe mes “dobe abu”kam Orya olkam li nul sonok, hwëna Israel mo langnak dobona hom. Hwëna men kire tangankam dam dasik, angkam nen tawa naka hom. Zep hom husus gwe'an- dobe abukam de li yul sonen naye. † **19:26 19:26** Yohannis mensa ayatnak awe “zini mensa kwasang gwe-gweblaka”kam gubluk, zen zënaka ki zerlëweka. Emki Yoh. 13:23 mo ote alenak hlaun.

* **19:28 19:28** Mzm. 22:16; 69:22

jaubum makare naka anggur hona iwe os nul inek, desa zep te bosena hisop tek gwënkam Yesus mo mipnak dep noltrë seblak.

³⁰ Kim akasibirki dekam zep gu aneka, “Ano syala angkam mes sowe henan.” Dekam zep nola hondang gwebla hanaka, hëndep tilsiki.

³¹ In kim Yesusu te-lidak sonnak makan daink, yaklana Jumatkam. Yahudi mo mam-mamna man anakan ëdwam gwek, “Te-lidak sonnak de zi dan-aharena in, bap zen Hari Sabatnak nama ëtëhe sonen.” Mae hap kirekam ëdwam gwek: Sap ka'an Hari Sabat yawal- Paska hap dena. Zep Yahudi zi mo mam-mamna Pilatusu abe dak, “Emki gubiridan- dekam de te-lidak sonnak de zi mo balaka tadrebir-zimdin hip, dekam de nabakam juwen hap, hen nabakam dikim lup guluhén hap.”

³² Jana nabare zini dekam zep sek gwezak, dekam zep balaka kam nosozimk- zi darena mensa Yesus mo irgwa taha nakon hen dam taha nakon makan noso inkye.

³³ Hwëna Yesus onak kim yaïng gwezak, dekam zep hla dak, “Zen mes tili.” Zëno bala zep kam nosobla srëm gwek.

³⁴ Hwëna ahanik zep zabanak toman nokwa tiyerkam dang gulblula heka. Desan zep kala ban ho naban nabakam su në hezak.

³⁵ Ëe an zenë bukuna ansa syal gwibi'in, ëe ama ëre mo nwekam kara tabi'ik, in zebë ebe mae hap eiwa gulzim'in: Ëe tawana, in eiwa kire tangankam lwak. Ëe mae habë ebe mae hap kirekam eiwa gulzim'in: Em dikim hen Yesusu taïbliblan hap.

³⁶ An kitak mae hap ki kirekam lwak: Sap zep dena man Alap mo olak hamal hap ale nuk,

“Zëre mo danna molya kam nosoblak.”*

³⁷ Alap mo hamal hap de olak anakan ki hen lwak,

“Zini in desa dang nulbli'ak, zen sa kara dal.”*

Yusup ne Nikodemus ne kim Yesusu kaso hulak ën nekake:

(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

³⁸ Hyanak ki zep Arimatea walya Yusup Pilatus osan dep song gweka, ki zep Yesus mo tok naka dikim lo tasin hip abe taka. Yusup in sap Yesus hon de ang gwe-gwenna, hwëna zen aningkim

ang gwe-gweka, sap zen Yahudi mo mam-mam naka airibirida gweka. Pilatus kim gubluka, “Amki,” dekam zep Yesus mo tokna zizeryahe halka.

³⁹ Nikodemus Bak man Yusupsu mas gweblaka. Nikodemus in, men zen orep Yesusu kam zini takake. Zen deban de drënen hap de irase dawem nabare kire-kiresa golhal zaka- muru ban gaharu naban de siri gun nuka. Kire-kirena in, zëno dohonna tiga-pulu empat kilogram enkam.

⁴⁰ Drënen hap de kaso hulak kim nërhatatak, zao zep kaen ngap-ngapkam itatak taka. Kim itatak ta'anka, irase dawem nabare kire-kirena insa man kaenna iwe nutul sone gwe'ak- deban de tahalen hap, Yahudi zini men kirekam zi tokna neibirida gwenanke.

⁴¹ Men zëwe Yesusu te-lidak sonnak makan daink, zëwe golek denak te tra nwe-awesna ki. Te trana iwe hwëna kaso hul gun ësenä ki- mensa te-ala beya zi hip hamal nul gulbukke. Hwëna men zëbe hap hamal nulblik, dekam nama hom t'i'inka.

⁴² Kaso hul gunnu in golek, hen Hari Sabatnak dikim hatan hap aha-ere jam maekam hom lwa'ak. ‡ Zep Hari Sabatnak de syal tan srëm hap nabal-bakam aha hap de kaso hul hamal gulblunnak bohëkam idrë neka.

20

Yesus mo tokna kim kaso hulak no-hwënblakke:

(Mat. 28:1-8; Mrk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

¹ Minggukam kak tangannak zep Magdala kore wenya Maria Yesusu de drënen kaso hul san dep song gwek. Kim hlal kinik, “Lilikin kaso yala in mes irhi nul kinil,”

² dekam zep Petrus osan dep hluwezak. Aha zini, Yesus hon de ang gwe-gwenna hen zao gwë'anka- men desa Yesus Zëna kwasang gwe-gweblakake.* Maria dekam zep guzimk, “Bian mo tokna mes nërhak, hen ëe homë tame gu'un, ‘Endawe nënnek?’ ”

³ Dekam zep Petrus aha zini in han kaso hula in san dep hlu këka.

⁴ Hwëna aha zini in nabakam hluweka, zep zen nonol hataka.

⁵ Zen ki zep ake irin hip huwe heka, hwëna kaen ngap-ngap enna insa zep zë hlalul inki. Hwëna zen hom til halka.

* 19:36 19:36 Mzm. 34:21; Kel. 12:46; Bil. 9:12

* 19:37 19:37 Zak. 12:10; Why. 1:7

‡ 19:42 19:42 Yahudi mo

Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek.

* 20:2 20:2 Yoh. 13:23

⁶ Hwëna Petrus kim lun kon hata zaka, zen hëndep ki zep til halka. Zen hen kaen ngap-ngap blala in ensa zep zë hlaul onka.

⁷ Hen kaenna men dekam nola tatak dablak, desa hen zë hlaulku. Zen lak gun nik srën lwa'ak.

⁸ Ki zep hen aha zini men zen nonol hata zaka kaso hula iwe tilki. Zen dekam zep hen hlaulku, hëndep kim hyanak tame gulku, dekam zep Yesussu taibliblaka.

⁹ Sap menkam zi darena in hom tame ulki, hwëna kim iwe lilki, zen dekam zep dam ulsuku- mensa Alap mo hamal hap de olak zëbe hap dena anakan lwakye, "Zen tin nikon sa ngaya gwera."

¹⁰ Zen dekam zep gol san dep ola halka.

Yesus kim Zënaka Magdala wenyha Maria hap zertreibirkike:

(Mat. 28:9-10; Mrk. 16:9-11)

¹¹ Hwëna Magdala wenyha Maria nama kaso hulak iwe ë nakon gwë'ak, hen gosa kon gwë'ak. Zen ki zep go gwën naban huwehek- kaso mwa san dikim ake irin hip.

¹² Hwëna dekam zep Alap mo dam taha nakore zi darena zë akeink. Zëno nik mo pakeanna ngap-ngapna. Men zëwe Yesus mo tokna nënnek, zao inikin'inka- ahana men desan nola kim nën nekke, ahana tana san dekam.

¹³ Zen dekam zep lakensibirki, "Em ba habe gona gwë'ara?"

Dekam zep ding gulzimk, "Ano Bian mo tok naka nërhak, hen ëe homë tame gu'un, 'Endawe mes yap nënnek?'"

¹⁴ Kirekam kim guzimk, zëna ki zep tahan san lero gwëk. Dekam zep hwëna Yesussu hla tak. Zen hwëna hom anakan tame tak, "An Yesus."

¹⁵ Hwëna Yesus ki zep takensibirki, "Em ba habe gona gwë'ara? Em narasae tēbla'ara?"

Zen hwëna man kil ti'ak, "An te tra nwe awesna ansa de dam-en ta gweblan zi," zep ding gulbluk, "San eme zer halka? Ki emki asa gubin, 'Zaoë drënek,' ëe aka etan zerhak."

¹⁶ Yesus dekam zep bosena kim gubirki, "Maria."

Maria ki zep etan lero gweblan naban Ibrani olkam takenblak, "Raboni." Zëno enlalana nëno mae mo olkam, "Bian guru."

¹⁷ Ki zep gubirki, "Bahem Asa babang tan, sap Ëe nama homë ëre mo Bian osan dep song gwe'an. Hwëna ano oso walkam de gubirida gwen wenyaka em gubiridan, 'Zen man gulu, 'Ëe ëre mo Bian osan debë song gwe'an. Zen ano Bian, hen eno mae

mo Bian. Zen ano Alap, hen eno mae mo Alap.' " Kirekam em gubiridan."

¹⁸ Zen dekam zep asa gubiridazak, "Ëe mesë Biansa ngaya naka hla tanan!" Hen dekam zep asa tonbirida'ak- ola mensa abe mae hap de ayang gulzimdin hip gubirkiye.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenyha kip Zënaka zertreizimkike:

(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

¹⁹ Mingguna in mo kam-en, ëe zëre hon de ang ta gwen wenyha aha-ere golakë lowe he'ak. Tingare lilikinni tayalsibin nik ërlwa'ak, sap ëe ama Yahudi zi mo mam-mam naka aüribiridak. Hwëna Yesus ki zep ano mae mo ngürrinnik jowe zaka, ki zep zë asa gubirida zaka, "Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an."

²⁰ Zen dekam zep abe mae hap taha zemka zitreizimki, hen zabanak de weina goltreizimki. Hla tankam ëe ama tangan eisrip-sri gwëk.

²¹ Etan ki zep asa gubiridaka, "Em eiwa Alap mo taha terenake lowe he'an. Men kirekam Bian Asa zer soneka, Ëe hen kirekamë emsa lup gul sone'an."

²² Kirekam kim asa gubiridaka, ki zep asa aha-en aha-enkam zëre mo ensasakam hop ta sonebirida gwe'anaka- anakare ola ban, "Alap mo Enho Zen emsa ing gwe heblan."

²³ Zen hen Alap mo Enhona in hap man asa gubiridaka, "Em dekam esa Alap mo dwam gwibin sin tingare zi hip anakan klis ul gwizim, 'Kirekam de karek-karek nakon de halenkam, Alap sa karekna insa tap gulsuk gwizimdi. Hwëna aha karek-karekna ansa, desa bëjen tap gul-suzimdin.' " *

Yesus kim Tomas Bak hap Zënaka zertreblakake:

²⁴ Yesus kim abon mae jowe zaka, Tomas Bak, mensa nen gweblanan "dan de wë son walas" kam, zen dekam zao hom gwë'anaka.

²⁵ Hwëna kim hata zaka, ki zebë enblak, "Ëe Biansa ngaya nakaë hla lall!"

Hwëna Tomas man ap ding gulzimki, "Ëe aen de tahanak de paku weisa hlaulblun srëmkam hen towanzim-blin srëmkam, hen zabanak de weinak de towanblan srëmkam, ëe molyë na-en taiblik."

²⁶ Aha mingguna kim tamank, ëe etan gola iwe lowe he'ak. Dekam Tomas hen zëwe gwë'anaka. Tingare lilikinni tayalsibin nik ërlwa'ak, hwëna Yesus ki zep ano mae mo ngürrinnik jowe zaka. Dekon zep

* 20:23 20:23 Mat. 16:19; 18:18; 1Yoh. 5:16-17

asa gubiridaka, "Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an."

²⁷ Ki zep zë Toma'a gubluka, "Emki taha bolkam ano tahanan de paku weisa towanzimdin, hen emki Asa zaba weinak towanblan. Bahem taibli srëm gwen! Emki taiblin!"

²⁸ Tomas ki zep ding gulbluka, "Are ano Teipsinni, hen ano Alap!"

²⁹ Ki zep Yesus ding gulbluka, "Em in Enaka de hla tankame taiblanda. Hwëna men zen Asa de hla tan srëmkam ëtaibli'an, zen hë'ho gwibinnik lowe he'an!"

Yohanis kim anakan srip gulsukuke, "Ëe kire habë bukuna ansa syal gwibik."

³⁰ Yesus owas-owasna beya naka syal gwe-gwibirki- zëre hon de ang ta gwen wenyä ano mae mo nwenak. Hwëna ëe homë tingan bukuna awe ale guk.

³¹ Ëe mae habë bukuna ansa ale gulzimk- em dikim anakan ëtaiblin hap, "Yesus Zen eiwa nësa de ngaya tabin hip de Teipsinni, hen Zen Alap mo Tane." Sap kirekam de Yesussu taibliblankam, zen dekam esa hëndep denaban ëngaya gwer.

21

Yesus kim tuju enkam de zëre hon ang ta gwen wenyä kip Zënaka zertreizimkike:

¹ Zao kim lwa se'ak, Yesus ki zep etan abon mae Ho Gutuna Galileak jowe zaka. Ho gutuna in mo aha bosena Tiberias. A kirekam mo zë lwakye:

² Zao kim lwa se'ak, ëe Yesus hon de ang ta gwen wenyä tuju enkamë lowe he'ak-anaka-en:

Petrus,

Tomas- mensa nen gweblanan "dan de wë son was" kam,

hen Galilea mo ëna Kana walya Natanael,

hen Zebedeus Bak mo was darena,

hen ahana dan-dan- Yesus hon de ang ë gwen wenyaye.

³ Petrus ki zep asa gubiridaka, "Ëe hogwe tahyon habë song gwe'an."

Ki zebë ding ulblik, "Ëe asa ang tal." Ki zebë bulkum sek gwek. Hwëna kam blalë sap jalana ho gutuna iwe os ul tinek. Hwëna hogwena hom mae tëhek.

⁴ Kim hleng gwek, Yesus dekam zep ho gutu alpnak zau'unka, hwëna ëe homë anakan tame lak, "Wakin Yesus."

⁵ Zën zep asa gubiridaka, "Wal sei-siwir, em wëhë hogwena lahyol?"

Ki zebë ding ulblik, "Ëe homë."

⁶ Ki zep asa gubiridaka, "Dam taha san de bul alp san emki os gun. Dekam esa lahyol." Ki zebë desan os uk, hwëna dekon

zep hogwena beya enkam bitì gwek. Etan gul inenna ama sap akabik.

⁷ Mensa Yesus kwasang gwe-gweblaka, zen zep Petrusu gubluka, "Wakin Bian!" Kirekam kim salblaka, ki zep tahan baju zemka ala soka. Ki zep honak heyä gwe ineka.

⁸ Ëe ahakore wenyä sangankam zebë bulkum alp san dep ërtro kinik- hogwe beyam-byä nabare jalana insa de bail song gwen naban, sap ëe homë dekam alp nakon ëlanga gwe ha'ak. San ha 100 meter enkam mes yap.

⁹ Kimë atiti gwe'ak, ki zebë zë hogwe auhlu gun berya akek. Syaok debala man zë auk gwe'anaka. Hogwe naban roti naban zëwe nola ine'ak.

¹⁰ Yesus ki zep asa gubiridaka, "Hogwena insa lahyol emki da-en teisya halzan."

¹¹ Petrus dekam zep buluk sewe seka, ki zep jalana insa alp san dep il gılhal zaka. Hogwena yawal-yawal en nik zë bitì gwek, beyana 153 enkam. Sap man ki zë beyakam bitì gwek, hwëna owas hap jalana in kalk në srëm gwek.

¹² Yesus ki zep asa gubiridaka, "Haen, nen tembane tan." Ëe hwëna ama anakan de takensiblin hap baes tak, "Bian, em nara?" Sap ëe mesë tame lak, "An Bian sake."

¹³ Ki zep Yesus asa golek de tabir zika, hen rotina insa ap kae gwibir-zimki-hogwe taiblinni in han.

¹⁴ Zep ho gutu alpnak iwe, zen dan-ahanna kim zëre hon de ang ta gwen wenyä abe mae hap Zënaka zertreizimkike- tin nikon de ngaya gwen hyanak.

Yesus kim Petrus hun ola lonkake:

¹⁵ Kim tembane tasik, Yesus ki zep Simon, aha bosena Petrusu, takensiblika, "Yohanis Bak mo tanena Simon, em san eiwa dawemkam Asa enna lwa gwebla'ara?- wal bose wal om onakonye."

Ki zep ding gulbluka, "In kirekam, Bian, Ena tawana: Ëe ama Emsa enna lwa gweblanan."

Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Ki amki ano domba zahosa kara ta gwibir."

¹⁶ Hom holo gwe'ak, etan ki zep takensiblika, "Yohanis Bak mo tanena Simon, em san eiwa Asa enna lwa gwebla'ara?"

Ki zep etan ding gulbluka, "In kirekam, Bian, Ena tawana: Ëe ama Emsa enna lwa gweblanan."

Ki zep hwëna ding gulbluka, "Ki amki ano domba zahosa kara ta gwibir."

¹⁷ Etan ki zep dan-ahanna takensiblika, "Yohanis Bak mo tanena Simon, em san ema Asa enna lwa gwebla'ara?"

Dan-ahanna in kim kirekam tak-ensiblika, enlalana dekam zep dowebla hanaka. Dekam zep ding gulbluka, "Bian, Ena kitak tawana. Ena tawana: Ëe ama Emsa enna lwa gwebla'an."

Ki zep hwëna ding gulbluka, "Ki amki ano domba zahosa kara ta gwibir."

¹⁸ Eiwa tangan nakaë emsa gublu'an: Em kime nama seiwirik gwëka, em ene pakeanna ala so gweka, hen men desan dep ena enlala gwe-gweka, em ene desan song gwe-gweka. Hwëna bogolak, em ere mo tahana esa in sosulu, hen eno tahana sa nahaler, hëndep ere mo dwam gwibin srëm san dep sa emsa nërhal."

¹⁹ Yesus mo kirekam de gublunga in, Zen anakan kim goltrëblaka, "Em kirekam esa Alap mo bosesa dikim teip gulsublung hap tili."

Yesus ki zep etan gublunga, "Asa em zertron."

Yesus kim zëre mo kwasang gwe-gweblan zini tonblakake:

²⁰ Petrus kim lero gweka, ki zep wal bose zemka hwëna hla taka- mensa Yesus Zëna kwasang gwe-gweblakake. Zini in men zen aumwa hap de tembane tannak Yesus zëre mo golek denakon nikin'inkake, hen in zen anakan takensiblika, "Bian, nara sa emsa kirekam zergulu?"*

²¹ Petrus ki zep Yesussu takensiblika, "Bian, zini an zen nëno nik mo alp nakon nikin'ira, zëbe hap dena banakan sa lwal?"

²² Ki zep ding gulbluka, "Em ba hap de zëbe hap dena tawa gwen hap? Ëyë desa dwam gwebla'anam, ngaya naka de etan jap tazan hap, zen san eno syal?- kire hap denaye. Em diki Asa em zertron."

²³ Dekam zep Kristen zinik ola anakan nol halasenk, "Zini zen na-en molya tilki-Yesus de lwa halzan srëmnakye." Hwëna Yesus anakan hom guku, "Ëe ama desa kirekam dwam gwebla'an." Zen diki man gublunga, "Ëyë desa dwam gwebla'anam, ngaya naka de etan jap tazan hap, zen san eno syal?- kire hap denaye."

²⁴ Ëe an zen- mensa Yesus kirekam gublunga. Zen in zebë ebe mae hap bukuna ansa ale gulzimk. Ano ola an eiwa tangaranna, hen men zen aban mae lowehe gwenan, zen hen man ano ola ansa eiwa nul gwenan.

²⁵ Yesus mo syala nama beya tangankam lwa kini'an- ano ale gun srëmkam. Zëno syalsa de aha-en aha-enkam ale gunkum, dekam bukuna maka sërkan

ëbeya gwe'an. Okamana an molya sowehek- bukuna insa de zë kang ta gwen happye.

* 21:20 21:20 Yoh. 13:23

Yesus mo dua-blas enkam de dam tasibin zi hip de aïsîl

¹ Dawem, Bian Teopilus Bak,*

Lukas ona kon:

Nonol mensaê ebe hap ale gulbluk, zao mesê kitak emsa aïsîl gweblak- Yesus mensa syal gwe-gwibiriki hen tawa ta gwibirkiye, men dekon nonol syala kon gwesibir hanaka,

² hêndep Alap ngatan zi mo lang san dep zer ine halka. Hwêna zer inehan srêmnak aumwa hap de ola kim zêre mo dam tasibin zini tonbirida gwe'anka, Alap mo Enhona dekam zep dekam de tame gun hup de sosonna golzimki.

³ Karek yala insa de goltowennak kim tilki, dekon kim etan ngaya gweka, Zen empat-pulu yaklakam etan-etankam zêre hon de ang ta gwen wenya kip Zênaka zertrei gwizim'inka. Zen hen dekam owas-owasna man syal gwe-gwibir-zim'inka-dekam de anakan taïblîblan hap, "Zen eiwa mes tangan ki etan ngaya gweka." Dekam hen Alap Zên de îrik gîn hip denaka tawa ta gwibi'inka.

⁴ Aha yaklakam kim golêtembane gwe'anka, dekam zep gubiridaka, "Yerusalem an kon na-en bahem sek gwen. Men desaê emsa gubirida gwek, Bian de kiresa ebe mae hap zer sonezimdin hip dena, desa em kon kara gweblan.*

⁵ Sap Yohanis zen hokam baptis ta gwibiriki, hwêna molya holo gwek, emsa hwêna Alap zêre mo Enhokam za baptis ta gwibiri."

Alap kim Yesussu ngatan zi mo lang san dep zer ine halkake:

⁶ Zêre hon de ang ta gwen wenya in kim zê nama tagam nêbla'ak, ki zep zê dakensik gwebla'ak, "Bian, Em san ha angkam tangan esa Israelsa teipsibiridala-Roma mo îrik gîn nikon dikim asa gwiswe sonen hapye?"

⁷ Ki zep ding gulzimki, "Ebe mae hap hom nêre mae mo Bianna golzim'ira- em dikim hamal hap anakan êtawa gwen hapye, 'Israel dekam sa êzê-en gwer."

⁸ Hwêna Alap sa ebe mae hap sosonna golzimdi- zêre mo Enhona kim de ebon mae ing gwe'ankaye. Em dekam esa abe hap dena ol halada gwer- nonol tanganna Yerusalemk awe, hen awe de langna

an san, hêndep Samaria, hêndep okama topse gwenna."*

⁹ In kim ki zê kirekam tonbirida'anka, Alap ki zep zêno mae mo nwenak zer ine halka. Hêndep butna ki zep zêno mae mo nwe nakon aning ta inehak.

¹⁰ Yesus in kim sewe se'anka, zen nama ngli san êkara gwe se'ak. Hwêna mumuk ennak zep zi darena baju ngap-ngap ala oson naban jo kê ine zaka. Zêno mae mo alp nakon yau'unka,

¹¹ ki zep zê enbiridaka, "Galileak de zi, em ba habe gulk sun êkara gwe se'an? Yesussu in Desa zer ine hannak kara la soner, Zen in kirekam kara la sonenan, kirekam sa etan lwahal zala."

Yudas mo weinak dep kim zini dam dasikke:

¹² Zaitun tra nabare kwatap tekna in zao lowe he'ak, Yerusalem kon langana aha-ere kilometer enkam. Zen kim kon etan Yerusalem san dep lwanda halzak,

¹³ golak kim yaing gwezak, ki zep gulk de tekson san dep sesek gwek- men zêwe zêna lowehe gwekke. Zêno mae mo bosem-sena:

Petrus, Yohanis, Yakobus, Andreas, Pilipus, Tomas, Bartolomeus, Matius, hen aha zini Yakobus- zen Alpeus mo tane, hen Simon. Zen men zen nonol Israel dikim Roma mo îrik gîn nikon êzê-en gwen hap de êsas gwennak ang gwekake.

Hen ahana, Yakobus mo tanena Yudas.*

¹⁴ In zen zê lowehe gwe'ak, we walya hen ki. Ahana Yesus mo anena Maria. Yesus mo oso walya hen zao lowe he'ak. Zen kitak aha-ere enlala naban Alapsa nen sonebla tine gwe'ak.

¹⁵⁻¹⁹ 18Yudas in zen Yesussu zerguku, te-alana mensa zêre mo syal karekna inkam nêrblak, dekam zep ngana zerka. Hwêna ngana iwe zep karekkan zanka. Usis ahlena hêndep kitak tangan teiswen nahlablak. 19Yerusalemk de wenya kim tingan nasalblandak, zen dekam zep hwêna ngana insa zêre mae mo olkam bose dak, "Akeldama" kam. Zêno enlalana "Zi Kal Kama."†

¹⁵In zen Yesussu de taïblîblan wenya gulk de teksonnak êtagal gwek, beyana 120 enkam. Petrus dekam zep zêno mae mo ngirin nikon luweka, 16-17ki zep gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, eiwa Alap mo hamal hap de ola, zen aha-en mae bējen

* 1:1 1:1 Luk. 1:1 * 1:4 1:4 Luk. 24:49; Yoh. 14:16-17

* 1:8 1:8 Mat. 28:19; Mrk. 16:15; Luk. 24:47-48 * 1:13

1:13 Yakobus mo tanena Yudas, zen zen hom Yesussu zerguku. In zen zerguku, zen aha zini Yudas- êna Kariot wal.

† 1:15-19 1:19 Mat. 27:3-10 Bosena "Zi Kal Kama" hap dena, emki Mat. 27:8 mo otde alenak hlaun.

jowe srēm gwen. Zep Yudas Bak hap dena mensa Alap mo Enhona hamal hap Daud Bak hap golblaka, zen mes ki kirekam lwak. Sap zen nēno mae mo apde syal bose- mensa Bian hen dam tasikī, hwēna zen ki zep Yesussu de balk tan hap zon guluda zaka.*

²⁰ Daud Bak mensa buku Mazmuruk ahana Yudas hap dena hamal hap ale gulku, zen a kirekam moye: 'Zēno gola dikire dan-en gwek, hen bap zen zē aha zi gwēn.' Hen etan anakan mas gulku,

'Zēno syala dikire ahanik gulink.*'

²¹⁻²² Zep nen esa ahanaka zisi zēno weinak dep dam lasil, dekam eka etan ēdua-blas gwek- Yesus hup denaka ekakim anakan ol halada gwek, 'Zen mes tīn nikon etan ngaya gweka.' Hwēna anakare zisi nen dam tasin: Men zen nonol lonesen nakon ang ta gwekke, in kim Yohanis Yesussu baptis taka, dekon Yesus mae han nēbon mae ang ta gwek, hēndep yakla in dekam nēno mae mo ngirīn klesnak zer ine halka. Zen kire naka esa dam lasil- men kiye hen nēna."

²³ Dekam zep men zen zē tagal gwek zi darena dam nososuk. Ahana Matias. Aha zini Yusup. Zēno bosena dan-ahan. Zen zep hen "Barsabas" kam ahaksa "Yustus" kum nen gweblak.

²⁴⁻²⁵ Dekam zep kitak Biansa nen soneblak, "Bian, Em tingare zi mo enhona tawana. Yudas mes zēre mo syala hli yulku- dekam de song gwen hap, men kirekam Ena hamal hap dam tasikīke. Zep abe mae hap Em zi darena an kon anakan dam tazizimdin, 'An zen sa zēno weinak syal gwera.' "

²⁶ Kim ēgu sonesik, ki zep dobe abu mo kim syal neibik. Matia'a zep dam dasik.

2

Alap mo Enhona kim hatakake:

¹ Yahudi mo yakla yala Pentakostanak* kim zauk, dekam tūngare Yesussu de taibliblan wenya aha-erenak lowe he'ak.

² Mumuk ennak zep ngli nakore asese yala nasal gubluk. Gola men zēwe lowe he'ak, zao zep hēndep tīl zika. Man zē wal-wale gweka.

³ Dekam zep zi mahal makare syauk hitin beyam-byana hla nulidak. Syauknu in hēndep zēno mae mo nol bol tahannak zep mawa mo kim ēzauk ine gwe'anzak.

⁴ Alap mo Enhona dekam zep ing gwe hebiridaka, dekam zep Alap zēre onakore

sosonkam owas ola donbi'ik- zēre mae mo tame gun srēm olkam.*

⁵ Dekam Yahudi zini, dawemkam de Alapsa betek gwe-gweblan wenya, zen mes tingare lang nakon yakla yala in hap Yerusalemk ētagal gwesik.

⁶⁻¹¹ 9 Lang bosem-sena in dekore zi ētagal gwek-

Partia, Media, Elam,

Mesopotamia, Kapadokia, Pontus, Asia,

10 Prigia, Pamfilia, Mesir,

hen langna Libia mo ē yala Kirene mo irik gin ē-ē nakon,

hen ē yala Roma kon.

11a Ahakon hen lang tekna Kreta kon,

hen langna Arab kon.

Ahakon Yahudi mo ausu nakorena, hen ahakon men zen aha zi ausu nakore zini Yahudi hon biti gwekke.

6 Zini in kim asese aukuna insa ēsak, dekam zep anakare hap ēhlu-hluk gwezak, "An ba owas zē lwa'an?" Zen dekam zep auna ēhlozak: Sap zen zēre mae mo ē-ē nakore olkam de ētorannak Alap mo Enho nabare wenya insa sane dabi'inzak.

7 Ētengggwaran hap zep hēndep zēnaka nenbiridak, "Zini an zen ēton'an, zen sap tingan Galilea kore zi. 8 Nēn hwēna ba habe nēre mae mo olkam de tonbinnik sane labi'in? 11b Zen hwēna owas tangan hap am nēno mae mo olkam Alap mo owas syal gwe-gwibinni donbi'in!"

¹² Zen man tangan sērkam de tengggwanbiridan hap enlala nik tope neibirida'ak, "An ba hap ki zē lwa'an?"

¹³ Ahakon hwēna man swrē dabik. Man nenbiridak, "In ho mamaksa de mamkam otdebin hip ki ēgwēr."

Petrus kim zi trana in hap srip gulsuzimkike:

¹⁴ Petrus ki zep seblaskam de wal bose wal zem in han golēluk taka, zēna ki zep ol mam-mamkam zi trana insa tonbiridaka: "Aha lang nakore aya-wal oso-wal, hen tingare Yerusalemk awe de lowehe gwen wenya, ēe anik srip gulsuzimk. Dawemkam ēsane gwek.

¹⁵ Zini an ho mamakna hom notdebir. Em bap kirekam kil libir! Sap an nama kaknak- yakla nwēna sembilannak. Kire jamnak ho mamakna hom notde gwibirin.

¹⁶ Hwēna an Alap mo ol ayang gul gwen zini Yoel Bak mo ol gu-gun sun ki lwanan. Zen a kirekam mo gu-gukuye:

¹⁷ 'Alap man gu-gubirida'ara,

* 1:15-19 1:16-17 Mzm. 41:10; 55:13-15; Yoh. 13:18

* 1:20 1:20 Mzm. 69:26; 109:8

* 2:1 2:1 Paska hyanak

yaklana 50kam nait gwibik, dekam zep Pentakostanak zauk gwek. Yahudi zini dekam gandum dansa de taran hyanak Alapsa man isrip-sri nē gweblak. (Im. 23:15-21)

*

2:4 2:4 Kis. 4:31; 10:44-46; 19:6; Mrk. 16:17

“Aumwa hap de yaklanak, Ëe asa ëre
mo Enhosa tingare zi hip hlê ta
sonezim.

Eno mae mo zi walasna hen wenam tol-
tola hamal hap de olsa sa donbirida
gwer.

Eno mae mo wal sei-siwiri nwenä sa
ëlisin gwe-gwizim.

Hen eno mae mo bong-bongna abe hap
dena eisirkim sa kara nul gwer.

18 Hen sap bose srêm wenyä men zen zi
nik ëbabu gwe-gwenan, Ëe asa zêbe
mae hap hen ëre mo Enhosa hlê ta
sonezim-

sap wekam dena, hen sap zikim dena.

Zen hen dekam sa hamal hap de ola
donbirida gwer.

19 Ëe asa owas-owassa syal gwe-gwibir-
nglinak hen kamanak, kalkam dena,
syaukkum dena, hen ahakon
butkam denaka.

20 Yakla nwenä sa kawesik gwerä,
hen benna zi kal mo kim sa kal-kal gwe-
gwer.

Bian mo hatan yakla yala in de golek de
gwenkam, kirekam sa lwa gwer.

21 Dekam men zen de Biansa anakan dak-
enbla'ak, 'Asa Emki ngaya tan,'

zen zen sa ëngaya gwer." ' ' ' *

22 Petrus ki zep etan ayang gulzimki,
"Israelk de zi, asa sane lak. Ena tawana:
Nazaret walya Yesus hup Alap man owas-
owasna syal gwe-gwibir-blika- em dikim
anakan tame tan hap, 'An Zen tangan-
Alap zêre mo zer sonen Zi niye.'

23 Hwëna Alap, zêre mo hamal hap de
enlala gwibin sin ki kirekam ebe mae hap
tapbla tazimki. Hëndep em dekam zebe
karek gol gwen zi niban apdenak te-lidak
sonnak de makan ta irinkim lak.

24 Hwëna juwen zi mo langnak kim sap
ati gwe ineka, hwëna Alap dekon etan
zeser soneka, dekam zep etan luwen taka.
Sap Alap mo Tanena in, Zen bëjen hëndep
denaban zêwe gwë gwen.

25 Yesus hup dena Daud Bak mes ki hen
anakarekam guku,

'Ëe ama Biansa anakan tame tak,

Zen sa asa zergwë gwerä.

Zen man asa dam taha nakon zerzauk sone
gwe'ara,

ëe zep asa tatem zauk gwer.

26 Ano enhona in zep sam gwesik gwenda,
hen mipkam tärkam asa Alapsa isrip-sri
gwe-gweblal.

Ëe hen ama ëre mo tim hip dena anakan
täibli gwebla'an, "Zen sa ano timni
tän hyanak ap ëse gulblula."

27 Sap asa men zao nër dwanu'ak, Alap, Em
molye zê asa da tasiki.

Ere mo lalak Zini ano timni zêwe molya
batrek.

28 Sap em mese ngaya gwen hap de orana
abe hap zertrëblaka.

Zep ëe kimë eno dang gwënnak hata'ak,
sërkam tangan asa isrip-sri gwe-gwer.' ' *

29 Petrus ki zep ayang gulzimki, "Aya-
wal oso-wal, ëe damnak emsa nêre mae
mo auyanna Daud Bak hap denaka gu-
birida'an: Zen mes tiki, ki zep nër
dwanuk. Men zao nër dwanuk, zen nama
hëndep angkam nêre mae mo ngirinnik
lwa'an. Zep Daud mo ola in, batren srêm
hap dena, zen zêre hap hom ki guku. Zen
hwëna Auyan-tane zem Yesus hup ki gu-
guku.

30 Daud in hen Alap mo olsa de ayang
gul gwen hap de zi, hen Alap mes ki desa
anakan gu-guk gweblaka, 'Eno irik ginni
ere mo auyan-tane hap asa golblal.' *

31 Zen ngein sin dep nësa de ngaya tabin
hip de Zi hip dena mes tame gulku, zep
zêbe hap dena anakan hamal hap gu-
guku, 'Alap molya Desa drë nwanunnak
da tasiki, hen zëno timni molya zêwe
batreblak.'

32 Zep eiwa mes tangan dam gwesinän:
Yesus Zen Zen! Alap mes Desa tän nikon
etan ngaya taka. Aena mesë kitak hla lak.

33 Zen angkam Alap mo dam taha nakon
teipsinkim nikin'ira, hen Alap mes zêre
mo Enhona zêbe hap zerblaka. Zen in
zep hen Desa abe mae hap namen an hlê
ta sonezimnira- in kirekam ena asa kara
labi'in hen sane labi'inye.

34-35 Sap Daud Bak zëna hom ngatan
zi mo lang san dep sewe seka. Hwëna
zen man Teipsin nika dan ake seka. Zep
anakan guku,

'Bian Alap ano Teipsinnä man gubluka,

"Ëre mo dam taha nakon emki nikirin-
dekon de hen teipsinkim irik gin
hip.

Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo
tana iltikinnik sisik gulin." ' *

36 Zen in zep, Israelk de zi, emki dam
taha nakon de nikirin Zini insa tame tan.
Yesussu, men Desa ena te-lidak sonnak
makan la inke, Zen Desa Alap teipsinkim
drë neka. Zen in Zen- nësa de ngaya tabin
hip de Zi niye!"

37 Petrussu in kim kirekam sane da'ak,
zëno ola in man tangan zëno mae mo
enhonak tisik. Dekam zep Petrussu zêre
mo wal bose walya in han dakensibiridak,
"Aya-wal oso-wal, ëe ki basa asa syal

eibir?– Alap dikim etan asa sam gwesibiri-dan happye.”

³⁸ Petrus ki zep ding gulzimki, “Em ehalek! Dekam ee asa emsa kitak Kristus Yesus mo bosekam baptis labir. Dekam sa Alap eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi. Zen dekam sa hen zere mo Enhona ebe mae hap hlê ta sonezimdi.

³⁹ Zere mo Enhosa de hlê ta sonezimdin hip dena mensa Alap gu-gubiridaka, zen hwêna nëbe mae en hap hom. Hwêna tingan men desa Alap Kristussu de taiblilblan hap dam tasibi'inka, zen hen zêbe mae hap– sap eno mae mo walas, aza-tane wal, hen sap langanak de zi ausu, hêndep lang topse gwennak dena.”

⁴⁰ Kirekam-kirekam ol zim-zimkim zê tonbirida gwe'anka. Hen dekam de ehale hap anakan tîti ta gwibi'inka, “Êngaya gwen hap de êdwam gwenna, karek-karek gulin hana gwen zi nikon emki ewet so gwen.”

⁴¹ Men zen Petrus mo ola in kon ehalek, desa dekam zep baptis dabik. Yaklana inkam in zen Yesussu daiblilblak, beyana san ha tiga ribu enkam mes yap.

Yesussu de taiblilblan wenya kim aha-ere enlalakam lowehe gwekke:

⁴² Men zen Yesussu daiblilblak, dekam dua-blaskam de zini in mo tawa tabinnik isrip-sri naban étagal gwe-gwek. Zen golgol san aha-ere enlala naban hen tagal gwenda gwek– dekon de Alapsa abe ta gwen hap, hen Bian Yesussu de enlala gweblan hap de rotisa twenblanda gwen hap, hen zep de anggursu otde gwibin hip.

⁴³ Dekam dua-blaskam de dam tasibin zini in owas-owasna beya tangankam syal neibirida gwek, zep dekam kitak man denggwambirida gwek.

⁴⁴ Zen kitak aha-erenak lowehe gwek, hen zere mae mo kire-kirena apdekam bi nëblanda gwek.

⁴⁵ Ahakon zere mae mo kamana hen kire-kirena te-ala hap lirak da gwibik. Telana desa tahalha wenya kip kap da gwizimk.

⁴⁶ Hen dekam Alap mo golak mwin-mwankam étagal gwe-gwek– dekon de Alapsa gu sone gweblan hap. Zere mae mo golgol san hen apdekam isrip-sri naban tembane tanda gwek. Zêno mae mo enlalana dekam Alap en mo bosesa de

⁴⁷ teip gulsublun en hap lwa gwizimki. Dekam tingare zini man sam neisibirida gwek. Hen Bian mwin-mwankam zini zêbon mae de bitî gwen hap mas-mas gul gweka– Zêna men desa êngaya gwen hap dam tasibirkike.*

3

Petrus ne Yohanis ne kim zi lekna dawem lakake:

¹ Aha yaklakam Petrus ne Yohanis ne hen man ang êka– men kirekam Yahudi zini êgwê gwenanke. Sap zen kam-en Alapsa nen sone gweblanan. Zen zep hen kam-en Alap mo gol san dep song êka-dekon de hen en soneblan hap.

² Nonol lilikinnî, bosena Nwe-Awesna, zêwe zi lekna yakla jamkam nënne gwezak– dekon de zini, men zen Alap mo golak bitî gwe-gwek, desa te-ala hap aberbe ta gwibin hip. Zini in jaha gweblanak ki hêndep lek gweka.

³ Petrus ne Yohanis neka kim lil zinnak ake guku, ki zep abe soka, “Ap tol te-alasa olbla.”

⁴ Ki zep zê karatda la'anka. Petrus zep hwêna gubluka, “Asa emki karatda son.”

⁵ Ki zep anakare enlala naban karatda so'anka, “Basa wêhê ap olbla'anka?”

⁶ Petrus ki zep etan gubluka, “Ano nik mo te-ala kasona hom tangan. Hwêna ee ama emsa enbla'an: Nazaret walya Kristus Yesus mo bosekam em luwen hen song gwen.”

⁷ Ki zep Petrus dam taha nakon sap luwen tan hap mas gwebla'anka. Hwêna mumuk ennak zep zini in mo tanana hêndep dek dan naban soson nëblak.

⁸ Hetyak gwesik kininkam zep luwesik ane kinika. Ki zep hêndep Alap mo gol tekson san êrtilkî. Hwêna zini in nama ki isrip-sri hap hetyak-hetyak gwe naserankam tê nasen'anka– Alap mo bosesa de teip gulsublun naban.

⁹ Zi beyam-byana in zen Alapsa de gu soneblan hap teksonna iwe lowe he'ak, zen kim Alap mo bosesa de teip gulsublun naban de tê naserannak hla dak,

¹⁰ ki zep zê tame dak, “O an zi lekna men sake!– men zen mwin-mwankam nonol lilikinnîk nikin gwendake!” Zao zep sêrkam tangan denggwabla'ak, “An banakan tangan ki dawem gwenda?!”

Petrus kim zi lekna insa de dawem tan hap dena srip gulsuzimkike:

¹¹ Zini in Alap mo golak de tekson-tekson san Petrus ne Yohanis neka ki babang son naban ang gwizim nisen gwe'anka– hêndep teipsin zini Salomo Swe mo teksonnak êrtilkî. Tingan men zen zê lowe he'ak dekam zep tenggwaran naban hluhluk gwezak.

¹² Petrus ki zep gubiridaka, “Israelek de zi, em basa lenggwanbir? Em san mae habe asa karatda labi'in?– ‘Zini an zere nik mo sosonkam ki dawem lala?’ Ahaksa, san

ha ema asa enlala eizim'in?— 'Zen Alap hon de tal eisin zi dare. Zep dawem lala.'

¹³ Hwëna kirekam hom. Zen nêre mae mo auyan walya Abraham, Isak, hen Yakob mo Alap, Zen nêp syal gwibir-zimdi— nen dikim Yesus mo bosesa mam gun hup. Hwëna em Desa zi tan zi hibe nêr hom êrguzimk. Hêndep Pilatus mo ola ema blum ulblik— zen kim sap zeser sonen hap gublukaye.

¹⁴ Em karek gol gwen srêm enho lalak Zini Yesussu ema tan hap êrguk. Hwëna zi tan zini Barabas Baksa dikim zeser sonezimdin hibe Pilatusu asas lak.

¹⁵ Hwëna nêno mae mo êngaya gwen hap dena men zêno tahanak lwa'an, hwëna Desa ema lak. Hwëna Alap mes Desa tîn nikon etan ngaya taka. Êe mesê êre mae mo nwekam hla la gwek.

¹⁶ Zini an Yesus mo bosena kim salbiri, dekam zep taïbliblal. Hêndep dekam tangan zep dawem gwer— an kire naka ena hla lanan hen tame lananye.

¹⁷ "Hwëna aya-wal oso-wal, êe tawana: Em tame gun srêmkame kirekam syal eibik. Hen nêno mae mo nol-nola hom anakan tame nuk, 'Nen kire zisie karek la'an.'*

¹⁸ Hwëna orep Alap mo ol ayang gul gwen zini mes ki anakan êgu gwek, 'Is-raelsa de ngaya tabin hip de Zini sa karek dal.' Zep Alap mo ola iwe dikim zaun hup, em mese kirekam tame gun srêmkam syal eibik.*

¹⁹ Zen in zep, em êhalen, ki Alap osan lwan dahak. Zen dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi.

²⁰ Hen Alap dekam sa Yesus mo enhona hlê ta sone gwizimdi— dekam de eno mae mo enhosa tatete ta gwizimdin hipye. Hen Alap sa etan Yesussu nêp zer sonezimdi. Sap Zen Zen— Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Bian Alap mensa dam tasikiye.

²¹ Hwëna Zen ngatan zi mo langnak sa gwê gwer— hêndep Alap de tîngan oto gulsun hup de yaklanak kim de hata'ak, men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini êgu-guk gwekke.

²² Sap Musa man guku,

'Nêno mae mo Bian Alap sa ere mae onakon Ahanaka dam tasizimdi— men kirekam hen asa zêre mo olsa de ayang gul gwizimdin hip dam tasikike. Zêno ola kitak êsal gwek.

²³ Hwëna zini men zen de Desa nasalbla srêm gwe'ak, Alap sa desa zêre mo hlil irin nikon golêalsa sone gwer.*

²⁴ Musa en hom kirekam guku, hwëna kitak de ahakore Alap mo ol ayang gul gwen zini hen kirekam êgu-guk gwek. Samuel Bak onakon ki lwasek. Zen an zen ki nêr hom lwak, zen kitak zep denaka hamal hap nen gubirida gwek.

²⁵ Hen zêno mae mo ola man apde nêk— men kirekam Alap ola nêno mae mo auyan-aza naban hen ziaha-en gul gwekaye. Zen mes ki hêndep nêr hom nêbon mae jowek— men kirekam Abraham gu-gublukaye, 'Eno auyan nakon sa saltîli— kitak de okamanak de zi aususa de oto gulsun hup Denaye.*

²⁶ Zen in zep nonol ebe mae hap zer sonezimki— ebe mae hap dikim dawemsa golzimdin hip, hen emsa dikim ere mae mo karek gulin hala seran nakon halen tabin hip."

4

Petrus ne Yohanis neka kim Yahudi mo teipsin sinode san dep deisya hakke:

¹ Petrus ne Yohanis ne in kim kirekam tawa labi'inka, ki zep hen Alap mo golak de syal tan zini, zêwe de jana nabare zi mo teipsinni, hen Sadukikam de gubirida gwen zini yaing gwezak.*

² Zen zep zê jal neizim'ik, sap zen man tawa labi'inka, "Nen tîn nikon esa êngaya gwer, sap Yesus ki nêr hom tîn nikon ngaya gweka."

³ Zao zep hêndep balk nosok, ki zep hêndep bwînak se nosoink— kaknak de hwëna taken-taken gwizimdin hip. Sap dekam man kawê'ak.

⁴ Hwëna men zen zêno nik mo tawa labinni insa êsane gwek, dekam beya tangankam Yesussu etan daïbliblak. Dekam Yesussu de taïbliblan wenya, zi ensa de aïtbinkim, san ha lima ribunak mes yap hatak.

⁵ Ka'ankam zep hwëna Yahudi mo teipsin sinodenak dena Yerusalemk êtagam gwek. Teipsin sinodenak dena in, zen ahakon Yahudi mo nol-nolkam dena, bong-bongkam dena, hen Musa mo tîti tabin olsa de tawa ta gwibin wenya.

⁶ Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni, Hanas Bak, man hen iye zemka tagal gulsuku— Kayafas, Yohanis, hen Aleksander maesa.

⁷ Ki zep hwëna Petrus ne Yohanis neka de teisya halzan hap nenbiridak. Zao zep taken-taken nei gwizim'ik, "Em nara mo bosekam hen nara mo sosenkame zi lekna ansa dawem lala?"

* 3:17 3:17 Luk. 23:34; 1Tim. 1:13 * 3:18 3:18 Mzm. 22:1-21; Yes. 53 * 3:23 3:23 Ul. 18:15,18-19 * 3:25

3:25 Kej. 22:18 * 4:1 4:1 Sadukikam de gubiridan wenya, zen hen Yahudi mo aha hlikna— men zen anakan tawa da gwibikke, "Zini bêjen tîn nikon ngaya gwen." (Kis. 23:6-8)

⁸ Petrussu ki zep Alap mo Enhona ing gwe heblaka. Zen zep ding gulzimki, "Ano mae mo teipsin-teipsinni hen bong-bongkam dena,

⁹ zi lekna ansaë mo kwasang ëblalke, em in zebe namen asa taken-taken eizim'in, 'Em banakane dawem lala?'

¹⁰ Angkam desaë ebe mae hap srip gul-suzim'in- hëndep kitak Israelk de lowe gwen wenya kip: Zen Nazaret walya Kristus Yesus mo sosonkam dawem gweramensa ena te-lidak sonnak makan la inkke. Hwëna Alap mes Desa tin nikon etan ngaya taka. Zen in zep tangan zini an zëno sosonkam dawem gwer.

¹¹ Yesus Zen Zen- ngirın bol Tenyaye, men kirekam Alap mo olak lwakke, 'Gol tenya men desa em gol tauk gwen wenya baes eibik,

hwëna Bian Alap zep desa bolak ik gılki.*

¹² Zen Zëbon en onakon esa ëngaya gwer. Sap Alap hom aha zisi dam tasııra- zëno bosekam de okamanak de zi ëngaya gwen hap denaye.*

¹³ Kim zë nakek, ki zep zë tame nosok, "Zi darena an totore zi. Zen hom sekola ëka." Hwëna zen mae hap denggwanzim'ik, "Zen udobe naban aïsıl ë'ara." Dekam zep zë tame nosok, "O an Yesus mae han zen am apdenak ëtë gwëk."

¹⁴ Hwëna zini in desa dawem laka, deban zë apdekam ërzau'unka. Zep ding nulzim srëm gwëk.

¹⁵ Ki zep ë nakon de eissılı boran hap nenzimk- dekam de zë-en olsa aha-en gun hup.

¹⁶ Ki zep zë zënaka dakensibiridak, "Nen banakan esa zi darena in eizim? Sap tıngare Yerusalemk de zini mes zëno nik mo sërkam de owas syal gwibinni in sa ëtawa gwendal. Hen nen banakan molye anakan ulsuk, 'Owasna in hom jowëk.'

¹⁷ Hwëna dekam de langa san gol haladan srëm hap, nen esa jalse eizim: Zen bap zen etan zëno bosekam tawa la gwibin."

¹⁸ Ki zep etan lilzin hap nenzimk. Zao zep jalse neizimk, "Etan bahem Yesus hup dena lonbirida nasen gwen, hen zëno bosekam bahem tawa la gwibin."

¹⁹ Hwëna Petrus ne Yohanis ne ki zep ding ulzimki, "Emki dam gulsun: San ha dawemna ëe asa eno mae mo dwam gwibin sin ang ër? San ha Alap mo dwam gwibin sin asa?

²⁰ Sap in desaë Yesus hon sane ë gwëk hen kara landa gwëk, ëe molyë desa lonbirida srëm gwëk-gwëk."

²¹ Kim zë etan anakan jalse neizimk, "Em de etan kirekam lonbirida naserankam, ki asa emsa karek osol," ki zep wet oson hap nenzimk. Zen mae hap kirekam nenzimk: Zen hom dam nulsuk, "Kirekam esa karek osol." Sap tıngare zini zëno nik mo owas syal gwibinni in hap man Alap mo bosena teip nulsubl'uak.

²² Sap zi lekna in sa dawem laka, tahunna mes 40kam tamanblak.

Yesussu de taıblıblan wenya kim Alapsa nen soneblakke:

²³ Petrus ne Yohanis neka kim tapbla nosok, dekam zep wal bose wal zëbon osan dep ola halka. Zao zep lonbiridaka- in desa jalse neizimkye.

²⁴ Zen kim ësak, dekam zep apdekam enlala zon tasıblın naban Alapsa anakan nen soneblak, "Bian, Em ano mae mo teipsinni. Ngılina, kamana, hen hina Eme yang tabirki, hen tıngare kirekam-kirekamna.*

²⁵ Orep ano mae mo auyanna Daud, men zen ere mo ola ayang gul gwëkake, zëbon ere mo Enhona man ing gwe heka, dekam zep anakan ayang gulzimki,

'Zen ba hap waba hap Alapsa de jal gwëblan hap ëılman gwe-gwenan, hen zi trana ba hap zereıjan hap kalang në gwëblanan?

²⁶ Okamanak de teipsin-teipsin wenya zen olsa aha-en nul gwe'an, hen mam-mam wenya man ëtagal gwe-gwe'an-

Bian, Ere han hen ere mo dam tasın Zini in han dikim zıeıjan hap.*

²⁷ Zen eiwa mes ki kirekam nëno mae mo ngırınnik lwak! Sap Herodes ne Pontius Pilatus ne ëna awe mes Yahudi srëm zi niban hen Yahudi zi niban ola iaha-en ulki- dekam de ere mo dam tasın lalak Zini Yesussu tan hapye.

²⁸ Hwëna zen dekam ere mo dwam gwibin sin ki syal neibik- men kirekam ena hamal hap kalang gwe gwëk.

²⁹ Zep Bian, emki enlala gwibin- in sa anakan asa nenbiridalke, 'Ee asa emsa karek labir- em de zëno bosekam tawa tabinkimye.' Hwëna sosonna E-en esa ki abe mae hap gol gwizimdi- ëe dikim ere mo olsa udobe naban tonbirida gwen hapye.

³⁰ Zep Emki ere mo dam tasın lalak Zini Yesus mo bosekam zi sang-sangsa dawem ta gwibin, hen owas-owassa syal gwe-gwıbir-zımdın- dekam deka tıngan daıblıblak."

³¹ Kim nen sonesıblık, Alap ki zep gola men zao tagal gwëk ëwak taka. Zëre mo

* 4:11 4:11 Mzm. 118:22

* 4:12 4:12 Yoh. 14:6; 1Tim. 2:5

* 4:24 4:24 Mzm. 146:6

* 4:26 4:26 Mzm. 2:1-2

Enhona dekam zep ing gwe hebiridaka. Zen dekam zep udobe naban Yesus hup de Alap mo ola donbirida gwek.

Zëre mae mo kire-kirena kim apdekam bi nëblanda gwe'akke:

³² Tingare Yesussu de taibliblan wenyä dekam enlala aha-erekam lowehe gwek, hen enho aha-enkam. Zen hom zëre mae mo kire-kirena zëre en hap inik nëblanda gwek, hwëna kitak apdekam bi nëblanda gwek.*

³³ Dua-blaskam de dam tasibin zinik dekam zep sosonna mam gwizimik- zen dikim anakan gol halada gwen hap, "Yesus mes etan tin nikon ngaya gweka." Alap mo kwasang-kwasangna dekam kitak zëbon mae onak lwa gwizim'ik.

³⁴ Dekam Yesussu de taibliblan wenyä hom mae ëtahalha gwe-gwe'ak, sap dekam zini zëre mae mo kamasa ahaksa gol maesa te-ala hap lirak da gwibi'ik.

³⁵ Te-alana desa zep dua-blaskam de wenyä in hap kap da gwizimzik. Zen desa zep hwëna tahalha wenyä kip kae nëblanda gwizimik.

³⁶⁻³⁷ Dekam zep hen lang tekna Siprus kore zini, Yusup, ngasa te-ala hap lirak taka. Te-alana desa zep kitak dua-blaskam de wenyä in hap zezim zika. Zini in Lewi Bak mo ausu nakorena. Dua-blaskam de wenyä in man hen desa bose dak Barnabaskam. Bosena in mo enlalana, "Zi mo enlalasa de tatete ta gwizimdin hip de zi."

5

Ananias ne Sapira ne kim Alap mo Enhona boton lakke:

¹ Ahana hen zini ki, bosena Ananias Bak. We zem bosena Sapira. Zen hen kamasa te-ala hap lirak uk.

² Hwëna zen man te-alana zëre nikip hli lasik. Aha hlik en naka zep Ananias dua-blaskam de wenyä kip anakare ola ban zezimki, "An tinganë ep zezim'in." Hwëna we zeban mes kirekam de ahap labin hip ola aha-en uk.

³ Ki zep Petrus gubluka, "Ananias, em bap ere mo enhonak dowal mo kigisa kara ta'ara? Em zebe Alap mo Enhona boton tanda. Te-alana an erep ema hli tasili.

⁴ Kamana in lirak gun srëmnak, zen dwan ere nik mo denakake. Hen kime lirak gulku, te-alana zen dwan hen ere nik mo denakake. Diki emaka asa gubiridala, 'Eë aha hlik en tolakaë golzim'in.' Hwëna em an asa en home boton tabirida. Hwëna Alapsae boton tanda!"

⁵ Ananias kim sane ta'anka, ki zep zë hëndep tokna zanka. Kitak men zen ësak, dekam zep sërkam ëäiri'ak.

⁶ Wal sei-siwiri ki zep yaing gwezak- tok naka de tahalehan hap. Kire naka zep drë nwanun hap nêrhak.

⁷ Yakla nwenä san ha dan-ahan damank, ki zep hwëna we zem hatazak. Zen hom tame gu'uk- in zen ki zi zebon lwakye.

⁸ Petrus ki zep takensibirki, "Emki asa gublun: San ha eiwa te-alana an zen en?"

Ki zep ding gulbluk, "In eiwa, zen en."

⁹ Petrus dekam zep ding gulbirki, "Em bap ola aha-en ulki- Alap mo Enhosa dikim akasiblin happye! Emki tana sasak-sasaksa sane gwe gun. Zini men zen eno zi mo tokna nêr dwanunan, zen lwanda ha'anzal. Zen hen kirekam sa eno tokna nolwet sol!"

¹⁰ Zen hen mumuk ennak zep tokna zank. Wal sei-siwiri in kim yaing gwe'anzak, ki zep zë we zik mo tokna hla nulzik. Desa ki zep hen zi zik mo alp nakon de lo nwanun hap nol inehak.

¹¹ Dekam tangan tingare Yesussu de taibliblan wenyä hen tangan men zen ësak dawemkam tangan ëäiri'ak.

Dua-blaskam de dam tasibin wenyä kim zini beyakam dawem da gwibikke:

¹² Dua-blaskam de dam tasibin wenyä dekam zep owas-owasna beyakam zi trana in mo ngirinnik syal nei gwibik. Yesussu de taibliblan wenyä in dekam man Alap mo golak ëtagal gwe-gwek- Salomo Bak mo teksonnak.

¹³ Yesussu de taibliblan srëm wenyä, zen hom zë ëgolek de gwe-gwek. Zen man näiribirida gwek, hwëna man tangan hen dawemkam blikip neisibirida gwek.

¹⁴ Hwëna zao kim lwa se'ak, zao zep etan Yesussu de taibliblankam ëmas-mas gwe zahe'ak- sap zi, sap we.

¹⁵ Hëndep dekam zep zi sang-sangna ora san zato naban hen deyol dëre naban kang nul zahe gwek. Man ëenlala gwe-gwek, "Petrus de desan taman zankam, zëno au- au en mae nik de kwë tabir zinkam, zen dekam sa ëdawem gwer."

¹⁶ Zini beyam-bya tangan nik Yerusalem mo golek de ë-ë nakon zi sang-sangna kap nulhal gwezak- hen dowal de tilbiridan mae naka. Zen dekam zep kitak ëdawem gwe-gwek.

Dua-blaskam de dam tasibin wenyä kim karek da gwibikke:

¹⁷ Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni dekam zep wal bose wal zeban zihusus gwibirida'anka. Zen kitak Saduki

hon de bití gwen wenya. Zen mae hap zihusus gwibirida'anka: "Abon mae onakon kim hwëna beyakam wet so gwe'an."

¹⁸ Dekam zep dua-blaskam de dam tasin bin wenya insa dahyok. Ki zep bwinak yal nulnek.

¹⁹ Hwëna kam zep Alap mo dam taha nakore zi lilikinni talusuzim niraka. Desan zep golëwet so gweka.

²⁰ Man zë gubiridaka, "Em sek gwen. Alap mo gol teksonnak ëzauk. Dekon ëngaya gwen hap de ola insa kitak lonbiri-dak."

²¹ Kim litik, kirekam zep ki hëndep syal neibik.

Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni dekam zep hen wal bose wal zeban Alap mo gola iwe aha teksonnak golëyaing gwe zaka. Dekon zep Yahudi mo teipsin sinodenak dena nen sone-biridak- hëndep tingan. Zen kim yaing gwezak, dekam zep Alap mo golak de jana nabare zini nenbiridak- bwinak de zini insa de kap gul halzan hap.

²² Zen kim bwinak yaing gwëk, hwëna hom zë hla nulidak. Kim lwan dahak, ki zep nenbiridak,

²³ "Èe kimë zë yaing gwenal, dekam lilikinni kitak tayalsibiri danna. Hen lilikin kara tabin hip dena, zao ëzaun dasan. Hwëna kimë lalusundal, ëe homë mae zë zini hla lal!"

²⁴ Kirekam kim nenbiridazak, dekam zep jana nabare zi mo mamna hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in enlalana anakare hap ëtopse gwe'ak, "An ki banarekam sa lwal?"

²⁵ Hwëna ki zep zë zini gubirida zaka, "Emki ësan! Em mensa zini bwinak yal ulnek, zen angkam Alap mo gola an mo aha teksonnak zi beyam-byasa tawa dabi'in!"

²⁶ Jana nabare zi mo mamna in dekam zep desan dep golësek gwëka- etan de zita-hyo halzan hap. Hwëna sam-sam enkam kwang nulida halzak- mae hap, "Nene jala ban kwang ulida ha'ak, ki zi trana an sa nësa kasokam mos-mos da gubir."

²⁷ Ki zep etan nolëbiti gwezak- dekam de Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni in taken-taken gwibiridan hap, tingare teipsin-teipsin zi mo nwenak.

²⁸ Zen man gubiridaka, "Èe dwan mes-am ol drakkam emsa anakan jalse eibiridak, 'Em bahem zini in mo bosekam tawa ta gwibin.' Hwëna em mese kitak de Yerusalemk de zini tawa la gwibik. Hen em dekam ema ëkalang gwe'an- Yesussu de tan jal hap de zen hwëna asa tamerazan hap!"*

²⁹ Petrus ki zep wal bose wal zeban ziding gulku, "Nen diki Alap ensa nen betek gweblan. Zi bosyansa bap nen!"

³⁰ Nëno mae mo auyan-aza mo Alap, Zen mes Yesussu tin nikon ngaya taka- mensa ena te-lidak sonnak makan la inkke.

³¹ Hwëna Alap mes Desa zëre mo dam taha nakon de teipsin hip drëne seka-dekon de irik gin hip hen ngaya tabin hip, hen Israëlk de zisi dikim halen ora san dep golëwet so gwen hap, hen zëno mae mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hip.

³² Asa hen mes ki dam tasibirki- dekam de ola insa gol halada gwen hap. Hen owas-owasna mensa Alap mo Enhona abe mae hap gol gwizimnira, zen ola insa dikim eiwa gul gwen hap. Zep zini men zen Zënaka betek në gwebla'an, zëbe mae hap angkam man Alap zëre mo Enhona zer gwizim'ira."

³³ Kirekam kim Petrussu nasalblak, dekam zep ëjal gwe'ak, hëndep tameran hap zep enlala neibirida'ak.

³⁴ Hwëna Farisi walya bosena Gamaliel Bak zao hen gwë'anka. Zen Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi, hen desa zini man blikip neisik gweblak. Zen ki zep luweka, ki zep gubiridaka-dua-blaskam de wenya insa de ë nakon golëeissin dalaboran hap.

³⁵ Ki zep gubiridaka, "Israel mo ausu nakore zi, dawem enkam emki anakan ëenlala gwen, 'Kirekam asa eibiridal.'

³⁶ Sap orep zini bosena Teyudas, zen man zënaka gu gweblaka, 'Èe mamna,' dekam zep zini 400 enkam ang nëblak. Hwëna kim dak, dekam zep zëbon de ang ta gwen wenya in sekwak gwëk, hëndep dekon etan banakan mae hom lwak.

³⁷ Zëno hyanak kim sensus nuk, dekam etan Galilea walya Yudas man golëilman gwëka. Hwëna kim hen dak, zëbon de ang ta gwen wenya dekam zep hen sekwak gwëk.

³⁸ Zen in zep, angkam an zen ki lwa'an, ëe ama emsa titi tabi'in: Bahem banakan mae gweibiridan. Nwe enkam emki kara tabin. Sap zëno mae mo syala hen tawa tabinni, zi mo enlala san de lwa'ak, sa topse gwizim.

³⁹ Hwëna Alap mo enlala gwibin sin diki syal ta'ak, esa topse eibiridal. Nene hwëna lamera'ak, ki hwëna sa nwe-mase gwer-san de Alap han de zerilman gwenna kiye."

Zëno ol san zep ang tak.

⁴⁰ Ki zep etan dua-blaskam de wenya insa de golëbiti gwezan hap nenbiridak. Zao zep dangolebik. Ki zep nenbiridak,

* 5:28 5:28 Kis. 4:18; Mat. 27:25

“Dekam sek gwek. Hwëna Yesus mo bosekam bahem etan tawa ta gwibin.”

⁴¹ Zen hwëna isrip-sri naban zep kon sek gwek. Sap Alap mes desa anakan gubiridaka, “Zen mes ëdakastik- Yesus mo bose hap de kareksa goltowen hapye.”*

⁴² Zen hwëna hom nolzausuk-anakarekam de tawa ta gwibin niye, “Yesus Zen Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye, mensa Alap gu-guk gwekaye.” Zen yakla jamkam Alap mo gol teksonnak hen zi mo gol-gol san donbirida gwek.

6

Kristen zi mo tahasa de trî so gwiz- imdin hip kim zini tuju enkam dam dasi- bikke:

¹ Dekon kim lwa se'ak, Yesussu de taïbliBlan wanya dekam zep ëbeya gwe song gwe'ak. Dekam Yahudi zi ausu nakore zini men zen Yunani zi mo lang- nak de lowehe gwenkam Ibrani ola eititi neibik, zen man jakal neibiridak- men zen nama Ibrani olkam don gwibikye. Mae hap jakal neibiridak, “Em Ibrani ol tawa wanya ano mae mo we sem-semna ema ti kul sonenda gwe'an- tembanena in kim kae eibirida gwenanye.”

² Dekam zep dua-blaskam de zini in tagal nulsuk, ki zep zë nenbiridak, “Aya-wal oso- wal, ëe de Alap mo olsa de tawa tabinsi golzausun hup hom dakasti'in- dekam de hwëna tembanesa kae gwibirida gwen hapye.

³ Diki dawemna zisi emki ere mae mo ngir'in nikon tuju enkam dam tasibin- ere mae mo anakan de tame tabin nika, ‘An enlala blala hen Alap mo Enhona ki zëbon mae onak lwa'ara.’ Zëbe mae hap aka syla insa wei kul sonezimk,

⁴ ëe akakim aha syalak ëhir-hir gwe srëm gwe-gwek. Hwëna ëe dekam anakare enlala en naban asa lowehe gwer: Biansa asa en sonebla tine gwer, hen ëngaya gwen hap de olsa asa tawa labir tine gwer.”

⁵ Tingan desan zep ki ang tak. Dekam zep zini dam dasibik.

Ahana Stepanus. Zen dawemkam de Yesussu taïbliBlan tanganna, hen Alap mo Enhona mes dawemkam ing gwe heblaka.

Ahana Pilipus, Prokorus, Nikanol,

Timon, Parmenas,

hen Antiokia walya Nikolas. Zen nër hom Yahudi hon tîl zika, hwëna dekam zep nabakam Yesussu taïbliBlaka.

⁶ Tujukam de zini insa kim dua-blaskam de zini in hap nolëtreizimk, dekam zep Alapsa zëbe mae hap taha tehabirida inen naban abe dak.

⁷ Dekam zep hëndep Yesus hup de Alap mo ola Israelk nollanga gwesikhâl song gwek. Hen Yerusalemk dekam zep nabakam Yesussu de taïbliBlankam ëmas- mas gwe-gwek. Hen Alap mo golak de syal tan zini dekam zep hen beya tangankam Yesussu daïbliBlak.

Stepanussu kim balk dakke:

⁸ Dekam Alap Stepanus hup sosonna hen kwasang-kwasangna mam tangankam gol gweblaka. Zen in zep owas-owasna zi tra mo nwenak syal gwe-gwibiriki.

⁹ Hwëna Yahudi mo aha but srëm golak de wenyik zep husus nëbla'ak. In zen husus nëbla'ak, zen men zen aha lang nakon Yerusalemk yaïng gwe zakke- ëna Kirene kon, Aleksandria kon, langna Kili- likia kon, hen Asia kon. Zëno mae mo but srëm gola, bosena, “zi mo tana îltikinnik de teinikirin srëm zi mo dena.” * Zini in man Stepanus hun nëröl tetek gwe'ak,

¹⁰ hwëna zen bëjen zëno ola gulsublun. Sap Alap mo Enhona naze zëbe hap enlala blala ing ta sone gweblaka.*

¹¹ In zep zen aha zi hip te-alasa nolz- imk- dekam de zen boton ol blo-bloka Stepanussu anakan zergun hup, “Ëe ama asalblak. Zen man Musa mo tîti tabin ola ban Alap han lamang soka.”

¹² Zen kire olkam zep Yahudi zi mo nol- nolik mo enlalana ben-ben dazim'ik- hen Musa mo tîti tabin olsa de tawa ta gwibin zi mo, hen zi tra mo enlala naye. Dekam zep hëndep Stepanussu balk da halzak- Yahudi mo teipsin sinodenak de zertrën hapye.

¹³ Zen hen man klak tan zini insa kwang nulida halzak. Zen zep ëguk, “Zini an Alap mo gol dawemna an han Musa mo tîti tabin ola ban man lamang so gwenda.

¹⁴ Ëe ama anakan de torannak asalblak, ‘Nazaret walya Yesus, zen sa Alap mo gola ansa dri yulsu zula. Hen Alap hap de syla mensa Musa nëp hli yulzimki, desa sa kitak wet gulsulu.’ ”

¹⁵ Tingan in zen teipsin sinodenak teinikin'ik, Stepanussu man karatda da'ak. Zëno nwe-masena dekam man liwe heblaka- san de Alap mo dam taha nakore zi mo nwe-masena kiye.

* **5:41 5:41** Mat. 5:10-12; Yak. 1:2; 1Ptr. 4:13 * **6:9 6:9** Kirekam de but srëm gola insa bose gunkum, “zi mo tana îltikinnik de teinikirin srëm zi mo dena,” dam gulsunnu, zini in nër hom zi mo tana îltikinnik de babu gwen nakon wet so gwek. * **6:10 6:10** Luk. 21:15

7

Stepanus kim sap zêre mo timni golsri-wekake:

¹ Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinní dekam zep takensíblíka, “In san eiwa denaka ki ètonnan?”

² Stepanus ki zep ding gulku, “Aya-wal oso-wal hen biankam dena, emki asa sane tan. Nêno mae mo auyanna Abraham kim nama Mesopotamia mo langnak gwë'anlake, zen kim Haran san dep al gwe srëm gwe'anka, dekam Teipsin Zini Alap man Zënaka zertrëblaka.

³ Ki zep zë gubluka, ‘Em ere mo langna hen ere korena hli yuluda. Langna men desaë ep goltrëbla'ak, desan dep al gwe.*

⁴ “Abraham dekam zep langna Kasdim kon Haran san dep al gweka. Bi zem kim tilki, Alap dekam zep etan langna awe dep zer sone zaka.*

⁵ Dekam Alap hom mae kama maena Abraham de desa bi gwibin hip golblaka, hwëna sap'nen gu-guk gweblaka, ‘Langna an eno auyan-aza sa bi neibir.’ Hwëna Abraham dekam hom walas gwe'anka.*

⁶ Zen man hen hamal hap gubluka, ‘Eno auyan-azana sa zi mo lang san ëal tal. Zëwe de zini sa desa tahunna empat-ratus enkam jap nul sonenda gwer hen karek da gwibir.

⁷ Hwëna hyanak, Èe asa zëwe de zisi karek tabir. Dekam sa eno auyan-azana langna in kon wet so gwer. Dekam sa hwëna langna awe Asa betek nê gweblal, hen otweransa sa abe hap tru dasik gweblal.*

⁸ Dekam kim Alap Abraham hap ol gugblun yala insa golblaka, dekam zep Abraham han ola zeraha-en gulku,

‘Em de ola an san ang gwen hap, em ere mo auyan-tane walya ban to mipna ziblom tasik gwibir.’

Ki zep hwëna Abraham Isaksa wë taka. Mingguna kim aha-en tamank, dekam zep to mipna blaonsubluka. Etan Isak Yakobsa wë taka, hen Yakob dua-blas enkam weiwik gulku- nêno mae mo zi ausu mo auyansa.*

⁹ “Hwëna Yakob mo wasalna in oso zem Yusupsu man husus nëblak. Desa zep zi mo tana iltikinnik de babu gwe-gwen hap Mesir hip te-alakam nebirzimk. Hwëna Alap man zë kara ta gweka.

¹⁰ Zen zep jalom ëk tihí nakon zeser sone gweka, hen enlala blasa zer gwe-blaka, hen Mesirk de teipsin zi mo nwenak dikim dawem gwen hap dena zep golblaka. Hëndep teipsin zini in dekam zep zëno alp nakon de hen teipsin hip gubluka.*

¹¹ “Hwëna dekam zep usak yala tingare Mesir mo langnak hen Kanaank awe hatak. Dekam zep karekkam ëtahalha gwek. Nêno mae mo auyanna dekam hen usak naban lowehe gwek.

¹² Yakob kim salka, ‘Mesirk gandumnu ki,’ dekam zep walas zemka lup gul soneka- dekam de zëwe te-alakam lop tan hap.*

¹³ Etan kim tap gweka, dekam zep etan lup gul soneka. Hwëna dekam zep Yusup gubiridaka, ‘Èe an zen- Yusupye.’ Mesirk de teipsin zini in dekam zep tawa gwibiridaka, ‘Hare an Yusup mo iye sake.’

¹⁴ Yusup dekam zep bi zemka gu soneblaka- we wal walas naban de kitak zëre osan dep al tazan hap. Dekam beyana 75 enkam zep al tak.*

¹⁵ Yakob Mesirk zep tilki. Hen nêno mae mo orep de auyan-azana zao zep juwe gwek- hen sap Yusup zëna.

¹⁶ Zëno mae mo tok-tokna man etan Sikem san dep nolëlwandahal gwezak- zëwe de lo tasik gwibin hip, men zao hen Abraham zënaka lo dasikke, zëna men desa ngana Sikemk walya Hemor Bak mo auyan-tane walyak te-alakam zerkake.*

¹⁷ “Abrahamsa mensa Alap gu-guk gweblaka- zao de zaun hup kim golek de gwe'ak, dekam nêno mae mo auyan-azana mes tangan Mesirk ëbeya gwek.*

¹⁸ Dekam hwëna Mesirk aha zi teipsinkim irik gilkí- Yusupsu de tame tan srëm nik.*

¹⁹ Zen nêno mae mo auyan-azasa yane-ne ta gwibirki hen jap gul sonenda gweka, hëndep wal baizílsí de honak yal gulne gwen hap tik-tik ta gwibirki.*

²⁰ “Musasa dekam zep hen jaha gwek. Hwëna an-bi zem man tame lak, ‘An totore walassa hom.’ Zen zep golak dan-ahare ben enkam tol ërgwëk.

²¹ Embwan naban kim hëndep honak tak laink, hwëna teipsin zini in mo wenam zep zer inek. Zen zep zëre mo walas makan hanan tak.*

* 7:3 7:3 Kej. 12:1 * 7:4 7:4 Kej. 11:31; 12:4 * 7:5 7:5 Kej. 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 * 7:7 7:7 Kej. 15:13-14; Kel. 3:12 * 7:8 7:8 Kej. 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-35:18 * 7:10 7:10 Kej. 37:11; 37:28; 39:2; 39:21-23; 41:37-44; Mzm. 105:20-22 * 7:12 7:12 Kej. 41:54; 42:1-5 * 7:14 7:14 Kej. 45:1-18; 46:1-7; 46:27; 49:33 * 7:16 7:16 Kej. 23:3-16; 50:7-13; Yos. 24:32 * 7:17 7:17 Kis. 7:7 * 7:18 7:18 Kel. 1:7-8 * 7:19 7:19 Kel. 1:10-22 * 7:21 7:21 Kel. 2:1-10; Ibr. 11:23-26

²² Mesir zêre mae mo enlala blalkam zep tawa dak. Zêno syala hen ol toranna dekam zep soson gweblak.

²³ “Musa mo tahunna kim empat-pulukam altîlsîblîk, dekam zep enlala gweka, ‘Êe anik êre kore naka hlaludak.’

²⁴ Zen kim hlaluda'anaka, dekam zep hwêna Mesir walya Yahudi walsya de tan-golennak hla ta'anaka. Dekam zep hwêna Yahudi bose zem insa de sap zerzaunnuk Mesir walya insa mos ta guku.

²⁵ Musa dekam man tim gu'unaka, ‘Are korena sa asa anakan tame dal, “Alap an desa dam tasi'ira- nêsa dikim gwis gwe sonen hapye.”’ Hwêna zen hom kirekam tame dak.

²⁶ Ka'ankam, ki zep etan Yahudi bose zemka ake'anaka. Man tobe e'anaka. Ki zep sap anakare ola ban kles so'anaka, ‘Em an Yahudi bose omkake! Em ba habe enaka karek oso'ara?’

²⁷ “Hwêna men zen wal bose zem insa lek-lek ta'anaka, zen zep Musasa anakare ola ban ata taka,

‘Emsa nara teipsîn hip gubluka- dekam de darak gwen zisi klis gul gwen hapye?’

²⁸ Em san asa de tan habe hen dwam gwebla'ara- men kirekame Mesir walya ir takake?’

²⁹ Musa kim kirekam salblaka, dekam zep enlala gweka, ‘O ano zi tanna in mes-am tîngan êtawâ gwendal,’ dekam zep langna Midian san dep heya gweka. Zao zep zi mo langnak gwê gweka. Walasna zao zep dan wê soka.*

³⁰ “Zao kim tahunna empat-pulukam tamanblak, Alap mo dam taha nakore zini ki zep zi srêm langnak Musa hap zênaka zertrêblaka- kwatapna Sinai golek denak. Man zê nwe-mase gweka- syauk nubare te tyum-tyumnu kiye.

³¹ Kim syauknu insa hlalul seka, ki zep tenggwanbi'inka. Dekam zep golek kon de hlaun hup song gwe'anaka. Hwêna dekam zep Bian mo ola anakan salka,

³² ‘Êe an eno auyan wal mo Alap- Abraham, Isak, hen Yakob mo Alap.’ Musa dekam zep aîrin hip yal-yal gwe'anaka, hen desan de kara gwen hap man aîr't'anaka.

³³ “Dekam zep Bian etan gubluka, ‘Sepatuna alsîk, sap kamana an zaoe zau'ura êre en hap dena.

³⁴ Ano zi bi gwibiridanna, mensa Mesir karekkam jap nul sonenda gwe'an, mesê hlaludak. Hen zêno mae mo êsol-sol gwe-gwenna mesê sane gwék. An zebê dekam de hîl tî sonebin hip ati gwenanzal.

Zep angkam Êe ama etan Mesir sin dep emsa zer sone'an.’

³⁵ Musa in men desa nonol anakare ola ban baes nêblakke, ‘Emsa nara teipsîn hip gubluka- dekam de darak gwen zisi klis gul gwen hapye?’ Hwêna Alap Zen desa zer soneka- zen de teipsîn hip, hen zen de zêre mo bi gwibiridan zini insa hîl tî sonebin hipye. Hen Alap mo dam taha nakore zini men zen syauk nubare te makan zênaka zertrêblaka, zen hen man mas gwe-gweblaka.*

³⁶ Musa dekam zep Mesir kon gwiswe soneka. Dekam de taîblîblan hap owas-owassa syal gwe-gwibir-zimki- nonol Mesirk, hi bosena Kal-kalak, hen sasa langnak kim empat-pulu tahunkam golêlowehe gwekake.

³⁷ Zen Israel Bak mo ausu nakore zini insa hamal hap anakan gu-gubiridaka, ‘Alap sa ahanaka ere mae mo ausu nakon dam tasizimdi- men kirekam hen asa dam tasikike, zêre mo olsa de ayang gul gwiz-imdin hip.’*

³⁸ Zen in kim sasa langnak golêlowehe gweka, dekam Alap mo dam taha nakore zi niban kwatapna Sinaik aïsîl ê gweka, hen zen dekam zep êngaya gwen hap de ola hamal hap salka. Zen desa zep nêbe mae hap hli yulzimki.*

³⁹ “Hwêna nêno mae mo auyan-azana man desa de betek gweblan hap baes ta gwék. Zen dekam êk enkam Musasa ang nê gwebla'ak, hwêna enhonak Mesir sin de etan lwan dahan hap de enlala en lwa gwizimki.*

⁴⁰ Dekam zep Harunsu nenblak, ‘Abe mae hap em yang tabin dowal-dowalsa yang tabir-zimdin- zen deka nêsa etan Mesir sin dep nolêlwan dahak. Musa Bak in zen nêsa sîl tîbirhal zaka, êe homê angkam anakan tame la'an, “Zao gwê'ara.”’

⁴¹ Dekam zep yang tasîn dowala zisyal gweblaka- sapi tane nwe-mase makare naka. Ki zep otweranna dowala in hap tru da seblak, hen tembane yala zêno bose hap syal neibik. Hwêna dowala in sap zêre mae mo tahakam de syal gweblanna.

⁴² Alap Zen dekam zep tahanna gweis-ibiridaka, ‘Amki dowal-dowalsa betek eibirida gwék- hen nglînak de keis maesa.’ Zep Alap mo ol ayang gul gwen zini mensa anakan ale nul gwék man hen dakastî'in,

‘Israelk de zi, em kime sasa langnak empat-pulu tahunkam lowehe gwék, em abe en hap home otweranna hen aha kire-kire maena ol gweblak. Em ema yang

* 7:29 7:29 Kel. 2:11-15; 2:21-22; 13:3-4

* 7:35 7:35 Kel. 3:1-10; 2:14

* 7:37 7:37 Ul. 18:15-18

* 7:38 7:38

Kel. 19:1-20:17; Ul. 5:1-33; 9:10

* 7:39 7:39 Bil. 14:3

tabin dowa-dowa hap hen ol gwizimk.

⁴³ Sap em dekam Molok Bak ne keis nibare zini Refan Bak nekae boklena kom oso gwizimk- ena mensae yang ososukke. Ëe in zep asa emsa ë yala Babel mo men eiha san dep yal gul.*

⁴⁴ "Hwëna angkam Alap mo gol hap denakaë emsa tonbirida'an: Musa kim sasa langnak golëgwëka Alap man gubluka, 'Abe hap em deyolkam de golsa syal gwibir-blin- men kirekamë ebe hap goltrëblakke.' Dekam zep gola insa zisyal gwibir-blika, hen gola insa man zëre mae mo lowehe naseran san zial gulusen gwëka. Sap Alap man dwam gwibiridaka- gola insa de hlaunkum de anakan dam gulsuk gwen hap, 'Alap man nësa golëlowe he'ara.*

⁴⁵ Ki zep hëndep langna an san dep nolsong gwezak- Yosua Bak kim golëeja song gwe zakaye. Alap hen dekam man Zënaka de tame tan srëm zini insa golëalsa sone gwibirki. Gola in deban ki zë hëndep nolgwe gwëk. Hëndep Daud kim teipsiki, gola insa man nama hlaul zuka.*

⁴⁶ Daud man tangan Alap mo nwenak sam gwesiki, ki zep auyan Yakob mo Alapna insa abe taka, 'Ëe wëhë ebe hap gol dawemna taublu'ak?*

⁴⁷ Hwëna zën hom taubluka. Hwëna tane zik taubluka- teipsin zini Salomo Bak.*

⁴⁸ "Hwëna Teipsin Zini Alap, Zen hom zi mo taublunnak gwë gwenda- men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini anakan gublukake,

⁴⁹ "Ngliina zen dekonë teipsinkim irik gi'in. Okamana zen zëwë tanana ik so sone gwenan.

Zep em bëjen em abe hap gola taublun- Ëe dekon emsa golëlowehe gwen hapye.

⁵⁰ Ki san Ëe homë ëre mo tahakam kitak yang tabik?*

⁵¹ "Zep eiwa em in zi ausuna dawemkam de nol drak-drak tanganna! Em in, eiwa, nëre mae mo auyan-aza naban apdenak- san de i srëmna! Eno mae mo enhona apdenak- Alapsa de tame tan srëm zi nibanye. Em in Alap mo Enhosae ëreija tine gwenan!

⁵² Emki ëenlala gwen: San ha ki?- Alap mo ol ayang gul gwen zini, eno mae mo auyan-aza de karek tan srëm naye. Sap zen kitak karek tabin enna! Hëndep men zen hamal hap nenbirida gwëk, 'Emsa de ngaya tabin hip de Zi lalakna sa hata zala'-

desa man hen damera gwëk. Zen hëndep enlalana in em debane nama ërgwë'an. In zebe nër hom lalak Zini insa tan hap ërguk, hëndep lak.*

⁵³ Em sap tawana- titi tabin ola mensa Alap mo dam taha nakore zini Musa hap ayang nul gweblakye. Hwëna em toton banakan dep?- desan de ang tan naye!"

Stepanussu kim kasokam tok hap niri-blakke:

⁵⁴ Desa de tonbiridannak kim sane da'ak, dekam tangan zep sërkam u sal-sal nëbla'ak.

⁵⁵ Hwëna Alap mo Enhona dekam zep nwna lirisin soblaka, dekam zep ngli san kara gwe seka. Man dalusuhuk. Zao zep Teipsin Zini Alapsa hla ta seka. Tane Zem Yesus dam taha san dekam zau'unka.

⁵⁶ Ki zep hwëna gubiridaka, "Emki hlaun. Ëe ngatan zi mo lang san kara gwe senan. Man dalusununhal. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Alap mo dam taha nakon zau'ura."

⁵⁷ Kirekam kim nasalblak, dekam zep ini mat dasibik, hen dekam zep anakare ola ban ena ta'ak, "Zini an nen tan!" Ki zep zë hëndep nabakam dot dasik.

⁵⁸ Dekam zep hëndep ëna in kon il dihak, zao zep kasokam niri-blak. Men zen botonkam klak dak, dekam de zën nonol itiblan hap, zëre mae mo tahan bajuna wal seiwiri Saulus mo tana alpnak kang dazak- zen de kara tabir-zimdin hip.*

⁵⁹ Kim niri-bla'ak, dekam zep Biansa gu soneblaka, "Bian Yesus, ano angsa emki zer irin."

⁶⁰ Dekam zep boklena kom soka, ki zep ol mamkam takenka, "Bian, ansa karekna syal neibi'in, emki tap gulsuz- imdin." Kirekam kim guku, ki zep hëndep tilsiki.*

8

¹ Saulus man tannak kara tabi'inka, hen tan hap de ola man mas gulku.

Saulus kim Yesussu de taiblilban zisi karek ta gwibirkike:

Stepanussu in kim dak, dekon zep ki hëndep kon gwesik hanak- Yesussu de taiblilban zisi de karek ta gwibinkim. Dekam zep Yerusalem kon tingare zëwe de lang san dep heyahya gwëk, hen ahakon Samaria san heyahya gwëk. Diki dua-blaskam de zini in, zen zëwe en ki lowehëk.

* 7:43 7:43 Kel. 32:1-6; Am. 5:25-27 * 7:44 7:44 Kel. 25:9; 25:40 * 7:45 7:45 Yos. 3:14-17; 4:11; 18:1; 23:9

* 7:46 7:46 2Sam. 7:1-16; 1Taw. 17:1-14 * 7:47 7:47 1Raj. 6:1-38; 2Taw. 3:1-17 * 7:50 7:50 Yes. 66:1-2 * 7:52

7:52 2Taw. 36:16; Mat. 23:31 * 7:58 7:58 Bajuna in mae hap dalwesik: Dekam de sam hap i tiblan hap. * 7:60

7:60 Luk. 23:34; 23:46

² Alap hon de étal gweşın wenya ki zep Stepanussu nêr dwanuk, hen gona dawemkam dablak.

³ Hwëna Saulus man Yesussu de taibliblan zisi de timbwas tabin hip golêalp gwe-gwe'anka. Zen gol-gol san tahyondan hap golêhakal gweka, dekon zep bwinak dikim yal gulnen hap ziil tîbirhal gweka- sap zi, sap we.

Pilipus kim Samariak ol dawemna tonbirida gwekake:

⁴ Men desan ki heya-hya gwe song gwek, Yesus hup de ol dawemna desan zep ki tawa dabir song gwek.

⁵ Pilipus Bak * dekam zep Samaria mo aha ê san tineka. Zao zep ol dawemkam anakan tawa ta gwibirki, "Yesus Zen Zen-nêsa de ngaya tabin hip de Zini, mensa Alap gu-guk gweblakaye."

⁶ Zêwe de zi trana in kim sane da gwek, hen zêno owas-owas syal gwibinni kara nul gweblak, dekam zep tangan zêno tawa tabin sin aha-ere enlalakam ang tak.

⁷ Sap dowal-dowal mo bi gwibiridan zini zao beyana. Hwëna Pilipus kim zêbon mae onakon golêalsa sone gweka, hêrhen naban zep kon wet so gwe-gwek. Hen zi lekna hen sap taha-tana teiysa inen srêm zi sang-sangna dekam beyakam Yesus mo bosekam dawem ta gwibirki.

⁸ Êna iwe de zi mo isrip-srina dekam tangan zep mam gwizimk.

⁹ Êna iwe hen ki zini bosena Simon. Zen meiyer golzauk gwen zi, hen tîngare zini zêno syala man dengguan gwibik. Zêna hen man zênaka anakan gu gweblaka, "Ano sosonna mam tanganna."

¹⁰ Hen tîngare zini, sap mamna hen sap betekna, desa man nasal gweblak. Zen man nen gweblak, "Alap mes zêbe hap sosen yawala golblaka."

¹¹ Pilipus de hatan srêmnak, zen desa en ang nê gweblak, sap zen man zêno owas syal gwibinni dengguan gwibik.

¹² Hwëna Pilipus kim tonbirida gweka-Kristus Yesussu de taibliblankam de Alap mo irik ginnik biiti gwen hap de ol dawemna insa, zen dekam zep Yesussu daibliblak. Dekam zep hêndep baptis ta gwibirki- sap zi, sap we.

¹³ Simon zêna hen dekam zep Yesussu taibliblaka. Desa hen dekam zep baptis taka. Zen dekam zep Pilipussu ang gwebla nasen gwe'anka, sap zen man tangan Pilipus mo owas-owas syal gwibinni tengguan gwibirki.

¹⁴⁻¹⁶ Yerusalem kon kim Yesus mo dam tasibin wenya anakan êsak, "Samariak

de zini mes Alap onakore ol dawemna daiblibik, hwëna Alap mo Enhona hom ing gwe hebirida'ara," dekam zep Petrus ne Yohanis neka etan desan dep deisya sonek. 15Zen kim aptaka, dekam zep zêbe mae hap Alapsa en soneblaka- zêre mo Enho dikim hen ing gwe hebiridan hap. 16Sap Pilipus kim Yesus mo bosekam baptis ta gwibirki, Alap mo Enhona hom dekam ing gwe hebirida'anka.

¹⁷ Hwëna Petrus ne Yohanis ne kim tahana lehabirida ineka, dekam zep Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka.

¹⁸ Meiyer hlaul gwen zini Simon in kim hlauludaka, "Zêno nik mo taha tehabirida inenkam Alap mo Enhona ing gwe hebiridanda," dekam zep abe soka, "Êe asa ep te-alasa golzim."

¹⁹ Abe hap sosonsa olbla- ano taha tehabirida inenkam deka hen Alap mo Enho ing gwe hebirida gweka."

²⁰ Petrus ki zep hwëna ding gulbluka, "Ere mo te-ala naban esa syauk sun dep zersong gwerâ, sap em ema tim gu'ura, 'Alap mo sosonna te-alakam asa gol.'

²¹ Emsa hom Alap gulbuka- syala ansa de gon happye. Sap eno enhona nama hom Alap mo nwenak dakastî'ira.

²² Karekna insa emki hli yun. Dekam Biansa abe ta gwe- Zen dekakim eno enlala jal-jala insa tap gulsubluka.

²³ Sap êe ama emsa tame ta'an: Eno enhona, sêrkam de kil-kil tanganna, man emsa karek san dep da tablahal gwenda."

²⁴ Simon ki zep ding gulbluka, "Asa Biansa de abe tankam mas gwebla- karek goltowen hap dena mensa asa gublula, zen deka abon lwa srêm gwek."

²⁵ Petrus ne Yohanis ne kim ol dawemna insa êna iwe lonsubiridaka, ki zep Yerusalem san dep etan ola halka, hen Samaria mo ora san de ê-ê san man lonbirida song gweka.

Pilipus kim Etiopia kore aha teipsin zisi tawa takake:

²⁶ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini ki zep Pilipussu gulbuka, "Selatan san dekam em song gwen- sasa lang san de orana in san, Yerusalem kon langna Gaza san dep de ora san."

²⁷ Ki zep hêndep song gweka. Hwëna orana in san teipsin zini lun kon hen man keretakam song gwe'an zaka- langna Etiopia mo irik ginnik de te-ala aît gweblan zi. Langna Etiopiasa dekam wenya bosena Kandake teipsinkim irik gik. Hwëna zini in zêno alp nakon mam gweka. Hwëna zen mes Alapsa taibliblaka, zep Yahudi mo

* 8:5 8:5 Pilipus in, san ha dua-blaskam de wenya in mo ahana? (Kis. 1:13) San ha tujukam mensa Kristen zi mo tahasa de tri so gwizimdin hip dam dasibikke (Kis. 6:5), zêno mae mo ahana. Nen angkam home tame u'in.

yakla yalak de ang gwen hap Yerusalem san song gweka.

²⁸ Hwëna zen man Yerusalem kon Etiopia san dep etan lwa ha'anka. Zen zère mo keretanak nikin ha'anka, dekon Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya mo ol tataksa baca gul song gwe'anka. Keretana in zère hon de babu gwe-gwen zi golsong gwe'anka.

²⁹ Alap mo Enhona ki zep Pilipussu gubluka, "Emki keretana in mo alp san ang gwe sehan."

³⁰ Dekam zep hluwenkam ang gwese halka, dekam zep zini insa sane ta'an zaka- Yesaya mo ol ale gunsu de baca gul hannak. Ki zep takensiblika, "Insa baca gu'ura, ena wëhë dam gulsu'ura?"

³¹ Dekam zep ding gulbluka, "Èe banakan de dam gulsun hup?- zi de abe hap srip gulsublun srëmkamye." Dekam zep Pilipussu gubluka, "Haen, em sewe sezan. Nen apdekam song ën."

³² Pilipus in kim sane ta'anka, dekam anakan baca gu'unka, "Men kirekam Alap hap de tru tasiblin hap dombana kap nulhal gwenan, zini insa hen kirekam sa nërhal. Dombana men kirekam ala blom tasinnik ëol srëm gwe-gwenan, zen hen kirekam sa karek tannak ol srëm gwera.

³³ Zen sap karek gon srëmnna, hwëna dawemkam de takensiblin srëmnak sa totoresal dal. Zen walas gwen srëmnak sa tili, sap zëno gwëna nabakam sa nablon-sukin."*

³⁴ Ki zep teipsin zini in Pilipussu gubluka, "Asa emki gublun: San ha Yesaya zère hap ki ale gulku? San ha aha zi hip?"

³⁵ Dekam zep Yesaya mo ol ale gunnu in kon Yesus hup denaka de srip gulsublunkam kon gwesibir hanaka.

³⁶⁻³⁷ Oranak kim weya tanena hla kulki, ki zep teipsin zini in gulbluka, "Weyana de wakë! Angkam ba en lwa kin'an?- asa dikim baptis tan hapye."†

³⁸ Ki zep kereta golsong gwen zini insa golzausun hup gulbluka. Dekam zep ho san dep ati ëka. Zao zep Pilipus baptis taka.

³⁹ Ho nakon kim apta se'an zaka, Alap mo Enhona dekam zep zë Pilipussu zer ine halka. Teipsin zini in hom etan dekon hla taka, hwëna isrip-sri naban zep kon song gweka.

⁴⁰ Pilipus hwëna dekam zep ëna Asdod owaskam hataka. Dekon zep hwëna hi

alp san de ë-ë san ëngaya gwen hap de ol dawemkam tonbirida song gweka, hëndep Kaesareak hataka.

9

Saulus kim halekake:

¹ Saulus dekam nama Yesussu de taibliblan wenya gubirida gwe'anka, "Èe asa tamerat." Dekam zep Alap mo golak de teipsin zi nik song gweka,

² zao zep surat hap abe gweka- Damsik de but srëm golak de mam-mam wenya kip de anakare hap goltreizimdin hip, "Saulus an, aha ora san de ang tan zisi de Yerusalem san etan tahyohan hap- sap zi, sap we."

³ Damsik kim golek de gwe'an zaka, mumuk ennak zep ngli nakore sërkam de ngatanna wale tazak.

⁴ Ki zep zë kama san zanka. Dekon zep hwëna ola sal seka, "Saulus, Saulus, em ba habe asa karek ta gwenda?"

⁵ Ki zep ding gulbluka, "Bian, Em an nara?"

Ki zep hwëna ding gulbluka, "Èe an Yesus- insa em karek ta gwe'arake.

⁶ Dekam luwe. Ènak hëndep hatase. Zao sa zini ano olsa ebe hap ayang gulblula-em de desan ang gwen hapye."

⁷ In deban mae golëtë'anka, zen ëau-hlonkam balk tasin niban hëndep ëzausuk. Zen hen sap man ola insa ësak, hwëna ba maena hom hla nuk.

⁸ Saulus ki zep luweka, hwëna nwe kara gwen hap man sap akasiki. Dekon zep Damsik sin dep irik de song gwek.

⁹ Yakana dan-ahan nwenan hom mae kara gweka, hen hom mae tembane gweka, hen ho maena hom otdeka.

¹⁰ Damsik, Yesussu de taibliblan zini ki, bosena Ananias. Desa zep nwe lirisin nëblannak Bian Yesus takenblaka, "Ananias!"

Ki zep ding gulbluka, "Èe an dë, Bian!"

¹¹ Bian ki zep etan gulbluka, "Yudas mo gol san em song gwen- ora bosena Damdamna san. Tarsus walya Saulussu em zë duweblan. Zen dekon Asa gu sonebla'ara.

¹² Zen hen mes hamal hap emsa nwe nik de lirisin nëblankam zëbon de hatannak hla tanda. Em kime tahana tehabla inera, dekam zep nwenan kara gwera."

¹³ Ananias ki zep ding gulbluka, "Bian, zini in ëe mesë beyakam sal gweblak. Zen Emsa de taibliblan zini man karek ta gwibirida. Yerusalemk mes ki gweibirida gweka,

* 8:33 8:33 Yes. 53:7-8 † 8:36-37 8:36-37 Ahakon men zen orep Lukas mo ola ansa etan ale nul gwëk, ola ansa zen mas nuk: (Pilipus) ki zep ding gulbluka, "Em de tingare enho naban taibliblankam, amki." Ki zep ding gulbluka, "Èe ama Kristus Yesussu anakan taiblibla'an, 'Zen eiwa Alap mo Tane.' "

¹⁴ zep hêndep awe hen hata zaka. Alap mo golak de syal tan zi mo teipsînnî mes zêbe hap suratna golblaka- dekam de Emsa de taïbliðlan zisi kitak tahyohan hap denaye.”

¹⁵ Hwêna Bian Yesus ki zep ding gul-bluka, “Sap esa song gwera. Sap zini insa Êe mesê dam tasik- Yahudi srêm zi mo ê-ê san de abe hap denaka golzim halada gwen hap, hen zêno mae mo teipsîn-teipsîn nika de zen abe hap denaka tonbirida gwen hap, hen sap Yahudi zisi.

¹⁶ Êe asa hen zêbe hap anakan goltrê gweblal, ‘Ano bosesa dikim ap mam gul-blun hap, em karekna mam tangan naka esa goltowe gwera.’ ”*

¹⁷ Ananias dekam zep gola in san dep song gweka, ki zep hêndep seweka. Taha tehabla inen nakon zep gubluka, “Oso Bak Saulus, Bian Yesus, men Zen oranak ebe hap Zênaka zertrêblakake, Zen asa ebon osan dep zer sone zala- em dikim etan nwesa kara gwen hap, hen Alap mo Enho dikim ebon ing gwehen hap.”

¹⁸ Dekam zep mumuk ennak nwe nakon hogwe jingkir makare nik nanyanzak, dekam zep etan kara gweka. Hêndep dekam zep luweka. Ki zep hwêna Ananias Yesussu dikim ang gweblan hap baptis taka.

¹⁹ Zen kim tembane gweka, dekam zep etan soson gweka.

Saulus kim Damsik tawa ta gwibirkike:

Saulus dekam zep Damsik Yesussu de taïbliðlan wenya ban golêgwê'anka-mingguna san ha dan-dan.

²⁰ Dekam zep nabakam Yahudi mo but srêm gol-gol san anakan tawa tabiri daka, “Yesus Zen eiwa Alap mo Tane.”

²¹ Tingare zini man tangan anakan dengguan gweblak, “An san ha zen hom? Yerusalemk Yesussu de taïbliðlan zini zen dwan-am karek ta gwibirki. An san ha zen hom yap hata zaka?- zisi de etan Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam san dep tahyohan hapye.”

²² Saulus mo tawa tabinni, sosonna man esek gwese zahe gwe'ak. Zen Alap mo êpba ol ale gun nukorena kim anakan tawa ta gwibirki, “Yesus Zen eiwa nêsa de ngaya tabin hip de Teipsînnî Zen- mensa nen guk gweblakke.” Hêndep zêwe de Yahudi zini enlalana man tangan tope nêblak, sap zêno ola bëjen anakan gulsub-lun, “In boton.”

²³ Yaklana kim zê beya gwe'ak, Yahudi zini in dekam zep tan hap kalang nêbla'ak.

²⁴ Êna in, kasokam de kola ban. Yaklam denaban kam denaban zep êna in mo

wasnge te so kînîn lilîkîn nîkon dîl gîk gwebla'ak. Hwêna zêno mae mo tan hap de kalang gweblanna man êtawa gwek.

²⁵ Paulussu men zen ang nê gwebla'ak zep dokotkam ê san dep yu yala ban srîng dî sonek.*

Saulus kim etan Yerusalemk hatakake:

²⁶ Yerusalemk kim hataka, ki zep sap akasîkî- dua-blas enkam de zini in han de golêsîrî gwen hap. Hwêna man nairîblak, sap zen hom anakan daïbliðla'ak, “Zen eiwa-eiwakam Yesussu taïbliðla'ara.”

²⁷ Hwêna Barnabas zep zêbon mae onak zerhata zaka. Zen zep anakan tonbiridaka, “Saulus an oranak Yesussu hla taka, hen Bian dekam zep ola tonblaka. Zen kim Damsik gwê gweka, zen hen Yesus hup denaka zêwe udobe naban tonbirida gweka.” Dekam zep Barnabas mo ola kon dua-blaskam de wenya in anakan daïbliðlak, “Zen eiwa mes hen Yesussu taïbliðlaka.”

²⁸ Dekam zep dawemkam Yerusalemk apdenak nêrgwê gwek. Zen hen dekam zep udobe naban Yesus hup dena tonbirida gweka.

²⁹ Hwêna Yesussu de taïbliðlan srêm Yahudi zini kim nêrol tetek gwek, dekam zep tan hap alp dasik. Yahudi zini in, zen men zen Yunani mo langnak de lowe henkam Yahudi ola eititi neibikke, zen zen nêrol tetek gwek.

³⁰ Hwêna ahakore Yesussu de taïbliðlan wenya kim êsak, dekam zep Kaesarea san dep zon dak. Hen dekon etan Tarsus sun dep zep bulkum nêr sonek.

³¹ Dekam zep kitak de Yerusalemk mo langnak de Yesussu taïbliðlan wenya, Galileak, hen Samariak de wenya, um-laekam lowehe gwek. Hen zini Yesussu de taïbliðblankam êmas-mas gwek. Sap Alap mo Enhona man zêbe mae hap sosonsa gol gwizimki, hen Alapsa de blikip gwesiblin hap de enlalasa zer gwizimki- hen Yesus onak dikim tatem êzauk gwen hap denaka.

Petrus kim êna Lidak Einias Baksa dawem takake:

³² Petrus dekam zep tingare langna in san tawa tabirida gweka. Ê bosena Lidak de Yesussu taïbliðlan zini ki zep hen am-janbirki.

³³ Zao zep zini hla ta'anaka, bosena Einias. Zêno taha-tanana orek mes juwe-blak. Tahunna delapan enkam tum ennak lwa gweka.

³⁴ Dekam zep Petrus gubluka, “Einias, Kristus Yesus emsa dawem ta'ara! Em luwen. Ere mo tumna insa em wa tasîn.” Hêndep dekam zep luweka.

³⁵ Tingare ëna Lidak de zini, hen Saronk dena, desa de kirekam hla tankam zep Bian Yesussu hen daïbliḅlak.

Ëna Yopek kim Petrus Dorka'a dawem gulkuke:

³⁶ Ëna Yopek, wenya Yesussu de taïbliḅlanna dekam ki, bosena Tabita. Yunani olkam de gubinkim, Dorkas. Bosena Dorkas, zëno enlalana "rusa." Wenya in aha zi hip dawem ensa syal gwe-gwibir-zimk, hen tahalha zini man mas gwibirida gwek.

³⁷ Hwëna ki zep sang-sang gwek, hëndep tik. Tokna ngan nulsuk, ki zep gulk de teksonnak nonnek.

³⁸ Ëna Lida kon, Yope golek. Yesussu de taïbliḅlan wenya kim ësak, "Petrus Lidak gwë'ara," dekam zep zi darena nenzimk, "Emki nabakam dangitüḅlin. Anakan enbla, 'Ëe an emsae kwang la halan- naba tangankam depl!'"

³⁹ Hëndep kim apta zaka, ki zep hëndep zigwë halka. Kim zihataka, ki zep hëndep gulk de teksonna in san dep nërsewek. Tingare we sem-semna dekam zep go naban anakare ola ban dot dasik, "Bajuna an zen tol ap tayalbir-zimk- nama kim gwë'akke."

⁴⁰ Ki zep gubiridaka, "Dekam tingan atiti gwek." Kim atiti gwek, dekam zep bokle kom soblan naban Alapsa gu soneḅlaka. Kim gu sonesiḅi, ki zep nwe-masenak de hlaun nuban gubirki, "Tabita, em luwen." Dekam zep hëndep nwena kara gwek, hen Petrussu hla tak. Ki zep hëndep nikink.

⁴¹ Dekam zep zaun gun hup taha nakon gul ineka. Kim zauk, dekam zep kwang guludaka- Yesussu de taïbliḅlan wenya hen we sem-semna in saye. Ki zep gubiridaka, "Zen mes ngaya gwenan."

⁴² Ola insa kim tingare Yopek nolteisik, dekam zep beyakam Bian Yesussu daïbliḅlak.

⁴³ Zao Petrus holo tolkam zep gwëka-tweran sop sam tasik gwibin zini Simon Bak hon.

10

Kornelius mo nwena kim lirisin nëḅlakke:

¹ Kaesareak, jana nabare zi mo mamna ki gwë'anka- bosena Kornelius Bak. Zëno irik gin walasna seratus enkam. Zen jana nabare zini mensa nen gwibik "Langna Italia korena," zëwe kitak bitü gwek.

² Zen we wal walas zeban Alapsa dawemkam zibetek gweḅlaka. Zini in hen

tahalha zisi man mas gwibirida gweka, hen Alapsa man gu soneḅla tine gweka.

³ Hwëna aha yaklakam, yakla nwena dan-ahan, ki zep nwena lirisin nëḅlak. Zen eiwa de makan Alap mo dam taha nakore zisi hla ta guku. "Kornelius" kum zë gublu zaka.

⁴ Aïrın nıḅan zep karatda taka, dekam zep takensiblika, "Bian, em ba hap?"

Ki zep ding gulḅluka, "Eno ol gu sone gwenna hen tahalha zisi de mas gwibirida gwenna mes Alap hon nwe-mase gwek- san de em de zëḅe hap sapisa tru tase gweḅlanna.

⁵ Dekam zini Yope san dep lup gul sone, zini bosena Simon, hen zëno aha bosena Petrus, desa deka kwang da halzak.

⁶ Zen hi alpnak tweran sop sam tasik gwibin zini Simon mo golak gwë'ara."

⁷ Alap mo dam taha nakore zini in kim hli taka, dekam zep zëre hon de babu gwen zi darena guzimki, hen zëre mo jana nabare zini, dawemkam de Alapsa tame tan naka gublu- zen de yaing gwezan hap.

⁸ Zao zep aïsıl gwibirida'anka- in zen ki zëre hon lwakye. Ki zep hëndep Yope san dep lup gul soneka.

Petrus mo nwena kim lirisin nëḅlakke:

⁹ Zen kim Yopek ëgolek de gwe'ak, Petrus dekam zep gol bol tahannak sewe seka- dekon de Alapsa gu soneḅlan hap. *

¹⁰ Ki zep zë hwëna usak gwe'anka, dekam zep tembanesa de syal gwibir-blin hap abe gweka. Zen kim tembanesa syal neibir-bli'ak, ki zep hwëna nwena lirisin nëḅlak.

¹¹ Ki zep hwëna ngli san kara gwe seka. Man dalusuhuk. Desan zep hwëna deyol ber-ber yawal makare naka srıng nıl sone'anhak. Top-topna man nurensihik. Ngırin en nik zep srıng gwe hezak.

¹² Deyol mwana iwe zep hlauludaka- kirekam-kirekam golsriwen otweranna, tana dan-nër dan-nërkam dena, bik dankam de il gwehal gwenkam dena, hen mawana.

¹³ Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore ola sal seka, "Petrus, em luwen. Emki tameran. Desa twenblanda."

¹⁴ Ki zep ding gulku, "Bian! Ëe bëjënë. Ëe homë mae golsriwen kire-kire kun nabarena twinbik." †

¹⁵ Dekam zep hwëna etan ola sal seka, "Mensa Bian ngan tasibirki, desa bahem gubin, 'Kun naban.' " *

* 10:9 10:9 Zëno mae mo kasokam de gol-gola, gol bola dak-dakna, in zep zëwe zini sesek gwese gwek. † 10:14

10:14 Zen deyolak iwe Musa mo golsriwen otweran ensa zë hlauludaka. Desa man Yahudi zini nenbirida gwek, "Kun naban." In zep kirekam ding gulku. (Im. 11:1-47) * 10:15 10:15 Mrk. 7:15; 7:19

¹⁶ Zen mes dan-ahan soka- kirekam de hlaul gwenna. Ki zep etan mumuk ennak ngli nakon nul inehak.

¹⁷ Petrus kim nama dam gulsun hup teibi'inka, hwëna Kornelius mo zi lup gul sonenna in hap mes Simon mo gola tan-tan dazimk, hëndep gol teso kininnak

¹⁸ zep êtakensizik, "Awe wêhê Simonkam de zi bosena gwê'ara? Zëno aha bosena Petrus."

¹⁹ Petrus kim nama dam gulsun hup teibi'inka, Alap mo Enhona ki zep gubluka, "Simon Bak, zi dan-aharena man emsa débala'an.

²⁰ Em ati gwen. Bahem ang gwibiridan hap enlalana anakare hap beya gwen, 'Êe an Yahudi wal. Zen Yahudi zisi hom.' Sap zini in ano lup gul sonenna."

²¹ Dekam zep ati gwe zaka, zao zep gubiridaka, "Êe an zen- em in desa lêbla'anye. Em ba habe yaing gwezal?"

²² Ki zep ding nulblik, "Jana nabare zi mo mamna, Kornelius Bak, emsa de kwang tahan hap asa ir gubiridaka. Zen enho lalakna hen Alapsa de betek gweblanna, hen Yahudi zini man desa blikip neisik gweblanan. Alap mo dam taha nakore zini mes desa emsa de kwang tahan hap gubluka- zen dikim ebon onakore olsa sane gwen hap."

²³ Petrus ki zep zao de apdekam golêtruwen hap gubiridaka.

Petrus kim Kornelius mo golak hatakake:

Ka'ankam ki zep Petrus golêsek gweka. Yope kon Yesussu de taïbliplan zini man hen ang nêblak.

²⁴ Zëno ka'an kim Kaesareak yaing gwek, Kornelius man iye zeban golêkara gwe'anka- hen wal bose wal zeban, men desa tagal gulsukuke.

²⁵ Petrus kim gola iwe tî'in zaka, Kornelius ki zep zëno nwenak mae hap ik gwehe zaka, "Zini an Alap mo dam taha nakore zi makarena."

²⁶ Hwëna Petrus ki zep gubluka, "Em luwen. Êe an hen zi tangan sake."*

²⁷ Ola kim lon'anka, Petrus ki zep gol mwa san tilki, ki zep zê hlauluda'an zaka, "Zi beyam-byana mes zê êtagal gwesik."

²⁸ Ki zep zê gubiridaka, "Em mese kitak êtawa gwek: Yahudi zi mo ol jalse gwenak man ale nuk, 'Yahudi srêm zi niban bëjen golêsiri gwen.' Hwëna Alap mes ap anakan goltrêblaka, 'Êe babê aha zi aususa gubiridan, 'Zen in kun naban.'"

²⁹ In kim asa kwang dak, êe zebê taken-sibiridan srêmkam ang gwibiridazak. Zep

êe ama ki emsa takensibirida'an: Em ba habe asa en soneblak?"

³⁰ Kornelius zën zep ding gulbluka, "Yaklana an zen dan-ahan damank, yakla nwenan an ki angkam dan-ahannak lwa'arake, êe dekam gola an kon Alapsa gu sonebla'ak. Mumuk ennak zep zini ano nwenak baju angtan-angtan naban zau'un zaka,

³¹ ki zep asa gubluka, 'Kornelius, Alap mes eno ol gu sonenna salka, hen man eno tahalha zisi de mas gwibirida gwenna enlala gwibi'ira.

³² Emki Yopek Simonsa gu soneblan. Zëno aha bosena hen Petrus. Zen hi alpnak tweran sop sam tasik gwibin zini Simon mo golak gwê'ara.'

³³ In zebê nabakam zini emsa de kwang tan hap lup gul sonek, hen ema asa sam tanda- hata zankamye. Angkam êe mesê awe Alap mo nwenak tagam gwenan-dekam de emsa sane tan hap, kitak mensa Bian Alap ebe hap golblakake, desa de asa tonbiridan hap."

Yahudi srêm zini kim nonol tanganna Yesussu daïbliplanke:

³⁴ Petrus ki zep gubiridaka, "Êe angkamê tame gulun: Eiwa, Alap ahakore en naka hom nwekam golêake gwenda,"*

³⁵ hwëna tîngare zi ausuna man dokwak guluda gwenda- men zen Zënaka betek nê gweblanan hen dawemna syal nei gwibirinye.

³⁶ Em mese êsal gwek- Alap mensa ol dawemna Israëlk de zini anakan gu sonebiridaka, 'Tîngare zi ausu mo Teipsinni Kristus Yesus mo bosekam em aban zerumlae gwen.'

³⁷ Hen em mese êsal gwek- in zen baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mo hyanak tîngare Yahudi mo langnak jowek, nonol tanganna Galileak.

³⁸ Alap dekam Nazaret walya Yesus hup zêre mo Enhona hlê ta soneblaka, hen soson zemka golblaka. Hen em mese zêbe hap dena anakan êsal gwek, 'Zen men-san an-sankam dawemna golzimmira gweka, hen dowal mo kîgi mo hulen naka hîl tî sonebirida gweka, sap Alap man deban zersyal gwe-gweka.'

³⁹ Êe an zenê kara la gwek- tîngan mensa Yahudi mo langnak hen Yerusalemk syal gwe-gwibirkiye. Hwëna Yahudi zini Desa te-lidak sonnak de makan ta irinkim dak.

⁴⁰ Hwëna yaklana dan-ahan, ki zep etan Alap tîn nikon ngaya taka, hen dekam zep etan abe mae hap zertrei gwizimki.*

* 10:26 10:26 Kis. 14:13-15; Why. 19:10

* 10:34 10:34 Ul. 10:17; Rom. 2:9-11

* 10:40 10:40 1Kor. 15:4-7

⁴¹ Ëe ama deban etan tîn hyanak értembane gwe-gwek. Dekam Alap tîngare zi hip hom zertrei gwizimki. Hwëna men desa en Zëna Yesus hup de-naka de gol halada gwen hap dam tasi-birkike, zëbe mae en hap zertrei gwizimki.

⁴² Yesus mes asa dam tasibirki- zëre hap de ol dawemsa dikim anakan tonbirida gwen hap, 'Alap mes Yesussu dam tasiki-Zen de zisi klis gun hup, men zen nama lowe he'an, hen men zen ëjuwekke.'

⁴³ Tîngare Alap mo ol ayang gul gwen zini hen kirekam ëton gwek, 'Tîngan men zen Alap mo zer sonen Zini insa anakan daiblibla'ak, "Zen eiwa Zen- asa de ngaya tan hap de Zi niye," ki Zen sa hen zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi.' "

⁴⁴ Petrus kim nama kirekam tonbirida'anka, Alap mo Enhona ki zep ing gwe hebirida zaka- tîngare zini men zen ësane gwe'akye.

⁴⁵ In zen Yope kon Petrus hon ang tazak, zen Yahudi hon de bitî gwenna. Petrus dekam zep deban mae golëtenggwanka, "Hare eiwa, Yahudi srëm zinik Alap mo Enhona hen ing gwe henkamke- men kirekam hen nëbon mae ing gwe hekaye!"

⁴⁶ Sap zen man owas olkam de Alap mo bosesa teip gulsublunnak sane dabi'ik- zëre mae mo tame gun srëm olkam de tonbinnik.

Petrus dekam zep guku,

⁴⁷ "Angkam ba en zëbe mae hap lwa kîni'an?- zini ansa de baptis tabin hipye. Zen dwan mes-am Alap mo Enhona neir innin- men ki hen nëna."

⁴⁸ Ki zep gubiridaka, "Ëe asa emsa Bian Kristus Yesus mo bosekam baptis labir." Ki zep hwëna Petrusu abe dak- zao de golëgwë inendan hap.*

11

Yerusalemk de zini kim anakan ësakke, "Yahudi srëm zini mes hen Yesussu daibliblal."

¹ Seblas enkam de Petrus mo wal bose walya hen Yerusalem mo langnak de Yesussu taibliblan wenyi ki zep anakan ësak, "Yahudi srëm zini mes hen Alap onakore ol dawemna nulink."

² Zep Petrus kim Yerusalemk zaheka, dekam zep zao de Yesussu taibliblan wenyi anakan jakal nëblak,

³ "Em ba habe Yahudi srëm zi mo gol san song gweka hen golëtembane taka?"

⁴ Petrus dekam zep nonola kon hëndep dawem enkam anakan srip gulsuzimki,

⁵ "Ëe ëna Yope kon Alapsa gu sonebla'ak, dekam zep zë hwëna nwena ap lirisin

nëblak. Deyol yawal makare nakaë hlauk, ngli nakon srîng nîl sone'anzak, hëndep abon onak zep zausuzuk.

⁶ Kimë zë olk san karatda gu'uk, zao zebë hlauludak- kirekam-kirekam golsriwen otweranna, eik nik dena, bik dankam de il gwehal gwenkam dena, hen mawa maena.

⁷ Ki zebë ola salsek, 'Petrus, em luwen. Emki tameran, desa twenblanda.'

⁸ "Hwëna ëe ama ding guk, 'Ëe bëjënë, Bian! Ëe homë mae golsriwen kire-kire kun nabarena twinbik.'

⁹ "Ki zep ngli nakore ola in asa etan ding gulbluka, 'Mensa Bian ngan tasibirki, desa bahem gubin, "Kun naban." '

¹⁰ Hëndep ama dan-ahan sok- kirekam de hlaul gwen naye. Ki zep etan baî nîl inehak.

¹¹ "Hëndep dekam zep Kaesarea kore lup gul sonen zi dan-aharena abon yaîng gwesak.

¹² Alap mo Enhona dekam zep asa gulbluka, 'Bahem ang gwibiridan hap en-lalana beya gwen.' Zini an zen hen enamkam teinikin'in, zen hen man asa ang nëblak, hen gola iwe man hen bitî gwek.

¹³ Dekam zep Yahudi srëm zini in asa gubiridaka, 'Alap mo dam taha nakore zini gola awe jowe zaka, ki zep asa gulbluka,

"Emki Yope san dep zisi lup gul sonen- zi bosena Simonsa de kwang tan hap. Zëno aha bosena hen Petrus.

¹⁴ Zen zen sa ebe mae hap ola ayang gulzimdi- ena hen tîngare ere mo golak de wenyi kipye. Desa kime laiblibi'ik, zen dekam esa golëngaya gweri."

¹⁵ Zen kirekam asa gubiridaka. Dekam kimë ol dawemkam de tonbiridankam kon gwesibirida hana'ak, Alap mo Enhona ki zep hëndep ing gwe hebirida zaka- men kirekam nonolak nënaka hen ing gwe hebiridakake.

¹⁶ Dekam zebë enlala gwek- Bian Yesus men desa anakan gu-gubirida gwekaye,

'Yohanis zen hokam baptis ta gwibirki, hwëna Alap zëre mo Enhokam sa emsa baptis ta gwibiri.'*

¹⁷ Zep Alap man dekam zëre mo Enhosa hlë ta sonezimki- men kirekam hen nëbe mae hap hlë ta sonezimkike, nen in kim nonol Bian Yesussu laibliblakke. Zep ëe banakan de Alapsa anakan jalse gweblan hap, 'Zëbe mae hap bahem hlë ta sonez- imdin!'"

¹⁸ Kirekam kim sane da'ak, dekam zep jakal gweblanna in tap gwizimki. Dekam zep hwëna Alap mo bosena anakan teip nulsblu'ak, "Hare eiwake! Sap Yahudi

* 10:43 10:43 Yes. 33:24; 53:5-6; Yer. 31:34

* 10:48 10:48 Kis. 2:38

* 11:16 11:16 Kis. 1:5

srêm zi, Em hen zêbe mae hap mese golzimki- dekam de êhalen hap hen êngaya gwen hap denaye.”

Antiokiak de zini kim Yesussu daïblihlakke:

¹⁹ In kim Yesussu de taïblihlan wenya Stephanu'u de tan hyanak karek da gwibik, dekam zep heya-hya gwendak- ahakon langna Penisia san, ahakon lang tekna Siprus sun, hen ahakon êna Antiokia san. Zen ol dawemsa kim hêndep nol haladak- hwêna Yahudi zi en hap.*

²⁰ Hwêna ahakon hen Siprus hen Kirene kore zi. Zen kim Antiokiak yaïng gwek, dekam zep Yahudi srêm zini hen Bian Yesus hup de ol dawemna insa don-birida'ak.

²¹ Dekam Alap mo sosonna zêbon mae lwa gwe'ak, zep zêno mae mo tawa tabin nikon zini beya tangankam zêre mae mo boton alap-alapsa hli nulidak- dekam de hwêna Bian Yesussu taïblihlan hap.

²² Yesussu de taïblihlan wenya kim Yerusalem kon kirekam êsak, dekam zep Barnaba'a Antiokia san dep nêr sonek.

²³ Zen kim zê hataka, anakan zep hlauluda zaka, “Eiwa, Alap mo kwasang-kwasangna zêbon mae onak dawemkam lwa'an.” Dekam man tangan isrip-sri gwibiridaka, zep hen ol zîm-zîmnî anakan golzimki, “Em tîngare enho naban Bian Yesus onak tatem êzauk gwen.”

²⁴ Barnabas zen zini dawem tanganna. Alap mo Enhona mes desa sêrkam bi gweblaka, hen zen Bian Yesussu mes tangan taïblihla. In zep, zen kim tîti ta gwibiriki, beyakam etan Yesussu daïbli gweblak.

²⁵ Dekon ki zep etan Tarsus sun song gweka- Saulussu de zê têblan hap.

²⁶ Zao kim gaïng êka, dekam zep Antiokia san dep kwang tahal zaka. Zêwe aha-ere tahunkam zep Alap mo olkam de tawa la gwibin hip olêtagal gwenda gweka. Dekam zep Kristussu de taïblihlan sêrkam êbeya gwek. Hêndep dekam zep Antiokiak de taïblihlan srêm wenya taïblihlan wenya insa “Kristen zi” kim bose dabik. Menkam hom kirekam nenbirida gwek.

²⁷ Zao kim lwa se'ak, dekam zep Alap mo Enho nakore ol ayang gul gwen hap de zini Yerusalem kon Antiokiak yaïng gwezak.

²⁸ Ahana bosena Agabus Bak. Zêbon dekam zep Alap mo Enhona ngein sin dep de ola ing gul soneblaka. Dekam zep luweka, desa zep anakan ayang gulzimki, “Tîngare Roma mo îrik gînnik sa usak yawala hatal.” Hêndep kirekam zep ki

lwak- in kim Klaudius Bak Romasa îrik gîlkiye.

²⁹ Hwêna Antiokiak de Kristen zini in kim kirekam nasalblak, dekam zep ola aha-en nuk- Yerusalem mo langnak de Kristen bose zikhip de te-alasa tagal ta gwizimdin hipye. Anakan aha-en nuk, “Men nara te-alasa beyakam gulin gwenna, zen beyakam ing ul gwek. Betekkam de gulin gwenna, zen betekkam ing ul gwek.”

³⁰ Hêndep kim sowe heka, dekam zep Barnabas ne Saulus nebon onak neir sonezimki. Zen zep hwêna Yerusalem mo langnak de Kristen zi mo nol-nol hap eirzimki.

12

Herodes kim dawemkam Kristen zini karek ta gwibiriki:

¹ Zao kim lwa se'ak, dekam zep teipsin zini Herodes zêre mo jana nabare zini Kristen zisi de tahyon hap gubiridaka- zao de karek tabin hip.

² Zao zep hen Yohanis mo ayana Yakobus mo nolsa de nêbokkam blaonsublun hap gubiridaka.

³ Zen kim anakan hlauludaka, “Yahudi zini man tangan êsam gwesil- desa de tankamye,” dekam zep etan Petrussu de balk tan hap gubiridaka. Zen yakla yawala Paska golek denak balk dak.

⁴ Bwinak zep tak daïnk. Hen Herodes man jana nabare zini enam-blas enkam zen de kara ta gwen hap gubiridaka. Sap zen man kalang gwebla'anka, “Paska hyanak asa zi tra mo nwenak taken-taken gweblak.”

⁵ Hwêna Petrus in kim bwinak gwê'anka, hwêna Kristen zini dekam zep enlala zon tasiblin naban Alapsa zêbe hap abe da gwe'ak.

Petrussu kim bwi nakon Alap mo dam taha nakore zini zerwet sokake:

⁶ Yaklana in dekam de taken-taken gweblan hap Herodes dwam gwebla'anka, zêno kam Petrus man jana zi dare mo ngîrînnik nisi ta'anka- besi dokotkam de da tablandan nik. Eihya topna aha jana nabare zinik bu nulsuk, aha topna aha jana nabare zinik. Lilikinnî ahakore nik kara noso'ak.

⁷ Mumuk ennak zep bwina iwe Alap mo dam taha nakore zini jowe zaka, hen ngatanna dekam zep zê zîlsik. Ki zep Petrussu li tan hap zaba nakon towanbla ine zaka. Ki zep zê gubluka, “Nabakam luwel” Dekam zep hêndep Petrus mo taha nakon besikam de dokotna in som nêbla hanak.

* 11:19 11:19 Kis. 8:1-4

⁸ Etan ki zep gubluka, “Bajuna dekam ala so, hen sepatuna.” Ki zep ala soka. Ki zep etan gubluka, “Tahan bajuna dekam hen ala so. Dekam asa ang gwebla.”

⁹ Ki zep kon zerwet soka. Petrus hwëna man tim gulku, “Eisirsîë ki tanan. Eiwakam homë wet sonan.”

¹⁰ Nonol lilikîn kara son wënya kim ulmun nuraka, etan zao de wënya ulmun nuraka, ki zep besikam de aumwa lilikîn yawalak aptaka. Hwëna zen zën totoresâ kitak kles neisik. Desan zep wet osoka. Bwina in kon kim engka en langa eisiki, zao zep Alap mo dam taha nakore zini in aya gweka.

¹¹ Petrus dekam zep tame gulku, “Hare ëe eiwakam am-am wet sonan. Hare Bian zen mo zëre mo dam taha nakore zisi zer sonera- asa de Herodes mo jana ngî benben nakon hen Yahudi zi mo jala kon zeser sonen hapye.”

¹² Kirekam kim tame gulku, ki zep Yohanis mo anena Maria mo gol san dep song gweka. Yohanis in zëno aha bosena Markus. Zao zini mes beyakam Alapsa dekon abe tan hap ëtagal gwëk.

¹³ Ë nakore lilikînsî zep ga'ga so'an zaka. Zëwe de babu gwe-gwen wënya bosena Rode, zen zep te sozak.

¹⁴ Hwëna zao kim Petrus mo ola tame gulzuk, dekam zep isrip-sri hap lilikîn talusun srëmkam lwahak- dekam de gubiridan hap, “Petrus lilikinnik zau'un ora!”

¹⁵ Hwëna man ding nulbik, “Em san ema mamak gwe'ara?” Hwëna ol drakkam kim gubirida gwe'ak, dekam zep ding nulbik, “In desa de kara ta gwen hap de Alap mo dam taha nakore zisi mes yap.”

¹⁶ Hwëna Petrus nama ki ga'ga so tineka. Hëndep kim talusublunkam hla dak, zao zep sërkam dengwanbla'ak.

¹⁷ Petrus dekam zep tahakam anakare hap akabiridaka, “Em balk tasîn.” Ki zep zë aïsıl gwibirida'an- men kirekam Bian zerwet sokake. Ki zep hen gubiridaka, “Ola an Yakobu'u enblak, hen nëre mae mo Kristen aya-wal oso-walya enbiridak.” Zëna ki zep kon aha ë san dep song gweka.

*

¹⁸ Kaknak zep Petrus hup de jal hap bwinak de jana nabare zini in zënaka nol kinî'ak.

¹⁹ Herodes dekam zep aha jana nabare zini gubiridaka, “Dawem enkam lëblak.” Hwëna hom hla dak. Dekam zep jana nabare zini in zen kara da'ak, desa taken-taken gwibiridaka, “Zen banakan de wet

son hap? An ene ëser soner.” Dekam zep aha jana nabare zisi gubiridaka- Petrussu de kara tan wënya insa de tameran hap.

Herodes kim tîlkike:

Herodes zëna ki zep Yerusalem mo lang nakon Kaesarea san dep song gweka- zao de hwëna gwë inendan hap.

²⁰ Dekam ëna Tirusk de zi niban hen Sidonk de zi niban Herodes man golëgil-gil gwe-gwe'an-ka. Dekam zep zini in Herodes han dikim etan zersësek gwen hap ola aha-en nuk. Sap zëbe mae hap de tembanena Herodes mo irik gîn lang nakon wet so gwizimki. Zen dekam hen Kaesarea san sek gwëk, zëwe zep Herodes mo taha trî soblan zini Blastus Bak hap te-alasa nërblak. Zen zep gubiridaka, “Ëe asa emsa mas gwibiridal.” Dekam zep zë Herodes han dikim etan zergolek de gwen hap ëabe gwëk.

²¹ Yakana dekam de zergolek de gwen hap denak kim hatak, Herodes dekam zep teipsîn zi hip de bajusa ala soka, hen teipsîn zi hip de komal tumnak nikinki. Dekon zep zi trana insa aïsıl gwibiridaka.

²² Dekam zep Herodes mo bosena de teip gulsublun hap ëtaken gwe'ak, “An zi mo olsa home ësane gwe'an! An aha alap mo ol!”

²³ Hwëna mumuk ennak zep zë Herode'a Alap mo dam taha nakore zi ta zaka, sap zen hom Alapsa blikip gwesiblika. Diki anakan maka sane tabinkim gubiridaka, “Ëe an ahana alapsa hom.” In zep ungala nakon auhuna dwenblak, zep hëndep tîlkî.*

²⁴ Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna dekam zep esek nul kinî song gwe'ak.

²⁵ Barnabas ne Saulus ne kim Antiokia kore te-ala zer sonenna insa Yerusalemk eirzimki, zëna ki zep etan ola halka. Yohanis, zëno aha bosena Markus, dekon zep ang gwizimki.

13

Alap mo Enhona kim Barnabas ne Saulus neka dam sosukuke:

¹ Antiokiak de Kristen zinik, zao hen kimen zen Alap mo Enho nakore sostonkam hamal hap de olsa ayang nul gwizimkiye. Zen hen Alap mo olkam tawa da gwibik. Zëno mae mo bosen-sena, Saulus, Barnabas, Simeon- in desa asyaskam bose dak “Zi Kakak”kam, hen Kirene walya Lukius,

* **12:17 12:17** Petrus in desa Yakobu'u gubluka, zen Yesus mo ososa, in zen hen suratna Kristen zi hip ale gulzimkike. Zen hen dekam Kristen zisi Yerusalemk nol gwibiridaka. Herodes insa taka, zen Yesus hon de ang gwe-gwen zini Yakobu'u- Yohanis mo ayasa. * **12:23 12:23** Dan. 5:20

hen Menahem. Menahem in, zen teipsin zini Herodes han beteknak asyas bose zem.

² Zen kim apdenak tembane lwan naban Bian mo bosena teip nulsublu'ak, Alap mo Enhona zao zep gubiridaka, "Barnabas ne Saulus neka em dam sosun- ano syalsa dekakim ol halada gweka."

³ Etan kim tıngare Kristen zini in tembane lwan naban Alapsa nen sone gweblak, dekam zep tahana dehazim anak. Ki zep hwëna deisya sonek.

Siprusk kim aptakake:

⁴ Sap zen Alap mo Enho teisya soneka, ki zep Seleukia san in neka, dekon zep bulkum lang tekna Siprus sun dep ablan kinika.

⁵ Siprus mo ëna Salamisk kim aptaka, zëwe dekam zep Yahudi mo but srëm golgol san ëngaya gwen hap de Alap onakore ol dawemkam lonbirida gwe'anka. Yohanis zëno aha bosena Markus zen man Antiokia kon ang gwizimki- zëno nik mo tahasa de trı so gwizimdin hip.

⁶ Zen man hëndep tıngare lang tekna insa eramjanbir song gweka, hëndep Pafosk ërhataka. Zao zep Yahudi walya Bar-Yesussu nërtowek. Yunani olkam zëno aha bosena Elimas. Zen meiyer golzauk gwenna, hen zini man anakan yasik ta gwibirki, "Ëe an Alap mo olsaë ayang gul gwizimnin."

⁷ Zini in hen lang tekna iwe de gubernor hon de syal gwe-gwenna. Gubernora in enlala blala. Zëno bosena Sergius-Paulus. Zen ki zep Barnabas ne Saulus neka gu sonezimki- zen de Alap mo olsa lonblan hap.

⁸ Hwëna Elimas Bak zep tru-tru gulzim'inka, hen man gubernorsa alp gwebla'anka- zen de Alap mo olsa taıblıbin srëm hap. Zep anakan gubluka, "Bahem salzimdin."

⁹ Hwëna Saulus, insa hen nen gweblak "Paulus" kum, desa dekam zep Alap mo Enhona bi gweblaka. Dekam zep Elima'a karatda ta'anka, ki zep hëndep anakan jalse gweblaka,

¹⁰ "Em an dowal mo kigi mo walas, hen tıngare enlala dawem mo jal zi! Em san molye golzausuku?- Bian osan dep de orasa de aning ta gwizimdin hip de syala in saye. Eno enhonak enlala dawemna hom, hwëna boton ta gwibin en hap dena hen yasik ta gwibin en hap dena.

¹¹ Angkam man Bian emsa karek ta'aram dikim nwe nik dimin gwen hap. Hëndep em molye yakla ngatanna hla taka. Hwëna esa etan kara gwera."

Hëndep dekam zep Elimas eisbi'inka- but kakak makare naka zëno nwe san de ati gwe zannak. Dekon zep bute halka, hen zisi zen de ırık ta han hap takenbiridaka.

¹² Gubernor kim kirekam Elima'a hla taka, dekam zep Yesus hup de tawa tabinni insa sërkam tengwanbirki, hëndep dekam zep Yesussu taıblıblaka.

Paulus kim Pisidia mo langnak tawa tabirkike:

¹³ Paulus kim lang tekna Siprus mo ëna in kon bulkum zisong gweka, ki zep Pamfilia mo langnak yaıng gwek- ëna Pergak. Zao zep Yohanis, aha bosena Markus, hli so guk halka. Zen Yerusalem san dep etan heya gweka.

¹⁴ Perga kon tanakam zep song ëka- Pisidia mo langnak de aha Antiokia san dep. Zao Hari Sabatkam Yahudi mo but srëm golak hen lilkı.

¹⁵ Musa mo tıti tabin ola hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ola kim baca nulsuk, ki zep zëwe de but srëm golak de mam-mam wenya zini nenblak, "Emki sap zi darena insa anakan takensizimdin, 'Eno nik mo ol zim-zim enlala gwibinni wëhë?- desa de lonbiridan hapye.'"

¹⁶ Dekam zep Paulus luweka, ki zep tahakam anakare hap akabiridaka, "Angkam ama emsa tonbirida'an," ki zep gubiridaka, "Israel kore zi, hen Yahudi srëm zi men zene Alapsa betek ë gweblananke, asa sane lak!

¹⁷ Israel Bak mo zi ausu mo Alapna, Zen nëno mae mo auyan-azasa hlıl inki hen dawemsa gol gwizimki- in kim Mesirk lowehe gwekye. Hëndep zen man tangan ëbeya gwek hen ësonon gwek. Ki zep hwëna dekon zëre mo soson yawalkam golëwet so gweka.

¹⁸ Dekam kim sasa langnak lowehe gwek, zen dekam kareksa etan nulin hana song gwe-gwek. Bian dekam oto gulsun hup man sap akabirida gweka.*

¹⁹ Dekam zep Kanaan mo tujukam de zi ausuna timbwas tabirki- men zen ë beyam-byana iwe lowehen dakke. Langna insa dekam zep hwëna nëno mae mo auyan-aza hap golzimki- zen de hëndep denaban bi gwibin hip.*

²⁰ An tıngan kirekam de syal gwibinni, holona 450 tahunkam.

"Alap ki zep hwëna Israelsa de golzauk gwen hap de zini aha-en aha-enkam kap gul gwizimki, hëndep zauk- zëre mo ol ayang gul gwen hap de zini Samuel Bak onak.*

* 13:18 13:18 Bil. 14:34; Ul. 1:31

* 13:19 13:19 Ul. 7:1; Yos. 14:1

* 13:20 13:20 Hak. 2:16; 1Sam. 3:20

²¹ Dekam zep Samuela abe dak, 'Abe mae hap em teipsîn zisi dam tasiz-îmdin- men kirekam hen aha langnak dena lowehe gwenanke.' Alap dekam zep Kis mo tanena Saulsa dam tasiz-îmki- Benyamin mo auyan-aza nakore naka. Zen holona empat-pulu tahun enkam teipsînkîm îrîk gîlkî.*

²² Desa kim atî gwen taka, dekam zep hwëna Daudsa drêne seka- zen de hwëna zëno weinak teipsînkîm nikirin hip. Zen man Daudsa gubluka, 'Êe mesë Isai mo tanena Daud onak êre mo enho makare naka hla tablal. Zen sa êre mo dwam gwîbin sin tîngan syal gwîbiri.*

²³ "Hwëna angkam Alap mes Daud mo auyan-aza nakore naka Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsînnî zerzimdi- men kirekam Zëna gu-guk gwekake. Bosena Yesus.

²⁴ Yesus de hatan srëmnak, Yohanis Bak man tîngare Israelsa gubirida gweka, 'Emki êbaptis gwen- dekam de enaka Alap hap anakan golêtrë gweblan hapye, "Êe ama êhale'an."'

²⁵ Yohanis kim zëre mo syalsa de hli yun hup golek de gwe'anko, zen man aumwa hap gubiridaka, 'Eno mae mo Asa de dam tasînkîm, Êe an ba habë awe syal gwe'an? Êe an mensa ês gwebla'an, Zen hom. Zen hwëna man asa zertro'an zala. Êe dawem naka hom- Zëbon de babu gwen hapye, hen zëno tanasa de ngan sosublun maena êe hen bëjënë.*

²⁶ "Aya-wal oso-wal, Abraham mo auyan-aza nakore wenya, hen aha zi ausu nakore Alapsa de betek gwe-gweblan wenya, êngaya gwen hap de ol dawemna an, zen kîtak nêbe mae hap Alap gol sonezimki- an desaë emsa tonbirida'anye.

²⁷ Hwëna Yerusalemk de zini, zëre mae mo teipsîn-teipsîn nîban hom anakan tame dak, 'An Zen- nêsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' Zen Alap mo hamal hap de ol ayang gul gwen zi mo ola hom tame nuk- mensa Hari Sabatnak zëna baca nul tine gwenanye. Hwëna zao dikim zaun hup ki tan hap nenblak.

²⁸ Men kirekam ahana zëbe hap dena ale gulku,

'Zen hom sap karekna hla nulblik- dekam de tan hap denaye.*

Hwëna Pilatusu tan hap abe da gwe'ak.

²⁹ Tîngan kim hamal hap de ola insa tame gun srëmkam syal neisibik, ki zep te-lidak son nakon hîl dî lahek, dekam zep zi tok drënen hap de kaso hulak nênnnek.

³⁰ Hwëna Alap ki zep zë tîn nîkon etan ngaya taka.

³¹ Dekam Desa de zertowe gwenna yaklana man beya gwek- zini men deban mae Galilea kon tîn srëmnak Yerusalem san dep golêsek gwe zakake. Zen angkam zen nêre korena Yahudi mo langnak zëbe hap de ol dawemna nol halada gwe'an.*

³² "Zep ol dawemna mensa Alap nêno mae mo auyan-azana gu-gubirida gwekake, êe an desaë angkam emsa tonbirida'an.

³³ Desa mes ki Alap syal gwîbirki- Tane zem Yesusu de tîn nîkon nêbe mae hap ngaya tazîmdinkimye. Sap Mazmur dandannak Daud Bak man Alap mo ola Yesus hup dena anakan hamal hap ale gulku,

'Em in ano Tane,

Êe mesë namen damnak Ênaka anakan kira tanan, "Êe an eno Bian."*

³⁴ Zen mes ki hen zëre mo Tanena in hap dena hamal hap gubluka- tîn nîkon de ngaya tan hap dena, hen drë nwanunnak de batren srëm hap denaye, men kirekam zëre mo olak lwakke,

'Êe men kirekamë Daud Baksa hamal hap gu-gubluk- ebe hap de dawemsa golblan hap dena, Êe asa ki hêndep ebe hap golblal.*

³⁵ Zep a kirekam mo Daud Buku Mazmur Alapsa gublukaye,

'Em molye ere mo lalak Zini insa da tasikî-

drë nwanunnak de batren hapye.*

³⁶ "Drë nwanunnak de batren srëm hap de ola in, zen Daud zëre hap hom. Sap zen kim Alap mo dwam gwîbinnî nêno mae mo auyan-aza hap sul sonezimki, zen dekam zep tîlkî. Hen zëre mo iyena men zao kang nulne gwek, zëno tokna hen zao nênnnek. Zao zep batreka.

³⁷ Hwëna batren srëm hap de Zini, Zen diki Auyan-tane zem Yesus- mensa Alap tîn nîkon ngaya takake!

³⁸⁻³⁹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, êe ama emsa gubirida'an: Yesus Zen Zen- nêno mae mo kareksa de tap gulsuzîmdin hip de Zi niye. Sap Musa mo tîti tabin ol en san de ang ta gwenkam, dekam bëjen nen karek-karek nakon êhîl gwe hanan. Diki Yesusu de anakan taîblîblankam, 'Zen eiwa Zen tangan- nêsa de ngaya tabin hip de Zi niye,' zen diki dekam esa karek-karek nakon êhîl gwe hanal. Hen Alap mo nwenak zen dekam esa êdakastîl.

* **13:21 13:21** 1Sam. 8:5; 10:17-21

* **13:22 13:22** 1Sam. 13:14; 16:12; Mzm. 89:3-4; 89:19-37

* **13:25 13:25** Yoh.

1:20,27 * **13:28 13:28** Yes. 53; Luk. 23:4; 23:14-15

* **13:31 13:31** Kis. 1:3

* **13:33 13:33** Mzm. 2:7

* **13:34**

13:34 Yes. 55:3

* **13:35 13:35** Mzm. 16:10

⁴⁰ Zen in zep, emki enaka dawemkam kara ta gwibin. Ebon mae mana jowe-nank- men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini Yahudi zini hamal hap anakan nen gubirida gwekke,

⁴¹ 'Em in zen Alap mo hamal hap de ol gu-guk gwenna anakan swrei kul gwenan, "Molya ki lwak," hwëna hlaunkum ausa esa ëhlol, hëndep esa ëjek-jak gwer. Emsa sap sa hamal hap tawa da gwibir, hwëna bëjen em täiblibin- men desaë sap eno mae mo ngirënnik angkam syal gwibi'inye.' ^{*}

⁴² Paulus ne Barnabas ne kim but srëm gola insa hli ku'inka, ki zep nenzimk, "Ngein sin de Hari Sabatnak, etan kire hap denaka asa lonbirida."

⁴³ Kim kon sekwak gwek, dekam zep Yahudi zini, hen Alapsa de betek gweblan weny men zen Yahudi hon bitü gwek, beya nik zep lun kon nitrok. Zao zep etan desa anakan titi labirki, "Em mese Kristussu de täibliblan nakon Alap mo kwasang gwibiridannak bitü gwer. Zep zen zao in emki tatem ëzaun."

⁴⁴ Zao de Hari Sabatnak, dekam ëna iwe de zini tungan tangan de tagal gwen hap ëalp gwesik- Alap hap de ola insa dikim ësane gwen hap.

⁴⁵ Hwëna Yesussu de täibliblan srëm Yahudi zini kim hla nulidak, "O desa beya tangankam tagal neizim'in," dekam zep husus neizim'ik. Hen dekam zep Paulus mo tawa tabinni insa lamang nu'ik.

⁴⁶ Hwëna Paulus ne Barnabas ne dekam zep udobe naban ding ulzimki, "Alap onakore ol dawemna an, zen diki nonol emsa de tawa tabin hip dakasti'in. Hwëna em ansa baes eibi'in, em dekam hen hëndep de gwën hap denakae baes eibi'in. Èe in zebë Yahudi srëm zi sin dep emsa hli yuluda'an! ^{*}

⁴⁷ Sap Alap mes syala ansa abe mae hap wei yul sonezimki. Zep zëre mo olak anakan lwak,

'Èe mesë ebe mae hap Yahudi srëm zisi dikim ngatan tabin hip de syala golzimk,

hen ëngaya gwen hap de olsa dikim okama topse gwen san golzim hal- ada gwen hap denaye.' ^{*}

⁴⁸ Yahudi srëm zini kim kirekam ësak, zen dekam zep isrip-sri naban Alap mo ola insa dokwak nuk, hëndep dekam zep tungan men desa Alap dam tasibirki, zen de hëndep de ëgwë gwen hap denaka gul irin hip, zen dekam zep hëndep täibliblak.

⁴⁹ Hëndep dekam zep Alap hap de ol dawemna insa tìngare langna in san nolteisik.

⁵⁰ Hwëna Yahudi zini in zen husus neizim'ik, zen dekam zep Yahudi srëm bose nabare zi sin dep sek gwek- hen bose nabare we walya in zen but srëm gola iwe bitü gwe-gwekke, zëbon mae osan dep. Dekam zep zëno mae mo enlalana ben dyasizim'ik- dekam de zen karek son hap. Langna in kon dekam zep hëndep nialsa sonek.

⁵¹ Zen dekam zep zëno mae mo nwenak tana sonna taik-tik oso guk halka. Ki zep ëna Ikonium sun dep song ëka. ^{*}

⁵² Hwëna Antiokiak de Yesussu täibliblan weny mensa hli kulidaka, zen nama Alap mo Enho nakore isrip-sri naban lowehe gwek.

14

Ikoniumk kim aptakake:

¹ Ikoniumk hen kirekam lwak. Paulus ne Barnabas ne etan Yahudi mo but srëm gol san song ëka. Zëwe zëno nik mo tawa tabinni man tangan soson gwek, dekam zep tangan beyakam Yesussu täibliblak- sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.

² Hwëna ahakore Yahudi zini- men zen Yesussu de täibliblan hap baes tak, zen dekam zep Yahudi srëm zi mo enlalana ben dyasizimk- dekam de zen Yesussu de täibliblan weny insa u sal-sal gwibiridan hap.

³ Hwëna Paulus ne Barnabas ne holokam zë ëka, hen udobe naban Bian mo nësa de kwasang gwibiridan hap de ola lonbirida gweka. Zen Bian en hon yaing ë kini gweka, zep Bian man zëbe nikip owas-owassa dikim syal ei gwibin hip dena gol gwizimki- zëno nik mo ola insa dikim soson gul gwizimdin hip.

⁴ Zëwe de zini dekam zep ëhliwek. Ahakon Yahudi zi nik ang tak. Ahakon Paulus nebon ang tak.

⁵ Dekam zep sap Yahudi zini hen Yahudi srëm zini zëre mae mo ëna iwe de nol-nola ban ola niaha-en guk- dekam de Paulus neka karek son hap, hen zao de kasokam i tizimdin hip.

⁶ Hwëna kim tame ulki, dekam zep Ikonium kon heya ëka- Likonia mo lang san dep. Zao zep hwëna ëna Listra hen Derbe mo langnak

⁷ ëngaya gwen hap de ol dawemna inkam tawa labirida gweka.

Listrak hen Derbek kim ë gwekake:

^{*} 13:41 13:41 Hab. 1:5 ^{*} 13:46 13:46 Kis. 18:6; 28:28 Luk. 9:5; Kis. 18:6

^{*} 13:47 13:47 Yes. 42:6; 49:6 ^{*} 13:51 13:51 Mat. 10:14;

⁸ Listrak zi lekna ki. An zem lek naka ki hēndep jaha gwek.

⁹ Zen kim Paulus mo tawa tabinnik ang gweka, Paulus ki zep karatda taka, dekam zep tame taka, “Zini an angkam man Yesussu taiblibla’ara. Zen sa zēno bosekam dawem gwer.”

¹⁰ Ki zep ol mamkam takenblaka, “Emki zaun!” Dekam zep hēndep hetyak gwesik kininkam luwesik ane kinika, hēndep tē nasen’anka.

¹¹ Zi trana in kim hla dak, ki zep zēre mae mo olkam ētakan gwe’ak, “An aha alap dare zi nwe-masekam nēbon mae onak ati ē ine zaka!”

¹² Dekam zep zēre mae mo yang tasın alap mo bosekam bose nosok. Barnaba’a “Zeus”kum bose dak. Paulussu “Hermes”kam bose dak, sap zēno mae mo alap-alap hap de ēpba olak Hermes zen aha alap-alap mo olsa zi hip ayang gul gwizimki.

¹³ Zēno mae mo yang tasın alapna Zeus, zēbe hap de gola ki- ē alpnak iwe. Gola iwe de syal gwe-gwen zini ki zep sapi zirya teisyahal zaka- dekam de zi tra mo nwenak Barnabas ne Paulus nikip hlik sozimdin hip. Nolak de ala sozimdin hip de desan-san weir sosunnu hen man teisyahal zaka- zēno nik mo nolak de ala so sozezimdin hip. Sap zen man tim nosok, “An ano mae mo yang sosun alap eiwakam ati ē ine zaka.”

¹⁴ Hwēna anakan kim tame ulki, “An hare kirekam am asa neizim’in!”- dekam zep zēre nik mo tahan bajusa kalk-kalk oson daka, anakan dikim goltreizimdin hip, “Ēe ama eno mae mo syala insa husus eibi’in.” Ki zep zi trana in mo ngırin sın hlu kē zaka, dekam zep ol mamkam laken zaka,

¹⁵ “Em ba habe kirekam asa eizim’in? Ēe an hen zi tangan sake- in ki hen em. Ēe an ebon mae onak ēngaya gwen hap de ol dawemsa de tawa labin hibē aptazak- em dikim boton alapsa de betek gwibirida gwensa baes tan hap, eiwa de Alap ensa dikim hwēna betek gwe-weblan hap, men Zen ngli naban, kama naban yang sosukuke, hina, hen tingare ensasa gwen kire-kirena men zen zēwe lowehe gwenanke.

¹⁶ Menkam Alap nwe enkam emsa anakan kara ta gwibirki, ‘Dikire zēre mae mo boton alap-alapsa betek neibirida gwek.’

¹⁷ Hwēna Zen hen dekam ki dawemna ebe mae hap gol gwizimki- em dikim sap anakan tame tan hap, ‘O hare eiwa de Alapna kike.’ Zen zep ona il ti gwenda-

eno mae mo obwaga dikim dawemkam hatan hap. Hen tembanena sowe henkam ep gol gwizimnira- em dikim isrip-sri naban lowehe gwen hap.”

¹⁸ Kirekam sap lonbiridaka, hwēna dekam tangan man alp neizim’ik- sapi darena insa de hlik sozimdin hipye.

¹⁹ Hwēna Yahudi zini kim Antiokia hen Ikonium kon Listrak iwe yaing gwezak, dekam zep zi trana in mo enlalana wet dyasizimzik. Paulussu dekam zep kasokam nırıblak. Ēna in kon ki zep il dihak. Man kil dik, “Mes tilida.”

²⁰ Hwēna zao de Yesussu taibliblan wenyu kim tagam neisiblik, dekam zep luweka, dekam zep etan nērtılzik. Ka’ankam zep hwēna Derbe san dep etan Barnabas han song ēka.

Nonola kim etan Antiokia san dep ola halkake:

²¹ Derbek zep hwēna ēngaya gwen hap de ol dawemkam lonbirida gweka. Zēwe beya nik zep Yesussu daibliblak. Dekon ki zep etan amjanbiridaka- ē-ēna men desan zēna song ē zakake, Listra, Ikonium, hen Pisidiak de Antiokia san.

²² Zen dekam ēKristen gwen wenyu insa etan titi labir song gweka- dekam de Yesussu de taibliblan ennak tatem ēzauk gwen hap. Anakan tawa labir song gweka, “Men zen kareksa de goltowe gwennak tatem ēzauk gwe’ak, zen zen sa Alap mo irik gınnik bitı gwer.”

²³ Zao hen man enbirida song gweka, “Tembanesa esa ēlwa gwer, dekam eka eno mae mo nol-nolaka dam lasik gwibik.” Kim dam dasik gwibik, dekam zep Paulus ne Barnabas ne taha tehabirida inen naban Biansa anakan en sone gweblaka “Bian, zini an man Ebon ēyaing gwe kin’i’an. Ēe ere mo tahanakē hli kulida’an.”

²⁴ Pisidia mo langna kim lamanka, dekam zep Pamfilia mo langnak aptaka.

²⁵ Pergak kim ol dawemna inkam tawa lasibirki, ki zep hwēna Atalia san dep song ēka.

²⁶ Zen mes zēre nik mo syala su kul soneka, zep Atalia kon bulkum Siria mo langnak de Antiokia san dep song ēka- men zēwe nonol zēre nikip anakare ola ban tahana de hazim anekke, “Bian, dikire ere mo kwasang-kwasangna zēbon nebon lwa gwek.”*

²⁷ Antiokiak kim aptaka, ki zep zēwe de ēKristen gwen zini tagal ulsuku, zao zep lonbiridaka- tıngan mensa Alap syal gwe-gwibir-zimki, Alap men kirekam orana Yahudi srēm zi hip dam tasik gwizimkike, zen dikim hen Yesussu taibliblan hap.

* 14:26 14:26 Kis. 13:1-3

²⁸ Zao holokam zep zêwe de Kristen zi niban olêlowehe gweka.

15

Yerusalemk kim êgolek de gwekke:

¹ Ki zep zini Yahudi mo lang nakon Antiokiak yaing gwezak, zao zep hwêna êKristen gwen wenyâ inſa anakan tawa dabi'inzak, "Em de to mipſa blom tasibin srêmkam- men kirekam Yahudi zini Musa mo ol san ang ta gwenan, em molye êngaya gwek."

² Paulus ne Barnabas ne kim kirekam asalbiridaka, dekam zep zê mamkam olêol tetek gweka. Dekam zep zêwe de Kristen zini Barnabas ne Paulus neka, hêndep zêwe de ahakore Kristen zi niban dam dasibik- zen de Yerusalemk Yesus mo dua-blaskam de dam tasibin wenyâ ban hen Kristen zi mo nol-nola ban anakan klis gun hup, "Êe Yahudi srêm wenyâ wêhê to mipna blom lasibi'ik? San ha babê?"

³ Dekam zep Antiokia kon lup nul sonek, hen in kim Penisia hen Samaria mo lang san olêtaman gweka, zen man Kristen zisi anakan lonbirida song gweka, "Yahudi srêm zini hen mes beyakam êhalek." Ola in man tangan isrip-sri neibik.

⁴ Kim Yerusalemk olêyaing gweka, zao de Kristen zini, hen dua-blaskam de dam tasibin wenyâ in, hen zêwe de Kristen zi mo nol-nola, dawem enkam zep dokwa-kwak nuk. Zao zep lonbiridaka- tingan mensa zêbe nikip Alap syal gwe-gwibir-zimkiye.

⁵ Farisikam de gubirida gwen wenyâ men zen ahakon Yesussu daibliblak ki zep luk tak, ki zep êguk, "Yahudi srêm zini, zen diki hen Musa mo ol san de ang gwenkam zen to mipſa blom tasibin. Kire srêmkam bêjen êngaya gwen."

⁶ Dekam zep dua-blaskam de wenyâ in hen Kristen zi mo nol-nola ban êgolek de gwek- dekam de aïsîl gwibin hip.

⁷ Ola kim zê beya nul song gwe'ak, Petrus ki zep luweka, ki zep gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, ena tawana: Alap nonol ebon mae onakon asa dam tasikî- dekam de nonol Yahudi srêm zisi Kornelius Bak mo golak halen tabin hipye. Zen dekam zep Yahudi srêm zini nonol Yesus hup de ol dawemna êtawa gwek, hêndep ano ol toran nakon zep Yesussu daibliblak.*

⁸ Dekam zep anakan dam gwesik, 'Alap man zini ansa dokwa-kwak guluda.' Sap dekam man zêre mo Enhona hlê ta sonezimki- in kirekam hen nonol nêbe mae hap hlê ta sonezimkiye. Sap Zen Zen zi mo enhona tame ta gwizimnira.

⁹ Zep Zen ahakore zi ausu ensa hom nwekam golêake gwenda. Yahudi srêm zini in, zen sap to mip blom tasibin srêmna. Hwêna zen kim Yesussu daibliblak, Alap dekam zep zêno mae mo enhona ngan tasibir-zimki- men kirekam hen nêre mae mo ngan tasibirkike.

¹⁰ Zep em ba habe angkam êalp gwe'an?- Musa mo titi tabin olsa de nihin dohon-hon makan zêno mae mo holenak wei yul sonezimdin hipye. Nêna hen nêno mae mo auyan-azana man tangan nihin dohon-honna inſa de wê-wek tan hap sap êakasik gwek. Hwêna banakan dep?

¹¹ Zep bap nen kirekam gweibirida gwen! Sap Yahudi zini nen Kristus mo kwasang-kwasang en nakone êngaya gwe'an. Yahudi srêm zini hen kirekam.*

¹² Dekam zep êbalk tasik. Ki zep hwêna Barnabas ne Paulus ne lonbiridaka- Alap men kirekam owas-owasna zêno nik mo taha san Yahudi srêm zi hip syal gwe-gwibir-zimkiye.

¹³ Kim lonsuku, ki zep hwêna Yesus mo osona Yakobus gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, emki asa sane tan.

¹⁴ Petrus Bak mes nêsa aïsîl gwibiridala- Alap kim nonol tangan kwasangna Yahudi srêm zi hip goltreizimki, men dekam Alap nonol tanganna desa zêre hon dep lup gul inkiye.

¹⁵ Yahudi srêm zi de nêbon mae bitî gwenna, zen man tangan dakastî'in- men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nukke,

¹⁶ 'Êe asa lamkam etan Yahudi zisi amjanbirzin hap lwa halzal- ê yala men zao Daud orep îrik gîlkike.

Men kirekam zini gol swranak etan gola dauk gwenan, zen kirekam asa zi ausuna inſa etan oto tasibirzir.

Zen dekam sa etan ano îrik gînnik lowehe gwer.

¹⁷ Êe kirekam asa syal gwibir- tingare zi ausu dekakim hen Asa de dam tasin hip dêblak.

Dekam sap Yahudi srêm zi, Êe asa desa hen hlilin-

Aena men desa en dam tasibikye.

Êe an Bian Zênê ki kirekam gu'un,

¹⁸ hen orep mesê ki kirekam gu-guk gwek.' " *

¹⁹ Yakobus ki zep gubiridaka, "Ano tame gun nukon, nen bap nen zêbe mae hap orana gwa-gwa ta gwizimdin- to mip blom tasibin srêm wenyâ in zen angkam Alapsa tame da'anye.

²⁰ Hwêna surat ensa nen ale gul sonezimdin- anakan dikim titi tabin hip:

Yang tabin dowal hap de otweran blom ta gwibir-zimdinni bahem twenblanda gwen.

Hole naka de blwap-blwap tan tweran ninni bahem twenblanda gwen.

Otweran kalsa bahem otde gwibin.

Hen kahalo-kahalosa baes tak.

Kire enkam esa suratkam tîti labir. *

²¹ Sap Musa mo tîti tabin ola Hari Sabat jamkam man tîngare langnak de Yahudi mo but srêm gol-golak donbirida gwek, hêndep angkam hen nama donbirida gwe'an. Zep Yahudi srêm Kristen zini in de ahakore ol jalse gwensa êsane gwen hap êdwam gwe-gwenna, zen sap sa Yahudi mo but srêm gol-gol san sek gwe-gwer."

Yahudi srêm Kristen zi hip in kim suratna ale nuzimkke:

²² Dekam zep dua-blaskam de Yesus mo dam tasibin zini in, zao de Kristen zi mo nol-nola ban, hen zao de tîngare Kristen zi niban zini dam nososuk- zen de Paulus ne Barnabas neka Antiokia san dep ang eizimdin hip. Zen Silas ne Yudas neka dam nososuk. Yudas, zêno aha bosena Barsabas. Zi darena in hen zêwe de Kristen zi mo nol dare.

²³ Suratna in zêbon mae zep anakare ola ban nol sonezimk,

"Suratna an Yahudi srêm Kristen zini ebe mae hap- Antiokiak de weny, Siriak dena, hen Kilikiak de weny kip,

dua-blaskam de Yesus mo dam tasibin weny, hen Yerusalemk de Kristen zi mo nol-nola, hen tîngare awe de Kristen zini, abon mae onakore:

Dawem.

²⁴ Êe ama êsak: Zini man abon mae onakon ebon mae osan dep sek gwezak. Hwëna zen kim emsa tawa da gwibik, em hwëna enlala nike anakare hap êtopse gwek, 'San ha êe an Kristussu karekkamê ang êbla'an?' Hwëna zini in êe homê lup ul sonek, hen êe homê emsa de tawa tabin hip enbiridak.

²⁵ Zen in zebê zi darena dam ososuk-nêno mae mo wal bese dawem darena Barnabas ne Paulus nebon onak de ang êzan happye.

²⁶ Barnabas ne Paulus ne in, zen mes tangan zêre nik mo angna Bian Yesus mo bese hap sosok osoka, zep maka hêndep zêbe hap de ol gol haladannak lîlkî.

²⁷ Zini insa karekkam emsa tawa da gwibik, zen in zebê Yudas ne Silas neka suratna an han ebon mae osan dep leisy

sonek- dekam de zen suratnak awe de ola ansa eiwa un hip.

²⁸ Sap Alap mo Enhona mes abe mae hap anakan goltreizimki, 'Bahem Bian osan dep de orana gwa-gwa ta gwizimdin-tîti tabin olsa de beyakam wei yul sone gwizimdinkimye.' Zen in zebê jalse gwen ola da-en emsa en sonebirida'an:

²⁹ Yang tabin dowal hap de otweran blom ta gwibir-zimdinni emki baes tan.

Otweran kalsa bahem otde gwibin,

hen hole naka de blwap-blwap tan otweran ninni bahem twenblanda gwen.

Hen bahem êkahalo gwe-gwen.

Eme desa langa ulsu'uk, em esa Alap mo nwenak êsam gwesil.

Zao en zausunun. Dawem."

³⁰ Dan-nêr dan-nêr zini in ki zep hêndep Yerusalem kon Antiokia san dep êgwahak. Kim zê yaing gwek, dekam zep tîngare êKristen gwen zini tagal nulsuk, zao zep suratna insa baca nuzimk.

³¹ Zen man tangan suratna iwe de ol tantanna insa sam neisibik.

³² Yudas ne Silas ne in, zen Alap mo Enho mo sosonkam de hamal hap de ol lonbirida gwenna. Zen zep tatem dikim êzaun hup ol zim-zimkim sêrkam lonbirida gwe'anka.

³³⁻³⁴ Zao hom holo êka, dekam zep etan Yerusalem san dep anakare ola ban deisya sonek, "Dikire Alap onakore dawemna ebon nebon lwa gwek."†

³⁵ Hwëna Paulus ne Barnabas ne man zê holo êka. Bian Yesus hup de ol dawemkam zê etan tawa la gwibirki. Aha zi man zê hen tawa da gwibik.

Paulus ne Barnabas ne kim ol tetek êkake:

³⁶ Hom holo gwe'ak, Paulus ki zep Barnaba'a gubluka, "Nen ki etan amjanbin-men zen nêno nik mo tawa labiri dankam Bian Yesussu daîbli-blakke, eka ki hla kulida song gwe, 'Zen angkam banakan lowehen da'an?' "

³⁷ Barnabas man dwam gweka- Yohanis, aha bosena Markus, de hen etan ang gwizimdin hip.

³⁸ Hwëna Paulus man zen de ang gwizimdin hip baes gweka, sap zen mes nonol Pamfilia kon heyga gweka. Dekam etan hom mae ang gwe-gwizimki- aha langnak de zini kim etan tawa labir song gwekaye.

³⁹ Zen dekon zep mamkam ol tetek êka. Ki zep kon hêndep sya kêka. Barnabas

* **15:20 15:20** Orya ol zini hom kirekam tweransa damera gwenan- hole naka de blwap-blwap gulblunkamye. Hwëna aha zi ki kirekam oreng pamera gwek, zep Alap man kirekam dep jalse gweka, sap dekam kala bējen wet son. (Kej. 9:4; Kel. 34:15-17; Im. 17:10-16; 18:6-23) † **15:33-34 15:33-34** Lukas kim ola ansa ale gulku, hwëna ayat 34na ansa lun kon mes yap aha zi mas nuk. Zen a kirekam mo mas nukye: "Hwëna Silas man dam gulsuku, 'Êe asa an san al gwezal.' "

Markus hun bulkum lang tekna Siprus sun dep zersong gweka.

⁴⁰ Paulus Silassa zep dam tasîkî- deban de dan ên hap. Tingare Antiokiak de Kristen zini dekam zep zêbe nikip Alapsa abe dak, "Bian, dikire ere onakore kwasang-kwasangna zêbon nebon lwa gwek." Ki zep kon zersong gweka.

⁴¹ Zen Siria mo lang naban Kilikia mo lang naban zeramjanbir song gweka, hen zêwe de Kristen zisi tatete labir song gweka.

16

Timotius kim Paulus ne Silas neka ang gwizimkike:

¹ Paulus dekam zep Silas han Derbe san dep song ëka. Derbe kon etan Listra san dep zep ayang ulki. Zao Kristen zini ki, bosena Timotius. An zem Yahudi we. Zen hen mes Kristen gwek. Bi zem Yunani wal.

² Listrak de tingare Kristen zini hen Ikoniunk de wenyâ Timotiussu man nen gweblak, "Walasna in aîrîs."

³ Paulus dekam zep zêbon de ang gwe-gwen hap dwam gweblaka. To mipna ki zep blaonsubluka. Zen mae hap blaon-subluka- dekam de langna iwe de Yahudi zi anakare hap husus gweblan srêm hap, "Zen hom nèbon mae tîlkî, sap zêno bianna Yunani wal."

⁴ Ê-ê san kim namjan gwibik, zen man Yesussu de taîblîblan wenyaka donbirida gwek- mensa dua-blaskam de zi niban Kristen zi mo nol-nolaban Yerusalemk aha-en nukye, zen dikim hen suratnak de jalse gwibiridan ola in san ang ta gwen hap.*

⁵ Zêwe de Kristen zini Yesussu de taîblîblankam zep êtatete gwe zahek, hen dekam yakla jamkam zep zini etan taîblîblankam êmas-mas gwe-gwek.

Paulus kim Makedonia walya nwe lîrisin nèblankam hla takake:

⁶ Paulus ki zep Galatia hen Prigia mo langna ziamjanbirki. Hwêna dekam Alap mo Enhona man gubiridaka, "Asia mo langna bahem amjanbin."

⁷ Misia han de lang zîp sonnak kim yaîng gwek, dekam zep sap êakasik- Bitinia mo lang san de amjanbin hip. Hwêna Yesus mo Enhona man etan gubiridaka, "Desan hen bahem amjanbin."

⁸ Dekam zep hwêna Misia mo lang san taman gwek, hêndep hi alpnak de êna Troas san dep zep tine gwek.

⁹ Zao zep hwêna Paulus mo nwena lîrisin nèblak. Zen eiwa de makan Makedonia walsya hla taka. Zen man zaunkum Paulussu anakan abe ta'anka, "Haen, emki

Makedonia san song gwezan- asa de mas gwibiridan hap."

¹⁰ Hêndep dekam zebê êhohle gwek- Makedonia san de sek gwen hap. Sap êe mesê dam ulsuk, "An Alap Zên ki nêsa gubiridanda- zêre mo ol dawemsa dikim zêwe hen tonbirida gwen hap." Êe an zen ola ansa ale guk, Lukas, êe ama hen dekam ang gwibiridak.

Êna Pilipik kim wenyâ Lidia Yesussu taîblîblakke:

¹¹ Troas kon bulkum zebê dam-dam enkam Samotrake mo lang san dep sek gwek. Ka'ankam zebê hwêna Makedonia mo hi alpnak de ê bosena Neapolisk yaîng gwek.

¹² Dekon tanakam zebê hwêna Pilipi san dep sek gwek. Propinsina Makedonia in, zen Roma mo îrik gîn lang ahana, hen Pilipi in, zen Makedonia mo aha ê yawal. Zao holo tolkamê lowehék.

¹³ Hari Sabatkam, êe dekam êna in mo ho alp nakore lîlîkin sinê wet so gwek, sap êe ama tim uk, "Ho alpnak man yap Yahudi zini Alapsa dekon abe ta gwen hap êtagal gwe-gwenan." Sap zen dekam nama hom but srêm gola dau'uk. Zao kimê teinikin'ik, we walya zen zê tagal gwek, deban mae en zebê ola olêton'ak.

¹⁴ Ahana zen zê sane gwe'ak, êna Tiatira kore we, bosena Lidia. Zen sam dan kîl makare kaensa de te-alakam lirak ta gwibin hip de we- men kire kaenkam teipsîn zi mo bajuna dayal gwibir-zimninke. Wenyâ in Alapsa de betek gweblanna. Bian zep enho naka talusubirki- dekam de Paulus mo ola kon Yesussu taîblîblan hap.

¹⁵ Dekam kimê Lidiasa hen zêno golak de wenyâ ban kitak baptis labik, dekam zep asa gubiridak, "Em de asa anakan tame gunnu, 'Zen eiwa-eiwakam Yesussu taîblîblanan,' ki ano golak emki bitî gwen." Zêno ol san zebê ki hêndep ang tak.

Paulus ne Silas neka kim Pilipik bwinak se noso inkke:

¹⁶ Aha yaklakam kimê etan ho alpnak de ol êgu sone gwenna in san dep sek gwek, ki zebê zê hwêna oranak wenyâ ban oltowe'ak. Wenyâ in zi mo tana îltikinnîk de babu gwe-gwenna, hen dowala mes tîlbirki, zep hlaul-hlaulkum syal gwe-gwek. Zêbon zini beyakam yaîng gwe-gwezak- dekam de hamal hap de ol hap taken-taken gwe-gwibin hip. Nonol in zêno mae mo tana îltikinnîk babu gwe-gwek, desa abe da gwibik, "Êe zêbon de hamal hap de olsa sane gwen habê

* 16:4 16:4 Kis. 15:29

hatananzal. An dë te-ala naye." Wenya insa men zen bi neibik, zen dekon zep telana beyakam lop da-in gwek.

¹⁷ Hwëna wenya in dekam zep Paulus mae han asa golëtö nasen gwe'ak. Anakarekam ola mamkam gu gwe'ak, "Zini an, Teipsin Zini Alap mo lup gul sonenna- zen de nèbe mae hap èngaya gwen hap de orasa dam tasik gwizimdin hip."

¹⁸ Yakšana man beya gwek- kirekam de gweibirida gwenna. Hèndep Paulussu kim jalak zerzauk, ki zep lero gwibin niban zëbon de dowala insa gubluka, "Kristus Yesus mo bosekam èe ama emsa gublu'an: Em zëbon onakon wet son!" Dekam zep hèndep wet soka.

¹⁹ Zini in zen wenya insa bi neibik, kim tame nuk, "O zen de dowal srëmkam gwë'ak, nen molye te-ala zëbon onakon ulin gwek," dekam zep Paulus ne Silas neka teipsin-teipsin wenyak dikim zitrën hap pasar san dep il nosohak.

²⁰⁻²¹ Teipsin-teipsin wenya kip kim nitreizimk, zen dekam zep nenbiridak, "An Yahudi wal dare. Zëno nik mo tawa tabinni nëno mae mo ëpba lowe hensa dikim wet gulsuzimdin hip. Hwëna hom dakastilin- Roma mo irik gin zini nen de zëno ol san ang tan happye. In zep zëno nik mo tawa tabin nikon ëna awe de zini ëilman gwe-gwe'an."

²² Zi beyam-byana dekam zep hen ëgu anak, "In eiwa!" Teipsin-teipsin wenya in dekam zep baju talwesizimdin nika de lek-lek son hap nenbiridak.

²³ Mam enkam kim lek-lek nososuk, ki zep hwëna bwinak se nosoink. Bwinak de nol gwen zi nika zep nenblak, "An dawem en tangankam kara so."

²⁴ Kirekam insa nenblak, olk de tekson tangannak zep se so inki. Zëno nik mo tanana te hlangnak zep bat nosozim anak.

²⁵ Hwëna ngir'in tatem zep Alapsa abe la'anika hen terya ban isrip-sri è gwebla'anika. Ahakore bwinak de zini man sane noso'ak.

²⁶ Mumuk ennak zep jingil yala taik'i, hèndep bwina in mo moko hap de kasona man ëëwak gwek. Hèndep dekam zep bwi lilikinni in ëtalwesik. Hen mensa bwinak de zini besikam de dokotkam dahalebik, man hèndep ësom-som gwe hanak.

²⁷ Bwinak de nola in ni tan nakon zep auna hlo zaka. Kim hlauku, "Lilikinni tingan talusundan nik ërlwa'an," dekam zep sap nèbok zemka mol ineka- zënaka dikim dang gulblun hap. Sap zen man tim gulku, "Mes ëheya-hya gwenan. Hare an ki hwëna asa sa dal!"*

²⁸ Hwëna Paulus ki zep ol mamkam takenblaka, "Bahem enaka tan! Èe tingan namaë lowe he'an!"

²⁹ Dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zisi syauk ngatan naban de golëhluluk gwezan hap takenbiridaka. Zëna ki zep yal-yala ban Paulus ne Silas nik mo nwenak boklena kom sozim zika.

³⁰ Kim kon ziwet soka, dekam zep taken-sizimki, "Bian ne bian ne, èe basa asa syal gwibir?- èe dikim gaya gwen happye."

³¹ Ki zep ding ulblika, "Bian Yesussu em anakan taibliblan, 'Zen Zen- asa de gaya tan hap de Zi niye,' dekam esa gaya gwer. Hen kirekam, eno golak de wenyaye."*

³² Dekam zep Bian Yesus hup de ol dawemna zëno golak lonbiridaka.

³³ Hèndep dekam zep kam zëno nik mo wei-weina ngan tasibir-zimki. Hèndep kam zep ki hèndep zëna hen zëre mo golak denaban tingan baptis labirki.

³⁴ Tembanena ki zep hwëna golzimki. Zëna dekam zep zëre mo golak de wenya ban golëisrip-sri gweka, sap zen mes Alapsa daibliblak.

³⁵ Kim litik, ki zep teipsin-teipsin wenya in zëre mae mo jana nabare zini bwi gol san dep lup nul sonek- zao de nol gwen zini insa de gublun hap, "Paulus ne Silas ne dikire song ëk."

³⁶ Ki zep bwinak de nola in guzimki, "Asa man nenblanzal: Em sap esa song ëra. Dawem enkam song ë."

³⁷ Hwëna Paulus ki zep jana nabare zini insa gubiridaka, "Èe an Roma mo irik ginnik de zi dare sake. Zen hwëna taken-sizimdin srëmkam totores a zi nwenak asa lek-lek nosok! Ki zep hen takensizimdin srëmkam bwinak asa se nosoink. Hwëna angkam man ëdwam gwe'an- sowëkam de asa guzimdin hip, 'Dikire song ëk.' Kirekam èe ama baes ë'an. Dikire zën yaing gwezak- dekam de asa hül so sonen happye."

³⁸ Jana nabare zini in kim teipsin-teipsin wenya insa kirekam nenbiridak, dekam kim anakan tame nuk, "O Paulus ne Silas ne, an hare Roma mo irik ginnik denakake," dekam zep ëairi'ak. Sap Roma mo irik gin zisi bëjen totores karek tan. Sap zen man tim nosok, "An Yahudi en kore zi dare."

³⁹ Dekam zep zëno nik mo enlalasa de së ta sonezimdin hip yaing gwezak, ki zep anakare ola ban hül noso sonek, "Bahem asa jal eibiridan. Hwëna emki ëna an kon song ën."

⁴⁰ Kim wet osoka, ki zep Lidia mo gol san dep song ëka. Zao kim Yesussu

* 16:27 16:27 Kis. 12:18-19 * 16:31 16:31 Rom. 10:9-10

de taïblîblan wenya tagal ulsuku, zao zep aumwa hap ol zim-zimni lonbiridaka. Zëna ki zep kon ëhalka.

17

Tesalonikak kim aptakake:

¹ Timotius hun kim Makedonia mo ë darena Amfipolis ne Apolonia neka ërtamanka, ki zep Tesalonikak ërhataka. Zëwe hen Yahudi mo but srëm gola ki.

² Paulus ki zep but srëm gola in san dep song gweka- men kirekam zëna gwë gwekake. Dekam dan-ahare Hari Sabatnak Alap mo ëpba ola kore naka zep klis gul gwizim'inka.

³ Zen anakan zë srip gulsuk gwizim'inka, "Alap mo ëpba olak man dam gwesik, 'Nësa de ngaya tabin hip de zëre mo zer sonen Zini, Zen nonol kareksa sa goltow-era, ki sa hwëna tîn nikon etan ngaya gwera.' Ëe in zebë emsa Yesus hup dena ansa anakan tawa tabi'in: Zen eiwa Zen tangan- nësa de ngaya tabin hip de zer sonen Zi niye."

⁴ Dekam zep Paulus ne Silas neka Yahudi zini in ahakon daïblizimk hen ang neizimk. Beyakam Yunani kore zi ang neizimk- Alapsa men zen betek nê gweblakke. Ahakon hen bose nabare we wal.

⁵ Hwëna ahakon mae hap husus neizim'ik, "Ano mae mo but srëm gola kon kim hli nil in'in." Dekam zep pasarak ë-ensa de zauk gweblan zi hip te-alasa neirzimk- zen dikim ëilman gwennak mas gwibiridan hap. In kim ëilman gwe'ak, dekam zep Yason mo gola dot dasizik- Paulus ne Silas neka dikim zi tra mo nwenak ziwet son hap.

⁶ Hwëna kim zë nohwënzimzik, Yason zënaka zep il dihak, hen ahakore Yesussu de taïblîblan zi niban ëna iwe de teipsin-teipsin zi sin dep il dïbirhak. Anakan zep zë boton ol blo-blokan nenbiridak, "Tingare okamanak men zen zini yasik da gwibi'in, zen mes angkam awe yaïng gwezal.

⁷ Hwëna Yason an mes zini insa zëre mo gola kon lup gul inki. Zëno mae mo tawa tabinni, zen Roma mo irik gin nikon dikim wet so gwen hap titi da gwibirin, sap zen anakan tawa da gwibirin, 'Aha teipsinni ki- bosena Yesus.' "

⁸ Kirekam kim nasalbiridak, dekam zep zi trana in teipsin-teipsin wenya in mae han ëjal gwek.

⁹ Dekam zep Yason maesa wal bose wal zeban nenbiridak, "Te-alasa nongka ap olzimk, ki neik sek gwek." Kim nolzimk, dekam zep nenbiridak, "Angkam sap esa sek gwer."

Ëna Bereyak kim aptakake:

¹⁰ Orapna kim tî'inzak, dekam zep Paulus ne Silas neka Timotius mae han ëna Bereya san dep lup nul sonok. Kim zë yaïng gwek, dekam zep Yahudi mo but srëm gol san dep sek gwek.

¹¹ Zëwe de zini enlala ngatanna. Zen Tesalonikak de zi mo kim hom. Zen zep aha-ere enlalakam Paulus mo mo tawa tabinni insa nulin gwek, hen zen dekam mwin-mwankam Alap mo ëpba olsa anakare hap karatda nul gwek, "San ha eiwa denaka nësa tonbirida gwe'ara?"

¹² Zen zep beyakam Yesussu daïblîblak. Zen ahakon Yunani kore zi, hen Yunani kore bose nabare we wal.

¹³ Hwëna Tesalonikak de Yahudi zini in zen Yesussu daïblîbla srëm gwek, Zen kim Paulussu anakan nasalblak, "Zen angkam Bereyak tawa ta gwibi'ira," zen dekam zep yaïng gwezak, dekam zep zë hwëna zëwe de zisi olkam se dyabiridazak.

¹⁴ Dekam zep, Bereyak de zini men zen Yesussu daïblîblak nabakam Paulussu hi san dep zon dak. Hwëna Silas ne Timotius ne zen nama ki zë ëka.

¹⁵ Men zen zon dak, hëndep Atenak nêrhatak. Zen kim lwan dahak, zëbon mae zep Silas ne Timotius neka anakan gu sonezimki, "Nabakam de asa ërtrozak."

Paulus kim Atenak gwë gwekake:

¹⁶ Atena kon kim nama Silas ne Timotius neka eizsim'inka, enlalana man tangan anakare hap dowebla hanaka, "An ba hap ëna ansa yang tabin dowal-dowal enkam al dasik?"

¹⁷ Zen in zep Yahudi mo but srëm gol san song gwe-gweka- zao dikim Yesus hup denaka Alap mo ëpba ola kon ziklis gul gwen hap. But srëm gola iwe, Yahudi srëm zi niban siri gwe-gwek. Paulus mwin-mwankam hen pasar san song gwe-gweka. Men zen zëwe ba mae hap yaïng gwe-gwezak, desa zëwe zep Yesus hup de ol dawemkam tawa ta gwibirki.

¹⁸ Ëna iwe de zini ahakon Epikuros Bak mo tawa tabin sin de ang ta gwenna, hen ahakon Stoakam de gubirida gwen wenya. Zen dekam zep Paulus hun nêrkeisa-keisa gwek. Ahakon man nenblak, "Ol beyam-bya zini an man zënaka tim ti'ara, 'Ano tawa tabinni an aïris!' " Hwëna ahakon man nenblak, "Zini an san ha ëse yang tabin alap san de ang ta gwen hap nësa titi tabi'ira?" Zen mae hap ki ëguk: Sap zen

* 17:7 17:7 Luk. 23:2; Yoh. 19:12

Yesus de tìn nìkon ngayá gwen hap denaka tawa ta gwibi'inka.*

¹⁹ Dekam zep Paulussu zère mae mo ègolek de gwe-gwen kwatap san dep nersong gwek. Kwatapna in "Areopagus" kum nen gweblak. Zao zep nenblak, "Èe ama èdwam gwe'an- eno tawa tabin èsena insa de asa tonbiridan hap.

²⁰ Sap eno tawa tabinni ano mae mo inik au hlobin makan tangan lwa'an, zebè dawemkam de emsa sane tan hap èdwam gwe'an."

²¹ Sap tìngare Atenak de zini hen aha lang nakore zini men zen zèwe lowehe gwek man èsam gwesik gwek- ol èsesa de èsane gwe-gwen hap, hen kire hap de èkeisa-keisa gwe-gwen hapye.

²² Paulus ki zep luwaka, ki zep gubiridaka, "Atenak de zi, èe ama emsa tame tabirin, 'Em in alap-alapsa dawemkame blikip eisibirida gwenan.'

²³ Èe kimè eno mae mo ènak tè nasen gwe'ak, dekam zebè eno mae mo yang tabin alap-alap hap de kire-kirena kara ta gwibi'ik. Dekam zebè hen tweran nin tru tasik gweblan hap de kalsna hlauk. Zèwe ema ale uk, 'An nèno mae mo tame tan srèm alap hap dena.' Zep men zèbe hap tame tan srèmkam tru lasik gweblanan, èe ama Desa emsa tonbirida'an.

²⁴ "Alap men zen okamana ansa yang gulsuku, hen tìngare kirekam-kirekamna yang tabiriki, Zen Zen ngli naban kama naban bi gwizim'ira. Zen zi mo gol taublun dannak hom gwè gwenda.

²⁵ Hen Zen hom zi de banakare maesa golblan hap dwam gwe-gwenda, sap Zen tahalha naka hom. Sap Zen Zen kitak zi hip gol gwizimnira- angna, ensasana, hen tìngare kirekam-kirekam naye.*

²⁶ Nonol lone sennak Zen aha-ere zi nikon tìngare zi ausuna yang tabiriki. Hen dekam zep zèbe mae hap okamasa de bi gwibin hip dena golzimki. Zen Zen kitak okama tek-tekena kae gwibir-zim niraka, hen Zen Zen auhu-kamanak de teipsin-teipsinni anakan dam tasik gwibirida, 'Angkam em teipsik. Angkam em ati gwen.'

²⁷ Alap mes kirekam syal gwibiriki-Zènaka dikim tè gweblan hap, mae hap, 'Wèhè asa nèrtowe'ak?' Hwèna Zen sap nèbon mae onakon langanak hom-

²⁸ men kirekam ègu gwenanke, 'Nen an zèno taha terenake lowehe gwenan hen

ètè nasen gwenan. Ensasana hen Zèbon onak.' Ebon mae onakon men zen tèrya ale dabik, zen hen ki anakan ègu gwek, 'Nen an kitak zèno walas.'

²⁹ "Zen in zep, nen de Alap mo walas gwenkam, nen bap nen anakan tim tin, 'Alap mo nwe-masena zen zi mo tahakam de yang tasin makarena'- men kirekam zi mo enlalakam emas nakon, ahaksa perak nakon, hen kaso nakon yang da gwibirinke.

³⁰ Orep Alap nwe enkam zè kara ta gwibiriki- kirekam de Zènaka tèblannakye. Hwèna angkam zep okamanak de tìngare zini gubirida'ara, 'Angkam dekam èhalek.'

³¹ Zen mes yaklana dam tasiki- dekam de tìngare zisi zère mae mo enlalasa de hla tazindinkim klis gun hup denaye. Men Zen de klis gun hup dena, Desa hen mes dam tasiki. Hen dekam de tìngare zi taiblilblan hap, Alap mes tìn nikon ngayá taka."

³² Hwèna tìn nikon de ngayá gwen hap dena insa kim sane da'ak, ahakon dekam zep swrè da'ak. Hwèna ahakon man nenblak, 'Neik etan aha yaklakam kire hap dena asa tonbirida.'

³³ Paulus ki zep kon song gweka.

³⁴ Hwèna dekam ahakon man zèno ola kon Yesussu daiblilblak. Zen dekam zep zèbon ang ta gwek. Ahana bosena Dionisius. Men zen kwatapna iwe ègolek de gwe-gwek, zen zèno mae mo aha mamna. Ahana we, zèno bosena Damaris. Ahakorena hen ki.

18

Paulus kim Akaya mo langnak de èna Korintusk hatakake:

¹ Atena kon, ki zep Korintus sun dep song gweka.

² Zao zep Yahudi walya Akwilasa zertoweke. Zèno auyan-azana orep Pontus sun dep èal tak, zep zèwe de wal hap joweke. We zem bosena Priskila. Zen anakarenak ake'anka, "Nèr hom Italia kon aptazak." Sap Roma mo teipsinni Klaudius Bak nèr hom anakan golèalsa soneka, "Yahudi zini kitak de Italia mo langna an kon sek gwek." Paulus èse apta zannak zep duwezimki,

³ sap zèno nik mo syala apdenak- tenda gol syal gwe-gweblan hap de zi dare. Zao

* **17:18 17:18** Epikuros Bak, zen sap zèwe de walsya hom, hwèna zèno tawa tabin ola mes Atenak hatak. Zen man tawa ta gwibiriki, "Nen isrip-sri enkam nen lowehe gwen- banakare jalse gwen ol mae san de ang ta gwen srèmkam." Stoakam de gubiridan wenya, zen zini bosena Zeno Bak mo tawa tabin sin ang tak. Zen man tawa ta gwibiriki, "Nen diki enhò tatetekam nen lowehe gwen. Anakan de enlala gwibinni aïris, 'Èe a-en asa dawem gwer. Aha zi mo titi tabin sin ba hap de ang gwen hap?' " * **17:25 17:25** 1Raj. 8:27; Yes. 42:5; Kis. 7:48-50

zep apdekam lowehe gwek hen syal ta gwek.

⁴ Hari Sabat jamkam zep Paulus Alap mo ëpba ola kore naka Yahudi mo but srëm golak ziklis gul gweka- zen dikim hen Yesussu taïblihan hap, sap Yahudi zi, hen sap Yunani kore zi.

⁵ Silas ne Timotius ne kim langna Make-donia kon apta zaka, Paulus dekam zep tenda gol syala insa golzausuku. Dekam yakla jamkam zep Alap mo olkam Yahudi zi ensa anakan tawa ta gwibirki, "Yesus Zen Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye, Alap mensa gu-gubirida gwekaye."

⁶ Hwëna ahakore Yahudi zini kim nêrol gwek hen lamang dak, Paulus dekam zep bajuna anakare ola ban hlaik-hlik so guk halka, "Ano ola ansa baes eibirin, ki em hen ema ëngaya gwen hap dena baes eibi'in! Èe ama sap emsa de ngaya tabin hip alp gwibiridak, zep Alap molya eno mae mo kala abe hap ngëro gulbluka. Zep èe ama angkam song gwe'an- Yahudi srëm zisi de hwëna tawa tabin hip." *

⁷ Paulus ki zep but srëm gola in kon golëwet so gweka, dekam zep hwëna zëno golek denak de golak golëbiti gweka. Gol bina in bosena Titius. Zëno aha bosena hen Yustus. Zen Yahudi srëm zi, hwëna Alapsa mes betek gweblaka. Zëno golak zep hwëna golëbiti gwekaye.

⁸ But srëm gola iwe de mamna, bosena Krispus Bak, zen we wal walas zeban zep Yesussu zitaïblihlaka. Hen ahakore Korintusk de lowehen wenyha beya nik hen Paulus mo ola kon Yesussu daïblihlak, dekam zep desa hen baptis dabik.*

⁹ Aha orapkam, Bian Yesus nwe lirisin soblannak Paulussu gulbluka, "Bahem airin. Sap esa tonbirida gwera. Balkkam bahem gwë gwen.

¹⁰ Sap Èe ama emsa zergwë gwe'an, hen zini molya emsa karek dak. Sap èna awe de zini beyakam sa Abon onak bitî gwer."

¹¹ Paulus dekam zep zëwe Alap mo olsa de tonbirida gwen hap holokam gwëka. Tahunna aha-en tamanblak, ahana ngirîn ngam sonnâk.

¹² Dekam Akayak Galio Bak gubernorkam irik gilki. Yahudi zini dekam zep ola aha-en nuk- Paulussu de Galio Bak osan dep balk tahan hap. Kim balk dahak,

¹³ anakare ola ban zep nêrtrëblak, "Zini an zisi yasik ta gwibirida- nen dikim Musa mo titi tabin olsa gweibir kinin hap, dekam de hwëna zëbon osan ang tan hap. Hwëna

dekam Alapsa molye dawemkam betek ë gweblak."

¹⁴ Paulus kim sap nama ding gun hup enlala gwe'anaka, Galio ki zep hwëna ding gulzimki, "Em san asa Yahudi walsae hla la! Roma mo jalse gwen olsa de gweibir kinin habe klak lanan zanam, èe amaka emsa salbirida'an.

¹⁵ Hwëna ere mae mo ëpba olak de olgunnu hen bosem-sena, zep ene ki klak lananzal. Zen e-en emaka tap uk. Èe ama baes gwe'an- kiresa de ep klis gulzimdin hipye."

¹⁶ Ki zep zëre mo jana nabare zini golëalsa sonen hap gubiridaka.

¹⁷ Hwëna Yahudi srëm zini men zen zë beyakam ëzau'uk, dekam zep Yahudi mo but srëm golak de mam zini Sostenes Baksa dot dasik, zao zep hëndep dangolek. Hwëna Galio Bak nwe enkam zë kara tabi'inka.

Paulus kim langna Siriak de Antiokia san dep lwa halkake:

¹⁸ Dekam Paulus Korintusk iwe holo tolkam gwëka. Ki zep hwëna Siria mo lang san de etan lwahan hap dwam gweka. Dekam kim zëwe de Yesussu taïblihan zini hli yuludaka, Akwila we zem Priskila han man ang ëblak. Song gwen hap kim golek de gwe'anaka, dekam zep zëwe de hi alpnak de ëna Kengkreyak nol alana lunsuku. Mae hap lunsuku: Sap Yahudi zini kirekam ëgwë gwëk- Alap hap de anakan goltrëblan hap, "Mensa èe emsa gu-gubluk, "Èe kiresa asa Eno bose hap syal gwibir," mesë sul sonenan." †

¹⁹⁻²¹ Asia mo langnak de ëna Efesus kim bulkum zihataka, Paulus zëna ki zep Yahudi mo but srëm gol san dep song gwëka. Zëwe Alap mo ëpba ola kore naka zep ziklis gulku. Zao zep abe dak, "Em wëhë holo tolkam awe gwë'anaka?" Hwëna man ding gulzimki, "Angkam molyë awe holokam gwëk. Alap mo dwam gwibin sin de kirekam lwankam, ki asa lwa halzal." Zëna ki zep kon etan bulkum gwë halka. Akwila ne Priskila neka zao zep hli soka.

²² Kaesareak zep ati gwëka. Dekon zep Yerusalem san dep tanakam zahekazëwe de Yesussu taïblihan wenyaka de hlauluda guluhan hap. Zëna ki zep kon Antiokia san dep hwëna lwa halka.

²³ Zao holo tolkam gwëka, ki zep Galatia hen Prigia mo langnak de ë-ë san amjanbir song gwëka- dekam de etan zëwe de Kristen zisi tatete tabin hip.

* 18:6 18:6 Bajuna in mae hap hlaik-hlik so guk halka: Anakan dikim enlala sobiridan hap, "Eno mae mo karekna in dikire ere mae onak lwak." * 18:8 18:8 1Kor. 1:14-17 † 18:18 18:18 Yahudi zini kim Alapsa nen guk gweblak, "Èe asa ebe hap de syala gol," dekam kim nama syal nei gwibik, nol alana man lam da gwibik. Kim su nul sone gwëk, dekam zep dalansik gwibik. Yahudi zi mo Alap hap de ol gu-guk gweblan ola emki hlaun Bil. 6:1-21nak.

Apolos kim Efesusuk hen Korintusk tawa ta gwibirkike:

²⁴ Zao kim lwa se'ak, ki zep Yahudi walya Apolos Efesusuk hata zaka. Zëno auyan-azana Mesir mo ëna Aleksandria san dep al tak, zep zëwe de wal hap joweka. Zen mes sekolana sul sone song gweka, zep sërkam tangan Alap mo ëpba ola tawa gwibirki.

²⁵ Zen mes beyakam Bian Yesus hup dena tame gulku, hen udobe naban anakan tawa ta gwibirki, "Nësa de ngaya tabin hip de Zini angkam hatan hap man gole de gwe'ara." Hwëna zen hom dekam Yesus mo bosena tawa gwibi'inka, hwëna anakare ol ensa salka, "Yahudi mo langnak baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes zisi zëbe hap de hohle tabir-blin hap baptis ta gwibirki."

²⁶ Zen kim udobe naban kire hap denaka but srëm golak tonbirida'anka, Priskila ne Akwila ne man zë sane la'ak. Dekam zep enblak, "Ano nik mo gol san emki ang gwen." Zao zep dawemkam Yesus hup denaka anakan lonblak, "Yesus Zen Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye." Dekam zep dawemkam taibliblaka.

²⁷ Akaya san de song gwen hap kim dwam gwe'anka, dekam zep Efesusuk de Yesusu taibliblan wenya nenblak, "In aïris." Dekam zëwe de Kristen zi hip anakare hap de suratna ale nulzimk, "Zini an amki dawemkam eirink. Zëno tawa tabinni aïris." Zao kim hataka, zen dawemkam zep zë mas gwibirida gweka- men zen Alap mo kwasang-kwasang nakon Yesusu daibliblakyë.

²⁸ Sap zëwe zi beya mo nwenak, Apolos Yahudi zi niban dawemkam Yesus hup dena golëkeisa-keisa gwe-gweka, hëndep man topse në gweblak. Sap Apolos zen Alap mo ëpba olak denaka dawemkam anakan klis gul gwizimki, "Yesus Zen Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zi niye, mensa Alap orep nësa gu-gubirida gwekaye."

19

Paulus kim Efesusuk gwë gwekake:

¹ Apolos kim nama Korintusk gwë'anka, Paulus dekam zep Prigia mo langna tamun song gweka, ki zep hëndep Efesusuk hataka. Zao zep Apolos mo kim de Yohanis Swe mo olsa taiblibin zini golëtoweka.

² Ki zep zë takensibiridaka, "Em kime ëei gwëk, emsa wëhë Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka?"

Ki zep ding nulblik, "Hom. Ëe homë anakan ësak, 'Alap mo Enhona ki.' " *

³ Ki zep etan takensibiridaka, "Em banakare baptis sine ang tak?"

Ki zep ding nulblik, "Ëe Yohanis mo baptis tabin sinë ang tak."

⁴ Dekam zep gubiridaka, "Baptis ta gwibin zini Yohanis, zen mae hap baptis ta gwibirki: Zi dikim Alap hap zënaka anakan golëtërë gweblan hap, 'Ëe ama angkam hale'an.' Zen dekam man hen gubirida gweka, 'In Zen asa zertro'an zala, em Desa taibliblan.' Desa de zertrozan Zini mes hata zaka. Zëno bosena Yesus."

⁵ Kirekam kim nasalblak, dekam zep Bian Yesus mo bosekam de etan baptis tabin hip abe dak.

⁶ Paulus kim baptis tabin hyanak tahana tehabirida ineka, dekam zep Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka, dekam zep hen owas hap zëre mae mo tame gun srëm ola donbi'ik, hen Alap mo Enho nakore hamal hap de ola donbi'ik.

⁷ Zini in tingan san ha dua-blas enkam mes yap.

⁸ Paulus zao dan-ahare benkam gwëka, dekam Yahudi mo but srëm golak til gwëka. Zao zep udobe naban Alap mo ëpba ola kore naka klis gul gwizimki- anakan dikim titi tabin hip, "Em de Yesusu taibliblankam, zen dekam esa Alap mo irik ginnik bitü gwer."

⁹ Hwëna ahakon man ënol drak-drak gwëk, hen Yesusu de taibliblan hap man baes tak. Hen Yesus hup de ol dawemna insa man damnak lamang nul gwëk. Paulus dekam zep, men zen Yesusu daibliblak, desa en hilin halka. Balai desa makare gola, bosena Tiranus, zao zep hwëna mwin-mwan enkam golëbitü gwëka. Zao zep apdekam ola ziklis gul gwëka.

¹⁰ Kirekam de golëlowehe gwennak hëndep tahunna dan-dan damank, hëndep propinsi Asiak dena ol dawemna insa kitak man ësaladak- sap Yahudi zi, hen sap Yunani zi.

Skewa Bak mo wasalna kim sap dowalsa de golëalsa sonen hap ëalp gwëkke:

¹¹ Alap sërkam de owas-owassa Paulus mo taha san de aren zankam gol gwizimki.

¹² Da so gwen kaenna ahaksa kaen hak maena, Paulus kim desa sap'nen towan- blanda gwëka, desa kim zi sang-sangnak de lonebla inen hap kap dahil gwëk, dekam zep ëdawem gwe-gwëk. Hen dowal mo tilblin maena, dekam zep dowala in wet so gwe-gwëk.

¹³ Hwëna Yesusu de taibliblan srëm Yahudi zini dekam zep sap hen dowal- dowalsa de Bian Yesus mo bosekam golëalsa sone gwen hap ëalp gwe-gwëk. Zen man dowal-dowala insa anakan

* 19:2 19:2 Kis. 2:38; Rom. 8:9

nenbirida gwek, "Paulus men zêno bosekam tonbirida gwe'arake, Yesus, zêno bosekamê emsa enbla'an: Em zini an kon wet son."

¹⁴ Men zen kirekam ëgwë gwe'ak, zen Yahudi zi mo aha mam nik mo walas tuju enkam. Mam zini in mo bosena Skewa Bak. Zen hen Yerusalemk de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo aha mamna.

¹⁵ Hwëna dowal de tilblîn zisi zep ahanaka etan nakasîbli'ak, hwëna zêbon de dowala in man ding gulzimki, "Ëe Yesus ne Paulus neka kiê tame oso'an. Hwëna em an enda korena?"

¹⁶ Zini men desa tilblika hetyak gwesîk kinzînkam zep tahyo zaka, zao zep tan-golebirki, hêndep man irkare tabirki. Dekam zep gola in kon irkan wei-wei naban heyahya gwek.

¹⁷ Efesusk de lowehe gwen wenya kim ësak, sap Yahudi zi, sap hen Yunani zi, dekam tangan zep dawemkam ëaîrik. Dekam Bian Yesus mo bosena man tangan blikip neisibik.

¹⁸ Men zen Yesussu daîbliablak, dekam zep tame nua, "O ëe namaë ol karekna lam gul gwe'an. Ëe anik kira-kla gwek." Dekam zep zi beya mo nwenak zêre mae mo karek-karekna ëkira-kla gwek.

¹⁹ Hen beyana men zen ol kareksa syal nei gwibik, dekam zep ol karek nabare ol tatakna kap da halzak. Zao zep tîngare zi mo nwenak tru dasîk. Ol tatakna insa kap da halzak, te-alakam de lirak tabinkim, dua meliarak maka hatak.*

²⁰ Kirekam zep ki hêndep Bian hap de ol dawemna insa esek nul haladak, hen sosonna Alap mam gul gwizimki.

Ëna Efesusk de zini kim ëilman gwekke:

²¹ Hyanak kim Paulus Yerusalem san de song gwen hap kalang gweka, zen man enlala gweka, "Makedonia hen Akaya mo lang san asa amjanbir." Man gu gweka, "Yerusalem kon asa Roma san dep song gwer."

²² Ki zep zêre mo taha trî soblan zi darena, Timotius ne Erastus neka guzimki, "Ëe an kim Asiak awe nama gwë'an, em Makedonia san em song ën- zêwe de Kristen zisi de mas eibirida gwen hap." Ki zep hêndep song ëka.

²³ In kim lwa se'ak, dekam zep zini men zen Yesus hup de ol dawem san de ang tan hap baes tak Efesusk ëilman gwek.

²⁴ Sap zêwe de zini yang gulsun we dowal bosena Artimi'i betek nei gwibirin. Efesusk zêbe hap de gol yala hen ki. Zao de zini Artimis mo nwe-masekam dowal bete-teksa yang da gwibirin, hen gol bete-teksa syal nêblanda gwenan- zao de dowal betekna insa zaun ta gwibin hip. Men zen desa syal nêblanda gwenan, te-alana mamkam nulin gwenan. † Perak nakon de yang ta gwibin syala iwe de aha mamna, bosena Demitrius.

²⁵ Zen dekam zep men zen kire-kirena dowala in hap syal nêblanda gwenan, desa tagam gulsuku. Zao zep gwibiridaka, "Wal bosa wal, Artimis Bak hap de syala an nen dwan dekon am te-alana mamkam ulin gwenan.

²⁶ Hwëna angkam, ena hen mese asal-blak hen hla lak- zi bosena Paulussu. Zen man tawa ta gwibi'ira, 'Zi mo yang tabin alapna, zen eiwa de alapsa hom.' Hêndep kirekam de tawa ta gwibinkim, nêbon mae onakon mes mamkam hlîlin halka. Awe de en naka hom kirekam hlîl in'ira, hwëna tîngare Asia mo langnak denaka.

²⁷ Zen de kirekam kitak sul sone'anka, nêno mae mo syala an dekam sa gutu gwer. Dekam hen Artimis Bak mo gol yawala ansa anakan sa enlala nêblal, 'An boton alap mo gol.' Hwëna angkam sap teipsîn alapna Artimissi man betek nei gwibi'in- tîngare Asia mo langnak de zini hen tîngare okamanak de zi niye. Hwëna zini in mo tawa tabin nikon, zêno bosa dawemsa kim karek gu'ura."

²⁸ Kirekam de torannak kim sane da'ak, dekam zep sêrkam ëjal gwek. Dekam zep ol mamkam ëtaken gwe'ak, "Nêno mae mo alapna Artimis zen teipsîn tanganna!"

²⁹ Dekam zep hêndep ëna iwe de zini kitak ëilman gwek. Gayus ne Aristarkus neka dekam zep balk nosok- men zen Makedonia kon Paulussu ang ëbla zakaye. Ki zep hêndep ëna iwe de tagal gwe-gwen gol yawal san dep apdekam hlu-hluk gwenkam il nosohak.

³⁰ Paulus zi tra mo nwenak de tonbiridan hap sap dwam gwe'anka, hwëna Yesussu de taîbliblan wenyik jalse nê gwebla'ak, "Bahem! Emsa sa zê dal."

³¹ Langna iwe de teipsîn-teipsîn zini, ahakon mes Paulus hun nêrdokot gwek. In zep hen nen soneblak, "Ëe ama emsa en sonebla'an: Em bahem ëtagal gwe-gwen gola iwe hatan."

* **19:19 19:19** "Dua meliarak" awe, Lukas man ale gulku "lima-pulu ribu perakkam de te-ala kaso" kam. Aha-ere perakkam de te-ala kasona dekam, zen mae mo kim: Aha-ere zi mo gaji aha-ere yakla blalkam de syal gwenna.

† **19:24 19:24** Mae hap dekon te-alana mamkam nulin gwek, sap zini man zêbon mae onakon dowal bete-teksa insa hêndep gol zeban zêre mae mo golak de lonen hap kap da gwek. Sap zen man we dowala insa blikip neisîk gwibik, hen man tim nul gwek, "Desa de ëre mo golak lonenkan, ëe asa dawemsa hlauul gwer."

³² Ahakon tame gun srēm kam ol ēkwahen san enkam hlu-hluk gwe-gwe'anzak. Ahakon aha jal hīl gīn hīp ēnop-nop gwe'ak, hen eiha nakon aha jal hīl gīn hīp ēnop-nop gwe'ak. Hēndep zi beyana in zao hom zēnaka tame nuk, "Ēe an kire habē tagam gwer."

³³ Yahudi zini man zē hen ēdurum gwe hezak. Zen dekam zep zēno mae mo mamna Aleksander Baksa ngein sin nēblak. Dekam zep zi tra ngīrīn nīkon ahakore nik daken gwebla'ak. San ha anakan mes yap daken gwebla'ak, "Emki anakan gubiridan, 'Bahem Yahudi zini asa jal gwibiridan. Diki Paulussu em karek tan- hēndep zēbon de ang ta gwen wenya ban!' " Dekam zep sap tahakam dekam de balk tasīn hīp akabiridaka.

³⁴ Hwēna zen hom ola gubiridaka, sap zēwe de zini mes anakan tame da'ak, "An Artimi'i de betek gwibin zisi hom. An Yahudi wal!" Dekam zep apde ennak ol mamkam ētaken gwe'ak, "Nēno mae mo alapna Artimis, zen teipsīn tanganna! Nēno mae mo alapna Artimis zen teipsīn tanganna!" Kirekam de ētaken gwennak hēndep yakla nwna dan-dan damank.

³⁵ Ēna iwe de teipsīnnī ahana dekam zep luweka, ki zep tahakam dekam de balk tasīn hīp akabiridaka. Ki zep zē gubiridaka, "Efesusk de zi, em ba habe kirekam ēena tal? Sap tīngare okamanak de zini mes anakan tame nuk, 'Efesusk de zini, zen teipsīn alapna Artimi'i zao gol yawalak kara nul gwenan- Artimis mo nwe-mase nabare kasona men zao ngli nakon zan zakye.'

³⁶ Kirekam dena zini bējen anakan gulsun, 'In boton.' Zep kirekam de lwanna, em ba habe ēilman gwe song gwer? Zep bahem banakare maena jala ban syal gwibin.

³⁷ Zini an em waba tol habe balk oso halzal. Zen hom nēno mae mo alap mo golak banakare maena sowēkam olka, hen hom mae lamang ulki.

³⁸ Demetrius Bak de syal bose zeban zisi jal gwibiridanna, zen kiresa de tap gun hun de zini kike- mensa Romak de teipsīnnī nēbe mae hap dam tasibir-zimki, zēno mae mo nwenak de taken-taken gwibirida gwen hapye. Zen zao emaka olsong gwe'an.

³⁹ Aha jal mae de nama lwazimdinni, zen diki nēno mae mo nolik de nēsa tagam gunkum bap- zao de tap gulsun hapye.

⁴⁰ Sap an zen ki namen jower, jana nabare zini maka nēsa anakare hap karek dabi'in, 'Em ba habe kirekam ēilman gwer?' Hwēna zen de nēsa takensibiridankam, molye anakan ding ulinam, 'Ēe

kire habē ēilman gwer.' "

⁴¹ Kirekam kim tonbiridaka, ki zep sek-wak gwen hap gubiridaka. Dekam zep hēndep sekwak gwek.

20

Paulus kim Makedoniak hen Akayak de Kristen zini amjanbirkike:

¹ In kim ēilman gwesik, Paulus dekam zep Yesussu de taibliblan wenyaka tagal gulsuku. Zao zep aumwa hap de ol zim-zimni golzimki. Zēna dekam zep Makedonia mo lang san dep song gweka.

² Holokam zep Makedonia mo lang san tēn daka- zēna men desan Alap mo ol dawemkam tawa tabirida gwekake. Zen etan desan ol zim-zimkim Kristen zisi tatete tabirida gweka, hēndep Korintus mo langna Akayak hataka. Langna in aha bosena Yunani.

³ Zao dan-ahare benkam gwēka. Siria mo lang san de bulkum song gwen hap kim hohle gwe'anaka, ki zep hwēna nenbla'ak, "Yahudi zini man emsa tan hap ora nakon dīl gībli'an." Dekam zep enlala gweka, "Tanakam asa etan Makedonia san dep lwahal."

⁴⁻⁵ Hwēna dekam zini mes jemat-jemat nakon tuju enkam dam dasibik- zen de Siria hen Yerusalem san ang gweblan hap. Ēe, Lukas, Paulus hun zebē tanakam Makedonia san song ēk. Tujukam de zini in, zen en bulkum asa nangirzink- Troask de hwēna olēgaing gwen hap. Zēno mae mo bosem-sena-

ēna Bereya walya Pirus mo tanena Sopater,

Tesalonika wal darena, Aristarkus hun Sekundus hun,

Derbe walya Gayus,

hen Timotius,

hen Asia mo lang nakore zi darena, Tikikus hun Trofimus hun.

⁶ Yahudi mo minggu yala kim tamank, rotisa dikim ragi srēm kam taiblin gīl gwen hap dena, dekam zebē Pilipi kon buluk Troas san dep ang ēk. Bulkum de song ēna, yaklana aha-ere taha-tapkam, ki zebē Troask olēgaing gwek. Zao aha-ere minggukam zebē olēlowehkek.

Paulus kim aumwa hap Troask ol zim-zimni hli yulzimkike:

⁷ Minggu mo kam, dekam zep Yesussu de taibliblan wenyaka tagal gwek- Yesus mo timsi dikim enlala gwibin hīp de rotisa dikim twinbin hīp, hen zep de anggur hosa dikim otdebin hīp. Ēe Lukas ama hen ang gwek. Paulus dekam mam blalkam tonbiridaka, hēndep zao zep ngīrīn tatem

gwek. Sap zen man ka'an de hli yuludan hap kalang gwe'anaka.

⁸ Gulk de teksonna men zaoë tagal gwek, syauk ngatanna beyana.

⁹ Gola in, zëno klibuna dan-ahan. Aumwa hap de klibuna, zen zaoë tagal gwehak. Wal seiwiri bosena Yutekus, zen jendela tahannak nikinki. Paulus kim tonbirida tine'anaka, wal seiwiri in zao zep hëndep ta guk halka. Kim kon balep gweşik, dekam zep kon kama san dep zan tineka. Kim zë neir ine'ak, anakan zep hla da'ak, "Mes tili."

¹⁰ Paulus kim ati gweka, zao zep nabakam bik dan tahannak glang gwebla ineka, hëndep kyang-kyang tasiki. Ki zep gubiridaka, "Bahem enlalana ëdowe hanan. Zëno angna mes etan lwabla halan zala!"

¹¹ Ki zep etan golësesek gweka. Zao zep Yesussu de enlala gweblan hap de rotina insa zitwenblaka, hen kire hap de anggur hona ziotdebirki. Zao kim etan ola zitonbirki, zao zep hëndep golëhleng gwek. Kaknak zep hwëna Paulus zëre hon de ang ta gwen wanya aban mae golësek gweka.

¹² Zëwe de zini in ki zep wal seiwiri insa gol san dep nga-ngola ban nërsong gwek-anakare hap, "Zen mes ngaya gwer!"

Paulus kim aumwa hap ola Efesusk de Kristen zi mo mam-mam wanya kip hli yulzimkike:

¹³ Ëe hen Lukas Troas kon bulkumë Paulussu angirblik- Asos kon de ësblan hap. Ëe mesë ola kirekam aha-en uk, sap Paulus man Asos san tanakam de song gwen hap dwam gwe'anaka.

¹⁴ Kimë ëna Asos kon bulkum eirink, dekam zebë hwëna Mitilene san dep sek gwek. Ëna in lang tekna Lesbosnak.

¹⁵ Ka'ankam zebë kon hwëna lang tekna Kiossa lamank. Zëno ka'ankam zebë hwëna lang tekna Samos san dep tablan gwe kinik. Zao de yaklanak, ki zebë hëndep Efesus mo gole denak de ëna Miletusk yaing gwek.

¹⁶ Paulus mes ki Efesu'u de talmaran hap kalang gweka, sap zen man nabakam de Yerusalemk hatan hap dwam gweka. Sap zen man enlala gwe'anaka, "Ëe wëhë Pentakostana jap so'ak?" In zep Asia mo lang san de ëgweisik song gwen hap baes gweka.

¹⁷ Miletus kon zep Efesusk de Kristen zi mo nol-nola gu sonebiridaka- zen de yaing gwezan hap.

¹⁸ Kim yaing gwezak, zao zep aumwa hap de ola anakan gubiridaka, "Aya-wal

oso-wal, ena tawana: Ëe kimë Asia mo langna awe emsa golëlowehe gwek, nonol hata zankam hëndep angkam,

¹⁹ Ëe Alap hon de babu gwen zi mo kimë syal gwe-gwek- enlala betekkam hen nwe go-ho naban. Ëe karekna mam nakaë goltowe gwek- Yahudi zini kim sap tan hap asa dël gik gweblak. Hwëna Ëe homë kim golzausuk.

²⁰ Ena tawana: Ëe anakan de titik gwibin enlala naban homë emsa tawa ta gwibik, 'Ansa babë tawa tabin. Aha zi sa husus neibir.' Hwëna Ëe mensa ena dwam ei gwibik, Kristus hon dikim ëtal gwešin hip dena, Ëe desa sul sonenkamë zi tra mo inik emsa tawa ta gwibik- hen gol-gol san.

²¹ Sap Yahudi zi, sap Yunani zi, Ëe damnakë tonbirida gwek- zen dikim ëhalen hap, hen Alap osan dep dikim lwanda halzan hap, hen zen dikim Bian Yesussu taibliblan hap.

²² "Hwëna angkam, Alap mo Enhona man asa titi ta'ara- Ëe dikim Yerusaleman san song gwen hap. Hen Ëe homë tame gu'un, 'Basa wëhë zë goltowe'ak?"

²³ Hwëna Alap mo Enhona aha-en mes ap anakan goltrëblaka, 'Ëna men zëwe em hata gwe'anaka, zao bwinak sa emsa se dyain gwer, hen kareksa esa zë goltowe gwer.'

²⁴ Hwëna Ëe ëre mo gwënsa de langa gulsun hup homë enlala gwe'an. Hwëna diki abe hap insa Bian Yesus syala we yul soneblakake, desa de sul sonen habë tangan dwam gwe'an. Ano syala in zen: Tingare zisi de titi ta gwibin hip, zen dikim Alap mo kwasang hap de ol dawem san ang ta gwen hap denaye.

²⁵ "Angkam Ëe tawana: Ëe men desaë Alap mo irik gin hip dena emsa tonbirida gwek, em molye etan asa hla lak.

²⁶ In zebë emsa gubirida'an: Alap molya eno mae mo kala abe hap ngëro gulbluka.

²⁷ Sap Ëe homë ëre mo tawa tabinni wet gulsuk gwek- em dikim asa husus gweblan srëm hap. Ëe hwëna Alap mo dwam gwibin en san dena kimë sowe henkam emsa tawa ta gwibik.

²⁸ Dawem enkam enaka kara la gwibik-tatete enkam eka ëzauk gwek. Sap Alap mo Enhona mes emsa dam tasibirki-dekam de Yesussu de taibliblan wanya insa taizi gwibin hipye. Zep desa dawem enkam kara la gwibik. Em in men kiye-zahosa de kara ta gwibin zini. Eno mae mo zahona in, zen Alap mo hlil irin wenyamen desa Tane Zem Yesus mo kalkam lup gul inkike.*

* 20:28 20:28 1Tim. 4:16; 1Ptr. 5:2-4

²⁹ Ëe tawana: Ano tim bwanak tësen lwa jal-jala sa bitı gwezal- eno mae mo zahona insa de tamerazan hapye.

³⁰ Ere mae onakon sa hen ejower-dekam de eiwa de ol aïsılı insa men-man gun hup de ziniye, dekam de hwëna zisi zëre mae mo bosesa dikim mam gun hup hlil inhal gwen hap.

³¹ Zen in zep terya-tyakam lowehe gwek. Emki eenlala gwe-gwen: Ëe dan-ahare tahunkamë nwe go-ho naban emsa titi tabir tine gwek- yaklam denaban kam denaban.

³² "Angkam ëe Alap zëre mo tahanakë emsa tapbla gulun! Alap zëre mo kwasang-kwasang hap de ol dawemna in, zen desa en em enlala gwe-gwibin. Desan de ang ta gwenkam zen dekam esa ëtatete gwer, hen dekam esa ulin- Alap mensa tingare lalak wenyä nëbe mae hap hamal gulzimkiye.

³³ Ëe homë zi mo kire-kire dawemna hole-hle gwe-gwibik- sap te-ala, sap hen pakean maekam denaye.

³⁴ Ena tawana: Ëe ëre mo tahakamë ëre mo tahalha hap syal gwe-gwek- hen abon de ang ta gwen wenyik mo tahalha hapye.

³⁵ Tingare ano syala in, zen ërak makanë ebe mae hap ënaka anakan drëne gwizimk, 'A kirekam nen soson srëm zisi mas gwibirida gwen.' Sap ëe Bian Yesus mo olsaë anakan enlala gwe-gwibik,

'Isrip-sri gwibin tanganna, em em zi hip gol gwizimdin.

Zen de ebe hap gol gweblankam, zen isrip-sri gwibin tangan naka hom.' " *

³⁶ Kim tonsubiridaka, ki zep boklana golëkom taka, ki zep Alapsa zigu soneblaka.

³⁷ Aumwa hap sërkam zep go naban babang da gwe'ak.

³⁸ Zen mae hap gona dablak: Sap zen man gubiridaka, "Em molye etan asa hla lak." Hëndep ki zep bul sun dep zon dak.

21

Paulus kim Yerusalem san dep song gwekake:

¹ Ëe kimë Paulus mae han eire tangan naka ënaka lapblal-birinhak, ëe dekam zebë bulkum dam-dam enkam lang tekna Kos san dep sek gwek. Ka'ankam zebë hwëna lang tekna Rodosk yaing gwek, dekon zebë etan bulu inkam ëna Patara san dep sek gwek.

² Zao zebë hwëna langna Penisia san dep de bulu oltowek. Ëe zao zebë hwëna sesek gwesek. Dekon kimë sek gwek,

³ dekam zebë irgwa taha san dekam lang tekna Sipru'u hla la-in guk kinik. Ëe dekam zebë Siria san dep taman gwek. Hwëna ëna Tiruskë atiti gwek, sap bulu in zaoë ang tak, zëwe dep de kire-kirena hen man- desa de zë teiswesik gik kinin hap.

⁴ Ëna zëwe de Yesussu taibliblan zi niban kimë olëgaing gwek, dekam zebë deban mae aha-ere minggukam zëwe lowehek. Zen dekam zep Alap mo Enho mo sosonkam hamal hap de ola Paulus hup ayang nulblik, "Yerusalem san bahem song gwen."

⁵ Hwëna dekon de etan sek gwen hap denak kim hatak, ki zebë kon hëndep sek gwek. Tingare zao de Yesussu taibliblan wenyä hëndep we wal walas zeban bul sun dep asa ap nul sonendak. Dekam zebë hi alpnak aumwa hap boklena kom lak, dekon zebë Biansa en soneblak.

⁶ Aumwa hap kimë zë ënaka babang labik, ëe ki zebë hëndep buluk sesek gwesek. Zen hen dekam zep gol san dep lwan dahak.

⁷ Ëe kimë dekon sek gwek, dekam zebë ëna Tolemais yaing gwek. Zao kimë Yesussu de taibliblan wenyä ban ënaka tame labik, ki zep asa gol san dep kwang nulidahak. Orapna aha-en zebë zë truwëk.

⁸ Ka'ankam kimë kon sek gwek, dekam zebë Kaesareak yaing gwek. Zao Pilipus mo golak zebë lowehek. Pilipus in, zen Yesus hup de ol dawemsa de tawa ta gwibin zi. Zen ahana- Yerusalemk mensa tuju enkam Kristen zi mo tahasa de trı so gwizimdin hip dam dasibikke.*

⁹ Wenam sei-siwir zem dan-nër dan-nërkam. Hwëna Alap mo Enhona mes zëbe mae hap sosonna golzimki- hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip denaye.

¹⁰ Zao kimë lowe he'ak, ki zep Yerusalem mo lang nakon zini hata zaka, bosena Agabus. Zëbe hap hen Alap mo Enhona mes sosonna golblaka- hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip dena.*

¹¹ Zen ki zep Paulus hun asa golek de so zaka, ki zep Paulus mo takna golka, dekam zep zëre mo taha-tanana tahalebirki. Ki zep asa gubiridaka, "Alap mo Enhona man gunda, 'Tak bina ansa kirekam sa Yerusalemk de Yahudi zini dahaler, ki sa Yahudi srëm zi hip tapbla dazim.' "

¹² Kirekam kimë asalblak, ëe ki zebë zëwe de zi niban Paulussu en gwebla'ak,

* **20:35 20:35** Yesus mo ola in aha bukunak hom ale nuk. Hwëna enlalana man Mat. 10:8b naban engka en apde në'an. Ahaksa san ha Luk. 14:12-14sa enlala gwibiriki? * **21:8 21:8** Kis. 6:5; 8:5 * **21:10 21:10** Kis. 11:28

"Bahem Yerusalem san song gwen."

¹³ Hwëna zen man asa ding gulzimki, "Em ba habe nwe go-hokam ano enlalana ap dowe hanan labla'an? Ëe tahalen en hap homë hohle gwe'an, hwëna Bian Yesus mo bose hap de Yerusalemk tîn hîbë hen hohle gwe'an."

¹⁴ Ëe kimë anakan tame uk, "Nen molye zëno enlalana wet yasiblik," dekam zebë eguk, "Dikire Bian Alap mo dwam gwibin sin lwak."

¹⁵ Ki zebë ëototo gwek, hëndep ki zebë Yerusalem san sek gwek.

¹⁶ Kaesarea kore Kristen zini hen man asa ang neibiridak, hëndep Manason mo golak yaing gwek- men zëbon de lowehen hap ëkalang gwekke. Manason in Siprus wal. Zen men zen nonol tanganna Yesussu daïblihlakke, zëno mae mo ahana.

Paulus kim Yakobus osan dep song gwekake:

¹⁷ Yerusalemk kimë yaing gwek, zëwe Yesussu de taïblihan zini dawemkam asa lup nulink.

¹⁸ Ka'ankam ki zep Paulus asa Yakobus osan dep golësek gweka.* Zëwe dekam mes hen Kristen zi mo nol-nola tagal gweşik.

¹⁹ Zëwe kim Paulus dawemkam golëgaing gweka, dekam zep kitak aïsîl gwibiridaka- mensa Yahudi srëm zi mo lang san de tèn dannak Alap zëno syala soson gul gweblakaye.

²⁰ Kim ësane gwe'ak, dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak. Ki zep Paulussu nenblak, "Aya Bak, ena mese tame gulku: Yahudi zini hen mes ribu-ribukam Yesussu daïblihlak, hen zen nama Musa mo titi tabin ol san enlala zon tasinkim ang ta gwe'an.

²¹ Hwëna angkam zen mes boton ola anakan ësak, 'Paulus zen Yahudi zini, men zen Yahudi srëm zi mo lang san lowe henda gwe'an, desa anakan tawa ta gwibi'ira, "Musa mo titi tabin olsa emki tapbla gun." ' Hen anakan mes eno tawa tabinni ësak, 'Walas tane-ne mo to mipna bahem blom tasik gwibin, hen Yahudi mo ëpba lowe hensa emki baes gwibin.'

²² Zep nen banakan esa ebe hap dena syal eibir? Sap zen sa anakan ësal, 'Paulus angkam mes hata zala.'

²³ Ano mae mo ol san emki ang gwen-zëno mae mo enlalasa dikim së ta sonez-imdin hipye. Abon mae onakon zini dan-nër dan-nërkam. Zen mes ki Alapsa

anakan nen gubluk, 'Ëe kirekam de syal-saë eno bose hap o'an.' Syala desa zen hen mes su nul sonek.

²⁴ Emki deban mae Alap mo gol san golësek gwen. Ere mo te-alakam emki desa hen mas gwibiridan. Zao Alap mo golak emki te-alana insa ing ta sonen-Alap hap de syal sul sonen hap de te-alana insaye, ere hap hen zëbe mae hap. Kire hwëna emsa hokam hlë dabiridak,† ki nola zitalansibir. Zen dekam sa tîngare zini anakan emsa tame dal, 'In man ki ahap nëblak. Paulus an nama Musa mo titi tabin ol san ang gwe-gwenda.'

²⁵ Hwëna ena tawana: Nen mese Yahudi srëm Kristen zi hip suratna ale ulzimk-dekam de

yang tabin dowal hap de otweran blom tabir-zimdsinsi baes tan hap denaye, hen otweran kal otdebinsi, hen hole naka de blwap-blwap tan tweran ninsi de twin gwibinsi,

hen kahalo-kahalosa."*

²⁶ Ka'ankam ki zep Paulus Alap mo gol san golësek gweka, dekam zep Alap mo golak de syal gwe-gwen zi ahanik hokam hlë tabiridaka. Ki zep zao ahakore zëwe de syal tan zisi gwibiridaka, "Ano mae mo Alapsa de golek de tan hap de mingguna yaklana dekam sa tap gwer. Dekam asa otweranna zilup gul halzal- em de Alap hap desa tru ta seblan hapye."*

Paulussu kim Alap mo golak balk dakke:

²⁷ Mingguna in mo yaklana kim tap gwen hap golek de gwe'ak, dekam zep Asia kore Yahudi zi Paulussu Alap mo golak hla da'ak. Zen zep zë hëndep irik dasizik, hen tîngare zi trana in mo enlalasa anakare olkam ben dyasizimk,

²⁸ "Israelk de zi, zini ansa nen karek tan! Zini an zen tîngare lang san anakan yasik tabirida gwenda, 'Musa mo titi tabin ol san bahem ang tan. Yahudi zi mo lowe henna zen karekna, hen Yerusalemk de Alap mo gola in waba hap.' Zen hen mes Alap mo gol dawemna ansa kun gulku- Yahudi srëm Yunani kore zini kim golëbiti gwe zakake."

²⁹ Zen kun gun hup dena in mae hap ki eguk: Sap zen mes zën hla dak- Efesus walya Trofimus Bak han de ëna iwe lë naserannak. Zep kil dik, "Zen mes Alap mo golak awe zertil zika." Hwëna sap hom.

³⁰ Dekam zep hëndep Yerusalemk de zini kitak ëilman gwe song gwek. Zini dekam

* 21:18 21:18 Yakobus in, zen Yesus mo oso. Zen Yerusalemk Kristen zisi nol gwibiridaka. † 21:24 21:24 Yahudi zini hen ki su tabiridan makan Alap mo golak syal nei gwibik- dekam de Alap mo nwenak ëngan gwehen hap. (Bil. 6:13-21) * 21:25 21:25 Kis. 15:29 * 21:26 21:26 1Kor. 9:20

zep beyakam ëhlu-hluk gwezak. Dekam zep hëndep Paulussu Alap mo gola in kon il dihak. Lilikinni ki zep nasohlasik. †

³¹ Tan hap kim sap nēmē'ak, ki zep hwēna ola nabakam Roma mo jana nabare zi mo mamnak anakan nol hatak, "Tingare ëna awe de zini man ëilman gwe'an!"

³² Dekam zep nabakam zēre mo irgwa taha nakore naban golëhlu-hluk gwe zaka- ahakon bose nabarena, hen sap kire srēm wenya ban. Zi trana in kim hla nul-ida guk, dekam zep Paulussu tangolenna nērzausuk.

³³ Jana nabare nik mo mamna in dekam zep zēre mo jana nabare zini insa gubiridaka- Paulussu de besi dokotkam eiha-taha eiha-tahakam darak tablan hap. Ki zep hwēna zini insa takensibiridaka, "Zini an nara? Banakan karek gwer?"

³⁴ Zi trana in hwēna ahakon srēm jal olkam ding nulblik. Ahakon hen srēm ding nulblik. Sap kirekam de ëilman gwennak bëjen eiwa dena dam gulsun, in zep jana nabare zini in mo mamna Paulussu de zēre mae mo gol san zerhan hap gubiridaka.

³⁵ Tembokkam de blaberak kim nērhatok, zao zep men zen tan hap soson nēbla'ak deban mae ëngilititik gwe'ak, hëndep zao zep tan hap alp dasi'ik. Hwēna jana nabare zini in zep guk kon nabakam neir inehak.

³⁶ Zi trana in zen sap tan hap dēra nēbla ha'anzak, dekam zep ënop-nop gwe se'ak, "In em tan! Bahem zē lam tan!"

Paulus kim zi trana insa tonbiridakake:

³⁷ Gol mwanak de zertin hip kim nērgolek de gwe'ak, Paulus ki zep mam zini insa Yunani olkam gubluka, "Ëe wēhē eban ola lon'ak?"

Ki zep ding gulbluka, "Em hare Yunani ola tawa nakake!"

³⁸ Em san ki Mesir walya insa hom yap?-men zen nēr hom golëilman gwenkam empat ribukam de zini sasa lang san dep golëheya-hya gwekake."

³⁹ Ki zep ding gulbluka, "Ëe sap Yahudi wal. Hwēna ano auyan-azana ë yala Tarsus sun al tak. Zep ëe hen Roma mo propinsina Kilikia wal. Ëe wēhē ëre kore naka tonbirida'ak?"

⁴⁰ Ki zep ding gulbluka, "Sap esa." Paulus ki zep tembokkam de blabera in kon dekam de balk tasin hip tahakam akabiridaka, ki zep hwēna Ibrani olkam tonbiridaka,

22

¹ "Aya-wal oso-wal, hen bi-walkam dena, ëe anik emsa ëre mo timsi dikim golsriwen hap denaka tonbiridak."

² Zen kim anakan sane da'ak, "Zen nēre mae mo olkam am nēsa tonbirida'ara," dekam zep tangan balk tasik.

Zao zep tonbiridaka,

³ "Ëe an Yahudi wal. Asa anyan Kilikia mo langna Tarsusk jaha gwek. Hwēna ëe aweë mam gwek. Ëe zebē Farisi walya Gamaliel Bak hon tawa gwek- kire enkam de nēno mae mo auyan-aza mo titi tabin ol san ang gwe-gwen hap denaye. Ëe hen ama dawem tangankam de Alapsa betek gweblan hap alp gwe-gwek- ena in kirekam hen angkam lowehe gwe'anke.

⁴ Yesus hup de tawa tabin sin men zen ang ta gwek, ëe zebē desa karek ta gwibik, hen bwinak sesek gulin gwek- sap we, sap zi. Hen ahakon tameran habē golëgu gwek.

⁵ Alap mo golak de teipsinni hen tingare Yahudi mo teipsin sinodenak dena, debarenak maka emsa nenbirida'an, 'In eiwa. Hom boton gwe'ara.' Sap zen zen abe hap suratna nolblak- desa de Damsik mo but srēm golak de mam-mam wenya kip goltreizimdin hipye. Zen sap dekam de Yesussu de taibliblan zisi an san dep tahyo halzan hap- awe de hwēna karek tabin hip.

⁶ "Yakla bolak denaban kimē Damsik golek de gwe'ak, mumuk ennak zep ngli nakore sērkam de ngatanna asa wale tazak.

⁷ Dekam zebē kamanak zank. Dekon zebē ola salsek, 'Saulus, Saulus, em ba habe Asa karek ta gwe'ara?'

⁸ "Ki zebē ding guk, 'Bian, em nara?'

"Dekam zep ano ola insa ding gulku, 'Ëe an Nazaret walya Yesus- insa em karek ta gwe'arake.'

⁹ Mensaë golëtē'ak, zen ngatan enna insa man hla nuk. Hwēna ola in desa asa tonbla'anaka, zen hom anakan tame nuk, 'Kirekam tonblala.'

¹⁰ "Ki zebē taken seblak, 'Bian, ëe basa asa syal gwibir?'

"Ki zep asa ding gulbluka, 'Em luwen, ki hëndep Damsik hatana. Zen zao asa emsa gublul- syala mensaë ep wei yul sonebla'anye.'

¹¹ "Dekon zep asa Damsik sin dep irik da song gwek, sap ano nwenas mes dawemkam de ngatanna in hap dīmīn nēk.

¹² Zini bosena Ananias zen zep asa duwebla zaka. Zini in enhō zon tasiblinkam Musa mo titi tabin ol san ang gwe-gweka,

† 21:30 21:30 Anakare enlala naban mes yap nasohlasik, "Paulus mo kal de desan bles-bles gwenkam, ki sa gola an kun gwer."

hen tîngare Damsik de Yahudi zini man blikip neisik gweblak.

¹³ Zen ano alp nakon zau'un zaka, dekon zep asa gubluka, 'Ano oso Saulus, emki etan kara gwen!' Hêndep ki zebê zini insa hla tak.

¹⁴ "Ki zep asa gubluka, 'Nêno mae mo auyan-aza mo Alapna mes emsa dam tasikî- dekam de zêno dwam gwibin sin denaka tawa gwibin hip, hen dekam de zêre mo zer sonen lalak Zini insa hla tan hap, hen zêno ol-gunsu de salblan hapye.

¹⁵ Mensa ena oranak hlaul zuka hen sane gweka, desa esa tîngare zi hip golzim halada gwera.

¹⁶ Zep angkam em basae etan eissibi'ira? Em luwen. Êe asa emsa baptis tal, hen em kime Alapsa Yesus mo bosekam abe ta'anka, Zen dekam sa eno karek-karekna ep ngan gulsublula.'

¹⁷ "Dekon kimê etan an san dep lwa halzak, dekam kimê Alap mo gola kon gu sonebla'ak, dekam zep ano nwen aap lirisin nêblak.

¹⁸ Bian Yesussuê hla tak. Man asa gubluka, 'Nabakam! Angkam hêndep Yerusalem sa hli ta. Sap awe de Asa taîblîblan srêm zini an molya eno abe hap de aïsîli dokwak nuk.'

¹⁹ "Ki zebê ding gulbluk, 'Bian, awe de zini an mes-am asa tawa nêblak: Êe ama but srêm gol-gol san song gwe-gwek-dekam de Emsa de taîblîblan zisi tangole gwibin hip, hen bwi san dep tahyohal gwen hap.

²⁰ Hen Stepanu'u kim ere mo bose hap de jal hap dak, êe hen dekam ama anakan ola mas guk, "Em ema sam lanan." Hen men zen da'ak, zêno mae mo tahan bajuna êyê teirensizim'ik. Zep Bian, Emsa de taîblîblan srêm weny sa ano ola dokwak nul.'

²¹ "Ki zep Bian asa ding gulbluka, 'Molya. Em song gwen. Sap Êyê emsa Yahudi srêm zi mo lang san dep zer sone'an- zêwe de zisi de tawa tabir song gwen hap.'

²² Nongka sap dawemkam sane da'ak, hwêna anakan kim guku, "Yahudi srêm zisi ekakim tawa tabir song gwe," dekam zep ol alhapkam êgu inek, "Zini an okamana an kon emki jek-jak tan! Zen de gwên hap hom dakastî'ira!"

²³ In kim ol nop-nopkam êgu anek, dekam zep hêndep zêre mae mo tahan bajuna dalwesi'ik- kasokam dikim i tîblan

hap. Ahakon sonsa gulk sun yal dase gwebla'ak.

²⁴ Dekam zep jana nabare zi mo mamna in Paulussu de zêre mae mo gol mwa san zertin hip gubiridaka- zao de dawemkam tangolen naban taken-taken gweblan hap, mae hap, "Zen ba hap kire tangankam emsa jal nêbla'an?"

²⁵ Hwêna kim kire naka de tangolen hap dahale'ak, Paulus dekam zep Yunani olkam jana nabare zi mo mamna in mo irgwa taha nakore naka takensîblika, "San ha dawemna?- em de Roma mo îrik gînnik de zisi takensîblin srêmkam tangolen naye."

²⁶ Kirekam kim salblaka, dekam zep mam zem insa gublu hanaka, "Em basae go'ara? Zini an Roma mo îrik gîn nîkore nakake."

²⁷ Mam zem in ki zep song gwe zaka, zao zep takensîbli zaka, "Emki asa gublun: Em san ha eiwa Roma mo îrik gîn nîkorena?"

Ki zep ding gulbluka, "In eiwa."

²⁸ Dekam ki zep etan ding gulbluka, "Em an sap Roma mo îrik gînnik de zisi hom yap. Hwêna Roma mo îrik gînnik de syal ta gwen zi hip mes yabe te-ayasa mamkam golzimki- dekam de Roma mo îrik gînnik de tîn hip de suratsa ebe hap golblan hap."

Paulus ki zep hwêna ding gulbluka, "Kirekam hom. Ano bian swena hen Roma mo îrik gînnik denakake."

²⁹ Men zen sap taken-taken gweblan hap golek de da'anzak, dekam zep nabakam sekwak gwek. Hen mam zini in zêna dekam zep aîrî'anka, sap zen mes gubiridaka- Roma mo îrik gînnik de zisi de totoresa tahalen hap. *

Paulussu kim Yahudi mo teipsin sinodenak nêrtrêkke:

³⁰ Ka'ankam ki zep jana nabare zi mo mamna in dekam de anakan tawa gweblan hap dwam gwe'anka, "Yahudi zini in ba hap Paulussu de tan hap asas nêbla'an?" Dekam zep gubiridaka- Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi zi mo teipsin sinodenak denaka de tagal gulsun hup- zen de hwêna taken-taken gweblan hap. Desan dep zep Paulussu tahalen srêm naka zerhal zaka.

23

¹ Paulus ki zep teipsin sinodenak dena insa karatda tabirki, ki zep gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, êe enhô kles gwesin srêmkamê Alap mo dwam gwibin sin

* **22:29 22:29** Roma mo teipsin tangan zini dekam mes anakan jalse gwibiridaka, "Roma mo îrik gînnik de zisi bahem totoresa tahalen." Yahudisa sap dekam Roma hen îrik nîk, hwêna desa man anakan enlala neibirida gwek, "Zen hom eiwa tangankam Roma mo îrik gînnik bîti gwe'an." Zep Yahudi walsya sap de totoresa tahalen hen tangolen.

syal gwe-gwek- hêndep namen de yaklana awe."

² Alap mo golak de teipsîn zini Ananias Bak kim kirekam de torannak salblaka, dekam zep Paulus mo alp nakon men zen êzau'uk desa mip naka de lwa soblan hap gubiridaka. Dekam zep ahanik mipna lwa soblaka.*

³ Paulus ki zep gubluka, "Alap sa hen emsa mip naka lwa tala! Zi mo nwenak em dawemna, hwêna eno enhona karekna. Em insa iwe nikin'ira- ano kareksa de dekon anakan teibin hip, 'Zen kirekam mo Musa mo tîti tabin olsa gulumunku,' hwêna ena hen ema gulumun nura- asa de karek gwen srêmnak lek tyan hap insa gubiridandaye."

⁴ Men zen zêno alp nakon êzau'uk, ki zep ding nulblik, "Em in Alap mo golak de teipsîn zisie lamang ta'ara!"

⁵ Paulus ki zep ding gulzimki, "Aya-wal oso-wal, êe homê anakan tame tal, 'Zen zen- Alap mo golak de teipsîn niye.' Sap Alap mo olak Musa man tîti tabirki, 'Ere mae mo teipsîn-teipsinnî bahem lamang ta gwibin.' ".*

⁶ Paulus kim zê anakan tame tabirki, "An ahakon Farisi hon de bîti gwen zi, hen ahakon Saduki hon de bîti gwen zi," dekam zep ol mamkam gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, êe an hen Farisi wal. Ano bianna hen Farisi wal. Asa an mae habe namen taken-taken êbla'an: Sap êe ama anakan taiblik, 'Zini tin nikon ngaya gwenkam.' "

⁷ Kirekam kim nasalblak, ki zep zê zên êol gwe'ak. Dekam zep êkles gwek. Farisi srên tewehak, Saduki hen srên tewehak.

⁸ Zen mae hap êkles gwek: Sap Saduki zini man êenlala gwek, "Zini bêjen tin nikon etan ngaya gwen. Alap mo dam taha nakore zini hen hom. Zi mo angna hen hom."

Hwêna Farisikam de gubirida gwen zini, zen man anakan êtaiblik, "Ki."

⁹ Zao zep sêrkam êol-tetek gwek. Dekam zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin Farisikam de zini ahakore nik êzauk. Zen zep ol mamkam ahakore wenyik mo olsa anakare olkam nablonsuzimk, "Êe homê zini an mo karekna hla kulbli'an! San ha diki zi-au ahaksa Alap mo dam taha nakore zi mes yap aïsîl gweblaka? Kirekam de lwankam, ki bana hom."

¹⁰ Sêrkam tangan kim ênop-nop gwe'ak, jana nabare zi mo mamna in dekam zep mae hap aîrî'anka, "Paulussu an namen sa bai-bî dal!" Dekam zep zêre mo irgwa taha nakore wenyaka gubiridaka- Paulussu de

zêno mae mo ngîrinnik sostonkam al tazimdi boran hap, hen dekam de zêre mae mo lowehe gwen san dep etan zerhan hap.

¹¹ Dekam zep kam Bian Yesus Paulus mo alp nakon zau'un zaka, zao zep gubluka, "Enlala tatetekam gwê! Men kirekame namen abe hap dena Yerusalemk tonbiridala, zen kirekam esa hen Romak tonbirida gwerâ."

Yahudi zini kim anakan êgukke, "Dikire ngîlnak de Zini asa hlauludak- êe de Paulussu tan srêmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye."

¹² Ka'ankam kaknak, Yahudi zini beya nik zep Paulussu de tan hap ola aha-en nuk. Dekam zep apdekam anakan êguk, "Dikire ngîlnak de Zini asa hlauludak- êe de Paulussu tan srêmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye."

¹³ Zini in zen ki êgu-guk, beyana empatpulu nakon man tamank.

¹⁴ Zen ki zep Alap mo golak de mam-mam wenyak dep hen Yahudi mo nol-nol san dep sek gwek, ki zep zê nenbiridak, "Êe mesê Alap mo nwenak apdekam anakan êgunun, 'Dikire ngîlnak de Zini asa hlauludak- êe de Paulussu tan srêmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye.'

¹⁵ Zep angkam em hen teipsîn sinodenak dena janana bare zi mo mamna insa en soneblak. Anakan abe lak, 'Paulussu emki abe mae hap zer sonezimdin- êe aka etan dawemkam taken-taken êblak.' Hwêna zen molya awe hata zaka, sap êe ora nakon asa tan hap lîl gîblil."

¹⁶ Hwêna naîmlî zem man zê sane tabi'inka, dekam zep jana nabare nik mo gol san song gweka, zao zep Paulussu gubluka.

¹⁷ Paulus dekam zep jana nabare zi mo mamna in mo irgwa taha nakore naka gu soneblaka. Kim hata zaka, zao zep gubluka, "Wal seiwiri an emki ere mo mam osan dep zersong gwen, sap zêno ol aïsîli ki- zêbe hap denaye."

¹⁸ Dekam zep mam zem osan dep zersong gweka.

Irgwa taha nakore zini in ki zep mam zem insa gubluka, "Bwinak de zini Paulus man asa gu soneblala- êe de waslasna ansa ebon osan dep zer halzan hap. Zen man olsa eban de loran hap golsong gwe zala."

¹⁹ Mam zem in ki zep taha nakon îl ti-in kinîka- tewehê kinînkam de zertoran hap. Ki zep zê takensiblika, "Em ba ola bane abe hap golsong gwebla zala?"

²⁰ Ki zep ding gulbluka, "Yahudi zini mes ola aha-en nul- emsa de anakan ahap tan hap, 'Paulussu ka'an ap zer sonezim-

* 23:2 23:2 Yoh. 18:22-23

* 23:5 23:5 Kel. 22:28

tangankam zial ta halka. Dekam zep asa gubiridaka- êe de zêno kareksa ebe hap goltrêblan hap.”]

⁸ Em de hen taken-taken gweblankam, esa ki zêre mo ola kon anakan dam tasili, ‘Eiwa, zêno karek-karekna beya tanganna, in zep ki nê gwebla’an.’ ”

⁹ Yahudi zini men zen ang tazak, dekam zep zêno ola in sa anakan tri nîlblik, “In eiwa tangann.”

Paulus kim zêre mo tim golsriwen hap de ola tonkake:

¹⁰ Gubernur kim Paulussu tahakam anakare hap akablaka, “Emki hwêna toran,” Paulus dekam zep ding gulku, “Êe tawana: Em mese langna awe zi mo karek-karekna holokam klis gul gweka. Zep êe ama tangann isrip-sri gwenan- emsa de êre mo tim golsriwen hap denaka tonblan hapye.

¹¹ Em de ano olsa taîblîbin hip, em emaka hen aha zisi takensibirida’ara. Êe mae habê Yerusalem san song gwek: Dekon de Alapsa zêre hap de gola kon gu sone gweblan hap. Yaklana tuju enkamê zê gwêk, ki zep an san dep asa nêr halzak. Zep êe bawalkam de zê karekna mam gun hup? Angkam hwêna awe yaklana aha-ere taha-tapkamê gwê’an.

¹² Men zen ano kareksa de ebe hap goltrêblan hap yaîng gwezak, zen hom asa hla dak- zi mo olsa de keisa gunnuk, ahaksa zi tra mo enlalasa de ben tyasiz-îmdinnik, sap Alap mo golak, sap but srêm golak, hen sap êna iweye.

¹³ Men desa boton ol blo-blona emsa donblanan, zen hwêna basa molya emsa anakan donblak, ‘Êe kirekam de karek gwennakê hla lak.’

¹⁴ Hwêna êe ebon damnakê kira gwe’an: Êe ama êre mae mo auyan-aza mo Alapsa betek gwe-gweblanan- Nazaret walya Yesussu de ang gweblankam. Men zen Desa daîblîbla’an, desa man Yahudi mo mam-mamna anakan husus neibirida gwe’an, ‘In yasik tabin sin ang ta’an.’ Hwêna tingann mensa Musa mo tîti tabin olak hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ola ale nuk, êe nama desa kitak taîblîbi’in. ¹⁵ Êe ama Alapsa taîblîbla’an- in kirekam hen zen lowe he’an, anakan, ‘Zini tîn nîkon sa êngaya gwer- sap dawem gol gwen zi, sap hen karek gol gwen zi.’*

¹⁶ Êe in zebê alp gwe-gwenan- enhokles gwe sin srêmkam de Alap mo nwenak gwên hap, sap hen zi bosyan mo nwenak.

¹⁷ “Êe kimê zi mo lang san tahun beyakam gwêndak, ki zebê etan Yerusalem san dep lwa halzak- zao de tahalha zisi te-alakam mas gwibiridan hap, hen Alap hap de domba maesa kap ta gweblan hap.

¹⁸ Zen in kim kiresa de syal gwibinnik Alap mo gol teksonnak asa hla dak, êe dekam kun naban homê zê gwê’ak. Hen zi tra naban homê mae zê golêkeisa-keisa gwek. Hen homê mae zê golêilman gwek.

¹⁹ Hwêna Yahudi zini men zen Asia mo lang nakon yaîng gwezak, zen zen en zê asa anakan tame dak, ‘An men zen nêno mae mo lang san tênda gwekake.’ Diki zen de awe yaîng gwe’an zanam, zen de eno nwenak asa taken-taken gweblan hap, ki maka sam gwesi’in- zen de asa ba mae hap jal gweblankamyê.

²⁰ Ahaksa bong-bongna an zen teinikin’in, zen maka emsa nenbla’an- ano karekna men zen ap hla nulblik, in kim Yerusalemk teipsin sinodenak asa taken-taken nêblakye.

²¹ Zêno mae mo nwenak êe ama sap’nen ol mamkam anakan guk, ‘Asa ansa namen taken-taken êbla’an, zen mae hap: Sap êe ama anakan taîblîk, “Zini tîn nîkon ngaya gwenkam.” ’ * *

²² Peliks Bak orepp mes anakan tawa gwibiridaka, “Ahakon Nazaret walya Yesus Swesa ang nê gwebla’an.” Zep gubiridaka, “Angkam dekam sekwak gwek. Jana nabare nik mo mamna Lisias Bak de hata zankam asa klis gul.”

²³ Dekam zep zêwe de jana nabare nik mo mam naka gubluka- zen de zêre mae mo lowehe gwennak Paulussu kara ta gwen hap. † Peliks man desa gubluka, “Dikire gol mwa ennak tê nasen gwek, hen wal bese wal zem dikire tahalhanak mas nê gweblak.”

Paulus kim dare tahunkam bwinak gwêkake:

²⁴ Yaklana hom beya gwe’ak, ki zep Peliks we zem Drusila han aptazak. We zem in Yahudi we, hwêna zêna Roma wal. Ki zep Peliks Paulussu de kwang ta halzan hap gubiridaka. Dekam zep we zeban apdenak sane la’ak- Kristussu de taîblîblan hap dena kim klis gulzim’inkaye.

²⁵ Insa klis gulzim’inka, Alap hon dikim tal gwe sin hîp denaka, zênaka dikim zerinik gwen hap denaka, hen Alap de lamkam klis gun hup denaka. Peliks dekam zep aîrî’anka, dekam zep gubluka, “Zao en golzausuk. Amki asa hli

* 24:15 24:15 Yoh. 5:28-29 * 24:21 24:21 Paulus kim kirekam ol mamkam gubiridaka, dekam zep zên êol gwek hen êhliwek. Mae hap êhliwek, “San ha zini tîn nîkon etan ngaya gwenkam?” (Kis. 23:6-10) † 24:23 24:23 Yunani ola kon de dam gulsunkum, jana nabare zini in, zêno îrik gîn walasna beyana 100 enkam.

so. Ëe de hir-hir gwen srëmkam, asa etan emsa gu soneblal."

²⁶ Hwëna zen man hen Paulussu anakan gu gweblaka, "Eme te-alasa mamkam ap golbla'anam, ki amaka emsa zeser sone'an." Zep etan-etankam kire hap de olsa de loran hap gu sone gweblaka.

²⁷ Tahunna kim dan damank, Peliks dekam zep gubernora kon ati gweka. Hwëna Yahudi zi dikim sam gwešiblin hap zep Paulussu bwinak hli taka. Hwëna dekam zep zëno weinak Perkius Pestus gubernorkam irik gilkî.

25

Pestus hup kim Paulus mo karekna noltrëblakke:

¹ Gubernur Pestus mo hata zannak kim yaklana dan-ahan damank, dekam zep Kaesarea kon Yerusalemsa amjanbirki.

² Zao zep Pestus mo nwenak Alap mo golak de mam-mam wenya hen Yahudi mo nol-nola Paulus mo karekna botonkam noltrëblak. Zen man Pestussu anakan aberbe da gwe'ak,

³ "Ëe de emsa sam gwešiblin hap, emki gubiridan- Paulussu de etan an san dep zer sonen hap." Sap zen mes aningkim de ora nakon tîl gîblin hap ëhohle gwek.

⁴ Hwëna man ding gulzimki, "Paulussu zen Kaesareak am kara da'an, hen ëe desan asa etan nabakam lwahal.

⁵ Zen de eiwa karek gwenkam, ki dikire eno mae mo nol-nol ahakore nik asa ang nëblak- zao deka zëno kareksa abe hap noltrëblak."

⁶ Yerusalemk yaklana san ha dare taha-tapakam mes yap zë gwëka, ki zep kon etan Kaesarea san dep lwa halka. Ka'ankam zep klis gul gwen hap de teksonnak Paulussu dikim zë taken-taken gweblan hap tagal gulsuku. Ki zep Paulussu de zerhatazan hap gubiridaka.

⁷ Paulussu kim nêrhatazak, Yahudi zini in zen Yerusalemk kon yaing gwezak, dekam zep dot dasizik. Zao zep olkam men-kon an-konkam nëbla'ak. Boton ol blo-blona insa kim dohon-hon nulbli'ak, hwëna anakan de ëgunnu hom, "Ëe ëre mo nwekamë kirekam de kareksa gonnak hla lak."

⁸ Paulus dekam zep zëre mo tim golsriwen hap de ola anakan guku, "Ëe homë Yahudi zi mo tîti tabin olsa gulumunk, hen Alap mo gola homë kun guk. Roma mo teipsin zi mo jalse gwenna homë hen gulumunk."

⁹ Hwëna Pestus man Yahudi zi de zënaka sam gwešiblin hap dwam gwe'anaka, zep Paulussu takensiblika, "Em wëhë dwam gwe'ara?- ëe de etan Yerusalemk emsa

taken-taken gweblan hapye, eno karekna insa ap noltrëblananke."

¹⁰ Ki zep ding gulbluka, "Ëe an Roma mo teipsin zi mo dam taha nakore zini eno nwenakë zau'un. Zep diki em de awe asa taken-taken gweblan hap man dakastî'in. Ena dwan mes-eme tawa gwerä: Ëe homë Yahudi zi hip karekna golzimk.

¹¹ Tan hap de kareksa de ap hlaulblunkam, ëe homë asa de tan hap jalse gwe'an. Hwëna Yahudi zi mo boton ol blo-blo enna in hap de asa tapbla tazimdin hip hom dakastî'in. Ëe ama abe gwe'an-Romak de teipsin tangan zi de ap tap gulblun hap!"

¹² Zëno ola insa kim Pestus Bak zëre mo irgwa taha nakore zi niban ziklis gulku, dekam zep gulbluka, "En mese ki gulu. Emsa desan sa nêrhal!"

Teipsin zini Agripa Baksa kim somol zeban zëre mo tim golsriwen ola tonzinkike:

¹³ Hom holo gwe'ak, ki zep teipsin zini Herodes Swe mo tanena Agripa somol zeban Kaesareak Pestussu zini lazak. Agripa, zen hen teipsinni. Somol zem in bosena Bernike.

¹⁴ Zao kim ërgwë gwe'ak, Pestus dekam zep Paulus hup dena Agripa Baksa anakan tonbla'anaka, "Zini awe man bwinak Peliks Bak hli taka.

¹⁵ Ëe kimë nêr hom Yerusalemsa amjanbik, Alap mo golak de mam-mam wenya hen Yahudi mo nol-nola zëno kareksa ap noltrëblak. Zen man sap tan hap asa aberbe da gwe'ak.

¹⁶ Hwëna ëe anakanë ding gulzimk, 'Roma ano mae mo jalse gwen olak man lwah, "Zisi bëjen totoresä jal zi hip tapbla tazimdin. Diki nonol jal zi mo nwenak de taken-taken gweblankam- zao de zen hen zëre mo tim golsriwen hap de olsa tonbiridan hap."'

¹⁷ Zep zen kim abon yaing gwezak, ëe homë eissik. Ka'ankam zebë hëndep tagam gulsuk. Dekam zebë zini insa de zer halzan hap gubiridak.

¹⁸ Zëno jal zini in kim ap zëno karekna noltrëblak, hwëna tan hap de karekna zen hom ap noltrëblak- men kirekamë tim gu'ukye.

¹⁹ Zen hwëna Yahudi mo tawa tabin nikon ki nëblak, hen mae en nakon ki zini insa husus nëblak: Anakan mo gu gwendake, 'Zi bosena Yesus, zen man tîn nikon etan ngaya gweka.'

²⁰ Ëe mesë zë anakan topse gwibiridak, 'Ëe banakarekam de kire hap dena taken-sibirida gwen hap?' In zebë sap zini insa takensiblik, 'Em wëhë dwam gwe'ara-ëe de etan Yerusalemk emsa taken-taken

gweblan hapye?– eno karekna insa ap noltrëblananke.’

²¹ Hwëna zen Romak de teipsin tangan zi de tap gulblun hap abe gweka. Dekam zebë jana zisi gubiridak, ‘Ki amki awe kara lak. Roma san dep de bulu kim de song gwe’ak, dekam neik desan dep ër sonek.’ ”

²² Agripa ki zep ding gulbluka, “Ëe hen ama dwam gwe’an– zini in mo aísilsi de sane gwen hap.”

Pestus ki zep ding gulbluka, “Ka’an neik.”

²³ Ka’ankam zep Agripa Bak somol zem Bernike neka teipsin zi hip de tërya ban dawem enkam nitilzik– ol ton gwibin hip de teksonnak iwe dep. Jana nabare nik mo mam-mamna hen ëna iwe de bose nabare wenya mes zë hen yaing gwezak. Pestus dekam zep jana nabare wenya Paulussu de zerhalzan hap gubiridaka.

²⁴ Kim nërhatzak, Pestus ki zep guku, “Teipsin zini Agripa Bak, hen tingan an zene tagal gwenanke, zini an ena mese hla lanan. Tingare Yerusalemk de Yahudi zini hen Kaesareak awe dena, zen mes asa aberbe da gwek– ol nop-nopkam de anakan ëgu gwenkamye, ‘Zini an hom dakasti’ira– zen de okamanak gwën hapye.’

²⁵ Hwëna ëe homë tan hap de karekna hlaulbluk. Hwëna zën kim abe gweka, Romak de teipsin tangan zi de tap gulblun hap, ëe dekam zebë desan de zer sonen hap klis guk.

²⁶ Hwëna ëe nëno mae mo mamna insa ba olsa de suratkam anakan tawa tan hap?– ‘Zëno karekna an dë kirekam moye,’ deban de zer sonen hapye. In zebë eno mae mo nwenak de zer halzan hap gubiridan– nonol tanganna teipsin zini Agripa Bak ere onak, dekam eka apdenak dawemkam anakan dam ulsuk, ‘A kirekam neik nère mae mo teipsin tanganna kip suratna ale ulblik.’

²⁷ Sap ano enlalakam, zëno kareksa de dam gulsublun srëmkam, nen bëjen nen Roma mo teipsin tangan zi sin dep zer sonen.”

26

¹ Agripa ki zep Paulussu gulbluka, “Ëe ama ebe hap golbla’an– em dikim ere mo tim golsriwen hap denaka toran hap.”

Paulus ki zep tahakam akabiridaka– dekam de kon gwisibir hanan hap. Ki zep gu ineka,

² “Teipsin zini Agripa, ëe ama tangan sam gwesinin– ëre mo tim golsriwen olsa de namen emsa tonblan hap, mensa Yahudi zini ap ola blo-blo nul gweblakke.

³ Ëe ama tangan sam gwesinin, sap em mese tangan Yahudi zi mo kirekam de lowe henna tawa gwibiridaka– hen zëno mae mo Alap hap de ol gulsuk halasen gwenna. In zebë emsa dawemkam de asa sane tan hap abe ta’an.

⁴ “Tingare Yahudi zini ano gwëna tawana– walasnak kimë ëre mo langnak gwëk, hëndep Yerusalemk awe kimë gwë gwëk.

⁵ Zen mes holokam asa kara da gwek. Zep zen de ëdwam gwe’anam, zen maka emsa anakan nenbla’an, ‘Zen Farisi mo tawa tabin sin ang gweka.’ Tingare Yahudi nère mae mo hlik-hlik nakon, Farisikam de zini, zen in zen tingare Yahudi mo titi tabin sin tatetekam ang ta gwenan.

⁶ Zep ëe mae habë angkam awe zau’un– zao de asa taken-taken gweblan hap: Sap ëe ama Yahudi nère mae mo auyan-aza hap de Alap mo ol gu-guk gwensa taiblibik.

⁷ Ol gu-guk gwenna iwe de zaun hup dena insa, Israel mo dua-blas enkam de zi ausuna man tangan kara nei gwibi’in. Zen in zep Alapsa betek në gweblanan– yaklam denaban kam denabanye. Hwëna teipsin zini Agripa Bak, ol gu-guk gwenna insaë taiblibik, in zep’nen ki hwëna Yahudi zini ol blo-blona ap mam nulblik.

⁸ Hwëna zini ba hap anakan ëkil gël gwe’an?– ‘Alap bëjen zini ün nikon ngaya tan.’

⁹ “Aena hen orep anakanë kil gï’ik, ‘Dawemna, nen Nazaret walya Yesussu de taibliblan wenya esa karek la gwibir.’

¹⁰ Ëe zebë kirekam Yerusalemk gweibirida gwek. Alap mo golak de mam-mam wenyik mo bosekam, ëe ama Yesussu de taibliblan wenya bwinak sesek gulin gwek, hen tameran hap kim nenbirida gwek, ëe ama hen ola anakan mas gul gwek, ‘Amki lak.’

¹¹ Ëe mesë beya guk– but srëm gol-gol san de zisi karek tabin hip hakalbirida gwenna. Hen dekam ama akasibirida gwek, ‘Zen wëhë tik-tik tabinkim Yesussu lamang da’ak?’ Ëe ama sërkam u sal-sal gwibirida gwek, zebë hëndep aha lang san teibirida gwek.

¹²⁻¹³ “Zep ano teipsinnë Agripa Bak, ëe kimë kire enlala naban Damsik sin song gwek, Alap mo golak de mam-mam wenyik mo bosekam de surat naban, yakla bolak denaban dekam zep ngatanna ngli nakon ati gwezak, zao zep asa wale tabirzik. Yakla nwe mo ngatanna man lwala he’ara. In sërkam de ngatan tanganna.

¹⁴ Ëe tingan kamanakë altik, ki zebë hwëna ola salsek– Ibrani olkam de anakan asa takenblanna, ‘Saulus, Saulus, em ba

habe asa karek ta gwenda? Zen hwëna enakae kim karek ta gwe'ara.'

¹⁵ "Ki zebê takensîblik, 'Bian, Em nara?'

"Ki zep asa ding gulbluka, 'Êe an Yesus-em insa karek ta gwe'arake.

¹⁶ Em luwen. Êe mesê ebe hap Ênaka zertrêblanan- em dikim abe hap de syalsa gol gwen hap, hen dekam de abe hap denaka gol halada gwen hap, in desa hlauluda, hen men desaê ebe hap goltrê gwebla'akye.

¹⁷ Êe asa emsa Yahudi kore jal zi mo taha nakon al ta gwer- hen Yahudi srêm jal zi mo taha nakonye. Sap êe ama emsa Yahudi srêm zi sin dep zer sone'an-

¹⁸ kawesinnik de êbute gwen zisi ekakim ngatannak dep golêwet so gwe-gwe, hen dowal mo kîgî mo tahalebin zisi ekakim hîl tî sone gwibir. Zen kim de Asa daîbli gwebla'ak, zen dekam asa zêno mae mo karek-karekna tap gulsuk gwizim. Zen dekam sa hen Alap mo hlîl irin lalak wenyak bîtî gwer.'

¹⁹ "Zen in zep, teipsîn zini Agripa Bak, Alap insa nwen a p lîrisin soblaka, êe zebê desan ang gwek.

²⁰ In zebê tonbirida gwek- nonol tanganna Damsik, Yerusalemk, tîngare Yahudi mo langnak, hêndep Yahudi srêm zi mo lang-lang san. Êe anakanê tonbirida gwek, 'Em êhalen, ki Alap osan dep lwan dahak. Aha zi hip em dawemsa goltrei gwizimdin- dekam de emsa anakan tame tan hapye, "Zen mes halera."'

²¹ Kirekam insa gol halada gwek, in zep Yahudi zini Alap mo golak asa balk dak, hêndep tan hap asa alp dasîk.

²² Hwëna Alap man asa îl gwehe gwebla'ara. In zebê hêndep angkam an nama zau'un hen emsa tonbirida'an- sap mam-mam wenyâ hen bete-tek wenyâ. Êe ansa emsa gubirida'an, zen hom Musa mo ola kon srên gwe'an- hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ola konye.

²³ Sap zen anakan hamal hap êgu-guk gwek,

'Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen sa kareksa goltowera. Hen Zen Zen sa tîn nikon de ngaya gwenkam nonol gweradekam de êngaya gwen hap de ngatannak dep golêwet so gwen hapye, sap Yahudi zi, sap hen Yahudi srêm zi.' ">*

²⁴ Kirekam kim guku, dekam zep Pestus zêno ola insa ol drakkam blaonsublu kinîka, "Paulus, em in ema mamak gweka! Em insa kirekam mamkam tawa gwibirki, in zebe hêndep mamak gweka."

²⁵ Paulus ki zep hwëna ding gulbluka, "Teipsîn zini Pestus Bak, êe homê mamak

gwek. Êe in eiwa de tangannakê tonnan, hen enlala dawemkamê tonnan.

²⁶ Teipsîn zini Agripa, zen hal-halaka hom. Hen êe tawana: Zen mes orep anakan tawa gweka, 'Yesus kirekam gwêka, hen Yahudi kirekam nèblak.' Sap in kim ki jowek, zen damnak ki lwak. Zep zêno nwenak êe sap asa beyakam kire hap dena ton.

²⁷ Teipsîn zini Agripa, em san ema anakan taîbli'ira?- 'Mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nuk, zen eiwana.' Êe ama emsa tame ta'an: Em mese desa taîlibirki."

²⁸ Agripa ki zep hen zêno ola blaonsublu kinîka, "Em san ema asa tim ti'ara?- 'Nabakam asa desa halen tal, hêndep zen sa angkam Kristen gwera.' "

²⁹ Paulus ki zep ding gulbluka, "Êe ama Alapsa ebe hap abe ta gwe'an- sap angkam dep, ahaksa lamkam dep. Hwëna ebe en hap hom. Êe anakanê abe ta gwenan, 'Bian, an zen asa sane da gwenan, zen dikire tîngan êre makan êliwehek.' Hwëna êe emsa de hen besi dokotkam de tahalebin hip homê abe ta gwe'an- aena an kire nikê zau'unke."

³⁰ Teipsîn zini Agripa, dekam zep somol zeban, hen gubernor Pestus mae han êzauk.

³¹ Ki zep wet so gwek. Zao kim apdekam zênaka donbirida'ak, zao zep êton'ak, "Zini an hom karekna golka- dekam de tan hap dena, ahaksa bwinak de se tya irin hip denaye."

³² Agripa ki zep Pestussu gubluka, "Zini an menkam emaka zeser soneka. Hwëna zên mes abe gweka- Roma mo teipsîn tangannak de tap gulblun hap."

27

Paulussu kim Roma san dep nêr sonekke:

¹ Kim zauk- Paulussu dikim ê yala Roma san Italia mo lang san dep zer sonen hap, dekam zep Paulussu jana nabare zi mo mam hap tapbla dablak- hêndep ahakore bwinak de wenyâ ban. Jana nabare zini in, bosena Yulius. Zêno irgwa taha nakore walasna seratus enkam. Zen in kîtak Roma mo teipsîn tangan zi mo ol golhauulu gwen wenyâ.

² Bwinak de zini insa zen Adramitium kore buluk nolêsesek gwesek. Bulu in langna Asia mo hi alp san de ê-ê san de zausuk song gwen hap. Makedonia mo langnak de êna Tesalonika walya Aristarkus, zen hen man ang gweka. Êe Lukas ama hen ang gwek.

* 26:23 26:23 Yes. 42:6; 49:6; Luk. 24:44-47; 1Kor. 15:20

³ Ka'ankam zebê ëna Sidonk yaing gwek. Yulius ki zep Paulussu kwasang gweblaka, ki zep irgwa taha nakore zemka gubluka, "Emki Paulus hun zerati gwen- wal bose wal zik deka zëno tahalhasa hla nulblik."

⁴ Dekon kimê ëgwahak, hwëna asese yawalsäë ertowek. Ngein nikon täilki. Dekam zebê bulu in han asese aïrîn hip olwale gwe song gwek. Lang tekna Siprus sun dep zebê olwale kinik.

⁵ Dekon zebê Kilikia hen Pamfilia mo langnak de hi yal san tamun gwek, hëndep ki zebê Likia mo langnak de ëna Mirak atti gwek.

⁶ Zao zep jana nabare nik mo mamna in Mesir mo ëna Aleksandria kore bulu goltoweka. Zen Italia mo lang san dep song gwe'ak. Zao zep hwëna asa golësesek gwe seka.

⁷ Dekon kimê sek gwek, hwëna asese habê ëdakai gwe song gwek. Yak-lana hëndep man beya gwek. Ki zebê karek tangankam Asia mo langnak de ëna Nidusk yaing gwek. Dekon yakla nikin anen san dep de sek gwenna banakan dep? Sap asesena man tangan mam gweka. Dekam zebê lang tekna Kreta san dep ëgwa gwe kinik. Men zëwe Kretasa de talmarannak langna teipsik kinik, lang bosena Salmonek, desan zebê asese aïrîn hip bulu ban olaning gwehak.

⁸ Dekon karekkam zebê eik golek de san olsong gwek, hëndep hi alpnak de ë beteknak zebê yaing gwek. Ë betekna in mo bosena, Bul Golzausuk Gwen Nwe Awes. Dekon ëna Lasea langanak hom.

⁹ Hwëna yaklana mes oranak beyakam altisik, sap benna September mes ngirinnik zauk. Dekam hi ngëp tamle. Paulus ki zep sap ol zim-zimni anakan golzimki,

¹⁰ "Wal bose wal, ëe ama tame gu'un: Nen de an kon na-en sek gwenkam, nen karekna mam naka esa oltower. Nëno mae mo kire-kirena hen bulu an sa ëjek-jak gwer- hëndep zi niban."

¹¹ Hwëna jana nabare nik mo mamna in hom Paulus mo ol san ang gweka. Zen hwëna bul bi naban bul golsong gwe-gwen zi niban täilblizimki.

¹² Sap langna in dawem naka hom- zao de bot-bot tamlenak ben naban lowehen hapye. Dekam zep beya nik ëguk, "Nen hëndep ayang gun." Zen man ëdwam gwe'ak- lang tekna Kreta mo eiha nakon de lowehen hap, ëna Peniks. Sap dekon hina hom mamkam ngëp gwe-gwenan.

Hi ngëpna kim mam gwekke:

¹³ Asesena kim utara san liwe heka, hen betekkam kim täi'inka, dekam zep kil nik,

"Mes sëwe henda. Sap esa sek gwer." Dekam zep Kreta mo alp san nolsong gwek.

¹⁴ Hwëna hom holo gwe'ak, ki zep sërkam de asese yala täilki- mensa nen gweblanake, "yakla hata sezan nakore asese." Zen zep ë tekna in kon asa golëhas gwesiki.

¹⁵ Dekam asesena in hap bulu insa banakan dep?- lwan dahan hap de etan lero gunnu. Zao zebê ki ein asesena insa anakan kara lak, "Dikire zen bulu an golsong gwek."

¹⁶ Hëndep kimê lang tek betekna Kauda golek denak asese aïrîn hip ëaning gwehak, zao zebê bul yala in mo bul betekna karek tangankam ol ane'ak- mae hap, "Asese mana golhas gwesininka."

¹⁷ Bul betekna insa kim gulk nuhule anek, ki zep hen bul yala insa dokotkam nuhulek- mae hap, "Kamanak de tisik anenkam mana hi ngëp hlang sonank." Sap dekam hina men dekon lolong gwek man zao dep golek de gwe'ak- men dekon hisglimni hata sendakye. Desa "Sirtis" kim bose nuk. Layara dekam zep betek enkam sring nil sonek- dekam de hisglim hata senna in kon asese bulu insa gollëwen hap.

¹⁸ Hwëna dekam tangan zep asesena men-kon an-konkam sërkam asa täilbirida nasenka, hëndep ka'ankam ki zep bulsu dikim jahalha gun hup kire-kirena yal danuk.

¹⁹ Etan zao de yaklanak hen kirekam, hëndep etan bulu in mo komal tum maena hen dekam zep yal danuk- anakare enlala naban, "Kire-kirena sap sa ëjek-jak gwer. Diki zi nen ëngaya gwen."

²⁰ Hëndep yaklana man beya gwek- keis niban yakla nwe naban de aken srëmkam. Hen asesena nama ki täil tineka. Dekam zebê ëenlala gwek, "Nen an molye ëngaya gwek."

²¹ Ëe tingan dekam aïrîn hip mesë tembane tan srëmkam ëholo gwek. Paulus ki zep ano mae mo ngirîn nikon zauku, zao zep kitak asa tonbiridaka, "Wal bose wal, ano ol sane ang tananam, nen molye anakare karekna oltowenanam- ëe mensa sap Kretak emsa gubiridakye.

²² Hwëna angkam ëe ama emsa enlala tatetekam de lowehen hap titi tabi'in, sap nëhon mae onakon aha-en mae molya täilki. Hwëna bul enna an sa keing gwer.

²³ Ëe mensa Alapsa betek gwe-gweblanan, zëno dam taha nakore zini kam ano alp nakon zausun zala,

²⁴ ki zep asa gublula,

'Paulus, bahem aïrîn. Emsa sa Roma mo teipsin tangan zi mo nwenak taken-taken nëblal. Alap mes eno abena sala. Zep

tüŋgan em an zene buluk awe lowe he'an esa ängaya gwer.'

²⁵ Zep wal bose wal, enlala tatete enkam lowehék, sap äe ama Alap mo abe hap de ola insa täiblibi'in.

²⁶ Hwëna bul enna an han esa aha lang teknak olkyanher. Zao sa hëndep karek gwer."

²⁷ Orapna kim empat-blasnak zauk, as-esena in nama bulu ban asa golëhas gweš'inka- hi bosena Hi Ngirin san dep. Bul golsong gwen wenya in dekam zep tame nuk, "Nen angkam ema eikni golek de u'in."

²⁸ Dekam zep kaso nabare dokotna tak nulink- dekam de tatek naka akasibin hip. Dekam zep hla nuk, zëno tatekna empat-pulu meterak man golek de gwek. Hom holo gwe'ak, ki zep etan tak nulink. Dekon kim hla nuk, tatekna tiga-pulu meterak golek de gwek.

²⁹ Zen mae hap äair'ak, "Bul mana kaso yawal-yawalak tisik anenank." Dekam zep bul ohwa nakon kaso dohon nabare dokotna dan-nër dan-nërkam yal danuk-dekam de asese asa sangankam golësek gwen hap. Dekam zep anakan äenlala gwe'ak, "Nabakam litil!"

³⁰ Bul golsong gwe-gwen wenya in dekam zep ahap dabik, "Äe ama bul betekna ankam ngein nikon aha kaso dohon-honsa buk ulsu'un." Zen dekam bul betekna insa sap nol dwanu'ak, hwëna zëno mae mo enlalana, dekam de zë-en heya-hya gwen hap.

³¹ Paulus dekam zep jana nabare nik mo mamna insa walas zeban anakan gubiridaka, "Bul golsong gwe-gwen wenya an de buluk awe lowehen srëmkam, em molye golëngaya gweka."

³² Jana nabare wenya in dekam zep bul betekna in mo dokotna nablon sonek, dekam zep hi ngëp golhas gwešik.

³³ Litin hip kim golek de gwe'ak, Paulus ki zep kitak de tembane tan hap titi tabirki. Man gubiridaka, "Yaklana angkam mes empat-blas gwer, em dekam airin enkame lowehe gwek. Dekam tembane tan hap ema baes tak.

³⁴ Äe ama emsa titi tabi'in: Betek en maekam em tembane tan- ekakim ëtatete gwek. Em molye aha-en mae jek-jak gweka."

³⁵ Kirekam kim gubiridaka, zëna ki zep rotina golka, ki zep zëno mae mo nwenak Alap hap dawemna golblaka. Ki zep ap gul inki, hëndep twinbi'inka.

³⁶ Desa kim kirekam hla dak, dekam zep tüŋgan enlalana ëtatete gwek, hen dekam zep tembane ta'ak.

³⁷ Buluk iwe, äe tüŋgan beyana 276 enkamë lowe he'ak.

³⁸ Sowe henkam kimë tembane ta'ak, dekam zep etan gandum karonna yal danuk- bulsu dikim etan jahalha gun hup.

³⁹ Kim lit'ik, lang tekna insa hom anakan dam nulsuk, "An bosena zen." Zëwe zep kama gwaeha gwe hanna hisglim niban hla nuk. Dekam zep ola aha-en nuk, "Nen ki sap äalp gwen. Wëhë zëwe lei ku'ik?"

⁴⁰ Dekam zep kaso dohon bulsun nubare dokotna dan-nër dan-nëra insa blom da sonek- dekam de bulu in nabakam hluwen hap. Dekam mensa bulsu de dam gulsun hup de te hlangna nuhulek, ki zep hil nil sonek- dekam de bulu insa kama gwaeha gwe hanna in san dep dam gulsun hup. Layara ki zep gulk sun er nulsuksek.

⁴¹ Hwëna bulu in mase-nola kim zep hi ngirinnik de hisglimnik tisik anek, hwëna ohwa nakon nama hisglim srëmnak. Ho ngëpna in kim ohwa nakon ëwak gulusen gwe'ak, ki zep hëndep klasak gwešik.

⁴² Jana nabare zini in dekam zep bwinak de zini insa de tameran hap äenlala gwe'ak, sap zen anakan äenlala gwek, "Zen de eik sin dep al ta'ak, dekon sa hëndep heya-hya gwer."

⁴³ Hwëna mam zem in Paulussu de ngaya tan hap dwam gwe'anka, zep jalse gwibiridaka. Dekam zep gubiridaka, "Al gwen tawa wenya, nonol zen de ëheya-hya gwe inek.

⁴⁴ Al gwen tawa srëm wenya, zen te hlang ahaksa bul hlang mae naban." Kirekam zep ki hëndep kitak alpnak yaing gwe senak.

28

Maltak kim lowe hekke:

¹ Eiknik kimë yaing gwek, dekam zep zëwe de zi asa nenbiridak, "Lang tek bosena an Malta."

² Lang tekna iwe de zini in man tangan asa kwasang neibiridak. Zen syauksu ap i dazim nirak, hen dawem enkam asa lup nulink, sap ona man il ti'anka hen langna in bot-bot tanganna.

³ Paulus hwëna tesya tagam ta'anka, hwëna wanya jal-jala ban kap ta inehal zaka. Desa kim syauknuk kang ta se'anka, wanyana in dekam zep syauk sal-sal airin hip tahanak hit tik.

⁴ Zëwe de zini kim hla dak, "Paulus mo tahanak wanya tē sone'an," dekam zep zënaka nenbiridak, "Zini an zi-ta gwen zisi mes yap. Zen sap mes hinak de karek nakon ngaya gwer, hwëna nëno mae mo

yang tasín dowala ahana, zi mo karek-kareksa de hlauhlun hap de zini, hom ki zen de ngaya gwen hap gublula.”

⁵ Hwëna Paulus ki zep wanyana insa syauknuk dep myak gulsuku. Hwëna sang-sangna hom mae engka en mae eisbirki.*

⁶ Zëwe de zini man tim di'ak, “Zen sa hanala. Ki sa mumuk ennak tokna zara.” Hwëna kim sap zë holokam anakan kara da'ak, “Banakan mae hom gwë'ara,” dekam zep enlalana anakan wet dyasik, “O zini an hen aha alapsa mes yap.”

⁷ Lang tekna iwe de gubernora, bosena Publius. Zëno lang bi gwibinni dekon gole. Dawem enkam zep kon asa kwang guluda halka. Zen zëre mo golak dan-ahare yaklakam dawem enkam asa golëlowe heka.

⁸ Bi zem dekam u sya nabare ewen naban tumnak ta'anaka. Paulus ki zep zë duwebla zaka, ki zep Alapsa zëbe hap abe taka. Tahana kim tehabela ineka, dekam zep hëndep dawem gweka.

⁹ Kirekam kim hla dak, dekam zep lang tekna iwe de zi sang-sangna Paulus osan dep kap nulhal gwezak, zao zep kitak dawem ta gwibirki.

¹⁰ Dekam dawem enkam zep asa blikip neisibirida gwek. Dekon kimë etan sek gwe'ak, zen man ano mae mo tahalhana ap hla nulzimk.

Malta kon kimë Roma san dep sek gwekke:

¹¹ Dan-ahare benkam kimë zë lowehék, ki zebë kon hwëna Aleksandria kore buluk ang tak. Bul golsong gwe-gwe zini in Malta kon bot-bot tamle hap de dan-ahare ben de tamarannak dep neissibik. Bulu in zëno mase-nolak zëre mae mo yang tabin dowl dare mo nwe-masesa zë yang nososuk. Dowala in ahana, Kastor Bak mo nwe-masekam, ahana Poluks mo nwe-masekam.

¹² Italia mo lang tekna Silisik de ëna Sirakusak kimë yaing gwek, zëwe dan-ahare yaklakam zebë lowehék.

¹³ Dekon kimë sek gwek, dekam zebë ëna Regiumk yaing gwek. Ka'ankam dekam zep asesena selatan nakon tai'inka. Zëno ka'ankam zebë nabakam Putiolik yaing gwek.

¹⁴ Zëwe zebë Yesussu de tai'liblban zini ban olëtowek. Zen zep asa aha-ere ming-gukam de zëwe lowehen hap nenbiridak. Dekon hwëna tanakam zebë ë yala Roma san dep sek gwek.

¹⁵ Romak de Yesussu tai'liblban wenya kim asa nasalbiridak, dekam zep oranak de ë betek dare nakon asa kara neibirida'ak. Ëna in ahana bosena Pasar

Apius, ahana bosena Dan-ahare Ni Truwe Gun Gol. Paulus kim zë hlaluda kinzika, ki zep Alap hap dawemna golblaka, hen enlalana dekam zep tatete gweblaka.

Paulus kim Romak tonbirida gwekake:

¹⁶ Romak kimë yaing gwek, Paulussu ki zep nenblak, “Sap esa e-en aha golak gwë gwer. Jana nabare zini aha-en aha-enkam sa emsa kara da gwer.”

¹⁷ Yaklana kim dan-ahan damank, Paulus ki zep Yahudi mo nol-nola, zen zen Romak lowehé gwek, desa tagal gulsun hup gu sonebiridaka. Zao zep gubiridaka, “Aya-wal oso-wal, ëe homë mae karekna nère korena kip golzimk, hen nère mae mo auyan-aza mo kirekam de lowe henna homë mae gulumk. Sap kirekam, hwëna asa Yerusalemk balk dak, ki zep Roma hap asa taphla dazimk.

¹⁸ Yahudi mo langnak men zen Roma mo bosa hap teipsin-teipsinkim teinikink, zen kim asa taken-taken në gweblak, dekam zep sap zeser sonen hap asa enlala në gweblak. Sap zen hom tan hap de karekna ap hla nul gweblak.

¹⁹ Hwëna Yahudi zini kim asa de zeser sonen hap jalse neibiridak, dekam zebë ein anakan abe gwek, ‘Asa Roma mo teipsin tangan san dep ër sonek- zen deka ap tap gulbluka.’ Hwëna ëe anakare enlala naban homë kirekam abe gwek, ‘Teipsin tangan zini in dekakim ano kore naka karek tabirki.’

²⁰ Zen in zebë emsa tagal gulsun hup gubiridak- eban mae de golëtoran hap. Asa an mae hap besikam de dokotkam dahalek: Sap ëe ama Israel mo auyan-aza hap de Alap mo gu-gubiridan ola tai'liblik.”

²¹ Ki zep ding nulblik, “Ëe homë mae nère mae mo lang nakore suratna ebe hap dena ulink. Hen nër hom mae zini hom mae dekon ebe hap dena ëtonzak.

²² Hwëna ëe ama emsa de sane tan hap ëdwam gwe'an, sap t'ingare langnak zini man ëgu gwenan, ‘Kristen zi mo tawa tabinni karekna.’ ”

²³ Dekam zep ola anakan aha-en nuk, “Yaklana dekam esa Paulussu sane lal.” Dekam beya tangankam zep Paulus mo gol gwë gwennak yaing gwezak. Kaknak zep aísil gwibiridankam kon gwesik hanaka, hëndep zao golëkam-en gwek. Zen Yesus de Alap mo irik ginsí golhatazan hap denaka tonbiridaka,

hen Musa mo titi tabin ola kore naka, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ale gun nukore naka klis gulzimki-

* 28:5 28:5 Luk. 10:19; Mrk. 16:18

zen dikim hen Yesussu anakan taïbliBlan
hap, "Zen eiwa Alap mo zer sonenna-
Israelsa de ngaya tabin hip Dena."

²⁴ Ahakon man Paulus mo ola daïbliBik.
Ahakon man hwa nulsuk.

²⁵⁻²⁹ Paulus ki zep aumwa hap gubiridaka,
"Eiwa, Yesaya Bak hon Alap mo Enhona
ebe mae hap de olsa hamal hap ing
gul soneblaka, in zep Yesayasa anakan
gubluka,

²⁶ 'Ola ansa emki nol drak-drak zi ausuna
in hap anakan ayang gulzimdin,

"Em sap esa ësane gwe tine gwer,
hwëna molye tame ul gwek.

Em sap esa nwekam karatda ul tine gwer,
hwëna molye dam ulsuk gwek."

²⁷ Sap zi ausuna an mo enlalana mes ëtop-
top gwek,

ini hen mes ëmat-mat gwek,

hen nwenä mes ëdîmin gwek.

Kire srëmkam, ki maka nwekam hla nul
gwe'an,

hen ikim maka ësäl gwe'an,

hen enhona maka ëhleng gwe-gwe'an.

Ki maka Abon osan dep etan lwanda
ha'anzal,

hen Ëe dekam amaka dawem tabi'in.' " *

²⁸ Paulus ki zep waulsuzimki, "Zen
in zebë emsa gubirida'an: Sap em kire
tangankame ënol drak-drak gwek, Alap
mes Kristen zini asa gubiridaka- ëngaya
gwen hap de ol dawemna insa de Yahudi
srëm zi hip golzim halada gwen hapye.
Hen zen sa desa nulin gwer!" ^{25a} Men zen
ësane gwe'ak, zao zep zënaka keisa-keisa
dabi'ik, hëndep ki zep kon sekwak gwek.

³⁰ Paulus Romak dare tahunkam gwëka-
te-alakam de bohë tan golak. Zini men
zen du në gweblak, zen man kon lup gulin
gweka.

³¹ Zëwe udobe naban hen tru-tru gul-
blun srëmkam Bian Kristus Yesussu de
taïbliBlankam de Alap mo irik gönnik bitî
gwen hap denaka tonbirida gweka.

* 28:25-29 28:27 Yes. 6:9-10

Paulus mo surat Romak de Kristen zi hip

[(1-7) 7a] Suratna an tūngare Romak de Kristen zi hip. Alap mes emsa kwasang gwibiridaka, dekam zep hen emsa kwang guludaka- dekam de zère mo irik ginnik bitī gwen happye.

¹ Kristus Yesus mo nganak de syal gwe-gwen zini Paulus onakon. Asa hen Alap zao dep kwang taka, dekam zep hen asa dam tasikī- zère onakore ol dawemsa dikim gol halada gwen happye.

² Ol dawemna an Alap mes orep zère mo olsa de ayang gul gwen zini anakan gu-gubirida gweka, “Èe asa lamkam ol dawemna ebe mae hap golzim.” Zen dekam zep kirekam Alap mo èpba olak ale nuk.

³⁻⁴ Ol dawemna an, zen Alap zère mo Tanena, nēno mae mo Teipsinnī Kristus Yesus hup dena. Auhu-kamanak de jaha gweblan nakon, Desa man enlala nēblak, “Daud Bak mo auyan-aza nakorena.” Hwēna Alap kim zère mo sosonkam tīn nīkon ngaya taka, Zen dekam zep anakan tūngare zi hip zertreizimki, “An ère mo Tane- ère han de enhō apde nēna.”

⁵ Hēndep Alap hen Kristus onakon asa kwasang gweblaka, zep abe hap sosonna golblaka hen asa dam tasikī- dekam de Kristus zère hap denaka Yahudi srēm zi sin dep gol halada gwen hap denaye, zen dikim hen Yesussu taīblīblan hap hen blikip gwešīblīn hap.

⁶ Zep Romak de zini emsa hen Alap man kwang guluda'ara- dekam de Kristus mo bi gwibinnik bitī gwen hap.

⁷ Dawem! Zen in zebē ep ale gulzim'in. Nēre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Paulus man tangan dwam gwe'anaka Romak de Kristen zisi de amjanbin hip.

⁸ Zep nonol tanganna, èe Kristus Yesus onakon Bian Alap hap dawemsaē gol gwebla'an, sap Romak de zini, eno mae mo Yesussu de taīblīblanna mes tūngare okamanak de è-è san nol haladak.

⁹ Zep Alapsa de gu sone gweblankam èe homē emsa eititi gwibirida gwenan. Alap men Zēbonē tūngare enhō naban syal gwe-gwe'an, zère mo Tane hap de olsa de gol halada gwenkam, dikire Zen asa hla tak-èe de ahap gwenkamye.

¹⁰ Zen in zebē etan-etankam Alapsa anakan abe ta gwenan, “Bian, Em wēhē angkam orana abe hap kles tyasibli'anaka?- èe dikim Romak de Kristen zisi amjanbiridan happye.”

¹¹ Èe orep mesē sap dwam gwe-gwek-eban mae de golēgaing gwen happye, dekam de Alap mo Enhō nakore sosonkam eno mae mo eisi tatete gulzimdin hip.

¹² Zen dekam esa apdekam nēnaka tatete la gwibir, sap nen mese apdekam Yesussu laīblīblak.

¹³ Zep aya-wal oso-wal, èe mesē sap beyakam kalang gwe-gwek- emsa de amjanbiridan happye. Hwēna ama sap akasik gwek. Sap èe ama enlala gwe-gwek- ebon mae onak de hen ano syal ei lwan hap, men kirekam hen aha Yahudi srēm zi mo langnak de è-ènak lwakke.

¹⁴ Sap abe hap mes Alap syala wei yul soneblaka- tūngare zisi de Yesus hup de olkam tonbirida gwen hap, sap nēno mae mo Yunani olsa de tame gun wenyā, hen desa de tame gun srēm wenyā, sap sekola ha gwen wenyā, hen sap sekola gwen srēm wenyā.

¹⁵ Sap Alap kirekam de syalsa abe hap wei yul soneblaka, èe in zebē tangan dwam gwe-gwe'an- ol dawemna insa de Romak de zini emsa hen tonbirida gwen hap.

Mae hap de ol: Yesus hup de ol dawemna an, Alap mo sosonna zēwe- zisi dikim ngaya tabin hip denaye.

¹⁶ Sap èe homē saher gwe'an- zisi de Yesus hup de ola inkam tonbirida gwen happye. Sap nen men zene ol dawemna insa laīblībi'in, nēno mae mo èngaya gwen hap de sosonna zēwe lwa'an- nonol tangan Yahudi zini abe mae hap dena, hen sap tūngare Yahudi srēm zi hip dena.

¹⁷ Sap ol dawemna in dekam Alap zi hip goltreizim'ira, “A kirekam esa ano nwenak èdakastīl.” Sap zère mo nwenak de èdakastīn hip dena, zen diki Kristussu de taīblīblan en nakon nēbe mae hap hata gwizimnin. Aha orana hom tangan. Zen man dakastī'in- men kirekam Alap mo olak lwakye,

“Men zen ère mo nwenak èdakastī'in, zen kitak Asa de taīblīblan en nakon.”*

Mae hap de ol: Alap kire karek-karek hap zini jal gwibirida gwenda.

¹⁸ Alap mes ngatan zi mo lang nakon zère mo jala goltrei gwizimki- men zen Zēnaka eititi nē gweblanake, zēbe mae hap. Sap zère mae mo kirekam-kirekam karek-karekna, zen dekam zēn eiwa dena

* 1:17 1:17 Hab. 2:4

ber-ber nul gwenan, zep hëndep Alapsa tame da srëm gwe-gwenan.

¹⁹ Sap Alapsa de tame tan hap dena mes tangan dam gwesik, sap Zen mes nëno mae mo enhonak Zënaka de tame tan hap dena ing ta soneka.

²⁰ Sap Alap kim okamana ansa yang gulsuku, Zënaka de tame tan hap dena mes zëwe anakan tame nul gwek, "Alapsa bëjen nwekam hla tan, hwëna Zen hëndep denaban de soson tangan Zini Zen. Hen Alap Zen zi mo kim hom." Zen in zep, zini nen bëjen nen anakan ègun, "Èe homë Alapsa tame tak."

²¹ Zep zini mes sap Alapsa tame dak, hwëna hom blikip neisik gweblanan, hen dawemna hom nol gweblanan. Hwëna zen asyas makan enlala në gweblanan, zep hëndep enho nakon èkawesik.

²² Zen man zënaka tim di gwibirin, "Èe an enlala blala." Hwëna sap diki enlala joblo-topna.

²³ Zen zep hëndep de gwë gwen Teipsin tangan Zini Alapsa hom boklena kom da gweblanan. Zen hwëna yang tabin alap-alapsa boklena kom dabirida gwenan- zi nwe-masekam de wenyä, mawa mo nwe-masekam de wenyä, hen sapi mo nwe-masekam de wenyä, hen sap wanya mae mo nwe-masekam de wenyä.

²⁴ Zen zep Alap nwe enkam kara ta gwibirida, "Dikire zëre mae mo hole-hle san ang tak." Zen zep èkahalo gwe-gwenkam zëre mae mo timni kun da gwibirin hen zënaka saherak kang nul gwenan.

²⁵ Zen dekam zep eiwa de Alapsa hli da gwenan- dekam de boton san ang ta gwen hap. Hwëna yang tabin kire-kire hap zep boklena kom da gwizimnin, hen zëbe mae hap de syalsa nol gwenan. Hwëna sap diki tangan okamana ansa Zen yang gulsuku, Desa en emaka boklena kom la gweblanan. Dikire hëndep denaban Zëna en naka boltere da gwek. In eiwa tangan.

²⁶ Zen zep Alap nwe enkam kara ta gwibirida, "Dikire zëre mae mo dwam-dwam san ang tak- saherak dekamim zënaka kang nul gwek." In zep we walya zi niban de swi èn hap baes ta gwenan-men kirekam sap diki Alap gubiridakaye. Hwëna we wal bose zeban de swi èn hap èhole-hle gwe-gwenan.

²⁷ Zep zini hen kirekam. Zen hen wenyä ban de swi èn hap man baes ta gwenan-men kirekam sap Alap gubiridakaye. Zen hwëna zi bose zeban de swi èn hap èhole-hle gwe-gwenan. Zen dekam zep zënaka saherak kang nul gwenan. Zen dekon Alap mo jala hla nul gwenan- zëre mae mo karek gol gwen jam enkamyë.

²⁸ Zep zini anakan de èenlala gwenna man baes tak, "Anik Alapsa tame tak." Alap hen zep nwe enkam kara ta gwibiriki, "Dikire enlala kawesinnik lowehe gwek." Zen zep hëndep Alap mo dwam gwibin srëm san karek-karek enna syal nei gwibirin.

²⁹ Zen in zep zëno mae mo enhona tìngare karek-kareksa de gon hap de enlalakam beya gweka- men kiye, totore swi hap dena, te-ala beya gwen hap dena, zi bosityansa de husus gweblan hap dena, hen aha zi mo kire-kire dawemsa de dwam gwibin hip dena,

wal bose zemka de tan hap dena, èdarak gwen hap dena, hen wal bose zemka de lwa tasin hip dena, hen tail gik gweblan hap dena, hen ahasa de tonsubirida gwen hap dena.

³⁰ Hen ahakore karek-karekna mensa nulin halasen gwenan men kiye, Alapsa de husus gweblan, wal bose zemka de lamang tan, zënaka de boltere tan, hen zëna-zëna gwen, hen bolte-bolte gwen.

Zen hen mes ètewesik banakare karek èsesa de enlala gwibinni, hen an-bi zemka de betek gwizimdinni tawa naka hom.

³¹ Zep hëndep enlalana èjoblo-top gwek.

Kire zisi bëjen taiblibiridan, hen kire zi nik kwasang enlalana hom. Zen jal enlala enkam lowehe gwenan.

³² Zen sap mes anakan tame nuk, "Alap kirekam de karek-karek syal gwe-gwibin zini sa kareknak kang gulu." Sap eiwa kirekam, hwëna zëna mwin-mwankam kire karekna syal nei gwibirin. Hen karek gol gwen bose zemka, zen man anakan titi da gwibirin, "Sap esa kirekam ol tine gwer."

2

Mae hap de ol: Nen bap nen ètim gul gwen, "Alap molya nësa klis gulku."

¹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, em bëjen em anakan ègun, "Èe homë anakan tame uk, 'Kirekam de syal gwibinni, zen kareknak tì'in.' " Sap em ema aha zisi enbirida gwenan, "Kirekam de kareksa gon zini, nen emaka karek la'an." Hwëna em de hen kire kareksa gonkam, dekam em mese Alap mo nwenak enaka kareknak de drënen hap zergunda. Sap ena hen kirena, hwëna aha mo karek ensae hlalul gwizim'ira.

² Zep ena hen mese tame uk, "Alap de kire zisi karek tabin hip man tangan dakasti'in."

³ Hwëna em de hen zëno mae mo kim kirekam de kareksa gonkam, em san ema ëkil gi'in?– “Alap aha zi ensa sa kire hap karek tabiri. Asa molya.”

⁴ Em san ema hen Alapsa asyas makan kil li gwe'an?– “Alap man sërkam nësa kwasang gwibirida gwenda, hen Zen holokam nëno mae mo karek-karekna nwe enkam nëp kara gul gwizimnira, zep ëe sap asa karekna ol tine gwer.” Hwëna Zen mae hap holokam emsa kwasang gwibirida gwenda: Emsa dikim halen ora san dam tasik gwibin hip.

⁵ Hwëna em in nol drak-drakna hen ëhalen hap ema baes ta'an! Em in zebe ere mae hap de jala mam ulsuk gwenan. Zep aumwa hap de klis gunnuk, emsa tangan sa sërkam karek tabiri, sap Zen enlala dam-dam enkam sa tangan nësa klis gulu.

⁶ Sap zen kirekam Alap mo ola ban dakasti'in– men zen anakan lwakye,

“Alap tîngare zi hip zëre mae mo syal ei jam enkam sa golzimdi– sap dawemsa de gol gwen zi hip dena, hen kareksa de gol gwen zi hip denaye.”*

⁷ Dekam dawemsa de syal gwibinnik men zen tatetekam anakare enlala naban ëzauk gwenan, “Ee akakim hêndep denaban zëre mo ngatannak bose dawem naban gwë gwëk,” zëbe mae hap hêndep de ëngaya gwen hap denaka sa golzimdi.

⁸ Hwëna men zen zëre mae mo tim enna ngalap nei gwibirin, hen eiwa dena dokwak nul srëm gwe-gwenan, hen jal-jal ensa syal nei gwibirin, kirekam de zini Alap sërkam tangan sa karek tabiri.

⁹ Tîngare zini men zen kareksa syal nei gwibirin, desa Alap sërkam de kareknak sa kang gulu. Zao sa hêndep denaban go naban lowehe gwer– sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.

¹⁰ Hwëna men zen dawemna syal nei gwibirin, zëbe mae hap bose dawemsa sa golzimdi, hen Alap mo ngatannak sa hë'ho naban hêndep denaban lowehe gwer– sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.

¹¹ Sap Alap kim de klis gu'unka, Zen molya ahakore zi ausu ensa nwekam golëakeka.

¹² Zen in zep, Yahudi srëm zi ausuna, Alap Musa mo tîti tabin olsa de enlala gwibin srëmkam sa zëre mae mo karek-karek hap karek tabiri, sap zen hom desa tame nuk. Hwëna Yahudi zi ausuna, Musa mo tîti tabin olsa de enlala gwibinkim sa zëre mae mo karek-karek hap karek tabiri, sap zen mes desan de ang ta gwen hap Alapsa nen guk gweblak.

¹³ Sap Yahudi zini nen Musa mo tîti tabin ola insa de ësane gwe-gwen en nakon bëjen nen Alap mo nwenak ëdakastin.

Zen diki men zen desa kitak syal neibir tine gwenan, zen zen ëdakasti'in.

¹⁴ Hwëna Yahudi srëm zini, zen hom sap Musa mo tîti tabin ola insa tame nul gwenan. Hwëna zen kim totoresna desan ang ta gwenan, dekam mes dam gwesinîn, “Alap onakore tîti tabin ola in ki– zëno mae mo enhonakye.” Sap zëbon mae hom– Musa mo tîti tabin ol ale gunnu inye,

¹⁵ hwëna zëno mae mo syala kon man dam gwesinîn, “Alap mes desa zëno mae mo enhonak ing gul sonezimki.” Sap zëno mae mo enhonak ki anakare enlala naye, “Kiresa de gonkam ëe mesë karek gwenan,” ahaksa, “Kiresa de gonkam ëe dawemsaë syal gwibi'in.”

¹⁶ Zep lamkam Alap kim de klis gu'unka, tîngare zini nëbe mae hap Alap sa nëre mae mo enhonak de enlalana insa zerwet sozimdi– kire enkam de nësa klis gun hupye. Hwëna ëe men kirekamë Kristus hup de ol dawemna ol halada gwenan, zen kirekam sa lwal: Tîngare zisi de klis gun hup de Zini, Zen diki Yesus, sap Alap mes zëbe hap desa de syal gwibin hip dena golblaka.

Mae hap de ol: Yahudi zini nëbon mae onakon Yahudi srëm zini Alapsa lamang da gwenan, sap nen Musa mo tîti tabin ola insa ëk enkame urensik gwenan.

¹⁷ Angkam Yahudi zini, nëre mae en habë ale gulzim'in: Sap nen ema anakan ëgu gwenan, “Nen an Yahudi zi sike. Nen Musa mo tîti tabin olsa am urensik gwenan. Zep nësa man-am Alap sam gwesibirida gwenda.”

¹⁸ Zep nen ema Alap mo dwam gwibinni tame ul gwenan, hen ora dawemna mese dam lasik. Sap Musa mo tîti tabin ola in zen nësa tan-tan ta gwibirin– nen dikim dawem naban karek naban kles so gwen hapye.

¹⁹ Nen ema nënaka enbirida gwenan, “Nen an nwe dimin zisi de ora dawem san zon guluda gwen hap de wenya zen, hen kawesinnik de lowehe gwen wenyaka de ngatannak golëwet so gwen hap de wenyaye.”

²⁰ Hen ema nënaka enlala eibirida gwenan, “Nen an Alap mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya zen. Ahakore zi ausuna, zen kitak enlala joblo-topnawalas bete-tek makarena, nen de tawa ta gwibin en hap dena.” Nen kirekame nënaka boltere la gwibirin, sap nen Alap mo olsaë urensik gwenan. Hen eiwa, okamanak awe kitak de tame gun hup dena, ausuna zëwe.

²¹ Zep nen Yahudi zini aha ensae tîti la gwibirin, hwëna nëna hen ba habe

* 2:6 2:6 Mzm. 62:12; Ams. 24:12

desan ang ta srēm gwe-gwenan? Sap nen anakane tawa la gwibirin, “Bahem ēsowē gwen.” Hwēna nēna hen ba habe ēsowē gwe-gwenan?

²² Hen nen ema titi la gwibirin, “Bahem ēkahalo gwen.” Hwēna nēna hen ba habe ēkahalo gwe-gwenan? Anakan hen ema titi la gwibirin, “Yang tabin alapna bahem ang gwibirida gwen.” Hwēna nēna hen ba habe zi mo yang tabin alap hap de kirekirena sowēkam kap la gwenan?

²³ Zep nen an Musa mo titi tabin ola insa ēk enkame boltere ul gwenan, hwēna karekna insa ulin hana gwenan, zen Alapsae kim lamang la gwenan.

²⁴ Zen in zep Alap mo olak anakarekam lwak,

“Yahudi zini eno mae mo karek-karek gulin hana gwenna, zen dekon hen aha zi Alapsa lamang da gwenan.”*

²⁵ Zen in zep, nen dwan Yahudi zini to mip blonsublun en nik em-am lowe he'an, sap Musa mo olak nēbe mae hap dena kirekam am lwak. Hwēna nen de Musa mo aha titi tabin ol san ang ta gwen srēmkan, ki Alap sa nēsa enlala gwibiridala, “Zen san de to mip blom tasibin srēm wenya.”

²⁶ Zep hen kirekam, Yahudi srēm zini men zen sowe henkam Musa mo titi tabin ol san ang ta gwenna, desa sa Alap enlala gwibiridala, “Zen sap to mip blom tasibin srēmna, hwēna zen san de Yahudi zi tangan.”

²⁷ Zep Yahudi zini nen de Musa mo ol san ēk enkam ang ta gwenkam, hwēna Yahudi srēm zini in de dawemkam ang ta gwenkam, ki zen sa hwēna aumwa hap de klis gunnuk nēsa anakan swrē dabir, “Zēna waba hap to mip blom tasibin nik lowehe gwek, hwēna hom Musa mo titi tabin ola in san ang ta gwek. Hwēna ēe sap to mip blom tasibin srēm nikē lowehek, hwēna ēe Musa mo titi tabin ol san sowe henkamē ang ta gwek.”

²⁸ Sap tim en nik de Yahudi wal gwenna, zen waba tangan hap. Sap eiwakam de to mip blonsublunna, zen tim en nakon bējen.

²⁹ Zen diki enho nakon de liwe henkam bap. Zep kirekam de ēliwehen wenya, zen zen ēnwe-mase gwe'an- san de Yahudi zi tangan. Hen kirekam de ēliwe henna, zen Alap mo Enho mo syala kon ki lwa gwenan. Nēre mae mo sosen enkam de Musa mo ol ale gun sun ang tankam toton bējen. Enho nakon de ēliwehe gwen wenya auhu-kama zini hom desa sam neisibirida gwenan. Hwēna Alap Zēna enna man sam gwesibirida gwenda.

3

Mae hap de ol: Mensa Alap Yahudi zi ausuna gu-gubiridaka, Zen molya desa eititi gwibirki. Zen sa hēndep sul sonezimdi.

¹ Hwēna ano ola insa, Yahudi zini sa husus neibir- mae hap, “Ki san Yahudi zikim de lowe henna hen to mip blom tasibinni zen waba hap?”

² Hwēna ēe ama kirekam de ēgun wenya insa ding gulzim'in, “Zen sap waba hap hom. Zen sap dawem tanganna.” Sap Alap Yahudi zini nēbe mae en hap zēre mo ēpba ola golzimki.

³ Hen ahakon sa asa dakensiblibl, “Yahudi zini nen Alapsa anakane en guk gwe-blak, ‘Ee asa Musa mo titi tabin ola insa kitak syal ei gwibir.’ Hwēna nen home sowe henkam desan ang tak. Zep san ha Alap hen molya zēre mo nēsa de gu-gubiridanna nēbe mae hap sul sonezimki?”

⁴ Zen molya sul sonezim srēm gweka. Sap mes dam gwesik, Alap bējen boton gwen. Hwēna tūngare zini zen boton tamna. Zen zep hen Daud Bak Alapsa anakan gubluka,

“Em eiwakame zisi klis gul gwenda, hēndep tūngare zini hen kirekam sa Emsa nenblal. Men nara eno klis gunnu in kon ēgunnu, ‘Ee homē kirekam ēkarek gwek,’ hwēna Em dekam esa zēno mae mo karek-karekna tūngare zi hip goltreizimdi. Zen dekam sa ēsaher gwer.”*

Zep Alap taibliblan tanganna, zep Zen bējen sul sonezim srēm gwen- mensa gu-gubiridan naye.

⁵⁻⁸ Hwēna Yahudi zini em bahem Alap mo ebe mae hap de gu-gubiridanna insa kareksa dikim hwēna syal gwibin hip li yul sone gwen. ^{5,7}Sap ahakore Kristen gwen srēm Yahudi zini auhu-kama enlala naban anakan yasik da gwibirin, “Ee sap kiē karekna ol gwenan, hwēna Yahudi zini abe mae hap sap. Sap ano mae mo karek gol gwenna, zen dekon aha zi Alapsa anakan tame da'an, ‘Zēno ola Yahudi zi hip dena botonsa hom.’ Zep ano mae mo karek nakon Alap molya asa karek tabirki, sap zini dekon Zēnaka tame da gwenan, ‘Zen taibliblan tanganna.’ ” ⁸Hwēna kirekam bahem ēenlala gwe-gwen. Sap kirekam man nwe-mase gwe'an- san de anakan de ēgu gwenna kiye, “Nen kareksa gulin hana gwen- Alap dekakim dawemsa mamkam nēp gol gwizimki.” Ahakon hen anakan asa lamang da gwek, “Paulus in man kirekam yasik ta gwibi'ira.” Kirekam de asa lamang ta gwen wenya, Alap de karek tabin hip

* 2:24 2:24 Yes. 52:5; Yeh. 36:22 * 3:4 3:4 Mzm. 51:6

man tangan ëdakastî'in. 6Zep Alap eiwa taïbliëlan tanganna, hwëna bahem dekon anakan ëkil gîl gwen, "Alap Yahudi zini ano mae en mo karek-karekna nwe-enkam sa kara gul gwizimdi." Kirekam hom tangan Alap hap sam gwesîbli'an, sap Zen eiwa kitak de okamanak de zisi sa klis gulu.

Mae hap de ol: Tingare zini Alap mo nwenak dawemna hom.

⁹ Zep san ha Yahudi zi en hap sa Alap dawemna golzimdi?– hwëna aha zi ausu ensa sa zëre mae mo karek-karek nakon karek tabiri. Kina ki kirekam bëjen. Diki men kirekamë nonol emsa gubiridal, zen kirekam sa lwal: Sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi, zëre mae mo karek-karek nakon tîngan mes kareknak de kang gun hup ëdakastîk.

¹⁰ Zep zen man Alap mo ol ale gun nuban dakastî'in– anakan men zen lwan dakye, "Auhu-kama zini Alap mo nwenak de dakastînni aha-en mae hom tangan.

¹¹ Sap aha-en mae hom– Alap mo dwam gwibinsi de tame gun nuye, hen Desa de tëblan hap de enlala nabare zi niye.

¹² Tingare zini mes Alapsa hli dak. Kire zini Alap mo nwenak ase naban.

Hen dawemsa de gol gwen zini aha-en mae hom. Eiwa, hom tangan."*

¹³ "Zëno mae mo ol torankam men zen nopna ëk tîhi nakon wet so gwenan, zen san de zi tok asena kiye.

Hen ol boton-botonkam man zënaka hit di gwibirin."

"Hen zëno mae mo ëk tîhi nakon in zen wet so gwenan– san de wanya mo zisi de hit tinnak de sosonna kiye."*

¹⁴ "Zëno mae mo ëk tîhi nakon men zen wet so gwenan, zen zisi de karek tabin en hap dena hen lamang ta gwibin en hap dena."*

¹⁵ "Zen man tangan zisi de tamera gwen hap ësyal-syal gwe-gwenan."

¹⁶ "Zini men desan ëtënda gwenan, zen karek ensa zi bose zikhip nolz-ïmnira gwenan, hëndep zep enlalana ëdowe hana gwenan."

¹⁷ "Zen hom aha zi niban de umlaekam golëlowehen hap de orana tame dak."*

¹⁸ Hen "Alapsa de blikip gwesîbliinna mes kitak baes tak."*

¹⁹ Zep zi de kitak Alap mo nwenak ëkarek gwen hap de Alap mo ola in, zen Yahudi zini nen hen zëwe bitî gwe'an. Nen hwëna ema ëkil gîl gwek, "Musa

mo titî tabin ol san de ang ta gwenkam esa Alap mo nwenak ëdakastîl." Hwëna Alap mo aha ola in kon man tangan dam gwesînin, "Hom tangan zini– Alap mo nwenak de zëre mo syla kon dakastîn niye." Zen hwëna mae hap titî tabin ola insa nêp golzimki: Tingare zisi dikim saherak kang gun hup– Zen kim de nêsa klis gu'unkaye, sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi. Dekam toton nara dep?– Alapsa de anakan gublunna, "Ano karekna hom."

²⁰ Zep zini toton bëjen Alap mo nwenak ëdakastîn– Musa mo titî tabin ola insa de syal gwe-gwibin nikonye. Sap titî tabin ola in, zen man nêsa anakan hleng sosubirida gwenan, "Em in kitak kareksae ol gwenan."

Mae hap de ol: Nen Yesussu de taïbliëlan en nakone Alap mo nwenak ëdakastîl gwenan.

²¹ Zep nen de Alap mo nwenak ëdakastîn hip dena, zen Musa mo titî tabin ol san de ang ta gwenkam bëjen. Hwëna angkam Alap zëre mo nwenak de ëdakastîn hip de ora ësena mes nêbe mae hap sal tazimki. Hen ora ësena in hap dena Musa mo titî tabin olak hen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi mo olak mes hamal hap ale nuk.

²² Zep angkam Alap mo nwenak de ëdakastîn hip dena, zen diki Bian Yesussu de taïbliëlan en nakon. Kitak men zen de Yesussu daïbliëbla'ak, sap Yahudi zi, hen Yahudi srëm zi, zen zen sa Alap zëre mo nwenak ëdakastîl. Sap zëre mo nwenak, zi ausuna srën-srënkam hom,

²³ hwëna kitak kareksa nulin halasen gwenan, hëndep zep Alap zëre onakon mes ëlanga gwesîk hen kawesinnik lowehe gwenan.

²⁴ Sap eiwa kirekam, hwëna angkam Alap zëre mo kwasang-kwasang en nakon nêsa zëre mo ngatan san dep golëwet so gwe'ara– ba maesa de zêbe hap syal gwibir-blin srëmkam. Zep Kristus onakon nêsa gubirida'ara, "Angkam em mese ëdakastîl– ëre mo nwenakye."

²⁵ Sap Alap mes Yesussu zer soneka-dekam de orasa nêbe mae hap kles tyasizimdin hip, nen dikim zëno kala kon zëre mo nwenak ëngan gwehen hap denaye. Zep nen de kirekam Yesussu taïbliëblankam, dekam nêno mae mo karek-karekna man nêp tap gulsuk gwizimnira, hen hom etan nêsa jal gwibirida'ara. Zen Alap mae hap ki kirekam syal gwibirki: Dekam de zi Zënaka anakan tame tan hap, "Zen eiwa enlala dam-dam enkam klis gul gwenda."

* 3:12 3:12 Mzm. 14:1-3; 53:1-3

* 3:13 3:13 Mzm. 5:10; 140:4

* 3:14 3:14 Mzm. 10:7

* 3:17 3:17 Yes. 59:7-8

* 3:18 3:18 Mzm. 36:2

Sap menkam Alap holokam zi mo karek-karekna nwe enkam kara gul gwizimki.

²⁶ Hwëna angkam Kristus onakon zep Alap anakan klis gul gwizim'ira, "Men zen Yesussu daibli gwebla'an, zen zen ère mo nwenak èdakastil gwe'an. Men zen daiblibla srëm gwe'an, zen hom." Kirekam de Alap klis gulzimdinni aïris, sap Zen Zën zère mo nwenak dikim èdakastin hip de orana insa zezimki.

²⁷ Zep angkam nen bëjen nen nënaka anakan boltere ta gwibin, "Èe mes-am ère mo syala kon Alap mo nwenak dakastik." Diki tangan Alap mo nwenak de èdakastin hip dena zen Yesussu de taibliblan en nakon.

²⁸ Sap nen Kristussu de taibliblan en nakone èdakasti'in. Musa mo titi tabin olsa de syal gwe-gwibin nikon hom. Zep nen bëjen nen nënaka anakan boltere ta gwibin, "Èe ère mo syala kon è dakasti'in."

²⁹ Zep Yahudi zini nen bap nen èkil g'il gwen, "Alap, Zen ano mae en mo. Aha zi ausu mo Alapsa hom." Zen hen aha zi ausu mo Alap sake!

³⁰ Sap nëno mae mo Alapna aha-en. Zen Zen Yahudi zini nëbe mae hap zère mo nwenak dikim èdakastin hip dena Kristussu de taibliblan nakon gol gwizim'ira. Hen Yahudi srëm zi hip Zen hen kire hap dena Kristussu de taibliblan nakon gol gwizim'ira.

³¹ Hwëna kirekam de lwankam, zini sa asa anakan dakensiblib, "Ki san em mese Musa mo titi tabin ola insa zalta dep tahan san gwei gubir kinila?" Kirekam bëjen. Hwëna nen mese titi tabin ola insa eiwa de uk, sap nen de Kristus onakon èngaya gwen hap dena mes zèwe hamal hap ale nuk.

4

Mae hap de ol: Abraham Bak zen hen Alapsa de taibliblan en nakon Alap mo nwenak dakastilki.

¹ Zep Yahudi zini, nëno mae mo auyanna Abraham Baksa de enlala gweblankam, zen banakan gwëka?– zep Alap mo nwenak dakastilkiye. *

² Zen de zère mo syala kon Alap mo nwenak dakastinkim, zen maka anakan zënaka boltere taka, "Èe mesë aha zisi beya tangankam kwei-kwik guk." Hwëna zen bëjen Alap mo nwenak kirekam zënaka boltere tan.

³ Sap zèbe hap dena Alap mo olak anakan lwak,

"Abraham zen Alapsa taibliblaka, zep Alap anakan gubluka, 'Em mese ère mo nwenak dakastili.' " *

⁴ Zep anakarekam lwa'an: Zi de te-ala hap syal gwenkam, mam zik de te- alana insa golblankam, zen bëjen anakan enlala gweblan, "Zen totoresas ap golblala." Hwëna zen sa anakan enlala gwera, "An ère mo syala kon ap golblala." Zep hen kirekam, zi de Alap de dawemsa zèbe hap golblan hap syal gwenna, zen bëjen anakan enlala gwen, "Zen totoresas abe hap golblala."

⁵ Hwëna zini men zen èsyal gwen srëmkam Alap ensa anakan daiblibla'an, "Karek gol gwen zi hip Zen Zën ngaya gwen hap dena totoresas Kristus onakon gol gwizimnira," zen eiwa kire zisi Alap gubirida'ara, "Zen zen ano nwenak èdakasti'in."

⁶ Zen in zep Daud Bak hen kirekam enlala gwëka– isrip-sri gwibinnik de lowe- hen wanya kim hamal hap hlauluda gukuye, men desa Alap zère hap de ba maesa syal gwibir-blin srëmkam anakan gubirida'araye, "Em ema ano nwenak èdakasti'in." Daud anakan gubiridaka, ⁷ "Zini men zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuk gwizim'ira hen tap gulsuk gwizim'ira, zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an.

⁸ Hen men zëno mae mo karek-kareksa Alap aïtbir-zim srëm gwe'ara, zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an." *

⁹ Men zen de kirekam isrip-sri gwibinnik lowe he'ak, zen Yahudi zi en molya. Hwëna zen hen Yahudi srëm zi niban esa apdenak. Sap nen mese Abraham hap dena insa anakan tame uk, "Zen Alapsa taibliblaka, dekon en zep Alap mo nwenak dakastilki."

¹⁰ Zep Alap kim Abrahamsa kirekam gubluka, san ha to mip blonsublun naka? San ha kire srëm naka? Zen eiwa dekam to mip blonsublun srëm nik gwë'anka– Alap in kim kirekam gublukaye!

¹¹ Zen hwëna hyanak to mip blonsun hup gubluka– dekam de zënaka anakan zertren hap, "Èe mesë Alapsa taibliblak- men dekam asa anakan gublukaye, 'Em mese ère mo nwenak dakastili.' " Zen in zep Abraham Bak nwe-mase gwe'ara, zen hen to mip blonsublun srëm nik mo

* **4:1 4:1** Alap zère mo nwenak de dakastin hip dena insa gubluka, zen in kim Abrahamsa hamal hap auyan-aza zeban de hë'ho gwibin tangan naka zihlaun hup dena gu-gublukake. Hwëna dekam Abraham bogolik wasas srëmkam gwë'anka. Sap kirekam hwëna zen Alap mo gu-gublun ola insa man taiblibirki. Zen zep Alap anakan gubluka, 'Em mese ère mo nwenak dakastili.' (Kej. 15:1-16; Rom. 4:13; Gal. 3:6) * **4:3 4:3** Kej. 15:6 * **4:8 4:8** Mzm. 32:1-2

bian-tingan men zen Alapsa de taibliblan nakon zère mo nwenak ëdakastil gwenanye.

¹² Hen kirekam Abraham Bak zen tingare to mip blom tasibir-zimdin nik mo Bian- men zen en Alapsa zère mo kim daiblibla'anke, men kirekam Abraham zëna to mip blonsublun srëmnak taibliblakake.

Mae hap de ol: Alap mensa Abrahamsa gu-gubluka, dawemsa de auyan-aza zikhip golzimdin hip dena, zen hwëna Alapsa de taibliblan enkam esa ulin.

¹³ Alap mensa Abrahamsa gu-gubluka, auyan-aza zeban de okamasa zibi gwibin hip, zen dwan Musa mo titi tabin ol de hatan srëmnak kirekam gu-gubluka. Zep Abraham dekam hom desan ang gweka-dekam de Alap mo nwenak dakastin hip, hen dekam de dawemna insa golblan happye. Zen hwëna Alapsa de taibliblan en nakon ki zëbe hap kirekam lwablak.

¹⁴ Sap anakan de lwa'anam, "Titi tabin ol en san de ang tankam esa Abraham mo walas hap ëliweher," ki Alap menkam waba hap Abrahamsa gu-gubluka- zère mo nwenak de dakastin hip. Hen nëbe mae hap Abraham mo kim de Alapsa taibliblanna waba hap maka lwa'an.

¹⁵ Eiwa, nen bëjen nen titi tabin ol san de ang ta gwen en nakon ëdakastin. Sap zini men zen desan de ang tan hap ëalp gwe-gwenan, hwëna sul sonenna toton banakan dep? Zen in zep Alap mo jal ennak lowehe tine gwenan. Diki titi tabin ola in de lwan srëmkam bap. Dekam basa molye ulmun gwe'anam!

¹⁶ Zen in zep, Alapsa de taibliblanna kunci makan nëbe mae hap lwazim'in! Sap Alap man nësa anakan dwam gwibirida gwe'ara, "Èe mensaë Abrahamsa orep gu-gubluk, zen dikire totoresa Yesussu de taibliblan en nakon nulin gwëk." Zen eiwa nen esa ulin- sap Yahudi zini men zen Musa mo ola nama enlala nei gwibirin, hen sap Yahudi srëm zini men zen desa enlala neibir srëm gwe-gwenanye. Sap nen ema Abraham mo kim Alapsa laiblibla'an. Zen in zep Abraham Bak anakan nwe-mase gweka, "Zen tingare Alapsa de taibliblan zini nëno mae mo bian."

¹⁷ Zen zep Alap Abrahamsa anakan gu-gubluka,

"Èe ama emsa gublu'an- zi ausu beya mo bian hap de jowen hap."*

Zep Alap mo ola in kon, Abraham man nwe-mase gwe'ara, "Zen nëno mae mo bian." Sap zen Alapsa anakan taibliblaka,

"Zen Zen juwen zisi ngaya ta gwibirida, hen Zen Zen ba maena totoresa de jowen hap ol gu anen enkam gu gwibirida."

¹⁸ Diki Abraham maka anakan enlala gweka, "An molya kirekam lwak, sap èe we walya ban mesë tangan bogol ëk. Zep èe banakan dep?- walas ën naye." Hwëna zen nama Alapsa taibliblaka-mensa anakan gu-gublukake,

"Zi ausu beyana emsa 'bian'kam sa nen gweblal."

Sap Alap mes hen anakan gu-gubluka,

"Eno auyan-aza tane walya sa beya gwe song gwer- san de nglinak de keis mo beyana kiye."*

¹⁹ Abraham dekam hom mae anakan enlala gweka, "Èe banakan asa walas ër?- sap èe an tin hip mes-am tangan golek de gwer. Sap ano gwën tahunna seratusnuk dep man-am golek de gwe'an. Hen Sara Bak mo wal gola mes-am yok gwibik."

²⁰ Sap eiwa kirekam, hwëna Abraham mo Alapsa de taibliblanna hom mae sin gweblak. Hwëna man tangan tatete gweblak. Zen zep tangan Alapsa anakarekam boltere taka, "Bian, Ema asa sam taka, sap men kirekam asa gu-gubluka, Em esa kirekam ap syal gwibir-blira."

²¹ Hen zen man tangan Alapsa anakan taibliblaka, "Men desa asa gu-guk gweblaka, zëno sosonna ki- kirekam de owas-owassa dikim abe hap syal gwe-gwibir-blin hap denaye."

²² Zen sërkam tangan Alapsa taibliblaka, zen in zep zëbe hap dena Alap mo olak anakan lwak,

"Em mese ère mo nwenak dakastili."

²³ Alap mo nwenak de dakastin hip dena insa ale nuk, zen Abraham en hap hom.

²⁴ Zen hwëna kitak nëbe mae hap- men zene Alapsa anakan laiblibla'anke, "Zen eiwa mes Bian Yesussu tin nikon ngaya taka." Kirekam de taibliblanna in, nen dekone Alap mo nwenak ëdakasti'in.

²⁵ Sap Alap Zen nëno mae mo karek-karek hap Yesussu tin hip sosok taka, hwëna ki zep etan ngaya taka- dekam de nen anakan tame gun hup, "Nen an zene Desa laiblibla'an, nen ema Alap mo nwenak ëdakasti'in."

5

Mae hap de ol: Nen mese Alap han ërumlae gwëk, zebe isrip-sri naban lowehe gwe'an.

¹ Zen in zep, sap nen mese Kristussu de taibliblan nakon Alap mo nwenak ëdakastik, zen in zebe Alap han ërumlae gwe'an. Zen kitak Bian Yesus mo syala kon ki kirekam lwak.

* 4:17 4:17 Kej. 17:5

* 4:18 4:18 Kej. 17:5; 15:5

² Sap nen mese Yesussu kirekam laibliblak, zen in zebe hen Alap mo kwasang-kwasangnak lowehe gwe'an. Nen in zebe eisrip-sri gwe-gwe'an, sap nen ema hen Alapsa anakan laiblibla'an, "Zen sa eiwa zère mo ngatannak de lowehen hap dena nèbe mae hap golzimdi."

³ Hen kareksa de goltowe gwen nakon zebe eisrip-sri gwe-gwenan, sap nen mese anakan tame uk, "Kareksa de goltowe gwenkam, zen dekam tangan esa Yesussu de taibliblannak de tatem ézauk gwen hap dena tame ul."

⁴ Kareksa de goltowe gwennake tatem ézauk gwe'ak, zen dekam esa Alapsa de taibliblannak ézise gwer. Hen kirekam de ézise gwenkam, zen dekam tangan esa Alapsa de anakan taibliblanna esek ulse gwer, "Eiwa, nen esa tangan ulin- mensa Alap zère mo walas hap de golzimdin hip gu-gubirida gwekaye."

⁵ Sap nen mese tangan Alap mo gu-gubiridanna insa de gul irin hip laiblibik, zen zebe enlalana édowe hana srèm gwe-gwenan. Sap nen ema nère mae mo enhonak anakan eis gwibirin, "Eiwa, Alap mo nèbe mae hap de kwasangna mam tanganna." Kire enlalana in, zen Alap zère mo Enho nèp ing ta sone gwizimnira, sap nen eiwa zère mo Enho nabane érgwè gwenan.

⁶ Nen kime anakarenak lowe he'ak, "Toton banakan dep?- nènaka de ngaya tabin niye," hwèna kirenak zep Kristus hataka-Alapsa de tame tan srèm zini nèbe mae hap de tin hipye.

⁷ Zen owaskam ki lwak. Sap zini nen home nabakam nènaka tin hip sosok la gwibirin- dekam de aha zisi ngaya tabin hipye, sap zi dawem mae hap. Hwèna san ha emaka hen nère mae mo timni olgu'un?- wal bose dawem mae hap de tin hipye.

⁸ Sap eiwa zini nen kirekam. Hwèna Alap zère mo kwasangsa sèrkam tangan nèbe mae hap goltreizimki, zep hèndep karek-karek gol gwen zini nèbe mae hap Kristus tilki.

⁹ Zen in zep, mes tangan dam gwesinìn: Sap nen mese Kristus mo kala kon Alap mo nwenak édakastil, Kristus hen sa nésa Alap mo jala kon il gwe hebiridala.

¹⁰ Sap nen kime Alap mo gíl-gíl gwibiridan zi mo kim lowe he'ak, hwèna Tane zem Yesus dekam zep nèbe mae hap tilki-nésa dikim Alap golèumlae gwen hapye. Zep angkam mes tangan dam gwesinìn: Kristus sa nésa Alap mo jal híl gín nikon il gwe hebiridala. Sap Zen mes eiwa tin nikon ngaya gweka, hen Zen nama nésa

de mas gwibirida gwen hap gwè'ara.*

¹¹ Sap eiwa nen mese kirekam Alap han èrumlae gwék, zen in zebe tangan eisrip-sri gwe-gwe'an. Zen kitak Bian Yesus onakon ki kirekam nèbe mae hap lwazimk.

Mae hap de ol: Adam Bak zen tin hip de orana zen nèbe mae hap kles tyasizimki, hwèna Kristus Zen Zen éngaya gwen hap de orana kles tyasizimki.

¹² Zep a kirekam mo lwakye: Adam Bak kim kareknak zanka, zen dekam zep kareksa de gol gwen hap de sosonna hen kire hap de hole-hlena okamanak de zini kitak ing gwe hebiridak, hèndep angkam zep tingare zini karekna nolada gwenan. Hèndep Adam Bak mo karekna in kon zep hen tin hip de sosonna tingare zi hip hata gwizimnin. Zen in zebe hèndep angkam juwe gwe'an, sap kitak de zini nen Adam mo kime kareksa ol gwenan.

¹³ Dekam hwèna Adam Bak mo hyanak, zini dekam sap karekna nol gwék- Musa de hatan srèmnakye. Hwèna desa bëjen anakan gubiridan, "Zen Musa mo titi tabin olsa nulumun gwék," sap dekam Musa mo titi tabin ola hom okamanak hata'ak.

¹⁴ Sap eiwa kirekam, hwèna Adam Bak mo hyanak hèndep in kim Musa Bak hataka, dekam tin hip de sosonna nama okamana ansa bi gwibik. Hwèna dekam de zini sap hom Adam Bak mo kim Alap mo jalse gwen ola nulumun gwék, hwèna ki juwe gwék. Zen in zep Adam han Kristus hun, zen apdenak hom, hwèna tingare zini zèbon nebon onakon nulin gwenan.

¹⁵ Zen in zebe nen srèn-srènkam ulin gwenan: Adam onakon zen kareksa de gol gwen hap denaka. Hwèna Yesus onakon, zen Alap onakore kwasang-kwasangsa ulin gwenan. Aha-ere zini Adam kim Alap mo jalse gwen ola gulumunku, dekon zep hèndep tingare zini juwen hap dena insa nulin. Hwèna angkam man tangan dam gwesinìn: Aha-ere Zini Kristus onakon beya tangan nik esa hen hèndep de égwèn hap dena ulin gwer, sap Alap mo nèbe mae hap de kwasang-kwasangna Zèbon onakon man tangan taman kini gwenan.

¹⁶ Aha zini Adam Bak mo karek gon nakon, kitak de zini dekam zep Alap mo jalak de kang gun hup édakastil'in. Hwèna mensa Alap angkam syal gwibir-zim'ira, zen wehasa hom! Sap zi mo karekna kim tangan mam gwe song gwék, dekam zep hwèna Alap Kristus onakon zère mo nwenak dikim édakastin hip de orana totoresas kles tyasizimki.

¹⁷ Zep aha-ere zi mo karek nakon, zep tingare zini juwe gwenan. Hwèna tangan

* 5:10 5:10 Ibr. 4:14-16; 7:23-28

men zen Alap mo sêrkam de kwasang-kwasang nakon zêre mo nwenak êdakastil gwenan, zen zen zep karek gol gwen hap de sosonna in kon hen juwen hap de soson nakon wet so gwe-gwenan. Zen kitak aha-ere Zini Kristus Yesus onakon- men Zen sa hêndep denaban nêsa golêlowehe gweraye.

¹⁸ Zep Alap aha-ere zi mo karek nakon zep tîngare zini karek tabin hip gubiridaka. Hen kirekam, kim aha Zini in Alap mo dwam gwibin sin Zênaka zerguku, zep tîngan men zen de Desa ang nê gwebla'ak, zen sa Alap mo nwenak êdakastil, hêndep zep sa êngaya gwer.

¹⁹ Hen kirekam, aha-ere zini kim Alap mo jalse gwen ola insa gulmunku, zen dekam zep tîngare zini Alap gubiridaka, "Zen kitak kareksa de gol gwenna." Hwêna aha Zini kim nêr hom Alap mo dwam gwibin tanganna syal gwibirki, zen dekam zep Alap zêre mo nwenak dikim êdakastin hip de orana zi beyana nêbe mae hap kles tyasizimki.

²⁰ Zep Alap mae hap tîti tabin ola insa Musa hap golblaka: Dekam de zê zi zêre mae mo karek-kareksa anakan tame gun hup, "Nen eiwa beyakame karekna ol gwenan." Hwêna karekna kim tangan mam nul song gwek, hwêna Alap mo nêbe mae hap de kwasang-kwasangna dekam hen man tangan taman kinik.

²¹ Zen in zep, men kirekam kareksa de gol gwen hap de sosonna tîngare zini nêsa bi gwibiridak, hêndep dekon zebe juwe gwenan, hwêna angkam Alap mo kwasang-kwasang mo soson nêsa bi gwibiridak'an. Zen dekon zebe hwêna Alap mo nwenak êdakastil gwe'an, hen hêndep de lowehe gwen hap dena dekam zebe Bian Kristus Yesus onakon ulin gwe'an.

6

Kristen zini nen de anakan êenlala gwe-gwen hap de ol: "Yesus hun Zen abanê lik, hen kim ngaya gweka, Zen abanê ngaya êk."

¹ Hwêna em ahakon anakan esa asa enblal, "Alap man-am nêbe mae hap Kristus onakon kwasangna mam gulsuk gwizimnira, zep nen sap esa karekna ol tine gwer."

² Hwêna kirekam bjen! Nen mese kareksa de gol gwen hap de soson nakon juwek, zep angkam bap nen etan zêwe lowehen.

³ Em san home ansa tame u'in? Nen kime baptis tabin sin ang ta gwek, dekam zebe nênaka Alap hap anakan olêtrê gwe-blak, "Êe ama Bian Yesus hun de zeraha-en gwen hap dwam gwe'an." Zep Zen

kim tîlki, zen san de nêban mae de golêjuwenna kiye.

⁴ Zep nen kime baptis tabin sin ang ta gwek, zen dekam zebe ênwe-mase gwek- san de Kristus mae han de apdenak kama hulak kang gul nenna kiye. Hen kirekam, Alap kim zêre mo ngatan zi mo lang nakore sosonkam Kristussu tîn nikon ngaya taka, zen dekam zebe anakan hen eisbi'in- san de juwen nakon de êngaya gwenna kiye. Nêno mae mo lowe henna dekam zep lowehen êse san dep liwehe gwenan.

⁵ Zep insa Yesus kirekam nêsa golêjuweka, zen dekon zep dam gwesinîn: Nen esa Deban etan êrngaya gwer.

⁶ Zep angkam tangan mes anakan dam gwesil, "Nêno mae mo auhu-kama zi mo hole-hlena mes Kristus te-lidak sonnâk goltîlki." Zep nen angkam mese kareksa de gol gwen hap de soson nakon wet so gwer- men zen sap nêsa bi gwibiridakye, okamanak de timni an de tîn makan.

⁷ Sap nen kime juwe gwenan, zen dekame kareksa de gol gwen hap de soson nakon wet so gwe-gwenan. Zep hen kirekam- nêsa kim Kristus golêjuwekaye.

⁸ Nêsa eiwa mes Kristus golêjuweka. Zen in zebe angkam anakan laiblibla'an, "Zen Zen sa asa golêlowehe gwera."

⁹ Sap nen mese anakan tame uk, "Kristussu mes Alap tîn nikon ngaya taka, zep Zen molya etan tîlki." Angkam tîn hip de sosonna molya etan Desa dot soblak.

¹⁰ Zen kim aha-rok'nen tîlki, dekam zep kareksa de gol gwen hap de sosonna men zen tîngare zini nêsa bi gwibiridak, desa goltîlki. Zep Zen molya etan kire hap Zênaka sosok taka, hwêna angkam Alap en mo bosesa de mam gulblun hap gwê gwe'ara.

¹¹ Nen hen kirekam nen nênaka enlala gwibirida gwen, "Êe mesê angkam kareksa de gol gwen nakon tik, hen angkam Kristus hun de zeraha-en gwenkam Alap en mo bosesa de mam gulblun en habê gwê'an."

¹² Etan bap zen kareksa de gol gwen hap de sosonna nêno mae mo auhu-kama timni bi gwibin- dekam de zêno hole-hle san ang ta gwen hapye.

¹³ Nen bap nen nêre mae mo timnik de hli-hlina aha-en mae dowal mo kigi mo syal san dikim ang gwen hap sosok gul gwen. Diki Alap en hap nen sosok gul gweblan. Sap nen menkam tok-tok makare nike lowehe gwek, hwêna angkam Zen mes nêsa ngaya tabirki. Zep nêno mae mo timnik de hli-hlina diki Alap en mo dwam gwibin sin dikim ang ta gwen hap nen sosok gul gwen.

¹⁴ Zen in zep, kareksa de gol gwen hap de sosonna bap zen etan nësa bi gwibiridan. Sap nen home angkam Musa mo titi tabin ola anakare enlala naban blol eibi'in, "Ee dekon asa Alap mo nwenak edakastil." Hwëna angkam Kristus hun de zeraha-en gwenkame zëre onakore kwasang-kwasang ensa blol eibi'in. Zep nen mese kareksa de gol gwen hap de sosen nakon ëhil gwe hanal.

Mae hap de ol: Sap nen kareksa de gol gwen hap de sosen nakon mese ëhil gwe hanal, nen esa nëre mae mo timsi Alap hap sosok ulblir.

¹⁵ Hwëna kirekam insa lwa'an, ahakon anakan esa egul, "Nen home angkam Musa mo titi tabin olsa de syal gwe-gwibinkim Alap mo nwenak de edakastin hip ëalp gwe-gwenan, sap nen mese Kristus mo kwasang-kwasang nakon ba maesa de syal gwibir-blin srëmkam edakastik. Zep sap esa karekna ol gwer." Hwëna kirekam bëjen.

¹⁶ Diki anakan emaka dam ulsu'un, "Eë ëre mo timsi aha zisi de ang gweblan hap sosok gu'uk, dekam ëe san de zëbon de babu gwenna kiye." Zep hen kirekam, eme ere mo timsi kareksa de gol gwen hap sosok u'ik, dekam Alapsa ema syauk bla san dep hli la'an. Diki Alap habe sosok ulbli'ak, dekam esa enho nakon ëliwehe gwer- zëre mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hipye.

¹⁷ Hwëna dawemsa nen Alap hap gol gweblan! Sap menkam nësa kareksa de gol gwen hap de sosen bi gwibiridak. Hwëna angkam nen mese tingare enho naban ang tal- ëngaya gwen hap de ol dawemna ansa Alap nëbe mae hap golzimkiye.

¹⁸ Zep nen angkam mese Kristus onakon kareksa de gol gwen hap de sosen nakon ëhil gwe hanal. Zep angkam men Zen nësa irik gi'ira, Zen Alap. Zebe enho nakon zëre mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hip ëdwam gwe-gwe'an.

¹⁹ Eë anik dam-dam enkam srip gulsuzimk- dekam deka auhu-kama enlala zi ano ala ansa karekkam tame nul srëm gwëk: Nen menkam nëre mae mo timni kirekam-kirekam jal-jal hen hole-hle san dikim ang ta gwen habe sosok ul tine gwëk. Hwëna angkam nëre mae mo timni Alap mo dwam gwibin en san dikim lowehen hap nen sosok gul gwen- ekakim Alap mo nwenak ëtal gwesik.

²⁰ Nësä kim kareksa de gol gwen hap dena bi gwibiridak, Kristus dekam hom nëban mae enho nakon golëgwë gwëka-dekam de nësa ora dawem san dep dam tasik gwibin hipye.

²¹ Hwëna nen waba tangan habe zëwe ëbabu gwe-gwëk! Zen in zebe angkam ësaheer gwe-gwe'an- nëre mae mo lowehen ëpbana insa de enlala gwe-gwibinkimye. Sap nen dekam juwen en hap de ora sane ang ta'ak.

²² Hwëna angkam nen mese kareksa de gol gwen hap de sosonna in kon ëhil gwe hanal, dekam zebe hwëna Alap hon ëbabu gwe-gwe'an. Hen zen waba hap hom. Zen zebe angkam Alap hon de ëtal gwesinkim ëliwehe gwe'an, hen hëndep de gwën hap dena zen dekon esa ulin.

²³ Sap kareksa de gol gwenkam, dekam hwëna tin hip de ora san esa ang tal. Hwëna Bian Kristus Yesus hun de zeraha-en gwenkam, dekam Alap hëndep de gwën hap dena totoresä nëbe mae hap gol gwizimnira.

7

Mae hap de ol: Nen mese Musa mo titi tabin ola kon ëhil gwe hanak.

¹ Aya-wal oso-wal, em mese Musa mo titi tabin ola tame uk. Zen in zebë emsa enlala sobirida'an: Titi tabin ola in, nen kim nama okamanak lowehe gwenan, zen dekam en dep dena. Tinkim Musa mo titi tabin ola insa ema hli kul gwenan.

² Zen san de we-zi dare de zënaka leisyanna kiye. Titi tabin ola kon, zini in de nama gwënnak, wënya in bap zen aha zisi zen. Hwëna zi zik de tinkim, dekam titi tabin ola in hom tru-tru gulbi'in- zen de aha zisi zen hapye.

³ Wënya in de nonol zi zëban nama ënnak aha zisi zenkam, dekam emaka enbi'in, "Zen mes kahalo gwëk." Hwëna zi zik de tinkim de aha zisi zenkam, dekam bëjen anakan enlala gwibin, "Zen man kahalo gwëk." Sap dekam zen mes titi tabin ola in kon hül gwe hanak.

⁴ Zen in zep hen angkam nëbe mae hap kirekam lwa'an: Sap nësa mes Kristus telidak sonnäk golëjuwëka, zep nen angkam mese Musa mo titi tabin ola kon ëhil gwe hanak. Hen angkam nen mese tin nikon de ngaya gwen Zini Kristus hun ëraha-en gwer. Zep nen an angkam mese Kristus mo bi gwibiridan zi hip ëliweher- Alap mo bosesa dikim mam gun hup ekakim dawemsa syal ei gwibik.

⁵ Nen kime auhu-kama ennak de enlalakam lowehe gwëk, dekam auhu-kama tim nikore hole-hlena man tangan nësa kyang gulsuk gwëk. Dekam kim Musa mo titi tabin ola in san de ang tan hap sap ëalp gwe-gwëk, dekam tangan zep hwëna auhu-kama tim nikore hole-hlena mam gwe song gwëk. Hëndep dekam zebe ein juwen ora san ang ta gwëk.

⁶ Hwëna angkam nen mese titi tabin ola in kon ëhil gwe hanal- nen kime Kristus mae han apdekam juwekke. Zep angkam Alap zëre mo Enho nësa enho nakon titi ta gwibi'ira, zebe tîngare enho naban Bian mo dwam gwibin sin ang ta gwe'an- Musa mo olsa de enlala gwibin srëmkamye.

Paulus kim kareksa de gol gwen hap de soson naban goleija gwekake:

⁷ Hwëna bahem ano ola kon ëkil gîn, "Titi tabin ola mensa Alap Musa Bak hap golblaka, zen karekna." Zen sap karek naka hom. Hwëna ëe dekonë ëre mo karek-karekna tame guk. Zëwe kimë anakarekam sane gwe-gwek, "Zi mo bi gwibin kire-kirena bahem dwam gwe-gwibin," dekon zebë tame guk, "Hare ano dwam-dwam enlalana an kareknak am tî'in!"

⁸ Hwëna dekam zep kareksa de gol gwen hap de sosonna in ano enhonak kirekam-kirekam dwam-dwam enlalasa ap beya gul gweblak. Sap kareksa de gol gwen hap de sosonna in, enho nakon anakan asa titi ta gwek, "Em sap esa jalse gwen ola in ngip gul gwera." Hwëna jalse gwen ola in de lwan srëmkam, ki molya ngip gun hup kirekam asa titi ta gwe'anam.

⁹ Ëe kimë orep Musa mo jalse gwen ola inesa tame gul srëm gwe'ak, ëe dekam ëre mo gwënnama ama eis gwibik, "Ëe dawemkamë gwë gwenan." Hwëna jalse gwen ola inesa kimë tame guk, dekam zebë anakan eisbik, "Ëe an hare kareksa de gol gwen zi sike, zep ëe hen syauk sun dep am-am gwë ha'an."

¹⁰ Zep Musa mo titi tabin ola in sap aïris. Hwëna ëe ama menkam desa hen kil gî'ik, "Ëe dekon asa ngaya gwer." Hwëna ëe desan kimë sap alp gwe'ak, dekam zebë tame guk, "Hare ëe an kareksa am gol gwe'an, zep ëe an hen tî'n hip de ora san am ang gwe-gwe'an."

¹¹ Hen kareksa de gol gwen hap de sosonna in zen abon lwa gwek, zen man anakan asa boton ta gwek, "Em sap esa titi tabin ola inesa ngip gulu. Ebe hap man sam gwe'sibî'an." Zen in zep hëndep ano dwam-dwamna mam gwe song gwek, hëndep holo gwennak zebë anakan tame guk, "Ëe makare karek gol gwen zini toton molyë ngaya gwek."

¹² Hwëna sap tîngare titi tabin ola inesa Alap nëbe mae hap golzimki, zen aïris, hen nen dikim dam-dam enkam lowehe gwen hap dena. Zen Alap zëre mo dwam gwibinsi kim sap nëbe mae hap goltreizimki.

¹³ Hwëna Musa mo ola in kim asa ngip gun hup dena inesa tawa tak, zen dekam san ha asa karek san de titi tan makan

gwëblak? Sap kirekam bëjen. Titi tabin ola in sap aïris. Diki kareksa de gol gwen hap de sosonna men zen abon lwa gwek, zen zen titi tabin ola inesa ap lero gulbluk-asa dikim karek san dep titi tan makan gwë gweblan hapye, hëndep dekon de asa syauk blanak tak ta irin hip. Zep mes tangan dam gwe'sik: Titi tabin ola in sap aïris, hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna in, zen zen tangan nësa karek ta gwibirin.

¹⁴ Zen in zep, Musa mo titi tabin ola in sap aïris. Desa Alap zi hip golzimki, hen ëe ama sap enho en nakon sam gwe'sik gwibirin. Hwëna ëe de Kristussu eititi gwe'sibî kinînkam, ano timni nama auhu-kama zi mo hole-hle enlala naban. Dekam hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna in etan karek san dep asa tik-tik ta gwenan- san de ëe zëbon de babu gwen zini kiye.

¹⁵ Ëe dekam ëre mo gwënnama ama topse gwe-gwibirin. Sap men desan de ang gwen habë sap dwam gwe-gwenan, hwëna bëjenë desan ang gwen. Hwëna men desaë sap dwam gwibir srëm gwe-gwenan, zen hwëna desanë ein ang gwe-gwenan.

¹⁶ Zep ëe kimë anakan dam gulsuk gwenan, "Ëe an kareksaë gol gwenan," dekam ëe hen ama sap anakan eiwa de gul gwenan, "Musa mo titi tabin ola in sap aïris- nësa de dawem san dep titi tabin hip dena."

¹⁷ Zep Kristussu de eititi gweblankam, ëe aen homë karekna inesa gol gwenan. Hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna in zen ano timnik lwa gwenan, zen zen asa tik-tik ta gwenan- dekam de zëno dwam gwibin sin ang gwen hapye.

¹⁸ Zep ëe kimë Kristus onakore sosonsa blol gwibir srëm gwe-gwenan, dekam zebë ënaka dam tasik gwenan, "Ano auhu-kama timni an, zëno sosonna hom-dawemsa dikim syal gwibin hipyë. Ëe sap ama akasik gwenan, hwëna banakan dep?" Dekam hwëna ëre mo dwam gwibin srëm sanë karek ensa syal gwe-gwibirin.

¹⁹ Dekam ëe ëre mo dwam gwibin sin banakan dep?- dawemsa de syal gwibin niye. Sap kië akasik gwenan, hwëna dekam ëre mo dwam gwibin srëm sanë karek ensa syal gwe-gwibirin.

²⁰ Zep ëe de kirekam ëre mo dwam gwibin srëm san syal gwe-gwibinkim, zen eirim homë syal gwe-gwibirin. Zen hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna men zen abon nama lwa gwenan, zen zen asa kire hap tik-tik ta gwenan, zebë kirekam ein syal gwe-gwibirin.

²¹ Zep ëe Kristussu de eititi gwe-blankam, ama anakan dam gulsuk gwe-

nan: Dawemsa de syal gwibin hip sap de dwam gwibin, hwëna dekam kareksaë syal gwe-gwibirin.

²² Hwëna ano enhona man tangan sap Alap onakore titi tabin ola in san de ang gwen hap syal-syal gwe-gwenda.

²³ Hwëna Kristus onakore sosonna de blol gwibin srëmkam, dekam zep hwëna kareksa de gol gwen hap de soson naban ilman në gwenan. Hwëna kareksa de gol gwen hap dinik zep soson gwe-gwenan, hëndep zëbon de babu gwen makan zebë gwë gwenan.

²⁴⁻²⁵ Zep Kristussu de eititi gweblankam, dekam ama ënaka anakan dam tasik gwenan: Ano enlalana sap ki- Alap onakore titi tabin sin de ang gwe-gwen hap denaye. Hwëna auhu-kama hole-hlena hen ki ano timnik deban zep ilman në gwenan. Èe zebë hwëna ëre mo dwam gwibin srëm san karekna gol tine gwenan. Zen in zebë ënaka topse gwe-gweblanan, "Èe makare zi karekna, juwen ora san de ang gwe-gwenna, nara sa asa zeser sonera?—kareksa de gol gwen hap de soson nakonye." Hwëna èe ama dawemsa Alap hap gol gweblanan! Sap Zen mes Kristus Yesussu zer soneka—asa de Zen kareksa de gol gwen hap de sosonna in kon zeser sonen hapye!

8

Mae hap de ol: Nen kareksa de gol gwen hap de soson nakon mese Alap mo Enho mo sosonkam wet so gwëk.

¹ Zep angkam nen men zene Kristus hun ëraha-en gwe'an, Alap molya nësa anakan gubiridaka, "Zen an kareknak de kang gun hup dena."

² Sap Kristus hun kime ëraha-en gwëk, dekam zep Alap mo Enho mo sosonna nësa kareksa de gol gwen hap de soson nakon gwiswe soneka—men zen sap juwen ora san dep nësa titi ta gwibikye. Zep Alap mo Enhona in mes nësa li ta sonebirki, nen zep esa hëndep ëngaya gwer.

³ Zep mensa sap menkam nen alp ei gwibik, Musa mo titi tabin ol san de ang tankam de Alap mo nwenak ëdakastin hip dena, hwëna angkam mes desa Alap Zën nëbe mae hap syal gwibir-zimki. Sap menkam nësa auhu-kama tim mo hole-hle tru-tru gul gwizimk. Zen in zep hëndep Alap zëre mo Tane tanganna auhu-kama zi mo timkim zer sone zaka—Zen de kareksa de gol gwen hap de sosonna insa te-lidak sonnakk de tïnkim timbwas gun hup.

⁴ Zen mae hap ki Alap kirekam syal gwibirki: Mensa sap Musa mo titi tabin ol san de ang tankam alp ei gwibikke, Alap mo dwam gwibin sin dikim sap ang tan

hap, hwëna angkam desa zëre mo Enho mo sosonkam esa syal ei gwibir. Sap nen angkam mese kareksa de gol gwen hap de hole-hlena in kon ëhil gwe hanal.

⁵ Sap men zen auhu-kama zi mo hole-hle san ang ta gwenan, zëno mae mo enlalana nama kareksa de gol gwen hap de sosonna bi gwebla'an. Hwëna men zen Alap mo Enho naban nërgwë gwe'an, zëno mae mo enlalana man Alap mo Enho mo dwam gwibin sin dep liwehe gwenda.

⁶ Nëno enlalasa de auhu-kama enlala hole-hle bi gweblankam, dekam juwen ora sane ang ta gwenan. Hwëna Alap mo Enho de bi gweblankam, dekam nen mese Alap han ërumlae gwer, hen dekam ëngaya gwen hap de ora sane ang ta'an.

⁷ Eiwa, auhu-kama enlala en de nësa bi gwibiridankam, dekam nen eiwa Alap mo jal zikime ënwe-mase gwe-gwenan. Sap auhu-kama enlala hole-hle san de ang ta gwen zini, zen toton bëjen Alap mo titi tabin sin ang tan.

⁸ Hen zen bëjen Alap mo nwenak ëdakastin.

⁹ Hwëna Kristen zini emsa hom auhu-kama enlala hole-hlena bi gwibirida'an. Em de eiwa Alap mo Enho naban zergwënkam, ki eiwa emsa Alap mo Enho bi gwibirida'ara. Sap men nara Alap mo Enho naban zergwën srëmna, ki zen hom nama Kristen gwe'ara.

¹⁰ Hwëna Kristus de kirekam eno enhonak gwënkam, eno karek gol gwen timni in sap sa tül. Hwëna eno angna sa ngaya gwera, sap zen mes Kristus onakon Alap mo nwenak dakastilki.

¹¹ Zen in zep, nëno mae mo timni an eiwa juwen hap dena. Hwëna Alap mo Enhona, men Zen Kristussu tïn nikon ngaya taka, Zen de hen eno enhonak gwënkam, ki emsa sa hen Zen tim ëse naban ngaya tala.

¹² Zen in zep, aya-wal oso-wal, auhu-kama hole-hlena in nësa angkam hom tik-tik ta gwibi'in. Zep nen ba hap de zëno dwam gwibin sin ang ta gwen hap?

¹³ Em de zëno emsa de titi tabin sin nama ang ta tine gwenkam, ki em etan juwen ora sane ang ta'an. Hwëna Alap mo Enho mo sosonkame desa anakare enlala naban baes eibi'ik, "Ano auhu-kama zi mo hole-hlena in mes Yesus goltilki," ki esa ëngaya gwer.

¹⁴ Sap tïngan men zene Alap mo Enho mo titi tabin sin ang ta gwe'an, nen eiwa Alap mo hanan tabin walas!

¹⁵ Zep nen ansa Alap mo Enho naban ërgwë gwe'an, nen bap nen zi hon de ëbabu gwen zi mo kim Alapsa anakan aïri gweblan, "Asa sa husus gweblankam wet son hap gublula." Sap Alap zëre mo

Enho mes nësa zère mo walas hap li ta sonebirkir. Zen in zebe Alap Zënaka enho nakon kwasang tola ban en gwebla'an "Ano Bian" kam. Nen zebe hen anakan dam ulsuk gwenan, "Alap mo walasna nen ba hap de airiblan hap."

¹⁶ Sap angkam Alap mo Enhona anakan enhonak nësa gubirida'ara, "Em in eiwa ère mo walas."

¹⁷ Hen sap nen angkam zère mo walaskame lowehe gwe'an, zep nen esa lamkam dawemna apdekam bi eibir- mensa zère mo walas hap lam gulzim'iraye. Desa Kristus mae han esa apdekam bi eibir. Sap mes dam gwesin'in: Nen de Kristus hup de jal hap kareksa goltowe gwenkam, ki dawemna hen esa zèno kim lamkam oltower.

Mae hap de ol: Nen eiwa Alap mo ngatannak esa hëndep denaban lowehe gwer.

¹⁸ Hwëna karekna mensa angkam oltowe gwe'an, ano dam gulsunkum, zen mam naka hom- nen de anakan èenlala gwe-gwenkamye, "Èe Alap mo walaskam dena, asa sa Zën lamkam zère mo ngatannak hëndep denaban golèlowehe gwera- san de teipsin-teipsinn' kiye."

¹⁹ Hwëna nësa de ngatanna iwe golèbiti gwen hap de yakla yala insa, nen en home ès gwebla'an. Tingare okamana awe de kirekam-kirekamna man tangan yaklana insa nës gwebla'an- sap otwer- ankam dena, hen sap te maekam dena.

²⁰ Sap tingare okamana ansa Alap mes heip gulku- in kim Adam ne Hawa ne kareknak anyankke. Zen in zep hen okamana awe de tingare kirekam-kirekamna zère mae mo dwam gwibin srëm san karekna noltowe gwenan- sap te, sap otweran.

²¹ Hen zen zep yakla yala insa angkam nës gwebla'an- dekam de hen desa gwiswe sonen hap, sap juwe gwen nakon hen èbatre gwen mae nakon, in kim de Alap mo walas naban apdekam zère mo ngatannak lowehe gwe'akye.

²² Nen tawana, tingare Alap mo yang tabin kire-kirena angkam man sang-sangna sèrkam neis gwibi'in- men kiye, we de jaha gwen hap eisbir anenna.

²³ Hen zen en hom neis gwibi'in, hwëna Kristen zini nen hen ema enhonak anakan sèrkam eis gwibi'in, "Diki Alap mo yaklana in nabakam zen hatan!" Sap nen Alap mo dawem golzimdinni, nonol okamanak dep dena mese ulink- insa zère mo Enhona nëbe mae hap ing ta sonezimkiye. Hwëna angkam namae hen sang-sangna insa eis gwibi'in. Zen in zebe yaklana insa isrip-sri enlala naban kara è gweblanan,

sap zen dekam tangan esa Alap zère mo walas hap de hamal gulzimdinni insa bi eibir. Zen dekam sa nëno mae mo auhukama tim karekna ansa tim èse hap li ta sonebiri.

²⁴ Men dekame èKristen gwek, zen hëndep dekon zebe yaklana insa de anakan kara gweblanna èkon gwesik hanak, "Nen Alap mo walasna tim èse naban esa hë'ho gwibin langnak lowehe gwer." Zep hëndep angkam nama kirekame kara ei gwibi'in. Yaklana in de hatankam, zen dekam esa èkara gwe-gwenwa insa èzausul. Sap dekam etan basa dep?- kara gwe-gwibin niye!

²⁵ Hwëna nama de kara gweblannak, dekam nama esa enlala tatete naban èkara gwe-gwer- anakare enlala naban, "Sap sa holo gwer, hwëna diki èe gul irin."

²⁶ Nen kim nama embwan naban yaklana insa ès gwebla'an hen ba maesa de tahalha gwibinni, dekam Alap mo Enhona man nësa mas gwibirida gwenda. Sap nen home anakan dam ulsuk gwenan, "Èe kirekam asa Alapsa abe tal." Hwëna nama de abe tan srëmnak Alap mo Enhona dekam zep Zën nëno mae mo enhonak de abena insa sèrkam de embwan naban Alap zère hon golhata gwenda.

²⁷ Zen dekam Alap zère mo dwam gwibin en san nëbe mae hap abe ta gwenda. Hen Alap, men zen tingare zi mo enhona tame ta gwizimnira, Zen man zère mo Enho mo nëbe mae hap de embwan nabare abena dokwak gul gwenda.

²⁸ Zep angkam mese tangan anakan tame ul: Nen mensa oltowe gwenan, dawemna ahaksa karekna, Alap hwëna desa dawem en hap nëbe mae hap li yul sone gwizimnira- nësa men desa Zëna kwang guludakake, hen Zënaka men zene embwan è gweblananke.

²⁹ Sap Alap zère mo hlil irin wenyà nësa orep mes tame tabirki, hëndep nësa zep hamal hap kalang gwibiridaka- nen dikim zère mo Tanena Yesus makan èliwehen happye. Hëndep lamkam Yesus Zën sa nësa golèlowehe gwera- san de nonol wë tan walas de oso wal zeban golèlowehe gwenna kiye.

³⁰ Zep Alap eiwa orep mes nësa hlil inki, zep nësa kwang guludaka. Zen in zep zère mo kwang guludan wenyà nëbe mae hap syal gwibir-zimki- dekam de zère mo nwenak èdakastin hip denaye. Zep nen eiwa esa zère mo ngatannak yaing gwer.

Mae hap de ol: Toton banakan molya Alap mo kwasang nakon nësa kap nulsuk.

³¹ Zep Alap insa kirekam nèp syal gwibir-zimki, nen banakarekam esa enlala eibir? A kirekam esa: Alap de

nësa kwasang gwibiridankam, toton nara molya nësa dot sobiridaka.

³² Sap Alap Tane zemka hom anakan kwasang gweblaka, "Bap Zen karekna goltowen." Hwëna nëbe mae hap de dawem hap sosok taka. Zep Zen banakan molya nëbe mae hap de hamal gulzimdinni insa sul sonezim srëm gweka.

³³ Zep Alap mo hlil irin wenya nësa toton nara molya anakan gubiridaka, "Zen an kareknak de kang gun hup dena." Ki san ha Alap Zëna maka kirekam nësa gubirida'ara? Zen bëjen! Sap Zen Zen nëbe mae hap syal gwibir-zimki- nen dikim zëre mo nwenak ëdakastin hüp denaye.

³⁴ San ha ahakon hen ki?- nësa de anakan gubiridan hap denaye, "Zen an kareknak de kang gun hup dena." San ha Kristus Zëna maka kirekam nësa gubirida'ara? Bëjen! Sap Zen Zen nëbe mae hap tilki, hen nëbe mae hap tin nikon ngaya gweka. Hen Zen Zen angkam Alap mo dam taha nakon teipsin tangankam nikin'ira- men dekon nëbe mae hap Alapsa abe ta gwe'araye. Zep Zen bëjen nësa karek tabin hüp gubiridan.

³⁵ Zep Kristus mo kwasang nakon, nara maka nësa kap gulsu'ura? San ha nen de kareksa goltowe gwenkam zëno dam gulsunnu?- "Kristus hom nësa kwasang gwibirida'ara." Kirekam bëjen. Zi de nësa Yesus hup de jal hap karek ta gwibinkim, dekam hen bëjen kirekam dam gulsun- ahaksa tahalha yawalsa de goltowenkam, ahaksa usak yawal, hen lang de sërkam bot-bot gwen, ahaksa tün hüp de alp gwesin. Sap sa hen nësa damera gwer. Hwëna kitak desa de goltowe gwenkam, dekam hen anakan bëjen dam gulsun, "Kristus hom nësa kwasang gwibirida'ara."

³⁶ Eiwa, nen Kristen zini kirekam de kareksae oltowe gwenan. Zen in zep Alap mo olak zini Alapsa anakan gubluka,

"Èe yakla jamkamë ere mo bose hap jalom ëk tihinak lowehe gwenan.

Èe an san de domba zahona kiye- tamera gwen en hap dena."*

³⁷ Eiwa, sap nen kareksae kirekam oltowe gwenan, hwëna Kristus, men Zen nësa kwasang gwibiridaka, zëno sosenkame tatem tangan ëzauk gwenan.

³⁸ Sap ëe ama tangan taibli'an: Nësa toton nara molya kap gulsuku- Kristus mo kwasang nakonye. Sap nen de juwenkam ahaksa nama de ngaya nik lowe henkam, Zen nama nësa kwasang gwibirida'ara. Alap mo dam taha nakore zini bëjen nësa

zëno kwasang nakon kap gulsun. Dowal- dowala hen bëjen. Nen sap esa angkam karekna oltowe gwer- hen lamkam mae. Hen dowal mo kigina sap sa nësa karek ta gwibiri. Hwëna Alap mo nëbe mae hap de kwasangna molya dekam tap gwek.

³⁹ Sap Alap mo tingare yang tabin nikon, sap ngli bolak de lowehen wenya hen hi mwanak de lowehen wenya, zen toton bëjen nësa Alap mo kwasang nakon kap gulsun. Sap Alap mes Bian Kristus Yesus onakon sërkam zëre mo kwasangna nëbe mae hap goltreizimki.

9

Mae hap de ol: Yahudi zini, zen sap Alap mo hlil irin zi, hwëna zen hom kitak Yesussu daibli'bla'an.

¹ Èe an Kristus zëre mo nwenakë eiwa tangan naka emsa gubirida'an, hen Alap mo Enho naban ëre mo enho naban man asa anakan trï la se'ara, "Èe eiwa homë emsa boton tabi'in."

² Èe ama sërkam enho nakon dowe hana gwenan,

³ sap ëre mo ausu nakore zini, Yahudi, zen hom beyakam Kristussu daibli'bla'an. Zep Kristus dikire asa hla tak, ëe de emsa boton tabinkimye: Èe eiwa amaka syauk blanak ënaka drëne se'an- hëndep denaban dikim Kristus onakon langa gwen happye, ëre mo ausu nakore zini insa dikim ngaya tabin hipye.

⁴ Zen sap Alap mo hlil irin zi- Israel Bak mo auyan-tane wal, mensa sap nonol Alap zëre mo hanan tabin walaskam gubirida gwekake. Sap Alap nonol zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatanna zëbe mae hap goltrei gwizimki.* Hen Alap mo nonol zi niban de ol ziaha-en gunnu, zen dokwak nul gwek.* Hëndep zao kim lwa se'ak, Musa Bak dekam zep hen titi tabin ola insa ayang gwizimki. Sap Alap nonol zëbe mae en hap anakan goltreizimki, "Syala an desa em gol gwen- Asa dikim blikip gwesik gweblan happye." Hen nonol tangan zëbe mae hap zëre mo gu-gubiridan ola gol gwizimki.†

⁵ Zëno mae mo auyan-azana Abraham, Isak, hen Yakob mae man tangan sap Alap mo nwenak ëdakastik, hëndep Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, auhu-kama zi mo enlala gweblankam, zëno mae mo ausu nakon saltiki. Zep zen ba hap daibli'bla srëm gwe'an?

* 8:36 8:36 Mzm. 44:23

* 9:4 9:4 Kel. 16:10; 33:22; 40:34; 1Raj. 8:10-11

* 9:4 9:4 Alap zini an han olsa ziaha-en

gul gweka: Nuh (Kej. 9:9), Abraham (Kej. 17:2), Musa (Kel. 24:8), hen Daud (2Sam. 23:5). † 9:4 9:4 Israelsa de ngaya tabin hip de Zi hip dena kim nonol damkam gu-gubiridaka, zen Ul. 18:14-20nak lwa'an.

Sap eiwa dena, Kristus Zen hen Alap. Hen Zen kitak teipsibirida'ara- hēndep denaban. In eiwa tangan!

Mae hap de ol: Alap mo hanan tabin wasnaks de bitī gwen hap dena, zen kitak Alap mo dam tasibin nikon.

⁶ Hwēna anakan bahem ēenlala gwe-gwen, "Alap mensa Israelk de zini gugubirida gweka, zēre mo hanan tabin wasal mo kim de lamkam golēlowehe gwen hap dena, Zen molya desa zēbe mae hap golzimki, sap zen mes Kristussu de tabliblan hap baes tak." Kirekam bējen. Hwēna ansa emki enlala gwibin: Kitak mensa auhu-kama zi mo wei-wik gun nukon Yahudikam nenbirida gwenan, hwēna Alap mo nwenak zen kitak Yahudi tangansa hom.

⁷ Hen kirekam, auhu-kama zi mo aītbankim, Abraham mo auyan-tane walkam de gubiridanna, zen hom kitak Alap mo aītbankim Abraham mo auyan-tane walyak bitī gwe'an. Sap Alap anakan Abrahamsa gubluka,

"Eno auyan-tanena, zen Isak onakon sa naitbir song gwer."*

⁸ Zep zēno dam gulsunnu, Abraham mo tingare auyan-tane walya, zen hom Alap mo nwenak Abraham mo auyan-tane walkam ēnwe-mase gwe'an. Hwēna ēe Yahudi zini ama ēkil gīl gwenan, "Ēe an tingan Abraham mo auyan-tane wal, zep ēe kitak Alap mo hanan tabin wasal." Hwēna diki Alap mensa zēre mo hanan tabin wasnaks de bitī gwen hap gugubirida'ara, zen zen en bitī gwe'an- men kirekam hen Abraham mo tanena Isaksa dam tasīkike.

⁹ Sap Alap anakan Abrahamsa gu-gubluka, "Ngein sin de tahunkam Ēe asa lwa halzal, dekam wasal naban asa Sara Baksa hlalzul."*

¹⁰ Wasalna insa gu-gubluka, zen ano mae mo auyanna Isak Baksa. Zēna zini Ismael, zen hom Alap mo gu-gublunnak tī'ira. Zep Yahudi zini angkam, zen sap kitak Isak Bak mo auyan-aza nakorena, hwēna ahakore en nik Alap mo dam tasibin nik bitī gwe'an. Ahakon hwēna Ismael Bak mo kim ēgwei kinī'an.

Hwēna Isak Bak kim Ripka Baksa golka, zen zep zi wasalna dan-dan wē sok.

¹¹⁻¹² Hwēna wasal ēn srēmna, Alap mes Ripka Baksa hamal hap anakan gugubirki, "Em desa zi wasal darena wē so'anka, oso zik mo auyan-tane walya,

zen zen sa ēteipsil. Hwēna aya zik mo dena, zen zēno mae mo tana iłtikinnik sa lowehe gwer." Zep Alap man nen dikim anakan dam gulsun hup dwam gweka, "Zen zēre mo kalang gwen san dawemna zi hip gol gwizimmira, hen sap karekna. Zi mo dawem nakon hom gol gwizimmira." Sap Ripka in kim Alap mo ola insa sane gwek, ungalanak de wasal darena in hom banakare karek maena syal eibirki.

¹³ Zep Alap mo olak zēno wasal darena in hap dena anakan lwak,

"Ēe asa Yakobsa kwasang gwe-gweblal. Esausa asa husus gwe-gweblal."*

¹⁴ Zep angkam dam gulsunnu banakan? San ha Alap man karek gweka?~ kirekam zep ba maesa de syal eibin srēmna kles sokaye. Sap diki Alap bējen karek gwen!

¹⁵ Hwēna Zen insa kirekam hamal hap gu-guzimki, zen man hen dakastī'in- men kirekam hen Musa Baksa gublukaye,

"Aen asa ēre mo dwam gwibin sin dam tasik gwibir- men desaē kwasang gwibirida'ake. Hen dawemsa de gol gwizimdin hip de wenya, zen hen Aen asa dam tasik gwibir."*

¹⁶ Zep Alap mo hlil irinnik de bitī gwen hap dena, zen zi nēre mae mo dwam gwibin sin hom, hen zen zi nēre mae mo syal gwibinkim bējen. Zen diki Alap zēre mo kwasang-kwasang en nakon- men desa en Zēna dam tasibirkike.

¹⁷ Zen in zep hen Mesir mo teipsin zi hip dena Alap mo olak anakan lwak,

"Ēe mae en habē emsa Mesirsi de irik gin hip dam tasik: Dekam de tingare okamanak de zi ano sosonsa tame gun hup. Ēe kimē emsa de karek tan hap de owasna syal gwe-gwibi'ik, zen dekam sa tingare okamanak de zini Asa tawa nēblandal."*

¹⁸ Zep man dam gwesin: Men desa Alap dam tasik gwibirida, Zen desa en kwasang gwibirida gwenda. Hen men desa Mesir mo teipsin zini in mo kim dam tasik gwibirida, zēbe mae hap ēnol drak-drak gwen hap denaka gol gwizimmira.

¹⁹ Zep em ahakon anakan esa asa lakensibilil, "Ki Alap ba hap de zini ēnol drak-drak gwen hap karek tabin hip?~ sap Zen Zēn am kirekam de ēnol drak-drak gwen hap gubiridaka! Hen zini nen bējen jalse gweblan!"

²⁰ Hwēna bahem kirekam Alapsa gublun! Sap em in zēno yang tabin nikake! Zep em ba hap de zēno kareksa hlalublun

* 9:7 9:7 Kej. 21:12 * 9:9 9:9 Kej. 18:10,14 * 9:13 9:13 Mal. 1:2-3 * 9:15 9:15 Kel. 33:19 * 9:17 9:17 Kel. 9:16; 11:9-10 † 9:20 9:20 Yes. 29:16; 45:9 Blome hen yu hap dena, Paulus kama ngatdarak nakore syal gwibin kire-kire hap ale gulku, hwēna enlalana apdenak- men kirekam Orya ol zini yu-blomena syal nei gwibirinke.

hap? San ha yuna maka?– men zen ik guk, desa gubi'in, “Em bap asa yu hap ik gulku? Diki blome hap emaka.” †

²¹ Men zen ik guk, san ha zënoka hom?– anakan de kles son hap, “An yu hap asa ik gul– mwin-mwankam de wei yul gwen hap. Ahana an blome tol hap asa ik gul.”

²² Zep zen Alap zère mokake– kirekam de nésa klis gun hup denaye, dekam de zi lamkam zère mo sèrkam de soson naban jala ban tame son happye. Hwëna Zen na-en hom desa zitreizim'ira. Hwëna nonol, men desa kareknak de kang gun hup hamal gulku, Zen desa nwe enkam de holokam kara ta gwibin hip dwam gwibirida'ara. Hyanak sa hwëna sèrkam karek tabiri.

²³ Hen kirekam, kwasang gwibiridan hap dena mensa nésa hamal gulku, nésa sap sa hen holokam kara ta gwibiri–dekam de lamkam zère mo ngatansa mam tangankam gol gwizimdin hip,

²⁴ men desa kiresa de golzimdin hip kalang gwibiridaka hëndep kwang gulu-daka, sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi.

²⁵ Sap Yahudi srëm zi hip dena, Hosea Bak man Alap mo ola anakan ayang gulz-imki,

“Men zen ano hlil irin zinik bitì gwe srëm gwek,

hwëna angkam Èe asa desa hen gubiridal, ‘Em in hen ano hlil irin wenya.’

Men desaé menkam kwasang gwibirda srëm gwek,

hwëna Èe asa angkam kwasang gwibirdal.

²⁶ È-ènak de zini men desaé gubiridak, ‘Zen in ano hlil irin zisi hom,’

hwëna desa Èe asa gubiridal, ‘Em in Ngaya Zini Alap ère mo walas tangan.’ *^{*}

²⁷ Hwëna Yahudi zi hip dena, Yesaya Bak anakan Alap mo ola tenggwaran naban ayang gulku,

“Sap eiwa, Israel Bak mo ausu nakore zini zëno beyana san de hinak de hisglimni kiye,

hwëna da-en tangan sa èngaya gwer.

²⁸ Sap Bian Alap nabakam sa okamana ansa olo gulu.”*^{*}

²⁹ Etan Yahudi zi hip Yesaya Bak man ale gulku,

“Soson Zini Bian Alap de nésa anakan gubiridan srëm kam, ‘Dikire da-en èngaya gwek,’ ki emaka kitak tangan èna Sodom hen Gomorak de zi mo kim juwek.”*^{*}

Mae hap de ol: Yahudi zini hom Alap zère onak dikim èdakastin hip de ora èsena dam dasi'in.

³⁰ Zep nen banakarekam esa Alap mo ola insa srip ulsul? A kirekam esa: Yahudi srëm zini, zen sap hom Alapsa dë gweblak. Zen hwëna Alapsa de taibliblan nakon ki zère mo nwenak èdakasti'in– Kristus hup de ol dawemna insa kim daibli gwibi'inke.

³¹ Hwëna Yahudi zini, zen sèrkam sap zère mae mo sosonkam Musa mo titi tabin ol san de ang tankam alp nei gwibirin–dekam de Alap mo nwenak èdakastin hipye. Hwëna waba tolkam!

³² Ba hap waba hap? Zen sap zère mae mo sosonkam èalp gwe-gwenan– hwëna Alapsa de taibliblan srëm kam. Zen in zep gol tenya iwe de tanasa tang ta zankam altil gwenan–

³³ men kirekam Alap mo olak lwakke, “Èe ama gol te dawemna Yerusalemk ngirinnik ik gi'in, zi deka zèwe tana bol tang ta gwe zankam èaltil gwek.

Zen zep sa gol tenya insa husus nei gwibir. Hwëna men zen de gol tenya insa daibli gwibi'ik,

zen molya anakan èenlala gwe-gwek, ‘Èe an waba habë taiblibik.’ ”§

10

¹ Zep aya-wal oso-wal, èe ama tangan dwam gwe'an– ano zi ausu nakore zini kitak de sap èngaya gwen hap. Zen in zebë enlala zon tasiblin naban Alapsa aberbe ta tine gwenan.

² Èe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Yahudi zini in sap eiwa Alap mo syal hap syal-syal tanganna. Hwëna zëno mae mo syala in, men kirekam angkam Alap goltreizim'ira, zen diki desan maka ang ta'an.

³ Sap zen hom Alap zère onak dikim èdakastin hip de ora èsena dam dasi'in. Zen hwëna zère mae mo enlala san èpba titi tabin ol enna insa kyang-kyang nulsuk tine gwenan. Zen in zep Alap mo ora èse zertreizimdin sin de ang tan hap baes ta gwe'an.

⁴ Sap Kristus mes nèbe mae hap Musa mo titi tabin ola insa sul sonezimki. Zep tingan men zene angkam Kristus ensa laiblibla'an, zen dekam zebe Alap mo nwenak èdakasti'in– titi tabin ola insa de enlala gwibin srëm kam.

* 9:26 9:26 Hos. 1:10; 2:22-23

* 9:28 9:28 Yes. 10:22-23

* 9:29 9:29 Yes. 1:9

§ 9:33 9:33 Paulus man

Yerusalem mo aha bosena “Sion”kam ale gulku. Paulus man Yesaya 28:16na awe ale gulku, hen zen man Yes. 8:14 naban siri gulku. Yesaya Bak “kaso moko”kam ale gulku, sap Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak. Hwëna Orya ol zi hip, ngirin gol tenya ban enlalana man anakan apde nèk, “Bol-zaun tangan wenya.” Zep “gol te”kam li nul sonek. Ngirin gol tenya insa de dam gulsunnu, Zen Kristus.

Mae hap de ol: Tingare zi ausu nakore zini, men zen en de Kristussu daïbli'ak, zen zen sa ëngaya gwer.

⁵ Hwëna Alap mo nwenak de ëdakastin hip dena Musa mo olak man lwak,

"Men zen de ano titi tabin ola an san sul sonenkan ang ta gwe'ak, zen zen en sa hëndep denaban ëngaya gwer."*

⁶⁻⁷ Hwëna Alap mo olak, Zënaka de taïbliblankam de zëre mo nwenak ëdakastin hip dena man hen lwak,

"Em home auhu-kama tim niban de ngatan zi mo lang san de tèblan hap ëdwam gwe'an.

Hen juwen zi mo lang san de tèblan hap hen home ëdwam gwe'an."*

Alap mo olak de gulk sun ol blaoranna in mo dam gulsunnu a kirekam moye: Em home ëdwam gwe'an- Kristussu de ngatan zi mo lang nakon zerati gwezan hap, ahaksa juwen zi mo lang nakon de zerta gwe sezan hap, Zen dikim ëngaya gwen hap emsa mas gwibiridan hapye. Sap Kristus ebon mae onakon langanak hom.

⁸ Sap em dikim ëngaya gwen hap dena, zen Kristussu de taïbliplan en nakon-ëe men kirekamë ol dawemna ol halada gwenanke. Zen zep Alap mo olak anakan lwak,

"Ol dawemna in, ba hap de langa san teibin hip? Zen ere mae mo ëk tihinak hen enhonak am lwa'an."*

⁹ Sap em de ere mo enho nakore taïbliplanina insa zi mo inik anakan kira gunnu, "Yesus Zen ano Teipsinni," hen enho nakon de anakan taïbliplanina, "Desa eiwa mes Alap tin nikon gaya taka," ki em hen esa gaya gwera.

¹⁰ Sap em de enho nakon taïbliblankam, dekam em mese Alap mo nwenak dakastilida. Hen ere mo taïbliplanina insa de zi mo inik kira gunnu, dekam em mese gaya gwenda.

¹¹ Sap Alap mo olak man lwak,

"Men zen de Biansa daïbli gwebla'ak, zen molya anakan ëenlala gwe-gwek, 'Ee an waba habë taïbli'ak.' ".*

¹² Alap mo kirekam de gu-gubiridanna in, zen kitak de zi hip dena- sap Yahudi zi, sap hen Yahudi srëm zi. Sap zëno mae mo Bianna aha-en, hen men zen Desa abe da gwenan, zëbe mae hap man dawemna mamkam gol gwizimnira.

¹³ Sap Alap mo olak anakan lwak,

"Men zen Biansa anakan abe da'ak, 'Asa em gaya tan,' zen zen sa ëngaya gwer."*

¹⁴ Hwëna zini banakan sa abe da gwer?- zen de nama taïbliplan srëmkamye. Hen banakan sa daïbli gwebla?- zen de nama zëbe hap denaka ësane gwen srëmkamye. Hen zen banakan sa zëbe hap dena ësane gwe-gwer?- zi de tonbiridan srëmkamye.

¹⁵ Hen zini banakan sa ol dawemna insa zëbon mae osan dep nolsong gwe-gwer?- Alap de zisi zëbon mae osan dep lup gul sonen srëmkamye. Zen zep Alap mo olak anakan lwak,

"Zini men zen Alap mo ol dawemna golhata zanna, zen isrip-sri gweblan tan-ganna."*

¹⁶ Hwëna ol dawemna insa nolhalada gwenan tingare zini hom dokwak nul gwenan. Sërkam tangan Yahudi zi. Sap zen kire hap dena Yesaya Bak mo olak man dakasti'in anakan in zen lwak,

"Bian, ëe insa eno ola ayang gul gwenan, hom dokwak nul gwenan."*

¹⁷ Sap Kristussu men zen daïbli gwebla'an, zen diki men zen zëbe hap de ol dawemna insa ësane gwe-gwenanke.

¹⁸ Hwëna Yahudi zi de ësane gwen hap dena banakarekam Alap mo olak lwak? San zen maka anakan ëgu gwe'an?- "Alap, bahem asa karek tan, sap ëe homë ol dawemna insa sak." Hwëna zen diki zen maka enlala hohle tan naban lowehe gwe'an, sap Alap mo olak anakan am lwak, "Alap de kitak yang tabin hip de ola mes tingan ëtawa gwendal.

Sap keis maesa de hlauludankam zen dekam maka Alapsa tame da'an."*

Kirekam de dam gulsunkum, ki zen maka hen Alap mo Kristus hup de hamal hap de ola insa dawemkam daïbli'ak.

¹⁹ Hwëna san ha Yahudi zini Kristus hup de ol dawemna hom yap tame nu'in? Zen diki nonol zen maka tame nuk, sap nonol tangan Musa Bak zëbe mae hap Alap mo ola anakan ayang gulzimki,

"Ee asa syal gwibir- em dikim Yahudi srëm zisi sisngin gwibirida gwen hap denaye, sap Ee asa zëbe mae hap dawemsa golzim.

Hëndep em esa Asa de tame tan srëm zi ausuna insa jal eibirida gwer."*

²⁰ Hen Musa mo hyanak etan Alap mo ola ansa Yesaya Bak Yahudi srëm zi hip dena damnak anakan ayang gulzimki,

"Zi ausuna men zen Asa dëbla srëm gwek, zen sa hwëna Asa dam dasil.

Hen men zen Asa tame da srëm gwek,

Ee asa zëbe mae hap Enaka zertreizim."*

* 10:5 10:5 Im. 18:5 * 10:6-7 10:6-7 Ul. 30:11-13 * 10:8 10:8 Ul. 30:14 * 10:11 10:11 Yes. 28:16 * 10:13 10:13 Yl. 2:32 * 10:15 10:15 Yes. 52:7; Nah. 1:1 * 10:16 10:16 Yes. 53:1 * 10:18 10:18 Mzm. 19:5 * 10:19 10:19 Ul. 32:21 * 10:20 10:20 Yes. 65:1

²¹ Hwëna Yahudi zini abe mae hap dena Yesaya Bak sap anakan ayang gulku,
 “Èe holo tangankamë sap ère mo tahana Yahudi zisi de haen gwibiridan hap inin sosuk tine gwek,
 hwëna nol drak-drak zi ausuna in hom mae Asa nasalblak.”*

11

Mae hap de ol: Alap mo kalangna ki-Yahudi zi hip de etan dawemsa golzimdin hip denaye.

¹ Zep san ha Alap eiwa mes zère mo nonol hlil irin zi ausuna Yahudisa gweibirida kinika? Sap kirekam bëjen. Èe dhan hen dekore wal syake- Abraham Bak mo auyan-tane ahana. Èe an hen Benyamin Bak mo ausu nakon de saltin nikake.

² Alap bëjen ano ausu nakore zini insa gweibirida kinin- mensa sap nonol hlil inkiye. Em san ema Alap mo ola ansa eititi eibi'in?- men kim Elia Bak Yahudi zi aususa de husus gwibiridan hap dena Alapsa tawa takaye:

³ “Bian, zen mes ere mo olsa de ayang gul gwen hap de zini damerasik. Hen ere hap de otweran tru tase gweblan kals maena mes dre dasibir. Èe angkam è-en tanganë gwë'an, hen asa angkam tan hap alp dasi'in.” *

⁴ Hen em wëhë enlala eibi'in?- Alap men kirekam ding gulbukaye. Zen man ding gulbluka,

“Em e-en home gwë'ara. Èe mesë zini da-en, tuju ribu en tolkam, ère onak dep dam tasibik- yang tasin alapna Ba'al Bak hap de bokle kom so gweblan srëm wenyaka.”*

⁵ Zep angkam hen kirekam. Alap mes da-en zère hap Yahudi zi ausu nakon dam tasibirki- men zen Alap zère mo kwasang-kwasang nakon Kristussu de taibliblankam engaya gwe'anke.

⁶ Hen man tangan dam gwesinin: Zen de Alap mo kwasang-kwasang en nakon engaya gwe'ak, ki zen ba maena hom syal neibik- dekam de engaya gwen hap denaye. Sap zi zère mo syala kon de engaya gwenkam, desa bëjen anakan gubin, “Zen Alap mo kwasang-kwasang nakon engaya gwek.”

⁷ Zen in zep Yahudi zi hip dena anakan lwa'an: Alap mo nwenak dikim edakastin

hip dena mensa sap dei gwibik, hwëna beya nik hom hla nuk. Hwëna men desa en Alap nonol dam tasibirki, zen zen en hla nuk. Hwëna beya wenyha kip, ènol drak-drak gwen hap denaka golzimki.

⁸ Zen man dakasti'in- Alap mo olak men zen anakan lwakye,
 “Alap mes desa totokkam de truwen hap gwibiridaka.

Hèndep angkam zëno mae mo nwenha mes dimin tabir-zimki,

hen ini mes mat tasibir-zimki.”*

⁹ Hen Daud Bak kire zi hip anakan Biansa gulbuka,

“Bian, dikire tahalha srëmkam lowehe gwek- Emsa dekakim hwëna eititi nè gweblak.

Hen dikire sowe henkam lowehe gwek- dekakim anakan tame nul srëm gwek, “Èe an juwen hap de ora sanë ang ta'an.”

¹⁰ Hen dikire zëno mae mo nwenha edimin gwek- dekakim ekara gwe srëm gwe-gwek.

Dikire nihin dohon-hon naban hèndep denaban lowehe gwek.”*

¹¹⁻¹² Zep ahakon sa asa dakensiblibl, “San ha Alap zère mo nonol hlil irin zini in hèndep denaban mes juwen orana in san ang tak?” Kirekam hen bëjen. Zen mae hap ki Alap zère mo nonol hlil irin zini, Yahudisa, kirekam gweibirida kinika: Dekam de zen Yahudi srëm zisi anakan hlauludan hap hen sisngin gwibiridan hap, “Zen en ba hap Alap onakore isrip-sri naban lowehe gwenan? Diki nen hen emaka Kristussu zëno mae mo kim laiblibla'an.” Zep angkam Yahudi srëm zi Alap mo kwasang-kwasangnak lowehe gwe'an, sap Yahudi zini man Kristussu de kirekam taibliblan hap baes ta'an. Hwëna lamkam kim de etan Alap kwang guluda'anka- dekam de zen hen etan zère mo kwasang-kwasangnak kitak lowehen hap, zen dekam sa zen hen Kristussu daibliblal, hen zen dekam tangan sa tūngare zi mo isrip-srina taman kinil, sap zen hen dekam sa Alap onakon hë'ho gwibin nika nulin gwer.

Mae hap de ol: Yahudi srëm zini men zen angkam engaya gwe'an, bap zen ebolte-bolte gwe-gwen.

¹³ Hwëna èe Yahudi srëm zini ebe mae habë ale gulzim'in, sap Alap mes asa dam

* **10:21 10:21** Yes. 65:2 * **11:3 11:3** Elia Bak kim Alap mo ola ayang gul gweka, dekam Israelk men zen teipsinkim irik gilki, bosena Ahab Bak. We zem bosena Izebel Bak. Zen yang tasin alapna Baal Bak osan dep sil libirhal gwek- hen aha yang tasibin dowal-dowal san dep. Israelk de zini zep hèndep eiwa de Alapsa hli da gwek, hen zëbe hap de otweran tru tase gweblan kals maena dre da gwibik. Ahakore wenyha men zen sap Alap mo olsa ayang nul gwizimk, desa hen man damerasik gwek. (1Raj. 19:10-14) * **11:4 11:4** 1Raj. 19:18 * **11:8 11:8** Ul. 29:4; Yes. 29:10
 * **11:10 11:10** Mzm. 69:23-24

tasiki- dekam de Yahudi srēm zini ebe mae hap ol dawemna ansa golzim halada gwen hap. Hwēna syala insa Alap abe hap wei yul soneblaka, ēe mae habē desa syal-syal gwe-gwibirin hen golluwe gwenan:

¹⁴ Sap ēe ama dwam gwe-gwe'an- ēre mo zi ausu de emsa hlauludankam anakan sisngin gwibiridan hap, "Zen en ba hap Alap onakore isrip-sri naban lowehe gwenan. Hwēna nen home." Kirekam zen hen maka dam nulsu'un, "Diki nen hen emaka Kristussu zēno mae mo kim laiblibla'an." Kirekam de lwankam, zen hen maka ēngaya gwe'an.

¹⁵ Sap Alap kim Yahudi zini baes gwibiridan makan gweibiridaka, dekam zep hwēna zēre han de zerumlae gwen hap de orana tīngare okamanak de aha zi ausu hap kles tyasizimki. Zep isrip-sri gwibin tangan nik sa lwal- Alap kim de Yahudi zi niban etan golēumlae gwe'ankaye. Dekam zen sa ēnwe-mase gwer- san de juwen nakon de etan ēngaya gwenna kiye.

¹⁶ Eiwa, kirekam sa lwal, sap auyan-aza wal zem mes Alap mo nwenak ēdakastik. Zep hen auyan-tane wal zem an sa hen hēndep ēdakastil. † Sap Yahudi zini, zen Alap mo ik gīn zaitun makan ēnwe-mase gwe'an. Zaitunna in mo ausuna, zen Abraham mae. Zen man tangan Alap mo nwenak ēdakastik, zep hli-hlina in sa hen lamkam ēdakastil.

¹⁷ Hwēna Alap zēre mo ik gīn zaitunna insa, ahakore hli-hlina mes blom gulsuku-zao de hwēna zēn de saltin zaitun hli-hlisa zēno tihinak eiyas gīl inen hap. Zen Yahudi srēm zini emsa kirekam eiyas gīl ineka. Zep Alap mensa Abrahamsa walas zeban gu-gubiridaka, hē'ho gwibin nika de golzimdin hip dena, zen hwēna angkam eme mamkam ulin gwe'an.

¹⁸ Zep Yahudi srēm zini em bahem anakan ēbolte-bolte gwe-gwen, "Nonol hli-hlina mes Alap blom gulsuku, hwēna asa zē eiyas gīl ineka." Emki anakan ēenlala gwe-gwen, "Ēe an dwan hli-hli en nake. Ēe ausu naka hom."

¹⁹ Hwēna em emaka asa ding ulbli'an, "Sap eiwa. Hwēna Alap mes nonol hli-hlina insa blom gulsuku, zao zep hwēna asa zēno tihinak eiyas gīl ineka."

²⁰ In sap eiwa kirekam. Hwēna desa Yesussu de taibliblan srēm hap kirekam gweibirida kinika. Em hwēna ema laibliblak. Zep kire hap bahem tangan

ēbola-bola gwen. Diki em anakan emaka ēaīri gwe'an, "Ēe babē hen zēno mae mo kim taiblibla srēm gwen."

²¹ Sap Alap insa nonol hli-hlina Zēnaka de taibliblan srēm hap blom gulsuku, ki Zen hen sa etan emsa blom tasibiri-em de hen zēno mae mo kim taibliblan srēmkamye. Molya em ensa kwasang gwibiridaka.

²² Zep man dam gwesinīn: Alap Zen man zi hip kwasangna hen jala gol gwizimnira. Men zen zēno ora ēse zertreizimdin sin de ang tan hap baes tak, zēbe mae hap mes jala goltreizimki, zep hēndep gweibirida kinika. Hwēna em in zene angkam Kristussu blol ē gwebla'an, Alap zep emsa zēre mo walas makan kwasang gwibirida gwe'ara. Hwēna em de hen taibliblanna insa golzausunkum, emsa hen sa gweibirida kinila.

²³ Hen kirekam, Yahudi zi de etan taibliblan hap lwanda ha'anzak, Alap sa etan eiyas gīl inera. Sap Alap mo sosonna ki- kirekam de etan syal gwibin hip denaye.

²⁴ Sap Alap, eiwa, owas tangankam emsa syal gwibiridaka, zep emsa ik gīn srēm zaitun hli-hli mo kim zēre mo ik gīn zaitun mo hli blom gulsunnuk eiyas gīl ineka. Zep mes tangan dam gwesinīn: Zēre mo ik gīn hli-hlina insa blom gulsuku, desa de etan eiyas gīl inen hap gwa-gwa naka hom. Zēre mo weinak de etan eiyas gīl inen hap maka tangan sam gwe'i'in.

Mae hap de ol: Alap tīngare zi ausu nakon zini man kwasang gwibirida gwenda.

²⁵ Yahudi srēm aya-wal oso-wal, em de ēbolte-bolte gwe-gwen srēm hap, ansa emki ēsane gwen! Alap mo aha kalangna mensa orep aning gul gwizimki, hwēna abe hap mes desa goltrēblaka, hwēna angkam ēe ama ebe mae hap srip gulsuzim'in: Emsa angkam en de ēKristen gwen hap Alap gubirida'ara. Sap Yahudi zini zen hen angkam en Alap mo kalang gwe gun sun ēnol drak-drak gwe-gwe'an. Hwēna Yahudi srēm zini em kime Yesussu de taibliblankam kitak tangan sowe he'ak, Alap men ki-en beyana dam gulsuku, zen dekam sa Alap Yahudi zini insa etan kwang guludala.

²⁶ Zen dekam sa Alap tīngare Israel Bak mo ausu nakore zini in ēngaya gwen hap de ora san dep kwang guludahal zala. Sap Alap mo olak man lwak,

† 11:16 11:16 Awe "auyan-tane wal zik de ēdakastin" hip dena, Paulus gulk sun de ol blaonzimdin dan-dan ale soka: Ahana Alap hap de rotisa de syal gwibir-blin hap dena, ahana ik gīn zaitun ausu hap dena. Roti mang-mang gunsu de akasibin hip ap gul irinīn, zen de dērek gwenkam, ki kitak dērek enna. Zep mensa Paulus roti mang-mang gun hup dena ale gulku, zēno enlalana apdenak- ik gīn zaitun hup de ola in hanye. Zen a kirekam moye: Yahudi mo auyan-azana Alap mo nwenak man ēdakastik, zep sa auyan-tane wal zem hen lamkam ēdakastil.

“Èna Yerusalem kon sa ngaya tabin hip de Zini hata zala,

Zen Zen sa Israel Bak mo ausu nakore zini insa etan Alap osan dep golëlwan dahal zala.

²⁷ Hen Èe dekam asa ère mo zi niban de ol ziaha-en gunnu insa sul soner-kimë zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim'ikye.”*

²⁸ Zep angkam Yahudi zini mes Alap gweibiridaka- san de zëre mo jal zini kiye. Hwëna em Yahudi srëm zini em zebe angkam Kristus hup de ol dawemna ulin gwe'an. Hwëna Yahudi zini in nama Alap mo hlil irin nik hen lowe he'an, zep Alap mo zëbe mae hap de kwasangna nama. Sap Zen nama zëre mo ol gu-gunnu insa enlala gwe-gwibi'ira- mensa orep auyan-aza zem Abraham, Isak, hen Yakob maesa gu-gubirida gwekaye.

²⁹ Sap Alap mensa èngaya gwen hap zini dam tasibirki, zëbe mae hap de enlalana insa bëjen wet tyasìn. Hen zëre mo zi hip de golzimdinni, Zen bëjen etan al gulzimdin.

³⁰ Zep Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban, em mese Alap mo nwenak ëlirak gwek. Oreپ Yahudi srëm zini em hen Alap mo jal zi mo kime lowehe gwek. Hwëna Yahudi zini in kim Kristussu de taiblìblan hap baes tak, zen dekam zep hwëna emsa kwasang gwibiridaka.

³¹ Zep angkam Yahudi zi hwëna eno mae mo weinak Alap mo jal zi kim lowe he'an, sap Alap emsa hwëna kwasang gwibiridaka. Zen kirekam Alap Zën ki eirim ënol drak-drak gwen hap gwibiridaka- dekam de etan kwang guluda halzan hapye.

³² Sap Alap mes ki gwibiridaka, “Dikire tìngare zi ausuna nonol ënol drak-drak gwe-gwek, ki asa hwëna etan kwasang gwibirida gwer.”

³³ Eiwa, nëno mae mo Alapna sërkam de dawem tanganna! Zëno enlalana blal tanganna, hen zëno tame gunnu.

Zini nen toton banakan dep?- zëno klis gunsu de tame gun hupye, hen zëno nëbe mae hap de syalaye.

³⁴ Zen in zep Alap mo olak man lwak, “Zini toton banakan dep?-

Bian mo enlalasa de tame tan naye. Hen Bian Zënaka toton nara dep?- tìti tan naye!”

³⁵ “Hen Alap nara zi hon ba maena bohë gulku?-

zep de hwëna Alap etan golblan hapye.”*

³⁶ Sap tìngare yang tabinni, ausuna kítak Alap en honke.

Zen kítak Alap mo sosen en nakon ki lwa gwenan,

hen tìngan Alap zëre mo bose ensa de teip gulsuk gweblan en hap ki lwa gwenan.

Dikire kítak hëndep denaban boltere da gwek! In eiwa.

12

Kristen zi de Alap mo nwenak kirekam lowehe gwen hap de ol:

¹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, èe ama emsa tìti tabi'in: Nen nëre mae mo timni Alap en hap nen sosok gul gweblan-otweran ninsi de Alap hap de kalsnak lone seblan makan. Sap Alap tweran tangansa de tru ta seblan hap hom dwam gwe'ara. Zen diki nëno mae mo timsi dwam gwibi'ira. Nen mese anakan tame uk, “Alap mes zëre mo sërkam de kwasang-kwasang nakon Yesussu nëbe mae hap sosok tazimki,” zep nen hen nen nëre mae mo timni zëbe hap sosok gul gweblan-dekam de zëno bosesa mam gulblun hap, hen dawemsa gol gweblan hap.

² Auhu-kama enlala enkam bap nen lowehe gwen. Hwëna Alap dikim nëno mae mo enhosa li ta sone gwizimdin hip nen nënaka Zëbon onak sosok ta gwibin. Zen dekam esa ëliwehe gwer- san de zi èsena kiye. Dekam esa Alap mo nëbe mae hap de dwam gwibir-zimdinni anakan dam ulsuk gwer, “An kirekam de lowe henna, zen tangan Alap zëre mo nwenak dakasti'in.”

³ Aya-wal oso-wal, Alap man sërkam asa kwasang gweblaka, zep asa dam tasiki-Kristus hup de olsa de golzim halada gwen hapye. Zen in zebë emsa kítak tìti tabi'in: Sosonna mensa Alap zëre mo syal hap nëbe mae hap srën-srënkam gol gwizim'ira, dawem enkam nen gwirensin. Bap nen nënaka anakan boltere ta gwibin, “Abon Alap onakore sosonna mamna.” Diki anakare enlala betek naban nen nënaka enlala gwibirida gwen, “Ba hap tangan Alap kirekam de sosonna abe hap golblaka?- sap èe an hen oreپ karek gol gwen nakake.” Zep men kirekam ena aha-en aha-enkam Alapsa anakan laibli gwebla'an, “Abe hap kire sosonsa golblaka,” zen kire enkam emki syal gwe-gwibin- hwëna enaka de boltere ta gwibin srëmkam.

⁴⁻⁵ Zep nen Kristussu de taiblìblan wenya, nen mese Deban èraha-en gwek-san de aha-ere timni kiye. Zi mo timni zëno hli-hlina beyana, hen hlina in mo syala srën-srënna- men ki tanana, tahana,

* 11:27 11:27 Yes. 59:20-21; Yer. 31:31-34

* 11:35 11:35 Yes. 40:13; Yer. 23:18; 1Taw. 29:14

hen ing ala maena. Zep nen hen beyana, hen zère mo syal hap de sosonna mensa Kristus nèbe mae hap wei yul sonezimki srèn-srènna. Hwèna nen an aha-ere tim nikorena, zen in zebe nènaka mas eibirida gwenan hen kwasang eibirida gwenan.

⁶ Zep Alap mes nèbe mae hap zère mo sèrkam de kwasang-kwasang nakon srèn-srènkam sosonna golzimki. Zep ebe mae hap de zère mo Enho nakore hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip denaka gol gwizimdinkim, men kire enkam ena anakan taiblibla'ara, "An Bian desa de ayang gulzimdin hip abe hap golblala," ki emki hèndep ayang gulzimdin.

⁷ Hen kirekam, ebe mae hap de aha zisi dikim mas gwibirida gwen hap de sosonsa gol gwizimdinkim, emki hèndep mas gwibirida gwen. Ahaksa aha zisi de Alap mo olkam tawa ta gwibin hip de sosonsa de gol gwizimdinkim, ki emki hèndep tawa ta gwibin.

⁸ Hen aha zisi dikim tatete ta gwibin hip denaka de gol gwizimdinkim, emki tatete ta gwibin. Tahalha zisi de te-alakam mas gwibirida gwen hap denaka de gol gwizimdinkim, emki isrip-sri naban mas gwibirida gwen. Hen Kristen zisi dikim nol gwibiridan hap de sosonsa de ebe mae hap gol gwizimdinkim, emki syal-syalkam nol gwibirida gwen. Hen aha zisi de kwasang gwibirida gwen hap denaka de gol gwizimdinkim, emki isrip-sri enlala naban kwasang gwibirida gwen.

⁹ Botonkam bahem aha zisi kwasang gwibirida gwen. Diki eiwa-eiwa tangankam em kwasang gwibirida gwen. Enlala jal-jalsa emki ja-ja ta gwen. Dawemsa de syal gwibin hip de enlalasa emki kyangkyang tasik gwen.

¹⁰ Ere mo Kristen bose walya emki dawemkam kwasang gwibirida gwen-men kiye, ere mo iye tangansa de kwasang gwibiridanna. Eno bosesa de aha zi teip gulsblun hap bahem èdwam gwe-gwen. Hwèna diki hwè-hwèkam em enaka blikip gwesibirida gwen.

¹¹ Eno mae mo enho nakon Alap hap de isrip-srina bap zen betek gwen. Hwèna Alap mo Enho nakore isrip-sri naban emki Bian hap de syalak èsyal-syal gwe-gwen.

¹² Isrip-sri naban emki anakare enlala naban lowehe gwen, "Mensa Bian nèbe mae hap hamal gulzimki eiwa nen esa ulin." Zep kareksa de goltowennak, tatem em èzauk gwen. Alapsa em gu sonebla tine gwen.

¹³ Kristen bose wal uk de ètahalha gwenna, emki mas gwibirida gwen. Hen eno mae mo tame tabin srèm zi de eno mae

mo ènak yaing gwe-gwe zankam, emki isrip-sri naban ere mae mo gola kon lup gulin gwen.

¹⁴ Zi de emsa Kristus mo bose hap karek tabinkim, Alapsa em gu sone gweblan-Zen de zèbe mae hap dawemsa golzimdin hip. Hwèna Alap de karek tabin hip bahem abe tan.

¹⁵ Em de Kristen bose omka anakan salbiridankam, "Zen isrip-sri naban lowe he'an," emki hen zèno mae mo isrip-srina insa enhonak eisbin. Banakare kareksa de goltowen nakon de enlala dowe hanan naka salbiridanna, emki hen zèno mae mo enlala dowe hananna insa ere mae mo enhonak eisbin- em de hen gol towen makan.

¹⁶ Aha-ere enalakam em lowehe gwen. Bahem anakan èbolte-bolte gwe-gwen, "Èe wal bosyanna wakin han apdenak hom." Hwèna bose srèm zi niban emki apdekam isrip-sri naban golèapde gwe-gwen. Bahem enaka anakan enlala gwibirida gwen, "Èe an mes tanganè tewesik."

¹⁷ Zi de ebe mae hap kareksa golzimdinkim, em hwèna bahem zèbe mae hap kareksa gol gwizimdin. Em hwèna tingare zi mo nwenak dikim dam-dam enkam lowehe gwen hap em èalp gwe-gwen.

¹⁸ Diki dawemna ere mae mo soson jam en em èalp gwe-gwen- dekam de tingare aha zi niban enlala sèsek enkam lowehe gwen hape.

¹⁹ Hen aya-wal oso-wal, bahem tangan aha zi niban enaka hwè-hwèkam karek ta gwibin. Diki Alap Zèn sa karek ta gwibiri. Em bahem. Sap Alap mo olak man lwak,

"Èe ama emsa gu-gubirida'an: Emsa de zi bose uk karek tabinni, Èe asa hwèna desa karek ta gwibir. Em bahem."*

²⁰ Zep men kirekam Alap mo aha olak lwa'an, kirekam em gweibirida gwen, "Eno jal zi de usak gwenna, tembanesa em golblan.

Hen ho-hole gwenkam, hosa em golblan. Sap em de kirekam gwè gweblankam, dekam saherak esa drènera."*

²¹ Dowal mo kigi naban de zerejannak, bahem èsin gwe hana gwen. Hwèna dawemsa de gol gwen ennak em tatem èzauk gwen. Zen dekam sa karek san dep de titi tan hap emsa topse gweblala.

13

Kristen zi de kirekam pemerinta mo nwenak lowehe gwen hap de ol:

* 12:19 12:19 Ul. 32:35

* 12:20 12:20 Ams. 25:21-22

¹ Pemerinta nakon men zen nësa ırık nıl gwenan, desa tıngan nen blikip gwe-sibirida gwen. Sap tıngare auhu-kamanak de teipsin-teipsin wenya, zen Alap dam tasik gwibirida. Zen de dam tasibin srēmkam, hom ēteipsik gwenan.

² Zen in zep, pemerinta mo tıti tabin olsa de gulmurunkum, zen man nwe-mase gwe'an- Alap mo olsa de gulmurunnu kiye. Alap Zēn sa hen nësa kire hap karek ta gwibiri.

³ Men zen dawemna syal nei gwibirin, zen hom pemerinta mo mam-mamna nairıbirida gwenan. Diki men zen karekna syal nei gwibirin, zen man nairıbirida gwenan. Zep em de dawem ensa syal gwe-gwibinkim, emsa sa sam neisik gweblal, hen airın srēmka es gwe gwer.

⁴ Sap pemerintanak de mam-mam wenya, zen desa mes Alap nēbe mae hap de dawem hap dam tasibirki. Hwēna nen de zēno mae mo nwenak kareksa syal gwe-gwibinkim, ki nen airın nıban esa lowehe gwer. Ki hwēna Alap sa desa nësa de karek tabin hip gubiridala. Sap desa mes Alap kire syal hap dam tasibirki.

⁵ Zen in zep, pemerintanak de mam-mam wenya nen blikip gwe-sibirida gwen. Zen nësa dikim karek tabin srēm en hap hom, hwēna nëna hen nēre mae mo en-honak kirekame Alap mo dwam gwibinni eis gwibi'in.

⁶ Zen in zep, pemerinta hap em pajak hap de te-alana gol gwizimdin. Sap men zen pemerintanak ırık nı'in, zen sa de Alap hon de ēbabu gwe-gwen zini kiye, hen zen kitak pajak te-alana in dekon gajina nulin gwenan.

⁷⁻⁸ Zep men kirekam dakasti'in, kire enkam em gol gwizimdin. Emsa de pajak hap de te-alasa de golzimdin hip gubiridankam, emki golzimdin. Hen men zen blikip gwe-sibirida gwen hap ēdakasti'in, emki desa blikip gwe-sibirida gwen. Hen te-ala maesa de bohē gunnu, emki etan sul sonenkam gol gwizimdin.

Mae hap de ol: Kristen zini, nen nēnaka kwasang gwibirida gwen, sap Yesus mo lwa halzan hap de yaklanak dep angkam man golek de gwe'an.

Angkam kwasang hap denakaē gulk sun blaonzim'in: Zini kim te-ala yawalsa zinik bohē nıl gwenan, zen dekam ben jamkam etan nol gwizimnin. Kim su nul sone gwenan, dekam zep gol gweblanna nolzausuk gwenan. Hwēna ēe ama emsa gubirida'an: Zi bosyansa de kwasang gwibirida gwenna desa bējen golzausun. Sap men zen zi bosyansa kwasang neibirida gwenan, zen

dekam tıngare Musa mo tıti tabin olsa su nul sone gwenan.

⁹ Sap tıngare Musa mo tıti tabin ola, zēno ausuna zen kwasangnak lwa'an. Sap zi bosyansa de kwasang gweblankam, dekam wal bosyansa de karek ta gwen srēm hap de tıti tabin ola insa bējen gulmurun. Zep kwasang gweblankam bējen kahalo tan hen sowē tan. Kwasang gweblankam hen bējen zēno bi gwibin kire-kiresa dwam gwibin, hen bējen tan. Zep Musa mo jalse gwen ola in, zi bosyansa de karek ta gwen srēm hap dena, zēno ausuna aha-en- men zen hen anakan lwakye,

“Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gwe-blanna kiye.”*

¹⁰ Zep nen de aha zisi kwasang gwibirida gwenkam, nen dekam bējen desa karek tabin. Zep dekam man nwe-mase gwe-gwenan, nen hen kwasangsa de syal gwibinkim tıngare Musa mo tıti tabin olsae kim su kul sone gwenan.

¹¹ Kirekam de lowe henna zen hen mae hap: Sap Bian mo lwa halzan hap de yak-lana angkam man tangan golek de gwe'an. Zep ni truwen makan bap nen lowehe gwen. Sap nësa dikim hēndep denaban ngaya tabin hip de yaklanak angkam mes tangan golek de gwer. Men kime Biansa laıblıblak, dekam nama langanak.

¹² Sap kawesinnı an zen angkam lwa'an, tap gwen hap man golek de gwe'an. Hwēna nen dikim ngatan tangannak lowe-hen hap de yaklana angkam man zılsı'in zala. Zep kawesinnik bap nen lowehe gwen. Kawesinnik de lowehe gwen zi mo syala bap nen gol gwen. Diki ngatannak de lowehe gwen zi mo syal ensa nen gol gwen- dowal mo kigisa dikim zereija gwen hapye.

¹³ Zep nen Kristus mo nwenak dam-dam enkam nen lowehe gwen- dekam de kitak nësa anakan tame tabin hip, “Zen eiwa ngatannak lowehe gwenan.” Syan-syan enlala enkam bap nen lowehe gwen. Hen ho mamakna bap nen mamkam otdeb-landa gwen. Bap nen ēkahalo gwe-gwen. Hen nēre mae mo hole-hle san bap nen ang ta gwen. Hen bap nen ēdarak gwe-gwen. Hen aha zi de banakare dawem maesa gul irrinnik hla tankam, bap nen kire hap husus gwibirida gwen.

¹⁴ Diki Bian Kristus Yesus en hon nen nēnaka sosok ta gwibin- Zen dekakim enho nakon nësa golēlowehe gweka. Hen bap nen enho nakon ēkalang gwe-gwen- dekam de nēre mae mo auhu-kama hole-hle san ang ta gwen hapye.

* 13:9 13:9 Kel. 20:13-15; 20:17; Ul. 5:17-19; 5:21; Im. 19:18

14

Mae hap de ol: Kristen zini nëno mae mo taiblibin hip dena man engka en srën-srën në'an, zep kire nakon bahem enaka husus gwibirida gwen.

¹ Ere mae mo Kristen bosena men zen nama Kristussu de taibliblannak ètatete gwe srëm gwe'an, deban mae sap esa olèsiri gwe-gwer. Hwëna bahem enaka anakare hap klis gul gwen hen husus gwibirida gwen, "Zen ba hap nama èpba titi tabin ola in san ang ta gwe'an?" Ahaksa, "Zen ba hap ang ta srëm gwe-gwe'an?"

² Zep anakarekam lwa gwenan: Biansa de taibliblannak men zen ètatete gwek, zen tìngare tembanena man dwin gwibirin. Hwëna men zen ètatete gwe srëm gwe'an, zen bëjen tweran ninkim dena twinbin. Zen mae hap dwinbir srëm gwe-gwe'an: Sap zère mae mo enhona man anakan jalse neibirida gwenan, "Em de twinbinkim, em esa Alap mo nwenak karek gwera." *

³ Zep em men zene tìngare tembanena olgwen gwibirin, em bahem, men zen dwinbir srëm gwe-gwenan, desa husus gwibirida gwen. Hen emsa men desa ere mae mo enhona jalse gwibirida gwenda, em hen bahem tweran nin twin gwibin wenya insa anakan jalse gwibirida gwen, "Em ema tweran nin twinbinkim Alap mo nwenak èkarek gwe-gwenan." Sap Alap mes desa hen kap gul inki.

⁴ Sap Alap hom emsa gubirida'ara- em de ere mae mo Kristen bose wal mo kareksa klis gul gwizimdin hipye. Zen diki Bian zère mo dena- anakan de klis gul gwen hap denaye, "Em ema ano nwenak husus gwe'ara," ahaksa, "Em ema sam gwe'si'ira." Hen Bian mo sosonna ki-dekam de eno mae mo Kristen bosena insa eiwa de ora san dep golèwet so gwen hap denaye.

⁵ Hen kirekam, ahakon man yaklana naiblibinda zahe gwenan, "Bian hap dena, an diki zen tangan." Hwëna ahakon man ègu gwenan, "Kitak de yaklana, zen Bian en hap dena." Zen diki srën-srënkam emki ere mae mo dam gulsun sun ang ta gwen.

⁶ Men zen yaklasa naït gweblanan, zen hen Biansa dikim blikip gwe'siblin hap kirekam syal ta gwenan. Men zen hen naïtbli srëm gwe-gwenan, zen hen Biansa kirekam blikip neisik gweblanan. Hen men zen tweran ninni dwin gwibirin,

zen hen dekam Biansa blikip neisik gweblanan, sap zen tembanena in hap Bian hap dawemsa nol gweblanan. Hen men zen tweran ninni dwinbir srëm gwe-gwenan, zen hen Biansa dikim blikip gwe'siblin hap kirekam ègwë gwenan. Zep zen hen Bian hap zère mae mo tembanena in hap dawemna nol gweblanan.

⁷ Zep dare hlikna in, zen Biansa dikim blikip gwe'siblin hap kirekam srën-srënkam syal ta gwenan. Zen aïris. Sap nen nèn home nère mae mo auhu-kamanak de lowe henna bi eibi'in- dekam de nèn dam gulsun hupye, "Èe asa holokam gwër," ahaksa, "Nabakam asa til."

⁸ Zep nen de holokam lowehen hap dena, zen diki Bian mo tahanan lwa gwenan. Tin hip dena hen kirekam. Zep nen diki Bian de nesa sam gwe'sibiridan en hap nen lowehe gwen.

⁹ Sap Kristus kire hap tilki hen tin nikon etan गया gweka: Dekam de nesa bi gwibiridan hap- sap nama men zene lowe he'an, hen men zen juwenkam teingir gwe gukke.

¹⁰ Zep em ema èkarek gwe-gwenan- ere mae mo Kristen bose walsya de anakan jalse gwibirida gwenkamye, "Em ema kirekam Bian mo nwenak èkarek gwe-gwenan." Hen em ba habe Kristen bose omka husus eibirida gwenan? Emki èenlala gwen: Lamkam de Bian nesa kitak klis gul zunkam, Zen sa nesa anakan takensibirida gwera, "Em ba habe kirekam enaka karek la gwibik?"

¹¹ Sap Alap mo olak anakan lwak, "Èe, गया Zini Alap, ama emsa gubirida'an:

Eiwa, tìngare zini boklesa sa ap kom da gweblal,

hen anakan sa Asa nen gweblal,

'Em in, eiwa, Alap.' *

¹² Zen in zep, Zen diki Alap Zën sa nesa nère mae mo auhu-kamanak de gwën hap takensibiridala, hen Zen diki Zen sa nëno mae mo karek-karekna anakan nëp klis gwizimdi, "Em kirekame karek gweka."

Mae hap de ol: Bahem ere mae mo Kristen bose walya karek san dep de titi tan makan gweibirida gwen.

¹³ Sap nesa Bian kirekam sa klis gulu, zep nen bap nen nënaka anakan klis gul gwen, "Em ema kirekam èkarek gwe-gwenan." Diki anakan nen nënaka alp

* **14:2 14:2** Dekam ahakore Kristen zini mae hap tweran ninni dwinbir srëm gwe-gwek: Sap Kristen srëm zini dekam yang tasibin dowl-dowl hap de blom tabir-zimdin otweran nin mosrosa pasarak lirak da gwibik. Zen zep ahakore Kristen zini kire naka de li tabin srëm hap tweran nin twinbinni baes ta gwek. Hen ahakon, men zen Yahudi zi ausu nakon èKristen gwek, zen hom Yahudi mo golsriwen tweran ninni dwin gwibik- men ki gwe ninni. * **14:11 14:11** Yes. 45:23

gwibirida gwen, “Ēe babē ěre mo Kristen bosenā karek san dep de tīti tan makan gwēblan. Ki zen sa tol kareknak zara.”

¹⁴ Ansaē an kon ebe mae hap ayang gulzim'in, desa Bian Yesus Zēn abe hap golblaka: Tembanena hom tangan- dekam de Bian mo nwenak ěkun gwen hap de-naye. Hwēna zi de anakan eisbinni, “Ēe asa tembanena an kon Bian mo nwenak kun gwer,” ki zen bap zen twinbin. Hen Kristen bose zem bap zen twinbin hip tīti tan. Sap zēbe hap eiwa man nwe-mase gwe'an- golsriwen tembane.

¹⁵ Sap em de Kristen bose uk mo nwenak zēno golsriwen tembanesa twinbinkim, zen dekam sa zēre mo enhonak anakan eisbiri, “Abe hap sap kire tembanesa de twinbinni karek, hwēna anik ki akasibik.” Hwēna zēno enhona sa hyanak dowebla hanala. Zep em de zēno nwenak kiresa twinbinkim, em ema karek san dep de tīti tan makan gwēbla'ara, hen ki home kwasang gwebla'ara. Sap Kristus zēbe hap hen tīlki. Zep bahem zēno enho nik dikim dowebla hanan hap tīti tan makan gwēblan- zēno nwenak de twinbinkimye. Zen mana tol syauk sun de ora san ang gwenanka.

¹⁶ Zēno nwe srēmna sap esa. Sap em mese tame gulku, “Kiresa de twinbinkim ěe homē karek gwe'an.” Sap zini in Alap mo dwam gwibinsi srēn tame gu'ura, zep bahem zēno nwenak twinbin. Ki hwēna em insa Alap mo dwam gwibinni srēn tame gulku, dekon sa hwēna emsa anakan enlala gweblala, “Zen man kirekam karek gwe'ara.”

¹⁷ Sap tembanena hen ba maesa de ot-debin hip dena, zen Alap mo nwenak bol-zaun nuka hom. Diki nen men zene Alap mo irik ginnik lowehe gwe'an, an diki zen nēbe mae hap bol-zaun tangan wenyaye: Zēre mo Enho nakore isrip-sri naban nen nēre mae mo Kristen bose walya ban aha-ere enlalakam Alap mo dwam gwibin en san lowehe gwen.

¹⁸ Tingan men zene kirekam Kristussu ang ě gweblanan, Alap man nēsa sam gwesibirida gwe'ara, hen zi bosyanna sa hen nēsa sam neisibirida gwer.

¹⁹ Zen in zep, Kristen zini nen nen ěalp gwe-gwen- dekam de aha-ere enlalakam lowehe gwen hap, ekakim nēnaka Kristus en hon dikim tatem ězauk zahen hap dena kim tīti la gwibik.

²⁰ Zep em bahem Alap mo zi syal gwib-insi karek ta gwibin- zēno mae mo nwenak de zēno mae mo golsriwen tembanesa twinbinkimye. Sap eiwa tingare tembanena Alap hom golsriwe'ara. Hwēna

em de Kristen bose uk mo nwenak twinbinkim, hen zen de emsa de hla tankam ein mas gwenkam, ki em mese desa kareknak drē nenda. Zep em hen dekam mese karek gwenda- kirekam de gwēblankamye.

²¹ Zep tweran ninsi bahem kire nik mo nwenak twenblanda gwen. Anggur hona hen bahem desa de otdeblanda gwen srēm zi mo nwenak otdeblanda gwen. Hen ahakore nik mo golsriwen syalsa zēno mae mo nwenak bahem mae gol gwen. Ki hwēna desa esa kim karek san dep de tīti tabin makan eibirida gwer.

²² Zep men kirekame Biansa tembane mae hap dena laīblībla'an, zen diki ere mae en mo enhonak em lone gwen- Alap en de emsa tawa gwibirida gwen hap. Zep men zene anakan eis gwibirin, “Ēe kirekam de gwēnkam, kareksa homē go'an,” em isrip-sri gwibinnike lowehe gwe'an.

²³ Hwēna zi de enlala nik anakan beya gwenkam, “San ha ěe twinbin? San ha babē?”- kire zini bap zen twinbin. Sap zen de twinbinkim, ki zen sa Alap mo nwenak karek gwera, sap zen hom anakan taībli'ara, “Ēe de desa twinbinkim, ěe homē dekam karek gwe'an.”

Zep em de ba maesa anakare enlala naban syal gwibinni, “Alap hom dekam asa sam gwesibīli'ara,” ki em eiwa zēre mo nwenak mese karek gwenda. Sap em home ere mo syala insa anakan taībli'ara, “Alap man kire syala sam gwesibī'ira.”*

15

Men zen Kristussu de taībliḡlannak ětatete gwe srēm gwe'an, desa de kirekam mas gwibirida gwen hap de ol.

¹⁻² Nen men zene Kristussu de taībliḡlannak ětatete gwek, nen bap nen nē-en de nēnaka sam gwesibirida gwen hap syal ta gwen. Hwēna men zen ětatete gwen srēm nakon anakan nama neis gwibī'in, “Tembanena an sanē twinbin? San babē?”- zen de hen nēsa sam gwesibirida gwen hap nen hen syal ta gwen. Hen nen mas gwibirida gwen- zen dikim hen Bian Yesussu de taībliḡlannak tatem ězauk zahen hapye.

³ Sap Kristus Zen hom zē-en dikim sam gwesin hip syal gweka- men kirekam zēbe hap dena Alap mo olak lwakke, Zen kim Alapsa anakan gublukaye,

“Alap, zini men kim Emsa lamang da gwek, Ēe hwēna dekam ama eisbik- san de Asa de lamang tanna kiye.”*

⁴ Tingan men zen kirekam Alap mo ëpba olak ale nul gwek, zen nësa dikim tawa ta gwibin hip, hen enlala tatetesa dikim nëbe mae hap zer gwizimdin hip. Nen dekam anakare enlala naban esa tatem ëzauk gwer, "Nen an Alap mo taha terenake lowehe gwe'an, hen Zen sa zëre mo ol gugunsu nëbe mae hap kitak sul sonezimdi."⁵⁻⁶ Sap Zen Alap Zën kirekam de enlala tatetena zer gwizimnira, nen zebe enlalana ëdowe hana srëm gwe-gwenan. Dikire Alap ebe mae hap aha-ere enlalakam dikim lowehen hap dena etan mas gul gwizimk- apdekam ekakim aha-ere enlalakam Bian Kristus Yesus mo Bian Alapsa boltere la gwek, men kirekam Kristus Yesus nësa dwam gwibirida'arake.

Mae hap de ol: Yesus Zen Yahudi zi en hap hom hata zaka, zep bap nen kire hap nënaka klis gul gwen.

⁷ Zen in zep, aya-wal oso-wal, Kristus hom nësa anakan klis gulku, "An Yahudi zi. An Yahudi srëm zi." Zep nen hen bap nen nënaka kire hap klis gul gwen. Hwëna Alap mo bosa dikim teipsin hip nen nënaka anakan enlala gwibirida gwen, "Zen ano Kristen bosa."

⁸ Emki ëenlala gwen: Kristus Yahudi zisi de babu gwibiridan makan hata zaka- Alap mo ngaya tabin hip de kalangna mensa auyan-aza zemka gugubirida gwekake, desa dikim sul sonezimdin hip. Zen dekon zep tangan dam gwesin, "Alap eiwa taibliblan tanganna."

⁹ Hwëna Kristus hen Yahudi srëm zi hip hata zaka- zen dikim hen Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon Zënaka boltere ta gwen hap. Sap Alap mo olak Kristus mes hamal hap Alapsa anakan gubluka,

"Ee asa Yahudi srëm zi niban eno bosena ziteip gulsuk gweblal, hen terya ban asa eno bosena ziboltere gul gweblal."*

¹⁰ Hen Musa Alap mo olak kire hap hen ale gulku,

"Yahudi srëm zi, em Alap mo nonol hlil irin zi niban em apdekam Alapsa isrip-sri gwe-gweblan."*

¹¹ Etan ahana Yahudi srëm zi hip dena buku Mazmuruk anakan ale nuk,

"Tingare zi ausuna Alapsa em isrip-sri gwe-gweblan.

Hen tingare okamanak de zini Desa en boltere la gwek."*

¹² Hen Yesaya Bak Alap mo ola anakan ale gulku,

"Daud Bak mo weinak de irik gin hip de Zini men Zen de hata'an zaka, Zen Zen sa hen Yahudi srëm zi ausuna irik gili.

Hen zen Desa en sa ëngaya gwen hap blol në gweblal." *

¹³ Zen in zep, sap em hen mese Bian Yesusu laibliblak, Ee in zebë Alapsa ebe mae hap abe ta gwenan- Zen de isrip-sri enlalasa ebe mae hap mamkam ing ta sone gwizimdin hip, anakare enlala naban, "Nen an eiwa Alap mo taha terenake lowehe gwenan." Dekam Alap mo Enhona sa emsa golëlowe gwer, hen dekam esa anakan de tame gunnu esek ulse gwer, "Alap mensa nësa gu-gubiridaka, nen eiwa esa ulin."

Mae hap de ol: Paulus kire hap Romak de Kristen zi hip udobe naban ale gul sonezimki.

¹⁴ Zep aya-wal oso-wal, ee anakare enlala nabanë suratna ansa ebe mae hap ale gul sonezimk, "Romak de Kristen zini in dawem-dawem tanganna. Zen hen dawemsa aha zi hip hen-henkan noltrei gwizimnin. Zen hen mes Alap mo dwam gwibinni tame nuk, hen dekam aha zisi desan dep titi da gwibirin."

¹⁵ Sap ee mesë kirekam emsa taiblibiridak, in zebë anakan enlala gwek, "Ee anik etan udobe naban suratkan enlala sobiridak, sap Alap mes ki zëre mo kwasang-kwasang nakon syala ansa abe hap wei yul soneblaka."

¹⁶ Sap Zen eiwa mes asa dam tasiki- Kristus hup de ol dawemsa de Yahudi srëm zi mo lang-lang san golzim halada gwen hapye. Zen kim Kristussu daibli gwebla'an, Alap dekam zep zëre mo Enhokam ngan tasik gwibi'ira. Yahudi srëm zini in dekam zep zëre mae mo timni Alap en hap sosok nul gwebla'an- otweran ninsi de Alap hap de kalsnak lone seblan makanye. Alap man tangan dekam sam gwesibirida gwe'ara. Ano syala zep nwe-mase gwe'an-sa de Alap mo golak de syal gwe-gwen zi de otweransa tru tase gweblanna kiye. Hwëna ano syala otweran tangan hap hom. Zen hwëna dekam zini zëre mae mo timni Alap hap sosok nul gwebla'an.

¹⁷ Zep zen in zebë Alap mo nganak de ëre mo syala insa Kristus onakon sam gwesik gwibi'in

¹⁸ hen boltere gul gwe'an. Sap zen ano salsala hom. Zen Kristus ap wei yul soneblaka- Yahudi srëm zini emsa dikim Alap osan dep zon guluda gwen hap,

* 15:9 15:9 2Sam. 22:50; Mzm. 18:50 * 15:10 15:10 Ul. 32:43 * 15:11 15:11 Mzm. 117:1 * 15:12 15:12 Yunani olkam, Paulus man anakan Yesaya mo ola insa ale gulku, "Isai Bak mo ausu nakon sa hata'an zaka..." Isai, zen teipsin zini Daud Bak mo Bian. (Yes. 11:10)

sap ano ola kon de Biansa taibliblankam, hen ano banakare syal mae nakon de taibliblankam.

¹⁹ Sap Alap mo Enhona man abe hap sosonna gol gweblanda, zen in zebë Yahudi srëm zi mo ngirinnik sërkam de owas-owasna syal gwe-gwibirin- dekam de zen hen Kristussu taibli gweblan hapye. Kirekam de sosonna in, dekam zebë Yesus hup de ol dawemna insa ë-ë san sowe henkam anakan gol halada gwek, "Zen Zen- nësa de ngaya tabin hip de Teipsin Zi niye." Nonol tanganna Yerusalem konë kon gwesik hanak, hëndep langna Ilirikumk golhatak.

²⁰ Sap ëe ama anakan dwam gwe-gwenan: Men zëwe Kristus mo bosena nasalbir srëm gwe'an, desan de tawa tabirida gwen hap. Sap ëe ama baes gwek-aha mo nga syal gweblannak de otanesa eiyas gin hipye.

²¹ Zep ano kirekam de syla in, zen man dakasti'in- Alap mo olak men kirekam ale nukye,

"Zini men zen Alap mo zer sonen Zi hip de ola nulin srëm gwe'an, zen sa nulin gwer.

Hen men zen ësane gwe srëm gwe'an, zen sa ësane gwenkam hëndep tame nul."*

Paulus mo Romak de Kristen zisi de amjanbin hip de kalang ol:

²² Kirekam de langa san golzim halada gwen srëmkam, ki amaka Romak de zini emsa nabakam amjanbik. Hwëna ama hir-hir gwek.

²³ Hwëna angkam mesë an san de langna beyakam amjanbinkim sul soner. In zebë hwëna ebon mae osan dep isrip-sri naban kalang gwe'an, sap orep mesë emsa de amjanbin hip kalang gwe-gwek.

²⁴ Sap ëe angkam Espanyol san debë hen kalang gwe'an. Zen dekam asa hen emsa amjanbir kinzil. Dekam asa isrip-sri naban apdenak emsa golëlowehe inendal. Dekon em neik hwëna asa Espanyol san dep de song gwennak mas ëblak.

²⁵ Hwëna angkam nonol Yerusalem san debë song gwe'an- zëwe de Kristen zi tahalha hap de te-alasa zerzimhan hap.

²⁶ Sap Makedoniak de Kristen zini hen Akayak de wenya zen mes zëre mae mo kwasang-kwasang nakon te-alana tagam dak- Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa dikim mas gwibiridan hapye.

²⁷ Zen zëre mae mo enlala enkam ki Yerusalemk de Kristen bose zemka de te-alakam mas gwibiridan hap ola aha-en nuk. Sap kirekam man tangan zëbe mae

hap sam gwesizim'in. Sap Yerusalemk de zini mes nonol zëbe mae hap hëndep dikim lowehe gwen hap de te-alana nër sonezimk. Zep man tangan sam gwesin'in- Yahudi srëm zi de okama ennak dep de te-ala enkam mas gwibirida gwenkamye.

²⁸ Zep ëe kimë syla ansa sul sonesi'ik, te-alana insa de zerzim hankam, zen dekam asa Espanyol san dep emsa amjanbir kinzil.

²⁹ Hen ëe ama Kristussu blol gwebla'an, ëe de ebon mae onak hata zankam, Zen sa abe hap hë'ho gwibin nika golblala- desa de hwëna ebe mae hap kae gwibir-zimdin hip.

³⁰ Aya-wal oso-wal, nen angkam mese apdekam Bian Yesussu eirink, hen Alap man zëre mo Enhona nen dikim nënaka hwë-hwëkam kwasang gwibirida gwen hap dena ing ta sone gwizimnira, zen in zep emki hen abe hap enlala zon tasiblin naban Alapsa abe ta gwen.

³¹ Mae hap em Alapsa abe ta gwen: Yahudi mo langnak de Bian Yesussu taibliblan srëm zi mo taha nakon deka asa hil ti sone gweka, hen dekamim zëwe de Kristen zini in ano syla ansa isrip-sri naban nulin.

³² Kirekam de Alap mo dwam gwibin sin lwankam, ëe isrip-sri enlala naban asa ebon mae onak hatazal, hen eban mae de lowe henkam ëe asa tangan sam gwesil.

³³ Alap men Zen zëre mo tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, dikire Zen emsa kitak kara ta gwibik. In eiwa tangan!

16

Paulus mo dawem gol sonen ol:

¹ An kon an, em dikim nëre mae mo somola Pebe Baksa tame gun hubë ale gulzim'in: Zen Kengkreyak de jemmatnak de zi mo tahasa tri so gwizimnin. Zep emki desa dawemkam gul irin,

² sap em mese apdenak deban mae Bian Yesus hun ëraha-en gwek. Emki zëno tahalhasa sul sonebin, sap zen hen mes Kristen zini beyakam mas gwibirida gwek. Asa hen ki mas gwe-gweblak.

³ Ano dawem gol sonen ola ansa ëre mo wal bose darena Priskila ne Akwila nikip ayang ulzimk. Zen aban mae apdekam Kristus mo nganak syal ta gwenan. *

⁴ Hen Kristus hup de jal hap kim sap asa da'ak, zen zen hwëna asa de ërzaunnuk lin hip alp eisik. Hen zen dekam asa en hom kirekam mas ëblak, hwëna tingare Kristen zisi mas eibiridak. Sap asa de ngaya la srëm gwenanam, ki ahakon molya ëKristen gwe'anam. Zen zep

* 15:21 15:21 Yes. 52:15

* 16:3 16:3 Priskila, zen we bose. Akwila, zen zi zem. (Kis 18:2-3; 18:18; 18:26)

Yahudi srēm zini men zen abon onakon ēngaya gwen hap de ol dawemna nulin gwenan, zen hen zēbe nikip dawemsa nolzim'in.

⁵ Hen ano dawem gol sonezimdinni emki hen gubiridan- jematan men zen zēno nik mo golak tagal gwe-gwenanke, zēbe mae hap.

Hen ano dang tīninak de wal bosena Epenetus Baksa enblak, "Paulus dawem ensa ep gol soneblaka." Sap Asia mo lang nakon, zen zen nonol Kristussu taīblīblaka.

⁶ Hen kirekam Maria Baksa enbik, "Zen dawem ensa ep gol sonebirki." Zen ebe mae hap de dawem hap mes syala dohon-hon naka gol gwek.

⁷ Hen Andronikus ne Yunia neka enzimk, "Zen dawem ensa ebe nikip gol sonezimki." Zen ano Yahudi bose, hen zen apdekam asa bwinak ērgwē gwek. Zen Kristus mo dam sosun we-zi dare, hen ahakore dam tasibin wenyā man sam neisik gwizimnin. Hen zen zen nonol abon onakon Kristussu laīblīblak. Ēe hwēna zēno nik mo lure nakonē taīblīblak.

⁸ Ano dang tīninak de wal bosena Ampliatussu hen enblak, "Paulus dawem ensa ep gol soneblaka." Sap ēe deban mesē apdenak Bian han ēraha-en gwek.

⁹ Urbanu'u hen enblak, "Paulus dawem ensa ep gol soneblaka." Sap ēe deban mae apdenak Kristus mo nganak syal ta gwenan. Ano dang tīninak de wal bosena Stakis Baksa hen kirekam enblak.

¹⁰ Hen kirekam Apelles Bak hap ano dawem ola ayang ulblik. Sap desa kim Kristus hup de jal hap karek dak, zen hom dekam Kristussu hli taka. Zen hēndep angkam nama tatem zau'ura. Hen Aristobulus Swe hon de syal ta gwen zini enbiridak, "Paulus dawem ensa ebe mae hap gol sonezimki." †

¹¹ Ano Yahudi bosena Herodion Baksa hen enblak, "Zen dawem ensa ebe hap gol soneblaka." Hen Narkisus Swe hon de syal ta gwen Kristen aya-wal oso-walya enbiridak, "Zen dawem ensa ebe mae hap gol sonezimki."

¹² Hen ano dawem gol sonen ola we darena Tripena ne Triposa neka enzimk, men zen hen Kristus hup de syal dohon-honna ol gwenanke. Hen ano dang tīninak de somola Persis Baksa hen kirekam enbik, sap zen hen kirekam de syal dohon-honsa

gol gwek.

¹³ Hen ano dawem gol sonenna Rufus neka an zeban enzimk. Kristus man tangan sam gweka- Zen kim desa zēre mo syalsa de gol gwen hap dam tasikiye. Hen an zem insa, ēe ama tangan gweibik- san de ano ane tanganna kiye.

¹⁴ Hen ano dawem ol gol sonenna enbiridak- Asinkritus, Plegon, Hermes, Patrobas, hen Hermas Baksa, hen tīngare aya-wal oso-walya men zen deban mae lowehe gwenan. Desa kitak enbiridak.

¹⁵ Hen ano dawem ol gol sonenna enbiridak- Pilologus Baksa, Yulia, Nereus, hen zēno somola, hen Olimpas Baksa, hen tīngare Kristen gwen wenyā men zen deban mae lowehe gwenan. Desa hen kitak anakan enbiridak, "Paulus ebe mae hap dawem ensa gol sonezimki."

¹⁶ Men kirekam Kristen zini ētagal gwennak ēgwē gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golētowaran. Tīngare awe de aya-wal oso-walya zen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

Aumwa hap de ol zīm-zīm:

¹⁷ Aya-wal oso-wal, ēe etan aumwa hap ol zīm-zīm si ebe mae hap mas gulzim'in: Men zen ēhliwen hap emsa tīti da gwibirin, desa bahem salbirida gwen. Sap zēno mae mo tawa tabinni in hom apde nē'an- men kirekam nonol emsa tawa da gwibikye. Sap zēno mae mo yasik tabinni in, dekam zep zini Kristussu de taīblīblan nakon ēaltīl gwenan. Zep kirekam de zini langa lasik gwibik.

¹⁸ Sap kirekam de zini, zen nēno mae mo Teipsin Zini Kristus mo syalsa hom no'an. Zen hwēna zēre mae mo dwam-dwam enlalasa dikim sul sonen hap kirekam syal ta gwenan. Zen yasik tabin hip ol dērek-dērek kam ba tame gun srēm wenyaka nolēton gwenan, hēndep desan zep ang ta gwenan.

¹⁹ Hwēna emsa tīngare Kristen zini mes anakan tame dabik, "Romak de Kristen zini, zen eiwa tangankam Bian osan ang ta gwe'an." Zep kirekam de emsa sane ta gwibinkim, ēe ama tangan emsa isrip-sri gwibirida gwenan. Ēe in zebē emsa tīti tabi'in: Enlala blala ban em dawem ensa gol tine gwen. Hwēna karek gol gwensa em hwalebin.

²⁰ Alap men zen tahana nēbe mae hap deisu guzim'ira, Zen sa nabakam

† 16:10 16:10 "Aristobulus Swe hon de syal ta gwen zi" hip dena awe, Paulus man Yunani olkam anakan ale gulku, "Aristobulus hon de wenyā." Dekam man nwe-mase gwe'an, Paulus Aristobulus zēre hap hom dawemna gol soneblaka. San ha zen dekam mes yap tīki- men kirekam hen orep tangan de Kristen zini ale nulblikke, hen san ha dekam Kristenkam de babu zem man yap tīnkim hli yuludaka? Ahaksa, san ha zēno golak de lowehe gwen wenyā kip gol sonezimki?- men zen en ēKristen gwekke. Ayat 11nak Narkisus Bak hap dena hen kirekam lwa'an.

dowal mo kīgisa nēno mae mo tana iltikinnik drēnera- nen dikim zē zaublu inen hapye. Dikire Bian Yesus onakore kwasang-kwasangna eno mae mo enhonak lwa gwek.

²¹ Kristus mo nganak de syal bosena Timotius hen dawemsa ebe mae hap gol sonezimki. Hen kirekam ano Yahudi bose walya Lukius, Yason, hen Sosipater Bak, zen hen dawem ensa ep nol sonezimk.

²² Ēe, Tertius, men zenē suratna ansa Paulus mo ol san ale guk, dawem ensaē hen ebe mae hap gol sonezim'in, sap ēe an hen eno mae mo Kristen bose.

²³ Gayus Bak hen dawem ensa ebe mae hap gol sonezim'ira. Ēe, Paulus, angkam zēno golakē gwē'an, hen awe de jematna zēno golak tagal gwe-gwenan. Ē yala awe de pemerinta mo te-ala aīt gweblan zini Erastus Bak hen dawem ensa ebe mae hap gol sonezimki. Nēno mae mo Kristen bosena Kwartus Bak hen kirekam.

[
²⁴ Dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek. In eiwa.]

²⁵ Men kirekamē Kristus hup de ol dawemna gol halada gwenan, nēno mae mo Alapna Zen sa emsa Yesussu de taibliblannak dikim tatem ēzaun hup tatete ta gwibiri. Orep Alap mo kire hap de kalangna zi hip man aning gul gwizimki.*

²⁶ Hwēna ēe zebē angkam zēno orep de ol aning gunnu insa Yahudi srēm zi sin dep golzim halada gwe'an- men kirekam hēndep de gwē gwen Zini Alap Zēna abe hap syala wei yul soneblakake, hen men kirekam orep zēre mo olsa de ayang gul gwen zini hamal hap ēgu-guk gwekke. Hēndep em Yahudi srēm zi ausuna zebe angkam Kristussu laibli gwebla'an hen ang ē gwebla'an.

²⁷ Dikire Kristus Yesus onakon Alap mo bosena hēndep denaban teip nulsuk gwe-blak, sap Alap Zen Zen aha-en tangan-enlala blal Zi niye. Amin.

* 16:25 16:25 Ef. 1:9-10

Paulus mo surat Korintusk de Kristen zi hip

¹⁻² Korintusk de Alap mo hlil irin zi hip, Paulus onakon, hen nêre mae mo wal bosena Sostenes onakon:

Dawem! Êe, Paulus, mae habë ep ale gul sonezim'in: Sap Alap zêre mo dwam gwibin sin mes asa dam tasikî- Kristus hup de olsa de gol halada gwen hapye. Hen emsa mes Alap kwang guludaka- Zên dikim emsa bi gwibiridan hap. Zep em kime Kristus hun ëraha-en gwek, Zen dekam zep emsa lalak tasibirki. Zep men zen Bian Yesus hup tingare lang nakon boklena kom dabla tine gwenan, em hen mese deban mae siri gwek. Sap Yesus in kitak nêno mae mo Teipsinni.

³ Zen diki Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zêre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Paulus kim Alap hap dawemna gol-blakake, sap Alap mes zêno tawa tabin nikon Korintusk de zi hip hê'ho gwibin nika gol gwizimki.

⁴ Êe ama Bian Alap hap dawemsa golbla tine gwenan- mae hap: Sap em ano tawa tabin nikon mese Kristus hun ëraha-en gwek, zen in zep Bian Alap sosonna zêre mo kwasang-kwasang nakon ebe mae hap sowenkan gol gwizim'ira.

⁵ Sap em kime Kristus hun ëraha-en gwek, em dekam zebe ere mae mo en-honak sowehen tangankam eisbik- sap ol toran hap dena, hen enlala blal hap dena.

⁶ Zen dekam zebe anakan dam ulsuk, "Paulus mensa Kristus hup de ola golhata zaka, zen eiwa de tanganna."

⁷ Zep angkam sosonna mensa Alap mo Enhona nêbe mae hap gol gwizimnira, em home aha-en mae tahalha eibi'in. Em in zebe isrip-sri naban Bian Yesussu ës gwebla'an- Zênaka de etan zertrë zannak depye. Êe in zebë Alap hap dawemna anakan gol gweblanan, "Ema asa sam ta gwe'ara."

⁸ Zên sa emsa tatete ta gwibiri, hëndep zêre mo lwa halzan hap de yaklanak de zaunnuk zep esa enhô kles gwesin srëm nik ëzaul.

⁹ Alap sa kirekam ebe mae hap syal gwibir-zimdi, sap Zen zêre mo ol gu-gunnu man sul sone gwenda. Zen bëjen emsa eititi gwibiridan, sap Zên emsa kwang guludaka- zêre mo Tanena Bian Yesus hun dikim zergolek de gwen hapye.

Mae hap de ol jalse gwen: Em ba habe ëhliwe gwenan?

¹⁰ Aya-wal oso-wal, êe Bian Yesus mo bosekamë emsa gubirida'an: Enlalasa em aha-en ta gwen- dekam de ëhliwe gwen srëm hapye. Bahem enaka jakal gwibirida gwen, hwëna banakare maesa de dwam gwibinni ahaksa kalang gwibinni, nonol em enlalasa dawemkam aha-en ta gwen.

¹¹ Sap Kloë mo iyena man asa nenblazak, "Korintusk de Kristen zini man ëdarak gwe-gwenan."

¹² Insa darak gwen hap dena emsa gubiridal, zen anakan de ëgwë gwenas: Ahakon ema ëgu gwenan, "Êe an Paulussu de ang gweblan zi." Ahakon ëgu gwenan, "Êe Apolo'a de ang gweblan zi." Ahakon ëgu gwenan, "Êe Petrussu de ang gwe-blanna." Hen ahakon ëgu gwenan, "Êe Kristussu de ang gweblanna."

¹³ Hwëna kirekam de lwankam, ki san Kristus mo timni esa blum ul?- deban de srën-srënkam lowe hendan hapye. Ahaksa san ha te-lidak sonnak ebe mae hap ëyë tik? Ki san emsa ano bosekam baptis dabik?

¹⁴ Angkam êe ama sam gwesin'in- mae hap: Êe homë emsa baptis tabik. Êe diki Krispus ne Gayus en nekaë baptis sok.

¹⁵ Zep ebon mae onakon ahana bëjen anakan gun, "Paulus zêre mo bosekam asa baptis taka."

¹⁶ O ahakon mesë hen enlala gwibiri-danan: Stepanus Baksa hen zêno golak de wenya, zen hen ëyë baptis tabik. Hwëna dekon ahakorena, êe homë enlala gwe'an.

¹⁷ Sap Kristus asa zisi de baptis ta gwibin hip hom dam tasikî. Zen diki zêre hap de ol dawemsa de gol halada gwen hap asa dam tasikî. Hen Zen anakan asa gubluka, "Auhu-kama zi mo enlala blala bahem ëre hap de ol dawem naban siri gun. Êre hap de te-lidak soblan hap de ola, diki zen zen bol-zaun gwen." Zen mae hap ki kirekam asa gubluka: Sap zi mo ëhalen hap de sosonna, zen kitak zêre hap de te-lidak soblan ennak lwa'an.

Mae hap de ol: Kristus hup de te-lidak soblanna, zen zêwe Alap zêre mo enlala blala nêp zertreizimki.

¹⁸ Sap men zen juwen hap de ora san ang ta'an, zêbe mae hap Kristus mo te-lidak sonnak de tinni, zen asyas ol makan lwazim'in. Hwëna nen ëngaya gwen hap de ora san de ang tan wenya, nen ema anakan tame ul gwenan, "Alap mo sosonna, zisi de ngaya tabin hip dena, zen zêwe."

¹⁹ Sap Alap mo olak man lwak,

"Auhu-kama zi mo enlala blala Ēe asa hom tazim.

Nwe hlung gwen wenyik mo tame gunnu Ēe asa jek-jak gulzim."*

²⁰ Zep auhu-kama nakore enlala blalsa de tawa tabin hip de weny, hen sekolasa de sul sonen weny, hen ol gulsun-gulsun hup de ètewesin weny, zèno mae mo auhu-kama en nakore tame gunnu in Alap mes joblo-top gulzimki.

²¹ Sap Alap zère mo enlala blalkam mes tìngare zini gubiridaka, "Em bëjen em ere mae mo enlala blala kon Asa tame tan." Zen hom kirekam dep dwam gweka. Hwëna Zen a kirekam mo nësa angkam gubirida'ara: "Ola mensa ena 'asyas ol makan' enlala ei gwibirin, hwëna zen dekon asa emsa ngaya tabir- em de desa taìblibinkimye."

²² Hwëna Yahudi zini, zen nonol owassa de goltreizimdin hip èabe gwe-gwenan-dekam de taìblibin hipye. Hwëna Yahudi srëm zini, zen zère mae mo enlala blal en san de ang tan hap èdwan gwe-gwenan.

²³ Zep nëno mae mo tawa tabinni, Kristussu de te-lidak sonnak makan ta irin hip dena, Yahudi zinik man jawe guk hana gwenan. Hen Yahudi srëm zini, zen man asyas ol makan enlala nei gwibirin.

²⁴ Hwëna nësa men desa Alap Zëna kwang guludaka, sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi, nëbe mae hap Kristus hup de ola in man nwe-mase gwizim'in, "Alap mo sosonna hen enlala blala zen zèwe."

²⁵ Zep Alap onakore enlala joblo-top makare ola in, zen hwëna auhu-kama zi mo enlala blalsa man gulmun'un. Hen Alap onakore asyas makare ola in, zèno sosonna man taman kin'an- auhu-kama zi mo soson nakonye.

²⁶ Aya-wal oso-wal, emki èenlala gwen-men kim Alap emsa kwang guludakake. Dekam em auhu-kama zi mo nwenak, bose nabarena beya naka hom. Em in totore lowehen zi- soson srëmna hen enlala joblo-topna, auhu-kama zi mo nwenakye.

²⁷ Hwëna Alap enlala joblo-top weny emsa kwang guludaka- dekam de enlala blal wenyik èsaher gwe-gwen hap. Hen Alap soson srëm weny emsa mes hlil inki-dekam de soson wenyik èsaher gwe-gwen hap.

²⁸ Mensa bose nabare weny anakan lamang da gwibirin, "Wakin totore zi-ba maesa de tame gun srëmna," hwëna desa mes Alap dam tasibirki- desa de bose nabare weny in hap lamkam anakan golètreizimdin hip, "An zen ano nwenak de èdakastin wenyaye. Em hom."

²⁹ Mae hap ki kirekam syal gwibirki: Auhu-kama zi dikim Alap zère mo nwenak zënaka bolte-bolte ta gwibin srëm hap.

³⁰ Sap nen Alap zère mo syal en nakone ki Kristus hun èraha-en gwek. Zen zep nëbe mae hap de ausu hap Desa en drë neka. Zep nëno mae mo enlala blal hap dena Zëbon. Dam-damkam hen lalakkam de Alap mo nwenak gwën hap dena hen Zëbon. Hen èngaya gwen hap dena Zëbon en.

³¹ Zen in zep Alap mo olak anakan lwak, "Zini diki Bian ensa zen boltere ta gwen.

Zënaka bap zen."*

2

¹ Aya-wal oso-wal, èe kimë ebon mae hatak- Alap onakore ol dawemkam dikim emsa tawa tabin hip, èe homë ère mo ola sam-sam gul gwek- dekam de em asa enlala gweblan hap, "Zini an zèno enlalana blala."

² Sap èe mesë enlalana anakan hohle ta guk, "Èe de zëbon mae gwënkam, èe Kristus Yesus de zèbe mae hap te-lidak sonnak tìn en hap denaka asa tawa ta gwibir."

³ Èe kimë eban mae golèlowehe gwek, èe dekam sin-sinni, hen airin hip ama yal-yal gwe-gwek.

⁴ Ano tawa tabinni dekam, èe homë ola sam-sam gul gwek- dekam de em asa enlala gweblan hap, "Zini an zèno ola soson tanganna- enlala blala ban." Hwëna èe Alap mo Enhonakë yaing gwe kinì gwek- anakare enlala naban, "Zen Zen sa zèbe mae hap zère mo sosonna goltrei gwizimdi- banakare owas maesa de syal gwibir-zimdinkim." Hëndep em zebe zèno sosonna hla kuk.

⁵ Èe mae habë kirekam gwëk- em dikim auhu-kama nakore enlala blalsa abon hla tan srëm hap, hen desa de em taìblibin srëm hap. Hwëna aena diki anakaresa de hlauhlun habë sam gwesik, "Zen Alap mo soson nakon syal gwe-gwenda."

⁶ Hwëna Kristen zini nëno mae mo tawa tabinni, Kristus de nëbe mae hap te-lidak sonnak tìn hip dena, zen sap enlala blala ban. Hwëna auhu-kama ennak de enlala èlwa gwen zini bëjen enlala blala insa tame tan, sap zen Alap onakorena. Diki men zen Kristus hun de zeraha-en gwennak èzise gwe'an, zen en sa enlala blala insa tame da gwer. Sap enlala blala men dekam tawa la gwibirin, zen auhu-kamana an kore naka hom, hen men zen angkam teipsinkim irik nil gwe'an, zen

* 1:19 1:19 Yes. 29:14 * 1:31 1:31 Yer. 9:24

hen dekore naka hom. Zëno mae mo irik ginni in nabakam sa jek-jak gwer.

⁷ Hwëna enlala blala men dekame tawa la gwibirin, zen Alap zëre onakorena-mensa menkam zi hip aning ta gwizimkike. Hwëna Zen sap orep mes okamana ansa de yang gulsun srëmnak nësa anakan kalang gwibiridaka, "Enlala blala bare ol dawemna in san de ang tankam, zen zen sa ère mo ngatannak yaing gwer."

⁸ Okamana awe de teipsin-teipsin wenya hom Alap mo enlala blal aning tanna insa tame dak. Sap zen de tame dananam, ki molya ngatan zi mo lang nakore Teipsin Zini Yesussu te-lidak sonnak makan da inninam.

⁹ Hwëna enlala blala insa de tame tan hap dena, desa mes Alap nèbe mae hap golzimki- men kirekam zëre mo olak lwakke,

"Zi mo hlaun srëmna, hen sane gwen srëmna,

hen enlala gwibin srëmna, desa mes Alap hamal gulzimki- men zen Zënaka enna nola gweblanake, zen en de desa tame gul gwen hap."*

¹⁰ Hwëna zen in zebe nen angkam Alap mo enlala blal aning tanna insa tame la gwenan, sap nen zëre mo Enho nabane lowehe gwenan. Sap zëre mo Enhona Zen kitak hëndep olk en san denaka tame gul gwenda- sap Alap zëre mo enlala aning tanna hëndep kitak.

¹¹ Men kirekam hen zi mo enlalana, zen diki zini in zën en de tawa gweblan. In zep hen kirekam Alap mo enlalana zen diki Alap zëre mo Enho en de tawa gweblan.

¹² Nen auhu-kamana an kore enhosa home eirink. Nen hwëna Alap zëre mo Enhosae eirink. Zen in zebe tame ul gwe'an- dawemna mensa Alap totoresana nèbe mae hap gol gwizim'ira, Kristus hun de zeraha- en gwenkam.

¹³ Zep nen in dekame tawa la gwibirin, zen auhu-kama zi mo enlala blala korena kim hom. Zen Alap zëre mo Enho nakore enlala blalkame tawa la gwibirin. Zen in zep Alap zëre mo Enho naban de zergwën zi enna dam nulsuk gwenan.

¹⁴ Alap mo Enho naban de zergwën srëm zini, zen bëjen Alap mo Enho nakore enlala blala insa dokwak tan. Zëbe mae hap man nwe-mase gwe-gwizimnin- san de asyas ol. Tame gun hup ki sap ëalp gwe-gwenan, hwëna Alap mo Enho naban de zergwën srëmkam, toton bëjen tame gun.

¹⁵ Hwëna Alap mo Enho naban de zergwën zini, nen ema tüngare tawa tabinni anakan klis ul gwenan, "An eiwa Alap mo Enho nakorena. An dekore

naka hom." Hwëna auhu-kama enlala zi bëjen nësa anakan tame tabin, "Alap man zëno mae mo tawa tabinni sam gwesik gwibi'ira," ahaksa, "Zen hom sam gwesik gwibi'ira." Zen diki Bian Zën sa kirekam klis gulu.*

¹⁶ Zep Alap mo olak man anakan lwak, "Zini toton banakan dep?- Bian Alap mo enlalasa de tame tan naye.

Zep nen toton bëjen nen ol zim-zimsi zëbe hap golblan."*

Sap eiwa kirekam lwak, hwëna angkam Kristus mo enlalana nèbon mae onak lwa'ara!

3

Mae hap de ol: "Asa Apolos han Alap mo nganak de syal ën zi darekam em enlala gwe-gwizimdin."

¹ Aya-wal oso-wal, ëe kimë emsa golëlowehe gwëk, ëe homë dekam emsa anakan enlala gwibirida gwëk, "An kitak Alap mo Enho naban nërgwë'an. Anik olk san denaka tawa ta gwëk." Hwëna ëe ama emsa enlala gwibirida gwëk, "An nama okama naban noldokot gwe'an. Kristussu de taiblilannak nama wal baizil makan lowe he'an."

² Ano emsa de tawa tabinni dekam wal baizilsä de momkam taizibin makan lwa gwëk. Bong hap de tembanena bëjen em twinbin. Hwëna angkam hen kire nike nama lowe he'an!

³ Sap em namae auhu-kama nakore holehle en san ang ta gwenan. Em namae wal bosa wal oban enaka enlala eibirida gwenan, "Zëno bosena hap zen abon onakon teipsiblin." Zen in zebe enaka husus eibirida gwenan hen ëdarak-darak gwe-gwenan. Zen in zep man dam gwesik gwenan: Eno mae mo auhu-kama nakore hole-hlena man emsa irik tabirida nasen gwenan- san de em ëKristen gwen srëm zi!

⁴ Sap anakare nakon de enaka jakal gwibirida gwenna, "Eë an Paulussu de ang gweblan wenya," ahaksa, "Eë an Apolo'a," dekam man dam gwesik gwe'an: Em in nama auhu-kama enlala nabane lowehe gwe'an.

⁵ Eë dwan Apolos han apdenak- Alap mo nganak de syal ë gwen zi dare sake. Alap mes srën-srënkam abe nikip syala wei yul sonezimki, hen em dekon zebe ëei gwëk.

⁶ Eë an eiya ta gwen hap de zini. Apolos zen hokam de hlë tablanda gwen hap de zini. Hwëna Alap Zën zep sipni insa gubirida gwenda, "Em ësaltin, hëndep eisi em ëtën."

* 2:9 2:9 Yes. 64:4

* 2:15 2:15 1Kor. 4:1-5

* 2:16 2:16 Yes. 40:13

⁷ Zep ëe eiyas tan hap de zini hen sap hlë tablanda gwen hap de zini, ëe mam dare naka hom. Diki mamna Bian Zë-en, sap Zen Zen syal gwe-gwibirida- dekam de eisi ëtën hap denaye.

⁸ Zep eiyas tan hap de zi niban hlë tablanda gwen hap de zi niban apdenak-teipsin niye. Alap sa zëno mae mo syal hap de dawemna lamkam golzimdi- zëre mae mo syal jam enkam.

⁹ Zep ëe apdekam ëre mo syal bosyan naban Bian mo syalsaë o'an. Em in san de Alap mo nga. Ahaksa em in san de Alap hap de golsa de ëe syal gweblanna.

¹⁰ Sap Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon asa zer inki, ëe zebë zëre mo gola in mo mokona eiyas tak- san de ëe gol syal gwe-gweblan hap de tewesin zi. Angkam hwëna aha zi ayang da ine gwe'an. Men zen kirekam angkam syal ta gwe'an, zen dawem enkam zen syal gwe-gweblan.

¹¹ Sap ano tawa tabin nikon, em zebe tame uk, "Nëno mae mo ngirin bol te makare Zini, Zen Kristus." Zep zini toton bëjen aha tesya bolak etan ik gin- aha tawa tabinsi de zë mas gunkumye.

¹² Zep angkam zini man gol yala insa de ayang-ayang tan hap srën-srënkam ëalp gwe-gwe'an. Ahakon emaskam de syal gweblan hap, ahakon perakkam dep, hen ahakon kaso lilingtinkim dep. Hwëna ahakon hen te olsoskam de syal gweblan hap ëalp gwe-gwe'an, hen ahakon jaba alakam dep, hen ahakon endang ala sasankam dep.

¹³ Hwëna ano mae mo syal gweblan gol yala in Bian sa zëre mo klis gun hup de yakla yalak de zaunnuk akasibli zala. Zen syaukkum de ang tankam sa akasibli- dekam de zë hla tan hap, "San ha zëno mae mo abe hap de gol syal gweblanna an nama sa zaulu?"

¹⁴ Men zëno syal gweblan nakon de taibli srëm gwe'anka, zen zen sa dawemna nulin.

¹⁵ Hen men zëno mae mo syal gweblan nakon de syauknu in hap taibli'anka, zen molya ba maena nulink. Zëna enna sa ëngaya gwer, hwëna zëno mae mo nwe-masena san de gol zik de taiblin nakon de hey gwnna- ba maesa de golheya gwen srëmkam.

¹⁶ Em san home tame uk? Nen an dwan Alapsa dekon boklesa kom so gweblan hap de gol makanke. Alap mo Enhona kitak nëbon mae am gwë gwenda.

¹⁷ Zi de Alap mo gola insa karek gunkum, Alap sa hwëna desa karek tala. Sap gola in zen Alap Zëre en hap dena- lalakna. Hen kitak de Kristen zini nen an zen- gola inye.

¹⁸ Bahem enaka boton ta gwibin. Zi de ebon mae onakon zëre mo auhu-kama enlalasa anakan enlala gweblanna, "Ano enlalana blala," dawemna zen diki nonol okama nakore enlala blala insa zen tihis tan- dekam de hwëna eiwa de enlala blalsa zer irin hipye.

¹⁹ Sap mensa auhu-kama enlala wenya 'enlala blal'kam nen gweblanan, zen hwëna Alap mo nwenak joblo-topna. Men kirekam zëre mo olak lwak, "Zini men zen tim nul gwenan, 'Ëe asa ëre mo nwe hleng gwen nakon dawem gwer,'

kire zi hip man Alap zëre mae mo nwe hleng gwenna insa li yul sone gwiz-imnira-

zen de zëre mae hap hëp makan lwaz-imdin hip."*

²⁰ Hen ahana man lwak, "Okamanak mensa nenbirida gwenan, 'Zini in enlala blala,' hwëna Alap man desa enlala gwibirida gwenda,

'Zëno mae mo enlala blala in waba hap.' "

²¹ Zep nen hap nen Kristen bosyansa anakarekam boltere ta gwibin, "Ëe zëbon de ang tanna." Sap nen men zen Kristus hun ëraha-en gwek, Alap mes nëbe mae hap golzimki- nen de kitak teipsin-teipsinkim lowehen hap denaye.

²² Sap ëe, Apolos, hen Petrus, ëe hen teipsin-teipsin nika hom, hwëna ëe ama Alap hon de babu gwen zi makan emsa mas eibirida gwe'an. Angkam em hen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep nen angkam kitak teipsin zi mo kime bi eibi'in- sap angkam de okamana ansa, hen ngein sin dep dena, hen sap juwen hap dena, hen ëngaya gwen hap dena.

²³ Zen mae hap ki lwa'an: Sap nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, hen Zen mes Bian Alap han aha-en ëka.

4

Mae hap de ol: Yesus mo dam tasibin zi mo syala a kirekam mo jematnak nwe-mase gwe-gwe'anye.

¹ Zep asa Apolos han a kirekam em enlala gwe-gwizimdin, "Zen an Alap hon de babu ën zi dare," hen ano nik mo syala, a kirekam em enlala gwe-gwibin, "Ola mensa Alap orepaning gul gweka, zen in desa hwëna angkam ol halada gwe'ara."

² Bol-zaun tanganna abe nikip dena, zen syala insa de golsyalhen srëmkam ol gwen hap- dekam de Bian Zën asa anakan aken hap, "Zen taiblizimdin tanganna."

* 3:19 3:19 Ayb. 5:13

* 3:20 3:20 Mzm. 94:11

³ Zep em ahaksa aha zi de asa anakan kara ta gwenna, “Zëno syala dawemna,” ahaksa “Karekna,” zen abe hap bana hom. Aena hen homë ënaka anakan enlala gwegweblanan, “Ano syala dawemna,” ahaksa “Karekna.”

⁴ Ëre mo ënaka de enlala gweblankam, ëe ama Bian mo dwam gwibin sin syal gwe-gwe'an. Hwëna kirekam de ëe ënaka enlala gweblankam, dekon en bëjen anakan asa dam tasin, “Bian mo nwenak ëe eiwa dawemkamë syal gwe-gwe'an.” Zen diki Bian Zën sa ano syala ap klis gulblula.

⁵ Zen in zep, bahem na-en aha zisi gubirida gwen, “Zëno syala karekna,” ahaksa, “Zëno dawemna.” Zen diki Bian Zën de lwahal zankam sa kirekam klis gulzimdi. Karek-karekna mensa zini aning nul gwenan, desa sa golwet sozimdi. Hen men desa enhonak kalang ei gwibirin, zen dekam sa kitak Zën goltreizimdi. Men zëno mae mo syal zëre mo nwenak sam gwesii'n, zëno mae mo bosena dekam sa hen mam gulzimdi.

⁶ Aya-wal oso-wal, ëe ansa ale gulzim-Apolos han ëre nikip dena, hwëna zen em dikim abe nikip de en naka dam gulsun hup hom. Zen em dikim kitak anakan dam gulsun hup, “Kristen zini sap bëjen Alap mo ol tatak nakon golsyalhen.” Zep bap nen ahakore en naka anakan boltere ta gwibin, “Zen dawem-dawemna,” hwëna dekam ahakore nakae enbirida'an, “Zen dawem-dawem tangan naka hom.”

⁷ Zen nara ki emsa gubiridaka?– em de teipsin zi mo kim aha zisi klis gul gwen happye. San ki ebe mae hap ere mae mo syal en nakon Alap dawemna gol gwizimnira?– zep de kirekam ëbola-bola gwe-gwen happye. Zen syala kon hom. Zen Zën totoresza zëre mo kwasang-kwasang nakon gol gwizimnira, zep bap nen nënaka anakan bolte-bolte ta gwibin, “Ëe ëre mo dawem nakonë gulink.”

⁸ Em ema bolte-boltekam ëtim gul gwe'an, “Ëe mesë tangan Alapsa hli-hli lasik. Asa ba hap de aha zi tawa tabin hip? Ëe an teipsin-teipsin nikake.” Em zebe asa enlala eibirida gwenan, “Ba hap de Paulus maesa etan salbiridan hap?” Hwëna eiwa eme ëteipsin-teipsin gwe'anam, airis, sap dekam ëe ëre mo syal bose walya ban amaka hen eno mae mo ngirin klesnak ëteipsii'n!

⁹ Hwëna, eiwa, ano dam gulsunkum, Alap men Zen Yesus hup de olsa dikim gol halada gwen hap asa dam tasibirki, Zen ëmam-mam gwen hap hom asa gubiridaka. Hwëna Zen otde tangannak de teinikirin hip asa gubiridaka. Ëe in

zebë lowehe gwenan– san de bwinak de lowehen zi, tameran en hap de kalang gwibiridanna. Zep tingan asa nga-ngola ban kara da gwibirin– sap okamanak de wenyu, hen Alap mo dam taha nakore zini.

¹⁰ Zep Kristus mo bose hap tingare zini man asa nenbirida gwenan, “Enlala joblo-topna hen sin-sinni.” Hwëna em ema enaka bolte-bolte la gwibirin, “Ëe an enlala blala hen soson tanganna.” Em ema enaka kil li gwibirin, “Aha zi man asa blikip neisibirida gwenan,” hwëna kirekam de lwankam, ki hwëna asa ba hap lamang da gwibirin?

¹¹ Zep hëndep angkam ëe usak nabanë lowehe gwenan– hen ho-hole naban. Hen ano mae mo pakeanna kalk-kalk tola. Asa man dangole gwibirin. Hëndep zep angkam dawemkam de lowe henna banak dep?

¹² Ëe ëre mae mo tahalhasa dikim sul sonen hap aenë soson tokna dei kul guk gwenan. Asa kim lamang da gwibirin, ëe hwëna dekam Alapsa abe la gwenan– Zen de zëbe mae hap dawemsa golzimdin hip. Zen kim asa karek da gwibirin, ëe hwëna ama ëenlala gwe-gwenan, “Dikire zen en nësa karek da gwibik.”

¹³ Kim asa wakwak da gwibirin, ëe hwëna ol kwasang-kwasangkamë ding ul gwizimnin. Zep aha zi mo asa de hlaluladankam, ëe san de okamana awe de ase nabare kire-kirena kiye– yal tan en hap dena. Kirekam zep hëndep angkam sërkam asa husus neibirida gwe'an.

¹⁴ Ansaë kirekam ep ale gulzimnin, zen emsa dikim saher tabin hip hom. Zen ama kim emsa enlala sobiridan– san de ëre mo walas tangansa de gubiridan makan.

¹⁵ An zebë emsa gubirida'an: Emsa de oto gulsuk gwen hap de zini sap maka sepulu ribu enkam lowe he'an, hwëna eno mae mo nonol bianna, ëe an zen. Sap nonol ëyë Kristus hup de ol dawemkam emsa tawa ta gwibik. Em dekam zebe hëndep Kristus hun ëraha-en gwëk. Zep em in kitak san de ano walas tangan.

¹⁶ Zen in zebë emsa gubirida'an: Em diki asa em tana wei san zertron.

¹⁷ Zen in zebë Timotiussu ebon mae osan dep zer sonek. Zen in hen ano dang tinarak de walas, hen Biansa de taiblilan tanganna. Zep ëe men kirekamë Kristussu tana wei san zertro'an, zen zen sa hwëna emsa enlala sobirida gweru– men kirekamë tingare jemmatnak tawa tabirida gwenanye.

¹⁸ Ebon mae onakon ahakon man ëbola-bola gwëk– anakan de ëenlala gwenkam, “Paulus molya etan nësa amjanbirida zaka.”

¹⁹ Hwëna Alap diki asa dwam gwe-bla'anka, ki asa emsa amjanbiridazal. Zen dekam asa bola-bola wenyä insa anakan hlauludazal, "San ha zen mes eiwa asa nërapde gwer?- Alap mo Enho nakore sosona de gwirensinkimye, men kirekam zëna ëgu gwenan. San ha zëno mae mo ol toran en ki yawal gwizimk?"

²⁰ Sap Alap mo irik ginnik de bitï gwen wenyä, nen diki Alap mo Enho nakore sosonkame lowehe gwenan. Ëk enkam de ol toran nakon home.

²¹ Zep en ki dam ulsuk: Ki san ëe bi zik de walas zemka tangolebin makanë emsa gweibiridazan? San ha kwasang nabare ol sin-sin nibanë golhatazan?

5

Jemat nakon de karek gol gwen zisi zeralsa sonebin hip de ol:

¹ Ëe ama emsa tenggwanbirida'an-anakan de emsa salbiridankam, "Zëbon mae onakon, ahana man bi zik mo we ma'a kahalo gwe-gwibirida." Sap Alapsa de tame tan srëm zini, zen hom kirekam de kareksa syal nei gwibirin!

² Zep kirekam de lwankam, em ba habe anakan ëbola-bola gwe-gwenan, "Ëe mese sërkam Bian mo nwenak ëdakastik." Diki dawemma gosa emaka ta gwe'an! Hen zini insa emaka ere mae mo jemat nakon ëralsa sone'an.

³⁻⁵ Ëe sap ebon mae onakon langanakë gwë'an, hwëna ano enlalana san de emsa de golëlowe henna kiye. Zep ëe emsa de golëgwën makanë gubirida'an, "Kirekam de karek gwen zini insa jemat nakon em Bian Yesus mo bosekam zeralsa sonen." Em kime tagal gwe'ak, ëe enlala enkam asa zë ang gwer. Dekam emki tïngare zi mo nwenak zini insa Bian Yesus mo sosonkam dowal mo kigi hap ja tablan. Mae hap emki kirekam ja tablan: Dekakim haleka. Tim en naka sap sa karek gulblula- ang en nik deka Bian mo lwa halzan hap de yaklanak de zaunnuk gaya gweka.

⁶ Zep em ema tangan ëkarek gwe-gwenan- anakan de ëbola-bola gwe-gwenkamye, "Ëe Bian mo nwenak sërkamë ëdakasti'in." Mensa zini mwin-mwankam nen gwibirin, san ha mese eititi eibik?- mensa anakan ëgu gwenanye, "Ragisa de betekkam tepung mang-mang gunnuk mas gunkum, dekam hwëna mamkam hop gwe-gwenan." Zëno aha dam gulsunnu, nen dikim karek gol

gwensa hiri gun hup, sap zen man mam gwe-gwenan hen hlimin nisen gwenan.

⁷ Zen in zep, zi karekna insa em ragisa de hiri gun makan ere mae onakon hiri tan. Sap em de nama deban apdekam zergwë gwenkam, em molye ëlalak gwek.

* Sap Kristus mo kala mes emsa dikim lalak tasibin hip wet sok- Paskanak dep de dombasa zip son makan kim nëno mae mo karek-karek hap dakke.

⁸ Zep ragi nabare syal gwibin roti ëpbana in nen hiri gun. Hwëna angkam Paskanak dep de ragi srëm roti ësena in ensa nen twenblanda gwen. Desa de dam gulsunnu, zen nëno mae mo ëpba lowehen kareksa de hiri gun hup, hwëna dekam de enho lalak enkam eiwa de ora san ang ta gwen hap.

⁹ Ëe mese sap nonol suratna ebe mae hap ale gul sonezimk- kahalo soson zi niban de golësiriri gwe-gwen srëm hap de-naye.

¹⁰ Hwëna ëe Kristen gwen srëm wenyaka homë ki enlala gwibiridak. Eiwa, Kristen gwen srëm wenyik mo syala, a kirekam moye:

swi soson,
te-ala beya gwen hap de ëhole-hle gwe-gwen,
ësowë gwe-gwen,
hen yang tasin dowal hap de boklesa kom ta gweblan.

Hwëna kirekam de Kristen gwen srëm zisi toton banakan dep?- langa tasibinni, okamana ansa de hli yun srëmnakye.

¹¹ Diki men desaë enlala gwibiridak, em de langa tasibin hip, zen zini men zen ëgu gwenan, "Ëe mesë Kristen gwek," hwëna zen zen anakaresa nama nulin halasen gwenan:

swi soson,
te-ala beya gwen hap de hole-hle,
hen yang tasin dowalsa de boklesa kom ta gweblan.

Ahaksa wal bose walsya de lamang ta gwibin,

ahaksa ho mamaksa de otdeblanda gwen, hen ësowë gwe-gwen.

Kire zi niban bahem mae apdekam golëtembane ta gwen.

¹²⁻¹³ Men zen Kristen zinik bitï gwe srëm gwe'an, zen diki Alap Zën sa zëno mae mo karek-karekna klis gulzimdi. Nëbe mae hap hom golzim'ira- kire zi mo kareksa de klis gul gwen hap denaye. Hwëna diki ere mae mo jematnak de ëKristen gwen wenyä, zëbe mae en hap em klis gul

* 5:7 5:7 Yahudi zini yakla yala Paskanak dikim ang tan hap, Musa mo ol san man ragina gola kon tïngan yal da gwek. Dekam zep hen Musa mo ol san zao de minggunak ragi srëmkam de roti ensa dwenblanda gwek. (Kel. 12:14-20) Zep ragina insa man hen enlala nei gwibik, "Zen san de nëno mae mo karek-kareksa de hiri gun makan- dekam de Biansa golek de tan hap."

gwizimdin. Sap Alap mo olak man lwak, "Karek gol gwen zisi em ere mae onakon golëalsa sone gwen."*

6

Mae hap de ol: Alapsa de tame tan srēm zisi bahēm gublun, "Ano nik mo karekna ansa ap klis gulzim."

¹ Em ba habe anakan ēgwē gwenan?—aha nik de Kristen bōse zemka gublunna, "Zen ano kire-kiresa sowēkam golka," ahaksa, "Zen ano wesya kahalo gwibirki," em ba habe hwēna Alapsa de tame tan srēm teipsin zi sin dep kiresa olhal gwenan?—zēwe de tap gun hupye. Diki Alapsa de dawemkam taibliblan wesyan dep emaka olhal gwenan—zen de tap gulzimdin hip.

² Em san home tame u'in? Alap mo hlil irin wenyā nen esa lamkam okamanak de karek gol gwen zisi klis ul. Zep kirekam de lwankam, em ba habe bete-tekna insa ere mae mo ngirinnik klis ul srēm gwe-gwe'an?

³ Em san home anakan tame u'in?—"Nen dekam esa hen Alap mo dam taha nakore zini klis ul." Zep em sap esa angkam okamana awe dena klis ul gwer.

⁴ Zep ebon mae onakon de banakare karek mae jowenkan, em san esa totore zi sin dep olsong gwe-gwer?—men zen eno mae mo jematnak bōsena lwazim srēm gwe'anke, zen de ep tap gul gwizimdin hip.

⁵ Em kirekam ema enaka saher la gwibi'in. In dwan ere mae mo jematnak kike—aha-en mae, enlala blal tolaye! Zen zen maka tap gulsuk gwizim'ira.

⁶ Hwēna em Kristen zini ere mae mo kareksa ema tūngare zi mo nwenak olwet so gwenan—ēKristen gwen srēm teipsin zi sin de gol hankamye.

⁷ Kristen zini ebon mae onakon ahanik de wal bōse zemka teipsin zi hon gublunna, "Zen man asa sowē taka," dekam mes dam gwesinīn, "Em Kristen zi mo lowehen nakon mese ēlanga gwesik." Diki dawemna emaka anakan ēenlala gwe-gwenan, "Zen sap sa kirekam asa sowē ta gwera hen karek ta gwera."

⁸ Hwēna eno mae mo enlalana anakarekam lwa gwizim'ira, "Ee sap asa hwē-hwēkam ēre mae mo Kristen bōsesa karek la gwibir."

Nēre mae mo timsi de golinik gwen hap de ol—anakare enlala naban, "Ano timni an Alap mo gol."

⁹ Em san mese ēeititi gwek?—"Men zen kareksa nulin halasen gwenan, zen molya Alap mo irik ginnik bitī gwek." Bahem enaka boton ta gwibin! Anakare zini bējen bitī gwen:

swi enkam de ēlowehe gwen wenyā, kahalo soson wenyā,

zi bosyan han de inisin makan ēgwē gwen wenyā,

hen we walya, we wal bōse zeban de kirekam ēgwē gwen wenyā,

hen yang tasin dowal hap de boklesa kom so gweblan wenyā.

¹⁰ Hen ahakon sowē tam wenyā, te-ala beya gwen hap de hole-hle wenyā, ho mamaksa de otdeblanda gwen wenyā, aha zisi de lamang ta gwibin wenyā, hen asaskam de zi mo kire-kiresa alal ta gwen wenyā.

Kirekam de wenyā, zen molya Alap mo irik ginnik bitī gwek.

¹¹ Orep em hen ahakon kirena. Hwēna angkam Alap mes emsa kirekam de karek-karek nakon ngan tasibirki. Zep angkam em mese ēngan gweher. Em kime Bian Yesussu laibliblak, hen Alap mo Enhona kim emsa ing gwe hebiridaka, Zen dekam zep emsa gubiridaka, "Angkam zen mes ēdakastil—ēre mo nwenakye." Zep bahem etan kirekam de karekna syal gwe-gwibin.

¹² Hwēna ebon mae onakon, ahakon sa ano ol jalse gwenna insa husus neibir. Zen anakan sa ding nul, "Nen Kristen zini sap esa banakare maesa syal ei gwibir."* Hwēna ēe ama kire zisi ding gulzim'in, "Banakare maesa de syal gwibinkim diki nonol enaka de anakan takensibirida gwenkam aīris, 'San ha syala an Kristen zini abe hap man sam gwesibli'an? San ha dowal mo kigi mo wan-wan tan sanē dekam ang gwe'an?—Yesussu dikim hli tan hap.'"

¹³ Hwēna ahakon hen sa ano jalse gwen ola insa husus neibir; zep sa anakan ēgul, "Nēno mae mo timni tembane hap man ēsam gwesik gwenan, hen tim niban tembane naban esa lamkam okamanak hli kosol. Alap ang en naka sa ngaya tabiri, zep sap esa angkam nēnaka de golēinik gwe-gwen srēmkan tembane ta gwer." Zen hwēna tembane en hap hom kirekam

* **5:12-13 5:12-13** Ul. 13:5; 17:7; 19:19; 22:21-24; 24:7

* **6:12 6:12** Kim Korintusk de zini anakan ēgu gwek, "Nen Kristen zini sap esa banakare maesa syal ei gwibir," zēno mae mo enlalana san ha anakan mes yap lwa gwizimk, "Nen Kristen zini hom Yahudi mo ēpba titi tabin sin de ang ta gwen nakon ēngaya gwe'an, zep sap esa banakare maesa syal ei gwibir." Ahaksa san ha zen anakare enlala naban kirekam ēgu gwek, "Nēno mae mo timni ansa okamanak esa hli kul gwer, zep sap esa banakare maesa auhu-kama ennak dep de timkim syal ei-gwibir. Nēno mae mo enhona hom dekam karek gwe'ara." Hwēna kirekam de enlala gwenna in kitak boton.

zënaka yasik da gwibirin. Zen hwëna a kirekam mo srip nulsuk gwenan, “Sap esa okamana awe en dep de tim niban ësawi soson gwe-gwer.” Hwëna eiwa dena, Alap hom timni nèbe mae hap golzimki– dekam de nère mae mo hole-hle san ang ta gwen hapye. Nèno mae mo timni, zen Bian zère mo dena, hen Zen man kara ta gwibirida.

¹⁴ Sap Alap mes Bian Yesussu tin nikon tim niban ngaya taka. Zen in zep sa hen nèsa zère mo sosonkam kirekam ngaya tabiri. Zep nen hap nen nère mae mo timni karek ta gwibin.

¹⁵ Em dwan mes-eme anakan tame uk, “Ano mae mo timni an, zen Kristus mo timnik mas gwin'in.” Ki san ha man sam gweš'in?– Kristus mo hlina insa de swi soson wenyik mo tim niban aha-en son hapye. Kina ki bëjen!

¹⁶ San ha em home anakan tame u'in?– “Men nara swi soson wenya ban swi ënna, dekam zëno nik mo timni mes aha-en nënan.” Sap Alap mo olak man lwak, “Zen dekam san de aha-ere timni kiye.”*

¹⁷ Diki Bian Yesu hun de zeraha-en gwenkam airis. Dekam Bian mo Enho naban zini in mo enho naban aha-en.

¹⁸ Kahalo gwen hap de enlalasa emki langa tasin. Sap tingare ahakore karekna, zen hom timnik makan gwe-gwenan. Hwëna kahalo gwenkam, zen ere mae mo timsie kim karek ul gwenan.

¹⁹ Em san mese ëeititi gwek?– “Eno mae mo timni in, zen Alap zère mo Enho mo gol sake.” Sap Alap mes zère mo Enhona eno mae mo enhonak ing ta soneka– Zen de dekon emsa golëgwë gwen hap. Zep em en home ere mae mo timni bi eibi'in. Zen Alap bi gwibi'ira.

²⁰ Zen mes emsa kwisisa de zertz-imdinkim zère mo jala kon gwiswe soneka. Zep eno mae mo timni in, zen diki Alap zère mo bose ensa dikim teip gulsuk gwe-blani hap zen lwa gwen.

7

Paulus kim Korintusk de zi mo tak-ensiblinna ding gulzimkike– we-zi dare de zënaka leisyan hap dena:

¹ Angkam ëe ama ep ding gulzim'in– mensa ena suratkam asa lakensiblikke, anakan insa hen ale uk,* “Sap langna angkam man tangan karek gwe'an, san ha dawemna?– nen de swi srëmkam lowehe gwen naye.”

² Hwëna zep denakaë ep ding gulzim'in: Angkam kahalo hap dena man tangan

mam gwe'an, zep dawemna zini wesya zen gon. Wenya hen zisi zen zen.

³ Zini we zemka bëjen swi ën srëmkam daulsuk gwen. We zem hen zi zemka bëjen da tasik gwen.

⁴ We zem zen zën hom zère mo timni bi gwibi'in. Zen diki zi zik bi gwibi'ira. Hen zini zën hom zère mo timni bi gwibi'ira. Zen diki we zik bi gwibi'in.

⁵ Bahem enaka da kososuk gwen– swi ën srëmkamye. Holo ën srëmkam sap esa– anakan de olsa aha-en unkimye, “Nen swi ënsa yausun– dekam de Alapsa abe la tine gwen hap.” Hwëna holo tangankam bahem. Ki hwëna dowal mo kiği sa emsa karek san dep titi sola, hen dekam em molye tatem yauku.

⁶ Zep ëe homë emsa titi tabi'in, “Swi ën srëmkam em lowehe gwen,” hwëna sap esa holo srëmkam kirekam ëgwë gwer-olsa de aha-en unkimye.

⁷ Ano dwam gwibin tanganna, diki ano kim emaka we gon srëmkam lowehe gwe'an. Hwëna ëe mesë tame guk, kire hap de sosonna home kitak Alap onakon ulin gwenan, sap Zen srën–srënkam nöp sosonna gol gwizimnira.

⁸ Wal sei-siwiri hen wenam sei-siwiri, hen we sem-semna, ëe ama emsa titi tabi'in: Dawem tanganna en we-gon srëm zi-zen srëmkam em lowehe gwen– ano kim. Sap dekam em molye okama ennak de syalak ëhir-hir gwe-gwek.

⁹ Hwëna eno mae mo swi hole-hle de mam gwenkam, ki amki enaka kap la gwek. Sap e-en de gwënkam, eno swi hole-hle de enho nakon syauk mo kim hitil hana gwe'ak, zen karek tanganna. Zep dawemna wesya em gon, ahaksa zisi em zen.

¹⁰ Angkam wenya bare wenya hen zi nibare wenya kibë ayang gulzim'in: Ansaë ale gul sonezim'in, zen ëre mo enlala nakore naka hom. Zen Bian hen kirekam titi tabirki: Wenya ere mo zini bahem hli tan.*

¹¹ Zini hen ere mo wenya bahem baes gwibin. Hwëna we de zi zemka hli tanna, zen diki aha zisi de zen srëmkam zen gwë gwen, ahaksa dawem tanganna zi zem osan dep zen lwahan.

¹² Hwëna ahakon, eno mae mo we walya ahaksa zi walya hom ëKristen gwe'an. Kristus Zëna hom kire hap de ola nöp hli yulzimki. Eë zebë hwëna emsa titi tabi'in: Kristen zi de gwënnna, hwëna we zik de Kristen gwen srëmkam, wenya in de nama

* **6:16 6:16** Kej. 2:24; Mrk. 10:6-8; Ef. 5:31 * **7:1 7:1** Ayatna an mo aha dam gulsunnu, zen anakan: Angkam ëe ama ep ding gulzim'in– mensa ena suratkam asa lakensiblikke: Zini wesya de gon srëmkam hen airis. * **7:10 7:10** Mat. 5:32; Mrk. 10:11-12; Luk. 16:18

ën hap dwam gwenna, zini in bap zen baes gwibin.

¹³ Hen kirekam, Kristen we de gwënnä, hwëna zi zik de Kristen gwen srëmkam, zini in de nama ën hap dwam gwenna, zen hen bap zen baes gweblan.

¹⁴ Em ema ëkil gïk, "Kristen we de gwënnä, hwëna zi zik de Kristen gwen srëmna, Alap sa husus gwizimdi." Kirekam bëjen. Zen diki Alap sa Kristen wenya in kon zi zem insa anakan enlala gweblala, "Zen angkam Asa golek de ta'ara." Hen kirekam- zi en zik de Kristen gwenna. Zep zëno nik mo wasasna hen Alap sa enlala gwibiridala, "An ano bi gwibiridan wenya."

¹⁵ Hwëna Kristen gwen srëm zini in de Kristen wenya emsa hli yun hup dwam gwenna, bahem tru-tru gulblun. Zen dikire emsa hli yuk. Hen kirekam- Kristen srëm we de Kristen zini emsa hli tankamye. Kirekam dep Alap hom jalse gwe'ara. Sap Zen mes nësa kwang guludaka- dekam de enlala sësekkam zëre mo nwenak lowehe gwen hapye.

¹⁶ Hwëna Kristen wenya em bahem Kristen gwen srëm zi omka hli tan, sap em bëjen em anakan tame gun, "Nama de ënkam zen wëhë hale'anka?" Hen kirekam Kristen zini, bahem Kristen gwen srëm we omka hli yun.

¹⁷ Bian kim emsa kwang guludaka, em san ahakon wenya ban, ahaksa zi niban? Em san dekam to mip blaonsublun srëmna? Ahaksa em san dekam zi mo tana iltikinnik de lowe henna? Men kire nike lowehe gwek, zen kire enkam em lowehe gwen- men kirekam dep Bian emsa dam tasibirkike. Eë kirekam de lowehen habë tingare jemat-jematsa titi ta gwibirin.

¹⁸ Zep anakarekam lwa'an: Bian kim emsa kwang guludaka, Musa mo titi tabin ol san de em to mip blaonsublun nik gwënnä, ki etan bahem alp gwen- dekam de em to mip blaonsublun srëm nik gwën hapye. Hen kirekam, em de to mip blaonsublun srëm nik gwënnä, em bahem ëalp gwen- dekam de blaonsublun hapye.

¹⁹ Sap to mip blaonsublun nik de gwënnä, ahaksa blaonsublun srëm nik de gwënnä, zen bana hom. Diki bol-zaun tanganna, Alap mo titi tabin sin em ang tan.

²⁰ Zep Bian men kim emsa kwang guludaka, dekam men kire nike lowe he'ak, zen kire en nik emki lowehe gwen.

²¹ Zep emsa kim kwang guludaka, em san ki zi mo tana iltikinnik de ëbabu gwenna? Ki bahem enlalana ëbeya gwen-wet so gwen hapye. Hwëna Alap de ebe mae hap wet so gwen hap denaka

golzimdinkim, ki sap esa wet so gwer.

²² Sap zi mo tana iltikinnik de ëbabu gwen zini, desa de Bian kwang guludankam, dekam zen Bian mo nwenak san de kirenak de lowehe gwen srëm zi. Hen zi mo nwenak men zen babukam lowehe srëm gwe-gwenan, desa de Bian kwang guludankam, dekam zen man ënwe-mase gwe-gwe'an- san de Kristus hon de ëbabu gwen zi.

²³ Sap Alap mes emsa kwisisa de zertzimdinkim gwiswe soneka, zep ere mae mo timni bahem zi hon golgu gwen- zëno mae mo tana iltikinnik de etan lowehen hapye.

²⁴ Zen in zep, aya-wal oso-wal, Alap men kim emsa kwang guludaka, dekam men kire nike lowehek, zen kire en nik em Bian mo nwe kara gwennak lowehe gwen.

Paulus kim Korintusk de zi mo tak-ensiblinna ding gulzimkike- wenam sei-siwir wal sei-siwir hip dena:

²⁵ Mensa asa suratkam lakensiblik, wenam sei-siwir hen wal sei-siwir hip dena, eë ama ebe mae hap ding gulzim'in: Kire hap de ola Bian hen hom hli yulzimki. Hwëna Zen mes kwasang-kwasangna mamkam abe hap golblaka, hëndep syala hen mes abe hap wei yul soneblaka. In zebë ëre mo dam gulsunnu ansa anakare enlala naban ale gul sonezim'in, "An airis- taiblibin hipye."

²⁶ Sap angkam man tangan langna karek gwe'an, zep in kirekame angkam lowehe gwe'an, zen kire enkam emki sap lowehen.

²⁷ We walya bare wenya, bahem we wal omka hli yuluda gwen. We wal srëm wenya, bahem wesya de gon hap ëalp gwen- nama de langna an karek gwennakye.

²⁸ Hwëna em de we gon hap dwam gwenna, zen kareksa home go'ara. Hen kirekam, wenam seiwir de zisi zenna, zen hen kareksa hom. Hwëna em de enaka leisyankam, em okamanak de karekna esa oltowe gwera. Zep desa de goltowe gwen srëm habë kirekam emsa gubiridal.

²⁹ Aya-wal oso-wal, ano enlalana anakan lwa'ara: Angkam aumwanak dep yaklana beya naka hom. Zep we walya bare wenya, we wal oban de hir-hiri sap esa Bian mo syal hap eititi ei gwibir. We walya hen, zi nibare wenya, zi oban de hir-hiri sap esa hen Bian mo syal hap eititi ei gwibir.

³⁰ Hen kirekam, men zene enlala dowe hanan hap gona ta gwe'an, emki enlala dowe hananna insa eititi gweblan. Men zene auhu-kama isrip-sri hap nga-ngola ban lowehe gwe'an, emki auhu-kama enlalana insa eititi gweblan. Men zene okama ennak dep de kire-kirena te-alakam

kap la gwe'an, kap ta gwen srēm makan em lowehe gwen.

³¹ Hen men zene okamanak de kire-kiresa bi ëblanda gwe'an, emki hwēna bi gweblandan srēm makan lowehe gwen. Sap molya holo gwek, okamana an dekam sa jek-jak gwer.

³² Ëe mae habē kirekam ebe mae hap ale gul sonezim'in- em de okama ennak dep de kire-kirenak ëhir-hir gwe naseran srēm hap. Sap we wal srēm Kristen zini, zen ëhir-hir gwen srēmkan Bian en mo syalsa nol gwenan- anakare enlala naban, "Bian dekakim asa sam gwesiblika."

³³ Hwēna we walya bare wenyā, zen auhu-kamanak de kirekam-kirekamnak sa ëhir-hir gwe-gwer, sap zen we zik dikim sam gwesiblin hap de syalsa hen nol gwenan.

³⁴ Hēndep zep sa zēno mae mo enlalana dare syak nēr. Zi srēm we walya hen kirekam: Zen Bian mo dwam gwibin en san dep sa ëalp gwe-gwer, sap zen man ëdwan gwe-gwenan- tim niban enho naban de Bian mo nwenak lalak nēn hap. Hwēna zi nibare we walya, zēno mae mo enlalana zen auhu-kama ennak de syalak ëhir-hir gwe-gwenan, sap zen zi wal zik dikim sam gwesibiridan hap ëalp gwe-gwenan.

³⁵ Ëe ere mae mo dawem habē kirekam ale gulzim. Zen emsa dikim jalse gwibiridansa hom. Sap ano emsa de dwam gwibiridan tanganna, diki em ëalp gwe-gwen- zi mo nwenak dikim dawemkam lowehe gwen hap, hen Bian en hon de tal gwesinkim dikim lowehe gwen hap.

³⁶ Zep zi de we golgu gweban nabare nik gwēnna, zen de anakan eisbinkim, "Ëe de gon srēmkan, ki en tol sa gwē gwer," hen anakan de eisbinni, "Ëe ama tangan gon hap dwam gwibi'in," zen dikire gok. Zen hom dekam karek gwe'ara.

³⁷ Hwēna ahanik de hen we golgu gweban nik gwēnna, zen de anakan enlala gwenkam, "Ëe ba hap de gon hap? Ëe Bian mo syal ensa de gon habē dwam gwe'an. Ano enhona drak-drak nakake. Ëe sap asa ki en gwē gwer," kirekam zen hen man sam gwesī'ira.

³⁸ Zep zi de we golgu gweban zemka gonna, zen man sam gwesī'ira. Hen Alap mo nganak de syal hap de wesya gon srēmkan, zen hen man tangan sam gwesī'ira.

³⁹ Zi nibare we walya, zen etan bëjen ahasa de zen hap enlala gwen- nama de zi zik gwēnnakye. Diki zi zik de tinkim, dekam sap de ahasa zen. Hwēna Kristen gwen srēm zisi bahem.

⁴⁰ Hwēna ano enlalakam, zi zen srēmkan zen maka tangan sam gwesī'in. Hen ëe ama eisbi'in: Alap mo Enhona hen kirekam enlala gwe'ara.

8

Paulus kim Korintusk de zi mo tak-ensiblinna ding gulzimkike- yang tasibin alap-alap hap de tweran blom ta gwibirzimdin hip dena:

¹ Mensa asa suratkam lakensiblik, yang tasibin alap-alap hap de tweran blom ta gwibirzimdinsi de twinbin hip dena, angkam kire hap denakaë ep ding gulzim'in: Kristen zini nen anakane kil il gwenan, "Nen dwan mes em-am yang tasibin dowal-dowal hap dena tame uk." Hwēna bap nen kire nakon ëbola-bola gwe-gwen. Diki nēnaka de kwasang gwibirida gwenna, zen zen sam gwesī'in, sap zen dekame nēnaka tatete la gwibirin.

² Bap nen nēre mae mo tame gunnu boltere gul gwen. Kirekam de enlalana, zen joblo-topna.

³ Diki Alapsa men zen enna nola gweblanan, zen kire wenyaka zēre mo walaskam gubirida gwenda.

⁴ Zen in zep, yang tabin alap hap de tweran blom ta gwibirzimdinsi de twinbin hip dena, nen mes eme tame uk, "Yang tasibin alapna zen ensasa nabare naka hom." Hen anakan mese tame uk, "Eiwa de Alapna Zen aha-ene tangan. Ahana hom."

⁵ Hwēna ahakore zi mo tame gunkum, alapna beyana- men zen ngatan zi mo langnak lowehe gwenan, hen men zen okamanak awe lowehe gwenanye.

⁶ Hwēna nen mese anakan dam ulsuk: Alap Zen aha-en. Zen nēno mae mo Bianmen Zen kirekam-kirekamna kitak yang tabirkiye. Hen nēno mae mo syala kitak zēbe hap dena.

Hen Teipsin Zikim de gublunna, hen aha-en: Zen Bian Yesus. Zen zēno taha san Alap kitak yang tabirki, hen nen Zēbon onakone ëngaya gwe'an.

⁷ Hwēna nēr hom de ëKristen gwen zini hom kitak kirekam dam nulsu'un. Zen man ëtim gul gwenan, "Ëe de yang tasin dowala in hap de tweran ninsi twinbinkim, dekam man nwe-mase gwe'an, 'Ëe boklesaë zēbe hap kom sobla'an.'" Zen nama dekam tim nul gwe'an, "Yang tasin dowala in mo sosonna ki." Zen hwēna dekam zep enho nakon neis gwibirin, "Ëe an mesë karek gwenan."

⁸ Hwēna eiwa de tanganna, tembane nakon Alap bëjen nēsa husus gwibiridan, hen bëjen dekon nēsa isrip-sri gwibiridan. Zep kire hap de tweran ninni, sap esa

olgwenblanda gwer, hen sap esa olgwenblanda srēm gwe-gwer. Zen bana hom-Alap mo nwenakye.

⁹ Zep em kirekam de tame gun wenyā, em bahem tame gun srēm wenyāka karek ta gwibin- zēno mae mo nwenak de dowal mo tembanesa twinbinkimye. Sap tame gun srēm wenyā in de emsa de hla tankam hen kirekam tembane gwe'anka, dekam sa anakan eisbiri, "Ēe an ama Alap mo nwenak karek gwenan."

¹⁰ Zep anakan bap zen lwan: Em men zene anakan tame u'in, "Ēe sap asa yang tasin alap hap de golak tembane gwe-gwer. Abe hap bana hom," hwēna Biansa de dawemkam taibliblan srēm nik de emsa hla ta'anka, dekam sa enlala gwera, "Ēe hen sap asa zē tembane gwer."

¹¹ Hwēna zen kim hen tembane gwe'anka, dekam sa Kristussu de taibliblan nakon zara. Eno tame gunnu in san de ang gwen tola kon sa zara! Zen sap ere mo Kristen wal bōse- mensa hen Kristus zēre hap de te-lidak soblan nakon ngaya takake.

¹² Hwēna em mese zēno enhona karek tablaka. Zep eme Biansa de dawemkam taibliblan srēm naka kirekam karek ta'anka, dekam em hen mese Bian mo nwenak karek gwenda.

¹³ Ēe in zebē ēre hap anakan dam gulsuk, "Ēre mo Kristen bōse walsya dikim karek san dep tītī tabin srēm hap, ēe amaka tweran nin twibinsi hēndep baes gwe'an. Aha zi bap zen ano gwēn san de ang gwenkam kareknak zaran."

3

Mae hap de ol: Paulus isrip-sri en hap syal gwe-gweka, ba maesa dekon gulin gwen enlala srēm kam:

¹ Ki san ēe zi mo tana iltikinnik de babu gwe-gwen zi?- in zep de ēe aha zi mo dwam gwibin sin gwē gwen hapye. Ki san abe hap hom Bian Yesus golblaka?- ēe de zēre hap de ol dawemsa gol halada gwen hap denaye. Ki san ha ēe ahakore zēre mo dam tasibin zi mo kim homē hen Zēnaka hla tak? Ki san em ano syala kon home Biansa tame lak?

² Aha zi de asa gublunkam, "Paulussu Bian hom dam tasikī," hwēna em emaka enbla'an, "In Bian dam tasikī, sap ēe an zēno syal gwibinkimē Biansa tame lak."

³ Ēnaka de kirekam gublunkam, "Em Bian mo dam tasin zisi hom," ēe hwēna amaka ding gulzim'in:

⁴ Ki san ēe Barnabas han ēre nik mo syala kon bējēnē tembane ē gwen?- men

kirekam Yesus mo ahakore dam tasibin zini ēgwē gwenanye.

⁵ Ahaksa san ha ēe Barnabas han bējēnē Kristen we dare naban itēnda gwen?- men kirekam Bian mo ahakore dam tasibin zini hen Bian Yesus mo oso walya nolētē gwenanye. Petrus zēna in kirekam hen we zemka goltēnda gwenda.

⁶ Hen san ha Barnabas han ē-en tanga?- aen de tembane hap ahakal gwen naye.

⁷ San ha jana nabare zini ki eijannak ang gweka?- zēn de tembane hap hakal gwenkamye. San ha anggur nga syal gwe-gweblan zini ki syal gweka?- zēn de zēno ei nika twinbin srēm kamye. Hen domba zaho ta gwibin zini san ha ki zaho tabiriki?- zēn de dombana in mo mom kilsī otde gwen srēm kamye. Diki sap hen ano nik mo dena- kirekam de ēre nik mo syala kon ulin gwen hap denaye!

⁸ Insa ep ale gulzim, zen okamanak de zini kirekam ēgwē gwenan- dekam de em dam gulsun hup, "Sap sa Paulus syala an kore eini twin gwibiri." Alap mo ēpba olak kire hap dena hen ki lwa'an.

⁹ Sap Musa mo tītī tabin olak man lwak, "Sapi de gandum dansa zaublun danaseranna- dekam de ēbwalom gwen hap, ēkna bahem kyang sosublun. Dikire twenblan danasenk."*

Kirekam de lwankam, ki san ha Alap sapi ensa kirekam enlala gwibiridaka?

¹⁰ Kirekam bējen. Zen hen Yesus mo dam tasibin zini abe mae hap kirekam nwe-mase gwizim'in. Sap ngana lu tan wenyā, eiyas tan wenyā, hen taran wenyā, zen kitak man ēdwam gwe-gwenan- ngana in kore ei nika de twin gwibin hipye. Zep Bian mo nganak de syal tan wenyā ēe hen kirekam.

¹¹ Ēe Barnabas han mesē ang hap de otanena eno mae mo enhonak eiyas lak. Hwēna ankam san ha em emaka asa husus eizim'in?- ēe de okamanak dep de tembanesa ebon mae onakon ulin gwe'ananye.

¹² Hwēna aha zi enna ki ebon mae onakon nulin gwenan. Diki nonol tanganna asa emaka mas ei gwizimnin. Zen sap ano nik mo dena- ebon mae onakon de ulin gwen hapye. Hwēna ēe homē kirekam ulin gwenan. Ēe mae habē tahalha naban anakare enlala naban totoresā ē gwenan, "Nen de ba maesa nēre nik mo syal eibin zi nikon ulin gwenkam, dekam hwēna zen sa Kristus hup de ol dawemna baes neibir."

¹³ Hwēna ena mes em-am ētawa gwek: Zini men zen Alap mo golak syal ta gwenan, zen dekon hen tembanena nulin

gwenan. Hen men zen tweran ninni Alap hap tru dasik gweblanan, zen hen dekon tweran ninni nulin gwenan.

¹⁴ Zen in zep hen Bian zère mo ol dawem gol halada gwen wenya anakan gubiridaka, “Em ere mo tawa tabin nikon esa tembanena ulin gwer.”*

¹⁵ Zep zen sap ano dena- kire nakon de tembanesa gulin gwen hap denaye. Hwëna èe aha-en mae homë gulink. Hwëna suratna ansaë ale gulzim'in, zen anakare enlala naban hom, “Dekakim ap nol gweblak.” Sap zen dekonë isrip-sri gwe-gwenan- anakare hap, “Diki Bian sa lamkam ano syal eini ansa ap golblala.” Zep èe ama tangan baes gwe'an- em de ba maesa ap golblankam de ano isrip-srina in tap gwen hapye.*

¹⁶ Sap èe anakare en hap bëjënë isrip-sri gwen, “Sjala men desa Bian abe hap wei yul soneblaka, èe ama desa syal gwe-gwibirin- ëngaya gwen hap de ol dawemsa de gol halada gwenkamye.” Sap èe de desa gol halada gwen srëmkye, Bian sa asa karek tala.

¹⁷ Èyë pegawaikam syal gwe'anam, ki maka okamanak dep de gajina ap nol gwebla'an. Hwëna Alap Zën syala insa ap wei yul soneblaka- èe de Zëbon de babu gwen zi mo kim totoresa sul sonen hap.

¹⁸ Hwëna babu gwen zini abe hap an zen ano isrip-sri gwibin niye: “Èe Alap mo ol dawemna totore tangansaë gol halada gwenan. Ab hap men desa maka sap syala in kon nol gwebla'an, èe homë aha-en mae gulink.”

¹⁹ Zep èe anakare enlala naban homë kara ta gwibirin, “Zen sa asa te-alakam mas nèblal.” Ki hwëna ano syal de nwe-mase gwen hap- san de èe te-tala hap de syal gwe-gwen zi. Hwëna ano syala eiwa ki hen babu gwen zi mo kim nwe-mase gwe-gwenan, sap èe ama enlala betekkam mas gwibirida gwenan- dekam de beyakam halen ora san golëwet so gwen hap.

²⁰ Zep èe kimë Yahudi zi niban golësyal ta gwenan, èe dekan etan Yahudi zi mo ëpha lowehen sanë ang gwe-gwenan. Zen Musa mo titi tabin ol san de ënaka ngaya tan hap homë ang gwe-gwenan. Hwëna Yahudi zi de asa sam gwešiblin habë desan ang gwe-gwenan. Èe mae habë kirekam gwë gwenan- dekam de zen hen Kristussu tame tan hap.

²¹ Hen kirekam- Yahudi srëm zi niban de golësyal ta gwenkamye. Dekam ano gwëna san de Yahudi srëm zi- Musa mo

ol san de ang gwe-gwen srëmna. Zen hen Yahudi srëm zi dikim Kristussu tame tan hap èe ki gwë gwenan. Èe kimë Musa mo ola in san ang gwe srëm gwe-gwenan, zen anakare enlala naban hom, “Èe homë Alapsa betek gwebla'an.” Èe dekam hwëna Kristus mo titi tabin ol en sanë ang gwe-gwenan.*

²² Èe kimë hen Kristussu de taibliblannak de tatem ëzauk gwen srëm wenya ban golëlowehe gwenan, èe dekam hen zëno mae mo lowehen sanë ang gwe-gwenan- dekam de zen hen Kristus en onak tatem ëzauk gwen hap. Zep zini men kirekam lowe henda gwenan, èe hen dekam zëno mae mo kimë gwë gwenan- dekam de hen zëwe denaka ngaya tabin hip.†

²³ Zen kitak Alap onakore ol dawemna insa dikim langa gulsuk haladan habë kirekam syal gwe-gwibirin. Sap ano isrip-sri gwibinni zen zen tangan, hen nen dekon esa lamkam hë'ho gwibinni hla kul.

²⁴ Em dwan mes-eme ëtawa gwëk: Asyas hap de hlu-hluk tanna, zen beya nik sa ëhlu-hluk gwer. Hwëna aha-en, men zen de nonol hata'anka, zen zen en de kire-kire dawemna gul irinkim. Zen in zep, emki hen hlu-hluk gwen makan ëgwën- anakare enlala naban, “Èe aka kire-kire dawemsa gulink.”

²⁵ Men zen hlu-hluk gwen hap ëhohle gwe-gwenan, zen nonol timsi misrim-sri nil gwenan, hen man zënaka dawemkam nolëinik gwe-gwenan- anakare enlala naban, “Èe aka nonol gwëk.” Men zen ënonol gwe-gwenan, zen auhu-kamana an kore kire-kire dawem ensa nulin gwenan. Nen hwëna hëndep de lwan hap de kire-kiresa de gul irin hibe ëalp gwe-gwe'an.

²⁶ Èe in zebë dam-dam enkam de hluwen hap alp gwe-gwe'an. Ahaksa, èe an san de tahakam de zënaka lek-lek ta gwibin asyasnak de ang gwe-gwenna. Èe bëjënë sap desan totoresa lek tya gwen.

²⁷ Èe zebë ère mo timni ënaka de lek-lek ta gwenkam drak-drak gul gwenan- dekam de hëndep ère mo timsi dawem enkam golinik gwe-gwen hapye. Èe mae habë ënaka kirekam zerinik gwe-gwenan: Sap èe mesë beyakam kire asyasnak dep zini kwang guludak. Hwëna Bian Alap de wasib mo kim asa gublunkam, “Em mese asyas peraturansa gulumunku. Em de asyasna an kon kire-kire dawemsa gul irin hip, eno bosena hom,”- ki èe asa tangan

* **9:14 9:14** Mat. 10:10; Luk. 10:7 * **9:15 9:15** Mat. 6:1 2:8; Mrk. 12:28-34; Mat. 22:36-40, hen Rom. 13:8b-10nak. srëm wenyaka de kirekam golëlowehe gwen hap de ola: Rom. 14:1-15:6.

* **9:21 9:21** Kristus mo titi tabin ola: Yoh. 13:34-35; Yak.

† **9:22 9:22** Kristussu de taibliblannak tatem zauk gwen Emki hlaun 1Kor pasal 8 mo ayat 7 nakon 13nak dep, hen

saher gwer.

10

Paulus kim yang tabin alap-alap hap de boklesa kom tabirida gwen hap jalse gwibiridakake:

¹ Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa enlala sobirida'an- nëno mae mo auyan-azana men kim Musa Bak golëwet so gwekake. Alap dekam but yawalsa golzimki- zëbe mae hap de jal zini in de zë totot gwibirida gwen hap. Hëndep Alap mo sosonkam zep hi yawala insa golëtablan gwe kinika.

² Zëbe mae hap dekam man nwe-mase gwenan: But de tahalebinni in hen hi yala insa tablan gwe kinik, san de Musa mo baptis tabinnik de ang tanna. Zëno dam gulsunnu, zen dekam mes Musa hon bitï gwek.

³ Zen dekam kitak Alap onakore tembanesa dwenblanda gwek,*

⁴ hen hona Zëbon onakore naka sap notde gwibik. Dekam Alap kaso yawalsa hamal gulzinki, zep dekore hosa notde gwibik, sap kaso yala in hen man ang gwibirida song gwek- zen de ho hap ëtahalha gwe-gwen srëm hap. * Hwëna ol gulk sun de blaorankam kaso yawalkam in, Zen diki Kristus Zëna.

⁵ Nëno mae mo auyan-azana zen sap eiwa ki kirekam de owasna hla nul gwek, hwëna Alap mo nwenak beya nik hom ëdakastik. Beya wenyä desa man husus gwibirida gweka. Zëno mae mo tok-tok naka zep sasa lang san hli nulida guk song gwek.

⁶ Zen Alap desa nëbe mae hap de ërak hap ki kang gulku- nen de hen zëno mae mo kim karek-kareksa hole-hle gwe-gwibin srëm hap.

⁷ Zep nen bap nen zëno mae mo kim yang tabin alap-alap hap boklena kom ta gwizimdin- men kirekam zëbe mae hap dena Alap mo olak lwakke,

"Zen yang tabin alap-alap hap de tembane yawala insa dwensibindak, zao zep syak."*

⁸ Nen bap nen zëno mae mo kim kahalo-kahalokam lowehe gwen- men kirekam zen ëgwë gwekye. Zen in zep yaklana dekam 23 ribu enkam juwek.*

⁹ Hen bap nen Biansa zëno mae mo kim akasik gweblan. Zen in zep zen ahakon wanya de hit ti gwibin nikon juwe gwek.*

¹⁰ Nen bap nen zëno mae mo kim Biansa tonsuk gweblan. Zen in zep desa Alap mo dam taha nakore zini heip gulku- men zen juwen hap dena irik gïl gwendaye.*

¹¹ In zen ki zëbon mae kirekam jowe gwek, zen angkam nëbe mae hap de ërak makan lwa'an- nen an zene angkam aumwa hap denak lowe he'anye. Zen in zep zini lun Alap mo olak de aisili insa ale nul gwek- nen de desa anakan enlala gwe-gwibin hip, "Bian sa angkam kirekam hen karek tabiri- men zen kirekam karekna nol gwe'anye."

¹² Bera! Bahem anakan enaka boltere ta gwibin, "Ee an Bian onak tatemë ëzau'un." Zi de kirekam zënaka boltere tankam, zen hwëna zëno mae mo kim de kareknak zaran hap alp gwesï'ira.

¹³ Banakare kareksa de gon hap de enlalana men zen nësa de akasiblin hap enhonak hata gwenda, zen nëno mae mo soson nakon hom taman kinï gwenan. Sap Alap Zen taibliblanna, zep Zen bëjen nësa de sërkam akasiblin hap dwam gwibiri-dan- nëno mae mo sosonsa de gulmu-runnu kimye. Hwëna kareksa de gon hap de enlala de nëbon mae hatankam, Zen hen nëbe mae hap orasa zertrei gwiz-imnira- nen dikim karekna in kon wet so gwen hap. Zen dekam zebe tatem ëzauk gwenan.

¹⁴ Zen in zep, aya-wal oso-wal, yang tabin alap-alapna emki langa tasibin.

¹⁵ Nen kitak enlalana kike. En-em kles so gwen.

¹⁶ Nen kime Bian Yesus mo timsi de enlala gwibin hip de tembanena olgwen gwibirin, dekam nonol Bian hap dawem-sae ol gweblanan. Dekam kime zëno kalsa de enlala gwibin hip de anggur hona otdeblanda gwenan, hen zëno timsi de enlala gwibin hip de rotina olgwenblanda gwenan, dekam zebe ënwe-mase gwe-gwenan: Nen ema Bian han ëraha-en gwe'an.

¹⁷ Nen de Bian mo timsi de enlala gwibin hip de rotisa twinbinkim, nen sap beyana, hwëna dekam man nwe-mase gwe'an- san de nëno mae mo timni aha-en. Sap nen mese aha-ere rotina insa olgwenbik.

¹⁸ Israelk de zini hen kirekam ëgwë gwenan. Men zen Alap hap de zïp soblan domba ninni dwin gwibi'in, zen en dekam zep Alap han nërumlæ gwe'an.

¹⁹ Hwëna kirekam insa ebe mae hap ale gulzim, zen em dikim anakan enlala

* **10:3 10:3** Kel. 16 * **10:4 10:4** Paulus man ale gulku, "kaso yala in hen man ang gwibirida song gwek," sap Musa man dan soka- hosa de owaskam kaso nakon golzimdinni. Hen Yahudi zini zep lun tangan aisili insa anakan mas-mas nul song gwek, "Nonol kasona in man ang gwibirida song gwek- dekam de ho hap ëtahalha gwe-gwen srëm hap." Hwëna Musa mo ol ale gun tangannak, sap diki hom. (Kel. 17:6; Bil. 20:11) * **10:7 10:7** Kel. 32:6 * **10:8**

10:8 Bil. 25 * **10:9 10:9** Bil. 21:5-6 * **10:10 10:10** Bil. 16:41-49

gwibin hip hom, “Yang tabin alap-alapna zen eiwa ensasa naban.” Hen anakan homë kim emsa gubiridal, “Zêbe mae hap de tembanena, zen sosonna.” Zen waba tangan hap.

²⁰ Ëe hwëna em dikim anakan tame gun hubë kirekam ebe mae hap ale gulzim: Yang tabin alap-alap hap mensa otwer-anna blom da gwibir-zimnin, zen Alapsa hom kim boltere da gwenan. Zen hwëna dowal-dowalsa kim boltere da gwibirin, hen deban mae kim nolëaha-en gwe-gwe'an.

²¹ Zep nen bëjen nen Bian mo kalsa de enlala gwibin hip de anggur ho naban dowal hap de ho naban otdenkam siri so gwen. Hen bap nen Bian mo timsi de enlala gwibin hip de tembane naban dowal hap de tembane naban siri so gwen.

²² Ki san ha ema Bian de emsa husus gwibiridan hap ëdwam gwe'an? San ha ema tim ul gwe'an?— “Bian mo sosonna hom.”

²³ Ahakon sa ano ola insa nulsul- anakan de ëgunkum, “Nen Kristen zini sap esa banakare maesa syal ë gwibir.” † Hwëna kire zini ëe ama ding gulzim'in, “Banakare maesa de syal gwibinkim diki nonol enaka de enhonak anakan taken-sibirida gwenkam aïris, ‘San ha dekam ëe ama ëre mo Kristen bose walsya mas gwibirida'an? San ha ano gwën san de ang tankam ahakon dekam sa Yesussu hli dal?’ ”

²⁴ Bahem ere en mo timsi ngalap gwe-gwibin. Hwëna aha zisi emki hen enlala gwibirida gwen.

²⁵ Pasarak de tweran ninni, sap esa enlala beya gwen srëmkam lop la gwer-anakan de takensibiridan srëmkamye, “An san yang tabin alap-alap hap de blom tabir-zimdin mosrona?”

²⁶ Sap Alap mo olak man lwak: “Okamana an hen kitak zëwe de kirekam-kirekamna, zen kitak Bian mo bi gwibiridanna.”*

²⁷ Kristen srëm zi de emsa zëbon de tembane gwen hap gublunna, dwam gwenkam sap esa. Men kire tembanesa ep lop tablan, em sap esa twenblan dala. Em bahem mae anakan de takensiblin hap enlala gwen, “An san yang tabin alap-alap hap de blom tabir-zimdin mosrona?”

²⁸⁻²⁹ Hwëna tembane tanna iwe de eno Kristen bose emsa gublunkam, “Tweran ninni an yang tabin alap-alap hap de mosrona,” ki bahem twinbin. Sap zen zëre mo enhosa ebe hap zertreblala. Sap zen hom dawemkam enho nakon anakan

tame gu'ura, “Yang tabin alap mo sosonna hom.” Zep em de zëno nwenak tembanena insa twenblan dankam, desae kim karek san dep titi ta'ara. Zen srëmkam sap emaka ahakore en naban zitwenbla'ara.

Hwëna em ahakon esa ëenlala gwer, “Aha zi ba hap de zëre mo dam gulsun nukon tembane hap asa tru-tru gulblun hap?”

³⁰ Ëe de Alapsa gu soneblan naban de tembane gwenkam, ki aha zi ba hap de asa tembanena in hap husus gweblan hap? Ëe dwan mes-am tembanena in hap dawemna Alap hap golblal!”

³¹ Hwëna ëe a kirekamë mo kirekam de enlala gwen zi hip ding gulzim'in: Ba maesa de twinbinkim hen otdebinkim, ahaksa banakare maesa de gonna, zen Bian mo bosesa dikim tïngare zi teip gulsublun hap emki syal gwe-gwibin.

³² Bahem Kristussu de taïbliblannak de ëtatete gwen srëm zisi karek san dep de titi tan makan gweibirida gwen- sap Yahudi zi, sap Yunani zi, hen sap kitak de Alap mo hlil irin zi niye.

³³ Zep em ano kim em hen lowehe gwen. Ëe tïngare zi dikim asa sam gwesik gweblan habë alp gwe-gwenan. Ëe homë ëre mo tim hip dena anakan ngalap gwe-gwenan, “Ëe de aha zi mo dam gulsun sun ang gwenkam, ëe asa usak gwer.” Hwëna ano dwam gwibin tanganna, ano syala kon bap zen aha maena Yesussu hli tan. Diki kitak zen ëngaya gwen.

11

¹ Zen in zep, ano tana wei san em ang tan- aena men kirekamë Kristussu tana wei san zertro'anke.

Minggunak de bitï gwennak de kirekam ëgwë gwen hap de ol:

² Ëe ama emsa sam gwesibirida'an, sap em ema asa embwan ë gweblanan, hen ano tawa tabin sine ang ta gwenan- Kristen zi mo lowehen sanye.

³ Hwëna ëe ama dwam gwe'an- em de anakan tame gun hup: Alap, Zen Kristus mo teipsinni. Kristus, Zen hwëna zikim dinik mo teipsinni. Hwëna zini, zen wekam dinik mo teipsinni.

⁴ Zep zi de Minggunak de tagal gwen-nak topi ala gun nuban Alapsa abe tankam, ahaksa Alap mo Enho nakore olsa ayang gulzimdinkim, zen kirekam zëre mo Teipsin nika blikip gwesiblin srëm gwe'ara.

⁵ Hwëna we walya, zen de Minggunak de tagal gwennak kaen hakkam de nol utuk

† **10:23 10:23** Ola ansa de srip gulsun hup, emki pasal 6 mo ayat 12 mo otdenak de alesa karatda gun. * **10:26**

gun srëmkam Alapsa abe tanna, ahaksa Alap mo Enho nakore olsa ayang gulzimindinni, zen ki hom zëre mo zini blikip gwesibli'an. Kirekam de gwënnan in, zëno sahara man apde nê'an- nolsa de lonsun nubanye. *

⁶ We wal de nol utuk gun hup baes tanna, ki dikire nol alana blom dasibik. Hwëna blom tasibinkim ahaksa lonsunkum, zen man tangan ësahe gwe-gwenan. Zen in zep dawemna kaen haksa zen utuk ta gwibin.

⁷ Zikim dena, nêbe mae hap nol utuk gun hup hom dakasti'in, sap zikim dena nonol lonesen nakon Alap zëre mo nwe-masekam Adam Baksa yang tasiki. Zep zi kim dena nêno mae mo nwe-masena ngatan Zini Alap Zëna kiye, hen enlalana Alap zëre mo kiye. Hwëna we walya, zen nonol lonesen nakon zi nikon de yang gulsunnu, zep zëno mae mo nwe-masena zen zini kiye.

⁸ Sap zikim denaka hom weny kon yang tasiki. Zen diki wesya zi nikon yang gulsuku.

⁹ Hen zini zen we mo tahasa de tri so gwibin hip hom yang tasiki. Hwëna weny zen zi mo tahasa de tri so gweblan hap yang gulsuku.

¹⁰ Zen in zep, sap Alap mo dam taha nakore zini man nêsa kara da gwibirin, zep dawemna we walya nolsa zen kaen hakkam utuk ta gwibin- anakan dikim zënaka golëtrë gwen hap, "Èe an ëre mo zi mo tahasa de tri so gweblan hap dena."

¹¹ Hwëna nen we walya ban zi niban mese apdekam Kristus hun ëraha-en gwek. Zep nen we walya ban zi niban bëjen nënaka gubirida gwen, "Èe homë emsa dwam eibirida'an."

¹² Sap nonol tanganna, weny zen zi nikon de yang gulsunnu. Hwëna zëno tahannak, zini zen we wal wei-wik nul gwenan. Hwëna ausuna kitak zen Alap onakon.

¹³ Zep aya-wal oso wal, emki klis gun. San ha aïris- we wal de zi beya mo nwenak nol utuk gun srëmkam Alapsa gu soneblan naye?

¹⁴ Ahaksa san ha em home anakan tame uk?- "Zi de nol ala blal-blal gwenna, zen saherak zënaka drë ne'ara."

¹⁵ Hwëna we wal de nol ala blal-blal gwen hap dena, zen mes ki Alap golzimki- zen de nolsa ber-ber gun hup. Hwëna we walya, zen man hen zëre mae mo nol ala blal-blala insa boltere da gwibirin. Zen in zebë emsa gubiridal- zen de Minggunak

de bitï gwennak kaen haksa nolak utuk ta gwibin hipye.

¹⁶ Hwëna ëe tawana: Ahakon sa yap ano ola ansa husus neibir: Zen in zebë aumwa hap emsa gubirida'an: Èe Kristen zini kire enkamë lowehe gwenan. Homë mae li kul sone'an.

Bian Yesus mo timsi de enlala gwibin hip de tembanenak de kirekam ang ta gwen hap de ol:

¹⁷ Hwëna angkam an desaë emsa titi tabi'in, ëe bëjënë emsa gubiridan, "Em ema ësam gwesik gwenan." Sap em kime tagal gwe-gwenan, zao karekna mamkam lwa gwenan. Dawemna man lwala he'an.

¹⁸ Nonol tanganna, ëe ama anakan sane gwe-gwek, "Zen kim tagal gwe-gwenan, zen man ëhliwe gwenan." Kire ola insa ëe ama anakan taiblibi'in, "San ha eiwa mes yap."

¹⁹ Em in anakare enlala nabane hliwek: "Aha zi dekakim asa hla nulidak, 'Hlikna an zen- eiwa denaye.' " Hwëna kirekam de ëbolte-bolte gwenna dawem naka hom.

²⁰ Zep em kime tagal gwe-gwenan, hen zao kime Bian Yesus mo timsi de enlala gwibin hip de tembanena syal ei gwibirin, em hwëna ere mae mo hliwenna insae enlala ei gwibirin. Bian Yesus mo timsi home.

²¹ Èe ama sak, em kime nonol totore tembanena olgwenblanda gwenan, em home enaka eisbirida gwenan- apdekam de tembane tan happye. Hwëna ahakore en nik nonol zë-en ngalap-ngalapkam dwensiblibi gwenan. Zen in zebe anakarekam ëgwë gwenan: Ahakon usak nabane nama lowehe gwenan, hwëna nonol ëitri gwen weny zen mes ho mak otdë gwibin hip ëmamak gwek.

²² Ki san ha ere mae mo golak tembanena hom?- em zebe ngalap-ngalapkam tagal gwennak tembane ta gwenanye. Em san ki ere mae mo jematsa de sahe gul gwen habe ëdwam gwe-gwe'an? Em insa kirekam ëgwë gwenan, zen jematak de tahalha zisie kim sahe la gwibirin. Em san ha ema ëkil gil gwenan?- "Paulus sa kirekam asa sam gwesibiridala." Hom tangan- ëe de emsa kire hap sam gwesibiridan happye!

²³ Sap men desa Bian Yesus zëre mo timsi de enlala gwibin hip de tembane hap dena abe hap goltrëblaka, ëe mesë sap desa ebe mae hap anakan ayang gulzik: Bian Yesussu dikim jal zi hip zertreizimdin hip de orapnak, Zëna ki zep rotina gul ineka.

* 11:5 11:5 Paulus mae kim lowehëk, we walya zisi de zenkam, dekam kaen haksa nolak utuk da gwibik- dekam de zënaka anakan goltrën hap, "Èe an zi niban."

²⁴ Alap hap kim dawemna rotina in hap golblaka, ki zep ahap gul guku, ki zep gubiridaka,

“An ano timni- mensaë ebe mae hap sosok gulzim'inke. An kirekam em ano timbwanak syal gwe-gwibin- Asa dikim enlala gwe-gweblan hapye.”

²⁵ Kim tembane tasik hen kirekam. Zen anggur ho nabare moksa zerka, ki zep gubiridaka,

“An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol- Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun esesa dikim sul sonen hapye. Kirekam kim ano tim bwanak syal ei gwibik, Asa dekon enlala è gweblak.”*

²⁶ Zen in zep, nen kime kire hap de rotina olgwenblanda gwenan, hen kire hap de hona ote gwibirin, nen dekame Bian Yesus mo timni anakare enlala naban oltrè gwenan, “Zen sa etan lwahal zala.”

²⁷ Zen in zep, men zen de asyas makan Yesus mo tim hip de rotina insa dwenblanda gwe'ak, hen hona insa notdeblanda gwe'ak, zen Alap mo nwenak kareknak zènak kang nul gwe'an.

²⁸⁻²⁹ Diki nonol enlalasa nen anakan hohle ta gwen, “Èe ama Bian han dikim zèraha-en gwen hap ang gwe'an, sap Zen mes zère mo timni ano kareksa dikim ap ngan gulsulun hap tilki.” Hwèna men zen kirekam de èenlala gwen srèmkam ang ta gwe'ak, zen Bian de karek tabin hip zènak nolègu'un.

³⁰ Zen in zep, ebon mae onakon beya nik tim sin-sinni hen sang-sangna nollwa gwenan, hèndep ahakon zep juwek.

³¹ Hwèna nen de nonol nère mae mo enhosa hohle tankam, ki Bian bèjen nesa karek tabin.

³² Hwèna eiwa Bian ki nesa walas beteksa de oto tasibin makan gweibirida gwenda. Hwèna zen halen ora san dikim nesa dam tasik gwibin hip ki kirekam nesa gweibirida gwenda- nen dikim karek yawalsa goltowen srèm hap, Zen kim okamanak de karek gol gwen zini karek tabi'inkaye.

³³ Zen in zep, aya-wal oso-wal, em de Bian mo timsi de enlala gwibin hip de tembane hap tagal gwenna, enaka em eisbirida gwen- tingan de tagal gwesinnik de kon gwesibir hanan hap.

³⁴ Hen Alap de emsa husus gwibiridan srèm hap, nama de tagal gwennak de ahanik usak gwenkam, zen dikire nonol zère mo golak tembane gwek. Eno mae mo aha takensinni, Bian mo tim hip de tembane hap dena, èe asa aen de hata zankam emsa tonbiridazal.

12

Mae hap de ol: Alap mo Enhona, Zen srèn-srènkam de nwe-masekam de sosonsa nèbe mae hap gol gwizimnira.

¹ Angkam mensa suratkam asa lakensiblik, Alap mo Enho nakore sosen hap dena, men desa Alap Zèna kae gwibir-zimnira gwendake, desaë ep ding gulzim'in: Èe ama dwam gwe'an em de eiwa denaka tame gun hup.

² Emki èenlala gwen: Em kime Biansa tame la srèm gwe'ak, em dekam yang tabin alap-alapsae ang eibirida nasen gwek- ol srèm wenyaka.

³ Èe in zebè emsa dwam gwibirida'an- eno mae mo jematsa de aha zi tawa tabin hip yaing gwe-gwe zankam, em de dekam zèno mae mo tawa tabin nikon anakan kles so gwen hap, “Alap mo Enho de zisi zergwèna, zen bèjen anakan gun, ‘Yesus zen karekna.’ Hen Alap mo Enho de zergwèn srèmkam, zen bèjen anakan gun, ‘Yesus Zen ano teipsinni.’”*

⁴ Alap mo Enhona, Zen aha-ere nwe-masekam de sosonsa hom nèbe mae hap kae gwe-gwibir-zimnira. Hwèna ausuna sap aha-en- zère onak.

⁵ Syala hen srèn-srènkam de nwe-mase naka wei yul sone gwizimnira. Hwèna in Zen syala insa gwirensi'ira, Zen aha-en.

⁶ Banakare maesa de syal gwibin hip de sosonna, desa hen srèn-srènkam gol gwizimnira- men kirekam zèbe mae hap dakastil gwizimninke. Hwèna Zen aha-ere Alap ki anakare enlalana ing ta sone gwizimnira, “Èe anik kirekam syal gwek.”

⁷ Alap mo Enhona Zen kirekam nèbe mae hap aha-en aha-enkam sosonna kae gwe-gwibir-zimnira- nen dikim hwèna tūngare Kristen zisi tatete ta gwibin hip.

⁸ Zep a kirekam mo Alap mo Enhona zi mo enhonak syal gwe-gwenda:

Ahakorena kip enlala blasa ing ta sone gwizimnira- zen de dekam aha zisi titi ta gwibin hip.

Hen ahakorena kip Zen ba maesa de tame gun hup denaka ing ta sone gwizimnira- dekam de zen hwèna aha zi hip ayang gul gwizimdin hip.

⁹ Alap mo Enhona in ahakorena kip sèrkam dikim Alapsa taibliblan hap denaka ing ta sone gwizimnira.

Hen ahakorena kip zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip de sosonsa gol gwizimnira.

¹⁰ Ahakorena kip owas-owassa dikim syal gwe-gwibir-zimdin hip denaka gol gwizimnira.

* 11:25 11:23-25 Mat. 26:26-29; Mrk. 14:22-25; Luk. 22:14-20

* 12:3 12:3 1Yoh. 4:1-6; 4:20-21; 5:1-5

Ahakorena kip Alap mo Enhona hamal hap de olsa dikim ayang gulzimdin hip denaka gol gwizimnira.

Ahakorena kip dam gulsuk gwen hap de sosonsa gol gwizimnira- zen dikim anakan dam gulsuk gwen hap, "Zini in mo ol toranna, zen eiwa Alap mo Enho nakorena," ahaksa, "Zëbon onakore naka hom."

Hen ahakorena kip owas olkam dikim ëtoran hap denaka ing ta sone gwizimnira.

Hen ahakore wenyha kip, zen dikim owas ola insa zëre mae mo olkam li yul sone gwizimdin hip denaka ing ta sone gwizimnira.

¹¹ Syala in zen kirekam srën-srën gwek, zen sap ausuna aha-en Alap mo Enho Zen ki kirekam syal gwe-gwenda. Zen sosonna zëre mo dwam gwibin sin nëbe mae hap aha-en aha-enkam kae gwe-gwibir-zimnira.

Mae hap de ol: Nen sap beyana, hwëna mese aha-ere tim makan ëgwëk.

¹² Kristus mo timni, zen nëno mae mo tim makan. Timni sap aha-en, hwëna dekon zep hli-hli gwek.

¹³ Zen zep hen kirekam, nen kitak sap Yahudi zi,

sap Yahudi srëm zi, sap tana iltikinnik de lowehe gwen wenyha, hen kirenak de lowehe gwen srëm wenyha, nen kitak mese zëre mo timnik bitï gwek-Alap kim zëre mo Enhokam nësa hlë ta sonebiridakake. Zen aha-ere Enho ki kirekam nësa aha-en tabirki, sap nen mese kitak Alap mo Enho nakore hona ulink.

¹⁴ Sap timni bëjen aha-ere hli naban sam gwesin. Zen diki hli-hlina zen beya gwen.

¹⁵ Tanana bëjen anakan neran, "Ëe ama taha hap de jo kën hap dwam ë'an. Timni an mo tana ën hap, ëe ama bae." Zen de kirekam nerankam, hwëna tanana in bëjen taha hap jo nën, hen bëjen timni insa hli kun.

¹⁶ Hen ingalana bëjen anakan neran, "Ëe ama nwe hap de jo kën hap dwam ë'an. Timni an mo ingala ën hap, ëe ama bae." Zen de kirekam nerankam, zen hwëna bëjen timni in kon nwe san dep li këhen, hen bëjen timni insa hli kun.

¹⁷ Tingare hli-hli nik de nwe en hap ëjowenkam, ki hwëna bakam de ësane gwe-gwen hap? Ahaksa ing ala hap de ëjowenkam, ki hwëna bakam de ba maena alebin hip?

¹⁸ Zen Alap Zën mes-am ki timni insa srën-srënkam de hli-hli naban yang gulsuku- men kirekam de yang gulsun hup Zëna dwam gwekake.

¹⁹ Aha-ere hlina bëjen anakan gun, "Ëe en asa tingare timni an mo syala sul sone gwer."

²⁰ Zep man sam gwesin- hli-hlina sap beyana, hwëna timni aha-en.

²¹ Zen in zep, nwe bëjen tahasa anakan enzimdin, "Ëe homë emsa dwam eizim'in." Hen nola bëjen tanana gulzimdin, "Ëe homë emsa dwam gwizim'in."

²² Nen de tim nikore aha hli naka enlala gwibinkim, "Zen soson tangan naka hom," zen hwëna desa ema tangan dwam ei gwibirin- dekam de gwën happe.

²³ Hli-hlina mensa enlala ëblanda gwenan, "Zen dawem tangan naka hom," zen hwëna desa tangane dawemkam olëinik gwe-gwenan. Hen hli-hlina men desa saher ei gwibirin, zen desa tangane dawemkam aning ul gwenan.

²⁴ Hwëna hli-hlina men zen nwekam de hlaunkum ëdawem gwek, desa hwëna home aning gun hup enlala ei gwibirin. Zen Alap mes ki kirekam de enlala naban timni ansa yang gulsuku, "Dikire soson srëm hli-hlina dawemkam nolëinik gwe-gwek."

²⁵ Zep timnik de hli-hlina in bëjen srën-srënkam hlik-hlik gwen. Zen hwëna hwë-hwëkam zënaka mas neibirida gwenan.

²⁶ Zen in zep, aha hli nik de sang-sang gwenkam, dekam tingare hli-hlina in sang-sangna insa man neis gwibirin. Hen em de dawemsa tahakam gul irinni ahaksa nwekam hlaunnu, tingare hli-hlina dekam man ëisrip-sri gwe-gwenan.

²⁷ Zep em in kitak Kristus mo timni, hen zëno hli-hlina.

²⁸ Alap zep srën-srënkam de syal hap Kristen zini nësa dam tasik gwibirida:

Mam tangan wenyha, zen Kristus hup de ol dawemsa de aha lang san gol halada gwen hap de wenyha.

Zao de wenyha, zen Alap mo Enhokam de hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip de wenyha.

Hen etan zao de wenyha, zen Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip de wenyha.

Hwëna ahakon owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de wenyha,

ahakon zi sang-sangsa de dawem ta gwibin hip de wenyha,

hen ahakon aha zisi de mas gwibirida gwen hap de wenyha,

hen ahakon jemot mo syalsa de nol gwibin hip de wenyha,

hen ahakon owas olkam de ton gwibin hip de wenyha.

²⁹ Zen a dekon mo srën-srën gwekye: Sap nen home Kristus hup de olsa dikim gol halada gwen hap de sosonna kitak ulink.

Hen nen ahakon home Alap mo Enho nakore sosonna ulink- hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip denaye. Hen Alap mo olkam dikim ahasa tawa ta gwibin hip de sosonna nen home kitak ulink. Hen nêbon mae kitak sosonna hom-owas-owassa dikim syal gwe-gwibin hip denaye,

³⁰ hen zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip dena,

hen owas olkam dikim ton gwibin hip dena,

hen kire olsa dikim srip gulsuk gwizimdin hip denaye.

³¹ Zen in zep, em dawemkam enho nakon dwam gwe-gwibin- dekakim Alap mam tangan wenya insa ebe mae hap aha-en aha-enkam kap ta gwizimki.

Mae hap de ol: Nënaka de kwasang gwibirida gwenna, zen zen tangan- bol-zaun wenyaye.

Alap mo Enho nakore soson kae gwe-gwibir-zimdin, zen hen aîris. Hwëna dekam de tangan sowehen hap, anik ebe mae hap ora dawemna ansa zertreizimk:

13

¹ Êe de men-kore men-kore olsa owas hap tawa gwibi'inam, hen Alap mo dam taha nakore zi mo olsaë tawa gwibi'inam, hwëna êe de zisi kwasang gwibirida gwen srëmkam, ki hwëna ano ol toranna in waba tangan hap- san de ngli glungna kiye, auku en naka de salblan.

² Hen kirekam, ëyë tewesi'inam, Alap mo Enhokam de hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip denaka, hwëna êe de zisi kwasang gwibirida gwen srëmkam, zen waba hap.

Hen ëyë tewesi'inam, tîngare kirekam-kirekamsa de olk san denaka kitak tame gunkum, hwëna êe de zisi kwasang gwibirida gwen srëmkam, kirekam hwëna ano tame gunnu in waba hap.

Hen ëyë sërkam Alapsa taîblîbla'anam, hêndep ano gublunkam de kwatap hinak keing gwe'anam, hwëna êe de zisi kwasang gwibirida gwen srëmkam, zen hen waba hap.

³ Hen ëyë ëre mo bi gwibin kire-kiresa kitak tahalha zi hip kap tazim'inam, hen ëre mo timsi Alap hap sosok gulblunkam Yesus hup de jal hap de ano timsi ang gulsun

hup, kirekam hen waba hap- êe de aha zisi kwasang gwibirida gwen srëmkamye.

⁴ Kwasang mo syala zen a kirekam moye: Zen sam-samkam hen sae-saekam de zisi golêlowehe gwen.

Kwasang enlalakam, wal bosityansa de anakan hla tanna, "Zen dawemsa gul iri," zep bëjen husus gweblan.

Kwasang enlalakam, zen bëjen zënaka boltere tan,

hen bëjen bola-bola gwen,

⁵ hen aha zisi bëjen blostablan.

Kwasang enlalakam, zen bëjen zëre en mo timsi ngalap gwibin,

hen bëjen nabakam jal gwen.

Kwasang enlalakam, zëbe hap de zi kareksa golblanna, zen hwëna eititi gwibinkim.

⁶ Kwasang enlalakam, karek-karek enlala zi mo klesnak bëjen sam gwesin.

Hwëna eiwa de enlalakam de lowehen zi mo klesnak de gwënkam isrip-sri gwenkam.

⁷ Kwasang enlalakam, zen bëjen blalen gwen- aha zisi de mas gwibirida gwen naye,

hwëna zen Alapsa de taîblîblannak de tatem zaun,

hen enlalakam anakan zon dasik gwe-blanan, "Alap sa hen lamkam asa kwasang gweblala." *

Zep kwasang enlalana, zen tatete tanganna.

⁸ Kwasang enlalana in, zen hêndep denaban sa lwa gwer. Hwëna hamal hap de olsa de ayang gulzimdin hip de sosonna,

hen owas olkam de toran hap dena, hen owaskam de ba maesa tame gun hup dena,

zen kitak sa zausul.

⁹ Alap sap man ki nêbe mae hap tame gun hup de sosonna gol gwizimnira, hwëna nêno mae mo tame gunnu hom tangan langa gwe ha'an. Zen hen ngein sin dep denaka de hamal hap tame gun hup de sosonsa gol gwizimnira, hwëna tame gunkum home tangan su kul sone gwenan.

¹⁰ Hwëna sul sonen hap de Zini kim de hata'an zaka, zen dekam esa nen hen kitak tame gunkum su kul soner. Angkam dep de sosonna dekam sa hen zausul.

¹¹ Zen hen a kirekam moye: Êe kimê nama betek nik gwë'ak, ano enlalana hen ol toranna dekam walas betek enlalana.

* **13:7 13:7** Paulus mensa awe ale gulku, dam gulsunnu dan. Insa gulk Alapsa de taîblîblan hap dena hen enlala zon tasiblin hap dena li nul sonek, zëno aha dam gulsunnu, zi bose zemka de hen kirekam gweibirida gwen hap. Zep a kirekam maka li nul sonek: Kwasang enlalakam, dekam men zen zënaka kwasang neibirida gwenan, zënaka daîblîbirida gwenan, hen man zënaka enlalakam zon dasibirida gwenan.

Hwëna kimë zise gwek, dekam zebë walas enlalana insa hli tak.

¹² Zep nen okamanak de lowe hennak dawemkam de lalak gwen srëm honak de kara gun makane Alap hap dena kara ul gwe'an. Hwëna Kristus kim de hata'an zaka, zen dekam esa lalak tangannak de kara gwen makan hla la gwer, hen nëno mae mo enlalana dekam sa liwe hera. Aena hen angkam homë tangan Alapsa dawemkam hli-hli tasi'in. Hwëna zen dekam tangan asa tame tal- men kirekam hen Alap Zëna asa tame takaye.

¹³ Zep nëbe mae hap angkam dan-ahan bol-zaun gwizim'in- desan de ang ta gwen hapye:

Ahana, Alapsa nen taibliblan.

Ahana, Alapsa nen anakan blol gweblan, "Zen sa lamkam nësa gaya tabiri." Hen ahana, aha zisi nen kwasang gwibirida gwen.

Hwëna dan-ahanna in kon, bol-zaun tanganna, aha zisi nen kwasang gwibirida gwen.

14

An kon an etan Alap mo Enho mo syal hap de ol:

¹ Zen in zep, bol-zaun tanganna nen nënaka de dawemkam kwasang gwibirida gwen hap èalp gwe-gwen. Deban Alap mo Enho de ebe mae hap sosonsa golzimdin hip em dawemkam ëdwam gwe-gwen-nonol tangan, dekam de Alap mo Enho mo sosonkam hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip.

² Sap ebe hap de owas olsa de ton gwen hap denaka golblankam, dekam hwëna ahasa home kim ton gwebla'ara. Dekam Alap ensae kim ton gwebla'ara. Aha zi molya eno ola insa tame nul gwek, sap em owas ola inkam olk san denakae ton gwe'ara- Alap mo Enho mo sosonkam.

³ Hwëna ebe hap de Alap mo Enho hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip de sosonsa golblankam, dekam zisi esa kim tatete ta gwibiri hen titi ta gwibiri, hen isrip-sri enlalasa esa kim ing ta sone gwizimdi.

⁴ Owas olkam men zen don gwibirin, zen zëna en naka kim tatete da gwibirin. Hwëna Alap mo Enho nakore hamal hap de ola men zen ayang nul gwizimnin, zen tingare Kristen zisi kim tatete da gwibirin.

⁵ Èe sap ama emsa dwam gwibirida'an-em de kitak owas olkam ton gwibin hip. Hwëna dawem tangan wenya, diki Alap mo Enho nakore hamal hap de olsa em ayang gul gwizimdin. Sap kire hap de sosonna, jematsa dikim tatete tabin hip, zëno dawemna man taman kini'an- owas

olsa de ton gwen hap de soson nakonye. Hwëna diki owas olsa de li yul sone gwizimdin hip dinik de ebon mae gwënkam bap. Ki airis. Dekam emaka jematnak de zini tatete la gwibi'in.

⁶ Zen in zep, aya-wal oso-wal, èe de owas ol en naban ebon mae onak golhata zankam, em dekam waba hap esa èsane gwer. Diki Alap mo Enho nakore olsa de golhata zankam- em dikim Alapsa dawemkam tame tan hap denaka,

ahaksa ebe mae hap de hamal hap de olsa ayang gulzimdin hip denaka,

ahaksa Alap mo Enho nakon de ba maesa tame gun hup denaka, dekam em esa ètatete gwer.

⁷ Zep owas ol enkam de tonbirida gwenna, zen men kiye- ensasa srëm kire-kirena, men ki sulingni ahaksa gitara. Tawa srëm nik de gublunkam ahaksa juzimdinkim, aha zi bëjen anakan tame gun, "Tërya desa kim ta'ara."

⁸ Ahana hen men kiye- sraminsi de totores a gubinni. Dekam bëjen anakan tame gun, "An eijan hap dikim ètamal gwen hap nenbirin."

⁹ Zep hen kirekam- owas ol en naban de golhatankam: Dekam aha zi bëjen dam gulsun. Eno ola in zalta dep sa lwal.

¹⁰ Okamanak awe, men-kore men-kore ola beyana, hen men zen ola insa bi neibiridak, zen kitak enlala naban don gwibirin.

¹¹ Hwëna èe de aha zi mo olsa tame gun srëmkan, èe amaka enlala gwebla'an, "Zen ano kore walsya hom." Zen hen kirekam maka asa enlala gwebla'ara.

¹² Zep jemmatnak bahem aha zi mo tame gun srëmna kim tonbirida gwen. Hwëna em ema èsam gwesti'in, sap em Alap onakore sosonsa de gulin gwen habe ëdwam gwe-gwenan. Hwëna diki dawem tanganna, Kristen zisi dikim tatete tabin hip de sosonsa de gul irin hip em hen Alapsa abe ta gwen.

¹³ Zen in zep, zini men zen owas olkam don gwibi'in, zen dikire Alapsa anakan abe da gwek, "Abe hap Emki li yul sone gwizimdin hip de sosonsa mas gulblun."

¹⁴ Sap aena kimë owas olkam Alapsa abe ta gwenan, dekam ano enho enna man ang gwe-gwenda, hwëna ano enlalana hen tame gul gwenda.

¹⁵ Zen in zebë anakan dam gulsuk: Èe sap asa enho ennak Alapsa owas olkam abe ta gwer, hwëna ano enlalana hen mahala sa hen nëre mae mo olkam abe la gwer. Hen enho nakon èe asa owas olkam de tërya ban Alapsa isrip-sri gwe-gweblal, hwëna ano enlalana hen mahala

sa hen nêre mae mo olkam isrip-sri ë gweblala- dekam de aha zisi tatete ta gwibin hipye.

¹⁶ Sap em de tagal gwennak owas ol enkam Alapsa isrip-sri gwe-gweblankam, ki hwëna ahakore weny molya tol tame nul gwek. Zen tame gun srëmkam eno ol gu sonenna in hap banakan dep?- anakan de ding gun nuye, "In eiwa."

¹⁷ Sap eno owas olkam de ol gu sonenna in Bian zêre en hap aïrïs. Hwëna wal bose wal okip, zen zalta dep dena. Sap dekam de êtatete gwen hap dena hom dekon nulin gwenan.

¹⁸ Êe ama dawemsa Alap hap gol gwe-blanan, sap êe owas olkam de hen-henkam ton gwenkam ama kitak emsa kwei-kwik guk.

¹⁹ Hwëna Kristen zi de tagal gwennak, dekam êe ama anakan enlala gwe-gwenan, "Diki dawemna zëno mae mo tame gun olkam anik tîhïs mae enkam tonbirida gwek- dekakim êtatete gwek. Owas olkam de tonbiridankam, sap sa ol-gunnu beya gwer, hwëna zen waba hap."

²⁰ Zen in zep, aya-wal oso-wal, Kristen zisi dikim tatete ta gwibin hip dena insa ebe mae hap ale gulzim, desa was bete-tek mo kim bahem enlala gwe-gwibin. Kareksa de gon hap de enlalana, desa eiwa was betek mo kim de enlala gwibinni aïrïs. Hwëna Kristen zisi dikim tatete ta gwibin hip de enlala blala, zen diki zen zise gwen.

²¹ Men-kore men-kore olkam de tame gun srëmkam ësane gwe-gwen hap dena Alap mo olak man lwak, Israëlk de zini kim anakan gubiridakake,

"Bian man guku, 'Êe asa aha zi aususa gubiridal- zen de eijan hap yaing gwe-gwe zankam zêre mae mo olkam de nol drak-drak zi ausuna an hap ano jal gwibiridan olsa ayang gul gwizimdin hip. Zen men-kore men-kore zi mo êk tîhi nakon sa ano jal ola insa tame gun srëmkam ësane gwe-gwer, hwëna dekam Asa de salblan hap nama sa baes ta gwer.' "

²² Zep ayatna an kon man dam gwesinîn: Owas olkam de tonbiridan naka de tame gun srëmkam ësane gwe-gwenna, zen Alapsa de dawemkam taïbliplan zi hip hom dakasti'in. Zen diki anakare zi hip sam gwesik gwizim'in- men zen zêre mae mo olkam de ësane gwe-gwenna ëblalen gwek, hwëna nama nol drak-drakna. Hwëna Alap mo Enho nakon de hamal hap de olsa ësane gwenna, zen Alapsa de taïbliplan zi hip man tangan sam gwesik gwenan, sap zen desan de ang tan hap mes ëhohle gwek. Hwëna Alapsa

de taïbliplan srëm weny kip hom sam gwesik gwizim'in.

²³ Hwëna aya-wal oso-wal, eno mae mo tagal gwennak de Kristen gwen srëm zi ang ta'anam, hwëna em de zao kitak owas olkam tonbinkim, zen maka emsa kil dibi'in, "An man ëmamak gwe'an."

²⁴ Diki dawem tanganna em de zëno mae mo tame gun olkam Alap mo Enho nakore hamal hap de olsa ayang gulzimdinkim, dekam maka zêre mae mo enhonak aha-en aha-enkam anakan neisbi'in, "Eiwa, ano karekna mamna."

²⁵ Hen dekam anakarekam maka neisbi'in, "Ano karek-karekna mensaë aning gul gwenan, zen mes nolwet sonan." Zen dekam maka bokle kom son naban Alapsa anakare ola ban boltere da'an, "Eiwa, emsa an Alap Zën golëlowehe gwe'ara!"

Kristen zi de kirekam tagal gwennak ëgwë gwen hap de ol:

²⁶ Zep aya-wal oso-wal, êe a kirekamë mo emsa dwam gwibirida'anye: Tagal gwennak em a kirekam em ëgwë gwen: Ahakon tërnya de da gwek.

Ahakon Alap mo olsa de tawa da gwibik. Ahakon Alap mo Enho nakore ba maesa de tame gunsu de ayang nul gwizimk. Ahakon owas olkam de ëton gwek. Hen ahakon zëno mae moka de li nul sone gwizimk.

Hwëna zen kitak Kristen zisi dikim tatete tabin hip em kirekam syal ta gwen.

²⁷ Ebon mae onakon de owas olkam ëtoran hap ëdwam gwenna, beya tangankam bap zen. Diki dan, ahaksa dan-ahan man sam gwesin'in. Zen diki eissik-eissikkim zen ëtoran. Ahakon hen zen ëhohle gwen-zen de zëno mae mo owas ola insa etan srip gulsuzimdin hip.

²⁸ Owas ola insa de srip gulsuzimdin hip de soson nabare zi de zëwe gwën srëmnak, dekam owas ola bare weny in bap zen owas olkam ëton gwen. Kirekam de lwankam, enlala ennak em Alap en han owas ola inkam zertoran.

²⁹ Hen kirekam, Alap mo Enho nakore olsa de ayang gulzimdin hip dena, zen hen dan ahaksa dan-ahan zen ëton gwen. Hwëna ahakorena, zen zëno mae mo ola insa de klis gun hup zen dawemkam ësane gwe-gwen- anakare hap, "San ha zëno mae mo ola eiwa Alap mo Enho nakorena?"

³⁰ Hwëna men zen dekam ayang gulzimdinni- zen de nama torannak de Alap mo Enho nakore ol teinikirin wenyak hatankam, dekam toran zini in zen golzausun. In zëbon hatanna, zen dekakim hwëna desa ayang gulzimki.

³¹ Kirekam de ëgwë gwenkam, dekam sap esa kitak Alap onakore ola eissik-eissikim ayang ul gwizim- ekakim kitak ëtawa gwek hen ëtatete gwek.

³² Sap olsa de ayang gulzimdin hip de sosonna mensa zi hip ing ta sone gwizimnira, zen zini in mo sosonsa bëjen kwei yul sone kinin- dekam dikim nabakam totoresas tonhan hapye. Hwëna zini in sa anakan dam gulsulu, "Angkam anik ayang gulzimk," ahaksa, "Anik eissik."

³³ Sap Alap hom nësa dwam gwibirida'ara- nen de tagal gwennak totoresas men-man men-mankam nënaka tawa ta gwibin hipye. Sap Alap Zëna hom men-man men-mankam ba maesa syal gwe-gwibirida. Hwëna Alap aha-ere enalakam gwë gwenda. Zep Zen man nësa hen kirekam de ëgwë gwen hap dwam gwibirida gwenda.

Men kirekam tingare jemat-jematnak ëgwë gwenan,

³⁴ we walya zen tagal gwennak balk enkam zen zë lowehen. Desa bëjen gwibiridan- zen de ëtoran hapye. Zen diki zi wal zemka zen blikip gwisibiridan- men kirekam Alap mo ëpba olak lwakke.

³⁵ We wal de banakare maesa ëtawa gwen hap ëdwam gwenna, zen diki zi wal zemka zen golak takensibirida gwen. Hwëna zen de tagal gwennak ëtorankam, zen hwëna saherak kim zënaka kang nul gwenan.

³⁶ Ano ola insa de husus gwibin wenyas, ëe ama emsa gwibirida'an: Em bahem ëkil g'in, "Alap mo ola, ausuna abon mae en onak lwa'an." Hen bahem ëtim gun, "Alap mo ola, ëe enë dawemkam tame uk."

³⁷ Ebon mae onak de Alap mo Enho naban de zergwën zi gwënkam, ahaksa sap hamal hap de olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi, zen sa emsa anakan gwibiridala, "Paulus insa nëbe mae hap ale gul sonezimki, zen eiwa Bian onakorena."

³⁸ Hwëna ahanik de anakan gunkum, "Paulus insa ep ale gul sonezimki, zen boton," zep em bahem desa hen sal gweblan, hen bahem anakan kil t'in, "Zen an Alap mo Enho naban zergwë'ara."

³⁹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, emki dawemkam ëalp gwe-gwen- Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip. Hwëna owas olkam de ëtoran hap bahem jalse gwibirida gwen.

⁴⁰ Hwëna kitak sam-sam enkam emki syal gwe-gwibin. Men-man men-mankam bahem.

15

Mae hap de ol: Kristus eiwa tangan t'in nikon ngaya gweka.

¹ Zep angkam, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa etan enlala sobirida'an- Yesus hup de ol dawemna mensaë orep ebe mae hap ayang gul gwizimkke. Em ema dawemkam ulink, in zebe angkam zëwe en tatem ëzauk gwe'an.

² Em ol dawemna in dekone ëngaya gwe'an, sap em ema dawemkam urensik gwenan. Hwëna em de ol dawemna insa tapbla gunkum, ki menkam waba habe laiblibik.

³ Ol dawemna mensa nonol asa don gweblakke, ëe hwëna desaë ebe mae hap ayang gul gwizimk. Bol-zaun tangan wenyas zen anakan:

Kristus Zen eiwa nëno mae mo karek-karek hap t'ilki- men kirekam Alap mo olak zëbe hap dena lwakke.

⁴ Desa man nër dwanuk,

hwëna yaklana dan-ahan ki zep etan t'in nikon ngaya gweka- men kirekam zëbe hap dena Alap mo olak lwakke.

⁵ Hwëna ki zep Petrus hup Zënaka zertreblaka,

hen etan dua-blaskam de dam tasibin zini in hap Zënaka zertreizimki.

⁶ Etan aha yaklakam Zënaka de taibliblan wenyas kim beya enkam tagal gwekke, lima-ratus nukon man tamank, zëwe zep zëbe mae hap Zënaka zertreizimki. Zini in beya tangankam nama lowe he'an. Dan en mes juwek.

⁷ Hwëna etan ki zep oso zem Yakobus hup Zënaka zertreblaka, hen ki zep tingare zëre hon de ang ta gwen wenyas kip Zënaka zertreizimki.

⁸ Aumwa tangan hap hwëna abe hap zep Zënaka zertreblaka. Zep ëe san de men kiye- walas de an zik mo unuk holokam gwëna, dakalkam de asa jaha gweblan makan. Sap ëe lun tanganë taibliblak.

⁹ Zep ëe an zen- boses betek zi niye, tingare Kristus mo dam tasibin zi nikonye. Hwëna ëe homë dakasti'in- kirenak de syal gwen hapye. Sap ëe ama Alap mo hlil irin wenyas orep karek ta gwibik.

¹⁰ Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna mes ki kirekam abe hap dena lwablak, zep asa hen dam tasiki- zëwe de hen syal gwe-gwen hapye. Hen Zen waba hap hom asa kirekam kwasang gweblaka. Ahakore dam tasibin zini, ëe ama kwei-kwik guludak- dan syal-syala ban de syal gwe-gwenkamye. Hwëna ëre mo sosonkam homë ki kirekam syal gwe-gwenan. Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna in ano enhonak soson gwe-gwenan, in zep ano syala kirekam lwa gwenan.

¹¹ Zen in zep, sap ol dawemna insa de abon onakon ësane gwenna, ahaksa

Kristus mo aha dam tasibin zi nikon, zen apdenak taiblibin hip dena. Hwëna bolzaun tanganna, ëe in kire enkamë olzim halada gwenan. Hen em kire enkame laiblibik.

Nen de tîn nikon etan ëngaya gwen hap de ol:

¹² Sap ëe ebon mae osan Kristus de tîn nikon gaya gwen hap denakaë kirekam ol halada gwek, zep em ba habe ahakon ëgu gwe'an?– "Nen bëjen etan tîn nikon ëngaya gwen."

¹³ Kirekam zen boton, sap Kristen zini nësa de etan tîn nikon gaya tabin srëmkam, zëno dam gulsunnu, ki hen Alap hom Kristussu gaya taka.

¹⁴ Hen Kristussu de gaya tan srëmkam, ki hwëna ëe waba habë ol dawemna insa ol halada gwenan, hen eno mae mo Kristussu de taibliblanna in waba tol hap.

¹⁵ Zep kirekam de lwankam, ki man dam gwesinîn: Èe Alap hap dena mesë botonkam emsa tawa la gwibik. Sap ëe anakanë emsa tawa la gwibik, "Alap mes Kristussu tîn nikon gaya taka." Hwëna anakan de lwankam, "Zini bëjen etan tîn nikon ëngaya gwen," ki hwëna Alap hom Kristussu gaya taka.

¹⁶ Sap nen de tîn nikon ëngaya gwe srëm gwe'anam, zëno enlalana hen ki, "Kristus hom tîn nikon gaya gweka."

¹⁷ Zep eiwa de Kristus tîn nikon gaya gwe srëm gwenanam, ki em in botonsae laiblibik, hen eno mae mo karek-karekna nama hom Alap mo nwenak tap gwe'an.

¹⁸ Zep hen Kristussu de taibliblannak men zen juwe gwek, zen hen molya ngatan zi mo langnak yaïng gwek.

¹⁹ Zep nëno mae mo Kristussu de taibliblan nakon de nen ngatan zi mo langnak yaïng gwe srëm gwe'anam, ki aha zi eiwakam nësa nenbirida gwenan, "Kristen zini in eiwa joblo-top tanganna."

²⁰ Hwëna Kristus Zen eiwa tangan tîn nikon gaya gweka. Zen dekam nëbe mae hap orasa kles tyasizimki– nen dikim hen juwen nakon etan lamkam ëngaya gwen hap. Zep nëno mae mo teipsinnî in nësa ngeirbiridaka– tîn nikon de gaya gwenkamye. Zen in zep nen hen kirekam esa zëno kim ëngaya gwer.

²¹ Sap Adam, zen aha-ere nik juwe gwen hap de orana nëbe mae hap kles tyasizimki. Hen kirekam, Kristus Zen aha-ere

nik nen de ëngaya gwen hap de orana nëbe mae hap kles tyasizimki.

²² Sap zini nen kitak Adam han de zeraha-en gwen nakone juwe gwenan. Hen kirekam, tîngan men zen Kristus hun nêraha-en gwe'ak, zen zen sa ëngaya gwer.

²³ Hwëna Alap mes ki yaklana dandan dam sosuku– dekam de tîn nikon ëngaya gwen hap dena. Nonol yaklanak mes Kristus gaya gwenkam ngeir guku. Hwëna Zen de etan lwahak zankam, Zëbon de ang ta gwen wenya nen hwëna dekam esa ëngaya gwenkam ërtrol.

²⁴⁻²⁶ Zen zep Kristus angkam irik gi'ira, hëndep ki sa zëre mo tana iltikinnik zëre mo jal zini kitak sisik gulin gwera. Zen sa tîngare dowal-dowala yal gulne gwera– sap nglinak de teipsin-teipsin dowal-dowala, hen okamanak de wenya. Aumwa hap in desa de se tya in'inka, zëno bosena Juwen Zi Bak. Dekam hyanak zini etan molya juwe gwek. Zen dekam sa aumwa hap denak zaul– kim de irik gin hip dena etan Bian Alap hap golbla'anaka, Zën dikim kitak irik gin hip.

²⁷ Sap Alap mo olak anakan ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan hap dena lwak,

"Alap mes kitak zëno tana iltikinnik sisik gul inki."*

Zep zëno enlalana, Yesus de kitak irik gil gwen hap, diki aha-en: Alap Zënaka bëjen irik tan. Sap Zen in Zen Yesus mo tana iltikinnik kitak sisik gul inki.

²⁸ Hwëna Tane zem in Kristus, Zen kim kitak irik gi'inka, Zen dekam sa Zënaka Alap mo tana iltikinnik se tya iri– dekam de anakan dam gwesin hip, "Angkam Alap Zën kitak tangan irik gi'ira."

²⁹ Zep nen eiwa esa juwen nakon ëngaya gwer. Kirekam de lwan srëmkam, ki ba hap Kristen zini ahakon ëabe gwe-gwe'an- iye swe zik mo bose hap de baptis tan hap, iye swe zem in dikim lamkam gaya gwen hapye. Eiwa de anakan lwankam, "Juwen nakon molya etan ëngaya gwek," ki zen ba hap ahakon kirekam ëgwë gwe'an?*

³⁰ Èe Kristus hup de ol gol halada gwen wenya hen kirekam: Etan de ëngaya gwen srëmkam, ki ëe hen ba habë mwin-mwan enkam Kristus mo bose hap juwen hap de karekna oltowe gwenan?

³¹ Aya-wal oso-wal, ëe Paulus, ëe ama eiwa mwin-mwan enkam tîn hip alp

* 15:27 15:27 Mzm. 8:7; 110:1 * 15:29 15:29 Nonol lonesen ennak de Kristen zini ahakon kirekam ëgwë gwek, sap dekam anakan ëenlala gwe-gwek, "Ano bian swe man tangan anakan taiblibika, 'Nësa de gaya tabin hip de Zini sa hata zala.' Ano bian swe maka nabakam Yesussu zer inki, hwëna Yesussu de salblan srëmnak tol tilki." Zep kirekam de zini iye swe zik mo weinak dep etan baptis tabinnik ang ta gwek. Kristen zini orep tangan mes kirekam de syal gwibinsi nolzausuk. Hwëna Paulus zëno mae mo syala insa enlala sobiridaka– dekam de goltrën hap, "Juwen nakon de etan ëngaya gwe srëm gwe'anam, ki zen ba hap ahakon kirekam ëgwë gwe'an?"

gwesik gwenan. Hwëna em in zen ano isrip-sri gwibiridan wenyaye, sap em mese ano syala kon nère mae mo Bianna Kristus Yesusu laibliblak. Zep ëe bëjënë emsa boton ta gwibin.

³² Hwëna eiwa de tîn nîkon ëngaya gwen srëmkam, ki ëe waba habë gwe tîhî jal-jal makare zi niban Efesusk awe golëilman gwek. Eiwa de ëngaya gwen srëmkam, ki men kirekam ëKristen gwen srëm wenya ëgu gwenan, nen hen kirekam emaka lowehe gwe'an. Sap zen man ëgu gwenan,

"Nen sap esa dërek-dërek enkam lowehe gwer, sap ka'an esa juwer."*

³³ Hwëna desan de ang tan hap homë ki emsa gubiridal, sap em de karek-karek gol gwen zi niban hen boton tam zi niban ësiri gwenkam, ema zëbon mae osan ang tanank.

³⁴ Zep em insa orana li lablak, em etan lwanda halzan, hen karek gol gwenasa em baes tan. Sap mes dam gwesik, em ahakon Alapsa de tame tan srëmna. Zep em emaka ësaher gwe'an, sap ebon mae onakon ahakon man tim nul gwe'an, "Zini bëjen etan tîn nîkon ëngaya gwen."

Tim niban de etan juwen nakon luk tan hap de ol:

³⁵ Hwëna ebon mae onakon ahana sa asa takensiblila, "Zen banakarekam sa tîn onakon luk tal?- banakare tim niban?"

³⁶ Kirekam de takensin zini zen enlala joblo-topna. Gandum danna kama hulak de drë nwanun srëmkam, zen bëjen eini tèn.

³⁷ Nen kim gandum dan maena eiyas il gwenan, zen tim niban home eiyas il gwenan, hwëna dan en naka.

³⁸ Hwëna Alap zep danna in hap timni zëre mo dwam gwibin sin anakan gol gwizimnira: Gandum dan nakon zen hëndep gandum tim hip sa jower. Mulkwan dan nakon hëndep mulkwan tim hip sa jower. Zen kirekam sa hen Alap juwen nakon tim ëse naban nësa luwen tabiri.

³⁹ Okamanak de ensasa nabare kirekirena, men ki nen zini, otweranna, mawana, hen hogwena, nëno mae mo sopna srën-srënna. Apdenak hom.

⁴⁰ Hen kirekam- nglinak de kirekirena, hen okamana awe dena. Nglinak de kirekirena, zëno mae mo nwe-awesna srën. Okamanak awe dena, zen hen srën.

⁴¹ Yakla nwe mo nwe-awesna srën. Ben mo hen srën, hen keis mo srën. Keisni hwëna man kon hen etan ësren-srën gwek.

⁴² Zen hen kirekam- tim niban de juwen nakon ëngaya gwen hap denaye: Dekam timni srën. Tinkim mensae batre gwen timni lo lasik gwibirin, zen san de otane dansa de ik ginni kiye. Hwëna dekon kim sip gwe'ak, zen dekam batren srëm tim hip sa jower.

⁴³ Timni mensae lo lasik gwibirin, zen ulop gwibin wenyaka hen soson srëm wenyaka. Hwëna etan kim de luk ta'ak, dekam timni in hwëna nwe-awesna hen soson tanganna.

⁴⁴ Mensae lo lasik gwibirin, zen auhukamana an kore tim nika. Hwëna timni men debane luk ta'ak, zen ngatan zi mo langnak dep dena. Zep nëno mae mo auhukamanak de tim de lwankam, zen dekam de dam gulsun, "Ngatan zi mo langnak dep de timni hen ki."

⁴⁵ Zen in zep Alap mo olak nonol zini Adam Bak hap dena anakarekam lwak,

"Alap kim ensasana hop ta soneblaka, dekam zep ngaya gweka."*

Zep nen Adam onakon zebe auhukamanak de ëngaya gwen hap de timni ulin gwenan. Hwëna angkam Yesus hen Adam mo kim zep nwe-mase gwe'ara, sap zen Zëbon onakon esa hëndep de lowehen hap de timni ulin.

⁴⁶ Zep hen kirekam, ngatan zi mo langnak dep de timni bëjen nonol jowen. Zen in zep auhukamanak dep de timni nonol jowe gwenan. Hwëna lun zep ngatan zi mo langnak dep de timni jowe gwenan.

⁴⁷ Nonol zini Adamsa, zen kama nakon de yang tasinni. Hwëna zëwe de Adam makare Zini, Zen ngatan zi mo lang nakon de hata zanna.

⁴⁸ Men kirekam nonol kama nakon de yang tasin zini in mo timni lwablak, nen an hen angkam kire nike lowe he'an. Hwëna ngatan zi mo langnak kime yaing gwe'ak, zen dekam esa Yesus mo tim makan ëliweher.

⁴⁹ An kirekame angkam kama nakon de yang tasin zini in mo kim lowe he'an, lamkam hen kirekam esa ngatan zi mo lang nakore Zini in mo kim lowehe gwer.

⁵⁰ Zep aya-wal owo-wal, bol-zaun tanganna an zen: Kala bare timni an han ngatan zi mo langnak bëjen nen yaing gwen- men zëwe Alap kitak irik gi'iraye. Hen batre gwen timni an han bëjen nen batre gwen srëm langnak yaing gwen.

⁵¹ Emki ësane gwen. Mensa zini orep tame nul srëm gwek, ëe ama desa angkam ebe mae hap srip gulsuzim'in: Nen kitak molye juwek, hwëna kitak esa ëliweher.

⁵² Zen mumuk ennak sa ngli ang makan lwal- kime aumwa hap de sramin aukuna

* 15:32 15:32 Yes. 22:13 * 15:45 15:45 Kej. 2:7

insa ësane gwe'akye. Dekam juwen wenya, zen sa ëbatre gwen srëm tim niban luk tal. Hen nama de ëngaya gwen wenya, nen dekam esa kirekam hen ëliweher.

⁵³ Timni an debane juwe gwenan, zen tïn srëm tim hip sa ëliweher. Hen batre gwen timni an, zen batren srëm tim hip sa ëliweher.

⁵⁴ Zep kirekam kim de lwa'ak, juwe gwen tim de tïn srëm tim hip ëliwe henkam, dekam Alap mo olak men kirekam lwak, kirekam sa hëndep jower, "Nen ëisrip-sri gwen, sap Alap mes juwen orana jek-jak taka."*

⁵⁵ "Nen angkam ba hap de tïnsi aïri gwibin hip?–

sap tïn hip de orana angkam hom."*

⁵⁶ Tin mo sosonna, zen nëno mae mo karek-karek nakon hata gwenan. Hwëna nëno mae mo karek-karekna mae nakon mam gwesik gwenan: Musa mo titi tabin ola kon.*

⁵⁷ Hwëna nen Alapsa nen anakan gu gwe-blän, "Ema asa sam tabiriki," sap Zen mes Kristussu nëbe mae hap zer sonezimki–Zen de juwen orana insa jek-jak tan hap, hen ëngaya gwen hap de orana insa de sal tazimdin hipye!

⁵⁸ Zen in zep, aya-wal oso-wal, zen zao en emki tatem ëzaun. Hen Bian en hap de syalak emki lowehe gwen. Sap ena tawana: Mensa Bian hap de syala ol gwenan, zen waba hap hom. Syala in mo eini esa lamkam hla kul.

16

Kristen bose tahalha zi hip de te-alasa tagal tazimdin hip de ol:

¹ Angkam Yerusalemk de Kristen bose wal tahalha hap de te-alasa tagal tazimdin hibë ep ale gulzim'in: Men kirekamë hen langna Galatiak de jemat-jematna gu sonebiridakke, em hen kirekam syal tak.

² Minggunak kim tagal gwe-gwek, em dekam te-alana ing ul gwek– men desa minguna inkam Bian onakon ulin gwenanke, zëno aha hlik tolaka. Bahem ëe de hata zannak de tagam tan hap ëeissin.

³ Em zisi dam lasibik– zen de te-alana insa Yerusalem san dep zerhan hapye. Ëe kimë hata'anzak, dekam asa zëbe mae hap suratna ale gulzim– dekam de Yerusalemk de Kristen zi mo mam-mam nik tame tabin hipye.

⁴ Hen em de asa ang gwen hap dwam gweblankam, ki asa hen ang gwibiridal.

Paulus mo amjanbir song gwen hap de kalang gwen ol:

⁵ Ano kalangna, ëe nonol Makedoniak de ë-ë san asa amjanbir, ki asa hwëna ebon mae onak hatazal.

⁶ Ëe ebon mae holokam wëhë yap gwë'ak– hi ngëp tamle gwenkamye. Hwëna hi ngëp tap gwennak em emaka dekon asa mas ëbla'an– aha lang san dep de ayang gunnukye.

⁷ Ëe homë ta guk kinin enkam de emsa hlauluda guk kinin hap dwam gwe'an. Diki Bian de asa kirekam dwam gwe-blankam, ëe ama holo tolkam de emsa golëlowehen hap dwam gwe'an.

⁸ Hwëna angkam ëe nama Efesusk awe gwë'an, hëndep Pentakostana awe sa asa jap dal.

⁹ Ëe mae habë kirekam kalang gwe'an: Sap awe Bian men abe hap orana dawemkam kles tyasiblika– dekam de zisi beyakam halen ta gwibin hip denaye. Hwëna ano syals de ap tru-tru gulblun hap de zini hen beyana.

¹⁰⁻¹¹ Timotius de ebon mae onak golëyaing gwe zanna, bahem anakan husus gweblän, "An nama wal seiwir sike." Dawem enkam blikip gwesiblin naban eirink, sap zen hen Bian mo nganak syal gwe-gwenda– men ki hen aena. Amki etan an san de golësek gwe zannak dawemkam mas ëblak– dekakim dawemkam ahakore Kristen zini in han golësek gwe zaka, sap ëe ama an kon eishirida gwe'an.

¹² Angkam hwëna Apolos hap denakaë ep ale gulzim'in: Ëe mesë sap desa titi tak– zen de ahakore Kristen zi niban emsa ziamjanbin hip. Hwëna angkam zen hom dwam gwe'ara. Bian de zëbe hap orasa kles tyasiblinkam, dekam sa emsa ziamjanbir zira.

Aumwa hap de dawem gol sonen ol:

¹³ Salok-salokkam lowehe gwek. Hen Yesussu de taibliblan ennak em tatem ëzauk gwen. Bahem ëaïri gwen. Enho drak-drakkam em lowehe gwen.

¹⁴ Tingare ere mae mo lowe henna aha zisi de kwasang gwibirida gwenkam em goltrë gwen.

¹⁵ Aya-wal oso-wal, ena mese Stepanus Baksa we wal walas zeban tame labik. Zen zen nonola langna Akaya kon ëKristen gwek, hen angkam zen tingare enho naban Bian mo syal ensa nol gwenan.

¹⁶ Zen in zebë emsa gubirida'an: Em kire zisi blikip gwesibirida gwen– hen tingan men kirekam tingare enho naban syal ta gwenanke.

¹⁷ Ëe ama tangan sam gwesik, in kim Stepanus, Fortunatus, hen Akaekus mae

* 15:54 15:54 Yes. 25:8

* 15:55 15:55 Hos. 13:14

* 15:56 15:56 Rom. 5:13; 7:7-25

yaïng gwezak. Ëe dekam zebë ebe mae hap de embwanna sëwehek.

¹⁸ Zen in kim yaïng gwezak, zen isrip-sri gwibin olkam ano enhona ap tatete dablazak- zen men kirekam hen emsa tatete da gwibirinke. Nen diki kitak kire zisi nen blikip gwesibirida gwen- men zen kirekam ësyal-syal gwe-gwenanye.

¹⁹ Asia mo langnak de Kristen zini dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. Akwila ne Priskila ne, hen Kristen zini men zen zëno nik mo golak tagal gwe-gwenan, zen hen kwasang nabare dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

²⁰ Tingare ahakore awe de aya-wal oso-walya, zen hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. Men kirekam Kristen zini ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran.

²¹ An kon an ëe, Paulus, ëre mo tahakamë aumwa hap ep mas gulzim'in.

²² Men zen Biansa kwasang nëbla srëm gwe-gwenan, dikire kareksa hla nuk. Hwëna Bian, nabakam hataza! *

²³ Dikire Bian Yesus mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek.

²⁴ Ëe ama emsa kwasang gwibirida gwenan- em in zene Bian Yesus hun ëraha-en gwekye. Dawem!

* **16:22 16:22** Insa Paulus ale gulku, "Bian, nabakam hataza," desa hom Yunani olkam ale gulku. Zen hwëna Ibrani mo mwin-mwankam de olkam anakan ale gulku, "Marana tha!"

Paulus mo surat ahana Korintusk de Kristen zi hip

¹ Korintusk de Alap mo hlil irin zi hip, hen tingare zëno propinsina Akayak de aya-wal oso-wal hap,

Yesus mo dam tasin zini Paulus onakon, hen nère mae mo osona Timotius onakon:

Dawem! Eiwa, Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep Kristus asa dam tasiki-zère hap de olsa dikim gol halada gwen hapye. In zebè ebe mae hap ale gulzim'in.

² Dawem! Nère mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Alap kirekam nëno mae mo enhona nêp tatete ta gwizimnira.

³ Nen kitak Bian Yesus mo Bian Alap hap dawemsa gol gweblan, sap Zen kwasang-kwasang enna, hen dekam de enho nakon tatete gwen hap dena, zen kitak Bian Alap en onakon nëbe mae hap hata gwizimnin. Sap nen an zëno walas.

⁴ Nen kim banakare karekna oltowe gwenan, Zen Zen nëno mae mo enhona nêp tatete ta gwizimnira. Zen mae hap kirekam nësa gweibirida gwenda: Aha zi de kareksa goltowenkam, nen de hwëna zèbe mae hap enhosa de tatete tazimdin hip de enlalasa anakan zer gwizimdin hip, "A kirekam mo Alap ano enhona ap tatete tablakaye- èe kimè hen kirekam karekna goltowekeye."

⁵ Nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep nen kime karekna zëno bose hap oltowe gwenan, dekam san de Zën de hen kareksa goltowenna kiye. Nen sap dawemkame karekna Kristus hup de jal hap oltowe gwenan. Zen in zep hwëna Kristus hen nëbe mae hap enhosa dikim tatete tan hap de enlalana dawemkam zer gwizimnira.

⁶ Zep èe de ère mo wal bose walya ban kareksa zigoltowe gwenkam, zen mae hap: Em dikim étatete gwen hap hen ëngaya gwen hap. Sap Kristus kim abe mae hap enhosa de tatete tan hap de enlalana zer gwizim'inka, zen dekam asa hen ebe mae hap ayang ul gwizim- em dikim hen kire kareksa de goltowen nakon enlala nik étatete gwe-gwen hap.

⁷ Hwëna èe homè anakan emsa enlala eibirida'an, "Zëno mae mo enlalana tatete naka hom." Sap mes tangan dam gwesin'in: Em de hen Kristus hup de jal hap kareksa goltowe gwenkam, Zen hen sa

ebe mae hap dekam de étatete gwen hap de enlalana zer gwizimdi.

⁸ Aya-wal oso-wal, èe ama tangan ëdwam gwe'an- em dikim abe mae hap dena ansa étawa gwen hap: Èe nër hom sèrkam de kareksaè Asia mo langnak oltowe gwek. Karekna in man sèrkam tangan dohon-hon gwek, hëndep èe enlalana mesè anakan ëdowe hanak, "Nen an molye lowehek."

⁹ Èe ama dekam eis gwibik, "Èe an angkam jalom èk tihinakè lowe he'an, hen zen angkam aïsïs gïn hip asa alp tabi'ira!" Hwëna zen mae hap ki kirekam Alap asa gweibiridaka: Èe dikim ère mae mo sosonsa blol gwibin srëm hap. Zen in zep, nen diki Alap en hon nen ëblol gwe-gwen, sap Zen soson tangan Zini Zen. Zëno sosonna ki- juwen nakon dikim etan ngay a tabin hip denaye.

¹⁰ Hwëna dekam zep Alap jalom èk tihina in kon asa alal gulku, hen Zen sa etan kirekam asa alal gul gwera. Sap èe mesè Zëbon en onak anakan ëyaing gwe kinik, "Zen Zen sa etan tïn hïp de karek nakon asa alal gul gwera."

¹¹ Zen kirekam sa lwa gwer- em de Alapsa de abe tankam asa mas gwibirida gwenkamye. Alap kim ol gu sonenna insa dokwak gul gwe'anka, dekam zini beya nik sa Alap hap dawemna anakan nol gweblal, "Bian, Em ema asa sam tabirida- kirekam de desa kwasang gwibiridankamye."

Mae hap de ol: Paulus kire hap zère mo kalangna wet gulsuku.

¹² Èe ère mo wal bose walya ban ère mae mo syala homè olsaher gwe-gwe'an. Sap ano mae mo enho nakon anakare enlalana hom wet so gwenda, "Èe kareksaè ol gwenan," ahaksa, "Èe auhu-kama enlalakamè syal ta'an." Hwëna anakare enlala en wet so gwenda, "Èe an enho lalakkamè okamanak awe syal ta gwenan- aha zisi de boton ta gwibin srëmkam." Sap Alap abe mae hap gol gwizimnira- kirekam de enho lalakkam syal ta gwen hap denaye, nonol tangan ebon mae kimè lowehe gwekke.

¹³ Ano mae mo ebe mae hap de surat-suratna hen dam-dam enna- em dikim damnak baca ta gwibin hip, hen em dikim tame gul gwen hap, ba maesa de aning gun srëmkam. Sap èe ama ëdwam gwe-gwe'an- em de dawem enkam asa tame tabin hip.

¹⁴ Sap dawemkame asa tame labir srëm gwe'ak, ki esa asa u seger la gwibir. Sul sonenkame asa tame labi'ik, ki Bian Yesus mo lwa halzan hap de yaklanak de hatankam, em esa asa isrip-sri eibiridal, hen èe asa emsa isrip-sri eibiridal.

¹⁵⁻¹⁶ Sap ãe mesẽ desa kitak tame guk, zen in zebẽ sap menkam kirekam kalang gwek- Makedonia mo lang san de song gwenkam de emsa nonol amjanbir kinzin hapye. Etan lwahal zankam amaka emsa amjanbir kinzik. Dekam ano emsa de mas gwibirida zanna maka dan nẽk. Hen aumwa hap Yahudi mo lang san dep emaka asa ẽr sonek.

¹⁷ Hwẽna ẽe ama kalangna insa wet gulsuk. Em ahakon dekon mes yabe asa kil lik, "Paulus zen auhu-kama enlala naban kalang gwe-gwenda, zep anakan gu-guk gwenda, 'Eẽ asa emsa amjanbir.' Hwẽna kirekam bẽjen."

¹⁸ Hwẽna boton srẽm Zini Alap mo nwenak ẽe ama emsa gubirida'an: Ano ola ebe mae hap kirekam hom!

¹⁹ Ahana hen ki- boton srẽm Zi niye. Zen Alap mo Tanena Kristus Yesus. Eẽ Silas ne Timotius neban mesẽ zẽbe hap dena ebon mae onak olhata gwek. Em Kristus mo Zẽnaka de sosok tan nakon zebe anakan dam ulsuk gwenan, "Zen hom zẽre mo kalangna wet gulsuk gwenda."

²⁰ Sap Alap mo zi hip de ol gu-gunnu, zen kitak Kristus hun de zeraha-en gwen nakon nẽbe mae hap jowe gwizimnin. Nen in zebe Zẽbon onakon Alapsa anakan boltere la gwenan, "Eiwa, Alap, ema asa sam ta gwibirida. In eiwa."

²¹ Sap Zen Alap Zẽn nẽbon mae onak syal gwe-gwenda- dekam de nen Kristus en onak tatem ẽzauk gwen hapye. Zen in zep zẽre mo Enhona nẽbe mae hap hlẽ ta sonezimki.

²² Hen kim nẽp hlẽ ta sonezimki, Zen san de Alap de nẽno mae mo enhonak anakan ale gunnu kiye, "Zini an ẽre en mo dena." Zep angkam Alap zẽre mo Enhona nẽno mae mo enhonak gwẽ gwenda. Zen in zebe hen anakan tame ul gwenan, "Mensa Alap ngein sin dep dena nẽsa gu-gubirida gweka, zen eiwa kirekam sa ki lwal."

²³ Hwẽna ẽe de emsa boton tabin srẽm hap, dikire Alap asa hla tak. Eẽ mae habẽ lwa halza srẽm gwek: Ki hwẽna eno mae mo karek-kareksa asa damnak wet gulzimzir. Hwẽna ẽe ama emsa kwasang gwibiridak, zebẽ lwa halza srẽm gwek.

²⁴ Eẽ homẽ anakan emsa enlala eibirida gwenan, "Eẽ asa desã tik-tik la gwibir- ano mae mo kire enkam de taiblibin sin de ang ta gwen hap." Hwẽna nen apdenake syal ta'an- eno mae mo isrip-sri dikim hen sowehen hap. Sap nen Kristussue laibliblak, in zebe ẽtatete gwe-gwenan.

2

¹ Zen in zebẽ enlala gwek, "Eẽ babẽ jal gwibiridan ola ban amjanbin. Ki hwẽna

zen sa etan enlala nik ẽdowe hanal- men kirekam nẽr hom ẽgwẽkke."

² Sap nabakam de eno mae mo karek-karekna insa dri yulzimdinkim, ẽre mo enlalana maka hen dowe hanaka. Kirekam de lwankam, dekam nara zi dep?- etan abe hap isrip-sri enlalasa de zerblan naye. Eẽ de kirekam emsa gweibirida zankam, em dekam bẽjen em kire enlalasa abe hap zerblan.

³ Eẽ kimẽ kirekam tame guk, dekam zebẽ eno mae mo karek-karekna insa de wet gulzimdin hip de suratna insa ale gul sonezimk. Sap dekam ẽe ama emsa enlala gwibiridak, "Zen diki ano isrip-sri gwibiridan wenya zen. Hwẽna ẽe de kire olsa golhatazimdinkim, zen dekam sa enlalana ẽdowe hanal." Eẽ hen ama emsa kitak anakan tame tabik, "Eẽ de Korintusk de zisi isrip-sri gwibiridankam, zen hen sa ano isrip-srina insa neis gwibir."

⁴ Zep ẽe sẽrkam de enlala dowe hanan nabanẽ suratna insa ebe mae hap ale gulzimk. Ano enlalana hlik gwe hanan hap alp gwesiki hen nwe go-hona man beya nẽk. Eẽ anakare hap homẽ ep ale gulzimk, "Dikire zẽno mae mo enlala dowe hananna in mam gwizimk." Hwẽna ẽe mae habẽ ep ale gulzimk: Em dikim anakan asa tame tan hap, "Eiwa, Paulus mo nẽbe mae hap de kwasangna mam tanganna."

Mae hap de ol: Zini in zen karek gweka, emki zẽno karekna insa angkam eitti gwibir-blin.

⁵ Sap nẽno mae mo wal bosena in zen karek gweka, nen dekam zebe kitak zẽno karekna in kon enlalana ẽdowe hanak. Ahakon mamkam neisbik, ahakon betekkam. Hwẽna ano enlalana hom tangan mamkam kire hap dowe hanaka. Hwẽna ẽe em dikim etan zẽbe hap jalsa loneblan hap homẽ kirekam emsa enlala sobirida'an.

⁶ Em dekam mese ano ol san ang tak- zini insa de halen tan hap langa tasinkimye. Hẽndep ebon mae onakon beya nik mes kirekam nẽ gweblak. Zep angkam dekam ẽrzausuk.

⁷ Zen in zep emki angkam zẽno karek-karekna insa kwasang tola ban eitti gwibir-blin, hen amki etan zini in han ẽrgolek de gwek- dekam de enlala naka tatete ta gweblan hap. Kirekam de gwẽ gweblan srẽmkam, ki zẽno enlalana anakan sa tangan dowebla hanala, "Asa mes hẽndep baes nẽblak."

⁸ Eẽ in zebẽ emsa titi tabi'in: Emki anakan damnak gu gweblan, "Eẽ nama emsa kwasang ẽ gwebla'an."

⁹ Hwëna ëe mae habë menkam zini insa dikim halen tan hap de suratna insa ale gul sonezimk: Dekam de anakan emsa akasibiridan hap, “Zen wëhë tangan kitak ano ol san ang ta'ak?”

¹⁰ Ëe ama angkam zëno karekna insa eititi gwibir-bli'an. Zep emki hen eititi gwibir-blin. Hwëna zen sap diki asa hom mamkam karek taka. Hwëna ëe mae habë Kristus mo nwenak zëno karekna insa eititi gwibir-bli'an: Ebe mae hap de dawem hap.

¹¹ Ëe dowal mo kigj mo syal de ebon mae onak soson gwen hap homë ki dwam gwe'an. Sap nen zëno syala hal-halaka hom.

Mae hap de ol: Ëe in zen Kristus mo nganak syal ta gwenan, ëe san de okamanak awe ngatan zi mo lang nakore irase dawemna kiye.

¹² Ëe kimë Troask hatak, Kristus hup de ol dawemsa de gol halada gwenkam, Bian Yesus dekam zep abe hap orana kles tyasiblika- dekam de Troask de zisi beyakam Bian Yesus osan dep titi tabin hipye.

¹³ Hwëna ano enhona mae hap zë sëwehe srëm gweka: Sap ëe homë zë nère mae mo osona Titus Baksa zergaing gwek. Ëe ama tangan sap dwam gwek- Titus onak de emsa salbiridan hap. Zebë nabakam zëwe de ëKristen gwen wenya hli yuludak- Makedonia mo lang san dikim tëbla song gwen hapye.

¹⁴ Hwëna nen diki Alap mo bosena nen teip gulsuk gweblan! Sap ëe men zenë zëre mo nganak syal ta gwenan, asa zep Alap ë-ë san tingare zi hip anakan golëtrei gwizimnira, “Zini an zen Kristus mo soson nakon dowal mo kigisa nyaublu ine gwenan.” Zep ëe kimë Kristus hup de ol dawemna ol halada gwenan, dekam zebë ënwe-mase gwe-gwenan- san de ngatan zi mo lang nakore irase dawemna kiye. Zini zep irasena insa nale gwibirin.

¹⁵⁻¹⁶ Alap Zëna hen zep irase dawemna asa alebirida gwenda- mae hap, “Zen ano Tane mo bosesa okamanak nol halada gwenan.” Hwëna okamanak de zini ahakore en nik irase dawemna asa nalebirida gwenan- men zen en ëngaya gwen hap de ora san ang ta'anke. Sap zen en man ngatan zi mo lang nakore irasena insa nale gwibi'in. Hwëna men zen juwen hap de ora san ang ta gwe'an, zen man asa husus neibirida gwe'an. Sap ngatan zi

mo lang nakore irase dawemna in, zëbe mae hap san de irase karekna kiye. San de zi tok ase. Ëe in zebë hen ëre mae mo syala insa lenggwan gwibi'in- anakare hap, “Ëe ë-en molyë kirekam syal ta'anam! Ëe auhu-kama zini ë-en banakan dep?- ang hap de syala insa de sul sonen naye.”

¹⁷ Hwëna ëe in zebë ëre mo wal bose walya ban aha zi mo kim syal ta srëm gwe-gwenan. Sap ahakon te-ala en hap Alap mo ola ëk enkam tawa da gwibirin. Ëe hwëna anakarekamë ënaka enlala eibirida gwenan, “Ëe an diki Alap mo nwe kara gwen-nakë Kristus mo nganak syal ta'an.” Ëe in zebë tingare enho naban Kristus hup de ol dawemna ol halada gwenan- men zep Alap asa dam tasibirkiye.

3

¹ Hwëna ëe de kire hap denaka ebe mae hap ale gul sonezimdinkim, dekam san ha anakan esa etan asa enbiridal?- “Zen kirekam man zënaka bën-jana dabi'in.” Hwëna ëe ama emsa enlala sobirida'an: Eno mae mo ngirinnik de ano mae mo syala bahem eititi gwibin. Ahakore zini men zen namjanbiridanda gwenan, zen zënaka dikim anakan tame tabin hip de suratsa noltrei gwizimnin, “Zini an mo tawa tabinni dawemna. Sap esa asalblal.” Hen ahakon emsa kirekam de surat hap abe da gwibirin- aha ënak de hwëna desa goltrei gwizimdin hip. Hwëna ëe homë kirekam de suratsa de goltreizimdin hip ëdwam gwe-gwenan.

²⁻³ Sap em in zene ënwe-mase gwe-gwe'an- ano mae mo surat makanye. Sap eno mae mo lowe hensa de kara gul gwizimdinkim, dekon zep tingare zini asa hen tame da gwibirin, “Zëno mae mo Alap hap de syala zen dawemna.” Zep eno mae mo lowe henna angkam, san de Kristus onakore suratna kiye- tingare zi de zë karatda gul gwen hap. Zen tintakam de ale gunsu hom, hen kasonak de ale gunsu hom. Zen hwëna Ngaya Zini Alap Zën zëre mo Enhokam suratna insa ale gul gwenda- eno mae mo enhonakye. Hwëna Zen dekam zep hen ano mae mo enhonak ebe mae hap de kwasangna dawemkam ale gulku.*

⁴ Ëe Alap mo nwe kara gwennakë kirekam ep ale gulzim, sap ëe ëre mae mo syal hap dena kitak mesë Kristus onak blol eibik.

* **3:2-3 3:2-3** Yunani olkam man dam gwešinin: Kasonak de alena mensa Paulus awe enlala gwibirki, zen men desa Alap Musa Bak hap dare taha-tapakam de jalse gwen ola kaso dak-daknak ale gulblukake, desa enlala gwibirki. Zep Korintusk de zini zen titi tabin ol san de tim enkam ang ta gwenkam hom Alap mo nwenak ësam gwesik. Zen hwëna enho nakon ëliwehek, zep Alap mo dwam gwibin sin lowehe gwek. (Yer. 31:33)

⁵ Ëe a en bëjënë anakan ëgun, “Ëe asa ang hap de syala ansa ol gwer.” Hwëna ano mae mo sosonna, ba maesa dikim syal gwibin hip dena, zen kitak Alap onakon hata gwenan.

⁶ Zen Zen abe mae hap sosonna gol gwizimnira- dekam de zëre mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa golluwe gwen hap denaye. Ol ziaha-en gun ësena in, zen ëpba titi tabin ol ale gunsu dikim syal gwibin hip denaka hom. Zen hwëna Alap mo Enho dikim ing gwe hebiridan hap dena. Sap zini men zen ëpba titi tabin ol san anakare enlala naban ang ta gwenan, “Tahakam de syala ansa de syal gwe-gwibinkim, ëe dekam asa Alap mo nwenak dakastil,” zen hwëna dekam nama juwen ora san ang ta gwe'an. Zen diki Alap mo Enho naban de zergwënkam esa ëngaya gwer.*

Mae hap de ol: Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena, zen Musa mo titi tabin ola kon sërkam de dawem tanganna.

⁷ Zep ëpba titi tabin ola in, zen san de juwen orana kiye. Sap desan de ang tankam dekam hom Alap mo Enho nakore ngatanna nulin gwëk. Hwëna sap kirekam, zen sap hen nonol lone sennak Alap mo ngatan naban hatak- orep kim Alap Musa Bak hap kaso dak-daknak ale gulblukaye. Musa dekam holokam Alap han ë gwëka. Zep Alap onakore ngatanna zëbon onak makan gwëbla, hëndep nwe-masena zep lilingtilblika. Dekam Israel Bak mo ausu nakore zini nwe-masena bëjen hla tan, sap man tangan yakla nwe mo kim ngatan gwëblaka. Hwëna Musa mo nwe-masena de ngatanna in man sangankam tap gwëbla song gwëk.

⁸ Hwëna Alap insa etan nër hom ol ziaha-en gun ësena nëbe mae hap golzimki, zen hwëna zëre mo Enho de ing gwe hebiridankam de ëliwehe gwen hap dena. Zep zen diki zen- nëbe mae hap de ngatanna mam tangan wenyaye, san de ngatan zi mo lang nakore ngatanna kiye.

⁹ Ëpba titi tabin ola in sap aüris, hen zen sap ngatan zi mo lang nakore ngatan naban hatak. Hwëna anakare enlala naban de desan ang ta gwenkam, “Ëe dekam en asa Alap mo nwenak ëdakastil,” dekam hwëna man nwe-mase gwe-gwenan- san de juwen ora san de nama ang tanna kiye. Sap desan de de ang tan hap kim ëalp gwëk, zen hwëna dekam hom mae enho nakon ëliwehe gwëk. Hwëna angkam Alap mo ol ziaha-en gun ësena an, zen zen tangan ngatan makan nëbe mae hap

lwazim'in. Sap nen desan de ang tankame Alap mo nwenak ëdakastil'in.

¹⁰ Zep nëno mae mo nwenak, nonol ngatanna in mo sosonna mes tangan tap gwëk. Hwëna angkam de ngatanna an sërkam tangan nësa zilbir ane gwe'an.

¹¹ Sap nonol ngatanna in zen Musa Bak ensa zilbli ine gwëk, ki zep hëndep tap gwëbla song gwëk. Zep hen kirekam- ëpba titi tabin ola inye. Zëno sosonna angkam mes tap gwer. Hwëna Alap mo ol ziaha-en gun ësena an, zëno ngatanna hëndep denaban sa nësa zilbir ane gwer.

¹² Ëe kirekamë Alap onakore ol ësena insa laiblibik, ëe zëbë udobe naban tingare zini Kristus hup dena kim damnak lonbirida gwenan.

¹³ Ëe Musa mo kim homë udobe srëmkam ëgwë gwenan. Zen man kaen hakkam zëre mo nwe-masena tahale gwëka- dekam de Israel Bak mo ausu nakore zini in zëno nwe-masena de ngatanna insa anakan hlalul gwëblan srëm hap, “Angkam man tap gwëbla song gwe'an.”

¹⁴ Hwëna zen in zep Israel mo zi ausuna ënol drak-drak gwëk, hëndep angkam nama. Zen kim Musa mo ëpba ola insa baca nul gwenan, dekam hwëna man nwe-mase gwe-gwenan- san de Musa mo kaen hakna inkam de zëre mae mo nwesa tataak sonna kiye. Zen in zep hëndep angkam enlala nakon ëkawesik. Hwëna Kristussu de taibliblankam, zen dekame enlala nakon ëngatan gwe-gwenan- san de kaen hakna insa de nwe nakon hil gilsinni kiye.

¹⁵ Israel mo ausu nakore zini zep hëndep nama kirekam lowehe gwe'an- san de nwe diminni kiye. Musa mo alena insa sap karatda nul gwenan, hwëna zëno eini hom dam nulsuk gwenan.

¹⁶ Hwëna Musa Bak kim olsa de gu soneblan hap Biansa golek de ta gwëka, zen dekam man kaen hakna insa nwe-mase nakon hil gilsik gwëka. Zep hen kirekam nëbe mae hap angkam lwa gwizim'in: Men zen Bian Yesussu neirin gwenan, zen dekam zep zëno mae mo nwenak de kaen hakna ëhil gwe hana gwenan. Enho nakon hen dekam zep ëngatan gwe-gwenan.

¹⁷ Ngatanna in zen Bian Yesus onakon zil ine gwe'an, zen apdenak zëre mo Enho naban. Men zëbon Bian Yesus mo Enhona in ing gwe henna, zen dekam zep Musa mo ëpba titi tabin ola kon ëhil gwe hana gwenan. Sap zen zen zini nësa hulen makan gweibirida gwenan.

¹⁸ Zep nen an angkam nwenak de kaen hak srëm nike lowehe gwe'an. Nen in zebe

* 3:6 3:6 Gal. 3:10-14; Rom. 8:1-8

enho nakon Biansa dam-dam enkam kara la gwenan. Zep nëno mae mo enhonak san de Yesus zère mo ngatan dekon litil ine gwenna kiye. Zep nëno mae mo enhona man Yesus, zère mo Enho naban de apde nën hap wet gwesik zahe gwenda. An kitak Bian Yesus zère mo Enho nakon ki kirekam nëbe mae hap jowe gwizimnin.

4

Mae hap de ol: Ēe kire habē enlalana ědowe hana srēm gwe-gwenan.

¹ Zen in zep, sap Bian Alap zère mo kwasang-kwasang nakon mes kirekam syla abe mae hap wei yul sonezimki, ěe in zebē enlala dowe hanan srēm kam syal ta tine gwenan.

² Zep men zen zère mae mo tawa tabin karekna saher hap ber-ber nulida gwenan, ěe kirekam homē. Ēe homē Alap mo ola men-man ul gwenan- dekam de zisi ěre mae osan dep wan-wan ta gwibin hipye. Ēe hwēna dam-dam enkamē eiwa de enna kim hleng ososubirida gwenan- dekam de kitak de zi asa anakan tame tabin hip, "Zen dam-dam enkam Alap mo nwenak syal ta gwenan."

³ Ēe zebē Alap onakore ěngaya gwen hap de ol dawemna ba maesa de ber-ber gun srēm kam tawa la gwibirin. Hwēna men zen tame nul srēm gwe-gwenan, zen zen ěnwe-mase gwe-gwenan- san de kaen hakkam de nwesa tatak sonna kiye. Zen men zen juwen ora san ang ta gwe'anke.

⁴ Okamana awe de boton alapna, dowal mo kigi, zen mes Yesusu de taibliblan srēm wenyik mo nwena dīmīn tabir-zimki- zen dikim ol dawemna in mo ngatansa enhonak eisbin srēm hap. Kirekam de gweibiridan srēm kam, zen maka Kristus mo ngatan zi mo lang nakore sosonna tame nul gwe'an. Sap Kristus Zen Alap zère han ki en.

⁵ Zep ěe aen dikim ěmam gwen hap homē ol halada gwenan- ahakore zini men kirekam ěgwē gwenanke. Hwēna ěe Bian Yesus Zēn de mam gwen en hap denakaē anakan ol halada gwenan, "Yesus Zen Teipsin Tangan Zini Zen." Hwēna zēno bosesa dikim mam gun hup ěe mesē ěgwēk- san de ebon mae de ěbabu gwen zini kiye.

⁶ Sap Alap men Zen okamana ansa de yang gulsun srēm nak guku, "Kawesinnī an kon ngatanna de jowek," zep Zen mes hen kirekam nëno mae mo enhona ngatan tabir-zimki. Menkam nëno mae mo nwena tatak sonna hen enhona kawesinnī. Hwēna angkam enho nakon nen ema Yesusu kara la gwe'an. Zen in zebe tame

uk, "Kristus hun de zergwē gwenkam, nen dekame Alap mo ngatan zi mo lang nakore sosonna eis gwibi'in."

⁷ Nēno mae mo timni, zen sap kama nakon de yang tabinni, zep dawem naka hom. Hwēna dekam de enho nakon ěngatan gwen hap dena insa Alap ing ta sonezimki, zen sēr kam de dawem tangaranna zen. Nēno mae mo timni sap karekna, hwēna olk, ngatan zi mo lang nakore nik zē gwē gwenda. Zen dekam zep dam gwesik gwenan: Sosonna men dekamē syal ta gwenan, zen kitak Alap onakorena. Ēre mae mo tim nikore naka hom.

⁸ Ano mae mo jal zini sap beya tanganna, hēndep zen man sap asa ngīrīn da gwibirin. Hwēna Alap abe mae hap sosonna gol gwizimnira, ěe zebē nama lowehe gwe'an. Anakare ngalap enlalana hen ki sap abon mae onak hata gwenda, "Ēe banakan asa loweher?" Hwēna ěe dekam homē enlalana anakan ětopse gwe-gwenan, "Alap molya asa mas gwibiri-daka."

⁹ Zen karek tabin hip sap asa alp dasik gwibirin, hwēna Alap hom asa da tasik gwibirida. Sap ki asa mos-mos ta gubin hip alp dasik gwibirin. Hwēna Alap ap sosonna gol gwizimnira, zep asa timbwas dabir srēm gwe-gwe'an.

¹⁰⁻¹¹ Ēe mesē Yesus hun ěraha-en gwek, zep ěe tim niban de nama okamanak lowehe gwenkam zebē mwīn-mwankam anakan eis gwibirin, "Nēsa an hen Yesus mo kim karek da gwibirin, hēndep zēno kim hen nēsa damera gwenan." Hwēna sosonna men dekam Yesus etan ngaya gweka, zen hen man ano mae mo timnik lwa gwenan. Zep ahakon asa de hlauluda gwenkam anakan tame nul gwenan, "Zēno mae mo timni sap sin-sinnī, hwēna Yesus Zen ěngaya gwen hap de sosonna gol gwizimnira."

¹² Zep Alap mo nganak de syal ta gwen wenyā ěe insa kirekam juwen hap ěalp gwesik gwenan, hwēna em dekone ěngaya gwe'an.

¹³ Alap mo olak zini man anakan ale gulku,

"Ēe Alapsaē taibliblak, zebē tonbiri-dak."*

Ēe hen kirekamē Alapsa laiblibla'an, zebē zēbe hap dena airīn srēm kam lonbiri-danda gwenan.

¹⁴ Sap ěe mesē Alapsa anakan laibliblak: Men kirekam Bian Yesusu tīn nikon ngaya taka, zep nen men zene Deban ěraha-en gwek, nēsa hen kirekam sa ngaya tabiri.

* 4:13 4:13 Mzm. 116:10

Zen dekam sa zère onak dep kitak nésa tagal gulsulu.

¹⁵ Zep ée de kareksa goltowe gwenna, zen airis. Ée ama dekam esam gwesik gwe'an. Sap zen dekame em anakan tawa ei gwibi'in, "Alap man angkam Yesus onakon nésa kwasang gwibirida gwe'ara." Hwëna etan beya tangan nik sa ebon mae onakon esane gwe-gwer, hëndep zen de hen Yesusu taibli gweblankam, zen hen sa Alap hap dawemna nol gweblal hen bosena teip nulsuk gweblal.

¹⁶ Zen in zebë enlala dowe hanan srëmkam syal tanda gwenan. Nèno mae mo timni an sap man esin gwe hana gwenan, hwëna Alap man nèno mae mo angna mwîn-mwankam tatete ta gwizimnira.

¹⁷ Zep ée insa awe karekna oltowe gwenan, zen jahalhana hen holo tangankam hom. Hwëna ngatan zi mo langnak zen zep sa Alap dawemna abe mae hap dohon-hon tangankam golzimdi. Zen zen- hëndep de weny, hen mam tangan wenyaye.

¹⁸ Zep nen home angkam en dep de ba maesa enlala ei gwibirin- mensa okamanak awe hla kul gwenanye. Sap nwekam de hlalul gwenkam dena, zen hëndep denaka hom. Hwëna nwekam de hlalul gwen srëm weny, zen diki zen- hëndep de wenyaye. Zen diki desa de dokwak gun hup nen dam-dam enkam hlu- hluk gwen.

5

Ngatan zi mo langnak de timsi de kara gwibin hip de ol:

¹ Nen mese sap etawa gwek: Nèno mae mo timni an, zen san de sohlas gola kiye- bohëkam de zë okamana awe lowehe gwen hap dena. Zen gol kluk mo kim sa êklasak gwer. Hwëna dekam nèno mae mo ngatan zi mo langnak dep de timni hen ki. Zen hëndep de gola zen- Alap mo syal gweblan zi niye. Zen zi mo syal gweblan golsa hom.

² Okama ennak dep de timni an karekna. Zen zebe srëkam edwam gwe-gwenan- ngatan zi mo langnak dep de timsi de baju makan ala son hapye.

³ Desa de alala tankam, dekam nèno mae mo angna molya irkare makan lowehe gwek.

⁴ Okamanak dep de kluk gol makare tim niban de nama lowehe gwenkam, nen dekam ema anakan eenlwan gwe- gwenan, "Awe de gwëna dohon tanganna. Diki hëndep de tim niban de gwëna airis." Hwëna juwenkam nen home edwam gwe'an- tim srëmkam de ang en nik lowehe gwen hapye. Diki

nabakam de ngatan zi mo langnak dep de timsi de ala sonna airis. Dekam awe en dep de timni ansa Alap sa owas hap hëndep de engaya gwen hap de tim hip nèp li yul sonezimdi.

⁵ Zen Alap Zën ki kirekam dep nésa hohle tabirki. Zen in zep zère mo Enhona nèbe mae hap ing ta sonezimki- dekam de nésa anakan hamal hap gu-gubiridan hap, "Em esa eiwa ère mo Tane naban hëndep denaban èr gwë gwer."

⁶ Nen in zebe enlala tatetekam lowehe gwenan, sap nen mese tame uk, "Okamanak dep de tim niban de nama lowehe gwenkam, dekam nen Bian onakon nama langanak."

⁷ In zebe Biansa de anakan taibliblan enlala naban lowehe gwenan, "Mensa angkam hla kul srëm gwe-gwe'an, Zen desa sa lamkam nèbe mae hap golzimdi." Zep nen home nwekam de hlalul gwen weny, ansa dwam ei gwibi'in.

⁸ Zep nen enlala tatete nabane Biansa anakan laibli gwebla'an, "Zen eiwa ngatan zi mo langnak dep de timni sa nèp lop tazimdi." In zebe anakan edwam gwe- gwenan, "Angkam de timni ansa emaka hli ku'in- dekam de hëndep de wenyaka gul irin hip- Bian zère hon dikim gwë gwen hap denaka."

⁹ Zen in zep okamanak awe de nama lowehe gwenak, nen diki Bian de nésa sam gwesibirida gwen en hap nen èalp gwe-gwen- men kirekam esa hen wakuwe èalp gwerye.

¹⁰ Sap nen lamkam Kristus hon esa kitak aha-en aha-enkam yaing gwe-gwer, hen Zen dekam sa nésa takensibirida gwer, "Em banakarekam okamanak de tim niban gwë gweka?" Dawemsa de syal gwe- gwibin weny, dawemsa sa golzimdi. Hwëna karekna men zen syal nei gwibik, zèbe mae hap hëndep kareksa sa golzimdi.

Alap han dikim zerumlae gwen hap de ol:

¹¹ Sap ée mesë Bian de kirekam nésa klis gun hup dena insa tame uk, zen in zebë ée, Bian mo nganak de syal ta gwen weny, Alap han dikim zerumlae gwen hap de olkam titi la gwibirin. Alap Zëna mes asa anakan tame tabirki, "Zen tingare enho naban ano nganak syal ta gwenan." Zen in zebë hen edwam gwe-gwe'an- em de hen kirekam asa tame ta gwibin hip.

¹² Ée ènaka de boltere tabin hip homë ki kirekam emsa gubiridal. Hwëna ée ama edwam gwe'an- em dikim asa isrip- sri gwibiridan hap. Dekam aha zi de asa tonsu- biridankam em emaka enbirida'an, "Paulus wal bose wal zeban Alap mo nganak zère mae mo bosesa de mam gun

hup hom golësyal ta gwe'ara. Zen tingare enho naban syal ta gwenan."

¹³ Zep auhu-kama enlala zini sap sa asa anakan donsubirida gwer, "Zen in mamakkam syal ta gwenan." Hwëna ano mae mo enlalana anakan lwa'ara, "Eë sap asa zi mo nwenak saherak altil gwer, sap eë Alap en de asa sam gwesibirida gwen en habë syal ta gwe'an." Hwëna em de anakan asa tame tabinkim, "Zen mamakkam hom syal ta'an," kirekam airis. Sap eë emsa de mas gwibiridan habë syal ta gwe'an.

¹⁴ Sap eë anakare enlala nabanë syal ta gwenan, "Kristus Zen nëbe mae hap de kwasang hap te-lidak sonnak tilki." Zep zëno kwasang-kwasangna man ano mae mo enhonak syal gwe-gwenan. Sap eë hen anakanë ëtaiblik, "Kristus Zen tingare Alap mo hlil irin wenya nëbe mae hap tilki, zep Alap mo nwenak Zen dekam nësa kitak golëjuweka."

¹⁵ Zen kirekam mae hap ki lwak: Nen dikim Zëbon en onak lowehe gwen hap, nëre mae mo auhu-kama enlala san dikim lowehe gwen srëm hap. Zep Kristus mo nëbe mae hap de tinni, hen Alap kim nëbe mae hap de dawem hap tin nikon ngaya taka, nen bap nen desa asyas makan enlala gwe-gwibin.

¹⁶ Zen in zep, eë bëjënë angkam aha zisi auhu-kama enlalakam anakan enlala gwibiridan, "Zen mamna," ahaksa, "Zen betekna." Orep eë hen Kristussu auhu-kama enlalakam ama kil lik, "Totore zi." Hwëna angkam ano mae mo enlalana mes wet gwesiki.

¹⁷ Sap men nara Kristus hun zeraha-en gwenna, zen dekam sa jowera- san de aha zi, ësena! Dekam ëpba enhona mes tap gweblaka, hwëna angkam ëse enho naban zergwë'ara.

¹⁸ Zen kitak Alap ki kirekam nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zinnira. Orep nen sap Alap mo jal zi mo kime lowehe gwëk, hwëna Kristus onakon zep nësa golëumlae gwëka. Zen in zep hen abe mae hap syala wei yul sonezimki- zëre han dikim zerumlae gwen hap de ol dawemna insa de gol halada gwen hap denaye.

¹⁹ Eë in zebë ol dawemna ansa ol halada gwenan,

"Alap Kristussu zer soneka- Zen de te-lidak sonnak okamanak de zi hip tin hip, Alap Zën dikim kitak nësa golëumlae gwen hap. Kristus hun de zeraha-en gwenkam, dekam Alap man nëno mae mo karek-karekna eititi gwe-gwibirida."

Eë kirekamë ol halada gwenan, sap Alap mes ki Zën dikim golëumlae gwen hap de

syala insa abe mae hap wei yul sonezimki. ²⁰ Zep eë an Alap mo dam tasibinni- Kristus mo bosekam de emsa kwang guludan hap dena, Alap Zën de emsa kwang guludan makan. Eë in zebë emsa Kristus mo bosekam etan anakan titi tabi'in, "Alap han em zerumlae gwen."

²¹ Sap Kristus Zen sap hom karek maena golka. Hwëna Alap man gwëblaka- san de kareksa de gol gwen zini kiye, nëno mae mo karek-karekna kim kitak wei yul soneblakaye. Hen zen mae hap ki Alap kirekam syal gwibiriki: Nen dikim Kristus hun de zeraha-en gwenkam zëre mo nwenak ëdakastin hip.

6

¹ Sap Alap asa kirekam golësyal ta gwe'ara, eë in zebë emsa titi labi'in: Em hen angkam mese Alap mo kwasang-kwasangna enhonak eisbik, zep desa bahem asyas makan gwei gwibin.

² Sap men kirekam Alap mo ëpba olak lwak, Zen nama emsa angkam anakan gubirida'ara,

"Em kime juwen oranak lowehe gwëk, emsa de kwasang gwibiridan hap de yaklanak kim hatak,

dekam zebë eno mae mo abena sak.

Yaklana inkam Eë ama ngaya tabin hip hatak."*

Zen in zep, Alap mo kwasang gwibiridan hap de yaklanak angkam mes hatanan! Angkam an ëngaya gwen hap de yaklanake lowe he'an! Zep desa bahem asyas makan gwei gwibin.

Mae hap de ol: Ol dawemsa de gol halada gwen hap de wenya, eë dawem naban karek nabanë itowe gwenan.

³ Eë in zebë ëalp gwe-gwe'an, "Bap zen zini ano mae mo banakare karek mae nakon Alap de kwasang gwibiridan hap de ol ësena in san ang ta srëm gwen. Alap hap de syala an, bap zen zi mo nwenak karek gwen."

⁴ Zep banakare maesa de goltowen nakon, eë ama zi de anakan asa tame tabin hip ëdwam gwe-gwe'an, "An eiwa Alap hon de syal ta gwen zi." Eë zebë dawemkam tatem ëzauk gwenan- sap totores de kareksa goltowennak, hen sap zi de asa karek tabinnik, hen sap jalom ëk tihinak de lowe hennak.

⁵ Asa mes dangole gwibik hen bwinak yal nulne gwëk. Eë mae mo tawa tabin jal hap, dekam zep zini ëilman gwe-gwenan, hen asa tameran hap alp dasik gwibirin. Tahalha naban de lowehe gwenna hen

* 6:2 6:2 Yes. 49:8

mesë dawemkam eis gwibik- sap dohon-honkam de syal ta gwenna, yaklam, hen kam blal, hen usak naban de lowehe gwen naye. Hwëna ëe namaë deban tatem ëzauk gwenan.

⁶⁻⁷ Sap eiwa kirekamë karekna oltowe gwenan, hwëna ëe ama ëdwam gwe-gwe'an- tingare zi de anakan asa tame tabin hip,

"Zëno mae mo enlalana lalak enna.

Hen ba maesa de tame gun hup dena zëno mae mo enlalana blala.

Hen zen jala tawa naka hom.

Hwëna zen enlala sae-sae naban aha zisi mas neibirida gwenan.

Hen tingare enho naban aha zisi kwasang neibirida gwenan.

Alap mo Enhona hen man zëbe mae hap sosonna gol gwizimnira.

Hen Alap mo sosonna zëbon mae onak lwa gwenan.

Zep zëno mae mo tawa tabinni eiwa tanganna."

Eiwa, Alap mo nganak de syal tan zini, ëe zebë okamanak awe lowehe gwe'an- san de Kristus mo jana nabare zini kiye. Zep eijan hap de tingare kire-kirena mensa Alap nëbe mae hap lop ta gwizimnira, desa ama kitak kap la gwenan.*

⁸ Ëe kire enlala nabanë Yesussu babu ë gweblanan. Zen zep hwëna ahakon asa husus neibirida gwenan, hwëna ahakon hen man asa sam neisirida gwenan. Ahakon ano mae mo bosena man mam nul gwenan, hen ahakon man asa lamang da gwibirin. Ëe sap eiwa de enna kimë tawa la gwibirin, hwëna ahakon man asa nenbirida gwenan, "Zen in nësa de yasik ta gwibin hip de zi."

⁹ Zen sap ki asa tame da gwibirin, hwëna man asa neibirida gwenan- san de tame tabin srëmnä kiye. Asa man kil di gwibirin, "Mes juwek," hwëna sap namaë lowe he'an. Asa man ki sap dangole gwibirin, hwëna ëe homë kim juwe'an.

¹⁰ Enlala dowe hananna ki sap abon mae hata gwenda, hwëna nabakamë etan ëisrip-sri gwe-gwenan. Ëe sap te-ala srëmkamë lowehe gwenan, hwëna hëndep de te-alana ëyë kae ë gweblazim'in. Okamanak sap ano mae mo kire-kirena hom, hwëna Alap mo irik ginnik dep de kire-kirena, zen ëyë kitak bi ëblan da'an.

¹¹ Korintusk de aya-wal oso-wal, ëe mesë kirekam damnak ebe mae hap de kwasang hap ëre mae mo enhona ërtreizimk.

¹² Ëe homë olzausu'un- emsa de kwasang gwibirida gwen naye. Hwëna em mes yabe olzausuk- asa de kwasang gwibirida gwenna.

¹³ Zep ëe ama angkam emsa gubirida'an- ëre mo walassa de gubiridan makan: Eno mae mo abe mae hap de kwasangna emki hen esek gulsen.

Kristen gwen srëm zi niban de golësiri gwe-gwen srëm hap de ol:

¹⁴ Ëe ama emsa gubirida'an: ËKristen gwen srëm zi niban bahem golësiri gwe-gwen. Zen mae habë ki kirekam emsa gubiridal: Sap karek gol gwen zi niban bëjen dawem gol gwen zi niban aha-ere enlalakam apdekam syal tan. Hen kawesinnik de lowehe gwen zi niban bëjen ngatannak de lowehe gwen zi niban ëaha-en gwen.

¹⁵ Kristus hom dowal mo kigi naban olsa aha-en ul gwenda. Zep hen kirekam, ëKristen gwen zini bëjen ëKristen gwen srëm zi niban ësiri gwen.

¹⁶ Boton alap yang tasibinni hom eiwa de Zini Alap mo golak kang nul gwenan. Nëno mae mo lowe henna hen kirekam: Sap nen kitak san de Ngaya Zini Alap hap de gol- men kirekam Zëna gubiridakake: "Ëe asa zëno mae mo ngirinnik gwë gwer, hen Ëe asa desa golëlowehe gwer. Zen Asa en sa boklena kom noso gweblal, hen Ëe asa desa bi gwibiridal."*

¹⁷ Zen zep nësa hen gubirida'ara, "Enlala kawesin zi mo ngirin nikon emki wet so gwen.

Emki desa langa tasibin.

Kun nabare kire-kirena bahem mae towanbin.

Kirekame lowehe gwe'ak, ki dekam Ëe asa etan emsa golëlowehe gwer."*

¹⁸ "Em ëre mo walas hap esa ëjower.

Hen 'Bian'kam esa Asa en gweblal.

Soson Zini Alap Ënë ki emsa gubirida'an."*

7

¹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap Alap kirekam nësa gu-gubiridaka, zen zep nëre mae mo enlala naban enho naban tingare karek-karek nakon nen lalak ta gwibin. Enho lalak enkam nen lowehe gwen, hen Alapsa bap nen asyas makan enlala gwe-gweblan.

Paulus kim Korintusk de Kristen zini isrip-sri gwibiridakake:

² Hwëna aya-wal oso-wal, ere mae mo abe mae hap de kwasang-kwasangna emki

* 6:6-7 6:6-7 Ef. 6:10-18; 1Tes. 5:8

* 6:16 6:16 Im. 26:11-12; Yer. 32:38; Yeh. 37:26-27; 1Kor. 3:16-17

* 6:17

6:17 Yes. 52:11; Yeh. 20:34,41

* 6:18 6:18 2Sam. 7:8,14; 1Taw. 17:13; Yes. 43:6; Yer. 31:9

esek gulsen. San kië ebon mae onak zini karek lak? Ahaksa aha maena san kië yasik lak? Hen san kië emsa te-ala mae hap aberbe la gwibik?

³ Ëe kirekam em dikim ësaher gwen hap homë ki ale gulzim- anakan dikim eenlala gwen hap, "Eiwa, diki te-alasa emaka olzimk." Sap men kirekamë emsa gubiridal, ëe sërkamë emsa kwasang eibirida gwenan. Hëndep ëe de juwen maekam ahaksa nama de lowehe gwenkam, ëe molyë emsa de kwasang gwibirida gwenna olzausuk.

⁴ Ëe, Paulus, mesë emsa dawemkam anakan taiblibiridak, "Ëe de zëno mae mo lowe hensa de oto gulsun hup gubiridankam, zen molya asa jal nëblak." Hen ëe namaë emsa anakan sam gweibirida gwenan, "Zen ano walas dawemdawemna." Ëe sap ëre mo wal bose walya ban kareksaë zigoltowe gwenan. Hwëna emsa de enlala gwibiridankam, ëe dekam zebë enlala nakon ësëwehe gwenan, hen ano mae mo isrip-srina dekam tangan zep taman kini gwenan.

⁵ Hwëna eiwa, ëe kimë Makedonia mo langnak yaïng gwëk, dekam ano mae mo enhona hom sëwe heka. Sap ëe karekna da-en homë zë oltowe gwe'ak. Dekam zëwe de zini man asa husus neibirida gwe'ak, hen man asa karek da gwibik. Hen deban ebon mae onakore ola homë ësane gwe'ak, zebë enlala nakon ësëwehe srëm gwëk.

⁶ Hwëna enlala dowe hanan zi hip Alap enho tatetesa zer gwizimnira. Zep Titus Bak kim ebon mae onakon abon mae onak hata zaka, dekam zep ano mae mo enlalana sëwe hezimki.

⁷ Zëno hatazan en hap homë ëtatete gwëk, hwëna zen kim anakan aïsïl gwe zakake, "Korintusk de zini ano enhona dawemkam ap së da soneblak, hen zen dawemkam ëdwam gwe-gwe'an- Paulussu de etan zertowen happye. Zen man angkam damnak anakan ëkira-kla gwe-gwenan, 'Eiwa, ëe ama Paulussu kirekam karek lak.' Hwëna zen angkam eno tahasa de tri so gweblan hap ëdwam gwe-gwe'an." Ëe kimë kirekam Titus hon emsa salbiridak, ama tangan sërkan isrip-sri gwëk.

⁸⁻⁹ Ëe nonol ama sap enlala gwe-gwe'ak, "Ëe ba habë zëno mae mo kareksa de dri yulzimdin hip de suratna insa ale gul sonezimk? Zen sa hwëna enlala nik ëdowe hanal." Sap eiwa kirekamë enlala gwe-gwe'ak, hwëna angkam mesë dam gulsul, "Ëe ama sam gwesik- kirekam de emsa jal gwibiridankamye." Ëe eno mae mo enlala dowe hananna in kon homë sam gwesï'in. Hwëna ena dekone ëhale'an. Hen angkam enlala dowe hananna in mes

tap gwizimdi. Zep kirekam aïrïs. Ëe homë kim emsa karek tabik. Alap Zen kirekam nësa dwam gwibirida gwenda, "Zen dikire zëre mae mo enlala dowe hanan nakon ëhale gwëk."

¹⁰ Sap Alap mo dwam gwibin sin de enlala nik dowe hanankam, zen dekam zebe ëhale gwenan, hëndep zep esa ëngaya gwer. Desa bëjen gubin, "Zen karekna." Hwëna Alapsa de tame tan srëm zini zëre mae mo karek-karek gol gwen nakon sap ki enlalana ëdowe hana gwenan, hwëna dekon hom ëhale gwenan. Hwëna dekam nama juwen ora san ang ta tine gwenan. Zep auhu-kama enlalakam de dowe hananna, zen eiwa karekna.

¹¹ Em zebe ësam gwesik, sap em Alap mo dwam gwibin sine enlalana ëdowe hanak, hen zebe ëhalek.

Em zebe ewet gwesin hip ëdwam gwëk.

Hen men zen ëkarek gwëk, em zebe desa anakan jal eibiridak, "Em ba habe Paulussu kirekam karek lak?"

Em zebe Alap mo jala aïrïbik.

Hen dekam zebe ëdwam gwëk- ëe de etan emsa amjanbin happye.

Hen zebe ano tïti tabin sin de ang tan hap ësyal-syal gwëk.

Dekam zebe anakan ola aha-en uk, "Men zen ëkarek gwëk, kirekam esa halen labir."

Dekam zebe dawemkam tïngare zi mo nwenak anakan oltrëk, "Ëe homë karek gol gwen zi niban ola aha-en uk- dekam de karekna insa syal gwibin happye."

¹² Zep suratna insaë nonol ale gulzimk, zen anakan dikim emsa klis gun hup hom, "Zen karek gwëka," ahaksa, "Zini in desa karek taka." Hwëna ëe anakare enlala nabanë ale gulzimk, "Zen kim de ano suratnak de ola an san Alap mo nwe kara gwennak ang ta'ak, dekam sa zën anakan dam nulsul, 'Nen eiwa Paulus mae mo ol san de ang tan hap ema tangan ësyal-syal gwe'an.' "

¹³ Sap em ano ol san kirekame ang tak, ano mae mo emsa de ngalap gwibiridanna dekam zebë ësëwehek. Sap em dekam Titus Bak mo enlalana mese së la soneblak. Zep zen kim ebon mae onakon hata zaka, isrip-sri naban zep ebe mae hap dena asa aïsïl gwibirida zaka. Ëe dekam zebë hen mamkam ësrip-sri gwëk.

¹⁴ In kim Titus emsa amjanbir srëm gwe'anka, ëe ama dekam hamal hap gubluk, "Korintusk de Kristen zini in dawem- dawemna. Zen sa dawemkam eno tïti tabin sin ang tal." Zep angkam ëe homë saher gwebla'an. Sap men kirekamë ebe mae hap dena Titussu gubluk, hëndep em kire enkame ëblak. Ena tawana: Ebon

mae onak kimë gwë gwëk, ëe homë emsa boton ta gwibik. Zep hen Titussu homë boton tak- ebe mae hap denaye.

¹⁵ Titus mo kwasangna angkam ebe mae hap dena mam tanganna, sap zen anakan emsa enlala gwibirida gwe'ara, "Zen dawem enkam asa blikip gwesiblin naban neirink, hen zen kitak ano ol san dawemkam ang ta gwëk."

¹⁶ Zep angkam ëe ama tangan emsa sam gwesibirida'an, sap mes tangan dam gwesil: Em in taiblibiridan tanganna.

8

Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa de te-alakam mas gwibiridan hap de ol:

¹ Angkam aya-wal oso-wal, ëe ama ëdwam gwe'an em de hen ansa ëtawa gwen hap: Alap zëre mo kwasang-kwasangna mamkam propinsi Makedoniak de Kristen zi mo enhonak ing gul sonezimki,

² zep hëndep zëno mae mo enhonak isrip-srina sërkam tangan mam gwëk. In zep zen te-alana beya tangankam tagam dak- dekam de Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa mas gwibiridan hapye. Hwëna zen hen sap karekna mamkam noltowe gwe'an hen tahalha tanganna.

³ Ëe eiwa denakë emsa gubirida'an: Zen kim Bian onakore kwasang-kwasang hap beya tangankam tagam dak, zëna hwëna man tangan etan ëtahalha gwëk. Ëe sap homë desa enbiridak- te-alasa de zen hen zer sonezimdin hipye.

⁴ Hwëna zën asa nenbirida gwëk, "Ëe hen ama Yerusalemk de nëre mae mo Kristen aya-wal oso-walsya de mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an- men kirekam hen aha langnak de zini ëkalang gwe'anke."

⁵ Hwëna zen kim kire hap ola aha-en nuk, zen ein hom kirekam syal neibik. Zen nonol zëre mae mo lowe hens kitak Bian hap anakan yaing nilblik, "Bian, ëre mae mo lowe henna kitak eno tahanakë onne se'an, sap ëe ama Yerusalemk de tahalha zisi mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an." Hen dekam zep asa nenbiridak, "Men kirekame asa enbirida'ak, ëe asa ki desan ang tal." Zen kitak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak. Hëndep ëe hen ama tangan lenggwanbiridak.

⁶ Ëe in zebë hen Titussu enblak- dekam de Korintusk de zini emsa etan amjanbin hipye, Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa de kwasang gwibiridan hap de syala insa ekakim su kul sonek, ëe de ahakore naban golëyaing gwezan srëmnak. Sap Titus zen zen nonol kire hap de syal hap emsa titi tabirki. Zen zep sam gwe'ira- zen de

etan kire hap de syala insa eban mae zisul sonen hapye.

⁷ Sap em eiwa mese tangan dawemkam ëKristen gwëk:

Em sërkam tangane Biansa laibli gwe-bla'an.

Hen eno mae mo ol toranna sosen tanganna.

Hen eno mae mo tame gunnu mes tangan esek gweser.

Alap hap de syalsa de gon hap em hen syal-syal tanganna.

Hen em sërcame asa kwasang eibirida gwenan.

Sap em mese kirekam tangan ësam gwëk, zep angkam emki hen tahalha zisi de kwasang gwibirida gwen hap de syalak ësyal-syal gwen.

⁸ Kirekam insa ep ale gulzimk, ëe anakan homë kim emsa tik-tik tabi'in, "Em hen te-alana olzimk." Hwëna ëe ama kim emsa anakan akasibirida'an, "San ha zen hen sa Makedoniak de Kristen zi mo kim tingare enho naban tahalha zisi hen kwasang neibiridal?"

⁹ Sap em mese Bian Yesus mo kwasang-kwasangna tame uk: Zen sap nonol ngatan zi mo langnak tahalha srëmkam gwë gwëka. Hwëna nëbe mae hap de kwasang hap desa kitak hli yulku- dekam de tahalha zi mo kim awe gwë gwen hap. Zen mae hap ki kirekam gwëka: Nen dikim hen lamkam ngatan zi mo langnak zëre mo kim sowehen tangankam lowehe gwen hap.

¹⁰ Zep ëe ama ëre mo enlalasa ebe mae hap zer sonezim'in: Dawemna, mensa nonol tahunkam ena kon eisibir hanak, emki sul sonen. Tahalha zisi de mas gwibiridan hap de ëkalang gwenkam, eme ënonol gwëk, hen te-alana nonol eme sap tagam lak.

¹¹ Zep emki ere mae mo ëkalang gwenna insa sul sonen. Sap em ema ëkalang gwen hap ësyal-syal gwëk, zen in zep emki angkam de sul sonen hap ëalp gwen. Men kire enkam Alap ebe mae hap gol gwizim'ira, zëno hlik naka emki ing gul gwen- men kire enkam ena ëdwam gwe'anke.

¹² Sap em de mas gwibiridan hap ëhohle gwenkam, Alap sa emsa anakan sam gwe-sibiridala, "Zen man mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an." Betekkam de ing gun zisi Zen sa anakan tawa gwibiridala, "Zini an sap man beyakam de ing gun hup dwam gwëka, hwëna basa dep?" Sap zi de tahalha gwenna, Alap molya desa enlala gweblaka, "Zen maka mamkam ing gulu."

¹³ Ëe homë anakan dwam gwe'an, "Korintusk de zini dikire ëtahalha gwëk.

Yerusalemk de zini tahalha srëmkam de lowehék." Hwëna ëe hwë-hwëkam de enaka mas gwibirida gwen habë dwam gwe'an.

¹⁴ Sap angkam em tahalha srëmkame lowehe gwe'an, zep em emaka mas eibirida'an. Hwëna aha tahunkam de zen tahalha srëmkam lowe he'ak, zen maka hwëna emsa mas neibirida'an- em de hwëna ëtahalha gwenkamye. Zep em kirekam esa enaka mas eibirida gwer.

¹⁵ Zep men kirekam Israel Bak mo zi ausu nakore zini orep tahalha srëmkam lowehe gwek, em tingare Kristen zini kirekam esa lowehe gwer. Sap Alap mo olak anakan lwak:

"Men zen tembanena beyakam tagal dak, hwëna hyanak hom mosrona zalta dep yal dak. Hen men zen betekkam tagal dak, hwëna hyanak hom ëtahalha gwek."*

Titus de wal bose dare zeban te-alasa zitagam tan hap de ol:

¹⁶ Ëe ama Alap hap dawemsa gol gwebla'an, sap Zen mes ëre mo enho makare enlalana Titus Bak hap hen ing ta soneblaka. Zen zep ëre mo kim syal-syal gwe'ara- emsa de mas gwibirida gwen hapye.

¹⁷ Zep ëe kimë desa emsa de amjanbin hip lakensiblik, zen man tangan sam gwesiki. Sap zëna hen mes takensiblin srëmnak emsa de etan amjanbin hip kalang gwe'anka.

¹⁸ Titus hun nère mae mo aha oso naban sa asa ebon mae osan dep angirbirida zala. Zen hen dawemkam Kristus hup de ol dawemna tonbirida gwenda, zep desa hen man tingare jematna sam neisik gweblanan.

¹⁹ Hen awe de jemat-jematna mes zini insa dam dasik- zen de hen asa ang gwibiridan hap, te-alana insa dikim Yerusalemk dawemkam zerhatan hap. Sap kwasang hap de syala an, zen mae habe syal ta'an: Bian mo bose dikim mam gwen hap, hen dekam de tingare zi nësa anakan tame tabin hip, "Zëwe de Kristen zini in tahalha zisi de mas gwibirida gwen hap syal-syal tanganna."

²⁰ Zep zini Yerusalem san dep beya tolkam sa ang tal- dekam de tingan asa anakan taiblibiridan hap, "Zen eiwa kitak sa neirzim. Zëna molya mae nulink."

²¹ Sap ano mae mo dwam gwenna, damdam enkam de syal tan hap- sap zi mo nwenak hen sap Alap mo nwenak.

²² Zi darena in hon ëe asa hen zini ahana ër soner. Ëe mesë zini insa hen dawemkam akasik gweblak, zebë tame

la'an, "Zen hen Alap mo syal hap syal-syal tanganna." Zëna man tangan sam gwesiki- desa de hen ang gwen hap dam tasinkimye. Sap zen man emsa taiblibirida'ara, "Korintusk de Kristen zini zen dawem-dawemna."

²³ Titus zen ano syal bose. Ëe apdekamë deban emsa syal eibirida'an. Aha zi darena in, zen awe de jemat-jemat mo dam sosun zi dare. Zëre nik mo ën nakon tingan mes tame nosok, "Zen dawemkam Kristus mo bose hap syal ë gwenda."

²⁴ Zen in zep, amki hen zëbe nikip kwasang-kwasangna oltrei gwizimk. Dekam sa hen awe de jemat-jematna zëbon nebon onakan anakan ësane gwer, "Men kirekam Paulus tonbirida gweka, Korintusk de Kristen zini, zen eiwa dawem-dawem tanganna."

9

Mae hap de ol: Alap man isrip-sri naban de zëbe hap ba maesa gol gweblan zisi kwasang gwibirida gwenda.

¹ Em orep mese ësyal-syal gwek- Yerusalemk de Kristen zisi de te-alakam mas gwibiridan hapye. Zep suratnak awe ëe ba hap de etan ebe mae hap ola blal gulzimdin hip?

² Em dwan mes em-am ësyal-syal gwek. Zep ëe mesë eno mae mo bosena propinsi Makedoniak awe anakan mam gul gwizimk, "Propinsi Akayak de zini, ëna Korintusk, zen orep mes nonol tahunkam tahalha zisi de mas gwibiridan hap ëhohle gwek." Em insa kirekam ësyal-syal gwek, aha jemat-jematna dekam zep hen ëdwam gwek- enlala syal-syalkam de hen mas gwibiridan hapye.

³ Zen zep asa nonol zi dan-aharena insa asa de ebon mae osan ngeirblizan hap lup gul soner- anakare enlala naban, "Ëe mesë aha zisi anakan gubirida gwek, 'Zen mes tangan ëhohle gwek.' Hwëna ëe de deban mae golëyaing gwe zankam, babë ëhohle gwen srëmnak emsa hlauludazan."

⁴ Sap ëe de Makedonia kore zi naban ëhohle gwen srëmnak emsa hlauluda zankam, ki hwëna ëe sërkam asa anakare hap saher gwer, "Ëe ba habë waba hap kirekam boltere ta gwibik?" Ena dekam hen esa ësaher gwer.

⁵ Zen in zebë enlala gwek- zi dan-aharena in de asa ngeirbiridazan hapye, em dikim dawem enkam te-alasa tagal ta gun hup, mensa ena ëgu-guk gwekke. Sap ëe de hamal ta gunnuk emsa hlauluda zankam airis tangan. Dekam isrip-sri naban esa te-ala yawala insa eirzim. Hwëna hamal tan srëmnak de ëe yaing gwe

* 8:15 8:15 Kel. 16:18

zankam, ki sa hwëna nwe-mase gwer, "Zen ein tagam dazim'in."

⁶ Gulk sun de ol blaoranna ansa bahem eititi gwibin:

"Betekkam de eiyas tanna, dekam betekkam esa hen eini tara.

Beyakam de eiyas tanna, dekam beyakam esa tara."*

⁷ Zep dawemna, diki ere mae mo enhonak em anakan dam gulsuk gwen, "Ëe ki en asa golzim." Embwan gwibin niban bahem gol gwizimdin. Hen anakare enlala naban bahem, "Ëe an einë golzim'in." Diki isrip-sri naban emki gol gwizimdin. Sap Alap isrip-sri naban de gol gwizimdin zisi man kwasang gwibirida gwenda.

⁸ Sap Alap mo sosonna ki- dekam de etan ebe mae hap tingare hë'ho gwibin nika gol gwizimdin hip denaye. Zen dekam tangan esa enlala beya gwen srëmkam kae-kaena esek ulse gwer.

⁹ Sap Alap mo olak man lwak,

"Alap tahalha zi hip totoresa gol gwizimnira hen kae gwe-gwibir-zimnira-men kirekam zini gandum danna men-san an-sankam hling dësik gwenanke.

Alap mo syal dawemna in hëndep denaban sa lwa gwer." *

¹⁰ Zep hen kirekam, kae-kae gwen hap de syala in, zen obwaga dansa de eiyas gin makan lwa'an. Alap men Zen desa de eiyas gin hip gol gwizimnira, hëndep tarankam tembanena hen sowe henkam gol gwizimnira, zep eiwa eno mae mo kae-kae gwen hap de syala insa dan nik de mamkam tën makan sa ep beya gul gwizimdi.

¹¹ Alap dekam sa ebe mae hap mamkam hë'ho gwibin nika gol gwizimdi, hëndep zep esa beyakam kae eibirida gwer. Hen desa de aha zi hlaunkum, dekam beya nik sa Alap hap dawemna nol gweblal.

¹² Sap em insa Kristen bose uk mo tahalhana hla kulzim'in, hwëna dekam beya nik sa hen Alap hap dawemna nol gweblal.

¹³ Sap em kime mas eibirida'ak, dekam sa emsa anakan dam dasibir, "Eiwa, Korintusk de zini in zëno mae mo eini mes bil gwëk." Dekam Yerusalemk de wenya Alap mo bosena sa anakan teip nulsuk gweblal, "Hë'ho Bian, zini in ëk enkam hom Kristus hup de ol dawem san ang tak. Hwëna zen eiwa i-san i-san nei gwibirin, hëndep zep dawemkam ano mae mo tahalhana ap hla

nulzimk- aha zisi men kirekam hen mas neibirida gwenanke."

¹⁴ Zen dekam sa hen Alapsa kwasang naban ebe mae hap anakan abe da gwer, "Eiwa, Alap, Em ema tangan ere mo kwasang-kwasangna zëbe mae hap mam gulzimki. Zep Emki hë'ho gwibin nika zëbe mae hap etan gol gwizimdin."

¹⁵ Hen dikire tingan Alap mo bosena teip nulsuk gweblak, sap Zen mes hëndep de ëngaya gwen hap dena nëbe mae hap totoresa golzimki. Zep eiwa wehasa hom-Zëbon onakore hë'ho gwibin niye!

10

Paulus kim zëre mo syala Korintusk de zi mo nwenak eiwa gulkuke:

¹ Ëe, Paulus, ama emsa titi tabi'in: Asa de husus gweblan zi sin bahem ang ta gwen. Ëe ama sak: Ebon mae onakon ahakon man asa nenblak, "Paulus in Korintusk awe de gwënkam, zen ol drak-drakkam hom nësa tonbirida gwëka. Hwëna langa nakon de suratkam nësa tawa tabinkim, dekam en ol drak-drakkam nësa gu sonebirida gwenda." Zen in zebë angkam Kristus onakore enlala saesaekam hen kwasang-kwasangkam

² emsa gu sonebirida'an: Men zen kirekam asa nenblak, bahem desa salbirida gwen. Ki eiwa asa ol drak-drakkam emsa tonbiridazal- men kirekamë suratnak ale gul gwenanke. Hen zen dekam esa asa tame lal, "Paulus, hare eiwa, jaljala kake." Zen man hen asa nenblak, "Paulus auhu-kama enlala naban syal gwegwenda."

³ Sap eiwa, nen auhu-kamanake lowehe gwenan. Nen zebe dowal mo kigi naban ëreja gwe'an. Hwëna ëe auhu-kama zi mo enlala blalkam homë zereija'an.

⁴ Sap nen okamanak awe Kristus mo jana nabare zi mo kime lowehe gwenan. Hen nëno mae mo janana, auhu-kamanak de janasa hom. Nëno mae mo janana, zen ngatan zi mo lang nakorena. Nen dekame dowal mo kigi mo iti ëna timbwas lablanda gwenan, hen yasik tabin hip de zi mo tawa tabinsi dekame timbwas ul gwenan.

⁵ Sap yasik tabin zini in bolte-boltekam anakare olkam aha zisi tru-tru nulbirida gwenan, "Kristen zini in hon bahem ang ta gwen. Ki em molye Alapsa tame lak." Hwëna zëno mae mo tawa tabinsi nen

* 9:6 9:6 Ams. 11:24

* 9:9 9:9 Paulus Mzm. 112:9 nakore naka awe ale gulku. Paulus mo enlalana ayatnak awe, san ha Alap de kirekam mas gwibiridan hap dena? San ha zi bose zik de mas gwibiridan hap dena? Zep Paulus mo enlalana ayatnak awe anakan hen maka li nul sonëk, "Kae-kae zini zen tahalha zi hip totoresa nol gwizimnin hen kae neibirida gwenan- men kirekam zini gandum danna men-san an-sankam hling dësik gwenanke. Hwëna Alap sa zëno mae mo syal dawemna insa hëndep denaban enlala gwe-gwibri."

ema timbwas ul gwizimnin- ngatan zi mo lang nakore janana inkam. Hen zini men zen botonkam de tawa tabin sin ang ta gwe'an, nen ema etan desa Kristus osan dep lahyohal gwe'an.

⁶ Hen em kime Kristus onak dawemkam étal gwesil'ik, hwëna dekon men zen etan aha ora san ang ta'ak, ëe asa desa Alap mo Enho nakore sasonkam karek tabirzir.

⁷ Zi de ebon mae onak zënaka anakan kira tanna, "Èe an hen Paulus makarena- Kristus mo zer sonenna, emsa de hen tawa ta gwibin hip," zep zen dwan hen maka zère mo kirekam de gun nukon anakan dam gulsuku, "Paulus hen Kristus mo zer sonen nakake, zep ëe babë husus gweblan olsa gubiridan."

⁸ Èe eiwa ama sap etan-etankam ënaka gu gwebla'an, "Bian mes asa zère mo nganak de syal gwe-gwen hap zer soneka," hwëna ëe molyë ère mo kirekam de ola insa saher gwibik. Sap asa Bian eno mae mo ei nika de timbwas gulzimdin hip hom zer soneka. Hwëna eno mae mo eisi dikim mam gulzimdin hip zer soneka.

⁹ Hwëna asa anakan bahem enlala gwe-gweblan, "Paulus zère mo surat-suratkam asa aïrin-aïrin ta gwibi'ira."

¹⁰ Sap ahakon man asa nen gweblanan, "Paulus mo surat-suratna sasonna hen ol drak-drakkam dena. Hwëna zën de hatankam zëno ola sason naka hom. Dekam hom mae ol drak-drakkam nësa tonbirida gwenda."

¹¹ Men zen kirekam asa enlala në gwebla'an, ëe angkam bira! Zen aen de hata zankam sa asa tame dal, "Hare eiwa, Paulus ol drak-drakkam de jalse gwibiri-danna hen tawa nakake- suratnak men kirekam hen ale gul gwendaye."

¹² Eiwa, men zen anakan zënaka boltere da gwibirin, "Èe hen Paulus kiye," hwëna ëe homë ki dwam gwe'an- zëno mae mo kim de anakan ënaka boltere tan hap, "Èe an hen deban mae apdenak." Zen man tim nul gwe'an, "Sërkam de zënaka boltere tan zini, zen eiwa mamna." Zen zep zère mae mo hliknak de bit'i gwen en wenyaka anakan boltere da gwibi'in, "Em an ère makarena." Hwëna kirekam de ëgwë gwen zini, zen enlala joblo-topna.

¹³ Hwëna men zen abe hap dakastilbli'an- desa de boltere gul gwen hap, ëe desa en asa boltere gul gwer: Ngana men desa Alap Zëna abe hap zerblaka, desa en asa boltere ta gwer. Hen desa kimë syal gweblak, ëe dekam zebë ebon mae onak ol dawemna golhatak. Hwëna aha mo ngana bëjënë bola-bolakam anakan gublun, "Zen ano nga."

¹⁴ Èe de nonol ebon mae onak ol dawemna insa golhatazan srëmkam, ki eiwa ëe botonkam amaka ënaka boltere ta'an. Hwëna ëe mesë nonol golhatazak.

¹⁵ Zep ëe amaka ère mo syal gweblan nganak denaka boltere tabi'in. Hwëna aha zi mo nganak de wenya molyë. Hen ëe ama emsa dwam gwibirida'an: Eno mae mo ei nik de mam gwe'ak, zen dekam sa aha zi emsa de kirekam hlauluda gwenkam beyakam ëKristen gwe song gwer.

¹⁶ Kirekam de lwankam ëe amaka aha lang san dep etan ayang gu'un- desan de etan ol dawemna insa eiya gil song gwen hap. Dekam aha zi bëjen bola-bolakam asa anakan gublun, "Zen ano syal gweblan ngasa al ta'ara."

¹⁷ Sap nère mae mo syalsa de enlala gwibinni, zen diki men kirekam Alap mo olak lwak, kirekam de enlala gwibin. Sap zëwe a kirekam mo lwakye,

"Zini diki Bian ensa zen boltere ta gwen. Zënaka bap zen."*

¹⁸ Zep zi de zënaka boltere tanna, kirekam hom dakasti'in. Diki Bian Zen gublun, "Em dawemkame ère mo nganak syal gweka," zen ki mes eiwa sam gwesili.

11

Paulus kim enlala joblo-top zi mo kim botonkam zënaka boltere takake:

¹ Bahem asa jal gweblan, sap ëe angkam enlala joblo-top makanë bolte-bolte zi mo kim ale gulzim'in- men kirekam emsa de yasik tabin hip de zini zënaka boltere da gwibirinke.

² Sap men kirekam Alap jematna emsa zère en hap inik gwibi'ira, ëe hen kirekamë emsa anakan dwam gwibirida'an, "Zen dikire Bian en hon lowehe gwék." Zep ëe an men kiye-wenam tol mo bianna, zen de wenam tola insa dawem tangankam anakan kara gul gwenna, "Bap zen aha zisi ang gweblan- zi hip de gon srëmnakye." Èe hen kirekamë emsa kara ta gwibi'in, sap ëe mesë Kristussu anakan gu-gubluk, "Jematna an Ere en hap dena."

³ Hwëna ëe ama emsa anakan ngalap gwibirida'an, "Kristus onak de étal gwesin nikon etan bap zen sap de ora san ëgwahan- men kirekam Hawa wanyana in mo ol dërek san ang gwëkye."

⁴ Sap yasik tabin hip de zi de ebon mae onak yaing gwenkam, em bëjen em desa jalse gwibiridan. Zen sap maka emsa anakan tawa dabi'in, "Yesus osan dep dena emki srën ang tan. Hen Alap mo Enho hap dena emki hen srën ang tan. Aha ol

* 10:17 10:17 Yer. 9:24

dawem san emki ang tan." Kirekam de yasik ta gwibin zisi, em hwëna aha-ere enlalakame dokwak la gwibirin. Zep sap esa ano wehakam de ënaka boltere tan ola ansa hen ësane gwer.

⁵ Yasik tabin hip de zini in man zënaka tim di gwibirin, "Èe an teipsin-teipsin tanganna- Paulus onakonye." Hwëna kirekam hom.

⁶ Eiwa, ëe homë tewesik- dawemkam de zi tranak tonbiridan hap denaye. Hwëna men kirekamë Timotius hun oltreizim tine gwëk, Alapsa de tame tan hap dena, ëe mesë te keisik.

⁷ Èe kimë Alap onakore ol dawemkam emsa tawa ta gwibik, ëe homë mae emsa gubirida gwëk, "Ap te-alana ol gweblak, sap ëe ama emsa tawa ta gwibi'in." Èe hwëna dekam ama gwë gwëk- san de ebon mae de babu gwen zi, anakare enlala naban, "Èe sap asa zëno mae mo nwe-nak odenak gwër. Zen sap sa ëteipsil." Hwëna ëe insa kirekam gwëk, san ha dekam eno mae mo nwenak ama karek gwëk? San ha homë?

⁸ Ano tahalhana dekam aha lang nakore jemat-jemat ap hla nul gweblak- te-alasa de golblankamye. San ha esa asa enblal?- "Em ema karek gwëka- asa de totoresa tawa ta gwibinkimye, aha lang nakore jemat-jemat mo te-alakamye."

⁹ Èe kimë ebon mae de gwënnak tahalha gwëk, ëe homë emsa dohon-hon ta gwibik- te-ala hap de emsa abe tabinkimye. Hwëna Makedonia kore aya-wal oso-walya kim zë yaing gwe-gwezak, zen zep ano tahalhana ap hla nul gweblak. Hen angkam mae ëe molyë wet gwesik. Men kirekamë emsa abe tabir srëm gwëk, zen kire enkam asa ebon mae syal gwe-gwer.

¹⁰ Eiwa de Zini Kristus mo nwenakë emsa gubirida'an: Èe kire enkam asa emsa gweibirida gwer, hëndep Akayak de zini em lamkam mae asa molye anakan en gweblak, "Paulus hup ëe kië te-alana olblak."

¹¹ Èe kimë emsa kirekam gweibirida gwenan, san ha dekam homë emsa kwasang gwibirida gwenan? Kirekam bëjen. Alap Zëna tawana: Èe kirekam ebe mae hap de kwasang habë ki gwë gwenan!

¹² Zep ëe kire enkam asa emsa gweibirida gwer- mae hap: Zini men zen zënaka anakan bolte-bolte da gwibirin, "Èe an hen Paulus mo kimë hatazak- emsa de syal gwibin hip," zëno mae mo ëksa dikim kyang tasibir-zimdin hip. Sap zen te-ala en hap syal ta gwenan.

¹³ Sap kirekam de zini, zen Kristus mo dam tasibin zisi hom. Zen yasik tabin hip

de zi. Zen zep bolte-boltekam ëboton gwe-gwenan, "Èe an Kristus mo zer sonen zi."

¹⁴⁻¹⁵ Zen mae hap kirekam ëgwë gwenan: Sap zëno mae mo teipsinni, dowal mo kigi, zen hen kirekam bolte-bolte gwe-gwenda, "Èe an hen Alap mo dam taha nakore zi- Alap onakore ngatan naban." Zep hen kirekam- dowal mo kigi mo zer sonen zi niye. Nen ba hap de desa teng-gwanbirida gwen hap?- zen insa anakan zënaka boltere da gwibirinye, "Èe an Kristus mo zer sonenna." Hwëna aumwa hap denak Alap sa zëbe mae hap zëre mae mo syal eini golzimdi.

¹⁶ In zebë etan emsa gubirida'an: Bahem asa anakan enlala gweblan, "Paulus zen suratkam zënaka boltere taka. Zëna hen enlala joblo-topna." Hwëna em de eiwa kirekam asa enlala gweblankam, ki emki dawemkam asa zer irin. Sap enlala joblo-top zini, em ema dawemkam lup ulin gwenan. Zep asa hen kirekam. Sap ëe angkam ëre mo gwënsaë boltere gu'un.

¹⁷ Zep angkam ëe enlala joblo-top zi mo kimë ep ale gulzim'in. Sap diki Kristus mo dam tasin zini bëjen kirekam zënaka boltere tan.

¹⁸ Ebon mae onak, zini beyana auhukama zi mo kim de zënaka boltere ta gwibinni. Zep ëe anik hen zëno mae mo kim ënaka boltere tak.

¹⁹ Em ëe makare enlala joblo-top zisi dawemkame lup ulin gwenan, sap ena enlala blala!

²⁰ Em zebe anakare zisi lup ulin gwenan: Men zen emsa jap nul sonen da gwenan. Hen men zen eno mae mo kire-kirena alal danda gwenan.

Hen totoresa de syal tan hap men zen emsa nenbirida gwenan.

Hen men zen anakan emsa nenbirida gwenan, "Èe an mamna. Em betetekna."

Hen men zen emsa mipna lwa da gwibir-zimnin.

Em hwëna kire zisi dawemkame lup ulin gwenan.

²¹ Angkam ëe zebë saher gwe'an: Èe Timotius hun ama eiwa sin-sin ëk, zebë emsa kirekam eibirida srëm gwe-gwëk!

Zep angkam ëe sap asa ënaka boltere tal- enlala joblo-top zini in mo kimye.

²² San ha zen anakan zënaka boltere da gwibirin?- "Èe an Ibrani wal." Hwëna ëe an sap hen Ibrani wal.

San ha zen hen anakan zënaka boltere da gwibirin?- "Èe an Israel Bak mo ausu nakore zi." Hwëna ëe hen dekorena.

San zen Abraham mo auyan-tane wal? Ëe an hen zëno auyan-tane. Zep ëe an hen Yahudi wal tangan.

²³ San zen man zënaka nenbirida gwenan?– “Ëe an Kristus mo nganak de syal ta gwen zi.” Ëe an hen zëno nganak de syal gwe-gwen zi– desa de kwei-kwik gunnu. Kirekam insa ale gulun, zen enlala joblo-topkamë mas gul!

Sërkam de syal gwe-gwenkam ëe mesë desa kwei yuludak.

Bwinak de gwënkam hen mesë desa kwei yuludak.

Kristus mo bose hap de asa tangolenkam hen mesë sërkam kwei yuludak.

Ëe mesë tîn hip de alp gwesinnî beya guk. Zen hom.

²⁴ Yahudi mo but srëm gol-golak de mam-mamna mes asa aha-ere taha-tap nosoblak– Kristus hup de jal hap de dokot tekkam tangolen naye, men kirekam 39 enkam de lek tyankam naît gwibirinye. *

²⁵ Roma mo irîk gînnîk de mam-mam wenya hen mes asa dan-ahan nosoblak– dop tekkam de tangolen naye.

Asa mes kasokam aha-rok'nen nîrîblak.

Hen bul yalak de ang gwe-gwenkam, hinak de keing gwen hap de alp gwesinnî mesë dan-ahan sok.

Hwëna dan-ahanna in kon, ahana zen dekam tanganë hi ngîrînnîk de gwëna holo gwek– kam denaban yaklam denaban.

²⁶ Ëe tîn hip de alp gwesik gwenna mesë tangan beya gwek, sap ëe ama aha lang san song gwe-gwek:

Ho namwana man asa karek ta gwek.

Asaskam de te-ala alal tanda gwen zini hen man tan hap asa alp dasik gwek.

Yahudi zini tan hap asa kalang nê gwe-blak–

hen sap Yahudi srëm zi niye.

Totore zi jal-jala hen tan hap asa alp dasik gwek– sap ë yawal-yawalak, sap eiknik, sap hinak.

Ahakore zi jal-jala hen man asa boton da gwek, “Ëe an eno Kristen bose wal.” Zen hwëna asa dikim zë aningkim karek tan hap ki ahap da gwek.

²⁷ Tahalha tangankam de gwënnak, ëe dekamë

sërkam tangan syal gwe-gwek.

Hen kam nini homë ta gwek.

Usak hap ama tangan sabak gwe-gwek, hen ho-holena.

Tembane srëmkam hen holokamë gwë gwek.

Hen bot-bot langnak pakean sowehen srëmkamë gwë gwek.

Ëe karekna desa mesë kitak mamkam eisbik.

²⁸ Ahakore tahalhana ano aïtbin srëmna hen ki. Hwëna deban ëe ama mwîn-mwankam ëre mo nga syal gweblannak de jemat-jemat hap dohon-hon naka eis gwibirin.

²⁹ Kristussu de taïblîblan nik de etan hli tan hap ëalp gwesinnî, ëe dekam anakanë eis gwibirin, “Zen bap zen tangan etan hli tan.” Zi de karek san dep Kristen zisi zertoranna, dekam hen ama tangan enho nakon anakan ngalap gwesibirida gwenan, “Zen bap zen tangan zëno ol san ang gwen.”

³⁰ Hwëna yasik tabin hip de zini ki sap ebon mae onak anakan zënaka boltere da gwibirin, “Ëe an sosonna,” zep ëe hwëna a kirekam asa ënaka boltere tal, “Ëe an sin-sin tanganna.”

³¹ Bian Yesus mo Bian Alap, zini men zëno bosesa hëndep denaban boltere nul gwenan, zëno nwenakë emsa gu sonebirida'an. Ëe homë emsa boton tabi'in:

³² Ëe kimë ëna Damsik kon heya gwek, dekam teipsin zini Aretas langna iwe irîk gî'inka. Hen ëna iwe de mamna mes jana zi zemka gubiridaka– ëna in mo wasnge te so gwe-gwen lîlikin nîkon de asa tîl gîk gweblan hapye.

³³ Hwëna zëwe de ano Kristen bose walya dekam zep ëna in mo kol son jendela nakon yu yala ban dokotkam asa ë san dep srîng dî sonehak. Ëe dekam zebë zi jal-jala in kon heya gwek. Zep ëe an eiwa sin-sinni.

12

Paulus kim zëre mo nwe lirisin nê gweblanna aïsîl gwibiridakake:

¹ Ënaka de boltere tanna, zen eiwa waba hap, hwëna ëe asa etan ebe mae hap ayang gulzim, sap ebon mae onak zini kirekam zënaka boltere da gwibirin. Zep angkam ëe ama emsa aïsîl gwibirida'an–men kirekam Bian ano nwna ap lirisin so gweblakake, zëre mo enlala aning tansa dikim abe hap zertrë gweblan hap.

* **11:24 11:24** Yahudi zini Alap mo ëpba ol san anakarekam ang ta gwek: Karek gwen zisi de karek tanna, Alap mo olak man lwak (Ul. 25:1-3): “40kam de lek tyanna bahem gulmurun.” Desa de gulmurun srëm hap, zep 39 enkam lek dya gwek– zi de zëno mae mo nwenak karek gwenkamye. Paulussu kim Yahudi Kristus hup de jal hap lek-lek da gwek, zen zep 39 enkam lek dya gwek.

² Angkam tahunna mes empat-blaskam tamunk, asa dekam ngatan zi mo lang mo gulk'nen tangan san dep neir inehak. Aena angkam homë tame gu'un: San ha tim niban asa neir inehak? San ha enho en naka? Tawana aha-en Alap zë-en.

³⁻⁴ Alap zëre mo golek denak kim asa nêrhatahak, dekam zep Alap zëre mo enlala aning tanna ap zertrëblaka. Desa man asa jalse gweblaka- okamanak awe de toran hapye. San ha timni an hanë zë sane gwe'ak? San ha enho en nikë sane gwe'ak? Tawana aha-en Alap.

⁵ Sap abe hap mes kirekam de owasna lwablak, zep amaka ênaka boltere ta gwe'an. Hwëna ëe bëjënë ênaka kire hap boltere tan. Diki anakare enkamë ênaka boltere ta gwe'an, "Êe an sin-sinni."

⁶ Hen ëe sap amaka mam blakam ênaka de boltere tanna etan ayang gu'un. Dekam molye asa anakan enbla'anam, "Paulus in enlala joblo-topna," sap ano ola botonna hom. Hwëna ëe molyë etan kirekam ayang guk, sap dekam emaka asa enbla'an, "Paulus mo nwe lirisin nëblanna man beya gwëk, zep zen eiwa mamna." Diki ëe ama dwam gwe'an, men kire enkam ena ano syala nwekam hla kul gwenan, hen men kire enkame ano tawa tabinni êsane gwe-gwenan, kire en nakon emki anakan asa enlala gwe-gweblan, "Paulus zen kirena."

⁷ Êe dikim sêrkam de nwe lirisin në gweblanna in hap ênaka boltere tan srëm hap, zen zep Alap sang-sang karekna abe hap golblaka. Zep ano timnik sang-sangna in ngi yawal mo kim kang tû'in. Zen dekam dowal mo kigina hen asa karek ta gwenda.

⁸ Êe mesë dan-ahan sonkam Bian Yesussu abe ta gwëk, "Bian, ngi ben-ben makarena ansa ap mulsubluk."

⁹ Hwëna man ap ding gubluka, "Molyë ep mulsubluk. Em sap esa ano kwasang-kwasang ensa de blol gwibin enkam gwë gwera- dawem gwen srëm maenakye. Sap zini men zen sin-sin gwen nakon Asa en blol në gweblanan, zen diki kire zi hibë sosonna mam gul gwizimnin." Zen in zebë ênaka anakare enkam boltere ta gwenan, "Êe sin-sinni," sap dekam Kristus onakore sosonna abon onak man mam gwe-gwenan.

¹⁰ Zep ëe Kristus mo bose hap de banakare maesa goltowenkam, ëe ama sam gwesik gwenan.

Êe sap asa sin-sin gwer.

Asa sap sa lamang da gwer.

Karekna hen sap asa goltowe gwer.

Hen boton ol blo-blona sap sa ap mam nul gweblal.

Hen jalom êk tihinak sap asa gwë gwer. Sap kimë tangan sêrkam sin-sin gwe-gwenan, ëe dekamë Kristus onakore sosonna eis gwibirin.

¹¹ Êe mesë enlala joblo-top zi mo kim ênaka boltere tak, hwëna zen eno mae mo asa de zerzaun srëm nakon ëe ki ênaka gwëblak. Diki em emaka asa êrzauk gwëk- in kim yasik tabin hip de zini eno mae mo nwenak asa lamang da gwëkye. Zen man asa anakan nen gwe-blanan, "Paulus in betekna." Zen eiwa. Hwëna "mam-mam weny" in hom asa kwë da'an!

¹² Êe kimë enlala tatetekam emsa holokam golëlowehe gwëk, Alap dekam zep zëre mo sosonna abe hap gol gwe-blaka- desa de ebe mae hap goltrei gwizimdin hip, hen owas-owassa dikim ebe mae hap syal gwe-gwibir-zimdin hip de-naye. Zen dekon zep dam gwesinin, "Asa eiwa Alap dam tasikî."

¹³ Zep men kirekamë aha jemat naban golëlowehe gwëk, ëe kire enkamë emsa hen golëlowehe gwëk, hwëna diki aha-en: Êe homë emsa asa de te-alakam mas gwe-blal hap gubiridak- in kirekam ahakore zini angkam emsa nenbirida gwe'anye. Kwasang tol! Diki ëe amaka hen kirekam emsa gwibirida gwëk! Ki emaka asa sam eisibli'an!

¹⁴ Êe angkam bira! Nabakam asa dan-ahanna emsa amjanbirzir. Hwëna ëe molyë emsa te-alakam de asa mas gweblan hap gubiridak. Êe homë eno mae mo te-alasa dwam gwibi'in. Diki ëe ama dwam gwe'an- em de tingare enho naban asa ang gwe-gweblan hap. Êe homë emsa te-ala hap gubirida'an, sap ëe an eno mae mo biankam de gublunna. Sap wasalna bi zik mo tahalhasa hom hla nul gwizimnin. Zen diki bi zik wasal zik mo tahalhana hla nul gwizimnin.

¹⁵ Zep ëe ama sam gwesik gwenan-tingare ëre mo sosen naban te-ala naban de emsa mas gwibirida gwenkamye, em dikim ëngaya gwen hap de ora san dawemkam ang tan hap. Êe insa kirekam emsa kwasang gwibirida gwenan, em hwëna ba habe asa kwasang ëbla srëm gwe-gwenan?

¹⁶ Hwëna ebon mae onakon mes yap ahakon anakan asa nen gweblanan, "Eiwa, Paulus damkam hom te-ala hap nësa

* 12:2 12:2 Yunani olkam Paulus anakan ale gulku, "Ano Kristen bosena ki, orep ngatan zi mo lang san dep neir inehak." Zen kirekam zëre mo bosesa golzabeka- dekam de sêrkam bolte-boltekam nwe-mase gwen srëm hap. Hwëna ayat tuju nakon mes dam gwesinin, Paulus zënaka kirekam aïsîl gweblaka.

aberbe tabirki, hwëna zen aningkim ki nëno mae mo te-alana zerka.

¹⁷ Zen zisi lup gul sone zaka- tahalha zi hip de tagal tazimdin botonkam, hwëna Paulus zën twenblaka.” Hwëna ena tawana: Kirekam de ola zen boton tangan.

¹⁸ Ëe sap eiwa Titussuë titi tak- emsa de amjanbin hip. Hen ëe nëre mae mo osona mensa dekam ama hen gubluk- zen de ang gweblan hap.[†] Hwëna dekam Titus zëre hap hen hom ba mae hap emsa abe tabirki. Sap ëe debanë aha-ere enho naban syal ë gwenan. Srën-srënkam hom.

¹⁹ Aya-wal oso-wal, em san ha ano suratna ansa ema enlala eibi'in?– “Paulus zëre mo bose dikim karek gwen srëm hap ki ap ale gulzimki.” Ki hom! Ëe hwëna Alap mo nwe kara gwennakë Kristus mo nganak de syal ta gwen zi mo kim ale gulzimk- em dikim Kristussu de taibliblan ennak ëtatete gwen hap. Sap ano syala tingan, zen kire en hap dena.

²⁰ Sap ëe ama aïri'an, san ha anakan asa emsa hlauludazal?– “Zen hom ano ol san ang ta gwe'an.” Ahaksa san ha enlala nik esa anakare hap asa topse ëblal, “Zen ba hap kirekam asa jal gwibirida tine gwenda?” Zen in zebë aïri'an:

Bap zen nama ol keisa-keisa naban lowehe gwen.

Bap zen zënaka husus gwibirida gwen.

Bap zen zënaka jal gwibirida gwen.

Bap zen ëhliwe gwen.

Bap zen zënaka lamang ta gwibin.

Bap zen boton ola gol halasen gwen.

Bap zen bolte-boltekam lowehe gwen.

Hen bap zen men-mankam lowehe gwen.

²¹ Ëe mae habë aïri'an: Nama de karekkam lowe hennakë emsa hlauluda'anzak, ki ëe asa sërkam tangan Alap mo nwenak saher gwer. Anakan de emsa hlauluda zankam, “Men zen nonol karekna nol gwek, zen nama kire enkam lowehe gwenan,” dekam ëe asa tangan nwe go-ho naban enlalana dowe hanal. Karekkam asa emsa golëtower- em de kahalo nakon ëhalen srëmkam, wesya de lirak oson nakon de ëhalen srëmkam, hen totore swi nakon de ëhalen srëmkamye.

13

Aumwa hap de ol zìm-zìm:

¹ Aya-wal oso-wal, ëe nabakam asa dan-ahanna emsa amjanbirzir. Ëe dekam zi beyanak de sane gwen nakon asa emsa klis gulzul- men kirekam Alap mo olak lwakke,

[†] **12:18 12:18** Kim anakan ale gulku, “nëre mae mo osona mensa,” zëno enlalana, Korintusk de zi mo tame tan Kristen bose wal. Zen san ha zi darena in mo ahana?– men zen Titussu ang ëblaka. Ahana 2Kor: 8:18-19nak ang gweblaka, hen ahana 2Kor: 8:22nak. * **13:1 13:1** Ul. 19:15

“Zini dan-dan, ahaksa dan-ahan maekam de gun srëmkam, ‘Eiwa, ëe ama ëre mae mo nwekam karek gwennak hla lak,’ dekam bëjen zisi karek tan.”*

² Ëe kimë dan sonna emsa amjanbik, ëe dekamë anakare ol tan-tanna ansa ebe mae hap golzimk, “Etanë nama karek gol gwennak emsa hlauluda'anzak, ki asa emsa karek tabirzir.” Angkam langa nakonë ol jalse gwenna inkam etan tingan emsa enlala sobirida'an- sap orep men zen karekna nol gwek, hen nër hom de karek gol gwen wenya.

³ Dekam esa asa tame lal, “O hare eiwa, Kristus ki am zëre mo ola Paulus hup ing gul sone gweblanda- zen dikim jala ban tonbirida gwen hap denaye.” Zep jala ban de tonbiridan nakon esa anakan dam ulsul, “Hare eiwa, Kristus sin-sinkim hom am nëbon mae syal gwe-gwenda.”

⁴ Eiwa, Kristus kim te-lidak sonnak tilki, dekam Zen hen man nwe-mase gweka-san de sin-sinni. Hwëna Alap mo sosonna Zëbon lwa gwenan, zep angkam ngayana gwë'ara. Ëe Kristus mo nganak de syal gwe-gwen zini hen kirekam: Ëe an hen zëno kim nwe-masena sin-sinni. Hwëna ebon mae osan de lwahal zankam, dekam sa sosonna Alap ne Kristus nebon onakon abon onak hatal- dekam de emsa oto tasibin hip denaye.

⁵ Emki ere mae mo enhosa anakan tame ta gwibin, “Ëe san ha eiwa ama Kristussu taiblibla'an? San ha homë?” Em de eiwa taibliblankam, ki esa enaka anakan tame la gwibir, “Bian Yesus ki eiwa ano enhonak gwë gwenda.”

⁶ Dekam esa hen asa anakan tame lal, “Paulussu eiwa Bian abon mae osan dep zer soneka.”

⁷ Zep ëe ama Alapsa abe ta gwenan- em dikim nabakam ano ol san ang tan hap. Sap ëe homë anakarekam emsa dwam gwibirida'an, “Dikire ënol drak-drak gwek, ki asa Kristus onakore sosonkam karek tabir.” Diki ano dwam gwibinni, “Dikire nabakam Kristus onak ëtal gwesik.” Ki hwëna ëe de hata zankam, sap sa asa etan enlala nëblal, “Paulus mo ola sin-sin enna. Zen bëjen damnak jala ban nësa tonbiridan.”

⁸ Sap em de eiwakam Kristus onak ëtal gwesinkim, ki ëe molyë emsa karek tabirzik. Sap ëe desan en debë emsa titi ta gwibirin.

⁹ Zebë anakan enlala gwe-gwenan, “Ëe sap asa zi mo nwenak sin-sin gwer. Diki

Korintusk de ëKristen gwen wenya zen zen tangan ëtatete gwen." Zen in zebë Alapsa anakan abe ta gwenan, "Zen dikire Kristus en onak ëtal gwesik."

¹⁰ In zebë suratna ansa nonol aen de hata zan srëmnak ebe mae hap ale gul sonezimk- anakare enlala naban, "Ëe de desa hlauludankam, ëe homë ki dwam gwe'an- Bian onakore sostonkam de jala ban karek tabin hipye. Biansa de taïbliëlan nakon mana hwëna enlala dowe hanan hap lwanda halank." Sap Bian Yesus mensa sosonna abe hap gol gwe-blanda, zen eno mae mo ei nika dikim timbwas gun hup hom. Zen hwëna dekam de tatete gulzimdin hip.

¹¹ Dawem, aya-wal oso-wal. Zao en zausunun.

Em ëisrip-sri gwe-gwen.

Kristus en onak ëtal gwesik.

Hen ano ol san ang ta gwek.

Alap mo taha terenak aha-ere enlalakam lowehe gwek.

Alap men Zen tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, Zen sa kwasang-kwasang naban emsa golëlowehe gwera.

¹² Men kirekam Kristen zini ëtagal gwennak ëgwë gwenan, ansa de baca gul-sun hyanak emki kwasang naban enaka taha golëtowaran. Tingare awe de aya-wal oso-walya zen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

¹³ Dikire Bian Alap ne Bian Kristus Yesus nebon onakore kwasang-kwasangna eno mae mo enhonak lwa gwek. Hen dikire Alap mo Enhona emsa kitak golëlowehe gwek- aha-ere enlalakam ekakim lowehe gwek.

Paulus mo surat propinsi Galatiak de Kristen zi hip

1-2 Propinsi Galatiak de Kristen zi hip,

Yesus mo dam tasin zini Paulus onakon, hen tungare aya-wal oso-walya men zen angkam apdenak aban mae lowe he'anke, zëbon mae onakon:

Dawem. Aya-wal oso-wal, ëe ama dwam gwe'an em dikim anakan asa tawa gweblan hap: Asa zi hom dam dasik. Hwëna Bian Alap, men Zen Tane zem Bian Yesussu tin nikon ngaya taka, Zen Deban asa dam lasiki.

³ Nère mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

⁴ Nère mae mo Bian Alap mo dwam gwibin sin de syal gwibin hip, in zep Kristus nëno mae mo karek-kareksa dikim wei yun hup Zënaka zerguku- dekam de Zen nësa auhu-kama karekna an kon hëndep de lang san dep golësek gwen hap.

⁵ Dikire Alap mo bosesa hëndep denaban teip nulsuk gweblak. In eiwa.

Mae hap de ol: Alap onakore ol dawemna zen aha-en tangan.

⁶ Ëe ama emsa tenggwanbirida'an, sap em nabakam tangane Alapsa hli la'an-men Zen sap Kristus mo kwasang-kwasang nakon emsa kwang guludakaye! Ëe kimë Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna ebon mae osan gol halada gwek, em sap dekam desane ang tak. Hwëna angkam zi mo "ol dawem" yang gulsun ëse sane ang ta gwe'an. *

* **1:6** **1:6** Pasal satu mo ayat enam hap de olk kore alena, zen blala, zep emki halaman 645nak karatda gun. "Ol dawem ëse" na mensa Paulus awe enlala gwibirki, zen mensa ahakore Yahudi kore Kristen zini Paulus mo tim bwanak tawa da gwibir zikke. Suratna an, zen zëno mae mo yasik tabinni insa dikim gulsuzimdin hip. Sap zen anakarekam tawa da gwibik: "Paulus in dawemkam hom emsa tawa ta gwibirki. Zen in lun kon Kristen gweka, zep zen Kristus mo dam tasin tangan naka hom. Yesus Zen Yahudi mo ausu nakon sal tilki. Zep Kristen zini Yesussu de taibliblan en nakon bëjen Alap mo nwenak ëdakastin. Diki Yahudi abon mae em to mipa de blom tasik gwibinkim bitit gwen, hen ano mae mo aha ëpba titit tabin sin em ang ta gwen. Kirekam de ëgwen srëmkam, ki em molye Alap mo nwenak ëdakastik." Kirekam de tawa tabinni dekam mes ki hen Siria mo langnak de Antiokiak hen lwak- men dekon nonol Paulus ne Barnabas neka deisya sonekye. (Kis. 15) Hwëna dekam Paulus zëna Barnabas han zao ë'anika. Dekam zep zë mamkam Yahudi zini in han olëol tetek gweka- men zen ol ësena insa nolhal zakke, deban mae. Ki zep hyanak zëwe de Kristen zini Yerusalem san dep Paulus maesa lup nul sonek- zao de Kristen zi mo nol-nola hen Yesus mo seblaskam de dam tasibin zi mo nwenak tap gun hup. Zao kim aha-en nuk, dekam zep Yahudi srëm Kristen zini in hap anakare suratna nol sonezimk, "Paulus ne Barnabas ne, zen mes sam eisiki. Yahudi zini men zen hyanak ebon mae yaing gwezak, ëe desa homë lonbiridak. Ëe titit tabin ola dan-nër enkamë ang ta gwen hap emsa enbirida'an." (Kis. 15:28-29) Kristen zini nëbe mae hap, zep a kirekam tangan mo bol-zaun gwe'an: Kristen gwenkam nen home Yahudi hon bitit gwe'an. Hen Alap hom nësa gubirida'ara- Musa mo titit tabin olsa dikim kitak syal gwe-gwibin hipye. Nen zebe to mipna blom lasik gwibir srëm gwe-gwenan, hwëna Kristus ensae anakare enlala naban blol ë gwebla'an, "Zëno syal en nakon asa Alap mo nwenak ëdakastil."

⁷ Hwëna aha "ol dawem"na sap hom! Zen aha-en tangan- eiwa denaye. Hwëna zini man emsa men-man da gwibirin- Kristus hup de ol dawemna insa de li yul sone naserankam.

⁸ Hwëna zi de emsa zère mae mo ol yang gulsunkum tawa tabinkim, ano mae mo ol dawem naban de apde nën srëmna kim, dikire Alap desa kareknak kang gul gwek. Aen mae de hen aha ol dawemkam emsa tawa tabinkim, hen sap Alap mo dam taha nakore zi mae, dikire Alap kitak asa hëndep denaban karek tabik.

⁹ In kirekamë ale gulzimin, etan desaë ale gulzim'in: Zi de zère mae mo ol yang gulsunkum emsa tawa tabinni, nonol ol dawem naban de apde nën srëmna kim, dikire Alap desa kareknak hëndep denaban kang gul gwek.

¹⁰ Kirekam de ale gulzimdinkim, dekam man dam gwesinin: Ëe zi de asa sam gwesiblin hap homë syal gwe'an. Ëe hwëna Alap zë-en de asa sam gwesiblin habë syal gwe'an. Zep bëjen asa anakan enlala gweblan, "Zen man zère mo tawa tabinsi wet gulsuk gwenda- dekam de zi sam gwesiblin hapye." Ëe de kirekam gwënkam, ki ëe homë dawemkam Kristus mo nganak syal gwe-gwe'an.

Mae hap de ol: Men kirekam Kristus Paulussu dam tasikike.

¹¹ Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gubirida'an: Ol dawemna men desaë emsa tonbirida gwek, zen zi hom yang nulsuk.

¹² Ëe zi nikon homë sak, hen zi hom asa tawa dak. Hwëna Bian Yesus Zën asa owas hap hleng sosubluka.

¹³ Em dwan mes-eme ano orep de gwëna ësak- men kimë Yahudi mo tawa tabin sin sërkam ang gwe-gwekye. Ëe dekam Kristen zini sërkamë karek ta

gwibik, hen dawemkamë alp gwibirida gwe'ak- dekam de kitak Alap mo hlil irin zini insa timbwas gun hup.

¹⁴ Ëe ama beyakam kwei-kwik guludak- ère han de luk tan bosyan naye, dawemkam de Yahudi mo tawa tabin sin ang gwe-gwenkam. Ère mae mo auyan-aza mo ëpba olsaë sêrkam dan syal-syala ban zaubik. †

¹⁵ Hwëna dekam zep Alap owas tangan hap asa eiwa de ora san dep kwang taka. Sap asa de jaha gweblan srëmnak, dekam mes ki Alap anakan asa dam tasiki, "Zini an sa Yesus onakon ngaya gweru." Zen asa sêrkam kwasang gweblaka, dekam zep anakan asa dam tasiki,

¹⁶ "Zini an sa ano Tanena tame tala. Dekam zen sa zëbe hap de ol dawemsa Yahudi srëm zi mo lang san golzim halada gweru." Yesus kim ap Damsik oranak Zënaka zertrëblaka, dekam ëe homë aha zisi teibiridak- asa de Yesusu dikim dawemkam taibliblan hap denaka tawa tan hapye.

¹⁷ Ëe dekam na-en homë Yerusalem san dep song gwek- dekam de Yesus mo nonol dam tasibin wenyaka duwebiridan hapye. Ëe hwëna dekam zebë hëndep Arab mo lang san song gwek. Dekon etan Damsik sin dep zebë lwa halzak.

¹⁸ Tahunna kim dan-ahan damank, ëe dekam zebë Yerusalem san dep Petrussu de zertowen hap song gwek. Zëwe orapna lima-blas enkam zebë apdekam ëk, dekon ki zebë etan song gwek.

¹⁹ Ëe homë dekam etan aha maena zertowek- zini men desa Yesus Zëna dam tasibirkiye. Hwëna Yakobus ensaë zertowek- Bian Yesus mo osona mensa.

²⁰ Eiwa denakaë emsa gubirida'an. Dikire Alap asa hla tak- ëe de boton gwenkamye.

²¹ Dekon ki zebë Siria hen Kilikia mo lang san song gwek.

²² Dekam Kristussu de taibliblan wenya Yahudi mo langnak nwekam hom asa hla dak.

²³ Hwëna sap'nen anakan asa nasal soneblanda gwek, "Zini men zen nësa sêrkam karek ta gwibiriki angkam Yesus hup de ol dawemsa gol halada gwe'aramen zen sap jek-jak gun hup dwam gwibi'inkaye."

²⁴ Kirekam de asa sal sone gweblankam, dekam zep Alap mo bosena teip nulsulunda gwe'ak.

2

Paulus kim Yerusalemk de ol aha-en gunnuk ang gwekake:

¹ Tahunna kim empat-blas enkam damank, dekam zebë Barnabas han Yerusalem san dep song ëk. Titus Bak hen man ang gweka.

² Alap mo Enhona man asa gubluka, "Em Yerusalem san dep song gwen- zao de ere mo tawa tabinni insa Kristen zi mo nol-nolak kira gulzimdin hip." Kristen zi nikon men zen ëteipsik, zëbe mae en hap zebë anakan srip gulsuzimk, "Èe kire ol dawemkamë Yahudi srëm zini tawa tabirida gwe'an." Sap dekam ëe mesë anakan ngalap gwe'ak, "Kristen zi mo nol-nola bap zen anakan asa gublun, 'Em in waba habe karekkam tawa tabirida gwe'ara.' "

³ Hwëna zen hom kirekam asa nenblak. Hen Titus, zen sap Yunani wal, hwëna dekam hom desa Yahudi mo ëpba ol san de ang gwen hap titi dak- to mipsa de blaonsublun hapye.

⁴ Zen mae hap dekam to mip blom tasibin nikon ëkeisa-keisa gwe-gwek: Sap nonol Yesusu de taibliblan srëm Yahudi zini, zen aningkim Kristen zini nëban mae ësirigwek- dekam de nëno mae mo lowe hensa hlalulzimdin hip. Kristus mes sap nësa hlil ti sonebiriki- Musa mo ëpba titi tabin ola kon. Hwëna zini in mae hap zë ësirigwek: Dekam de anakan hlalulzimdin hip, "A kirekam mo Musa mo titi tabin ola insa nulmun gwenanye." Zen sap man ëdwam gwek- dekam de etan titi tabin ola insa nëbe mae hap nihin dohon-hon makan wei yul sonezimdin hip.

⁵ Hwëna ëe Kristen zi mo nol-nola ban engka en mae homë zëno mae mo dwam gwibin sin ang tak. Sap ëe ama anakan ëdwam gwek, "Yesus hup de ol dawem naban Yahudi mo ëpba titi tabin ola ban, bap zen siri nën. Dikire ol dawemna in Yahudi srëm zini ebe mae hap lalak enkam lwa gwizimk."

⁶ Hëndep men zen Yerusalemk de ëKristen gwen zi mo nwenak ewet so kinik, Yakobus, Petrus, hen Yohanis, zen hom asa nenblak- dekam de ano tawa tabinni insa wet gulsun hupye. Zen man ki sap zi mo nwenak ëmam-mam gwek. Hwëna ëe homë zini nwekam golëake gwenan, "Zen mamna," ahaksa, "Zen betekna." Sap Alap hom zisi nwekam

† 1:14 1:14 Orya ol zi mo ëpba ola, zen ahakon ol karek hen dowal-dowal hap dena. Hwëna mensa Paulus kyang-kyang gulsuku, Yahudi mo ëpba ola, zen kirekam hom. Zen hwëna Musa mo titi tabin ol, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ol, hen mensa auyan-aza zem Alapsa de kire enkam betek gweblan hap dena mas-mas nul gwekke, desa kitak kyang-kyang gulsuku.

anakan goléake gwenda, “Zen mes jematak mam gweka,” ahaksa, “Zen hom mam gwe'ara.”

⁷ Hwëna zini in dekam anakan asa tame dak, “Eiwa, Alap mes ki Paulussu dam tasiki- zen de Yahudi srëm zisi ëngaya gwen hap de ol dawemkam tawa tabin hipye, men kirekam hen Petrussu dam tasikike, Yahudi zisi de tawa tabin hip.”

⁸ Sap dekam man anakan dam gwesik: Petrussu men kirekam hen Alap dam tasikike, zen de Yahudi zisi beyakam halen ora san golëwet so gwe-gwen hap, Zen hen kirekam asa dam tasiki- ëe de hen Yahudi srëm zisi beyakam halen ora san golëwet so gwe-gwen hapye.

⁹ Men zen dekam Kristen zinik ënol gwek, zen dekam zep anakan asa dam nososuk, “Eiwa, Alap mes Kristus mo kwasang-kwasang nakon Paulus ne Barnabas nikip syala wei yul sonezimki.” Zen dekam zep tahana asa nitowan- dekam de anakan asa ziaha-en gun hup, “Ëe asa Yahudi zisi syal eibir. Em Yahudi srëm zisi syal eibir.”

¹⁰ Mae en hap asa abe nosok: Tahalha zisi de eititi eibirida gwen srëm hap- men desa aena hen hohle gwibi'ikke.

Paulus kim Antiokiak Petrussu dei yul gublukake:

¹¹ Hwëna Petrus kim Antiokiak hata zaka, ëe ama damnak dei yul gubluk, sap zen man karek gweka.

¹² Zen aha zi de yaïng gwezan srëmnak, dekam man Yahudi srëm zi niban apdekam golëtembane ta gwe'anka. Hwëna Yakobus man Yahudi Kristen zisi Yerusalem kon lup gul soneka. Zen kim yaïng gwezak, dekam hwëna zen hom Yahudi srëm zisi etan golek de tabirki. Zen man anakan airika, “Ëyë Yahudi srëm Kristen zini an han Yahudi zini an mo nwenak golëtembane ta'ak, zen sa hwëna asa husus nëblal.” *

¹³ Hëndep ahakore Yahudi zi ausu nakore Kristen zini hen Petrus mo kim ëgwëk. Hëndep aumwa hap, Barnabas Bak hen kirekam ang gweka. Zen kitak Yahudi srëm zisi langa dasibik, hwëna ëk enkam nama anakan nenbirida gwek, “Em in ano Kristen bose wal.”

¹⁴ Hwëna ëe kimë tame guk, “An hom Yesus hup de ol dawem naban dakasti'in- kirekam de ësiri gwen srëmkamye,” ëe dekam zebë Petrussu damnak anakan dei yul gubluk, “Em sap Yahudi wal, hwëna em kime nër hom Yahudi srëm zi niban golëtembane ta gwe'anka, em

ema Yahudi srëm zi niban golësi gwe-gwe'anka. Angkam hwëna ba habe Yahudi zi ensa ang gwibirida nasen'ara?- men zen ëdwam gwe-gwenan, Yahudi mo ëpba titi tabin olsa de Yahudi srëm Kristen zi hip wei yul sone gwizimdin hip.”

Mae hap de ol: Nen Yesussu de taiblëlan enkame ëngaya gwe'an- sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi.

¹⁵ Aya-wal oso-wal, zini men zen Yahudi mo ausu nakon ësaltik, an ki hen aena, ëe homë menkam Yahudi srëm zi niban olësi gwe-gwek. Sap emsa man Yahudi zini nenbirida gwenan, “Zen karek gulin hana gwen zi ausu.”

¹⁶ Hwëna sap kirekam, ëe Yahudi zini mesë anakan dam ulsuk, “Zini toton bëjen Musa mo titi tabin ola sul sonen- dekam de Alap mo nwenak ëdakastin hipye. Nen kitak ema ngip ul gwenan.” Diki angkam an kim Alap nëbe mae hap ora ësena zertreizimki, dekam zebe anakan tame u'in, “Diki Kristus Yesus ensa de taiblëblankam esa Alap mo nwenak ëdakastil gwer- ba maesa de syal gwibin srëmkam.” Ëe Yahudi zini menkam ama ëkil gil gwek, “Are mae mo syal en nakon asa Alap mo nwenak ëdakastil gwer.” Hwëna zini toton bëjen titi tabin ol san de ang ta gwenkam Alap mo nwenak ëdakastin.

¹⁷ Hwëna ëe de Musa mo titi tabin ola insa Yesus ensa de blol gweblan hap hli yunkum, dekam Yahudi zini anakan sa asa nenblal, “Em in mese Yahudi srëm zi hip jowera- karek gulin hana gwen zi.” Zep Yahudi Kristen gwen srëm zini Yahudi Kristen zisi anakare hap husus neibirida gwenan, “Zen Kristussu de ang gweblankam karek gulin hana gwen zi hip kim ëjowe gwe'an.” Hwëna kirekam boton!

¹⁸ Diki eiwa dena zen a kirekam mo: Nen bëjen nen Musa mo titi tabin ol san de ang ta gwenkam Alap mo nwenak ëdakastin. Zen in zebe angkam Yesus ensa blol ëbla'an- dekam de ëdakastin hip. Hwëna nen de etan anakan ëgunkum, “Nen etan lwan dahan- Musa mo titi tabin ola insa de hen mas gun hup,” dekam mese ëkarek gwenan. Sap dekam mese Yesussu hli lanan.

¹⁹ Aena hen kimë Kristen gwe srëm gwe'ak, dekam hen ama sap Musa mo titi tabin ol san de ang gwen hap alp gwe-gwek. Hwëna dekam anakare habë enlalana dowe hana gwek, “Ëe an toton molyë dekon en gaya gwek.” In zebë

* 2:12 2:12 Musa mo titi tabin olak hom aha zi ausu naban de apdekam tembane tan hap jalse gweka, hwëna Yahudi mo ëpba bong-bong lun jalse gwen ola insa mas nuk. * 2:19 2:19 Rom. 7:7-11

angkam Yesus ensa anakan blol gwebla'an, "Zen de abe hap syal gwibir-blin srëmkam, ëe toton bëjënë ngaya gwen."*

Angkam zebë hwëna Alap mo dwam gwibin sin Yesus ensa anakan taiblibla'an, "Asa mes Deban te-lidak sonnak makan nosoink.

²⁰ Zep angkam ëe ë-en homë gwë'an. Hwëna Kristus ano enhonak gwë gwenda. Ano okamanak de gwëna angkam, zen Alap mo Tane ensa de taibliblan en nakon lwa'an. Sap Zen asa kwasang gweblaka, zep hëndep asa de ngaya tan hap Zënaka sosok taka."

²¹ Zep ora ësena insa Alap nëbe mae hap de kwasang-kwasang hap kles tyasizimki, bap nen dekon etan Yahudi mo titi tabin sin dep lwan dahan. Hwëna zi de anakan gunnu, "Ëe Musa mo titi tabin ol en san de ang gwe-gwenkam asa Alap mo nwenak dakastil," zen hen ki man anakan de gun nuban nwe-mase gwe'an, "Yesus Zen Zën ki tilki."

3

Mae hap de ol: Alap mo Enhona Zen diki Yesussu de taibliblankam zinik ing gwehe gwenda. Musa mo titi tabin ol san de ang gwe-gwenkam bëjen.

¹ Galatiak de zi, em in enlala joblo-top tanganna! Nara emsa kirekam gweibiri-daka? Ki san ëe homë dam-dam enkam srip gulsuk gwizimki- Yesussu de te-lidak sonnak makan ta irin hip denayel!

² Emki sap ëenlala gwen: Emsa ba nakon Alap mo Enhona ing gwe hebiri-daka? Kina ki Musa mo titi tabin ol san de ang ta gwen nakon. Zen diki Yesus hup de ol dawemna insa kim laiblibik, dekam am emsa ing gwe hebididaka.

³ Em sap nonol Alap mo Enhonak ëyaing gwe kinï gwek, hwëna angkam ema tim ul gwe'an, "Ëe asa ëre mo sosonkam Alap mo dwam gwibinni syal ei gwibir." Zep em angkam mese ënaha gwehak!

⁴ Emki ëenlala gwen- men kim ëKristen gwen srëm wënya Yesus hup de jal hap emsa karek da gwibikke: Alap man kire hap de dawemna ebe mae hap ngatan zi mo langnak lam gulzim'ira. Hwëna em de Yesussu hli tankam, ki waba habe zëbe hap de jal hap karekna oltowe gwek!

⁵ Zep emki ëenlala gwen: Em bawalkame Alap mo Enhon mo sosonna eisbik? Hen Alap mensa owas-owasna eno mae mo ngërinnik syal gwe-gwibirki, zen bawalkam kon gwesik hanak? San ha ëKristen gwen srëmnak kime ëpba titi

tabin ol san ang ta gwekke? San ha Yesus hup de ol dawemna insa kime laiblibikke?

⁶ Emki hen Alap mo ola ansa enlala gwibin:

"Abraham zen Alapsa taibliblaka, zep Alap anakan gubluka, 'Em mese ëre mo nwenak dakastil.'"*

⁷ Zen in zep, man dam gwesinïn: Men zen Alap mo ola daibli gwibirin, zen zen- Abraham mo wei-wik gun walas naye.

⁸ Alap orep mes ki Yahudi srëm zini ebe mae hap dena anakan kalang gweka, "Ano olsa de taibli gwibinkim, zen dekam sa ëre mo nwenak ëdakastil gwer." In zep Abrahamsa hamal hap ol dawemna ansa gu-gubluka,

"Tingare zi ausana hë'ho gwibinni ebon onakon sa nulin."*

⁹ Abraham zen ola insa taiblibirki, in zep Alap hë'ho gwibinni zëbe hap golblaka. Zep nen hen kirekam: Nen de Abraham mo kim Yesus hup de ol dawemna insa taiblibinkim, dekam esa hen Alap onakore hë'ho gwibinni Abraham mo kim ulin.

¹⁰ Hwëna men zen de ëenlala gwe'ak, "Ëe Musa mo titi tabin ol san de ang ta gwenkam asa Alap mo nwenak ëdakastil," hwëna kire zini Alap kareknak sa kang gulu. Sap Musa mo titi tabin olak man lwak,

"Men zen de titi tabin ola ansa aha-en mae ngip nu'ik, desa sa Alap kareknak kang gulu."*

¹¹ Sap nen kitak ema ngip ul gwenan. Zep tangan dam gwesinïn: Nen bëjen titi tabin syalsa de blol gwibinkim Alap mo nwenak ëdakastin. Zen in zep hen Alap mo olak anakan lwak,

"Men zen ëre mo nwenak ëdakastin, zen kitak Asa de taibliblan en nakon."*

¹² Titi tabin ola, desa "ang tan" kam nen gwibirin. Desa "taiblibin" kim hom nen gwibirin. Zep Musa mo titi tabin olak man lwak,

"Men zen de tingare ola an san ang ta tine gwe'ak, zen zen en sa ëngaya gwer."*

¹³ Hwëna zini nen bëjen kirekam ang ta tinen. Zep Musa mo titi tabin ola kon, nësa kitak maka Alap kareknak kang gu'ura. Hwëna zen zep Alap nëbe mae hap de jal lam gulzimdinni iwe Tane zemka hwëna drë neka. Zen zep Yesussu de nëno mae mo weinak drënen hap dena Musa mo titi tabin olak hen anakan lwak,

"Men desa tenyak makan ta irinni, desa sa Alap kareknak hen drënera."*

¹⁴ Zen zep Kristus nëno mae mo weinak tilki- nen dikim hwëna hë'ho gwibinni

* 3:6 3:6 Kej. 15:6; Rom. 4:3

* 3:8 3:8 Kej. 12:3

* 3:10 3:10 Ul. 27:26

* 3:11 3:11 Hab. 2:4

* 3:12 3:12

Im. 18:5 * 3:13 3:13 Ul. 21:23

insa hlaun hup, Alap mensa Abrahamsa gu-guk gweblakake, sap Yahudi zi, sap Yahudi srēm zi. Zen kirekam Alap Zēn syal gwibirki- dekam de Yesussu de taibli gweblan nakon Alap zēre mo Enhosa zer gwizimdin hip, men kirekam Zēna gu-guk gwibirida gwekake.

Mae hap de ol: Alap mensa Abrahamsa gu-guk gweblaka, Musa hwēna bējen hyanak wet gulsublun.

¹⁵ Aya-wal oso-wal, nēno mae mo ngirinnik ki zini aha zi niban ola aha-en nul gwenan. Zi de wal bose zeban ba mae hap olsa aha-en unni, hwēna hyanak aha zi bējen zēno nik mo ol aha-en unni insa wet gulsuzimdin.

¹⁶ Zep Alap mo Abrahamsa de gugublunna in hen kirekam. Zēno nik mo aha-en un hyanak aha zi bējen wet gulsuzimdin. Dekam Alap Abrahamsa totoresana anakan gu-guk gweblaka,

*“Ēe asa hē’ho gwibinni eno auyan hap golblal.”**

Alap mo olak hom anakan lwak, “Ere mo auyan-tane wal hap asa golzim.” Dekam enlalana beya zi hip. Hwēna Zen anakan gu-guk gweblaka, “Ere mo Auyan-tane hap asa golblal.” Enlalana Zini aha-en. Zen Kristus.

¹⁷ Zep zēno enlalana a kirekam moye: Alap nonol Abrahamsa gu-guk gweblaka, ki zep hwēna tahunna 430 enkam damank. Ki zep hwēna titi tabin ola Musa hap golblaka. Zep mensa Musa Bak hap hyanak golblaka, zen bējen wet gulsun- mensa nonol Abrahamsa gu-guk gweblakaye.

¹⁸ Sap Alap hom anakan Abrahamsa gubluka, “Titi tabin ola an sane ang gwe-gwe’anka, ki asa hē’ho gwibinni ebe hap golblal.” Kirekam de gugublunanam, zen ki totoresana de golgu-guk gweblankam hom nwe-mase gwe’an. Zen ki hwēna syalsa de wei yul soneblan makan maka nwe-mase gwek. Hwēna Zep Zen kwasang-kwasangna, zep totoresana de golblan hap gu-guk gweblaka.

Mae hap de ol: Alap kire hap titi tabin olsa zi hip golzimki.

¹⁹ Kirekam insa lwak, ahakon sa hwēna ēgul, “Ki hwēna Alap ba hap titi tabin ola insa Musa hap golblaka?” Zen hwēna mae hap titi tabin ola insa mas gulzimki: Dekam de tūngare zi hip zēre mae mo karek-kareksa goltrei gwizimdin hip. Hwēna Yesus in Abraham mo Auyan-tanena mensa gu-guk gweblakake. Zep

Alap insa titi tabin ola golzimki, zen Yesus de hatazan srēm ennak de desan ang ta gwen hap dena. Zep titi tabin ola in bolzaun tangan naka hom. Diki men desa nonol Abrahamsa gu-guk gweblaka, zen diki zen- bol-zaun tangan wenyaye.

Titi tabin ola in Alap Zēn hom Musa hap golblaka. Zen hwēna zēre mo dam taha nakore zi ayang nul gweblak.

²⁰ Hwēna Abrahamsa kim gu-guk gweblaka, zen aha mae hom ayang nul gweblak. Zen Zēn tangan gu-guk gweblaka. Zep man dam gwesinin: Abrahamsa de gu-guk gweblanna in zen tangan nēbe mae hap bol-zaun gwizim’in.

²¹ Hwēna ahana maka anakan gulsu’ura, “Ki hwēna Abrahamsa de gugublun naban Musa mo titi tabin ola ban hom apde nē’an.” Hwēna kirekam hom! Zen man apde nē’an. Hwēna Alap hom titi tabin ola golzimki- dekon de ēngaya gwen hap denaye. Kirekam de lwa’anam, nen emaka desan de ang ta gwenkam kitak nēnaka ngaya labi’in, hen dekon emaka Alap mo nwenak ēdakastī’in.

²² Hwēna kirekam bējen. Sap Alap mo olak man ale nuk,

*“Kareksa de gol gwen hap de sosonna mes tūngare zisi tahalebik.”**

Zen in zep, Alap aha-en tangan ēngaya gwen hap de orana nēbe mae hap kles tyasizimki- in kim Abrahamsa zēre mo Auyan-tane hap dena gu-guk gweblakaye. Zep men zen zēno Auyan-tanena Yesussu daibli gwebla’an, zen zen en Abraham mo auyan-tane walyak bīti gwe’an.

²³⁻²⁴ Yesussu de taibliblan hap dena insa kime tame ul srēm gwek, nen dekam sekola walas mo kime lowehe gwek. Musa mo titi tabin ola in dekam nēsa irik gīl gwek, hen guru makan tawa ta gwibik-hēndep Alap de ēngaya gwen hap de ora ēsena insa kles tyasizimdin dep. Alap insa titi tabin ola golzimki, zen dekam de guru makan nēsa Kristus osan dep golēgwēhan hap- nen dikim Kristussu de taibliblankam Alap mo nwenak ēdakastīn hip.

²⁵ Zen in zep, nen kime Yesussu laibliblak, nen dekam san de sekola nakon de ētamat gwenna kiye. Hen dekam home etan dwam eibi’in- titi tabin ola in de nēsa irik gīn hipye.

²⁶ Nen kim Yesussu anakan laibliblak, “Zen Zen- nēsa de ngaya tabin hip de Zi niye,” dekam zebe ēraha-en gwek. Dekam

* **3:16 3:16** Insa Paulus Kej. 12:7nak dena ale gulku, zen Abraham zēre mo “sipni kore zi hip” de hē’ho gwibin nika golzimdin hip dena, ahaksa golblan hap dena. Ibrani olkam, hen Yunani olkam de li yul sonenna, bējen anakan dam gulsun, “Sipni kore zini in, san aha-en? San beyana?” Hwēna Paulus mo tawa tabinni awe, enlalana zen aha-ere Zi hip.

* **3:22 3:22** Rom. 3:9-19; Mzm. 14:3; 53:4

zebe hen Alap zëre mo hanan tabin walas hap ëjowek.

²⁷ Hen emsa kim Zëno bosekam baptis dabiik, dekam zebe hen anakan enaka olëtrëblak, "Ëe mesë Kristus hun zeraha-en gwer." Zep em angkam Bian Alap mo nwenak san de Yesus Zëna kiye.

²⁸ Zep angkam nen kitak Alap mo nwenak aha-en. Zen hom nësa nwekam anakan golëake gwenda,

"An Yahudi wal.

An Yunani wal.

An zi mo tana iltikinnik de babu gwen zi.

An tana iltikinnik de babu gwen srëm zi.

An zi.

An we."

Hwëna Zen aha-ere nwe-masekam anakan nësa kara ta gwibirida, "An ano Tane naban de zeraha-en gwen zi."

²⁹ Em de kirekam Kristus hun zeraha-en gwenkam, dekam em hen mese Abraham mo Auyan-tanek bitë gwëk. Zep hë'ho gwibinni mensa Alap Abrahamsa gu-guk gwëblaka, zëre mo Auyan-tane hap de golblan hap dena, ki em hen esa ulin.

4

¹ Ahaksa anakarekam: Walasna, bi zik de tinkim, dekam bi zik mo bi gwibin kire-kirena zën sa kitak bi gwibiri. Hwëna walasna in de nama betek nik gwënkam, zen iye zik mo tana iltikinnik sa gwë gwera- san de babu gwen zini kiye.

² Kim de hata'ak yaklana mensa bi swe zem dam tasikë, tahunna kim de sowe henkam altisibl'ak, zen dekam sa bi swe zik mo kire-kire hli tan danna zën hwëna bi gwëblan dala. Nama de betek nik gwënnak, dekam aha zi sa mam dal.

³ Nen hen ki kirekame ëgwëk. Nen menkam walas betek mo kime lowehe gwëk. Nen dekam namae auhu-kama en hap de enlala naban lowehe gwëk, hen dowal-dowal nësa bi neibirida gwëk. Zep nen dekam namae titi tabin olkam de nësa walas betek mo kim akan-akan gwibirida gwen hap ëdwam gwe-gwëk.

⁴ Hwëna yaklana mensa Bian Alap dam tasikë, zao kim hatak, dekam zep Tane zemka zer soneka. Desa dekam zep Yahudi we jaha gwëk. Hëndep beteknak Zen hen Musa mo titi tabin ol san ang gwe zahëka.

⁵ Zen kitak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak- dekam de nësa Musa mo titi tabin ola kon hël ti sonebin hip, nen dikim Alap mo hanan tabin walas hap ëjowen hapye.

⁶ Eiwa, nen an Alap mo hanan tabin walas. In zep Tane zik mo Enhona zer soneka- nëno mae mo enhonak de ing gwëhen hapye. Zen in zebe enhon nakon

anakan en sone gwëblanan, "Bian, ano Bian."

⁷ Zep nen angkam walas beteksa de aha zi hanan tan mo kim home lowe hë'an. Nen an hwëna angkam Alap onak de zise gwen walas. Zen zep esa eiwa hë'ho gwibinni insa hla kul- mensa Zëna anakan gu-gubirida gwëkaye, "Ëe asa kiresa ëre mo walas hap golzim."

Paulus kim anakare hap ngalap gwibiridake, "Zen ba hap etan karek san dep lwanda ha'an?"

⁸ Galatiak de zi, ëe ama emsa ngalap gwibirida'an. Em ba habe Alapsa nabakam hli la'an? Em kime Alapsa tame la srëm gwe'ak, em dekam totore yang tasibin dowal-dowalsae betek eibirida gwëk- san de zëbon mae de ëbabu gwëna kiye.

⁹ Hwëna em sap mese nër hom eiwa de Alapsa tame lak. Ahaksa sap diki Alap mes ebe mae hap golzimki- dekam de Zënaka tame tan hap denaye. Zep em ba habe angkam etan auhu-kama enlala san dep lwanda ha'an?- dowal-dowal dikim etan emsa bi gwibiridan hapye. Em san ema ëdwam gwe'an?- zi mo yasik tabin sin de ang tankam de etan emsa totore titi tabin olkam tahalebin hipye.

¹⁰ Zep hëndep angkam ema Hari Sabat san, sap yakla yawal, hen ben yawal mae hap de syal san ang ta gwe'an.

¹¹ Ki san ha ëe waba habë ebe mae hap de dawem hap danna sin gwe-gwëk?!

¹²⁻¹⁴ Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gwibirida'an: Ano kim emki lowehe gwen. Ëe kimë eban mae golëlowehe gwëk, ëe homë Yahudi zi mo kirekam de lowehen san gwë gwëk. Zep angkam em bahem desan ang ta gwen. Em sap nonol dawemkame asa kwang la gwëk, hen home mae asa husus ë gwëblak. Emki etan kirekam asa gwëblan. Em dwan tawa nakake: Ëe dekam ama sang-sang gwëk. In zebë nonol ebon mae gwë gwëk. Hëndep dekam zebë ol dawemkam emsa tonbirida gwëk. Ano sang-sang habe ëhir-hir gwe-gwëk, hen eno mae mo syala dekon zep mam gwe-gwëk. Hwëna em dekam home asa husus ë gwëblak, hen home asa ulop ë gwëblak. Em hwëna gola kon dawemkame asa kwang la gwëk- men kiye, Alap mo dam taha nakore zisi de kwang tanna. Hen ema asa blikip eisik gwëblak- san de Kristus Zën de zini gwe zanna kiye.

¹⁵ Em dekam dawemkame asa isrip-sri ë gwëblak. Hwëna angkam home! Ëe tawana: Menkam em sap ema ëdwam gwe-gwëk- ere mae mo nwesa de abe hap teisyablan hap, ëe dikim etan dawemkam kara gwe-gwen hap!

¹⁶ Hwëna angkam sap ola an eiwa de tangan nakaë ale gulzim'in, zep em ema yap asa enlala ëbla'an, "Zen ano mae mo jal zi."

¹⁷ Angkam aha zi dan syal-syala ban emsa haen-haen neibirida gwe'an, "Nen ki Musa mo titi tabin ola an san ang ta gwen." Hwëna zen enlala karek naban! Zen man em dikim abon onakon wet so gwen hap ëdwam gwe-gwe'an- dekam de zëbon mae em osan enlala syal-syala ban ang ta gwen hapye.

¹⁸ Banakare enlala dawem san de ang tan hap, em sap esa dan syal-syala ban ang ta gwer- sap ëe de iwe gwënnak, hen sap ëe de iwe gwën srëmnak. Hwëna karek san dep bahem!

¹⁹ Ano walas, ëe ama emsa dawemkam ngalap gwibirida'an. Ëe ama emsa anakan kil tibik, "Zen mes-am Kristussu de taibliblannak ëtatete gwek." Hwëna angkam ema etan walas betek san dep lwanda ha'an.

²⁰ Diki angkam aen de eban mae etan golëgwënkam hap. Ki amaka samkam emsa anakan golëton'an, "Ba nakone ki ëgwë'an?" Hwëna angkam ëe ama anakare jakal enlala naban emsa topse gwibirida'an, "Zen bawalkam sa tame nul?"

Paulus kim Hagar ne Sara nebon ola gulk sun blaonzimkike:

²¹ Asa sane lak!- em in zene Musa mo titi tabin olsa de nihin dohon-hon makan wei yulsuk gwen hap ëdwam gwe'anye. Em san home aisili ansa dam ulsuk- mensa Musa hen ale gulkuye?

²² Zen a kirekam mo: Abraham zen waslasna dan wë soka. Ahana mas wenya Hagar hon wë taka. Zen tana iltikinnik de babu gwe-gwen we. Ahana nonol we zem Sara hon wë taka. Zen tana iltikinnik de babu gwe-gwen naka hom.*

²³ Tana iltikinnik de wenyik mo waslasna, Ismael, desa totoresna jaha gwek. Hwëna Sara mo dena kip, Alap man Abrahamsa gu-guk gweblaka, "Sara sa walassa wë tal." Hëndep dekam zep ki bogolak owas hap Isaksa jaha gwek.

²⁴ We darena in ama ki gulk sun de ol blaoran hap guzimnin. We darena in, zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun dare naban de apde son. Tana iltikinnik de wenya Hagar mo waslasna, Ismael, zëno auyan-tane walya zen hen tana iltikinnik sa lowehe gwer. Zen men kiye- men zen titi tabin ol san ang ta gwenan, mensa Alap kwatapna Sinaik Musa hap golblakake.

Zen desa nihin dohon makan wei nulsuk tine gwenan- tana iltikinnik de zi mo kim.

²⁵ Zep Hagar Bak, zen kwatapna Sinaisa de enlala gweblan- Arab mo langnak de kwatapna insa. Zen tana iltikinnik de we, hëndep auyan-tane wal zem hen kirekam sa lowehe gwer. Hagar Baksa hen Yahudi mo ë yawala Yerusalem han de apde son. Sap Musa mo titi tabin ola in mes zëwe de zini hulek.

²⁶ Hwëna nëno mae mo anena, zen ngatan zi mo langnak de Yerusalem. Zen zëna wenya, Sarasa de enlala gwibin. Zen tana iltikinnik de gwën wesya hom. Zep nen hen kirekam de ëgwën- banakare titi tabin ol mae de nësa tahalebin srëmkam.

²⁷ In zep Alap mo olak Sara Bak hap dena anakan ale nuk,

"Em sap walassa de wë tan srëm we, hwëna angkam esa isrip-sri gwe-gwera!

Em eisbir anen srëmkam gwë gweka,

hwëna angkam esa Alap hap de terya ta gwera!

Sap eno waslasna menkam hom,

hwëna angkam eno walas mo beyana man tangan taman kini'an.

Tingare ahakore we wal mo waslasna man lwala he'an."*

²⁸ Zep aya-wal oso-wal, nen kitak Sara mo waslasna Isak mo kime lowe he'an. Zen Alap mo gu-gublun naka Sara jaha gwek. Nen hen kirekam zebe Alap mo gu-gubiridan nakon zëre mo hanan tabin waslas hap ëjowe'an.

²⁹ Hwëna zao zep lwak: Mas wenya insa totoresna Ismaelsa wë tak, zen zep hwëna Alap mo Enhokam de wë tan zini Isaksa karek ta gweka. Zen in zep ki hëndep angkam kirekam lwa gwe'an: Men zen totores enlala san ang ta gwenan, zen zep karek da gwibirin- men zen Alap mo Enho san de ang tankam zëre mo waslas hap ëjowe gwenanye.

³⁰ Zen zep Alap mo olak Abraham hap dena anakan lwak,

"Tana iltikinnik de mas wenya insa tane zeban emki zialsna sonen. Ki hwëna em de tinkim, Ismael sa eno kire-kire hli tan danna Isak han bi ëblan dala. Sap zëna wenya in mo waslasna, Ishak, zen diki zen sa kitak bi gwibiri."*

³¹ Zep aya-wal oso-wal, nen an tana iltikinnik de we mo walassa hom. Zep home Musa mo titi tabin ola nihin dohon-hon makan wei kulsuk gwenan. Nen an hwëna tana iltikinnik de gwën srëm we mo waslas, sap nen Alap mo Enhosae ang ëbla'an.

* 4:22 4:22 Kej. 16:15; 21:2-9

* 4:27 4:27 Yes. 54:1

* 4:30 4:30 Kej. 21:9-10

5

Mae hap de ol: Titi tabin ol de emsa tahalebin srēm kam emki tatem ēzauk gwen.

¹ Kristus mes emsa ēpba titi tabin ola kon hil ti sonebirkī, zep bahem etan lwan dahan- dekam de titi tabin ola in etan emsa tahalebin hipye. Tahalebin srēm nik emki tatem ēzaun.

² Emki ēsane gwen! Em de ere mae mo to mipsa blom tasibinkim, ēe, Paulus, ama emsa gubirida'an: Em dekam mese Kristus onakon wet so gwenan.

³ Ama etan emsa gubirida'an: Eno mae mo to mipsa de blom tasibinkim, ki Alap sa emsa gubiridala, "Dikire tingare Musa mo titi tabin ola in sa su nul sone gwek."

⁴ Em dekam anakane ēalp gwe'an, "Ēe asa titi tabin ol san de ang ta gwenkam ēre mae mo ssonkam Alap mo nwenak ēdakastil." Hwēna dekam em Kristus mo kwasang-kwasangna ema hli ku'in!

⁵ Hwēna diki tangan Alap ensa de blol gweblankam sam gweš'in. In zebe nen anakare enlala hohle ta gun nuban Alap mo Enhonak ēyaing gwe kinī gwenan, "Zen Zen sa ano gwēna syal gwibir zahera- ēe dikim zēre mo nwenak dakastin hip denaye."

⁶ Sap nen mese Kristus hun ēraha-en gwek- in kime laibliblakke. Zen in zep Alap hom nēsa anakan karatda ta gwibirida, "An to mip blaonsublun zi," ahaksa, "An to mip blaonsublun srēm zi." Hwēna diki aha-en tangan zēre mo nwenak bol-zaun gwe'an: "San ha zini an man zēno mae mo Asa de taibliblanna aha zisi de kwasang gwibirida gwenkam noltrei gwizimnin? San ha hom?"

⁷ Em sap menkam ora dawem sane ssonkam sek gwe'ak. Hwēna nara emsa isinsibiridaka?- dekam de hwēna ora srēm san ēgwa gwe kinīn hapye.

⁸ Zēno mae mo tawa tabinni in, zen Alap onakore naka hom- men Zen diki emsa kwang guludakaye.

⁹ Tawa tabinni in em ema tim uk, "An betekna. Ēe sap asa desan hen ang tal." Hwēna zen ragi makan sa ebon mae mam gwer- roti mang-mang gunsu de hop gun makan.

¹⁰ Hwēna ēe tawana: Bian eiwakam emsa hlil inki, zep ēe ama emsa tame tabi'in: Em molye aha ora san hēndep denaban ēsyalhek. Alap sa zini in sa karek tala- men zen emsa men-man ta gwibi'iraye.

¹¹ Hwēna aya-wal oso-wal, ēe de nama zisi anakan tonbirida gwenkam, "Emki Yahudi mo ēpba titi tabin sin ang ta gwen-

to mipsa de blom tasik gwizimdinkim," ki molya Yahudi zini asa karek da gwe'anam. Hwēna in zep asa karek da gwenan- sap ēe ama tonbirida gwenan, "Mensa Kristus nēbe mae hap te-lidak sonnak syal gwibir-zimki, zao en emki anakan ēyaing gwe kinī gwen, 'Ēe dekon en asa Alap mo nwenak dakastil.'" Yahudi zini man desa husus nei gwibirin.

¹² Men zen emsa blos dabirida gwe'an, zēbe mae hap hom sam gweš'in- to mip ensa de blom tasizimdinkim. Diki to naban hēndep bol sik niban de kitak blom tasizimdinkim bap! Dekam maka ēsam gweš'in.

¹³ Aya-wal oso-wal, Alap mes emsa alal gulku- dekam de titi tabin ola kon ēhil gwe hanan hap. Hwēna bahem anakan ēenlala gwe-gwen, "Ēe an hil ti sonen nikē gwē'an, zep ēe sap asa ēre mo tim nikore hole-hle san ang gwe-gwer." Hwēna anakan emki ēenlala gwe-gwen, "Ēe an hil ti sonen nikē gwē'an, zep Kristus onakore kwasang tola ban anik ēre mo Kristen bose walya mas gwibirida gwek."

¹⁴ Sap Musa mo titi tabin ola kitak ausuna ola an dekon- men zen anakan lwak,

"Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gwe-blanna kiye."*

¹⁵ Hwēna em de nama enaka olkam hit ti gwibinkim, dekam ere mae mo aha-ere enalakam de lowehen hap dena sa hom gwer!

Alap mo Enho ensa de blol gwe-gweblan hap de ol:

¹⁶ Ēe ama emsa gubirida'an: Alap mo Enho ensa em anakan blol gwe-gweblan, "Zen diki Zen sa asa dam tasik sone gwer." Dekam ere mae mo tim nikore hole-hlena molya emsa golēgwa gwe kinī gwek.

¹⁷ Nēre mae mo tim nikore hole-hlena, zen man baes gwe-gwe'an- Alap mo Enho mo dwam gwibin sin de ang gwen hapye. Hen kirekam, Alap mo Enhona man hen baes gwe'ara- nēre mae mo tim nikore hole-hle san de ang gwen hapye. Zen man nēno mae mo enhonak ilman ē gwenan, zep nen molye aha-ere enalakam nēre mae mo dwam gwibin sin syal ei gwibik.

¹⁸ Hwēna Alap mo Enho de nēsa enho nakon golēgwē gwenkam, dekam ēpba titi tabin ol de nēsa golēnik gwen hap home ēdwam gwe-gwe'an.

¹⁹ Nēre mae mo tim nikore hole-hle san de ang ta gwenkam, dekam a kirekame mo syal ei gwibirinye:

* 5:14 5:14 Kel. 20:12-16; Im. 19:18; Ul. 5:16-20

kahalo gwen,
wesya de lirak oson,
swi hap de enlala enkam de gwë gwen,
20-21 yang tasin alapsa de betek gweblan,
zisi de hëp tyan,
wal bose zemka de husus gweblan,
ëol tetek gwen,
hen nop-nop gweblan.
Ahana hen, zê-en de mam gwen hap de
enlala gwe-gwen,
aha hlik naban de aha hlik nik ba mae hap
zënaka gîl-gîl gwibiridan,
hen aha hlik nik de langa tasibin.
Ahana hen, zi mo kire-kiresa de hole
gwibin hen zep de husus gweblan.
Ahaksa ere mo kire-kiresa de inik gwibin
hip de aha zisi anakan husus gwe-
blan, "Mana golanka."
Ahana hen, ho mamaksa de otdeblanda
gwen,
syan-syan en hap de enlalakam de gwë
gwen,
hen tîngare ahakore karek-karekna.

Ëe ama orep emsa tawa ta gwibik, hen
etan angkam ol tan-tanna ansa golzim'in:
Zini men zen kirekam de karekna nulin
halasen gwenan, zen toton molya Alap mo
îrik gînnik bitî gwek.

22 Hwëna Alap mo Enho de
zergwënkam, dekam a kirekam mo wet
so gwenanye:
kwasang enlala,
isrip-sri enlala,
umlae enlala,
jakal-jakal srëm enlala,
zisi de mas gwibirida gwen hap de enlala,
kae-kae enlala,
aha zisi de ahap tan srëm hap de enlala,
23 sae-sae enlala,
hen zënaka de zerinik gwen enlala.
Kirekam de gwën hap dena, kina ki man
Musa mo tîti tabin olak jalse gwek!

24 Zini men zen Kristus hun zeraha-
en gwenna, zen mes zêre mae mo tim
nikore hole-hlena Yesus hup de te-lidak
soblannak makan nulin. Zen dekam zep
anakan neis gwibirin, "Ano tim nikore
hole-hlena mes Yesus goltîlkî."

25 Sap Alap mo Enhona Zen kirekam
de ëliwehe gwen hap denaka nêp gol
gwizimnira, zen in zep nen diki Alap mo
Enho mo dwam gwibin en san nen ang ta
tine gwen.

26 Zen in zep, sap nen Kristussu de blol
gweblan enkame ëngaya gwe'an, nen hap
nen anakan ëbola-bola gwe-gwen, "Ëe an
zenë sêrkam aha zisi kwei-kwik gu'un.
Aha kore zini wakin, aban apdenak hom."
Hen hap nen nêre mae mo Kristen bosena
anakan husus gwibirida gwen, "Zen sa
hwëna jematnak abon onakon teipsili."

6

*Kristen bose zemka de dam tasik sone
gwibin hip de ol:*

¹ Aya-wal oso-wal, ere mae mo Kristen
bolesa de banakare karek mae wëwe
heblanna, men zen ebon mae onakon Alap
mo Enhosa de ang gwe-gweblan wenya
lowe he'an, zen zen de zini insa dam
dasik sonek. Hwëna enlala sae-saekam em
dam tasik sonen, hen anakare enlala tatete
naban, "Abon mana hen zëno karekna in
hliminnink."

² Emki kirekam ere mae mo Kristen bose
wal mo nihinni tensik gwizimdin. Nënaka
de kirekam kwasang gwibirida gwenkam,
dekam kwasang hap de Kristus mo tîti
tabin ola in sane ang ta gwe'an.

³ Hwëna zi de anakan enlala gwenkam,
"Ëe ëre mo gwën dawem nakon asa ëre
mo Kristen bose walya kwei-kwik gul,
hen ëe dekam asa Alap mo nwenak mam
gwer," kirekam de bolte-boltekam enlala
gwenkam, zen mes zënaka boton tanda.

⁴ Diki aha zisi de enlala gwibiridan
srëmkam emki ena en naka karatda ta
gwibin. Kirekam esa ësam gwešil.

⁵ Sap Alap molya anakan nësä karatda
tabirki, "Zini an san ha man aha zisi kwei-
kwik gulku?" Zep diki ena en naka em
karatda ta gwibin.

*Mae hap de ol: Dawemsa de aha zi hip
golzimdinni, zen men kiye- ngatan zi mo
langnak de obwagasa eiyas gînnî.*

⁶ Men zen emsa Alap mo olkam tawa da
gwibirin, emki te-alakam hen aha kire-kire
maekam mas gwibirida gwen.

⁷⁻⁸ Emki ëenlala gwen: Ena men
kirekame okamanak awe eiyas la'ak, zen
kire enkam esa hen lamkam zëno eini hla
kul. Zep anakan bahem ëkil gîl gwen,
"Ëe de ëre mo tim nikore hole-hle san
syal gwe-gwenkam, zëno eini lamkam aha
nwe-masekam asa gulin." Kirekam bahem
enaka boton ta gwibin. Sap Alapsa molye
boton lak! Hole-hle san de syala in mo eini
hwëna syauk blanak de gwë gwensa esa
hla kul. Hwëna em de Alap mo Enho mo
dwam gwibin sin syal ta gwenkam, zëno
eini lamkam hîndep de ëngaya gwen hap
denaka esa ulin.

⁹ Zen in zep, aha zi hip de dawem gol
gwizimdinni, hap nen ëblalen gwe-gwen.
Sap zen lamkam dep de obwaga eiyas gîn
makan. Nen de ëblalen gwen srëmkam, ki
lamkam esa zëno eini ulin.

¹⁰ Zen zep, nen nama de awe lowehe
gwennak, nen dawemsa tîngare zi hip gol
gwizimdin- nonol tanganna nêre mae mo
Kristen bose wal hap.

Aumwa hap de ol zîm-zîm:

¹¹ Aumwa hap de alena ansa emki hlaun: Ale mam-mamkam dena an, zen ère mo ale gunnu. *

¹² Yahudi kore Kristen zini men zen emsa bolte enlala naban men-man da gwibirin bahem salbirida gwen. Anakare ola bahem salbirida gwen, “ÈKristen gwenkam nonol Yahudi hon em bitì gwen-Musa mo titi tabin ol san de to mipsa blom tasik gwibinkim.” Hwëna zen anakare enlala aning tan naban emsa kirekam titi da gwibirin, “Nene kitak Yesus hup de te-lidak soblan ennak ëyaing gwe kini’ak, dekam Yahudi zini sa Kristen zini nësa husus neibirida gwer.”

¹³ Hwëna Yahudi Kristen zini in, zëno mae mo to mipna sap orep mes blom dasibir-zimk, hwëna zëna hen hom tingare Musa mo titi tabin ola insa sul nul sone gwenan. Hwëna zen em de hen zëno mae mo kim ëgwë gwen hap ëdwam gwe-gwe’an- dekam de ëKristen gwen srëm Yahudi zi hip emsa anakan golëtrei gwizimdin hip, “Zini an mes nëbon mae bitì gwer.” Zen mae en hap ki emsa kirekam neibirida gwenan- dekam de Yahudi bose zik zëno mae mo bosesa boltere gulzimdin hip.

¹⁴ Èe hwëna homë ère mo bosesa de boltere gun hup dwam gwe-gwe’an. Èe hwëna Bian Yesus hup de te-lidak soblan ensa de boltere gulblun habë dwam gwe-gwe’an. Sap èe ère mo gwënnan anakanë enlala gwe-gwibi’in, “Asa mes Yesus hun te-lidak sonnak makan nosoink. Zep ano auhu-kama tim niban hole-hle naban mes Yesus zitilki.” Zen in zep hwëna auhu-kama enlala zini asa hom dwam në gwe-blanan, sap èe homë auhu-kama mo enlala san ang gwe-gwenan.

¹⁵ Alap hom zisi anakan karatda ta gwibirida, “Zen to mip blaonsublunna,” ahaksa, “Zen to mip blaonsublun srëmna.” Diki Zen anakan karatda ta gwibirida, “Zini an san ha ère mo Tane naban de zeraha-en gwenkam mes ëse yang tasibin makan ëliweher?”

¹⁶ Men zen kirekam ëliwehe gwenan, dikire aha-ere enlalakam de lowehe gwen hap dena hen kwasang-kwasangna zëbon mae onak lwa gwek. Tingan men zen kirekam Kristus en hon ëyaing gwe kini gwenan, zen zen- Alap mo hlil irin tangan wenyaye. †

¹⁷ Hwëna hyanak bap zen etan zini asa anakan blos tablan, “Em home dawemkam Kristussu ang gwebla’ara.” An ha ki, ano

timnik wei-weina beyakam ëlwa’an- men zëwe Yesus hup de jal hap asa lek-lek da gwekye! Zen zep dam gweš’in, “Èe eiwa ama tana wei san zertro’an.”

¹⁸ Aya-wal oso-wal, dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek. Amin.

* **6:11 6:11** Paulus mo nwena man yap hwalen-hwalen nëblak, zep ale mam-mamkam ale gulku. (Emki hlaun: Gal. 4:15nak.) Zen zep aha zi sekretaris makan zëno olsa nonol lonesen nakon hëndep 6:10nak dep ale gulbluka. Hwëna ayat 11 nakon zën ale gulku. † **6:16 6:16** “Alap mo hlil irin wenyä,” Paulus “Israel”kam awe ale gulku. Hwëna bosena in, gulk sun de enlalana kirekam.

Paulus mo surat Efesusk de Kristen zi hip

¹ Efesusk de Alap hon de étal gwesin zi hip, men zen Yesus onak tatem ézauk gwenanke,

Paulus onakon. Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep Kristus Yesus asa dam tasiki- zère hap de olsa dikim gol halada gwen hapye.

² Dawem! Nère mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Éngaya gwen hap dena, zen kitak Kristus hun de zeraha-en gwen nakan nèbe mae hap hata gwizimnin.

³ Nen Bian Alapsa boltere tan, Bian Kristus Yesus mo Biansa, sap nen mese Kristus hun éraha-en gwek. Zen zep ngatan zi mo lang nakon nèbe mae hap enho nakon dikim éngatan gwen hap dena sul sonenkam gol gwizimnira.

⁴ Sap Zen mes auhu-kamana ansa de yang gulsun srèmnak nésa anakan dam tasibirki, “An zen sa ère mo Tane naban de zeraha-en gwenkam ère mo nwenak édakastil hen enho kles gwesin srèmkam lowehe gwer.”

⁵ Sap Zen nésa kwasang gwibiridaka, zep nonol lonesen nakon mes ki nésa anakan kalang gwibiridaka, “An zen sa ère mo Tanena Yesus mo syla kon ère mo hanan tabin walas hap éliwehe gwer.” Zen kitak zère mo hamal hap de kalang gwe gun sun ki lwak.

⁶ Zen in zep sa tìngare zini zèno bosena teip nulsuk gweblal, sap Zen mes zère mo sèrkam de kwasang-kwasangna kirekam goltreizimki. Zère mo dang tìninak de Walasna Kristus hun de zeraha-en gwenkam, Zen dekam kwasang-kwasangna insa nèbe mae hap totoresas gol gwizimnira.

⁷ Sap nen de Kristus hun zeraha-en gwenkam, dekam nen ema okamanak de karek-karek nakon èhil gwe hana gwenan, hen nèno mae mo kirekam-kirekam karekna man nèp tap gulsuk gwizimnira. Sap Tane zik mo kala in dekam nésa ngan tasik gwibirida- men zen te-lidak son nakon wet soblakke. An kitak Alap zère mo sèrkam de kwasang-kwasang nakon ki kirekam lwak,

⁸ zep totoresas nèbe mae hap kwasangna sabak gulzimki. Alap, eiwa, sèrkam de enlala blal tanganna hen kitak tame gul gwenda,

⁹⁻¹⁰ Zen in zep angkam zère mo hamal hap de kalang gwe gunnu insa goltreizim'ira. Zen desa menkam man zi hip aning gul gwizimki. Hwèna Zen hen orep mes anakan kalang gweka, “Kim de ano kalang gwen yaklanak zau'uk, dekam asa ère mo Tanena zer sonezim- zèno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip. Zep Deban de zeraha-en gwen wenya, desa kitak aha-erenak asa siri gulsul-sap ngatan zi mo langnak de wenya hen okamanak de wenya. Kristus Zèn sa kitak nol gwibiridala.”

¹¹ Mensa Alap kalang gwe guku, “Èe asa kiresa ère mo walas hap golzim,” zen hwèna kitak Kristus hun de zeraha-en gwenkam nèbe mae hap hata gwizimnin. Sap Alap nonol lonesen nakon kirekam dep nésa kalang gwibiridaka, hen Zen kitak kirekam syal gwe-gwibi'ira- dekam dikim zère mo dwam gwibin sin kitak jowen hap. Zèno dwam gwibinni, zen an zen:

¹² Nen an zene nonol Kristussu blol èbla'an, tìngare zi de nésa hlauludankam, zen dekam sa hen Alap mo bosena teip nulsuk gweblal.

¹³ Zen in zep hèndep Alap mo kalangna ebe mae hap kirekam lwak. Em kime eiwa de ol dawemna ésane gwek, emsa de ngaya tabin hip dena, em dekam zebe Kristussu laibliblak. Zep in kime Kristus hun kirekam éraha-en gwek, Alap dekam zep eno mae mo enhonak aha-en aha-enkam anakan ale tabir-zimki, “Em an ano bi gwe-blanna.” Maekam ale tabir-zimki- zère mo Enhosa de ing ta sonezimdinkim, men kirekam sap orep gu-gubirida gwekake.

¹⁴ Alap Zen anakare gu-gubirida gun nuban zère mo Enhona nèbe mae hap ing ta sonezimki, “Èe asa lamkam ebe mae hap tìngan sul sonezim- mensaè ère mo bi gwibiridan walas hap kalang gwe gukye.” Zep Bian Alap kim de kawesin nikon tìngan gwiswe sone'anaka, zen dekam sa ki lwal. Dekam kitak Ngatan Zini Alap mo bose ensa esa teip ulsuk gweblal.

Paulus kim Efesusk de Kristen zi hip Alapsa abe takake:

¹⁵ Zen in zep, èe kimè emsa anakan salbiridak, “Zen man Bian Yesussu daiblibla'an, hen tìngare Alap hon de étal gwesin wenya man kwasang neibirida gwenan,”

¹⁶ èe dekam zebè ebon mae onakon zausun srèmkam Alapsa anakan gu sone gweblanan, “Em asa sam ta gwenda.” Zep èe homè Alapsa de gu sone gweblankam emsa eititi gwibirida gwenan.

¹⁷ In zebë Ngatan Zini Bian Yesus mo Bian Alapsa anakan ebe mae hap abe ta tine gwenan,

“Bian, ere mo Enho nakore enlala blala ing ta sone gwizim- hen Emsa dikim dawemkam tame tan hap denaye.

¹⁸ Hen Bian, dikire zëno mae mo enhona ëngatan gwizimk- dekakim anakan tame nul gwëk, ‘Èe kiresa asa Bian onakon hla kul- Zëna men zep nësa kwang guladakaye.’ Hen Bian, Emki enho nakon anakan hleng sosubirida gwen, ‘Kirekam-kirekam dawemna mensa Ena ngatan zi mo langnak ere mo hlil irin zi hip hamal gulzimki, zen hé’ho gwibin tanganna.’ Zen dekam sa anakan hen tame nul, ‘Eiwa, nen esa lamkam ulin. Molye ulin srëm gwëk.’

¹⁹ Bian, dikire hen ere mo sërkam de sosonna tame nul gwëk- men esa Ena Yesussu de taibliblan wenyä kip gol gwizimniraye. In eiwa.”

Sërkam de sosonna in Bian Alap mes nëbe mae hap goltreizimki-

²⁰ in kim Kristussu tìn nikon ngaya takake. Dekam zep hëndep Desa gulk’nen tangan drëne seka- zëre mo dam taha san dekam.

²¹ Zep eiwa teipsin tanganna, Kristus Zë-en. Desa de kwë tanna hom tangan-tingare irik gïn nikon, sap hen tingare teipsin-teipsin zi nikon, sap ngatan zi mo langnak de lowehe gwen wenyä kon, sap hen angkam de okamana awe de lowehe gwen wenyä kon, hen sap lamkam de okama ësenak de wenyä kon.

²² Zep Alap mes kitak Kristus mo tahanak kang gulku, in zep anakan gubluka,

“Em an tingare Kristen zi mo nola Zen.

²³ Kitak de Kristen zini, Zen ere mo taha-tana mo kim sa okamanak lowehe gwer-san de ere mo timni kiye.”

Zen in zep Kristus zëre mo timni insa hëndep tingare okama naban sul sone gwenda.

2

Nen mese apdekam Yesus mae han tìn nikon ëngaya gwëk:

¹ Nen menkam tok-tok makare nike lowehe gwëk, sap dekam karek ensae ulin halasen gwëk, hen Alap mo dwam gwibin srëm sane lowehe gwëk.

² Sap nen dekam auhu-kama zi mo enlala karek-karek sane ang ta gwëk, hen dowal mo kigisae betek ë gweblak- men zen gulk de dowal-dowala irik gi’irake, men zen ëihe nasen gwenanke. Zen in zen angkam golësyal ta’ara- zini men zen Alapsa betek nëbla srëm gwe-gwe’anye.

³ Orep nen hen deban mae apdenak-auhu-kama zi mo hole-hle san de ang ta gwenna, hen nëre mae mo tim nikore

dwam-dwam san de ang ta gwen naye. Zep nen hen dekam Alap mo jalake lowe he’ak- in kirekam tingare ahakore zini lowehe gwë’anke.

⁴ Hwëna eiwa, Alap mo kwasang-kwasangna mam tanganna, zep nësa sërkam kwasang gwibiridaka.

⁵ Sap menkam nen an hen nëre mae mo karek-karek nakon tok-tok makare nike lowe he’ak, hwëna Alap Kristus mae han apdekam nësa ngaya tabirki- Kristussu kim tìn nikon ngaya takake. Zep nen Alap mo kwasang en nakone ki ëngaya gwë’an.

⁶ Sap Yesus hun de zeraha-en gwen wenyä nësa mes Alap Deban mae juwen zi mo lang nakon kap gul aneka. Zep nen angkam san de Yesus de nësa teipsin-teipsin zi makan ngatan zi mo langnak apdenak golëteinikirinni kiye.

⁷ Zen insa kirekam kitak syal gwibirki, zen dekam de nësa ngein sin de kama ësenak anakan golëtrë gwen hap, “Em an zen ëre mo kwasang-kwasang nakon de ëngaya gwen wenyä.” Sërkam de kwasangna in, zen Kristus ensa de zeraha-en gwen nakon esa ki hla kul.

⁸ Zep nen mese Alap mo kwasang-kwasang nakon ëngaya gwëk- in kime Yesussu laibliblakke. Nëre mae mo syala kon home ëngaya gwë’an. Zen Alap totoresä nëp gol gwizim’ira.

⁹ Nen home mae ba maena syal eibik-dekam de ëngaya gwen hap denaye. Zep toton nara dep?- bola-bola gwenna.

¹⁰ Nen an sap diki Alap mo syal gwibin zi. Kristus hun de zeraha-en gwenkam, dekam nen san de ëse yang tabinni. Nen in zebe dawemna syal ei gwibirin- men kirekam nëbe mae hap orep kalang gwe gukuye.

Kristus onakon nen mese ëaha-en gwëk:

¹¹ Zep em in zene Yahudi srëm zi ausu nakon ësaltik, emki ansa enlala gwe-gwibin: Emsa man Yahudi zini nenbirida gwenan, “Zen to mip blom tasibin srëm zi.” Sap Yahudi zini zen zëre mae mo to mip blom tasibinni insa boltere nul gwenan. Hwëna zen sap zëre mae mo tim ennak de syal. Enhona dekam hom wet gweşik gwizim’ira.

¹² Em menkam home Kristussu tame la’ak. Dekam em home Alap mo hlil irin zinik bitì gwë’ak. Zep em dekam okamanak awe Alapsa de tame tan srëm nike lowehe gwëk, hen em anakane ëenlala gwe-gwëk, “Èngaya gwen hap dena mensa Alap zëre mo hlil irin zi hip gu-gubiridaka, ëe molyë desa ulink.”

¹³ Zep em menkam Alap onakon hen zëre mo hlil irin zi nikon langanake

lowehe gwek. Hwëna angkam em mese Kristus hun ëraha-en gwer, hen Zen mes zëre mo kalkam de ngan tasibinkim Alap onak emsa zon guludaka.

¹⁴ Zep Kristus Zën mes nësa siri gul-suku— Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban, hëndep Zen mes nësa zëre mo timnik aha-en gulku. Sap menkam Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban bëjen siri gwen. Hwëna angkam jal-jala men zen lang zip son makan nësa kles sok, desa mes Kristus jek-jak gulku.

¹⁵ Maekam jek-jak gulku: Zëre mo timsi de golgunkum. Zen kim tilki, Zen dekam zep Musa mo titi tabin ola kitak nëbe mae hap sul sonezimki. Zep nen de angkam etan desan ang tan hap hom dakasti'in. Menkam Yahudi zini Musa mo ola in kon anakan dam nulsuk gwek, "Yahudi srëm zini bëjen Alap mo nwenak ëoto gwesin." Hwëna angkam Kristus mes dare hlíkna insa zëre mo timnik aha-en gulku— san de aha-ere zi aususa de yang tabinni kiye, nen kime kitak Zëre han ëraha-en gwekke. Zen dekam zep hliwenna in kon nësa umlae tabiriki.

¹⁶ Zëno te-lidak sonnak de tinnï in, Zen dekam nëno mae mo hliwenkam de lowe henna insa aha-en gulku— dekam de Alap onak zëre mo tim makan lowehe gwen hap. Hen nëno mae mo gîl-gîlkîm de lowe henna in dekam zep goltîlki.

¹⁷ Zen in zep Kristus aha-ere enlalakam de lowehen hap de ol dawemna ansa nëbe mae hap golhatazim zika— sap orep de Alapsa tame tan zini abe mae hap, hen sap Alapsa de tame tan srëm wenya ebe mae hap.

¹⁸ In zep Kristus onakon, sap Yahudi zini ëe, hen sap Yahudi srëm zini em, Bian Alap onak hatankam— sap Kristus mes Alap mo Enhona kitak nëbe mae hap hlë ta sonezimki.

¹⁹ Zen in zep em Yahudi srëm zini, em angkam zi mo ënak de emas gwinzin zisi hom, hwëna em an hen angkam lang bi tanganna— apdekam Alap mo hlil irin zi nibanye. Em mese lalak wenya in han ëiye gwek.

²⁰ Nen an san de Alap mo gol. Men zen gola in mo moko makan ënwe-mase gwe'an, zen Kristus mo dam tasibin zi, hen Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi. Kristus Zëna, Zen ngîrîn bol tenya Zen.*

²¹ Nen de deban zeraha-en gwenkam, dekam zebe ënwe-mase gwe'an— san de Alap zëre hap de golsa de ayang tabla song gwenna kiye, zao de lalak Zini Alap Zën gwë gwen hap.

²² Yahudi srëm zini, em hen Kristus hun de zeraha-en gwenkam dekam emsa hen gola iwe de gol te makan ënwe-mase gwe'an— men zëwe Alap zëre mo Enhona gwë gwe'arake.*

3

Mae hap de ol: Paulussu Alap Zën dam tasiki- Yahudi srëm zi sin de ol dawemsa gol halada gwen hapye.

¹ Zen in zebë ëe, Paulus, bwina an kon Yahudi srëm zini ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan. Sap asa Kristus hup de jal hap bwinak awe tak daink, sap ëe ama zëre onakore ol dawemna insa ebon mae osan dep gol halada gwek.

² Ena mese ki anakan ësak, "Alap Zen ki zëre mo sërkam de kwasang-kwasangkam asa dam tasiki," zep ki syala insa abe hap wei yul soneblaka— emsa dikim mas gwibirida gwen hapye.

³ Men kirekamë lure nakon surat-nak awe betek enkam ale gul— Alap mo kalangna mensa menkam aning gul gweka, desa mes ki abe hap goltrëblaka.

⁴ Suratna ansa de baca gunkum, esa ki hen dam ulsul— Kristus hup de ol aning gunnu insa, men kirekamë aena dam gulsuke.

⁵ Orep Alap Zëna hom goltrei gwizimki, hwëna angkam zëre mo Enho goltrei gwizim'ira— Kristus mo dam tasibin zi hip, hen zëre mo Enho nakore ol ayang gul gwen zi hip.

⁶ Zen a desa mo tîngare zi hip aning gulzimkiye: Yahudi srëm zini ol dawemna an san de hen ang tankam, zen dekam sa hen hë'ho gwibin tanganna nulin-mensa Alap zëre mo hlil irin zi hip golzim'inkaye. Zep angkam Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban aha-ere tim makane lowe he'an. Zen angkam apdenak Alap mo gu-gubiridan ola Kristus onakon nulin'in.

⁷⁻⁸ Zen zep Alap zëre mo kwasangna sërkam abe hap golblaka— ol dawemna ansa de Yahudi srëm zini ebon mae osan gol halada gwen hap de syala kim abe hap wei yul soneblakaye. Hëndep dekam zep zëre mo sosonna abon onak sërkam syal gwe-gwek. Tîngare Alap mo îrik gin zi nikon, ëe an zen tangan— otde tangannak de zi niye. Hwëna Zen ki owas hap zëre mo kwasang-kwasangkam syal yala ansa abe hap wei yul soneblaka. In zebë anakan de gol halada gwen hap syal-syal gwe-gwenan, "Kristus onakon de hë'ho gwibinni, zen sërkam de yawal tanganna,

* 2:20 2:20 Mrk. 12:10; Luk. 20:17; Kis. 4:11; 1Ptr. 2:6-8

* 2:22 2:22 1Kor. 3:10-17; 1Ptr. 2:4-5

hëndep zini nen bëjen sul sonenkam tame gun."

⁹ Asa hen man dam tasiki- ëe dikim anakan tawa tabiridanda gwen hap, "Alap men Zen tingan yang tabirki, men kirekam orep kalang gwe guku, angkam man Kristus onakon goltreizim'ira."

¹⁰ Alap man orep kalang gwe guku-dekam de ngatan zi mo langnak de teipsin-teipsin wenya kip zëre mo sêrkam de enlala blalsa zertreizimdin hip. Zep hëndep angkam nêsa man anakan golêtreizim'ira, "Emki hlauludan. Yahudi zi niban Yahudi srêm zi niban angkam aha-ere jematkam lowe he'an."

¹¹ Alap zëre mo nonol lonesen nakore kalangna kirekam lwak, in zep hëndep nêre mae mo Bian Yesus onakon nêsa kirekam aha'en gulku.

¹² Zen zep Yesussu de taibliblankam zeraha-en gwenkam, nen dekam zebe airin srêmkam Alapsa abe la gwe'an. Sap nen ema hen anakan tame ul gwe'an, "Zen eiwa sa asa dokwak tala."

¹³ Zen in zep ëe ama emsa gubirida'an: Ëe ansa jalom ëk tihinak awe gwë'an, zep bahem enlalana ëdowe hanan. Sap ëe Kristus hup de ol dawemsa de golasas gwe-gwen habë bwinak awe gwë'an. Hen em mese ola insa laiblibik, zep ëe an hen eno mae mo dawem habë zë gwë'an.

Paulus kim Alapsa abe takake- Efesusk de Kristen zi mo enhosa de tatete tazimdin hip:

¹⁴ Zen in zebë Bian Alap hap zëre mo nwenak boklena kom so gweblanan,

¹⁵ men Zëbon onak tîngare zi ausu mo ausuna lwa'anke- sap ngatan zi mo langnak de wenya, hen sap okamanak de wenya.

¹⁶ Ëe zebë anakan abe ta gwenan,

"Bian, Emki ere mo ngatan zi mo lang nakore sêrkam de kae-kaena gol gwizimdin- dekakim ere mo Enho naban de zergwë gwenkam enho nakon êtatete gwe zahëk.

¹⁷ Zen man Kristussu daiblibi gweblanan, in zep dikire Zen enho nakon golëgwë gwëk. Zëno kwasang-kwasangna dikire hen dawemkam tame nuk, hen dikire zao en tatem ëzauk gwëk.

¹⁸ Bian, dikire Efesusk de wenya hen tîngare ere mo hlil irin wenya Yesus mo kwasang-kwasangna insa tame nuk-yakna, blala, olk san dep, hen gulk sun dep. Zen sêrkam de yawal tanganna.

¹⁹ Ëe sap zini ama kwasangna insa de kitak tame gun hup ëalp gwe-gwe'an, hwëna molyë kitak tangan tame uk. Hwëna Bian, dikire Kristus mo kwasangna

zëno mae mo enhonak beya gwëk, hëndep zep ere mo Enho naban soson naban dikire zëno mae mo enhonak sowe henkam nola gwëk."

Ëe kirekamë ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan.

²⁰ Zep dikire kitak Alapsa boltere dak, sap zëno sosonna nêbon mae onak sêrkam tangan syal gwe-gwenan. Nen sap betekkame hen tame gun srêmkame zëre mo soson hap abe la gwenan, hwëna Zen mam tangankam nêp gol gwizimnira.

²¹ Dikire tîngare Kristus hun de zeraha-en gwen wenya Bian Alap mo bosena hëndep denaban teip nulsuk gweblak- sap angkam de zeraha-en gwen wenya, sap hen lun kore wenya. In eiwa tangan!

4

Kristus mo tim makan de okamanak lowehe gwen hap de ol:

¹ Zen in zep, ëe Bian Yesus hup de jal hap de bwinak gwën zini ama emsa tîti tabi'in: Em Alap mo hlil irin zi mo kim lowehe gwëk, sap Zen eiwa mes emsa hen hlil inki.

² Enlala betekkam hen sae-saekam lowehe gwëk, hen bahem nabakam jal ta gwen. Zi mo gwënsa de sin-sin gwen naka hlaulblunna, desa kwasang naban em zergwë gwen.

³ Dawemkam em ëalp gwe-gwen- aha-ere enlalakam eka lowehe gwëk. Sap em mese Alap mo Enho de emsa ing gwe hebiridankam enho nakon ëaha-en gwëk.

⁴ Sap nen angkam aha-ere tim makane lowe he'an, hen Alap mensa zëre mo Enhona zertzimki Zen aha-en.

Hen mensa Alap nêsa de kwang gulu dankam gu-gubiridaka, dawemsa de lamkam golzimdin hip dena, nen desa kitak esa hla kul.

⁵ Hen nêno mae mo Teipsinnî Bian Yesus, Zen aha-en.

Hen nêno mae mo taiblibinni aha-en. Hen baptis tabinnik, nen mese kitak ang tak.

⁶ Hen nen kitak aha-ere Alapsae Biankam en gweblanan. Zen kitak nêsa teipsibirida'ara, hen kitak golësyal ta'ara, hen kitak nêsa nêre mae mo enho nakon golëgwë gwe'ara.

⁷ Hwëna Kristus mes zëre mo sêrkam de kae-kaekam nêbe mae hap kitak sosonna srên-srênkam hli yulzimki.

⁸ Kirekam man tangan Alap mo ëpba ola ban dakastî'in, in zen anakan lwakyë, "Zen kim teipsin hip gulk sun sewe se'anka,

Zen zëre mo jal zini beyakam tahalebirki,

hen dekam zep zère korena kip hë'ho gwibin nika hli yulzimki.”*

⁹ Alap mo olak insa kirekam lwak, “Zen gulk sun sewe seka,” zëno dam gulsunnu, Zen nonol otde tangan san ati gwe ineka-hëndep okamana an mo otde tangan san.

¹⁰ In Zen ati gwe ineka, Zen mes etan ngatan zi mo langnak de teipsin tangannak dep sewe seka- dekon de tingare lang yala ansa kara gul ine gwen hap.

¹¹ Zen Zen sosonna nèbe mae hap srën-srënkam kae gwe-gwibir-zimmira.

Ahakorena kip zère mo olsa de aha zi mo lang san gol halada gwen hap denaka gol gwizimmira.

Ahakorena kip Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip denaka gol gwizimmira.

Hen ahakon zisi de halen ora san dep dam tasik sone gwibin hip de wenya.

Ahakon jemat-jematsa de nol gwibirida gwen hap de wenya.

Hen ahakon Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip de wenya.

¹² Zëno mae mo syala in, zen Kristus mo timni nësa dikim syal gwibin hip hen tatete gun hup dena- Alap mo bi gwibiridan wenyu nen ekakim dawemsa Kristus mo bose hap syal ei gwibik.

¹³ Zep zëno mae mo syala, zen Kristus mo timnik de bit̃i gwen zini nësa dikim anakan tit̃i ta gwibin hip dena-

Alap mo Tanesa de taibliblankam ekakim ëaha-en gwek,

hen tame tankam ekakim sowehek,

hen zeraha-en gwennak ekakim ëzise gwek.

Zen dekam esa hëndep zëno kim lowehe gwer.

¹⁴ Zep nen bap nen walas betek mo kim auhu-kama zi mo dërek en san de yasik tabin sin ang ta nasen gwen. Sap men zen kirekam ang ta nasen gwenan, zen hi mo kim men-san an-sankam de ngëp gwe naseran makan ëgwë gwenan.

¹⁵ Diki dawemna, eiwa de tangan naka nen kyang-kyang gulsuk gwen, hen deban nen nënaka kwasang gwibirida gwen-Kristus mo kim ekakim nabakam ëliwehe song gwek. Sap Zen Zen nëno mae mo nola. Nen an zëno tim makane lowe he'an.

¹⁶ Zen de nësa golësyal ta gwenkam, nëno mae mo lowe henna dekam san de aha-ere tim de syal gwen makan lwa gwenan. Srën-srënkam hom. Sap aha-ere timni, zëno sana, danna, hen kala, zen man zënaka mas neibirida gwenan-

dekam dikim timni in dawemkam mam gwen hap hen tatete gwen hap. Nen zebe nënaka dawemkam kwasang eibirida gwenan, hen Kristus mo timni zep tatete gwe zahe gwenan.

Èse yang tabin zi makan de lowehe gwen hap de ol:

¹⁷ Zen in zebë Bian Yesus mo bosekam emsa gubirida'an: Em bahem Alapsa de tame tan srëm zi mo kim lowehe gwen. Sap kire zini enlalana mes ëhai gwek.

¹⁸ Sap zëno mae mo enhona mes kawesiki, hen ngaya gwen hap dena insa Alap gol gwizim'ira, zen desa hom tame nu'in. Sap zen zère mae mo enho lilikinni mes Alap hap dayalsiblik, zep hëndep Alap osan de ang tan hap nola mes ëdrak-drak gwek.

¹⁹ Zen mes anakan de lik gwibinni baes tak, “An dawemsaë o'an. An kareksaë.” Zère mae mo tim nikore hole-hlesa mes anakan blol neibik, “Sap asa desan en ang ta gwer.” Hen zère mae mo timni mes sosok nuk- dekam de hole-hlesa mam gulsuk gwen hap.

²⁰ Hwëna Kristus hup dena insa ena ësane gwek, zen kire san dep hom-

²¹ men kirekam sap emsa tawa da gwibikye. Hen em kime Deban ëraha-en gwek, em mese sap anakan tame lak, “Zen eiwa lalak enna.”

²² Zen in zebë etan emsa gubirida'an: Emki ere mae mo ëpba lowe henna insa hole-hle naban hiri son. Zen in san de blë nabare kire-kirena kiye- ase naban. Sap ëpba lowe henna in, zen zëwe beya gwek-boton hap dena, hen swi soson hap dena.

²³ Diki eno mae mo enhona hen enlalana zen kitak ëëse gwen.

²⁴ Ere mae mo lowehen ësena insa emki aha zi hip goltrei gwizimdin- baju ësesa de ala son makan. Sap Zen Alap angkam emsa ëse tabi'ira- san de aha zisi de yang tasibinni kiye, hëndep zère mo nwe-mase tangan makan, dam-dam enkam de lowehe gwen hap, hen eiwakam de zère en onak étal gwesin hip.

²⁵ Zen in zep, aya-wal oso-wal, boton olkam bahem tangan enaka tonbirida gwen. Kristen bose omka eiwa de ol enkam em tonbirida gwen, sap nen apdenak mese Kristus mo timnik bit̃i gwek.

²⁶ Em de jal ta gwenkam, jal in bap zen karek san dep emsa kang gul gwen. Yakla nwna bap zen dum gwehen- em de nama jal gwe tinennakye.

²⁷ Dowal mo kigi hap bahem orana kles tyasik gweblan.

* 4:9 4:9 Paulus mo alena awe, dam gulsunnu dan-dan: Ahana, Kristus “okamana awe dep ati gwe ine zaka,” ahaksa, “okamana an mo otde san dep ati gwe ineka,” enlalana juwen zi mo lang san dep. (1Ptr. 3:18-20; 4:4)

²⁸ Sowë tam wenya, em sowësa baes tan. Diki ere mo irse gwen en nakon em gulin gwen, hen dekam em tahalha wenyaka mas gwibirida gwen.

²⁹ Eno mae mo ëk nakon bap zen karek-karek ola hen swi ol maena te so gwen. Diki wal bosityansa dikim tatete tabin hip de olsa em ton gwibin- men kire enkam zëbe mae hap dakastilzim'inke. Kirekam de ol aisili zen dawemsa esa kim ol gwizim.

³⁰ Dawem enkam lowehe gwek. Kareksa de gol gwenkam bap nen Alap mo Enhona ja-ja ta gwen. Sap Zen mes nëno mae mo enhonak anakan ale gulku, "An Alap mo bi gweblan zi." Enho mo alena in, zen dekam esa aumwa hap de yaklanak yaing gwer-men dekam tangan de nësa kawesin nikon gwiswe sone'ankaye. Zep bap nen ja-ja ta gwen.

³¹ Enlala ennak de jal-jalsa em jek-jak gun. Bahem enaka u sal-sal gwibirida gwen. Bahem tangan enaka nop-nop gwibirida gwen, hen bahem enaka lamang ta gwibin. Tingare kareksa em hli yun.

³² Diki em enaka kwasang gwibirida gwen, hen sae-sae enlala enkam em lowehe gwen. Emki hwë-hwëkam wal bose wal oban ere mae mo karek-karekna eititi gwe-gwibin- men kirekam hen Alap eno mae mo karek-karekna ep eititi gwibir-zimkiye. Sap Kristus Zen kire hap te-lidak sonnak tilki.

5

Ngatannak de lowehe gwen hap de ol:

¹ Sap em in Alap zëre mo dang tininak de was, zen in zep zëre mo kim de hen lowehen hap em ëalp gwe-gwen.

² Dikire kwasang-kwasangna eno mae mo lowe hennnak mam gwek- men kirekam Kristus nësa kwasang gwibiridake, hëndep zep nëno mae mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip Zënaka zerguku. Zëno syala in, Alap man tangan sam gwesibirki.

³ Emsa mes Alap hlil inki, zep ebe mae hap hom dakastilzim'in- auhu-kama holehle san de etan ang ta gwen hapye. Zep kahalo hap de holehle naban te-ala beya gwen hap de holehle naban emki langa so-sun. Ki hwëna emsa sa aha zi nenbiridal, "Zen Alap mo hlil irin zisi hom."

⁴ Eno mae mo ëk tihl nakon bap zen olwak ola wet so gwen- hen swi ol weha mae naye. Kirekam de ola hom ebe mae hap dakastilzim'in. Diki eno mae mo ëk tihl nakon anakare ol zen wet so gwen- "Bian Alap, Em asa sam ta gwibirida."

⁵ Emki ëenlala gwen, swi enlala enkam de gwën zini, kahalo sosen wenya, hen te-ala beya gwen hap de holehle wenya,

zen molya Alap ne Kristus nik mo irik ginnik bitì gwek. Te-ala hap de holehlena in, zëno nwe-masena apdenak- yang tasin dowalsa de boklesa kom so gweblan nabanye.

⁶ Bap zen zini emsa anakan boton ta gwibin, "Alap mo jala molye kire nakon hla kuk." Hwëna karek-karekna in, dekon sa ki Alap mo sërkam de jala hatalmen zen Zënaka betek nëbla srëm gwe-gwenan, zëbe mae hap denaye.

⁷ Zep kirekam de boton tam zi niban, bahem golësiri gwe-gwen.

⁸ Sap em hen orep enho kawesin nike lowehe gwek, hwëna angkam Bian mes enho nakon emsa ngatan tabirki. Zep angkam ngatanna in zao en em lowehe gwen.

⁹ Sap ngatanna in, dekam sa eno mae mo lowehen nakon dawemna wet so gwer-dawemsa de aha zi hip goltrei gwizimdin hip de enlala, dam-dam enkam de gwën enlala, hen eiwa de enlala naye.

¹⁰ Zen in zep em ëalp gwe-gwen- ekakim dawemkam tame ul gwek, "An Bian mo dwam gwibinni. An zëno dwam gwibin nika hom."

¹¹ Kawesinnik de lowehe gwen zi mo syala zen waba hap. Desa emki hwaulsun. Hen anakan emki jalse gwibirida gwen, "Desan bahem ang ta gwen. Zen karekna."

¹² Sap enlala kawesin zini insa aningkim syal nei gwibirin, ol enkam de desa aisil gwibinkim, zen hom tangan Kristen zini nëbe mae hap dakastilzim'in.

¹³ Hwëna ngatan zi mo lang nakore ngatanna in kim nëbon mae zil ane gwenan, zen dekam zebe anakan tame ul gwenan, "Hare kirekam de syal gwibinni, zen karek sake."

¹⁴ Zen in zep terya anakarekam da gwenan,

"Men zen nini truwe'an, em luk tan.

Em in zen tok-tok makan lowe he'an, em ëngaya gwen.

Sap Kristus man ebon mae onak zil ine'ara."

¹⁵ Zen in zep, ere mae mo lowe henna, emki dawem enkam kara gul gwen. Enlala joblo-top zi mo kim bahem lowehe gwen.

¹⁶ Bian de ebe mae hap dawemsa de aha zi hip goltreizimdin hip de orasa kles tyasik gwizimdinkim, desan en em ang ta gwen. Sap langna an angkam man tangan jal-jala taman kin'an.

¹⁷ Mamakkam bahem lowehe gwen, hwëna emki enlalasa anakan langa tasik gwen, "Bian mo abe hap de dwam gwibirblinna, diki an dë kirekam moye."

¹⁸ Ho mamakna bahem mamkam otde gwibin- dekon de ëmamak gwe-gwen hapye. Ki hwëna eno mae mo lowe henna

dekon sa tangan ayang sik mo kim hai gwer. Hwëna diki Alap mo Enho Zen eno mae mo enhonak suwen.

¹⁹ Alap hap de tērkam em enaka tatete ta gwibin- sap zēre mo ēbpa ola kore tērkam, sap Kristus hup de tērkam, hen Alap mo Enho nakore tērkam. Eirzi-Biasa de isrip-sri gwizimdin tērya dikire eno mae mo enhonak beya gwēk.

²⁰ Hen banakare maesa de goltowe gwenkam, emki Bian Yesus mo bosekam Alapsa anakan gu sone gweblan, "Ema asa sam tanda."

We-zi dare de kirekam zēnaka igwē gwen hap de ol:

²¹ Nen apdekame Kristus mo timnik bitī gwēk, zen in zep nen nēnaka blikip gwesibirida gwen- san de Kristus Zēnaka de blikip gwesiblinna kiye.

²² We walya ere mae mo zisi em blikip gwesibirida gwen- men kirekame Bian Yesusu blikip eisik gweblanake.

²³ Sap Alap mes zi hip golzimki- zen de we walsya nol gwibiridan hap denaye, in kirekam hen Kristus hup golblakake, Zen de jemat-jematsa nol gwibiridan hap. Sap Zen Zen nola. Nen an zēno taha-tana makane lowe he'an.

²⁴ Zep jematna nen men kirekame nēsa de ngaya tabin hip de Zini Kristussu blikip eisik gweblanan, we walya zen hen kirekam em zi wal omka blikip gwesibirida gwen.

²⁵ Zini we wal omka emki hen kwasang gwibirida gwen- men kirekam hen Kristus zēre mo jemat yawala kwasang gwibirkike. Zen zep hēndep zēre mo timni golguku-

²⁶ dekam de jemat zem insa ngan gwehen tangan naka Zēn bi gwibin hipye. Nen zebe baptis tabin sin ang ta gwenan. Dekam zep nwe-mase gwe-gwenan: Zen mes nēsa hokam hen zēre mo ol dawemkam ngan tasibirki.

²⁷ Zen mae hap ki kirekam nēsa syal gwibirki: Dekam de hēndep denaban zēre mo we makan golgwē gwen hap, sērkam de nwe-awes naka. Zen zep nēsa aha-en aha-enkam oto tasik gwibirida- nen dikim saher srēmka, karek mae srēmka, hen enho kles gweśin srēmka ngan gwehen nik zēre han zergwē gwen hap.

²⁸ Zen in zep hen zini em kirekam em we wal omka kwasang gwibirida gwen- san de ere mo timni kiye. Sap zi de we zemka kwasang gwe-gwibinni, zen apdenak- zēre mo timsi de kwasang gwibin nibanye.

²⁹ Zini nen hom tangane nēre mae mo timni da kulsuk gwenan, hwēna

dawemkame kara ul gwenan. Zen kirekam hen Kristus jematna nēsa zēre mo tim makan kara gul gwenda.

³⁰ Sap jematna nen an eiwa Kristus zēre mo timni.

³¹ Men kirekam Alap mo olak lwak,

"Zini an-bi zemka hli sonkam- dekam de we zeban aha-en ēn hapye. We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye."*

³² Alap mo ola in, zen olk san de tanganna, hwēna zēno dam gulsunnu ahana, Kristus de jemat zeban aha-ere tim makan golgwēn hap.

³³ Zen in zebē hen emsa gubirida'an: Zini we wal omka em ere mae mo tim makan kwasang gwibirida gwen. Hwēna we walya hen zi wal omka em blikip gwesibirida gwen.

6

Walas zik de an-bi zik mo ol san kirekam ang ta gwen hap de ol:

¹ Walasna, em ane-bia uk mo ol san em ang ta gwen, sap Kristen walas hap zen kirekam dakastīn.

² Sap Alap mo olak man lwak,

"Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin."

Hen Alap mo dare taha-tapkam de jalse gwen olak, walas hap dena in srēn. Sap zēno aumwa topnak anakare gu-gubiridan ola man lwa'an,

³ "Em de ane-biasa blikip gwesik gwizimdkim, em hē'ho gwibin nika esa hla kul gwer, hen eno mae mo okamanak de gwēnna sa blal gwer."*

Bi zik de walas zemka kirekam golēlowehe gwen hap de ol:

⁴ Bi walkam dena, walas omka bahem olkam hit ti gwibin. Ki sa hwēna emsa husus neibirida gwer. Diki dawemna Bian Yesus mo dwam gwibin sin em oto tasik gwibin hen tawa ta gwibin.

Tana iltikinnik de zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

⁵ Men zen zi mo tana iltikinnik ēbabu gwe-gwenan, emki ere mae mo zi bina in mo ol san tūngare enho naban ang ta gwen- dawemkam de blikip gwesiblin

* 5:31 5:31 Kej. 2:24; Mat. 19:1-9; Mrk. 10:1-12 * 6:3 6:3 Kel. 20:12; Ul. 5:16

naban hen airin niban, men kiye, Bian Yesus Zënaka de blikip gwesiblinna. *

⁶ Zen kirekam em lowehe gwen- sap zi bina in de zën emsa kara tabin srëmnak, sap emsa de kara tabinnik. Hwëna anakan em ëenlala gwe-gwen, “Èe an diki Kristus mo tana iltikinnik de gwë gwen zi. Zi mo tana iltikinnik homë. Èe zep asa aha-ere enlalakam Bian Alap mo dwam gwibin sin zini an hon syal gwe-gwer.”

⁷ Zen in zep em isrip-sri naban ere mo zi bina in mo syala gol gwen- anakare enlala naban, “Asa an Bian Yesus awe de syal gwen hap dam tasiki, zep èe an zëno syalsäë go'an. Zini an moka homë.”

⁸ Emki hen ëenlala gwe-gwen, “Dawemsa de syal gwe-gwibin wenya, Bian sa zëbe mae hap dawemna golzimdi-sap tana iltikinnik de lowehen wenya kip, hen sap kirenak de lowehen srëm wenya kip.”

Zi de zëre hon de babu gwen zisi kirekam golëlowehe gwen hap de ol:

⁹ Em hen zisi de bi gwibiridan wenya, dawem enkam em golëlowehe gwen- ere mae hon de ëbabu gwen zini in saye. Bahem jala ban anakan tik-tik ta gwibin, “Em de ansa nabakam syal gwibin srëmkam, èe asa emsa lek tyal.” Emki ëenlala gwe-gwen, “Deban mae apdekam nëno mae mo Zi Bina hen ki- in Zen ngatan zi mo langnak gwë'araye. Hen Zen hom ahakore en naka nwekam golëake gwenda.”

Mae hap de ol: Eijan hap em ëtamal gwen.

¹⁰ Zep aumwa hap èe ama emsa gu-birida'an: Bian han de zeraha-en gwen ennak nen tatem ëzauk gwen, sap zëno sosonna mam tanganna.

¹¹ Sap nen angkam dowal mo kigi nabanane ëreija'an, hen zen mes tangan eijan hap tewesiki. Zen in zep, eijan hap de kirekam-kirekamna mensa Alap nëbe mae hap gol gwizimnira, desa nen kitak alala tan hen teirensin. Zen dekam esa tatem ëzaul.

¹² Sap nen zi bosyan han de eijan hap home ëtamal gwe'an. Hwëna kirekam-kirekam dowal-dowala ban de golëeijan habe ëtamal gwe'an- men zen angkam de lang kawesinni ansa bi neibi'inke, hen men zen ngli nakon tingare dowal-dowala teipsinkim irik ni'in halke.

¹³ Zen in zep, tingare Alap onakore eijan hap de kire-kirena insa nen teirensin hen alala tan- dekam de dawemkam nëno mae mo jal zini insa golëeijan hap, zen de nësa tobe gul zunnak, hëndep eijan yala in de tap gwennak eka nama tatem ëzauk.

¹⁴ Zen in zep, nen tatem ëzaun. Alap onakore eiwa de ola, tak makan nen darak tan. Hen anakare enlalana biti makan nen darak tan, “Alap eiwa mes abe hap golblaka- èe dikim zëre mo nwenak gwën hap, san de kareksa de gol gwen srëm zi.”

¹⁵ Alap onakore ol dawemna, zëre han dikim zerumlae gwen hap dena, zao en nen ki tatem ëzaun. Zen san de eijan hap de sepatuna kiye- nen dikim tatetekam ëzaun hup dena.

¹⁶ Dowal mo kigi mo gwetapna, zen syauk nuban. Zen de nëbon tisin srëm hap, Biansa nen anakan taibli gweblan, “Zen Zen sa asa il gwehe gweblala.”

¹⁷ Eijan hap de topina, zen anakare enlala naban nen lowehe gwen, “Asa mes Yesus ngaya taka.” Hen Alap mo ola, zen nëbok makan nen teirensin, sap Alap mo Enho nakore sosonna, zen zëwe.

¹⁸ Banakare maekam de lowehen nakon, Alapsa nen zëre mo Enho nakore sasonkam gu sonebla tine gwen. Salok-salokkam nen lowehe gwen, hen Alapsa de abe ta gwenna hap nen ësin gwe hana gwen. Ere mae en hap bahem gu sone gweblan, hwëna tingare langnak de Kristen zi hip em hen gu sone gweblan.

¹⁹⁻²⁰ Asa hen ol gu sonenkan bahem eititi gwe-gweblan. Sap èe ol dawem gol halada gwen jal habë jalom ëk tihinak awe gwë gwe'an- Kristus hup de ol aning gunsu de Yahudi srëm zi mo lang san dep gol halada gwen jal hap. Anakarekam emki gu sone gweblan, “Bian, Paulus hup enlala blala ing ta sone gwebla- zen dekakim udobe naban ëngaya gwen hap de ol dawemsa srip gulsuk gwizimki.”

Aumwa hap de ol:

²¹⁻²² Nëno mae mo wal bose dawemna, Tikikus Bak, zen tatetekam Bian mo nganak syal gwe-gwenda. Zen sa emsa ëkkam abe hap de ola anakan tonbirida zala, “Zen angkam kirekam bwinak gwë'ara.” In zebë ebon mae osan dep zer sone'an- zen de abe hap hen ano wal bose wal hap denaka emsa tonbiridazan hap.

* 6:5 6:5 Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwëk. Zi de tahalha hap zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkam, desa man dahyo gwëk- pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin hip. Zëno bon de sërkan yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwëk- desa de kitak lirak tabin hip. Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekan zep hwëna zi bina in mo tana iltikinnik ëbabu gwe-gwëk. Dekam hom heyakam ëheya-hya gwe-gwëk. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwëk. Tana iltikinnik de ëbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida gwëk. (1Tim. 6:1-2; Tit. 2:9-10)

Eno mae mo abe hap de enlala ngalapna dekam sa sêwe hera.

²³ Dikire Bian Alap ne Bian Kristus Yesus nebon onakon ebe mae hap hata gwizimk- em dikim kwasang-kwasang naban lowehe gwen hap dena, hen Zëna en naka dikim taïblizimdin hip denaye. Sap em in zêre nik mo taha terenake lowehe gwe'an.

²⁴ Dikire Alap onakore kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek-hen tîngan men zëbon mae Bian Kristus Yesus hup de kwasang-kwasangna tînsin srëmkam lwa gwenanke.

Paulus mo surat Pilipik de Kristen zi hip

¹ Tingare Pilipik de Kristus hun de zeraha-en gwen wenya kip, hen zêwe de Kristen zi mo nol-nola kip,

hen Kristen zi mo tahasa de trî so gwen wenya kip,

Kristus mo nganak de syal ên zi darena, Paulus ne Timotius ne onakon:

² Dawem! Nêre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasangna mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zêre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

³ Êe, Paulus, kimê emsa enlala gwibirida gwenan, êe dekam ama Alap hap dawemsa gol gweblanan.

⁴ Hen êe kimê kitak ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan, dekam isrip-sri nabanê gu sone gweblanan.

⁵ Sap em mese ano tahana trî koso gwek-dekam de Alap onakore ol dawemsa gol halada gwen hapye, nonol lone sennak kimê ebon mae hatak, hêndep angkam namae trî koso gwenan.

⁶ Êe kimê ebon mae onak hatak, Alap Zêna dekam zep emsa êse yang tabin makan de li ta sonebinkim kon gwesibirida hanaka. Êe in zebê anakan taiblîbla'an: Zen sa etan kire syala eno mae mo enhonak sul sonezim zahera- hêndep Yesus mo lwa halzan hap de yaklanak de hata'ak.

⁷ In aîris tangan- êe de kirekam emsa enlala gwibiridan naye. Sap em in ano dang tininak dena. Sap em orep mese ano tahana ap trî koso gweblak, hêndep bwinak awe de gwennak namae asa mas ê gwebla'an. Sap em mese ano syala anakan dam ulsuk, "Zen Alap zêre mo kwasang-kwasang nakon wei yul soneblaka- dekam de êngaya gwen hap de ol dawemsa golasas gwe-gwen hap denaye."

⁸ Alap tawana: Êe ama kitak emsa Kristus onakore kwasang-kwasang nakon enlwan gwibirida gwenan.

⁹ Zep êe a kirekamê mo ebe mae hap Alapsa abe ta gwenanye,

"Bian, dikire zêno mae mo kwasang-kwasangna mam gwesik song gwek, hen zen diki zen anakan tame gul gwen hen klis gul gwen, 'Êe kirekam asa aha zi hip kwasangna oltrei gwizim.'

¹⁰ Zen diki zen ere mo dwam gwibinni anakan klis gul gwen, 'An dawemna. Hwêna an diki zen tangan dawem tangan wenyaye'- dekakim enho lalakkam

hen kles gwesin srêmkam lowehe gwek, hêndep Kristus mo lwa halzan hap de yaklanak de hata'ak.

¹¹ Sap zen hen mes Tane om Yesus hun nêraha-en gwek, zep dikire zêbon mae onakon hen dawemna wet so gwek. Desa de kirekam hlauludankam, zen dekam tangan sa tingare zini ere mo bosena teip nulsublunda gwer."

Mae hap de ol: Êe Kristus ensaê blol gwebla'an.

¹² Aya wal oso wal, êe ama dwam gwe'an- em dikim abe hap dena ansa êtaw gwen hap: Zen sap man êdwam gwe-gwenan- ano êksa de ap mat so-sublun hap, zep asa karek da gwenan. Hwêna zen mes ki Alap mo dwam gwibin sin lwak- Yesus hup de ol dawemna insa dikim etan gollanga gwesik haladan hap.*

¹³ Hêndep zep tingare Roma mo teipsin zisi de kara ta gwen hap de jana nabare zini hen awe dena kitak mes anakan asa nasablak, "Zen Kristus hup de jal hap bwinak gwê'ara."

¹⁴ Sap eiwa, êe bwinakê gwê gwe'an, hwêna tatemê nama zauk gwe'an. Zen dekon zep awe de Kristen zini Biansa de taiblîblannak mes etan êtatete gwek. Hêndep zep aîrin srêmkam etan enlala tatete naban Yesus hup de ol dawemkam donbirida gwe'an.

¹⁵ Sap eiwa kirekam, hwêna ahakon enlala lalak naban hom Yesus hup de ol dawemna donbirida gwenan. Zen hwêna anakare enlala naban donbirida gwenan, "Paulus de nama bwinak gwênkam, êe asa hwêna jematnak awe mam gwer, hen asa zisi beyakam êre osan dep hlîlin gwer." Hwêna ahakon hen enho dawem naban donbirida gwenan- kire enlala srêmkam.

¹⁶ Zen abe hap de kwasang tola ban donbirida gwenan. Sap zen mes anakan tame nuk, "Yesus mes Paulussu dam tasiki-dekam de zêre hap de ol dawemsa golasas gwe-gwen hapye. In zep tol hêndep bwinak gwê'ara."

¹⁷ Hwêna ahakore wenya in, zen aha-ere enlala naban hom Yesus hup de ol dawemna donbirida gwenan. Zen hwêna zêre mae mo bosesa dikim mam gun hup de enlala naban donbirida gwenan. Zêno mae mo enlalana anakan lwa gwizimnira, "Paulus mo enlala dekakim bwi nakon beya gweblaka, sap êe an angkam ama êmam-mam gwe'an."

¹⁸ Hwêna abe hap bana hom! Sap sa ahakon kire enlala naban Yesus hup dena donbirida gwer. Hwêna abe hap men zen tangan bol-zaun gwebla'an, diki Kristus

* 1:12 1:12 2Tim. 2:9

hup dena zen langa gwesik haladan. Ëe in zebê isrip-sri naban gwê gwenan. Hen êe asa isrip-sri gwe tine gwer,

¹⁹ sap êe tawana: Em ema abe hap Alapsa abe la gwenan, hen Yesus zêre mo Enho nakore sasonkam sa asa mas gwe- gweblala. Zen zep asa jalom êk tihina an kon wet sol.

²⁰ Ëna hen zebê Alap hap enlala zon tasiblin naban anakan dwam gwe-gwe'an, "Ëe babê karekkam ton gwen. Hêndep dekon babê saher gwen- nonol tanganna angkam. Diki asa anakan zen enlala gwe- gweblan, 'Zen dawemkam Kristussu de taibliblannak tatem zauku, hen zêbe hap de ol dawemna udobe naban golasas gwe- gweka.'" Dekam sa tingare zini Kristus mo bosena abon onakon teip nulsublunda gwer- sap êe de nama gwënnak, sap hen asa de tan hyanak.*

²¹ Sap êe mesê êre mo gwënnâ kitak Kristus en hon blol gwek, hen êe Kristus en habê gwê gwe'an. Hen êe de tinnî aîrîs, sap dekam êe Kristus hun asa aha-erenak ê gwer.*

²² Hwëna êe de nama ngaya nik gwënkam, êe dekam dawem enkam de Kristus mo nganak syal gwe-gwen hap asa alp gwe tine gwer. Zep angkam tin hip denaban ngaya gwen hap denaban êe homê kles so'an.

²³ Hwëna dan-dan in aîrîs. Hwëna aena emsa de hli yuludan hap denakaê tangan dwam gwe-gwibi'in- dekam de Kristus hun apdekam ê gwen hap. Sap zen dawem tangan wenya zen.*

²⁴ Hwëna na-en tangan babê emsa hli yuludan. Sap em namae asa dwam ê gwebla'an- dekam de emsa mas gwibirida gwen hapye.

²⁵ Sap êe kirekamê tame guk, zen in zep asa nama Yesus osan dep dikim titi ta gwibin hip emsa golêlowehe gwer- eno mae mo ei nik dekakim bil gwek, hen isrip-sri dekakim taman kini gwek.

²⁶ Kirekam de lwankam, êe de hêndep etan ebon mae hata zankam, em esa tan- gan Kristus mo bosena teip ulsublul.

²⁷ Zep banakare mae de abon lwankam, eno mae mo apdekam de lowehe gwenna, zen diki Kristus hup de ol dawem naban de apde nê gwek. Zep êe de emsa am- janbinkim, ahaksa langa nakon de salbiri- dankam, dekam sa anakare ola wet so gwer,

"Zen nama Yesussu de taibliblannak tatem êzauk gwe'an, sap zen aha-ere en- lalakam lowehe gwenan.

Zen hen kitak ëngaya gwen hap de ol dawemsa de golasas gwennak dowal mo kigi hon de syal ta gwen zi niban eijan makan lowehe gwe'an.

²⁸ Men zen sap Yesussu de taibliblan hap jalse neibirida gwenan, zen hwëna hom desa naîribirida gwenan."

Zen zep, kirekam de em zêno mae mo nwenak lowehe gwenkam, zen dekam sa anakan dam nulsuk gwer, "Alap sa desa en ngaya tabiri. Nen hwëna esa juwer."

²⁹ Sap Alap in kim emsa zêre mo kwasang- kwasang nakon kwang guludaka, zen Kris- tussu de taibliblan en hap hom. Hwëna Zen hen dekam de Kristus mo bose hap kareksa goltowe gwen hap emsa kwang guludaka.*

³⁰ Zep nen apdekam Kristus mo jana zi makane karekna oltowe gwenan- in kirekame asa kara la gwek, men kimê nama emsa golêlowehe gwekke. Hen men kirekame nêr hom asa asalblak, êe namaê kirekam nêbe mae hap de jal zi niban golêeija gwe'an.

2

Kristus mo kim de lowehe gwen hap de ol:

¹ Aya-wal oso-wal, nen kie anakan eis gwibirin:

Kristus hun de zeraha-en gwenkam, zen dekam zebe enho nakon dikim tatete gwen hap dena eis gwibirin.

Zêno kwasangna hen ki nêno mae mo enhonak lwa gwenan.

Hen zêno Enhona man nêsa golêlowehe gwenda,

zebe aha-ere enlala naban lowehe gwenan, hen nênaka kwasang eibirida gwenan.

² Sap nen kirekame eis gwibirin, zen in zebê emsa titi tabi'in: A kire enkam lowehe gwek:

enlalana aha-en,

kwasangna aha-en,

enhona aha-en,

hen dwam gwibinni aha-en.

Kirekam de lowehe gwenkam, êe asa tan- gan emsa isrip-sri gwibirida gwer.

³ Bahem ba maesa anakare enlala na- ban syal gwe-gwibin, "Diki êe amaka mam gwe'an." Hen bolte-bolte enlalana bahem ing ta sone gwen. Hwëna en- lala betekkam em ere mae mo Kristen bose walya anakare enlala naban blikip gwesibirida gwen, "Zen mamna. Ëe an betekna."

⁴ Bahem ere mae en mo tim en hap êalp gwe-gwen. Hwëna aha zisi de mas

* 1:20 1:20 1Ptr. 4:16

* 1:21 1:21 Gal. 2:20

* 1:23 1:23 2Kor. 5:8

* 1:29 1:29 Mat. 5:11-12; Kis. 5:41; 14:22

gwibirida gwen hap em hen ëalp gwe-gwen.

⁵ Emki hen ere mae mo enlalana betek ta gwibin- men kirekam hen Kristus Zënaka Alapsa de blikip gwesiblin hap betek takake.

⁶ Yesus nonol lonesen nakon kim gwëka, Zen dekam Alap Zëna kiye.

Hwëna Zen hom desa zëre en hap anakan inik gwibirki, "Diki A-enë Alap han ë gwen."

⁷ Zen hwëna man desa hli yulku- dekam de tingare zi mo tana iltikinnik babu gwen zi mo kim syal gwe-gwen hap. Hëndep zi tangankam zep okamanak awe hata zaka- an ki hen nen.

⁸ Dekam zep Alapsa de betek gweblan hap Zënaka tïn hip sosok taka- in kim karekkam te-lidak sonnak de makan ta irinkim dakyë.*

⁹ Zen in zep hëndep Alap teipsin tanganak drë neka,

hen zëno bosenä tingare ahakore bose nakon teip gulsubluka.

¹⁰ Zep zëno bosesa de salbinkim dikire tingan boklena kom da gweblak- sap ngatan zi mo langnak de wenya, sap okamanak de wenya, sap juwen zi mo langnak de wenya.

¹¹ Hen dikire tingan anakan ëkira gwe-gwek, "Kristus Yesus Zen eiwa teipsin tanganna!"

Sap kirekam de Yesusu boltere tankam, dekam hen Bian Alap zëre mo bosesae teip ulsublu'an.*

¹² Zen in zep, aya-wal oso-wal, men kirekam Yesus Alapsa blikip gwesiblika, nen hen kirekam nen Alapsa blikip gwesik gweblan. Ëë kimë nama emsa golëlowehe gwek, em dekam dawemkame ano ol san Alapsa betek ë gweblak. Zep ano tim bwanak kire enkam em betek gwebla tine gwen. Sap Alap insa kirekam owas tangankam nësa ngaya tabirki, zep nen aïriblan naban zëre hon dikim ëtal gwesin hip ëalp gwe-gwen.

¹³ Sap Zen Zen nësa enho nakon golësyal ta gwenda- dekam de zëre mo dwam gwibin sin aha-ere enlalakam ang ta gwen happye.

¹⁴ Zep nen banakare maesa de goltowen nakon, tonsun srëmkam hen keisa-keisa srëmkam nen lowehe gwen.

¹⁵⁻¹⁶ Sap nen dekam aha zi mo nwenak esa ënwe-mase gwer- san de Alap mo weiwik gun walasna kiye, enlala lalak enna hen enho kles gwesin srëmnä. Zep nen kime ëngaya gwen hap de ol dawemna okama kawesinnik awe ol halada gwenan,

dekam enlala kawesin zi mo nwenak esa ënwe-mase gwe-gwer- san de keis de zil anenna kiye. Zep Kristus mo lwa halzan hap de yaklanak de hatankam, ëë asa isrip-sri naban zëbe hap emsa anakan golëtrëblal, "An zen- ano syal gwibinkim de Emsa taibliblan wenyaye. Ëë waba hap homë dan-sin niban syal gwibirida gwek- men kire hap Ena asa zer sonekaye."

¹⁷ Ano emsa de syal gwibin nikon insa Yesusu dawemkam laibliblak, zep em mese ere mae mo timni zëbe hap sosok ulblik. Zep eno mae mo lowe henna in man Alap hon nwe-mase gwe-gwe'an- san de otweransa de zëbe hap tru tasik seblanna kiye. Zep hen kirekam, asa de tankam de ano kal wet so'ak, dekam sa hen nwe-mase gwer- nëno mae mo tim sosok gublunna insa de Alap hap goltrë seblanna kiye. Zen in zebë emsa gubirida'an: Alap sa nëno mae mo syala ansa dokwak gulu! Ëë in zebë isrip-sri gwe-gwe'an, hen ëë ama eno mae mo kire hap de isrip-srina eis gwibi'in.

¹⁸ Zen in zebë emsa gubirida'an: Emki hen ëisrip-sri gwe-gwen, hen ano isrip-srina insa emki gul irin.

Mae hap de ol: Paulus kim Timotius ne Epafroditus neka de teisya sonen hap kalang gwe'ankake.

¹⁹ Bian Yesus mo dwam gwibin sin diki lwa'ak, ee ama Timotiussu de nabakam ebon mae osan dep zer sonen hap dwam gwe'an. Zen kim de etan ebon mae onakore ol dawem naban gollwa ha'an zaka, ano enlalana dekam tangan sa oto gwesili.

²⁰ Timotius in zen en tangan- aban de enho apde ën naye. In zep zen hen dawemkam emsa de mas gwibirida gwen hap alp gwibirida gwenda.

²¹ Ahakon kitak zëre mae mo timsi ngalap nei gwibirin. Hwëna dekam Yesus hup de syala man eititi nei gwibirin.

²² Hwëna em mese hen desa anakan tame lak, "Zen taibliblan tanganna." Aban kimë Yesus hup de ol dawemna ol halada gwek, ëë dekam ëre mo walas tangan makanë zersyal gwe-gwek.

²³ Zep ëë asa nabakam Timotiussu ebon mae osan dep zer sonezal- Roma mo teipsin-teipsinnï kim de abe hap dena klis nu'ikyë.

²⁴ Hen ëë ama Biansa anakan taiblibla'an, "Molya holo gwek, dekam sa ëre hap hen orana kles tyasiblibla- dekam de emsa etan duwebiridazan happye."

²⁵ Suratna an han ëë ama ein nère mae mo wal bose dawemna Epafroditussu etan

* 2:8 2:8 Ibr. 5:8; 12:2 * 2:11 2:11 Ef. 1:20-21; Yes. 45:23

ebon mae osan dep zer sone'an. Em sap desae ano tahasa de tri so gweblan hap er sonek. Zen ano syal bose dawem, hen ee debanê dowl mo kigisa ereija gwenan.

²⁶ Zen man kitak emsa ensa lwabirda gwenda, hen enlalana anakare hap dowebla hana gwenda, "Zen kim sang-sangna asa nasalblak, zen man tangan asa ngalap nê gwebla'an."

²⁷ Eiwa, zen man tangan sang-sangna sabak gweka, hêndep tin hip alp gwesiki. Hwëna Alap man kwasang gweblaka, hen asa kwasang gweblaka. Sap zen de tilinam ano enlala dowe hananna dekam tangan maka taman kinika.

²⁸ In zebê ebon mae osan dep de etan zer sonen hap dwam gwebla'an. Sap hla tankam esa tangan isrip-sri ëblal. Hen ano ebe mae hap de embwana, hen zêbe hap dena, dekam sa sêwe hera.

²⁹ Zep emki nêre mae mo wal bose dawemna in isrip-sri naban dokwak tan-Kristen zini nen men kirekame nênaka dokwak ulida gwenanke. Kirekam de zisi emki blikip gwesibirida gwen,

³⁰ sap zen mes Kristus hon de syal gwe-gwen hap zêre mo angna sosok taka, hêndep eno mae mo bose hap de ano tahasa tri so gweblannak maka tilki.

3

Yesus en hon de ëblol gwe-gwen hap de ol:

¹ Zep aya-wal oso-wal, aumwa hap ee ama emsa gubirida'an: Dawem enkam Bian Yesussu isrip-sri ë gweblak. Ee sap mesê isrip-sri hap dena suratnak awe ale gulzim, hwëna etan kire habê emsa titi tabi'in. Sap zen dekam tangan esa êtatete gwer.

² Hwëna terya-tyakam lowehe gwek. Lwa makare zi mana emsa karek san dep lup nulin halank! Zen zen yasik da gwibirin- dekam de to mip blom tasi-binkim timsi karek gun hupye. Sap zen man tim nul gwenan, "Yahudi mo ëpba titi tabin ola in san de ang tankam dekam esa Alap mo nwenak êdakastil."

³ Hwëna em bahem desan ang ta gwen. Sap nen mese Alap mo nwenak êdakastil. Zen hom. Sap nen an Alap zêre mo Enho ensa de blol gwe-gweblankame Alapsa betek ë gweblanan. Nen Yesus ensae anakan boltere la gwenan, "Zen diki Zen sa asa ngaya tala." Nen home anakan tim ul gwenan, "Ee de kiresa tahakam syal gwibinkim dekam asa Alap mo nwenak dakastil." *

⁴ Hwëna orep ee amaka Yahudi Kristen zini in mo kirekam de tawa tabin sin dan syal-syala ban ang gwe'an. Sap ee ama sêrkam tangan Yahudi mo titi tabin ol san ang gwe-gwek. Zêbon mae onakon nara molya asa kwê ta'anam- aha-en mae de ngip gun srêmkamye.

⁵ Musa mo titi tabin ol san de ang tan hap, asa de jaha gwen nakon kim mingguna aha-en tamank, dekam zep asa to mipna nablonsubluk. Ee an Israel wal tangan, Benyamin Bak mo ausu nakorena. Ano auyan-azana tingan Ibrani mo ausu nakore zi. Hen ee sêrkam tanganê Musa mo titi tabin ol san ang gwe-gwek, hêndep zebê Farisi hon tik.

⁶ Ee zêno mae mo tawa tabin sin enlala syal-syala banê ang gwe-gwek. In zebê hêndep Kristen zini karek ta gwibik. Hêndep zini ba nakon dep?- asa gublunna, "Zen mes Musa mo titi tabin ola gulmunku."

⁷ Hwëna mensaê sêrkam orep kyang-kyang gulsuk gwek, ee mesê desa kitak Kristus ensa dikim hwëna ang gwe-gweblan hap tapbla guk. Zen diki zen tangan- dawem wenyaye. Nonol in desanê ang gwe'ak, zen waba hap.

⁸ Yahudi mo ëpba ol ensa homê kirekam enlala gwe-gwibirin, hwëna tigare zi mo kirekam-kirekam syal gwibinsi, zen kitak waba hap. Diki dawemna aha-en: Ano Bian Yesussu de tame tanna, zen diki zen-dawem tangan wenyaye. Desa de ang gweblan hap, zen zebê hêndep tingan anakare enlala naban tapbla guk, "Zen san de blê nabare tembanena kiye- hiri gun en hap dena." Diki ee ama tangan Kristus en hon de gwê gwen hap dwam gwe-gwe'an- dekam tangan de sêrkam Kristussu tame tan hap,

⁹ hêndep Deban en tangan de zeraha-en gwen hap. Zep ee ere en mo sosonkam homê etan alp gwe-gwe'an- titi tabin ol san de ang gwe-gwenkam de Alap mo nwenak dakastin hipye. Hwëna Alap Zêna mes ee dikim dakastin hip dena abe hap syal gwibir-blika- ee kimê Kristussu taiblilblakke.

¹⁰ Zep ee ama tangan Kristussu de anakan tame tan hap dwam gwe-gwe'an, "Diki zêno sosonna, men dekam tin nikon ngaya gweka, abon zen hen lwa gwen.

Hen ano enlalana diki zêno kim zen hen lwa gwen- Zen in kim sap karekna goltowe gwekaye.

Diki ee hen ere mo angna sosok tan- men kirekam Zêna zêre mo angna tin hip sosok takake.

* 3:3 3:3 Rom. 2:28-29; Gal. 6:15

¹¹ Hëndep ëe hen wëhë Yesussu tana wei san zertro song gwe'ak?– tin nikon de etan ngaya gwenkamye.”

Yesussu de tana wei san zertron hap de ol:

¹² Hwëna ëe homë ënaka anakan boltere ta'an, “Ëe mesë tangan Yesussu hli-hli tasik,” ahaksa, “Ano enhona mes tangan lalak gwera.” Hwëna ëe namaë kirekam dikim gwën hap Yesussu dan syal-syala ban zertro song gwe'an. Sap zëwe de hëndep hatan hap mes ki asa Kristus kwang taka.

¹³ Aya-wal oso-wal, sap eiwa, ëe nama homë tangan tal gwesï'in, hwëna ëe anakare enlala en nabanë zertron da'an, Ëe Kristus en osan anik dam gwesïkhak.

Ëe babë lure san de banakare maesa enlala gwibin niban zertron– ënaka de boltere tan hap de enlala, ahaksa enlala dowe hanan nabanye.

Sap ëe ngein en san debë

¹⁴ dam-dam enkam hluwe'an– dekam de nabakam hatan hap, men zëwe dep Kristus mo kwasang-kwasang nakon Alap asa kwang takake.*

¹⁵ Zep dikire hen tingan men zen Kristussu de zeraha-en gwennak ëzise gwe'an kirekam de enlala naban lowehe gwëk. Hwëna men zen de lure san lwan dahal gwe'ak, Alap sa desa etan oto tasik gwibiri.

¹⁶ Zep orana men zëwe Kristussu de zertronkam wet so gwe'ak, dekon en bahem lwan dahan. Hwëna emki dekon zertronkam ayang gun.

¹⁷ Zen zep, aya-wal oso-wal, ano mae mo kim lowehe gwëk– men kirekamë Timotius mae han ënaka ebe mae hap ërak la gwibir-zimkke. Zini men zen hen ano mae mo kim lowehe gwenan, emki hen desa salbirida gwen.*

¹⁸ Sap ëe mesë emsa de gubirida gwenna beya guk, hen angkam etan nwe go-ho nabanë emsa gubirida'an: Zini beya nik zëre mae mo lowehen nakon anakare enlalana nërtrei gwizimnin, “Yesus zen waba hap te-lidak sonnak tilki.”

¹⁹ Kirekam de zini zen syauk blanak dep dena! Zen hom Alapsa betek në gweblanan, hwëna zëre mae mo tim nikore hole-hlena in desa en betek neibirisen gwenan. Zen zëre mae mo lowe hensa boltere nul gwenan, hwëna zen diki maka nolsaher gwe-gwenan. Sap zëno mae mo enlalana zen auhu-kama ennak dep dena.

²⁰ Hwëna nen an ngatan zi mo langnak dep de wenyu zen. Nen in zebe enlala zon tasiblin naban nësa de ngaya tabin hip de Zini Bian Yesussu kara ë gweblanan.

²¹ Zen sa nëno mae mo auhu-kama tim sin-sinni ansa nëp wet tyasibir-zim zira-dekam de zëre mo tim makan ëliwehen hap. Nen hen dekam zëre mo kim esa ëlitiil ane gwer. Sap zëno kirekam de syal gwibin hip de sosonna man tangan taman kinik. Zen zep sa okamana ansa kitak hëndep denaban bi gwibir zira.

4

Aumwa hap de ol zim-zim:

¹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, zen kirekam em Bian Yesussu de taibliblannak tatem ëzaun. Em ano kwasang gwibirida gwen wenyu– men desaë sap hlauludan hap embwan gwibirida gwenanke. Em in zen tangan ano isrip-sri gwibiridan wenyaye.*

² Yudia ne Sintike ne, ëe ama emsa titi so'an: Aha-ere enlalakam emki ën, sap em apdekam mese Kristus hun ëraha-en gwëka.

³ Hen Sizigus Bak, em eiwa ano syal borse dawem. Emki we darena insa mas gwizimdin– zen dekakim enlalasa aha-en lak. Sap ëe kimë iwe syal gwe-gwëk, zen ano tahasa ap tri koso gwëblak– dekam de Yesus hup de ol dawemsa golluwe gwen hap. Zen Klemen Bak Swe mae han apdekam ano tahasa ap tri noso gwëblak. Ëe ama taibli'an: Zëno mae mo borse-sena mes ngatan zi mo langnak hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo borsemse nabare bukunak ale dabik.

⁴ Em dwan Bian mo bi gwibiridan nakake. Zen in zep em ëisrip-sri gwe tine gwen. Etan emsa gubirida'an: Em ëisrip-sri gwe tine gwen.

⁵ Dikire tingan emsa anakan hla nulida gwëk, “Zëno mae mo enhona sae-sae tanganna. Jakal-jakala tawa naka hom.” Zen kirekam em lowehe gwen, sap Bian Yesus man angkam hatan hap golek de gwe'ara.

⁶ Bahem banakare mae hap ëngalap gwe-gwen. Diki Alap hap em tingan anakan kira gul gweblan, “Ëe ama tol kire hap tahalha gwe'an,” ahaksa, “Ëe kire kareksaë goltowenan.” Hen deban dawemsa em golbla tine gwen.

⁷ Nen de kirekam Alap hap kitak yaing gïl gweblankam, Zen dekam sa anakan dikim tame gul gwen hap de enlalana nëbe mae hap ing ta sone gwizimdi, “Nen an eiwa zëre mo taha terenake lowehe gwenan.” Mensa Alap kirekam ing ta sone gwizimnira, zini desa toton bëjen tame gun– Kristus hun de zeraha-en gwen srëmkamye.

* 3:14 3:14 1Kor. 9:24-27 * 3:17 3:17 1Kor. 4:16; 11:1

* 4:1 4:1 1Tes. 2:19-20

⁸ Zep aya-wal oso-wal, aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Emki ere mae mo enhonak anakare enlala dawem ensa ing ta sone gwen:

Eiwa de enlala,
kwasang-kwasang enlala,
dam-dam enkam de gwën hap de enlala,
enho kles gwesin srëmkam de gwën hap de enlala,
sae-saekam de lowehe gwen hap de enlala,
hen Alap en hon dikim tal gwesin hip de enlalasa.

⁹ Mensa ëe emsa tawa ta gwibik hen ayang gul gwizimk, sap olkam ahaksa ënaka de ebe mae hap ërak tazimdinkim, zen kire enkam lowehe gwek. Dekam Alap, men Zen zëre mo tahana nëp deisu guzim'ira, Zën sa emsa golëlowehe gwerä.

Paulus kim Pilipik de Kristen zi hip dawemna gol sonezimkike, sap zen mes zëno tahalhana su nul sone gweblak:

¹⁰ Eno mae mo zi lup gul sonenna kim yaing gwezak, ëe ama dekam Biansa dawemkam isrip-sri gweblak. Sap ëe holokamë dwam gwe-gwek- dekam de ebon mae onakore olsa sane gwen hapye. Hëndep em kime nër hom asa mas ëblak, ëe dekam zebë hen emsa anakan tawa gwibiridak, "Zen nama asa kwasang në gweblanan." Em home sap asa de kwasang gweblanna olzausuk. Hwëna ëe an langanakë gwë gwenan, zebë eno mae mo abe hap de kwasangna insa tawa gwibir srëm gwe-gwek.

¹¹ Hwëna ëe homë anakan eisbik, "Zen mes asa da dasik." Sap ano enlalana mes tangan hohle gwëka- sap banakare tahalha mae naban de gwën, hwëna dekam sowe henkam de gwën makanë eis gwibirin.

¹² Zep ëe sap de tahalha naban gwën, hen sap tahalha srëmkamye, ëe hwëna sowe henkam de gwën makanë eis gwibirin. Zep ëe mesë tangan dam gulsuk- mensa zini sërkam dei gwibirinye! Zen in zep sap banakare maesa de goltowen nakon, sap itri naban de sowe henkam gwënnä, sap hen usak naban de tahalhakam gwënnä, ëe nama asa sowehehen enkam de gwë gwen makan eis gwibir.

¹³ Sap banakare maesa de goltowe gwenkam ëe nama asa isrip-sri naban gwë gwer, sap Kristus man abe hap sosonna insa gol gweblanda.

¹⁴ Hwëna sap kirekam, em ema tangan ësam gwesik- ano tahalhana insa de ap sul soneblankamye.

¹⁵ Hen Pilipik de zini, ena tawana: Ëe kimë ëse tak ere mae mo langna Make-doniasa hli yuk- ol dawemsa dekon etan

aha lang san gol haladan hap, dekam em ene ano tahalhana ap su kul sone gweblak. Hen zini kim ano ol toran nakon Yesussu daïbli gweblak, dekam hen em ene ano isrip-srina eis gwibik.

¹⁶ Hen Tesalonikak kimë tahalhakam gwë gwek, zëwe hen-henkame ano tahalhana ap su kul sone gweblak.

¹⁷ Hwëna bahem asa kil tin, "An sawe olsa ki asa gu sonebiridaka." Bëjënë. Diki ëe ama tangan dwam gwe'an- em dikim anakan ëtawa gwen hap, "Alap sa abe mae hap dawemna mam gulsuzimdi, sap ëe ama Paulussu mas ë gweblak."

¹⁸ Eno mae mo asa de mas gwe-gweblanna mes tangan sowehek. Zep in syake. Ëe angkam dawem enkamë gwë gwe'an, sap Epafroditus Bak mes eno mae mo abe hap de gol soneblanna golhata zaka. Eno mae mo asa de mas gwe-gweblanna in man Alap hon nwe-mase gwe-gwenan- san de otweransa de zëbe hap tru tasikse gweblanna kiye. Alap man tangan sam gwesik gwibi'ira.

¹⁹ Zep tingare eno mae mo tahalhana sa hen nëre mo Bian Alap Kristus onakore sërkam de kae-kaekam sul sone gwizimdi.

²⁰ Dikire hëndep denaban Bian Alap mo bosena teip nulsublunda gwek! In eiwa tangan.

²¹ Dawem! Ano dawem gol sonenna an amki hen tingare Kristus hun de zeraha-en gwen wenya enbiridak. Eno mae mo ëKristen gwen wal bose wal om men zen aban mae lowe he'an, zen hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

²² Hen tingare ahakore Romak de Kristus hun de zeraha-en gwen wenya kirekam hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk- nonol tangan men zen Roma mo teipsin tangan zi mo golak syal ta gwenanke.

²³ Dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna eno mae mo enhonak lwa gwek.

Paulus mo surat Kolosek de Kristen zi hip

1-2 Tĩngare Kolosek de Kristen zi hip—men zen enho lalakkam lowehe gwenan, hen Kristus en onak men zen tatem ězauk gwenanke,

Kristus mo dam tasĩn zini Paulus onakon, hen nĕre mae mo osona Timotius onakon:

Dawem! Alap mo dwam gwibin sin ki kirekam lwak, zep Kristus asa dam tasikĩ-zĕre hap de olsa dikim gol halada gwen hapye. In zebĕ ebe mae hap ale gulzim'in.

Diki Alap Zĕn sa ebe mae hap kwasang-kwasang zemka mamkam gol gwizimdi. Hen nen zĕno taha terenak esa lowehe gwer.

Paulus kim wal bose wal zeban Kolosek de Kristen zi hip Alapsa zigu soneblakake:

³ Ĕe ěre mo wal bose walya ban kimĕ ebe mae hap Bian Yesus mo Biansa abe la gwenan, ěe dekam dawemsaĕ Alap hap olbla tine gwenan.

⁴ Sap ěe mesĕ anakan ěsane gwe-gwek, “Kolosek de Kristen zini in mes tangan Kristussu dawemkam daĩblĩblak, hen zen tĩngare aya-wal oso-walya dawemkam kwasang neĩbirida gwenan.”

⁵ Em mae habe kirekam lowehe gwenan: Sap em anakare enlala nabane Alap hon ěyaĩng gwe kinĩ gwe'an, “Ano mae mo dakal hap de gol dawemna mes ngatan zi mo langnak Alap nĕp hamal tazimki.” Ngatan zi mo lang hap dena insa, em mese ětawa gwek- in kim eiwa de ol dawemna ebon mae onak hatakke.

⁶ Ol dawemna in angkam man tĩngare lang san langa gwesik halada'an. Zini zep beyakam ěei gwe-gwe'an- in kirekam hen ebon mae onak lwakye. Em kime ol dawemna insa ěsane gwek, em dekam zebe anakan tame uk, “Hare Alap mo nĕbe mae hap de kwasang-kwasangna eiwa kike.”

⁷ Em Epafraas Bak onake ěsak. Zen ano mae mo syal bose dawem tanganna. Hen zen ano mae mo weinak Kristus mo nganak iwe syal gwe-gwenda.

⁸ Zen kim awe hata zaka, zen man asa gubirida zaka, “Kolosek de Kristen zini man hen emsa Alap mo Enho nakore kwasang-kwasang naban kwasang neĩbirida gwenan.”

⁹ Zen in zep, ěe kimĕ kirekam emsa asal-biridak hĕndep angkam, ěe homĕ Alapsa de ebe mae hap abe ta gwenna olzausuk gwenan. Ĕe anakanĕ Alapsa abe la gwenan,

“Bian, ere mo dwam gwibinsi de tawa gwibin hip de enlala blasa emki zĕbe mae hap dawemkam ing ta sone gwizimdin-ere mo Enho nakore enlala blalkam.

¹⁰ Dekam Kolosek de Kristen zi mo lowe henna sa Bian, ere mo nwenak dakastĩl gwer, hen zen sa aha zi hip anakan noltrei gwizim, ‘Bian en hon de lowe henna, an kirekam.’ Dekam zĕno mae mo lowe henna te makan sa tĕ gwer- dawemsa de aha zi hip goltrei gwiziminkim. Hen Bian, dekam zĕno mae mo Emsa de tame tanna sa esek gwese gwizim.

¹¹ Bian, dikire ere mo sĕrkam de sosonna zĕbon mae onak lwa gwek, hĕndep zen sĕrkam ětatete gwen- sap banakare karek maesa de goltowe gwenkam. Hen deban zen ěisrip-sri gwe-gwen,

¹² hen dawemsa zen ebe hap gol gwe-blam. Sap Em mese zĕno mae mo enhona oto tasizimki- zen dikim ngatan zi mo langnak bitĩ gwen hapye, hen zen dikim ere mo hlĩl irin zi niban zĕwe hĕndep denaban lowehe gwen hapye.”

¹³ Ĕe kirekamĕ Biansa ebe mae hap abe la gwenan, sap Bian mes nĕsa lang kawesĩn nĩkon hlĩl tĩbirin halzaka- zĕre mo dang tĩninak de Tane mo ĩrĩk gĩnnĩk depye.

¹⁴ Tane zem in, Zen nĕsa karek-karek nakon hlĩl ti sonebirkĩ- men zen sap orep nĕsa hulekye. Sap Zen Zen- nĕno mae mo karek-kareksa de tap gulsuk gwizimdin hip de Zi niye.

Mae hap de ol: Kristus Zen Zen- teipsĩn tangan Zi niye.

¹⁵ Zini nen home Alapsa nwekam hla la gwenan.

Hwĕna Alap mo nonol Walasna Kristus, Zen Alap zĕre mo nwe-mase naban apdenak.

In zebe Kristus onakon Alapsa anakan tame la gwenan, “Alap Zĕna Zen hen kirena.”

Tane zem Kristus, Zen hen Alap mo tĩngare yang tabin wenyik mo teipsinnĩ.

¹⁶ Kitak de kire-kirena, zen Alap Kristus mo taha san yang tabirkĩ-

sap ngatan zi mo langnak dena,

sap okamanak dena,

sap hlauluda gwen wenya,

hen sap hlauluda gwen srĕm wenya.

Sap Alap mes Kristus de kitak bi gwibin hip kalang gweka-

sap tĩngare ĩrĩk gĩnnĩ, mamna hen betekna,

sap okamanak dena,

hen sap ngatan zi mo langnak denaye.

¹⁷ Zep tĩngare Alap mo yang tabinni, zen ausuna Kristus.

Zen Zen kitak zère mo sosonkam teirensik gwibirida-
yakla nwna, benna, hen hi mae naye.

Zen in zep dawemkam aha-erenak ërlwa gwenan.

Zen srëmkam maka ësekwak gwe'an.

¹⁸ Zep Kristus hun de zeraha-en gwen zini, zen okamanak awe san de Kristus mo timni kiye.

Kristus Zëna Zen zëno mae mo nola.

Zen nonol lonesen nakore Zi,

Alap zère mo nonol Walas.

Zen zep nonol tanganna tïn nikon ngaya gweka-

Zen dikim tîngare ëngaya gwen wenyaka teipsibiridan hap.*

¹⁹ Sap Alap Zëna man tangan tîngare enhonaban de Tane zem in hon gwë gwen hap sam gwesikî.

²⁰ Sap Alap mes kalang gweka

Zëbon onakon de tîngan etan zère han zerumlae gwen hap-

sap okamanak de lowehe gwen wenyahen ngatan zi mo langnak de wenyah.

Zen Tane zem in mo kalkam kitak golëumlae gweka-

men zen te-lidak son nakon nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip wet soblakke.

²¹ Zep nen hen menkam Alap mo jal zi mo kime lowehe gwëk. Nen dekam Alap onakon langanak, sap dekam nëno mae mo lowe henna hen enlalana karek enna.

²² Hwëna angkam mes Kristus nësa Alap zère hon golëyaïng gweka, hen mes nësa golëumlae gweka- Zen kim zi tangankam de tim niban nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip tîlkike. Zëno syala in kon zep Alap angkam nësa anakan enlala gwibirida gwe'ara, "Zen mes tangan ère mo nwenak ëdakastil- san de ëkarek gwen srëm zini kiye."

²³ Zen in zep, Yesussu de taïbliblan nakon bap nen ëbutetal gwen. Nen tatem zëwe en ëzauk gwen. Hen Zëbon en nen enlalasa anakan zon tasikin gwen, "Mensa ëngaya gwen hap dena nësa gugubiridaka, nen eiwa esa ulin." Nen kire enlalasa gol moko makan eiyas tan-ekakim ëëwak gwe srëm gwe-gwëk. Sap e-en home ol dawemna insa laïblibik. Hwëna desa mes tîngare lang san nol haladak, hen asa mes Bian Yesus dam tasikî- desa de golluwe gwen hapye.

Paulus kim zère mo syala srip gulsuzimkike:

²⁴ Zen in zep, aya-wal oso-wal, ëe ama isrip-sri gwe-gwe'an- ëe ansa karekna

goltowe gwenanye. Ëe sap asa jalom ëk tîhinak awe gwë gwer. Sap ol dawemna insa nen laïblibik, ëe desa de golasas gwe-gwen jal habë awe gwë'an. Nen Kristen zini mese Kristus mo timnik bitî gwëk, ëe zebë hen anakarekam dam gulsuk, "Ëe kimë Kristus mo bose hap karekna goltowe gwe'an, zen san de Zën de hen etan goltowenna kiye."*

²⁵ Zep Alap asa tîngare Kristen zini emsa de mas gwibirida gwen hap dam tasikî-em in zen hen Kristus mo timnik bitî gwëkke. Hen ano syala, zen emsa de sowe henkam Alap mo olkam hleng sosubirida gwen hap.

²⁶ Ëe men dekamë emsa hleng sosubirida gwe'an, zen men desa orep tangan Alap nësa de ngaya tabin hip dena kalang gwe gukuke. Nëno mae mo auyanzana, zen man sap desa de tame gun hup dei gwibik. Hwëna angkam Alap mes zère mo hlil irin zini nëbe mae hap goltreizimki.

²⁷ Hen Zen man dwam gwe'ara- tîngare zi ausu dikim anakan ëtawa gwen hap, "Zère mo ngaya tabin hip de kalangna in, zen sërkam de hë'ho gwibin tanganna." Bol-zaun tanganna, Kristus Zen diki nëno mae mo enhonak Zen gwë gwen. Zen dekam tangane anakan tame ul gwenan, "Nen eiwa esa zère mo ngatannak yaïng gwer."

²⁸ Zen in zebë ère mo wal bose walya ban Alap onakore enlala blalkam tîngare zini anakan titi la gwibirin, "Karek san dep de orana insa baes ëblak. Kristus Zen Zen- ëngaya gwen hap de ora naye." Sap ano mae mo dwam gwibinni, zen tîngare zisi de Alap zère onak de tagal gulsunnuk anakan golëtrëblan hap, "An mes tangan Kristus hun de zeraha-en gwennak ëtatete gwëk."

²⁹ Ëe, Paulus, zen in zebë tangan tîngare ère mo sosonkam alp gwe-gwenan. Hwëna ère en tangan mo sosonkam homë. Hwëna Kristus abon zère mo sërkam de sosonsa ing gul sone gwenda.

2

¹ Aya-wal oso-wal, ëe ama em dikim ano syal hap denaka ëtawa gwen hap dwam gwe'an. Ëe syala dohon-hon tangannakë gol gwenan- Kolose hen Laodikiak de zini ebe mae hapye, hen tîngare ahakore Kristen gwen zi hip men zen hen asa hla da srëm gwe-gwenanke.

* 1:18 1:18 Ef. 1:22-23 * 1:24 1:24 Kol. 1:18; 2Kor. 1:5

² Ëe mae habë tîngare ëKristen gwen zini ebe mae hap alp gwe-gwenan: Em dikim enho nakon êtatete gwen hap, hen em dikim enaka de kwasang gwibirida gwenkam ëaha-en gwen hap. Zen dekam esa sul sonenkam anakan tame ul gwer, “Alap insa nêr hom zêre mo ngaya tabin hip de kalangna nêp goltreizimki, zen hê’ho gwibin tanganna. Zêno ausuna zen kitak Kristus onak.”

³ Sap Alap mo enlala blala hen kalangna, mensa zini sêrkam dei gwibirin, desa Kristus hun de zeraha-en gwenkame tame ul gwenan.

⁴ Ëe mae habë desa ebe mae hap ale gulzim: Emsa de yasik tabin hip de zi boton ora san dep sîl tîbirhal srêm gwe-gwen hap. Yasik ta gwibin zini in mo ola sap zen dêrek gwen, hwêna bahem desan ang ta gwen.

⁵ Ëe sap ebon mae homë gwê’an, hwêna ano enlalana san de eban mae de golêlowe henna kiye. Zep ëe ama tangan sam gwesik gwenan- anakan de emsa salbirida gwenkam, “Zen dawemkam lowehe gwenan, hen Kristussu de taîbliblankak tatem ëzauk gwenan.”

Kirekam de taîbliblankak nakon de Kristus hun zeraha-en gwen hap de ol:

⁶ Nen mese anakan ëkira gwek, “Kristus Yesus, Zen eiwa ano mae mo teipsinni,” zen in zep nen ki ëalp gwe-gwen-dawemkam de Deban zeraha-en gwen hap.

⁷ Nen ki Yesus onak ëmas gwirin. Nêre mae mo gwënnak nen ki Kristussu gwëblan- san de ngîrîn gol tenya kiye. Desa de taîbliblankak nen êtatete gwe zahe gwen- men kirekam Epafra Bak emsa tawa ta gwibirkike. Deban nen ki Alap hap enho nakon dawemsa golbla tine gwen.

⁸ Dawem! Zi mana emsa zêre mae mo yasik tabin sin dikim ang tan hap dahyo halank. Zen man zêre mae mo tawa tabinni insa tim nul gwenan, “An enlala blala korena.” Hwêna zen zi zêre mae mo totore enlala yang tasîn. Zêno mae mo tawa tabinni, zen auyan-aza mo ol aîsîli kon, hen okamana awe de teipsîn dowal-dowala korena. Kristus onakore naka hom.

⁹ Kristus sap zi tangankam hata zaka, hwêna Alap man tîngare enho naban Kristus hon gwë gwenda.

¹⁰ Hwêna angkam hen kirekam Kristus nêsa tîngare enho naban golëgwë gwenda- nen an zene Deban ëraha-en gwekye. Zen Zen- tîngare teipsîn-teipsîn

wenya kon Teipsîn Tangan naye, sap okamanak de wenya kon, hen sap gulk de wenya konye.

¹¹ Nen kime Kristus hun taîbliblankak ëraha-en gwek, Zen dekam zep nêno mae mo enhonak anakan ale gulku, “An êre mo dena.” Nen dekam zebe hen enho nakon anakan eis gwibi’in, “Ano karek gol gwen timni an mes Kristus te-lidak sonnak goltîlki.” Yahudi zini kim to mipna blom dasik gwibirin, zen tahakam tim ensa weiwei da gwibirin. Hwêna Kristus hun de zeraha-en gwenkam, zen dekam zebe enho nakon ëliwehe gwenan.*

¹² Sap nen kime Kristussu de taîbliblankak baptis gwennak ang ta gwenan, dekam man anakan nwe-mase gwe-gwenan, “Nêsa hen mes Kristus mae han apdekam kang nulnek.” Hen Zen kim tîn nîkon ngaya gweka, dekam zep hen anakan nwe-mase gwe-gwenan, “Nêsa Zen dekam golëngaya gweka.” Zen kirekam nêbe mae hap lwa gwizim’in, sap nen ema anakan Alap mo sosonna laîbli gwibi’in, “Zen eiwa mes Kristussu tîn nîkon ngaya taka.”*

¹³ Orep nen Alap mo nwenak san de toktokna kiye. Sap nen dekam karek ensae syal ei gwibik, hen nêno mae mo enhonak dekam auhu-kama enlala in lwa gweka. Hwêna angkam Alap mes nêsa apdekam Kristus mae han ngaya tabirki- Desa kim tîn nîkon ngaya takake. Zen Zêbon onakon Alap nêno mae mo karek-karekna totoresa nêp tap gulsuzimki.*

¹⁴ Menkam nêno mae mo karek-karekna man ngatan zi mo langnak bukunak naît gwibik- tokonak de bonsa de aîtbin makan. Zao hen man ale nul gwek, “Kirekam de Musa mo olsa de gulumurun zini, kirekam de karek tan.” Hwêna nêno mae mo bon yala in kitak Alap hom gulku-Kristus hup de te-lidak sonnak de makan gul irinkim. Deban zep Yesus goltîlki.

¹⁵ Sap Kristus kim te-lidak sonnak tîlki, Zen dekam zep hen dowal mo kigîsa wal bose wal zeban tahalebin nika yal gul ineka- anakan dikim tîngare zi hip golêtreizimdin hip, “Zêno mae mo sosonna angkam hom tangan.”

¹⁶ Zen in zep, zi de anakan emsa titi ta gwibinni,

“Em ba habe golsriwen tembanena insa olgwen gwibirin?”

“Hen golsriwen hona insa ba habe otde gwibirin?”

“Alap hap de yaklana insa em ba habe ang ta srêm gwe-gwenan?”

* 2:11 2:11 Gal. 5:24

* 2:12 2:12 Rom. 6:4

* 2:13 2:13 Ef. 2:1-5; 2:8

"Ben ëse hap de tembane yawalak em ba habe ang ta srëm gwe-gwenan?"

"Hari Sabatnak hen ba habe syal ta gwenan?"

kirekam de emsa zi titi ta gwibinni, bahem salbirida gwen.*

¹⁷ Sap kirekam de golsriwenna in, zen Kristus de hatan srëmnake kirekam syal ei gwibik. Sap dekam namae kara ë gweblak. Zen in kitak san de honak de zëre mo au-ausa hla ta inenna kiye. Hwëna eiwa de tanganna, zen Kristus onake hla kul gwenan.

¹⁸ Anakan hen ki emsa yasik da gwibirin, "Alap mo dam taha nakore zi de nësa mas gwibiridan hap, tembanesa nen ki ëlwa gwen- dekam de blikip gwesibiridan hapye." Kirekam de zini anakan hen ki titi da gwibirin, "Ëe kirekamë eisirkim hlauk. Ano eisiri an san nen ang tan." Hwëna em bahem desan ang ta gwen. Dawem! Zen mana ngatan zi mo lang san dep de orasa ebe mae hap gwa-gwa da gwizimmink, ki hwëna em molye zëwe dep de mire sigina lop laink. Kire zini waba hap zënaka boltere da gwibirin, hwëna zëno mae mo enlalana auhu-kama en nakorena.

¹⁹ Kire zini mes Kristus onak de ëmas gwirin nikon ësyalhe hanak. Hwëna Kristus Zen diki Zen Nola. Nen an tingare Kristen zini san de zëno taha-tanana kiye. Zep Kristus mo timni, sap dan gaing nënna hen sana, zen kitak zëre mo sosonkam aha-ere timnik ësyal gwe-gwenan. Kristus mo timni in dekam zep mam gwe-gwenan- men kirekam Alap Zëna dwam gwibi'irake.*

²⁰ Nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep Zen kim tilki, Zen nëban mae apdekam golëjuweka. Okamana awe de teipsin dowal-dowala menkam man nësa dahalebik. Hwëna Kristus kim nësa golëjuweka, nen dekam zebe zëno mae mo tahalebinni in kon ëhil gwe hanak. Zep em ba habe etan yasik tabin sin de ang tan hap ëalp gwesik gwe'an?- okama ennak dep de anakare jalse gwen san de lwan dahan hapye:

²¹ "Ansa bahem twin gwibin."

"Ansa tangan bahem mae akasibin."

Ahaksa, "Bahem ansa olk gun."

²² Hwëna okamanak awe de tembane nwe-masena, zen twinbinkim dekam zep jek-jak gwe-gwenan. Zep ba hap de kire hap etan jalse gwen ola mas gul gwen hap?! Zen auhu-kama zi mo jalse gwen. Alap onakore naka hom.

²³ Eiwa, auhu-kama zi mo jalse gwen ola insa zini man tim nul gwenan, "Nen eiwa

nëre mae mo timkim de syal dohon-honna ansa syal gwe-gwibinkim esa Alap mo nwenak ëdawem gwer." Zen zep waba hap zëre mae mo timni karek da gwibirin-anakan de tim gunkum, "Ëe an dekam Alapsaë blikip gwesibili'an." Zep kirekam de yasik tabinni insa man tim nul gwenan, "An enlala blala korena." Hwëna zëno mae mo syala in waba hap! Zini men zen sap desan ang ta gwenan, hwëna zëno mae mo auhu-kama hole-hlena hom kim tap gwe-gwizimmink.

3

Anakare enlala naban de lowehe gwen hap de ol: "Ano angna zen awe hom. Zen ngatan zi mo langnak gwë'ara."

¹ Zep nen mese Kristus hun de zeraha-en gwenkam zëno timnik bitì gwek. Zep man nwe-mase gwe'an: Kristus kim tilki, Zen nëban mae golëjuweka. Hen Zen kim etan ngaya gweka, hen ngatan zi mo lang san dep kim sewe seka, nësa dekam zep hen golësesek gwe seka. Zen in zep, nen anakarekam ëenlala gwe-gwen, "Ano angna, zen awe hom gwë'ara. Zen ngatan zi mo langnak gwë'ara- men zao Kristus Alap mo dam taha nakon teipsinkim nikin'irake."

² Zep nëno mae mo enlalana dikire gulk de lang ennak ëdohon gwek- men zëwe hen nëno mae mo angna ëgwë gwe'anke. Okamanak awe bap zen.

³ Okamanak awe, nen tok-tok makare nike lowe he'an. Sap nëno mae mo angna Kristus angkam Alap zëre onak golëlowehe gwe'ara- men zëwe enho aha-erekam Alap zëre han ë gwe'arake.

⁴ Nëno mae mo eiwakam de angna, zen Kristus onak. Zep Alap kim de Kristussu tingare zi hip zertreizim'inka, nen hen dekam zëwe! Hen nen dekam teipsin-teipsin zi mo kim esa Kristus mo alp nakon zëre mo ngatannak hen lowehe gwer.

⁵ Zen in zep, ere mae mo auhu-kama tim nikore hole-hlena emki gwirsik irin-anakarena,

kahalo gwen hap de hole-hle, wesya de lirak oson hap de hole-hle, swi enkam de gwë gwen hap de hole-hle, aha karek maesa de gon hap de hole-hle, hen te-ala beya gwen hap de hole-hle naye. Te-ala beya gwen hap de hole-hlena in, zëno nwe-masena apdenak- yang tasin dowalsa de boklesa kom so gweblan nabanye. Sap te-ala beya gwen hap de enlalakam de gwë gwenkam, dekam hwëna Alapsa lip sane ë gweblanan.

* 2:16 2:16 Mrk. 7:14-23; 1Tim. 4:1-5 * 2:19 2:19 Ef. 4:15-16

⁶ Zen kirekam zini karekna nulin halasen gwenan, hwëna zen dekon zep Alap mo jala okamanak de hatan hap golek de gwe'an. Zini men zen kirekam Alap mo dwam gwibin srëm san lowehe gwenan, Zen dekam sa timbwas tabir zira.

⁷ Nen hen menkam kirekame lowehe gwëk. Nësä hen dekam kirekam-kirekam hole-hlena in zen hule gwëk.

⁸ Hwëna angkam nen ki nère mae mo kirekam-kirekam hole-hlena insa hiri gunwal bosyansa de u sal-sal gweblan, husus gweblan,

lamang tan,

wakwak tan,

hen nop-nop gweblan mae naye.

⁹ Nère mae mo Kristen bose walya bap nen boton ta gwibin. Sap nen mese nère mae mo ëpba kirekam-kirekam naban hole-hle naban baju ëpbasa de hiri son makan hiri osok.

¹⁰ Dekam zebe hwëna ngatan zi mo langnak dep de enlala ësena baju ëse mo kim alala lak. Nen angkam san de aha zi, ësena. Alap men Zen nësä yang tabirki, Zen man etan nësä ëse ta gwibirida- zère mo kim dikim ëliwehen hap, hen zënaka dikim hli-hli tasin hip.

¹¹ Zep nen an angkam san de ëse yang tabinni kiye. Zep kire zini zen bëjen etan zënaka anakan klis gul gwen:

"An Yahudi zi."

"An Yahudi srëm zi"

"An to mipsa de blaonsublunna."

"An kire srëmna."

"An aha zi ausu nakore zi."

"An kareksa de gol gwen zi ausu nakore zi."

"An zi mo tana iltikinnik de babu gwen zi."

"An kire srëm zi."

Sap nen an kitak Kristus hun de zeraha-en gwen zi, hen Zen angkam nëno mae mo enhonak gwë gwe'ara.

¹² Zen in zep, nen Alap mo hlil irin zi mo kim nen lowehe gwen. Sap nësä mes zère han dikim zeraha-en gwen hap ngan tasibirki. Zep nen an zen- Zëno kwasang gwibiridan wenyaye. Zep nen ki nère mae mo lowehen ësena insa pakean ëse mo kim alala ta gwen- anakarekam de lowehe gwenkam,

dawemsa hen kwasang-kwasangsa de tångare zi hip gol gwizimdinkim, enlala betekkam de lowehe gwenkam, tångare zisi de sae-sae enkam golëlowehe gwenkam,

hen tatem de ëzauk gwenkam.

¹³ Jala bap nen lam gul gwen- dekam de hwë-hwëkam nënaka kareksa gol gwizimdin hipye. Hwëna nen ki hwë-hwëkam

kwasang tola ban karekna insa eititi gwe-gwibin. Sap Alap mes Kristus mo kwasang-kwasang nakon nëno mae mo karek-karekna eititi gwibir-zimki, zep nen hen diki kirekam nen eititi gwe-gwibin.

¹⁴ Hwëna bol-zaun tanganna, nënaka nen kwasang gwibirida gwen. Zen san de tak ësesa de daunnu kiye- pakean ësena insa dikim jak sosun hup. Zen dekam tangansa aha-ere enlalakam lowehe gwer.

¹⁵ Sap Alap mes nësä kwang guludaka-Kristus mo timnik de bitì gwenkam dikim ëaha-en gwen hapye. Zen zep Kristus onakore aha-ere enlalakam de lowehe gwen hap dena in, dikire nësä enho nakon irik gik. Deban Alap hap nen dawemsa golbla tine gwen.

¹⁶ Kristus hup de ol dawemna dikire nëno mae mo enhonak dawem enkam sa gwëk. Hen tångare Kristus onakore enlala blalkam nen nënaka tawa ta gwibin, hen dawem san dep nen dekam nënaka titi ta gwibin. Hen Alapsa nen enho nakon terya ban isrip-sri gwe-gweblan- sap Alap mo ëbpa ola kore tèrkam, Kristus hup de tèrkam, hen sap Alap mo Enho nakore tèrkam.

¹⁷ Nëno mae mo lowe henna, sap syala hen ola, dikire Bian Yesus mo bose ensa dikim teip gulsuk gweblan en hap lwa gwëk. Hen deban Bian Alap hap nen dawemsa golbla tine gwen- Kristus insa dawemna nëbe mae hap gol gwizimnirake.

Aha-ere golak de Kristen zi kirekam zënaka golëlowehe gwen hap de ol:

¹⁸ We walya, emki ere mae mo zi walya blikip gwesibirida gwen, sap Kristen we wal hap zen kirekam dakastilzim'in.

¹⁹ Zini, emki ere mae mo we walya kwasang gwibirida gwen. Jal-jalkam bahem golëlowehe gwen.

²⁰ Walasna, ane-bia mo ol san em ang ta gwen. Bian Alap dekam sa hen emsa sam gwesibiridala.

²¹ Bi walkam dena, ere mae mo walasna bahem u sal-sal ta gwibin. Ki hwëna enlalanik sa ëdowe hana gwer.

²² Zi mo tana iltikinnik de ëbabu gwe-gwen wenya, ere mae mo okamanak de zi bina in mo ol san em ang ta gwen- sap zen de emsa kara ta gwennak, hen sap kara tan srëmna. Hen tångare enho naban em betek gwibirida gwen. Sap em dekam ere mo eiwakam de zi bina Bian Yesussue hen blikip eisik gweblanan.

²³ Zep banakare maesa de syal gwibinkim, tångare enho naban em anakare enlala naban syal ta gwen, "Èe an zisi homë babu gwebla'an. Hwëna Bian Yesus mo abe hap de dwam gwibir- blinna,

zen ère mo zi bina an, zëno ëk nakon sa wet so gwer.”

²⁴ Zen kire enlala naban em syal-syalkam syal ta gwen, sap ena anakan tawana, “Zen diki Bian Yesus sa ère mo syal eini ap golblala- Zen kim zëre mo hlil irin zi hip de hamal gulzimdinni insa golzim'inkaye.” Eiwa, Zen Zen en tangan emsa bi gwebla'ara.

²⁵ Hwëna emki ëenlala gwen: Men zen karekna nol gwenan, Alap sa etan zëre mae mo karek gon jam enkam karek tabiri- sap bose nabare wenya, hen sap bose srëm wenya. Alap hom ahakore en naka auhu-kama zi mo kim golëake gwenda.

4

¹ Men zen aha zisi bi neibirida gwenan, emki ere mae mo tana ìlùkinnik de lowehe gwen zisi enlala dam-dam enkam golëlowehe gwen, hen zëno mae mo tahalhasa emki sul sone gwizimdin. Sap ena hen mes-em ëtawa gwek, “Asa de bi gweblan Zini hen kike- men Zen ngatan zi mo langnak gwë gwendaye.”

Aumwa hap de titi tabin ol:

² Alapsa em gu sonebla tine gwen. Hen salok-salokkam lowehe gwek- ekakim anakare enlala naban lowehe gwek, “Nen ki kire hap Alapsa abe tan.” Hen deban dawemsa Bian hap olbla tine gwek.

³ Abe mae hap emki hen abe ta gwen- orasa dekakim ap kles tyasik gwizimki, ëe akakim Kristus hup de ol dawemsa * aha zi hip sowe henkam srip ulsuk gwizimk, ëe in zep de jal hap bwinak awe gwë'anke.

⁴ Zep abe hap emki hen anakan abe ta gwen, “Zen diki dam-dam enkam zen srip gulsuk gwizimdin.” Sap Kristus Zen kire hap asa dam tasiki.

⁵ Em de Kristussu de taibliblan srëm zi niban golëlowe henkam, dekam enlala blala ban em golëlowehe gwen. Hen Alap de ebe mae hap Kristus hup denaka dikim srip gulsuzimdin hip orasa kles tyasik gwizimdinkim, desan en em ang ta gwen.

⁶ Hen emki dawem enkam de ding gul gwizimdin hip ëalp gwe-gwen. Eno mae mo ol toranna, kwasang naban zen lwa gwen, hen zen dërek gwe-gwen.

Mae hap de ol: Paulus mo wal bose walya dekam kirekam lowe he'ak.

⁷ Èe suratna ansa nëre mae mo os-ona Tikikus Bak honë ebe mae hap gol sonezim'in. Zen ano dang üninak de syal bose, hen zen taibliblan tanganna.

Tingare abe hap de ola, zen zen sa emsa tonbirida zala.

⁸ Zen in zebë ebon mae osan zer sonek-zen de eno mae mo enlalasa së ta sonezimzin hap, zëbon onak de abe mae hap de olsa ësane gwenkam.

⁹ Kolose ere kore walya Onesimus Bak, zen hen sa ang gwebla zala. Zen hen nëno mae mo dang üninak de oso, hen taibliblan tanganna. Zi darena in zen sa kitak abe hap dena emsa anakan lonbirida zala, “Paulussu angkam kirekam në gwebla'an.”

¹⁰ Aristarkus Bak, men debanë bwinak awe ë gwe'an, dawem emsa ebe mae hap gol sonezimki. Barnabas Bak mo näimlina Markus hen dawem emsa ep gol sonezimki. Markus hup de ola mensaë nonol emsa gu sonebiridak, zen desan em ang tan: Zen de ebon mae hata zankam, emki dawemkam dokwak tan.

¹¹ Hen Yesus Bak, aha bosena Yustus, zen hen dawem emsa ebe mae hap gol sonezimki. Yahudi zi ausu nakore ëKristen gwen dan-ahare zini in, zen zen en ano tahana ap tri noso gweblanan- Alap mo irik gin hip de ol dawemsa de golasas gwe-gwennakye. Zen zen asa dawemkam tatete da gwenan.

¹²⁻¹³ Hen ahana Kolose ere kore walya, Epafraas Bak, zen hen dawem emsa ebe mae hap gol sonezimki. Zen hen Kristus mo nganak de syal gwe-gwen zi dawem tanganna. Zen enho zon tasik gweblankam ebe mae hap Alapsa abe ta tine gwenda- em dikim Kristussu de taibliblannak tatem ëzauk gwen hap, hen Alap mo dwam gwibin sin dikim ëtal gwesin hip. Zen kirekam zausun srëmkam ol gu sonenkam emsa alp gwibirida gwenda- sap Laodikiak de zini, hen Hiyerapolisk de zi.

¹⁴ Ano mae mo dokter dawemna, Lukas Bak, apdekam Demas Bak han, dawem emsa hen ebe mae hap ol sonezimki.

¹⁵ Laodikiak de ano mae mo aya-wal osowal hap emki hen ano mae mo dawem gol sonenna ansa ayang gulzimdin. Hëndep Nimfa Bak hap hen ayang ulbik, hen tingare Kristen zini men zen zëno golak tagal gwe-gwenanke.

¹⁶ Em kim suratna ansa tingare Kristen zi mo inik baca ulsuk, dekam hwëna Laodikia san dep ol sonek- zao de zi deka hen baca nuk. Èe mesë hen aha suratna Laodikiak de Kristen zi hip gol sonezimki. Zen kim hen desa ebe mae hap ayang nul sonezim'ik, desa hen tagal gwennak baca uk.

* **4:3 4:3** Mensa ayatna awe “Kristus hup de ol dawem”kam li nul sonek, Paulus “Kristus hup de ol aning gun”kum ale gulkul. Desa de dam gulsun hup, emki hlaun Kol. 1:26-27, hen Kol. 2:2nak.

¹⁷ Hen Arkipus Baksa anakan enblak,
 “Ebe hap mensa syala Bian Yesus wei yul
 soneblaka, dawem enkam de sul sonek.”

¹⁸ Aumwa hap de ola ansa ëre mo
 tahakamë ep ale gulzim'in: † Ëe, Paulus,
 dawem ensa ebe mae hap gol sonezim'in.
 Ëe ama etan emsa enlala sobirida'an: Ëe
 awe tahalen nikë jalom ëk tihinak gwë
 gwe'an!

Bian Alap mo kwasang-kwasangna
 dikire ebon mae onak lwa gwek!

† **4:18 4:18** Suratna an, aha zi Paulus mo olsa ale gulzimki. Hwëna aumwa hap de ol ensa, Paulus zëna ale gulku.

Paulus mo surat Tesalonikak de Kristen zi hip

¹ Suratna an kitak de Tesalonikak de Kristen zi hip, Bian Alap ne Teipsin Zini Kristus Yesus nik mo bi eibiridan wenyu kip,

Paulus, Silas, hen Timotius mae onakon:

Dawem! Diki Alap Zën sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap gol gwizimdi. Hen nen zëno taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Tesalonikak de zini dawemkam ëKristen gwek.

²⁻³ Aya wal oso wal, ëe hen-henkan ebon mae onakonë dawemna Bian Alap hap olbla tine gwenan. Eno mae mo bosesem-sesa de gubin nibanë etan-etankam anakan en sone gweblanan,

“Bian, ëe dawemsa ebe hap ol gwebla'an, sap Tesalonikak de zini zëre mae mo Bian Yesusu de taibliblansa dawemkam aha zi hip noltrei gwizim'in, hen zëno mae mo kwasangna mes aha zisi de mas gwibirida gwenkam wet sozimk. Hen zen Kristus de lwahal zannak dep dawemkam kara në gwebla'an, in zep tatem ëzauk gwe'an.”

In zebë kirekam nëre mae mo Bian hap dawemna ebon mae onakon ol gweblanan.

⁴ Aya wal oso wal, ëe orep mesë anakan dam ulsuk, “Alap man emsa kwasang gwibiridaka, in zep hëndep emsa hlil inki.”

⁵ Sap ëe kimë ol dawemkam emsa tawa la gwibik, em mese dekam anakan dam ulsuk, “An totore olsa hom. An Alap mo ol, soson tanganna.”* Dekam zep hen Alap mo Enhona ebon mae ing gwe heka, in zep ola in eno mae mo enhonak dawemkam saltük. Ena hen tawana: Ëe men kirekamë ebon mae onak ënaka ërak makan kang ul gwekye.

⁶ Zep em dekam zebe Bian Yesus mo ërak san, hen ano mae mo ërakna in san ang tak. Em hen aha zi hip ere mae mo Alapsa de taibliblanna ema oltrei gwizimk. Zao zep hen emsa Desa de taibliblan srëm wenyik sërkan karek da gwibik. Sap man ki emsa neibirida gwek, hwëna em home dekam Yesusu de ang gweblan hap baes tak. Sap Alap mo Enhona man ebon mae isrip-srina ing gul sone gwizimki, zebe ola insa dawemkam urensik gwek.*

⁷ In zep Makedonia hen Akaya mo langnak de Kristen zini ebon mae onakon anakan hla nul gwek, “Kristen zini diki kirekam zëre mae mo eini noltrei gwizimnin.”

⁸ Bian Yesus onakore ol dawemna insa dekam zep ebon mae onakon Makedonia hen Akaya san dep nolteisik. Hwëna desan en hom. Tingare zi-ë zi-ë san eno mae mo Alapsa de taibliblanna insa mae nolteisik. Zep ëe etan enda kore zisi asa anakan gubiridal?– “Zen mes dawemkam ëKristen gwek.”

⁹ Sap ëe kimë desa olëtowe gwenan, zen man kitak asa anakan aïsü neibirida gwenan, “Tesalonikak de zini dawemkam emsa dokwa-kwak nuk. Zëre mae mo ensasa srëm dowal yang tabinni dekam zep hli nulidak. Dekam zep hwëna Ngayu Zini eiwa de Alapsa betek nëblak.”

¹⁰ Zen man hen asa nenbirida gwenan, “Tesalonikak de zini dawemkam Yesusu lwahal zannak dep kara në gweblanan.”

In eiwa, aya wal oso wal, sap Alap eiwa tin nikon Tane zemka ngayu taka, zep Zen eiwa ngatan zi mo lang nakon sa nësä kwang guluda hala– nen de Alap mo jalsa okamana awe hlaun srëm hap. Sap Alap mo jal de okamanak hatan hap dena man tangan golek de gwe'an.

2

Mae hap de ol: Paulus mae kim Tesalonikak de lowehe gwennak ërak makan zënaka kang nul gwekke.

¹ Aya wal oso wal, ena tawana: Ëe waba hap homë ebon mae yaing gwek.

² Ena tawana: Ëe kimë nonol Pilipik yaing gwek, zen man tangan asa karek da gwibik hen lamang da gwibik. Eno mae mo ënak hen man sap asa jalse neibirida gwek. Sap eiwa kirekam, hwëna nëre mae mo Alap abe mae hap enlala tatetena zer gwizimki. In zebë udobe naban Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna inkam emsa lonbirida gwek.*

³ Zep ëe emsa de yasik tabin hip homë yaing gwezak. Aha enlala aning tan naban homë yaing gwezak– boton olsa de tawa ta gwibin hip.

⁴ Hwëna ëe an Alap mo taiblibiridan zië yaing gwezak– ëngaya gwen hap de ol dawemsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip. Sap ëe zi de asa sam gwesibiridan hap homë syal ta gwenan. Hwëna Alap, men Zen zi mo enhona karatda ta gwibir-zimmira, Zen en de asa sam gwesibirida gwen habë syal ta gwenan.*

* 1:5 1:5 1Kor. 2:4-5

* 1:6 1:6 Kis. 17:5-10

* 2:2 2:2 Kis. 16:19-24; 17:1-9

* 2:4 2:4 Gal. 1:10

⁵ Ena tawana, hen Alap mo nwenakë emsa gubirida'an: Ëe ère mae mo timsi de ngalap gwibin hip de enlala naban homë yaïng gwezak. Ëe u siwen enlala naban homë emsa anakan bën-jana la gwibik, "Ano tawa tabinkim mese ëei gwer, zep angkam kire-kiresa em ap kap tazimdin."*

⁶ Ëe ebon mae onak ère mae mo bose dikim mam gwen hap homë syal ta gwek-sap eno mae mo nwenak, ahaksa aha zi mo nwenak.

Ëe an sap Kristus mo dam tasibin zi, zep sap amaka dekam emsa abe mae hap de ba maesa kap ta gwizimdin hip abe la gwibik. Ëe hwëna homë.

⁷ Ëe hwëna ol dawemna inkamë dawem enkam emsa laizi gwibik- men kirekam an wal zem walas zemka momkam daizi gwibirinke.

⁸ Ëe sap Alap onakore ol dawem enkam de emsa tawa ta gwibin hibë yaïng gwezak. Hwëna ama tangan emsa kwasang eibirida gwek, hëndep zebë emsa de mas gwibiridan hap ère mae mo timni isrip-sri naban sosok la gwibik.*

⁹ Aya-wal oso-wal, ena tawana: Ano mae mo danna te-ala hap de syalak zep hen ësin gwe-gwek- sap yaklam, sap kam. Ëe mae habë ère mae mo syala insa ol gwek: Dekam de Alap onakore ol dawemna insa totores a ebe mae hap gol gwizimdin hip, emsa de dohon-hon ta gwibin srëmkam.

¹⁰ Nglinak de gwë gwen Zini Alap mo nwenakë emsa gubirida'an- ena men kirekame asa kara la gwibikke: Ëe ebon mae onak enlala lalakkamë hen dam-dam enkamë lowehe gwek- enho kles gwesin srëmkam.

¹¹ Sap em tawana: Ëe bi zik de walas zemka alp gwibiridan mo kimë emsa olëlowehe gwek.

¹² Ëe zebë aha-en aha-enkam ebe mae hap ol zim-zimni ol gwizimk. Em kime karekna oltowe gwek, ëyë hwëna eno mae mo enlalana tatete la gwizimk. Hen eno mae mo lowehen dikim Alap mo nwenak dakastin hip ama emsa titi la gwibik. Sap Alap Zëna man emsa zëre mo irik ginnik dikim bitu gwen hap kwang guluda'ara-hen zëre mo sërkam de ngatannak dikim lowehe gwen hap.

¹³ Ëe hen ama ebon mae onakon Alap hap dawemna mae hap olbla tine gwenan: Sap em kime abon mae onak Alap mo ola ësane gwe-gwek, em dekam zebe hëndep anakare enlala naban kyang-kyang ulsuk, "An eiwa Alap zëre mo ol. Auhu-kama

zi mo olsa hom."* Sap em mese ola insa kirekam laiblibik, in zep ola in eno mae mo enhonak syal gwe-gwenan.

¹⁴ In zep, aya-wal oso-wal, em Yahudi mo langnak de Kristen zi mo kim lowehek. In kim ahakore Yahudi ëKristen gwek, hwëna Yahudi bose zem dekam man karek da gwibik. Emsa in zep hen kirekam karek da gwibi'in- ere korena men zen ëei gwe srëm gwe'anye.

¹⁵⁻¹⁶ Sap Yahudi zini, zen kirekam ëgwë gwenan. Zen orep Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini man damera gwek, hëndep Yesusu dak, dekam zep hen asa nëralsa sone gwibik. Zen zep hen asa angkam anakan tru-tru nul gwizimnin, "Em bahem Yahudi srëm zini ola inkam tawa ta gwibin." Zep zen in man ënwemase gwe'an- tingare zi mo jal zi. Sap zen ëngaya gwen hap de ol dawemna insa man tru-tru nul gwizimnin. * Zen dekam zep zëre mae hap de karekna bwang nulsukse gwenan, hëndep angkam Alap de heip gun hup dena mes tangan golek de tabir.

Mae hap de ol: Paulus man tangan Tesalonikak de Kristen zi niban de etan golëtowen hap dwam gwe-gweka.

¹⁷⁻¹⁸ Aya wal oso wal, nen ein tangane ësyawek, zep ano mae mo enlalana nama ebon mae onak lwa gwe'ara. Ëe ama eis gwibi'in, "Ano mae mo walasna angkam kwasap walas mo kim lowehe gwe'an." In zebë sap etan-etankam emsa de duwebiridazan hap ëakasik gwek. Hwëna dowal mo kigi asa tru-tru gul gwizimki. Ëe an Paulus, ëe ama sap etan-etankam emsa de duwebiridazan hap akasik gwek, hëndep zebë aumwa hap Timotiussu emsa de amjanbin hip zer sonek.

¹⁹ Sap em in zen tangan- ano mae mo isrip-sri gwibiridan wenyaye. Nëno mae mo Teipsinni Yesus in kim de lwa ha'an zaka, ëe dekam asa emsa isrip-sri naban zëbe hap anakan olëtrëblal, "An zen-ano mae mo syal gwibinkim de Emsa taibliblan wenyaye!" Ëe zep asa hwëna Yesus onak hë'ho gwibinni hla kul.*

²⁰ Zep em in ano mae mo hë'ho gwibin wenyaye hen isrip-sri gwibiridan wenyaye zen tangan.

3

¹⁻² Aumwa hap ëe anakanë ëenlala gwek, "Ëe banakan asa ëgwër- Tesalonikasa de amjanbin srëmkamye?" Dekam zebë ola anakan aha-en uk,

* 2:5 2:5 Kis. 20:33-35 * 2:8 2:8 Yoh. 10:11 * 2:13 2:13 Gal. 1:11-12 * 2:15-16 2:15-16 Kis. 2:23; 9:23-29; 13:45-50; 14:2-5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 * 2:19 2:19 Plp. 2:16; 4:1; 2Kor. 1:14

"Timotius em neik song gwe. Ëe Silas han ëna Atenak asa ër." Dekam zep hëndep nère mae mo osona in emsa amjanbir zika. Zen hen Alap mo nganak de syal gwe-gwen zi- Kristus hup de ol dawemsa de gol halada gwen hap dena. Ëe mae habë ër sonek- zen de emsa Yesussu de taïbliblannak de tatem ëzauk gwen hap dena kim titi ta gwibin hip.

³ Ëe mae habë emsa ngalap eibirida'ak, "Yesussu de taïbliblan nakon mana etan lwanda halank, sap nësa man angkam karek da gwibi'in." Ena tawana: Nësa de kirekam karek ta gwibin hip dena mes ki Alap mo kalang gwe gunnuk lwak.*

⁴ Sap men kime apdekam lowehe gwek, ëe hen mesë dekam kirekam emsa enbirida gwek, "Nësa sa karek da gwibir." Hen ena tawana: Zen mes ki hëndep kirekam lwak.

⁵ Zep ëe Paulus, ëe homë enlala nakon emsa sëwe hebirida gwek, zen in zebë hëndep Timotiussu ebon mae osan dep zer sonek- dekam de emsa tawa gwibirdan hap, "San ha nama Kristussu de taïbliblannak tatem ëzau'un?" Ëe ama emsa anakan ngalap gwibiridak, "Men zen nësa golëliwenda gwenda, san ha zen mes aha ora san dep sil tibir halka? Ki ëe waba habë dan-sin niban syal eibirida gwek."

Mae hap de ol: Timotius kim etan Tesalonikak de zi hip dena tonzim zikake.

⁶ Hwëna Timotius mes nër hom ebon mae onakon lwahal zaka, hen zen mes ebe mae hap de ola isrip-sri gwibin tangan naka asa anakan tonzim zika, "Zen nama Yesussu de taïbliblannak tatem ëzauk gwe'an, hen zënaka man kwasang neibirida gwenan. Hen zen nama nësa zolan-zolan neibirida gwenan, hen nësa de etan golëtowen hap enlwan neibirida gwenan- nen men kirekame hen desa de hlauludan hap ëenlwan gwe-gwenanke."

⁷ In zep, aya-wal oso-wal, ëe kimë kirekam Silas han sane ëk, ëe dekam zebë enlalana oto eisik. Zep angkam ëe sap asa karekna oltowe gwer, hen zini sap sa asa karek da gwibir. Hwëna em de nama Yesussu de taïbliblannak tatem ëzauk gwenkam, ëe ama tangan ësam gwe'i'in.

⁸ Zep angkam enlala nakon mesë tangan ëseweher, sap em namae Bian Yesus onak tatem ëzau'un.

⁹ Zep ëe kimë Alapsa en sone gweblanan, isrip-srina ebon mae onakon zebë sërkam eis gwibirin. Ëe zebë Alapsa isrip-sri ëbla tine gwenan.

¹⁰ Zebë hen enlala zon tasiblin naban kam denaban yaklam denaban abe la tine gwenan- dekam de eban mae etan golëtowen hap, hen dekam de etan emsa dawem enkam Yesussu dikim taïbliblan hap denakim titi ta gwibin hip.

Paulus kim Tesalonikak de Kristen zi hip Alapsa abe takake:

¹¹ Diki Eirzi-Bia Zën sa orana abe mae hap kles yasizimdi- emsa dikim amjanbiri-dan hap denaye. Ëe zebë anakan Biansa abe la tine gwenan,

¹² "Bian men kirekam Ena Tesalonikak de zi hip de kwasangna ano mae mo enhonak dohonse gul gwizimki, Emki kirekam etan zëno mae mo enhonak syal gwe-gwen- zen dekamim zënaka dawemkam kwasang neibirida gwek, hen ëKristen srëm zi hip dekamim hen kwasangsa noltrei gwizimk.

¹³ Bian, zëno mae mo enhosa emki tatete ta gwizimdin- zen dekamim enlala kles gwe'sin srëmkam hen enho lalakkam lowehe gwek, hen zen dekamim ano mae mo Teipsinnï Yesussu dawemkam nërtowek, Zen de ngatan zi mo lang nakon zëwe de wanya ban golëlwana dahal zannak."

4

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

¹ Aya-wal oso-wal, ëe Kristen zi dikim Alap mo nwenak ësam gwe'sin hip dena mesë emsa tawa la gwibik, hëndep em mese desan ang tak. In zebë etan Teipsin Zini Yesus mo bosekam emsa titi labi'in- em dikim kire syalsa etan esek gulse gwen hap.

² Sap Kristen zi mo kirekam de lowehen hap de ola mensaë Bian Yesus mo bosekam ayang ul gwizimk, ena namae desa enlala ei gwibi'in.

³ Zep Alap mo ebe mae hap de dwam gwibinni, zen em dikim enho lalak enkam lowehe gwen hap, hen ëkahalo gwegwensa dikim baes tan hap.

⁴ In zep zikim dena, em ere mae mo wanga tēbolena enho lalakkam olënik gwe-gwek, aha zi mo bi gwibin nika ekakim nwe enkam hla kulsuk gwek.*

* 3:3 3:3 2Tim. 3:12; Kis. 14:22

* 4:4 4:4 Yunani olkam wanga tēbole hap dena "botol" kam ale nuk. Yunani olkam zen kirekam nolzabe gwek- in kirekam hen Orya olkam wanga tēbolekam olzabe gwenanke. Hwëna Yunani olkam aha dam gulsunnu hen ki. Zen a kirekam moye: Em dawemkam we walya ban de enho lalakkam ën hap denaka tame uk- dekam de aha zi mo bi gwibin nika nwe enkam hlalsuk gwen hap. (1Kor. 6:12-20)

⁵ Bahem ere mae mo hole-hle san ang ta gwen- men kirekam Alapsa de tame tan srēm zini ēgwē gwenanye.

⁶ Zi bose uk mo dobe jopnak bahem ake anen, hen bahem ap son. † Kire zini Bian sa kareknak kang gulu- men kirekamē hamal hap emsa enbirida gwekke.

⁷ Sap Alap hom nēsa anakan gubiridaka, “Em kahalo sosonkam lowehe gwek.” Zen diki enho lalak enkam de lowehe gwen hap nēsa gubiridaka.*

⁸ Ēe ansa emsa tawa labi'in, zen ēre mae mo olsa hom. Zep men zen de ola ansa baes neibi'ik, ki zen mes Alap, men Zen zēre mo Enhona zer gwizimnira, zēno ola baes gwibirida.

⁹ Angkam ēe sap Kristen bose wal omka dikim kwasang gwibirida gwen hap denaka amaka ale ulzim'in, hwēna Alap Zēn mes ki kire hap dena ebe mae hap golzimki.

¹⁰ Ere mae mo kwasangna mese ki oltrei gwizimk- tūngare langna Makedoniak de ere mae mo Kristen bose wal hap. Hwēna aya-wal oso-wal, ēe ama emsa tūti labi'in- em de ere mae mo kwasangna insa etan esek gul kini gwen hap.

¹¹ Emki ēalp gwe-gwen- enlala sēsekkam de lowehe gwen hap. Aha zi mo syalak bahem enaka golēngewenda gwen. Hwēna diki e-en em ere mae mo syalsa gol gwen- men kirekamē emsa enbirida gwekke.*

¹² Dekam Kristen zini nēno mae mo bosena sa aha zi mo nwenak dawem gwer, hen nen dekam aha zisi molye blol eibirida gwek.

Bian Yesus de etan lwa halzan hap de ol:

¹³ Aya wal oso wal, ēe homē em de anakan tame gun srēm hap ēdwam gwe'an, “Nēno mae mo Kristen wal bose walya men zen juwenkam ēteingir gwe guk, zen banakan sa ēgwēr?” Sap ēKristen gwen srēm wenya, zen iye zik de tūnkim karekkam hala-hla neibirida gwenan, sap zen hom Yesusu enlalana anakan zon dasik gweblanan, “Zen sa desa gaya tala.” Hwēna ēe homē ki ēdwam gwe'an- em de hen kirekam ēgwē gwen hapye.

¹⁴ Sap nen mese anakan ētaiblik, “Yesus sap mes tūlki, hwēna man etan gaya gweka.” In zep nen hen anakan ētaibli'an, “Yesusu de taibliblan wenya men zen juwenkam ēteingir gwe guk, Yesus kim de

etan lwa ha'an zaka, Alap sa desa Yesus onak dep tagal gulsulu.”

¹⁵ Ēe in zebē Bian Yesus mo ola, etan de nēsa tagal gulsuzun hap dena, ebe mae hap ayang gulzim'in: Yesus de etan lwahal zankam, nen an zen nama gaya wenya lowe he'an, nen bējen nen juwenkam de teingir gwe gun wenya insa ngatan zi mo lang san de sesek gwe senkam ngip guludan.

¹⁶ Dekam Alap mo dam taha nakore zi mo teipsin nik sa ol mamkam takenbirida zala, ki esa ngatan zi mo lang nakore sramin aukuna ēsane gwer. Zen dekam sa nēno mae mo Teipsinni Yesus Zēna butnak dep ati gwe ine zala. Desa de taibliblan wenya men zen juwek, zen dekam sa nonol tim ēse naban luk tal.

¹⁷ Ki sa hwēna apdekam gaya wenya nēban mae ngli san dep lup gul ane haladekam de zē zēre han zertowehan hapye.* Zen dekam sa zē hēndep denaban nēsa golēlowehe gwer.

¹⁸ Zen in zep, emki kirekam enlalana enaka sē ta sone gwizimdin.

5

¹⁻² Aya wal oso wal, em mese sap Bian mo hatan hap de yaklana anakan ētawa gwek, “Zen kam de sowē zi mo kim sa nēp lwazim.”* Zep ēe bējenē emsa anakan gubiridan, “Yaklana dekam sa hata zala.”

³ Zēno hatan hap denak kim de golek de gwe'ak, dekam zini sa ēkil gil gwer, “Langna an aīris ki lwa gwe'an- umlae enkam.” Hwēna zen kirenak sa mumuk ennak Alap mo langsa de karek gun hup dena hatal- men kiye, u nubare we de mumuk ennak zēnaka eisbir anenna. Dekam men zen Yesusu daiblibla srēm gwek, zen toton ba san molya ēasendak.

⁴ Hwēna aya wal oso wal, em kawesinnik home lowe he'an. Zep Bian de sowē zi mo kim hata zannak, em molye auna ohlovlak.

⁵ Sap em kawesinnik de zisi hom. Em kitak ngatannak de zi. Nen hleng gwen srēmna de zisi hom. Nen litinnik de zi.

⁶ Zep nen hap nen ni enna truwenda gwen- men kirekam aha zi truwenda gwenanye. Nen hwēna ēnwe-alk gwen srēmna nen lowehe gwen- kawesinnik de enlala nik ēmamak gwen srēmna.

⁷ Sap kam zen dekam zini nini truwe gwenan, hen ho mamakna dekam notdeblana gwenan, dekam zep ēmamak gwe-gwenan.

† 4:6 4:6 Paulus mae mo langnak dobe jopna hom, hwēna Orya ol zini kirekam gulk sun ola nablon gwenan- anakare hap, “Wal bose omka bahem we walya kon yane-ne tan.” * 4:7 4:7 1Ptr. 1:15-16 * 4:11 4:11 2Tes. 3:10-12

* 4:17 4:17 1Kor. 15:51-52 * 5:1-2 5:1-2 Luk. 17:24-32; 21:34-36; 2Ptr. 3:10

⁸ Hwëna nen litinnik de zi, zep nen mamak srëmkam nen lowehe gwen. Nen dowal mo kigi nabane ëreija gwenan, zep eijan hap nen nënaka wër tyasibin. Nonol tanganna Yesussu de taibliblanna kwasang-kwasang naban desa biti makan nen darak tan. Enlala zon tasik gweblanna desa mire sigi makan nen anakare enlala naban alala tan, "Zen sa eiwa nësa ngaya tabiri." Dekam dowal mo kigi mo gwetapna sa nëbon mae ëjawe guk hana gwer.*

⁹ Sap Alap hom nësa anakan golëguku, "Dikire ëtimbwas gwek." Hwëna nësa mes gubiridaka, "Dikire Bian Kristus Yesus hun de zeraha-en gwenkam ëngaya gwek."

¹⁰ Sap Yesus Zen mae hap tilki: Nen dikim apdenak zergwë gwen hap- sap nama de ngaya wenya, hen men zen ngatan zi mo lang san dep ëdane gukke.

¹¹ Zen in zep, kirekam de ol zëm-zëmkin em enaka tatete ta gwibin- men kirekam angkam enaka oto lasik gwibi'inke.

Aumwa hap de ol zëm-zëm:

¹² Aya wal oso wal, ëe ama emsa enbirida'an: Men zen eno mae mo ngërinnik Bian mo syala nol gwenan, emki blikip gwesibirida gwen- hen men zen emsa Alap mo olkam titi da gwibirinye.*

¹³ Dawem enkam blikip eisibirida gwek, hen kwasangsa em gol gwizimdin, sap zen dan syal-syala ban emsa alp neibirida tine gwenan.

Aya wal oso wal, umlae enkam lowehe gwek.

¹⁴ Men zen ë-enna nyauk gweblanan, desa emki anakan titi ta gwibin, "Emki hen syalak mas ta gwen. Bahem aha zi ensa blol gwibirida gwen."

Men zen Kristus hup denaka de gol-luwen hap ëtitik gwe-gwe'an, emki zëbe mae hap udobe naban dikim golluwe gwen hap de ol zëm-zëmsi gol gwizimdin.

Men zen Yesussu de taibliblannak ëtatete gwe srëm gwe'an, desa emki tatete ta gwibin. Sosonkam bahem titi ta gwibin, hwëna sam-samkam em mas gwibirida gwen.

¹⁵ Wal bose wal oban bahem hwë-hwëkam enaka karek ta gwibin. Diki dawemsa emki hwë-hwëkam ere mae hap gol gwizimdin- nonol tanganna ere mo Kristen bose wal hap.

¹⁶ Emki ëisrip-sri gwe tine gwen.*

¹⁷ Alapsa hen-henkam en sonebla tine gwek.

¹⁸ Banakare maekam de lowehen nakon Alap hap dawemsa olbla tine gwek. Sap zëno dwam gwibinni zen kirekam- Kristus mo bi gwibiridan zini nëbe mae hap denaye.

¹⁹ Alap mensa zëre mo Enhona nëno mae mo enhonak ing ta soneka bahem tin tisin.*

²⁰ Zep zëre mo Enhona mensa hamal hap de ola zinik ing gul sone gwizimnira, zen kim desa ayang nulzimnira gwenan, desa de ësane gwenkam em bahem hwaulsuk gwen.*

²¹ Hwëna kitak de ol ayang gunnu insa, emki anakan akasik gwibin, "San ha eiwa Alap onakorena? San ha dekore naka hom?" Dawem san dep de titi tabinni, desan amki ang ta gwek.*

²² Tingare karekna em aes gwesik gwibin.

²³ Dikire Alap, men Zen tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, emsa lalak tasik gwibik- sap timni, angna, hen enhona, enho kles gwesin srëmkam ekakim lowehe gwek, hëndep Bian Kristus Yesus Zën de lwahal zannak de zau'uk.

²⁴ Alap kirekam sa emsa lalak tasibiri, sap Zen taibliblan tanganna. Zep zëno nësa de gu-gubiridan ola desa tingan sa nëp sul sone gwizimdi.*

²⁵ Aya-wal oso-wal, Biansa de abe ta gwenkam asa mas eibirida gwek.

²⁶ Men kirekam Kristen zini ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran.

²⁷ Ëe Bian mo nwenakë emsa gubirida'an: Suratna ansa tingare Kristen bose wal ukip baca ulzimk.

²⁸ Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna dikire ebon mae onak lwa gwek!

* 5:8 5:8 Ef. 6:10-18

* 5:12 5:12 lbr. 13:17

* 5:16 5:16 Plp. 4:4

* 5:19 5:19 Ef. 4:30

* 5:20 5:20 1Kor. 14

* 5:21 5:21 1Yoh. 4:1

* 5:24 5:24 Plp. 1:6; 2Tes. 3:3

Paulus mo suratna ahana Tesalonikak de Kristen zi hip

¹ An suratna tingare Tesalonikak de Kristen zi hip, Bian Alap ne Bian Kristus Yesus nik mo bi eibiridan wenya kip,

Paulus, Silas, hen Timotius mae onakon:

² Dawem! Diki Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëno nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Ëe ebon mae onakonë dawemna Alap hap ol gweblanan.

³ Aya-wal oso-wal, ëe Alapsa anakanë en sone gweblanan, "Bian, Em ema asa sam ta gwibirida, sap Tesalonikak de Kristen zini dawem tangankam lowehe gwenan." Ëe insa kirekam en sone gweblanan man dakasti'in, sap em Yesussu de taibliblanna hen enaka de kwasang gwibirida gwenna ema esek ulse zahe gwe'an.

⁴ Zen in zebë ebe mae hap dena lonbiri-danda gwenan- men san ki aena Alap mo hlil irin zini amjanbiridanda gwenanye, "Tesalonikak de Kristen zini sap kareksa noltowe gwenan, hen aha zi man sap Kristus hup de jal hap mamkam karek da gwibirin, hwëna zen nama Yesussu de taibliblannak tatem ëzauk gwenan."

⁵ Eiwa, em insa kirekam Alap mo irik gin hip de jal hap karekna oltowe gwe'an, hwëna zen zep mes tangan dam gwesin'in: Em zëwe de bitü gwen hap esa tangan ëdakastil. Sap Alap dam-dam enkam zisi klis gul gwenda.*

⁶ Zen zep sa hen kirekam Alap mo dam-damkam de klis gun hup dena dam gwesil- Zen kim de kareknak kang gu'unika, zini men zen angkam emsa karek da gwibi'inye.

⁷⁻⁸ Zen dekam sa hwëna emsa dawem-nak dep kang gul sera- apdekam aban mae, hen tingan men zene zëre mo bose hap karekna oltowe gwenanke. Nëre mae mo Bian Yesus de ngatan zi mo lang nakon Alap mo dam taha nakore jana nabare zi niban golëati gwe ine zankam, zen kirekam sa lwal. Zen dekam zëre mo ngatan zi mo lang nakore syauk hitin makare ngatan naban sa golati gwe ine zala. Men zen Alapsa tame da srëm gwe-gwenan, hen men zen Yesus hup de ol dawemna i-san i-san neibir srëm gwe-gwenan, desa dekam sa zikarek tabir zira-

⁹ ëtimbwäs gwen makan de hëndep denaban tinsin srëm syauk blanak kang gunkum. Desa Bian Zëre onakon langa san dep sa yal gulu. Zen dekon sa sap ëdwam gwe tine gwer- etan de sap Bian mo ngatan zi mo lang nakore sosonsa hlaun hupye.

¹⁰ Zen kitak Bian mo nësa de tagal gulsuzun hap de lwa halzan yaklanak sa kirekam lwal. Dekam Bian Yesus mo hlil irin wenya, men Desa Zënaka de taibliblan hap dam tasibirki, zen zen sa zëre mo bosena teip nulsublunda gwer, hen zen dekam sa zëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna sërkam denggan gwibir. Em hen zëwee bitü gwe'an, sap em mese abon mae onakon Yesussu laibliblak.

¹¹ Zen in zebë Alapsa ebe mae hap anakan abe la tine gwenan,

"Bian, Em mese desa ere onak dep kwang guludaka, zep dikire zëno mae mo lowe henna eno nwenak dakastil gwek. Emki zëbe mae hap sosonsa sowe henkam gol gwizimdin, sap zen angkam dawemsa de tingare zi hip goltrei gwizimdin hip ëdwam gwe-gwe'an- aha zi dekakim desa anakan dam dasik gwibik, 'Zen eiwa mes tangan dawemkam Biansa daibliblak, zep dawemkam lowehe gwenan.'

¹² Zep Bian, zëno mae mo lowehen dawemna in kon dikire aha zi kirekam Bian Yesus mo bosena teip nulsublunda gwek. Zen mes Kristus hun nëraha-en gwek, zep dikire ëKristen gwen srëm wenya desa hen blikip neisibirida gwek. Bian, an kitak kirekam sa ki lwa gwer, sap Ere onakore kwasang-kwasangna hen Bian Yesus onakore kwasang-kwasangna abon mae onak lwa gwenan."

2

Kristus mo jal zi de nonol hatazan hap de ol:

¹ Aya-wal oso-wal, nëno mae mo Bian Yesus de etan lwa halzan hap denakaë angkam ebe mae hap ale gulzim'in: Dekam nen esa hut tu ane gun hup tagal gwesil.* Ëe ama emsa gubirida'an:

² Bahem nabakam enlana ëtopse gwen, hen bahem ëäir'in- zi de anakan emsa yasik tabinkim, "Bian Yesus mes lwahal zaka. Nen home tol tame uk." Zen sap sa anakan ëgu gwer, "Alap mo Enhona kirekam abe hap ola ing gul soneblaka." Ahaksa sap sa anakan ëboton gwe-gwer, "Paulus kirekam asa tonbiridaka." Ahaksa sap sa boton ale nabare suratna ebe mae hap anakare ola ban noltrei gwizim, "Paulus kirekam awe ale gulku."*

* 1:5 1:5 Plp. 1:29

* 2:1 2:1 1Tes. 4:15-17

* 2:2 2:2 2Tim. 2:18

³ Zi de kirekam emsa yasik ta gwibir zinna, em bahem nabakam ëtim gul gwen, "In eiwa, mes ki lwak. Nen home tame uk." Sap Yesus mo yakla yala in naten molya ki lwak- karek yawal de hatan srëmnakye. Zen diki nonol zini beya tangan nik sa Alapsa de betek gweblanna baes tal, hen karek gol gwen zi mo teipsinni sa damnak jowe zala. Zen men desa aumwa hap denak syauk blanak tak da ine'akke.*

⁴ Zen Alap mo jal zi. Tingare boton alap-alapna mensa zini blikip neisibirida gwenan, hen sap eiwa de Zini Alap Zëna, zini in sa kitak desa anakan lamang ta gwibiri, "Zen kitak betekna. Ëe an Zen- teipsin tangan Zi niye." Hëndep Yerusalemk de Alap mo gol mwanak sa nikin zira, hen dekon sa anakan gubiridala, "Ëe an Zen-Alap."*

⁵ Hwëna ëe mesë kirekam emsa tonbirida gwek- in kimë nama emsa golëlowehe gwekye. Hwëna san ha ema eititi eibik?

⁶ Zep ena hen tawana: Ahana man Zini. Zen Zen angkam jal zini in hap orana isin tasibli'ara. Hwëna yaklana mensa Alap jal zini in hap dam tasiblika, zen dekam sa Aha Zini in orana insa kles tyasibliila. Jal zini in dekam sa damnak zënaka zertrë zala.

⁷⁻⁸ Hwëna jal zini in mo sosonna angkam man aningkim okamanak syal gwe-gwe'an- dekam de zisi kareksa dikim gol gwen hap yasik ta gwibin hipye. Hwëna Alap kim ora isin tasiblin hap de Zini insa zersi'inka, jal zini in dekam sa damnak okamanak de zi niban golësyal tala. Hwëna zao molya holo gwek, Bian Yesus hen dekam sa zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatan naban hata zala. Zen dekam sa jal zini insa ol gu anen enkam timbwas ta zala.*

⁹ Hwëna nonol jal zi yala in sa dowal mo kigi mo sosonsa golhata zala. Zen dekam sa sërkam de owas-owasa syal gwe-gwibiri- dekam de zi kil ti gwen hap, "An Zen eiwa- Alapye."*

¹⁰ Zini men zen juwen ora san ang ta gwenan, zen zen sa nabakam jal zini in mo sërkam de yasik tabinni in san ang tal, sap zen Alap onakore eiwa de ola man nol drak-drak nei gwibirin. De dokwak nulinam, ki zen maka ëngaya gwe'an.

¹¹ Zen in zep Alap kire zini gubiridaka, "Zen dikire yasik tabin sin ang ta gwek." Kire zini zen desan sa ki hëndep ang tal.

¹² Zen zep hëndep aumwanak, kitak men zen eiwa de ola insa daiblibir srëm gwek, hen men zen zëre mae mo lowehen karekna dërek neisik gwibik, zen sa tingan ëtimbwas gwer.

Mae hap de ol: Alap mes emsa ëngaya gwen hap dam tasibirki, zep tatem ëzauk.

¹³ Hwëna aya-wal oso-wal, em Bian Yesus mo kwasang gwibiridan wenyä. Ëe in zebë golzausun srëmkam Alap hap dawemna anakan ol gweblanan, "Ema asa sam tabirki." Sap Zen mes okamana awe nonol lonesen nakon ëngaya gwen hap de wenyä emsa anakan dam tasibirki, "An zen sa eiwa de ol san ang tal, hen ëre mo Enho de ing gwe hebiridankam sa ëlalak gwesil."*

¹⁴ In zep hëndep kirekam lwak: Ëe kimë Yesus hup de ol dawemna ebon mae onak olhatak, Bian Alap dekam zep emsa enho nakon Bian Yesus osan dep anakan kwang guludaka, "Haen. Ano Tane mo ngatan zi mo langnak de ngatannak emki lowehen."

¹⁵ Zen in zep, aya-wal oso-wal, em tatem ëzaun. Mensäë ëkkam ahaksa suratkam ebe mae hap ayang ul gwizimk, desa dawem enkam urensik gwek.

¹⁶ Ëe in zebë nëre mae mo Bian Yesus hun Bian Alap han ebe mae hap dikim dawemsa ol gwizimdin hip abe oso gwenan, sap Zen mes nësa sërkam kwasang eibiridaka. Zëno nik mo kwasang-kwasang nakon, nen in zebe enho tatetekam anakare enlala naban lowehe gwenan, "Mensa ngein sin dep dena nësa en gubiridaka, nen eiwa kirekam esa ulin."

¹⁷ Dikire Eirzi-Bia eno mae mo enhona tatete la gwizimk hen sosonna ebe mae hap ol gwizimk. Dekam eno mae mo syala hen ola zëno nik mo nwenak sa dawemkam dakastil gwer.

3

Paulus kim gubiridakake, "Asa Alapsa de abe ta gwenkam mas eibirida gwek."

¹ Aumwa hap, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa enbirida'an, "Asa Alapsa de abe ta gwenkam mas eibirida gwek." Anakan abe la gwek, "Bian, ere mo ol dawemna dikire nabakam nolteisindak. Hen men zen ësane gwe-gwe'an, dikire i-san i-san nei gwibik- men kirekam abon mae onak lwakke."

² Hen anakan abe la gwek, "Bian, emki Paulus maesa alal gul gwen- enlala

* 2:3 2:3 Mat. 24:10-14; 1Tim. 4:1; 2Ptr. 2:1-2; 1Yoh. 2:18; 4:3

* 2:4 2:4 Dan. 11:36; Mat. 24:15; Why. 13:5-8

* 2:7-8 2:7-8 Yes 11:4; Why 19:14-15; 19:19-21

* 2:9 2:9 Mat. 24:24; Why. 13:11-16

* 2:13 2:13 Ef. 1:4; 1Ptr.

kawesin zi mo taha nakon hen nol drak-drak zi mo taha nakonye.” Kirekam abe la gwek, sap zini tingan hom nêbon mae onak Bian Yesussu de taibliblankam biti gwe'an.

³ Hwëna Bian Yesus zêre mo gugubiridanna man nêbe mae hap tingan sul sone gwizimnira. Zep Zen sa emsa tatete ta gwibiri, hen dowal mo kigi mo nwe nakon sa emsa il gwe hebirida gwera.

⁴ Hen êe ama Biansa anakan laibli gweblanan, “Zen Zen ebon mae onak syal gwe-gwe'ara, hêndep em zebe ano mae mo titi tabin sin ang ta gwe'an, hen em esa desan en ang ta gwer.”

⁵ Dikire Bian eno mae mo enhonak syal gwe-gwek- dekam de dawemkam anakan tame gun hupye, “Alap eiwa sêrkam nêsa kwasang gwibirida gwe'ara, hen Kristus eiwa nêno mae mo karek-kareksa de wei yun hup tatete tangankam zauk gweka.”

Aha zi mo irse gwen nakore tembanesa de twin gwibin srêm hap de ol:

⁶ Aya-wal oso-wal, êe ama emsa Bian Yesus mo bosekam titi labi'in: Eno Kristen bose de asang tam gwenna, bahem deban zersiri gwe-gwen. Sap zen hom Kristen zi mo kirekam de lowehe gwen san ang gwe'ara- men kirekamê ebe mae hap ayang ul gwizimkye.

⁷ Diki ano mae mo lowehen san emaka ang ta gwe'an! Sap êe kimê emsa olêlowehe gwek, êe homê kirekam êasang gwe-gwek.

⁸ Êe homê mae dekam zi mo tembanena te-alakam de gon srêmkam olgwenbik. Hwëna yaklam denaban kam denaban êe ama syal ta tine gwennak danna êsin gwe-gwek- emsa dikim dohon-hon ta gwibin srêm hapye.

⁹ Êe dwan dekam ebon mae onak guru makan am syal ta gwek, zep emaka asa tembanekam totoresas mas eibirida gwek. Hwëna êe homê emsa kirekam titi la gwibik. Sap êe ama anakan de ênaka êrak makan golêtrên hap êdwam gwe-gwek, “Kristen zini an diki kirekam syal-syalkam syal ta gwenan.”

¹⁰ Sap êe dekam anakanê emsa titi la gwibik, “Zi de tembanesa dikim lop tan hap de syalak mas gwen srêmna, dikire usak naban gwêk.”

¹¹ Êe mae habê kirekam ebe mae hap ale ul sonezim: Sap êe ama êsak: Em ahakon asang tamna. Ê-ensae yauk gweblanan, hen aha zi mo syalake hwëna êngewenda gwenan.

¹² Kristus Yesus mo bosekam êe ama kire zisi ol drakkam titi labi'in: Bahem aha zi ensa blol gwibirida gwen, hen bahem blos tabirida gwen. Diki en em hen syal ta gwen- dekam de ere mae hap de tembanesa gulin gwen hapye.*

¹³ Hen aya-wal oso-wal- men zen kirekam lowehe srêm gwe-gwenan: Dawemsa de syal gwe-gwibinni bahem êblalen gwe-gwen.*

¹⁴ Hwëna zi de ano mae mo suratnak awe de ol san ang gwe srêm gwenna, emki olsa aha-en gun- dekam de zini in han zersiri gwe-gwen srêm hap. Dekam wêhê saher gwe'an?

¹⁵ Hwëna bahem tangan kire zisi jal zi mo kim gwê gweblan, hwëna dawem san dep em titi ta gwen. Sap zen hen eno mae mo Kristen bose.

Aumwa hap de ol:

¹⁶ Diki Bian Zên sa em dikim zêre mo taha terenak ngalap gwen srêmkam de lowehe gwen hap dena gol gwizimdi- sap banakare maesa de goltowennak. Sap Zen eiwa kire hap mes zêre mo tahana nêbe mae hap deisu guzimki. Dikire Bian Zên emsa golêlowehe gwek.

¹⁷ Men kirekamê surat-suratsa de ale tabinkim gwê gwenan, aumwa hap de ola ansa êre mo tahakamê ep ale gulzim'in:

* Êe, Paulus, dawem ensaê ebe mae hap gol sonezim'in. Kire alesas de aumwa topnak hlaul gwenkam, dekam esa dam ulsuk gwer, “Eiwa, suratna an Paulus onakorena.”

¹⁸ Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna dikire kitak ebon mae onak lwa gwek!

* **3:12 3:12** 1Tes. 4:11 * **3:13 3:13** Gal. 6:9; 1Kor. 15:58 * **3:17 3:17** Suratna an aha zi Paulus mo olsa ale gulzimki. Zêna hwëna aumwa hap de ol ensa ale gulku- dekam de anakan tame gun hup, “An eiwa Paulus onakorena.”

Paulus mo surat Timotius hup

¹⁻² Suratna an ère mo tanena Timotius hup,

Kristus Yesus mo dam tasin zini Paulus onakon:

Dawem! Asa mes dam lasiki: Alap—men zen nesa ngaya tabirkike, Kristus hun—nen men Zèbone èyaing gwe kini gwe'anke. Em in eiwa ano was. Em Yesussue taibliblaka, zebe gwèka—san de ano tane tanganna kiye.

Nère mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa dawemna hen kwasang-kwasang zemka mamkam ebe hap ol gweblala. Hen em zère nik mo taha terenak esa gwè gwer.

Auyan-aza mo èpba olsa de baes gwibin hip de ol:

³ Èe kimè Makedonia san song gwèk, èe dekam mesè emsa gu-gubluhak, “Em Efesusk em gwèn.” Èe mae habè zèwe de gwèn hap emsa gubluk: Zèwe de zini mensaè anakan dam tasibikke, “Zen totore olkam tawa da gwibirin,” desa dikim em anakan jalse gwibirida gwen hap, “Kirekam bahem tawa ta gwibin.

⁴ Yahudi ere mae mo auyan-aza mo bosem-sesa de klis gul gwennak bahem èhir-hir gwe-gwen—hen auyan-aza uk mo ol kokung gul zahe gwennakye.” Sap auyan-aza mo ol kokung gul gwenna in san de ang tankam, waba hap sa èkeisa-keisa gwe tine gwer, hen dekam èngaya gwen hap de orana sa hli dal. Sap nen diki Yesussu de taibliblan enkame èngaya gwen hap de orana in san ang ta gwenan.*

⁵ Èe mae habè kirekam emsa gublu'an: Zen dekamim zi bose zeban zènaka kwasang neibirida gwèk. Sap zi de enlala lalakam gwènna, hen enho kles gwesin srèmkam, hen dawemkam de Biansa taibliblankam, kire zini sa zi bose zemka kwasang gwibirida gwer.

⁶ Hwèna ahakon mes tangan èbutehak, zen zep totore ol en san ang ta gwenan.

⁷ Zen kire wenyik anakan èbolamda gwe-gwenan, “Èe asa Musa mo titi tabin ola inkam tawa ta gwibir,” hwèna men zen zère mae mo èk tihì nakon wet so gwenan, zèna hom desa tame nul gwenan. Hen zèna tawa naka hom—mensa ol drakkam

anakan don gwibirin, “Èe an eiwa de tangan nakaè emsa tonbirida'an.”*

⁸ Nen tawana Musa hap insa Alap titi tabin ola gol gweblaka, zen hen airis—nen de anakan tame gunkumye: “Alap Zen zi jal-jalsa dikim oto tasibin hip nèp golzimki.”*

⁹ Sap Zen insa ola golzimki, zen zi dawemsa dikim oto tasibin hip hom. Zen diki anakare kareksa de gol gwen zisi dikim oto tasibin hip:

jalse gwibiridan olsa de èsal gwen srèm zi, nol drak-drak zi, kareksa de gulin hananda gwen zi, auhu-kama ennak de enlalakam de gwè gwen zi,

Alapsa de sère gweblan zi,

Alapsa de betek gweblan srèm zi,

bi zemka de tan zi, hen an zemka de gwin zi,

hen zi tamera gwen zi.

¹⁰ Hen ahakore zi karek-karekna zen anakare wenya:

kahalo sosen wenya,

zi bosyan han de inisin makan ègwè gwen wenya,

boton tam zi,

zisi de te-ala hap golègu gwen zi,*

hen botonkam de zi bose zemka klak ta gwibin zi,

hen tingare ahakore zini men zen Kristen zini nëno mae mo tawa tabin sin ang ta srèm gwe-gwenan.

¹¹ Sap nëno mae mo tawa tabinni in, zen èngaya gwen hap de ol dawem san tal gwesin—mensa sosen tangan Zini Alap Zèna abe hap golblakake, èe de desa golzim halada gwen hap. Ol dawemna in sam-sam tanganna.

Paulus kim Kristus hup dawemna gol-blakake:

¹² Èe ama nère mo Teipsinnì Yesus hup dawemsa gol gwebla'an—men Zen sosonna ap gol gweblandake, zère mo ngasa dikim syal gwe-gweblan hap. Zen mes asa taibliblaka, zep asa dam tasiki. Zen in zebè dawemna gol gwebla'an.

¹³ Èe sap hen orep Yesussu de lamang ta gwenna. Men zen nonol Yesussu daibliblak, èe ama desa karek ta gwibik hen lamang ta gwibik. Sap eiwa kirekam, hwèna Yesus man asa kwasang gweblaka. Zen man anakan asa tame taka, “Zini an nama hom tol Asa taiblibla'ara, zep zère

* **1:4 1:4** Kis. 20:29-30; 1Tim. 4:7; 6:4; 2Tim. 4:4; Tit. 1:14

* **1:10 1:10** In kim Paulus ansa ale gulku, dekam zini man zi bose zemka dahyo gwèk—desa de aha zi hip te-ala hap lirak ta gwibin hip. Insa dahyo gwèk, zen dekam zep aha zi mo tana iltikinnik totores èbabu gwe-gwèk. (1Tim. 6:1-2; Ef. 6:5-8; Tit. 2:9-10) * **1:13 1:13** Kis. 8:1-3; 9:1-31; Gal. 1:15-16; 1Kor. 15:9-10

* **1:7 1:7** Tit. 1:10 * **1:8 1:8** Rom. 7:6-14; Gal. 3:19

mo syala hom anakan dam gulsu'ura, 'Ēe an kareksaē gol gwe'an.' ”*

¹⁴ Zep Zen man tangan mamkam asa kwasang gweblaka- Zen kim Zēnaka de taīblīblan hap dena abe hap golblakaye, hen zi bosyansa dikim kwasang gwibirida gwen hap dena.

¹⁵ Ola an eiwa de tanganna. Zep nen taīblībin:

“Kristus Zen karek-karek gulin halasen gwen zisi dikim ngaya tabin hip auhukamanak hata zaka.”

Ēe an hwēna orep jal-jal tangan zini zen-karek gol gwen zi mo teipsin nīye.

¹⁶ In zep hēndep Kristus karek-karek gol gwen zi mo teipsinnī asa mam tangankam kwasang gweblaka- mae hap: Asa de tīngare zi hip zertreizimdin hip, zen dikim anakan tame gun hup, “Eiwa, Kristus mo kwasang-kwasangna klis gunkum hom,” hen dekam de taīblīblankam hēndep denaban ēngaya gwen hap.*

¹⁷ Dikire Teipsin Zini Alapsa hēndep denaban blikip neisik gweblak hen bosena teip nulsublunda gwek!

Sap Zen Zen sa hēndep denaban īrik gīli.

Zen molya tīlkī.

Auhukamanak de nwekam molya hla da gwek.

Ahana hom.

In eiwa tangan!

Paulus kim Timotiussu tatem dikim zauk gwen hap tīti takake:

¹⁸ Tane tol Timotius, ēe ama emsa gublu'an: Emki enlala gwen- ebe hap de ola mensa Alap mo Enhona hamal hap zinik ing ta sonezimkike. Zen zep hwēna Alap onakore ola insa emsa aha-en aha-enkam don gwebla'ak. Zen in zep, desa bahem eititi gwibin- ekakim dowal mo kigī naban de zerejannak tatem zauk gwe.*

¹⁹ Yesussu de taīblīblankam em enho kles gwesin srēmkan tatem zauk gwen. Sap ahakon mes enho kles gwesin srēmkan de lowehen hap baes tak. Zen in zep zēre mae mo taīblīblan nakon mes tangan hēndep altink.

²⁰ Himeneus ne Aleksander ne zen kirena. Desa mesē anakan guzimk, “Em jemmat nakon wet oson. Amki dowal mo kigisa ang ēbla.” Ēe mae habē kirekam guzimk: Dekam wēhē ahale'anka. Sap zen mes kareksa de ulin hala serankam Kristus mo bosena karek ul gweka.*

2

Mae hap de ol: Tīngare Kristen zini Alapsa a kirekam de abe da gwek.

¹ Timotius, bol-zaun tanganna, emki tīngare Kristen zini Alapsa de abe ta tine gwen hap tīti ta gwibin. Zen tīngare zi hip zen abe ta gwen- Alap dekakim desa mas gwibirida gweka, hen dawem ta gwibirki, hen tahalhasa dekakim sul sone gwizimki. Deban dikire Alap hap dawemna nolbla tine gwek.

² Zen dikire teipsin-teipsin wenya kip hen abe da gwek- hen tīngan men zen zēno mae mo irgwa taha nakon īrik nīl gwenanke. Zen mae hap: Nen dikim aha-ere enlalakam hen umlae enkam ēgwē gwen hap, hen zen de nēno mae mo Alap mo nganak de syalsa tru-tru gul gwen srēm hap, hen aha zi dikim nēsa husus gwibirida gwen srēm hap.*

³ Kirekam de abe ta gwenna, zen man nēsa de ngaya tabin hip de Zini Alap mo nwenak sam gwesik gwenan.

⁴ Zen man sap tīngare zi de hēndep denaban ēngaya gwen hap de orasa dam tasin hip dwam gwe'ara- hen eiwa denaka de tame gun hupye.*

⁵ Sap Alap Zen aha-en. Hen men Zen nēsa Alap osan dep zon guluda gwe'ara, Zen hen aha-en: Zen Kristus Yesus.

⁶ Sap Yesus Zen mes tīngare zini nēno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip Zēnaka zerguku. Zen kirekam Alap mo kalang gwe gun sun ki lwak-dekam de tīngare zisi anakan gubiridan hap, “Ēe ama sap em de ēngaya gwen hap dwam gwe'an.”

⁷ In zep Alap anakan asa dam tasikī, “Ēngaya gwen hap de ol dawemna ansa em Yahudi srēm wenya kip golzim halada gwen. Eiwa de ora san dep em tīti tabirida gwen- dekakim zen hen Yesussu daībli gweblak.” Zen eiwa tangankam asa dam tasikī. Ēe bējēnē boton gwen.*

Ola an, zi hip dena hen we wal hap dena.

⁸ Ēe zebē dwam gwibirida'an- zikim dena, zen de kitak enho kles gwesin srēmkan Biansa abe ta tine gwen hap. Kim de nen sone gweblak, jalsa de lam gun nuban bap zen, hen aha zi niban de keisa-keisa ēn hap de enlala naban bap zen.

⁹ Hen we walya, ēe ama desa dwam gwibirida'an: Zen sap sa enho oto tasin niban zēre mae mo timni weir nulsuk gwer, hwēna bolamda gwen enlala naban bap zen, hen zi dikim hole gwibin hip de

* 1:16 1:16 Luk. 19:10 * 1:18 1:18 1Tim. 4:14 * 1:20 1:20 1Kor. 5:5 * 2:2 2:2 Rom. 13:1 * 2:4 2:4 2Ptr.

3:9 * 2:7 2:7 Kis. 9:15

enlala naban bap zen. Te-ala mamkam de teisyan pakeanna, hen te-ala mamkam de kap tan sasyan maena, hen emas maena, desa bap zen kire enlala naban alala ta gwen.*

¹⁰ Diki Kristen we walya, Alap mo nwenak de dawemkam wër gwenna, zen diki dawemsa zen tūngare zi hip goltrei gwizimdin. Dekam sa Alap mo nwenak èoto gwesil- san de zēnaka de weir gulsunnu kiye.*

¹¹ Kristen zi de tagal gwennak, we walya zen diki balk enkam zen èsane gwe-gwen. Hen men zen tawa tabinni, desa zen dawemkam blikip gwesiblin.

¹² Èe homè we wal de zisi tawa ta gwibin hip gubirida'an. Hen zen bap zen zisi nol gwibirida gwen. Zen diki balk enkam zen teinikin gwen.*

¹³ Sap Alap nonol Adamsa yang tasikī, ki zep hwēna Hawasa yang gulsuku.

¹⁴ San ki Adamsa dowal mo kigina boton taka! Zen diki we zem Hawasa am boton gulkul, dekam zep kareknak zank.

¹⁵ In zep Alap desa anakan gubirki, “Ebon onakon hēndep tūngare we walya èu gwe- gwenkam Èe asa sang-sangna mam gul gwizim, hen hlēsgwan-hlēsgwan naban esa èjaha gwe-gwer.”*

Hwēna Alap sa hen we wal hap hēndep dikim èngaya gwen hap dena golzimdin- zen de Kristussu de taibliblannak tatem èzauk gwenkam, wal bosyansa de kwasang gwibirida gwenkam, hen Alap mo nwenak de enho kles gwesin srēmkm lowehe gwenkam, hen enho oto tasin niban de zēnaka wër tasik gwibinkimye.

3

Mae hap de ol: Kristen zisi de nol gwibiridan hap, a kirekam de zisi em dam tasik gwibin.

¹ *Ola an eiwa de tanganna: “Men nara Kristen zisi de nol gwibiridan hap dwam gwenna, zen sap syla dawem naka dwam gwibi'ira.”

² Hwēna zen diki enho kles gwesin srēm naka de dam tasinkim. We dan son zisi bëjen. Zen diki aha zi de blikip gwesiblin naka, hen enlala tatete naka, hen zēnaka de zerinik gwe-gwen naka, hen zisi de lup gulin gwen naka,

hen zisi de Alap mo olkam tawa ta gwibin nika.

³ Hen Kristen zisi de nol gwibiridan hap, ho mamak otde gwen soson zini bëjen.

Darak soson zini hen bëjen.

Zen diki enlala sae-sae naka,

hen umlae enlala naka.

Hen te-ala hap de hole-hle gwe-gwen zisi bëjen dam tasin.

⁴ Zen diki we wal walas zemka de dawemkam kara ta gwibin nika,

hen walas zemka de dawemkam tūti ta gwibin nika- zen dikim zēnaka i-san i-san gwe-gweblan hap hen blikip gwesik gweblan hap.

⁵ Sap zi de dawemkam we wal walas zemka nol gwibiridan srēmna, kire zini bëjen dawemkam Kristen bose zemka nol gwibiridan.

⁶ Nër hom de Kristen gwen zini hen bëjen. Ki hwēna sa anakan bolte-bolte gwera, “Èe an mamna.” Dowal mo kigina in kirekam bolte-bolte gwekake, zen in zep Alap hēp tyaka.

⁷ Zen diki kitak de zi de sam gwesiblin naka, sap hen Kristen srēm zi zen sam gwesiblin. Hwēna sam gwesiblin srēmkm, zen sa dowal mo kigi mo zolak kyan hera. Ki hwēna ahakore nik sa swrè dal.*

Mae hap de ol: Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de zini, a kire naka em dam tasik gwibin.

⁸ Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de zini hen kirekam.

Zen hen diki tūngare zi mo sam gwesiblin naka em dam tasik gwibin.

Mahal dare syakna bëjen.

Hen ho mamak otde gwen soson zisi bëjen.

Hen te-alasa dikim gul irin hip de boton gwe-gwen zisi bëjen.

⁹ Zen diki èngaya gwen hap de ol dawemna mensa Alap nēp hīl gūlzimki, desa zen enho lalakkm gwiresin hen taiblibin.

¹⁰ Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de zini na-en bahem totoresa dam tasik gwibin. Diki nonol em akasibirida gwen. Mensa hla tanna, “An aīris,” dekam sap esa dam lasik gwibir.

¹¹ We walkam dena, Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de dam gulsunnu, zen hen diki tūngare zi mo sam gwesibin nika em dam tasik gwibin.

Boton ol gol halasen gwenna bahem.

* 2:9 2:9 1Ptr. 3:3-4 * 2:10 2:10 1Tim. 5:10 * 2:12 2:12 1Kor. 14:34 * 2:15 2:15 Kej. 3:1-6 * 3:1 3:1-7 Tit. 1:5-9 * 3:7 3:7 Kis. 14:23; Kis. 20:28-30 * 3:11 3:11 Paulus mo ola awe tawa naka hom: San ha Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de we wal hap? San ha Kristen zi mo tahasa de trī so gwizimdin hip de zini in mo we wal hap? (Rom. 16:1; Tit. 2:3-5)

Zen diki enlala tatete naka
hen taiblibin nika.*

¹² An ahana Kristen zi mo tahasa de tri
so gwizimdin hip de zi hip dena:

Zen hen we dan son zisi bëjen.

Zen hen diki we wal walas zemka de
dawemkam kara ta gwibin nika de
dam tasibin.

¹³ Zen de dawemkam Alap mo syalak mas
gwibirida gwenkam, zen dekam sa
desa hen blikip neisibirida gwer.
Hen dekam sa Kristus hup dena
udobe naban donbirida gwer, hen
dekam molya nasalsibirida gwek.

*Mae hap de ol: Alap mes ol aning gunnu
nëbe mae hap hıl gılzimki.*

¹⁴ Timotius Bak, suratna an ama ki sap
ep ale gulblu'an, hwëna ëe ama tangan
dwm gwe'an- nabakam de sap emsa
duweblazan hap.

¹⁵ Hwëna ëe de holo gwenkam, zen
suratna ansa de karatda gunkum esa
anakan tame gulu, "ËKristen gwen aya-
wal oso-walya, zen diki kirekam de lowehe
gwek." Sap Ngaya Zini Alap mes eiwa de
ola nëbe mae hap hıl gılzimki. Zep auhu-
kamanak de jematna, zen men kiye- gol
tenya hen gol mokona, ola insa de zen
moko gun hup.

¹⁶ Eiwa, ol aning gunnu mensa Alap nëp
hıl gılzimki, zen dawem tangaranna. Ola
in nen dikim Alap hon ëtal gwesin hip
dena. Zëno ausuna, zen kitak Kristus
Yesus onak lwa'an:

Zen zi timkim nwe-mase gwe zaka,
Alap mo Enhona man nëp Desa anakan
zertreizimki, "An eiwa Zen tangan."
Alap mo dam taha nakore zini man hen
kara da nasen gwek.

Hwëna ki zep Alap zëre mo ngatannak dep
zer ine halka.

Zëbe hap dena zi-ë zi-ë san mes nol hal-
adak,

hen Desa de taibliblan zini tıngare lang-
nak ki lowehen da'an.*

4

Yasik tabin olsa de ja-ja gun hup de ol:

¹ Alap mo Enhona mes nësa damkam
anakan tawa ta guk gwibirki,

"Ngein sin de yaklanak zini sa Yesussu
hli da gwer- dekam de hwëna dowal
onakore tawa tabin en san ang ta gwen
hap.*"

² Dekam yasik tabin zini men zen de dowal
onakore ola insa nol halada gwe'ak, zen ëk
enkam sa anakan ëgu gwer, "Ëe an Alap

mo syalsaë gol gwenan." Hwëna zëno mae
mo enhona mes tangan top-top gwizimki,
zep zen bëjen anakan tame gun, "Ëe an
kareksaë gol gwe'an."

³ Zëno mae mo tawa tabinni, "Wenya
bahem gon. Zini bahem zen. Ansa bahem
twinbin." Hwëna tıngare tembane nwe-
masena zen dwan twin gwibin hip am
Alap nëp syal gwibir-zimki. Zep nen
men zene Alapsa laibli gwebla'an hen
eiwa dena tame ul gwe'an, nen sap esa
olgwenblanda gwer- Alap hap de dawem
golblan nabanye.*

⁴⁻⁵ Sap tıngan mensa twin gwibin hip dena
Alap nëp syal gwibir-zimki, zen kitak aïris.
Nen de nonol Alap hap dawemsa golblan
naban twinbinni, dekam banakare maena
hom- nen de dekon Alap mo nwenak ëkun
gwen hap denaye. Zep ba hap de aha
tembane maesa baes gwibin hip, sap Alap
mo olak man hen anakan lwak,

"Tıngare tembanena aïris. Zen kitak
ebe mae habë syal gwibir-zimk.*"

*Timotius Bak de Kristus mo nganak
kirekam syal gwe-gwen hap de ol:*

⁶ Ano ola ankam emki Kristen bose omka
tawa ta gwibin. Dekam esa gwëra, Kristus
mo nganak de syal gwe-gwen zini dawem
tanganna. Sap Kristus mo nganak de syal
gwe-gwen zini, zen diki eiwakam de tawa
tabinnik zen zise gwen. Hwëna ëe mesë
emsa tame tak: Em ema angkam zise
gwe'ara.

⁷ Em bahem Alap mo ol aïsilsı de but-
walen gul gwennak ang gwe-gwen- hen
bong-bong mo tame gun boton ol sanye.
Hwëna enaka em tatete ta gwen- em dikim
Alap en hon tal gwesin hipye.*

⁸ Timsi de misrim-srı ginnı, zen aïris.
Hwëna zen angkam en dep dena. Diki Alap
hon dikim tal gwesin hip de enaka tatete
tanna, zen dawem tanganna zen. Sap zen
angkam en dep hom. Zen hwëna lamkam
dep dena.

⁹ Eiwa de ola ansa emki dokwak gun hen
dawemkam taiblibin:

¹⁰ "Nen Ngaya Zini Alap ensae blol
ëbla'an, sap Zen Zen tangan- zisi de ngaya
ta gwibin hip de Zi niye. Tıngan men zen
Desa kirekam daibli gweblanan, Zen desa
en sa ngaya tabiri."

Nen insa kirekam Alapsa blol ëbla'an, zen
in zebe nen angkam Kristus mo nganak
dan syal-syala ban syal ta gwe'an.

¹¹ Zep ano ola ankam emki tawa ta gwibin,
hen dekam em titi ta gwibin- desan
dekakim ang tak.

* 3:16 3:16 Mrk. 16:19-20; Yoh. 1:1-14; 1Ptr. 1:12; 2Ptr. 1:19-20

* 4:1 4:1 2Tim. 3:1-9; 2Ptr. 3:3; 1Yoh. 2:18; Yud.

18 * 4:3 4:3 Kej. 1:29; 2:24; 9:1-3; 1Kor. 7:28; Ibr. 13:4
2Tim. 2:16

* 4:4-5 4:4-5 Kej. 1:31; 9:3; Mrk. 7:15-19

* 4:7 4:7

¹² Timotius, em nama home bong gwe'ara. Hwëna aha zi bap zen emsa gublun, "In nama was. Zen tawa naka hom." Hwëna emki enaka Kristen zi hip anakan ërak ta gwizimdin,

"A kirekam de ol toran mo Kristen zi hip sam gwesik gwizimnin.

Kristen zini a kirekam nen lowehe gwen.

A kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen.

Alapsa de taibliblannak de tatem zaunnu, zen a kirekam moye.

Hen a kirekam nen enho lalakam lowehe gwen."

Zep Timotius, emki kirekam enaka ërak makan drëne gwizimdin.*

¹³ Ëe de nama lwa halzan srëmnak, emki dan syal-syala ban Alap mo olsa baca gul gwizimdin, hen titi tabin niban em tonbirida gwen.

¹⁴ Emki enlala gwen- ebe hap kim Kristen zi mo nol-nola tahana dehabla inekke, Alap mo syalsa dikim ebe hap wei yul soneblan hap. Dekam Alap mo Enhona man zëbe mae hap hamal hap de ola golzimki- ebe hap de desa ayang gulblun hapye. Hëndep dekam zep Alap mo Enhona hen ebe hap sosonna golblaka. Zep Alap mo Enho nakore sosonna insa dawem en tangankam em gwiresin.*

¹⁵ Zep em tūngare ano ol tan-tanna ansa em syal-syal gwe-gwibin- zao en de enlala lwablankam, dekam deka kitak de zi emsa hla dak, "Zen dawemkam syal gwe se'ara."

¹⁶ Dawemkam em enaka kara ta gwen. Hen men dekam tawa ta gwibir, desa dawem enkam em karatda gul gwen. Kirekam de syal gwe-gwennak em tatem zauk gwen. Dekam esa enaka ngaya tala. Hen in zen emsa sane da gwenan, desa hen esa ngaya tabiri.

5

Kristen bosyansa de kirekam golëgwë gwen hap de ol:

¹ Zi bongna bahem ol drakkam jalse gwe-blun, hwëna emki blikip gwesiblin naban titi tan- san de ere mo bian tangansa de titi tan makan. Ëbong gwen srëm wal bose walya, desa em gweibirida gwen- san de ere mo oso wal tanganna kiye.*

² We wal bong-bongna, desa em gweibirida gwen- san de eno ane tangan. Ahakore kitak de we walya, desa enho lalak naban em golëlowehe gwen- ere mo somol wal tangan naban de golëlowehen makan.

We wal sem-semisa de kirekam golëlowehe gwen hap de ol:

³ We wal sem-semna men zen zë-en tangan lowe henda gwenan, desa emki kara ta gwibin, sap desa eiwa nara dep?- golgwën naye.*

⁴ Hwëna we semna in mo was, abutane wal, ahaksa aza-tane wal de lowe henkam, desa a kirekam em titi ta gwibin, "Em mese ëKristen gwek, zen in zep em desa golgwë gwen. Sap dekam dawemsae ol gwibi'in, sap zen mes nonol emsa hanan ta gwibik." Hen anakan em titi ta gwibin, "Kirekam de em golgwë gwenkam, Alap sa emsa sam gwesibirida gwera."

⁵ We semna men zen zë-en tangan lowehe gwenan, zen Alap emsa blol në gweblanan. Zep zen hom Alapsa de abe ta gwenna nolzausuk gwenan- yaklam denaban kam denaban. Zep kirekam de we wal sem-sem tola, emki mas gwibirida gwen.*

⁶ Hwëna we sem-semna men zen kirekam-kirekam dërekam de ëitri gwen hap ëdwam gwe-gwenan, zen Alap mo nwenak mes juwek. Hwëna tim enna sap nama ngayana.

⁷ Zep we sem-semisa de ano ola an san dawemkam golëlowehe gwen hap emki titi ta gwibin- mae hap: Kristen zini nëno mae mo enho nik mana dekon aha zi mo nwenak kles gwesininka.

⁸ Kristen zini bap zen anakan ëgu gwen, "Ano iyekam de we semna in mo tahalhana dikire jemat en hla nul gwibik. Ëe molyë mas gwe-gwibik." Hwëna zen de zëre mo iyena insa kara ta gwibin srëmkam, nonol tangan zëre mo iye tangansa, ki zen mes karekna mam gulsunda. Dekam zëbe mae hap man nwe-mase gwizimnin- san de Kristussu de anakan zabeblanna kiye, "Ëe Zëbon de ang gwe-gwen zisi hom." Sap Kristen gwen srëm zini hom kirekam ëkarek gwe-gwenan. Zep Kristen zi de kirekam mas gwibin srëmkam, zëno karekna man tangan taman kini'an.

⁹ We sem-semna men desa tangan nara dep golëgwë gwenna, bosesem naka emki ale tabir-zimdin- Kristen zini men zen zëno mae mo tahalhana hla nul gwizimninke, zëbe mae hap de hen gol gwizimdin hip. Hwëna anakare we sem-sem mo bosesem-sena bahem: Men zëno gwën tahunna 60nak hata srëm gwe'anye, ahaksa zi swe zemka de baes gweblan nik mo bose naye.

¹⁰ Bose naka de ale gun hup, zen diki kitak de zi mo anakan de tame gun nuka:

* 4:12 4:12 2Tim. 2:15; Tit. 2:15 * 4:14 4:14 2Tim. 1:6 Luk. 2:37; 18:7

* 5:1 5:1 Im. 19:32 * 5:3 5:3 Kis. 6:1-7 * 5:5 5:5

Zen dawemsa anakan gol tine gwek:

Zère mo waslasna, hen abu-tane aza-tane walya dawemkam kara ta gwibik.

Zère mo gola kon zini dawemkam lup gulin gwek.

Tahalha zisi man mas gwibirida gwek, hen Kristen zi mo tahana man tri so gwizimk.

Zen kirekam de dawemsa gol gwen wenyik mo bosem-sesa em ale ta gwibir-zimdin.

¹¹ Bose naka de ale gulzimdin hip, zen diki men zen nonol anakan Yesussu nen guk gweblanank, "Èe an angkam Ebon enè gwè'an. Èe molyè etan zini zek." Zen in zep, bong gwen srèm we sem mo bosem-sena bahem ale tabir-zimdin. Ki hwèna etan de zi zen hap hole-hle gwe-gwenkam, zen sa hwèna zère mae mo Yesus hup de gu-gun ola in san de ang tan hap baes tal.

¹² Hwèna zère mae mo Bian hap de gu-gun ola in san de ang gwen srèmna, zen Alap mo nwenak karek.

¹³ Bong gwen srèm we sem-semna, zen hen man è ensa de zauk gweblankam gol-gol san èzini'ni gwe nasen gwenan. Kire enkam hom. Hwèna zèno mae mo ol toranna hen hom sam gwesik gwenan, sap zen man aha mo boton olak mas ta nasen gwenan.*

¹⁴ Zen in zebè bong gwen srèm we sem-semna titi ta gwibi'in, "Amki zisi kap lak. Waslasna wei-wik uk. Hen ere mae mo zini dawemkam kara la gwibik- hen waslasna." Èe mae habè kirekam desa gubirida'an: Kristen zini nèno mae mo jal zi de nèsa lamang ta gwibin srèm hap.*

¹⁵ Sap ahakon we wal sem-semna mes tol kirekam lwan dahak, hèndep dowl mo kīgisa ang nèblak.

¹⁶ Kristen we walya, zèno iye de sem nik gwèna, zen zen de mas gwe-gwibin-dekam de jematsa dohon-hon ta gwibin srèm happye. Zen mae hap: Sap jematsa mo kara ta gwibin hip de wenyak, zen diki tahalha tangan wenyaka hen iye srèm tangan wenyaka.

Kristen zi mo nol-nolaka de kirekam kara ta gwibin hip de ol:

¹⁷ Jematnak de nol gwen zini men zen dawemkam irik nil gwenan, desa tingan zen blikip gwesibirida gwen. Hen dekam de blikip gwesibirida gwen hap, emki gubirida gwen- jematsa mo te-ala nakon de zèbe mae hap gol gwizimdin hip, nonol tangan men zen Alap mo ola dawemkam tawa da gwibirin, hen dekam titi da

gwibirin. Zèbe mae hap sowe henkam zen gol gwizimdin.*

¹⁸ Sap Alap mo olak man lwak,

"Sapi de gandum dansa zaublun danaseranna- dekam de èbwalom gwen hap, èkna bahem kyang sosublun. Dikire twenblan danasenk."

Alap insa ola golzimki, zen sapi en hap hom. Zen hen jematsa de nol gwen zi hip- zèbe mae hap de hen jematsa mo te-ala nakon gol gwizimdin hip. Zep hen anakan ale nuk,

"Syal zini, zen dikire zère mae mo syala kon te-alana nulin gwek."*

¹⁹ Timotius, bahem na-en taibli gwen- ahani de jematsa mo nolaka ebon anakan klak ta zankam, "Zen mes karek gweka." Diki zini dan, ahaksa dan-ahan, zen de anakan klak la zankam, "Eiwa, èe mesè ère mo nwekam karek gwennak hla lak," dekam amki taibli gwe.

²⁰ Kareknak de zaran zini, zen tingingare zi mo nwenak em dei yul gublun- mae hap: Ahakorena dekam sa hen èa'iril.

²¹ Èe ama Alap ne Kristus nik mo nwenak emsa gublu'an- hen Alap mo dam taha nakore zi mo nwenak: Ano ola an desan em ang gwe-gwen- ol blo-blo san de ang gwen srèmkam, hen ahakore en naka de nwekam golèake gwen srèmkam.

²² Jematnak de syal ta gwen hap zisi dam tasik gwibinni, na-en bahem tahana tehabirida ine gwen- syala insa dikim wei yul sone gwizimdin hippye. Em ema zèno kareksa hlil inninka. Bahem karek gol gwen zi niban golèsiri gwe-gwen. Em diki enho kles gwesin srèmkam em gwè gwen.

²³⁻²⁵ Ahakore nik mo karekna, zen taken-taken gwibiridan srèmnak wet so gwenan. Hwèna ahakore nik mo karekna, sap de aning gun, hwèna karekna in lun kon sa ki zertrondal, hèndep sa wet soblal. Hen kirekam, Timotius, eno Alap mo nganak de syal dawemna in sa wet sol. Hen men zen nabakam wet so srèm gwe-gwenan, zen hen bèjen hèndep aning gwen. Zen hen sa hèndep wet sol.

Timotius Bak, em tol ema sang-sang gwe-gwenda, zep bahem ho tangan enna otde gwen. Diki anggur hosa em hen betekkam otde gwen. Eno u sang-sangna in dekam sa sèr gwera.*

6

Zi mo tana iltikinnik de babu gwe-gwen zi hip de ol:

* 5:13 5:13 2Tes. 3:11

* 5:14 5:14 1Kor. 7:9

* 5:17 5:17 1Kor. 9:9-11; 16:18; Plp. 2:29; Mat. 10:10

* 5:18

5:18 Ul. 25:4; Luk. 10:7

* 5:23-25 5:23 Anggur hona zen ho mamak makan, hwèna desa hen u sang-sang gwenkam obat hap notde gwibirin.

¹ Timotius, emki hen gubiridan: Kitak men zen zi mo tana iltikinnik ëbabu gwe-gwenan, zen dawemkam zen zëre mae mo zi bina insa blikip gwesibirida gwen. Zi bina in de ëKristen gwen srëmna, desa hen dawem enkam zen blikip gwesibirida gwen- mae hap, zen dikim Bian Alap mo bosesa hen nëno mae mo tawa tabin niban lamang so gwen srëm hap.*

² Zëno mae mo zi bina in de ëKristen gwenna, dekam bap zen anakan ëenlala gwe-gwen, “Èe sap asa asang gwe-gwer. Molya asa karek taka.” Diki anakan zen ëenlala gwe-gwen, “Ano zi bina an, zen ano Kristen bose. Èe zebë kwasang gwe-gweblanan. Zep asa dawem enkam zëbon syal gwe-gwer- ère mo Kristen bosenana an dekakim dawemsa ano syala kon gulin gweka.”*

Botonkam de tawa tabin sin de ang ta gwen srëm hap de ol, hen te-ala hap de ëhole-hle gwe-gwen srëm hap de ol:

Zep Timotius, ano ola an, dekam kitak tawa ta gwibir hen titi ta gwibir.

³ Zep aha zi bap zen totore olkam tawa ta gwibin. Diki Bian Yesus mo ola ban de apde në gwenna kim zen tawa ta gwibin- hen Alap hon dikim ëtal gwesin hip denakim. Sap zini men zen aha ol aisilkim tawa da gwibirin,

⁴ zen bolte-bolte zi, hen zen eiwa dena hom tangan tame nu'in. Kirekam de zini zen man tangan ësam gwesik gwenan- Alap mo ola kore ol-gun maesa de gulsuk halasen gwen hapye. Zen hwëna dekon zep zënaka husus neibirida gwenan, hen ëol tetek gwe-gwenan. Zen dekon zep hen Kristen bose zeban zënaka lamang da gwibirin hen u seger da gwibirin.

⁵ Kire enlala haï zi mo tawa tabin nikon, zep hëndep Kristen zi mo ngirinnik ol keisa-keisana nolzausuk srëm gwe-gwenan. Eiwa de enlalana hom tangan- zëbon mae onakye. Kire zini man tim nul gwenan, “Ano Alap mo nganak de syala kon, èe asa te-alana beya gwer.”

⁶ Eiwa, dawemkam de Alap hon enhonik tal gwesiblin zini, zen sap de tahalha gwen, hwëna zen sa anakan eis gwibiri, “Bian Alap sowe henkam ano tahalhana ap sul sone gweblanda.” Kire zini zen sa Alap

onakon dawemna hlalulu- sap angkam hen lamkam.*

⁷ Sap nësa kim nëre mae mo an walya auhu-kamanak ëjaha gwe-gwenan, nëno kire-kirena hom. Juwenkam hen molye kire-kirena lop la gwek.

⁸ Zep nëbon mae de tembane ërlwana, hen pakean, zen syake.*

⁹ Hwëna ahakon hom kirekam dep ëdwam gwe-gwenan. Zen hwëna kire-kire beya gwen hap ëdwam gwe-gwenan. Zep zëre mae mo dwam gwibin sin de ang tankam enlala ngalap-ngalapna dekam zep tangan mam gwe-gwenan, hëndep zep enlalana ëjoblo-top gwe-gwenan, dekam zep hëndep dowal mo kigi mo zolak ëkyanhe gwenan. Zen in zep kareksa de gon hap bëjen baes tan, hëndep zep tangan ëtimbwas gwesik gwenan.

¹⁰ Sap karek-karek ausuna, zen te-alanak. In zep hëndep ahakon te-ala holehle nakon Yesusu de taibliblan nakon ëbutehak. Zëre mae mo enlala ngalap-ngalapna in san de ang ta gwenna, zen dekam san de toman ben-benkam de enhonak zënaka dang gulblunna kiye. Hëndep zep enlalana sërkan ëdowe hana gwenan.

An Timotius hup de aumwa hap de ol tan-tan:

¹¹ Hwëna Timotius, em in Alapsa de betek gweblanna. Zep em desan bahem ang gwe-gwen. Em em alp gwe-gwen- Alap mo nwenak de dam-dam enkam gwë gwen hap, hen Zëbon de dawemkam tal gwesin hip. Kristusu de taibliblanna em esek gulse zahe gwen- zao en de tatem zaunkum. Emki hen wal bosyansa de kwasang gwibirida gwen hap alp gwe-gwen- hen aha zisi de sae-sae enkam golëlowehe gwen hap.

¹² Em ngein en san em Yesus osan dep dam-dam enkam hluwen- ekakim hëndep de gwën hap denaka dokwak gul. Sap zen desa de dokwak gun hup Alap emsa kwang taka, hen zen kire habe zi beyanak damnak enaka anakan kira taka, “Èe ama Bian Yesusu ang gwebla'an.”

¹³ Zep ëngaya gwen ausuna Alap hen Kristus Yesus, men Zen Pontius Pilatus hon damnak Zënaka kira taka, zëno nik mo nwenakë emsa titi ta'an: *

* **6:1** 6:1 Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwek. Zi de tahalha hap zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkan, desa man dahyo gwek- pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin hip. Zëno bon de sërkan yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwek- desa de kitak lirak tabin hip. Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekam zep hwëna zi bina in mo tana iltikinnik ëbabu gwe-gwek. Dekam hom beyakam ëheya-hya gwe-gwek. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwek. Tana iltikinnik de ëbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida gwek. (Ef. 6:5-8; Tit. 2:9-10) * **6:2** 6:2 Plm. 16 * **6:6** 6:6 Plp. 4:11-12; Ibr. 13:5 * **6:8** 6:8 Ams. 30:8-9 * **6:13** 6:13 Yoh. 18:36-37; 19:11

¹⁴ Ano titi tanna an san em dawemkam ang gwe tine gwen- tingare zi mo nwenak de enho kles gwesin srēm kam gwē gwenkam, hēndep Bian Yesus de lwahal zannak de zau'uk.

¹⁵ Yesus mo hatazan hap dena in molya bwal kinik. Zen sa ki hēndep lwal- sosen tangan Zini Alap zēre mo gun sun. Zen Zen en tangan teipsinnī. Hen Zen tingare bose nabare zi mo Mamna, hen tingare teipsin zi mo Teipsinnī.

¹⁶ Zen Zen hēndep de gwē gwen Zini. Zēno ngatannak toton nara dep?- golek de gwen naye. Desa zini hom mae hla dak, hēndep angkam mae bējen hla tan. Dikire Desa hēndep denaban blikip neisik gweblak, sap Zē-en sosonna! In eiwa tangan! *

Em in zene suratna ansa ulin gwe'ak, dikire Bian mo kwasang-kwasangna kitak ebon mae onak lwa gwek.

Timotius de te-ala beya zisi kirekam titi ta gwibin hip de ol:

¹⁷ Emki te-ala beya wenyaka anakan jalse gwibirida gwen, "Bahem ēbolte-bolte gwe-gwen, hen auhu-kama ennak de kire-kire ennak bahem ēyaing gwe kinī gwen." Sap auhu-kamanak de te-ala maena zen nabakam ējek-jak gwe-gwenan. In zep em titi ta gwibin- zen de Alap ensa yaing gwebla kinī gwen hap.* Sap Zen Zen kae-kaena nēbe mae hap mam gul gwizimmira- nen dikim enlala nik ēoto gwesin hipye.

¹⁸ Zep emki gubirida gwen, "Eno mae mo kire-kirena beyana, zep em em aha zisi kwei yul sonendan- kitak de zi hip de dawemsa goltrei gwizimdinkimye." Zep auhu-kama ennak dep de te-alakam, zen dikire ēkae-kae gwe-gwek, hen aha zisi mas neibirida gwek.

¹⁹ Zen de kirekam ēgwē gwenkam, dekam zēno mae mo ngatan zi mo langnak de te-alana sa tangan ēbeya gwer. Awe de lowe henna hen okamanak dep de te-alana, zen kitak au-au makan. Hwēna wakuwe de lowe henna hen zao de kire-kirena, zen eiwa de tangan weny zen.*

²⁰ Timotius Bak, Alap mensa zēre mo nganak de syal gwe-gwen hap emsa taibliblaka, desa dawemkam kara gul gwe. Totore tawa tabinni hen kire hap de ol gulsuk-gulsuknu langa gulsuk. Men zen auhu-kama enlala en san totore ola insa tawa da gwibirin, zen hwēna man ēkil gīl gwenan, "An zen- enlalasa dikim langa tasin hip denaye." Hwēna zen boton.*

²¹ Ahakon men zen desan ang tak, hwēna dekam zep Kristussu de ang gweblan nakon ēbutehak.*

* 6:16 6:16 Kel. 33:20

* 6:17 6:17 Luk. 12:20-21

* 6:19 6:19 Mat. 6:20

* 6:20 6:20 1Tim. 4:7; 2Tim. 1:14

* 6:21 6:21 2Tim. 3:8

Paulus mo surat ahana Timotius hup

1-2 Ano dang tininak de waslasna Timotius Bak hap,

Paulus onakon:

Dawem! Zen Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep kirekam Kristus asa dam tasiki- dekam de hēndep de gwēn hap de ol dawemsa gol halada gwen hapye, men kirekam Alap gu-gubiridakake, Kristus Yesus hon de ēngaya gwen hap dena.

Nēre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mam tangankam ebe hap ol gweblala. Hen em zere nik mo taha terenak esa gwē gwera.

Timotiussu kim udobe naban dikim gwē gwen hap titi takake:

³ Em kim Kristussu taibliblaka, dekam zebe gwēka- san de ēre mo waslas wē tan tangan. Ēe in zebē ebon onakon hen-henkam Alap hap dawemna gol gweblanan, hen zebē yaklam denaban kam denaban ebe hap Biansa abe ta tine gwenan. Sap ēe hen ēre mo auyan-aza osanē ang gwe-gwenan, in zebē alp gwe tine gwenan- enho kles gwesin srēm kam de Alapsa abe ta tine gwenkamye.

⁴ Timotius, ēe namaē eno nwe go-hona enlala gwe-gwizim'in- men kime aban syak ē'anka, dekam denaye. Ēe in zebē tangan emsa de etan zertowen hap dwam gwe-gwe'an, sap zen dekam tangan sa ano isrip-srina taman kinil.

⁵ Hen ēe mae habē ebon onakon Alap hap dawemna gol gweblanan: Sap ēe mesē eno enhona anakan tame tak, "Zen eiwa tangankam Yesussu taibliblaka. Ēk enkam hom." Eno anena Yunike hen we abuna Lois Bak zen hen kirekam laibliblak, in zebe em hen zēno nik mo kim taiblibla'ara.

⁶ Zen in zebē emsa enlala sobla'an: Ēe men dekamē ep tahana tehabla inek, dekam mensa sosonna Alap ebe hap golblaka, desa em syauk mo kim bubung gul gwen.*

⁷ Sap Alap zēre mo Enhona mensa nēp zer gwizimnira, zen aīrinnī tawa naka hom. Zen soson enna, kwasang-kwasang enna, hen zēnaka de zerinik gwe-gwen. Zep Zen de nēbon mae ing gwe henkam, nen kirekam esa hen lowehe gwer.

⁸ Zep bahem saher gwe-gwen- Bian Yesus hup de olsa de tonbirida gwen hapye. Hen bahem anakare hap saher gwe-gwen, "Paulus bwina gwē'ara." Sap ēe Bian mo ol dawemsa de golasas gwe-gwen jal habē awe gwē'an. Sosonna mensa Alap nēp gol gwizimnira, desa en em blol gwe-gwibin- anakare enlala naban, "Ēe hen sap asa Bian Yesus hup de jal hap Paulus mo kim karekna goltowe gwer."*

⁹ Nen kirekam de enlala naban nen lowehe gwen, sap Alap mes nēsa ngaya tabirki hen nēsa kwang guludaka- dekam de enho lalak enkam zēre en onak lowehe gwen hapye. Nen home banakare maesa syal eibik- dekam de Zen nēsa ngaya tabin hip denaye. Hwēna zēre mo kwasang-kwasang hap ki kirekam nēsa kalang gwibiridaka. Zen orep mes nēsa kirekam Kristus onakon kwasang gwibirida'anka- men dekam hēndep okamana ansa syal gwibir srēm gwe'ankake.*

¹⁰ Hwēna Zen nēr hom nēp zēre mo kwasang-kwasangna insa goltreizimki- nēsa de ngaya tabin hip de Zini insa kim zer sonezimkike. Sap nen menkam eine juwen zi mo ora san ēgwa ha'ak, hwēna Yesus zep orana insa tayalsiki. Dekam zep hwēna zēre mo ol dawemkam nēbe mae hap hēndep de ēngaya gwen hap de orana sal tazimki.

¹¹ Asa in zep dam tasiki hen zer soneka- dekam de ol dawemna insa gol halada gwen hap hen tawa ta gwibin hip.

¹² Ēe in zebē karekna goltowe gwenan, hēndep angkam zebē bwina awe gwē'an. Hwēna ēe homē kire hap saher gwe-gwenan, sap ēe mesē Biansa tame tak- men Zēbonē yaing gwe kini gwenanye. Zep ēe tawana: Zēre mo nganak de syala men zep asa taibliblaka, Zen sa desa kara gul gwera- hēndep zēre mo lwa halzan yaklanak de hata'ak.*

¹³ Timotius Bak, eno tawa tabinni, zen diki ēre mo tawa tabin sin de ang gwēk. Dekon bahem golsyalhe gwen. Zep Kristus en osan em dam gwesikhal gwen, dekam eno Biansa de taibliblan hap de enlalana sa mam gwera, hen zēno kim esa aha zisi kwasang gwibirida gwera.

¹⁴ Alap mo Enhona Zen man nēsa golēlowehe gwenda, zep zēno sosonkam emki dawem enkam ere mo syala insa kara gul gwen- Zen men kire hap emsa taibliblakake.

* 1:6 1:6 1Tim. 4:14 * 1:8 1:8 Rom. 1:16; 2Tim. 2:3; 2:9 * 1:9 1:9 Ef. 2:8-9; Tit. 3:4-5 * 1:12 1:12 Ayat 12 mo aumwa topnak awe, zēno dam gulsunnu dan-dan. Ahana anakan: Zep ēe tawana: Ēre mo enhona mensaē zēno tahanan drēnek, Zen sa desa kara ta gwera- hēndep zēre mo lwa halzan yaklanak de hata'ak. (Mzm. 37:5)

¹⁵ Ena mese abe hap dena ansa salka: Tingare Asiak de Kristen zini, men zen sap menkam asa bwinak du nē gweblak, zen mes asa hli dasik. Hēndep aumwa hap Pigelus Bak ne Hermogenes Bak ne asa hli laka.

¹⁶⁻¹⁷ Diki Onesiforus Bak Swe, zen en nama maka asa zergwē gwe'ara. Zen hom ano bwinak de gwēnna an hap saher gwe-gweka. Hēndep zen kim Romak awe hata zaka, zen man asa tē gwebla'anka, hēndep ki zep asa hla taka. Zen man asa sam tasik gwe zaka, hen ano enlalasa ap tatete ta gwebla zaka. Zen diki Bian sa kwasang-kwasangna zēno we wal walas hap gol gwizimdi.

¹⁸ Ena tawana: Zen hen Efesusk dawemkam ano tahana ap zitrī so gwe-blaka. Zep diki Bian Yesus sa zēre mo kwasang-kwasangna zēbe hap mam gul-blula- Zen de etan lwahal zankam.

2

Timotius dikim jana nabare zi mo kim tatetekam gwē gwen hap de ol:

¹ Zen zep, tane tol, emki Kristus onakore kwasang-kwasangnak tatem zaun.

² Mensa abon onak zi beya mo ngirinnik sane gwe-gweka, zen desa em hwēna aha zi hip etan ayang gul gwizimdin. Ere mo anakarekam de taiblibiridan zi hip em ayang gul gwizimdin, "Zen sa hwēna aha zi hip etan ayang nul gwizim."

³ Anakare enlala naban emki tatem zaun: "Ēe an hen zen ahana- Kristus mo jana nabare zi niye. Ēe sap asa hen zēbe hap de jal hap karekna goltowe gwer."

⁴ Jana nabare zini zen mam zik mo gubiridan en san ang ta gwenan. Zen bējen aha syalak ēhir-hir gwen, sap zen man mam zik dikim sam gwesibirida gwen hap ēdwam gwe-gwenan. Zep emki hen kirekam nēre mae mo Mamna Kristussu enlala gwe-gweblan.

⁵ Men ki hen bolasa de asyas gwe-gwibin zini: Zen de peraturan san ang ta gwen srēmkan, zen bējen asyas hap de hadiana insa gul irin.

⁶ Ahana hen ki: Nga syal gwe-gweblan zini, syal-syal wenya, zen zen sa lamkam ngana in kore eini dawemkam gul iri.

⁷ Ano ola ansa emki enhonak lonen. Alap dekam sa ebe hap golblala- dekam de kitak tame gun hup denaye.

⁸ Em de tatem zaun hup, diki Bian Yesussu em anakan enlala gwe-gweblan: Zen teipsin zini Daud Bak onakon saltiki, hwēna Desa man dak. Hwēna Alap zep etan tūn nikon ngaya taka- ēe men

kirekamē zēbe hap de ol dawemna gol halada gwenanke.

⁹ Ēe in hen zebē angkam jal zi makan bwinak awe karekkam gwē gwenan. Hwēna Alap onakore ol dawemsa bējen bwinak mat gulsun. Zen wet sonkam.*

¹⁰ Hwēna ēe an zebē anakare enlala hohle tan naban gwē gwenan, "Ēe sap asa karekna goltowe gwer. Diki mensa Bian Alap Kristus onakon de ēngaya gwen hap dam tasibirki, zen dikire kitak Bian zēre mo sērkan de ngatannak yaing gwek- zao deka hēndep denaban lowehe gwek."*

¹¹ Zep nen dikim tatem yaun hup, Kristen zini nēno mae mo kirekam de taiblibinni ansa nen enlala ei gwibin:

"Kristus sa nēsa hēndep denaban golēlowehe gwer- nen de anakan ēenlala gwe-gwenkamye, 'Yesus kim tiki, Zen abanē lik.'

¹² Nen de tatem ēzaunkum, nen esa lamkam Yesus zēre mae han irik il gwer.

Hwēna nen de zi mo inik Yesussu anakan zabebankam, 'Ēe an Zēbon de ang gwe-gwen zisi hom,' ki hwēna Zen hen sa nēsa gubiridala, 'Zen Asa de ang gwe-gweblan zisi hom.'*

¹³ Nene Yesussu de taibliblan nakon etan ēsin gwe hana'ak, hwēna Yesus nama sa zēre mo nēsa de gu-gubiridan ola syal gwe-gwibirizimdi. Sap Zen hom wet gwesik gwenda. Zēn sa nēsa etan tatete ta gwibiri."*

Kristus mo nganak de dawemkam syal gwe-gwen hap de ol:

¹⁴ Emki Kristen zisi anakan enlala sobirida gwen, "Ēe Bian Alap mo nwe-nakē emsa titi tabi'in: Bahem enkam mo olak de ol-gunsu keisa-keisa gwe-gwibin." Kirekam em titi ta gwibin, sap kirekam de keisa-keisa gwibinni, zen waba hap. Sap zen kire nakon zēre mae mo Biansa de taibliblan nakon ēaltil gwenan.*

¹⁵ Dawemkam emki alp gwe-gwen-dekam de Alap emsa anakan sam gwesik gweblan hap, "Zen dawem enkam ano nganak syal gwe-gwe'ara." Dam-dam enkam em Alap onakore ol dawemkam tawa ta gwibin. Dekam em molye zēre mo nwe kara gwennak saher gweka.

¹⁶ Auhu-kama enlala zi mo totore tawa tabinsi emki langa gulsun. Sap kire ol san de ang tankam, dekam zini Alapsa man langa dasik gwenan.

* 2:9 2:9 Plp. 1:12-14

* 2:10 2:10 Kol. 1:24

* 2:12 2:12 Mat. 10:33; Luk. 12:9; 1Ptr. 4:13-14

* 2:13 2:13

Rom. 3:3-4; Bil. 23:19

* 2:14 2:14 Tit. 3:9; 1Tim. 4:7

¹⁷ Kirekam de tawa tabinni, zen men kiye- kwae yala. Himeneus ne Piletus ne zen kirekam de kwae naban.

¹⁸ Zen mes eiwa de ola kon olsyal heka-anakan de yasik la gwibinkim: "Kristus molya emsa juwen nakon ngaya tabirki, sap zisi de kirekam juwen nakon ngaya tabin hip dena mes lwak." Zëno nik mo ol san de ang tankam, zep hëndep ahakon Kristussu de taibliblan nakon etan lwan dahak.

¹⁹ Hwëna nen de zë tatem ëzauk gwen hap dena, Alap mes ngirin gol te makan Kristussu nëbe mae hap ik tizimki. Zëbon onakon zebe anakan dam ulsuk gwenan, "Bian mes zëre mo hlil irin wenya nëno mae mo bosem-sena kitak tawa gwibiri-daka,"* Ahana dam gulsunnu hen anakan, "Men zen ëgu gwenan, 'Èe an Biansa de ang gwe-gweblanna,' hwëna karek gol gwenza zen baes tan."

²⁰ Men kiye, te-ala beya zi mo golak de piringni: Ahakon emaskam dena hen perakkam dena. Hwëna ahakon hen ki totore piringni- kama ngatdarakkam dena hen tenya korena. Totore piringni, zen mwini-mwankam dep dena. Hwëna dawem-dawem wenya, zen tembane yawal ennak dep dena.

²¹ Zep hen kirekam, men nara zëre mo enhosa kirekam-kirekam karek nakon lalak tanna, zen sa Alap mo nwenak gwëra- san de emaskam de piringni kiye. Bian sa desa sam gwesiblibla, hen syal dawemsa sa zep wei yul soneblala, sap zen kire hap mes hohle gweka.

²² Zen in zep, Timotius Bak, emki wal sei-siwir mo hole-hle enlalana langa tasik gwen. Hwëna a kire orasa em tē gweblan: Dekam de dam-dam enkam gwë gwen hap dena,

Biansa dikim dawemkam taibliblan hap dena, dekam de aha zisi kwasang gwibirida gwen hap dena, hen aha-ere enlalakam de lowehe gwen hap dena.

Sap tingare zini men zen enho zon tasiblin naban Bian Yesussu betek nē gweblanan, zen kirekam lowehe gwenan.

²³ Enlala joblo-top zi mo ëkeisa-keisa gwe-gwen san em bahem ang gwe-gwen. Zen waba hap. Ena tawana: Zen dekon zini ëdarak gwe-gwenan.

²⁴ Hwëna Bian mo nganak de syal ta gwen zini, nen bap nen ëdarak gwe-gwen, hen bap nen nabakam jal ta gwen. Nen diki enlala sae-sae naban nen eiwa de enna kim tawa ta gwibin.

²⁵ Zini men zen nëbon mae onakon ëdrak gwe inehal gwenan, nen hwëna ol sinkim nen etan eiwa de ora san dep titi ta gwibin. San ha dekam Alap sa zëbe mae hap dekam de ëhalen hap dena golzindihen eiwa de ora san dikim etan lwanda han hap denaye.

²⁶ Zen eiwa mes dowal mo kigi mo zolak ëkyanhek, in zep zëno dwam gwibin sin ang ta gwenan. Hwëna nen de kirekam mas gwibirida gwenkam, Alap wëhë golzim'inka?- dekam de enlala mamakna insa tapbla tan hap denaye.

3

Aumwa hap de yaklanak dep de ol zim-zim:

¹ Hwëna ansa emki enlala gwe-gwibin: Aumwa hap de yaklana an zen angkam lwa se'an, dekam okamana an sërkan tangan sa karek gwe zaher.*

² Sap dekam zini beyakam sa anakan lowehe gwer:

zëre en mo timsi de ngalap gwe-gwibin, te-alasa de ensa lwa gweblan, zëre en mo bosesa de mam gul gwen, sërkan de zëna-zëna gwe-gwen, aha zisi de lamang ta gwibin, an-bi zemka bëjen betek gwizimdin, Alapsa bëjen enlala gwe-gweblan, wal bose zemka bëjen anakan gublun, "Ema tol asa sam tala."

³⁻⁴ Hen bëjen kwasang gwibiridan, zi bosyan hap de jalsa lam gul gweblan, boton ol gol halada gwen, wal bosyansa de golëgu gwen, darak soson, zënaka bëjen zerinik gwen, dawem enlalasa bëjen zer irin, bolte-bolte enlala enkam de gwë gwen, totore-totorekam de gwë gwen, syan-syan enkam de lowehe gwen, hwëna Alapsa bëjen enna lwablan.

⁵ Kire zini zen ëk enkam anakan ëgu gwenan, "Èe an Kristen zi." Hwëna zen man baes ta gwenan- Alap de zëre mo sosonkam zëno mae mo lowe hensia li yul sone gwizimdin hipye. Zep kirekam de zisi emki langa tasik gwibin.*

⁶ Ahakon hen we walsya gol-gol san aningkim yasik da gwibirin. Zen anakare we walsya karek san dep titi da gwibirin: enlala sin-sin wenya, enlala hole-hle beya wenya, hen kirekam-kirekam karek hap de enlala ëdowe hanan wenya.

⁷ Kirekam de we walya man ësam gwesik gwenan- ol ësesa de ësane gwe-gwen

* 2:19 2:19 Bil. 16:5; Yoh. 10:3-5; 10:14-16; 10:27

* 3:1 3:1 1Tim. 4:1

* 3:5 3:5 Mat. 7:15; 7:21; Tit. 1:16

hapye. Hwëna zen bëjen anakan klis gun, "An eiwa dena. An boton."

⁸ Men kirekam orep Yanes Bak ne Yambres Bak ne * Musasa tru-tru ul gweblaka, zep yasik tabin hip de zini in hen kirekam angkam eiwa de tawa tabin nik tru-tru nul gwe'an. Zen mes enlala nakon ëhai gwek. Zen mes tangan Kristen zi mo taiblibin nikon ëlanga gwesik, hwëna totore tawa tabinsi daibli gwibirin.

⁹ Hwëna kire zisi molya holokam ang neibirida gwek. Sap nabakam sa anakan dam dasik gwibir, "An enlalana joblotopna,"- men kirekam hen orep de auyan-azana zi darena insa dam nosusukke.

Timotius de kirekam Alap hon tal gwesin hip de ol:

¹⁰ Hwëna Timotius Bak, em ano tawa tabinni tawana- hen ano gwëna, hen ano dwam gwibinni dekam de enhö kles gwesin srëmkam gwë gwen hap denaye. Hen em mese asa anakan tame taka, "Zen Biansa de taibliblannak tatem zauk gwenda.

Wal bose wal zemka de kwasang gwibirida gwen hap alp gwe-gwenda,

hen nabakam hom jal gwe-gwenda."

¹¹ Asa kim Yesussu de taibliblan srëm wenyä ëna Antiokiak, Ikoniumk, hen Lis-trak karek da gwek, dekam em hen zëwe gwë'an* Zep em mese dekam asa anakarekam kara ta gweka, "Zen sap kareksa goltowe gwenda, hwëna nama tatetekam zauk gwenda." Hëndep dekam man Bian tîngare abe hap de jal zi mo taha nakon asa zeser sone gweka.

¹² Asa en molya kirekam në gweblak. Hwëna tîngan men zen Kristus hon de ëtal gwesin hip ëdwam gwe-gwe'an, desa hen kirekam sa karek da gwibir.

¹³ Hwëna enlala karek zini hen yasik tabin hip de zini sa etan zëre mae mo karek-karekna esek nulse zahe gwer. Zen sap aha zisi yasik da gwibirin, hwëna zëna hen hom anakan tame nul gwenan, "Hare ëe an syauk sun dep am gwë ha'an."

¹⁴ Zep tane tol, men desa emsa tawa da gwek, em mese hëndep dawemkam taiblibirki. Zep zen zëwe en tatem zauk. Sap ëe in zen emsa tawa la gwek, em mese dawemkam asa tame tabirki.

¹⁵ Em betek nakone Alap mo ola tame gulku. Alap mo ola, zen dekon zep enlala blala hata gwenda, dekam zep zini ëngaya gwen hap de orana dam dasik gwenan-Kristussu de taibliblankam.

¹⁶ Sap Alap mo ola mensa ale nuk, zen kitak Alap zëre mo Enhö nakore naka. Hen zen dawem tanganna-dekam de tawa ta gwibin hip, oto tasik gwibin hip, halen ta gwibin hip, hen ora dawem san dikim dam tasik sone gwibin hipye.*

¹⁷ Alap mo nganak de syal ta gwen zini, nen de desa enhonak lone gwenkam, dekam esa anakan tame ul gwer, "Ëe kirekam asa syal gwe-gwer." Hen banakare maesa de goltowe gwenkam, dekam nëno mae mo enlala blala sa sowehe gwerä.

4

¹ Timotius Bak, ëe ola ansa Alap mo nwe-nakë ebe hap hli yulblu'an- hen Kristus Yesus mo nwenak, men Zen sa zëre mo irik gînsi golhata zalake. Zen sa dekam juwen wenyaka hen nama de ëngaya gwen wenyaka klis gul zula. Zep Timotius Bak, Eirzi-Bia yawal mo nwenak ëe ama emsa gublu'an:

² Alap mo olsa em tonbirida tine gwen-sap sane gwen hap de ëdwam gwennak, sap ëdwam gwen srëmnak. Emki dekam oto tasik gwibin, hen udobe naban jalse gwibirida gwen, hen titi ta gwibin, hen ol sin-sinkim em dawemkam tawa ta gwibin.

³ Sap molya holo gwek, dekam sa zini anakarekam lowehe gwer:

Eiwa de tawa tabinsi de ësane gwenna sa baes tal,

hwëna zen guru-guru ësesa sa beyakam deibirida gwer.

Desa sa hwëna nenbirida gwer, "Asa ëre mae mo dwam gwibin en san tawa la gwibik." Zep sa hëndep zëre mae mo hole-hle en san tawa da gwibir.

⁴ Zen dekam sa hwëna eiwa de olsa de ësane gwe-gwen hap zëno mae mo ini ëmat-mat gwizim.

Hwëna auyan-aza zik mo ëpba olsa sa srën li nul sone gwer- dekam de zëre mae mo dwam gwibin dërek san dep syan nahlan hap.

⁵ Hwëna Timotius Bak, emki enaka kara ta gwen. Kareksa de goltowe gwennak tatem em zauk gwen. Yesus mo bosesa de salbin srëm zi sin dep emki ëngaya gwen hap de ol dawemsa golzim halada gwen. Em Alap mo nganak de syal gwe-gwen zi, zep syala insa dawem enkam em sul sonen.

⁶ Sap ëe nabakam asa emsa hli tal, hen ano kala nabakam sa wet sol- men kiye, dombasa de Alap hap zip soblanna.

* **3:8 3:8** Yanes Bak ne Yambres Bak neka, Yahudi zini kirekam bose nosok Mesirk de meiyer golzauk gwen zi darena-men zen Musasa tru-tru ul gweblakake. (Kel. 7:11; 7:22; 9:11) * **3:11 3:11** Kis. 13:14-52; 14:1-20 * **3:16 3:16** Rom. 15:4; Ibr. 4:12

⁷ Ëe mesë ëre mo syala sul sonek. Ëe jana zi mo kimë Yesus hup de ol dawemna golasas gwe-gwek. Yesussu de taibliblan nakon homë mae syalhek.

⁸ Ëe insa kirekam tatem zauk gwek, zep angkam abe hap de mire sigina Bian man ap golgara gwebla'ara. Yesus Zen dam-dam enkam de klis gun hup de Zini Zen. Zen kim de nësa klis gu'un zaka, Zen dekam sa abe hap golblala. Abe en hap molya golblaka, hwëna tingan men zen zëre mo lwa halzan hap de yaklana anakan enlala në gwebla'anke, "Diki nabakam zen ki lwan," Zen zëbe mae en hap sa kap tazimdi.

Paulus kim syal betekna Timotius hup golblakake:

⁹ Emki dawemkam alp gwen- dekam de nabakam asa duweblazan hap.

¹⁰ Sap Demas Bak mes asa hli ta guk halka. Zen auhu-kamana ansa ensa lwa gwibi'ira, hëndep zep Tesalonika san dep heya gweka. Ëe mesë Kreskes Baksa Galatia san dep zer sonek. Hen Titus Baksa Dalmatia san debë zer sonek.

¹¹ Lukas Bak en hanë nama ë'an. Markussu kwang ta kinzi. Sap zen aïris-ano tahasa de trï son hapye.*

¹² Ëe mesë Tikikus Baksa Efesus sun dep zer sonek. †

¹³ Song gwe zankam, Troask ano baju sal-sala teisya kinzi. Karpus Bak mo golakë hli sok. Hen ano bukuna lop ta kinzi-nonol tangan dawem-dawem wenyaka. ‡

¹⁴ Tembaga nakon de kire-kire yang ta gwibin hip de zini in, Aleksander Bak, § zen mes asa dawemkam karek taka. Hwëna zen sa Bian onakon hlauulu.

¹⁵ Em hen em terya-tya gweblan, sap zen sërkam nëno mae mo tawa tabinsi husus gwe-gwibi'ira.

¹⁶ Pemerinta mo mam-mamna kim nonol asa taken-taken nëblak, dekam zini hom tangan asa nërzaug sonek. Tingan man asa hli da gukhak. Dikire Alap zëno mae mo karekna insa tap gulsuzimki.

¹⁷ Hwëna Bian Zën zep asa golek de ta zaka, hen sosonna ap golblaka- dekam

de zëre hap de ol dawemna insa sowe henkam Yahudi srëm zini insa tonbiridan hapye. Bian dekam zep asa zëno mae mo jana ngi nakon zesar soneka- ëe dikim etan ëngaya gwen hap de ol dawemna insa tingare Yahudi srëm zi hip golluwe gwizimdin hipye.

¹⁸ Zep Bian Yesus sa tingare zi mo jala kon asa hli ti sone gwera, hëndep Zen sa asa drëne sera- zëre mo irik ginnik de gwë gwen hapye. Dikire zëre mo bosena teip nulsuk gweblak- hëndep denaban! In eiwa.

¹⁹ Priskila ne Akwila neka guzim, hen Onesiforus mo golak men zen lowehe gwenan, desa kitak anakan gubirida, "Paulus dawem ensa ep gol sonezimki."

²⁰ Erastus Bak Korintusk gwëka. Hwëna Trofimusk man sang-sang gweka, zebë Miletusk hli tak. *

²¹ Bahem dakal gwen, ki hwëna hi ngëp tamle gwennak esa song gwe zala. Yubelus Bak, Pudes, Linus, hen Klaudia Bak dawem ensa ebe hap nol soneblak. Hen kirekam-tingare awe de aya-wal oso wal omnye.

²² Dikire Bian emsa zergwë gwek. Hen kitak em in zen iwe lowe he'an, dikire Bian mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek.

* **4:11 4:11** Markus in san ha zëno aha bosena Yohanis? Zen san ha men zen nonol ol dawemsa de goltën dannak Paulus ne Barnabas neka heya gwenkam hli so guk halkake? (Kis. 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39) † **4:12 4:12** Paulus mae hap mes yap Tikiku'u zer soneka: Timotius mo weinak dep de Efesusk syal gwen hap. ‡ **4:13 4:13** Insa "dawem-dawem wenya" kam ale gulku, Yunani olkam "tweran sopkam de buku" kam ale gulku. Kire bukuna zëno kitak de halammanna tweran sop en nakorena. Desa te-ala mamkam kap da gwek. Zep san ha totore bukusa hom enlala gweblan daka, hwëna Alap mo ola bare naka mes yap. Aha dam gulsunnu hen: San ha bukuna in zëre mo tahakam de ale nabare naka? § **4:14 4:14** San ha Aleksander in, men zëbe hap denaka hen Nonol Timotiusnuk ale gulku? (1Tim. 1:19-20nak) Ahana "Aleksander" kam de bosena Kis. 19:33-34nak. Aleksander in mae hap mes yap Paulus mo tawa tabinni husus gwe-gwibirki: Sap zen tembaga nakon yang tabin dowa-dowalsa yang ta gwibirki-te-alakam de lirak ta gwibin hip. * **4:20 4:20** Erastus hup de ola emki Kis. 19:22 hen Rom. 16:23nak hlau. Trofimusk hup dena, emki Kis. 20:4 hen 21:29nak hlau.

Paulus mo surat Titus hup

¹ Suratna an ëre mo tanena Titus Bak hap,

Alap mo nganak de syal gwe-gwen zini hen Kristus Yesus mo dam tasin zini Paulus onakon:

Dawem! Eirzi-Bia mae hap asa dam lasiki: Ëe dikim Alap mo hlil irin zisi Kristussu de taibliblannak de tatem ëzauk gwen hap dena kim titi tabirida gwen hap, hen zen dikim eiwakam de tawa tabinsi tame gun hup, hëndep Alap en onak dikim dawemkam étal gwesin hip.

² Sap Alap man dwam gweka- nen dikim anakan dam gulsuk gwen hap, “Ëe eiwa asa ki hëndep de gwën hap dena oltower.” Sap boton srëm Zini Alap Zen mes ëngaya gwen hap dena insa okamana ansa de yang gulsun srëmnak nësa gu-gubiridaka.

³ Yaklana mensa nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap dam tasiki, zao kim nër hom zauk, Zen dekam zep zëre mo orep de ol gu-gunnu insa abe mae hap goltreizimki. Zen dekam zep hen ëngaya gwen hap de ol dawem gol halada gwen hap de syala abe hap wei yul soneblaka.

⁴ Titus, em an eiwa ano tane, sap nen apdenak mese Kristussu laibliblaka.

Nëre mae mo Bian Alap ne nësa de ngaya tabin hip de Zini Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe hap ol gweblala. Hen em zëno nik mo taha terenak esa gwë gwera.

*Paulus kim Titussu anakan enlala soblakake, “Ëe emsa Kristen zi mo nol-nolaka dikim dam tasibin hibë Kretak hli tak.”**

⁵ Ëe mae habë Kretak emsa hli tak: Kirekam-kirekam syala men zen nama lwa kini'ak, desa de em sul sonen hap. Nonol tangan ëe ama emsa gubluk- Kristen zi mo nol-nolaka de ë-ë san dam tasibiridandan hap.

⁶ Kristen zisi de nol gwibiridan hap de dam tasinni, zen diki tïngare zi zen anakan tame tan, “Zen enhö kles gwesin srëmna.” Hen nol gwen hap de dam tasinni, we dan son zisi bëjen.

Zen diki walas zem hen Kristussu zen taibliblan.

Anakare zisi bahem nol gwen hap dam tasibin: Zëno walassa de aha zi anakan gubirida gwenna, “Zëno walasna in kareksa nol gwenan,”

ahaksa, “Zëno walasna in hom bi zik mo ol san ang ta gwenan.” Kirekam de walas zik ëgwë gwenna, ki bëjen bi zemka Kristen zisi de nol gwibiri-dan hap dam tasin.

⁷ Kristen zisi de nol gwibin zini, zen dwan Alap mo nganak de syal gwe-gwen hapke. Zep zen diki zi mo nwenak de enhö kles gwesin srëm naka de dam tasinkim. Zen zep anakare zisi bëjen dam tasibin:

bola-bola zi,

jal soson zi,

hö mamaksa de höle-hle gwe-gwibin zi,

darak soson zi,

hen te-alasa dikim gul irin hip de boton gwe-gwen zi.

⁸ Hwëna anakare naka emki teibirida gwen:

enlala tatetena,

enhö lalakna,

enlala dam-damna,

dawem ensa de dwam gwe-gwibinni,

hen dawemkam de zëre mo gola kon zisi lup gulin gwen naka.

⁹ Nol gwen zini, zen diki eiwa de olsa zen dawemkam gwiresik gwen- nen men kirekam taiblibin hip dena tawa la gwibirinke. Zen dekam sa aha zisi eiwa desan dep titi da gwibir. Hen zini men zen ola insa baes nei gwibi'in, desa sa anakan oto dasik gwibir, “Em kire nakone ësyal he'an.”

¹⁰ Sap angkam zini beyakam hlïwen hap ëdwam gwe-gwe'an. Zen aha zisi zëre mae mo totore olkam yasik da gwibi'in. Dawemkam Yahudi mo ausu nakore zi- men zen Yahudi srëm ëKristen gwen wenyta to mip blom tasibin hip titi da gwibi'inke.

¹¹ Kire zini zen zi beyasa kim totore olkam ahak-ahak da gwibi'in- sap zi, sap we, hen sap walas. Hwëna dekam zep hen zëre mae mo tawa tabin karekna in hap te-alasa de golzimdin hip aberbe da gwibirin. Kire zini mip naka nen mat tasik gwibir-zimdin.

¹² Eiwa, lang tekna Kreta iwe de zini, zen karek-karek tanganna. Orepe zëre kore wal bongna ki, enlala blala. Zen man zëre korena kip anakan ale gulku, “Kretak de zi ausuna an boton tamna, hen asang tamna, hen tembane ngalap-ngalapna- gwe makarena.”

¹³ Zëno ola in, zen eiwa de tanganna. Zen in zep udobe naban em jalse gwibirida gwen- dekakim Yesus ensa de taibliblannak étal gwesik.

¹⁴ Zep Kretak de Kristen zini, zen hap zen angkam Yahudi mo ëpba ol kokung gul gwen san ang ta gwen. Sap dekam hwëna

* 1:4 1:5-9 1Tim. 3:2-7

* 1:14 1:14 1Tim. 4:7

Alap mo ol tanganna man hli nul gwenan-
zi mo totore titi tabin ol san dikim hwëna
ang ta gwen hap.*

¹⁵ Sap enho lalak zini, zen banakare
dawem maesa de okamanak hlaunnu, zen
bëjen hole gwibin. Kire zi hip oka-
manak awe hom tangan- dekon de zen
Alap mo nwenak êkun gwen hap denaye.
Hwëna enho karek zi hip hen Kristussu
de taïbliBlan srëm wenyä kip, banakare
dawem maesa de hlaunnu, zen hwëna
hole-hle enlala san dep li nul sone gwenan.
Kire zini bëjen banakare maena enlala
lalakkam enlala gwibin, sap zëno mae mo
enlalana hëndep enho naban mes tangan
êkawesik.*

¹⁶ Kire zini zen êk enkam anakan êgu
gwenan, "Êe mesë Alapsa tame tak."
Hwëna zëre mae mo kirekam-kirekam
syal karekna in, dekon zep hwëna nwe-
mase gwe-gwe'an- san de anakan de êgu
gwenna kiye, "Alap hom." Kire nol drak-
drak zi jal-jala, zen toton banakan dep?-
dawemsa de syal gwibin niye.*

2

*Paulus kim Titussu anakan enlala
soblakake, "A kirekam em dawem san dep
titi ta gwibin."*

¹ Hwëna Titus Bak, em eiwa de ol enkam
em tawa ta gwibin. Bahem engka en mae
golwet son. Zep a kirekam titi ta gwibir:

² Zi bong-bong hap, ol zim-zimsi em
gol gwizimdin- zen dikim tingare zi mo
nwenak anakarekam lowehe gwen hap:
enlala tatetekam,
enlala dam-damkam,
Kristussu de sërkam taïbliBlankam,
ahasa de kwasang gwibirida gwenkam,
hen kareksa de goltowe gwennak de tatem
êzauk gwenkam.

³ Bong-bong we wal hap, hen kirekam
em ol zim-zimsi gol gwizimdin: Zëno
mae mo lowe henna, zen diki Alapsa
de betek gweblan zi mo lowehen naban
zen apde nën. Zen bap zen ahasa ton-
subirida gwen. Ho mamaksa bap zen hole
gwe-gwibin. Zen diki êbong gwen srëm
wenyaka dawem enna kim zen tawa ta
gwibin.

⁴ Zen zep sa hwëna anakan tawa
da gwibir, "A kirekam em zi wal okip

kwasangna goltrei gwizimdin," hen
"Walas omka a kirekam em kwasang
gwibirida gwen."

⁵ Zen dekam sa hen anakare san dep titi
da gwibir:
enlala tatetekam de gwë gwen hap dena,
hen enho lalakkam de gwë gwen hap dena,
zëre mae mo golak de syal-syalkam syal ta
gwen hap dena,
zi zemka de dawemkam betek gwe-
gweblan hap dena,
hen tingare zi hip de kwasangsa goltrei
gwizimdin hip dena.

Kirekam de dawemkam lowehe gwenkam,
dekam aha zi molya Kristus hup de ol
dawemna anakan lamang nuk, "Desan de
ang tankam, dekam zini karekkam lowehe
gwenan."

⁶ Hen zise gwen srëm zini, desa hen
enlala tatetekam dikim lowehe gwen hap
em titi ta gwibin.

⁷ Titus, tingare ere mo gwënsa em êrak
makan zëbe mae hap anakan lone gwiz-
imdin, "Kristen zini a kirekam mo lowehe
gwenanye." Enlala dam-dam enkam tawa
ta gwibir- anakare enlala naban, "Êe to-
tore olsa homë tawa tabi'in."*

⁸ Enlala blala ban em eiwa de enna kim
tawa ta gwibin. Dekam nëno mae mo tawa
tabinsi molya aha zi anakan hwa nulsuk
gwek, "In karekna." Dekam nëno mae mo
jal zini anakare hap sa hen êsaher gwe-
gwer, "Zëno mae mo tawa tabinni banakan
dep?- husus gwibin niye."*

⁹ Men zen zi mo tana îltikinnik êbabu
gwe-gwenan, zen diki zëre mae mo zi bina
insa zen blikip gwesibirida gwen. Zen
diki zen êalp gwe-gwen- dekam de zi bina
in sam gwesibirida gwen hap. Hen zen
bap zen zëre mae mo zi bina insa êk san
têhebiridahal gwen,*

¹⁰ hen bap zen sowë ta gwibin. Zen
diki enlala dam-dam enkam zen lowehe
gwen, hëndep zep sa tingare zini nen-
birida gwer, "Kristen zi de êbabu gwenna,
zen taïlibiridan tanganna." Kirekam de
zen lowehe gwenkam, dekam nëno mae
mo Alap onakore êngaya gwen hap de
tawa tabinni sa tangan sam neisik gwibir.

*Mae hap de ol: Alap mo kwasang-
kwasangna, zen tingare zisi de ngaya tabin
hip dena.*

* 1:15 1:15 Mat. 6:22-23; Luk. 11:34-36; 1Tim. 4:2 *

1:16 1:16 2Tim. 3:5; 1Yoh. 1:6; 2:4 * 2:7 2:7 1Ptr. 5:3

* 2:8 2:8 1Ptr. 2:15 * 2:9 2:9 Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwek. Zi de tahalha hap
zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkam, desa man dahyo gwek- pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin
hip. Zëno bon de sërkam yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwek- desa de kitak lirak tabin hip.
Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekam zep hwëna zi bina in mo tana îltikinnik êbabu gwe-gwek. Dekam hom
beyakam êheya-hya gwe-gwek. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwek. Tana îltikinnik
de êbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida
gwek. (Ef. 6:5-8; 1Tim. 6:1-2)

¹¹ Zen diki Kristen zi mo lowe henna kirekam. Sap Alap mes zère mo kwasang-kwasangna nèbe mae hap goltreizimki-tingare zi aususa dikim ngaya tabin hip denaye.

¹² Zep aumwa hap de yaklanak an zen angkam lwa zahe'an, Alap mo kwasang-kwasangna in, zen zen nëno mae mo enhonak syal gwe-gwenan. Nen dekam zebe Alap mo dwam gwibin sin ëliwehe gwe'an. Auhu-kama hole-hlena dekam zebe tapbla ul gwenan, hen enlala tatetekam hen damdam enkam dekam zebe lowehe gwenan.

¹³ Sap nen angkam Bian Yesus mo lwa halzan yaklana insae kara ë gwebla'an-men dekam sa nësa de ngaya tabin hip de Zini Kristus zère mo sèrkam de ngatan naban okamanak golati gwe ine zalake. Sap Yesus Zen hen nëno mae mo Alap Teipsinni.

¹⁴ Zen nësa dikim tìngare karek-karek nakon hìl tì sonebin hip Zënaka zergukuhèn nësa dikim enho nakon ngan tasibin hip. Sap Zen man dwam gweka- Zën dikim nësa enho nakon bi gwibiridan hap hen li ta sonebin hip, nen dikim syal-syalkam dawem ensa syal gwe-gwibin hip.*

¹⁵ Zep Titus Bak, tìngan in dekam tonbirida gwe, hen desan de ang tan hap tìti ta gwibir, hen udobe naban jalse gwibirida gwe. Em in Alap mo nganak de syal gwe-gwen zi, zep bap zen aha maena emsa enlala gwe-gweblan, "Ba hap de desa salblan hap."*

3

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

¹ Ere mo tawa ta gwibin zini em enlala sobirida gwen- zen deka pemerinta mo mam-mam naka blikip neisibirida gwek, hen zen deka zèno mae mo olsa i-san i-san nei gwibik. Zen diki hohle gwen nik zen lowehe gwen- mam zi nik de banakare syal dawem hap gubiridannak depye.*

² Zen bap zen aha zisi lamang ta gwibin. Hen bap zen aha zi niban ëdarak gwe-gwen. Zen diki sae-sae enkam zen lowehe gwen- tìngare zisi de blikip gwesibirida gwenkam.

³ Sap orep nëna hen enlala joblo-topna, hen Alap mo dwam gwibin sin home ang ta gwek. Hwëna totore tawa tabin sine ang ta gwek. Nësa hen mes kirekam-kirekam dwam-dwam enlala en hulek. Nèbon mae dekam enlala jal-jal en lwa gweka, hen nënaka de husus gwibiridan enlala

en. Nen dekam zebe aha zi niban hwë-hwëkam nënaka husus eibirida gwek.*

⁴⁻⁷ Hwëna nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap dekam zep nèbe mae hap golzimki-

dekam de zère mo enlala kae-kaesa hen kwasang-kwasangsa tame gun hup denaye,

Tane zemka in kim zer sonekake.

Nen sap home ba dawem maena syal eibik- dekam de nësa ngaya tabin hipye.

Hwëna zère mo kwasang-kwasang en nakon ki nësa ngaya tabirki.

Dekam zep nësa karek-karek nakon ngan tasibirki.

Nen de desa sowe henkam nère mae mo lowe hennak eisbin hip,

Zen zep zère mo Enhona dawem en tangankam nèbe mae hap hlë ta sonezimki.

Zen Dekon zebe etan de jaha gwibiridan hap dena eis gwibirin.

Hëndep dekam zebe aha zi makan ëliwehe gwenan.*

Zep eiwa Alap mamkam nësa kwasang gwibiridaka,

zep kitak nësa de ngaya tabin hip de Zini Yesus onakon kirekam syal gwibiriki-

nen dikim zère mo nwenak ëdakastin hip dena insaye.

Zen in zep esa hëndep de lowehe gwen hap dena hla kul-

men kirekame Alapsa enlala zon tasiblin naban blol ëbla'anke.

Sap nen an zèno hanan tabin walas.

⁸ Insa Alap mo kwasang hap dena ale gul, zen eiwa tanganna. Èe zebë dwam gwe'an- em de dekam kitak dawem enkam tawa ta gwibin hip. Dekam Alapsa de taibliblan wenya enlala zon tasik gweblan naban sa dawem ensa de syal gwe-gwibin hip ëalp gwe tine gwer. Kirekam de lwankam, tìngare zini anakan sa ëenlala gwe-gwer, "In airis," hen zen dekam sa zèno mae mo lowehen dawemna in san ang tal.

⁹ Hwëna Yahudi mo ëpba olak de kokung gul zahe gwen hap de ol keisa-keisana emki langa gulsuk gwen- hen sap orep de auyan-aza mo bosemse hap dena, hen Musa mo ëpba jalse gwen ol hap de ëilman gwe-gwen naye. Kire nakon de ëol tetek gwe-gwenna, zen waba hap.

¹⁰ Zi de eno jemmatnak denaka zère osan dep de hlil irin hip tìti ta gwibinni, emki sap jalse gweblanna dan soblan. Zen de

* 2:14 2:14 Kel. 19:5; Ul. 4:20; 7:6; 14:2; 1Ptr. 2:9 * 2:15 2:15 1Tim. 4:12 * 3:1 3:1 Rom. 13:1-7; 1Ptr. 2:13-14

* 3:3 3:3 Ef. 2:1-2; 5:8; Kol. 2:13 * 3:4-7 3:4-7 Yoh. 3:3-7; 1Ptr. 1:3 * 3:10 3:10 Mat. 18:15-17; Rom. 16:17

dekam sal srēm gwenkam, emki tūngare Kristen zisi gubiridan- zen de zini in han zersiri gwen srēm hap.*

¹¹ Sap ena tawana: Kirekam de zini, zēno mae mo enlala dawemna mes hom gweka. Zēre mae mo karek gol gwenna, zen dekon zebe dam lasik gwibirin, "Zen mes eiwa de orana hli dak."

Aumwa hap de ol:

¹² Ēe kimē eno weinak dep Artema'a zer sone'ak, ahaksa Tikiku'u, zen dekam em nabakam abon onak dep Nikopolisk hatazan. Sap ēe mesē hi ngēp tamle benkam de zēwe gwēn hap kalang gwek.

¹³ Hwēna zi darena an zēbonē suratna ansa gol sone'an, ahana pemerinta mo jalse gwen olsa de klis gul gwen zini Zenas Bak, ahana Apolos. In kon de etan song ēnnak, emki dawem enkam mas gwizimdin- tahalha srēmka deka song ēka.

¹⁴ Zen diki nēno mae mo jematnak de zini, kirekam zen lowehe gwen- dawemsa de goltrei gwizimdinkimye. Nen kirekam nen nēre mae mo Kristen bōse walya ban hwē-hwēkam nēre mae mo tahalhana sul sone gwizimdin. Totoresa bap nen lowehe gwen.

¹⁵ Men zen awe aban mae lowehe gwenan tūngan dawem ensa ep nol soneblal. Ano mae mo dawem gol sonenna ansa hen tonbirida- kitak men zen asa Kristus mo bōse hap kwasang neibirida gwenanye.

Dikire Bian mo kwasang-kwasangna kitak ebon mae onak lwa gwek.

Paulus mo surat Pilemon Bak hap

¹⁻² Ano dang tininak de syal bosena Pilemon Bak, * hen eno golak men zen Kristen zini étagal gwe-gwenan, hen nère mae mo somola Afia, hen Arkipus Bak-men zen hen Alap mo nganak syal gwe-gwendake: Suratna an ebe mae hap.

Kristus hup de jal hap de bwinak gwën zini Paulus onakon, hen nère mae mo osona Timotius onakon:

³ Dawem! Nère mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

⁴ Pilemon Bak, ëe, Paulus, Alapsa de gu soneblan nakon kimë emsa enlala gwe-gweblanan, dekam ebon onakonë dawemsa golbla tine gwenan,

⁵ sap ëe ama anakan emsa sal gwe-blanan: Em eiwa-eiwakame Bian Yesusu taïblïbla'ara, hen tîngare Alap mo hlil irin wenya ema kwasang gwibirida gwenda.

⁶ Sap nen mese Biansa de taïblïblan nakon aha-en ëka, zen in zebë Alapsa ebe hap hen anakan abe ta gwenan, "Bian, tîngare dawemna mensa Kristus hun de zeraha-en gwen nakon hla kul gwenan, dikire hen Pilemon Bak kitak tame gul gwek."

⁷ Oso Bak, sap em mese Alap mo hlil irin wenya kip kwasangna goltrei gwizimki, zen dekon zebë isrip-srina hen tatetekam de gwën hap dena eis gwibik. Tîngare Kristen zini, zen hen ebon onakon enhö mîsrîm-srîna neis gwibi'in.

⁸ Zen in zep, sap nen mese apdekam Kristus hun ëraha-en gweka, zep ëe amaka emsa anakan titi ta'an, "A kirekam syal gwe."

⁹ Hwëna ëe homë kirekam emsa gwëbla'an. Hwëna ama sap'nen emsa abe ta'an, "Asa de kwasang gweblankam, em wëhë ano dwam gwibin sin ang

gwe'anka?" Sap ëe an zi bogol, hen Yesus hup de jal habë jalom ëk tihinak awe gwë gwe'an.

¹⁰ Zebë emsa Onesimus Bak hap denaka angkam gu sonebla'an. Zen mes bwinak awe de asa mas gwe-gweblankam gwëka-san de ano tane tangan. Zep bahem tol karek tan.

¹¹ Menkam nen emaka bose laka, "Waba Hap Bak" kam, sap zen dekam asang naban ebon babu gwe-gweka. Hwëna angkam esa en gweblala, "Syal-syal tanganna." †

¹² Zep ama angkam ano dang tininak de walasna ansa etan ebon osan dep zer sone'an.

¹³ Ëe ama sap awe de zergwë gwen hap dwam gweblak- zen de eno weinak asa mas gwe-gweblan hap, ëe kimë nama ëngaya gwen hap de ol dawem gol halada gwen jal hap bwinak awe gwë gwe'anke.

¹⁴ Hwëna em de asa kirekam gublun srëmkam bëjënë. Diki dawemna- em de asa de kwasang gweblan nakon gublunkam bap, "Amki zergwë gwe." Hwëna menkam ëe emsa de sowë tan makanë zergwë gwek- kimë emsa tawa ta srëm gwe'akye.

¹⁵ San ha Alap kirekam mes yap emsa dwam gwizimki, "Dikire nongka sya këk. Hwëna kim de etan gaing ë'anaka, dekam molya sya këka."

¹⁶ Hwëna zen angkam emsa de babu gweblan en hap de zisi hom. Kirekam de gwën nakon zen mes tangan esek gwe seka. Sap zen angkam nëno nik mo dang tininak de oso. Hwëna dawemkam eno tangan mo dena, sap zen ebon de babu gwen zi. Hwëna angkam Yesusu de taïblïblan nakon zen mes tangan gwëra-san de nëno nik mo oso tanganna kiye.

¹⁷ Zen in zep, em de asa enlala gwe-blankam, "Zen ano Kristen bose," ki Onesimu'u etan zerin- san de ënaka de zer irrini kiye.

¹⁸ Zen de orep banakare maekam emsa karek tanna, ahaksa eno kire-kiresa de ahan gonna, zen hwëna ëe asa ep te-alana golblal.

* **1:1-2 1:1-2** Pilemon Bak zen Kristen zi mo aha mamna- ëna Kolose mo langnak dena. Zère mo ëna, san ha Laodikia. Hen zëwe de Kristen zini zëno golak tagal gwe-gwek. Zëno te-alana mes yap beya gweblaka, sap zen zisi bi gwibirida gweka- dekam men kirekam te-alakam lup nul gwekke. (Emki hen 1Tim. 6:1 mo otde alenak hlaun.) Paulus kim langna iwe amjanbirki, zen mes Pilemon mo golak gwë gweka. Hwëna dekam Pilemon hon de babu gwen zini Onesimus man yap Paulus mo olsa sane gwe-gweka. Zao kim lwa se'ak, Paulussu dekam zep Kristus hup de jal hap Romak de bwinak se dyaink. Hwëna Onesimus dekam hen Pilemonsa de babu gweblan nakon heya gweka. Nen home angkam tame u'in, "Onesimus banakan Paulussu etan zertoweka." Hwëna zen man eiwa zertoweka, hen bwinak man Paulussu mas gwe-gweblaka. Suratna ansa Paulus Pilemon hap ale gubluka- deban de Onesimu'u etan zëbon osan dep anakare ola ban zer sonen hap, "Bahem Onesimu'u karek tan, sap zen mes angkam Kristen gweka, hen asa dawemkam mas gwe-gweblaka." Sap dekam, babu gwen zi de heya gwenna, sërkam karek da gwibik. † **1:11 1:11** Onesimus Bak mo bosena enlala naban. Enlalana "syal-syal tanganna." Hwëna nonol mes heya gweka, zen in zep Paulus weha olkam bose taka "Waba Hap Bak" kamye.

¹⁹ Suratna an mo aumwa hap de alena an ëre mo tahakamë ep ale gulblu'an: ‡
 Ëe an Paulus, ëe asa kitak te-alakam sul soner. Hwëna sap diki amaka emsa enlala sobla'an, "Diki em emaka ano dwam gwibin sin totoresang ang gwe'ara, sap ëe hëndep de gwën hap denakaë emsa tawa tak."

²⁰ Zen in zep, Oso Bak, sap nen mese Kristus hun ëraha-en gweka, ëe ama emsa ano ol san de ang gwen hap abe ta'an. Em dekam esa ano enhona ap mîsrîm-srî tablala.

²¹ Pilemon Bak, ëe kimë suratna ansa de ep ale gul soneblan hap enlala gwe'ak, ëe mesë hen dekam emsa anakan taïblîblak, "Zen molya ano abe tan en san zer inki. Hwëna zen sa hen etan zëre mo enlalakam sêrkam kwasang gweblala."

²² Hen ere mo gol teksonna ahana ap hohle ta gulblu. Sap ëe ama Alapsa anakan blol gwebla'an, "Zen man tîngare aya-wal oso-walya eno mae mo abena sal gwe'ara. Zep Zen sa etan bwina an kon ebon mae osan dep asa zerwet sola."

²³ Epafraas Bak, men debanë Kristus hup de jal hap bwinak awe ë'an, zen dawem ensa ep gol soneblaka.

²⁴ Hen kirekam- ano syal bose walya, Markus, Aristarkus, Demas, hen Lukas. Zen hen dawem ensa ep nol soneblak.

²⁵ Dikire Bian Kristus Yesus onakore kwasang-kwasangna eno mae mo enhonak lwa gwek.

‡ 1:19 1:19 Suratna an aha zi Paulus mo olsa ale gulku. Hwëna aumwa topnak de ola an, desa Paulus zën ale gulku.

Surat Ibrani*

Mae hap de ol: Alap mes zère mo Tanena zer sone zaka- nésa de dam tangankam tonbiridazan hap.

¹ Orep nëno mae mo auyan-aza hap, Alap etan-etankam zère mo ol ayang gul gwen zi hip ola gol gwizimki- dekam de titi ta gwibin hip hen jalse gwibirida gwen hap.

² Hwëna angkam okamana an mo aumwa hap de yaklanak an zen ki lwa zahe'an, Alap mes zère mo Tanena zer sone zaka- nésa de dam tangankam tonbiridazan hap. Alap ngli naban okama naban kitak Tane zem in mo taha san yang sosuku, hen Bi zem in mes ki anakan gubluka, "Èe asa kitak ebe hap golblal."

³ Nen Alap mo ngatan zi mo lang nakore ngatanna tungan Zëbon onakone dam ulsuk gwenan. Tane zem in hen Alap- men kirekam hen Bi zem Alap. Tane zem in mo ola soson tanganna, zep zère mo ol-gun enkam tungan zère mo syal gwibinni insa irik gil gwenda. Zen de irik gin srëmkam maka sekwak gwe-gwenan. Zen kim nëno mae mo kareksa de ngan gulsuzimdin hip tilki, dekam zep ngatan zi mo lang san dep sewe seka- Teipsin Tangan Zini Alap mo dam taha nakon dikim nikirin hip. Zen dekon zep kitak angkam irik gi'ira.

Mae hap de ol: Alap mo Tanena in, Zen kitak de Alap mo dam taha nakore zi nikon teipsin tanganna.

⁴ Tane zemka in zao drë neka, zère mo dam taha nakore zini dekon otde tanganak lowe he'an. Hen bose teipsinni mensa zëbe hap golblaka, dekon zep Alap mo dam taha nakore zini in kitak blikip neisik gweblan. Sap zëno mae mo bosesena hom kire teipsin niye.

⁵ Sap men kirekam Yesussu gubluka, "Em in ano Tane," zère mo dam taha

nakore zini desa hom kirekam gubiridaka. Sap Alap man Yesussu gubluka,

"Em in ano Tane,

Èe mesë namen damnak Ènaka anakan kira tanan, 'Èe an eno Bian.' "

Dekam zep etan Alap gubiridaka,

"Zen in eiwa ano Tane.

Tingare zini zep sa blikip neisik gweblal."*

⁶ Hen Alap kim Tane Tangan zem insa auhu-kama zi hip zertreizimki, Zen dekam zep zère mo dam taha nakore zini gubiridaka,

"Em kitak boklesa kom la gweblak."*

⁷ Hwëna Alap kim zère mo dam taha nakore zi hip dena srip gulsuku, Zen anakan gubiridaka,

"Èe ère mo dam taha nakore zini asese habë li yul sonenda gwenan-

dekam de aha lang san ano syalsa nabakam golada gwen hap.

Hen syauk hitin hibë li yul sonenda gwenan-

dekam de zisi halen ta gwibin hip ahaksa karek ta gwibin hip."*

Zep Alap zère mo dam taha nakore zini in man Yesus onakon ëlwala he'an.

⁸ Hwëna Tane Tangan zemka Alap man hwëna gu-gubluka,

"Em in hen Alap. Em hëndep denaban esa irik gili.

Eno irik ginni sa soson gwer, sap Em zisi dam-dam enkame klis gul gwenda.

⁹ Em dam-damkam de gwën zi mo syala desa ema sam gwesik gwibirida.

Karekam de gwën zi mo syala desa ema husus gwe-gwibirida.

Zen in zebë ere mo Alapna Èe eno bosena teip gulsublik- tingare ere mo wal bose wal onakonye.

Zep sa tingare zini eno bosena isrip-sri nei gwibir."*

¹⁰ Zep Yesus eiwa teipsin tanganna- Alap mo dam taha nakore zi nikonye. Zep Desa en Alap anakan gubluka,

* : 1:1 Ol tatakna an, angkam anakare dam gulsunnu hom, "Zen ale gulku." Men zen ale gulku zère mo bosena hom kira gulku. Orep ahakon man kil nil gwek, "Paulus ale gulku." Hwëna angkam man enlala nei gwibirin, "An aha zi mes yap ale gulku." Sap zini men zen ale gulku, zëno srip gulsunnu srën tangan- Paulus Bak mo ol ale gun nukonye. Angkam ahakon man enlala nei gwibi'in, "San ha Apolos Bak ale gulku." (Kis. 18:24-28; 1Kor. 3:1-9) Ahaksa aha zi mes yap ale gulku- men zen hen Timotius Bak han song ë gwekake. (Ibr. 13:23) Men zëbe mae hap suratna ansa ale gulzimki, zen Yahudi zini men zen ëKristen gwekke. Suratna an mo bosena "Ibrani" kam nen gwibirin. "Ibrani," zen Yahudi zi ausu mo aha bose, hen zi ausuna in Ibrani olkam don gwibirin. Hwëna men zen ale gulku, zen hom Ibrani olkam suratna ansa ale gulku. Zen hwëna Yunani olkam ale gulku. Mae hap hwëna suratna ansa "Ibrani" kam bose nuk: Sap men zen ale gulku, Yahudi zi mo kirekam de Alapsa betek gweblanna beyakam srip gulsuku. Zen mae hap ki srip gulsuzimki: Dekam de Kristen zi anakan dam gulsuk gwen hap, "Insa orep Yahudi zini tane gun srëmkam syal nei gwibik, hwëna angkam Yesus nëbe mae hap kitak sul sone gwizim'ira." Hen suratna an- dekam de nen Yesussu enlala gwe-gweblan hap, "Zen eiwa teipsin tanganna." * 1:5 1:5 Mzm. 2:7; 2Sam. 7:14; 1Taw. 17:13 * 1:6 1:6 Mzm. 97:7 * 1:7 1:7 Mzm. 104:4 * 1:9 1:9 Mzm. 45:7-8

"Em in hen Bian. Nonol lonesen nakon zebe ere mo tahakam okamana ansa moko gulku,

hen ngliina ere mo tahakame yang tasikī.

¹¹ Ngli naban okama naban sa jek-jak nēr. Hwēna Ena hēndep denaban esa gwē gwerā.

Ngli naban okama naban pakean mo kim sa kwang nēr

¹² hen ohlong nēr.

Zen dekam esa hiri son hap lak sola.

Hwēna Ena molye wet gwesik gwēka, hēndep bogol gwen srēmkan esa hēndep denaban gwē gwerā."*

¹³ Hen Alap hom zēre mo dam taha nakore zini aha-en mae gubluka- men kirekam zēre mo Tane Tanganna Yesussu gublukaye,

"Em ano dam taha nakon nikirin- dekon de hen teipsinkim irik gin hip.

Ki asa hwēna ebe hap de jal zini ere mo tana iltikinnik sisik gulin."*

¹⁴ Hwēna Alap zēre mo dam taha nakore zini insa kirekam bējen dam taha nakon de teinikirin hip gubiridan. Zen hwēna zēre mo syal ensa de gol gwen hap, hen desa man nēsa de mas gwibirida gwen hap gubirida gwenda- nen men zene dekam de ēngaya gwen hap dena ulin gwenanke.

2

Mae hap de ol: Alap mensa nēr hom ēngaya gwen hap dena nēp golzimki, desa bap nen asyas makan enlala gwibin.

¹ Zen in zep, Yesus onakore ola insa nēr hom dokwak uk, nen dawem enkam nen i-san i-san gwe-gwibin. Kire srēmkan ki sap de ora san esa ēgwahal.

² Sap orep Musa Bak hap Alap onakore tūti tabin ola zēre mo dam taha nakore zi ayang nul gweblak, zen zep hwēna ahakorena kip ayang gul gwizimki. Zen Alap zēre onakon hom mwin-mwankam gulin gwēka. Zēre mo dam taha nakore zi nikon gulin gwēka. Sap kirekam, hwēna zen hen eiwa de tangaranna. Hen men zen desan ang ta srēm gwe-gwek hen nol drak-drak nei gwibik, desa ki Alap karek ta gwibiriki.

³ Hwēna Yesus, Zen Alap mo dam taha nakore zi nikon teipsinni. Zen in zep, angkam de wenya nēsa dawemkam tangān sa karek tabiri- nen de ēngaya gwen hap de zēre mo ol ēsena ansa asyas makan gweibinkimye. Sap Bian Yesus Zēn nonol gol haladaka, hen men zen nonol ēsane gwe-gwek, zen mes nēbe mae hap eiwa nul gwizimki.

⁴ Alap Zēna hen mes zēno mae mo ola insa eiwa de gulzimki- Zen kim kirekam-kirekam owasna gol gwizimki, hen zēre mo Enho nakore sosonna kim zēre mo dwam gwibin sin zi hip ing ta sone gwizimkiye.

Mae hap de ol: Yesus kire hap zi tangankam hata zaka.

⁵ Hen Alap hom zēre mo dam taha nakore zini dam tasibiriki- zen de okama ēsena insa irik gin hipye, in zep denaka angkam lonbi'inye. Hwēna Zen diki Tane zik sa okama ēsena insa irik gili.

⁶ Hen zini nēbe mae hap dena Alap mo olak man lwak, aha zini kim anakan Alapsa gublukaye,

"Bian, Em ba habe zi tanganna asa nwekam golēake gwenda?

Hen Adam Bak mo auyan-aza tane walya asa ba habe kwasang gwibirida gwenda?

Sap ēe an otde tangannak denakake, hwēna Em mese ano mae mo bosena esek gul sezimki.

⁷ Sap angkam an kimē okamanak awe lowe he'an, ano mae mo bosem-sena betekna-

ere mo dam taha nakore zi nikonye.

Hwēna Em mese abe mae hap teipsinkim de lowehen hap de bosena hamal gulzimki.

Dekam hwēna ēe asa ere mo dam taha kore wenya insa leipsibiridal,

⁸ hen tingare kirekam-kirekamna ēe asa bi eibir."*

Alap mo ola insa anakan lwak, "tingare kirekam-kirekam"sa de zini nen bi gwibin hip, enlalana aha-en mae molya lwa kinik. Zep zēre mo dam taha nakore zini zao hen biti gwe'an- nen de lamkam bi gwibiridan-nak. Hwēna nēno mae mo kirekam de irik gin hip denak hom am angkam zau'un.

⁹ Diki Yesus en angkam kirekam bi gwibirida'ara. Zen kim menkam okamanak gwēka, dekam zēno bosena hen "betekna Alap mo dam taha nakore zi nikon"- nen an kiye. Hwēna Zen mes nēbe mae hap karekkam tilki. Zen in zep Alap zēbe hap bose dawemna golblaka, hēndep angkam zep Zen kitak teipsibirida'ara. Alap eiwa man nēsa sērkan kwasang gwibiridaka, zep Tane zemka zer soneka- Zen de nēbe mae hap okamanak awe tin hipye.

¹⁰ Alap Zēn kitak bi gwibi'ira, hen zēre mo sosonkam kitak jowek. Zen in zep Alap hap man tangan dakastilbli'an- Zen de walas beya gwen hap, hen walasna insa de Zēn zēre mo ngatannak golēlowehe

* 1:12 1:12 Mzm. 102:25-27

* 1:13 1:13 Mzm. 110:1

* 2:8 2:8 Mzm. 8:5-7

gwen hapye. Hwëna Yesus Zen Zen-walasna insa de zon guludan hap de Zi niye. Zen zep Yesus hup dakastilblik- Zen de waslasna in hap kareksa goltowen hap denaye. Zen zep Alap zëre mo Yesus hup de dwam gwibir-blinna sul soneblaka- kim karek yala insa de goltowennak nwe enkam kara takaye.

¹¹ Zen in zep angkam nwe-mase gwe'an, Tane zem Yesus Zëna, hen Zen men desa karek-karek nakon aha-rok'nen ngan tasi-birki, zëno mae mo Bianna aha-en. Zen in zep Yesus hom nësa saher gwibirida'ara-anakan de gubiridan hapye, "Zen ano oso wal."

¹² Sap Alap mo olak Yesus "oso wal" kam nësa gubiridaka- kim Alapsa hamal hap anakan gublukaye,

"Bian, ëre mo oso walya ban de golëyaing gwe zannak

Ëe asa eno bose dawemna zëno mae mo inik teip gulsuk gwer.

Ëe asa dekam Emsa tërya ban apdenak ziisrip-sri gwe-gweblal."*

¹³ Yesus hen man Alap mo ëpba olak hamal hap guku,

"Ëe asa Bian ensa blol gweblal."

Zëwe hen man nëbe mae hap dena dapsa hamal hap gubluka,

"Ëe ama angkam, waslasna mensa Ena abe hap kap gulbluka, deban mae golëyaing gwe'an."*

¹⁴ Mensa "walas" kam gubiridaka, zen kala bare tim nibare wenya nësa ki gubiridaka. Zep Yesus zëre hap hen man tangan dakastik- kala bare tim niban de hen hata zankamye. Zen in zep tïn hip de tim niban golhata zaka- dekam de dowal mo kïgi mo sosonsa juwe gwen hap denaka timbwas gulblun hap.

¹⁵ Hen Zen mae hap kirekam syal gwibirki: Dekam de gwiswe sonen hap, tangan men zen tïn hip ëairi gwenanye. Sap zini nen menkam nëre mae mo gwën holona men kiye dekam tinsï ema airi gwibik. Hwëna angkam Zen mes nësa tïn hip de airinni in kon gwiswe soneka.

¹⁶ Zep man tangan dam gwesiniin: Yesus kim tilki, Zen Alap mo dam taha nakore zisi hom mas gwibiridaka. Zen hwëna Abraham mo auyan-tane walya nësa mas gwibiridaka.

¹⁷ Zen zep tangan zëbe hap dakastilblik- zi timkim de hatazan hap denaye, an kire tim niban oso wal zem nen lowe he'anye. Zen zep nëbe mae hap nwe-mase gwe'ara-

san de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo teipsinni, Zen de nësa Alap osan dep mas gwibirida gwen hap. Hwëna Zen orep de Alap mo golak de syal tan zi mo kim hom sapi kalkam nëno mae mo karek-karekna ngan gulsuku. Zen hwëna zëre mo kalkam ngan gulsuku. In zep Yesus zi timkim hata zaka, hen nen zebe anakan tame lak, "Zen eiwa taibliblan tanganna hen kwasang-kwasangna."

¹⁸ Sap Zëna hen nëno mae mo kim karekna goltowe gwëka, hen man sap kareksa de gon hap de enlalana hata gwëblaka. Zen in zep soson srëm zini nëno mae mo lowe hensa tame gul gwe'ara- nen kime sap kareksa de gon hap ëalp gwesik gwenan. Zep nen kime abe la gwenan, Zen dekam zep enlala tatetena nëbe mae hap zer gwizimnira.

3

Mae hap de ol: Alap mo Tanena in, Zen Musa Bak onakon teipsin tanganna.

¹ Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap nësa mes Alap hlil inki- zëre onak de enho lalak enkam lowehe gwen hapye, zep nen dawem enkam Yesusu tame tan. Sap nen ema zëbe hap dena damnak anakan ëgu gwe'an, "Zen Alap zer soneka, hen nëbe mae hap Zen mes nwe-mase gwëka- Alap mo golak de syal tan zi mo Teipsin Tanganna."

² Sap Zen Alap zëre mo taibliblan tanganna, zen zep Alap syala in hap dam tasiki- men kirekam hen orep Musa Baksa taibliblakake, zen de Alap zëre mo nga yala Israelsa syal gwe-gweblan hap.

³⁻⁶ Zep teipsinni nonol sap Alap Zën, zao Yesus, zao Musa. 4Hwëna men zen tangan kitak bi gwibi'ira, Zen Alap Zën. Zen Zen nga yala insa bi gwëbla'ara, hen kama bi tanganna Zen. 5Musa Bak zen hwëna Bi Tangan Zini in hon de syal gwe-gwen zi. Zen hen taibliblan tanganna, zep dawemkam Alap zëre mo dwam gwibin sin zëre mo ngana insa syal gwëblaka. Hen zëre mo syala kon ngein sin dep dena anakan goltrei gwizimki, "Abon nakore teipsin zini sa hata zala."* 3bZep Yesus, Zen Musa onakon teipsin tanganna, 3a,6asap Zen bi tangan Zini in mo Walas tangan, hen Alap mes Desa Zen de hëndep denaban ngana insa kara ta gwen hap taibliblaka. 6bZep nen an eiwa Kristus mo nga- nen de airin srëmkam Zëbon en anakarekam ëblol gwe-gwenkamye, "Zen

* 2:12 2:12 Mzm. 22:23

* 2:13 2:13 Yes. 8:17-18

* 3:3-6 3:5 Ul. 18:15-19

* 3:3-6 3:6b Men zen suratna ansa

syal gwibirki, zen "nga" hap awe "gol" kam ale gulku. Zen kim "golsa de syal gwibin" hip ale gulku, zëno enlalana sap Alap mo hlil irin zini Israelsa de syal gwibin hip. Hwëna Orya olkam, Israelsa bëjen golkam enlala gwibiridan, hen bëjen zisi gol makan taun, zep "ngasa de syal gwëblan" kam li nul sonek.

sa kitak nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zimdi.”*

Mae hap de ol: Bap nen Alapsa de taibliblanna baes tan.

⁷ Zen zep Alap mo Enhona nësa gubirida’ara,

“Namen de yaklanak Alap zère mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.

⁸ Bahem ere mae mo auyan-aza mo kim ënol drak-drak gwe-gwen-

zen men kirekam sasa lang nakon Abon onakon de te so gwen hap ësasas gwe-gwekke.

Zen dekam zep anakarekam Asa nakasik gweblak, ‘Alap wëhë nësa karek tabi’inka?’

⁹ Eno mae mo auyan-azana sap mes hla nul gwëk-

owas-owasna mensaë empat-pulu tahunkam syal gwe-gwibir-zimkye.

Hwëna zen nama dekam Asa kareksa de gulin halasen gwenkam nakasik gweblak.

¹⁰ Zen in zebë tangan hëndep blalen gwibiridak,

zebë anakan gubiridak,

‘Zen molya etan Abon osan dep lwanda halzak,

sap Asa de i-san i-san gweblanna mes tangan baes tak.’

¹¹ Zen in zebë desa jala ban anakan gu-gubiridak,

‘Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,

zen hwëna toton molya zë yaing gwëk.’”*

¹² Zen in zep, aya-wal oso-wal, dawem! Bap nen Israel mo kim ëgwën. Em ema ahakore nik Ngaya Zini Alapsa hli lanank-dekam de ere mae mo enho karek lam tan san ang tan hap. Ki hwëna dekam esa Zënaka de taibliblan nakon ëbutehal gwer.

¹³ Zep emsa de ahanaka karek ora san dep yasik tan srëm hap, emki enaka yakla jamkam titi ta gwibin. Sap Alap mo olak men anakan lwak:

“Namen de yaklanak Alap zère mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.”

“Namen de yakla”kam mensa guku, zëno enlalana, nen de yakla jamkam nënaka titi ta gwibin hip. Sap kire srëmkam, ki nère mae mo karekna in zen sa nëp dërek gwe-gwizim, hëndep zen sa nësa al tasibir. Zep esa hëndep ënol drak-drak gwer, hëndep dekam esa Alapsa langa lasil.

¹⁴ Hwëna nëne Alapsa de taibliblannak tatem ëzauk gwe’ak, men kire enkam nonol lone sennak laibliblakke, nen dekam esa aumwa hap de yaklanak,

mensa Kristus nëbe mae hap hamal gulzimki, desa kitak ulin.

¹⁵ Zep nen bap nen Alap mo ola insa eititi gwe-gwibin- men zen anakan lwakye,

“Namen de yaklanak Alap zère mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.

Bahem ere mae mo auyan-aza mo kim ënol drak-drak gwe-gwen-

zen men kirekam Abon onakon de te so gwen hap ësasas gwe-gwekye.”*

¹⁶ Zen kirekam banakare zi? Zen sap dwan zère mae mo ikim am Alap mo ola ësane gwe-gwek! Zen hwëna ba hap etan zère onakon de wet so gwen hap ësasas gwe-gwek? Zen men sap Musa Bak Mesir kon gwiswe soneka!

¹⁷ Hen zen banakare zisi Alap empat-pulu tahun enkam jal gwibirida gwëka? Zen sap Israel mo auyan-azana- men zen karekna nulin halasen gwëkke. Hëndep zep zère mae mo tok-tokna hli nulida song gwëk- sasa lang san kim sek gwe song gwe’an zakye.

¹⁸ Hen zen banakare zisi Alap anakan gu-gubiridaka?-

“Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,

zen hwëna toton molya zë yaing gwëk.”*

Zen men zen Alapsa de taibliblan hap baes takke.

¹⁹ Zep angkam mes tangan dam gwesin: Zen mae hap Alap mo golëteinikirin langnak yaing gwe srëm gwëk: Sap zen hom Zënaka daibliblak.

4

¹ Zen in zep, sap Alap molya zère mo ol gu-gunnu insa eititi gwibirki, zère mo olsa de i-san i-san gwe-gwibin wenya, zen zen en sa zère mo golëteinikirin langnak yaing gwer. In zep nen ki ëngalap gwe-gwen-anakare hap, “Nëbon mae onakon bap zen aha maena zëwe hata srëm gwen.”

² Sap Alap anakore ol dawemna nëbon mae onak mes hatak- men kirekam hen orep Israel hon hatakke. Hwëna zëbon mae waba tangan hap lwak, sap zen hom daiblibik.

³ Hwëna nen an zen angkam laiblibi’in, nen mesë Bian mo hamal gun langna iwe de yaing gwen hap dena ulink. Hwëna men zen daiblibir srëm gwëk, desa man Alap gubiridaka,

“Èe mesë nol drak-drak wenya insa jala ban gu-gubiridak,

‘Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,

zen hwëna toton molya zë yaing gwëk.’”*

* 3:11 3:11 Mzm. 95:7-11

* 3:15 3:15 Mzm. 95:7-8

* 3:18 3:18 Mzm. 95:11

* 4:3 4:3 Mzm. 95:11; Ibr. 3:11

Hwëna Alap Zën de zi niban golëteinikirin hip dena insa mes sap auhu-kamana an mo nonol lonesen nakon nèbe mae hap hamal gul guzimki.

⁴ Nen ema anakan dam ulsu'un, "Langna insa nèbe mae hap mes hamal gul guzimki," sap Alap mo olak man lwak,

"Yaklana tujuna, Alap dekam syala golzausuku, sap Zen mes dekam kitak sul soneka."*

⁵ Zep langna in angkam sul sonen nik lwa'an, sap hyanak Alap dekam zep Israel mo auyan-azana insa gubiridaka- men kirekamé gulk kon ale gulye, "Zen toton molya zë yaing gwék." Sap sul sone nik de lwan srëmkam, ki molya Alap kirekam gubiridananam.

⁶ Zep angkam de zini nèbe mae hap Alap Zën de golëteinikirin langnak de yaing gwen hap dena nama lwazim'in. Hwëna men zen sap nonol ol dawemna insa ësane gwe-gwék, zen mae hap zë yaing gwe srëm gwék: Sap zen man Alapsa de taibliblan hap baes tak.

⁷ Zen in zep tahnuna kim beya tangankam altisik song gwék, dekam zep Alap aha yaklana dam tasiki- dekam de Zën de zi niban golëteinikirin langnak yaing gwen hap denaye. Yaklana insa man ayatna inkam "namen de yakla" kam gubluka. Zen ayatna mensa Daud Bak anakan ale gulkuke,

"Namen de yaklanak Alap zëre mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.

Bahem auyan-aza uk mo kim ënol drak-drak gwe-gwen."*

⁸ Zi niban de golëteinikirin langna insa Alap enlala gwibi'ira, zen Yosua Bak men desan dep Israel mo auyan-azana golësek gwékake, desa hom enlala gwibirki. Daud Bak kim Alap mo ola insa ale gulku, dekam Israelk de zini orep mes langna zëwe yaing gwezak. Sap zao de eiwa golëteinikirinkim, ki molya Alap etan aha yaklanak de aha langnak golëteinikirin hip gubiridananam.

⁹ Zep Alap zëre mo hlil irin zini nësä nama Zën de golëteinikirin hip gu-gubirida gwe'ara- nen dikim nëre mae mo syalsa golzausun hupye, men kirekam hen Alap Zëna yaklana tujuna syala golzausukuke.

¹⁰ Sap mensa Alap golëteinikin'ira, zen zëre mae mo syala golzausunkum- men kirekam Zëna hen golzausukuye. *

¹¹ Zen in zep, nen dawemkam ëalp gwe-gwen- ekakim Alap han apdekam ërnikink. Mana nèbon mae onakon aha mae nik zëwe hata srëm gwenanka- men kirekam orep Israel mo auyan-azana ëgwë gwékke. Sap zen man Alapsa de taibliblan hap baes tak.

¹² Zep nen bap nen Alap mo ola insa tim gun, "Zen asyas." Sap Alap mo ola, zen nëno mae mo enhonak man tangan sosen gwe-gwenan. Zen zep nwe-mase gwe-gwenan- san de ngayana. Hen Alap mo ola san de nèbok eiha-ngi eiha-ngi ben-benna kiye. Zen zep nèbon mae olk en san tisik gwenan, hëndep dan gaing nënnak hata gwenan. Dekam zep nëno mae mo enalana hen hole-hlena enhonak anakan kles so gwenan, "An zen Alap mo dwam gwibinni. An Alap mo dwam gwibin srëmna."

¹³ Zep man tangan dam gwesinin: Alap mo nwenak zëre mo yang tabin wenya nen toton banakan molye ëani-ning gwék. Sap zëbe hap tingan talusun nik ërlwa'an. Zep lamkan nen kire Alap hap esa nëre mae mo lowe henna kitak oltrëblal.

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen nèbe mae hap Alap mo golak teipsinkim syal gwe'ara.

¹⁴ Zep Alap mo Tanena Yesus Zen mes nësä ngatan zi mo lang san dep ngeir gubiridaka- Alap zëre osan dep. Men kirekam orep Alap mo golak de syal tan zini Israelsa Alap hon dep zon nulida gwék, Yesus hen kirekam angkam nësä zon guluda gwe'ara. Zen Zen tangan angkam- Alap mo golak de nëno mae mo Teipsin niye. Zen in zep nen Desa en de taibliblan ennak tatem ëzauk gwen. Bap nen zabe gweblan.

¹⁵ Sap Zen man nëno mae mo lowe henna kitak anakan hlau gwizimnira, "Zen an dekon sin gwe hana'ara. Zen wakin dekon sin gwe hana'ara." Zen zep nësä dawemkam kwasang gwibirida gwenda, sap zëre hon hen ki sap kareksa de gon hap de enalana hata gweblaka- men kiye hen nen. Hwëna Zen hom mae karekna golka.

* 4:4 4:4 Kej. 2:2 * 4:7 4:7 Mzm. 95:7-8 * 4:10 4:10 Syalsa de golzausun hup dena mensa ayat 9-10nak enlala gwibirki, zen tinkim de auhu-kamanak de syalsa hli yun en hap denaka hom. Hwëna zëno enalana, nen de nama okamanak lowe hennak de anakan eisbin hip, "Ano syala mes tap gwenan." Men kirekam Efesus 2:6nak lwa'an, nen Yesusu de taibliblan wenya nen angkam Alap han apdekame ngatan zi mo langnak ërnikin'in. Zep nen auhu-kamanak awe home etan syalsa de gon hap ëdwam gwe'an- dekam de Bian mo nwenak ëdakastin hipye. Sap nen mese ëdakastik- in kim laibliblakke. Zep nen angkam san de syal srëmkan de teinikirinni kiye. Kristen zini nèbe mae hap Yesus mes syala sul soneka- nen dikim Alap mo nwenak ëdakastin hip denaye. Hwëna eiwakam de taibliblanna zen hen goltrënkam, sap nen Alap hap de syala isrip-sri habe ol gwenan. (Yak. 2:14-26)

¹⁶ Hwëna nen mese angkam Deban êrdokot gwer! Zep nen kime Alapsa abe la gwenan, nen dekame damkam nêre mae mo abena Alap hap yaïng il gweblanan-Yesus in zêwe angkam nêbe mae hap syal gwe-gwe'araye. Zep nen sap esa aîrîn srêmkam Alap hon yaïng gwe-gwer- nen de ba maesa tahalha gwibinkimye. Dekam sa Alap nêbe mae hap zêre mo kwasang-kwasangna nabakam goltrei gwizimdi.*

5

¹ Yahudi zini, Alap mo golak de teipsîn hîp zen zini aha-en dam dasik gwenan.

* Zêno syala, zen zi bose zemka de Alap hon golëyaïng gwe-gwen hap- ba maesa de Alap hap gol gweblankam. Hen zêno syala, bol-zaun tangan weny, zen tingare Yahudi zi mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hip de sapi-kambingsi Alap hap tru tasik gweblan hap.

² Okamanak insa Alap mo golak de teipsîn hîp dam dasik gwibirin, zen hen ki zi tangan. Zen zep aha zisi sae-saekam golêlowehe gwenda- tame gun srêmkam kim karekna nol gwenanye. Sap zêna hen man zênaka enlala gwe-gweblanda, "Aena hen sin-sinni." †

³ Zen in zep nonol zêre mo karek-karekna in hap sapi-kambingni tru tasik gwenda, ki zep hwëna aha zi mo karek-karek hap tru tasik gwenda.*

⁴ Hen zi bëjen zênaka dam tasîn- Alap mo golak de teipsînkim syal gwen hap. Zen diki Alap Zên dam tasik gwenda- men kirekam orep Harunsu dam tasikîke.

⁵ Kristus hen kirekam. Zen Zên hom Zênaka teipsînkim drê neka, hwëna Alap ki dam tasikî- anakan kim gublukake, "Em in ano Tane, Êe mesê namen damnak Ênaka anakan kira tanan, 'Êe an eno Bian.' " *

⁶ Hen aha ayatnak Alap man gubluka, "Em an Zen esa hêndep denaban êre mo golak teipsîli- orep de teipsîn zini Melkisedek Bak mo kimye." *

⁷ Yesus kim okamanak awe nama gwe'anaka, Zen Alap de mas gweblan hap ol mam-mamkam go naban abe ta gweka.

* **4:16 4:16** Ibr. 10:19-20 * **5:1 5:1** Suratna ansa kim ale gulku, dekam nama Musa mo titi tabin ola syal nei gwibik-Yerusalemk de Alap mo golakye. Zep "dam dasik gwenan" kam suratnak awe ale gulku. Alap mo gola insa tahun tuju-pulukam Roma mo jana nabare zini dri nuk, zep hêndep dekam Alap mo golak de syala nolzausuk- hêndep angkam. Zep men zen suratna ansa ale gulku, san ha tahun 60 maekam mes yap ale gulku. † **5:2 5:2** "Tame gun srêmkam de kareksa gonna," zêno dam gulsunu, zen Musa mo ahakore jalse gwen ol bete-teksa de gulumurun. Sap zêno titi tabin ola iwe, jalse gwen ol bete-teksa man sêrkam beya gwek, zep tingare Yahudi zini bëjen tingan enlala gwibin. Zep ahakore ol jalse gwen bete-teksa insa tame gun srêmkam nulmun gwek. Eirim de kareksa gonna- men kiye, kahalo gwenna hen zisi de tanna, desa bëjen tame gun srêmkam syal gwibin. * **5:3 5:3** Im. 9:7 * **5:5 5:5**

Mzm. 2:7 * **5:6 5:6** Mzm. 110:4 * **5:10 5:10** Mzm. 110:4

Zen man Alapsa anakan taïblihlaka, "Zêno sosonna ki- Asa de tîn nikon ngaya tan hap denaye." Hen Zen man Alapsa dawemkam betek gwe-gweblaka, in zep hêndep Alap zêno abena dokwak gul gweblaka.

⁸ Zen sap Alap zêre mo Tane, hwëna Zen hen awe de gwênkam Alap mo zêbe hap de dwam gwibir-blin san de sul sonen hap dena anakan tawa gweka, "Êe hen asa karekna goltowe gwer- men kirekam Bian Asa dwam gwebla'araye."

⁹ Zen in zep tangan Yesus in Alap mo nwenak dakastilki- zêre mo ngatan zi mo langnak de gol tangannak de teipsîn hîpye. In zep hêndep nêbe mae hap êngaya gwen hap de ausuna Zêbon onak hêndep denaban lwa'an- nen an zen Desa ang ê gweblananye.

¹⁰ Zep Yesusu Alap zêre mo gol tangannak de teipsîn hîp dam tasikî- in kim anakan gublukaye,

"Em an Zen esa hêndep denaban êre mo golak teipsîli- orep de teipsîn zini Melkisedek Bak mo kimye." *

Kristussu de ang gweblannak de êzise gwen hap de ol:

¹¹ Yesus mo kirekam de Alap mo golak teipsîn hîp de ola nama beyana- desa de ebe mae hap golzimdin hip denaye. Hwëna ebe mae hap sa gwa-gwa gwer- desa de srip gulsuziminkimye. Sap em in enlala tihisni.

¹² Diki angkam emaka aha zisi hen Alap mo olkam tawa la gwibi'in. Hwëna ena hen nama tawa tabin hibe êdwam gwe-gwe'an, sap nonol lonesen nakon de tawa tabinni em desa home kitak tame u'in. Em an wal baizil makane nama lowe he'an, zebe momkam de taizibin en hap êdwam gwe-gwe'an. Diki angkam tembane drak-draksa emaka olgwen gwibi'in.

¹³ Nama de momsa twen gwen zini, zen nama baizili, zep zen hom Alap mo nwenak dikim êdakastin hîp dena tame nu'in.

¹⁴ Tembane drak-drakna zen zise gwen zi hîp dena. Sap kire zini zen mes zênaka holokam titi da gwibik- dekam de enho drak-drakkam lowehe gwen hap. Zep zen

mes karek naban dawem naban de kles so gwen hap dena tame nuk.

6

¹ Zep Kristen zini nēnaka de tawa ta gwibinkim bap nen tahan en san dena etan-etankam gollwa halasen gwen. Diki olk san dena kim nen nēnaka tawa ta gwibin- Kristen gwennak dikim ēzise gwen hap dena kim. Zep anakare ensa bap nen gollwa halasen gwen:

Waba hap de syalsa de baes gwibin hip dena- mensa Yahudi zini tim nul gwenan, “Ēe dekon asa Alap mo nwenak dakastil.”

Ahana, Alap ensa de taiblibi gweblan hap dena,

² hen zisi de baptis ta gwibin hip dena, * tahasa de tehabirida inen hap dena, hen juwen nakon de tim ēse naban luk tan hap dena,

hen Alap de karek gol gwen zisi hēndep denaban karek tabin hip dena.

Zen in kitak nonol lonesen nakore tawa tabin.

³ Zep anik olk san dep dena insa emsa tawa tabik, sap nen ema Alapsa anakan laiblibla'an, “Zen sa tame gun hup de sosonna nēbe mae hap golzimdi.”

⁴ Dawem! Ema kawesin sin dep etan lwanda halank. Sap lwan dahan wenya, desa banakan dep?- ngatan san dep de etan golēlwan dahan naye. Sap zen menkam man Alap onakore dawemna hen Alap mo Enho mo syala neisbik,

⁵ hen zen man Alap mo ol mo dērekna neisbik, hen sosonna men dekam esa Alap mo kama ēsenak lowehe gwer, desa hen man sap dērekna neisbik.

⁶ Hwēna kire nik de Kristussu hli da'ak, desa toton banakan molye ngatan san dep etan olēlwanda halzak. Sap zen de kawesin sin dep lwanda hankam, zēno mae mo syala in sa nwe-mase gwer- san de Alap mo Tanena Yesussu de etan saherak drē nenna kiye. Sap zēno mae mo syala in, dekam san de Yesussu de anakan tikit tanna kiye, “Emki etan te-lidak sonnak tin- ano mae mo karek-karek ēsena ansa ekakim tingare zi mo nwenak ap ngan gulsuzim!”

⁷ Emki ēenlala gwen: Nga syal gweblan-nak de o il ti gwenkam, dekam ngana iwe

de obwaga tutulkum hatankam, ki Alap man nga syal gwe-gweblan zini in han apdekam zersyal gwe-gwe'ara, hen Zen sa ngana insa sam gwesiblibla.

⁸ Hwēna ngana iwe de endang hatankam, ahaksa dokot tē ngi-ngi, dekam Alap de kamana insa heip gun hup man golek de gwe'an. Hen nga syal gwe-gweblan zini in sa nga zem insa syaukkum ang tala.

⁹ Zep ano kwasang gwibirida gwen wenya, ēe insa Biansa de hli tan hap dena ebe mae hap ale gulzim, hwēna ēe homē emsa anakan enlala gwibirida'an, “Zen sa eiwa hli dal.” Sap ēe emsa anakanē taiblibirida'an, “Em mese hēndep de gwēn hap dena ulink.”

¹⁰ Sap Alap Zen totoresasa hom zisi gol kininda gwenda. Zen molya eno mae mo syal dohon-honna mensa zēbe hap ol gweblak eititi gwibirki. Hen em mensa Zēnaka enna ola gweblak, desa hen molya eititi gwibir-zimki- in kim Kristen bose wal omka kwasang eibirida gwekye. Hen em angkam namae kirekam lowehe gwe'an.*

¹¹ Zep ēe ama tangan emsa dwam gwibirida'an: Diki em kwasang hap de syala insa ayang gul song gwen- eno mae mo lowe henna men kiye. Zen dekam esa ere mae mo enhonak anakan tame ul gwer, “Ēe eiwa asa Alap Zēn de nēsa golēteinikirin langnak yaing gwer.”*

¹² Hwēna kire srēmka esa ēasang-asang gwe-gwer. In zebē emsa dwam gwibirida'an: Emki sap zini men zen Alapsa de taibliblannak tatem ēzauk gwekke, desa enlala gwibirida gwen. Zep emki hen zēno mae mo kim enlala syal-syala ban tatem ēzauk gwen, sap zen mes zēwe yaing gwek- men zēwe dep Alap nēsa kitak gu-gubirida gwekaye.

Mae hap de ol: Alap zēre mo gu-gubiridan ola bējen wet gulsun.

¹³⁻¹⁵ Abraham Bak kirekam tatem zauk gweka, sap desa man Alap zēre mo bosesa de gubin niban anakan gu-gubluka,

“Ēe an Alap ama emsa gu-gublu'an, Ēe asa tangan ebe hap dawemna gol gweblal.

Eno auyan-azana zep sa tangan hēndep ēbeya gwe song gwer.”*

Zao zep Abraham ola insa de taiblibin niban holokam eissiki, hēndep ki zep gul

* **6:2 6:2** “Zisi de baptis ta gwibin hip dena,” awe Yunani olkam hom “baptisan”kam ale gulku, hwēna “baptisan-baptisan”kam ale gulku. Zep zēno dam gulsunnu aha-ere baptis tabinsi hom, hwēna beyana. Baptis tabinsi de aibbinni zen anakan: Kristen gwennak de zisi baptis ta gwibin hip dena, hen Yahudi zi mo weyakam de timsi ngan gulsun hup dena, hen Alap mo Enho de nēsa hlē tabiridan hap dena. Zep “baptis ta gwibin hip dena,” desa bējen anakan enlala gwibin, “An nen de nēre mae mo kareksa dikim ngan gulsun hup etan-etankam ēbaptis gwen hap dena.” * **6:10 6:10** Ibr. 10:32-34 * **6:11 6:11** 2Ptr. 1:8,10 * **6:13-15 6:13-15** Kej. 22:16-17

inki- mensa gu-gublukaye. Zen mae hap Alapsa taibliblaka: Sap Alap man zère mo ol gu-gunnu insa zère mo bosesa de gubin niban soson gulku. Sap Alap Zënaka de kwè tan hap de zini hom tangan, Zen zep zère mo bosenaga gubirki.

¹⁶ Sap zini kim zère mae mo ola soson nul gwenan, zen teipsin zi mo bose gubin niban anakan soson nul gwenan, "Dikire Zen asa hla tak- èe de syal gwibin srèmkamye." Zen dekam zep aha zi ol gulsun-gulsun srèmkam anakan daiblibirida gwenan, "Zen eiwa desa de syal gwibin hip kirekam gu-guku."

¹⁷ Zen zep Alap hen kirekam zère mo olsa zère mo bose gubin niban soson gulku- Abraham Baksa kim gu-gublukaye. Sap Zen man Abraham mo auyan-tane walya nen de anakan taibliblan hap dwam gweka, "Zèno ol gu-gunnu eiwa bëjen wet gulsun. Zen hëndep eiwa sa kirekam nèbe mae hap syal gwibir-zimdi."

¹⁸ Zep Alap mes nèbe mae hap zao de tatem èzaun hup dena dan-dan teisyazimki: Ahana Abrahamsa de ol gu-gublunna in zen. Ahana zère mo bose gubin niban kim ola insa soson gulkuke. Zep Alap bëjen zère mo ol-gun darena insa wet sosun, hen Zen bëjen boton gwen. Zen in zep, nen an zen Alapsa èngaya gwen hap yaing èbla kini'an, ol-gun darena insa de kyang-kyang sosun nuban esa ngalap gwen srèmkam tatem èzaul.

¹⁹ Zep zèwe en de tatem èzaun hup dena in, zen buluk de jangkal makan zen nèbe mae hap lwazimdin, sap Alap bëjen boton gwen. Zen zebe angkam airin srèmkam ol gu sonenkan Alap zère hon yaing gwe-gwe'an- zère mo ngatan zi mo langnak de gol mwa tangannakye, men zèwe orep deyol glaing-gling lilikinni il nül sone gwekye. Sap menkam zini zao bëjen yaing gwen. Dekam orana tayalsin nik lwa gweka- men kirekam hen Alap mo okamanak de gol mwanak hen deyol glaing-glingni lilikinnik il nül sone gwenanke.

²⁰ Hwèna angkam desan dep de orana Yesus mes nèbe mae hap sal tazimki. Zen zep nèbe mae hap nwe-mase gwe'ara- Alap mo golak de teipsin tanganna, Melkisedek Bak mo kim de teipsin hip. Hen Zen dekon sa hëndep denaban nësa mas gwibirida gwerà.

7

Abraham ne Melkisedek neka de kles

son hap de ol:

¹ Melkisedek in èna Salemk teipsinkim irik gilkì. Hen zen teipsin tangan Zini Alap hap de syalsa gol gweka- sapi-kambing maesa de hen tru tasik gweblankam. Abraham kim eijannak de yei-yèk gwen nakon lwahal zaka, Melkisedek dekam zep Abrahamsa ala tabla zaka, zao zep tahana tehabla ineka- Alap dikim dawemsa golblan hap. *

² Abraham dekam zep eijan nakon de kap ta halzan kire-kire hlikna zèbe hap kap tablaka. † Melkisedek mo bosenà hen enlana naban. Zèno enlalana "Damdam enkam de irik gin zini." Hwèna zen hen èna Salemk teipsinkim irik gilkì, hen èna in mo bosenà enlalana "umlae." Zep Melkisedek hen anakan nwe-mase gweka, "umlae hap de teipsinni."

³ Alap mo olak hom Melkisedek hap dena anakan ale nuk, "Zèno ane-biana zen," hen "Zen dekore zi ausu nakorena." Ki maka hen anakan dam nulsuk, "Zao jaha gwek," ahaksa, "Zao tilki." Zep zen man nwe-mase gwe'ara- san de Alap zère mo Tanena tiye- nonol lone senna hom, hen aumwa topna hom. In zep Melkisedek anakan nwe-mase gwe'ara, "Zen Alap mo golak de hëndep denaban syal gwe-gwen zini."

⁴ Nen zebe anakan dam ulsu'un, "Melkisedek, zen eiwa teipsin tanganna," zep nëno mae mo auyanna Abraham Bak eijannak de kap tan kire-kire dawemdawem hlikna zèbe hap kap tablaka.

⁵ Hwèna Musa mo titi tabin olak hyanak anakan lwak,

"Lewi Bak mo ausu nakore zini men zen de Alap mo golak syal ta gwe'ak, zen en sa zère mae mo iyena Israel onakon Alap hap de kire-kire hlikna nulin gwer."*

Sap eiwa, dekon de gulin gwen, hwèna Israel zi ausuna in hen apdekam Abraham mo auyan-aza nakorena.

⁶ Melkisedek Bak an, zen hwèna Lewi Bak mo auyan-aza nakore naka hom. Hwèna zen ki Abraham onakon kire-kire hlikna gul inki. Hen zen man Abraham hap tahana tehabla ineka. Nëno mae mo auyanna in sap eiwa teipsinni, sap Alap nonol desa en hamal hap gu-gubluka-dawemsa de golblan hapye.

⁷ Hwèna mes dam gwesinin: Men zen tahana tehabla inenna, zen teipsinni. Mensa tehabla inenna, zen betekna. Zep Melkisedek, zen Abraham onakon man teipsiki.

* 7:1 7:1 In kim golèyei-yèk gweka, zen teipsin zisi empat enkam hëndep jana zi zeban zitamerasiki. (Kej. 14:17-24)

† 7:2 7:2 Kire-kire hlikna insa Abraham kap tablaka desa "sepersepulu" kam nen gwibirin. Zep emaskam de moksa de 10 enkam kap tanna, zen hwèna Melkisedek hap aha-en zerblaka. 50kam de kap tan kire-kirena, desa 5 enkam kap tablaka. * 7:5 7:5 Bil. 18:21

⁸ Lewi Bak mo ausu nakore zini in man juwe gwenan, hwëna zen Alap hap de kire-kire hlikna man nulin gwenan- Yahudi bose zem onakonye. Hwëna Melkisedek Bak, zen zëbon mae onakon teipsinni, sap Alap mo olak zëbe hap dena man nwe-mase gwe'an, "Zen hom tilki."

⁹ Hen Lewi mo ausu nakore zini in men zen angkam Yahudi onakon kire-kire hlikna nulin gwenan, zen hwëna man ënwe-mase gwe-gwe'an- san de Melkisedek Bak hap de hen kap tablanña kiye. Sap Abraham kim kap tablaka, Lewi mo ausu nakore zini in nama san de Abraham mo timnik de lowe henna kiye.

¹⁰ Sap Abrahamsa kim Melkisedek ala tablaka, dekam Lewi Baksa hom jaha gwe'ak. Zen zep nwe-mase gwe'an, zen dekam san de Abraham mo siknik nama gwë'anka. Zen zep nwe-mase gwe'an, Lewi Bak san de ang gwenna- Abraham kim kire-kire hlikna Melkisedek hap kap tablakaye. Zep Lewi onakon, teipsinni Melkisedek Bak.

¹¹ Hwëna Musa Bak kim titi tabin ola insa golzimki, zen anakan gubiridaka, "Lewi Bak mo ausu nakore zi en sa Alap mo golak syal ta gwer- dekam de Israel mo karek-kareksa ngan gulsuk gwizimdin hipye." Zen zep angkam zen en sapi-kambingsi Alap hap tru dasik gweblanan. Hwëna Lewi Bak mo ausu nakore zi enna in de eiwa syala insa su nul sone'anam, hen sap Lewi mo aza-tanena Harun Bak mo ausu nakore zi en, ki Alap molya lun Ahana dam tasininam- Zen de hwëna Melkisedek Bak mo weinak zi mo karek-kareksa ngan gulsuk gwizimdin hipye.* Lewi Bak mo ausu nakore zini in sap Musa mo titi tabin ola insa syal nei gwibik, hwëna Alap mo nwenak zen hom sowehek.

¹²⁻¹⁴ Kirekam de lwankam, ki hwëna Alap mes Musa mo titi tabin ola insa wet gulsuku. Sap Melkisedek mo weinak dep de Zini, Zen Kristus- nëno mae mo Teipsinni. Hen Zen Lewi Bak mo ausu nakon hom saltiki. Zen dwan Yehuda mo ausu nakore nakake. Zëno ausu nakore zini orep hom tangan mae sapi-kambingni Alap hap tru dasik gweblak. Hen Musa hom zi ausuna in hap dena orep mae anakan gubiridaka, "Zen sa hen Alap mo golak syal ta gwer." Zep Kristussu kim Melkisedek Bak mo weinak dep dam tasiki, Alap hen dekam Musa mo titi tabin ola insa wet gulsuku.

Mae hap de ol: Yesus Zen Melkisedek Bak mo kim sa hëndep denaban nësa mas

gwibirida gwer.

¹⁵ Zep eiwa, angkam mes tangane dam ulsul: Alap mes Musa mo titi tabin ola insa wet gulsuku- in kim Kristussu zer sonekake, Melkisedek Bak mo weinak de teipsin hip.

¹⁶ Desa zi hom dam dasik, sap Musa mo titi tabin ola kon Yehuda mo ausu nakon de saltin zini bëjen Alap mo golak syal gwe-gwen. Zen hwëna Alap Zën dam tasiki, sap Yesus hon sosonna ki- dekam de hëndep denaban tin nikon ngaya gwen hap denaye.

¹⁷ Zen zep zëbe hap dena Alap mo olak anakan lwak, "Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsili- orep de teipsin zini Melkisedek Bak mo kimye."*

¹⁸ Zep angkam, Alap kim kirekam Yesussu dam tasiki, ëpba titi tabin ola insa dekam zep tahan san gwei gubir kinika. Sap ëpba ola in, zen soson naka hom- nësa de Alap osan dep zon guludan hapye.

¹⁹ Sap Musa mo titi tabin ola in bëjen nëno mae mo tingare karek-karekna ngan gulsun. Zen in zep nëbe mae hap Yesus ora dawemna sal tazimki- Desa en de blol gwe-gweblankam de Alap zëre onak yaing gwen hap denaye.

²⁰⁻²² Ora ësena insa Alap syal gweblaka, zen zen- soson tangan zi niye. Sap Alap kim Yesussu dam tasiki, Zen zëre mo bose gubin niban gu-gubluka- kim anakan gublukaye,

"Èe an eno Bian,

Èe ëre mo bose gubin nibanë Emsa gu-gublu'an, hen Èe molyë ola ansa wet gulsuk:

Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsili."*

Zen Yesus ensa kirekam gu-gubluka. Hwëna ëpba titi tabin ola kon in zen nama Alap mo golak syal ta gwenan, desa Alap hom kirekam gu-gubirida gweka. Zep nen angkam Yesus onakone anakan tame ul gwe'an, "Mensa angkam Alap zi niban ola ziaha-en gu'ura, zen eiwa tangan sa ki lwal, hen zen soson tangan wenya zen." Orepan insa Musa Bak han aha-en ulki, zen soson naka hom. Nen mae nakone desa tame ul gwe'an: Sap Alap Yesussu zëre mo bose gubin niban gu-gubluka.

²³ Ahana ansa emki hen enlala gwibin: Men zen Alap mo golak syal ta gwek, zen man beya gwe song gwek, sap zen man juwe gwek.

²⁴ Hwëna Yesus an Zen angkam Alap mo golak teipsi'ira, Zen hëndep denaban sa

* 7:11 7:11 Bil. 18:22-23; Mzm. 110:4; Ibr. 5:6

* 7:17 7:17 Mzm. 110:4; Ibr. 5:6

* 7:20-22 7:20-22 Mzm. 110:4

teipsili. Zep zëno weinak dep etan ahana molya teipsiki.

²⁵ Zep ngaya gwen hap de sosonna, zen kitak hëndep denaban Zëbon lwa'an. Zep tingan men zen Alap osan dep Zëbon osan yaing gwe-gwenan, Zen desa sa ngaya tabiri. Sap Zen hëndep denaban zë gwë gwenda- dekon de nëno mae mo abesa Bian hap ayang gul gweblan hap.

²⁶ Zen in zep tangan Yesus sam gwesi'ira- Zen de nëbe mae hap Alap mo golak teipsinkim syal gwenkamye. Sap Zen lalak enna hen enho kles gwešin srēmna, hen karek maena hom golka. In zep zëbe hap dena angkam dakasti'in- nen makare karek gol gwen zi niban de golësiri gwen srēm hap denaye. Zen in zep hëndep Alap zëbe hap golblaka- Zen de teipsin tangankam ngatan zi mo lang nakon nësa irik gin hip denaye.

²⁷ Zep Yesus man tangan ahakore Alap mo golak de teipsin-teipsin weny kweikwik gu'ura. Sap Zen hom dwam gwekanonol zëre en mo karek-karek hap de mwin-mwankam sapi-kambingsi Alap hap tru tasik gweblan hapye, kire hwëna etan aha zi mo karek-karek hap hen tru tasik gwizimdin hip. Hwëna Zen kim ahakrok'nen zëre mo timni golguku, te-lidak sonnək de tan hap, Zen dekam zep tingare nëno mae mo karek-karekna hëndep denaban ngan gulsuzimki.

²⁸ Zep titi tabin ola in kon kim zini dam dasik gwibirin, zen de Alap mo golak teipsinkim syal gwe-gwen hap, zen nen makare karek gol gwen naka hen dam dasik gwibirin. Hwëna titi tabin ola in mo tahannak, zao zep Alap zëre mo bose gubin niban zëre mo Tanena insa anakan dam tasiki,

“Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsili.”

Sap Yesus Zen mes Alap mo zëbe hap de dwam gwibir-blinna kitak tangan sul soneka.

8

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen tangan-Alap mo golak de nëno mae mo Teipsin tangan naye.

¹ Ëe ansa emsa tawa tabi'in, bol-zaun tanganna an zen: Yesus Zen Zen tangan nëbe mae hap syal gwe'ara- Alap mo golak de teipsin tangankamye. Zen in zep ngatan zi mo langnak Alap zëre mo dam taha nakon nikin'ira.

² Men zao angkam Zen nëbe mae hap syal gwe-gwe'ara, zen Alap zëre en hap de tekson tangannak- mensa Alap Zëna syal

gwibirkike. Zen Israel zi mo Alap hap de gol syal gwibir-blinnak hom syal gwe'ara.

³ Tingare Alap mo golak de syal tan zi mo teipsin-teipsinni, zen kitak kirekiresa Alap hap nol gweblanan, hen sapi-kambingsi zëbe hap tru dasik gweblanan.

* Zep nëno mae mo Alap mo golak de Teipsin Zini Yesus, zëno syala zen hen kirekam nwe-mase gwëk.

⁴ Okamanak awe de Zen nama gwë'anam, Desa hwëna molya Alap mo golak de syal gwe-gwen hap dam dasi'inam. Sap Lewi Bak mo ausu nakore zini in, men kire enkam Musa mo titi tabin olak lwak, zen nama desa Alap hap nol gweblanan.

⁵ Hwëna zen insa syala okamanak nol gwenan, zen au-au makarena. Hwëna Kristus insa ngatan zi mo lang nakon syal gwe-gwe'ara, zen eiwa de tanganna zen. Zen in zep, orekwatapna Sinaik kim Alap Musa hap zëre mo ngatan zi mo langnak de gol tanganna zertrëblaka, kirekam de hen okamanak syal gwibir-blin hap, Zen anakare ol tan-tanna golblaka,

“An kire enkamë kwatapnak awe ebe hap goltrëblanan, zen kire enkam em hëndep sul sonen.”*

⁶ Zep mensa au-au makarena Musa mo tantan san syal nei gwibirin, hwëna angkam eiwa de tangan weny in desa Yesus ngatan zi mo langnak nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zim'ira. Zep Zen insa kirekam syal gwe-gwe'ara, zen man tangan kwei yuluda'ara- men zen Alap mo okamanak de golak syal ta gwenanye. Sap syala men desa Alap mo nonol ol ziaha-en gun nukon okamanak nol gwenan, zen soson naka hom- zen de zisi Alap osan dep zon guluda gwen hapye. Hwëna angkam ansa Alap nëban mae ola ziaha-en gu'ura, zen soson tangan weny zen. Zen in zep Yesus nësa angkam Alap osan dep zon guluda gwe'ara, sap Zen Zen ol ziaha-en gun ësena insa nëbe mae hap syal gwibir-zimki- men kirekam Alap nësa gugubiridakaye.

⁷ Sap Alap mo Musa han de ol aha-en unni in de soson gwenanam, ki molya etan zi niban de ol ziaha-en gun hup dwam gwenanam. Ki nonol ziaha-en gun enna in maka sowehek.

⁸ Hwëna Alap Zën nonol ziaha-en gunnu insa anakan dam gulsuku, “An soson naka hom”- Zen kim anakan hamal hap gubiridakaye,

“Ëe, Bian, ama emsa gubirida'an:

Ansa enlala ei gwibik.

* 8:3 8:3 Insa “nol gweblanan”kam hen “tru dasik gweblanan”kam ayatnak awe ale gulku, desa de srip gulsunnu emki 5:1 mo otdé alenak hlaun. * 8:5 8:5 Kel. 25:40

Israel ne Yehuda nik mo zi ausu nakore zi niban de etan olsa ziaha-en gun hup de yaklanak sa hatal.

⁹ Eban mae de ol ziaha-en gun esena an, zen men kirekamē auyan-aza oban orep ziaha-en guk, kirekam hom-

Ēe kimē desa ère mo sosonsa de goltrei gwizimdinkim Mesir kon gwiswe sonekye.

Hwēna zen ano ol ziaha-en gunnu in san hom ang tak.

Zen in zebē hēndep tahanna gweisibiri-dak.

¹⁰ Hwēna insa ngein sin etan ziaha-en gu'uk,

Ēe asa zēno mae mo enhonak tītī tabin ol esesa ale gulzim,

zen zep sa desan en aha-ere enlalakam ang ta gwer.

Zen dekam tangan sa anakan ēnwe-mase gwe-gwer,

‘Ēe an zēno mae mo Alap, hen zen eiwa ano hlīl irin wenya.’

¹¹ Zen dekam molya zēnaka anakan tītī da gwibik, ‘Emki Biansa tame tan.’

Sap zen dekam zēn sa kitak Asa tame dal-sap bose nabare wenya, sap bose srēm wenya.

¹² Sap Ēe asa zēno mae mo karek-karekna tap gulsuzim. Dekam molyē etan zēno mae mo karekna enlala gwe-gwibik.”*

¹³ Zen in zep, Alap kim kirekam hamal hap gubiridaka, etan de zi niban olsa ziaha-en gun hup, zēno dam gulsunnu, Zen hen dekam nonol ziaha-en gunnu insa tahan san gwei gubir kinika. Kirekam de lwankam, ki nonol ziaha-en gunnu in mes ēpba gwer, hēndep angkam zen zalta dep dena.

9

Mae hap de ol: Ēpba ol ziaha-en gunnu, zēno syala kirekam lwak.

¹ Nonol ol ziaha-en gunnu in, zēno syala, desa kitak Musa Bak Swe ale gulzimki-kire enkam de Alapsa blikip gwesik gweblan hap denaye. Zen zi mo tahakam de Alap hap de syal gwibir-blin tenda golak kirekam syal nei gwibik.

² Alap hap de tenda gola in teksonna dan-dan. Ngein sin de teksonna, desa man nen gwibik, “Alap hap dena.” Zao zep Alap hap de pelitana nonne gwek- zēno ngatan hap de hli-hlina tuju enkam. Zao hen mejana ki nola gwek- men zao Alap hap de rotina non nebla ine gwekke.

³ Dekon tahan san de teksonna, zēno līlikinni deyol glaing-gling yawalsa zē il nīl sone gwek. Teksonna desa man nen gwibik, “Alap zēre en tangan hap dena.”

⁴ Zēwe emaskam de kalsna hen ki- men zēwe irase dawem nabare te kilī tru dasik gwek. Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun petina hen zēwe nonne gwek. Zen tekam de syal gwibinni, hwēna emaskam zē mamakan dabik- hēndep kitak. Petina in mo olk, zēwe emaskam de botola ki- men zēwe orep de tembanena mannana bitī dakke, tembanena mensa Alap Israel hap Mesir kon de sek gwe zannak owaskam gol gwizimkike. Harun Bak mo dutena hen zēwe- men zen owaskam mas gwekke. Kaso hlang darena, men zēwe Alap Musa Bak hap dare taha-tapakam de tītī tabin ola insa ale gulbluka, zen hen zēwe nola gwek.

⁵ Petina insa dikim mat gulsun hup dena, zen emas enkam syal neibik. Hen zēwe emaskam de syal gwizimdin Alap mo dam taha nakore zi makare darsa zaun noso inek- sī ala er sosuzimdin nika. Zēno nik mo sī alana petina insa kim tahan nakon il- il soneka, sap zen man peti mat gulsunnu insa enlala nei gwibik, “Sapi-kambing kal de zēwe lwankam, zen dekam Alap nēno mae mo karek-karekna tap gulsuk gwizimnira, hen Alap nēsa dekon golēlowehe gwe'ara.” Hwēna desa de tingan srip gulsun hup, ki sa tangan blal gwer.

⁶ Alap hap de tenda gola insa kim syal gwibinkim su nul sonek, dekam zep Alap hap de kire-kirena insa kang dazak. Zen dekam zep hen nonol teksonna iwe Alap mo golak de syal tan zini, sap bose betetek wenya, bitī gwe-gwezak- Musa mo tītī tabin ola insa dikim syal gwe-gwibin hipye.

⁷ Hwēna tahan san de teksonnak, zēwe Alap mo golak de teipsin tangan en nik tīl gweka. Aha-ere tahunkam aha-rok'nen zē tīl gweka. Hwēna zen hen sapi-kambing kal srēm kam bējen zao tīn. Kala in desa Alap hap goltrē gweblaka, nonol zēre mo kareksa dikim ngan gulsublun hap denaka goltrē gweblaka, zao hwēna tingare Israel zi mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip denaka- tame gun srēm kam mensa syal nei gwibikke. *

⁸ Zen in zep dekam Alap mo Enhona anakan goltreizimki, “Tenda gola in de nama lwa gwe'ak, ki totore zini molya Alap zēre hon yaing gwe-gwek.”

⁹ Zen zep angkam de wenya nēbe mae hap olk san de enlalana anakan lwazim'in: Kire-kiresa hen sapi-kambing maesa de Alap hap kap ta gweblanna, zen waba hap.

* 8:12 8:12 Yer. 31:31-34

* 9:7 9:7 Alap mo golak de teipsin tangan zini in mo syal hap dena, emki Im 16nak hlaun. Tame gun srēm kam de karek gonna, zēno srip gulsunnu emki Ibr. 5:2 mo otde alenak hlaun.

Sap zen bëjen zini in mo enhona ngan tasin.

¹⁰ Sap kirekam de syala in, zen tim en hap dena. Enhonak hom hata gwek. Sap syala in dekam anakan nol gwek:

kire enkam de tembane tan hap dena,

kire enkam de otdebin hip dena,

hen kire enkam de timsi ngan gulsun hup dena.

Hwëna desa Alap etan de zi niban olsa ziaha-en gun srëm ennak dep ki golzimki.

Mae hap de ol: Kristus Zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa de sul sonen hap hata zaka.

¹¹ Zen zep Kristus hata zaka- Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa dikim nëbe mae hap syal gwibir-zimdin hip. Hen Zen zëre mo syala in kon zep gwë'ara- nëbe mae hap de Alap mo golak de teipsinni. Zen kim tìn nikon etan ngaya gweka, dekam zep ngatan zi mo langnak de Alap zëre hap de tenda golak tìl halka. Zëwe de Alap mo gola in, zen eiwa tangaran wenyä zen. Zen zi mo syal gwibin nika hom.

¹² Kristus Zen aha-rok'nen tangan tìlkì- Alap zëre en tangan hap de teksonna iweye. In kim tìlkì, Zen sapi-kambing kalsa hom gol halka. Zen hwëna zëre mo kal en naban goltìlkì. Zen dekam zep nësa kitak hëndep denaban dowal mo kigì mo ìrik gìn nikon gwiswe soneka- Alap mo hlìl irin zinik dikim nësa golëbìtì gwen hapye. Dekam etan hyanak molya ba maena kire hap goltìlkì.

¹³ Men zen tìtì tabin ola insa ngip nul gwenan, desa man enlala neibirida gwenan, "Zen Alap mo nwenak kun naban." Zep nonol ol ziaha-en gun hup de syala in san kim ang ta gwenan, dekam sapi-kambing kalkam blis dībirida gwenan, ahaksa sapi tru ta seblan sonsa ho naban siri nul gwenan- dekam de blis tībirida gwen hapye. Hwëna kirekam kim tim ennak blis dībirida gwenan, dekam zep enlala neibirida gwenan, "Angkam mese Alap mo nwenak ngan lasibirin."*

¹⁴ Hwëna angkam karek gol gwen srëm Zini Kristus Zen mes Alap mo Enho mo sosonkam Zënaka domba makan zerguku. Zep nen an Kristus zëre mo kalkam de blis tībiridan wenyä zen. Zep nen an zen tang- dawemkam de ngan tasibin wenyaye! Sap nësa tim en nakon hom ngan tasibirki. Hwëna enho naban hëndep nësa ngan tasibirki. Zen in zep nen angkam Ngaya Zini Alapsa esa enho aha-erekam ang ë gweblal, sap Zen mes nësa alal gulku-waba hap de syala konye.

¹⁵ Zen in zep Kristus angkam nësa Alap osan dep zon guluda gwe'ara, sap Zen Zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gunnu insa nëbe mae hap syal gwibir-zimki. Zep Zen mae hap angkam syal gwe-gwe'ara: Alap mensa kwang guludaka, zen dikim hëndep de lowehe gwen hap denaka gul irin hip- mensa Alap Zëna gu-gubiridakake. Zen kitak mae hap ki lwa'an: Sap Kristus kim tìlkì, Zen dekam nësa kitak nère mae mo ngip gul gwen nakon gwiswe soneka- nen kim sap nonol ol ziaha-en gun syala insa alp ei gwibikye.

¹⁶ Sap insa Kristus tīnkim nëbe mae hap syal gwibir-zimki, zen san de zi de tīnkim walas zikhip kire-kiresa hli tan dazimdin makan. Zini kim kire hap walas zeban ola niaha-en gul gwenan, zën de nama tìn srëmnak walas zem in na-en bëjen kire-kirena insa lop tan- bi zik de nama gwënnakye.

¹⁷ Sap ol ziaha-en gunnu in, zen zën de tīnnik de kirekam syal gwibin. Zën de nama gwënnak bëjen.

¹⁸ Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun darena in zep hen kirekam lwa'an, zen diki tīnkim de kal wet sonnäk de syal gwibin. Nonol ol ziaha-en gunnu, zen otweran blom tabir-blin mo kalsa. Hwëna angkam de wenyä, zen Kristus mo kalkam dena.

¹⁹ Alap mo nonol zi niban de ol ziaha-en gun syala insa kim kon neisibir hanak, zen zep hen kirekam lwak. Dekam Musa Bak man Israelsa tagal gulsuku, zao zep tìtì tabin ola insa kitak tonbiridaka. Ki zep sapi-kambing kalkam Alap mo tìtì tabin ola bare bukuna insa blis tībirki, hen Israelsa blis tībiridaka. Zen ho naban kala ban siri gulku- dekam de blis tībiridan hapye, Alap men kirekam gublukake. Daingklīng ala makare naka domba ala kal-kalkam huleka, desa zep os gul ine gweka- dekam de blis tībiridan hapye. †

²⁰ Zen anakare ola ban blis tībirida gwe'anaka,

"Kala an zen Alap mo nëban mae de ol ziaha-en gunnu insa eiwa gu'un- nen dikim desan en ang ta gwen hap."*

²¹ Ki zep hen kala inkam Alap hap de tenda gola insa blis tībirki, hen zëwe de kirekam-kirekamna men dekam Alap hap de syala nol gwek, desa kitak blis tīblan daka.

²² Sap ëpba tìtì tabin ola insa kim syal nei gwibik, dekam Alap mo golak de syal hap de kolho maena man hen blis dīblanda gwek- dekam de Alap mo nwenak ëngan

* 9:13 9:13 Bil. 19 † 9:19 9:19 Daingklīng ala makare naka, zen te bosena hisopkam ale nuk. * 9:20 9:20 Kel.

gwehen hap. Sap kal de wet son srëmkam, zi mo karek-karekna bëjen ngan gulsuzimdin.

²³⁻²⁴ Zep Musa kitak de Alap hap de syal hap de kirekam-kirekamna insa kire hap blis tiblandan. Hwëna kire-kirena in sap okama ennak dep dena. Hwëna ngatan zi mo langnak de Alap mo golak de kire-kirena, desa bëjen sapi-kambing kalkam blis tiblandan. Desa diki Alap zëre mo Domba Tane mo kalkam de blis tiblandan. Zep Kristus Zen zi mo Alap hap de gol syal gwibir-blinnak hom tilki- au-au makan men zen lwa gwekke. Zen hwëna ngatan zi mo langnak eiwa de tangan wenyak tilki. Zen nama zao gwë gwe'ara- dekon de nësa Bian osan dep mas gwibirida gwen hap.

²⁵ Hwëna okamanak de Alap mo golak de teipsin zini, zen tahun jamkam aha-rok'nen til gwenda- teksonna mensa nen gwibirin, "Alap zëre en tangan hap dena." Zen zëre mo kalsa hom goltil gwenda. Zen otweran kalsa. Hwëna Kristus hup hom dakastilbli'an- etan-etankam de zëre mo timsi golgu gwen hapye, dekam de etan-etankam zëre mo kalsa Alap mo golak goltil gwen hap.

²⁶ Kirekam de lwananam, ki nonol lonesen nakon maka Kristusu tahun jamkam te-lidak sonnakk makan dain gwek. Zen hwëna aha-rok'nen hata zaka- okamana an mo aumwa hap de yaklana men zen angkam lwa zahe'anke, dekam de domba makan de tan hap Zënaka zergun hup, tingare nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip.

²⁷ Sap Alap mes tingare zini nësa anakan gubiridaka, "Zen aha-rok'nen sa juwe gwer, ki asa hwëna klis gul."

²⁸ Kristus in zep aha-rok'nen tilki-dekam de zi trana nëno mae mo karek-kareksa wei yun hup. Hwëna Zen sa etan lwahal zala. Zen dekam zi mo karek-kareksa de wei yun hup molya hata zaka. Hwëna men zen nës gwebla'anke, desa dikim hëndep de lowehe gwen hap de lang san kwang guludahan hap sa hata zala.

10

¹ Zep Musa mo titi tabin ol hap de syala, zen san de au-auna men kiye. Hwëna zen dekam de enlala gwibin hip, "Eiwa de tangan weny sa hatal." Dekam kim tahun jamkam otweranna Alap hap sap tru dasik gweblanan, hwëna dekam enho nakon hom ëngan gwehe gwenan.

² Titi tabin ola insa de syal gwibinkim de enho nakon ëngan gwe henanam, ki maka otweransa de tru tasik gweblanna

insa nolzausuk. Dekam de anakan neibirinam, "Èe mes tanganë ëngan gwehek," ki zëno mae mo kareksa de gonnak de enlala dowe hananna maka tap gwizimki.

³ Otweranna man ki sap tahun jamkam tru dasik gwek, hwëna dekam zëre mae mo kareksa de gonnak de enlala dowe hananna hom mae tap gwe-gwizimki. Sap kirekam insa syal neibir tine gwek, hwëna zëre mae mo enhonak dekam zep anakare enlalana hata gwizimki, "Ano karek-karekna nama Bian mo nwenak lwa'an."

⁴ Sap sapi-kambing kalkam toton bëjen zi mo karek-karekna ngan gulsuzimdin.

⁵ Zep Kristus kim okamanak hata zaka Zen anakan Alapsa gubluka,

"Em home otweran tru tasik gweblansa dwam gwibi'ira,

hwëna Em mese ano timsi hohle gulku.

⁶ Otweransa de ebe hap tru tasik gweblan hap

Em home sam gwesik gwibirki- dekam de zi mo karek-kareksa ngan gulsuzimdin hipyè.

⁷ Bian Alap, Èe in zebë Emsa gublu'an,

"Èe mesë angkam okamanak hatanan- eno dwam gwibinsi dikim sul sonen hapyè, men kirekam ere mo olak abe hap dena lwakke." *

⁸ Zep Kristus eiwa Musa mo titi tabin ola tahan san gwei gubir kinika- Alapsa kim anakan gublukaye,

"Em home otweran tru tasik gweblan hap dwam gwe'ara hen home sam gwesik gwibirki."

Hwëna otweran tru tasik gweblan hap dena in Musa mo olak kirekam am lwak.

⁹ Hwëna anakan etan mas gubluka,

"Èe mesë angkam okamanak hatanan- eno dwam gwibinsi dikim sul sonen hapyè."

Kirekam de gublunna in, zen man nwe-mase gwek: Kristus Alap mo ëpba zi niban de ol ziaha-en gunnu insa tahan san gwei gubir kinika- dekam de Bian zëre mo dwam gwibin tangan wenyaka zaun gun hup.

¹⁰ Zep nëbe mae hap de Alap mo dwam gwibinni, zen a kirekam moye: Nen de aha-rok'nen hëndep nëre mae mo karek-karek nakon ëngan gwehen hap. Sap Kristus hen aha-rok'nen zëre mo timni domba makan golguku, hen Zen molya etan kirekam gwëka.

¹¹ Alap mo golak de syal ta gwen weny in kim nonol ol ziaha-en gunnu insa syal nei gwibirin, zen mwini-mwankam zi mo otweran kap gulhal zanna waba hap Alap hap de kalsnak tru dasik tine

gwenan. Hwëna dekam hom zini anakan neis gwibirin, “Ano karek-karekna mes ngan gwe henan.”

¹² Hwëna Kristus Zen domba makan aha-rok'nen te-lidak sonnak tilki- dekam de hëndep denaban nëno mae mo karek-kareksa ngan gulsuzimdin hipye. Kirekam kim nëbe mae hap de Alap mo golak de Teipsin Zini in syal gwibirsiki, Zëna dekam zep Alap mo dam taha nakon nikinki.

¹³ Zen angkam nama dekon eissi'ira- hëndep Alap de tingare zëno jal zisi zëno tana iltikinnik sisik gul irinnik dep.

¹⁴ Zep Zen kim domba makan aha-rok'nen tilki, Zen dekam tangan zep hëndep denaban karek-karek nakon nësa ngan tasibirki- tingan men desa Alap osan dep zon guluda'araye.

¹⁵ Alap zëre mo Enhona hen man eiwa gu'ura, Zen zep anakan guku,

¹⁶ “Ngein sin insa etan ola ziaha-en gu'uk, Èe asa zëno mae mo enhonak titi tabin ol èsena ale gulzim.

Zen zep sa desan en aha-ere enlalakam ang ta gwer.”

¹⁷ Zen dekam hen anakan mas gulku, “Èe asa zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim.

Dekam molyë etan zëno mae mo karekna enlala gwe-gwibik.”*

¹⁸ Zep nëno mae mo karek-karekna insa mes kitak Bian Alap hëndep denaban eititi gwibirki, zep nen angkam home ëdwan gwe-gwe'an- ba maesa de etan zëbe hap tru tasik gweblan hapye.

Mae hap de ol: Nen Bian ensa dawemkam taiblilan.

¹⁹⁻²⁰ Zen in zep, aya-wal oso-wal, Yesus in kim domba makan te-lidak sonnak tilki, nen dekam zebe airin srëmkam Alap hap nëre mae mo abena yaing il gweblanan- zëre en tangan hap de teksonnakye. Zep Yesus mes ora èsena nëbe mae hap sal tazimki- hëndep dikim engaya gwen hap de ora naye. Sap in kim zëre mo kala ban Alap zëre en tangan hap de teksonnak goltilki, Zen dekam zep deyol glaing-glingkim de lilikinni insa talusuku. Zep nen angkam Yesussu de ang gweblankam zebe Alap onak yaing gwe-gwenan, sap zëno timni zen san de nëbe mae hap de lilikinni kiye.*

²¹ Zep angkam nëbe mae hap Alap mo golak teipsinkim Yesus Zën gwë'ara.

²² Zen in zep, nen Alap hon yaing gwe-gwen, sap nen ema tingare enho naban Kristus en hon ëyang gwe kini gwe'an. Sap nësa mes Kristus zëre mo kalkam

blis tibiridaka, hen tim niban enho naban mes ho lalakkam nësa ngan tasibirki. Zep angkam nëno mae mo enho nakon anakare enlalana hom wet so gwenan, “Ano karek-karekna nama Bian mo nwe-nak lwa'an.”

²³ Zep nen anakare enlala naban nen tatem ëzauk gwen, “Alap zëre mo nësa de gu-gubiridanna Zen sa hëndep kirekam nëbe mae hap golzimdi, sap Alap Zen taiblilan tanganna.” Sap nen kirekame aha zi hon ëkira gwe-gwenan, zen in zep nëna hen zëwe en nen tatem ëzaun.

²⁴ Zen in zep nen enlala naban lowehe gwen- ekakim nënaka titi la gwibik, nënaka de kwasang gwibirida gwen hap dena kim, hen dawemsa de tingare zi hip gol gwizimdin hip dena kim.

²⁵ Hen Kristen zi de tagal gwennak de ang gwen hap bahem baes ta gwen- men kirekam ahakon ëgwë gwenanye. Hwëna nen nen nënaka titi ta gwibin, hen kareksa de gon hap nen nënaka jalse gwibirida gwen, sap Bian de hatan hap de yaklana angkam man tangan golek de gwe'an.

²⁶ Zen in zep, nen nënaka dawemkam titi ta gwibin. Sap nen mese eiwa de orana dam lasik. Hwëna kire nike eirim kareksa ol gwe'ak, dekam etan nara molya nëno mae mo karekna insa ngan gulsuku.

²⁷ Hwëna kire nike kirekam ëgwë'ak, dekam aha-en tangan nëbe mae hap lwazim'in: Zen sërkam de syauk bla salalak de ëtaiblin hap dena- men zëwe sa Alap zëre mo jal zini yal gul serake, desa de airin niban ësblan hap dena.

²⁸ Emki sap ëenlala gwen: Musa kim irik gilki, dekam ahantik de zëre mo titi tabin ol san ang gwen hap baes gwenkam, desa man damera gwek. Zi de dan ahaksa dan-ahan anakan ëkira gwenkam, “Zini in eiwa mes kirekam karek gweka,” kirena man damera gwek. Dekam kire zisi hom kwasang neibirida gwek.

²⁹ Sap kirekam insa orek neibirida gwek, zen in zep men zen angkam Alap mo Tanena ansa tanakam nyauk gwebla'an, zëbe mae hap banakan sa lwazim? Sap zëno kala mes desa dikim ngan tasibin hip hlëwehek. Hwëna kire zini Yesus mo kala insa asyas makan enlala nei gwibirin. Zep zen hen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun èsena in san de ang tan hap man baes ta'an. Zep hen Alap mo Enhona man lamang da gwenan, hwëna Zen sap diki Dekon Alap mo kwasang-kwasangna tame nul gwenan.

³⁰ Zep kire zi hip, karek tangankam sa lwazim. Sap nen ema Alapsa tame la'an- men Zen anakan gukuye,

* 10:17 10:17 Yer. 31:33-34; Ibr. 8:10-12 * 10:19-20 10:19-20 Ibr. 4:16

"Kareksa de syal gwe-gwibin wenya zen
Aen asa desa karek tabir.

Èe asa zèno mae mo syal eini zèbe mae
hap golzim."

Zao hen man mas gulku,

"Èe asa ère mo hlil irin zisi klis gul."*

³¹ Zep nen bap nen Alap mo Tanena
tanakam zauk gweblan, sap nen de Ngaya
Zini Alap zère mo jalsa goltowenkam, zen
aïrî gwibin tangan wenya zen.

³² Bahem èeititi gwe-gwen- em kim
nonol Kristussu eirink hen zèno ngatanna
hla kukke. Emsa dekam man aha zi
sèrkam karek da gwibik, hwèna em zao
ene ki tatem èzauk gwek.

³³ Emsa dekam zi nwenak swrè da
gwibik hen dangole gwibik. Hen ahasa
kim kirekam neibirida gwek, hwèna em
ema desa aïrîn srèmkam mas eibirida
gwek.

³⁴ Emsa kim ahakon bwinak yal nulne
gwek, em hwèna ahakore wenya embwan
hap gosae labirida gwek. Kristus hup de jal
hap kim eno mae mo kire-kirena kitak alal
da gwek, em hwèna ema èisrip-sri gwe-
gwek. Sap em ema dekam èenlala gwe-
gwek, "Èe asa ngein sin dawem tangan
wenyaka goltower- hèndep de lwa gwen
hap denaka."

³⁵ Zen in zep, men kire enkame Yesussu
de yaing gwebla kinî gwennak tatem
èzauk gwek, zen kire enkam emki hèndep
lowehe gwen. Ki dekam Alap onakon
dawemna mam tangan naka esa ulin.

³⁶ Zep kire enkam em tatem èzauk gwen,
sap zen dekam esa Alap mo ebe mae
hap de dwam gwibir-zimdinni su kul sone
gwer. Hèndep zep esa zère onakon ulin-
men zep emsa gu-gubirida gukuye.

³⁷ Sap Alap mo olak man lwak,

"Zini men Desae kara è gweblanan, Zen
naba tangankam sa hata zala.

Zen molya zère mo hatan hap de yaklana
esek gulku.

³⁸ Zini men zen ano nwenak èdakastil
gwenan,

zen Asa de taibliblan en nakon sa ki
èngaya gwer.

Hwèna Asa de taibliblan wenya men zen
Asa hli da'ak,

Èe hen asa desa tahansa gweisibiridal."*

³⁹ Hwèna nen molye Biansa hli lak-
juwen ora san de etan lwan dahan hapye.
Sap nen an zen- tatetekam de Biansa
taibliblan wenya, hen hèndep de èngaya
gwen hap de wenyaye.

11

*Mae hap de ol: Men zen Alapsa orep
dawemkam daibliblak, nen hen zèno mae
mo kim nen lowehe gwen.*

¹ Alapsa de taibliblanna, zen anakan de
enho nakon taibliblankam, "Mensa Alap
asa gu-gubluka, zen eiwa kirekam sa ki
lwal." Zen sap nwekam de hlaun srèmkam
de kirekam taibliblan.

² Sap orep de zini zen kirekam Alapsa
daibli gweblak, zen zep Alap anakan
sam gwesibiridaka, "Zen ère mo nwenak
èdakasti'in."

³ Alapsa de taibliblankam zen dekame
anakan tame ul gwenan, "Okamana an
Alap ol-gun enkam yang gulsuku." Zep
men desae nwekam hla kul gwe'an, Zen
nwekam de hlaul gwen kire-kire nakon
hom yang gulsuku.*

⁴ Habel Bak zen Alap hap zère mo
taibliblansa goltrèblaka- in kim dombana
tru ta seblakaye. Hwèna Kaen zen hom
Habel mo kim Alapsa taibliblaka, zep zèno
kim syal gwe srèm gweka. Habel ensa zep
anakan gubluka, "Zen ano nwenak man
dakasti'ira." Hen Zen zep zèno en mo
syala insa sam gwesibir-blika. Habel zen
sap orep mes tilki, hwèna zèno Alapsa de
taibliblanna in nèbe mae hap èrak makan
nama lwazim'in.*

⁵ Hanok Bak zen hen kirekam Alapsa
taibliblaka, zep tin srèmnak Alap ngatan
zi mo lang san dep zer ine halka. Zep Alap
mo olak zèbe hap dena anakan lwak,

"Zen mumuk ennak aya gweka, sap desa
Alap zer ine halka."

Mae hap ki lwak: Sap zer inehan srèmnak
Alap man desa sam gwesik gweblaka.*

⁶ Zen zep dam gwesinîn: Zini bèjen
Alap mo nwenak sam gwesin- Zènaka de
taibliblan srèmkamye. Zep zini men zen
Alap osan dep èdwam gwe-gwe'an, zen
diki nonol Alapsa zen anakan taibliblan,
"Zen eiwa ki gwè'ara," hen anakan zen
taibliblan, "Eyè Desa tingare enho naban
tè gwebla'ak, Zen sa abe hap dawemsa gol
gweblala."

⁷ Nuh Bak hen Alapsa taibliblaka, zep
bulu insa syal gwibirki- dekam de we
wal walas zeban golèngaya gwen hapye.
Hwèna kirekam de owasna hom sap
menkam hla nuk. Hwèna Nuh Alapsa
betek gweblaka, zep zère mo ol en san
ang gweka. Hwèna zère mo Alapsa de
taibliblanna in kon zep sap taibliblan
srèm wenya kip anakan goltrei gwiz-
imki, "Em in kareksae ol gwenan." Zen

* 10:30 10:30 Ul. 32:35-36 * 10:38 10:38 Hab. 2:3-4 * 11:3 11:3 Kej. 1:1; Mzm. 33:6; 33:9; Yoh. 1:3 * 11:4
11:4 Kej. 4:3-10 * 11:5 11:5 Kej. 5:21-24 * 11:7 11:7 Kej. 6:13-22

taibliblanna in kon zep Alap mo nwenak dakastilki.*

⁸ Abraham Bak hen kirekam Alapsa taibliblaka, zep zëno ol san ang gweka. Alap dekam man gubluka,

“Emki ere mo langna insa hli yun. Dekam song gwe- langna men desaë ebe hap golbla'ak, zëwe dep.”

Abraham dekam man taibliblaka, zep to- toresa tawa srëmkam song gweka.*

⁹ Kim hataka, langna men zao dep Alap gu-gubluka, dekon hen nama taibliblaka. Zen zep zëwe zi mo langnak tenda golak gwë nasen gweka. Isak ne Yakob ne zen hen kirekam ë gweka, sap Alap hen desa kirekam gu-guzimki- men kirekam Abrahamsa gu-gublikake.*

¹⁰ Abraham kirekam zë gwë nasen gweka, sap zen dekam ngein sin dep dena kip anakan taibliblaka, “Èe asa hëndep de ë sam-samnak hatal- men desa Alap Zëna syal gweblakaye.”

¹¹ Zen man hen Alapsa taibliblaka, zep hëndep walas gweka. Zen sap mes bogol gweka, hen we zem Sara hom walas gwe- gwek. Hwëna Abraham anakan Alapsa taibliblaka, “Mensa asa walas wë lan hap gu-guzimki, zen hëndep kirekam sa ki abe nikip syal gwibir-zimdi.”*

¹² Zëno timni man sap tìn makan lw- abla'ak, hwëna zi ausuna Israel zen zëbon onakon ki beya gwe song gwek- men kirekam Alap hamal hap gu-gublikake,

“Ebon onakon sa zini beya gwe song gwer- san de nglinak de keisni kiye, ahaksa hi alpnak de hisglimni kiye.”*

¹³ Orep de zini in, zen sap man Alapsa daibli gweblak, hwëna Alap mo gu- gubiridanna insa de sowe henkam gul irin srëmnak juwe gwek. Zen langnak de basa kara gun makan kara nul gwek, hwëna zep en ki ëisrip-sri gwe-gwek- san de zao de lowe henna kiye. Zep anakan hen ëgu gwek, “Èe an okamanak awe bohëkamë ki lowe he'an- san de aha zi mo langnak de lowe henna kiye.”*

¹⁴ Men zen kirekam ëgu gwe'an, zëno mae mo enlalana zep man lwa gwizim'ira, “Nen ema aha langsa lei gwibi'in- desa de hëndep denabin bi gwibin hip.”

¹⁵ Orep de auyan-azana in, langna mensa hli nuk, desa hom enlala nei gwibik. Sap kirekam de lwananam, dekam maka etan desan dep lwan dahak.

¹⁶ Hwëna zen dekam aha lang sam- samsa enlala nei gwibik- ngatan zi mo

langnak de wenyaka. Zep Alap hom saher gwibirida gweka- zini in kim “ano mae mo Alap”kam nen gweblakye. Sap Zen mes eiwa zëbe mae hap ë sam-samna insa hamal tazimki.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham hen zëre mo Alapsa de taibliblansa goltrëblaka, zep tane aha-ere zem Isaksa sap Alap hap zip sobla'anka. Alap man sap dekam zëno eisi anakan akasibir-bli'anka, “Zen san ha eiwa tan- gankam Asa taiblibla'ara?” Hwëna sap mes Alap Abrahamsa anakan gu-gubluka,

“Eno waslasna an, Isak, zen zëbon on- akon sa eno auyan-azana naïtbir song gwer.”

Hwëna sap mes kirekam gu-gubluka, hwëna Abraham man hohle gwe'anka- tane aha-ere zem insa de Alap hap zip soblan happye.*

¹⁹ Sap zen man anakan taiblibla'anka, “Zen sa ano tanena tìn nikon etan गया tala.” Hwëna dekam kim Alap dombana insa zertrëblaka, desa de hwëna zip son hap, zep dekam tane zem in man nwe- mase gweka- san de tìn nikon de etan गया gwenna kiye.

²⁰ Isak hen Alapsa taibliblaka, zep walas dare zem Yakob ne Esau nikip tahana tehazim aneka- anakare hamal hap de ola banye, “Alap sa ngein sin kirekam ebe nikip dawemna gol gwizimdi.”*

²¹ Yakob hen Alapsa taibliblaka, zep tìn hîp kim golek de gwe'anka, tane zem Yusup mo walas dare hap tahana tehazim aneka. Ki zep hwëna zëre mo dute topnak de bik dankam lwa inen nakon Alap hap dawemna golblaka.*

²² Yusup hen Alapsa taibliblaka. Zep kim tìn hîp golek de gwe'anka, dekam zep zëre korena Israelsa de Mesir kon gwiswe sonen hap de aïsili hli yulzimki. Hen anakan gubiridaka, “An kon de sek gwenkam ano danna bahem awe hli tan- dan.”*

²³ Musa mo ane-biana, zen hen man Alapsa laibliblak. Zen zep Musasa dan- ahare benkam aning la gwek. Sap zen anakan dam lasik, “Waslasna an dawem naka Alap ap zerzimki.” Zen zep anakan aïri srëm gwek, “Mesir mo teipsin nik sa nësa karek sola.”*

²⁴ Musa Bak hen Alapsa taibliblaka, zep mam gwennak anakan enlala gweka, “Asa bap zen anakan gu gweblan, ‘An Mesirk de teipsin zi mo wenam mo tane.’”*

* 11:8 11:8 Kej. 12:1-5 * 11:9 11:9 Kej. 35:27 * 11:11 11:11 Kej. 18:11-14; 21:2 * 11:12 11:12 Kej. 15:5; 22:17; 32:12 * 11:13 11:13 Kej. 23:4; 1Taw. 29:15; Mzm. 39:13 * 11:17-18 11:18 Kej. 22:1-14; 21:12 * 11:20 11:20 Kej. 27:27-29; 27:39-40 * 11:21 11:21 Kej. 47:31-48:20 * 11:22 11:22 Kej. 50:24-25; Kel. 13:19 * 11:23 11:23 Kel. 1:22; 2:2 * 11:24 11:24 Kel. 2:10-12

²⁵ Zen hom dekam ahu-kama ennak dep de dèrekna anakan enlala gwibirki, “Èe anik karek naka gol gwek- zèno dèrek naka akakim eis gwibik.” Zen hwèna anakan enlala gweka, “Èe sap asa Alap mo hìl irin zi niban apdekam karekna zigoltowe gwer.”

²⁶ Zen hen ngein sin denaka anakan enlala gwe-gwibirki, “Alap sa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini zer sonera. Zep èe anik Zini in hap orasa sal tablak, hen sap asa zèno bose hap karekna goltowe gwer.” Musa hom dekam anakan enlala gweka, “Syala ansa anik baes gwibik- èe akakim Mesir mo kire-kire dawem-dawemna ansa beyakam bi gweblandak.” Zen hwèna Alapsa anakan taiblìblaka, “Zen sa ano syal eini lamkam abe hap golblala.”

²⁷⁻²⁸ Hen zen Alapsa taiblìblaka, zep Israel mo zi ausu nakore zini gubiridaka- zen de domba kalkam zère mae mo lìlìkinsi blis tiblandan hap, Alap mo dam taha nakore jal zi dikim zèno mae mo nonol zi walassa tameran srèm hapye. Yaklana desa “Paska”kam zep nen gwibik.

* Mesirk de teipsin zini kim sap jal gweka, Musa hwèna Alapsa taiblìblaka, zep Israelsa airin srèmkam dekon golèsek gweka. Zen dekam man tatem zauk gweka- san de hla ta gwen srèm Zini Alapsa de ngein sin kara ta gwenna kiye.

²⁹ Israel mo zi ausuna in hen Alapsa daiblìblak. Zen zep hi bosena Kal-kalasa tablan gwek- san de eik sasa san de sek gwenna kiye. Hwèna Mesir mo jana nabare zini kim sap hina in san nolètro kinì’ak, zen zao zep kei-king gwek.*

³⁰ Zi ausuna in zen hen Alapsa daiblìblak, zep tuju yaklakam kim è yala Yerikosa hatablan hap wale da gwek, hwèna dekam zep zèno mae mo kasokam de kol son yala in owaskam lik gweka.*

³¹ Rahab Bak sap Yerikok de kahalo sosen we. Zen hwèna dekam Alapsa taiblìblak, zep desa nul srèm gwek. Sap zen mes dekam Israel kore otek zi darena teisyaink. Hwèna zère mo è nakore zi trana in zen Alapsa de betek gweblan hap baes tak, desa tingan en tangan zep damerasik.*

³² Sap kirekam de aïsìlì beyana, hwèna yaklana blalaka hom- desa de tingan emsa aïsìl gwibiridan hapye, ahakon in zen

hen Alapsa zèno mae mo kim daiblì gwe-blakye, in ki hen Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, hen orep in zen Alap mo ola ayang nulzimmira gwekye.*

³³ Zen hen Alapsa daiblì gweblak, zep eijannak ahakon èyei-yèk gwenda gwek, hen dam-dam enkam zère mae mo irik gin langnak de zini irik nìlida gwek. Zep kire wanya, Alap mensa Israelsa gu-gubirida gweka, zen hen man nulin gwek. Zen zère mae mo Alapsa de taiblìblanna in dekam zep singa jal-jal mo mipna owas hap mat dasik gwibir-zimk,*

³⁴ hen syauk hitin yawala dekam tìn disik gwek, hen nèbok ngi ben-ben nakon èlanga gwesik gwek. Zen sap man zènaka anakan neisbirida gwek, “Èe an sosen naka hom,” hwèna man ki èsosen gwe-gwek. Aha lang nakore zini kim sap napta gwibirzik, hwèna zèno mae mo sosona de hlaunkum dekam zep heya-hya gwe-gwek.*

³⁵ We walya hen ahakon Alapsa daiblì gweblak. Zep zèno mae mo iyena kim sap juwe gwek, hwèna zèno mae mo Alapsa de yaing gwebla kinin nakon zep etan èngaya gwe-gwek.*

Hwèna ahakon zèno mae mo Alapsa de taiblìblansa srèn noltrè gweblak. Sap desa kim Alap hap de jal hap bwinak sesek nulin gwek, zen hom tol wet so gwe-gwek. Sap desa man zè tangolebin niban nenbirida gwek, “Emki ere mae mo Alapsa lamang tan, dekam asa emsa uswe soner.” Hwèna zen man kirekam dep baes tak, sap zen anakan èenlala gwe-gwek, “Zen sap sa nesa damera gwer, hwèna Alap sa kire hap de dawemna lamkam nèbe mae hap golzimdi- Zen kim de juwen nakon nesa luwen tabi’inkaye.” Zep ki hèndep Alap hap de jal hap karekkam damera gwek.

³⁶ Zep Alapsa de taiblìblan jal hap ahakorena lamang da gwibik, hen ben-ben kire-kirekam lek-lek da gwibik. Hen ahakon besi dokotkam de tahalebin nika bwinak sesek nulin gwek.*

³⁷ Ahakon kasokam tok hap nùrìbirida gwek. Ahakon ngaya naka gergajikam blom da gwibik, hen ahakon nèbokkam blom da gwibik. Zen tahalha tol hap domba-kambing sop nakore taylorbin pakeansa alala da gwek. Tembane hap hen man tangan ètahalha gwe-gwek, sap

* **11:27-28 11:27-28** “Paska” mo enlalana “gulmurun.” Zen kirekam yaklana insa nen gweblak, sap domba kala insa de zèno mae mo gol lìlìkinnik hlaunkum, dekam walas tameran hap de Alap mo dam taha nakore zini in man gulmun nura gwe’anka. (Kel. 12:21-51) * **11:29 11:29** Kel. 14:13-31 * **11:30 11:30** Yos. 6:12-21 * **11:31 11:31** Yos. 6:22-25; 2:1-21 * **11:32 11:32** Hak. 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam. 16:1-1Raj. 2:11; 1Sam. 1:1-25:1 * **11:33 11:33** Dan. 6:1-27 * **11:34 11:34** Dan. 3:23-27 * **11:35 11:35** 1Raj. 17:17-24; 2Raj. 4:18-37 * **11:36 11:36** 1Raj. 22:26-27; 2Taw. 18:25-26; Yer. 20:2; 37:15; 38:6 * **11:37 11:37** 2Taw. 24:21

desa karekkam jap nul sonenda gwek.*

³⁸ Kire wenya, zen hëndep de langnak de lowehen hap denaka enlala nei gwibik, zep zêbe mae hap hom dakastilzimk- auhu-kamanak de lowehe gwen happye. Zen zep al ta nasen gwek- sap zi srêm lang san, hen kwatap-kwatap san, hen kaso-hul kaso-hul san, hen kama hul mae san sap ani-ning gwenda gwek.

³⁹ Zen kitak zêre mae mo Alapsa de taïbliblansa kirekam noltrê gweblak, dekam zep tangan Alap sam gwesibiri-daka. Hwëna zen hom mae okamanak awe noltowe- Alap mensa dawemsa de golzimdin hip gu-gubirida gwekaye.

⁴⁰ Sap Alap mo dawem golzimdin hip de kalangna in, zen zêbe mae en hap hom. Zen hwëna kitak nêban mae dep. Zep zen molya nonol zê-en Alap mo gu-gubiridanna insa kitak nulink- nen de zêwe hen yaïng gwen srëmnakye. Nen kime zê hen yaïng gwe'ak, zen diki dekam esa sêrkam de dawem tangan wenya insa apdenak ulin.

12

Hlu-hluk gwenkam de Yesus osan êdam gwesikhan hap de ol:

¹ Zen in zep, Alapsa de taïbliblan wenya in zen orep juwe gwek, zen angkam nêsa neisbirida gwe'an, hen nêsa man kara tabin niban wale da gwibi'in- anakare enlala naban, "Nabakam yaïng gwezak." Zen in zep, nen diki dohon-hon kire-kirena nen kitak tatansin- jahalha enkam eka hlu-hluk gwek, ngein sin dep dena insa dikim dokwak gun hupye. Nonol tangan nêre mae mo karek-karekna nen tatansin, sap zen zen nêno mae mo danna hêre gwenan. Sap enlala tatetekam de desan dep hlu-hluk gwen hap de orana, Alap mes nêbe mae hap hamal tazimki.

² Hlu-hluk gwenkam diki Yesus en osan nen êdam gwesikhan. Sap Kristen zini nêno mae mo taïblibin hip dena, Yesus mes ora makan sal ta guku, hen nêbe mae hap de êrak tanganna, Zen Yesus Zëna. Sap Zen mes zêre mo Alapsa de taïbliblan nakon enlala tatete naban karekna goltowe- te-lidak sonnak kim makan da inkke. Zen hom dekam anakan enlala gweka, "Te-lidak sonnak de tinnî, zen saherak Asa nèn ne'an." Sap Zen dekam ngein sin dep dena insa, isrip-sri gwibin tangan wenya, kara gu'unika. In zep hëndep angkam Alap zêre mo dam taha nakon teipsinkim nikin'ira.

³ Emki Yesusu enlala gwe-gweblan- Zen kim nêbe mae hap karek yala insa enlala tatete naban goltowekake, karek gol gwen

zini in kim sêrkam karek dakke. Kirekam de Yesusu enlala gwe-gweblankam, ki em molye na-en êsin gwe hana gwek, hen enlalana molye êdowe hana gwek.

⁴ Sap kareksa de gol gwen srêm hap de eijannak iwe, em home mae juwen hap êalp gwešî'in.

Mae hap de ol: Bian man zêre mo walas tangan mo kim nêsa oto tasik gwibirida.

⁵ Hen Bian Alap mo ola bahem êeiti gwibin- men kim nêno mae mo enhosa de tatete tazimdin hip "ano walas" kam nêsa gubiridakaye. Zen dekam anakan nêsa gubiridaka,

"Ano walas, bahem Asa salsik gweblan-

Êe de emsa oto tasik gwibinnik.

Hen bahem enlalana êdowe hana gwen-

Êe de emsa jalse gwibirida gwennakye.

⁶ Sap mensaê kwasang gwibirida gwenan,

Êe desa ama oto tasik gwibirin.

Hen mensaê anakan enlala gwibirida gwenan,

'Zen ano walas,'

desa ama lek-lek ta gwibirin."*

⁷ Zep emsa de Bian oto tasibinni, zen zao en emki enlala tatetekam êzauk gwen- anakare enlala naban, "Sap sa Bian kirekam asa oto tasîli, sap okamanak de zini hen kirekam walas zemka oto dasik gwibirin."

⁸ Emsa de oto tasik gwen srëmkam, dekam de dam gulsun, "Êe an zêno walassa hom." Sap walas tangan zemka Zen bêjen nwe enkam kara tabin.

⁹ Nen ema nêre mae mo auhu-kamanak de biansa blikip eisibirida gwek- zen kim nêsa oto dasik gwibikye. Zen hen kirekam nen nêre mae mo ngatan zi mo langnak de Biansa aha-ere enlalakam nêsa de oto tasik gwibinnik blikip gwešîk gweblan, sap zen dekam esa êngaya gwer.

¹⁰ Nêre mae mo auhu-kamanak de bianna, zen holokam hom nêsa oto dasik gwibirin- zen kim sap zêre mae mo enlalakam nêsa kirekam neibirida gwenanye. Hwëna Alap Zen nêsa de mas gwibiridan hap kirekam oto tasik gwibirida- dekam de zêre onak enlala lalak nik lowehe gwen hap, Zëna men kire nik gwê gwendake.

¹¹ Hwëna eiwa, Bian mo nêsa de oto tasibinni insa kim oltowe gwenan, desa enlala dowe hanankame eis gwibirin. Dekam nen home êisrip-sri gwe-gwenan. Hwëna men nara dekam zêre mo gwënsa Alap mo dwam gwibin sin li yul sonenkan, zen dekam sa anakan eisbiri, "Eiwa, êe an Alap mo taha terenakê gwê gwe'an. Zën ki

* 12:6 12:6 Ayb. 5:17; Ams. 3:11-12

asa kirekam oto tasikī- ēe dikim dam-dam enkam gwē gwen hapye.”

¹² Zen in zep, eno mae mo tahana in zen ēsin-sin gwe-gwe'an em sosen tabin, hen danna men zen ēyal-yal gwe-gwe'an emki tatete tabin.

¹³ Ere mae hap de orana dam-dam lasik. Dekam in zen zi lek makarena ebon mae onak lowehe gwe'an, zen desan sa dawemkam sek gwer, hēndep ēsosen gwe song gwer.*

Alapsa de hli tan srēm hap de ol:

¹⁴ Emki dawemkam ēalp gwe-gwen-dekam de tīngare zi niban enlala sēsekkam lowehe gwen hap. Hen enho lalak enkam de lowehe gwen hap emki ēalp gwe-gwen. Sap lalakam de lowehe gwen srēm kam, em bējen em Bian onak yaing gwen.

¹⁵ Dawem! Ebon mae onakon mana ahanik Alap mo kwasang-kwasang nakon wet sonanka. Ki hwēna zēbon onakon sa zi beyanak Alapsa de taibliblan srēm hap de enlala ing gwe hebiridala- san de hēp nabare hosa de golzimdin makan. Dekam hwēna beya nik sa Alap mo nwenak ēkun gwer.

¹⁶ Ebon mae onakon bap zen aha maena kahalonak zaran. Hen em bahem Esau Bak mo kim lowehe gwen, sap zen Alapsa eititi gweblaka. Zen sap nonol walaskam gwēka, zep zen maka bi zik de tinkim zēno bi gwibin kire-kirena kitak bi gweblan daka. Hwēna zen aha-ere tembane piring en hap lirak gulku.

¹⁷ Zen kim sap hyanak bi zik de aumwa hap tahasa tehabla inen hap dwam gwēka, Alap dikim zēbe hap dawemsa golblan hap, hwēna bi zem in man gubluka, “Bējēnē.” Zen sap go naban aberbe taka, hwēna zen de gul irin hip dena mes tap gwēk.

Mae hap de ol: Nonol ol ziaha-en gunnu, zen airi gwibin hip dena. Zau dena, zen isrip-sri gwibin hip dena.

¹⁸ Nen an zen ēKristen gwēk, nen home Israel mo kim okamanak de kwatap tangannak yaing gwe'an- dekam de Alapsa golek de tan hapye. Zen orep kwatapna Sinaik yaing gwēk- Alap kim nonol ol ziaha-en gunnu insa golzimkiye. Zen dekam syauk hitinsi zē kara nuk, hen man zē kaulsuk, hen asese yawal zē taibiridaka. Zen dekam zep aīrīn hip enlalana ēdowe hanak.

¹⁹ Nen home zēno mae mo kim sramin aukuna ēsane gwe'an- hen Alap mo ol auku yawalaye. Zen kim desa nasalzimk,

zen dekam zep ēabe gwēk- ola insa de golzausun hupye.

²⁰ Sap zen jalse gwen ola insa man tangan sērkam nairibi'ik. Sap zen anakan lwak,

“Men nara zi, sap otweran, kwatapna ansa towanblanna, desa em kasokam tok hap i tūblan.”*

²¹ In kim zen kirekam hla nuk, man tangan sērkam dohon-hon gwizimk. Musa Bak zēre hap hen man tangan dohon-hon gweblak. Zen in zep anakan guku,

“ēe dekam ama aīrīn hip yal-yal gwēk.”*

²² Hwēna nen angkam kwatapna Sionk mese isrip-sri naban yaing gweser- Ngaya Zini Alap zēre mo ēnakye, mensa hen nen gweblananke “ngatan zi mo langnak de Yerusalem”kam. Dekon zēre mo dam taha nakore zini ribu-ribukam nēsa isrip-sri naban dokwa-kwak nul gwenan.

²³ Em mese hen angkam Alap mo hlil irin zinik bitī gwer- men zēno mae mo bosem-sesa ngatan zi mo langnak ale dabir-zimkiye. Alap zēre mo hlil irin zini insa man anakan enlala gwibirida gwenda, “Zen kitak ano wasas.” Zep emsa hen mes angkam Alap lup gul iri- men Zen sa tūngare zisi klis guluye. Hen zini men zen orep enlala dam-dam enkam lowehe gwēk, zen angkam mes tangan Yesus mo kala kon ēngan gwehek, zep zēno mae mo angna angkam zēwe lowehe gwe'an. Em hen angkam mese zēbon mae bitī gwer.

²⁴ Em mese hen Kristus hon yaing gwer-men Zen nēsa Alap osan dep zon guluda gwe'araye. Sap Zen Zen zi niban de ol ziaha-en gun ēsena insa nēbe mae hap syal gwibir-zimki. Zep emsa hen angkam mes zēre mo kalkam blis tībiridala. Zēno kala Habel mo kal makan hom lwa'an. Sap Habel mo kala kim zannuk, zen zep Alap hap tan-tan makan anakan lwablak, “Zen Kaen taka.” Hwēna Yesus mo kala, zen dekon Alap nēsa anakan enlala gwibirida'ara, “Zēno mae mo karek-karekna mesē ngan gulsuzimk.”

²⁵ Zen in zep, nen bap nen Alapsa hli tan, sap angkam Zēn ngatan zi mo lang nakon nēsa tonbirida gwe'ara. Sap Musa Bak kim auhu-kamana an kon Israel mo zi ausu hap Alap mo ola ayang gul gwizimki, men zen nasalbla srēm gwe-gwēk, zen Alap mo jala kon hom mae ēasendak. Hwēna angkam nēsa Alap Zēn tangan ngatan zi mo lang nakon tonbirida gwe'ara. Zep nen de salblan srēm kam, nēsa sa tangan karek tabiri.

²⁶ Alap in kim kwatapna Sinaik tonbiridaka, zēno ol auku yawal hap kamana an

* 12:13 12:13 Ams. 4:25-27

* 12:20 12:20 Kel. 19:12-13

* 12:21 12:21 Ul. 9:19; Kis. 7:32

man êwak gwek. Hwëna angkam Alap mes nësa etan gu-gubiridaka,

"Angkam okamana an ensa molyë êwak guk. Hwëna ngli naban asa aha-rok'nen apdenak êwak sol."*

²⁷ Insa "aha-rok'nen" de êwak son hap guku, zen man dam gweš'in: Zen tingare okama yala ansa yang gulsuku sa êwak gulu, hêndep sa jek-jak gwer. Hwëna êwak gwen srêm hap dëna aha-en, ngatan zi mo lang, zen en nama sa lwala.

²⁸ Zen in zep, sap nen Zëbon onakone êwak gwen srêm hap de lang sam-samna insa bi eibi'in, zen zep nen dawemna gol gweblan- men kirekam Zëna nësa dwam gwibirida gwendake. Zep nen enho zon tasiblin naban hen airin niban nen boklesa kom ta gweblan.

²⁹ Sap Alap mo ola zëre hap dëna anakan lwak,

"Nëno mae mo Alapna, Zen syauk hitin yawal makarena kim sa nësa klis gul zula."*

13

Bian mo nwenak de kirekam lowehe gwen hap de ol:

¹ Kristen bose omka de kwasang gwibirida gwenna bahem golzausuk gwen, sap zen san de hen ere mae mo iye tanganna kiye.

² Emki hen ere mae mo tame tabin srêm Kristen bose wal omka gola kon lup gulin gwen, sap orep ahakon hen ki tame tabin srëmkam Alap mo dam taha nakore zini lup nulin gwek- zen kim zi tangan mo kim ëjowe gwe zakye. Zep kire zi mae mes ebon hatanan zala.*

³ Men zen hen bwinak lowehe gwe'an emki enlala gwibirida tine gwen- men ki hen en de zë lowe henna. Men desa Alapsa de tame tan srêm wenya karek da gwibirin, desa hen em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de karek tabinni kiye.

⁴ Emki anakan ëenlala gwe-gwen: "We-zi dare de zënaka leisyanna, Zen mes Alap aha-en soka." Zep we walya barena hen zini bare wenya, em kime enaka kap lak, em ema Alapsa hen en guk gweblak, "Ëe an deban en asa ë gwer." Zep ere mae mo Alapsa de gu-gublunna insa bahem ëkahalo gwenkam gulmun gwen. Men zen zëre mae mo hole-hle san ang ta gwenan hen kahalo soson wenya, desa Alap molya karek tabir srêm gweka.

⁵ Te-ala beya gwen hap de enlalana bap zen emsa bi gwibirida gwen. Emki anakan ëenlala gwe-gwen, "Mensa ap Alap gol

gwizimnira, zen syake." Sap Alap Zëna man emsa gu-gubirida'ara,

"Ëe molyë emsa kwasap walas mo kim da tasibik."*

⁶ Zen in zep Alapsa de taibliblan naban nen ëgu gwen,

"Bian Zen Zen-

asa de mas gwe-gweblan hap de Zi niye.

Ëe ba hap de zi bosyansa aïribirida gwen hap?

Sap zi mo sosonna hom-

asa de banakan mae gwëblan hap de-naye."*

⁷ Men zen nonol Alap mo olkam emsa tawa da gwibik, emki desa enlala gwibirida gwen, "Zen kirekam lowehe gwek, hen Alapsa de taibliblannak de tatem ëzauk gwennak kirekam juwek." Zep em hen zëno mae mo kim em tatem ëzauk gwen,

⁸ sap Kristus Yesus Zen hom wet gwesik gwenda- sap orep, angkam, hêndep denaban.

⁹ Totore tawa tabin ëse san bahem ang ta nasen gwen. Diki Alap mo kwasang-kwasang ennak em tatem ëzauk gwen, hen kwasang-kwasangna in dikire eno mae mo enhonak bol-zaun gwek. Zi de emsa titi tabinni Alap hap de tweran blom ta gwibinsi de twinbin hip, ahaksa tembane maesa de Alap hap ëlwa gwen hap, bahem desan ang ta gwen. Sap men zen desan ang ta gwenan, zëno mae mo lowe henna dekam hom mae dawem san dep wet gwesik gwenan.*

¹⁰ Okamanak men zen Alap mo golak syal ta gwenan, Alap hap de otweran tru tase gweblanna zëna hen man ahakore hlikna dwenblanda gwenan. Hwëna nëbe mae hap de Alap mo ngatan zi mo langnak de kalsna- men zëwe Yesus nëbe mae hap de syala sul soneka, dekon molya zini in ba maena nulin gwek.

¹¹ Emki ëenlala gwen, Musa mo titi tabin ola insa kim zëre mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip syal nei gwibirin, dekam sapisa Alap mo gol ë nakore lilikin alpnak zip noso gweblanan. Hwëna kal en naka zep Alap mo golak de teipsin tangan zini in Alap zëre en tangan hap de teksonnak goltil gwenda. Sapina in mo tokna ë san dep nërhal gwenan- zao de langa tolak syauknuk ang tasin hip.*

¹² Zen in zep hen kirekam, Yesussu tan hap ë nakon nërhak. Zen dekam Yesussu saherak nënnek, hen Zen dekon zep zëre mo kalkam zëre mo hlil irin zini nëno

* 12:26 12:26 Hag. 2:6-9

* 12:29 12:29 Ul. 4:24

* 13:2 13:2 Kej. 18:2-15; 19:1-14; Hak. 6:11-18; 13:3-22

* 13:5

13:5 Ul. 31:6-8; Yos. 1-5

* 13:6 13:6 Mzm. 118:6

* 13:9 13:9 Kol 2:23

* 13:11 13:11 Im. 16:27

mae mo karek-kareksa aha-rok'nen ngan gulsuzimki.

¹³ Zen in zep, nen hen Yesussu nen saher san dep zertron. Zep nëno mae mo enlalana anakan zen lwa gwen, "Sap sa nësa hen Yesus hup de jal hap lamang da gwibir hen langa dasik gwibir."

¹⁴ Sap auhu-kamanak awe, nëno mae mo dakal ëna hom. Hwëna nen ema nère mae hap de dakal ësa ësbla'an.

¹⁵ Nen angkam sapi-kambingsi home Alap hap tru lasikse gwebla'an. Hwëna men desae angkam ol gwebla'an, zen in kime Yesus mo bosekam enho aha-erekam Alap mo bosena teip ulsuk gweblanan. Dekam nëno mae mo ola man nwe-mase gwe-gwe'an- san de otweransa de tru ta seblanna kiye. Zen in zep Alap ensa nen boltere ta tine gwen, hen Yesus de kitak teipsibiridan hap de olsa nen gol halada gwen.

¹⁶ Hen aha zisi de mas gwibirida gwenna bahem ëeititi gwe-gwen- hen kae-kaesa de goltrei gwizimdin niye. Sap zen desa hen Alap sam gwesik gwibirida- san de dombasa de tru tasik gweblanna kiye.

¹⁷ Men zen Kristen zini emsa nol neibirida gwenan, emki betek gwibirida gwen hen zëno mae mo ol san em ang ta gwen. Sap zëno mae mo syala, zen eno mae mo ang hap dena, hen zen man anakan tame nul gwenan, "Alap sa ëre mo syal eisi de goltërblan hap asa gublula." Em de kirekam betek gwibirida gwenkam, zen dekam sa isrip-sri naban syal ta gwer. Hwëna betek gwibirida gwen srëmkam, ki hwëna enlala nik sa ëdowe hana gwer. Hwëna zen de enlala dowe hanan naban syal ta gwe'ak, ki hwëna waba hap sa ebon mae syal ta gwer.

¹⁸ Ëe, ëre mo syal bose walya ban, ano mae mo enho nakon anakare enlalana hom wet so gwenda, "Ëe kareksaë ol gwenan." Zep abe mae hap emki Alapsa abe ta gwen, sap ëe zëno syalsaë ol gwenan, hen zëno nwenak de tangan ëdakastin hïbë ëdwam gwe-gwenan.

¹⁹ Ëe in zebë emsa abe tabi'in: Abe hap emki hen Alapsa abe ta gwen- ëe akakim etan nabakam ebon mae osan dep lwa halzak.

²⁰⁻²¹ Zep angkam, ëe a kirekamë mo Alapsa ebe mae hap abe ta gwenan,

"Bian, Em in Zene zëbe mae hap tahana deisu guzimki, hen Em in Zene Bian Yesussu tïn nïkon ngaya taka. Ëe ama Emsa abe ta'an: Ano suratna ansa men zen dokwak nu'ik, Emki zëbe mae hap sosonsa gol gwizimdin- zen dekakim ere mo dwam gwibin en san lowehe gwek. Hen Bian, Yesus onakore sosonna dikire

zëno mae mo enhonak syal gwe tine gwek- zen dekakim ere mo nwenak ëtal gwesik. Sap Yesus Zen Zen- asa de domba makan zaho ta gwibin Zi niye. Sap Zen mes ere mo zi niban de ol ziaha-en gunnu hëndep denaban sul soneka- te-lidak son nakon kim kala wet soblakke. Ëe zep asa zëno bosena hëndep denaban teip ulsuk gweblal. In eiwa."

²² Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gu-birida'an: Ano surat tihisni ansa bahem karatda gunnuk husus gwibin, sap zen emsa dikim dawem san dep titi tabin hip dena, hen ëe blal tangankam homë ebe mae hap ale gulzimk.

²³ Ëe ama emsa gu sonebirida'an- em de hen ëtawa gwen hap: Nëno mae mo ayana Timotius Bak mes bwi nakon wet soka. Zen de nabakam abon onak hata zankam, ki asa apdekam ebon mae osan dep song ëzal.

²⁴ Iwe de Kristen zini eno mae mo nol-nola kip ano mae mo dawem gol sonez-imdinni em ayang ulzimk- hen tingare iwe de Alap mo hlil irin zi hipye. Men zen aban mae Italia mo lang nakore wanya awe lowehe gwenan, zen hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

²⁵ Dikire Bian mo kwasang-kwasangna kitak ebon mae onak lwa gwek.

Yakobus mo surat

¹ Suratna an dua-blaskam de zi ausu nakore zini men zen sekwak gwen dakke, zêbe mae hap-

men zen angkam aha mo lang san lowehen da'anke.

Alap ne Bian Kristus Yesus nik mo nghanak de syal gwe-gwen zini Yakobus onakon: *

Dawem!

Yesussu de taïbli-blannak de tatem ëzauk gwen hap de ol, hen enlala blal hap de Alapsa abe tan hap de ol:

² Aya-wal oso-wal, em de kareksa goltowe gwenna, zen dekam em anakan ëisrip-sri gwe-gwen, "In aïrïs. Zen dekam Bian Alap ano eini ap mam gulblu'ara."*

³ Sap em tawana: Em de kareksa goltowe gwenkam, em dekam esa Yesussu de taïbli-blannak ëtatete gwe zaher.

⁴ Tatem de zêwe en zauk gwenkam, dekam eno eini sa Bian mo nwenak trëp gwer hëndep bil gwer. Dikire eno mae mo eini bil gwek. Zen dekam esa Kristussu de taïbli-blannak tangan tatem ëzaul, hëndep banakare karek maesa de goltowenkam molye ëëwak gwek.

⁵ Em de karek goltowennak enlala nik ëtopse gwe-gwenkam, emki Alapsa abe ta gwen- Zen de enlala blalsa ebe mae hap zer gwizimdin hip. Zen dekam sa ebe mae hap zer gwizimdi. Sap Alap mo kae-kaena zen tîngare zini nêbe mae hap. Zen hom anakan jalse gwe-gwenda, "Em bap Asa abe tala."*

⁶ Hwëna zini men zen abe tanna, zen diki zen taïbli-blannak. Zen bap zen anakan titik gwen, "San ha molya ap zerblaka? San ha sa?" Sap zi de kirekam titik gwenna, zen men kiye- ase de hosa men-san an-sankam ngëp-ngëp gulu seranna.*

⁷⁻⁸ Kire zini zen enlala dare syakna, hen zêno enlalana men-san an-sankam lwa gwenda. Kire zini bëjen Bian onakon ba maena hlaun.

Mae hap de ol: Tahalha naban de lowehen nakon, hen tahalha srëmkam de

lowehen nakon, emki isrip-sri naban lowehe gwen.

⁹ Aya-wal oso-wal, em de tahalha naban lowehe gwenna, isrip-sri naban em lowehe gwen, sap ngatan zi mo langnak eno mae mo bosena mes dawem gwek.*

¹⁰ Hen men zen tahalha srëmkam lowehe gwenan, isrip-sri naban em hen lowehe gwen, sap em mese anakan tame uk, "Ano kire-kire beyana an molya dakal hap ërlwa gwek, zep asa angkam Bian en hon babu gwe-gwer." Hen em mese anakan tame uk, "Ëe an te eisni men kiye." Zen nabakam de ëbulk gwehen. Zep em hen kirekam esa nabakam ëbulk gwehe gwer.*

¹¹ Yakla de sal-sal gwe zankam, dekam de eisni in ëboneng gwen, hen ëbulk gwehen, hëndep dekam sa nwe awesna hom gwer. Zen hen kirekam, em in zen tahalha srëmkam lowehe gwenanye: Em nama de syal tannak te eis mo kim esa ëbulk gwehe gwer.*

Mae hap de ol: Kareksa de gon hap de enlala de ebon hatankam, tatem em ëzauk gwen.

¹² Em de kareksa goltowe gwennak de tatem zauk gwenkam, em isrip-sri gwe-gwen. Sap Alap dekam hëndep de gwën hap denaka sa ebe hap golblala. Sap kiresa de golzimdin hip dena Alap mes ki anakan gu-gubiridaka, "Ëe asa golzim- men zen Asa enna nola gweblananye."*

¹³ Zi de kareksa de gon hap dwam gwenna, zen bap zen anakan gun, "Kareksa de gon hap de enlalana an Alap onakorena." Sap Alap onak kareksa de gon hap de enlalana hom. Hen Zen hom kire hap de enlalana zer gwizimnira.

¹⁴ Sap kareksa de gon hap de enlalana, zen ere mae mo hole-hle nakon hata gwenda. Hole-hlena in zen zep emsa sîl tîbirhal gwenan hen da tabiridahal gwenan.

¹⁵ Ere mae mo hole-hle hen jal-jal enlalana, zen men kiye- tetan danna. Desa de enhonak ik gînni, zêwe zep satlil gwennan. Desa ema zê kara ul gwenan, hëndep eisi zep zê tê gwenan. Bil gwenkam dekam zep kama san dep anhe gwenan. Zen hen kirekam zini, kareksa de gol gwenkam,

* 1:1 1:1 Yakobus men zen suratna ansa ale gulku, zen Yesus mo osona- men zen hen Yerusalemk de Kristen zini nol gwibiridakake. (Mrk. 6:3; Kis. 12:17; 15:13; 21:18; Gal. 1:19) Nonol in kim Yahudi mo langnak zini ëKristen gwek, dekam Yesussu de taïbli-blannak srëm Yahudi zi karek da gwibik. In zep Yerusalem kon heya-hya gwenkam sekwak gwendak- aha zi mo lang san depye. (Kis. 11:19) Yakobus man gubiridaka, "Dua-blaskam de zi ausuna." Nonol Israel Bak mo ausu nakore zi ensa kirekam nenbirida gwek, hwëna angkam Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ëse nakon, Kristen zini nen hen zêwe bitî gwe'an, sap nêsa hen mes Alap hlîl inki. (Mat. 19:28; Why. 7:4-8; 21:12) * 1:2 1:2 Mat. 5:12; Rom. 5:3-5; 1Ptr. 1:6-7; 4:12-14 * 1:5 1:5 Ams. 2:1-5; Mat. 7:7 * 1:6 1:6 Mrk. 11:24 * 1:9 1:9 Yak. 2:5 * 1:10 1:10 Luk. 12:16-21; 1Ptr. 5:5 * 1:11 1:11 Yes. 40:6-8; 1Ptr. 1:24-25 * 1:12 1:12 2Tim. 4:8

dekam zep juwen ora san dep ang ta gwenan.

¹⁶ Zep ano dang tininak de aya-wal oso-wal, nen bap nen nēnaka anakan boton ta gwibin, “Karek gon hap de enlalana an Bian ap zerblala.”

¹⁷ Diki tingan men zen Bian onakon nēbe mae hap hata gwizimnin, zen diki dawemsa de gon hap de enlala naban tingare hē’ho gwibin niban. Eiwa, yak-lana, benna, keisni, zen kitak Bian mo yang tabinni. Hwēna Zēna hom ben mo kim wet gwesik gwenda. Zep Zen bējen enlala kareksa zerzimdin.

¹⁸ Sap Alap Zen mes ol dawemsa de golzimdinkim nēsa ngaya tabirki. Zen kirekam syal gwibirki, sap Zen man nēsa anakan dwam gwibiridaka, “Lamkam de ēre mo irik ginnik zaunkum, an zen sa ēre mo walaskam lowehe gwer.”*

Nabakam de ējal gwe-gwen srēm hap de ol, hen Alap mo olsa de i-san i-san gwe-gwibin hip de ol:

¹⁹ Ano dang tininak de aya-wal oso-wal, emki ansa enlala gwe-gwibin: Tingare zini, bahem nabakam ējal ta gwen, hen bahem na-en ol nop-nopkam ēkira gwe-gwen. Diki nonol em holokam sane tabin.*

²⁰ Sap Alap mo dwam gwibin niban bējen zi mo jala ban apde nēn.*

²¹ Zen in zep, nēre mae mo enlala holehlena hen jal-jala, men dekone Alap mo nwenak ēkun gwe-gwenan, desa kitak nen tak gun. Hwēna Alap men desa zēre mo ola nēno mae mo enhonak ik gilki, zen desan en nen enlala betekkam ang ta gwen. Sap zen zen sa ēngaya gwen hap de ora san nēsa dam tasik sone gwibir.

²² Bahem sap’nen Alap mo ola insa ēsane gwe-gwen. Ki hwēna enaka esa anakan boton la gwibir, “Ēe mesē tangan Biansa hlī-hlī tasil.” Diki ola insa em i-san i-san gwe-gwibin.*

²³ Sap zi de sap’nen sane gwe-gwenana hwēna desan de ang gwen srēmka, zen men kiye- zēre mo nwe-masesa de kakanak anakan hla tanna, “Otropna man.”

²⁴ Zen sap kirekam mes zēnaka hla tala. Hwēna dekon de song gwenkam, zen dekam sa hēndep gulsun hup eititi gwer.

²⁵ Hwēna Alap mes zēre mo olak kitak nēp sul sonezimki- nen dikim kawesin nikon ēte so gwen hap denaye. Zep zini men zen Alap mo ola tingan enhonaban i-san i-san nei gwibirin, eititi gwibin srēmka de desan en ang ta gwenkam, kire zi hip Alap dawemna sa gol gwizimdi.

²⁶ Zep zi de zēnaka enlala gweblanna, “Ēe ama dawemkam Alap mo ol san ang gwe-gwenan,” hwēna zen de zēre mo mahals zerinik gwen srēmka, zen zēnaka boton tanda. Zen ki ēk enkam waba hap Alapsa ang gwebla’ara.

²⁷ Diki men desa Alap anakan enlala gwibirida gwe’ara, “An Abon de ang ta gwen wenyā zen,” zen a kire wenyaka moye:

tahalha wenyaka de mas gwibirida gwen wenyā- sap walas kwasap, hen sap we sem.

Ahana hen, men zen zēnaka zerinik gwenna- auhu-kamanak de karek de zēbon onak hlimirin srēm hap.

Zen diki kire wenyik Alap mo nwenak ēsam gwesik gwenan.

2

Kristen bōse omka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

¹ Aya-wal oso-wal, nen de ngatan Zini Bian Yesussu taibliblankam, nen bējen nen nēnaka ahakore en naka nwekam golēake gwen- bōse nabare wenyā ban bōse srēm wenyā banye.*

² Zep anakarekam de lwa’anam: Zi dare de eno mae mo but srēm golak ang ē’anam- ahana pakean dawem naban hen cincin ala tan naban, hwēna aha zini tahalha tola, pakean kalk-kalk naban.

³ Nen de pakean dawem nabare zini insa gublunkam, “Bian, emki awe komal tum sam-samnak nikinzi,” hwēna tahalha zini insa gublu’anam, “Em iwe zauk,” ahaksa, “Em analak ano tana alp nakon nikin,”

⁴ dekam nen mese tangan ēkarek gwenan. Sap dekam nen auhu-kamanak de kirekam-kirekam enlala nabane ahakore en naka nwekam nēnaka olēakenan.

⁵ Aya-wal oso-wal, emki ēenlala gwen: Auhu-kamanak mensa tahalha zikim nēn- birida gwenan, hwēna Alap mes desa hlil inki- zen de sērka Zēnaka taibliblan hap, hen tahalha srēmka dikim zēre mo irik ginnik lamkam lowehe gwen hap. Sap men zen Zēnaka kwasang nē gweblanan, zēbe mae hap dena mes ki kirekam gubirida gweka.*

⁶ Hwēna nen de tahalha srēm zi ensa nwekam golēake gwenkam, dekam hwēna tahalha wenyā ema lamang la gwibirin. Hwēna te-ala beya wenyā men zēbon mae ēbon gwe-gwenan, nabakam de bayar gun srēmka, zen in zen nēsa jap nul sonenda gwenan, hēndep teipsin-teipsin zi sin dep

* 1:18 1:18 1Ptr. 1:23; Yoh. 1:12-13; Why. 14:4; Rom. 8:19-23

* 1:19 1:19 Ams. 10:19; 17:27

* 1:20 1:20 Mat.

5:22 * 1:22 1:22 Mat. 7:26; Luk. 6:46; Rom. 2:13

* 2:1 2:1 1Tim. 5:21

* 2:5 2:5 Mat. 5:3; Mrk. 10:23-31; Luk.

12:33-34; 1Kor. 1:26-31

il dībirhal gwenan- zēwe de nēsa klak tabin hipye.

⁷ Zen zen hen nēno mae mo Teipsin Zini Yesus mo bosena lamang nul gwenan.

⁸ Emki Alap mo ol ale gunnu ansa, bol-zaun tangan wenyā enlala gwe-gwibin-mensa hen nēno mae mo Teipsinnī Yesus anakan nēsa tītī tabirkike,

“Zi bōse omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gwe-blanna kiye.”*

Zen in zep, nen esa ēsam gwe-sil- desan de ang ta gwenkamye.

⁹ Hwēna nen de ahakore en naka nwekam golēake gwenkam, bōse nabare wenyā ban bōse srēm wenyā ban, dekam nen kareknake altīl gwenan- kwasang hap de tītī tabin ola insa de gulumurunkumye.

¹⁰ Bian man nēsa dwam gwibirida'ara-nen de kitak zēre mo tītī tabin sin sul sonenkan ang ta gwen hap. Zi de kitak zēno ol san ang gwe-gwenā, hwēna aha-en tol mae de gulum sone kininna, dekam hwēna man dam gwe-sinīn, “Zen hom kitak sul sonenda.”

¹¹ Zep anakan lwa'an: Musa man jalse gwibiridaka,

“Bahem ēkahalo gwe-gwen,” hen,

“Bahem enaka tamera gwen.”*

Em de kahalo gwen srēmkan zi ensa tankam, dekam em home tītī tabin ola insa kitak sul sonenda. Zep hen kirekam, nen de ahakore en naka nwekam golēake gwenkam, nen hen home dekam Bian mo tītī tabinsi su kul sone gwe'an.

¹² Emki ansa enlala gwibin: Nen kime Bian Yesus hun lamkam ērtowe'ak, Zen molya nēsa ēpba tītī tabin ol san de ang tan srēm hap karek tabirki. ēpba tītī tabin ola in menkan sērkam nēsa tahale gwibik, hwēna Bian Yesus mes dekon nēsa gwiswe soneka. Diki Bian de lwahal zankam Zen sa nēno mae mo syala hen ol toranna anakan klis gulzimdi, “Em ba habe kwasang hap de ano tītī tabin ola in san ang gwe srēm gweka?”

¹³ Zep men zen zi bōse zemka kwasang neibirida srēm gwe-gwenan, Bian Yesus hen kire zisi molya lamkam kwasang gwibiridaka. Hwēna men zen kwasang tola ban zi bōse zik mo karekna eititi nei gwibir-zimnin, Bian sa desa hen kwasang gwibiridala, hen zēno mae mo karek-karekna sa tap gulsuzimdi.*

Alapsa de taibliblansa de goltrē gwen hap de ol:

¹⁴ Aya-wal oso-wal, zi de anakan gunnu, “Ēe mesē Alapsa taibliblak,” hwēna zen de zēre mo Alapsa de taibliblanna insa goltrē gwen srēmkan, zen waba hap. Dekam bējen zēnaka ngaya tan.*

¹⁵ Emki ēenlala gwen: Wal bōse uk de tahalha gwenna- pakeanna hom, hen tembanena hom.

¹⁶ Ebon mae onakore nik de ahanik gublu'anam, “Dawem ki en song gwe, hen dawem enkam gwē. Wake, wēhē tol pakeankam hen tembanekam emsa mas nēbla'ak?” Hwēna zēn de hen mas gweblan srēmkan, zēno kirekam de ola in waba hap.*

¹⁷ Zep Alapsa de taibliblanna zen hen kirekam: Goltrē gwen srēmkan, zen waba hap. Zen san de tokna.

¹⁸ Hwēna ano ola insa ahakon sa anakan nulsul, “Alap mes ki kirekam dwam gwibiridaka: Ahakon zēre mae mo Alapsa de taibliblansa de goltrē gwen hap de wenyā. Ahakon goltrē gwen srēmkan dep de wenyā.” Kirekam de zini ēe asa anakan ding gulzim, “Ēe ki banakan asa emsa anakan tawa gwibiridala?— ‘Zen eiwa man Alapsa daiblibla'an,’ em de ba maesa syal gwibin srēmkamye. Hwēna ēe asa ēre mo Alapsa de taibliblansa zisi de mas gwibirida gwenkam hen dawemkam de gwē gwenkam goltrei gwizim.

¹⁹ Eiwa, em mese anakan laibliblak, ‘Alap Zen aha-en.’ Zen sap aīris tol. Hwēna kire enkam de taibliblankam hom sowe he'an. Dowal-dowala ki hen kire enkam daiblibli gweblanan- in kirekam hen em laiblibla'anye. Zen zep anakare hap ētītīkin gwe-gwenan, ‘Asa sa Alap karek tabiri.’”*

²⁰ Zep men zen kirekam ēkīl gīl gwe'an, “Goltrē gwen srēmkan de Alapsa taibliblanna zen aīris,” kirekam de zini zen enlala joblo-top tanganna. Goltrē gwen srēmkan de taibliblanna, zen waba tangan hap. An zebē ebe mae hap ansa mas gulzim'in:

²¹ Nēre mae mo auyanna Abrahamsa emki enlala gweblan- zen kim tane zem Isaksa Alap hap de sap ang tasik seblan hap holena blonsublu'ankake. Zen dekam Alap hap anakan goltrēblaka, “Ēe eiwa ama Emsa taiblibla'an.” Zen in zep Alap sam gwe-siblika.

²² Eiwa, Abraham hap de aīsīli iwe man tangan dam gwe-sī'in: Zēre mo taibliblanna insa kim kirekam Alap hap

* **2:8 2:8** Mrk. 12:28-34; Mat. 22:36-40; Rom. 13:8-10

* **2:11 2:11** Kel. 20:13-14

* **2:13 2:13** Mat. 5:7; 6:14-15;

18:21-35 * **2:14 2:14** Mat. 7:21

* **2:16 2:16** Mat. 25:41-45; 1Yoh. 3:17

* **2:19 2:19** Mat. 8:28-29; Mrk. 5:7

* **2:22 2:22** Ibr. 11:17-18; Kej. 22:1-14

goltrëblaka, zen dekam tangan zep Alap mo nwenak sowehek.*

²³ Zen in zep hyanak zêbe hap dena Alap mo olak anakan ale nuk,

“Abraham zen Alapsa taïbli-blaka, dekam zep Alap anakan gubluka, ‘Em mese ère mo nwenak dakastili.’”

Zen in zep Abrahamsa nen gweblak, “Alap mo dokot.”*

²⁴ Zep angkam mes dam gwesin: Nêsa de Alap sam gwesibiridan hap, diki nen esa nère mae mo Alapsa de taïbli-blanna insa oltrë gwer. Goltrë gwen srëmkam, bëjen sam gwesin.

²⁵ Rahab Bak hen kirekam gwëk. Zen sap nonol kahalo hap zënaka golgu gwekte-alasa de dekon gulin gwen hap. Hwëna Israel kore otek zi darena kim apta zaka, zen teisyaink. Ki zep hwëna aha ora san sowëkam si so sonek. Zen insa kirekam syal gwibik, zen dekam zep zënaka anakan goltrëk, “Èe ama Alapsa taïbli-blaka.” Zen zep hëndep Alap mo nwenak sam gwesik.*

²⁶ Men kiye- timni. Ensasa srëmkam, zen tokna. Nêno mae mo Alapsa de taïbli-blanna hen kirekam: Goltrë gwen srëmkam zen hen san de tokna kiye.

3

Mahalsa de zerinik gwen hap de ol:

¹ Aya-wal oso-wal, em bahem beyakam Alap mo olsa de tawa ta gwibin hip ëdwam gwe-gwen. Sap tawa ta gwibin hip de zini nêsa Alap sa lamkam dawemkam karatda tabiri, “An san ha ano ola dawemkam tawa ta gwibiriki?” Em de karekkam tawa ta gwibinkim, emsa sa sërkam karek tabiri.

² Sap nen kitak kareknake altil gwenan. Hwëna zini men zëno ëk tihî nakon ol karekna aha-en mae wet son srëmna, kire zini man zëre mo timni kitak golinik gwe'ara. Zen kire nik Alap mo nwenak ëoto gwesik gwenan.

³ Men kiye- kudasa de zersong gwenna. Zen besi tekna ëk tihînak bu nulsuk gweblanan, dekon zep dabenkam bai da gwenan- dekam de zini in zëre mo dwam gwibin sin dep zersong gwen hapye. Èk tihî en nakon de da tablankam, zen dekam de tingare timni insa zersong gwen.

⁴ Men kiye hen bul golsong gwen zini. Zen zëre mo hoskam de golsong gwen-zëre mo enlala gwibin sin. Bulu in sap yawala. Asesena hen sap yawala. Hosna in betekna, hwëna dekam diki bul yala insa golinik gwen.

⁵ Mahala hen kirekam: Zen sap betekna. Hwëna zen ki sërkam gulin halasen gwenda. Emki ëenlala gwen: Men kiye hen, eik yawalak de syauk betekkam drawe henna, zen hwëna dekon de hëndep hitil song gwenkam yak gwe hadan.

⁶ Zen zep mahala hen syauk makan. Zen nêno mae mo timnik lwa gwenda- san de jal ausu. Dekon zep jal-jala syauk makan yak gwe halada gwenan, hëndep timni zao zep kitak hweistil gwenan. Syauknu insa zen dowal mo kigi zë draul sone gwenda, dekam zep nêno mae mo gwëna kitak ang gulsuk gwenda.*

⁷ Kitak de otweran terya-tyana, hwëna zini ki desa mumuk da gwibirin- sap eiknik dena, gulk dena, sap muskum de il gwehal gwen tweran. Sap hinak de lowehe gwen weny, desa ki mumuk da gwibirin.

⁸ Diki mumuk tan srëm hap dena aha-en: Zen mahal. Desa toton nara dep?-mumuk tan naye. Zen jal-jal tanganna-san de wanya jal-jala kiye.*

⁹ Sap nen mahalkame Bian Alap mo bosena teip ulsuk gweblanan. Hwëna mahala in hen dekame etan zi bosyanna lamang la gwibirin. Hwëna zi bosyanna in sap hen Alap am zëre mo nwe-masekam yang tasibiriki.

¹⁰ Aya-wal oso-wal, hap zen kirekam lwa gwen: Mahala an, zen dekame Alapsa boltere la gwenan, hen nënaka dekame lamang la gwibirin.*

¹¹ San ha ki aha-ere ho-nwe nakon wet so gwenan- hikam hen ho tangankamye? Sap hom tanganke.

¹² Aya-wal oso-wal, san ha yerana ki walengkam tē gwenan? San ha deiwana ki wangakam tē gwenan? Zen homke. Hen hi nwna bëjen ho tangankam wet son. Zen zep nère mae mo mahala nen dawem enkam golëinik gwe-gwen.

Enlala blal hap de ol:

¹³ Ebon mae onakon de ahanik kıl ginni, “Alap mes abe hap enlala blala zerblaka.” Hwëna ki eno enlala blala in wal bose wal ukup emki zertrei gwizimdin. Sap eiwakam de enlala blal zini, zen dawemsa noltrei gwizimmin, hen aha zisi enlala betekkam mas neibirida gwenan. Zen dekon zep anakan tame da gwibirin, “Eiwa, zëno enlalana blala.”

¹⁴ Hwëna em de zi bose omka husus gwibirida gwenna, dekam bahem enaka anakan boltere tan, “Ano enlalana blala.”

* **2:23 2:23** Kej. 15:6; 2Taw. 20:7; Yes. 41:8 * **2:25 2:25** Rahab Bak in, zen Israel wesya hom. (Yos. 2:1-21; 6:17; 6:25; Ibr. 11:31) * **3:6 3:6** Mat. 12:36-37; Mrk. 7:15-23 * **3:8 3:8** Mzm. 140:4; Rom. 3:13 * **3:10 3:10** Mat. 7:15-20; Ef. 4:29

Hen em de ere en mo timsi ngalap gwe-gwibinni, ki ebon onak Bian onakore enlala blala hom.

¹⁵ Em de kirekam lowehe gwenna, zep eno mae mo enlala blala in ngatan zi mo lang nakore naka hom. Zen okamana awe de enna, hen ere mo hole-hle nakorena, hen dowal-dowala korena.

¹⁶ Zini men zëbon zenaka de husus gwibiridan enlalana, hen zëna en naka de ngalap gweblan hap dena lwa gwenda, zëno enlalana men-san an-sankam sa lwa gweblala. Kire zini tîngare kareksa sa hêndep gulin hana song gwera.

¹⁷ Hwëna Alap onakore enlala blala bare zini, zen kirekam bëjen. Kire zi mo enlalana lalakna, hen umlae enna, hen kwasang-kwasangna.

Alap onakore enlala blala bare zini zen hen aha zisi blikip gwesik gwe-blankam.

Kire zini man aha zi niban de enlalasa zisiri tan hap èsam gwesik gwenan, hen zi bose zikhip dawemsa nol gwizimnin.

Alap onakore enlala blala bare zini zen bëjen ahakore en naka golëaken, hen bëjen mahala dare syak gwen.

¹⁸ Zi de zi bosyansa umlae ora san dep dam tasik sone gwibinkim, dekam Alap sa hwëna hë'ho gwibin nika zëbe hap golblala, sap zini beya nik sa dekon Alap mo nwenak ëdakastil gwer.*

4

Auhu-kama naban de dokot ën srëm hap de ol:

¹ Em ba nakone wal bose wal oban ëdarak gwe-gwenan hen ëkeisa-keisa gwe-gwenan? Zen ere mae mo hole-hle enlala nakonke. Sap eno mae mo enhonak man kirekam-kirekam kareksa de gon hap de enlalana ëilman gwe-gwenan.*

² Em dekon zebe aha zi mo bi gwibin kire-kiresa dwam ei gwibirin, hwëna hom ep nol gwizimnin. Zebe enaka lail gibirida gwenan, hêndep zebe ëdarak gwe-gwenan. Hêndep dekon zebe enaka de tameran hap ëdwam gwe-gwenan.* Hwëna em mae habe ere mae mo dwam gwibin kire-kirena insa ulin srëm gwe-gwenan: Sap em home Alapsa kire hap abe la gwenan.

³ Em sap ema abe la gwenan, hwëna mae habe ulin srëm gwe-gwenan: Sap em

karek enlala nabane abe la gwenan. Ere mae mo hole-hle sane abe la gwenan, zep em bëjen em ba maesa Alap onakon gul irin.

⁴ Zep em in men kiye- aha-ere we de zisi beyakam lop tanna. Zep em hen kirekam: Bëjen em aha-ere Alapsa ang gweblan. Em san mese ëeititi gwek? Auhu-kama naban de goldokot gwenna, dekam Alap mo jal zi hip em-am ënwe-mase gwe-gwenan. Kire zini bëjen etan Alap han zerdokot gwen.*

⁵ Em san mese Alap mo ola ansa eititi eibik?

"Zen mensa nëbe mae hap angna zer gwizimnira,

Zen desa anakan dwam gwe-gweblanda,

'Zen ëre en hap dena.' " *

⁶ Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna man tangan taman kini gwenan- men kirekam zëre mo olak lwakke,

"Alap man bolte-bolte zini husus gwibirida gwenda.

Enlala betek zini man kwasang gwibirida gwenda." *

⁷ Zen in zep, Alap ensa em betek gwe-gweblan. Dowal mo kigisa ja-ja la gwek. Zen dekam sa ebon mae onakon heya gwe-gwera.*

⁸ Alapsa golek de lak. Zen dekam sa hen emsa golek de tabiri. Eno mae mo tahana men zen kareksa de gulin hana gwen hap ëjok-jok gwek, emki ngan tasibin. Hen enhona men zen kil-kil gweka, emki lalak tan. Hen hap zen dan nën.

⁹ Dawem enkam emki ëhalen- nwe go-ho naban hen enlala dowe hanan naban. Em home dawemkam ëhale'an. Zep eno mae mo bolamda hap de nga-ngola nwe go-ho hap emki li ta sone gwibin. Karek gon hap de isrip-srina desa enlala dowe hanan hap em wet tyasik gwibin- ekakim dawemkam Alap mo nwenak ëhalek.

¹⁰ Alap en hon emki enlala betekkam lowehe gwen. Zen dekam sa altürin nikon emsa lup gul ine gwera.*

Ere mo Kristen bosesa de tonsublun srëm hap de ol:

¹¹ Aya-wal oso-wal, bahem enaka tonsubirida gwen. Men nara Kristen bose zemka tonsublunna, zen ki man kwasang hap de Bian mo tüt tabin ola insa ngip guluda. Hen dekam man nwe-mase gwenan: Zen hen kwasang hap de ola insa anakan enlala bolte-bolte naban tonsubi'ira, "Ahakon sap sa desan ang tal. Èe molyë."

* 3:18 3:18 Ams. 11:30; Mat. 5:9 * 4:1 4:1 Gal. 5:17

* 4:2 4:2 1Yoh. 3:15

* 4:4 4:4 Yer. 3:20; 1Yoh. 2:15

* 4:5 4:5 Kel. 20:3-5; 34:14; 1Kor. 6:19

* 4:6 4:6 Ams. 3:34; 1Ptr. 5:5-6

* 4:7 4:7 Ef. 6:11-18; 1Ptr. 5:8-9

* 4:10 4:10 Luk. 14:11; Plp. 2:5-11

¹² Diki titi tabin olsa de golzimdin hip de Zini aha-en, hen nëno mae mo karek-kareksa de hlauzimdin hip Denaye. Zen Alap Zê-en. Zen diki zêno dena- zisi de anakan gublun hap dena, "Zini in karekna." Zep em de zi bose omka anakan tonsublunna, "Zen karekna," zen eno mae moka hom.*

Bola-bola gwen srëmkam de kalang gwen hap de ol:

¹³ Emki ano ola ansa ësane gwen: Biansa de eititi gweblankam bahem anakan êkalang gwe-gwen, "Namen ahaksa ka'an êe asa êna desan song gwer. Zêwe holona aha-ere tahunkam asa gwêr. Sap ba maesa de dekon lirak ta gwibinkim, te-alana mamkam asa gulin gwer."

¹⁴ Hwëna ka'an eno gwënnak ba wêhê lwa'ak? Ena home tame gu'ura. Sap eno gwënnan in ogom makan. Nabakam esa aya gwer.*

¹⁵ Diki anakan de torankam emaka sam gwesiki, "Bian Alap mo dwam gwibin sin diki lwankam, ki asa ngaya gwer, hen kiresa asa zê syal gwibir.*"

¹⁶ Hwëna Alapsa de eititi gweblankam de kalang gwënnan, dekam bolte-boltekame ton'ara, hen enakae têp tasi'ira. Kirekam zen karek.

¹⁷ Hen kirekam, em de ora dawemsa anakan tame tanna, "An diki zen, Alap mo dwam gwibin niye," hwëna em de aha ora san gwê hankam, dekam mese kareknak zannara.*

5

Te-ala beya zi hip de ol jalse gwen:

¹ Angkam te-ala beya wenya emsaê gu-birida'an: Asa sane lak. Em kareksa esa mamkam Bian onakon hla kul, zep gosa em hêrhen naban tan.*

² Eno mae mo kire-kire beyana in man êbatre'an, hen eno mae mo pakean dawem-dawemna in winim blom dabi'in.

³ Eno mae mo emas nakore hen perak nakore kire-kire beyana in zalta dep sa êlwal. Hwëna kire-kire beyana in zen sa emsa Alap mo nwenak anakan dam dasik gwibir, "Zini an aingkil tamna." Zen zep sa hwëna Alap aumwa hap denak syauk blanak emsa yal gul sera. Sap em mese Yesus mo lwa halzan golek denak kire-kirena ere mae en hap tagal la guk gwëk.*

⁴ Men zen eno mae mo nganak syal ta gwëk, zêno mae mo te-alana ene olgwen

gweblak. Zep em êngalap gwen. Sap zêno mae mo êsomo gwe-gwen ola mes hêndep angkam Soson Zini Bian Alap hon hatal.*

⁵ Zep em êngalap gwen. Sap auhu-kamanak awe em mese tahalha srëmkam lowehe gwëk, hen ena en nakae oto lasik gwibik. Hen em mese sapi mo kim ena en naka laizi gwibik, hêndep mese êhanapna gwëk. Angkam hwëna emsa de blom tabin hip de yaklanak mes golek de gwer!

⁶ Sap em mese karek gol gwen srëm zini karek la gwibik hen lamera gwëk, hwëna zen man tol dekam êgu gwëk, "Dikire nësa karek da gwibik." Zep emki êngalap gwen.

Yesussu de kire enlala tatete naban kara gwe-gweblan hap de ol:

⁷ Zen in zep aya-wal oso-wal, sap esa angkam karekna oltowe gwer, hwëna dekon emki enlala tatete naban Bian Yesussu kara gwe-gweblan. Emki sap êenlala gwen: Nga syal gwe-gweblan zini, zen holokam taran hap de yaklana kara në gweblanan.*

⁸ Zep em hen kirekam em enlala tatete naban êkara gwe-gwen, sap Bian Yesus mo lwa halzan hap denak angkam man tangan golek de gwe'an.

⁹ Aya-wal oso-wal, bahem enaka jakal gwibirida gwen. Ki em esa hen kareksa Alap onakon hla kul. Sap zi mo kareksa de klis gun hup de Zini in angkam lilikinnik zau'ura!*

¹⁰ Aya-wal oso-wal, emki sap enlala gwibiridan- zini men zen orep Alap mo ola ayang nulzimmira gwekke. Dekam desa man karek da gwibik, sap ahakon man Alap mo ola insa husus nei gwibik. Hwëna man ki sap kirekam neibirida gwëk, zen dekam hwëna dawemkam Biansa de blol gwe-gweblan naban tatetekam nyauk gwibik. Zep em hen zêno mae mo kim em lowehe gwen.

¹¹ Sap zen kirekam tatetekam nyauk gwibik, nen in zebe angkam desa enbirida gwe'an, "Zen hê'ho gwibinnik lowehe gwe'an." Em mese ki hen Ayub hup de aïsili ësane gwe-gwek- in kim karek yala insa goltowekaye. Hen em mese êtawa gwëk: Bian aumwa hap zêbe hap dawemna mamkam golblaka, sap zen man dawemkam Biansa de blol gweblan naban tatem zauku. Bian Zen eiwa sêrkam de kwasang-kwasangna. Zen zep em hen Ayub mo kim em êgwê gwen.*

* 4:12 4:12 Im. 19:18; 1Ptr. 2:1; Rom. 2:1; 14:4

* 4:14 4:14 Luk. 12:18-20; Ams. 27:1

* 4:15 4:15 Kis. 18:21

* 4:17 4:17 Luk. 12:47; Rom. 14:23b

* 5:1 5:1 Luk. 6:24-25; Mzm. 37

* 5:3 5:3 Mat. 6:19-21; Luk. 12:15-21

* 5:4 5:4 Ul. 24:14-15

* 5:7 5:7 Luk. 21:19; Gal. 6:9

* 5:9 5:9 Mat. 7:1

* 5:11 5:11 Mat. 5:12; Ayb. 1:21-22;

2:10; 42:10-13; Mzm. 103:8

Mae hap de ol: Olsa de sosen gul gwen hap, bahem Alapsa ahaksa ngli maesa anakan gublun, "Mese ki asa salblanda."

¹² Aya-wal oso-wal, ola an bol-zaun tanganna: Bian Alap mo bosesa de gollëwen hap bahem ere mo olsa de sosen gun hup anakan mae ëgu-guk gwen, "Ngli naban kama naban asa hla la." Auhu-kamana awe de aha banakare tol maesa de gubin niban hen bahem ëgu-guk gwen, "Zen mese ki asa hla tanda." Ki Alap sa hwëna emsa husus gwibiridala. Diki sosen gun srëmkam em anakare enkam ëgu gwen, "Ëe kië," ahaksa "Homë." *

Alapsa de banakare mae nakon gu sone gweblan hap de ol:

¹³ Zi de ebon mae onakon anakan ngalap gwenna, "Ëe an banakan asa gwër?"-dikire Alapsa gu sonebla tine gwëk. Isrip-sri naban de gwënnä, zen dikire Alapsa terya ban isrip-sri gwebla tine gwëk.*

¹⁴ Sang-sang naban de gwënnä, zen dikire Kristen zi mo nol-nolaka gu sonebiridak- zen deka Bian Yesus mo bosekam zëbe hap Alapsa abe dak. Hen zen sa minyakkam Yesus mo bosekam dra dal. †

¹⁵ Hen zen kim Alapsa de taibliblan naban abe da'ak, Bian dekam sa zi sang-sangna insa dawem tala. Zen de kareknak de zaran nakon sang-sangna insa hlaunnu, Bian dekam sa zëno karek-karekna insa tap gulsublula. ‡

¹⁶ Ëe in zebë emsa titi tabi'in: Ere mae mo karek-karekna emki Kristen bose wal obon ëkira-kla gwe-gwen, hen Alapsa de abe tankam enaka mas eibirida gwëk-ekakim sang-sang nakon ësale gwe-gwëk. Sap zi de Alap mo nwenak dam-dam enkam gwënnä, zëno ol gu sonenna sosen tanganna. Alap man kire zi mo ol gu sonenna dokwak gul gwenda.*

¹⁷ Elia nëban mae apdenak- zi tangan. Hwëna zen kim o de il tîn srëm hap enlala zon tasiblin naban Alapsa abe taka, hëndep kirekam zep lwak. Ona dekam hëndep il tî srëm gwe-gweka- tahunna dan-ahan, ahana ngirîn ngam sonnak mes zauk.

¹⁸ Etan kim abe taka, dekam zep etan il tika. Kamanak de otanena dekam zep etan ësaltilidak.*

Aumwa hap de ol zim-zim:

¹⁹ Aya-wal oso-wal, emki ëenlala gwen: Ebon mae onakon de ahanik ora dam-dam nakon syal he'anam, hwëna ahanik de desa etan dam tasik sone'anam,

²⁰ zen dekam zëno angna mes tîn hip de ora nakon tagal tasiblinda. Zi de kirekam kareksa de gol gwen zisi dam tasinnî, hwëna Alap dekam sa zëno nik mo karek-karekna beyakam jek-jak gulzimdi.*

Zëwe en zausunun. Dawem kitak! Yakobus onakon.

* **5:12 5:12** Yesus man tawa tabirki, ngli naban kama naban de gu-guk gwizimdinni, zen man apde në'an- Alap mo bosesa de totoresä gu gwibin nibanye. (Mat. 5:33-37) Yahudi zini Alap mo bosesa de gollëwe gwen hap ngli naban kama naban nen guk gwizimk- zëre mae mo kalangsa dikim anakan sosen gun hupye, "Amki asa hla la- ëe de syal gwibin srëmkamye." Orya ol zini hwëna totore ol-gunsu de eiwa gun hup ki kirekam ëgu gwenan. Zen hen man kirekam karek gwe-gwenan, sap dekam hen san de Bian zëre mo bosesa de totoresä gubinni kiye. * **5:13 5:13** Kol. 3:16 † **5:14 5:14** Orep minyak zaitunkum dra da gwibik. Minyakna in, yera minyak makan, asena dawemna. (Mrk. 6:13) ‡ **5:15 5:15** Ayatna awe man dam gwesinîn: Totore sang-sangna hen ki- kareksa de gon srëmkamye. Hen ahakon eiwa zi mo karek-karek nakon. (Yoh. 9:2-3; Mrk. 16:18; Kis. 28:8; Yak. 1:6; 2Kor. 12:7-10) * **5:16 5:16** Ams. 28:13; 1Yoh. 1:9 * **5:18 5:18** 1Raj. 17:1; 18:1; 18:41-45; Luk. 4:25 * **5:20 5:20** Mat. 18:15; Gal. 6:1; 1Ptr. 4:8

Petrus mo surat

¹ Suratna an, Alap mo hlil irin wenya kip- Kristus hup de jal hap mensa Yahudi mo lang nakon nolëalsa sonekke. Em in zen angkam zi mo lang san ein lowehen da'an- Pontus sun, Galatia san, Kapadokia san, Asia san, hen Bitinia san. Hwëna nëno mae mo eiwa de langna, zen diki ngatan zi mo lang.

Kristus Yesus mo dam tasin zini, Petrus onakon:

² Dawem! Bian Alap orep mes ngein sin dep dena tame gulku, zep emsa hlil inki. Hëndep zep zëre mo Enhona ebe mae hap hlë ta sonezimki- dekam de emsa lalak tasibin hipye. Em in zebe Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, sap emsa mes Yesus mo kalkam ngan tasibirki.

Diki Bian sa kwasang-kwasang zemka sêrkam ebe mae hap gol gwizimdi. Hen nen zëre mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Nen waba hap home Alap hon ëyaing gwe kinî gwe'an.

³ Nen diki dawemsa nen Bian Yesus mo Bian Alap hap gol gweblan, sap Zen mes zëre mo kwasang-kwasangna mam tangankam nëbe mae hap goltreizimki. Hëndep zep nëbe mae hap lowe hensa dikim li yul sonen hap dena golzimki-dekam de etan de jaha gweblan mo kim ëliwehe gwen hap denaye. Nen in zebe Alap hon tingare enho naban ëyaing gwe kinî gwe'an- anakare enlala nabanye, "Zen sa nësa tin nikone ngaya tabiri, sap Zen ki Yesussu ngaya taka."*

⁴ Hen anakare enlala nabane ëyaing gwe kinî gwe'an, "Alap insa dawemna zëre mo hlil irin wasalna nëbe mae hap hamal gulzimki, nen esa desa ulin." Sap ngatan zi mo langnak de dawemna in, zen bëjen tap gwen, bëjen batren, hen bëjen jek-jak gwen.

⁵ Em mese kirekam ëtaiblik, in zep Alap zëre mo sosonkam emsa tatete ta gwibirida- em dikim Kristussu de taibliblan nakon altil srëm gwe-gwen hapye. Aumwa hap de yakla yalak, Zen dekam tangan sa emsa ngaya tabiri, hen hëndep de dawemna insa golzimdi.*

⁶ Nen in zebe sêrkam de isrip-sri naban lowehe gwenan. Hwëna eiwa, kirekam-kirekam karekna kime oltowe gwenan, dekam zep enlala dowe hananna nëbon mae onak hata gwenda. Hwëna nëno mae

mo isrip-srina in dekam mae hom tap gwe-gwenan.

⁷ Karekna in mae hap nëbon mae jowe gwenan: Nëno mae mo ei nika dikim nëp lalak gulzimdin hip. Emasna, zen sap okamana awe en dep dena, hwëna desa ki syauknuk de tru tankam lalak da gwibirin. Alap hen kirekam syauknuk de ang gun makan nëno mae mo eini lalak gul gwizimnira- anakan dikim nësa golëtrën hap, "An eiwa tangankam Asa daiblibla'an." Hëndep aumwa hap denak, kim de Bian Yesus Zënaka tingare zi hip zertreizim'inka, Zen dekam sa hen hëndep de lwa gwen hap de hamal gulzimdinni insa nëbe mae hap golzimdi. Bose dawemna Zen dekam sa hen tingare ngatan zi mo langnak de wenyik mo nwe-nak nëbe mae hap golzimdi.*

⁸⁻⁹ Em sap home Yesussu nwekam hla lak, hwëna em ensae ola gwebla'an. Hen em sap home angkam hla la'an, hwëna em mes tangane laibliblak. Hen Zëbon onakon zebe anakan dam ulsuk gwenan, "Nen eiwa esa ëngaya gwer." Zen in zebe Alap onakore sêrkam de isrip-sri naban lowehe gwenan, hëndep zebe nënaka anakan lenggwanbirida gwenan, "Kareksa de goltowe gwen nakon ba habe nama isrip-sri naban lowehe gwenan?"

¹⁰ Alap mo ol ayang gul gwen zini men desa orep tame gun srëmkam ayang nulzimnira gwek, nen in desae hwëna angkam oltowe gwe'an! Zen mensa tame gun srëmkam hamal hap anakan ëgu-guk gwek, "Alap sa lamkam zëre mo kwasang-kwasang nakon nësa ngaya tabiri," zen man sap tangan dam gulsun hup dei gwibik.

¹¹ Kristus mo Enhona mensa Zën de hatazan hap de ola hamal hap ing gul sone gwizimki, zen sap man desa anakan de dam gulsun hup dei gwibik, "Nësa de ngaya tabin hip de Zini in bawalkam sa hata zala? Zen de teipsinkim irik gin srëmnak, Zen ba hap sa mamkam karekna goltowe gwera?"

¹² Alap dekam zep zëbe mae hap aha'en-aha'enkam ola anakan ing gul sone gwizimki, "Hamal hap de ola in, zen ebe mae hap hom. Zen ngein sin de zi hip dena." Hwëna zen mensa tol tame gun srëmkam ayang nul gwek, hwëna angkam zen mes ki nëbon mae jower. Zen in zep zini Alap mo Enho mo sosonkam ebon mae onak ëngaya gwen hap de ol dawemna nol-hatazak. Zep Alap mes nësa ol dawemna inkam nêr hom hleng sosubiridaka, hwëna Alap mo dam taha nakore zini, zen nama

* 1:3 1:3 Yoh. 3:3-5; Tit. 3:4; 1Ptr. 1:23

* 1:5 1:5 Yoh. 10:28

* 1:7 1:7 1Ptr. 5:8-10; Yak. 1:2-4; Ams. 17:3; Ibr.

hom kitak tame nul gwe'an hen nama dei gwibi'in.*

Lalakam de lowehe gwen hap de ol:

¹³ Zep Alap insa kirekam nesa ngaya tabi'ira, zen in zep salok-salokkam nen lowehe gwen, hen nənaka nen golëinik gwe-gwen. Dawem enkam nen Yesus onak anakare enlala naban ëyaing gwe kinī gwen, "Zen kim de etan Zënaka nēbe mae hap zertreizim'inka, zen dekam tangan sa zère mo kwasang-kwasangna nēbe mae hap golzimdi."

¹⁴ Nen an Bian mo walas, zep nen blikip gwesik gweblan. Nère mae mo ëpba hole-hle san bap nen ang ta gwen-men kirekame tame gun srëmnak lowehe gwekye.

¹⁵ Sap Alap men Zen nesa kwang gulu-daka, Zen lalak enna. Zep nen ki hen nère mae mo enhona lalak ta gwibin.

¹⁶ Sap Alap man nesa gubiridaka,

"Èe an lalak enna, zen in zep emki hen ère mo kim enhon lalak enkam lowehe gwen."*

¹⁷ Nen Alapsa "Bian" kame en sone gweblanan, hwëna ansa emki enlala gwe-gwibin: Bian man kitak nesa nwekam golëake gwenda. Men nara karek gwenna, desa sa karek tabiri. Zep nen de nama okamanak awe lowehe gwennak, dekam nen ki Biansa de airi gweblan naban lalak enkam lowehe gwen, sap nen okamanak awe kolengkame lowehe gwe'an.

¹⁸ Sap nen mese tame uk: Nen menkam waba habe auyan-aza mo ëpba lowehen karek san ang ta gwek. Hwëna Alap ki zep tin zi mo ora nakon nesa alal gulhal zaka. Zen dekon okamanak de perak, aksa emas mae nakore te-alakam hom nesa lup gulhal zaka.

¹⁹ Hwëna Zen zère mo Domba Tane mo kalkam nesa alal gulhal zaka. Zëno kala in, tingare okamanak awe de emas-perak mae naban apdenak hom. Zen sërkam de dawem tanganna. Hen nesa de ngaya tabin hip de Zini in lalak enna. Zëbon onak karek maena hom tangan.

²⁰ Alap sap orep mes nesa dikim ngaya tabin hip Domba Tanena insa dam tasiki-okamana ansa de yang gulsun srëmnak. Hwëna nër hom tangan nöp zertreizimki. Zep okamana an mo aumwa hap de yak-lana an zen lwa zahe'an, nen lalak enkam nen lowehe gwen.

²¹ Sap Alap insa Yesussu tin nikon ngaya taka hen teipsinkim kim drë neka, nen dekon zebe Alapsa anakan laiblibla'an, "Zen eiwa sa nesa de ngaya tabin hip lwahal zala."

²² Zep nen mese nère mae mo timni lalak enkam dikim lowehe gwen hap sosok labik- in kime Alap onakore ol dawem san ang takke. Nen in zebe nənaka dawemkam kwasang eibirida gwenan. In zebë emsa gubirida'an, "Nen tingare enhon naban nənaka kwasang gwibirida gwen."

²³ Sap in zen nëno mae mo enhonak sip gwek, zen zi mo olsa hom. Zen Alap zère mo ol. Nen in zebe etan de jaha gweblan makan ëliwehek. Zëno ola in bëjen hom gwen hen bëjen timbwas gwen. Zen hëndep denaban sa lwa gwer.

²⁴ Sap Alap mo olak man lwak, "Zini so mo kim nabakam juwe gwenan-men kiye hen te eisni.

Zen namen de eis gwenna, hwëna holo gwen srëmnak sa bulk gweher.

Zini nen hen kirekam: Namen de ëteipsinnī,

hwëna holo gwen srëmnak de altirīn.

²⁵ Diki Alap mo ol, zen hëndep denaban sa lwa gwer."*

Ola in ebon mae onak mes nolhatak.

2

¹ Zen in zep, anakan de lowe hensa emki baes tan:

zi bose omka de u sal-sal gweblan,

lwa tasīn,

lamang tan,

hen dawemsa de gul irinnik de husus gweblan,

hen Alapsa de ëk enkam betek gweblan naye.

²⁻³ Nen wal baizil mo kim nen lowehe gwen. Wal baizilī zen dawemkam an zik mo momna hole nei gwizimnin. Nen hen kirekam nen eiwakam de tawa tabinsi, lalak en naka, hole gwe-gwibin. Sap men kirekam Alap mo olak zëbe hap dena lwak, nen mese ankam Biansa anakan tame lak,

"Bian Zen dawem tanganna-

san de tembane dërekna kiye."*

Zep Alap mo Enho nakore eiwa de ol san de ang ta tine gwenkam, dekam sa nëno mae mo eini dawemkam tatete gwe zaher, hëndep zep esa ëngaya gwer.

Mae hap de ol: Alap owas tangan hap nesa zère mo hlil irin zi hip li ta sonebirkī.

⁴ Zep Bian Yesussu emki yaing gwebla kinī gwen, sap ëngaya gwen hap de ausuna, zen Zëbon en lwa'an. Zep Zen san de Alap mo golak de ngirīn gol te yawala kiye. Auhu-kamanak de zini sap man gol tenya insa baes neibik, hwëna

* 1:16 1:16 Im. 11:44-45

* 1:25 1:25 Yes. 40:6-8

* 2:2-3 2:2-3 Mzm. 34:9

Alap mo nwenak man tangan sam gwesik, zep bolak ik gilkī.*

⁵ Zep nen an hen san de gol gom tenya kiye. Nēno mae mo timni, diki zen jowen-san de Alap mo Enho hap de gol. Zen dekam esa ēnwe-mase gwer- san de Alap mo golak de syal tan zini kiye. Sap nen ema nēre mae mo timni sosok ul gwebla'an, zen zep Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwe'an- san de otweran ninsi de zēbe hap de kalsnak lone seblanna kiye. Sap nen Kristus Yesussu de yaing gwebla kini gwenkame kirekam syal ta gwe'an, Zen dekam tangan zep nēsa sam gwesibirida gwe'ara.*

⁶ Sap Alap mo olak man lwak, "Ēe mesē tenya ēre mo nwenak de dakastin tangan naka dam gulsuk-Desa de Yerusalemk bolak ik gin hīpye. Men zen gol tenya insa daiblibi'ik, zen molya lamkam anakan ēsaher gwek,

'Ēe waba habē laiblibik.' " †

⁷ Em in zen gol tenya insa laiblibik, zep eno mae mo nwenak man tangan sam gwesik. Hwēna taiblibin srēm wenyā, zēbe mae hap Alap mo ola anakan sa lwa gwizim,

"Tenya mensa gol tauk gwen wenyā baes neibik,

hwēna Bian Alap zep desa bolak ik gilkī."*

⁸ "Zini beya nik sa tenya iwe de tana bol tang ta gwe zankam altīl gwer."*

Zen mae hap sa altīl gwer: Sap zen man Alap mo ola hwa nulsuk gwenan-men kirekam Alap orep hamal hap kalang gwibiridake.

⁹ Hwēna Alap mes nēsa hlīl inki. Zep nen an men kiye- Teipsin Zini Alap mo golak de syal ta gwen zini, hen Alap zēre en hap de zi. Nen an zēre mo bi gwibin zi ausu. Zep angkam nen mae en habe lowehe gwe'an: Dekam de anakan zēre mo bosesa mam gul gweblan hap, "Alap mes owas tangan hap nēsa kwasang gwibiridaka, zep kawesin nikon zēre mo sērkam de ngatannak dep nēsa kwang guludaka."

¹⁰ Zep nēbe mae hap mes ki jowezimk-Alap mo olak men kirekam nēbe mae hap dena lwakke,

"Menkam em Alap mo hlīl irin zi ausunak home bitī gwek, hwēna angkam mese bitī gwer.

Menkam emsa hom kwasang gwibiridaka, hwēna angkam em in Alap mo kwasang gwibiridan wenyā zen tangan."*

Mae hap de ol: Em Alap hon de babu gwen zi mo kim lowehe gwek.

¹¹ Ano dang tininak de wenyā, nen kolengkame okamanak awe lowe he'an, hwēna nēno mae mo eiwa de langna, zen diki ngatan zi mo lang. Zep nēno mae mo auhu-kama hole-hlena nen ki gwei gubir kini gwen. Sap tim nikore hole-hlena in man nēno mae mo enho mo dwam gwibin niban ilman nē gwenan.*

¹² Nen an dwan Alapsa de tame tan srēm zi mo ngirinnik em-am lowehe gwenan. Zen sap sa nēsa anakan lamang da gwibir, "Zen in kareksa nol gwenan." Hwēna nen dekam zēno mae mo nwenak dawem enkam nen lowehe gwen. Alap kim de zēbe mae hap dekam de tame gun hup de enlalana zerzim'inka, zen dekam sa sahera ban Alap mo bosenā anakan teip nulsul, "Alap Zen eiwa ki emsa golēlowehe gwenda."*

¹³ Zen in zep, Bian Yesus mo bose de aha zi mo nwenak karek gwen srēm hap, emki okamana awe de pemerinta mo teipsin-teipsin wenyaka blikip gwesibirida gwen. Nonol tangan, teipsin tangan zini,

¹⁴ hen zēno irgwa taha nakore wenyakamen zen zēno bosekam irik nil gwenanke. Sap teipsin tangan zini, zen mae hap irgwa taha nakore zemka dam dasik gwibirin: Karek gol gwen zi hip dikim kareksa gol gwizimdin hip, hen dawem gol gwen zi hip dikim dawemsa gol gwizimdin hip.

¹⁵ Zep Alap man nēsa dawem ensa de syal gwe-gwibin hip dwam gwibirida'arakakim enlala joblo-top zi mo ēksa mat lasik gwibir-zimk, men zen nēsa donsubirida gwenanke.

¹⁶ Sap nen menkam dowal mo kīgī hone hen ēbabu gwe-gwek, hwēna angkam Kristus mes nēsa hīl ti sonebirkī. Hwēna anakan bahem ēenlala gwe-gwen, "Ēe an hīl ti sonen nikē gwē'an. Ēe sap asa aningkim karekna gol gwer." Diki angkam Alap en hon nen ēbabu gwe-gwen.

¹⁷ In zep, tūngare zisi blikip eisibirida gwek. Kristen bose omka kwasang eibirida gwek. Alapsa aīri gweblak.

Hen pemerinta mo teipsin tangan zini blikip eisik gweblak.

* **2:4 2:4** Petrus mo ola mensa 'ngirin gol te'kam li nul sonek, zen 'kaso moko'kam ale gulku, sap zēwe de zini kasokam gola syal nē gweblak. Orya ol zini hwēna tekam gola syal nē gweblan, zep 'gol te yawal'kam li nul sonek. (Mzm. 118:22; Mrk. 12:10-11; Kis. 4:11; 1Ptr. 2:7) * **2:5 2:5** Ef. 2:20-22; Rom. 12:1-2 † **2:6 2:6** Petrus ayatnak awe Yerusalemo mo aha bosekam "Sion"kam ale gulku. (Yes. 28:16; Rom. 9:30-33) * **2:7 2:7** Mzm. 118:22-23 * **2:8 2:8** Yes. 8:14-15 * **2:10 2:10** Hos. 2:23; 1:6-10 * **2:11 2:11** Gal. 5:16-17 * **2:12 2:12** Mat. 5:16

¹⁸ Men zen zi mo tana iltikinnik ëbabu gwe-gwe'an, emki ere mae mo zi bina insa dawem enkam blikip gwesibirida gwen, hen zëno mae mo dwam gwibin sin emki ang ta gwen. Zep zi bina in de emsa sae-saekam zergwë gwenna, ahaksa jal-jalkam, em hwëna dawem enkam em zergwë gwen.

¹⁹ Karek gwen srëmnak de mam zini in emsa karek tanna, dekam ere mo en-lalasa em anakan së ta sone gwen, "Èe namaë Alap mo taha terenak gwë gwe'an." Hen dekam nama em enlala tatete naban zëwe syal gwe-gwen. Kirekam de gwë gwenkam, Alap sa emsa sam gwesik gwe-blala.

²⁰ Hwëna em de karek gwennak de emsa lek-lek tanna, dekam bahem anakan tim gun, "Èe de enlala së ta sonenkan gwënkam, dekam Alap sa asa sam gwesiblibla." Em dwan mes-am karek gwera! Alap molya kirenak emsa sam gwesiblibla. Diki em de karek gwen srëmnak de emsa karek tankam maka emsa sam gwesiblibla'ara.

²¹ Alap Zen eiwa kirekam de kareksa de goltowe gwen hap nësa kwang guludaka, sap Kristus Zëna hen mes kareksa nëbe mae hap goltowe. Zen dekam Zënaka ërak makan nëbe mae hap drë nezimkinen dikim tana wei san zertron hap,

²² Alap mo olak men kirekam zëbe hap dena lwakke,

"Zen hom karek gweka

hen zëno ëk nakon hom mae boton ola wet sok." ‡

²³ Desa kim lamang da'ak,

Zen hwëna hom lamang tabirki.

Hen kim karek da'ak, Zen hom dekam gubiridaka, "Èe asa hen emsa karek tabir."

Zen hwëna Alap ensa anakare enlala naban yaing gwebla kinika, "Diki Zen sa abe hap dena dam-dam enkam klis gulu."

²⁴ Zen zëre mo timnik nëno mae mo karek-kareksa wei yulku- te-lidak sonnak kim makan da inkye,

nen dikim auhu-kama enlala karek nakon ëhil gwe hanan hap,

dekam de hwëna dam-dam enkam lowehe gwen hap.

Nen mese zëno wei-wei nakon ëdawem gwëk.

²⁵ Nen menkam bi srëm domba zaho mo kime ora srëm san ëgwa ha'ak,

hwëna angkam nen mese nësa de zaho ta gwibin bi san dep lwanda halzal.

Angkam Zen nëno mae mo angna nëp kara ta gwibir-zim'ira.

3

We-zi dare de kirekam zënaka igwë gwen hap de ol:

¹ We walya zi wal omka emki blikip gwesibirida gwen- men kirekam hen babu gwen zini zëre mae mo zi bina blikip neisibirida gwenanke. Sap zi uk de Alap mo ol san ang gwe srëm gwenna, eno gwën dawemsa de kara gul gwen enkam zen maka hale'ara. Em sap esa titi ta srëm gwe-gwera.

² Sap zen de anakan emsa kara gul gwe'anka, "Zëno gwëna lalak enna, hen Alapsa man blikip gwesik gweblanan," zen dekam maka hale'ara.

³ Zep we walya, ere mae mo tim enna bahem weir gulsuk gwen- nol alasa de sam gulsunkum, emas maekam de enaka weir gulsunkum, hen pakean dawem maesa de alala ta gwenkamye.

⁴ Diki enhosa em hen wër tasik gwen-enlala sae-saekam hen enlala betekkam de gwë gwenkam. Sap Alap mo nwenak, zen zen- hëndep de nwe-awes naye.

⁵ Sap orep de we walya, Alapsa de yaing gwebla kinin wenya, zen kirekam enho zemka wër dasik gwëk. Zen zep zi wal zemka dawemkam blikip neisibirida gwëk.

⁶ Orep Sara Bak zen kirekam gwë gwëk. Zen zi zem Abraham Bak mo ol san ang gwe-gwëk, hen desa "ano teipsin"kim gu gweblak. Em de zëno kim lowehe gwenkam, aïrin srëmkam de dawem ensa syal gwe-gwibinkim, em hen dekam esa ënwe-mase gwe-gwer- san de Sara mo wenam.*

⁷ Zini em hen kirekam we wal omka enlala blala ban olëlowehe gwëk. We omka dawemkam em mas gwe-gwibin, sap zëno timni sosen tangan naka hom. Hen emki blikip gwesibirida gwen, sap zen hen sa Kristus mo kwasang-kwasang nakon ëngaya gwer. Zep zen hen Alap mo hanan tabinni- in ki hen em. Karekkam de golëgwë gwenkam, ki hwëna Alap molya eno mae mo ol gu sonenna dokwak gul gweka.*

Kareksa de goltowe gwennak de kire enlala naban tatem ëzauk gwen hap de ol:

⁸ Aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Aha-ere enlalakam em lowehe gwen. Ebon mae onakon de ahanik enlala nik dowe hananna, emki hen zëno enlala dowe hanansa eisbin. Kristen bose omka em

‡ 2:22 2:22 Awe Petrus Yes 53:9sa mas gulkku. Hen ayat 23-25nak, Yesaya mo pasal 53sa de enlala gwibin niban ale gulkku. * 3:6 3:6 Kej. 18:12 * 3:7 3:7 Ef. 5:25; Kol. 3:19

kwasang gwibirida gwen- ere mo iye tangansa de kwasang gwibirida gwen makan. Ensa em enaka lwabirida gwen. Deban enlala betekkam lowehe gwek.

⁹ Emsa de aha zi karek ta gwibinkim, em hwëna bahem karekna gol gwizimdin. Emsa de lamang ta gwibinkim, em hwëna bahem lamang ta gwibin. Em hwëna dawemsa em gol gwizimdin. Sap Alap Zen kiresa de goltowe gwen nakon de dawemsa golzimdin hip nësa kwang guludaka- lamkam dikim hwëna zëre mo walasna nëbe mae hap dawemsa golzimdin hip, men desa nëp hamal gulzimkike.

¹⁰ Sap Alap mo olak man lwak, "Zini men zen hëndep de gwën hap ëdwam gwe-gwe'an, hen Alap mo taha terenak de lowehe gwen hap, zen dikire mahal zemka nolënik gwe-gwek.

Hen boton ola bap zen mip nakon wet so gwizimdin.

¹¹ Hen kareksa de gol gwenna zen baes tan, hwëna dawem ensa zen syal gwe-gwibin. Zen diki tîngare zi niban dikim aha-ere enlalakam golëlowehe gwen hap de orasa zen tē gweblan.

¹² Sap Bian Zen enlala dam-dam zisi nwekam kara ta gwibirida, hen zëno mae mo ol gu sonenna man sal gwenda.

Hwëna men zen karekna nol gwenan, zëno mae mo ol gu sonenna hom dokwak gul gwenda.*

¹³ Hwëna em de dawem ensa de syal gwe-gwibin hip ësyal-syal gwe-gwenkam, dekam nara molya emsa karek tabirki.

¹⁴ Hwëna emsa de karek gwen srëmnak karek ta gwibinni, emki ëhë'ho gwe-gwen, sap Alap sa kire hap de dawemna lamkam ebe mae hap golzimdi. Dekam emki Alap mo ola ansa enlala gwe-gwibin- men zen anakan lwakke, "Auhu-kama enlala zini mensa naïri gwibirin,

em bahem desa aïrëbin, hen bahem ëngalap gwe-gwen.*

¹⁵ Hwëna dekam ere mae mo enhonak Bian Yesus mo bosesa em anakan teip gulsuk gweblan, "Sap sa asa karek da gwer, sap ano gwëna Zen Kristus Yesus kîtak gwiresi'ira." Hen enlalasa emki hohle ta guk gwen- dekam de Yesus hup

denaka ding gul gwen hapye. Sap sa emsa anakan dakensibirida gwer, "Em ba habe Yesussu yaïng gwebla kini gwe'ara?" Em hwëna dekam enlala sae-sae naban hen blikip gwesibiridan naban em ding gul gwizimdin.

¹⁶ Eno mae mo enhona dekam bap zen kles gwešîn. Sap nësa de lamang ta gwibin zini in de anakan emsa kara tabinkim, "Zëno mae mo gwëna lalak enna," zen dekam sa anakan ësaheh gwe-gwer, "Ëe ba habë Kristussu de ang gwe-gweblan wenyä ansa lamang la gwibik?"

¹⁷ Sap dawem ensa de syal gwe-gwibinnik de emsa karek tabinni, zen aïris tangan. Alap mes ki emsa kire hap dam tasibirki. Hwëna ëkarek gwennak de emsa karek tabinni, zen dawem naka hom.

¹⁸ Sap Kristus Zëna hen kareksa de gon srëmnak karekna goltoweka- Zen kim nëno mae mo kareksa de wei yun hup tîlkiye. Zen molya etan zi mo kareksa de wei yun hup Zënaka sosok taka. Hwëna Zen tîngare karek gol gwen zini nëno mae mo weinak dep tîlki- nësa dikim Alap osan dep golëlwanda halzan hap. Zep karek gon srëmnak de emsa karek tabinni dekam emki hen Yesussu anakan enlala gwe-gweblan, "Desa hen kirekam karek gon srëmnak karek dak."

Dekam zëno auhu-kama timni man karek nulblik, hwëna Alap mes zëre mo Enhokam ngaya taka.

¹⁹ Zëno angna dekam man sap juwen zi mo lang san ati gwe ineka- dekam de zëwe de bwina de wenyä kip Alap onakore ol dawemsa tonbiridan hap.

²⁰ Zen men zen orep Alap mo ol san ang ta srëm gwekke, zëno mae mo angna- Nuh Bak men kim bul yala insa syal gwe-

gwibirkike. Dekam Alap man sap zen dikim ëhalen hap eissibirida gweka. Hwëna zen hom ëhalek. Hëndep buluk iwe zen da-en sesek gwesek, zen en zep ëngaya gwek- beyana delapan enkam, ho namwana in kim bulu insa golwale gwekye.*

²¹ Zep nen angkam ho namwana in han hokam de baptis tabin nibane apde oso gwenan. Zi de baptis gwenkam, zen timnik de kunsä dikim ngan gulsun hup hom. Baptis gwen mo enlalana, zen dekam de Alapsa enho hohle tan nakon gu-gublun hap, "Ëe ama Bian Yesussu ang

* 3:12 3:12 Mzm. 34:13-17 * 3:14 3:14 Yes. 8:12-13; Mat. 5:10; 10:28; Luk. 12:4 * 3:20 3:20 Zini srën-srënkam Petrus mo alena 19-20nak awe dam nulsuk gwenan. San ha Alap man dekam ho namwanak de juwen wenyä in hap golzimki? - Yesus de ol dawemsa tonbiridan nakon de zen ëhalen hap denaye, hen zen dikim ëngaya gwen hap denaye. (Emki hen 1Ptr. 4:6nak baca gun.) Hwëna angkam de wenyä nësa hom kirekam dep dwam gwibirida'ara. Zen diki okamanak de nama ngaya nik ëgwë gwen ennak nëbe mae hap gol gwizim'ira- dekam de ol dawem san ang tankam ëhalen hap denaye. (Ibr. 9:27)

gwebla'an." Zen san de Yesus mo buluk de sewe senna kiye- men kirekam orep de zini Nuh Bak mo buluk sesek gwe sekke. Zen nen dekone engaya gwe'an- men kirekam hen Yesus Zēna tīn nīkon ngaya gwekake.*

²² Zen dekam zep ngatan zi mo lang san dep sewe seka, hēndep angkam Alap zēre mo dam taha nakon teipsinkīm nīkin'ira. Alap zēre mo dam taha nakore zini hen tīngare ahakore teipsīn-teipsīn wenya, zen kitak Zēbon onakon otdenak lowe he'an.

4

Mae hap de ol: Ēpba lowe hensa em gwei gubir kinī gwen, sap Yesus nabakam sa lwahal zala.

¹ Kristus Zen hen kareksa goltowe gweka- tim nihan kim nama okamanak awe gwē gwekaye. Zep nen hen nen ki enlalasa hohle ta gwen- Kristus mo kim de hen okamanak awe kareksa goltowe gwen hap. Nēsa de karek gwen srēmna karek tanna, zen aīris tangan. Sap zen dekam kareksa de gon hap de hole-hlena nēbon mae onakon som gwe hana gwenan.

² Dekam nama de okamanak lowe hen- nak, nen molye nēre mae mo auhu-kama hole-hle san ang ta gwēk. Hwēna Alap mo dwam gwibin en san esa ang ta gwer.

³ Nen dwan mes-am tangan ēholo gwēk- nēre mae mo lowehen karek san de ang ta gwen naye, hen hole-hle san de ang ta gwenkam, men kirekam Alapsa de tame tan srēm wenya lowehe gwenanye. Nen dekam kirekam-kirekam karek ensae nēre mo dwam gwibin sin ulin halasen gwēk. Nēno mae mo enlalana dekam ho mamak otdebīn en hap dēna, syan-syan en hap, hen swi en hap dēna. Hen yang tasin dōwal-dōwal ensae boklena kom labirida gwēk.

⁴ Men zen angkam kirekam nama zēre mae mo hole-hle san totoresā ang ta nasen gwe'an, zen zep angkam nēsa anakan denggwānbirida gwe'an, "Zen ba hap angkam nēbon mae osan ang ta srēm gwe-gwe'an?" Zen zep nēsa lamang da gwibirin.

⁵ Hwēna nēno mae mo Teipsinnī Yesus, Zen mes tangan kitak de klis gulzun hap hohle gwera. Men zen totoresā lowehe gwēk, sap ngaya wenya hen sap men zen juwenkam teingir gwe guk, Zen dekam sa zēno mae mo lowehen karekna in hap takensibiridala.

⁶ Zen in zep Yesus nonol juwen zi mo lang san dep ati gwe ineka- dekam de

ho namwanak de juwen wenya in hap ol dawemsa tonbiridan hap. * Sap zen kim tim nihan nama lowe he'ak, Alap man tangan karek tabirki. Zen kirekam tīngare zini nēbe mae hap ērak makan kang gulku- anakan dikim nēsa enlala sobiridan hap, "Ēe asa tīngare zini ebe mae hap ere mae mo syal eini golzim." Hwēna Yesus zep zini in hap ol dawemna tonbirida onka- dekam de zēbe mae hap hen engaya gwen hap de orasa kles tyasiz- imdin hip, desan de ang tankam dikim zen hen Alap onak hēndep denaban lowehe gwen hap.

⁷ Zep aumwa hap denak angkam mes golek de gwer. Zen in zep enlalasa nen hohle ta gwen, hen nēnaka nen golēinik gwe-gwen- Biansa ekakim dawemkam en sone gweblak.

⁸ Zep bol-zaun tanganna, nēnaka nen ki tīngare enho naban kwasang gwibirida gwen. Sap nēnaka de kwasang gwibirida gwenkam, zen dekame nēre mae mo karek-karekna beyakam jek-jak ul gwe- nan.*

⁹ Nen nēre mae mo gola kon zīnī zi walya aha-ere enlalakam lup gulin gwen. Bap nen enlalā ennak anakan mae ēhusus gwe-gwen, "Ano golak dekam hir-hiri sa mam gwer."

¹⁰ Alap mo Enho nakore sosonna mensa Alap zēre mo kwasang-kwasang nakon nēnaka dikim tatete ta gwibin hip srēm- srēmkan nēp gol gwizimnira, desa dawem enkan nen gwirensik gwen- aha zi dekakim Alap mo kwasang-kwasangna insa tame nul gwēk.

¹¹ Zep a kirekam em gwirensik gwen: Zen de ebe mae hap aha zisi de mas gwibirida gwen hap de sosona gol gwizimdinkim, dekam Alap ensa em anakare enlala naban yaing gwebla kinī gwen, "Zen diki Zen sa sosonna abe hap gol gweblala- ēe dikim syala ansa sul sonen hap denaye."

Ahaksa, Alap de ebe mae hap zēre mo Enho nakore hamal hap de olsa ayang gol gwizimdin hip denaka gol gwizimdinkim, ahaksa Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip denaka, em dekam anakare enlala naban em tonbirida gwen, "Ēe zi mo olsa homē emsa tonbirida'an. An hwēna Alap zēre onakorena."

Dekam aha zi de emsa kirekam kara ta gwibinkim, zen sa Alap mo bosena teip nulsublunda gwer- sap Kristus Yesus onakore kwasang-kwasangna hen sosonna ebon mae onak syal gwe-gwenan. Dikire

* 3:21 3:21 Rom. 6:1-11; Rom. 10:9-10

* 4:6 4:6 Emki hen 1Ptr. 3:19-20nak baca gun, hen zao de otdē ale naban.

* 4:8 4:8 Yak. 5:19-20

tingan Alapsa anakan tame dak, "Alap Zën teipsinni hen sosonna- hëndep denaban!" In eiwa.*

Kristus mo bose hap de isrip-sri naban kareksa goltowe gwen hap de ol:

¹² Ano dang tininak de wenya, bahem anakan ëtengguan gwen, "Ëe an ba habë sërkam de karekna oltowe gwenan?" Zen kirekam sa nëbon mae onak lwa gwer, zep esa ëhusus gwe-gwer- san de syauk salalak de ëzauk ane gwenna. Zen kirekam Alap Zën ki nësa akasibirida gwe'ara.*

¹³ Sap nen Kristus mo kime hen karekna oltowe gwenan, zep dekam anakare hap nen ëisrip-sri gwe-gwen, "Ëe an eiwa Kristus hun de zeraha-en gwenna." Zen zep esa lamkam sërkam ëisrip-sri gwer- Yesus kim de zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatan naban golati gwe ine'an zakaye.

¹⁴ Emsa de Kristus mo bose hap lamang ta gwibinni, dekam anakan em ëisrip-sri gwe-gwen, "Alap mo ngatan zi mo lang nakore sosonna abon ki lwa'an." Sosonna in, zen Alap zëre mo Enho nakorena.

¹⁵ Hwëna karek gonnak de emsa karek tankam, anakare kareksa de gonnak-zisi de tan, sowë gwen, kareksa de gulin hala seran, ahaksa aha zi mo syalak de enaka zerngwen- dekam emki ësahe gwe-gwen.

¹⁶ Hwëna Kristus hup de jal hap de kareksa goltowe gwenkam, dekam bahem ësahe gwe-gwen. Dekam hwëna anakare hap em Alapsa isrip-sri gwe-gweblan, "Ëe eiwa mesë Kristus hun zeraha-en gwek."

¹⁷ Sap Alap mo tingare zisi dikim karek tabin hip de yaklanak angkam mes zaul. Zen mes kon gwisibir hanaka- Yesussu de taibliblan wenya nësa de karek tabinkimye. Nen nonol kareksae oltowe gwe'an. Hwëna emki ëenlala gwe-gwen: Nësa de kirekam angkam karek ta gwibinkim, hwëna Alap onakore ol dawemna men zen i-san i-san neibir srëm gwe-gwenan, desa hwëna aumwa hap de-nak sërkam tangan sa karek tabiri.

¹⁸ Sap Alap mo olak man lwak, "Dam-dam enkam de gwën zi de ëngaya gwen hap dena, zen gwa-gwa tan-ganna.

Zep hwëna Alapsa de tame tan srëm wenya hen kareksa de gulin halasen gwen wenya, zen tangan toton banakan molya ëngaya gwek."*

¹⁹ Zen in zep, nen de Alap mo dwam gwibin sin kareksa goltowe gwenkam, dekam dawemsa de syal gwe-gwibinni bap nen golzausuk gwen. Dekam Alap men Zen nësa yang tabirki, Desa en nen anakare enlala naban yaing gwebla kini gwen, "Zen man zëre mo ol gu-gunnu sul sone gwenda."

5

Alap mo domba zahosa de dawemkam kara ta gwibin hip de ol:

¹ Men zene Kristen zisi nol eibirida gwe'an, ëe, ere mae mo syal bose, ama emsa enlala sobirida'an:

Kristus kim karek yala insa nëbe mae hap goltoweka, ëe ama aen nwekam kara ta'ak.

Hwëna zëno hyanak asa hen ki zep Kristen zisi de nol gwibiridan hap dam dasik.

Hen Kristus kim de nëbe mae hap zëre mo ngatan zi mo langnak de ngatanna goltreizim'inka, nen apdekam esa desa hla kul.

Zen in zebë emsa enlala sobirida'an:

² Alap mo domba zahona dawem enkam esa kara la gwibir- Zëna men kirekam nësa dwam gwibirida'arake. Anakan bap nen ëenlala gwe-gwen, "Ëe an einë syal gwe-gwe'an." Hen te-ala en hap bap nen syal ta gwen. Diki isrip-sri naban nen syal ta gwen.

³ Nen bap nen nëre mae mo domba zahona anakan gubirida gwen, "Ëe an eno mae mo teipsinni." Diki nënaka nen zëbe mae hap ërak makan kang gul gwen, "Alap mo domba zahona diki a kirekam mo lowehe gwenanye."

⁴ Sap nësa de zaho ta gwibin hip de Zi tangan in kim de lwa ha'an zaka, Zen sa hwëna nëbe mae hap ngatan nabare mire sigina kap tazim zira. Mire sigina in, zëno ngatanna hëndep denaban sa zil ane gwer.

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

⁵ Domba zahokam de wenya, emki ere mae mo nol-nola blikip gwisibirida gwen. Hen enlala betekkam emki lowehe gwen- ëbabu gwe-gwen zini men kirekam lowehe gwenanke. Sap Alap mo olak man lwak, "Alap bolte-bolte zisi man husus gwibirida gwenda,

hwëna enlala betek zisi man kwasang gwibirida gwenda."*

⁶⁻⁷ Zen in zep enlala betekkam nen ki anakare enlala naban lowehe gwen,

* 4:11 4:11 Rom. 12:3-8; 1Kor. 12:4-11; 12:27-31

* 4:12 4:12 1Ptr. 1:6-7

* 4:18 4:18 Ams. 11:31

* 5:5 5:5

“Ēe an Soson Zini Alap mo taha tere-nakē gwē gwe'an.” Zep nēre mae mo ēngalap gwe-gwen enlalana kitak Zēbon en onak nen ēblol gwe-gwen, sap Zen man nēsa kwasang naban kara ta gwibirida. Kirekame lowehe gwe'ak, ki Zen sa lamkam nēbe mae hap bose dawemna golzim zira.

⁸ Nen ki nēnaka dawem enkam golēinik gwe-gwen, deban janam-janamkam nen lowehe gwen. Sap nēno mae mo jal zini, dowal mo kīgina, zen man tēsen lwa jal-jal mo kim yil-yili ban til gī nūsen gwe'ara-mae hap, “Ēe an narasaē tan?” *

⁹ Zep Kristussu de taibliblan ennak de tatem ēzauk gwenkam nen zereijan. Hen anakan nen ki ēenlala gwe-gwen, “Ano mae mo Kristen bose walya tingare lang-nak kirekam de kareknak hen tatem ēzauk gwe'an.”

¹⁰ Sap nen awe karek goltowe gwen ennak molye holokam lowehe gwek, sap kwasang-kwasang Zini Alap nabakam sa nēsa mas gwibirida zala. Zen sa nēsa soson tabiri, hen gol mokosa de etan eiyas tandan makan sa nēsa tatete tabiri. Sap nen an zen- Alap zēre mo kwang guludan wenyaye, Kristus hun de zeraha-en gwen nakon dikim Alap zēre mo ngatannak hēndep denaban lowehe gwen hap.

¹¹ Diki soson tangan Zini Alap Zē-en-hēndep denaban. In eiwa.

¹² Ēe surat tihisnī ansa Silas Bak honē ebe mae hap gol sonezimk. † Zen ano syal bose, hen zen taibliblan tanganna. Aya wal oso wal, ēe mae habē ebe mae hap ale gulzimk: Eno mae mo enlalasa dikim tatete tazimdin hip, hen em dikim ēre onakon anakan ēsane gwen hap, “Eiwa, banakare maesa de goltowen nakon, Alap mo kwasang-kwasangna kirekam nēbon mae nwe-mase gwe-gwenan. Zep emki zēno kwasang-kwasangnak tatem ēzaun.”

¹³ Ē yala Babelk ‡ de Alap mo hlil irin wal bose wal om dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. Ano dang tīnīnak de walas zergwē gwenna Markus hen dawem ensa ep gol sonezimki.

¹⁴ Men kirekam Kristen zini ēgwē gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golētowaran.

Tingan men zene Kristus hun ēraha-en gwe'an, nen zēre mo taha terenak esa lowehe gwer.

* **5:8 5:8** Insa “tēsen lwa”kam Orya olkam li nul sonek, Petrus Yunani olkam “singa jal-jal”kam ale gulku. Orya olkam enlalana apdenak- tēsen lwa nabanye. (Yak. 4:7) † **5:12 5:12** Petrus insa “Silas hon”kam ale gulku, zēno dam gulsunnu dan-dan. Aha dam gulsunnu anakan, “Silas Bak mes surat tihisnī ansa ano ol san ebe mae hap ale gulzimki.”

‡ **5:13 5:13** Petrus kim suratna ansa ale gulzimki, Kristen zini dekam ē yala Roma mo bosena “Babel”kam nērlēwe gwek. Sap Babelk de zini orep sērkam Yahudi zini jap nul sonenda gwek- in kirekam hen dekam Roma Kristen zini jap nul sonenda gwekke. (Why. 17-18)

Petrus mo surat ahana

¹ Suratna an kitak de Kristen zini ebe mae hap.

Simon onakon- mensa hen “Petrus” kum nen gweblananke. Asa Kristus Yesus Zën dam tasiki- zëre mo nganak de syal gwe-gwen hapye.

Dawem kitak! Yesus Zen Zen- nësa de ngaya tabin hip de Zini. Hen Zen nëno mae mo Alap. Zen Bi zem Alap mo nwenak lalak enkam gwë gweka, zen in zep hëndep nësa ngaya tabirki. Nëbe mae hap mensa Alap Kristus Yesusu dikim taibliblan hap dëna golzimki, zen sërkam de hë'ho gwibin tanganna, hen nen desa apdenake urensi'in.

² Zep Alap han nëre mae mo Teipsinni Yesus hun Zen diki Zen sa sërkam de kwasang-kwasangna Zënaka de tame son wenya nëbe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

³ Alap Zen mae hap nësa kwang guludaka: Zëre mo ngatannak hen hë'ho gwibinnik dikim hëndep denaban lowehe gwen hap. Zep Zënaka de tame tan wenya nëbe mae hap, Zen mes zëre mo sërkam de sosonna sowehen tangankam golzimki- nen dikim zëre mo nwenak de étal gwesinkim ëliwehe gwen hap denaye.

⁴ Nen dikim kirekam ëliwehe gwen hap, Zen zep gu-gubiridan ola nëbe mae hap dohonse gulzimki- sërkam de hë'ho gwibin tangan naka. Zep nen de desa kitak gwirensinkim, zen dekam sa Alap mo Enhona nëbe mae hap sosonna mam gul gwizimdi, hen nen dekam esa auhukamanak de hole-hle nakon ëhil gwe hana gwer. Sap zen zen syauk sun de ora san dep nësa da tabiridahal gwenan.

⁵ Zen in zep syal-syalkam emki ëalp gwe-gwen- dawemkam dikim Yesusu de taibliblannak étatete gwen hap. Étatete gwen hap de syala, zen a kirekam moye: Nonol tanganna dam-dam enkam em gwën.

Zao anakan de kles son hap denaka em tawa gwibin, “An dawemna. An karekna.”

⁶ Zao enaka em zerinik gwe-gwen.

Zao kareksa de goltowen maenak tatem em zaun.

Hen Alap en hon em tal gwesin.

⁷ Hen ahana, Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen.

Zao hen ahana, kitak de zi bose omka em kwasang gwibirida gwen.

⁸ Kirekame lowehe gwe'ak, dekam Yesusu de taibliblannak esa étatete gwe zaher, zep hëndep molye kareknak altink. Hen aha zi mo nwenak dekam sa anakan wet sol, “Zini an eiwa mes tangan Yesusu tame dak, hen mes hli-hli dasik.”

⁹ Hwëna kirekam men zen de ëgwë srëm gwe'ak, zen toton bëjen. Kirekam de zini nwen a mes ëhwalen-hwalen gwëk, hëndep ahakon mes tangan ëhai gwëk. Sap kire zini, Yesus mensa nësa karek-karek nakon ngan tasibirki, zen hom desa enlala nei gwibirin.

¹⁰ Hwëna zen zep, aya-wal oso-wal, emki enlala syal-syala ban Yesusu de taibliblannak étatete gwen. Zen dekam esa ere mae mo enhonak anakan tame ul gwer, “Eiwa, asa mes Yesus kwang taka hen dam tasiki.” Dekam em molye eiwa de ora nakon ësyang nahla gwëk.

¹¹ Hen dekam nësa de ngaya tabin hip de Teipsin Zini Kristus Yesus sa ngatan zi mo lang nakon isrip-sri naban nësa lup gulin gwera- zëre mo irik ginnik dikim hëndep denaban lowehe gwen hapye.

¹² Sap eiwa, em mese kitak insa tawa eibik, hen Alap onakore ol dawemnak tatem ëzau'un, hwëna ëe nama asa kirekam emsa enlala sobirida gwer.

¹³ Èe de nama tim niban okamanak awe emsa golëgwei inen dannak, zen ano syal-kirekam de emsa enlala sobirida gwen hap denaye.

¹⁴ Sap ëe tawana: Èe nabakam asa sopna alsil- men kirekam Bian Yesus asa hamal hap gu-gublu halkaye.*

¹⁵ In zebë anakan alp gwe-gwe'an, “Èe de ère mo walassa hli yuludankam, zen bap zen Yesusu de taibliblan hap de ola ansa eititi gwibin.”

Mae hap de ol: Alap onakore ol dawemna mensa ësane gwe-gwëk, zen eiwa tanganna.

¹⁶ Èe men kimë emsa anakan enbirida gwëk, “Bian Yesus Zen zëre mo soson yawala ban sa gollwahal zala,” zen zi mo yasik tabin ol enlala gwibinsi homë kirekam ayang ul gwizimk. Sap ëe ère mae mo nwekamë Yesusu hla lak- in kim kwatapnak ngatan zi mo lang nakore ngatanna wale ta zakye.

¹⁷⁻¹⁸ In kim zë asa golëlowe he'anka, ëe dekam ère mae mo ikimë ngatan zi mo lang nakore ola ësak- Teipsin Zini Alap kim Tane zem insa boltere ta'ankaye. Alap dekam anakan gu aneka,

“An ère mo Tane- ère mo dang tininak de tanganna. Ama tangan sam gwesik gweblanan.”*

* 1:14 1:14 Yoh. 21:18-19; 2Kor. 5:1

* 1:17-18 1:17-18 Mat. 17:1-5; Mrk. 9:2-7; Luk. 9:28-35

¹⁹ Zen in zep, mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesus hup dena hamal hap nen gubirida gwek, zen bëjen zalta dep lwa kinin. Zëno mae mo ola zen okama kawesinnik awe men kiye- lampu ngatanna. Zep desa enhonak em lone gwen- hëndep Yesus mo lwa halzan yaklanak de hatak. Zen yakla nwe de hata sezan makan sa lwahal zala. Zen dekam sa zëre mo tim nikore ngatankam eno mae mo enhona ngatan tabir-zim zira.

²⁰⁻²¹ Nonol tanganna emki ansa enlala gwe-gwibin: Zini mensa Alap mo hamal hap de ola ayang nul gwek, zen auhu-kama zi mo dwam gwibin sin hom ayang nul gwizimk. Zen hwëna Alap mo Enho ing gwe hebirida gweka, zep ki ëton gwek. Zen in zep, mensa zen ale nul gwek, zini bëjen desa zëre en mo enlalakam totoresana dam gulsun. Zen diki Alap mo Enho de ing gwe heblankam de dam gulsun.*

2

Mae hap de ol: Yasik tabin hip de zini sa ebon mae bitî gwer, hwëna Alap sa karek tabiri.

¹ Orep Yahudi bong-bongna kim lowehe gwek, dekam yasik tabin hip de zini man hen zëre mae mo ngîrin nikon ësaltîl gwek. Zen zep anakan boton da gwibik, "Ëe an Alap mo olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip de zi." Zep kirekam de zini sa hen ankam ebon mae onakon ësaltîl gwer. Zen aningkim sa zëre mae mo tawa tabinni mas nul gwer, hëndep ahakon zëno mae mo ol san de ang tankam sa syauk sun dep de ora san ang ta gwer. Teipsin Zini Yesus Zen mes Zënaka zerguku- zini insa dikim sap ngaya tabin hip. Hwëna zen anakan sa ëgu gwer, "Kristus ensa de blol gweblanna hom sowe he'an. Diki syala ansa em mas gun." Hwëna Alap nabakam sa desa timbwas tabiri.*

² Sap eiwa kirekam, hwëna zini beyakam sa zëno mae mo hole-hle san dep de yasik tabin ola in san ang ta gwer. Zen zep sa hwëna ëKristen gwen srëm wenyang tingare Kristen zini nësa anakan nenbirida gwer, "ËKristen gwenkam, dekam hwëna karekka lowehe gwenan."

³ Yasik tabin hip de zini in te-ala hap de hole-hlena. Zen zep sa totore olkam emsa tawa da gwibir- em dikim te-alasa zer gwizimdin hip. Hwëna Alap zëbe mae hap de syauknu orep mes hamal tazimki. Zen de timbwas gun nukon molya ëheya-hya gwek, sap nen toton banakan dep?-

Alap mo nwe nakon de ëani-ning gwen naye! *

⁴ Sap Alap zëre mo dam taha nakore zini, zen hen Alap mo jala hlaunkum. Zen kim ahakon orep tangan ëkarek gwek, Alap hom dekam desa kwasang gwibiridaka. Zen hwëna hëndep de juwen zi hip de bwi kawesinnik yal gul neka. Hëndep zen nama zë kama hul kawesinnik iwe lowehe gwe'an- hëndep aumwa hap de klis gun hup de yaklanak de hata'ak.

⁵ Hen orep de ëpba bongna Nuh kim golëgwë gweka, dekam de zini hen ki Alap mo jala hla nuk. Dekam Nuh sap Alap hon dikim ëtal gwesin hip de olkam tonbirida gweka, hwëna dekam de zini in hen hom Alapsa daibliblak. Zep hëndep ho namwakam karek tabirki. Hwëna Alap Nuh zëna en naka we wal was zem tuju enkam desa en zep ngaya tabirki.

⁶ Dekam etan ki hen kirekam lwak, ë yawal darena Sodomk hen Gomorak. Desa hwëna syaukkum timbwas soka, hëndep man tangan nahwasdek. Alap ë darena insa ol tan-tan makan tehaka- nësa dikim anakan gubiridan hap, "Zini men zen Asa baes në gweblanan, an kirekam sa hen zëbon mae onak jower."

⁷ Dekam Alap Lot Bak ensa ngaya taka, sap zen zen en zëre mo nwenak dam-dam enkam gwë gweka. Zen kim zëwe de zini kahalo ennak de lowehe gwennak kara ta gwibirki, hen kirekam-kirekam karek gulin halasen gwennak, zëno enlalana man tangan dowebla hana gweka.

⁸ Lot Bak zëna enna enho dawemna. Hwëna zen mwin-mwankam karek gol gwen zi mo ngîrinnik gwë gweka. Zep desa de nwekam kareksa de syal gwibin-nik hlalulada gwenkam hen ikim de sane ta gwibinkim, zëno enhona man tangan dowebla hana gweka.

⁹ Zen in zep man tangan dam gwesin: Alap mo sosonna ki- Zënaka de betek gweblan zisi de tin hip de karek nakon gwiswe sone gwen hap denaye. Zëno sosonna hen ki- karek gol gwen zisi de bwi kawesinnik yal gulne gwen hap denaye. Zen zao sa lowehe gwer- hëndep aumwa hap de klis gunnuk de hata'ak.

¹⁰ Nonol tangan men zen zëre mae mo auhu-kama tim nikore hole-hle san ang ta nasen gwenan, hen men zen Alapsa de betek gweblanna baes ta gwenan, zen desa sa kirekam gweibiridala.

Yasik tabin hip de zini in zëna-zënana hen bolte-boltena. Zep zen hom ngatan zi mo langnak de wenyaka de lamang tabin hip ëairi gwenan- sap Alap Zëna, Tane

* 1:20-21 1:20-21 2Tim. 3:16; 1Ptr. 1:11

* 2:1 2:1 Ul. 13:1-5; Mat. 24:11; 24:24; Yud. 4

* 2:3 2:3 2Kor. 2:17;

Ibr. 10:31

zem Yesus, hen zère mo Enhona, hen sap zère mo dam taha nakore zi maesa de lamang tabin niye.

¹¹ Hwëna sap diki Alap mo dam taha nakore zini in, zen zen- sosen tangan wenyaye. Hwëna nësa in zen yasik da gwibirin, zen sosen naka hom. Alap mo dam taha nakore zini in, zen sap ki zi mo karekna Alap hap noltrë gweblanan, hwëna zëbon mae onakon ol lamang ola hom mae wet so gwenan.

¹² Hwëna yasik tabin hip de zini in, mensa zëna tame nul srëm gwe-gwenan, zen desa man lamang nul gwenan. Zen enlala srëm tanganna- men kiye, gwenya. Gwenya zen mae en hap ki lowehe gwenan: Zi de tahyo gwen hap hen tamera gwen hap. Yasik tabin hip de zini in hen kirekam. Zen timbwas tabin en hap ki lowehe gwenan.

¹³ Zëno mae mo yasik tabinni in, zen dekam hen zi dawem-dawem hap karekna nol gwizimnin. Zen in zep sa Alap sërkam de kareknak kang gulu. Zen in kwae naban! Zen man ësam gwesik gwenan-damnak de kirekam-kirekamsa gulin hala seranna. Hwëna karekna insa de ber-ber gunkum, zen man Kristen zi dawem naban de apdekam tembane tan hap ësam gwesik gwenan- aha zi mo nwenak dikim anakan ënwe-mase gwen hap, "Zen an hen zini dawemna."

¹⁴ Hwëna zen kahalo enlala naban ëkaratda gwenda gwenan. Zen hom kareksa de hole-hle gwe-gwibinni ëblalen gwe-gwenan. Ëtatete gwen srëm wenya, desa man karek san dep wan-wan da gwibirin. Kirekam de zini mes hen te-alasa de zère mo boton nakon gulin gwen hap de orana dam dasindak. Zen zep sa Alap heip gulu.

¹⁵ Yasik tabin hip de zini in mes ora dam-damna baes nëblak, zep hëndep gwa san dep ësyalhëk- men kirekam hen Beyor Bak mo tanena Bileyam Bak syal hekake. Bileyam in hen man zère mo tawa tabin karek nakon de te-alasa gulin gwen hap hole-hle gwe-gweka.

¹⁶ Hwëna zen in zep Alap damnak dei yul gubluka- zère mo keledaina in kim oranak owas hap zi olkam jalse gwe-blakaye, dekam de zère mo mamakkam de syala insa baes gwibin hip.*

¹⁷ Yasik tabin hip de zini in, zen men kiye- dobe jop dan enna. Zi de ë nakon akenna tim gunkum, "Dobena ki." Hwëna hom tol. Zini in hen o il ti gwen srëmnak de okawen makan. Okawensa de hla tankam dekam de anakan syal-syal gwen,

"Namen sa ona il tila." Hwëna hom tol. Zini in hen kirekam: Ëse hlauludannak dekam kil tïbinkim, "Zini an dawem-dawemna." Hwëna Alap mes zëbe mae hap bwina sërkam de kawesin tangan naka hamal gul guzimki.

¹⁸ Yasik tabin hip de zini, zen hen anakan ëgwë gwenan: Zère mae mo boton olkam zënaka bën-jana da gwibirin. Hen men zen sap ora gwa-gwasa de hli tan hap ëalp gwe-gwe'an, hwëna yasik tabin hip de zini in zol makare naka eiyas da gwibir-zimnin- anakan de gubirida gwenkam, "Haen, nen de kirekam nère mae mo hole-hle san ang ta gwenkam, Alap molya nësa husus gwibiridaka." Hëndep dekam zep etan auhu-kama hole-hle san hen kahalo san dep nolëwandahal gwenan.

¹⁹ Zen anakan kil nül gwenan, "Nen mese Kristen zi mo kirekam de lowehen nakon ëhil gwe hanak. Nen tahalebin srëm nike lowehe gwenan." Hwëna auhu-kama hole-hlena mes tahalebik, sap zère mae mo hole-hlena in zen sil tïbirhal gwenan. Sap tingan men zen zère mae mo hole-hle san ang ta gwenan, hwëna hole-hle enlalana in mes zëno mae mo enhona al tak.*

²⁰ Kwasang tol! Diki ngaya tabin hip de Zini Bian Yesussu de tame tankam nen eiwa ema auhu-kama hole-hle nakon ëhil gwe hana gwenan. Hwëna men zen Yesussu de tame tan nakon etan desan dep lwan dahal gwenan, ki zen banakan molya etan hulenna in kon wet so gwek, hen zen mes tangan zère mae hap de karekna mam nuk.*

²¹ Eiwa, kwasang tol! Zen ora dam-damsa de tawa gweblan srëmkam de tinni maka ësam gwesik. Dekam Alap molya sërkam karek tabi'inam. Hwëna zen mes Alap hon dikim ëtal gwesin hip de orana tawa nëblak, hwëna man desan en de ang tan hap baes tak.

²² Zep men kirekam zini ëgu gwenan, zen zëbe mae hap dakastilzim'in- anakan mensa ëgu gwenanye, "Lwana u sang-sang hap de wëk gwenkam, zën sa etan twenblala."* Anakan hen ki ëgu gwenan, "Gwe zahona sap esa hokam ngan tasili, hwëna eitnak sa etan tal hera."

3

Mae hap de ol: Yesus sa etan zi mo tame gun srëmnak lwahal zala.

¹ Ano dang tininak de aya-wal oso-wal, suratna ansaë ebe mae hap ale gulzim'in, dekam mesë suratna ebe mae hap dan soz-imnin. Sap ëe eno mae mo enlalasa dikim ëse ta gwizimdin hibë dwam gwe-gwe'an-

* 2:16 2:16 Bil. 22:1-35 * 2:19 2:19 Yoh. 8:34; Rom. 6:16-17

* 2:20 2:20 Mat. 12:43-45; Ibr. 6:4-6 * 2:22

enho kles gwesin srëmkam ekakim lowehe gwek.

² Zep men desa Alap mo ol ayang gul gwen zini orepen gubirida gwek, hen men desa nësa de ngaya tabin hip de Teipsinnä Yesus nësa gubirida gweka, desa bahem eititi gwibin. Yesus mo dam tasibin zini, ëe mesë desa ebe mae hap ayang ul gwizimk, hen angkam ëe, Petrus, mesë enlala sobiridanna emsa dan sozimnin.

³ Nonol tanganna ansa emki enlala gwe-gwibin: Aumwa hap denak zi mo hole-hle enlalana sa tangan taman kinä gwera. Hen dekam emsa sa anakan swrë da gwibir,

⁴ “Em ema ëkil gi’in, ‘Yesus sa etan lwalhal zala.’ Hwëna nonol men zen sap daibliblak, zen mes nama de sap ësbila tine gwennak hëndep juwesik. Alap kim okamana ansa yang gulsuku hëndep angkam, kina ki banakan mae man wet gweš’in!”*

⁵ Hwëna zen hom ola ansa de enlala gwibin hip ëdwam gwe-gwe’an: Nonol lone sennak Alap ngli naban okama naban am ol-gun enkam yang sosuku- hina kim kles son hap gubirki hen otde weyana kim aha-erenak de tagal gweš’in hip gubirkiye. Okamana an dekam zep hatasek.*

⁶ Dekam zep hëndep weyakam orepen de okamana insa timbwas gulku- ho namwa yala insa kim hatan hap gubirkiye.

⁷ Hen kirekam sa etan Alap angkam de okama naban ngli naban ol-gun enkam timbwas sola. Dekam hwëna syaukkum sa. Zen angkam kirekam de hen timbwas son hap lam so’ara- aumwa hap de klis gun hup de yaklana iwe kim de hata’akye. Zen dekam sa hen syauknu inkam Zënaka de betek gweblan srëm wenya insa timbwas tabiri.

⁸ Hwëna aya-wal oso-wal, ansa bahem ëeititi gwibin: Bian Alap hom zi mo kim yakla naban ben naban aät gwibirida. Nëno mae mo aätbinkim seribu tahunna, zen hwëna Bian hap san de aha-ere yaklana kiye. Bian mo aätbinkim yaklana aha-en, hwëna nëbe mae hap holona seribu tahun.*

⁹ Bian hom zëre mo gu-gubiridansa de syal gwibin hip holo gwe’ara- men kirekam zini anakan tim nul gwenan, “Yesus ba hap hata srëm gwe’ara?” Hwëna Zen kwasang tol hap nësa eissibirida’ara-nen dikim sap nère mae mo karek-karek nakon ëhalen hap. Zen hom aha mae nik de tin hip dwam gwe’ara. Zen hwëna kitak

de ëhalenkam de ëngaya gwen hap sap dwam gwe’ara.*

¹⁰ Hwëna Bian Yesus mo lwa halzan hap de yaklana, zen sowë zi mo kim sa lwal. Dekam ngliina auku mamkam de tadre gwen naban sa jek-jak nër. Hëndep dekam sa yakla nwna, keisni, hen benna ëhwasder- hëndep okamana hen zi mo syal gwibin kire-kirena kitak. Banakare maena molya lwak.*

¹¹ Zep kirekam insa lwa’an, nen de deban ëtimbwas gwen srëm hap, a kirekam nen ëliwehen: Dam-dam enkam nen lowehe gwen- Alap en hon de ëtal gwesinkim.

¹² Deban salok-salokkam nen anakare enlala naban lowehe gwen, “Diki namen de Yesus hata zankam airis tangan.” Aumwa hap de yaklanak ngliina an sap sa hwasdera, hen keis maena sap sa sal-sal hap ëho gwer,

¹³ hwëna nen okama ëse naban ngli ëse nabane kara ei gwizim’in- men kirekam Alap hamal hap nësa gu-gubirida gwekake. Zëwe dam-dam enkam de lowehe gwen en nik sa bitti gwer.*

¹⁴ Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap nen ema kirekam ngein sin dep dena insa kara ei gwibi’in, zep nen dawem enkam ëalp gwe-gwen- dekam de zëre mo nwenak enlala karek-karek srëmkam hen ëkun gwen srëmkam lowehe gwen hap. Kirekam de lowehe gwenkam, ki nen zëre mo taha terenak esa lowehe gwer.

¹⁵ Hen nen ki Bian Yesus mo lwa halzan hap de yakla hap anakan ëenlala gwe-gwen, “Zen sap sa holo gwera, sap ahakon zen dekam sa hen ëngaya gwer.” Alap mes nëno mae mo dang tininak de ayana Paulus hup enlala blala zerblaka, zen in zep hen kire hap dena*.

¹⁶ tūngare zëre mo suratnak nëbe mae hap ale gul gwizimki. Zëno suratnak hen ki- olk san de enlala nabare naye. Yesusu de taibliblannak de ëtatete gwen srëm wenya hen tame gun srëm wenya zep desa karekkam dam nulsuk gwenan. Zen hen Alap mo aha ol ale gunnu kirekam hen totoresia srip gulsunkum namblak nul gwenan, hëndep ahakon zep hëndep syauk sun dep de ora san lwan dahal gwenan.

¹⁷ Zep ano dang tininak de aya-wal oso-wal, ëe in zebë hamal hap suratnak emsa enlala sobiridal. Zen in zep salok-salokkam em lowehe gwen. Karek gol gwen zi mana emsa gwa san dep sil

* 3:4 3:4 Mat. 24:48-51; 1Tim. 4:1; Yud. 18

* 3:5 3:5 Kej. 1:6-10

* 3:8 3:8 Mzm. 90:4

* 3:9 3:9 1Tim. 2:4

* 3:10 3:10 Mat. 24:29; 24:35; Luk. 12:39; 1Tes. 5:2; Why. 16:15

* 3:13 3:13 Yes. 65:17; 66:22; Why. 21:1-8; 21:27;

22:14-15 * 3:15 3:15 Rom. 2:4; 1Tes. 5:4-11; 2Ptr. 3:9

dibirhal gwenank. Sap em mese Bian onak
ëtal gwesik. Dekon ema hwëna altilink.

¹⁸ Diki nësa de ngaya tabin hip de Zini
Bian Kristus Yesussu de tame tankam hen
kwasang-kwasang zemka de tame gunkum
em ëtatete gwe zahen.

Dikire zëno bosena angkam hen hëndep
denaban teip nulsuk gweblak. In eiwa.

Yohanis mo surat

Mae hap de ol: Alap mo Tanena Zen eiwa zi tangankam hata zaka.

¹ In kim Alap okamana ansa yang gulsuku,

Zini in mes Alap han ë gweka.*

Zëno bosena "Alap onakore ëngaya gwen hap de Ol."

Hwëna okamanak kim hata zaka,

ëe ama Desa sane la gwek,

hen ëre mae mo nwekam kara la gwek.

Ëe ama ëre mae mo tahakam hen olk la gwek.

Zebë hëndep dawemkam tangan tame lak.

² Nësa de hëndep denaban ngaya tabin hip de Zini in kim hata zaka,

ëe ama Desa ëre mae mo nwekam hla la gwek.

In zebë angkam ebe mae hap eiwa ulzim'in,

"In eiwa Zen tangan-

nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,

Bian zëre han men Zen ë gwekake.

Bian Desa nër hom abe mae hap damnak zertreizimki.

³ Zëno bose tanganna Kristus Yesus."

Sap ëe insa ësane gwe-gwek hen hla kul gwek,

in kim asa golëlowehe gweka,

in zebë desa ebe mae hap eiwa ulzim'in- Eirzi-Bia dekakim nësa aha-ere enlalakam isrip-sri naban olëlowehe gweka.

⁴ Zen in zebë ebe mae hap ale gulzim'in- aha-ere enlalakam de lowehe gwenkam dikim nëno mae mo isrip-sri taman kinì gwen hap.

Ngatannak de lowehe gwen zi mo kim de lowehe gwen hap de ol:

⁵ Ëe ama emsa tawa labi'in- aena mensaë Kristus hon ësane gwe-gwekke: Alap Zen lalak enna. Zëno enhonak kawesinni hom tangan.

⁶ Zep men zen anakan ëgu gwe'an, "Ëe an Alap hanë aha-ere enlalakam zergwë gwe'an," hwëna zen de nama kawesinnik de lowehe gwen zi mo kim gwënnà, ki zen boton tamna hen sap de ora san gwë ha'ara.

⁷ Hwëna nen de ngatannak de lowehen zi mo kim enho nakon ëlalak gwe zahe gwenkam, men kirekam ngatan zini Alap Zëna enho lalak en nik gwë gwenda, nen hen esa tangan aha-ere enlalakam isrip-sri naban lowehe gwer. Dekam hwëna nen de banakare karek maenak zarakam,

Alap man nëno mae mo karekna insa Tane Zem Yesus mo kalkam nëp ngan gulsuk gwizimnira.

⁸ Zi de anakan zabenna, "Ano karekna hom," zen hwëna zënaka anakan boton ta gwe'ara, "Ëe an zini dawemna." Kirekam men zen ëgu gwenan, zëbon mae onak eiwa de enlalana hom tangan.

⁹ Hwëna nen de Alap hon anakan ëkira gwe-gwenkam, "Ëe mesë kirekam karek gwek," dekam sa Alap nëno mae mo karekna insa nëp tap gulsuk gwizimdi, hen nëno mae mo kareksa de gon hap de enlala dowe hananna insa sa nëp hom ta gwizimdi. Alap zëre mo gu-gubiridanna Zen man tangan sul sone gwizimnira. Zep nen de nère mae mo karek-kareksa zëre hon ëkira-kla gwe-gwenna, Zen bëjen nëp tap gulsuzim srëm gwen.*

¹⁰ Alap mo olak anakan lwak,

"Tingare zini kareksa nol gwenan."*

Zep zi de anakan zabenna, "Ano karekna hom," dekam hwëna man nwe-mase gwenan- san de Alapsa de anakan gublunna, "Alap Zen boton tamna." Kire zinik Alap mo ola man jawe guk hana gwenan.

2

¹ Ano walas, ëe mae habë ebe mae hap ale gulzim'in: Em ekakim kareknak altìl srëm gwek. Hwëna aha mae nik de kareknak zarankam, desa de mas gweblan hap de Zini ki. Zen Bian Alap mo alp nakon zau'ura. Zen enho kles gwesin srëm Zini Kristus Yesus.

² Zen Zen nëbe mae hap Zënaka zerguku- nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hipye. Hwëna nëno mae en moka hom. Zen hwëna kitak de okamanak de zini nëno mae mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip tilki.

³ Nen de Alap mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam man tangan dam gwesinin, "Nen mese Alapsa tame lak."

⁴ Hwëna Alap mo ol san de ang gwe-gwen srëm nik de anakan gunnu, "Ëe mesë Alapsa tame tak," zen man boton gwe'ara. Kire zinik eiwa de enlalana hom tangan.*

⁵ Hwëna nen de Alap mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam zëre onakore kwasang-kwasangna sa nëno mae mo enhonak bil gwe-gwer. Zep nen Kristen zini a kire nakon esa nënaka dam lasik gwibir:

⁶ Men zen anakan gunnu, "Ëe mesë Kristus hun zeraha-en gwek," zen dikire zëno kim kwasang naban gwë gwek.

* 1:1 1:1 Yoh. 1:1

* 1:9 1:9 Mzm. 32:5; Ams. 28:13; Yes. 1:18

* 1:10 1:10 Rom. 3:9-20

* 2:4 2:4 Yoh. 14:15;

Kristen bose zemka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

⁷ Ano dang tīninak de wenya, ēe an ol ēsesa homē ale gulzim'in. Hwēna men desae orep ēsane gwe-gwekke, desae etan ebe mae hap anakan ēse gulzim'in, "Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen."* Zep ola an angkam en home ēsane gwe'an.

⁸ Yesus nonol nēbe mae hap de kwasang hap zēre mo timni ērak makan lonezimkinen dikim hen kirekam nēnaka kwasang gwibirida gwen hap. Zep kwasang hap de tawa ta gwibinni ansa bap nen blalen gwe-gwibin. Zen ēse en nik zen nēbe mae hap lwa gwizimdin. Sap dekam okama kawesinnik awe, nēno mae mo lowe henna man nwe-mase gwe-gwenan-san de Alap onakore ngatan de zīlbir anenna kiye. Dekam kawesinni man jek-jak gwe-gwenan.

⁹ Zep zi de anakan gunkum, "Ēe ngatan-nakē gwē'an," hwēna zen de Kristen bose zemka husus gwibirida gwenna, zen ki nama kawesinnik gwē'ara.

¹⁰ Diki men zen Kristen bose zemka kwasang neibirida gwenan, zen zen ngatannak lowehe gwe'an. Kire zi mo enhonak kawesinni hom. Zep zen molya ahasa ora srēm san dep tītī da gwibik. Zēna hen molya desan sek gwek.

¹¹ Hwēna men zen Kristen bose zemka husus neibirida gwenan, zen nama kawesinnik lowehe gwe'an, hen kawesinni iwe ēbute halasin gwe'an. Zen hom anakan tame nu'in, "Ēe angkam ora srēm sanē sek gwe'an." Sap kawesinni in mes zēno mae mo nwena tahalebir-zimk.

Okamasa de ensa lwa gwibin srēm hap de ol:

¹² Kitak de ēKristen gwen wenya, em in zen ano walaskam de gubirida gwen wenyaye. An zebē ebe mae hap ale gulzim'in, sap Bian Alap mes eno mae mo karek-karekna Yesus mo syala kon tap gulsuzimki.

¹³ Em in zene nonol Yesusu laīblīblak, em in zebe Kristen zi mo bi wal makan lowe he'an. In zebē ebe mae hap ale gulzim'in, sap em mese tame lak-men Zen Alap han nonol lonesen nakon ē gwekaye.

Hen em ahakon in zene angkam laīblīblak'an, em wal sei-siwirkim de gubirida gwen wenya. In zebē hen ebe mae hap ale gulzim'in, sap em mese ētawa gwek- dowa mo kigisa

de kirekam zauk gublu kīnī gwen naye.

¹⁴ Zep tīngare ano walaskam de gubirida gwen wenya, ēe mae habē ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em kitak mese Bian Alapsa tame lak.

Bi walkam de gubirida gwen wenya, ēe mae habē ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em mese Yesusu tame lak- men Zen Alap han nonol lonesen nakon ē gwekaye.

Wal sei-siwirkim de gubirida gwen wenya, ēe mae habē hen ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em mese Alap onakore sosonna ulink. Em ema Alap mo ola urensik gwe'an. In zebe dowa mo kigisa yauk gublu kīnī gwe'an.

¹⁵ Zep auhu-kamana bahem etan enna lwa gwibin, hen okamanak de kire-kirena bahem enna lwabirida gwen. Men zen auhu-kamana ansa enna nola gwibirin, zen hom Biansa enna nola gweblanan.*

¹⁶ Sap kitak men desae okamanak enna ola gwibirin, an zen:

nēre mae mo tim nikore hole-hlena, nwekam de hlaunkum de hole-hlena, hen bolte-bolte enlalana.

Zen kitak Bian onakore naka hom. Zen nēre mae mo auhu-kama tim nikon wet so gwenan.*

¹⁷ Auhu-kamana an sa jek-jak gwer. Hen auhu-kama hole-hlena, zen hen sa jek-jak gwer. Hwēna men zen Alap mo dwam gwibinni syal nei gwibirin, zen hēndep denaban sa lowehe gwer.

Kristus mo jal zi de hatazan hap de ol:

¹⁸ Ano walas, nen angkam aumwa hap denake lowe he'an. Zep men kirekam aumwa hap de yaklanak dep dena emsa tawa da gwibik, zen kirekam angkam lwa'an. Zen anakan emsa tawa da gwibik, "Kristus mo jal zini sa hata zala." Zep jal zini insa de ngeirblizan hap de zini angkam mes yaing gwezal. Zep man tanga dam gwesi'in, "Nen angkam aumwa hap denake lowe he'an."*

¹⁹ Kristus mo jal zisi de ngeirblizan zini in nonola sap nēbon mae botonkam bitī gwe-gwezak, hwēna ki zep etan wet so gwe-gwek. Eiwakam de bitī gwenanam, ki nama maka nēbon mae lowe he'an. Hwēna in mae hap ki lwak: Nen dikim anakan tame tapan hip, "Zen eiwakam hom bitī gwek."*

²⁰ Hwēna nen kire zisi ema tame la gwibirin. Sap nēbe mae hap Alap mes zēre

* 2:7 2:7 Yoh. 13:34

* 2:15 2:15 Mat. 6:24; Yak. 4:4

* 2:16 2:16 Kej. 3:6; Mat. 4:3-10

* 2:18 2:18 Mat. 24:5;

24:24; 2Tes. 2:3; 1Yoh. 4:3; 2Yoh. 7

* 2:19 2:19 Yoh. 10:26-28; Kis. 20:30

mo Enhona hlě ta sonezimki. Zen in zebe eiwa de tawa tabinni dam ulsuk gwenan.

²¹ Ēe kimě ebe mae hap de ale gulzimdin hip enlala gwe'ak, ēe homě emsa anakan enlala gwibiridak, "Zen hom eiwa dena tame nu'in." Hwěna ēe ama emsa enlala gwibiridak, "Zen man eiwa de tawa tabin niban botonkam denaban kles noso gwe'an."

²² A kire nakon esa Kristus mo jal zini insa de ngeirblizan zini insa dam lasik gwibir: Yesussu men zen anakan zersinni, "Zen nēsa de ngaya tabin hip de Zisi hom"- zen zen. Kirekam de gunnu, zen man anakan de gun nuban apde nē'an, "Bi Zem in hom Tane zemka zer soneka." Zep kire zini zen Eirzi-Biasa man teisyasi'ira.
*

²³ Hen Yesussu de anakan zersinni, "Zen Alap mo Tanesa hom," dekam man hen dam gwesinin, "Zini in hen Bian Alapsa hom tame ta'ara." Diki men zen anakan gunnu, "Yesus Zen eiwa Alap mo Tane," ki zen mes eiwa Eirzi-Biasa tame soka.*

²⁴ Zen in zep, Kristus hup de ola men desa nonola kon emsa tawa da gwibik, emki desa dawem enkam enhonak gwiresik gwen. Zen diki dekam esa Eirzi-Bia han iaha-en gwer.

²⁵ Hen nen de kirekam ziaha-en gwenkam, dekam mese hēndep de lowehe gwen hap dena ulink- men kirekam Yesus Zēna nēsa gu-gubirida gwekaye.*

²⁶ An kitak mesē ep ale gulzimmnin, sap zini man emsa ora srēm san dep tūti da gwibirin.

²⁷ Hwěna Kristus mensa zēre mo Enhona nēbe mae hap hlě ta sonezimki, Zen nama eno mae mo enhonak lwa gwe'ara. Em in zebe aha zisi zen de emsa ol ēšekam tawa ta gwibin hip leibirida srēm gwe-gwe'an. Sap Alap mo Enhona Zen eiwa denaka nēsa tawa ta gwibirida- kitak mensa Yesus hun dikim zeraha-en gwen hap dena dwam ei gwibirinye. Zen bējen boton gwen. Zep Yesus en han de zeraha-en gwennak em tatem ēzauk gwen- Alap mo Enhona men kirekam nēsa tūti ta gwibiridake.*

²⁸ Zen in zep, ano walas, zēre han de zeraha-en gwen ennak em lowehe gwen. Ki Zēn de etan lwahal zannak de zertowenkan, aha-ere enlalakan esa

ērtower. Ki nen molye zēno nwenak saher hap ēhu-huk gwehek.

²⁹ Sap nen tawana, "Alap Zen lalak en nik gwě gwenda." Zen in zep tangan dam gwesik gwenan: Men zen dam-dam enkam lowehe gwenan, zen Alap mo wei-wik gun walas.

3

Alap mo walas de kirekam lowehe gwen hap de ol:

¹ Emki ēenlala gwen: Bian Alap mes kwasangna nēbe mae hap sowehen tangankam golzimki, zep hēndep nēsa gwibiridaka, "Em ano dang tūni tabin walas." Eiwa, wehasa hom, nen eiwa zēno walas tangan! * Hwěna auhu-kama enlala zini molya nēsa anakan tame da gwibik, "An Alap mo walas," sap zen hom Yesussu anakan tame dak, "Yesus Zen Alap mo Tane."

² Ano dang tūinak de wenya, nen an angkam eiwa zen- "Alap mo walas" kam de gubiridan wenyaye. Hwěna Zen hom nēbe mae hap golzimki- dekam de anakan tame gun hup denaye, "Alap mo walasna nen kirekam esa ēliweher." Hwěna nen tawana: Yesus de etan lwahal zankam, zēno kim esa ēliweher. Sap dekam damkam esa kara la gwer, zep zēno kim esa ēliweher.*

³ Zep nen men zene kirekam ēenlala gwe-gwe'an, "Ēe asa Lalak Zini Yesussu zertower," nen zebe nēre mae mo enhona lalak la gwibirin.

⁴ Zini men zen karekna nol gwenan, zen Alap mo olsa kim ja-ja nul gwenan. Sap kitak de karekna mensa zini syal nei gwibirin, zēno ausuna kitak Alap mo olsa dikim ja-ja gun hup dena.

⁵⁻⁶ Zep men zen Yesus hun zeraha-en gwenna, zen bējen kareksa gol tine gwen. Sap nen tawana: Yesus Zen nēno mae mo karek-kareksa de ngan gulsuzimdin hip hata zaka. Sap Zēbon onak hom tangankarek mae naye. Hwěna men zen karekna nol tine gwenan, zen Yesussu de tame tan srēm wenya hen taibliblan srēm wenya.

⁷ Ano walas, men zen ora srēm san dep emsa tūti da gwibirin, bahem salbirida gwen. Men zen dam-dam enkam ēzauk gwenan, zen diki zen Kristussu nērtro'an, sap Zēna dam-dam enkam zauk gwenda.

* **2:22 2:22** Yohanis beyakam suratnak awe Kristen zini nēnaka de dam tasik gwibin hip dena ale gulku - hen yasik tabin hip de zisi de dam tasik gwibin hipye. Bol zaun tanganna, Yesussu de taibliblankam, hen taibliblanna insa de gwēn nakon enlala tatete naban goltrē gwen hap. Nonol tanganna nēnaka de kwasang gwibirida gwenkam de goltrēn. (1Yoh. 2:3-6; 2:9-10; 2:22-23; 3:10; 3:14-15; 4:1-6; 4:13-16; 4:18; 4:20-5:5; 5:12) * **2:23 2:23** Yoh. 14:6-7

* **2:25 2:25** Yoh. 3:15; 5:24; 6:40 * **2:27 2:27** Yoh. 14:26; 16:13-14 * **3:1 3:1** Yoh. 1:12-13; Rom. 8:14-17; Gal. 4:6-7; Ibr. 2:11-14; 12:5-10 * **3:2 3:2** 2Kor. 3:18; Plp. 3:21

⁸ Hwëna men zen karekna nol tine gwenan, zen eiwa dowal mo kigi mo bi gwibiridan walas. Sap dowal mo kigina in zen nonol lonesen nakon karek gonna kon gwesik hanaka, hëndep angkam nama gol tine gwenda. In zep Alap mo Tanena in hata zaka- zëno syal karekna insa dikim dri yulsublun hap.*

⁹ Zep Alap mo wei-wik gun walasna, nen bëjen kareksa de gol gwen ennak lowehe tine gwen, sap Alap mo Enhona, Zen enho nakon nësa golëgwë gwenda. Nen sap kie kareknak altil gwenan. Hwëna nen bëjen zëwe en ëdohon gwe-gwen, sap nen an Alap mo sipni.*

¹⁰ Zep a kire nakon esa zisi tame la gwibir, "Zen Alap mo walas," ahaksa, "Zen dowal mo kigi mo walas":

Men zen dam-dam enkam ëzauk gwenan, zen Alap mo walas. Hwëna men zen kirekam ëzauk srëm gwe-gwenan, zen Alap mo walassa hom.

Hen men zen Kristen bose zemka kwasang neibirida srëm gwe-gwenan, zen hen Alap mo walassa hom.

Kristen bose zemka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

¹¹ Em kime ëKristen gwek, dekam zep anakan emsa tawa da gwibik, "Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen."

¹² Nen bap nen Kaen Bak mo kim ëgwë gwen- men zen oso zemka zip sokaye. Zen in dowal mo kigi mo bi gweblan walas. Zen mae hap zip soka: Sap oso zem in dam-dam enkam Alap mo nwenak gwë gweka. Hwëna zëna kareksa gol gweka. In zep husus gweblaka.*

¹³ Zep aya-wal oso-wal, bahem tengg-wanbirida gwen- auhu-kama enlala zi de emsa husus gwibirida gwen naye.*

¹⁴ Sap menkam nen juwen ora sane sek gwe'ak, hwëna angkam mese ëngaya gwen hap de orana dam lasil. Nen zebe nère mae mo Kristen bose walya kwasang eibirida gwenan. Zen in zebe hen anakan nënaka dam lasik gwibirin, "Nen angkam ëngaya gwen hap de ora sane sek gwe'an." Zep a kire nakon esa zisi tame la gwibir: Kristen bose zemka men zen kwasang neibirida srëm gwe-gwe'an, zen nama tin hip de ora san sek gwe'an.

¹⁵ Hen Kristen bose zemka de husus gwibirida gwenna, zen nwe-masena apdenak- zi ta gwen zi nibanye. Kirekam de ëgwë gwen zini, zen hen nama tin hip de ora san sek gwe'an.*

¹⁶ Yesus kim nësa dikim ngaya tabin hip Zënaka sosok taka, nen dekon zebe anakan dam ulsuk, "Kwasangna zen kirekam." Zen in zep nen hen diki kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen, hëndep nen hen nen nère mae mo timni sosok gul gwen- aha zisi dikim ngaya ta gwibin hipye.*

¹⁷ Hwëna emki ëenlala gwen: Zi de tahalha srëmkam gwë'anam, zen de anakan tame gu'unam, "Ano Kristen bosena wakin tahalhakam gwë gwenda," hwëna zen de mas gweblan srëmkam, dekam man tangan dam gwesinän, "Alap onakore kwasangna hom tangan zëbon onakye.*"

¹⁸ Ano walas, nen bap nen ëk enkam Kristen bosyansa waba hap kwasang gwibirida gwen. Hwëna nen diki eiwakam nen kwasang gwibirida gwen- dawemsa de goltrei gwizimdinkim.

¹⁹⁻²⁰ Nen de kwasangsa kirekam goltrei gwizimdinkim, zen dekam zebe nënaka dam lasik gwibirin, "Nen an eiwa Bian Alap mo bi gwibiridan walas sake." Sap eiwa kirekam, hwëna nen kime Alapsa abe la gwenan, dekam zep hwëna titik gwen enlalana enhonak anakan hata gwenda, "Eë ba hap de Alapsa goltul seblan hap?" Hwëna Alap Zen kitak zi mo enhona tame ta gwizimnira. Zep Zen man nëno mae mo enhonak de titik gwen enlalana insa nëp tame ta gwizimnira. Hwëna Zen hom kire hap nësa husus gwibirida gwenda. Zen in zebe Alapsa de abe ta gwenkam nère mae mo enlalana anakan së la sone gwibirin, "Eë an zère mo walas sake. Zep eë ba hap de titik gweblan hap?"

²¹ Ano dang tininak de wenya, nen de Alapsa abe tan nakon titik gwen srëmna, ki sap esa banakare mae hap saher srëmkam abe la gwer.*

²² Sap dekam anakane dam ulsuk gwenan, "Eë ama zère mo ol san hen dwam gwibin sin ang gwe-gwe'an." Kirekam de enho nakon titik gwen srëmkam abe tanna, dekam zebe ulin gwenan.

²³ An zen tangan zère mo ola- nen de desan ang ta gwen hap denaye:

"Ano tanena Kristus Yesussu em taibliblan, hen enaka em kwasang gwibirida gwen.*"

²⁴ Men zen kirekam Alap zère mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenan, zen mes zère han nëraha-en gwek, hen Zen mes depan mae golëaha-en gweka. Hen nëbe mae hap mes zère mo Enhona ing ta

* 3:8 3:8 Yoh. 8:44 * 3:9 3:9 1Yoh. 5:18 * 3:12 3:12 Kej. 4:8 * 3:13 3:13 Yoh. 15:18-25 * 3:15 3:15 Mat.

5:22; Why. 21:8 * 3:16 3:16 Yoh. 10:17-18; 15:13 * 3:17 3:17 1Tim. 5:8; Yak. 2:15-16 * 3:21 3:21 Ibr. 4:16

* 3:23 3:23 Im. 19:18; Mrk. 12:31; Yoh. 6:29; 13:34; 15:12; 15:17

sonezimki, nen in zebe anakan dam ulsuk gwenan, “Eiwa, Zen mes tangan nëban mae golëaha-en gweka.”*

4

Mae hap de ol: Nen zëre mo tawa tabin nikon esa yasik ta gwibin hip de zini dam lasik gwibir.

¹ Ano dang tininak de wenya, bahem na-en taiblibirida gwen- zini men zen ebon mae onak anakan ëgu gwe'an zalye, “Ëe an Alap mo Enho nakore olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip de zi.” Sap yasik tabin hip de zini mes beyakam yaing gwezak. Zep emki akasibirida gwen-dekam de anakan tame tabin hipye, “San ha zëno mae mo tawa tabinni Alap onakorena? San ha Zëbon onakore naka hom?”*

² Zi de damnak anakan tonbirida gwenna, “Kristus Yesus Zen eiwa zi tangankam hata zaka,” zen dekam de dam tasin, “Zëbon eiwa mes Alap mo Enhona ing gwe heka.”*

³ Hwëna zen de anakan gunkum, “Yesus zen zi tangankam hom hata zaka,” kire zini zen Alap mo olsa hom ayang gul gwe'ara. Zen hwëna Kristus mo jal zi mo olsa ayang gul gwe'ara. Emsa mes anakan tawa da gwibik, “Kristus mo jal zini sa hata zala.” Hwëna zëno enhona angkam man okamanak syal gwe-gwe'ara.

⁴ Ano walas, nen an hwëna Alap mo wei-wik gunnu, nen zebe yasik ta gwibin hip de zi mo tawa tabinni insa ja kul guk kinî gwenan. Sap Alap mo Enhona men Zen nësa ing gwe hebiridaka, Zen Zensoson Zi niye. Dowal mo kigi mo enhona in zen auhu-kama enlala zinik ing gwehe gwenda, zen soson naka hom.*

⁵ Yasik ta gwibin hip de zini, zen hwëna auhu-kama enlala zi. Zep zëno mae mo ol toranna hen auhu-kama enlala en san. In zep ahakore auhu-kama enlala zini desa i-san i-san neibirida gwenan.

⁶ Nen an hwëna Alap mo bi gwibiridanna. Zep nëno mae mo ol toranna, zen Alap onakorena. Men zen Alapsa tame dak, zen en zep nësa nasalbirida gwenan. Alap mo walaskam de gubirida gwen srëm wenya, zen zep nësa nasalbirida srëm gwe-gwenan. Nen dekon zebe anakan kles oso gwenan, “An eiwa Alap mo Enho nakore naka ayang gul gwe'ara,” ahaksa, “An yasik tabin hip de zi.”

Alap mo kwasangnak de lowehe gwen hap de ol:

⁷ Ano dang tininak de wenya, nen nënaka kwasang gwibirida gwen, sap kwasangna zen Bian zëre onakon nëp hata gwizimninza. Tingan men zen kwasang naban lowehe gwenan, zen Alap zëre mo wei-wik gun walas hen Zënaka de tame tan wenya.

⁸ Men zen kwasang srëmkam lowehe gwenan, zen hom Alapsa tame da'an. Sap Alap Zen kwasang-kwasang enna.

⁹ Zen in zep Alap Tane aha-ere zemka nësa dikim ngaya tabin hip zer soneka. In zebe anakan dam ulsuk gwenan, “Eiwa, Alap mo nëbe mae hap de kwasangna mam tanganna.”*

¹⁰ Nen home orep Alapsa enna ola gwe-blak. Hwëna Zen en sërkmam nësa kwasang gwibirida gweka, zep hëndep Tane aha-ere zemka nëbe mae hap de kwasang hap zerguku- nëno mae mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin hipye.*

¹¹ Ano dang tininak de wenya, Alap in kirekam nësa kwasang gwibiridaka, zep nen hen kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen.

¹² Zini nen hom tangane Alapsa nwekam hla la gwenan. Hwëna nen de nënaka kwasang gwibirida gwenkam, dekam zep nwe-mase gwe-gwenan: Alap man nësa golëaha-en gwe'ara, hen zëno kwasangna dekam zep nëno mae mo enhonak bil gwe-gwenan.

¹³ Zen mes zëre mo Enhona nëbe mae hap zerzimki, nen in zebe anakan dam ulsuk gwenan, “Nen mese Deban ëraha-en gwek, hen Zen nëban mae golëaha-en gwe'ara.”*

¹⁴ Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe kië ëre mae mo nwekam Yesussu hla la gwek. In zebë angkam anakan eiwa de gul gwizim'in, “Bian Zen eiwa mes Tane zemka zer soneka- okamanak de zisi dikim ngaya tabin hipye.”

¹⁵ Zep men zen anakan gu gwenna, “Yesus Zen eiwa Alap mo Tane,” kire zini zen mes Alap han zeraha-en gweka, hen Alap mes deban zeraha-en gweka.

¹⁶ Zep angkam nen mese tangan Alap mo nëbe mae hap de kwasangna tame uk, hen nen angkam ema tangan kwasangna insa blol eibi'in. Eiwa, Alap Zen kwasang-kwasang enna. Zep men zen kwasang naban lowehe gwenan, Bian mes deban mae golëaha-en gweka, hen zen mes Bian han nëraha-en gwek.

¹⁷ Kirekam de zeraha-en gwenkam, zen dekam zep zëre mo kwasangna nëno mae mo enhonak saltil gwenan, hëndep zen

* 3:24 3:24 Rom. 8:9 * 4:1 4:1 Ul. 13:1-5; Yer. 23:9-22

* 4:2 4:2 1Kor. 12:3

* 4:4 4:4 1Yoh. 5:4-5

* 4:9

4:9 Yoh. 3:16

* 4:10 4:10 Rom. 5:8-10

* 4:13 4:13 Rom. 8:15-16; 2Kor. 1:21-22

de bil gwenkam dekam saher srëmkam esa aumwa hap de klis gunnuk Alapsa ërtower. Nen mae hap esa ësa her gwe srëm gwer: Sap nen kim nënaka kwasang eibirida gwenan, nen dekam Yesus mo kime okamanak lowe he gwenan.

¹⁸ Zep bap nen Alapsa anakan airi gweblan, "Zen sa nësa karek tabiri." Zi mo enhonak, Alapsa de airiblan naban Alap onakore kwasangna in han bëjen siri nën. Alap onakore kwasang de nëno mae mo enhonak bil gwenkam, zen dekam zep Alapsa de airiblan hap de enlalana jek-jak gwe-gwenda. Zep zi de nama Alapsa airi gweblanna, dekam man dam gwesinin, "Zëno enhonak de Alap onakore kwasangna hom bil gwe'an."

¹⁹ Sap nonola Alap nësa kwasang gwibiridaka. Nen in zebe hen angkam Zëbon onakore kwasang naban lowe he gwenan.

²⁰ Zep zi de anakan gunnu, "Ëe ama Alapsa ensa lwa gweblanan," hwëna zen de Kristen bose zemka husus gwibirida gwenna, zen boton tamna. Kristen bose zemka de kwasang gweblan srëmkam, zëre mo nwekam de hla ta gwen naka, zen ki hwëna banakan de hla ta gwen srëm Zini Alap ensa enna lwa gweblan hap?

²¹ Sap Bian mes nësa gubiridaka, "Zini men zen Asa enna nola gweblanan, zen diki Kristen bose zemka zen hen kwasang gwibirida gwen."

5

Mae hap de ol: Nen dikim Yesussu taibliblan hap, Alap mes nëbe mae hap ola eiwa de gulzimki.

¹ Men zen Yesussu anakan daibli gweblanan, "Zen eiwa Alap mo Tane- nësa de ngaya tabin hip Dena," kire zini zen Alap mo wei-wik gun walas. Kire zini hen Bi zem Alapsa man ensa nola gweblanan, hen Alap mo wei-wik gun walas bose zemka man kwasang neibirida gwenan.

² Zep nen de Alapsa ensa lwa gweblankam, hen zëno ol san de enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam mes dam gwesinin: Nen esa hen Bian mo tingare wei-wik gun walasna kwasang eibirida gwer.

³ Sap men zen Alapsa enna nola gweblanan, zen sa zëno ol san ang ta gwer. Hen zëno ol san de ang tanna hom nëbe mae hap dohon-hon gwizim'in.*

⁴ Nen an Bian mo wei-wik gun walas. Zen in zebe auhu-kama hole-hlena ja kul guk kini gwenan. Hwëna desa de jaul guk kini gwen hap de sosonna, zen diki Yesussu de taibliblan en nakone ulin gwenan.*

⁵ Men zen anakan daibli gwebla'an, "Zen eiwa Alap mo Tane," zen zen auhu-kama hole-hlena insa ja nul guk kini gwe'an. Kire srëm wanya bëjen.

⁶ Kristus Yesus Zen eiwa zi tangankam hata zaka. Te-lidak son nakon in zep zëno tim nikon ho naban kala ban wet nosok. Zen ho en hom wet sok. Hwëna kala ban ho naban dang gulblun weina in kon wet nosok. Zep man tangan dam gwesinin: Zen eiwa zi tangankam hata zaka.* Alap mo Enhona hen kirekam nëno mae mo enhonak eiwa gul gwenda, "Zen eiwa zi tangankam hata zaka." Hen Bian mo Enhona Zen Bëjen boton gwen.

⁷ Zep Bian Alap mes dekam de nëbe mae hap eiwa guzimdin hip dena dahan goltreizimki:*

⁸ Ahana hona in zen hlëwe hezak.

Ahana kala in zen wet sok.

Hen ahana Alap zëre mo Enho.

Hwëna dan-ahare eiwa de gunnu in mo dam gulsunnu, zen aha-en. An zen: "Yesus Zen eiwa zi tangankam hata zaka."

⁹ Zen zep hen anakan lwa'an: Dan-ahare zi de banakare maesa eiwa gunnu, emaka laiblibirida'an. An hwëna angkam Bian Alap Zën dan-aharena inkam eiwa de gu'ura- nen dikim hen anakan taibliblan hap, "Zen Zen eiwa- zëno Tane naye."

¹⁰ Nen men zene Alap mo Tanena insa laibli gwebla'an, Alap man nëno mae mo enhonak kirekam hen eiwa de gul gwenda. Zen dekam zebe tangan anakan dam lasik gwenan, "An eiwa Zen tangan." Alap Zën mes ki kirekam nëbe mae hap eiwa de gulzimki, zep zi de kirekam Tane zemka taibliblan srëmkam, zen ki Alapsa gu gwebla'ara, "Zen boton tamna."

¹¹ Hwëna Alap sap mes anakan eiwa de gul gwizimki, "Ëre mo Tane naban de zeraha-en gwen wanya kip, Ëe mesë hëndep de ëngaya gwen hap dena golzimk."

¹² Men zen Tane zemka taibliblankam nëraha-en gwe'an, zen mes hëndep de ëngaya gwen hap dena nulin. Hwëna men zen nëraha-en gwe srëm gwe'an, zen hom nul in'in.

Aumwa hap de ol zim-zim:

* 5:3 5:3 Yoh. 14:15; 14:23-24 * 5:4 5:4 Yoh. 16:33 * 5:6 5:6 Yoh. 19:34-35 * 5:7 5:7 Yohanis mo suratna ansa kim lun Latin olkam ale nul gwek, dekam zini man lun tangan awe mas gulku, "nëbe mae hap eiwa de gulzimdin hip dena ngatan zi mo langnak goltreizimki: Zen Bian Zëna, zëre mo ola, hen zëre mo Enhona. Hen dan-ahanna in, zen aha-en. ⁸ Hen okamanak de nëbe mae hap eiwa de gulzimdin hip dena dahan goltreizimki..." Hwëna desa Yohanis hom ale gulku. Aha mas nuk.

¹³ Em in zen kirekam laibliblak, ëe in zebë kire hap denaka de ebe mae hap ale gulzimdin hip dwam gwer- em dikim anakan ëtawa gwen hap, "Ëe mesë hëndep de ëngaya gwen hap dena insa ulink."*

¹⁴ Zep angkam mes tangan dam gwesik: Bian man nëno mae mo abena sal gwenda- nen de zëno dwam gwibin sin abe tankamye. Nen in zebe saher srëmkam Alapsa abe la gwenan.*

¹⁵ Hen Bian de nëno mae mo banakare mae hap de abesa sal gwenkam, dekam mes dam gwesinin, "Zen sa kiresa nëbe mae hap gol gwizimdi." In zebe kirekam ulin gwenan.

¹⁶ Zep em de ere mo Kristen bosesa anakan tol hla tanna, "Zen man ora dawem nakon syal he'ara," dekam Biansa em anakan abe tan, "Emki etan zini ansa ora dawem san dep dam tasik sonen." Dekam sa etan desa dam tasik sonera. Hwëna ahakorena sërkam tangan Kristussu de hli tankam syauk sun de ora san dep ësyalhe gwenan. Kirekam de zi hip ëe homë emsa gubirida'an- zëbe mae hap de kirekam Biansa abe tan hapye.

¹⁷ Tingare kirekam-kirekamna, zen sap eiwa kitak karek. Hwëna syauk sun dep de karekna hen ki. Hen syauk srëm san dep dena hen ki. Syauk srëm san dep de ëkarek gwen zi hip, em de Biansa abe ta gwenkam, Zen sa tap gulsuk gwizimdi.

¹⁸ Nen tawana, Alap mo wei-wik gun walasna nen bëjen kareksa gol tine gwen. Sap Alap zëre mo Tanena man nësa kara ta gwibirida, zep dowal mo kigi ba kon dep?- nësa golek de tabir tine gwen naye.*

¹⁹ Nëna tawana: Nen an eiwa Alap mo wei-wik gun walas. Hwëna tingare auhukama enlala wenya, zen kitak dowal mo kigi mo irik ginnik lowehe gwe'an.

²⁰ Hen nëna tawana: Ngaya Zini Alap mo Tanena mes hata zaka, hen Zen mes Bi zemka dikim tame tan hap dena nëbe mae hap golzimki. Nen kime Tane Zem in han taibliblankam ëraha-en gwek, zen dekam zebe hen Bi zeban ëraha-en gwek. Kristus Yesus Zen hen eiwa Alap, hen Zen Zen- ëngaya gwen hap de ausu naye.

²¹ Zep ano dang tini tabin walas, yang tabin alap-alapsa aes eisibirida gwek.

* 5:13 5:13 Yoh. 20:31
4:4; Yak. 4:7; 1Ptr. 5:8-9

* 5:14 5:14 Yoh. 14:13; 16:23; 1Yoh. 3:21-23; Ibr. 4:16; 10:19-20

* 5:18 5:18 1Yoh. 3:9;

Yohanis mo surat ahana

¹ Suratna an, ère mo somol hap- mensa hen Alap ngaya gwen hap dam gulsukuke, hëndep walas zeban,

zi bogola abon onakon: *

Dawem! Èe ama emsa kitak kwasang gwibirida gwenan, sap nen apdekam Alap onakore eiwa de ol sane ang ta gwenan. Hen tingan men zen eiwa de ol san ang ta gwenan, zen hen man emsa kwasang neibirida gwenan.

² Nen mae habe nënaka kwasang eibirida gwenan: Sap Alap mes eiwa de ola nëno mae mo enhonak ing gul soneka, hen ola in molya nëbon mae onakon jek-jak gwek.

³ Bian Alap Tane Zem Kristus Yesus hun sa dawemna hen kwasang-kwasang zemka mamkam nëbe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zère nik mo taha terenak esa lowehe gwer. Zen kirekam sa nëbon mae lwa gwer- nen de nama kwasang-kwasang naban eiwa de ol san ang ta tine gwenkamye.

Eiwa de ol san de ang ta gwen hap de ol:

⁴ Èe ama tangan sam gwesik eno ahakore walassa de anakan salbiri-dankam, "Zen eiwa de ol san ang ta gwe'an"- men kirekam Bian nësa gwibridakake.

⁵ Ano dang tūnīnak de wenya, nen nënaka kitak kwasang gwibirida gwen. Kirekam de ep ale gulzimdinkim, èe ol èse san dep homē emsa titi tabi'in. Hwēna men desae orep nëna èsane gwe-gwekke- desaē etan ebe mae hap èse gulzim'in.*

⁶ Kwasangna in a dekam esa oltrei gwizim: Bian mo ol san de ang ta gwenkam. Hen mam tangan wenya, mensa nonol lonesen nakon ena èsane gwe-gwek, zen a kirekam moye: "Em enaka kwasang gwibirida gwen."

⁷ Sap yasik tabin hip de zini bira! Zen beya nik è-è san namjanbiridanda gwe'an. Zēno mae mo tawa tabinni, zen a kirekam moye, "Kristus Yesus Zen zi tangankam

hom okamanak hata zaka." Zep zi de kirekam emsa gwibridanna, zen emsa de yasik tabin hip de zi hen Kristus mo jal zi. Zēno mae mo teipsinni, zen sa hata zala. Hwēna zen in angkam zēno olsa ebe mae hap hamal hap ayang nul gwizim'in. †

⁸ Em hwēna ora dawem sane ang ta gwe'an, zep dawem enkam enaka kara la gwibik. Sap Alap ngatan zi mo langnak dawemna mam naka nëbe mae hap lam gulzim'ira. Hwēna eme etan aha ora san ang ta'ak, ki em molye dawemna insa ulink.

⁹ Anakan mana emsa yasik dabirink, "Em in namae Kristus hup de tawa tabin ennak langanak lowe he'an. Desa baes eibik. Èe mesē til kinin ora san hles yablak." Hwēna kire zi mo enhonak Alap hom gwē gwenda. Diki men zen Kristus hup de tawa tabin ennak lowehe tine gwenan, zen diki kire zi niban Bian Alap Tane Zem Yesus hun enho nakon olēlowehe gwenda.

¹⁰ Zep zi de ebon mae onak srē de ora san dep de tawa tabinsi golhata zanna, bahem gola kon zer irin, hen bahem mae anakan gublun, "Dawem."

¹¹ Sap em de kire zisi zer irinkim, em hen dekam mese jowenda- san de syal bose zem.

¹² Ano ola sap nama beyana- desa de ebe mae hap ale gul sonezimdin hipye. Hwēna ama enlala gwe'an, "Suratkam ba hap de." Diki dawemna amjanbinkim de emsa èkkam tawa tabin hibē dwam gwe'an. Dekam nëno mae mo isrip-srina sa tangan taman kinil.

¹³ Eno we aya mo wasalna- mensa hen Alap èngaya gwen hap dam tasibirki, dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. ‡

* **1:1 1:1** Yohanis "somol" kam san ha somol tangan zikhip hom yap ki ale gulbirki? San ha Kristen we hap ki "somol" kam ale gulbirki? Ahaksa san ha diki gulk sun de ol blaorankam jemah hap "somol" kam ale gulku? Kirekam de dam gulsunkum, "walas" zem zen jemah iwe de zi. Mae hap mes yap kirekam gulk sun de blaorankam ale gulku: Kristen zi mo jal zi de anakan dam gulsun srēm hap, "Zen nara hap kirekam ale gulzimki?" Yohanis hen awe zère mo bosena man golzabeka- men kirekam hen zère mo Ol Dawem ale gunnuk golzabe gwekake. (Yoh. 13:23; 19:26; 20:2) Yunani olkam Kristen zi mo nol-nola, "zi bogol" kam nenbirida gwek- men kirekam angkam "penetua" kam nenbirida gwenanke. * **1:5 1:5** Yoh. 13:34 † **1:7 1:7** Kristus mo jal zi mo teipsin zi hip de ola, emki hlaun: Mat. 24:5; 24:24; 2Tes. 2:3-4; 1Yoh. 2:18-23; 1Yoh. 4:1-6 ‡ **1:13 1:13** Ayatnak awe "we aya" kam hen "walas zem" kam, san ha Yohanis etan gulk sun de ol blaorankam ale gulzimki? Kirekam de lwankam, zēno dam gulsunnu, zēwe de jemah hen jemah iwe de Kristen zi- men desa Yohanis zēna dekam golēgwē'ankake.

Yohanis mo surat dan-ahanna

¹ Ère mo dang tīnīnak de waslasna Gayus Bak hap,

zi bogola abon onakon:*

Dawem! Èe ama emsa kwasang gwe-gweblanan, sap nen apdekam Alap onakore eiwa de ol sane ang è gwenda.

² Ano dang tīnīnak de waslas, èe ama Biansa abe ta gwenan- em dikim dawemkam hen sang-sang srēm kam gwē gwen hap, men kirekam hen eno enhona dawemkam hen tatetekam lwa gwe'arake.

³ Èe ama tangan sam gwesik- nēr hom kim nēre nik mo Kristen bōse walya ebe hap dena asa anakan nenbla zakye, "Eno waslasna Gayus Bak eiwa dawemkam tangan eiwa de olak tal gwešī'ira, hen desan en ang gwe-gwe'ara."

⁴ Ano isrip-sri gwibin tanganna zen in zen- ère mo walaskam denaka de kirekam salbirida gwen naye, "Zen nama Alap onakore eiwa de ol san ang ta gwe'an." †

Kristus mo nganak de syal ta gwen zisi de mas gwibirida gwen hap de ol:

⁵ Ano dang tīnīnak de waslas, èe ama eno syala sam gwesik gwibirin. Zini men zen Kristus mo ngana è-è san namjan-blanda gwenan, ‡ eno ènak kim yaing gwe-gwenanzal, em ema desa dawemkam mas gwibirida gwenda hen lup gulin gwenda-sap eno tame tabin srēm zi mae naye.

⁶ Zep kim etan lwan dahal gwenanzal, zen man awe de aya-wal oso-walya tagal gwennak ebe hap dena anakan donbirida gwenanzal, "Gayus zen dawemkam nēsa kwasang gwibirida gwenda." Em esa sam gwešīlī- etan de sek gwezan wenya ansa de ora san dep mas gwibiridankamye. Sap dekam Alap mo bosesae teip gulsuk gwebla'ara.

⁷ Zini in Yesus hup de ol dawemsa de gol haladan hap sek gwe'an. Zep zen anakare enlala naban sek gwe'an, "Èe homē Yesussu de tame tan srēm zisi blol eibirida'an. Zen diki Yesussu de tame tan wenyik sa totoresasa asa mas neibirida gwer."

⁸ Zep nēbe mae hap man tangan sam gwešī'in- kire zisi de lup gulin gwen naye.

* **1:1 1:1** Yohanis awe hen zēre mo bosena man golzabeka- men kirekam zēre mo Ol Dawem ale gunnuk golzabe gwekake. (Yoh. 13:23; 19:26; 20:2) Yunani olkam Kristen zi mo nol-nolkam de wenya, "zi bogol" kam nenbirida gwek- men kirekam angkam "penetua" kam nenbirida gwenanke. Mae hap mes yap bōse zemka golzabeka: Kristen zi mo jal zi de anakan dam gulsun srēm hap, "Suratna an zen ale gulku." † **1:4 1:4** "Walaskam dena" mensa Yohanis awe enlala gwibiridaka, zen tīngare zini men zen zēbon onakon Yesussu daibliblakke. ‡ **1:5 1:5** Men zen Kristus mo nganak è-è san namjanbiridanda gwek, zen ahakon Yohanis mes yap lup gul sone gweka. § **1:12 1:12** Yohanis suratna an Demitrius Bak hon mes yap gol soneka.

Sap dekam nen ema zēno mae mo syal dawemna iwe mas ta'an- Alap onakore eiwa de olsa de gol halada gwennakye.

⁹ Èe kiē sap suratna nonol tīngare langna iwe de Kristen zini ebe mae hap ale gul sonezimk- em de kirekam Kristus mo nganak de syal ta gwen zisi lup gulin gwen hap denaye. Hwēna Diotrefes Bak zē-en de mam gwen hap dwam gwe-gwenda. Zen ano mae mo ol san bējen ang gwen.

¹⁰ Zep aen de hata zankam dekam asa emsa damnak tonbiridazal- zēno karekna mensa abe mae hap gol gwizimniraye, asa de totore olkam tonsubirida gwenkam. Hwēna asa en hom ki karek ta gwibirida. Hwēna Kristus mo nganak de syal ta gwen zini men zen zēno ènak yaing gwe-gwenan, zen hom mae gol zem kon lup gulin gwenda. Hwēna men zen sap lup gul irin hip èhohle gwe-gwenan, desa hwēna man anakan jalse gwibirida gwenda, "Eme lup ul in'ik, èe asa emsa jemamna an kon golēalsa soner."

¹¹ Zep ano dang tīnīnak de waslas, nen hap nen karek gol gwen zi mo lowehen san ang è gwen. Diki dawemsa de gol gwen zi mo lowehen en san nen ang è gwen. Men zen dawemna syal nei gwibirin, zen Alap mo bi gwibiridan wenya zen. Men zen karekna nol gwenan, zen hom Alapsa tame da'an.

¹² Emki dawemkam Demitrius Baksa zer irin. Zen hen mes eiwa de olak tal gwešikī, hen tīngare awe de Kristen bōse wal om man tangan sam neisik gweblanan. Èe ère mo wal bōse walya ban zebē emsa en sonebla'an, "Zini an dawemna." Hen ena tawana: Ano mae mo ola zen eiwa dena. §

¹³ Ano ola sap nama beyana- ebe hap de ale gul soneblan hap denaye. Hwēna èe ama enlala gwe'an, "Suratkam ba hap de."

¹⁴ Sap nabakam asa emsa duweblazal. Zen dekam esa dawemkam lora.

¹⁵ Dawem! Em Alap mo taha terenake gwē gwenda. Awe de eno aya-wal oso-walya dawem ensa ep nol sonebla'an. Ano mae mo dawem gol sonenna ansa emki iwe de aya-wal oso-wal hap aha-en aha-enkam ayang gul gwizimdin.

Yudas mo surat

¹ Suratna an tūngare Alap mo hlil irin wenya ebe mae hap.

Em Bian Alap mo kwasang gwibiridan wenya,

hen Kristus Yesus man emsa kara ta gwibi'ira.

Kristus hon de babu gwen zini, Yakobus Bak mo osona Yudas onakon:*

² Dawem! Diki Alap Zēn sa kae-kaena hen kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap gol gwizimdi. Hen nen zēno taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Emsa de yasik tabin hip de zini mes ebon mae onak sowēkam bitī gwezal, hwēna Alap sa karek tabiri.

³ Ano dang tininak de aya-wal oso-wal, ēe sap dawemkamē akasik gwe'ak- sangankam de ebe mae hap ale gulzimdin hip. Hwēna dekon zebē sak: Emsa de yasik tabin hip de zini mes ebon mae onak bitī gwezak. Ēe ama sap menkam kalang gwek- hēndep de lowehe gwen hap denaka de ebe mae hap ale gulzimdin hip, men desa Kristus nēbe mae hap syal gwibir-zimkike. Hwēna angkam nabakamē suratkam emsa titi tabi'indekam de nēre mae mo Kristussu de taibliblan hap dena insa golluwe gwen hap. Sap Alap srēn-srēnkam hom ēngaya gwen hap de ola gol gwizimnira, hwēna Zen mes aha-en zēre mo hlil irin zini nēbe mae hap golzimki- nen dikim karek-karek nakon wet so gwen hap denaye.

⁴ Hwēna emsa de yasik tabin hip de zini in mes aningkim ebon mae onak bitī gwezak. Zēre mae mo karek-karek nakon, zep dam gwesik gwe'an: Zen Alapsa de tame tan srēmna. Zen man anakan titi da gwibirin, "Alap Zen kwasang-kwasang enna, zep Zen molya nēsa kahalo en hap karek tabiriki." Zen ēk enkam man ēgu gwenan, "Ēe an Kristen zi," hwēna zēno mae mo tawa tabinni in, dekon zep nwe-mase gwe'an- san de nēre mae mo Teipsin Zini Bian Yesussu de anakan gublunna kiye, "Zen aban apdenak." Zep Alap orep mes kire zini zēre mo ol ale gunnuk karek tabin hip gu-gubiridaka.

⁵ Em sap ansa orep mese ētawa gwek, hwēna ēe ama etan emsa enlala sobirida'an: Bian orep mes Israel mo auyan-azana Mesir kon gwiswe soneka. Hwēna men zen Zēnaka daiblibla srēm gwek, desa hwēna man timbwas tabiriki.*

⁶ Alap zēre mo dam taha nakore zini hen kirekam gweibiridaka: Men zen zēre mae mo syala kon de wet so gwen hap ēsosan gwek, zep hēndep zēre mo lowehe gwenna hli nuk, Alap zep desa okama otdenak de bwi kawesinnik kang gul neka. Zen zēwe besi dokotkam de tahalebin nik lowehe gwenan. Alap mo klis gun hup de yakla yalak kim de hata'ak, Zen dekam sa desa sērkam karek tabir zira.

⁷ Ē yala Sodom hen Gomorak de zini, hen zēno golek de ē-ē san de zini, zen hen zēno mae mo kim ēkarek gwek. Zen man ēkahalo sosan gwek hen totore-totore swisa nulin halasen gwek. Zep Alap in kim syaukkum timbwas gulku, Zen dekam tūngare zi hip de ērak hap kang gulku-dekam de anakan tame gun hup, "An kirekam sa hen karek gol gwen zini tinsik gwen srēm syauknuk hēndep denaban lowehe gwer."*

⁸ Emsa de yasik tabin hip de zini in, zen hen kirekam zēre mae mo eisirkim de hlaun sun ang ta gwenan. Zen dekam zep zēre mae mo timni ēkahalo gwe-gwenkam kun da gwibirin. Zen hen teipsin tangan Zini Alapsa man enlala nē gweblan, "Zen sosan tangan naka hom." Hen ngatan zi mo langnak de teipsin-teipsin wenya man lamang da gwibirin.

⁹ Alap mo dam taha nakore zini Mikayel, zen sap wal bose wal zem onakon hen teipsinnī, hwēna sap kirekam zen hwēna hom dowal mo kigisa lamang taka. Zen kim dowal mo kigi naban Musa mo tokna naman-man ēblaka, mae hap, "Diki ēe asa zerhal," dekam Mikayel Bak kim jalse gweblaka, zen hom zēnaka boltere taka. Hwēna zen man sap'nen gubluka, "Zen diki Bian Zēn sa emsa karek tala."

¹⁰ Hwēna yasik ta gwibin zini in, zēna mensa tame nul srēm gwe-gwenan, desa man lamang nul gwenan. Zēno mae mo enlalana totore-totore hole-hle en- gwe mo kim. Zep desan de ang tankam, zep sa hēndep ētimbwas gwer.

¹¹ Kwasang tol, kire zini zen ēngalap gwe-gwen, sap zen zen sa Alap mo sērkam de jala hla nul. Zen Kaen Bak mo gwēn karek san ang ta gwenan. Men kirekam hen Bileyam Bak te-ala en hap Israel mo auyan-azana kahalo san dep yasik tabiriki, zen hen zēno kim de lowehen hap mes ēsam gwesik. Yasik tabin hip de zini in hen Kora Bak han apdenak, sap zen Alap mo gubiridan nakon de wet so gwen hap golēlman gweka. Desa hen sa Alap timbwas tabiri- men kirekam hen Kora Baksa timbwas takake.*

* 1:1 1:1 Mat. 13:55; Mrk. 6:3 * 1:5 1:5 Bil. 14:29-30
Bileyam: Bil. 22:1-24:13; 25:1-3; 31:16. Kora: Bil. 16:1-35.

* 1:7 1:7 Kej. 19:1-24 * 1:11 1:11 Kain: Kej. 4:3-8.

¹² Kristen zini em kime apdekam tembane ta gwenan, dekam hwëna yasik tabin hip de zini in man tangan eban mae de ësiri gwenkam ësam gwesik gwenan. Hwëna dekam eno mae mo tagal gwenna in molya sam gwesik gwek, sap zen in enlala kwae naban. Zen saher srëmkam tembane ngalap-ngalap naban bitì gwe-gwenan. Zen zëna en naka de taiži gwibin hip ëdwam gwe-gwe'an. Zen in boton hap de o kawenna kiye. Nglinak de hla tankam, sap de o hap ëhë'ho gwen. Hwëna asesena kim de tai'inka, dekam sa srën san dep ata tala, zep hëndep bëjen il tìn. Zen san de tèn tamlenak de tē gwen srēm tenya kiye. Tamle gwennak sap de eini kip duwebin, hwëna eini hom. Zen men kiye-san de te de sa naban hëndep zir gwenna. Zen toton bëjen danna tèn.

¹³ Yasik tabin hip de zini in, zen hen men kiye- hi de sërkam ngép-ngép gwenna. Dekam desyana man alpnak yaing ta gwenanzal. Zini in hen kirekam: Totore kirekam-kirekamsa de gulin hala serankam saherak zënaka kang nul gwenan. Zen hen, keisni men zen Alap mo irik gín nikon ëilman gwekke, zëno mae mo kim lowehe gwenan. Keisni in zep nglinak totoresana ora srēm san ëtē nasen gwenan. Hwëna Alap mes zëbe mae hap bwina sërkam de kawesin tangan naka hamal gulzimki- zao de lamkam kang gulnen hap denaye. †

¹⁴ Orep de bongna Hanok Bak, Adam onakon de auyansa aïtbinni, zen tujuna zen.* Zen man ngein sin dep denaka hamal hap gu-gubiridaka- nësä de yasik ta gwibin zisi de Alap karek tabin hip denaka. Zep anakan hamal hap gu-gubiridaka,

“Bira, Bian man zëre mo dam taha nakore zi niban golëyaing gwen hap goleki de gwe'an zala. Zen beya en tangankam golëyaing gwe'an zala- ribu-ribukam,

¹⁵ dekam de tìngare zisi klis gun hup. Alap Zënaka de tame tan srēm wenya, desa sa karek tabiri. Sap zen kirekam-kirekamsa Alap mo dwam gwibin srēm san nol gwenan, hen man donsuk gweblanan.”

¹⁶ Kirekam de yasik ta gwibin zini in, zen man ëtonsuk tine gwenan, hen aha zi en mo kareksa donbirisen gwenan. Hwëna zëna ki zëre mae mo hole-hle san ang ta gwenan. Zen hen zëre en mo bosesa boltere nul gwenan, hen aha zisi botonkam anakan bën-jana da gwibirin,

“Em in aïris”- dekam de beyakam zëbon mae osan de ang tan hap ësyal-syal gwen hap.

Tatetekam de lowehe gwen hap de ol:

¹⁷ Hwëna ano dang tìninak de wenya, hamal hap de ola mensa Yesus mo dam tasibin zini ebe mae hap ayang nul gwizimki, desa bahem tangan eititi gwibin.

¹⁸ Zen ol tan-tanna an desa ebe mae hap nol gwizimki:

“Aumwa hap denak, dekam zini sa Kristen zisi swrë da gwibir: Zen zëre mae mo auhu-kama hole-hle en san sa ang ta gwer-Alap mo dwam gwibin srēm san.” ‡

¹⁹ Zen in zep hëndep kire zi mo syala kon ema ëhliwe gwenan. Zëno mae mo enlalana auhu-kamana awe en dep dena. Sap zëbon mae onak Alap mo Enhona hom.

²⁰ Hwëna ano dang tìninak de wenya, ebe mae hap men kire enkam Alap taiblibin hip de ola golzimki, em zao en ëtal gwesik, hen zao en ëtatete gwek. Hen Alapsa em gu sonehla tine gwen- zëre mo Enho nakore sosonkam.

²¹ Alap mo kwasang-kwasang ennak lowehe gwek. Dekon bahem wet so gwe-gwen. Anakare enlala naban em Bian Yesusu ës gweblan, “Zen aumwa hap denak sa nësä kwasang gwibiridala, hen hëndep de lowehen hap dena dekam sa nëbe mae hap golzimdi.”

²² Men zen Kristussu de taibliblannak ëtatete gwe srēm gwe'an, desa emki enlala kwasang-kwasang naban ëtatete gwen hap titi ta gwibin.

²³ Men zen syauk sun dep de ora san ang ta'an, emki ora dawem san dep alal gul gwen. Hen emki kwasangsa tìngare zi hip goltrei gwizimdin, hwëna deban hen emki anakan ëäiri gwen, “Zëno mae mo kwaena bap zen abon mae onak hlimirin.” Sap zëno mae mo auhu-kama en hap de hole-hlena in, zen san de kwaena kiye.

²⁴⁻²⁵ Nësä de ngaya tabin hip de Zini Alap, Zen sosonna, hen Zen man zëre mo taha terenak nësä kara ta gwibirida. Zen molya syauk sun de ora san dep nësä kara ta sonebiriki. Hëndep aumwa hap denak Zen sa nësä zëre mo ngatannak dep kwang guluda hala. Nen dekam enho kles gwesin srëmkam esa isrip-sri tangan naban zëwe lowehe gwer. Zep nëno mae mo Teipsin Zini Kristus Yesus onakon dikire Alapsa boltere da gwek hen zëno bosena teip nulsulunda gwek. Sap

† **1:13 1:13** Keisni sap bëjen ëilman gwen. Hwëna Yudas mo olak awe kirekam. Enlalana diki kei'i de kara ta gwibin hip de Alap mo dam taha nakore zi. Zen ahakon dowal mo kigi mo yasik tabin sin ang tak, dekon zep ëilman gwek.

* **1:14 1:14** Kej. 5:18-24 ‡ **1:18 1:18** Yudas mo alena awe, Kristen zisi de swrë ta gwibin hip dena, aha dam gulsunnu anakan, “Aumwa hap denak, dekam zini sa Alapsa swrë da gwer.” (2Ptr. 2:18-20; 3:3-4; 1Yoh. 2:16-17; Ef. 4:17-19; 1Kor. 2:14)

tĩngare dawemna hen sosonna zen Zëbon
en lwa'an- sap nonol lonesen nakon,
angkam, hen hēndep denaban. In eiwa
tangan.

Hamal hap de ola mensa Yesus Yohanis hip golblakake

¹ Ola an mae hap dena: Alap mo ngein sin de kalang goltreizimdin hip- mensa Kristus Yesus hup goltrëblakake, dekam de Kristussu de betek gweblan zi hip anakan tan-tan gulzimdin hip, “A kirekam sa nabakam jower.” Dekam zep Yesus zère mo dam taha nakore zisi abon osan dep zer soneka- zen de abe hap ayang gulblun hap. Ano bosena Yohanis. Ëe an hen ahana- Kristussu de betek gweblanna.

² Ëe men desaë Alap onak kitak kara guk, ëe dekam zebë bukunak awe ale guk. In zebë emsa damnak anakan tonbirida gwe'an, “An eiwa Alap mo ola- mensa Kristus Yesus hamal hap nèbe mae hap golzimkike.”

³ Zini men zen de hamal hap de ola ansa aha hap baca nul gwizim'ik, hen men zen ësane gwenkam i-san i-san nei gwibi'ik, zen hë'ho gwibin nika sa Alap onakon hla nul. Sap molya holo gwek dekam sa ki lwal.

Yohanis mo nonol lonesen ol:

⁴⁻⁵ Aya-wal oso-wal men zen Asia mo langnak de tuju enkam de jemataknak lowe- hen da'anke, ëe an Yohanis ama ebe mae hap ale gulzim'in:

Alap in Zen gwë'ara, Zen orep mes gwëka, hen zëno gwënnä molya topse gweblak. Enho zem, Zen tuju nwe-masekam zinik syal gwe-gwenda.* Alap Zëna, Enho zem, hen Kristus Yesus mae sa kwasang-kwasangna ebe mae hap mamkam nol gwizim. Hen nen zëno mae mo taha terenak esa lowehe gwer.

Sap Yesus Zen Zen- Alap hap denaka de tatetekam golluwe gwen hap de Zi niye,

hen tin nikon de nonol ngaya gwen Zini. Zen hen Zen- teipsin tanganna, auhu-kamanak de teipsin-teipsin nikonye. Zen nësa kwasang gwibiridaka, zep tilki. Nëno mae mo karek-karekna dekam zep zère mo kalkam ngan gulsuku- te-lidak son nakon kim wet soblakke.

⁶ Zen dekam zep nësa Bi zem Alap onak dikim lowehe gwen hap siri gulsuku-

dekam de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo kim hëndep denaban zëno bosesa teip gulsuk gweblan hap.

Kristus Yesus Zen Zen- teipsin tangan Zi niye.

Tingare sosonna zen Zëbon sa hëndep denaban lwa gwer. In eiwa!

⁷ Bira! Angkam man hata'ara! Ëe, Yohanis, mesë but de zerati gwe zannak hla ta guk. Kitak de zi de etan ëngaya gwenkam zen kirekam sa hen hla da gul, sap men zen hen dang nulblik. Tingare auhu-kamanak de zini gosa sa dablal. In eiwa kirekam tangan sa ki lwal! In eiwa tangan!

⁸ Alap man nësa gubirida'ara:

“In eiwa kirekam sa lwal, sap Ëe an nonol lonesen nakore Zi, hen aumwa topnak de Zi.

Ëe orep mesë gwëk, hëndep angkam gwë'an.

Ano gwënnä molya topse gwëk.

Kitak de sosonna zen Abon onak.”

Yohanis kim Yesus hup dena esirkim hlaulkuke:

⁹ Ëe an Yohanis. Nen Kristus hon de ang ta gwen wenyä apdekam kareksae oltowe gwenan. Sap sa nësa kire hap karek da gwibir, sap nen anakare enlala nabane lowehe gwenan, “Nen mese Kristus mo irik ginnik bitü gwëk, zep ki nësa neibirida gwe'an.” Asa zep hëndep lang tekna Patmos san dep hiri dak, sap ëe ama Alap onakore Yesus hup de ol dawemsa gol halada gwëk.

¹⁰ Nër hom de Hari Minggukam,† asa dekam Alap mo Enhona bi gweblaka. Dekam zebë ère mo tahan san sramin auku makare ol yawalsa sak- anakan kim asa gublukaye,

¹¹ “In desa kara gu'ura emki bukunak ale gun. Bukuna desa tujukam de jemata hap gol sonezim- men zen Asia mo langnak de tujukam de ë-ënak lowehe song gwë'anke. Ë bosesena: Efesus, Smirna, Pergamus, Tiatura, Sardis, Piladelpia, hen Laodikia.”

¹² Ki zebë tahan san mae hap lero gwëk- “An nara asa tonbla'ara?” Dekam zebë tuju enkam de lampuna hlaludak- emas nakon de syal gweblandan naka.

* **1:4-5 1:4-5** Yohanis awe anakare enkam ale gulku “tujukam de enho”kam. Dam gulsunnu san ha, “tuju enkam de jematsa de kara ta gwibin hip de dam taha nakore zi.” (Why. 1:16; 1:20) Ahaksa aha dam gulsunnu, “Alap mo Enhona- men zen tuju nwe-masekam zinik syal gwenda gwendake.” (Yes. 11:2) Nomor tujuna, zen hen bukunak awe gulk sun de ol blaoran makan ale gul gwëka. Tuju mo enlalana, “sowehen tangan.” † **1:10 1:10** “Hari Minggu” desa Yohanis “Bian mo yakla”kam ale gulku. Orep de ëKristen gwen zini Hari Minggusa man nen gwibik, “Bian mo yakla”kam. Zen mae hap kirekam Minggusa nen gwibik: Sap Yesus Zen Minggukam tin nikon ngaya gwëka.

¹³ Tujukam de lampuna in mo ngirinnik, zao zebê Zini hla tak- Zi Tangan makan, † baju blal ala son naban hêndep tana tahannak nyausubluk. Hen emas nakon de syal gwibin biti yawalsa daulku, hêndep bik danna hatak.

¹⁴ Nol alana ngap-ngapna- men kiye, but ngap-ngapna. Nwena syauk makan nihitilbli'ak.

¹⁵ Tanana man nalilingtilbli'ak- men kiye, tembaga êse ang gunnu. Hen zêno ol-gun aukuna men kiye- ho li yawal zannun aukuna.

¹⁶ Dam tahakam tuju enkam keisni teirensi'inka. Zêno mahala san de nêbok eihya-ngi eihya-ngi ben-benna kiye. Nwe-masena man ngatan gweblaka- men kiye, yakla nwe ngatanna kim bolak zauk gwenda.

¹⁷ Êe kimê hla tak, ki zebê zêno nwenak zi tok makan zanzak. Hwêna ki zep zê dam tahakam asa towanbla ineka- anakare ola ban,

"Bahem aîrîn. Êe an nonol lonesen nakore Zi, hen aumwa topnak de Zi.

¹⁸ Êe an Zen- gaya gwen hap de Ausuna. Êe mesê sap tik. Hwêna emki Asa hla tan: Êe asa hêndep denaban gwê gwer. Tingare sosonna Abon- dekam de zisi gubirida gwen hap denaye, 'Angkam mes zaunun- em dikim tîn hip dena.' Hen kuncina Abon onak lwa'ara- dekam de juwen zi mo langsa gulhlu irin hip denaye.

¹⁹ "In desa ki kara gu'ura, emki bukunak ale gun. Sap in angkam dep dena, hen ngein sin dep dena.

²⁰ Tujukam de keisni hen tujukam de lampuna insa hlauludala, zen gulk sun de ol blaoran makan. Tujukam de lampu emasna in, zen Asia mo langnak de jemat-jemat. Tujukam de keisni insa ano dam tahanak hlauludala, dam gulsunnu, Alap mo dam taha nakore zi- tujukam de Asia mo langnak de jematsa de kara ta gwibin hip dena."

2

Êna Efesusk de Kristen zi hip de surat:

¹ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Efesusk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip, Yesus onakon:

Êe an tujukam de keis nibare Zi. Dam tahakamê teirensik gwe'an.

Hen Êe an tujukam de lampu emas nabare Zi.

² Êe eno mae mo syal gwibinni kitak tawana. Em abe hap de syala dohon-hon tangan nakae ol gwek, hen dawemkame tatem êzauk gwek. Hen Êe tawana: Em karek gol gwen zi niban home olêsiri gwe-gwek. Hen men zen zênaka nen-birida gwek, 'Êe an Yesus mo zer sonen zi,' hwêna em mese sap desa akasibirida gwek, hêndep dekam zebe ahakorena anakan tame la gwibik, 'An nêsa de yasik tabin hip de zi.'

³ Emsa mes ano bose hap karek da gwibik, hwêna em ema êenlala gwe-gwek, 'Sap sa ki asa zêbe hap de jal hap neibirida gwer; hwêna êe molyê kim baes êblak.'

⁴ Sap eiwa, kirekame lowehe gwek, hwêna angkam em a dekone mo êsyalhe kin'an: Orep eno mae mo kwasang-kwasangna mamna. Hwêna angkam mes betek gwer.

⁵ In zep em ere mae mo karek-karek nakon êhalen. Sap em mese ere mae mo nonol lowehen dawem nakon êlanga gwesil. Men kirekame nonol lowehe gwek, kirekam em etan lowehen. Dekon de êhalen srêmkam, ki dekam asa eno mae mo jemat hap de lampuna insa gulsul. Dekam kawesinnik esa etan lowehe gwer.

⁶ Hwêna aha-en ki dawemna ebon mae onak lwa'an: Men kirekam Nikolaus Bak yasik tabin hip de zini gwêka, kirekam de lowe henna em ema hwa kulsuk gwenan-Aena men kirekamê hen hwaulsuk gwenanke.

⁷ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em êsal gwen.

Men zen de tatem êzau'uk, Êe asa zêbe mae hap golzim- dekam de hêndep de gwên hap de tetan dansa twinbin hip, Alap mo nganak denaka."

Êna Smirnak de Kristen zi hip de surat:

⁸ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Smirnak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo

dam taha nakore zi hip,

Yesus onakon:

Êe an nonol lonesen nakore Zi, hen aumwa topnak de Zi.

Êe mesê sap tik, hwêna ama etan gaya gwek.

⁹ Êe tawana: Em tahalha zi, hen kareksa de goltowe gwen zi. Hwêna eiwa dena, eno mae mo ngatan zi mo langnak de kire-kirena beya tanganna. Êe tawana: Yahudi

† 1:13 1:13 Insa "Zi Tangan makan" kam ale gulku, Yohanis man enlala gwêka- men dekam Daniel Bak hamal hap Kristussu ngatan zi mo langnak hla taka. (Dan. 7:13-14) Zao man anakan hla taka, "San de zi tangan."

zini man emsa lamang da gwibirin. Zen sap man zënaka nenbirida gwenan, 'Ēe an Alap mo hlil irin wenyi, hwëna zen mes angkam dowal mo kigi onak bit'i gwek.

¹⁰ Bahem ëairin. Ēe ama emsa gubirida'an: Emsa sa ahakon dowal mo kigina bwinak yal gul nera- emsa dikim akasibiridan hap. Yakana dare taha-tap enkam esa jalom ëk tihinak karekkam loweher. Hwëna tatem em anakare enlala naban ëzaun, 'Sap sa asa dameral.' Ki dekam asa ebe mae hap hëndep dikim lowehe gwen hap de mire sigina lop tazim.

¹¹ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.

Tatem men zen de ëzau'uk, zen molya noltowek- mensa nen gwibirin, 'Hëndep de tin hip dena.' "

Ēna Pergamusk de Kristen zi hip de surat:

¹² Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Pergamusk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip, Yesus onakon:

Ēe an mahal ben-ben nabare Zi-nëbok eihiya-ngi eihiya-ngi ben-ben makan.

¹³ Ēe tawana: Em in dowal mo kigi mo ënake lowehe gwenan- men zao teipsinkim irik gil gwendake. Sap eiwa kirekam, hwëna karek yala in kim ebon mae onak hatak, em namae dawemkam ano bosena urensik gwek. Em dekam home Asa de taibliblanna baes tak. Hen in kim sap Antipas Baksa eno mae mo ngirinnik abe hap de jal hap dak, em dekam home Asa anakan azabeblak, 'Ēe Zëbon de ang ta gwen zisi hom.' Hwëna em hen Antipas Bak mo kime Abon onak tatem ëzauk gwek.

¹⁴ Hwëna ano husus gwibinni hen ki- ebon mae onakye. Sap ahakon hen ema Bileyam Bak Swe mo tawa tabin sin ang ta gwenan. Sap zen orep tangan Balak Baksa tawa taka, 'A kirekam em Israel Bak mo ausu nakore zi hip zol makan eiyas ta guzimdin,' hëndep dekam zep zë ëkyan hezak. Zen dekon zep yang tabin boton

alap hap de tembanenak ang ta gwek, hen kahalo-kahalo san ang ta gwek.

¹⁵ Hen ebon mae onakon zini ahakon kirekam hen Nikolaus Bak mo yasik tabinni nurensik gwenan.

¹⁶ Zen in zep, em ëhalen. Sap em de ëhalen srëmkam, ki Ēe asa emsa, hëndep in zen emsa yasik da gwibirin, deban mae golëejazal- ëre mo nëbok makare mahal ben-benkam.

¹⁷ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.

Men zen de tatem ëzau'uk, Ēe asa zëbe mae hap golzim- dekam de orep de tembane aning gunsu twen gweblan hap, mensa orep Israel mo ausu nakore zi hip Alap gol gwizimkike, zen kim nama sasa lang san sek gwe song gwe'akke.[†] Hen zëbe mae hap Ēe asa kaso ngap-ngapsa kae gweblazim. Ēe asa etan desa aha bosekam bosemse tabir, hen ëse bosesa asa kasona iwe ale tabir-zim. Bosem-sena in aha molya tame nuk, hwëna men zen en de deirensi'ik, zëna enna sa anakan tame nul gwer, 'Yesus kirekam asa bose taka.' "

Ēna Tiatirak de Kristen zi hip de surat:

¹⁸ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Tiatirak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,

Alap mo Tanena, Abon onakon:

Ēe an men zëno nwe nik syauk mo kim nihitil gweblananké, hen men zëno tana nik tembaga ëse ang gun makan nalilingtil gweblananké.

¹⁹ Kitak em insa syal ei gwibirin, Ēe tawana. Ēe tawana: Em ema enaka kwasang eibirida gwenan. Em Asa de taibliblan nabane lowehe gwenan, hen abe hap de syala ema dawemkam ol gwenan, hen tateme ëzauk gwenan. Ēe tawana eno mae mo syala angkam man nonol syala kon esek gwe se'an.

²⁰ Hwëna ebon mae onak an zen en husus gwe-gwe'an: Em ba habe wenyi insa, Izebel Baksa, kara ul gwenan? In zen botonkam anakan gubirida gwenan, 'Ēe an Alap mo olsa de ebe mae hap ayang

* **2:11 2:11** "Hëndep de Tinni," zëno dam gulsunnu, emki Why 20:14nak hlaun. [†] **2:17 2:17** Israel mo ausu nakore zini kim sasa lang san sek gwe song gwek, dekam man mamkam ëusak gwe-gwek. Alap dekam zep tembane bosena "manna"sa jowen ta gwibir-zimki. Ki zep Alap dekam de mannana insa botolak mat tan hap Musasa gubluka- hen botola insa de Alap mo petinak ing gun hup. Hwëna Alap mo petina in hëndep botola in han orep mes jek-jak nëk, hen Alap mo ëpba olak hom anakan ale nuk, "Kirekam jek-jak nëk." Yahudi mo aha tawa tabin nikon, zao man hyanak ale nuk, "Alap mo olsa de ayang gun hup de zini Yernia peti naban botola in han kama hulak aning soka- kim Babelk de zi de Alap mo golsa dri yun hup denak golek de gwe'akke." In zep auyan-tane wal zem ëkil gil gwek, "Nësa de ngaya tabin hip de Zi de hata zankam, dekam sa etan tembanena insa nëbe mae hap gol gwizimdi."

gul gwizimdin hip de we.' Hwëna zëno kirekam de yasik tabinni in kon zep Abon de ang ta gwen wenyä beya nik zëbon osan ang ta gwek- ëkahalo gwe-gwenkam, hen yang tabin alap hap de tembanesa de twen gweblankamyë.

²¹ Ëë mesë sap Izebel Baksa de karek gun hup de yaklana esek gul gwek- dekam de zëre mo swi soson nakon halen hap. Hwëna zen man halen hap baes gwe-gwek.

²² Tumna men zëwe karekna gol gwenan, Ëë asa zëwe etan hiri gulser- zao de sang-sang kareksa gollwa gwen hap. Hen men zen kahalo nei gwibik, kirekam asa gweibiridal. Zen hen karekna mam naka sa noltower- zen de karekna in kon ëhalen srëmkamyë.

²³ Hen zëbon de ang ta gwen wenyä ahakon asa juwen tabir- dekam deka tîngare jemat-jemat Asa tame dak, 'Eiwa, Zen zi mo enlalana hen enho naban man tame ta gwizimnira.' Zep Ëë asa ere mae mo karek gon jam enkam emsa karek ta gwibir.

²⁴ Hwëna Tiatarak de wenyä, em ahakon home yasik tabin hip de wenyä in mo tawa tabin sin ang tak. Mensa zëbon de ang ta gwen wenyä nen gwibirin, 'Dowal mo kigi mo enlala aning tanna', desa de tawa gweblan hap em ahakon home ang tak. Em ema zi enlala karek-karekna insa nol sang-sang eibirida gwenan, zep ëë homë ebe mae hap aha syala wei yul sonezim'in.

²⁵ Hwëna em in kirekame angkam Asa laibli gwebla'an, kire ennak tatem ëzauk gwek- hëndep ano lwahal zannak de zau'uk. Bahem Asa de taibliblanna insa baes gwibin.

²⁶ Men zen de ano dwam gwibin en san lowehe gwe'ak, hen tatem ëzau'uk, hëndep aumwa hap denak de hata'ak, zëbe mae hap Ëë asa ëre mo sosonsa golzim- dekam de tîngare zi aususa irik gin hip denaka.

²⁷ Emki ëenlala gwen- men kirekam Mazmuruk Daud Bak abe hap dena ale gulkuke, abe hap de Bian sosonsa golblan hap dena. Zen anakarekam ale gulku, 'Em esa tatete tangankam irik gili.

Zini men zen de ësoson gwe'ak, desa esa timbwas tabiri- men kiye, besi tekkam de botolsa lwa tabinni.*

Hwëna sosonna in desa asa hen ebe mae hap golzim- men zen de tatem ëzau'ukye.

²⁸ Ëë hen asa hleng gwen hap de keisni ebe mae hap zezim. ‡

²⁹ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen."

3

Ëna Sardisk de Kristen zi hip de surat:

¹ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Sardisk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,

Yesus onakon:

Ëë an Alap mo Enho nabare Zini Zenmen zen tuju nwe-masekam zinik syal gwe-gwendake,*

hen Ëë an tujukam de keis nibare Zini.

Ëë tawana insa em syal ei gwibi'in. Zini man emsa kil di gwibi'in, 'Zen ngayana,' hwëna em in tok-tokna.

² Zen in zep, em ni truwen nakon luk tan, hen eno mae mo syala in zen tînsin hip alp gwe's'in, emki etan bubung gun. Sap Ëë tawana: Em insa syal ei gwibi'in, ahaen mae home su kul sone'an- ano Bian mo nwenakye.

³ In zep emki enlala gwe-gwibin- men desa orep emsa tawa da gwibikke, hen men desae ësane gwe-gwekke. Zen kirekam em etan syal tan, deban ëhalek. Sap em de salok-salokkam lowehe gwen srëmkam, Ëë ebon mae onak sowë zi mo kim asa hatazal. Ki em molye hamal hap anakan ëtawa gwe guk, 'Yaklana dekam sa hata zala.'

⁴ Hwëna eno mae mo ngirinnik nama hen- salok-salokkam de lowehe gwen wenyaye, men zëno mae mo pakean ëjok-jok gwe srëm gwe'an. Ëë asa desa pakean ngap-ngap alala tan naban golëlowehe gwer, sap zen mes kirenak dep ëdakastik.

⁵ Men zen de tatem ëzau'uk, zëbe mae hap pakean ngap-ngapsa asa alala tazim. Hen zëno mae mo bosem-sena Ëë molyë hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare buku nakon ngan gulsuzimk. Bian hon hen zëre mo dam taha nakore wenyak Ëë asa anakan kira tabir, 'An zen- ano bi gwibiridan wenyaye.'

⁶ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen."

Ëna Piladelpiak de Kristen zi hip de surat:

⁷ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:

Piladelpiak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,

* 2:27 2:27 Mzm. 2:8-9 ‡ 2:28 2:28 Hleng gwen hap de keis hip de ola, emki Why. 22:6nakhlaun. Alap mo Enho de tuju nwe-masekam zinik syal gwendan hap de ola, emki 1:4 mo otde alenak hlaun.

* 3:1 3:1

Yesus onakon:

Ëe an lalak enna hen taïbliëblan tanganna.
Teipsin zini Daud Bak mo kunci bi gwe-
blanna Ëyë zirensi'in.

Ëyë dekam lilikinsi talusu'uk,
nara zi molya etan gulhlu inki.

Hen Ëyë gulhlu in'ik,
nara molya talusuku.

⁸ Ëe tawana insa em syal ei gwibi'in.
Hen Ëe tawana: Em tatete tangan naka
hom. Hwëna em mese ano tawa tabin
sin ang ta gwek, hen home ano bosena
anakan azabe gwibik, 'Ëe Zëbon de ang
ta gwen zisi hom.' In zep ebe mae hap
mesë lilikinni talusuzimk. Desa toton nara
dep?- etan gulhlu irin niye.

⁹ An kirekam sa ebe mae hap lwazim:
Zini men zen emsa hit di gwibirin, Ëe asa
desa tik-tik tabir- ebon mae onak de yaing
gwezan hap. Zen dekam sa bokle kom
son nakon anakan ëkira gwer, 'Eiwa, Alap
man emsa kwasang gwibirida gwenda.'
Zen man zënaka tim di gwibirin, 'Ëe an
Yahudi zi tangan,' hwëna zen dowal mo
kigi mo walas.

¹⁰ Sap em mese ano ol hli yulzimdin
sin ang ta gwek- dekam de kareksa de
goltowen nakon asa zabeban srëm hap
denaye. Zep Ëna hen asa emsa golëzauk
soner- karek yawala in kim de tingare
okamanak hata'akye. In tingare auhu-
kama zisi dikim akasibiridan hap sa ki
lwal.

¹¹ Ëe nabakam asa hatazal. Men desa
ki ulin gwek, dawem enkam olinik gwek.
Aha zi mana hwëna ebe mae hap de mire
sigisa kap da innink.

¹² Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa desa
Alap mo gol ësenak gol te makan eiyas gïl.
Zen zao sa hëndep denaban lowehe gwer.
Hen Ëe asa ëre mo bosa ësesa zëno mae
mo timnik ale tabir-zim, hen ëre mo Bian
Alap mo bosesa, hen Alap mo ë bosesa.
Zen in zen- Yerusalem ëse, men zen sa
ngatan zi mo lang nakon ati gwe zala, Alap
zëre onakon.

¹³ Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap
ayang gulzim'ira, zen desa em ësal
gwen."

Laodikiak de Kristen zi hip de surat:

¹⁴ Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa
emki ale gul sonen:

Laodikiak de jematsa de kara gul gwen
hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,

Yesus onakon:

Ano aha bosena 'Eiwa de Zi.' †

† 3:14 3:14 "Eiwa de Zi," Yohanis man Yesus mo aha bosena ale gulku "Amin"kim. Amin mo aha enlalana "In eiwa,"
ahaksa, "Kirekam de hëndep lwak."

Ëe an Zen- eiwakam hen tatetekam de
Alap hap denaka golluwe gwen hap
de Zi niye.

Ëe an Zen- kitak ausuna, Alap mo yang
tabin nikon.

¹⁵⁻¹⁶ Ëe tawana em in desa syal
ei gwibi'in. Zen in zebë emsa ulop
gwibirida'an- san de tembane kareksa
de ulop gwibin makanye. Sap em asa de
kwasang gweblanna mese ëblalen gwek,
hwëna home tangan asa baes ëbla'an. Zep
em an men kiye- tembanena sal-salaka
hom hen bot-bot naka hom. Zen in zep Ëe
asa emsa kitak wëk gwibiridal.

¹⁷ Em ema ëkil gïl gwenan, 'Ëe an kire-
kire beyana. Basa dep?- tahalha gwibinni.'
Hwëna em home ere mae mo enhona tame
la'an. Em in enho nakon tahalha tangan
nike lowehe gwe'an- kwasap walas mo
kim. Em in irkane lowe he'an hen nwe
diminni.

¹⁸ Zen in zebë emsa titi tabi'in: Em Abon
onak te-alakam hëndep de emas lalaksa
kablak- dekam de ano nwenak ëtahalha
gwen srëm hapye. Emki hen Abon onak
pakean ngap-ngapsa kap laink- desa de
alala tan hap, sap angkam em irkane
sahera ban lowe he'an. Hen nwe hap
de obatsa emki Abon onak kap ta irin-
ekakim nweasa ëkara gwek.

¹⁹ Zini mensaë kwasang gwibirida gwe-
nan, zen desaë jalse gwibirida gwenan
hen lek-lek ta gwibirin- dekam de zen
dawemkam ëhalen hap. Zen in zep, em
tingare enho naban ëhalen.

²⁰ Ëe bira! Ëe eno mae mo enhonak de
lilikinnikë zauk gwe'anaz, hen ama ga'ga
so gwenan. Men zen de ano ola sa'anka,
hen lilikinni insa ap talusublu'anka, zëbon
asa tïl, hen zini in han asa zergwë gwer.
Hen Ëe deban asa ënaka itwen gwer.

²¹ Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa
desa gubiridal- ëre mo nikin gwennak
de ëre mae han teipsinkim teinikirin hip,
dekam de apdekam irik gïn hip. Aena hen
tatemë zauk gwek. Zen in zebë angkam
ëre mo Bian naban apdekam teipsinkim
inikin gwe'an.

²² Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap
ayang gulzim'ira, zen desa em ësal
gwen."

4

*Yohanis kim ngatan zi mo langnak
hlauludakake- Alap mo bosesa de teip gul-
suk gweblannak:*

¹ Ëe Yohanis ki zebê etan dekon kara gwek, hwëna ngatan zi mo langnak de lilikinsî zebê kon akesek. Man dalusuhuk. Hwëna ki zebê hen ola salsek- men kirekam nonol asa tonbla'ankake, sramin auku makare olsa. Zen man asa gubluka,

“Haen, an san emki sewe sezan. Ëe asa ebe hap goltrëblal- in zen ki ngein sin jowe'akye.”

² Dekam zep ki hëndep Alap mo Enhona asa bi gweblaka, hëndep dekam zebê eiwa de makan ngatan zi mo langnak hatak. Zao zebê teipsin tangan zi hip de komal tumna akesek, hen Teipsin Tangan Zini Alap Zëna zêwe nikin'inka.

³ Zëno nwe-masena man angtan-angtan gwebla'anka- kal-kalkam hen te-ala ësesekam, kaso lilिंगtin makan. Hen boge alp te-ala ësesek makare nik komal tumna in san wal-wale gwe-gwe'ak.

⁴ Hwëna Alap mo komal tumna insa man 24 enkam de ahakore komal tumkam wale nosok. Zêwe zini teipsin-teipsin nik hen teinikin'ik- 24 enkam. Zen pakean ngap-ngapsa alala dak, hen emaskam de mire sigi alala tan naban zê teinikin'ik.

⁵ Hwëna Alap mo komal tumna in kon nglina man ang tasik kinî gwe'anka, hëndep dekon zep nglina mam enkam ngam ta gwe'anka, hëndep aukuna man alal tahal gwe'anka. Hen zëno dang gwën nakon seip makare syauk ngatanna tuju enkam ëhitilsik kinî gwe'ak. Desa de dam gulsunnu, zen Alap mo Enhona- men Zen tujukam de nwe-masekam zinik syal gwenda-gwendake.

⁶ Hen Alap mo komal tum dang gwën san ki zebê hen hi yawal makarena hlauk, hwëna zen kaca lalak makarena. Hen tumna in mo alp-alp san, ngatan zi mo langnak de otweran makare zini dan-nër dan-nërkam zê lowehe gwenan. Zëno mae mo timni dang san hen tahan san nwe en naban.

⁷ Otweran nwe-masena in ahana men kiye- singana. Ahana zëno nwe-masena men kiye- sapi zirya. Hen ahana men kiye- zini. Hen ahana zen men kiye-mawana heir de ihe zanna.

⁸ Dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini in, zëno mae mo si alana enamkam. Hen zëno mae mo timni nwe enkam ësowehek- sap si ala iltikin mae san. Zen yaklam hen kam tër tanna hom ëzausuk gwenan. Zen a kirekam mo da tine gwenan:

“Bian Alap, Teipsin Zini,
Zen lalakna, Zen lalakna, Zen lalak tan-
ganna.

Zen orep mes gwëka,
hëndep nama gwë'ara,

hen zëno gwëna molya topse gweblak.”

⁹ Dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini, zen kirekam zëno bosesa de teip gulsunlu hap de terya da tine gwenan- blikip gwesik gweblan hap hen dawemsa de gol gweblan hap, Zëna in Zen komal tum dawemna in kon hëndep denaban irik gi'irake. Hen in kim otweran makare zini in kirekam terya da gwenan,

¹⁰ 24 kam de teipsin-teipsin wenya in dekam zep nol ik gin niban boklena kom da gweblananzal- hëndep de gwën Teipsin Zini zëre mo nwenak. Zen dekam zëre mae mo mire sigina talwesin nika kang da gwenanzal- dekam de Bian mo nwenak ëbetek gwen hap. Hen dekam zëno bosesa anakan teip nulsuk gweblanan,

¹¹ “Are Bian, ano mae mo Alap,

Em en aïris- tërkam de Emsa ta gweblan hape.

Dikire tingare sosonna Ebon lwa gwëk.

Dikire ere mo bosena teip nulsublunda gwëk.

Sap tingare kire-kirena Eme yang tabirki, hen eno enlala gwibinkim ki tingan ëjowenda gwëk hen ëngaya gwë-gwëk.”

5

Yohanis kim buku lak gun nuban Alap mo domba tane naban akekake:

¹ Alap mo dam tahanak, ki zebê buku lak gulsunnu hlauk. Bukuna in alekam mes eiha-san eiha-sankam sowehek, hen hulen nik lwa'ak. Dokot buknu tuju enkam.

² Hwëna ki zebê hla tak- Alap mo dam taha nakore jana nabare zi sosonna, ol mamkam kim taken gwë'anka,

“Nara en aïris?- zen de tujukam de dokot buknu ansa hil ti sonebirzin hap, hen zen de bukuna ansa kwala-kla gun hupye.”

³ Hwëna aha-en mae hom tangan nadakastik- zen de bukuna insa kwala-kla gun hup, hen zao de alena insa de baca gun hup- sap ngatan zi mo langnak de wenya, sap auhu-kamanak de wenya, hen juwen zi mo langnak de wenya.

⁴ Ëe dekam zebê yusyustin niban gona gwë'ak- mae hap, “Hare zini aha-en mae homke!- zen de bukuna insa kwala-kla gun hup, hen zêwe de alesa baca gun hup denaye.”

⁵ Hwëna in zen teipsin-teipsin wenya 24 enkam lowe he'ak, zen zep ahanik asa gubluka,

"Bahem gona gwën. Singana insa emki hla tan. Zen Yehuda mo auyan-aza nakorena, * teipsin zini Daud Bak mo Auyantane. Zen mes zëre mo jal zini holenak zaubirida ineka. Zen Zen sa tujukam de dokot topna insa hîl ti sonebiri, hen bukuna insa Zen sa kwala-kla gulu."

⁶ Hwëna Domba Tanesa zebë hla tak, Alap mo komal tum golek denak zau'unka. Dan-nër dan-nërkam de otweranna makare zini in zë ngirîn da'ak, hen tingare 24kam de teipsin-teipsin wenyha in. Domba tanena in hla tankam san de Alap hap de zip soblanna. Zen wei-wei naban zë zau'unka. Zëno nola kore hli-hlina tuju enkam. Nwena hen tuju enkam. Tujukam de nwena insa de dam tasibinni, Alap mo Enho mo tujukam de nwe-mase- mensa Alap tingare okamasa de amjan gwibin hip dam tasibirkike.

⁷ Hëndep ki zep Domba Tanena in song gwe zaka, ki zep hëndep bukuna insa Alap zëre mo dam tahanan gul inki.

⁸ Domba tanena in kim gul in'inka, dekam zep dan-nër dan-nërkam de otweranna in, hen 24kam de teipsin-teipsin wenyha in boklena kom da gwebla'anzak. Zen kitak gitar makare naka deirensi'ik, hen emaskam de pancisa deirensik. Emaskam de pancina in, zen men zao Alap hap irase dawem nabare te kilî ang nulsuk gweblananke. Irase dawem nabare te kilî in mo dam gulsunnu, Alap mo irik ginnik de bîti gwen wenyik mo ol gu sone gweblan.

⁹ Zen dekam zep tër ësena da'ak: "Em aîris- bukuna ansa de gon hap, hen dokot topna insa de hîl ti sonebin hip. Sap Emsa mes dak, hen eno kalkam ema zini ngan tasibirki- desa de Alap onak dep kap gulhan hap, sap tingare zi ausu nakore zi, sap tingare men-kore men-kore ol ton gwibin zi, hen tingare irik gin lang nakore zi, hen kirekam-kirekam sop zi ausu.

¹⁰ Em mese desa tîngan Alap mo irik ginnik dep golëbîti gweka.

Hëndep zen sa loweher- san de Alap mo golak de syal ta gwen zini kiye.

Zen hen sa tîngare okamana irik nîl gwer."

¹¹ Ki zebë etan dekon kara gwek, hen Alap mo dam taha nakore zi beyam-bya mo olsaë sak. Zëno mae mo beyana banakan dep?- aîtbinni, hëndep ratusan jutanak man yap tamank. Zen man Alap mo komal tumna insa wale nososuk- hëndep

dan-nër dan-nërkam de otweranna hen teipsin-teipsin wenyha in han.

¹² Zen tërya ol mamkam da'ak: "Domba Tanena men desa Alap hap zip nosoblakke, Zen aîris- tingare langsa de bi gwibin hipye.

Dikire tingare sosonna hen enlala blala Zëbon lwa gwek.

Dikire kitak betek nê gweblak hen boklena kom da gweblak.

Dikire kitak zëno bosena teip nulsuk gweblak

hen boltere nul gweblak."

¹³ Ki zebë etan salbiridak- tingare zini hen tîngare otweranna- sap nglinak dena, okamanak dena, hi mwanak dena, hen juwen zi mo langnak dena, hëndep kitak tangan.

Zen tërya anakan da'ak:

"Teipsin Tangan Zini Alap hen Domba Tane zem in han

dikire tîngan zëno nik mo bosena boltere noso gwizimk,

hen blikip neisik gwizimk.

Dikire tîngan teip nososuk gwek,

hen dikire tîngare sosonna Zëbon nebon hëndep denaban lwa gwek!"

¹⁴ Dan-nër dan-nërkam de otweran nwe-mase makare zini in ki zep ding nulzimk, "In eiwa!" 24kam de teipsin-teipsin wenyha in dekam zep boklena kom dak, hen Eirzi-Bia mo bosena teip nulsuzim'ik.

6

Domba Tanena kim dokot buk top- topna hîl ti sonebirkike:

¹ Ki zebë hwëna Domba Tanena insa hla tak- Zen kim nonol dokot topna buku lak gulsunnu in kon hîl gîl soneka. Ki zebë hen ola sak dan-nër dan-nërkam de otweranna in kim ahanik gu aneka, "Haen!" Zëno ol aukuna in men kiye- ngli lung aukuna.

² Ki zebë hwëna hla tak- kuda ngap- ngapna kim te sokin zi'anika. Zini men zen zersong gwe'an zaka janasa gwirenka. Gwërbonna hen man ala nosoblak, sap Alap mes zëbe hap golblaka- zen de eijannak yei-yëk gwen hap denaye. In zep eijannak dep ati gwe ine zaka.

³ Ki zep etan Domba Tanena in aha dokot topna hîl gîl soneka. Dekam zebë etan sak- aha otweran nwe-mase makare zini in kim gu aneka, "Haen!"

⁴ Aha kudana hen dekam zep etan te sokin zika. Kudana in zëno alana kal-kala. Zini in zen zersong gwe'an zaka zëbe hap

* 5:5 5:5 "Yehuda," zen Israel mo aha zi ausu. Raja Daud zen dekon saltikî, hëndep Yesus hen dekorena.

hen man Alap sosonsa golblaka- dekam de auhu-kama nakon umlaesa gulsun hup denaka, zi dikim zënaka tamera gwen hap. Zêbe hap zep nëbokna sêrkam de blal tangan naka nolblak.

⁵ Domba Tanena in ki zep etan dokot topna dan-ahanna hîl gîl soneka. Dekam zebê hen otweran nwe-mase makare zini insa ahanaka salblak- kim gu aneka, "Haen!" Dekam zebê hen etan kuda kakakna hla tak- kim te sokîn zî'anaka. Zini men zen zersong gwe'an zaka zen kire-kire dohonsa dikim timbang gul gwenasa gwirenka.

⁶ Etan ki zebê ola sak- dan-nêr dan-nêrkam de otweran ngîrînnik iwe, san de zi tangan mo ol. Zen man mamkam kuda tahannak de zini insa anakan takenblaka: "Beras mo hargana emki gulk'nen tan: Beras dawemna angkam, aha-ere litera, aha-ere yakla blalkam de syal gwenkam de zen. Beras karekna, dan-ahare litera, zen hen aha-ere yakla blalkam de syal gwenkam de zen. * Hen minyak goreng naban ho mamak naban, zen hen sa sêrkam hargana gulk'nen nêr, hêndep dekam zini bakam dep?- lop ta gwen naye."

⁷ Ki zep hwëna etan Domba Tanena in dokot topna dan-nêr dan-nêra hîl gîl soneka. Dekam zebê etan sak- otweran dan-nêr dan-nêra in kim ahanik gu aneka, "Haen!"

⁸ Hwëna ki zebê etan hla tak- aha kudana kim te sokîn zika. Zen hwëna mes tangan sang-sang hap sopna lengse gweka. Zini men zen zersong gwe'an zaka bosena "zi tamera gwen hap de Zini." Lun kon hen ahanik ang gweblan da'anaka. Zêno bosena "juwen zi mo langnak de Teipsinnî." Alap dekam zep zêbe nikip golzîmki- zen dikim okamanak de zisi aha hlik en naka lamera song gwen hap. Zini dan-nêr dan-nêrkam de aîtbir song gwenkam, ahanik de tîn, dan-ahan de lowehen- kirekam de aîtbir song gwenkam. Ahakon eijankam de juwen, ahakon tembane srêm hap de juwen, ahakon sang-sang yawala kon de juwen, hen ahakon otweran jal-jal de gwidre gwen nakon de juwe gwen.

⁹ Zen kim has eisikî, dekam zep Domba Tanena in dokot buknu aha-ere taha-tapna hîl gîl soneka. Dekam zebê zini hlauludak, Alap hap irase dawem nabare te kil tru tasik gweblan hap de meja îltikînnik êzau'uk. † Zen men desa Yesus hup de ol

gol halada gwen jal hap damera gwekke- zêno mae mo angna.

¹⁰ Zen ol mamkam êgu ine gwe'ak,

"Are Bian, teipsîn tangan Zini, Em-en tangan lalakna, hen taîblîblanna Em-en. Auhu-kamanak de zisi de heip gun hup dena, etan holona banaka'en? Sap zen zen asa damera gwek."

¹¹ In zen ki êgu gwe'ak, zêbe mae hap pakean ngap-ngapsa alala dazîmk. Hen man nenbiridak,

"Emki engka en êeissîn. Kim de Kristen wal bose wal omka tamerankam su nul sone'ak, zen dekam sa ki lwal. Men kirekam emsa damera gwek, kirekam sa hen desa tamerankam su nul soner- men kire enkam beyana Bian Alap dam gulsun dakake."

¹² Hwëna ki zebê etan Domba Tanena insa hla tak- kim dokot buknu enamna hîl gîl soneka. Dekam zep sêrkam de jîngîl yawala taîlkî, hêndep yakla nwen man kakak gweka- kaen glaîng-glîng kakak makan. Hen benna man kal-kal gwek- san de kala kiye.

¹³ Keisni dekam zep ngli nakon kama san dep lanna hlaka- san de asese yawal de taînkîm de tetan dan lanna hlanna kiye.

¹⁴ Ngliina man esek gweka, hêndep man jek-jak gweka. Hen tîngare kwatap-kwatapna hen kama-tek kama-tekna man langa san dep êese-sek gwek.

¹⁵ Dekam zep tîngare zini êani-ning gwek- kaso-hul kaso-hulak hen kwatap-kwatapnak de kaso kles-kles san.

In zen ani-ning gwek, zen sap auhu-kamanak de teipsîn-teipsinnî,

hen nol-nolkam dena,

sap jana nabare nik mo mam-mamna,

hen kire-kire beya wenyâ,

hen sap soson nabare wenyâ,

hen sap zi mo tana îltikînnik de lowehen wenyâ,

hen kirenak de lowehen srêm wenyâ.

¹⁶ Kwatap-kwatapna hen kaso-hul kaso-hula insa man nahêrhebirida gwe'ak, "Asa em kei-king gun! Asa em ani-ning gun-Teipsîn Zini Alap ne Domba Tane nik mo jal hîl inni an kon! *

¹⁷ Sap angkam Alap mo yakla yawalak mes zaul- dekam de zêre nik mo jalsa hîl in hip denakye. Hen nara zi molya zêno nik mo nwenak tatem zauku?!"

* 6:6 6:6 "Beras dawemna" desa Yohanis "gandum dan nakore tepung" kam ale gulku. Hen "beras karekna" desa "jelai dan nakore tepung" kam ale gulku. Tepungna, zen zêno langnak de mwin-mwankam de tembanena zen- men kiye, dojena hen berasna, awe de zi hip dena. † 6:9 6:9 Irase dawem nabare te kil mo gulk sun de enlalana, emki

7

Alap mo capkam kim 144 ribukam Israel mo zi ausu nakore zini mirenak al dasibikke:

¹ Ki zebē hwēna Alap mo dam taha nakore zini dan-nēr dan-nērkam hlauludak. Ahana okama yakla hata sezan topnak zau'unka, hen ahana yakla nikin anen topnak zau'unka. Aha darena hen eihya-lip eihya-lip top-top san yaun daka. Zēno mae mo syala, zen asese de zēno mae mo īrik gīn nikon tāin srēm hap- sap eik sin, hi san, ahaksa te-te syan.

² Hen Alap mes dekam zēbe mae hap sosonna golzimki- dekam de kama naban hi naban karek son hap dena. Hwēna ki zebē Alap mo dam taha nakore zini ahana hla tak- yakla hatase gwezan nakon kim hatase zaka. Zen Ngaya Zini Alap onakore caps golhatase zaka. Ki zep ol mamkam takenbirida zaka- dan-nēr dan-nērkam de weny insa,

³ “Na-en bahem kama naban hi naban timbwās son, hen tenya. Anik nonol Alapsa de betek gweblan zisi mirenak capkam al tasibik. Zen mana hen ētimbwās gwenank.”

⁴ Dekam zep asa nenblak,

“Zini 144 ribu enkam sa mirenak al dasibir- Alap mo capkamye. Zen kitak dua-blas enkam de Israel mo auyan-aza nakorena.

⁵⁻⁸ Aha-ere auyan-aza nakore zini, 12-ribu 12-ribu enkam sa capkam al dasibir. Israel mo auyan-aza mo bosem-sena, a zēno mae mo ausu nakore naka moye: Yehuda, Ruben, Gat, Asyer, Naftali, Manasye, Simeon, Lewi, Isakar, Zebulon, Yusup, hen Benyamīn.”

Yohanis kim sērkam de zi trana hlauludakake:

⁹ Hyanak ki zebē etan kara gwek. Ēe sērkam de zi tra beyam-byasaē hlauludak. Aha-erenak tagal gwesik. Zēno mae mo beyana aītinkim toton nara dep?- sul sonenna. Zen Alap ne Domba Tane nik mo dang nakon pakean ngap-ngap alala tan naban ēzau'uk, hen tahakam kawang ala maum hasesa isrip-sri hap deirensi'ik. Zen tīngare īrik gīn nikorena, tīngare zi ausu nakorena, tīngare sop zi ausu nakorena, hen tīngare ol ton gwibin zi ausu nakorena.

¹⁰ Zen man ol mam-mamkam anakan ētaken gwe'ak, “Nēre mae mo Bian Alap Zen teipsin tangannak nikin'ira. Nēno mae mo ēngaya gwenna an, zen Zēbon en onakon hen Domba Tanena in onakon.”

¹¹ Tīngare Alap mo dam taha nakore zini zen ēzaunkum man Alap mo komal tumna insa dot nososuk. ²⁴kam de teipsin-teipsinnī in hen dan-nēr dan-nērkam de otweran nwe-mase makare zini in hen zēno mae mo ngīrinnik lowe he'ak. Zen dekam zep kitak nol ik gīn nūban boklena kom dak, hen anakan Alapsa boltere da'ak, ¹² “In eiwa! Dikire Alap en hon kitak lwa gwek-

dawemna, ngatanna, enlala blala, hē'ho gwibinni, bose dawemna, hen tīngare sosonna, hēndep denaban. In eiwa tangan.”

¹³ Ki zep ²⁴kam de teipsin-teipsin wenyā in kon ahanik asa takensiblika, “Pakean ngap-ngap alala tan wenyā an, banakare wenyā? Hen enda kon yaing gwezak?”

¹⁴ Ki zebē ding gulbluk, “Bian, ēe tawa naka hom. Diki tawana em.”

Ki zep hwēna asa ding gulbluka, “Zen an men zen sērkam de karekna insa nyaubikke- in kim Yesus hup de jal hap zini karek da gwibikke.

Zen mes zēre mae mo pakeanna ngan dasibik-

Domba Tanena in mo kalkam.

Zen dekam zep zēno mae mo pakeanna ēngap-ngap gwek.

¹⁵ Zen in zep Alap mo komal tum alp nakon

lowehe gwenan,

hen Zēno bosena mam nul tine gwenan-yaklam denaban kam denaban.

Desa Zēn sa golēlowehe gwerā, zep zen karekna molya etan noltowek.

¹⁶ Zen dekam molya etan usak naban hole naban neiszimk.

Yakla sal-sala hen molya etan nēsblak.

¹⁷ Sap Domba Tanena in Zen Alap mo alp nakon gwē'ara,

Zen Zen sa domba zaho ta gwibin zi makan zaho ta gwibiri.

Zen Zen sa zēbe mae hap hēndep de ēngaya gwen hap de aīlī hona zertreizimdi.

Hen Alap sa zēno mae mo nwe go-hona ngan tasibir-zimdi.”

8

Domba Tanena in kim aumwa hap de dokot buknu hīl gīl sonekake:

¹ Ki zep Domba Tanena in dokot buknu tujuna hīl gīl soneka. Ngatan zi mo langna dekam zep ol maena hom gweka- san ha holona stenga jam enkam.

² Kim nama balk enkam lowe he'ak, ki zebê hwëna Alap mo dam taha nakore zini tuju enkam hlaluladak. Zen men zen Alap mo dang nakon ëzauk gwenanke. * Zêbe mae hap sraminsi kap dazimk.

³ Ki zep hwëna Alap mo dam taha nakore zini ahana hata'an zaka. Zen emaskam de meja alpnak zau'un zaka-men zêwe Alap hap irase dawem nabare te kilî tru dasik gweblananke. † Zen panci ema'a gwirensi'inka. Zao zep hen te kilî beya tangankam kap dablak. Desa zep pancinak iwe siri gulsuku- tingare zini men zen Alapsa betek nê gweblanan, zêno mae mo ol gu sonen naban. Desa zep mejana in kore syauk nuban siri gulku.

⁴ Dekam zep zêno tahanak de panci nakon irase dawem nabare butna Alap osan dep sewesek- hêndep zi mo ol gu sonen naban.

⁵ Zen kim hya gwesik, dekam zep etan pancinak iwe meja nakore syauknu bwang ta seka, desa zep auhu-kama san dep hiri gul ineka. Ngîna dekam zep sêrkam tadre tineka- hêndep ngî ang naban. Hen jîngîl yala dekam zep gwêka.

Tuju enkam de Alap mo dam taha nakore zini kim sramin gublun danna êkon gwesik hanakke:

⁶ In kim kirekam okamanak lwa'ak, tuju enkam de Alap mo dam taha nakore zini in zen sraminni deirensi'ik, dekam zep êhohle gwe'ak- sraminni insa de gublunda inen hap.

⁷ Nonol zen gubir aneka, dekam zep hêndep es kwa-kwakna o makan il tika, hwëna zen hen kala ban syauk nuban de siri nêna- san de dîng-dîngkam de il tin ona kiye. Okamana dekam zep eiha nakon[‡] hwei-swis gwek, hêndep dekore tenya hen dekore tingare so naban.

⁸ Hen aha zini kim gubir aneka, hwëna êe dekam zebê kwatap yawal makare naka hla tak, hwëna syauk mo kim hî-hîti'inka. Desa zep hî san hiri da inek. Hina dekam zep eiha nakon § kal hap jowek.

⁹ Men dekon kal hap jowek, dekore tingare kirekam-kirekam otweranna man hêndep kitak juwesik, hen dekore kapal-kapala man kitak êtimawas gwek.

¹⁰ Dan-ahan zini kim sramin zemka gubir aneka, keis yawala dekam zep hêndep ngî nakon ho-nwe ho-nwenak dep zan zaka. Zen seip yawal makan hî-hîti'inka. Dekam zep okamanak de weyana eiha nakon * êkarek gwek.

¹¹ Keisni in mo bosena "Etekna." Dekam zep hona eiha nakon êetek gwek. Zini dekam zep beyakam juwek- ho etekna insa de otde gwibin nikon.

¹² Dan-nêr dan-nêr zini kim gubir aneka, hêndep dekam zep yaklana, benna, hen keisni êkarek gwek. Dekam yakla nwena aha-ere yaklana dua-blas jam enkam hom zil gwe'anka, hwëna delapan jam enkam zil gwe'anka, dekam zep etan okamana kawesik gwe'ak. Benna, keisni, hen kirekam. Zen hen dekam dua-blas jamkam bêjen êngatan gwen, hwëna delapan jam enkam. Zen kim êngatan gwe srêm gwe-gwek, dekam sêrkam tangan kawesik gwek.

¹³ Zao ki zebê etan kara gwek, dekam zebê mawana heiri salblak. Zen gulk tangan en san ihe nasen'an haka, hen man taken nasen gwe'anka,

"Auhu-kamanak de zini, kareksa sa hla nul,

kareksa sa hla nul, kareksa sa hla nul!

Etan ahakore dan-ahare nik de gublun dankam, banakan wêhê êgwê'ak?"

9

Aha-ere taha-tap zini kim sramin zemka gubir anakake:

¹ Hen etan dekam zep aha-ere taha-tap zini gubir aneka. Êe dekam zebê hêndep keisni hla tak- ngî nakon kim kama san dep zan zaka. Dekam zep keisni in hap juwen zi mo bwi kawesinnik dep de kuncina nêrblak.*

² Keisni in zep kuncina inkam talusuku-kama hulak de bwi kawesin yala insa. Butna dekam zep kon mam enkam te sok- san de wanga trun syauk butna kiye. Butna in hap zep ngî naban yakla naban ka neisik.

³ Butna in kon zep hwëna lerangna okama san dep tuwehek. Zêbe mae hap Alap sosonsa golzimki- men kirekam dare

* 8:2 8:2 Tujukam de dam taha nakore zini in, san ha mensa keis mo kim hlaluladakake?- pasal 1 ayat 16nak hen 20nak. Aha dam gulsunnu, tujukam de Alap mo dam taha nakore zini mensa Yahudi mo auyan-azana anakan nenbirida gwek, "Tuju enkam Alap mo dang gwên nakon ëzauk gwenan." Ahana Mikayel Bak (Dan. 10:13; 10:21), hen ahana Gabriel Bak (Luk. 1:19; Dan. 9:20-21). † 8:3 8:3 Irase dawem nabare te kil mo gulk sun de enlalana, emki Why. 5:8nak hlaun. ‡ 8:7 8:7 Eiha nakon awe, enlalana satu pertiga. § 8:8 8:8 Eiha nakon awe, enlalana satu pertiga. * 8:10 8:10 Eiha nakon awe, enlalana satu pertiga. * 9:1 9:1 Yohanis man anakan ale gulku, "Keisni in hap nêrblak." Zen kim gwê gwêka, dekam zini kei'i man enlala nêblanda gwek, "Zen san de zini kiye." Ahaksa zini in zen kuncina zerka, san ha zen diki keisni insa de kara ta gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi.

ëk hap hen golzimkiye, dekam de zisi hit ti gwibin hip.

⁴ Zen hom gubiridaka- sona, tenya, hen obwagasa de karek ta gwibin hip. Zen diki zi ensa de karek ta gwibin hip gubiridaka-mensa mirenak Alap onakore capkam al dasibir srëm gwekke.

⁵ Hwëna tamerankam dep hom gubiridaka. Zen diki sap'nen de karek ta gwibin hip- holona benna aha-ere taha-tap enkam. Sosonna man hen golzimki-sërkam tangan de karek ta gwibin hip denaka. Zëno mae mo hit tinna men kiye-hen dare ëk mo hit tinna.

⁶ Aha-ere taha-tapkam de benna inkam sap sa zini juwen hap ëdwam gwe-gwer, hwëna molya kim juwek. Zen sap sa tïn hip ëdwam gwe-gwer, hwëna zëbon mae onakon tïn hip dena nama langa tangannak.

⁷ Lerangna in mo nwe-masena, san de kudasa de eijan hap wër tyasibinni kiye. Zëno mae mo nolak, san de emaskam de mire sigisa de alala tanna kiye. Hen zëno mae mo nwe-masena, san de zi nwe-masena kiye.

⁸ Zëno mae mo nol alana, san de kwal-basa nol alana kiye. Zëno mae mo ëk danna, singa ëk sël makan.

⁹ Zëno mae mo bik danna drak-drakna-san de eijan hap de besikam de bitisa ala gunnu kiye. Zëno mae mo si ala aukuna men kiye- kereta kuda beyam-bya de eijannak dep hlu-hluk gwenna.

¹⁰ Zëno mae mo abala dare syakna- men kiye, dare ëkna. Zëno mae mo sosonna zen zëwe- zisi dikim karek ta gwibin hip denaye, holona benna aha-ere taha-tap enkam de karek ta gwibin hip.

¹¹ Zëno mae mo teipsinni hen ki. Zen zen- hëndep de golëjuwen hap de zi niye. Zëno bosena Ibrani olkam "Abadon," Yunani olkam "Apolion." Bose darena in mo enlalana, "zisi de golëliwe gwen hap de Zini."

¹² Dan-ahare karek tabin hip dena insa heiri kira tabirki, † nonol wanya mes tap gwenan. Zëno hyanak etan dan-dan sa naptazal.

Alap mo dam taha nakore zini enamna kim sramin zemka gubir anakake:

¹³ Alap mo dam taha nakore zini enamna in ki zep sramin zemka gubir aneka. Dekam zebë ola sak- irase dawem nabare te kilsï de tru tasik gweblan hap de mejana in kon kim te sok. Mejana in zen Alap

mo dang nakon nola gwenan- emaskam de syal gwizimdinni, hen dan-nër dan-nërkam de top-top naban. Dan-nër dan-nërkam de top-topna in man gulk sun ëteipsiksek.

¹⁴ Ola in zen kals nakon te sok, zen enamna in zen gubir aneka, desa anakan nenblak, "Empat enkam de dowal yawal-yawala ‡ mensa weyana Efrat mo ananak dahalebik, emki hël ti sonebin."

¹⁵ Dekam zep hël ti sonebirki. Alap yaklana insa orep mes hamal taka- dekam de hël ti sonebin hip denaye, zen dikim yaklana dekam en okamanak de zisi eihiya hlik naka § golëejankam tamerasin hip.

¹⁶ Anakan hen ama sak, "Kudakam de eijan hap de zi mo beyana, dua-ratus juta enkam."

¹⁷ Hen nwe lirisin nënna inkam ëe ama kuda beyam-byana insa hlauludak- hen in zen zëno mae mo tahannak teinikin'ikye. In zen zë teinikin'ik, zen besikam de bajusa alala dak. Ahakon sërkam de kalk tangan naka- san de syauk hitinni kiye. Ahakon ngli kaillim angtan-angtan makare naka- men kiye, kaso lilingtinni. Hen ahakon yong-yong angtan-angtan naka. Kudana in mo nola, san de singa nola kiye. Hen mip nakon hi nwe mo kim ëbwak ta gwe'ak- syauknu, butna, hen irase karekna.

¹⁸ Sap kudana in zen mip nakon ëbwak ta gwe'ak, zen zep okamanak sang-sang yala hatak, hëndep okamanak de zini eihiya hlikna * dekam zep juwesik. Ahakon syauknu in hap juwek, ahakon butna in hap, hen ahakon ase karekna in hap juwek.

¹⁹ Kuda beyam-byana in mo sosonna, zen mipnak hen abalak. Zëno mae mo abala, san de wanya mo nola kiye. Abala in zen dekam zini hit di gwibik.

²⁰ Hwëna zi mosrona men zen sang-sang yala in kon juwe srëm gwek, zen hom kim tapbla nuk- yang tabin dowal-dowalsa de betek gwibirida gwenna. Zen nama boklana kom dabilirida gwek- sap emas nakon de yang tasin dowal, perakkam dena, tembagakam dena, kaso nakorena, hen tenya korena. Dowal-dowala in sap nwe kara gwen srëmna, hen ol san srëmna, hen ëtë nasen gwen srëmna.

²¹ Hwëna zini in dekam hom mae zëre mae mo karek-karek nakon ëhalek- sap zisi de tamera gwenna, meiyersa de

† 9:12 9:12 Heiri kim nonol takenbiridaka, zen Why. 8:13nak. ‡ 9:14 9:14 Empatkam de dowal yawala in hap, Yohanis "malaikat-malaikat" kam ale gulku. Hwëna malaikatna an man yap orep Alap onakon ësonon gwek- dowal mo kigi onak de biti gwen hap. In zep tahalebin nik lowe he'ak. Zep "dowal" kam Orya olkam awe li nul sonek. § 9:15 9:15 "Eihya hlik naka" awe, enlalana satu pertiga. * 9:18 9:18 "Eihya hlikna" awe, enlalana satu pertiga.

golzauk gwenna, ëkahalo gwe-gwenna, hen sowëna.

10

Yohanis kim Alap mo dam taha nakore zinik buku betekna gul inkike.

¹ Ëe ki zebë Alap mo dam taha nakore zi sosonna ahanaka hla tak- ngatan zi mo lang nakon kim ati gwe'an zaka. Zen but zërati gwezak, hen boge alpna nolak lak gwe heblak. Nwe-masena hen yakla mo kim ngatan gweblaka. Zëno tanana hëndep ik danna men kiye- syauk hiñni.

² Tahakam buku lak gun beteksa gwiresiki, hwëna zen hil gil sonen nik lwa'ak. Dam tanana hinak zauk ineka. Irgwa tanakam kamanak zauk ineka.

³ Ki zep ol mamkam takenka- singa mo zairin makan. In kim ki Alap mo dam taha nakore zini in takenka, dekam zep ngatan zi mo lang nakon ola mamkam wet soksan de ngli glungna kiye, tuju enkam de tadrenna.

⁴ In kim tujukam de ngli glung makare ola in zausuk, ëe dekam zebë sap ale gun hup enlala gwe'ak. Hwëna anakanë ngatan zi mo lang nakore olsa ahanaka sak,

“Emki tujukam de ngli glung makare ola insa ere en hap aning gun. Bahem ale gun.”

⁵ Dekam zep Alap mo dam taha nakore zini men zen hinak zauku hen kamanak, zen ki zep dam tahana ngli san dep teisya ineka,

⁶ dekam zep ngaya zini Alap mo bosekam gu ineka,

“Alap men Zen kitak yang tabirki, sap nglina, okamana, hina, hen zëwe de kirekam-kirekamna, ëe zëno bosekamë emsa gu-gubirida'an: Zen molya etan yakla yala insa esek gulku.”

⁷ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini tujuna in kim de sramin zemka gubir ane'anka, Zen dekam sa zëre mo kalang gwe gunnu syal gwibiri- mensa orep zëre mo ol ayang gul gwen zi en hap goltrei gwizimkike.”

⁸ Dekam zebë ngatan zi mo lang nakore ola insa etan sak, anakan kim asa tonbla'anka,

“Em buku kwala so gunnu insa de gon hap song gwen- in zen zini in mo tahanan lwa'anke, men zen anakan zau'ura, aha tanakam hinak, aha tanakam kamanak.”

⁹ Ëe dekam zebë hëndep zëbon osan dep song gwek, hëndep abe tak- zen dikim

buku betekna insa abe hap golblan hap. Ki zep asa gubluka,

“Emki gul irin, hëndep twinbir. Mip ennak sap dërek naka esa eisbiri- men kiye, sobwal hona. Hwëna ungala mwanak sa husus gwer.”

¹⁰ Ëe ki zebë zëno tahanan gulink, hëndep twinbik. Mipnak sobwal ho dërek makare nakaë eisbik, hwëna kimë ala gwibik, dekam zebë husus gwibik.

¹¹ Zao zep hen asa nenblak,

“Bukuna insa twinbiri, zëwe de ola insa em etan gol haladan. Sap zen ngein sin de kirekam jowen hap dena- tingare zi dikim ëtawa gwen hap, sap men-kore men-kore zi ausu, sap kirekam-kirekam sop zi ausu, hen tingare ol ton gwibin zi ausu, hëndep sap teipsin-teipsin weny.”

11

Zi dare de apta zan hap de ol:

¹ Ki zep meter blala abe hap nolblak. Zëno blala san de dutena kiye. Ki zep Alap asa gubluka,

“Em ano gol san song gwen hen ngirin tekson en naka metera inkam akasibli, hen zëwe de kalsna. Hen zini men zen ano boresa dekon teip gulsulun hap zëwe lowe he'an emki aibin.

² Hwëna alp san de teksonna bahem akasibin. Sap desan dena mesë Yahudi srëm zi hip golzimk. Zen sa Yerusalemsa, ë lalakna ansa, tanakam nyauk gweblalholona benna 42 enkam.

³ Ëe asa zi daresa teisya soner. Zen kaen glaing-glingsi sa da koso gwera- dekam de goltreizimdin hip, “Ëe ama emsa gosa labirida gwe'an.” Zen Ère mo olsa sa 42kam de benna inkam ayang ul gwizimdi.” *

⁴ Zi darena in, gulk sun de olkam de guzimdin, zen tenya zaitun dare, ahaksa lampu dare. Zi darena in Teipsin Tangan Zini Alap mo dang gwën nakon yauk gwenda. †

⁵ Alap sa sosonna zi darena in hap golzimdi. Dekam zi mae de karek son hap alp gwizimdin, dekam sa zëno nik mo ëk tihî nakon syauknu wet noso gwizim. Zen dekam sa zëre nik mo jal zini insa tru kulsuk gwera.

⁶ Zëno nik mo sosonna hen ki- o dikim il ti gwen srëm hap dena. Zen diki zëre nik mo abe ën enkam de etan il ti gwen. Alap mes kirekam zëbe nikip sosonna golzimki- holona in kim zëre mo ola ayang ul gwe'anka, dekam en dep. Hen zëno

* **11:3 11:3** “42 benna” awe, Yohanis man ale gulku 1.260 yaklakam. † **11:4 11:4** Zaitun te dare hen lampu dare hap de ola, emki Zakharia 4:1-14nak hlaun. Zi darena in, zëno nik mo sosonna ayat 5-6nak awe men kiye hen- Musa ne Elia nik mo sosonna.

nik mo sosonna hen ki- tîngare weyasa dikim kal hap li kul sone gwen hap denaye. Hen okamasa de banakare maekam heip ul gwen hap de zêno nik mo sosonna hen ki- beyana men kirekam zêna dwam eibi'inkaye, kire enkam de heip gun hup.

⁷ Kim de Alap mo olsa de ayang ul gwenna 42kam de benna inkam su kul sone'anka, ki sa hwêna otweran nwe-mase makare dowal yala juwen zi mo lang nakon wet so zala. Zen hêndep dekam sa ziejia zala, hêndep sa zili. ‡

⁸ Zêno nik mo tokna molya na-en nye-hanuk, hwêna isrip-sri hap sa ora bolak kamanak nyehal- ë yala in zao zêre nik mo Bianna te-lidak sonnâk makan da inkke. Êna in, zêno gulk sun de ol blaorankam de bosena "Sodom," ahaksa "Mesir."

⁹ Dekam tîngare zini sa zêno nik mo tokna karatda noso gwer- yaklana dan-ahan, ahana ngîrîn ngam sonnâk. Tîngare zini, sap tîngare zi ausu nakon, hen tîngare îrik gîn lang nakon, hen tîngare ol ton gwibin zi nikon, zen sa kama hulak de zehanun hap ëjalse gwer.

¹⁰ Tîngare auhu-kama zini sa tangan ëisrip-sri gwer- zi darena in mo tok naka de akenkamye. Zen zep sa isrip-sri hap gol-gol san twen nasen gwer. Zen mae hap sa ëisrip-sri gwe-gwer, "Ol ayang gul gwen zi darena men zen karekna beyakam nèbe mae hap ol gwizimki, zen mes lîlki."

¹¹ Yaklana kim de dan-ahan nè'ak, ahana ngîrîn ngam sonnâk, dekam sa ensasana etan ngaya ên hap dena Alap onakon ing gwe hezim zira. Zen dekam sa etan ngaya ëra, hêndep yaulu. Tîngan men zen de kara noso'ak sêrkam tangan sa ëairîl.

¹² Dekam sa zi darena in ola asal sera-ngatan zi mo lang nakon de takenzim ane hanna, "Haen, em se kêzan." Zen dekam sa hêndep zêre nik mo jal zi mo nwenak but de teisyia ine hankam se kê sera- ngatan zi mo lang san depye.

¹³ Zen hêndep dekam sa jîngîl yawala karekkam gwêra. Dekam sa ë yala in eiha nakon § timbwas gwera, hen zini tuju ribu enkam sa juwer- jîngîli in konye. Tîngare ahakore zini dekam sa dawemkam ëairîl. Zen dekam sa ngîlnak de Zini Alap mo bosena teip nulsublul.

¹⁴ Dan-ahare karek tabin hip dena insa heiri kira tabirki, * dan-dan mes tap nênan. Hwêna emki êkara gwen, aumwa hap de karekna sa nabakam ang gwe kinzil.

Alap mo dam taha nakore zini tujuna kim sramin zemka gubir anekake:

‡ 11:7 11:7 Otweran dowal hap de ola, emki pasal 13nak hlaun. § 11:13 11:13 "Eiha nakon" awe, Yohanis man ale gulku "sepersepulu" kam. * 11:14 11:14 Heiri in hap dena, Why. 8:13nak, hen 9:12nak.

¹⁵ Alap mo dam taha nakore zini tujuna, zen kim sramin zemka gubir aneka, dekam zep ngatan zi mo lang nakon ol mam-mamkam anakan êton'ak, "Kitak okamasa de îrik gîn hip dena angkam Eirzi-Bia mo tahanan lwa'an. Bi zem mes Tane zikhip golblanda-mensa Israelsa de ngaya tabin hip dam

tasîkike, Zen de hêndep denaban îrik gîn hip."

¹⁶ Dekam zep 24kam de teipsin-teipsin wenyia in zen Alap mo dang gwên nakon teinikin gwenan êik gwe hezak, hen Alap hap dawemna anakare ola ban nolbla'ak,

¹⁷ "Bian Alap Soson Zini, Em in Zen orep gwêka hêndep angkam namae gwe'ara: Êe ama ebe hap dawemsa olbla'an, sap Em angkam ere mo sêrkam de sosonkam ema îrik gînkim kon gwe-sibir hana'ara.

¹⁸ Tîngan men zen Emsa tame da srêm gwêk, zen man Emsa u sal-sal nè gweblak. Hwêna angkam desa de karek tabin hip denak mes zaunun.

Hen angkam mes zaunun- Em dikim juwen wenyaka klis gun hup denakye.

Hen Em dikim dawemsa golzimdin hip de yaklanak mes zaunun- men zen ere mo ola ayang nul gwêk, hen men zen Emsa betek nè gweblak, sap bose nabare wenyia, hen sap bose srêm wenyia. Hen zisi dikim timbwas gun hup denak angkam mes zaunun- men zen okamana ansa karek nul gwêkye."

¹⁹ Dekam zep ngatan zi mo langnak de Alap mo gola dalusuhuk. Dekam zep hen gol mwana in kon petina teipsî'îk- Alap mo zi niban de ol aha-en gun nubare petina, mensa Musa Bak hap goltrêblakake. Dekam zep ngli angna zausun srêmkam ayang-ayang gwe song gwêka, hen ngliina sêrkam tadre tineka, hen es kwa-kwakna dekam zep o makan îl tika, hen jîngîl yala dekam zep mam enkam gwêka.

12

Yohanis kim wenyia ban jalom yala ban akekake:

¹ Dekam zep ngîlnak owas yawala jowek, nen dikim zê Alap mo kalangsa tame gun hup. Êe wesyaë hlauk, yakla nwsa bajusa de ala son makan ala sok. Zen bennak

zauk ane'ak, hen nolak mire sigisa ala gwek- dua-blas enkam de keis nibare naka.

² Wenya in u nuban mes tangan tri-tri gwesik. Zen man eisbir ane'ak, zep sang-sang hap hërhe gwe'ak.

³ Dekam zep hen aha owasna etan nglinak jowek. Zen jalom makare dowal kal-kal yawal zê joweka- bun tangan nik. Zêno nola tuju enkam, hen nola kore hlihina dare taha-tap enkam. Zêno mire sigina hen nol jam en. Zêno kal-kala, san de syauknu kiye.

⁴ Jalomna in abala kim zep nglinak de keisni aha hlikna * kama san dep talal soneka. Dekam zep wenya in mo dang gwên nakon zau'un zaka- in zen eisbir ane'akke. Zen man eissibi'inka- walasna insa de jaha gwennak ala gweblan hap.

⁵ Wenya in zi walassa zep jaha gwek- Zen de tingare zi aususa tatete tangankam irik gin hip. Hwêna Walasna insa ki zep Alap mo dam taha nakore zi Alap osan dep al dabik- zêre mo komal tumnak dep.

⁶ Wenya in dekam zep zi srêm lang san dep heya gwek- langna mensa Alap zêbe hap hamal gulbirkike. Zêwe sa Alap mo dam taha nakore zini kara nul gwerholona benna 42 enkam. †

⁷ Ngatan zi mo langnak dekam zep êeijak. Alap mo dam taha nakore zi mo teipsinni Mikayel Bak jalomna in han hen zêno taha tri so gweblan zi niban golêeijaka.

⁸ Hwêna jalomna in zep golêsin gwe hanaka, dekam zep desa zêre mo taha tri so gweblan zini in han ngatan zi mo lang nakon hêndep golêalsa soneka.

⁹ Jalom yawala insa ki zep hêndep okama san dep hiri da inek. Zen in zen-êpba wanyana, men zen Adam ne Hawa neka orep boton sokaye, hen men zen tingare okamanak de zi mo enlalana karek san dep li ta sone gwizimniraye. Zêno bosena "Dowal mo Kigi." Aha bosena hen "Zi Gollive Bak." Desa mes auhu-kama san dep hiri da inek- hêndep zêre mo taha tri so gweblan wenya ban.

¹⁰ Ki zebê hwêna sak- ngatan zi mo lang nakore ola mam enkam kim êgu anek, "Hê'ho! Angkam mes zaunun- Alap dikim zêre mo hlil irin wenyaka ngaya tabin hip denakye.

Alap mes angkam zêre mo sosonna goltreizimdi- dekam de teipsinkim irik gin hip denaye. Hen mes anakan goltreizimdi, Êre mo Tanena an, Mensa

Israelsa de ngaya tabin hip gu-gubirida gwekke,

Zen sa ki teipsili.'

Sap men zen nêno mae mo aya-wal oso-walya

Alap mo nwenak yaklam denaban kam denaban lamang ta gwibirki, desa mes auhu-kama san dep nêralsa sonenan.

¹¹ Sap nêno mae mo aya-wal oso-walya mes dowal mo kigisa

Domba Tanena in mo kalkam alo da sonek-

hen Alap onakore ol dawemkam.

Sap zen ol dawemna insa tatem nyaubik, hen juwen hap hom zênaka nolêinik gwe-gwek.

¹² In zep tingare ngatan zi mo langnak de wenya,

em êisrip-sri gwen.

Hwêna okamanak de wenya hen hinak de wenya,

em êngalap gwen,

sap dowal mo kigina mes ebon mae osan dep ati gwe ine zala.

Zen angkam man sêrkam jal gwe'ara,

sap zen mes anakan tawa gwera,

'Hare, aumwa hap dena angkam langanak homke.' "

¹³ Hwêna jalomna in kim tame gulku, "O hare, asa mes-am auhu-kamanak dep hiri dak," dekam zep wenya in zen zi walasna jaha gwek, desa lun kon goltroka.

¹⁴ Hwêna wenya in hap mawana heir mo si ala yawalsa desyabik- dekam de ihen hap, zêbe en hap de lang hamal gulbin sin dep. Zêwe sa Alap mo dam taha nakore zini kara nul gwer, hen jalomna insa sa langa dasik gwer- holona benna 42 enkam.

‡

¹⁵ Hwêna wenya in desan dep heya gwek, jalomna in êk nakon zep weyasa ho namwa yawal makan wêk gwibirki- zen de sap dong gun hup.

¹⁶ Hwêna langna iwe de kamana man wenya insa mas gwibik. Zen zep ho namwana insa ala gwibik. §

¹⁷ Dekam tangan zep jalomna in wenya insa sêrkam jal gwibirki, dekam zep song gweka- wenya in mo auyan-tane walsya de golêeijan hap. Zen men zen Alap onakore ol dawemna tatem nolzauk gwenan-ke, Yesussu de zabeblan srêmkam, desa de golêeijan hap song gweka.

¹⁸ Jalom yala in hi alpnak zep zau'un zaka.

* 12:4 12:4 "Aha hlikna" awe, enlalana "satu pertiga." 1.260kam." ale gulku.

‡ 12:14 12:14 "Benna 42" na awe, desa Yohanis man ale gulku "tahunna dan-ahan, ahana ngîrin ngam sonnak."

§ 12:16 12:16 Yohanis zi makan okamana ansa kara gulku. Zep anakan awe ale gulku, "Okamana êksa nga sok, desan zep ho namwana insa ala gwibik."

† 12:6 12:6 "Benna 42 enkam," Yohanis man "yaklana

13

Yohanis kim hi mwa nakore otweran nwe-mase makare dowala hla takake:

¹ Ki zebê hwëna otweran dowal yala hla tak- hi mwa nakon kim hata se'an zaka. Zëno nola tuju enkam, hen nolak de hlina dare taha-tap enkam. Tingare zëno hli-hlina mire sigi en naban, hen zëno tingare mirena Alapsa de lamang tan ale en naban.*

² Otweran dowala insa hla tak, san de tutul jal-jala kiye. Zëno tana bol onkola blal-blala- san de beruang tana bol onkola kiye. Utrum danna san de singa utrum danna kiye. Ki zep zê hwëna jalom yala in soson zemka zêbe hap golblaka- zen de zëno bose hap kitak teipsinkim irik gin hip.

³ Otweran dowala in mo aha nolak, san de tin hip de nêbok wei yawala kiye. Hwëna weina in mes at gwesik. Zen in zep tingare okamanak de zini desa ang nê gweblak, sap man dengguan gweblak.*

⁴ Dekam zep jalom yala in hap boklana kom da gweblak- men zen zêre mo irik ginni otweran dowala in hap golgublukaye. Hen otweranna in mo bosena anakan teip nulsuk gweblak, "Ahana hom tangan otweran dowala an han de apde ëna. Desa toton nara dep?- zereijan naye."

⁵ Alap man otweran yala in hap golblaka- dekam de zen 42 ben enkam irik gin hip. Alap Zëna dekam nwe enkam zê kara ta gweka- kim dowala in zënaka boltere ta gweka, hen Alap Zënaka kim lamang ta gwekaye.

⁶ Zen dekam Alapsa sêrkam lamang ta gweka. Hen zëno gwê gwenna man lamang gul gweka. Hen tingan men zen ngatan zi mo langnak lowehe gwenan, desa hen man kitak laman ta gwibirki.

⁷ Otweran dowala in dekam zep Alap zêre mo irik gin wenyaka golëeija gweka, hêndep timbwas ta gwibirki. Hwëna Alap dekam nwe enkam zê kara ta gweka. Zen zao nwe enkam ki kara ta gweka- kim kitak bi gwibirki, sap tingare zi ausuna, tingare irik gin langna, tingare ol ton gwibin weny, hen tingare sop zi ausuna.

⁸ Tingare auhu-kamanak de zini sa otweranna insa betek nê gweblal. Diki ahakon men zëno mae mo bosem-sesa Domba Tanena in mo bukunak ale dabir-zimk, zen molya. Sap zëno mae mo bosem-sena orep mes hêndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukunak ale dabir-zimk- auhu-kamana ansa de yang gulsun srëmnak. Hwëna dekam zep

Domba Tanena in zëno mae mo kareksa de ngan gulsuzimdin hip tilki.

⁹ Zen in zep, eme i niban lowe he'anam, emki ësane gwen!

¹⁰ Kristus hup de jal hap de emsa bwinak yal gulnen hap de weny, emsa sa ki yal nulne gwer. Nêbokkam de tameran hap de weny, emsa hen nêbokkam sa damera gwer. Zen in zep, Alap mo hlil irin weny, em Yesussu de taiblilblannak tatem ëzauk.

Yohanis kim kama mwa nakore otweran dowala hla takake:

¹¹ Ki zebê etan aha otweran dowala hla tak- okama mwa nakon kim wet so'an zaka. Zëno nola kore hlina dan-dan- san de domba mo nolak de hlina kiye. Hwëna zëno zairinnî, jalom yala in mo zairin niban apdenak.

¹² Hi mwa nakore dowala in zêre mo soson yawala kitak zep bohê gulbluka-kama mwa nakon de wet son dowala in hap. Dekam zep zen zêre mo nwenak okamanak de zini kitak tik-tik ta gwibirki- dekam de hi mwa nakore dowala in hap boklesa kom ta gweblan hap. Hi mwa nakore otweran dowala in, zen in men zëno nolak de nêbok wei yala at gwesiblikke.

¹³ Okama mwa nakon de wet son dowala in, zen hen owas-owasna tingare zi mo nwenak mamkam syal gwe-gwibirki. Zen hen syauksu gubirki- ngli nakon de kamanak dep ati gwezan hap.

¹⁴ Sap zen owas-owasna insa hi mwa nakore dowala in mo bose hap syal gwe-gwibirki, dekam zep auhu-kamanak de zisi anakare ola ban yasik ta gwibirki, "An Zen tangan- nëno mae mo Alap naye." Zêbe nikip de yaklana hom tap gwe'anka, zep Alap nwe enkam kara so'anka. Okama mwa nakon de dowala in hen man yang tasin dowalsa de syal gweblan hap gubiridaka- nonol otweran dowala in mo nwe-masekam, dekam de nêbok wei nakon de dawem gwen zini insa blikip gwesiblin hap.

¹⁵ Kim yang tasin dowala insa syal neisiblik, ki zep okama mwa nakore dowala in gubluka, "Em ensasa gwen." Dekam zep hêndep ensasa gweka, hêndep ola ton'anka. Yang tasin dowala in dekam zep hen tameran hap gubiridaka- men zen zënaka de blikip gwesiblin hap baes ta'akke. Dekam hen Alap nama nwe enkam kara tabi'inka- dan-ahare dowala in saye.

¹⁶ Kama mwa nakore dowala in hen tingare zisi tik-tik ta gwibirki- nomorsa

* 13:1 13:1 Why. 11:7; 17:9 * 13:3 13:3 Why. 17:9-13

de zëre mae mo dam tahanak ahaksa mirenak makan tabir-zimdin hip. Zen tingare zisi tik-tik ta gwibirki- sap mamna, betekna, kire-kire beya wenya, hen tahalha wenya, sap zi mo tana iltikinnik lowehe gwen wenya, hen sap kirenak de lowehen srëm wenya.

¹⁷ Dekam, nomorkam de ale tabiridan srëm wenya, zen bëjen kire-kiresa tokonak gon, hen ba maena bëjen pasarak lirak gun. Nomor-nomora in, zen gulk sun de ol blaoran makan. Zëno dam gulsunnu, hi mwa nakon de wet son dowal yala in mo bose, ahaksa zëno bose hap de nomor.

¹⁸ Zen in zep, enlala blal wenya, zen en sa dowala in hap de nomora insa dam nulsuk gwer. Sap nomora in mo dam gulsunnu, zi mo bose. Nomora in, zen 666.

14

Alap mo Domba Tane hap de ol, hen zëno bi gwibiridan wenya kip dena:

¹ Kimë zë nama kara gwe'ak, ki zebë hwëna Domba Tanena hla tak. Zen Yerusalemk de kwatapna Sionk zauk ane'anka, hen zi beyam-byana 144 ribu enkam zë golëzau'unka. Zëno mae mo mirenak mes Eirzi-Bia yawal mo bosena ale dabir-zimk.

² Ki zebë hwëna ngli san aukuna salsek-san de ho li yawal mo aukuna kiye, ahaksa san de ngli de mamkam tadren aukuna kiye. Hen san de zi beyam-bya mo jublandan gitar aukuna kiye.

³ Zi trana in Teipsin Zini Alap mo nwe-nak tër ësesa da'ak. Dan-nër dan-nërkam de otweranna hen 24kam de teipsin-teipsin zini in hen man ësane gwe'ak. Zëno mae mo tërya in aha zi hom tawa nëblak hen bëjen tan. Diki 144 ribukam de zini mensa auhu-kama nakon Domba Tanena in ngan tasibirkike, zen en tawa nëblak, hen zen en de ta gwen hap dena.

⁴⁻⁵ Zi trana in, zen lalak enna, sap zen hom boton alap-alapsa ang neibirida gwek hen hom ëkahalo gwe-gwek. Zep zen Alap mo nwenak san de zi nungglinga kiye. Zëno mae mo mip nakon boton ola hom tangan wet sok. Zen enho kles gwesin srëmna. Insa kirekam ëlalak gwek, in zep Eirzi-Bia yawal hon zëno mae mo bosem-sena sërkam ëdawem gwek- tingare ahakore wenya konye. Zen zep Domba Tanena insa ang në gweblanan- men desan ki të gwendaye. Sap zen zen- zëre mo kalkam de ngan tasibin wenyaye.

Alap mo dam taha nakore dan-ahare zini kim hlauludakake:

⁶ Ki zebë hwëna etan ahana Alap mo dam taha nakore zini hla tak. Zen man gulk tangan san ihe nasen'an haka. Zen Alap onakore ol dawemsa gol ha'an zaka, hen ol dawemna in hëndep denaban sa lwa gwer. Ola in tingare okamanak de zi ausu hap dena- sap tingare sop nwe-mase zi ausu, hen tingare kirekam-kirekam ol ton gwibin zi, hen sap tingare irik gin langnak de zi hip dena.

⁷ Zen ol mamkam gu ane gwe'anka, "Alapsa em airiblan, hen zëno bose ensa em teip gulsuk gweblan, sap angkam mes zaunum- Zen dikim zisi klis gun hup denakye. Boklena kom la gweblak- men Zen nglina, kamana, hina, hen ho nwna kitak yang tabirkiye."

⁸ Etan ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini zertro kinzika. Zen man anakan isrip-sri gwe ine nasen gwe'anka, "È yala Babel mes timbwas gwera! Mes timbwas gwera- men zen tingare zi aususa kahalo sosen enkam dikim lowehe gwen hap mamak ta gwibirkike, san de ho mamaksa de otdebinni kiye. Zen zep Alap è yala insa kareknak drënera." *

⁹⁻¹⁰ Etan ahanik zertro kinzika, ki zep ol mamkam gu ane zaka,

"Zini men zen de otweran dowal yala insa blikip neisibli'ak, hen zëno nwe-masekam de yang tasin dowala insa, desa hen sa Alap kirekam de kareknak kang gulu. Hen kirekam, men zen dowal yala in hap de nomorsa zëre mae mo mirenak ahaksa tahanak ale dabi'ik, desa hen sa kirekam de kareknak kang gulu. Zen kitak sa Alap onakore hëp nabare zitan hona notdebir, hëndep Alap mo jalak sa lowehe gwer- sërkam de syauk bla sal-salak. † Zao sa Domba Tanena in Alap mo dam taha nakore zi niban zikara ta gwibiri.

¹¹ Syauknu in zen de karek ta gwibi'ik, zëno butna hëndep denaban sa sewese gwer. Ni tanna banakan dep, sap zen kam denaban gwëram denaban zausun srëmkam sa Alap mo jalak lowehe tine gwer. Sap zen otweran dowal yala hen zëno nwe-masekam de yang tasin dowala in han blikip neisik gwizimk, hen zëbe hap de nomorsa zëre mae hon ma-makan dabik."

¹² Zen in zep, Alap mo irik ginnik de bitti gwen wenya, em tatem ëzauk. Alap mo ol san de ang ta gwennak hen Yesussu de taibliblannak, zëwe en em tatem ëzaun.

* **14:8 14:8** È yala "Babel" kam, Yohannis è yala Roma mo bosesa gol ëweka. Emki 1Ptr: 5:13nak baca gun, hen zao de otde ale naban. † **14:9-10 14:9-10** "Sërkam de syauk bla sal-sala" in, desa "belerang" kam Amber olkam li nul sone gwenan. Belerangna zen lau-lau kire-kire, yong-yongna, hen desa de syauknuk tul sonenkan, nabakam hitil gwenan hen sal-sal gwe-gwenan. Zëno asena karek tanganna.

¹³ Ki zebê hwëna ngatan zi mo lang nakore ola etan salsek- ahanik kim anakan gu aneka,

“Ansa emki ale gun: Angkam man kon gwesik hana'an, hen hëndep kirekam sa lwa zahe gwer. Tingan men zen Bian Yesus onak de tatem ëzaunnuk juwe gwe'ak, zen hë'ho gwibinnik sa lowehe gwer.”

Ki zep hwëna Alap mo Enhona ding gulbluka,

“In eiwa! Zen sa zëre mae mo syal dohon-honna nolzausul. Zen hwëna hë'ho gwibinnik sa lowehe gwer, sap zëno mae mo syala kore eini awe sa mamkam nulin gwer.”

Yohanis kim okamanak de Alap mo nganak de ei nika tarannak kara tabirkike:

¹⁴ Ki zebê etan hlauk- but ngap-ngapna kim wet so kinzik. But tahanna iwe zen nikin ane'anka- san de Zi Tanganna kiye. ‡ Nolak emaskam de mire sigisa ala gulku. Tahakam nëbok gwa ben-bensa gwirenka.

¹⁵ Ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini ngatan zi mo langnak de Alap mo gola kon te so zaka, ki zep but tahannak de Zini insa takenblaka,

“Nëbokna inkam emki okamanak de gandum dansa taran, sap mes bil gwera hen taran hap denak mes zaul.”

¹⁶ Ki zep butnak de Zini nëbokna inkam okamanak de eini tanka.

¹⁷ Ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini te sokin zika- ngatan zi mo langnak de Alap mo gola kon. Zen hen nëbok gwa ben-bensa gwirensi'inka.

¹⁸ Ki zep hwëna etan ahanik Alap mo gol homannak de kals alp nakon te sokin zika- men zen kalsnak de syauk blana kara ta gwendake. § Zen ki zep ol mamkam nëbok gwiredan zini insa takenblaka,

“Okamanak de angguru mes bil gwera. Emki taran.”

¹⁹ Dekam zep nëbokna inkam okamanak de anggur danna tim nikon blom tan daka, ki zep kaso hul gunnuk yal ta seka- zao de tanakam de zaublun dankam na tan hap. Alap orep mes kaso hul gunnu insa hamal gulku- men zen zëre mo jalak lowe he'akke, desa de zë karek tabin hip.

²⁰ Anggur danna in ë yala in mo alp- nak tanakam de zaublun dankam na dak,

dekam zep kon zi kala ho mo kim tinek- langana 300 kilometer enkam. Olk san dep de akabinkim, tatekna dua meterak man golek de gwek.

15

Yohanis kim Alap de aumwa hap oka- masa timbwas gunnuk hlaukuke:

¹ Ki zebê hwëna etan sërkam de owasna ngatan zi mo langnak hlauk, hëndep ama tenggwanbi'ik. Ëe Alap mo dam taha nakore zisië tuju enkam hlauludak. Alap mo golak ëzau'uk. Zen Alap mo aumwa hap de timbwas gunsu okama san dep kap nul ha'anzak. Aumwa hap de timbwas gunnu in mo hyanak, zen dekam sa Alap mo zi hip de jala zausul.

² Ki zebê hwëna hi yawal makare naka hlauk. Zëno nwe-masena san de syauk nuban de siri nën kacana kiye. Hi alpna iwe zini man ëzau'uk. Zen men zen hi mwa nakore otweran dowala insa * hen zëno nwe-masekam de yang tasin dowala ban betek neizim srëm gwekke, hen otweran dowala in mo bose hap de nomora insa hwa nulsukke. Zen gitar makare naka deirensi'ik- mensa Alap kap tazimkike.

³ Zen man Alapsa de isrip-sri gweblan hap de tërsya da'ak- men kirekam hen Israel mo auyan-azana dakke, in kim Musa Bak gwiswe sonekake. Tërya in hen Alap mo Domba Tane hap man dakasti'ira. Zen a kirekam mo da'akye:

“Bian Alap Soson Zini,

eno syal gwibinni dawem enna hen mam tanganna.*

Em tingare zi ausu mo Teipsinni.

Eno enhona dam-dam enna,

hen Em taibliblan tanganna.*

⁴ Bian, Emsa nara dep?- aïriblan srëm naye.*

Hen nara dep?-

eno bosesa de teip gulsublun srëm naye.

Sap Em en tangan lalakna.

Tingare zi ausuna dawemsa de ebe hap gol gweblan hap sa yaing gwe-gwezal.

Sap angkam mes dam gwesinin:

Eno zisi de syal gwibinni dam-dam en tangankam.”*

‡ 14:14 14:14 Yesus Zënaka Ibrani olkam “anak manusia”kam gu gweblaka. Desa Orya olkam “Zi Tangan”kam li nul sone gwenan, sap Ibrani olkam “walas”kam de enlalana zëwe hom. Yesus kirekam Zënaka gu gweblaka, sap Zen man enlala gweka- men dekam Daniel Bak hamal hap Zënaka ngatan zi mo langnak hla takake. Daniel man anakan (Dan. 7:13-14) ale gulbluka, “Ëe ama ngatan zi mo langnak zisi hla tak- san de zi tanganna kiye.” Ahaksa, san de “anak manusia”na kiye. Zep hen kirekam, zini mensa Yohanis but tahannak hla taka, san ha totore zi tangan? San ha Yesus Zënaka mes yap? § 14:18 14:18 Kalsnak de syauksu de kara ta gwen hap de dam taha nakore zini in hap

de ola hen ki- Why. 8:3-5nak. * 15:2 15:2 Why. 13:1-8 * 15:3 15:3 Kel. 15:1; Mzm. 111:2 * 15:3 15:3 Mzm.

145:17 * 15:4 15:4 Yer. 10:7 * 15:4 15:4 Mzm. 86:9-10; Yer. 10:7

⁵ Zen kim hya gwesik, ki zebë hwëna akesek: Ngatan zi mo langnak de Alap mo gola talusun nik lwa'an haka- men dekon tangan Alap Zëna irik gil gwenan halake. Gol mwanak iwe hen deyolkam de gola ama zë hlauisek- men kire naka hen orep Alap Musa Bak hap goltrëblakake.

⁶ Tujukam de Alap mo dam taha nakore zini in dekon zep tujukam de aumwa hap de timbwas gun nuban nolëte so gwezak. Zëno mae mo pakeanna ngap-ngapna hen angtan-angtanna. Zëno mae mo emaskam de bitina dak-dakna, hëndep bik dannak hatak.

⁷ Dekam zep dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini in ahanik emaskam de pancina zëbe mae hap kap tazimki. Pancina in mes Alap mo jalkam ëbeya gwek- hëndep de gwën Zini Alap mo jalkam.

⁸ Alap man dekam zëre mo ngatanna hen sosonna sërkam goltreizim'inka, zen in zep dekam zëno gola in butna sërkam taïl gi'inka. Zep dekam zini toton banakan dep?- gola iwe de tinni, tujukam de timbwas gun hup dena insa de okama san dep hlei yulsuk irin srëmnakye.

16

Yohanis kim hamal hap hlaukuke- tujukam de Alap mo aumwa hap de timbwas gunnu insa:

¹ Ki zep Alap zëre mo gol mwa nakon ol mamkam gubiridaka:

"Tujukam de Abon onakore jala bare panci hona insa em okama san dep hlë-hle tasik irin."

² Nonol zini ki zep hëndep gwë halka, ki zep hëndep panci ho zemka okama san hlei yulsuk inki. Dekam zep tingare zini men zen otweran dowal yala in mo nomora mirenak ma-makan dabik ëkwae-kwae gwek, hen men zen yang tasin dowal zem insa betek në gweblakke.

³ Zao de zini ki zep hen panci ho zemka hinak hlei yulsuk inki. Hina dekam zep kal kakak hap jowek- san de zi tok mo kala kiye. Dekam zep hinak de kirekam-kirekam otweranna kitak juwesik.

⁴ Zao de zini ki zep hen panci ho zemka weya-weya san hen ho-nwe ho-nwe san hlei-hli guludaka. Tingare weyana dekam zep kal hap ëjowendak.

⁵ Eë dekam zebë Alap mo dam taha nakore zisi ahanaka salblak- men zen tingare weyana irik gili dakake, zen kim gu aneka,

"Hare eiwa, Alap Em in Zenke- enho dam-dam Zi niye. Em angkam gwë'ara hen

orep mes gwëka. Karekna ansa tak gulzim innira man tangan dakastilin.

⁶ Zen mes ere mo hliil irin wenyik mo kala hen ere mo olsa de ayang gul gwiz-imdin hip de zi mo kala hlei-hli nul gwek, zep angkam Em kalsa de otde gwibin hibe gubiridanda. Kirekam man tangan zëbe mae hap dakastilzimmnin."

⁷ Ki zep hwëna zi beyam-byana men mo ola Alap mo golak de te kil tru tasik gweblan meja iltikin nikon anakan wet sok,*

"Bian Alap Soson Tangan Zini, eno auhu-kama zisi de karek tabinni aïris tangan, hen man tangan dakastilin!"

⁸ Hwëna ki zep dan-nër dan-nër zini panci ho zemka yakla nwenak hlei yul guku. Yakla nwena dekam zep sërkam tangan sal-sal gweka- zëno sal-sala in hap dikim zi sop nik ëtaïblin-taïblin gwen hap.

⁹ Dekam zep hëndep zini yakla sal-sal hap sopna ëtaïblin-taïblin gwek. Zen dekam zep hen Alap mo bosena lamang nul gwek, sap Zen Zen karek-karekna insa lup gul sonezimki. Zen man ki sap karekna insa noltowe gwek, hwëna hom kim zëre mae mo karek-karek nakon ëhale gwe'ak, hwëna zen dekam hen bëjen Alap mo bosena anakan teip gulsublun "Alap, Em eiwa teipsin tanganna."

¹⁰ Hwëna aha-ere taha-tap zini in ki zep panci ho zemka otweran dowala in mo irik gin ë yalak hiri gul inki. Dekam zep tingare otweran dowala in mo irik ginni kawesik. Zëno irik gin zini dekam zep airin hip en sunu ëjak-jak gwek,

¹¹ hen dekam zep etan ngatan zi mo langnak de Teipsin Zini Alapsa lamang da gwe'ak, sap kawesinni inkam zëno mae mo kwae-kwaena sërkam ësang-sang gwek. Hwëna zen dekam hen hom tapbla nuk- zëre mae mo kirekam-kirekam jal-jal gulin hala seran naye.

¹² Zao de zini ki zep hen panci ho zemka weya yawala Efrat mo ananak hlei yul guku. Weyana in dekam zep sasa gwek. Zen mae hap ki lwak: Eijannak dikim yakla hata sezan nakon teipsin-teipsin nik yaing gwezan hap.

¹³ Hwëna dekam zebë dan-ahare dowal karekna hlauudak. Zëno mae mo nwe-masena san de blina kiye. Ahana jalom yala in mo ëk mwa nakon wet so zaka, ahana hi mwa nakore otweran dowal yala in mo ëk mwa nakon wet soka, hen ahana okama mwa nakore dowala in mo ëk mwa nakon wet soka- in zen boton gwekake, "Eë an Alap mo olsaë ayang gul gwizim'in."

* 16:7 16:7 Why. 6:9-11; 8:3-5

¹⁴ Bli makare dowal-dowala in mae hap dena: Zen de owas-owassa syal gwe-gwibin hip. Zen sa tingare langnak de teipsin-teipsin zi nik dep tagal gulsundan hap sek gwenda gwer- dekam de Alap mo yakla yawalak Alap zere han zereijan hap.

¹⁵ Emki eenlala gwen Yesus mensa hamal hap anakan gu-gubirida gwekake,

“Ee sowè zi mo kim asa hatazal! Em in zen salok-salokkam asa kara è gwebla'an, em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an. Hen kirekam- em in zen Asa de hut tu ane gun hup dawemkam kara è gwebla'an. Ere mae mo pakeanna dawem enkam kara la gwibik. Ki hwëna mumuk ennak de Asa hut so gublunkam, ki irkan esa sahara ban ëzaul.”*

¹⁶ Bli makare dan-ahare dowala in dekam zep okamanak de teipsin-teipsin wenyaka ejjan hap tagal nulsuk- lang bosena Ibrani olkam “Harmagedonk.”

¹⁷ Zao ki zep Alap mo dam taha nakore zini tujuna panci ho zemka okamanak de asesanak hlei-hli gulu daka. Dekam zebë etan Alap zere mo ola sak- ol mamkam kim gu aneka,

“Ano jala angkam mes tap gwe henan.”

¹⁸ Dekam zep ngli angna zausun srëmkam ang ta tineka, hen nglina sërkam tangan tadre tineka, hen sërkam de jingil yala dekam zep gwëka. Nonol zi yang tasin nikon, hom mae kirekam de jingili gwëka. Jingili in karek tangankam dena.

¹⁹ È yala Babel † dekam zep hlang-hlang gwenkam hëndep dan-ahan nëk, hen okamanak de tingare langnak de è-ëna kitak zep ëtimawas gwek. Sap tingare è-ënak de zini mes è yala Babelk de zi mo kim karekna nulin halasen gwek. Zëno mae mo karekna man tangan taman kinik, in zep Alap kirekam zere mo jala bare wiklom hona insa de otdebin hip golzimki. ²⁰ Jingili in hap zep tingare hinak de kama-tek kama-tekna langa san dep ëese-sek gwek, hen tingare kwatapna hen man ëjek-jak gweka.

²¹ Dekam zep es kwak yawal-yawala o kamam il tika- zisi dikim karek tabin hip. Aha-ere kwakna zëno dohonna lima-pulu kilogram enkam. Zini dekam zep Alapsa lamang dak- insa es nabare ona sërkam il tikake.

17

Gulk sun de ol blaoranna an, kahalo sosen we yawal hap dena:

¹ Zen kim hya gwesik, ki zep ahanik in zen tujukam de Alap mo jala bare panci hona okamanak hlei-hli dasibirink abon onak hata zaka. Ki zep zë asa gublu zaka,

“Haen. Èe asa kahalo sosen we yawalsa ebe hap goltrëblal- men desa sa Alap sërkam karek guluke.”

Hwëna eiwakam de kahalo sosen wesya hom enlala gwibirki. Hwëna è yawala Babelsa ki enlala gweblaka- in zen weya yawal alpnak lwa'arake.

² Auhu-kamanak de teipsin-teipsin weny man zëno mae mo lowehen san ang ta gwek- boton yang tasin alap-alap osan dep de ang ta nasen gwenkam. Zep zen Alap mo nwenak man lowehek- san de kahalo sosen we walya kiye. Bëjen aha-ere zi niban ën. Okamanak de zini dekam zep desan ang ta gwek, hëndep zep ëmamak gwe-gwek- san de ho mamaksa de otdebinni kiye.

³ Ki zep hëndep Alap mo Enhona asa bi gweblaka, dekam zep hëndep Alap mo dam taha nakore zini in asa zi srëm lang san dep zersong gweka. Zao zebë weny hlauk. Otweran dowal tahan dannak nikin ane'ak. Otweranna in, zëno sopna, ok eis kal-kal makarena, hen zëno timni Alapsa de lamang tan bosemse alekam mes sowehek. Otweranna in mo nola tuju enkam, hen nolak de hli-hlina dare taha-tap enkam. *

⁴ Weny in bajuna hen ok eis kal-kal makare naka ala sok- sam dan kil makare naban de siri nën naka. Hen zen mes sërkam wër gwek- emaskam, kirekam-kirekam kaso lilिंगतुन niban hen sasyan naban. Tahakam anggur ho nabare son-dosa zirensik- emaskam de syal gwibin nika. Hwëna zen anggur ho tangansa hom. Hwëna zëno dam gulsunnu, zere mo kirekam-kirekam karek hen zere mo kahalo-kahalo nakore karek.

⁵ Mirenak de alena hen ki- anakare gulk sun de ol blaoran naban, “Èe an Babel Bak, tingare swi sosen hen kahalo sosen wenyik mo ane.”

⁶ Èe dekam zebë tame guk, “Zen ansa anggur hona otde gwenan, zen anggur ho tangansa hom. Zen zi kalsa otde gwenan. Kala in Alap mo irik ginnik de bitì gwen wenyik mo kal- mensa Yesus hon de tatem ëzauk gwennak damera gwekke. Weny in zep gwë gwenan- san de ho mamaksa de otde gwenna kiye.”

Kimë zë weny insa kara gu'uk, ama zë sërkam tenggwanbi'ik.

* **16:15 16:15** Salok-salokkam de lowehe gwen hap dena, emki Luk. 12:35-48nak hlaun. Pakean dawem mo dam gulsunnu, emki Why. 19:8nak hlaun. † **16:19 16:19** È yala “Babel” kam, Yohanis è yala Roma mo bosesa gollëweka.

(1Ptr. 5:13; Why. 14:8-11) * **17:3 17:3** Kirekam de dowal hap de ola emki Why. 13:1-8nak hlaun.

⁷ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep asa gubluka,

“Em basae tenggwanbi'ira! Zen in gulk sun de ol blaoran makan. Hwëna ëe anik dawemkam ebe hap srip gulsubluk- nol beya nabare otweran dowal yala in hap denaka, hen wenyä in zen zëbon nikin ane'anke, zëbe hap denaka.

⁸ Otweran dowala in orep man sap okamanak ngaya gwëka, hwëna angkam hom. Zen nabakam sa etan juwen zi mo lang nakon sewese zala. Okamanak de zini hla tankam sa denggwanblal, sap zen jek-jak gwen nakon sa etan jowe zala. Hwëna Alap mo Domba Tane sa nabakam etan hëndep denaban timbwas tala. Tingare zini molya dowala insa denggwanblak. Hwëna diki auhu-kamana ansa de yang gulsun srëmnak men zëno mae mo bosem-sesa ale dabir-zim srëm gwëk hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukunak, zen zen en sa denggwanblal.

⁹ “Enlala blal wenyä, zen en sa otweran dowala in hap dena dam nulsuk gwer: Tujukam de nola, zëno dam gulsunnu, zen tujukam de kwatap bete-tek, men zëwe wenyä in nikin gwenanke. † Tujukam de nola in hen, zëno aha dam gulsunnu, tujukam de teipsin-teipsinni.

¹⁰ Teipsin-teipsin wenyä in, aha-ere taha-tap enkam mes juwe gwëk. Ahana nama irik gi'ira, hen ahana nama hom hata'ara. Zen kim de hata'an zaka, zen hen molya holokam irik gilki, ki sa hen tili.

¹¹ Hen otweran dowala in zen de juwen zi mo lang nakon etan ngaya gwen hap sewe se'an zaka, zen kim orep gwëka, zen tujukam de teipsin wenyä men zen lowehe gwëk, dekam hen man teipsinkim gwëka. Zen zëno mae mo ahana. Zen kim de etan jowe'an zaka, zen sa etan dekam teipsinkim irik gili. Zep sa tim dir, ‘An teipsinni delapanna.’ Hwëna zen hen molya holo gwëka, ki sa hen timbwas gwera.

¹² Nola kore hli-hlina insa dare taha-tapakm hlaludala, zen hen dare taha-tapakm de teipsin-teipsinni. Zen angkam nama hom irik ni'in, hwëna zen otweran dowala in mo alp nakon sa srën-srënkam de langnak irik nilidal. Hwëna zen hen holokam molya irik nilidak. ‡

¹³ Dare taha-tapakm de teipsin-teipsin wenyä in, zen sa enlalana aha-en dal,

hëndep zep sa zëre mae mo irik ginni otweran dowala in hap tapbla nulblir.

¹⁴ Otweran dowala in sa Alap mo Domba Tanena in han zereijala. Hwëna Domba Tanena in zëre hon de ang ta gwen wenyä ban sa zitimbwas tabiri. Sap Domba Tanena in Zen- Teipsin Zini Bian. Hen Zen tingare teipsin zi mo Teipsinni. Men zen Desa ang nëbla'an, zen Zëna mensa hlil inkike hen kwang guludakake, hen men zen Zëbon onak tatem ëzaukke.”

¹⁵ Ki zep etan Alap mo dam taha nakore zini in asa ë yala Babel hap denaka gubluka,

“Weya yawala insa kahalo soson wenyä in mo alp san hlalulu,* zen hen weya tangansa hom. Zëno dam gulsunnu, zen tingare zi ausu, tingare kirekam-kirekam sop nwe-mase zi ausu, hen tingare kirekam-kirekam ol ton gwibin zi ausu.

¹⁶ Hwëna otweran dowala in hen nola kore hli dare taha-tap zem in han sa lamkam kahalo soson wenyä insa jal neibir, hëndep zen sa zëno kire-kirena alal dabir hen sa irkare nul. Zen sa hëndep zëno ninni dwinbir, hëndep tokna syauknuk sa ang nulsul.

¹⁷ Zen Alap Zën sa kirekam de enlalana ing ta sonezimdi- zëre mo dwam gwibin sin dikim syal gwibin hip. Zen in zep sa dare taha-tapakm de teipsin-teipsin wenyä in zëre mae mo irik ginni otweran dowala in hap tapbla nulblir. Zen dekam otweran dowala insa sa betek nëblal, hëndep mensa Alap kirekam de syal gwibin hip hamal hap gubiridaka mes ki su nulsonek.

¹⁸ “Hen kahalo soson wenyä insa hlalulu, desa de dam gulsunnu, zen ë yawala in zen langna beyakam irik gi'inke.” §

18

Yohanis kim hamal hap hlalukuke- ë yala Babel de timbwas gwen hap dena:

¹ Ki zebë hwëna etan Alap mo dam taha nakore zini hla ta gulk- ngatan zi mo lang nakon kim ati gwe'an zaka. Zëno sosonna mam tanganna, hen zëno timni ngatan tanganna. Dekon okamana hëndep man tangan ngatan gwëk.

² Ol mamkam zep isrip-sri naban gu ane zaka,

† 17:9 17:9 Otweran dowala insa de dam tasinni, zen etan ë yala Roma, sap Romasa zen tujukam de kwatap tahannak gola daublu anek. ‡ 17:12 17:12 Yohanis man awe ale gulku, “Zen aha-ere jam enkam sa irik nil.” Zëno gulk sun

de enlalana, “Zen molya holokam irik nilk.” * 17:15 17:15 Why. 17:1; 16:19 § 17:18 17:18 Yohanis kim ansa ale gulku, Roma dekam langna beyakam irik gik.

“Ë yala Babel mes timbwas gwera. Zen mes timbwas gwera- men zen bolte-bolte gwe-gwekaye! Angkam kirekam-kirekam dowa-dowa karek-karek en zê lowe he'an- hen kirekam-kirekam mawa karek-karek naban, zini mensa hwa dasik gwibirinke.

³ In aîris, sap tîngare zi ausuna mes ë yala in mo lowehen karek san ang ta gwek, in zep ho mamaksa de otdeblanda gwen makan ëmamak gwe-gwek. Zen zêre mae mo boton yang tasibin alap-alapsa de ang gwibirida gwen hap wawan da gwibik. Zep tîngare zi ausuna mes Alap mo nwenak êkun gwek- san de kahalo soson we walya ban de swi ënna kiye. Okamanak de teipsin-teipsin zini, hen kire-kiresa de lirak ta gwibin hip de zini man ë yala iwe kire-kirena lirak da gwibik. Zep ë yala in mo sêrkam de holehle nakon, zêno mae mo te-alana ëbeya gwe-gwek. Zep zen ë yala in mo lowehen karek san ang ta gwek.”

⁴ Ki zebê etan ngatan zi mo lang nakore ola salsek kim anakan gu aneka,

“Haen, ëre mo bi gwibin wenya, em dekam ëna in kon wet so gwek! Zêno mae mo karek-karekna in mana ebon mae onak hliminnink, hen kareksa ema apdekam deban mae hla kulink!

⁵ Sap ëna in mo karek-karekna man tangan bwang gwenkam nglinak de hatan hap alp gwe'an, hen Ëe ama zêno mae mo kirekam-kirekam jal-jala aîtbir-zim'in.

⁶ Men kirekam ëna iwe de zini ëre mo waslasna karek da gwibik, dikire desa hen kirekam karek dabik, hwëna zêbe mae hap etan sêrkam mas ulzimk. Zen hêp nabare wiklom hosa aha zi hip nol gwizimk, zep dikire zêna hen kiresa sêrkam tangan notdebik.

⁷ Zen man menkam ëbolte-bolte gwe-gwek, zep angkam zêno mae mo enlalana dikire dowe hana gwek. Zen menkam tahalha srêmkam lowehe gwek, zep angkam zen dikire ngalap naban lowehe gwek. Zen man zênaka nenbirida gwek, ‘Ëe an tîngan teipsin-teipsin enna. Ëe molyë ëtahalha gwek, hen ëe molyë we sem mo kim gona tak.’

⁸ Zen in zep, sap zen kirekam ëbolte-bolte gwe-gwek, zen zep sa aha-ere yaklakam Abon onakore hêpna hla nul- enlala dowe hanan hap dena, usak yala ban de lowehen hap dena, hen juwen hap dena. Zen sa syauknuk êhweistîl, sap Ëe an Bian Alap Soson Zi nikê kirekam karek tabi'in!”

⁹⁻¹⁰ Kim ë yala Babel hweistîl’inka, auhukamanak de teipsin-teipsin wenya men zen ëna iwe kire-kirena lirak da gwibik, hen zêwe de zi mo lowehen san ang ta

gwek, zen langa nakon butna sewennak kara nuk. Sal-sal aîrin hip hom zê ëgolek de gwek. Zen zep bunnu nawabik hen anakan sei gona ta'ak, “Ali tol! Kwasang! Ëna in menkam teipsinnî hen tatete tanganna, hwëna aha-ere jamkam mes tol hwei-swis gwenda!”

¹¹ Auhu-kamanak de kire-kire lirak ta gwibin zini hen ë yala insa gosa dablak. Sap aha ëna kirena hom- zao de etan kire-kiresa lirak ta gwibin hip denaye.

¹² Sap menkam kire-kirena insa bulkum lirak ta gwibin hip kap dahal gwezak-emas nakore kire-kirena, perakkam dena, kaso lîlîngtinnî, sasyan dawemna, hen kaen ngap-ngap dawem-dawemna, ok eis makare kal-kala, hen sam dan kil makarena, hen ahakon sin-sin tangan wenyaka.

Tenya kore kire-kire syal gwibinni hen ki lop dahal gwezak-

sap te irase dawem nabare tenya korena, hen sap sêrkam de nwe awes tenya korena.

Ahakore kire-kirena zen srin makare ngap-ngap naka, hen tembaga nakorena, hen besi nakorena.

Hen ahakon kaso nwe-aweskam de syal gweblan dankam dena.

¹³ Tembanena hen menkam zêwe lirak da gwibik-

sap minyak, tepung dawem, hen gandum dan, sap kayu manis, hen tembanesa de dërek gun hup de kire-kirena.

Anggur hona hen ki.

Irase dawem nabare kire-kirena hen ki lirak da gwibik-

sap tim hip dena, hen ang gun hup dena.

Zen hen menkam otweran zahona man zê lirak da gwibik-

sap sapi hen domba.

Zen hen kudana lup nulhal gwezak-hëndep ahakon kereta zeban.

Hen zini man hen dahyohal gwezak- te-ala hap de zê lirak tabin hip, dekam de zêbon mae tana îltikinnîk ëbabu gwe-gwen hap.

Hwëna angkam banak molya kirekam lirak da gwibik, sap ë yala in mes timbwas gwera.

¹⁴ Kire-kire lirak ta gwibin hip de zini in ki zep ëna insa enlwan hap nenblak,

“Sêrkam de dawem kire-kirena mensa sap zini bi gweblandan hap dëblanda gwenan, zen mes tol ebon mae onakon ëjek-jak gwenda. Ali tol! Eno mae mo te-ala mamkam de lop tan

kire-kirena mes tol zalta dep ehweiswis gwenda. Em molye etan hla landak."

¹⁵ Zep kire-kire lirak ta gwibin zini men zen te-alana ebeya gwe-gwek ena iwe de lirak ta gwibinkim, zen langa en nakon ezauk- syauk sal-sal airin hip. Zen man anakam gosa dabik,

¹⁶ "Ali tol! E yala in, kwasang tol! Zewe de zini menkam kaen dawem-dawem ensa alala da gwek- dawemkam de ngap-ngap naka, hen ok eis makare kal-kalaka, hen sam dan kil makare naka. Zeno mae mo wer gwen hap de kire-kirena menkam dawem-dawem tanganna- sap emaskam dena, sap kaso lilingtinni hen sasyan dawem-dawem maena.

¹⁷ Hwena aha-ere jamkam kire-kirena in mes tol ehweiswis gwenda."

Bul bina, hen golések gwe-gwen hap de wenya, hen zewe de syal ta gwen wenya, hen kitak men zen buluk ang ta gwek, zen hen kirekam langa en nakon ezauk.

¹⁸ Kim syauk butna insa sewe senak hla nuk, zen hen e yala insa gosa dabra'ak- mae hap, "Okamanak ahana hom- kirekam de e yawalaye."

¹⁹ Zen dekam zep bunnu nawabik-anakare sei go naban,

"Ali tol! E yala in, kwasang tol! Zewe de zini te-alana serkam de beya tanganna. Ee zebé kire-kirena desan dep kap lahal gwek- lirak ta gwibin hipye. Ee hen dekam zebé te-alana ebeya gwek. Hwena zen mes tol aha-ere jamkam hweiswis gwenda."

²⁰ Hwena Alap mo dam taha nakore zini in * kim kirekam hlauku, dekam zep tangan anakan isrip-sri gweka,

"Ngatan zi mo langnak de wenya, em isrip-sri gwen, sap Alap mes e yala insa timbwas tanda! Alap mo irik ginnik de biti gwen wenya, hen em in zen zere mo ola ol halada gwek hen ayang ulida gwekke, em kitak isrip-sri gwen! Sap ena iwe de zini man emsa karek da gwibik, zen in zep hwena Alap desa heip guluda."

²¹ Ki zep hwena ahanik Alap mo dam taha nakore zini sosen tangan nik kaso yawala gul ineka- serkam de dohon-hon tangaran naka. Ki zep hinak tak gul ineka. Zen man hen anakan gu aneka,

"E yala Babelsa an kirekam sa Alap zer anera, hendep karekkam sa tak ta inera, hendep sa jek-jak tala.

²² Zewe molya etan gitar maena nyublandak,

hen sulingni molya nenblandak. Sramin aukuna hen molya etan zewe esane gwek.

Sap men zen kire-kire dawemna syal neblanda gwek molya ze etan lowehkek.

Hen gandum dan maesa de ils ti gwibin aukuna molya ze etan esane gwek.

²³ Lampu ngatanna hen molya ze etan karadak.

We-zi daresa de oto sonnak de isrip-sri ola molya ze etan esane gwek.

Zewe de kire-kire lirak ta gwibin zini man tangan sap okamanak eteipsik gwek,

hwena zeno mae mo meiyerak de hlaun zini hen man boton owas-owassa syal nei gwibik,

hendep zep okamanak de zini kitak gwi nulsukink.

²⁴ Sap zen Alap mo olsa de ayang gun hup de zisi hen Alap mo hlil irin wenyaka tingare lang san dameranda gwek, zep sa Alap ena iwe de zi hip zeno mae mo kala ngero gulzimdi."

19

¹ Zen kim hya gwesik, ki zebé hwena ngatan zi mo lang nakore zi beyam-bya de ol mamkam etakeran ola anakan sak,

"Haleluya!" Nere mae mo Alapsa nen boltere tan,

sap engaya gwen hap dena hen sosonna kitak Zebon onak.

Zen en teipsinni.

² Sap zeno zisi de klis gunnu dam-dam en tangankam.

Bijen mae tautek gun.

Zen mes e yala Babelsa hep tyaka,

sap zewe de zini tingare zisi yang tasin alap-alapsa dikim ang gwibirida gwen hap yasik da gwibik.

Zep zini Alap mo nwenak kahalo sosen we wal mo kim enwe-mase gwe-gwek.

Zen hen Alap hon de syal ta gwen zisi damera gwek.

Zen in zep Alap zeno mae mo kala zebe mae hap ngero gulzimnira."

³ Etan ki zep mamkam egu anek,

"Haleluya! Alapsa nen boltere tan,

sap syauknu men zep ena in hweiswis gwe'ara,

zeno butna sa hendep denaban sewese gwer."

⁴ Alap mo alpnak de 24kam de teipsin-teipsin wenya hen dan-ner dan-nerkam de otweran makare zini in, zen dekam zep eik gwe hezak- Alap hap de anakan dawemsa golblan hap, "In eiwa tangan. Haleluya!"

* 18:20 18:20 Why. 18:1-2

* 19:1 19:1 "Haleluya" zen Ibrani mo ol. Zeno enlalana, "Alapsa nen boltere tan."

Yohanis kim hamal hap Alap mo Domba Tane de irik gin hip de tembane yawalak hlauludakake:

⁵ Ki zep Alap mo komal tum alpna in kon ola wet sok,
 “Tingare Alapsa de betek gweblan wenya, nen boltere tan-
 tingan men zene Alapsa blikip eisik gwe-
 blananke,
 sap mam-mam wenya hen bete-tek
 wenya.”

⁶ Dekam zebē hwēna ola sak- san de sērka de zi tra de ētaken gwenna. Ol aukna in san de hi de mamkam ngēp gwenna, ahaksa san de ngli de mamkam tadre song gwenna kiye. Zen man ētaken gwe'ak,

“Haleluya! Alapsa nen boltere tan,
 sap nēno mae mo Bian Alap Soson Zini
 Zēn angkam kitak nēsa irik gi'ira!

⁷ Nen tērya ban isrip-sri gweblan.
 Nen boltere tan, sap Zen en teipsinnī.
 Sap Alap mo Domba Tane hap de
 we oto gulblun yaklanak mes zaunun,
 hen we golgublun zem in
 mes zēwe dep zēnaka weir gulsunun.

⁸ Alap mes we zem in hap deyol dawemna sērka de ngap-ngap angtan-angtan naka teisyabirki-

dekam de zēnaka weir gulsun hupye.”

Gulk sun de ola awe, Domba Tane mo wenya, zen tingare Alapsa de betek gweblan zi. Hen deyol dawem zem, zēno enlalana, dawemna mensa Alapsa de betek gweblan zini syal nei gwibirinke.

⁹ Ki zep Alap mo dam taha nakore zini men[†] etan asa gubluka,

“Ansa ale gul: Zini men desa Alap dam tasibirki, zen de Domba Tane hap de we oto gulblun tembane yawalak ang tan hap, zen hē'ho gwibin tangan naka sa hla nul.”
 Dekam zep etan abe hap ola mas gubluka,

“Ola an eiwa de tanganna, Alap zēre onakorena.”

¹⁰ Eē ki zebē Alap mo dam taha nakore zini in mo nwenak ik gwe hezak- dekam de desa boltere tan hap. Hwēna ki zep asa gubluka,

“Asa bahem boltere tan. Alap ensa em boltere tan. Sap ēē hen Zēbon de babu gwen zi, eban apdenak. Hen aya-wal oso-wal om men zen Yesus hup de ol dawemna nolluwe gwenan, deban mae hen apdenak. Sap tingan men zen Yesus hup de ol dawemna nolluwe gwenan, zen kitak Alap mo Enho naban.”

Yohanis kim hamal hap Yesus de teipsin zi mo kim kuda tahan nakon golēejahal zannak hlauludakake:

¹¹ Ki zebē hwēna kara gwek- ngatan zi mo langna mes dalusunun. Zao zebē kuda ngap-ngapna hla tak. Men zen kuda tahan-nak nikin ane'anka, bosena “eiwakam hen tatetekam de Alap hap denaka golluwe gwen hap de Zi.” Zen mae hap ki kirekam bose dak: Sap zēno zisi de klis gunnu hen goleijanna dam-dam enkam- Alap mo dwam gwibin en san.

¹² Zēno nwenā syauk hi-hitinnī kiye. Hen nolak de mire sigina beyam-byana. Hen mirenak alena man. Zen zēre mo aha bose, hwēna bosena in aha zi bējen tame gun. Zen diki Zē-en tame gu'ura.

¹³ Baju blal zem, kal bles-bles nabare naka ala soka. Zini in mo aha bosena “Alap mo ola bare Zini.”

¹⁴ Ngatan zi mo langnak de jana nabare wenya man ang nē sebla halzak. Zen hen kuda ngap-ngapnak teinikin halzak. Zēno mae mo pakeanna hen ngap-ngap tanganna.

¹⁵ Zēno mahala nēbok ben-ben makare nik te so gwebla'anka. Zen dekam sa tingare zi ausuna karek tabiri. Zen Zen sa tingare zi aususa tatete tangankam irik gili. Hwēna men zen Teipsin Zini Alap mo jalak lowehe gwenan, desa sa timbwas tabiri- men kiye, anggur dansa de tanakam de zaublun dankam na tanna.

¹⁶ Zēno bajunak, ik dan jam en, a kirekam mo zē zēre mo aha bosena ale nuk, “Teipsin Zini Bian, tingare teipsin zi mo Teipsinnī.”

¹⁷ Hwēna ki zebē Alap mo dam taha nakore zini ahana hla tak- yakla nwe tahannak de zauk anennak. Ol mamkam zep kon takenka,

“Tingare mawana em in zen gulk sun eihe nasen'anke, haen! Em tagam gwezan- tembane yawala ansa Alap ebe mae hap tehzim'irake, zēwe de ang tan hap!

¹⁸ Tingare mawana, haen! Teipsin-teipsin wenyik mo tok-tok naka eka ol-gwenblandak- hen jana nabare zi mo tok-tok naka, sap mam-mam wenya hen bete-tek wenya, hen sap kuda tahan nakon de ēeija gwen wenya, hēndep kuda tok-tok zeban. Haen, tingare lang nakore zi tok-toksa eka olgwenblandak- sap zi mo tana iltikinnik de teinikirin zi mo tokna, sap zisi de bi gwibiridan zi mo tokna, sap bose nabare zi mo, sap bose srēm zi mo tok-tok naka.”

¹⁹ Ki zebē hwēna etan otweran dowal yala insa hla tak.* Auhu-kamanak de teipsin-teipsin wenya mes desa ejannak de mas gweblan hap tagam neisiblik- hēndep zēre mae mo jana nabare zi niban.

[†] 19:9 19:9 Alap mo dam taha nakore zini in, men zen nonol Why. 17nak tonblakake.

* 19:19 19:19 Why. 13:1-10

Zen dekam zep kuda ngap-ngap tahannak de nikirin Teipsin Zini in han nêreijak.

²⁰ Zen zep hwëna zëre mo jana nabare zi niban otweran dowal darena insa zibalk soka. Nonol hi mwa nakore otweran dowal yala insa zibalk taka. Etan domba mo nola kore hli nabare dowala* insa zibalk taka- men zen boton gwekake, “Èe an Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zi.” Zen in men zen owas-owasna syal gwe-gwibirkike- otweran dowala in osan dep dikim yasik ta gwibin hip. Men zen ang nê gweblak, zen men zen otweran dowala in mo bose hap de nomora timnik makan dabiridak, hen men zen otweran dowala in mo nwe-masekam de yang tasin dowala insa boklena kom da gweblakke. Hèndep dowal darena insa ki zep nyata naka sêrkam de syauk bla hi-hitin sal-salak hiri nososek.

²¹ Kuda tahannak de nikirin Zini in dekam zep zëno nik mo jana nabare zini zëre mo nêbok ben-ben makare mahalkam tamerasiki. Mawana dekam zep zëno mae mo tok-tokna dwenblan dazak, hèndep man tangan sêrkam èitri gwek.

20

Yohanis kim hamal hap dowal mo kigina tahalen naka hla takake:

¹ Ki zebê etan Alap mo dam taha nakore zini ahana hla ta guk- ngatan zi mo lang nakon de ati gwe zannak. Tahakam juwen zi mo bwi kawesinnik dep de kunci naban besikam de dokot hak dohon-hon naban ein ha'an zaka.

² Zen zep jalom yala insa * balk taka- orep de wanya yala in saye, mensa nen gweblanan “dowal mo kigi”kam ahaksa, “Zi Golliwe Bak”kam. Desa zep besikam de dokot hakna inkam tahaleka. Zen tahalen nik sa gwê gwera- holona seribu tahun enakam.

³ Ki zep hèndep juwen zi mo kama hulak de bwi kawesinnik dep tak ta ineka. Zëna dekam zep lilikinni insa kuncina inkam solhlasik inki. Mae hap kirekam gwëblaka: Zen de etan zi aususa yasik ta gwibin srëm hap, seribu tahunna in de tap gwesin srëmnak. Hwëna zëno hyanak, dekam sa etan hil di soner, hwëna dekam molya etan okamanak holo gweka.

⁴ Ki zebê hwëna teipsin-teipsin zi mo teinikin gwen komal tumna hla tandak. Hen zini men zen zë teinikin'ik, zen men desa Yesusu de ang gweblan jal hap hen Alap mo ol jal hap damera gwekke. Zep zen hom otweran dowala in hap boklena kom da gweblak, hen otweran dowala in

mo yang tasin dowala in hap hom kom da gweblak. Zen hen man baes tak- zëbe hap de nomorsa de mirenak ahaksa tahanak makan gunnu. Kire jal hap zep hèndep ahakon nola blom dasibir-zimk. Hwëna zen zep etan de èngaya gwenkam teipsinkim teinikink, sap Alap man zëbe mae hap golzimki- zen de seribu tahunna inkam Kristus mae han apdenak irik gin hip.

⁵ Zen zen sa ènonol gwer- tin nikon de èngaya gwenkamye. Hwëna ahakore juwen wenyu, zen seribu tahunna in mo hyanak sa èngaya gwer.

⁶ Zini in zen de nonol èngaya gwe'ak, zen hê'ho gwibin tangan naka sa hla nul gwer, hèndep zep sa Alap mo dang gwën nakon ègwê gwer. Alap de aumwa hap zisi klis gunkum zen molya noltowek-mensa nen gwibirin, “Hèndep de tin hip dena.” Hwëna zen Alap ne Kristus nebon sa lowehe gwer- Alap mo golak de syal ta gwen zi mo kim. Zen Kristus mae han sa apdenak irik nil gwer- holona seribu tahun enakam.

Dowal mo kigisa de aumwa hap balk tan hap de ol:

⁷ Seribu tahunna in kim de taman'ak, etan dekam sa dowal mo kigina insa bwi nakon hil di soner.

⁸ Zen dekam sa etan tingare lang san tingare zi ausuna yasik tabir song gwera- sap yakla hata sezan san dena, nikin anen san dena, hèndep eiha-lip eiha-lip san dena. Zi ausuna insa man Alap mo hamal hap de olak ol gulk sun de blaorankam bose nuk “Gog ne Magog ne.”* Zen desa sa eijan hap tagal gulsulu, hen zëno mae mo beyana san de hinak de hisglimni kiye. Aitbinkim bëjen sul sonen.

⁹ Jana zini in sa tingare lang nakon sek gwe song gwezal- Alap mo irik gin wenyik mo è yalsa de hatablazan hap, Alap mo dang tini tan è yawala insa. Hwëna syauknu dekam sa ngli nakon ati gwe zala-zao de èhwei-swis gwen hap.

¹⁰ Hwëna dowal mo kigi, in zen yasik ta gwibirki, desa sa Alap mo dam taha nakore wenyik sêrkam de syauk bla hi-hitin sal-salak hiri daser- men zao nonol dowal darena insa hiri noso sekke. Zen zao sa hèndep denaban sêrkam de sang-sang karek tangannak nolêlowehe gwer.

Yohanis kim hamal hap aumwa hap de zisi klis gunruk hlaukuke:

¹¹ Zen kim hya gwesik, dekam zebê Teipsin Tangan Zini Alap mo komal tumna akek. Zen yawal tanganna hen sêrkam

* 19:20 19:20 Why. 13:11-17; 14:9-11; 16:2

* 20:2 20:2 Why. 12:1-9

* 20:8 20:8 “Gog ne Magog” nikip de ola,

emki hlaun Yehezkiel 38-39nak.

de ngap-ngap tanganna. Zëna zëwe nikin'inka. Ngli naban okama naban hëndep dekam zep jek-jak nëk- san de but de yakla sal-sal hap jek-jak gwen makan.

¹² Ki zebë hwëna juwenkam men zen teingir gwe guk desa hlauludak- sap bose nabare wanya hen bose srëm wanya. Zen Alap mo dang gwën nakon ëzau'uk. Alap mo dam taha nakore zini dekam zep bukuna kwala-kla dabik- men zëwe zi mo auhu-kamanak de syal gwibinni ale nul gwekke. Aha bukuna hen man kwala nosok, zen hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukusa.* Alap ki zep klis gu'unika. Men kire enkam zëre mae mo syal gwibinni bukuna iwe lwak, kire enkam zep klis gulku.

¹³ Hi yala dekam zep hen, men zen zëwe ëkei-king gwek, desa etan tapblap-bla guk. Juwen zi mo langna dekam zep hen zëwe de lam tabin zini tapblap-bla guk. Desa hen Alap man klis gulku- men kirekam zëre mae mo syal gwibinni hen bukuna iwe lwakke.

¹⁴ Juwen zi mo langna dekam zep sërkam de syauk bla hi-hi'tin sal-salak hiri da inek, sap zao molya etan zini bit'i gwek. Syauk blana in, desa hen man nen gweblanan, "Hëndep de tin hip dena."

¹⁵ Zini men zëno mae mo bosem-sesa ale dabir-zim srëm gwek hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukuna, desa hen man syauk blana iwe yal nulsek.

21

Yohanis kim okama ëse naban ngli ëse naban hamal hap akekake:

¹ Dekam zebë hwëna okama ëse naban ngli ëse naban akek. Sap okama ëpba naban ngli ëpba naban mes jek-jak nëk- hëndep hi mae naban.

² Ki zebë hwëna ë lalak yawala insa hla tak- kim ngatan zi mo lang nakon ati gwe ine'an zaka, Alap zëre onakon. Zen Yerusalem ëse. Desa Alap Zën hamal taka-zao de Zën zi niban golëlowehe gwen hap. Zep dawenkam wër tyasiki- san de we ësesa de weir gulsunnu kiye.

³ Ki zebë hwëna ola sak- Alap mo komal tum alpna in kon kim mam enkam ëgu anak, "Alap angkam apdekam zi niban golëlowe he'ara.

Zën sa tîngare zi ausuna bi gwibiridala, hen kitak sa betek në gweblal.

Zën sa golëlowehe gwer.

⁴ Zen sa zëno mae mo nwe go-hona ngan tasibir-zindi.

Dekam molya etan juwenna hla nuk.

Go naban enlwan naban hen sang-sangna dekam etan hom- zëbon mae on- akye.

Sap ëpba lowe henna in mes jek-jak gwek."

⁵ Hwëna Alap ki zep gu aneka, "Aenë angkam kitak ëse gu'un."

Ki zep hen asa gubluka,

"Ola ansa ale gul, sap an eiwa de tanganna. Taiblibin hip man tangan dakasti'in."

⁶ Etan ki zep gu aneka,

"Angkam mes sowe henan!

Ëe an nonol lonesen nakore Zi,

hen aumwa topnak de Zi.

Auhu-kama yang gulsun srëmnakë gwëk,

hen okama hom gwennak Ëe nama asa gwë gwer.

Men zen de ëho-hole gwe'ak, Ëe asa zëbe mae hap golzim-

dekam de hëndep de gwën hap de aili ho nakore hosa totores a otdebin hip.

⁷ Men zen de Abon onak tatem ëzau'uk,

zen dawemna insa sa hla nul.

Ëe asa desa golëlowehe gwer,

hen zen ano walaskam sa lowehe gwer.

⁸ Hwëna enlala karek-karek zini, desa sërkam de syauk bla hi-hi'tin sal-salak sa yal nulser- mensa nen gwibirinke, 'Hëndep de tin hip dena.'

Karek gol gwen zini, zen a kirekam de zisi moye:

Tatetekam de zaun srëm wanya,

zini men zen ëk enkam ëKristen gwek,

enlala hole-hle zini,

zi tan zini,

kahalo sosen wanya,

meiyerak de hlalul gwen zini,

yang tabin dowals de betek gwibirida gwen wanya,

hen boton tam zini.

Zen kitak syauk bla san de yal gulsen hap dena- mensa nen gwibirinke,

'Hëndep de tin hip dena.' "

Yohanis kim Yerusalem ësesa hamal hap hla takake:

⁹ Dekam zep ahanik in zen tujukam de aumwa hap de jala bare panci hona okamanak hlei nulsukin gwe'ak abon onak hata zaka. Ki zep zë asa gublu zaka,

"Haen. Anik Alap mo Domba Tanena in hap de we golgubulunna insa ep goltrëblak."

Hwëna eiwakam de wesya hom enlala gwibiriki. Zen hwëna Yerusalem ësesa ki enlala gweblaka.

¹⁰ Zao zep Alap mo Enhona asa etan bi gweblaka, ki zep hëndep Alap mo dam taha nakore zini in kwatap yawal san dep asa zersong gweka. Dekon zep ë lalakna

* 20:12 20:12 Why. 3:5; 13:8

Yerusalem èsesa abe hap zertrëblaka. Èna in dekam Alap zère onakon ati gwe ine'an zaka.

¹¹ Èna in ngatan tanganna hen angtan-angtanna, sap Alap Zëna Zen zëwe gwë gwenda. In zep kirekam tangan ngatan gwëka. Zëno angtan-angtan gwenna, menkam te-ala èsesena, menkam kaca ngap-ngap makan- san de kaso lilingtin dawemna kiye.

¹²⁻¹³ Èna in zëno alp-alp san de kola gulk en tanganna. Lilikinni dua-blas enkam. Yakla hata sezan san dan-ahan, yakla nikin anen san dekam hen dan-ahan, eiha-lip san dan-ahan, hen eiha-lip san dan-ahan. Alap mo dam taha nakore zini aha-en aha-enkam dua-blaskam de lilikinni insa kara da gwibirin. Lilikinni in Israel mo dua-blaskam de zi ausu mo bosome naban.

¹⁴ Èna in mo kasokam de mokona dua-blas enkam. Zëwe mes Alap mo Domba Tane mo dua-blaskam de dam tasibin zi mo bosome-sena aha-en aha-enkam ale dabir-zim nirak.

¹⁵ Alap mo dam taha nakore zini in de-banë aïsìl è'ak, zëno emas nakore metera ki- èna insa dikim ukur tan hap dena, sap lilikin-lilikinni hen kasokam de kol kong ta zahenna insa.

¹⁶ Èna in, zëno lwanna persegi empatkam. Alap mo dam taha nakore zini in dekam zep metera inkam akasiblika. Èna in mo blala eiha san dep 2400 kilometer enkam.* Eiha san dep hen ki en, hen eiha-lip eiha-lip san hen kire enkam. Zëno gulk sun de blala hen kirekam- 2400 kilometer enkam.

¹⁷ Ki zep hwëna Alap mo dam taha nakore zini in kasokam de kol kong ta zahenna insa meter tankam akasiblika. Zëno gulk enna 66 meter enkam zep lwak. † Metera in dekam meter taka, zen apdenak blala- mensa hen auhu-kama zini ba maesa dikim akasibin hip nurensik gwenanke.

¹⁸ Kol hap de kaso kong ta zahenna in, zen te-ala èsesekam de kaso lilingtin nikon de syal gweblan danna. Hwëna èna in zen emas tangankam syal nèblak- lalak tanganna, san de kacana kiye.

¹⁹ Hwëna èna iwe de kaso mokona, zen mes kirekam-kirekam kaso lilingtinkim nwe-awes da zahëk. Hen dua-blas enkam de kaso mokona in, zen hen kaso lilingtinkim syal nèblandak. Nonol kasona, zen te-ala èsesena. Zao dena ngli kaillim kakakna. Zao de wenya te-ala èsese

ngap-ngapna. Zao de wenya te-ala èsese naban yong-yong naban de siri nënna.

²⁰ Zao de mokona, kaso lilingtin kal-kala ban kakak naban. Zao dena, kal-kala ban ngap-ngap naban. Zao dena, yong-yongna- san de kacana kiye. Zao de wenya, ngli kaillim kakak naban te-ala èsese naban. Zao dena, yong-yong tanganna. Etan zao dena, te-ala èsese naban ngap-ngap naban. Zao dena, zen kal-kala ban yong-yong naban de siri nënna. Aumwa hap dena, zen sam dan kil makarena.

²¹ Dua-blaskam de lilikinni in kitak kaso ngap-ngapakam de syal gweblan danna- san de sasyan ngap-ngapna kiye, kirekam de kaso nakon. Aha-ere lilikinni zen aha-ere kaso yawala kon de syal gwizimdinini. Èna iwe de ora-orana zen emas tangan nakon de syal gweblan danna. Zëno lalakna men kiye- kaca lalak tanganna.

²² Èe homë èna iwe Alap mo gola hla tak. Soson Zini Bian Alap Zëna, Domba Tane zeban Zen Zen nwe-mase è gwe'ara- san de zëwe de gola kiye. Sap zëwe de zini Zëbon nebon en sa lowehe gwer.

²³ Èna iwe yakla naban ben naban ba hap de zìn hip? Sap zëwe Alap Zën Domba Tane zem in han sèrkam ngatan è gwenda.

²⁴ Tingare langnak de zini sa èna in mo ngatannak lowehe gwer. Hen teipsin-teipsin wenya sa zère mae mo irik ginnik de kire-kire dawemna èna iwe dep kap dahal gwezal.

²⁵ Èna iwe de lilikin-lilikinni molya nasohlasik gwëk. Talusun en nik sa èlwa gwer, sap zëwe kawesinni hom.

²⁶ Tingare lang nakore kire-kire dawemna hen hë'ho gwibin hip dena sa kap dahal gwezal.

²⁷ Hwëna enlala karek-karek zini, hen men zen kirekam-kirekam karekna nurensik gwenan, hen boton tam wenya, zen molya tangann èna iwe bitì gwëk. Diki men zëno mae mo bosome-sesa ale dabir-zimk Domba Tane mo èngaya gwen hap de zi mo bosome nabare bukunak, zen zen en sa bitì gwer.

22

¹ Ki zep hen Alap mo dam taha nakore zini in èna iwe de weyana ap goltrëblaka. Zen hëndep de ègwën hap de weyasa. Weyana in lalak tanganna- men kiye, kaca lalakna. Zen Alap zère mo komal

* **21:16 21:16** "2400 kilometa," Yohanis man ale gulku "dua-blas ribu stadia" kam. Nomor-nomora buku Wahyunak zen gulk sun de enlala naban. 12 mo enlalana, Israel mo zi aususa de enlala gwibiridin, ahaksa Yesus mo dam tasibin zini. † **21:17 21:17** "66 metera," desa Yohanis man ale gulku "144 ribu pekus" kum.

tum nakon tine gwenan- men zêwe Zêna Domba Tane zem in han inikin gwendake.

² Weyana in dekon tine gwenan ëna iwe de ora ngîrînnik. Hen ho alpnak iwe ëngaya gwen hap de tenya hen ki eiha-alp eiha-alp san ëzauk sone gwenan. Zen ben jamkam eini ëtë gwenan. Zêno ala nakon sa tîngare zi ausuna sang-sang nakon ëdawem gwe-gwer.

³ Alap mo husus gwibinni bëjen ëna iwe etan jowen, sap Zen dekon sa Zêna Domba Tane zem in han zerîrik gil gwera. Zêwe de zini Alap en hon sa lowehe gwer.

⁴ Zen sa Alap mo nwe-masena kara da gweblal, hen Alap sa zêre mo bosena zêno mae mo mirenak ale tabîr-zimdi.

⁵ Zen molya yakla ngatan naban lampu ngatan naban dwam neizimk, sap zêwe Bian Alap Zên sa yakla mo kim ngatan gwe-gwera. Zêwe de lowehen wenyâ dekam teipsîn zi mo kim sa tîngare langna hêndep denaban îrik nîl gwer.

An aumwa hap de ol zim-zim:

⁶ Hwëna ki zep Alap mo dam taha nakore zini in asa gubluka,

“Kîtak mensa namen sane gwenda, zen eiwa dena hen taîblîbin tanganna. Zini men zen Bian Alap mo ola aha zi hip ayang nulzimmira gwenan, zen Bian Zêna desa enhô nakon golêlowehe gwenda. Zen zep namen asa zer sonera- dekam de kîtak Zênaka de betek gweblan wenyâ ebe mae hap hamal hap anakan goltreizimdin hip, ‘A kirekam sa nabakam jower.’ ”

⁷ Yesus hen dekam zep gu aneka,

“Emki ësân: Ëe asa nabakam hatazal. Men zen de bukuna an mo hamal hap de ol tan-tan san ang ta'ak, hê'ho gwibinni zêbon mae onak lwa'an.”

⁸ Ëe an Yohanis mesë kîtak ansa ëre mo nwekam hlauk hen ikim sane gwek. Kim hya gwesîk, ki zebë Alap mo dam taha nakore zini in mo nwenak îk gwe hezak-in zen kîtak abe hap goltrêblaka, dekam de desa boltere tan hap.

⁹ Hwëna ki zep asa gubluka,

“Bahem! Asa bahem boltere tan. Sap ëe hen Zêbon de babu gwen zi- in ki hen em, hen in ki hen wal bose wal om, in zen Yesus hup de ol dawemna ayang nulzimmira gwenanke. Ëe hen deban mae apdenak- tîngan men zen bukuna an mo ol san ang ta gwenanke. Diki Alap Zêna en naka em boltere tan.”

¹⁰ Ki zep etan asa gubluka,

“Bukuna an mo hamal hap de ola bahem aning gun, sap angkam mes kirekam

de kîtak jowen hap denak goleak de gwer.

¹¹ Zi jal-jala dikire jal-jal enkam lowehe gwek.

Men zen enlala karek-karek naban lowehe gwenan, dikire zêre mae mo tîmsi karek nul gwek.

Men zen Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, dikire desan en ang ta gwek.

Hen enhô lalakam de lowehe gwen wenyâ, dikire kire enkam lowehe gwek.”

¹² Yesus ki zep etan gu aneka,

“Emki sap ëenlala gwen: Molya holo gwek Ëe ki asa hatazal.

Dekam asa tîngare zi hip golzimzir- men kire enkam zêre mae mo syala lwazimkye.

¹³ Ëe an nonol lonesen nakore Zi hen aumwa topnak de Zi.

Okama yang gulsun srêmnakë gwêk, hen okama hom gwennak Ëe nama asa gwêr.

¹⁴ “Zini men zen zêre mae mo pakeanna ano kalkam ngan dasibik hê'ho gwibinni zêbon mae onak lwa'an.

Sap zêbe mae hap Ëe asa golzim- dekam de ëna awe bîti gwen hap denaye, hen ëngaya gwen hap de tetan dansa de twenblanda gwen hap denaye.

¹⁵ Hwëna anakarekam de zini molya awe bîti gwezak:

Enlala kawesîn zini, meiyer hlaul gwen zini, kahalo sosen zini, zi ta gwen zini, yang tabin dowalsa de betek gwibirida gwen zini,

hen boton tam zini.

Kirekam de zi hip hen mes srên ëna hamal dazimk.

¹⁶ “Ëe an Yesus. Ëe mesë ëre mo dam taha nakore zini insa Yohanis hip zer soneblak- zen de hamal hap de ol tantanna ansa Yohanis hon tîngare Kristen zini ebe mae hap golzimdin hip. Ëe an Daud Bak mo ausu nakon de saltî Zini- mensa nen guk gweblakke. Ëe an Zen- hleng gwen hap de zîl gwen keis niye.” *

¹⁷ Alap mo Enhona man gu'ura,

“Alap mo Domba Tanena in dikire nabakam hatak!”

Tîngan men zen ansa ësane gwenan, dikire hen anakan ëguk, “In eiwa, dikire

* 22:16 22:16 Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, desa hen man enlala nê gweblak, “Zen keis makan sa zîl ine zala.” (Bil. 24:17)

nabakam hatak!" Domba Tanena in sa deban mae golêlowehe gwera- san de we wal zeban de golgwê gwenna kiye.

Sap Yesus Zên gubirida'ara,
"Men zen êho-hole gwe'an, emki Abon onak yaîng gwezan.

Sap esa totoresâ êngaya gwen hap de hona ansa ulin-

ba maesa de syal gwibin srêmkam!"

¹⁸ Êe, Yohanis, êe ama jalse gwen ola ansa ebe mae hap golzim'in- tîngan men zen bukuna awe de hamal hap de aîsîlî ansa êsane gwe-gwenanke: Men nara zêre mo enlalakam aîsîlî an kon mas-mas nu'ik, Alap sa zêbe mae hap karekna mas gulz- imdi- men kirekam okamanak de zisi de heip gun hup de ola bukunak awe lwakke.

¹⁹ Hen kirekam- men nara bukuna an kore aîsîlî jek-jak gunnu. Kire zini molya êngaya gwen hap de tenya in mo danna dwinbik, hen molya ê lalakna iwe bitî gwek- men kirekam bukunak awe srip gulsukye.

²⁰ Dekam zep Yesus, men zen tîngare bukunak de ola ansa nêbe mae hap golzim'ira, etan gu aneka,

"Eiwa tangan, Êe nabakam asa hatazal!"

Êe ki zebê ding gulbluk, "In aîrîs, Bian Yesus! Emki nabakam hatazan!"

²¹ Aya-wal oso-wal, dikire Bian Yesus mo kwasang-kwasangna tîngan ebon mae onak lwa gwek.